hic liber ē hieronymi deherrera

hieronymi de herrera

¶ Argutissime subtiles et fecunde Questiones phisicales magistri Petri de Bruxellis alias crokart ordinis predicatorum, in octo libros Phisicorum, et in tres de Anima ipsius omnium Philosophorum facile principis Aristotelis.

¶ Venundantur parisius in vico sancti Jacobi sub intersignio Lylii Aurei.

Tabula.

¶ Incipiunt articuli questionum in octo libris phisicorum atq̧ trium librorum de anima ipsius Aristotelis archiphilosophi candidissimi.

Tabula.

Finis tabule.

¶ In philosophie naturalis cōmendationē dialogus. Jo. anglici: ⁊ Amedeus meygreti fratres ordinis predicatorum interlocutores.

¶ Johannes.

OMnigenā fami
geratorum sapientū p̄starum aut eorū innumeras inter sese non coherentes opiniones: esset quidē mihi perscrutari difficile (o mi amedee carissime) aut q̄ fuerit ipsius celsissue sapientie humanarumq̄ scientiarū origo vel incrementū vestigare. Pauca tn̄ eius nunc preconia non examussim sed obiter pstringens: eos etiā cōmendatissimos sapietes efferam quos (vt celestes hoīes deosq̄ terrestres) sacratis laudib⁹: triū phoq̄ perhenni: sancta celebrauit antiquitas. enim uero nullū fuit hoīm genus in quo non ab initio reperti sint: qui cum rerū admiratione: cum maxima discedi cupiditate: nature opera cōtepiari no maluerint, q̄ ocio / q̄ desidia marcescere. In argumentum est q̄ neq̄ ide nomen vbiq̄ sapientie studiosi sortiti sunt. Nā a caldeis magi / ab indis gymnosophiste / a celtis seu gallis druide diogene laertio teste ab alijs vates aut pphete vocati sunt. Neq̄ etiā ab initio eandē opinione atq̄ secta tenuerunt: nam cū de rerū naturaliū principijs tractarent diuersi diuersa sentiētes: initia dissimilia tradiderunt. Nā pithagoras italicorum princeps: par ⁊ impar a quib⁹ essentia singula differentia sumunt: rerū dixit esse principia Anaxagoras asianus suū chaos ⁊ diuinu intellectum. Democritus ⁊ leucippus indiuisibiles athomos: empedocles pter litem ⁊ amicitiā: elemēta iiii ɔsiderauerūt vt si q̄dā finita q̄da infinita p̄ncipia diffinirēt: ⁊ hoꝝ oīm qui iā stoici academici peripathetici ⁊ cinici noīati sunt. vnde satis vetustissimā constat fuisse philosophiā: q̄ psertim in quattuor etiā totius orbis floruisse monarchijs tradit: vt tēpore assirioꝝ apud caldeos: tpe persarū atq̄ medorum apud egiptios. tēpore grecoꝝ apud atheniēses: q̄ eam ita coluerunt illustrarūt / ⁊ amplexati sunt: vt nullū etas illa sapiēte haberet in orbe: q̄ nō ex athenis (tanq̄ ex equo troiano vt innumeri principes) prodijsset. Nā ibidem sollennissimū fuit omniū ingenuarū litterarum artiūq̄ liberaliū ⁊ ipsius philosophie domiciliū. Sero tn̄ sed aliqn̄: solidata romana potētia (cū iā non armis sed incredibili litterarū studio flagrare cepissent) transmigrauit ad italos. At vltimo felici⁹ atq̄ potentius imperāte ⁊ procurante carolo magno: ad parisiana frācoꝝ gymnasia. faustissime atq̄ gloriose deuenit: apud q̄ hoc nostro euo dietim excolit: amplial: honorat. Felix siquidē ipa galloꝝ de celo missa progenies. sic diuino optata munere: ⁊ inestimabili munerata thesauro quo diuites: vltramūdani deoq̄ pares effecti hoīes felices atq̄ beati putant. Est itaq̄ hec philosophia virtus tam hoī ppria: ⁊ ita nature nobilissime cōueniens: tā deniq̄ appetibilis vt nulla sit in terris tā fera gens: sic moꝝ atq̄ legum expers: que ⁊ si non veram tn̄ aliquā ipsius imaginē nō habeat. quo cōtigit vt barbare gentes inculte: schite rigidi: ethiopes vani mendaces egyptij molles arabes: hispani feroces: belligeri galli: cruēti germani. etiā cū hac tanta corporū animoꝝq̄ discrepantia: vnā huius sapientie cōmunē curā gesserint. vnde ⁊ q̄ hac virtute pditi fuerunt: tantū ceteris pstasse mortalibus estimantur: q̄tum mortales ipsi ob hoc ipsum q̄ sunt sermonis participes. Per eam em̄ homo homini pstat: verū a falso discernit: rectū ⁊ mutabile noscit. hec mores legū: ciuilia q̄ instituta excolit: ⁊ q̄cq̄d supra intraq̄ est: totū nature opus retexit mortalibus. O igit̄ amplissimū veruq̄ bonū ⁊ magna hoīs felicitas philosophia: q̄ tn̄ non a casu / non a natura paraf homini: at voluntate ⁊ studio laboreq̄ multiplici ⁊ constantia opus est. Ea de re votis oībus: et flagrantissimo studij zelo hanc studiosi tirūculi a iuuentute vestra in sponsam assumite: ⁊ forme illius delectati p ea contendite: multa sustinere: hanc affectate. Si em̄ (Boetio teste) facies ei⁹ oculis cerneret: in sese mirabiles hoīm concitaret affect⁹. Vn̄ stoicorum splendor ipse Plato diuinus: atq̄ totius philosophie pater summus Aristo. eā vulgarē esse noluerunt. Sed sibi secretū voluit deus esse decorē vt labor obluctās: in vicūdiq̄ labores hūanos acuāt aīos. Tu ergo in primis o mi frater amedee carissime: illius forme factus amator ⁊ cultor: q̄ iam bonarum artiū es cupidus: ⁊ logice multiscius: hanc nouam fratris petri nostri pceptoris phi candidissimi phiam tanq̄ oīm scientiarū pcipuā crede: ⁊ amplectere. In hoc tuū sit studiū ⁊ post mores religionis sctissimos: huic sapie seruias oportet: vt tibi cōtingat vera libertas quam aliter consequi nō poteris.

¶ Amedeus.

¶ Cunctabundū me hec tua (mi Johānes phisicoꝝ moderator doctissime) reddidit phie commendatio quā tā gratulabundo verboꝝ murmure g̃liose iacta sti: eo maxime q̄ nō tāti esse / quāti eā videri vis tua ipsius sententia apertissime demōstres. Qua em̄ de causa scientiarū magistrā asseuerabis in qua vt ex tuis liquet sermonib⁹ non tā studiū sapiētie q̄ opinationis esse: nois etiā eius incertitudo demōstrat Quare ⁊ a luculentis scriptoribus opinatores: nsi aūt hac tēpestate opiniosissimi phi non iniuria dicunt. In qua q̄ro dicendi arte (ne dicā scietia) tot compugnationes tot sectarū varietates ⁊ anfract⁹ mihi reperies: adeo vt a suis destruat defensorib⁹ ⁊ tirotubus. Cū em̄ opinationē repudiet zenoet stoici: nec q̄ etiā vt socrates (quē appollinis oraculū sapiētissimum pdidit) opinatus est sciri q̄cq̄ posse: sublata est phia. Cū igit̄ oīa incerta sint: aut oībus credēdū est / aut nemini: si nemini: sapiēs ergo nullus erit: cū tn̄ scriptū sit concliū semp a sapiente q̄rendū. Si oībus: nec sic quidē sapiētes: q̄ singuli ab oīb⁹ eē negant sapientes: pereūt igit̄ vniuersi hoc modo: ⁊ tanq̄ alexāder ⁊ aiax / velut etiā spartiatarum filij poete sic se inuicē iugulant. vt nemo ex oibus restet. Nō eo fit q̄ opinationis gladiū habēt: scientie scutū non habet: iuxta em̄ socratis sententiā / hoc solū sciūt q̄ nesciūt: imo (vt archesilas ait) nec hoc ipm sciūt. q̄ autē eā incolētes deo pares nō efficiat hoc ipm innuit q̄ cū hoīes deū aliquē venerent ⁊ colāt

ipm:z ei⁹ ꝓudentiā soli phi (in opinione etiā maxi
mi apud nos habiti) sustulerunt. Quapropter recte
phos religiosos putāt. ꝙ si nō oēs negarint hij tñ q̄
a veritate coacti ei⁹ noticiā habuere nō sicut deuz
glificauerūt quo factū est vt euanescerēt in cogita
tionib⁹ suis/dati in reprobū sensuz. Si vero vt fin
gis beatitudinis effectrix sit: cur ꝗ̄so roma z italia
iterdicti sunt phi? Cū tñ q̄ beatitudinē repudiet ne
mo existat. Desiste igr̄ (mi Johānes) ab hac supra
ꝙ̄ decens est phie cōmendatione maxime cū tu phi
losophiā ꝓfitcare ne (iuxta vulgatissimam paroe
miā) turpiter in ꝓprio tua laus sordescat in ore.

¶ Johannes.

¶ Vehemētissime plurimū z acerrime tue rōnes
ingeniosissime amedee: hoc qđē me fateri cōpellūt
eas oēs antiquas phie sectas si modo tñ particula
tī si separati sumant: esse quidē alienas a veritate
cū supra hoīem in celis habitās: sensu ꝓprio z iter
na hoīs intelligētia cōphendi nō possit hō em̄ quē-
admodū passioni z mutationi etiam nō volēs subie
ctus est (neqꝫ em̄ nat⁹ mox incedit erect⁹) ita z sub
iecta est sapiētia ei⁹ errori z cū mēs hoīs fragili cor
pori sit illigata z in tenebroso reclusa domicilio: li-
berius euagari aut clari⁹ eā veritatē cōtēplari non
ꝑmittit: eius siquidē ꝑfecta consumataqꝫ cognitio
solius diuine coditionis est: hoīes aūt erāt q̄ illas se
ctas cōstituētes: nullū ꝑfectū veritatis fundamen-
tū aut firmitatē habere potuerūt: q̄nquidē nullis ad
huc certis diuinarū vocū fulciebant oraculis verū
tñ vt: (etiā ꝓ me Lactātij oratoris mellisflui verbis
vtar) cū ex hijs q̄dā magno z excellēti ingenio viri
sese doctrine penit⁹ dedissent: qcquid laboris aut tē
poris impēdi poterat: cōtēptis publicis atqꝫ ꝓuatis
actionib⁹: ad hui⁹ veritatis inqrende studiū cōtule
runt ipsi⁹ ꝓfecto cognitiōe dignissimi: quā scire tā
topere cupiuerant hec ille: fecit em̄ sic deus homis
naturā veritatis adiscēde cupientissimā. Nō igit̄ in
hoc arguendi aut reuicēdi credunt: sed ob hoc for
sitā ꝙ hōestā illoꝝ z optimā volūtatē ꝑfectior nō sit
secut⁹ effect⁹ ꝙ̄uis nulla secta fuerit tā deuia (vt iā
memini) neqꝫ tā ianis z extranea: q̄ nō tractauerit
diffinierit aliq̄d ex vero: quimmo ea pene oīa ex q̄-
bus phia cōstat: z viderunt z explicauerūt: atqꝫ ite
rum ampli⁹ dicā: totā veritatē z oē diuine religio-
nis archanū attigerūt. Tanta em̄ est vis z potentia
phie z veritatis: vt seipaz in reb⁹ exiguis sua clari
tate defendat: suoqꝫ lumie clara z illustris appare-
at. Sed q̄nia tā diuersis in illam summā q̄ cōtinet
vniuersa. copingi/z impleri vel ꝑfici ꝑ̄mitus nō po-
tuit. nūc aūt elapsis tēpoꝝ curriculis cū fulgentio-
ra lumina: ingenia vegetiora diuinitus effulserunt:
sparsa ꝑ singulos veritas: z ꝑ illas varias sectas di
uisa/cū sit in corpus vnū in summā vnā redacta/col
lectaqꝫ est quā tibi ꝑ̄cipue cōmendādā z imitādā
ꝓposuerā. Eā em̄ phōꝝ antistes curiosius q̄sitiuit ari
stoteles: doctius inuenit: cōsiderauit attētius: disti
xit acuti⁹: diligētius pleniusqꝫ cōscripsit. ꝙ huius
cultores atqꝫ studiosos pulsos ab vrbib⁹: pauperes
z despectos: hoībus inuisos deguisse asseris: cogita
xp̄iane fidei bases firmissimas z vera mūdi lumia
ipsos scz xp̄i phōs aplos/martyres/doctores/quō
ibant a cōspectu cōcilij ꝓ vera xp̄i celica phia cōtu
meliam passi. Crede etiā ꝙ nō nisi ab insipientib⁹:
a ferinis hoībus exosa fuerit: ꝙ nō nisi egris ocu-
lis suū lumen indeficiens extiterit odiosum. Nam

noctuis etiā solare lumen obesse cōstat. Et quā eos
tollerasse q̄n potius amasse pauperiē putas? spōta-
neā certe: sciētes ꝙ ipsa pauꝑtas erat phie vernacu-
la: cultu simplex: cōsilio bene sana: neminē vnꝙ̄ su-
perbia infl ̄mās: neminē potētia deprauās: aut ty-
rannide effrenās: delicias qꝫ ventris q̄ nec vult vllas
neqꝫ pōt. Nā q̄q̄ flagitia: diuitiarū serui possidere
solent. Nōne etiā pauperes apli xp̄z pauperē de ce
lestib⁹ archanis philosophātē secuti sunt. Aut ne ti
bi crates Ille phie pauꝑ cēsebit̄: q̄ magnū auri pō
dus (dū sapiam q̄rens nauigaret) in mare ꝓiiciens
Abite inq̄t pessime diuitie poti⁹ ego vos mergā ꝙ̄
mergar a vobis? Nō ei putabat se simul diuitias z
phiam possidere posse. Nūquid vt seneca refert po-
tentior fuit diogenes phūs: alexādro oīa possidente
Plus em̄ erat ꝙ diogenes nollet accipere: ꝙ̄ ꝙ ille
posset dare: suū ideo ꝑ̄ceptorē antisthenē (sua paup
tate glori abūdus) cōmendebat: ꝙ ei posse fieri pau
perē ꝑsuaserat. Nūquid etiā tales milesius inter sa
pientissimos septē notatus ꝙ̄ facile phōs ditari pos-
se si velint ex oliuarū historia suis exprobratoribus
apertissime demōstrauit? Ptholomeus etiā phila
delphus q̄ a rerū scriptorib⁹ tātopere celebrat̄. Nō
tm̄ ex opulētissimo atqꝫ amplissimo regno gl̄iari so
lebat quantū ex bibliotheca illa quā oīs gñis libro-
rū maxime phōꝝ refertissimā summo cū studio tuz
impēsa cōstruxerat. Ad quā ex vniuersa grecia: a-
siaqꝫ phi: oratores poete historici ac ceteri ad genus
eruditissimum viri: veluti pisces ad limpidissimū viua
riū cōfluebant. q̄ phōs ad se veniētes ꝑ̄ciosis dona-
bat muneribus. Cirus itē ille clarissim⁹ vt apud xe-
nophontē scriptū est. thesauros illos illasqꝫ diuitias
extra fortunā collocatas custodesqꝫ fidissimos para
bat phōs: q̄ regis oculi: aures dicerent̄ q̄ cūcta q̄ vi
debant q̄ futura essent ciro cōducibilia eidē refer-
rent. Nil em̄ magis laude vel memoria dignū age
re potuerūt reges isti: ꝙ̄ fouere sapiētes: quoꝝ scri
ptis imortales efficerent̄ quoꝝ cōcilijs oia summa
cū dexteritate moderarent̄ z disponerēt. Nōne er-
go phōs pauꝑtatis arguis? q̄ sic in maxima venera
tione maximoqꝫ precio sunt habiti: qui sic a princi
pibus fouebant̄ a regibus visitabant̄: ab hoībus cer
tatim amabant̄: imo licurgus phūs lacedemonioꝝ
ꝑinceps insignis: auri z argenti vsum: oīm scelerum
materiā sustulit: ꝓpłm in obsequiū pricipū pricipes
aūt ad iusticiā iferioꝝ pari lege formauit. Si quar
tocos irreligiosos putes: q̄ vnū beatū finē sustule
runt: epicureoꝝ illā nō approbo sentētiam: q̄ terre-
stres ipsi sola carnalia cōsiderauerūt: aut de illis q̄
in hoc solo phie studio: nō poti⁹ in aliquo increato
bono summā hoīs felicitatē locauerūt. At tñ ipm
phie studiū ꝑ̄cipuū esse virtutis atqꝫ etiā beatitudi
nis acquirēde voluerūt esse ꝑ̄ncipiū: non igit̄ hanc
a mortalibus sustollas phiam nisi nauclerū a naui:
magistratū a ciuitate: solē a mūdo sustuleris: ē nisi
beluinos z in nullo discrepātes ab animātibus ho-
mines volueris efficere.

¶ Amedeus.

Phiam tuis respōsis sciam satis insinuas sed ꝙ̄ va
na sit ex aristodemo phō pateat q̄ naturā apis diu q̄
rēs nō inuenit. Quō ergo minuta z oīs gñis aīantis
ymo vniuersū mūdialis machine cōpagē sunt cōp-
hēsuri. Vere nō abs re thaletē milesiū derisit anus
celestia (nō q̄ ꝑ oculis essent) speculātē. Nōne vapu
lauit xp̄iane fidei ꝑ̄cipu⁹ doctor Hieronym⁹ ꝙ gen
tiliū figmētis itēderet. Rephēdunt̄ idcirco etiā eꝑ

qui filios secularibus litteris erudiunt quas orige
nes tan as z cu phes quibus percuin sunt egyptij
vocat. 37. ca. legam z capitlo. Episcopus vñ eiu di-
scantu vt p̄dret ca. Qui de mensa ducende sunt
non vt sequātur sed communicantur.

Johannes.

Cum bonū z honestum z p se sit expetibile phi-
losophia per quā amplissimi mortalibus contingūt
honores multa laus veneratio famaq̄ celebris eam
vtile z necessariā intellige que nō vnius tm̄ rei sed
prima semina rerū causas numeros z oēs discurit
effectus: qd̄ terre spaciū tractus maris: aeris altos
discursus innes mentē qs ipsū insideat orbi qñ mū
dus ipe ceperit sīt ne semper futurus qd̄ sit hic ani
mus quo viuimus mouemur z sumus meditatr̄ sci
scitatr̄: sunt ne hec ab hoīe libero scitu dignissima: et
erit certe felix q̄ poterit rerū cognoscere causas. Sz
cū phūs nisset anus de trib⁹ grās egit q̄ ho non be-
stia grecus nō barbar⁹ masculus nō femina natus
fuisset. Criminabunt̄ ergo ex operā nature studio di
ligētissimi scrutatores imo neq̄ etiā fidei xp̄iane p̄-
fessores sctissimi quos plerum ad phiorū lectiōe stu
dendā phiam di. xxxvij. ca. multa commonet. vt. c. tur
bat acume. c. si qui artē. c. legimus. Sed ideo cicero
nianus noster vapulauit hieronym⁹ dino mānuano
teste q̄ artis sine arma ad obsequiū xp̄i tardius re-
uocabat q̄ opes quas ab egyptijs abstulerat no da-
bat hebreis. q̄ aurū a persis acceptū non ferret ad
chr̄m hec ille legāt igitur xp̄iani phōs atq̄ poetas z
vtilia q̄ in eis inuenerint id v. iz sacre eruditiois de
uoti cōuertant qz in hijs maxime diuina manifestā
tur atq̄ declarātur mandata. vt habet̄ eadē. di. c. de
quibusdam locis.

Amedeus.

Luce clarus ex hijs q̄ astruus phiam scientiarū ex
cellentissimā perspicio vtpote qua totius orbis ipe-
rio magnus alexader p̄posuerit. Qui cū in asiā tran
siens nonnullos speculatiue cognitionis libros ab
aristote. editos accepisset: ad eū quandā de philoso
phia paulo liberi⁹ scripsit epistolā. Haud bona te re
cte inquit factū est q̄ speculatiuas edidisti discipli
nas. Qua em̄ in re ceteris iam nos ipsi p̄cellemus
si ea q̄bus eruditi sumus studia oībus ceperint esse
cōmunia. Talē em̄ singulari disciplina q̄ potesta
te p̄stare in tanta z apud priscos extimatiōe habi
ti sunt philosophi vt anaximeni alexander lansantū
ad quam diruendam cum impetu ferebatur dona
uerit Aristo. patriam restituerit in honorem prece
ptoris z pythagoram crothoniate ac metapontini
pro deo colerent qui tanta extitit admiratione vt q̄
presentia illius frui meruissent id ad suos perscri-
berent tanq̄ magnū quiddā ac preclarum ad extu
forent q̄ epythagoram vidissent. Quare vos o tiro
nes adulescentuli postpositis secularibus curis re-
iectisq̄ corporis illecebris frugiferū in ea studium
impendite (Summo philosophie illustratori stari-
gini aristo. eiusq̄ clarissimo interpreti petro prece
ptori nostro quas potestis gratias persoluentes) q̄
vt ex superioribus liquet ad vite beate felicissimos
portus vos vtiq̄ concedere potest. Valete.

Quoniam quidem intel ligere et scire cōtingit zc.

Circa initiuz phi-
losophie naturalis querunt̄
quinq̄: p̄io. An philosophia
naturalis sit vtilis. secundo.
An phisica sit scia vna z spe
culatiua. tertio. An ens mo-
bile sit subiectū ei⁹. quarto.
An vniuersalia sint pri⁹ no-
ta. quinto. An eade sint no-
bis prius nota et nature.

Ad primuz sic proceditur. Videtur q̄ na-
turalis philosophia nō sit vtilis qz vtile
est quod ad aliud ordinat̄. sed phisica cū
sit speculatiua ad nihil aliud ordinatur.
igit̄. Sed contra arguitur ex dicto bian
tis. Viaticū inquit tibi ab adolescētia ad senectutē
sapientiā cōpara. Ea q̄ppe sola est certa veraq̄ pos-
sessio sz sapiētia habet̄ p cognitione rerū naturaliū
igit̄ eorū cognitio vtilis est. Respondeo dicendū
q̄ philosophia a platone in tres ptes distribuit̄ vt
inqt aug. li. viij. de ci. ca. iiij. s. in moralē q̄ maxime
in actione versat̄. In naturalē q̄ contēplationi depu
tata est z rationalē q̄ verū determinat̄ a falso. Mo-
ralē philosophiā quidā diuidūt in duas ptes quarū
vna vocat̄ positiua q̄ leges z p̄cepta continet z ista
tradit̄ in legib⁹ z decretis q̄ a q̄busdā dr̄ theologia
practica. Alia ex principijs p se notis vel p experiē
ciā deducit cōclusiones circa agibilia. Et hec subdi
uiditur in monosticam equonomicam z politicam.
Monostica considerat de regimine vnius hominis.
Non quia de regimine solitario vnius hominis cō-
sideret quia forte talem modum viuendi non repu-
tasset phūs humanū. i. poli. ca. ij. qz ho natura ciui-
le aīal: circa q̄ est de iusticia z amicicia q̄ sunt ad al
terū sed qz instruit hoīem f̄m se quo honeste viue-
re debeat in quocūq̄ statu existat z hec tradit̄ in li-
bris ethicorū. Economica instruit hoīem f̄m q̄ est
pars coītatis domestice z hec tradit̄ i libris econo
micorū aristotelis. Politica p̄siderat de regimine ho
minū f̄m q̄ sunt ps ciuitatis vel politie. Rationalē p̄
terea f̄m quosdā phiaz dupliciter accipi. i. gn̄aliter
p̄ quacūq̄ scia. Et diuidit̄ in philosophiā realē mo
rale z rationale seu sermocinale. Alio modo capit̄
specialiter tm̄ p̄ phia reali. Et diuidit̄ i phisicā me
thaphisicā ex mathematicā. Mathematica vero in
geometriā z arithmeticā: sed philosophia rōnalis s̄
ue sermocinalis diuidit̄ in gramatica logicā z retho
ricā. Ex quo p̄z quō logica est pars phie. Et an logi
ci debeāt dici phi. Alie vero scie ad p̄dictas reduc-
cunt̄ vt patet de musica poesi astronomia. Tunc
sit cōclusio Philosophia naturalis. z qua cognoscū
tur nature rerū est vtilis. vnde scia naturalis nō dr̄
qz insit nobis a natura sed qz de entib⁹ naturalib⁹
z mobilibus cōsiderat. Probat̄ cōclusio ex valerio
maximo li. viij. ca. xi. curori. q̄ magni effect⁹ artiū
sint. Cū obscurato repēte sole inusitatis p̄luse tene
bris athene sollicitudie agerēt̄ Interitu sibi celesti
denūciatione portēdi credētes pericles p̄cedat in me
diū q̄ a p̄ceptore suo anaxagora ptinentia ad solis z
lune cursum accepat disseruit nec vlteri⁹ trepidare
ciues suos vacuo metu passus est. Item de sulpitio

gallo scribit cū subito luna defecisset exercit⁹ oēm
fiduciā amisit sed ille de celi rōne ꝛ siderū natura
peritissime disputādo alacrē eū in acie misit Juli⁹
cesar studēdo curium solis bisertū inuenit sʒ de
hys disputare docet naturalis philosophia igit̄ Jtē
aug. cōtra academicos dicit lib. iij. Inducedi sunt
hōies sapiētie dulcissimo ꝛ sctissimo noīe: phia aūt
nihil aliud est ꝙ studiū sapiētie ad quā si te cōtule
ris. Nō quidē dū hic viuis sapiēs eris est eīn apud
deū sapientia qua si te hic exercueris facile post hāc
vitā perfrueris. Jtē sapiētia vt idem dicit lib. i. est
rerū hūanarū diuinarūq; sciētia sed ad cognoscē-
dū res humanas ꝛ virtutes plurimū valet natura-
lis phia vt patet. i. ethi. viii. ca. vbi querit̄ de subie-
cto virtutū. Jtē seneca in quadā ep̄la ad lucillum
ipsum ꝓuocat ad philosophiā dicēs. Si magn⁹ es
sunt ꝛ arbores. Si fortis es. ꝛ leões. Si pulcher es
ꝛ pauones. Si velox es. ꝛ lepores. Si aūte sapiens
tu es vn⁹ deus in hūano corpe latitās. vnde cōmen
tator. in ꝓlogo. viij. phisicorū dicit declarādo vtili
tatē hui⁹ sciētie ꝙ in sciētijs speculatiuis consistit
hoīs felicitas vltima. Licet alias ponat in cōtinua
tione cū substātia separata. S. T. cōtra gentiles li-
bro (. iij. c. xlviij.) Et subdit ꝙ hoc nomē hō dr̄ equi
uoce de eo q̄ ꝑfectus est ꝑ scias speculatiuas et de
alijs hoībus sicut dicit̄ equiuoce de hoīe viuo ꝛ mor-
tuo vel rationali ꝛ picto ꝛ ibidē declarat ꝙtū valēt
ad virtutē scie iste speculatiue ꝑ alexādrū. Nā cum
aliqs sciuerit paruitatē isti⁹ vite in respectu ipsi⁹
esse eterni. Et ꝙ se hʒ sicut minimū ad infinitū nō
curabit hāc vitā. Et sic erit fortis nec timebit mortē
sciēs ꝙ mors est de necessitate materie. ꝛ ꝙ ꝑfecto
meli⁹ e mors ꝙ vita. Sic fecit socrates athenis. De
bēt etiā artifices istarū sciarū speculatiuarū ee iu
sti ꝛ casti vt meli⁹ assimilent̄ primo ꝑncipio. Et cuʒ
sciuerint vilitatem appetituū expellent eos a se om
nino. Et scientes pecuniam vilem erunt liberales.
Si dicatur multi phisici sunt male vite. Dicit com-
mentator ꝙ hoc proponit ex dispositione naturali vl̄
quia conuersantur cum malis quos nolunt relinque-
re ne videantur a ciuitate expelli. Et propter tales
malos dicit commentator ꝙ hoc tēpore phia abhor-
retur. Item in principio octaui dicit phūs ꝙ cogni-
tio motus summe vtilis est ad cognoscenduʒ primū
principium quod est deus Unde commentator pu-
tat ꝙ lolius phisici sit demonstrare deum esse. Et in
hoc contradicit Auicēne quem semper persequitur
vt dicit Albertus magnus. Ex hijs patet ꝙ non rec-
te quidam philosophiam vituperant putantes eaʒ
non esse bonam. quia inquiunt quod augmētat ma
liciam non est de numero bonoruʒ. Sed sciētia aug
mentat maliciam quia secundum philosophuʒ pri-
mo politice seuissima est iniustitia ferēs arma id est
scientiā ꝛ prudētiā. Jtē Cōfirmat̄. Scdm phm̄. vi.
metha. bonū ꝛ malū sunt in reb⁹ sed scīa non est in
rebus sed in intellectu. ergo nō sunt bone. Item si
scientie essent de numero bonorū tūc maxime scie
erūt maxime bone. hoc autem est falsum qr̄ sciētie
mathematice sunt maxime sciētie cum sint certissi
me. i. post. Et tñ nō sunt optime qr̄ ꝺm phm̄. iij. me-
tha. In mathematicis nō sunt finis neqȝ bonū neqȝ
efficiens. Prima tñ ꝯña ptʒ ex regula topica sicut
simpliciter ad simpliciter. ꝛ magis ad magis: ꝛ ma
xime ad maxime. Sed dicendū ꝙ nulla scīa ꝑ se est

causa malicie. Et per hoc ꝓbaretur ꝙ non esset stu
dendū in sacra scriptura. Sunt aūt sciencie in rōne
q̄ semꝑ depcat̄ ad optima. Ad aliud aūt quidam
dicunt ꝙ aīa est res quedā. Et sic scīa q̄ bona est in
rebus est. Sed cōtra sic etiā verū est falsum essent
in rebus. Dicendū ꝙ verū est in aīa non vt est res q̄
dam sed vt est cognoscens ꝛ vt sic nō est res absolu
te sed contra verū est bonū intellect⁹ ergo sicut bo
num est in reb⁹ ita ꝛ verū. Quidā dicūt ꝙ sciētie nō
sunt bone loq̄ndo de bonitate sicut vulgares reputā
tes tm̄ bona fortune esse bona. Et licet mathemati
ca sit maxime scīa quo ad certitudine nō tñ quo ad
obiecti nobilitatē. Et licet ī mathematicis vt sic nō
sit bonū tñ geometria simpliciter est bona scīa ꝛ q̄li
bet alia vt dicit phūs in ꝓhemio de aīa. Si dicatur
ꝺm senecā in ꝓuerbijs. Aleator tanto est nequior
ꝙto in arte doctior. ergo aliqua ars nō est bona. Di
cendū ꝙ nō est ars: sed quid de nigromātia dicēdū
ꝺm. S. T. q̄libeto. iiij. ar. xvi. artes magice non sunt
scīe sed fallacie demonū. vñ oīs scīa bona est ꝺm se
sʒ cōtra bonitas act⁹ est ex obiecto sʒ aliqua scīa ē
de malo qr̄ moralis est de actibus bonis ꝛ malis et
phi. i. de aīa habet ꝑ incōueniēti ꝙ deus ignoret
lite dicendū ꝺm aliquos ꝙ nō semꝑ actus hʒ ex ob-
iecto maliciā qr̄ act⁹ exterior est obiectū interioris
vt cū volo furari tñ exterior hʒ maliciā ab īteriori ꝛ
nō ecōuerso. Jtē velle annichillationē fortis e ma
lū tñ annichillatio nō est mala qr̄ malū est ꝑuatio q̄
ꝑsupponit subiectū vide. S. T. de po. q. ꝛ de ma. sʒ me
li⁹ dr̄ ex. i. y. q. 18. ar. 2. oppositū vñ scīa moralis nō
est de malo ꝑseq̄ndo sʒ fugiēdo cōtra oppositeꝝ ea
dē est disciplina ergo est de ꝑsequēdo ꝛ fugiedo di
cendū ꝙ nō est de fugiedo sic ꝙ doceat ꝑseq̄ fugiē
dū sed docet esse declinādū a malo. vñ ꝑ scias hō fit
liber. vñ seneca ad hāc phiam te cōfer si vis saluus
esse si secur⁹ si btūs. Jtē adhuc ꝓbat̄ natural' phie
vtilitas qr̄ inuisibilia dei ꝑ ea q̄ facta sunt intellecta
cōspiciunt̄ ꝺm ap̄lm in oī eīn creatura est vestigiū
glīose trinitatis. Jtē inq̄: seneca ad luciliū phie ser
uias opʒ vt tibi cōtingat vera libertas. et a boetio
vocat̄ oīm magistra virtutū a supno cardine delas
psa. Jtē in libris phōꝝ multa īueniunt̄. vñ hoīes ad
virtutē incitant̄ vt ptʒ ex hūberto q̄ trib⁹ exemplis
hoc ondit primo qdā religiosus maxie mot⁹ fuit ad
deuotione qr̄ in libro albumazar in astronomia lege
rat ꝙ in celo erat signū huiuscemodi. s. virgo tenes
filiū in gremio ꝛ iuxta eā sōgenius q̄ eā nō tetigerat
qd̄ interpretat̄ de gl̄iosa virgine ꝛ ioseph. Jtē dio-
nysiū eclipsis solis ꝛ magos stella ad xp̄m mouit. vñ
in cōmēto sup boetiū de trinitate dr̄ ꝙ fides nostra
ex limis phie tracta ē. Jtē felix q̄ potuit rer cogno
scere causas Inq̄t poeta. vñ ꝛ sapiēs ad formicā q̄si
ad rē naturalē pigrū mittit. Jtē ꝺm picū mirandulā
Magia naturalis plurimū ꝯducit ad ea q̄ sunt fidei
docet eī cognoscere ea q̄ ꝑ naturā fieri pñt. Et ideo
phō naturali maxīe cōstare pōt ꝙ opa xp̄i fuerūt mi
raculosa. vñ cū corā esset disputatio inter siluestrū ꝛ
iudeos delegerūt phōs gentiles pro iudicibus: qui
auditis vtrinqȝ rationib⁹ pro xp̄ianis sniam tulerūt
vnde Exo. cū nō possent magi educere cinifes dixe
runt digit⁹ dei hic est difficile tñ est cognoscere sup
mū effectū planetarū. Jtē ex cōtēplatiōe rei natura
lis multe vtilitates prouenit. Docti⁹ eīn celij filii⁹
domos luteas edificauit sūpto ab arūdinū nidis exē

plo vt gelio placet. Euclides ad diffiēs sperā instrumentū inuenit aptissimū ad formandū corpa rotūde figure. ¶ Et si qrat a quinecta fuerit phia. Quidā apud psas primu magos eorū sapictes claruisse dicūt apud babilonios ⁊ assirios caldeos apud idos gymnosophistas apud gallos druidas. Sz laerti⁹ a grecis phiam manasse affirmat qm̄ apud eos museū ⁊ linū pˀios fuisse sapietes terūt vt tāgit phs. i. metha. Fuerūt aūt tpe quo iudices erant in ppl̄o iudeorū: vt inqt. S. T. ibide lec. iiij. vñ ptz q̄ diu fuerunt ante thaletē ⁊ multomagis ante aristotelē qui fuit tpe alexādri. Sed recti⁹ eusebio placet phiam ⁊ reliqs disciplinas ab hebreis originē duxisse qm̄ moses istos pcessit ⁊ pythagorā q̄ se pmū phm̄ noiauit antea em̄ sophia dicta est sapia sed hūilitatis cā se sapie amatorē nūcupari voluit. Phie aute duo fuerūt principia vnū qd̄ ab anaximādro yonicū est appellatū eo q̄ thales milesi⁹ ex yonia ⁊ hic anaximandrū instituit alterū vero ex pytagora italicū est dictū qm̄ ei⁹ auctor pythagoras q̄plurimū in italia phie operam dedit. De hijs sctūs thomas. i. metha. lec. vij. Eusebius in. x. de pparatione euāgelica tertiū addit vz eleaticū cui⁹ xenophanes colophonius auctor dicit. ¶ Cōtra hec arguit. Socrates appollinis oraculo dict⁹ sapiens omni phia naturali dimissa morali phie operā dedit: ⁊ in eo ceteris cordatior fuit vt scribit lactātius lib. iij. diuinarū institutionū ca. xx. vñ recte dixit. Qd̄ supra nos nihil ad nos vñ recte anaxagorā carpit ca. ix. Qui se natū esse rn̄dit solis ac celi vidēdi causa qm̄ oē hois officiū ī oculis posuit nihil ad mētē referes sed ad corpus oīa. q̄d si cecus fuisset. officiū ne hois amitteret. Quid qd̄ plus est in aurib⁹ q̄ in oculis sitū qm̄ et doctrina et sapia pcipi aurib⁹ solis pōt: oculis solis nō pōt. Itē recte an⁹ q̄dā deridebat thaletē milesiū q̄ cū domo exiret inspiciendoꝝ siderū cā in subrectā icrobē icidit. Cui anus Othales q̄ celi sunt cōprehensurum te arbitraris ea vero q̄ sunt añ oculos videre nō vales ⁊ ideo inqt catho. Mitte archana dei celū inqrere q̄d sit. Videt q̄dā etiā apd̄ psiū satira tertia phōs dicetes eos meditari somnia: gigni ex nihilo nihil in nihilū nil posse reuerti. ¶ Scd̄o apud romanos excusabant ab officio tutoris grāmatici rethores ⁊ medici vt ptz in institutionib⁹ rub. de excusa. tutorū ⁊ curatorū nulla aūt ibi fit excusatio de legētib⁹ naturalē phiam. Et hieronym⁹. In plogo biblie cōparat vitā phioꝝ miserie tantali apud inferos. Et de tātali fonte eos potare inqt dices hiarcā apd̄ bragmanas in trono sedērē aureo ⁊ de tātali fōte potātem iter paucos discipulos de natura de morib⁹ ac decursu dierū disserere. Itē paulus sapientiā hui⁹ seculi stulticiā esse dicit apd̄ deū sed nemo dicit stulticiā esse vtilē. Item mathesis videtur diuinis legibus esse phibita et tñ est phia. ¶ Tertio phie studiosi fuerūt paupes ergo ipa est inutilis ⁊ infructuosa anrecedēs ptz ex vitis phōꝝ. Itē arguit cōtra diffinitionē sapie p argumentū augu. lib. i. contra academicos seqretur alciberū fuisse sapiētē q̄ fuit cartaginēsis plen⁹ vicus: sciebat em̄ occulta reuelare vñ cū ad eū q̄dā venisset iterrogās q̄d cogitaret statī ille dixit: tale metrū virgilij meditaris sz nemo hoiem pessimū sapiētē aut phm̄ diceret. Cū fm̄ senecā phia ē recta viuēdi ratio vl honeste viuēdi sciētia vt refert lactāti⁹ vel fm̄ alios ⁊ fm̄ isidoꝝ libro ethimologiarū est meditatio mortis sed habens eā nō peccat ⁊ petrarcha phs ver⁹ amator est dei libro secūdo cōtra medicū. ¶ Quarto phia est fidei cōtraris ergo nō est vtilis ancedēs ptz q̄a fm̄ rationē naturale impossibile est virginē parere ⁊ q̄ vna res sit tres res corruptū repareī. Itē falsum est mundum fuisse ab eterno. Itē q̄ deus agit necessitate nature q̄ tñ docent in phia naturali. Itē philosophia naturalis est causa multoꝝ maloꝝ q̄ fiunt p eā vt patet ex libro alberti vbi docentur secreta nature.

¶ Quinto arguit. philosophia moralis aristotelis e suspecta de falsitate ergo ⁊ naturalis sic ei sit aliq̄d falsitatis esset in scriptura nulla ampli⁹ pbat esse certitudo fm̄ augus. cū sit copulatiua cui⁹ si vna ps falsa est tota falsa est aīs ptz qz in septīo politicoꝝ ne nimis magna sit multitudo ciuiū docet pcurare abortiuū ⁊ nulliū orbatū nutrire vbi dicit albert⁹ magnus q̄ hoc seruabat suo tpe in saxonia vt inutiles occiderent sicut olim in triuallis bonū erat occidere patrē. Itē neminē latēt quāta mala reperiunt in auerroe cōtra legē christianoꝝ nūc de creatione. de eucharistia ⁊ de trinitate. Itē hoīes studiosi efficiūtur melācolici fz ari. i pbleumate. ¶ Sexto multa cōtinent ibi inutilia vt de intēsiōe formarū. Itē an mot⁹ distinguat a mobili / quātitas a re quāta. nūc a tpe. Itē multa vana q̄ sciri nō possunt vt ptz ex aug. in sermone ad heremitas de aristodemo q̄ quesiuit naturam apis nec inuenire potuit. Itē posset argui cōtra primā diuisionē phie qm̄ nullā mentionē facit de methaphisica quā aristo. theologiā vocat. naturalis ei grece phisica dicit fm̄ isidorū. vñ ptz q̄ theologia nō est naturalis sciētia. ¶ Septimo arguit ex lactātio lib. iij. ca. ij. q̄ philosophia nō ē sapiētia qz pithagoras erat phs ⁊ tñ negabat se eē sapiētē. Itē philosophia sapiētiā q̄rit g nō ē sapiētia ⁊ ca. xiij. pbat sapiā nō eē iuctā ab hoie ⁊ q̄ dogma platōis erat crimīs fōs ⁊ ca. xiij. q̄ deuia traditio nō q̄rit p logicā aut phiam. ¶ Octauo arguit ex quodā oratore qz studiū phie pon⁹ est dicēdum opinationis studiū q̄ sapiētie. Cū em̄ sciētia certi sit: opinio īcerti philosophoꝝ secte q̄cūq̄ philosophant dubie opinant. vñ em̄ q̄ so tot dissidia tot cōpugnationes philosophoꝝ emanarūt nisi ex opinatiōe. Quidā em̄ vt postea dicet principiū rerū aquā esse dixerunt alij ignē alij athmos alij aerē. Quidā deos innumeros q̄dā vnū quidā vero nullū esse crediderūt itavt iter tot ambigua illud tm̄ socraticū nichil certū verūq̄ esse videat nisi hoc scio q̄ nescio vñ oli ex vrbe Roma pulsi sunt pinde ac inutiles ac infructuosi more terū domiciano iperante teste aug. lib. de ciui. dei exacti ex vrbe ⁊ italia interdicti Adde q̄ phōs irreligiosos putant. ¶ Nono a philosophis naturalib⁹ descēderūt medici. vñ vbi desinit phisicus incipit medicus sz hoꝝ scientia nō videt vtilis. qm̄ qui se medicine subiciūt breui⁹ vitā finiūt. vñ adrianus imperator dixit medicoꝝ turba principē pdit. Medicina etiā inter sciētias liberales nō cōnumeratur nec sine dispēdio grauī vite mortaliū adiscit nisi eī multos cecideri boni medici esse minime arbitrāt vñ summa medicia ē nō vti medicina. Itē ex eisdē veniunt astrologi quos reprobat picus. ¶ Ad pmū dicēdū pmo qd̄ hoc argumētū nūc nō cōcludit qm̄ maior est certitudo in phia speculatiua q̄ tpe socratis vel socrates moralē philosophiā deuocauit e celo

q; malt nulla alia scietia sūt digni iō prio studen-
dum est virtuti scdm aug. de ci. dei lib. viij. ca. iij. Se
cundo dicit q; in phia naturali nō est sistendū in co
gnitione creaturarū sed in cognitiōe dei. Creature
ei cōdite sunt vt diuina bonitas manifestet p ipas/
pluris aūt facere debem9 mūdi auctorē q; celū ipm
tertio dicit q; hoc argumētū reprobaret sanctissimū
bernardū q; oleo p aqua iterdū vsus est nec discre-
uit. Rectus eī dixit ouidius de hoīe Os homini
sublime dedit celūq; videre Jussit z erectos ad side
ra tollere vult9. ¶ Ad scdm dr scdm glo. q; phi qui
docent in naturalib9 sunt excusati z hoc pbat ex di
gestis. Ad hieronimū dr q; ipse philosophos magni-
facit qm de pythagora dr q; qi phūs erat maior eme
tese fuit. Ite paul9 vocat sapietiā hu9 seculi stulti
tiā q; pcise ad gloriā hu9 mūdi ordinat. De mathe-
si respōdet p hūc vsū. Scire facit mathesis sz diui
nare mate sis. Astrologia etiā reprobat a pico mirā
dulano sed hoc ē pro illa que diuinatiua est nō aūt
vt cōe uisiōes multas de celo ex manifestis deducit.
¶ Ad tertiū rūdetur ex phō primo politicoruz ca. viij.
Cum illud argumētū fieret thalen pspexisse illum
fer it p astrologiā oliuarū vbertatē futuram Cumq;
collegisset paucillā pecuniarum hieme adhuc vigē
te emptionē olei fecisse in mileto pro paru ad mo-
dum precio. Cū itaq; postea tēpus venisset multis
subito querentibus vendidisse oleū quanti ipse vo-
luit ac magnam vim pecuniarū inde lucratū osten
disse amicis perfacile esse phis ditari si vellent sed
hoc non est illis cure. Tales igitur in hunc modū di
citur scientiā suā ostendisse idē habetur in proble.
sui. parti. xxix. proble. viij. Cur diuitie inquit ma-
gis ex pares ab hominibus prauis potius q; bonis
h be tur quia fortūa ceca ē. discernere scire ac elige-
re qd melius est nō potest. Et parti. xxx. proble. x. q;
rit phūs cur veteres pmia certaminibus posuerūt
sapientie aūt nullus quicq; statuit qz iudices qd ad
ingenium attinet vel prestantiores vel meplio dere
riores minimū esse hūs debent qui inter sese certāt
q; si homines sapientia excellētiores certare debe-
rent preponerent q; premiū arbitris sane sibi care-
rent corporalia autē manifestiora sunt. Item inde
seditiones maxime oriunt si quis cum stolidus iu-
dicetur iudicibus admodū succenset vel quia pru-
dētia nullū premiū prestentius esse potest. Deinde
dicitur q; philosophi fuerūt vtiles in republice vt
patet de archimenide z socrate q; teste alberto ma
gno draconem totum aerē inficiente sua scientia i
teremit. Itez aristoteles vt inquit. S. T. opus. xx.
lib. iiij. ca. xi. cū senex esset patriam ab hostilibus.
ar iis in lectulo iacēs eripuit. Ad aliud dicitur q;
forte mali aliqñ sunt sapientes alias nō diceretur.
Argue sapientē z diliget te. prouer. ix. vel aliter di
citur secundū Aug. ibidē q; addē idumerat diffin
tioni sapientie in hiis que ad beatā vitam ptinent
Scdo dr q; phisica nō ē sapietia cū nō sit metaphi
sica q; teste phō pprie sapientia dr. Si tñ pter res
naturales nulla esset sba separata phisica esset pri
ma scia. vt dr phs. vi. metha. T. c. iiij. ¶ Ad quartū
dr scdm. S. T. li. i. 3. gē. c. vij. q; ea q; fidei sunt nō cō
trariant rationi naturali lz sint pter ratione natura
lē. Holcot tñ oppositū arbitrat: vt ptz in. i. q. i. Dei
de dr q; naturaliter virgo concipe pōt. vt ondit S.
T. i quo. ¶ Ad quintū dr q; nō est sñe de sacra scri

ptura z de phia morali qm innitit rationi: z ideo lz
sit falsa in vna parte nō sequitur q; sit falsa vbiq;
¶ Ad sextū dr q; talia ad modū sunt vtilia ad acue
dū iuueniū ingenia. Deinde dr q; cognitiōe natura
li creaturā cōprehēdere possum9 nisi p demōstratione
de ipsa habeamus sciam. de diuisiōe aūt phie q; est
hieronymi sup cātica canticorum supra ab hereticis dr
q; methaphisica sub altera cōtinet. vñ scdm varronē
qdā est theologia natural. vt testat aug. li. vi. de ci.
¶ Ad septimū dr scdm aristotelē qm ligna curua sūt
rectificāda flecti debet vltra mediū vt tandē rectifi-
cent. Sic lactātius disputat ctra phōs qnimis in
sua phia cōsiderāt cōtenentes sacrā scripturā. De
platone aūt dr q; forte falsum imponit: qz em dixit
res debere esse cōmunes īmitat aristoteles etiā vxo
res secundū eum esse comunes. Qd tñ ipse expres-
se non dixerat. vt inquit franciscus maronis.
¶ Ad octauum z nonum patebit in sequentibus

Decundū pducit videt q; phisica nō
sit scietia qz scia est incorruptibiliū vt pz
i. po. iz entia nālia sunt corruptibilia p
ie. Corruptibile eī est pactio entis natu
ralis ergo nō est scietia. Sed cotra est
aristoteles voles nobis ea tradere dicēdo. Qm qdē
intelligere z scire contingit circa oēs scias quarum
sunt principia aut cause aut elementa. Ex horū co
gnitioe. et. vi. metha. T. c. ij. dicit q; tres sūt ptes
phie theorice mathematica phisica z theologia. vñ
ibide declarat q; phisica non est actiua nec factiua.
¶ Rñdeo dicēdum vt habet ex alberto magno li. i.
phi. ca. ij. Heraclitani videtes oia moueri dixerūt de
naturalib9 nō habere sciam z q; hijs plus mirabile
est etiā vir in multis prudēs ptholome9 dixit de na
turis nō haberi sciam certā ppter sui mutabilitatē
sz poti9 esse opinione de ipsis. z idē dicit de theolo
gia qz est de incōprehēsibilib9. S. T. sup boetiū de
trinitate q. vi. ar. i. q. ij. vbi qrit an in mathematica
discip inabiliter pcedat. Cuius signū esse dicit: qz
phi in naturis diuersa opinati sunt in mathemati-
cis aūt conuenūt. nos aūt heraclitanos q; nihil sciri
dicūt z spāliter de phisicis arabes appellāt garrien
tes: qz eorum dicta absq; dubio nō sunt recta z extra
garritū nihil vigoris hñta. narrat phs. iiij. metha.
T. c. xx. q; scdm heraclitū nihil est verū determinate
ppter rerū continuū motū q; ad vltimū ad hanc de
mentiā deuenit q; opinat9 est q; nō oportebat aliqd
verbo dicere: sed ad exprimendū qd volebat moue
bat solū digitū. Et hoc ideo qz credebat q; veritas
rei qua volebat enūciare primo trāsibat q; oro fini
retur breuiori aūt spacio digitū mouebat. vñ hera-
clitus dixit q; nō pōt hō bis intrare in eundē fluuiū.
Aristippus aūt dixit q; nec semel qz anteq; semel
intraret aq; fluūs defluit z superuenit alia videns igit
socrates hanc opinionē q; suo tpe surrexerat noluit
aliqd de sensibilib9 z rerū naturis pscrutari lz ipse
pus incepit in moralib9 qrere quid esset vniuersa
le. vnde z plato tāq; eius auditor suscepit hoc ad in
quirendū in rebus naturalib9 z quia videbat sen-
sibilia mutari. Ideo posuit qdā entia vniuersalia a
sensibilib9 sepata de qb9 diffōnes assignant q; noia
uit ideas. i. formas z spēs existetiū sensibiliū vt de-
clarat. S. T. i. metha. lec. x. ¶ Academici vo credi
derūt nos nihil scire cōtra qs disputat btūs aug. p.
iij. lib. Et cū qreret ab aliquo an hō esset an formi

ca. Turpe esset dicere se ista nescire q̄ euidētia sūt dixerūt ergo se tm̄ illa nescire q̄ iter phōs requirūtur. Itē dixerūt se nō cognoscere verū sȝ verisimile Cōtra similitudo veri nō pōt cognosci nisi cognito vero nescires ei dicere hūc esse similē sorti nisi cognosceres sortē. Itē turpe est dicere sapiētē nescire sapiētiā. Nā ante oculos cōstituam⁹ q̄so rixā q̄ndā sapiētis ⁊ sapiētie q̄d aliō dr̄ sapia ꝙ se esse sapiētiā at cōtra iste academic⁹ nō credo in q̄t. Quis aūt sapiē nō credo te esse sapiam q̄s nisi cū quo illa loq̄ potuit ⁊ in quo habitare dignata est. i. sapiēs. Ecce nouū certamē Sapiēs ⁊ sapiētia secū pugnāt. Sapiēs siue phūs academicus nō vult cōsētire sapiētie. Itē tūc nullus bñ ageret q̄ṁ ad bñ agēdū fm̄ phm̄ oportet ꝙ sit sciēs eligēs firmiter ⁊ ꝓpter hoc. Itē in logica sunt certissime ꝓpōnes vt ꝙ cōtradictoria nō sūt sil̄ v̄a vide. S. augu. lib. iij. cōtra acade. Itē multe sūt ꝓpōes p se note ex terminis ⁊ ex illis possunt deduci cōclusiōes certissime vt ꝙ nō est sortis candidū. Itē cōes animi cōceptiones q̄ sic ꝓbat auditas fm̄ boetiuȝ de hebdo. Et phi. ij. metha. Prima ꝑncipia sunt oībus nota sicut ianua in domo q̄ ianua neminē latet lȝ iteriora dom⁹ lateāt. ¶ Notādū ꝑter ea ꝙ scie fm̄ doct. subtilē in prol. q. iiij. sūt cōditiōes. s. ꝙ sit cognitio certa hoc ē absq̄ deceptiōe ⁊ dubitatiōe. ij. ꝙ sit necessariȝ tertio ꝙ habeat euidētiā ex necessario ⁊ pri⁹ euidēti quarta ꝙ habeat p discursum sillogisticū. Et sic q̄rat'. An iste discursus sillogisticus req̄rat tp̄s videt' sibi ꝙ nō q̄ ad discursum sufficit ordo nature. Sȝ cōtra discursus nō est de rōne sciētie ptȝ q̄ nihil cōparatū ad aliq̄d sicut termin⁹ ad motū aut effect⁹ ad causā effectiuā in fieri. Includit illō in sua rōne q̄ pōt eē termin⁹ cessātē motu ⁊ effect⁹ cessāte cā. Scia aūt cōparat' ad discursuȝ sicut t'min⁹ ad motū Et sicut effect⁹ ad cām effectiuā q̄ hmōi sunt pricipia respectu cōclusionis scite in fieri tm̄ vt ptȝ. ij. phi. Notāter dixi in fieri q̄ dormiēs hēt sciam ⁊ nō discursum Itē in deo est scia theologie vere fm̄ istū: q̄ ois ꝑfectio simplicit' est in deo veri⁹ q̄ in creatura vel eq̄ vere ⁊ tn̄ i deo nō ē discursus ex quo videt' ꝙ ordo nature ad discursum nō sufficit q̄ fm̄ eū Deus pri⁹ intelligit se q̄ creaturas. vñ ponit duo signa nature in quoȝ primo est quicq̄d dr̄ de deo ad intra. In scd̄o vero intellectio creaturaȝ. Itē si q̄s p experiētiā cognoscat lunā esse eclipsabilē vel videat hoc in verbo talis haberet verā sciam sine discursu igit'. añs patet q̄ pōt sic acq̄rere habitū veridicū ⁊ nō sunt nisi. v. tales. s. intellect⁹ sapiētia scia ars ⁊ prudētia ⁊ cōstat ꝙ nō ē aliq̄s istorū nisi scia igit'. forte dicis cū petro de alliaco. In. i. q. i. ꝙ talis scia nata est causari p ꝑmissas. Cōtra illa sciētia depēdet a noticia intuitiua lune vel eclipsis ergo nō pōt aliūde causari maxime scd̄m greg. tenentē ꝙ idē habit⁹ intellectus nō pōt causari a diuersis causis spē. ¶ Notandū ꝑterea ꝙ de vnitate scie multa dicta sūt in logica. vñ opinat' greg. de arimino cū multis aliis ꝙ oīm conclusionū nō est vn⁹ habit⁹ q̄nimo i prol. q. ij. dicit ꝙ vnū ersal'ter ex mediis aliis ⁊ aliis fȝ spēm alij ⁊ alij actus et habit⁹ circa illud q̄d p conclusionē significat' causant'. Alias posset dici nec videret' maior ꝓterita ꝙ ex medio theologico ⁊ ex medio demonstratiuo causant' habitus eiusdē rationis ⁊ ꝙ visio albedinis ⁊ nigredinis sūt eiusdē rōnis cū nō aliūde ꝙ ex diuersitate causarū. s. albedinis ⁊ nigredinis videat' ea⁊ dr̄a posse cōcludi. Itē scribere ⁊ citharizare ideo causāt habit⁹ distinctos q̄ spē distingunt' ergo vniuersaliter in hiis q̄ ꝑtinēt ad intellectū diuersa spē causant effect⁹ spē distinctos. Cōtra hoc obicit'. Seq̄ret' ꝙ scientia sortis nō intenderet' si ad eandē cōclusionē adduceret' diuersa media ⁊ sic sortes nō eēt certior itēsiue q̄ mediū seq̄ns causat aliū hītū spē scd̄m eū ⁊ sic non facit vnū cū prio Itē p visu ⁊ auditū causat' eadē itellectio sortis spē vt si videā ⁊ audiā ipm̄ sortē loq̄ntē. Itē media thopica spēie disticta augēt habitū opinatiuū. Itē multi ꝯcedūt ꝙ idē habit⁹ v̄ginitatis i esse nature post corruptionē ꝓducit aliū actū spē. Et ideo dico sicut in logica ꝙ eiuīdē habit⁹ possūt eē plures act⁹ spē distīcti. ¶ Deīde arguit' ꝙ scia nō ē tantū mōvna p aggregationē sicut scotiste etiā opinant' dicetes ꝙ vnitas hit⁹ sciētifici ē vnitas eiusdē gn̄is q̄ quot sūt q̄stiōes tot opȝ ponē hit⁹ ꝑtiales q̄ v̄o sūt de eadē materia Iohīt gn̄is vnitatē vñ multe ꝑtiales phisice sūt i intellectu hn̄te sciam naturalē Sed ꝯ innūerabiles sūt cōclusiōes i phisica nec adhuc i millesima pte sūt īuēte sequit' ḡ ꝙ innumerabiles scie phisice nobis deficiūt. Itē tūc i arithmetica eēt infiniti habit⁹ scd̄m ꝙ sūt infiniti nūeri. Itē tūc sortes sciēs tm̄ vnā cōclusionē eēt ꝑfect⁹ geometria q̄ circa vnā ꝯclusionē ponitur perfectus habitus q̄ nō pōt dici nisi geometria. Nō aūt sit ꝑfect⁹ ptȝ q̄ spēs p̄dicat' ꝑfecte de indiuiduo sortes ei est hō ꝑfect⁹. Itē tūc geometria et arithmetica essent vna scia q̄ magnitudinis ⁊ numeri ē vnū genus scȝ q̄ntitas. Itē grammatica et logica posset dici vna scia scȝ p aggregationē. ¶ Dico igit'. Phia naturalis e v̄a scia ⁊ vna tm̄ fm̄ spēm circa quascūq̄ cōclusiōes eius primū ptȝ q̄ hȝ subiectū passionē ⁊ pn̄cipia p q̄ passio de subiecto ꝓbat'. Cōcedo tn̄ i phisica multas ꝯclusiones necessarias cōtineri de q̄b⁹ ē tantū opinio vt ꝙ grauia ⁊ leuia nō possūt moueri a seipsis. Scd̄a ps ptȝ q̄ omniū ꝑmissarū ⁊ cōclusionis pōt esse vn⁹ act⁹ ḡ et vnus habit⁹. Sed hic negat gregori⁹ ꝙ ꝑmissarū ⁊ ꝯclusiōis sit vn⁹ actus in ꝓlogo primi. Cōtra ois propō mentalis vltimata fm̄ eū ē simplex q̄litas ⁊ q̄libet est assens⁹ fm̄ eundē ergo ꝯditionalis et causalis i mēte ē vn⁹ assēsus ergo ꝑmissa et cōclusio sūt vn⁹ assens⁹ forte fm̄ eū negas maiorē sȝ hoc solū hȝ verū i cathegoricis. Cōtra ar'. p sua argumenta q̄ ipe facit de cathegoricis dicit eñ. q. i. ar. i. ꝙ nō componitur ex pluribus ꝑtibus quia queritur cur vna pars erit subiectum vel predicatum potius q̄ alia. Si dicas q̄ vnus conceptus ꝓducitur ante alium. Contra pono ꝙ illi conceptus simul a deo producātur Sed codē modo potest argui contra eum q̄ si illius componatur ex pluribus ꝑtibus quero cur poti⁹ vna propō ē maior q̄ alia scȝ minor. Item capio mentale vltimatā disiunctiuā compositā ex contradictoriis Si ḡ pars falsa distinguntur ab altera in mente vltimata sequitur ꝙ iste habet assensum falsū q̄ scd̄m eū ois mentalis vltimata est assensus Eodē modo arguitur de hac conditionali Si homo est asinus hō est irrōnalis ptȝ ꝙ illius totius est vnus assensus ergo in demonstrationibus vnus ē assens⁹ ꝑmissarū ⁊ ꝯclusiōis. Scd̄o ꝓbatur eadeȝ pars q̄ si essent diuersi habit⁹ hoc maxime esset propter obiecta spē distincta scȝ plāte ⁊ aialia.

Sed contra sequeretur ꝙ fortes nunq̄ acquireret temperantiam supposito ꝙ semꝑ nutriatur ex cibis spe distinctis qꝛ actus circa pisces spe distinctos se cundum illos non causant nec intendunt eunde habitum. ¶ Quod autem phia naturalis sit speculatiua patet auctoritate phi supra posita. Non enim est de factibilibus a nobis Cum sit de celo ꝛ elementis. ¶ Sed queritur quare habitus dicitur speculatiuus. Respondet doct. subtilis in prol. i. ꝙ practicū et speculatiuū nō sunt dñe essentiales scie vel noticie in co: que est quoddam absolutum Sed hec diuisio est quasi generis in proprias passiones specierum sicut si diuidatur numerus per pare ꝛ imparē. Secundo dicit ꝙ esse habitū practicum vl' extensio practice cognitionis ad praxim consistit in duplici relatione aptitudinali scilicet conformitatis ꝛ prioritatis naturalis. vñ secundū eum omnis actus voluntatis rectus presupponit necessario rectā rationem dicit aptitudinali qꝛ neutra relatio reqritur actualis vnde cognitio practica dicitur extendi ad praxim vt directiua ad directum siue vt regulatiua ad regulatum vnde non oportet praxim actu conformari sed sufficit ꝙ sit conformatiua praxis. Speculatiuū aūt priuat predictum duplicem respectum. Exemplum vt ars domificatiua dicitur practica qꝛ per illa artem pot domificator facere domum que conformabitur sue arti. Et illa ars naturaliter prior est edificatione domus vnde per eam artifex dirigitur ī domificando. Et aduerte secundum eum ꝙ noticia practica semper deducitur ex principijs practicis vt pater hic ꝛ in principio .iii. secundi vt ꝙ deus est diligendus deducitur ex hoc ꝙ omne summe bonū est diligendum ꝛ ꝙ deus est summe bonus ergo est summe diligendꝰ. Sed contra. Minor illa non est practica qꝛ no dictat de eligēdo. vel fugiēdo forte dicis ꝙ nō e practica formaliter sꝫ virtualiter tantū sed hoc nō sufficit quia tunc methaphisica esset practica qꝛ ens virtualiter omnia continet ymmo omnis scientia est de re bona ergo virtualiter continet noticiam directiuam operationis voluntatis similiter ꝛ primum principium. ¶ Contra primū arguitur Sequeretur ꝙ ratio practici esset dignior ꝙ speculatiui qꝛ primum consistit in aliquo positiuo scdm autem in priuatione. Item habitus ꝛ priuatio hñt fieri circa idem ergo si speculatiuū non dicit nisi priuationem duplicis respectus idem poterit esse speculatiuum ꝛ practicū. Item sequeretur ꝙ priuatio posset esse principiū alicuius nobilioris quia habitus speculatiuus sub ratione qua speculatiuus est principium speculationis per se. ¶ Videtur ergo dicendum cū phō. vi. metha. ꝙ scia speculatiua est illa cuius obiectum non est operabile sed cognoscibile tantum a nobis secundū ꝙ consideratur in tali scia vñ speculatiua differt a practica quantum ad finē ꝛ ꝙtum ad materiam sic ꝙ finis speculatiue est consideratio veritatis materia vero res opere scientis nō operabilis Practice autem finis est operatio: materia vero seu obiectū est res ab eo qui habet hmōi sciam operabilis. S. T. sup boetiū de tri. q. v. ar. i. Itē ad huc arguitur contra alium quia practicum et speculatiuum secundum eum sumuntur ab obiecto ergo sunt differentie essentiales. Item dirigens est nobilius directo ergo habitus practicus dirigens actum voluntatis non dicit precise duplicem respectum qꝛ respectus nō est actiuus ergo aliud est in habitu vn de dicatur actiuus vel practicus. ¶ Contra hec arguitur primo argumentis heracliti verum no scitur nisi cognoscant res in quo reperitur sed res in quibꝰ reperitur natura infinitas differentias habet intellectus autem refugit infinitum: naturalia ergo vere non comprehenduntur. Item medium debet esse vniuocum sed nichil est vniuocum in phisicis quoniam si accipiatur diffinitio animalis secundum eē phisicū ipsa scdm vnu quodq animal erit altera. ¶ Secundo secundū aug. ꝛ allegatur a. S. T. i. q. lxxxiiij. arti. vi. non est expectanda veritas a sensibus sed omnis nostra cognitio ortum habet a sensu ergo nichil vere cognoscimus. ¶ Item ar. ex lactantio li. iij. c. ij. Cum tot temporibus tot ingenijs in inquisitione sapientie contritis nō sit a philosophis comprehensa apparet nullam ibi esse sapientiam nō ergo sapientie student qui philosophantur sed ipsi studere se putant quia illud quod querunt volant quale sit nesciunt. Item plato ꝛ pythagoras maxie quesiuerunt scientiam vt patet ex S. T. i. methaphisice lectione. x. ꝛ tamen istorum phia nō fuit sciētia sed plena erroribus. Si dicat ꝙ alioquin phia est scientia quero quis hoc diiudicare poterit vnde philosophus dicit. iiij. methaphisicorum. T. c. xxi. Cum videmus grauissimos philosophos errare in primo principio ꝛ non inuenisse scientiam verā videtur ꝙ frustra sit studere philosophie. Nam volatilia prosequi erit vtique veritatem inquirere. Item philosophia est amor sapie ergo no est scia. ¶ Tertio si alique veritates essent euidentes vel hoc eēt per sensum vel intellectum no per intellectum quia nō sequitur euidenter intellectus intelligit aliam rē ab ipo ergo alia res ab ipo est intelligo eīn āñs ꝛ xp̄m ꝛ tn ipse no est Nec p sensum quia hoc maxie foret per visum sed probo ꝙ nō qꝛ sequitur visus est indispositus ꝛ mediū est indispositum ꝛ obiectum nō est indebita distantia igitur. visus nō iudicat euidēter de suo obiecto ꝯña est bona ꝛ añs est euidens ergo ꝛ consequens Item multotiens eque fortiter quis iudicat se videre asinum qñ nō videt eū sicut qñ realiter videt illum ꝛ nō obstante tali iudicio ac firma adhesione talis decipitur ꝛ no videt quod credit videre igitur propter quodcūq iudicium forte vl firmā adhesionem no cognoscit quis euidēter ita eē sicut apparet. ¶ Quarto si aliquid esset euidens vel ergo omnia sunt equaliter euidentia ꝛ hoc nō quia principia sunt euidentiora conclusionibus si nō contra vel vnum esset euidentius alio quo ad ṽitatem vel quo ad adhesionē. Non primum qꝛ vna ṽitas nō est magis veritas ꝙ alia. Nec secundum qꝛ maior adhesio nō facit semper maiorem euidentiam pōt enī quis firmissime adherere falsis. Si dicat ꝙ ad euidentiam requiratur veritas ergo possemus dubitare an illud quod videtur sit nobis euidens qꝛ possumus dubitare an sit verum. Item nunq̄ est nobis euidens an nostrum medium sit sophisticum vl' falsigrafum aliquando enim putamus habere demōstrationem ꝛ tamen est sophisma.

¶ Item aliquis potest credere se non esse sed esse mortuum. ergo nulli est euidens ꝙ ipse sit ergo nec aliquid aliud antecedens patet de sompniantibus et grauiter infirmis sed hic vide distinctionem S. T. de veri. q. x. ar. xij.

¶ Ad septimum vbi dicit ꝙ nullus potest cogitare se non esse cum assensu sed contra. de veri. q. i. ar. v. ad septimū dicit ꝙ itellect⁹ pōt cogitare se nō eē.

¶ Quinto arguunt academici vt tangit augus. vbi supra τ libro de trinitate. ꝙ nulla est in nobis certitudo per sensum ostendendo sensus sepe decipi vt patet de existente in naui qui iudicat omnia moueri τ baculum in aqua esse fractum si dicas p alios sensus corrigitur contra quare magis creditur vni sensui ꝙ alteri.

¶ Item infirm⁹ iudicat dulce amarum τ homo san⁹ iudicat amarū qd̄ alius dulce esse estimat sed hec sunt contraria ergo oportet alterum decipi dato ꝙ sint sani. Itez imago videtur esse in speculo τ tamē nō e. Item in sacramento eucaristie paganus putaret esse panem et tamen nō est τ sic possibile ē ꝙ illa que ego video nō sint lapides quia forte deus talia transmutantiauit sicut est sibi possibile nec est michi euidens quin ita sit ergo nichil est euidenter cognitum. Si dicas licet deus posset facere ꝙ illa que puto videre nō essent non tamen facit hoc nō satis est ad hoc ꝙ euidenter sciam re eē qꝛ ad hoc ꝙ sit euidēs opꝫ ꝙ sint ciē necessitātes itellectū absolute.

¶ Sexto ex dictis posset inferri ꝙ per experientiā nō habetur scientia tamen aliter arguitur qꝛ nō est idem modus cognoscendi premissas τ conclusiones sed principia cognoscuntur per experientiam.

¶ Item aut ista noticia est eiusdem speciei cum noticia acquisita per demonstrationē respectu eiusdez aut non Si primum. Contra distincte cause causāt distinctos effectus specie dicit etiam. S. T. tertia parte ꝙ scientia christi experimentalis nō erat eiusdem spēi cum alia.

¶ Septimo de singularibus nō est scientia sed res naturales sunt singulares cum sint materiales Itē illud de quo est scientia impossibile est aliter se habere vt patet pri. posteriorum. sed entia naturalia sunt mobilia ergo possūt aliter se habere. Moueri enim est aliter nunc se habere ꝙ prius. Ite de illo quod non potest mouere intellectum nō est sciētia sed entia naturalia nō possunt mouere itellectuz igit̄ minor pꝫ. qꝛ mouēs debēt eē pstātius passo.

¶ Octauo arguitur ꝙ de nullo necessario est opinio qꝛ tunc aliquis assentiens necessario deciperetur quia opinari est assentire cum formidine hoc ē estimando ꝙ res aliter se potest habere. dicit enīz. S. T. ij. ij. q. i. ar. v. iiij. per opinionē existimatur res posse aliter se habere. Item scientia per hoc solum differt ab itellectu qꝛ itellect⁹ nō acquirit̄ p demōstrationem ergo oportet omnem scientiam per demonstrationem acquiri.

¶ Nono arguit̄ ꝙ philosophia naturalis sit practica qꝛ est de operabilibus a nobis scilicet de motu τ passionibus anime de qo⁹ tractabit̄ i libro de aīa.

¶ Itē omnis scientia quaz primus motor habet de rebus factis ab eo τ de malo per. S. T. i. q. xiiij. arti. xvi. est practica ergo phisica primi motoris ē practica τ eodem modo arguitur de phisica intelligentie mouentis celum. Forte dicis ꝙ phisica istorum est practica non autem nostra qꝛ nō possumus talia operari. Cōtra sequeretur ꝙ ars domificatoris qui amisit mebra nō esset practica qꝛ nihil potest operari. Item scia nō dr̄ practica ex subiecto qm̄ deus pōt eā facere sine subiecto τ tūc eēt practica vel speculatiua ergo vbicūqꝫ sit semꝑ est practica. aīs pꝫ qꝛ intellectus dr̄ practic⁹ ab ipsa scia ergo non econuerso sed opꝫ sciam essentialit̄ eē practicā. Itez pono ꝙ deus nobis conferat supnaturaliter potentiam producendi res naturales tūc nostra phisica esset de operabilibus a nobis τ eodez mō ar̄ de geometria archimenidis que erat de figuris factis ab eo ergo erat practica Item medicina τ alchimia vident̄ eē quedā ptes philosophie naturalis τ tn̄ ista sunt de operabilibus a nobis τ astrologia docet qn̄ seminādū est hoc est argumentuz S. T. sup boeciū de trinitate. q. v. ar. i. quintum τ ad quartū dicit oēm medicinam esse practicam licet quedā pars eius dicat̄ speculatiua respectu aliarum ptiū vt q̄ docet genera rebuū ad ea q̄ docet modum operandi ad sanationē.

¶ Decimo ar̄ ꝙ scia sit practica ex obiecto τ nō fine qꝛ finis nō cāt nec mouet nisi dū amat̄: habit⁹ autē est actu practicus etiā si nichil intendat̄ vl̄ ametur Item aliquid est dirigibile τ cōformabile dictamini itellectus. etiam si nō assit voluntas faciendi. Sz finis est obiectum voluntatis ergo secluso fine aliqs hit⁹ est practicus. Si dicas ꝙ finis aptus natus est amari τ hoc sufficit Contra effectus nichil habet ab aliquo causante ex hoc ꝙ natum est causare nisi actu causet ergo cognitio nō dr̄ practica ex hoc ꝙ per voluntatē ex natura sua nata sit ordinari ad talez finem. Item scia moralis est practica τ tn̄ nō ordinatur ad praxim tanꝙ ad finē qꝛ finis eius est felicitas que scd̄m philosophum decio eth. consistit in speculatione nō in praxi. Si dicat̄ ꝙ felicitas est finis remotus sed finis propinquus est praxis scꝫ dirigere in actum virtutis ꝓpter felicitatem. Contra nō ordinatur ad dirigere necessario nisi aptitudinaliter sed necessario est practica: ergo hoc erit quia aptitudinaliter ordinatur ad dirigere: id est quia est directiua quod esse practicum. Ex dicta igitur responsione sequitur ꝙ ipsa est practica quia ipsa est practica. quod nichil est. Item si dirigere est finis eius. actus intellectus erit finis eius Si dicatur ꝙ actus aliarum virtutum est finis eius. Contra actus alterius potentie est minus nobilis habitu intellectus ergo non est finis eius.

¶ Undecimo phisica ordinat̄ ad opus Ex hoc eīn ꝙ cognoscimus deum esse primum ens vel ꝙ est primus motor τ prima causa possumus diligere ipsum τ talis apprehēsio sufficit ad hoc. ꝙ tendamus in eam sub p̄dictis rōibus. dicit etiam scotus ꝙ de ista deē trinus ē habitus practicus imo aliqua simplex apprehēsio ergo aīe veritates etiam sunt practice. Item secūdū lactentium li. iij. ca. xix. pythagoras dicit aīas de corporibus in aliorum animaliū corpora cōmeare vt vetaret homines carnibus vesci τ sic abstinētiam persuaderet ergo sua philosophia ad opus ordinabat̄ Itē musica refrenauit luxuriosos. s. t. op⁹. xx. li. iiij. xxi.

¶ Ad primum dicendum ꝙ phisic⁹ abstrahit a singularibus ens autem cōpletū qd̄ per se intenditur a natura finitum est τ finitur per suas cās essentiales scd̄m quas nō in infinitū variatur. Ad aliud dicit albertus ꝙ esse phisicum dupliciter habet cōparationem scꝫ ad ea a quibus est que sunt principia eius q̄ vno modo secunduz rationem diffinitionis sunt constituentis τ sint tota spē τ ibi vniuocat̄ diffinitio. Scd̄o cōparat̄ ad ea in qb⁹ est τ sic dicit ari. ꝙ rō animalis scd̄m vnū quodqꝫ est altera.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ veritas nõ ē totaliter a sensibus expectāda requirit enim lumen intellectus agētis p quod immutabiliter veritatē in rebus mutabilibus cognoscamus ⁊ discernam⁹ ipsas res a similitudinib⁹ rerū scdō dr̄ ꝙ phi saltē aristo. fidei multum pformia multas v̄itates cognouit Deus enim illis manifestauit ita vt sint inexcusabiles vt dr̄ paulus dicit etiam lactantius libro primo Magno ⁊ excellenti ingenio viri cum sese doctrine penitus dedissent ꝗcquid laboris poterat impendi contemptis publicis ⁊ priuatis actionibus ad inquirende veritatis studiū contulerunt vñ erāt quidē illi v̄itatis cognitione dignissimi quam scire tantope cupierūt. Nā ⁊ abiecisse quosdā res familiares suas ⁊ renūciasse vniuersis voluptatibus cōstat vt solā nudāq; virtutē aut veritatem nudi expediti sequerēter. S. T. ij. ij. clu. ij. tertium plato amore veritatis sol⁹ ab omni delectatione venerea abstinuit vnde principium genesis exposuit. S. T. de po. q. iiij. i. secundū. nec sequitur. nundū inuenerunt ergo nō est scietia vt patet de quadratura circuli q̄ scibilis est tñ sciētia nō est inuenta: aris. Phūs etiā. iij. metha. multum compatitur phis errantibus sed successu temporis plurime veritates cognite sunt.

¶ Ad tertium dicit ꝙ multa sunt euidentia p intellectum vt prius dictum est de per se notis ⁊ p naturale lumē intellectus agentis multis infallibiliter assentimus deinde dr̄ ꝙ ad assensum euidentē req̄ritur veritas vnde de alliaco hic ponit aliquas propositiones Prima quis nō sit necesse omnem habentem euidentiā scire illam esse euidentiam tñ omnis hñs huiusmodi euidentiā nō pōt dubitare se habere euidentiam similiter. aliq̄s pōt scire primū principiū ⁊ tñ nescit quid sit primum principiū vel q̄d sit veritas vel ꝓpositio vera scit tñ qualit̄ per eam significatur vt patet de rustico qui scit ꝙ quodlibet est vel non est ⁊ q̄ñ queritur. Utrū omnia sunt equalit̄ euidentia dicendum ꝙ non qr nō qualiter scim⁹ principia ⁊ conclusiones omnia tñ sunt nobis eque indubia ⁊ euidentia aliorum sumenda est scdm ꝙ accedunt ad primū principium vel qr ad eādem conclusionem habentur plura media ego autē dico ꝙ vna propositio est verior altera scdm philosophum secūdo metha. ⁊ scdm tho. li. i. contra gē. ca. xiij. deinde dr̄ ab eodem hñs medium sophisticum ꝙ est possibile ꝙ credit se habere demonstratiuū ⁊ credit se habere euidētiā nō tñ habet. vñ euidentia scdm eum est duplex scʒ summa siue absoluta Alia est naturalis siue conditionata euidentiam absolutam describit ꝙ est assensus verus sine formidine cātua naturaliter quo nō est possibile intellectum assentire ⁊ in sic assentiendo decipi vel errare vnde assensus dicitur naturaliter causat⁹. i. ex causis necessitantibus intellectum vt cū assentio huic quodlʒ est vel nō est. Sed euidentia naturalis est assensus verus sine formidine causatus naturaliter quo nō est possibile decipi stante influentia dei gñali vt cum iudico p debitum medium parietē debite approximatum esse albū deinde dicit ꝙ nullus pōt scdm cōem cursum cognoscere de aliq̄ sillogismo thopico ipm esse thopicum euidenter Contra hec duo arguitur sequeretur ꝙ paganus euidenter cognosceret aliq̄d esse panem quod omnes christiani dubitant esse panē patet de pane de quo dubiū est an sit cōsecratus quē tñ paganus naturaliter iudicat esse panem. Itē habens sciam de sillogismo thopico euidenter cognoscit sillogismū thopicū eē thopicū: ḡ. potest euident̄ cognoscere istū sillogismū thopicū esse thopicū probo ꝯñā quia si aliquod añs sit euidens consequens etiam erit euidens. Sed ex isto antecedente omnis sillogismus thopicus est thopicus sequit̄ ꝙ iste sillogismus est thopicus ⁊ sic de aliis ergo consequēs est euidēs Et per hec patet ad quartum.

¶ Ad quintum dr̄ ꝙ nullus sensus decipit nos per se. Secundo dicitur ꝙ intellectus per alium sensū preseruat se ab errore vt cum videmus baculū pro vna parte in aqua qui apparet esse fractus tunc Intellectus habet hanc propositionē nullū durius frāgitur ad tactū mollis sibi cedentis sed baculus est durior aqua que sibi cedit ⁊ prius non erat fractus ex hoc iudicat etiā ipm nūc nō esse fractum Si aūt tale cognitum per omnes sensus iudicetur esse tale tunc habet̄ certitudo de veritate illius quia cū euenīat vt in pluribu⁹ iudicat̄ ꝙ sit effectus naturalis Deinde dicitur ꝙ de multis habetur certitudo tantūmodo moralis vnde triplex solet poni certitudo scilicet euidentie fidei ⁊ moralis q̄ est per grossas coniecturas Et si querat̄. an hec certitudo moralis sit scia vel opinio dicunt ꝙ est opinio Sed contra Tunc opinio sufficeret ad bene moraliter agendum sine prudentia quod est contra philosophū qr oportet ꝙ bene agēs sit sciens dicunt ꝙ ibi scia capitur pro morali certitudine qm conformans se in agendo opinionibus. sancti thome bene moraliter agit sʒ non ille opinio vocabitur prudentia. Nō. qr opinio nō est habitus veridicus. vi. ethico. si queratur vbi est maior certitudo adhesiōis. dicunt theologi i fide Contra tunc difficultas non esset certior altera parte si illa sit de fide ⁊ demōstratio adueniens fidei diminueret certitudinem ⁊ certius esse ꝙ deus est trinus q̄ꝫ ꝙ deus est si fides esset certior scia hec soluūtur primo posteriorum. S. T. ij. ij. que. iiij. ar. viij. Ad alia pʒ ex dictis qm certitudo nō habetur solū a sensu sed aliq̄ñ ex terminis ⁊ p itellectum agētē.

¶ Ad sextum dicit̄ ꝙ pōt esse vnus modus communis acquirendi noticiā principiorū ⁊ cōclusionis secundo dicit̄ ꝙ nō incōueniens causas spē distinctas ꝓducere eundem effectum specie quia sol ⁊ ignis ꝓducunt eundem calorem specie.

¶ Ad septimū dicit̄ ꝙ res naturales possunt considerari in vniuersali ⁊ sic non sunt materiales materia signata vnde de singularibus. i. de rebus que singulariter existunt sub rōibus vniuersalibus ⁊ abstractis bene est scientia Ad aliud dicitur a S. T. i. q. lxxxiiij. ar. i. tertiū ꝙ omnis mot⁹ supponit aliq̄d immobile Cū enim trāsmutatio fit secūdū qualitatē remāet subā immobilis ⁊ cū transmutat̄ forma subālis remanet materia imobilis rerū enim mutabiliū sunt imobiles habitudines sicut sortes etsi non semp sedeat tñ immobiliter est verū ꝙ qñ sedet in vno loco manet ⁊ propter hoc nichil prohibet de rebus mobilibus immobilem sciam hr̄e ipossibile est ergo scibile aliter se hr̄e q̄ntū ad ꝓprietatē q̄ demōstrat̄ de ipso ita ꝙ conclusio scibilis est vera in omni hora lʒ ergo homo possit aliter se hr̄e quo ad albedinē nunq̄ꝫ tñ transmutat̄ de risibilitate ad carentiā risibilitatis. Ad aliud rñdet. ar. vi. ad tertiū ꝙ sensitiua cognitio nō ē tota cā intellectualis cogni-

tionis ⁊ i5 nō est mirū si itellectualis cognitō vltra sensitiuā se extēdit ⁊ ita dicat̃ de re naturali q̄ pōt mouere intellectū mediāte suo fātasmate vnacū intellectu agente nec sequit̃ rē naturalē eē nobiliorē q2 nō agit v̇tute ꝓpria. Sed cōtra. Quid intelligis per agēs virtute ꝓpria si illud quod a nullo dependet hoc nō est nisi deus si vo illud qd̄ agit ꝑ suā formā ergo fātasma agit v̇tute ꝓpria alias esset solū agens per accidens quod multi negant respondet S. T. vbi supra ad secundum ꝙ actio virtutis imaginatiue est conuniēti ⁊ corpus sensibile est nobilius organo aīalis scđm ꝙ comparatur ad ip̄z vt ens in actu ad ens in potētia sicut coloratum in actu ad pupillā que colorata est in potetia licet ergo absolute corp⁹ sensibile nō sit prestantius intellectu posset tamē dici p̄stantius inq̄tū est agēs ⁊ itellectus patiens secūdo dr̄ ꝙ in aīa hominis est q̄dam operatio scđm ꝙ componēdo ⁊ diuidēdo format diuersas rerū imagines que non sunt a sensibilibus accepte vnde nō oportet omne illud de quo est scīa mouere intellectum ⁊ si dicat̃ scibile terminat intellectum ergo agit in ip̄m quia terminare videt̃ esse in p̄dicamēto actiōis hoc negat̃ vt p3 de scīa ētis rōnis.

¶ Ad octauū dicit de argentina ꝙ formido nō est de rōe opinionis ⁊ sic videt̃ ꝙ actus opinatiu⁹ ⁊ scīa possēt eē simul ⁊ opīo distigueret̃ a fide S. T. ij. ij. q. ar. v. quartū dicit ꝙ de eodē scđm idem nō pōt eē simul in vno hoīe scīa cū opinione vel cum fide scīa eni est euidēs noticia de rōne aūt opīonis est ꝙ id quod est opinatū existimetur aliter se habere et de veri. q. xiiij. ar. ix. ad. vi. dicit ꝙ opinio est cum formidine alterius ptis dico ergo ꝙ opinatū existimatur possibile aliter se habere. i. opinans nō est cert⁹ quin aliter possit esse. Et si queratur An qui opinatur vnum contradictorum opinetur reliquū Dicit grego. q. ij. prologi ꝙ qui opinatur vnū contradictorum timet de opposito ⁊ dubitat de opposito sed nō estimat illd̄ quod opinat̃ posse aliter se habere alias estimaret duo contradictoria. Sed hoc est contra artē obligatoriam in qua q̄cumq3 dubitat vnū contradictoriorum dubitat et reliquum si proponatur. Ad aliud dicitur ꝙ intellectus ⁊ scientia differunt suis differencijs intrinsecis.

¶ Ad nonū dr̄ ꝙ philosophia naturalis bene pōt esse de opabilib⁹ sed q2 nō considerat opabilia vt operabilia sunt sed diffinitiue ideo nō est practica. Ad aliud quod est gregorij dicitur ꝙ domificator habet sciam practicā q2 habet aptitudinē operandi amissis manibus vñ dr̄ habere potentiā logicam ad operandū licet nō habeat proximā. Gregorius diffinit noticiā ꝓprie practicā que formaliter scđm se immediate ē directiua praxis praxis aūt secūdū eū est opatio existēs in opantis potestate posset ergo per idē cōtra eum obici. Prio scīa moralis quā habēt angeli de virginitate videt̃ practica ⁊ similiter scientia ethicorū q̄ est in damnatis circa actus virtutū ⁊ tñ ista nō sunt in eorū potestate si dicas sufficit ꝙ sint in potestate aliorum. Contra tunc iudiciū quo iudico deum diligere se ip̄m esset practicum. Itē continuatio actus scđm grego. ꝓ aliquo tpe non est in potestate agētis ergo pro illo tēpore scientia practica nō erit de praxi. Item scīa practica est de malo q2 oppositorū eadem est disciplina ⁊ tamē non est directiua mali. Itē scīa ethicorū ē practica ꝓprie ⁊ tamē non est imediate directiua praxis q2 actus moraliter bonus immediate dirigit̃ ꝑ prudentiā non aūt per sciam que est vniuersalium si dicas ꝙ prudetia ⁊ scīa moralis sūt idē hītus hoc ē contra eū ibidem q2 prudetia semꝑ de re contingēti singularē concludit cōclusionem. Nō aūt scīa licet hoc videatur esse falsum q2 quod nō est menti ēdum pertinet ad prudentiā ⁊ tñ est necessariū. Itē actus bon⁹ nō elicitū sine actuali actu prudentie sz cum isto actu nō est peccandū elicitur act⁹ bonus. ergo est prudentie licet sit necessariū ptinens forte ad scientiā. Notandum tñ ꝙ ad habitū practicū requiritur ꝙ imediate regulet opus. S. T. de veri. q. xiiij. ar. iiij. prudentia ⁊ scīa moralis distingunt̃ secūdū. S. T. q. de virtutibus ar. vi. ad primū q2 scīa est vniuersaliū prudēcia est singularium. Sed nōne cōclusio prudentialis deduci tur ex p̄missis pertinētibus ad prudentiā sindere sin vel sciam de hoc alias. Deinde dr̄ ꝙ nō incōuenit sciam practicam vt medicinā poni ratione medij sub speculatiua.

¶ Ad decimū ꝓpter hec cōcedit scotus. ꝙ scīa dicitur practica ab obiecto. Sed contra. scīa dicit̃ practica a praxi. Praxis aūt est finis ⁊ obiectum scīe practice ergo etiā a fine dr̄ practica. Et notādum ꝙ scīa non dicitur practica a fine qui est ex parte scientis vt si aliquis auarus studeat phisicā vt lucretur pecuniā sed a fine ad quē scīa de sua natura per se ordinatur Forte dicis ꝙ praxis nō est finis scīe cōtra q̄n ex aliquo vno prouenerit duo bona tūc quod secundum rectā rationē est appetibilius magis habet rationem finis. Cum omne appetibile ē bonū et ratio boni est ratio finis. Sed ex habitu practico nata sunt prouenire duo bona scilicet primo ⁊ imediate actus cognitionis ⁊ secundo actus directus vel imꝑatus qui est in appetitu et secundum rectā rationem appetibili⁹ est habere actū rectū moralē q̄ scire: ergo hoc est magis finis scientie moralis ⁊ hoc est praxis igitur. vnde philosophus i principio ethicorū dicit ꝙ finis extruendarum nauiū ex nauis medecine finis est sanitas vnde artes per fines distinguit ⁊ secundo metha. dicit ꝙ theorice finis est v̇itas practice vero opus. Item practica ⁊ speculatiua scientia possunt esse de eodē obiecto ergo per ip̄z nō distinguūtur. antecedens patet quia de ira pōt quis nosce ꝙ est quedam qualitas ⁊ passio anime et ebulicio sanguinis circa cor ⁊ alia speculatiua ⁊ de arboribus sciuntur ꝓprietates naturales et etiā practice sc3 qualiter sunt serende ⁊ plantande ⁊ quomō ira est moderanda tunc ad argumentum dicitur ꝙ finis intenditur actu primo q̄ est habitualis itentio ⁊ sit nō actu secūdo. Nec op3 omnem effectū in actu primo semꝑ esse a causa efficiente in actu secundo. Ad aliud dicit̃ ꝙ oportet ipsius prudentie moralis assignare aliquem finem ⁊ dico ꝙ actus virtutis inq̄tum huiusmodi in genere moris posset dici aliquomodo melior actu prudētie vt ponit. S. T. i. ij. q. lxvi. ar. iij. vel non oportet finem imediatum esse ꝑfectiorē vt patet de sanitate respectu medicine. ¶ Ad vndecim dicit̃ ꝙ phisica ex sua natura nō ordiatur imediate ad opus nec recipio scotum dicentem ꝙ omnis noticia in intellectu diuino de cōtingētibus est speculatiua de necessarijs vero practica quia queritur cuius praxis est directiua Si q̄rat̃. Nōne aliq̄ speculatio ē pra

xis videt ꝙ sic. q2 pôt iperari a volūtate ergo ē praxis. Negat scot⁹ cōsequētiā sed sequitur ꝙ ē praxis vel practica ſʒ contra speculatio phisica nō ē directiua praxis. ergo nō est practica ſʒ praxis. Itē secūduʒ eum omnis operatio ad quam inclinat virtus appetitiua est vere praxis hanc ipse accipit pro maiore ad probādū dilectione finis esse vere praxim sed ad studendū ꝛ speculādū misteria scripturarū inclinat aliquos sanctos viros virt⁹ appetitiua igitur.

¶ Hic dubitatur / an omnis speculatio ꝛ assensus intellectus sit in potestate voluntatis videtur ꝙ nō q2 intellectus dicitur cogi pro quanto aliquibus assentit opinatiue contra volūtatem. s. t. de veri. q. xiiij. ar. v. ad tertiuʒ. vnde videtur ꝙ aliquādo quo ad exercitiū nō subicitur volūtati nec quo ad specificationē etiam in practicis q2 in ethicis assenciēdo premissis non potest dissentire cōclusioni ꝛ hoc ē necessitari quo ad specificationem actus.

¶ Secundo dubitatur an volicio finis debeat dici praxis ꝛ an dilectio dei vel volicio finis ad hoc q̄ dicatur bona requirat actū prudētie practicū vt dicit scotus vel nō sed sufficit apprehensio vt dicit. alphonsus de hoc alias: semper tamen actus fidei precedit actum charitatis nisi in beatis in quibus sequitur dei visionem que ptinet ad intellectū speculatiuū. s. t. i. ij. q. iij. ar. v. ſʒ vide ī qua opatiōe intellectus sit. Ad argumētum capitale dicunt quidā oīa entia esse incorruptibilia secundū spēm ꝛ sic de ipsis habetur sciētia sed nō oportet ꝙ sint ingenita ꝛ incorruptibilia secundū indiuiduū sed contra quid intelligitur hic per speciē vel essentia seu forma rei vel species rei naturalis in intellectu si primum aut est indiuidualis aut separata ab indiuiduis. Si scd̄m hoc est platoni fare. Si primū oportʒ ꝙ idētificetur scd̄m rem cū essētia ꝛ forma īdiuidui q2 in vno indiuiduo nō sūt plures forme indiuiduales. Sed forma īdiuidui corrūpitur ergo ꝛ natura spēi. Et sic aliqū natura spēi ē corrupta. forte concedis ſʒ nō est corrupta per se sed solū p accidens modo nō repugnat gn̄abile ꝛ corruptile per accidens esse. Ingn̄abile ꝛ icorruptibile per se. Cōtra cuicunqꝫ simpliciter inest vnū oppositorū p se eidē simul nō inest alterū per accidens vt hō nunq̄ hēt oppositū risibilis ergo essentia rei naturalis nō est simul incorruptibilis p se ꝛ corrupta per accidens. Si per spēm intelligatur forma in aīa scʒ spēs intelligibilis illa pōt corrumpi ꝛ gn̄ari. Sed dices ꝙ non corrumpitur nec gn̄atur per se cū sit accidens gn̄atio autē ꝛ corruptio sunt suppositi subsistentis Sed contra Tunc posset eodē mō dici ꝙ hō est icorruptibilis scd̄m albedinem eo ꝙ albedo cum sit accidens non ꝓprie generatur nec corrumpitur. Iteruʒ spēs intelligibilis ē quid extrinsecuʒ ab ipsa re naturali cui⁹ est spēs. Et ideo nō est ꝓprie dictuʒ ꝙ scd̄m eā res naturalis sit incorruptibilis q2 etiam singulare hoc mō esset incorruptibile. Item corruptibile et incorruptibile cōtrariātur ergo nullomō sunt in eodē. arīs px. xi. metha. vbi. S. T. lec. xij. di. ꝙ quedā sunt cōtraria que successiue possūt esse in eodē singulari ſʒ corruptibile ꝛ incorruptibile nō sunt de istis Nā cū corruptibile inest scd̄m accidens alicui eorū de q̄bus p̄dicatur q2 quod est scd̄m accidēs cōtigit nō inesse corruptibile autem ex necessitate inest hiis quib⁹ inest per hoc tn̄ non excluditur quī virtus diuina posset aliq̄ corruptibilia scd̄m naturā icorruptibiliter cōseruare. Quādā dicit formā naturalē esse ingenitā et incorruptibilē q2 ipsa nō gn̄atur vnq̄ tota simul nec etiam corrumpit tota simul scd̄m oēs suas p̄tes subiectiuas sed solū successiue vt patet in elemēto cui⁹ partes corrumpūt nō tamē totum elementuʒ ꝛ forma eq̄ generatur ꝛ corrumpit nunq̄ tamē oēs forme equi simul corrumpunt sed res quodā circulo ī infinituʒ aguntur vt dr̄. ij. de ge. Cōtra de phenice habetur scīa naturalis ꝛ aliqū nulla fenix ē ꝛ aliqū in hyeme oēs forte flores sūt corrupte. Nisi forte dicas in paradiso omni tp̄e flores reperiri. ¶ Dicenduʒ est igr̄ ꝙ res naturalis ē incorruptibilis p se. i. in ordine ad p̄dicata que p se de ipa dicūtur non ei posset agēs facē q̄ ui hō eēt risibilis ꝛ corp⁹ eēt mobile.

Ad tertium sic ꝓceditur videtur ꝙ ens mobile non sit subiectuʒ naturalis philosophie quia ens per accidens nō ē subiectū in aliq̄ scīa cū de eo nō sit scīa vt dicit. vi. metha. sed ens mobile ē ens p accidens cū mobilitas sit accidēs ꝛ accidit enti. Sʒ ꝯ ē. S. T. q̄ scd̄m auerroistā estimat iter latinos melior expositor philosophi. Rn̄deo dicēdū fm̄ q̄dā triplex ponit subiectū scīe scʒ i quo subiectū q̄ ꝛ subiectum de quo primū ē ipa aīa scd̄m est aliquo mō ipa conclusio q̄ meli⁹ dr̄ obiectū siue ipʒ enunciabile significatū p ꝯclusionē. Sʒ subiectuʒ de q̄ ipsius scīe est subiectū cōclusionis principaliter in illa scientia demōstrate et si queraī. Quid requirit ad subiectum attributionis ipsius scīe. Rn̄det doctor subtilis in prologo primi ꝙ ratio primi obiecti ꝛ subiecti scientie ē cōtiere ī se oēs v̄itates illi⁹ habitus virtualiter primo vnde multiplex ē cōtineri a quadā essentialis qua vnū cōtinet aliud in primo mō dicendi per se ꝛ sic inferius cōtiet supius. Alia ē cōtinētia potentialis qua supius cōtinet sub se inferius vt aīal hominem ꝛ bouem. Alia est cōtinētia virtualis ꝛ illa est duplex scʒ in esse reali ꝛ in esse cognito vnde continere aliud in esse reali ē posse aliud vere ꝓducere ꝛ sic de⁹ ꝯtinet creaturas. Sed cōtinere aliud i eē cognito est noticiam illius producere ꝛ sic subiectum cōtinet suas passiones virtualiter in esse cognito licet apud eū passio non distingatur realiter a subiecto. ¶ Notādū ꝙ p̄io cōtinere idē est ꝙ adequate vel ꝙ nō dependet ab alio sed alia ab ipo ita ꝙ subiectum cōtinet in se primo virtualiter oēs ꝓprietates illius scīe q̄ omni alio circūscripto adhuc continent hoc modo si ꝓprietas nō maneret vt triāgul⁹ cōtinet. hāc veritatē p̄mo. triāgulus habet tres ꝛc. ita ꝙ ysocheles exclusa ratione triāguli: non haberet tres haberet aūt manēte ratiōe trianguli etiam quocūqꝫ alio circūscripto. ¶ Cōtra hanc opinionem arguitur q2 eadē est scīa tot⁹ ꝛ p̄tis vt triāguli ꝛ ysocheles aīalis ꝛ hoīs vt dicit p̄hs p̄io poste. vna idē scīa est vni⁹ generis subiecti partes ꝛ ꝓprietates habētis. alias essent innumerabiles scientie sed non omnes veritates cognoscibiles de subiecto et partib⁹ ꝛ passionib⁹ p̄tiū possūt in aliq̄ vno virtualit̄ ꝯtineri q2 veritates de passionib⁹ p̄tium non continētur per se primo in ratione tot⁹: quia nō insunt partibus p rationē eius sed per rationeʒ propriam vnde risibile inest homini nō per rationem animalis sed per rationē rationalis alias omne animal esset ri-

mo risibile vnde l3 veritates de passionibus totius contineantur primo in ratione totius veritates tamen de passionibus partium totius non continentur primo in ratione totius: sed primo in rationibus partium totius. Si dicatur q̧ rationes specierū cōtinentur potentialiter in genere et per consequens veritates que reducuntur ad specificas rationes videntur contineri potentialiter in ratione generis licet non virtualiter contra. Tūc subiectum nō omnes veritates virtualiter continebit alias cognito genere posset cognosci omnis proprietas specierum sine quocunq̧ alio. Item si rationes specifice continentur potentialiter in genere ratio generis nō cō tinebit primo veritates passionum sed secundario ꝛ in q̄tum cōtinet proprias rationes earū. Itē subiectū secūdum eū continet predicatū propositionis immediate ergo subiectū cōtinebit sua principia in virtute q̧ aliquando diffinitio predicatur de subiecto ſ3 nullū pri⁹ cōtinetur virtualiter a posteriore.

¶ Secūdo Tunc sola sciētia propter quid haberet subiectum vel obiectum (vno enim pro alio indifferenter vtitur) quia proportio subiecti continentis virtualiter omnes veritatēs habitus ad ipsum habitum est sicut proportio effectus ad causam sed in sola sciētia propter quid subiectum causat habitū quia in scientia quia si subiectum causaret habitū esset scientia a priori vnde in scientia quia. effectus ꝛ signa ducūt in oēz vitatē ꝛ totū hītū v̄tualit̄ ꝯtinet ꝛ tñ ista nō sūt sciēm. Itē tūc scd̄m ꝑmū geome. nō essꝫ vnū ſ3 mlta q̧ cōtīt mlta ꝯtinētia prīo virtualiter aliq̃s vitates sicut rō triāguli cōt ptē geo. q̄ est de triāgulis ꝛ rō circuli ptē q̄ ē de circulis. Nec valet dicē geometriā nō eē sciāz vnā spē ſ3 gnē tm̄ ꝛ esse tot hit⁹ specificos in geometria q̄t sūt spēs vt supra dictū ē. Itē tūc ꝑ noticiam dei q̄ ſ3 ei⁹ passio posset cognosci absq̧ alteri⁹ rei noticia ꝛ vidēdo solē posset cognosci ꝑ hoc solū q̧ ē eclipsibilis ꝛ calefactiu⁹ absq̧ noticia alterius ꝛ q̧ ē ānichilabilis q̧ hoc est primo v̄tualit̄ ꝯtinere ꝛ sic videndo reubarbarū cognosceret̄ q̧ est sanatiuū colere. ¶ Notandū ꝑterea q̧ quidam ponūt subiectum sciētie esse terminū qui dicit subiecti in principali conclusione totius scie sed tūc queritur vnde habet ex natura rei vna conclusio q̧ sit principalior altera in tota scientia. Item arguunt contra scotum quia secundum eum subiectū i logica nichil virtualiter cōtinet cum secunde itentiones nichil cōtineāt virtualiter neq̧ i esse reali neq̧ in esse cognito quia producere est actus entis realis qui non potest competere alicui nisi existat. ¶ Sed cōtra hāc opinionē posset sic obici Subiectū debet esse primo cognitū in sciētia sed terminus non primo cognoscitur nec de ipso videtur presupponi quid est ꝛ q̧ est sed potius de re significata igitur. Secundū patet quia sequeretur q̧ quilibet actu sciēs actu apprehenderet terminos ꝛ reflecteretur super suum actum sed sepe contingit q̧ demonstrans format conclusionem ꝛ subiectum eius sine tali reflexione maxime quando res ipsa intuitiue cognoscitur ꝛ eodem modo arguitur q̧ ipsa ꝓpositio non est principale obiectum. Itē propositio mentalis secundum istos scitur et tamen secundum multos non habet subiectum. sed est simplex qualitas igitur.

¶ Dicunt alij q̧ subiectum scientie est res per terminum significata et sic subiectum potest aliq̃ modo dici obiectū vel ꝯm modū significādi ꝯ ꝑo obiectū vt h̄ ē subiectū hui⁹ sciētie quia scio omnē hominē eē risibilē ſ3 hoc totū omnē hominē eē risibilem est obiectū totale. Et si queratur que res est illud obiectū totale sciētie. Respondet grego. de arimino in prolego. l. q. 1. q̧ istud obiectū totale est significatum totale cōclusionis. Et si queratur an sit res aliqua ꝛ si sic an sit ens reale vel ens rationis vel potius vnum nichil Si sit res extra animā ergo res extra animam erit obiectum sciētie. Item illud obiectum totale quod vocat cōplexe significabile vel est eternum vel necessarium vel contigens. Respōdet ad primū q̧ hoc nomen aliquid ens ꝛ res possūt tripliciter capi. Primo communissime. secundum q̧ omne significabile complexe vel in complexe vere vel false dicitur res ꝛ aliquid ꝛ sic loquitur philosophus dicendo q̧ dū res est vel nō est oratio dicitur vera vel falsa vt homo est asinus dicitur falsa. Non quia homo non est sed quia homo nō asinus. Scd̄o sumit̄ pro omni significabili cōplexe vel incomplexe per enunciationē veram ꝛ sic falsum dicitur non ens. tertio sumitur ꝑ entitate existēte. Primo modo complexe significabile est aliquid ꝛ secundo modo sed nō tertio. vt hominē esse animal non est aliquid sed est hominē esse substantiā animatā sensibilem. Deinde dicit q̧ hominem esse animal est nichil sicut philosophus dicit quarto metha. q̧ non ens est non ens sumendo nichil opposite ad aliquid tertio modo. Et sic nichil est obiectū sciē capiendo nichil infinitanter. Et iste entitates possunt dici aliq̃modo eterne. ad hunc sensum quia non contingit nō sic esse. Et si querat̄ quid est ipsa enunciatio significans tale complexe significabile. Respōdet in articulo tertio q̧ ipsa enunciatio mentalis vltimata est ipse assensus de sic esse sicut ipsa significat vnde idem actus est cōclusio noticia ꝛ assensus. Insuper idem est dissensus ꝛ assensus respectu diuersorum vnde assensus vnius contradictorij est dissensus sui contradictorij. ¶ Contra hanc opinionem arguitur. Primo quia ipse in primo arti. dicit q̧ vbi assensus nō est noticia nec causatur ex noticia obiecti sicut est de assensu fidei ibi est necessaria propositio vt significetur nobis cui assentire debeam⁹. Hec ille vbi patet q̧ nō idem sunt propō noticia ꝛ assensus vnde fides cū sit virtus theologa habet pro obiecto immediato ipsū deum ꝛ nō cōplexe significabile videtur etiā difficile q̧ habeamus cōplexe significabile pro obiecto nostre sciētie ꝛ tamen habētes sciētiā ignorem⁹ illud vel dubitem⁹ q̧ scd̄m eum de eodē obiecto nō habetur sciētia ꝛ opinio ſ3 de cōplexe significabilib⁹ oīb⁹ habet̄ opīo. Itē illo prīo mō chimera posset dici aliq̃d q̧ est significabilis vere vel false Sed ꝓbo q̧ nō scd̄m eos expositorie. Hec chimera est hoc aliquid ꝛ hec chimera est hoc aliquid ergo hec chimera est chimera. forte dicis q̧ in maiori chimera ampliat̄ ad ymaginabilia. Contra tunc hec esset vera chimera est aliquid et deus. quia illud qd̄ imaginarie est chimera est aliquid et deus. per et idē probaretur q̧ hec esset vera hominem esse asinū est res que est deus sic capiendo rem. Item secundū eū hominē eē asinū esset hominē esse animal q̧ dicit q̧ hominē eē aīal est hoīem eē substātiā. S3 contra. Tūc hominem eē animal esset falsum quia hoc

est falsum demonstrãdo hominez esse asinũ. Item nõ hominẽ esse ē asinꝰ ꝙ̄ ē ens reale. aũs pꝫ quia asinus non est homine esse. ergo est nõ hominem ē posita cõstantia. Item tunc scia dei nõ esset primo de sua essentia sed de nichilo nec phisica esset de rebꝰ naturalibꝰ sed de complexe significabilibus sicut logica. Item queritur de totali complexe significabili huius nõ significabile est. capiendo non infinitanter. Si dicatur ꝙ signũ ē non significabile esse ergo nõ significabile ē significabile quia non significabile est pars illius cõplexe significabilis. Item hoīez esse aīal nõ pot existere ergo significatũ huius homo est aīal nunꝙ̄ existit in re ergo illa ꝓpositio nūꝙ̄ erit vera. Sed dicea ꝙ hominẽ esse animal ē verũ licet nõ existat nec sequitur ē veruz ergo ē. vnde enunciabile seu complexe significabile dicitur verum a veritate. Increata. ⁊ nõ dicitur falsum. vnde non oportet de enunciabilibus contradictoriis ꝙ sit vnuz sit verũ reliquũ sit falsum. Ecce opinio quam imitãtur dñi nominales. vel reliquũ cõtradictoriũ dr̄ falsum quia nõ significatur per propositionẽ verã vel tertio põt dici enũciabile veruz quia sic est sicut ipsum est affirmatiuũ vel quia sic nõ est si negatiuũ Sed tunc queritur quid est sic esse vel sic non esse si ē aliud complexe significabile iteruz queritur vnde illud ē veruz. Item sortem peccare est verum ⁊ tamē nõ ē sorte verum a veritate increata. Item si sortem currere esset talis res ⁊ ab eterno fuit talis res ergo deus non posset facere de nouo sortem currere. Et hac opinione vtitur querendo quid est peccatum ⁊ finaliter tenet ipsum esse vnum complexe significabile. Contra si sortem peccare solum sit res primo modo videtur ꝙ sortem peccare solum habeat esse ꝑ operationē intellectus ⁊ sic itellectꝰ opatione seclusa sortē ebrium peccare nõ ē malum qꝛ non est sed dices idem argumentum fit contra nos quia priuationes sunt entia rationis ⁊ peccatũ dicit esse nichil ab augu. Plura argumenta facit de castro nouo. Contra aliud arguitur si propositio mentalis vltimata esset asensus ergo oppositũ primi principij nõ haberet mentalē vltimatam quia secundum philosophum quarto meta. non cõtingit mente primo principio dissentire forte incides in opinionem petri de alliaco dicentis. quest. 1. primi ꝙ per imperium voluntatis ex praua affectione cum aliqua apparentia pot quis dissentire primo principio sicut per fidem credimus vnã rem esse tres res quod videtur quasi eque difficile. Sed contra tunc primum principium non esset per se notum quo ad nos nec aliqua esset euidētia sũma quia nulle essent cause absolute necessitãtes intellectũ ad aliquem asensum verum. Preterea tunc ista bonum e maluz non haberet mentalem vltimatam quia nullus ei asentit Forte concedia conera Tunc vocalis non esset propositio qꝛ non subordinatur alicui mentali vltimate Item nullus christianus formaret mentalem vltimatã huius deus non est quia nullus talis assentit deum non esse vel huic deus non est quod est meliꝰ dictũ. Item sine asensu potest quis formare cõceptũ vltimatũ subiecti ⁊ cõceptũ vltimatũ predicati et ista vnire per copulaz qꝛ ipse tenet multos actꝰ intellectus eē simul. Item capio mentalem vltimatam huiꝰ disiunctiue sortes vel sortes non est. Tunc si mentalis vltimata cuiuslibet partis sit asensus sequitur ꝙ iste habeat asensus contradictorios.

Nec valet dicere mentale istius non habere partes qm̄ ypothetice scd̃m eos sunt composite ptꝫ etiam quis pot manere asensus vnius partis disiunctiue corrupto asensu alterius partis. Deinde arguitur ꝙ asensus vnius contradictorie non sit dissensus alterius quia tunc aliquis assentiret ⁊ dissentiret eidem ⁊ ponamꝰ gratia disputatiõis ꝙ ita sit a parte rei ꝙ iste contradicit deꝰ gñat deus nõ generat tunc sic greg. asentiebat illis duabus ꝓpõnibus ergo asentiebat ⁊ dissentiebat prime. Forte dicis ꝙ scd̃m eum non sunt contradictorie. Contra per casum scd̃m rem sunt contradictorie ergo secũdũ rez assentiebat ⁊ dissentiebat prime. Item põt ꝗs dissētire huic homo est asinus nihil cogitando de eius opposito ymo aliquãdo vix põt dari eius oppositum in sophisticis ꝓpõnibus. Itē dissentiens vni ꝓpõni habet mentalē vltimatã ergo scd̃m eum habet asensum illius. Itez difficile est quin dubitans habeat mētalē vltimatã ⁊ tamē nec asentit nec dissētit sed est neuter. Plurima argumenta facit contra seipsum ⁊ singula nititur dissoluere. Probabiliter tamen posset defendi ꝙ oīs asensus est mētalis vltimata sed nõ econuerso licet hoc non dicat.

¶ Notãdũ preterea ꝙ S. T. in prologo primi dicit ꝙ subiectuz habet ad sciam tres comparationes ad minus vt dixi in sũmulis. ¶ Notandũ ꝑterea ꝙ quidã dixerũt corpꝰ mobile non esse subiectũ totiꝰ naturalis phīe qꝛ alias naturalis scia esset subalternata geometrie que considerat corpus absolute. Corpus eñi mobile includit conditionem accidentalem supra ipsum corpus. Item si naturalis considerat copꝰ mobile tunc geometria esset pars philosophie naturalis quod est absurdum ⁊ probatur ꝯña quia eiusdem scie est considerare ⁊ totum ⁊ eius partes vnde cũ corpus sit pars quedã huius qđ dico corpꝰ ⁊ ipsa geometria considerat corpus ipsa vtiꝙ̄ est pars philosophie naturalis sed hec argumenta non procedunt contra albertum magnum vel egidium de roma quia est equiuocatio de corpore et hic non capitur pro trina dimensione sed pro eo in quo est forma perficiens materiam sensibilem in aptitudine trine dimensionis vt declarat albertus hic cap. tertio. Notandũ preterea secundũ. S. T. hic lec. 1. ꝙ omnis scientia est in intellectu per hoc autem aliquid fit intelligibile in actu quod aliqualiter abstrahitur a materia Et ideo scd̃m ꝙ aliqua diuersi mode se habēt ad materiam ad diuersas scientias pertinent. Rursus cum oīs scia per demonstrationē habeat. Demõstratiõis aũt mediũ sit diffinitio necesse ē sm̄ diuersũ diffinitiõis modũ scientias diuersificari. ¶ Sciēdũ igitur ꝙ quedam sunt quorũ esse dependet a materia nec sine materia diffiniri põt. Quedã vero sunt que licet non possint esse nisi in materia sensibili tamē materia sensibilis nõ cadit in diffinitiõe eorũ. Et hec differũt ab inuicem vt curuũ ⁊ simũ. Nã simũ ē in materia sensibili ⁊ necesse ē ꝙ ī eiꝰ diffinitiõe cadat materia sensibilis ē enim simũ nasus curuus. Et talia sunt omnia naturalia vt homo lapis. Curuum vero licet esse non possit nisi in materia sensibili tamen materia sensibilis non cadit in diffinitione eius ⁊ talia sunt omnia mathematica vt numerus magnitudines et figure. Quedam vero sunt que non dependent a materia

nec secundum esse nec scdm rationem vel quia nunq̃ sunt in materia vt deus et alie subē separate vel q2 non vniuersaliter sunt in materia vt subā potentia et actus τ ipsum ens. De hys igitur est methaphisica De hys vero q̃ dependet a materia nō solū secundum esse s3 etiā scdm ratione est naturalis q̄ phisica dicit τ q2 oē quod habet materiā mobile est consequēs est ꝙ ens mobile sit sbm naturalis phie Naturalis aūt phia nō dicitur q2 insit a natura sed q2 de naturalibus est. Et si queratur que sunt naturalia Respondet ꝙ sūt illa quorū principiū est natura, natura aūt est principium motus τ quietis ī eo in quo est, de hijs ergo que habent in se principium motus est scietia naturalis Et notandum ꝙ ea que consequūtur aliqd cōe prius τ seorsum determinanda sunt hoc est de priorib⁹ prius est determinandū ne oporteat ea multotiens pertractando oēs partes illius repetere. Et ideo necessarium fuit ꝙ vnus liber pmittetur in scia naturali in quo tractaretur de hijs que cōsequūtur ens mobile in cōmuni τ hic fit in. 8. libris phisicorum tota tamē phia naturalis dicitur phisica. Et dicitur alio noīe de phisico auditu vel naturali quia per modum doctrine ad audientes traditus fuit cuius subiectum est ens mobile simpliciter non dico aūt corpus mobile quia omne mobile esse corp⁹ probatur in isto libro nulla aūtē sciētia probat suum subiectum. Et ideo statim in principio de celo qui sequitur ad istum incipitur a notificatione corporis. Sequūtur autē alij libri scie naturalis ad hunc librū in quibus tractatur de speciebus mobiliū puta in libro de celo de mobili secundum motū localē qui est spēs motus, in libro autem de gene. de motu ad formam scz elemētis q̃tum ad transmutationes eoru3 ī cōi quātu3 vero ad speciales eorum transmutationes in libro metheororum. De mobilib⁹ vero mixtis inanimatis ī libro de mineralibus De animatis vero in libris de anima et consequentibus ad ipsum hec. S. T. ¶ Notandu3 ex eodē pria pte. q. 85. ar. 1. ad fm ꝙ duplex ē materia. Prima est sensibilis τ ē materia corporis secundum ꝙ subiacet qualitatib⁹ sensibilibus sc3 calido τ frigido duro τ molli. Materia vero intelligibilis dr̄ fm ꝙ subiacet q̃titati manifestū ē autē ꝙ q̃titas prius inest subē q̃ qualitates sensibiles vnde q̃titas vt numeri dimensiones τ figure que sunt terminationes quātitatū possunt considerari absq3 qualitatibus sensibilibus quod ē eas abstrahi a materiā sensibili nō tamen possunt considerari sine intellectu subē quātitati subiecte licet considerentur sine hac vel illa subā quod est eas abstrahi a materia intelligibili induiduali. Item scdm albertum Ordo est inter ista quia ea que abstrahuntur a motu τ materia scdm esse τ diffinitionē sunt intelligibilia tantum ea vero que abstrahūtur a motu τ materia scdm diffinitionē τ non secūdum esse sunt intelligibilia τ ymaginabilia que autē3 cōcepta sunt cum materia per esse τ diffinitione sunt simul intelligibilia ymaginabilia τ sensibilia. ¶ Notandum preterea ꝙ diuisio philosophie sumenda est penes diuisionem subiecti vt tetigit. S. T. tamen albertus enumerat plures libros phie hic ca. 4. vnde scia de aīa duplex est. Quedam est de ipsa τ potencijs sine partibus eius τ illa traditur in libris de aīa talia est de operibus eius. Et hec dupliciter quia sunt aīe in corpus ita ꝙ non per potentias s3 per se egatur aīa vt vita cui mors opponitur. Et sic de ea determinatur in libro de causa vite τ mortis τ causis lōgitudinis vite. Opera vero anime alia sunt multiplicata secundum potentias vegetabilis sensibilis et intellectualis anime et secundum hec sunt diuersi libri scilicet liber de nutrimento et nutribili. liber de sōno et vigilia liber de sensu τ sensato. liber de memoria τ reminiscentia. liber de motibus animalium. liber de respiratione τ inspiratione liber de differentia spiritus et anime. liber de intellectu et intelligibili. liber de vegetabilibus. liber de aīalibus. ¶ Cōclusio rñsiua. Corpus mobile non est adequatū subiectū toti⁹ naturalis phie s3 ens mobile. Primū p3 secundū aliques q2 materia per se est subiectū motus scilicet generatiōis τ corruptiōnis ergo est mobilis phisice mobile autem est passio subiecti phie vnde sine ipso non reperitur. igitur corp⁹ mobile nō est hic subiectum. Item intelligentie τ angeli sunt mobiles localiter et tamen nō sunt corpora sed dices ꝙ angeli non mouentur motu phisico quero ergo ad qua scientia3 pertinet determinare de motu intelligētiarū τ non ad methaphisicā cū abstrahat a motu ergo pertinet ad phisica3. Item nec corpus naturale est hic subiectū quia quero quid intelligitur per naturale si ipsū subiectum vt est principium motus siue vt dicit respectū ad motu3 tunc mobilitas pertinebit ad ratione3 formalem quod venetus negat si naturale accipitur pro eo quod denominat ī pro substantia Contra substantia secundum rationem formalem non potest esse subiectum phisice sed potius methaphisice ergo non credo has probationes in toto esse veras angeli enim non mouentur phisice. S. T. opul. 57. q. 5. ar. 4. tertiū.

¶ Contra hec arguitur. Si ens mobile esset subiectum phie naturalis sequeretur ꝙ hec scia esset subalternata methaphisice τ hoc non quia sunt tres habitus speculatiui. primo no subalternati. 6. metha. sed methaphisicus mathematicus τ naturalis cōsia probatur q2 illa scia subalternat alteri cuius subiectū includit subiectū alteri⁹ cū conditione accn̄tali que non fluit ex proprijs principijs illius subiecti cui additur vt perspectiua subalternat geometrie quia linea visualis est eius subiectu3 qd habet implicationem accidentale3 supra lineam: sed ens est subiectum mecha. τ ens mobile includit ens cum conditione accidentali que non oritur ex proprijs principijs entis inq̃tum ens sc3 mobilitatem ergo τc. Item sūc philos. phia eēt pars methaphisice q2 ad eandem sciam ptinet considerare totum et principales eius partes sed ens mobile ē vna de principalioribus partibus entis ergo τc. Item queritur quid per ens intelligitur cū dicitur ens mobile aut terti⁹ conceptus a subā et accnte: et hoc non secūdū S. T. aut accidens τ hoc non quia accidēs mobile nō est hic subiectum capitur ꝗ p subā ergo substantia mobilis est subiectum et non nisi pro corpore q2 solum tale est mobile ergo corp⁹ mobile est hic subiectum cuius oppositum. S. T. probat contra suum preceptorem merito cognomie magnū appellatum ¶ Scdo ar contra rōnē scti thome q2 nō est idē corpus τ corp⁹ mobile vnī l3 pbet ī. 6. hui⁹ ꝙ oē mobile est corp⁹ nō ppt hoc pbat ibi ꝙ corpus mobile sit vel ꝙ oē mobile sit corpus mobile. pōt enim ali=

cui esse manifestum q corpus mobile est cui non est manifestum aut certum q omne mobile sit corpus imo aliqui nagarēt istā omne mobile est corpus scilicet illi qui dicunt angelos moueri qui tamē omnino cōcederēt istaȝ sine dubio corpus mobile est. Itē nō inconuenit scientiam ꝓbare suū subiectum esse igitur antecedens patet quia auicenna demostrauit animā esse ex suis operationibus et tñ aīa potest eē subiectū scīe naturalis Item aliquādo passio est notior suo subiecto sicut effect⁹ est notior sua cā ergo scientia potest saltem a posteriori probare suū subiectū vel a priori qꝛ effectus aliquando est causa scilicet finalis sue cause vt sanitas respectu ambulationis. Natura etiam est causa motus ꝗ potest demōstrari motum esse in phisica sic arguendo natura ē ergo motus est. Forte concedis Sed contra quia cōmentator. 1. phi. cō. vltimo dicit q auicēna multum peccauit ponendo methaphicaȝ probare primā causam esse cum genus substantiarum separatarum sit ibi subiectum et nulla scientia probat suum subiectum esse patet autem q prima causa non probatur esse nisi a posteriori. ¶ Tertio illud quod est primū subiectum communium passionis phisicalis fluētis ab eius principijs et conuertibilis cum eo illud est subiectum in phisica sed corpus est huiusmodi quia omne mobile est corpus vt dicit. S. T. 2 philosophus Et ideo male dictum est q materia sit per se mobilis. Item quare potius ens mobile dicitur subiectum phisice q ens quiescibile nulla videtur ratio. Item multa considerantur per se in phisica que non sunt per se mobilia vt patet de tota terra q non potest moueri et sic non est mobilis. Similiter anima a phisico consideratur vt dicit philosophus. 6. metha. T. c. 2. 2 tñ non per se mouetur. Item primus motor consideratur in. 8. phisi. et tñ non est mobilis. Forte dicis q deus nō consideratur a phisico scđm se sȝ sm rationeȝ mouentis. Cōtra tūc phisica esset de ente rōnis quia mouere quando dicitur de deo nō dicit nisi respectum ad extrema qui est respect⁹ rationis ꝛ sic phisica nō est scientia realis. Item absolutum ꝛ respectiuum nō faciunt aliquem vnū cōceptum per se sed subiectum scientie debet esse per se vnum cum scientia ab eo capiat vnitateȝ sed ens mobile dicit absolutum pro quanto dicit ens et respectum pro quanto dicit esse mobile.

¶ Quarto ratio formalis subiecti ꝛ passio nunq coincidere pñt i idē sed mobilitas ē passio subiecti phisice ergo nō est pars subiecti phisice maior patet qꝛ alias idē demōstraretur per idē. Forte dicis q mobile dupliciter accipit̄ scȝ inq̄tū dicit principia essentialia ex quib⁹ orit̄ mobilitas ꝛ sic est subiectuȝ vnde qñ dicitur ens mobile inq̄tum mobile idē est ac si diceretur ens habens principia essentialia ex q̄bus oritur mot⁹. Si q̄rat̄ an celū sic ē mobile ꝛ ea que violenter mouentur dicetur postea q sic immo quidam dicit celum empireū esse mobile licet non moueatur. Alio modo capitur pro motu inq̄tum est passio ꝛ dicit quid reale consequens subiectū constitutum per talia principia. Contra vel ens mobile primo modo de formali dicit substantiam vel passionem subesse scđm queritur iterum de subiecto eius et videtur q illud debeat poni primum subiectum phisice. Forte dicis q non sȝ pertinet ad methaphisicum. Contra subiectum ꝛ passio pertinent ad eandem scientiam. Si primum videtur redire opinio scotistarum dicentiū q subā finita inq̄tum naturalis est subiectum phisice. Sed cōtra nulla subā est primo nota in scīa naturali: oīs enim substantia aut est materia aut forma aut compositum nulla autē talis est primo nota cum per motum possit a posteriori demonstrari qui nouissimus est in hac scīa accidentia eñi magnā partem conferunt ad cognoscendum quod quid est. Si dicatur q per naturalitatē circūloquimur rōnem formalem nobis ignotā istud implicat quia rō formalis subiecti debet esse primo cognita in scientia.

¶ Quinto subiectum pōt cognosci ante suā passionem sed ens mobile nō cognoscit̄ ante mobile q est sua passio: igitur. Itē quero quomodo mobile demonstratur de subiecto huius scīe. Si dicas q sic omne habens in se naturam est mobile oē ens mobile hēt in se naturā ꝗ oē ens mobile ē mobile. videtur q conclusio sit magis nota q̄ ꝑmisse ꝛ q maior nō differat a cōclusione capiēdo ens mobile primo modo. ¶ Sexto arguit egidius contra suū preceptorem quia ꝓpria passio fluit a ꝓprijs principijs subiecti sed mot⁹ seu mobilitas nō fluit ex proprijs principijs entis qꝛ si sic oē ens eēt mobile igitur.

¶ Septimo scīa vna; dēt esse vnius gñis subiecti sȝ phisica est de hijs que gñe dñt qꝛ est de elemento corruptibili ꝛ celo incorruptibili que dñt genere. Itē ens mobile videt̄ eē equiuocū rōne entis.

¶ Deinde arguit aureolus in pr̄o, sinatum qꝛ g rōnem subiecti debent ostendi passiones sed multe sūt passiones phisicales que nō conueniunt rebus rōne mobilitatis vt ptȝ de figura odore colore. Itē de vnitate mūdi et macula lune de raritate celorum de q̄bus esset adhuc scīa phisicalis dato q omnia q̄escerent quia per accidentia sensibilia que cōsiderantur a phisico adhuc multa istorum possent probari ꝛ adhuc phisicus differret a methaphisico per materiaȝ sensibilem. Item nulla scientia speculatur oppositam rationem sui subiecti q̄uis circa ipsum speculetur oppositas passiones vt medicina speculat̄ circa corpus humanum sanitatem ꝛ egritudinē ꝛ arithmetica par et impar sed medicina nō speculatur oppositum hominis puta nō hominem sed phisicus considerat quiescibile sicut ꝛ mobile ergo ens mobile nō est subiectum. Item corp⁹ sensibile nō ē subiectum ergo nec corpus mobile ꝛ eodem modo arguitur de ente mobili qꝛ multa horum argumentorum sunt contra opinionē alberti.

Item sicut se habet corpus mobile ad phisicum sic magnitudo immobilis ꝛ abstracta ad geometram sed immobilitas ꝛ abstractio nō includuntur infra rationem subiectuā geometrie q̄titas enim continua permanens ē subiectum geometrie ergo.

¶ Octauo ens mobile est obiectum in. 8. libris phisicorum qui dicunt̄ de phisico auditu secundum albertū quia est de hijs que magis cognoscuntur auditu q̄ demōstratione ergo ens mobile nō est subiectum totius naturalis philosophie tenet consequētie quia nichil est adequatum toti et parti. Itē quare potius dicitur ens mobile esse subiectum q̄ substantia mobilis. Item omnis scientia est per abstractionem sed ens mobile nō est abstractuȝ a materia sensibili alias non consideraretur a phisico igitur.

¶ Ad primū dicendū q̄ aliqñ phisica dr̄ esse subal

ternatis methaphisice vt patet ex S. T. opusculo de natura generis. cap. xiiij. sicut perspectiua respectu geometrie quia est de visuali: quod est extraneé nature a linea. et. ij. methaphisice lec. iiij. Secundo dicitur ab alijs ꝙ ideo nõ est subalternata quia est ex pricipijs per se notis modo principia sciẽtie subalternate non sunt per se nota, sed oportet ꝙ probãtur in subalternante. Sed motum esse est per se notum ad sensum postea dandum. Alij dicunt ꝙ mobilitas non est differentia accidentalis entis nec modus eius vel forte melius: quia ens est de intellectu mobilis, ideo non est ibi subalternatio ad quam requiritur ꝙ id quod determinatur non sit de intellectu determinantis. vel quia ens nõ est in eodem genere. S. T. opus. lvij. questio. v. ar. primo ad secũdum et septimum quia habet specialem modũ considerandi totaliter aliũ a methaphisica iõ nõ est ps eius. Ad aliud dicitur ꝙ si sit pars prima entis que non contrahit ens ad determinatum genus scibile tunc forte de illo debet cõsiderare methaphisicus. Sed si sit pars habẽs modum abstractionis distinctum ab alijs tunc non oportet ꝙ pertineat ad methaphisicum modus autem abstractionis prius dictus est. Ad aliud dicitur ꝙ ens dat intelligere vnũ conceptum analogum ad substantiam ꝛ accidens. vt dictum est in logica.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ rationabiliter ens mobile est subiectũ: quia passio debet diffiniri per proprium subiectum sed motus in communi diffinitur per ens mobile et nõ corpus mobile vt patet in tertio huius. Et ad argumentum dicendum ꝙ accidẽtis esse est inesse et ideo ex quo in hoc libro philosophus presupponit motum esse presupponit etiã subiectum eius esse vnde si corpus esset subiectum mobilis nõ oporteret probare corpus esse mobile. Ad aliud dico ꝙ probatio auicenne non est a priori vel subiectum scientie materialiter acceptum potest in scientia demonstrari non autem formaliter. i. in ratione subiecti formalis vnde sm aliquos a posteriori per sensibile posset ostendi ꝙ ens mobile est. Ad aliud de auerroe dicit scotus in prologo primi. q. iij. ꝙ auicẽna bene dixit et cõmentator quẽ in secũdo vocat maledictũ male quod probatur primo qꝛ si in scĩa methaphisice esset suppositũ aliquas substantias sepatas esse et conclusum in naturali phia tũc sciẽtia naturalis esset simpliciter prior tota methaphisica. qꝛ phia naturalis ꝯideret de subiecto methaphisice si est qꝺ supponiꝶ toti cognitiõi sciẽ methaphisice scđo: qꝛ ꝑ oẽm conditionẽ effect⁹ põt demõstrari de cã qꝛ est quã impossibile est iesse effectui nisi cã sit sed multe passiões cõsiderãtur in methaphisica quas impossibile est inesse nisi a cã pris taliũ entiũ ergo ex illis passiõibus methaphisicis põt demõstrari aliquã primã cãm istorũ entiũ esse. Maior patet quia ex hoc ꝙ hec depẽdẽt ab aliquo ostẽdimus ꝙ est aliquod primũ indepẽdẽs scꝫ de⁹.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ multi dubitãt an oẽ mobile sit corpus putãt eñ accidẽtis in sacramẽto altaris posse moueri si dicas hoc est miraculose cõtra propria passio nõ pt miraculose separari subiecto ergo hoc concludit ꝙ mobile nõ est ꝑpria passio corpis Itẽ dato ꝙ oẽ corp⁹ esset mobile ꝛ ecõuerso tñ corpori additur mobile sm albertũ vt sciaꝶ sub q̃ rõne corp⁹ a phisico ꝯsideraꝶ ꝛ nõ dꝛ ꝯuertibile qꝛ hoc est ꝑuatio que ꝑ habitũ cognosciꝶ. Et nota ꝙ. S. T. primo celi. lec. ij. cõcedit phisicũ cõsiderare corp⁹ de gñe substãtie precipue nõ sic aũt capiꝶ a geometra Ad aliud dꝛ a. S. T. op⁹. lvij. q. v. ar. ij. secundũ. vj. ꝙ terra est mobilis saltẽ motu alteratiõis ꝛ sm ptes motu locali. De aĩa võ dicũt qdã ꝙ corp⁹ vel ens aĩatũ est subiectũ i libro de aĩa ꝛ nõ ipsa aĩa ꝛ hoc bñ est ps subiectiua corpis ꝛ entis mobilis scđo dꝛ ꝙ aĩa est ps entis mobilis ꝛ hoc sufficit vt ꝯsideraꝶ in phia vel dꝛ ꝙ aĩa est mobilis ꝑ accidẽs ad motũ corpis sed nõne phũs cõsiderat de aĩa intellectiua sepata dicẽdũ nõ ꝑ se. Ad aliõ dꝛ a. S. T. ibi ad tertiũ ꝙ primus motor in phisica hꝫ attributionẽ ad ens mobile: ꝑ quãto est ꝑmũ pricipiũ mot⁹. Ad aliud dꝛ ꝙ ens mobile nõ dicit absolutũ ꝛ respectiuũ licet quodammodo dicat absolutum sub respectu.

¶ Ad quartũ approbo distinctionẽ ꝛ replica ꝓbaret omnia ptinere ad cõsiderationẽ methaphisici. Dico ꝙ ꝙ dicit substãtiã sub respectu vel aliqd magis cõe ad subãm. Si teneaꝶ ꝙ accñtis sepata pñt moueri. Nec teneo opinionẽ alioꝝ q̃ i hac materia male sentiũt de phõ dicit eñ iohãnes canonicus ꝙ Aristoteles ex inuidia noluit sufficiẽter tradere sciẽtiam phie naturalis. Sed mirũ est inquit quidã ꝙ tã irreuerenter loquuntur cõtra phisicoꝝ principẽ de quo dicit Ihero. ad eustochiũ ꝙ fuit ꝓdigium grandeqꝫ miraculũ in tota natura. Cui pene totuꝫ videtur infusuꝫ q̃cquid naturaliter capax est gen⁹ hũanũ Et auerrois tertio de aĩa dicit ꝙ fuit regula in natura ꝛ exẽplar quod natura inuenit ad ostẽdendũ vltimã perfectionẽ possibilẽ in natura. Et si queratur cum angeli sint mobiles quare non determinauit hic de substantia angelorum dicitur ꝙ nõ mouentur motu phisico et vniuoco alijs. Non eñ sunt in loco phisico quia non circũscribuntur loco cum non sint quanti nec cõmẽsurabiles loco. Item dicit boeti⁹ in libro de hebdo. ꝙ cõmunis animi cõceptio sapientũ est incorpalia in loco non esse. Itẽ sm istos mobile nõ cõuertiꝶ cũ substãtia finita ergo nõ est subiectũ antecedẽs patet de accidentib⁹.

¶ Ad quintũ negatur minor. Ad aliud dico ꝙ conclusio differt a maiore secundum rationem.

¶ Ad sextum dicit Egidius ꝙ nõ intendit aliorũ intellectũ reprobare ad quos non attingit. Deinde dicitur ꝙ mobilitas nõ fluit ex ꝑprijs pricipijs entis, sed ex ꝑprijs entis mobilis primo modo. Et si dicatur illud est subiectum in sciẽtis cuius ostendũtur principia sed in primo phisicorum declarantur principia rei naturalis siue corporis mobilis scilicet materia forma et priuatio igitur. Item. S. T. in principio ethicoꝝ motum vel rem mobilem ꝛ in primo methaphisice dicit corpus naturale vel mobile esse subiectũ dicendũ ꝙ corpus mobile põt dici subiectum principalitatis qꝛ vcꝫ est principalior para entis mobilis quod est subiectũ adequatiõis et per hoc possunt cõcordari albertus. ꝛ. S. T. Si tamen queratur absolute de subiecto respondebis per ens mobile. Et si arguatur sophistice nullũ ens mobile ẽ subiectũ philosophie ꝛ ens mobile est sub subiectum philosophie ergo ens mobile nõ est ens mobile In festiuo si negas consequentiã quero ergo qualis conclusio debet inferri ex illis ꝑmissis. Item queritur an hec sit predicatio ꝑprij ens mobile est subiectũ phisice si de hoc in logica quia notum est predicatum nõ cõuenire omni enti mobili.

¶ Ad septimũ dicitur ꝙ subiectum scientie debet esse vnius rationis vniuoce vel secũdum analogiã. Ad aliud dicitur ꝙ iste passiones non considerãtur

nisi secundum ꝙ habent attributionem ad motum vel secundum ꝙ a motu causantur vel secundum ꝙ per motum cognoscuntur sicut deus in octauo phisicorum. Ad aliud dicitur ꝙ quiescibile et mobile non opponuntur quia dicuntur de eodem. secundo dicitur ꝙ rectum est index sui et obliqui et ꝙ oppositorum eadem est disciplina. Ad aliud dicitur ꝙ ens sensibile non ponitur in diffinitione motus, sed ens in potentia quod idem est ꝙ ens mobile. Ad aliud dicitur ꝙ immobilitas et abstratio nõ dicunt rationem aliquam per quã deueniamus ĩ noticiã passionum geometrie.

¶ Ad octauũ dicitur ꝙ ens mobile aliter est subiectũ in tota phia et aliter ĩ isto libro. Nã si ꝯsideret tm̃ ens mobile ꝗ̃tũ ad oẽs modũ essendi possibilẽ in se et in suis partibus specialibus sic est subiectum in tota sciẽtia naturali. Si uero cõsideret ens mobile in vli et precise sm̃ rõnem abstractã. i. cõem oibus entibus naturalibus et ꝗ̃tũ ad passiões cões sic est subiectũ in scia ista. Ad aliud dr̃ est ibi abstractio a materia particlari quod sufficit. Ad capitale dr̃ ꝙ sbm̃ non dicit res pdicamentorum diuersorum. s. t. de veri. q. xiiij. ar. viij. ad decimũsextũ dicit licet corpus mobile sit subiectum tñ hic non docet omne dicibile de corpore mobili sed solum quod ex principijs philosophie naturalis manifestatur. S. T. de veri. q. xiiij. ar. viij. ad. xvj.

IN quartũ sic pceditur videtur ꝙ vlia non sint prius nota qr p effectus deuenimus in causas et principia: sed vlia sunt quedã principia ergo vlia sunt posterius nota quo ad nos. Sed cõtra est phũs dicẽs ꝙ ex vniuersalibus ĩ singlaria oportet deuenire.

¶ Respõdeo dicendũ ꝙ triplex solet poni ordo intelligibilium vnus est ordo originis vel secundum generationem: alius est ordo perfectionis: tercius est ordo adequationis vel causalitatis precise et sic dicimus hominem esse primo risibilem sed secundo modo conceptus dei est primus / sed hic loquimur de conceptu primo secundũ originem. i. de illo quo primo concipimus. Et est opinio doctoris subtilis ꝙ primum actualiter cognitum confuse est species specialissima cuius singulare primo mouet fortius et primo mouet sensum siue sit audibile siue visibile. Quodcunqz enim indiuiduũ fortius mouet sensum eius species primo cognita est cognitiõe confusa.

¶ Pro quo notandũ secundũ eum ꝙ duplex est cõceptus scilicet simpliciter simplex. i. qui nõ est resolubilis in plures conceptus / vt cõceptus entis vel vltime dr̃e i. dr̃e indiuidualis siue ipsius indiuidui. Alius est conceptus simplex qui non est simpliciter simplex vt cõceptus diffiniti vel speciei. Itẽ aliud est confuse intelligere et cõfusum intelligere. Cõfusum idem est ꝙ indistinctum et sicut duplex est indistinguibilitas scz totius essentialis in partes essentiales et totius vniuersalis in partes subiectiuas. Ita est duplex distinctio duplicis totius predicti ad suas partes. Confusum igitur intelligitur qñ intelligitur aliquid indistinctum altero predictorum modorum. sed confuse dicitur aliquid concipi quãdo concipitur sicut exprimitur per nomen. distincte vero quando concipitur sicut exprimitur p diffinitionẽ. Contra hanc opinionẽ arguitur quia secũdũ auicennã ens et res talia sunt ꝙ statim imprimuntur in anima prima impressione. Itẽ non sunt eadẽ nota nobis et nature sed singulare. i. species est prius nota nature igitur non est nobis primo nota. Item superius actu et intellectu includitur in inferiori: ergo species inferior non potest intelligi sine genere. Sed dices ꝙ verũ est diffinitiue et distincte. hoc enim mõ cõfusiora sunt priora: et iõ metha. que est de ente est prima scientia in ordine cognitiõis distincte licet alie sint priores in ordine cõfuse cognitionis.

¶ Cõtra cognitio quã de alijs scientijs habemus antequã habeamus methaphisicã est p diffinitionẽ: qr diffinitio subiecti est mediũ: ergo añ methaphisicã p alias scientias cognoscũtur res distincte. Itẽ secũdũ istũ genus primũ citius cognoscitur ꝗ̃ remotum ergo possimus cognoscere aial et rõnale ante substantiã vel eius ergo possumus hominem cognoscere distincte sine ente.

¶ Scdo ille cõceptus prio ĩprimit intellectui respectu cuius reqrit minor vigor i intellectu ꝯtinue nãqz itellectus vigorat sed ꝯceptus entis et alij ꝯfusi exigũt itellectũ minus vigoratũ ꝗ̃ cõceptus spẽi spãlissime Itẽ cõceptus speciei specialissime est multũ difficilis ad inuestigandũ ergo non est primus añs pz qr in multis piscibus et aialibus nescit an sint eiusdẽ spẽi et tñ nullus dubitat an sint entia. Itẽ prie ppõea sũt prius note sed prime ppões q̃ sunt ex terminis vlibus cognoscunt ex termis ꝗ̃ vliora sunt prius nota. Itẽ oẽ agẽs naturale approximatũ passo ꝯducit ipsum ab imperfecto ad pfectũ vñ aq prius est tepida ꝗ̃ calida et pictor prius facit colloratiões impfectas et sic pura potẽtia nõ trãsitur ad actũ pfectũ nisi p motum mediũ sed ꝯceptus gñici sũt potẽtiales respectu specificorum igr̃. Itẽ sm̃ phm̃ hic: sunt prio nobis nota cõfusa magis. Rñdet Scotus ꝙ spẽs ẽ qdã ꝯfusũ et vle et prius cognoscit Sed ꝯ species nõ est magis cõfusa: sed ipm genus. sed dices ꝙ magis cõfusa sunt prius nota qñ spẽs distincte cognoscit. Cõtra phũs pbat p pueros q̃ prio vocãt oẽs viros pr̃es. cõstat giit ꝙ puerorum cognitio nõ est distincta. Itẽ qñ videmus aliquid a longe prius iudicamus ipm eẽ aial ꝗ̃ esse asinũ Rñdet scotus ꝙ verũ est secus aũt est qñ obiectũ est debite approximatũ. Sed cõtra dato ꝙ ignis sit debite approximatus semp procedit de iperfecto ad pfectũ qr approximatio nõ variat ordinẽ naturalẽ q̃ talis est ꝙ nullus attingit extremũ nisi p mediũ. cõceptus aũt gñicus impfectior est

¶ Rñdeo igr̃ cũ scto thoma prima parte q. lxxxv. ar. iij. ꝙ in cognitiõe nr̃i intellectus duo opz ꝯsiderare. Primo quedã ꝙ cognitio intellectiua aliquo mõ sensitiua primordiũ sumit: et quia sensus est singulariũ et materialiũ: qr materialia sunt magis sensibilia Intellectus aũt est vlium necesse est ꝙ cognitio singulariũ quo ad nos prior sit ꝗ̃ vlium cognitio et intellectus nr̃ p materialia venit in cognitionẽ immaterialiũ. Scdo opz cõsiderare ꝙ itellectus nr̃ de potentia ad actũ pcedit Et iõ prius opz res idistincte et sub quadã cõfusione cognoscere ꝗ̃ distincte et determinate vt ẽ. pbatum est. Cognoscere aũt aliquid in quo plura continentur siue in vli est cognoscere aliquid sub cõfusione. Sed cognoscere distincte id qd continetur in toto vli sm̃ S. T. est habere cognitionẽ de re minus cõi sicut cognoscere aial idistincte est cognoscere aial inq̃tũ est aial. Cognoscere aũt aial distincte ẽ cognoscere aial inq̃tũ est rõale aut irrationale qd est cognoscere hoiem vel leonẽ sp igr̃ qdcunqz magis vle prius occurrit intellectui nostro: et quia sensus exit de potentia in actũ sicut itellectus. Ideo prius sm̃ sensum diiudicamus magis

cōe ꝙ minꝰ cōe vt cū aliqd videt a remotis priꝰ de prehedit eē corpꝰ ꝙ aial ⁊ aial ꝙ hō ⁊ hō ꝙ sortes. Est ꝯ cōclusio. S. T. cū phō ꝙ cognitio singularium est priorq̄ ad nos ꝙ cognitio intellectiua sed tā secūdum sensum ꝙ scđm intellectū cognitio magis cōis est prior ꝙ cognitio minꝰ cōis. Cum eīm ens sit obiectum intellectus apud aduersarios opꝫ ꝙ cetera intelligantur sub rōe entis ergo opꝫ ꝙ rō entis que ē maxime communis sit prior.

¶ Cōtra hoc arḡ a scoto. Agēs naturale non īpeditū approꝑquatū suo passiuo sufficiēter disposito agit in ipsū scđm vltimū sue potētie. ergo agit effectuꝫ ꝑfectissimū ꝙtū pōt sꝫ coceptꝰ spēi spālissime est ꝑfectissimus ꝯ prio ꝓducit ōceptꝰ spēi spālissime anꝰ pꝫ qꝛ est agēs naturale. Si dicas ꝙ non ꝓducūt in prio instāti. Cōtra sequeret ꝙ nunq̄ produceret qꝛ semper agentia naturalia sunt eiusdem virtutis. Item tunc methaphisica non esset vltima in ordīe doctrine quia ipsa est de communissimis que sunt priora. Item si oporteret preconcipere conceptus vniuersaliores ante conceptum talis speciei tunc supposito casu de singulari mouente sensum et intellectum non impeditum oporteret ponere magnum tēpus anteq̄ conciperetur species illiꝰ singularis primo sensati. quia prius oporteret intelligere omnia predicata communia dicta in quid de illa specie secundum ordinem.

¶ Secundo deꝰ primo a nobis cognoscitur ⁊ tamē non est magis cōmunis igitur. antecedens patet qꝛ vnumquodq̄ sic se habet ad esse sicut ad cognosci secundo meth. sed deus est primum. ens ergo est prīo cognitum. Item nichil perfecte cognoscitur nisi deo perfecte cognito igitur nichil simpliciter cognoscit nisi deo simpliciter cognito tenet consequentia quia in hijs que sunt per se sicut maximum ad maximuꝫ sic simpliciter ad simpliciter. ij. thopi. antecedens patet quia res non perfecte cognoscitur nisi cognitis omnibus suis causis. Si dicas verum est de causis immediatis tunc quero de illa causa si perfecte cognoscitur et si sic cum non procedatur ad infinitū oportebit deum perfecte cognosci.

¶ Tertio philosophus in primo poste. dicit. ꝙ singularia sunt magis nota quo ad nos vniuersalia vero nature siue simpliciter igitur. Sed dices ꝙ singulare capitur pro specie ergo redibit opinio scoti. Iteꝫ secundo metha. dicitur ꝙ vniuersalia sunt difficillima ad cognoscendum quia sunt a sensu remotissima igitur. Item composita sunt priora quo ad nos ꝙ simplicia sed vniuersalia sunt simpliciora ergo sunt posteriora quo ad nos. Item secundum philosophum hic. diffinitum prius cadit in cognitione nostra ꝙ partes diffinitionis sed vniuersaliora sunt ꝑtes diffinitionis minus vniuersalium sicut animal est pars diffinitionis hominis ergo vniuersalia non sunt prius nota quo ad nos. Item quanto aliquid est magis in actu tanto est magis cognoscibile sed species est magis in actu ꝙ genus igitur prius cognoscit a nobis. Item quando subito occurrit michi sortes non semper cogito de corpore animato alias plures actus intellectus essent simul.

¶ Quarto vniuersale ⁊ singulare sunt idē scđm rē ergo si vniuersale sit prius ⁊ magis notum sequitur ꝙ idem est notius et minus notū. Item id qđ habet esse in anima non est notius quo ad nos eo qđ habet esse extra animam sed vniuersale habet esse in anima tantum ergo ⁊c. Minor patet quia vniuersalia nichil sunt aut sūt posteriora singularibꝰ itellectus etiam dicitur facere vniuersalitatem in rebus sed maior pꝫ qꝛ entia aīe ⁊ ipā aīa cognoscuntur posterius rebus extra animam non enim sunt sensibilia.

¶ Quinto hoc prius cognoscitur quod est facilioris abstractionis sed species specialissima est facillime abstractionis igitur prius cognoscitur maior patet quia cum intellectus non intelligat nisi abstrahendo sicut se habet ad abstrahendum ita se habet ad intelligendum minor pꝫ qꝛ a similioribus facilior est abstractio ꝙ dissimilioribꝰ indiuidua aūt vnius spēi a quibꝰ abstrahitur spes similiora sūt ꝙ spēs inter se a quibꝰ abstrahit genꝰ. Itē arguit ꝯtra ꝓcessū tactū ex. S. T. i. in quo quinq̄ tāgunt. Primum est ꝙ intellectus est vniuersaliū ⁊ priꝰ magis vliuꝫ scđm ꝙ intellectꝰ noster ꝓcedit de potētia ad actum. tertium ꝙ noticia rerum in vli est noticia incompleta vnde. San. T. hic dicit ꝙ ꝯfusa sūt que continent in se aliquid in potentia et indistincte et ꝙ cognoscere aliquid indistincte medium est inter puraꝫ potentiam ⁊ actum perfectum. Quartum ꝙ noticia in vniuersali est noticia secūdum qđ ⁊ in potētia. quintū sensꝰ priꝰ cognoscit cōius ꝙ minus cōe Contra primum instat gregorius in primo Sniaꝝ quicquid est in re ex natura rei et quod procedit actuꝫ intelligendi est singulare sed quod prima intellectione intelligitur est in re ergo est singulare et nō magis vniuersale. Item contra secundum. Procedendo a noticia premissarum ad conclusiones ⁊ a noticia cause ad effectus non proceditur de noticia īperfecta ad perfectam et cum homo generatur prius generatur cor quod perfectius est et aer primo perfecte illuminatur et in intellectu actus precedit habitum quasi habet per modum potentie ⁊ actus est perfectior. Contra tertium instatur quia demonstratio vniuersalis potior est particulari ergo noticia in vniuersali est potior particulari. Contra quartum quia noticia ipsius vniuersalis est etiam noticia distincta ipsius licet sit noticia confusa eorum que in ipsis continentur. Contra quartum. Sensus non cognoscit nisi singulare ergo non prius cognoscit magis commune. Itē in eodem instanti in quo albū est debite presens sensui tunc cognoscitur hoc singulare vel spēs specialissima qꝛ ī illo īstanti est similitudo eius in sēsu ⁊ obiectū ē in actu ergo causat noticiam sui.

¶ Sexto secundum rationē. S. T. cōceptus prime materie deberet esse prior ꝙ conceptus vniuersalis substantie composite eo ꝙ ille conceptus sit imperfectus. Item possibile est aliquem cognoscere calorem non cognoscendo genus eius multi enim dubitant quod sit genus eius. Burleus eniꝫ vult ꝙ habitus ⁊ passibilis qualitas nō sunt vere species qualitatis quia alias inquit idem realiter reponeretur in pluribus speciebus sed tantum sunt modi qualitatis. Item in predicamento, vbi multa genera sunt nobis ignota. Item clipeus et herueus qui sunt thomiste vident tenere ꝙ species specialissima primo a nobis cognoscitur. Item nichil intelligimꝰ nisi cōuertendo nos ad fantasmata ergo oportet ꝙ priꝰ ipsa intelligamus. fantasmata autem sunt quedā particulares similitudines rerum.

¶ Ad primum dicendum negando consequētiā vt exemplificatur hic de calore et per illud argumentū probaretur contra eum ꝙ conceptus distinctus spe

ciei specialissime esset primus quia est perfectior ꝙ
conceptus confusꝰ eiusdem. ¶ Secūdo dr̄ ꝙ itellec-
tus nō est sufficienter dispositꝰ ad cōceptū speciei
specialissime nisi precedētibus aliquomō conceptu-
bus vniuer saliorībꝰ dictis in quid de illa spē sicut
aer vel visus nō recipit spēm coloris nisi presupposi
to lumine. Tertio dicunt alij ꝙ conceptus specificus
nō est ꝑfectissimus cum nō sit certissimus qꝛ concea
ptus gn̄is est magis certꝰ. Ad aliud dr̄ ꝙ metaphi-
sica ꝓpter hoc nō est posterior alijs qꝛ cōceptꝰ suorū
scibilium sūt posteriores via gn̄ationis qꝛ tales nō ac
quirūtur ꝑ doctrinā cum non sint dubij. est ergo po-
sterior propter ea que in ipsa demonstrant̄ que sunt
difficilima. Ad aliud dicitur ꝙ illud argumentum
posset fieri contra eum probando ꝙ oporteret stare
ꝑ maximum tempus anteq̄ generaretur conceptus
generis gn̄alissimi qꝛ priꝰ oporteret cōcipere inter-
media īter genꝰ generalissimum ꝛ spēm spālissimā
Dicendū ergo ꝙ nō opꝫ in quacunqꝫ formatione cō
ceptus specifici semper sigillatum preformare conce
ptꝰ oīm superiorū sꝫ sufficit ens prīo omniū fuisse co-
gnitum in illo em̄ oīa virtualiter concipiantur.

¶ Ad scd̄m dr̄ ꝙ deus ē primū cognoscibile quātū
est de se. Nō tn̄ est prīo cognitū a nobis. Ad aliud dr̄
a quibusdā ꝙ nullius effectus pōt comprehendi pro
quāto deus qui est cāusa eius nō ꝑfecte cognoscit̄
a viatore. Sed hoc nichil est quia tunc geometria
nō eēt ꝑfecta scīa quia i ea nō cognoscit̄ effectꝰ per
quālibet cām̄. Quidā bene dicunt ex. S. T. ꝙ sumꝰ
obligati ad cognoscendū deū in primo instanti vsus
rōis ꝛ ad diligendū eū sꝫ de hoc aīs deꝰ nō cogno-
scit̄ nisi ꝑ discursū ꝛ ꝑ creaturas difficile autē ē in
prīo istāti ꝙ discurrē. ¶ Ad tertiū rn̄det. s. t. hic ꝙ
primo poste. accipit singularia ipā sensibilia q̄ sunt
magis nota quo ad nos quia cognitio sensus prece-
dit cognitionē itellectꝰ sed qꝛ cognitio intellectua-
lis ē ꝑfectior vl̄ia aūt sūt itelligibilia in actu nō sin
gularia cum sunt materialia iō simplr̄ ꝛ scd̄m na-
turā vl̄iora sunt notiora hic aūt singularia dicit non
ipā indiuidua sꝫ spēs que sunt notiores sm̄ naturaꝫ
gn̄a vo sunt prius nota quo ad nos vt pote hn̄tia co
gnitionē in potentia ꝛ confusam. Ad aliud dr̄ ꝙ lo-
quit̄ de vl̄ibus in causando quod est deus vel dr̄ ꝙ
vl̄ia sunt difficilima quātū ad predicata demonstra-
bilia de eis scd̄m identitatē et diuersitatē. Ad aliū
dicit. S. T. ꝙ vl̄e magis cōe cōparat̄ ad minꝰ cōe vt
totum ꝛ pars vt totum quidē scd̄m ꝙ in magis vl̄i
nō solū cōtinet̄ i potēa minꝰ vl̄e sed etiaꝫ alia vt
sub aīali non solū homo sꝫ etiā equus: ps aūt scd̄m
ꝙ minꝰ cōe ꝯtinet i sui rōe nō solū magis cōe sꝫ ēt
alia vt hō nō solū aīal sed etiā ratiōale. Sic igit̄ ani
mal consideratū in se prius est in nr̄a cognitione q̄
hō sꝫ hō ē priꝰ i nr̄a cognitiōe q̄ aīal sicut ps rōnis
eiꝰ. Ad aliud dr̄ ꝙ pars aliq̄ duplr̄ pōt cognosc̄i. vno
mō absolute scd̄m ꝙ in se ē ꝛ sic nichil ꝓhibet cogno
scere priꝰ ptes q̄ totū vt lapides q̄ domū. Alio mō
scd̄m ꝙ sunt ptes huis totius ꝛ sic necessarium ē ꝙ
prius totū cognoscamus: priꝰ (enim quadam ꝯfusa
cognitione) domū cognoscimꝰ q̄ distinguamꝰ singu
las ptes eiꝰ ꝛ si dicat̄ diffinitio dꝫ eē notior suo diffi
nito ergo partes diffinitionis inquātū ptes sūt no-
tiores. Negatur cōsequentia si aūt pars ꝛ totum re-
latiue dicant̄ videt̄ ꝙ vnū non cognoscit̄ aū aliud.
Ad aliud dr̄ ꝙ illud quod est maxime in actu non
maxime cognoscitur a nobis Ad aliū dr̄ vnomō ꝙ

plures actꝰ intellecꝰ subordinati possunt esse simul
et si querat̄. An genus ꝛ spes cognoscant̄ per candē
spēm. Quidā dicunt ꝙ oīa predicata quidditatiua
habent eandem spēm. Sed contra secundum. s. t.
prima. q. xij. ar. ix. secūdū itellectus ex preconceptis
speciebus generis ꝛ differentie format rationē spe-
ciei ex quo videtur ꝙ genus et differentia habent
diuersas species intelligibiles. Alij dicunt ꝙ etiam
simul cognoscitur genus ꝛ species ꝑ eundē actum.
Sed cōtra idem actꝰ nō pōt esse ꝓpria rō animalis
inquātū animal et hominis inquātū homo vel gene
ricus ꝛ specificus Alij dicunt ꝙ iemꝑ oportet prīo ꝑ
cōcipere ens sed nō oportet conceptū entis semper
manere sicut in logica ratio formalis et obiectū for
male est argumentatio secundum aliquos tamē nō
oportet ꝙ quādocumqꝫ consideratur ista cōclusio lo-
gicalis vniuersale est predicabile semper cogitetur
de argumentatione. Deinde dicunt ꝙ loquendo de
alijs conceptibus cōibꝰ nō oportet q̄ magis cōis se
per ꝓcedat minus cōmunē quia experimur nos con
cipere hominē et tamē multa inter media inter ipm̄
et substātiā ignoramus alias quilibet sciret omnia
intermedia diffinitiue. Sꝫ contra scd̄m. S. T. i. q.
lxxxv. ar. iij. Prius deprehendit̄ animal q̄ homo et
eadem ratio est si cōparemus quodcūqꝫ magis vni-
uersale ad minus vniuersale. Rn̄dēt ꝙ ibi nulla fa-
cta est cōparatio īter cognitiōes cōfusas actuales sꝫ
ibi cōparant̄ cognitiones distincte actuales inter se
dato tamen ꝙ cognoscerentur omnia media non se-
quitur ꝙ oporteret habere conceptus īfinitos quia
inter animal et equum nō sūt infiniti conceptꝰ me-
dij alias equus non posset diffiniri per genus propi
quū nec albedo et nigredo haberēt genꝰ proximum
Sed cōtra hoc arguūt nominales quia sub animali
ponitur aīal rationale ꝛ irrationale secundū porphi
riū et scd̄m aliquos gressibile volatile ꝛ aquaticum
Item differentia aduenies generi cōstituit spēm se-
cundum porphiriū sed irrationale aduenit animali
tanq̄ generi ergo constituit spēm sed non specialissi
mam qꝛ animal irratiōale verificatur de multis spe
ciebus: ergo cōstituit specieꝫ subalternam. Itē ma
gis conueniunt hō ꝛ simia q̄ hō ꝛ canis igitur rōne
alicuius cōueniūt ꝛ in aliq̄ vno cōueniunt magis q̄
alia ꝛ nō in spē spālissima ergo in spē subalterna.
Hec argumenta buridani ꝛ burlei nititur soluere
paulꝰ venetꝰ sed. S. T. dicit. vij. metha. lec. vij. ꝙ est
aliquod proximum genus qd̄ nō est nominatū com
mune equo ꝛ asino et sub illo genere continet̄ etiaꝫ
mulus. Ex hoc tamen non sequitur ꝙ sint infinita ge
nera vel ꝯceptus medij. Sꝫ contra sequitur ꝙ plura
sūt gn̄a q̄ species quia pono ꝙ sub genere anima-
li nō sint nisi. iiij. species scꝫ homo simia canis et
equus ꝛ patet secundum hanc opinionem ꝙ semꝑ
duabus speciebus cōpetit proprium genus sed. iiij.
vnitates faciūt. vi. ꝯbinationes ergo ibi sunt sex ge-
nera. Rn̄detur ꝙ nō semꝑ duabus speciebus com-
peti propriuꝫ genꝰ sed opꝫ ꝙ ille due species magis
cōueniāt inter se puta ꝙ iferior magis cōueniāt cū
superiore q̄ aliqua alia vel ꝯcedat̄ consequens.
¶ Ad quartū pricipale dr̄ ꝙ idē est notꝰ et posteri
us notū alia cognitiōe vel dr̄ ꝙ vniuersale et singu-
lare rōe differūt. Ad aliud dr̄ a quodam auerroista
ꝙ vniuersale pro intentione nō est prius notuꝫ quo
ad nos q̄ res singularis. Sed cōtra Sequeretur ꝙ
predicabilia porphirij non deberent prius doceri q̄

scia predicamentorum aristotelis aut q̄ scientia naturalis quia docet vniuersalia que vt sic sunt nota post res naturales. Respondet q̄ liber predicamentorum deberet legi an̄ predicabilis quia tn̄ oppositum cōsuetū est ideo pri⁹ legatur in noīe dn̄i. Sꝫ aliter dr̄ q̄ facili⁹ est aliquomō p̄cognoscere p̄dicabilia qꝛ ordinare nescit qui rōnes ordinabiliū ignorat Sed nōne entia realia sunt nobis prius cognita q̄ entia rōnis. Dicedum q̄ dato q̄ scđm naturam sint prius nota non tamen oportet q̄ prius adiscanť qꝛ alias oporteret prius studere in phisica q̄ in grammatica. ¶ Ad quintum dicit q̄ genus est facilioris abstractionis qꝛ abstrahere est intelligere vnū sine alio. modo dico q̄ habēs fātasma alicui⁹ venientis a longe facilius potest cognoscere q̄ sit animal non cognoscendo q̄ sit homo q̄ econuerso. Et si dicatur Rationes obiectiue speciei specialissime vel ipsa species spēalissima est actualior ergo spēs specialissima prius producit effectum suū .i. noticiā suam q̄ genus. Negatur ꝯn̄a qꝛ subiectū nō est dispositum. Ad aliud dr̄ distinguendo maiore qꝛ si sēsus ē qcq̄d ē in re est singulare .i. hꝫ esse singularizatū cōcedo vel q̄ sit singulare scđm q̄ p intellectū agente obiciť itellectui possibili nego. Ad aliud dr̄ q̄ premisse nō sūt priores ꝯclusione via gn̄ationis tn̄ sꝫ etiā ordie causalitatis effectiue. Et ideo nō oportet q̄ talis noticia sit simpliciť ipfectior de illuminatione aeris dr̄ q̄ nō est simile qꝛ nō est ibi successio. Ad aliū contra tertiū negať cōsequentia vt pꝫ ex logica Ad aliū cōtra quartū dico q̄ ex hoc nichil seq̄tur ꝯtra nos. Ad aliud cōtra quītū dr̄ q̄ sens⁹ no cognoscit magis cōe in se sꝫ p̄cognoscit singulare magis cōis vel indiuiduū vaga eius. Sed cōtra aut cognoscit, singulare magis cōis ita q̄ singularitas erō cognoscēdi aut ita q̄ natura cōis sit ro cognoscendi. Primuꝫ nō ē dicēdū vt de se pꝫ. Nec scđm qꝛ aliud nō est rō mouēdi q̄ ē idē re ꝛ rōne cū illo cui repugnat rō mouēdi sed natura cōis ē eade re ꝛ rōe singulari cui repugnat rō mouēdi igiť minor pꝫ quia natura ꝛ singulare nō distīguūť realr nec rone qꝛ distictio rōis seq̄tur actū itellect⁹ in illo aūt actu priori null⁹ act⁹ intellect⁹ est. Et ꝯfirmať qꝛ act⁹ realis nō depēdet ab ente ratiōis sꝫ sensatio est actus realis ergo non dependet ab ente rōnis sꝫ obiectū sensibile hn̄s in se distinctionem rōis est ens rōnis vel aggregatum ex ente reali ꝛ rōis ergo. Ad hoc dr̄ q̄ natura ꝛ singulare distīguuntur realiter apud. S. T. in reb⁹ materialib⁹. Et lꝫ distinctio actualis rōnis sit post sensationē tn̄ fūdamētaliť p̄uenit ipam. Ad aliud dr̄ q̄ nō sēper oportꝫ q̄ sen⁹ pri⁹ cognoscat magis cōe nisi qn̄ sensibile ꝑpter distātiā nō pōt cāre perfectam noticiam sui. Posset tn̄ dici q̄ dato q̄ sēsibile sit bene approximatū tamen prius natura licet non tempore cognoscitur q̄ est ens q̄ q̄ sit hic homo.

¶ Ad textū diciť q̄ materia nō cognoscitur nisi in analogia ad formā. Et iō cōceptus ei⁹ nō pōt p̄cedere quia nō est dispositio ad cōceptū substantie composite sicut concept⁹ magis vniuersalis ē dispositio ad cōceptū minus vniuersalis ꝛ medium necessarium ad ipsum. Notandum eē q̄ licet cognitio spēi sit posterior ordine gn̄ationis tn̄ est prior via perfectionis qꝛ posteriora gn̄atione sūt priora perfectione. Ad aliud dr̄ vt prius q̄ sꝫ nō oportet q̄ liber magis vlē precognosci. Sed nōne rōnes equaliter concludunt de vno sicut de alio. Si teneatur q̄ sic tunc diceretur q̄ habemus multos conceptus genericos sed nescimus an sint generici. Ad clipeum videtur q̄ in hoc sequatur scotum. Ad aliud dr̄ q̄ cōuertere se ad fantasmata non est intelligere ea vt sunt res quedam vt parebit .iij. de anima.

Ad quintum sic proceditur videtur q̄ eadem sint nobis prius nota ꝛ nature qꝛ colores sūt nobis prius noti q̄ spēs eorū p mediū multiplicate ꝛ similiter nature igitur ꝯn̄s pro scđa parte patet qꝛ omnis causa est prius nota suo effectu. primam ptem probat experientia. Sed contra est philosophus dicens non ei eadem nobis nota et simpliciter.

¶ Rn̄deo dicendū q̄ vt hic dicit. S. T. premittit hic phūs prohemiū in quo on̄dit modū procedēdi in scia naturali. vn̄ duo facit primo on̄dit q̄ opꝫ icipere a principijs scđo q̄ a pricipijs vniuersalioribus ibi innata ꝛ iste sūt due coclusiōes ꝛ ad primā. Primo ponit talē rōnem in oib⁹ sciis quarū sūt pricipia et cause aut elemēta itellectus ꝛ scia ꝑcedit a principiorꝫ causarū ꝛ elementorū cognitiōe ad pricipiata ꝛ elementata sed hec scia habet causas principia et elementa ꝫ iꝫ ea opꝫ a causis ꝛ principijs aut elementis ꝑcedere q̄ aūt dicit intelligere referť ad diffinitiones scire aute ad demonstrationes sicut eē demonstratiōes sūt ex causis ita ꝛ diffinitiōes cū diffinitio sit demōstratio sola positiōe differēs primo poste. Per causas aūt pricipia ꝛ elemēta non itēdit phūs idē significari. Na causa est ī pl⁹ q̄ elementū qꝛ elementū ē ex quo cōponiť res primo ꝛ est in eo vt dr̄ .v. metha. sicut lr̄e sut elemēta locutiōis nō aūt sillabe cause aūt dicūtur ex quibus res depēdēt quo ad eē vel fieri vn̄ ea q̄ sūt extra re cause dici possūt non aūt elemēta. Principiū vero importat ordinem ꝑcessi⁹ vn̄ aliquid pōt eē pricipiū quod nō est cā sicut principiū mot⁹ est id a quo incipit motus ꝛ punctus principiū est linee vnde p principia videť intelligere cās mouētes ꝛ agētes i quib⁹ attendiť q̄dā ordo. Per cās aūt videť intelligere cās formales ꝛ finales ex q̄bus maxime dependent res quo ad esse. Per elemēta autē cās materiales: vtitur aūt disiunctione ad ondendū q̄ nō ōis scia p oēs cās demonstrat. Nam mathematica p solū causā formalē demonstrat methaphisica aūt p formalē ꝛ finalem naturalis aūt p oēs. Maiorē aut rōis inducte ꝑbat ex cōi opiōe qꝛ opinamur nos scire vnū quodqꝫ cum cās eius cognoscimus a primis vsqꝫ ad vltimas. Nec oportet vt aliter recipiamus hic causas ꝛ elementa ꝛ principia q̄ supra vt cometator vult sed eodem modo dicit autē vsqꝫ ad elementa qꝛ id quod est vltimū in cognitione ē materia. Nā materia est per formā forma autē ē ab agente ꝑpter finē nisi ipa sit finis vt puta dicimus q̄ propter secare ferra habet dētes oportet eos ferreos esse vt sint apti ad secandum. Deinde phūs. T. c. ij. on̄dit q̄ inter principia oportet predeterminare de vlioribus. Et primo per rationem secūdo per quedā similia. Est ergo ratio talis innata est nobis via vt procedamus incipiendo ab hijs que sunt nobis magis nota ad ea que sunt magis nota nature. Sed ea que sunt nobis magis nota sunt cōfusa qualia sunt vniuersalia ergo oportet nos ab vniuersalibus ad singularia ꝑcedere. Ad mānifestationem aūt i cōe propositionis inducitur q̄ non sunt eadem nobis magis nota ꝛ secūdū naturam sed ils

la que sunt magis nota secundum naturam sunt minus nota secundum nos & qr iste est naturalis modus siue ordo adiscendi vt veniatur a nobis notis ad ignota nobis unde est q oportet nos deuenire ex notioribus nobis ad notiora nature.

¶ Notandum aūt q non idem dicit nota esse nobis et nota simpliciter. Simpliciter enim notiora sunt que secundum se sunt notiora. Et sunt illa que plus habent de entitate quia vnum quodq cognoscibile ē inquantum est ens magis aūt entia sūt que magis sunt actu. Nobis autē econuerso accidit eo q nos intelligimus procedendo de potentia in actū & principium cognitionis nr̄e est a sensibilibus que sunt materialia et intelligibilia in potētia vnde illa sunt nobis magis nota q̄ substantie separate que sunt magis note secundum naturā vt patet .ix. metha. Nec dicuntur nota nature quia natura cognoscat ea sed quia sunt nota secūdum se et ꝓpriā naturā dicit aūt notiora et certiora quia in scientijs no requiritur qualiscunq cognitio sed cognitionis certitudo. ¶ Sciendum autem q aliter exponit commentator Dicit enim q ibi (innata est) vult ostendere modū demōstrationis huius scientie quia scz demonstrat per effectus & posteriora secundū naturā vt q ibi dr̄ intelligat de ꝓcessu in demōstrādo & no in determinando Deinde cum dicit sunt aūt primum nobis intendit manifestare que sunt magis nota quo ad nos & minus secundum naturā scilicet composita simplicibus intelligens composita per confusa vltimo autem concludit q procedendum est ab vniuersalioribus ad minus vniuersalia quasi quoddam correlarium. Sz eius expō no est cōueniēs quia no coniungit totū ad vnam intentionem Et quia nō intendit philosophus ostendere hic modū demonstrationis quia hoc faciet in secundo. Item qr ꝯfusa nō debet exponi cōposita sed indistincta non enī posset cōcludi aliquid de vlibus cum gn̄a non cōponant ex speciebus. ¶ Deinde cum dicit (totum enī) manifestat ꝓpositū per tria signa quorū vnū sumitur a toto integrali sensibili. Et dicit q totum sensibile notius ē scd̄m sensū ergo & totū intelligibile secundū intellectum vniuersale autem est totum intelligibile qr cōprehēdit sub se multa tāq̄ partes scilicet sua inferiora ergo vniuersale est notius quo ad nos.

¶ Deinde cū dicit (sustinēt autem) ponit aliud signū de toto integrali & intelligibili difinitum enim se hēt vt totum īegrale ad diffinētia inq̄tū diffinētia sunt actu in diffinito & tn̄ qui apprehēdit nomen vt puta hominem aut circulū nō statim distinguit diffinentia vñ nomē est sicut quoddam totū et indistinctū sz diffinitio diuidit singula .i. distīcte ī portat pͥncipia diffiniti

¶ Deinde cū dicit (& pueri). Ponit tertium signum sumptum ex vniuersaliori sensibili. Sicut enī vniuersale intelligibile est prius notum nobis secundū intellectū vt puta aīal hoīe ita cōl' sēsibile est prius nobis notū scd̄m sensū vt puta hoc aīal q̄ hic hō & dico prius scd̄m locū scd̄m sesū & scd̄m tempus. Secundū locū quidē qr cum aliquid a remotis videmus prius percipimus ipsum esse corpus q̄ esse animal et hoc prius q̄ q sit homo & vltimo q sit sortes et similiter secundū tempus puer primo apprehēdit hūc vt quēdā hoīem q̄ hunc hoīem q̄ est plato qui est pr̄ eius & hoc est quod dicit. Pueri primo appellāt omnes viros patres & feminas matres posterius aūt determināt .i. determinate cognoscunt vnūquodq (scilicet sic cato cerebro vñ ꝓpter eius fluxū non habent cognitionem adunatam) ex quo manifeste ōnditur q prius cognoscimus aliquid sub cōfusione q̄ distincte. Ex p̄dictis patet q spēs spālissime notiores sunt secūdū naturam vt pote perfectiores existētes.

¶ Notandu preterea q preter modum assignatum. secundū ponunt alios modos scd̄m quos aliqd dr̄ eē magis vel prius notū scd̄m naturā. Primo qr illud prius intendit a natura secundo qr pot naturaliter cognosci sine alio & sic dicimus q aīal prius ē scd̄m naturā q̄ homo tertio qr ab illo natura icipit operari. Item natura quadrupliciter sumit primo pro pͥncipio vniuersali actiuo & sic deus & itelligentie dicūtur nature. Scd̄o ꝓ pͥcipio intrinseco cōstitutiuo & sic materia & forma substantialis dicūtur nature. Tertio pro naturali iclinatiōe. et sic dicitur. naturā abhorrere vacuū. Quarto ꝓ quolibet agente naturali. Et per hec patet responsio ad quesituz.

¶ Contra hec arguit. Et primo cōtra primum signū q sit inefficax quia vtitur toto & parte & conprehensione equiuoce. Itē cōtra aliud signuz quia videtur q philosophus cōtradicat sibiipsi quia diffinientia sūt vniuersalia que dixit esse prius nota nobis. Itez Cause sunt nobis notiores effectibus & similiter nature ergo eadem sunt nobis nota et nature antecedens patet quia p notitiā causarum deuenimus i notitiā effectuum vt patet primo poste. Item effectus sunt notiores nature q̄ cause & similiter nobis igitur aūs patet quia effectus naturalis prius est in intentione agentis naturalis cum sint vltimum i executiōe ergo eius cognitio precedit in natura. ¶ Secundo natura nihil cognoscit ergo nihil est prius notum secūdum naturam aūs patet quia nec materia nec forma agentis naturalis aliquid cognoscūt For te dicis q natura hic capitur pro natura intellectuali. Contra Tunc illud quod esset prius notum secundum naturam esset prius notum quod ad nos qr natura intellectualis no est nisi in nobis vel in intelligentijs forte dicis q est in intelligentijs. Contra videtur etiam q ille prius intelligant magis vniuersalia per rationes positas in articulo precedente. Itē vniuersalia sunt prius nota quo ad nos et probatur q sunt prius nota vel priora secundum naturam qr prius esta quo nō conuertitur subsistendi ꝯnā.

¶ Tertio singulare ē posterius itellectuz quo ad nos & tn̄ nō ē prius notū scd̄m naturā pz qr est materiale ergo scd̄m naturā nō ē notius vniuersaliter forte dicis q singulare i respectu .i. ipa spēs ē prius nota secūdū naturā nō aūt singulare simpliciter .i. īdiuiduū Contra singulare simpliciter plus hēt de entitate & magis est in actu q̄ spēs q̄ est magis cognoscibile qr vnū qdq cognoscibile ē inq̄tū ē ens. Itē si vniuersale dicat esse minus notum nature scd̄m. S. T. hoc erit quia secūdum se et scd̄m propriā naturam est minus notū tūc querit. Cui secūdum propriam naturā est minus notū. Si dicas q nobis hoc est falsū si dicas q nature. Tūc sensus est q scd̄m propriā naturā est minus notum secundum propriam naturam.

¶ Quarto vniuersalia q̄ sunt intentiones non sunt prius nota quo ad nos & tamē nō sunt etiam notiora secūdū naturā ergo eadem sūt nobis posterius nota & nature aūs patet quia minimū hn̄t de entitate. Item si aliquid esset magis notum secūdū naturam quia habet plus de entitate sequeretur q materia nō esset prius nota q̄ cōpositū qr est minus ens. Sz hoc est falsū. Nam cause sūt notiores simpliciter suis

causatis. Item cum de⁹ ꝛ intelligentie sint maxime intelligibiles quid ipedit ꝙ nõ intelligamus eas. Si dicas ꝙ materia vel quia sunt maxime abstracte. Cõtra aũt eẽ ꝙ aliquid intelligat oportet ꝙ sit abstractũ. Et dictum ẽ ꝙ singularia nõ directe itelligũtur a nobis quia sunt materialia.

¶ Quinto vniuersalia siue spẽs nõ sunt nisi termini secũdũ aliquos sꝫ termini nõ sunt prius noti secundũ naturã ergo species nõ sunt prius note secundũ naturam. Ite arguitur ꝙ composita sunt notiora nature suis causis intrinsecis qꝛ composita magis intẽduntur a natura. ꝛ sunt magis entia.

¶ Sexto arguit ꝙ nos si cognoscam⁹ causas pcognoscẽdo effectus et ꝙ noticia cause in nobis non dependet ex cognitione effectus quia tunc idem dependeret a seipso ꝛ esset causa sui ipsius qꝛ noticia effect⁹ in demonstratione propter qd causat a noticia cause in nobis ergo si noticia effectus causet noticiam cause p circulationẽ idẽ causabit se. Itẽ aliqñ idez est causa ꝛ effectus vt si quis faciat domuz pulchrã nõ propter aliũ finẽ q̃ propter eam tunc domus pulchra videtur esse causa finalis suiipsius.

¶ Septimo in demõstrationibus mathematicis eadem sunt notiora simpliciter ꝛ quo ad nos ergo in quibuscũq̃ cause sũt notiores quo ad nos in talib⁹ eadem sunt notiora simpliciter et quo ad nos. Cõstat aũt ꝙ cause sũt simpliciter notiores suis effectib⁹ sed in mathematicis .i. i geometria ꝛ arithmetica vel similib⁹. Cause demõstratiue sunt notiores passionib⁹ vel cõclusionib⁹ demõstratis sicut noti⁹ est triãgulũ esse figurã planã tribus rectis lineis cõtentã q̃ ꝙ habet tres angulos equales duobus rectis. Item linea visualis notior est suis passionibus demonstratis de ea in perspectiua. Si dicas ꝙ sũt eadem nobis nota ꝛ nature tũc hec negatiua. In q̃ negatio simpliciter preponitur est falsa. Si dicas ꝙ in naturalibus verum est ꝙ nulla causa e nobis notior et nature id est simpliciter. Contra potest aliqs tenendo lapidem in manu cognoscere grauitatem q̃ nunq̃ vidit motum ergo ille prius cognoscit causam q̃ effectum. Multe etiam sunt herbe quas cognoscimus quorum effectus naturales ignoramus. Sꝫ dices ꝙ cognita causa in ratione cause oportet ꝙ prius cognoscatur effectus contra relatiua sunt simul natura et intellecta ergo nec nos nec natura prius cognoscit causam. q̃ effectum vel econuerso. Item queratur quid nos secundũ naturã nostraz pri⁹ cognoscimus si dicatur effectũ ergo effectus scd̃m aliquam naturã scꝫ nostrã est prius notus q̃ ipsa causa similiter scd̃m illum qui est natura quedam.

¶ Octauo videtur ꝙ secunda conclusio nõ stat cum prima qꝛ vel in scietia ꝓcedendũ est a notiorib⁹ nobis vel nature si primũ ergo nõ ẽ incipiendum a noticia principiorũ si secundũ ergo nõ est ichoandũ ab vniuersalioribus. Item arguit ꝙ naturalis non demõstrat p oẽs causas qꝛ nõ determinat de substantijs separatis ergo non demonstrat per eas. Itẽ btitudo est cã finalis hoĩs tñ nichil p eã demonstrat. ¶ Nono arguit ꝙ nõ contingit intelligere ꝛ scire per principia et causas qm̃ tũc procederetur in infinitum intelligimus enim causas et non per alias. Itẽ p theologiã cognoscimus deũ q̃ nõ habet cãm.

¶ Ad primũ dicendum scd̃m. S. T. ꝙ totum integrale et vniuersale cõueniunt in hoc ꝙ vtrumq̃ est cõfusum sicut enĩ qui apprehẽdit genus nõ apprehendit spẽs distincte sed in potentia tantum ita qui apphendit domũ nõdum distiguit partes vñ cũ rõe cõfusionis totum sit prius cognitum quo ad nos eadem rõe est de vtroq̃ toto. Esse aũt compositũ nõ est eõe vtriq̃ toti. Ad aliud dicitur ꝙ diffinientia scd̃m se sũt pri⁹ nota nobis q̃ diffinitũ sed pri⁹ notũ ẽ nobis diffinitũ q̃ ꝙ aliqua sint diffinientia ipsius. Et si dicat diffinitio ꝛ diffinitũ idẽ sunt ergo diffinitum nõ prius cognoscit q̃ diffinitio. Item diffinitio datur cã innotescendi vnde de subiecto oportet p̃supponere quid est ergo prius cognoscitur diffinitio q̃ diffinitũ. Itẽ arguit ꝙ genus ꝛ differentia nõ constituũt spem quia cõstituunt diffinitionẽ dicendum ꝙ rõe differũt deinde dr̃ ꝙ diffinitio dat causa innotescẽdi in cognitiõe distincta ꝛ processu propter quid ideo est notior simpliciter ꝛ secũdũ naturam. Si dicatur ignata est nobis via ex notioribus nobis sed demonstratio procedit p diffinitionẽ ergo diffinitio est pri⁹ nota quo ad nos. Rñdet S. T. primo post. lec. iiij. ꝙ in omni demonstratione oportet ꝙ ꝓcedatur ex hijs que sũt notiora quo ad nos nõ tñ singularibus sed vniuersalibus non enim aliquid potest fieri nobis notum nisi p illud qḋ est magis notũ nobis q̃q̃ aũt id quod est magis notũ quo ad nos ẽ etiã magis notũ simpliciter ꝛ scd̃m naturã sicut accidit in mathematicis i q̇bus propt̃ abstractionẽ a materia nõ fiũt demõstrationes nisi ex principijs formalib⁹ et in talibus fiunt demonstrationes ex hijs que sũt notiora simpliciter secus aũt est in naturalib⁹ in quib⁹ essentia ꝛ virtutes ꝓpter hoc ꝙ i materia sũt/sũt occulte. sꝫ innotescunt nobis p ea q̃ exterius de ipsis apparẽt vñ in talibus fiunt demõstrationes vt plurimũ p effectus qui sunt notiores quo ad nos ꝛ non simpliciter deinde dicitur ꝙ genus ꝛ differentia sunt ptes tã diffinitionis q̃ speciei quia diffinitio et diffinitum idem sunt habent enim easdem partes ratione tamen differunt. ad aliud tactum in argumento principali nego ꝙ effectus sit prior in intentione agentis naturalis. Et si dicatur ẽ finis ei⁹ ergo prius intẽcit ab agẽte naturali. Dicẽdũ ꝙ illa sũt notiora simpliciter ꝛ apd̃ naturã que natura cognosceret pri⁹ si ipã cognosceret mõ dico ꝙ prius cognosceret causam et deinde effectus producibiles ab illa causa modo nõ opꝫ ꝙ finis rei cognoscatur ante rem ipsã multi enĩ cognoscunt hominem ignorãtes vltimam beatitudinem que est finis eius. Et si queratur. Si natura cognosceret an cognosceret per sesum vel p intellectuz dicit quidam ꝙ per solum instinctum nature sicut aranea cognoscit muscaz quã nunq̃ vidit et formica hiemem futuram quam nunq̃ sentit sic ergo patet ꝙ natura prius cognosceret causam q̃ effectum. Et si dicatur sicut est in arte ita est in natura sed artifex prius cognoscit effectuz q̃ causam ergo et natura. Dicitur ꝙ maior non dicit omnimodam similitudinem albertus tamẽ dicit ꝙ forma artificiati que est in mente artificis est sibi notior effectu. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ natura primi motoris ꝛ intelligentiarum aliquid cognoscit secundo dicunt quidam vt prius ꝙ natura lapidis cognoscit. i. si cognosceret prius cognosceret spẽm q̃ genus quia spes est magis in actu ꝛ spẽs ꝑpetuantur non aũt indiuidua. Sed contra añs est vna condictionalis cuius añs est impossibile et sic nichil ponit. Item sicut spẽs sũt ꝑpetue ita gñā ergo videtne gñā dicentur prius nota scd̃m naturam sicut spe-

cies respōsio pz ex dictis. Ad vltimū respondet. s. t. pria. q. lxxxv. arg. iij. ad primū q vniuersale dupliciter potest considerari vno mō scdm q natura vniuersalis consideratur simul cū intentione vniuersalitatis. Et cū intentio vniuersalitatis vt scz vnū z idem habeat habitudinē ad multa proueniat ex abstractione intellectus ops q scdm hunc moduz vniuersale sit posterius. Alio modo potest considerari qtuz ad ipsam naturā scz hūanitatis vel aialitatis prout inuenitur in particularibus z sic dicēdum q duplex est ordo nature vnus scdm viā gnationis z tēporis scdm quaz viam ea que sunt imperfecta z in potentia sunt priora z hoc mō magis commune est prius secūdū naturam quod apparet manifeste in gnatione hominis z aialis. Nam prius generatur aial q homo vt dicit in libro de generatione aialium. Alius est ordo intentionis nature sicut actus simpliciter est prius secundum naturaz q potentia z perfectum prius q imperfectū z per hunc modum minus cōe est prius scdm naturā q magis cōmune vt hō q aial. Nature enim intētio non sistit in gnatione aialis sed intendit gnare hoiem. Et in solutione ad quartū dicit q vltima nature intētio est ad spēm non aūt ad indiuiduuz neqz ad genus sic ergo patet quomō aliquid dicitur esse prius notū scdm naturam z quomō natura cognoscit. Quidā dicunt q natura non cognoscit sed intendit vnde lapis intendit descendere deorsum tū hoc non cognoscit. ¶ Ad tertium dicitur q nō semper ea que sunt posterius nota nobis sunt priua nota scdm naturam deinde dicitur q singulare simplr nō est maxime cognoscibile qz est in actu per materiā signatā. Intellectio aūt fit p abstractionē. Ad aliud dicit q species est magis cognoscibilis intellectui separato vel etiā nobis q tū ē ex pte sui. ¶ Ad quartum pz ex dictis deinde dr de materia q nō opz eam absolute z sine forma esse magis cognoscibilem q cōpositū scdm naturaz vel dicitur q materia plus habet de entitate potentiali. Secūdo dicitur q aliquo modo scdm naturam inter aliqua que sunt equalis entitatis vnū est notius alteo z sic causa est notior effectu secundum naturam quia in vniuocis tante entitatis est effectus sicut causa.

¶ Ad quintum negatur maior vt pz in logica dicit em q natura intendit spēm z tū non intendit terminos aīs pz qz postq a ignis produxit ignem manet eadē intētio z eade forma z idē appetit9 si ergo intēdebat pducere hoc singulare semp pduceret hoc singulare vñ nō videt vera opinio eorū q dicūt q ceiu prio z p se itēdit spēm agēs 2o pticulare aliqd singulare. Si dicat. Ex quo natura nō itendit p se pducere singulare ergo idē effect9 nūero pōt p se pduci a pluribus agentibus qz nullū agēs est determinatum ad aliquod determinatuz singulare. Respondetur q agens producit determinatū singulare ratione determinate materie in quā agit. Si dicatur ex quo natura per se intendit pducere spēm ergo spes potest per se pduci a natura sed hoc est falsum qz nichil producitur neqz fit nisi singulare. Dicendum q natura pcise intendit cōseruare spēm z qz hoc non potest fieri nisi per singulare inde producitur quasi p accidens singulare sed nō seqtur q intendat singulare quia intentio est respectu finis. Ad aliud in argumento principali dicitur q cōpositum est magis i actu z inde videtur q sit magis cognoscibile sicut spēs que est quoddā cōpositū. Sed dicendum q illud est magis notū nature a quo natura. i. agens naturale incipit operari modo agens naturale incipit opari a ptibus et non a toto igitur. ¶ Ad sextum dicit q idem non est causa sui qz res habet duplicē cognitionē vnā in processu qz z aliaz in processu propter quid z scda cognitio effect9 potest causari ex noticia cause. Ad aliud dicetur postea. ¶ Ad septimuz dicit. S. T. supra scdo dicitur q nō est icouenientes aliqn idē scz cām esse pri9 notā nobis z nature vt dt. S. T. pria. q. lxxxv. ar. iij. iiij. ¶ Ad octauū dicit q in duabus conclusionib9 non seruatur ide ordo nec hoc est inconueniens. Si dicatur phūs non prio determinat de principijs. Intelligendo per principia causas efficientes sed de ipsis determinat in 2o phi. ergo non seruat ordinem premissum dicendum q materia z forma aliquo modo hnt rationem pricipij. Si queratur. An natura diuina vel angelica pri9 cognoscat magis vniuersale vel se vt puta ens q forma videtur q non qz in istis nō ponit discursus ergo nec prius et posteri9. Ad aliud dicitur q naturalis demonstrat p omnes causas naturales z phisicas vt dicit albertus magn9. ¶ Ad nonū dicitur q cōclusio intelligitur de hijs que habet causas deus aūt potest cognosci a posteriori nō per causas essendi sed cognoscendi. Ad argumentuz capitale latini patet qz actio coloris est intentionalis z non phisicalis secundo dicitur q aliquando causa est ita cognoscibilis sicut effectus a nobis vt patet de igne producto ab alio. Si queratur an diffinitio sit notior diffinito secundum naturam videtur q sic quia demonstratio propter quid est ex notioribus simpliciter sed contra natura primo cognoscit vel intendit speciē nec cognoscit primo magis vniuersalia qualia sunt partes diffinitionis qd si concedas contra pres natura precedunt totū responsio patet. in solutione ad scdm. Albertus magn9 ca. vi. dicit q natura si nouit diffinitum ipse nouit ipsum per principia per que constituit ipsuz. Nouit ergo per diffinientia et sic diffinientia sunt priora apud naturam cōponentē res q diffinitum. ¶ Notandum preterea q doctores diuersimode exponunt principium elementū z cām sz de hoc nō est curandū. Qd aūt diximus metaphisicā demostrare per cām formalē z finalē non propterea sequitur quin methaphisicus oēs cās considerer aliquo mō non tamē considerat eas in eo q causantes sunt vnde considerat materiā z formā scdm q reducuntur in rationem sbē que ē verum ens.

¶ Sequitur in textu Necesse aūt. zc.

¶ Circa hunc textū queruntur. v. Primo an sit tantum vnū ens. Scdo an totū distinguatur a suis partibus. Tertio an quātitas distinguatur a re quanta Quarto an sbā sine qtitate sit idiuisibilis. Quinto an entia naturlia sint determiata ad maximū z minimū.

Ad primū sic pcedit videt q tm sit vnū ens quia omne ens est vnum ergo tantū ē vnū ens. Sz cōtra ē phūs i textu.

¶ Rñdeo dicēdū q posito phemio i quo ostsuz ē q scia naturalis pcedere dz a pricipijs vlioribus hic phūs icipit pseq ea q ptinent ad sciaz naturalē. Et in duob9 primis libris determiat de pricipijs scie naturalis z entis mobilis i tertio 2o libro determiat de ente mobili in cōi. Et in hoc prio/prio pōit antiquoz opiniōes d pricipijs cōmunibus entis mobilis. scdo ponit propriam sen=

tentiam ibi. Oēs igitur Contraria. ¶ Pro expeditione primi recitanē primo opiniones philosophorū qm̄ necesse est esse vnū principiū aut multa ⁊ vtraqꝫ pars apud phōs opinata est. Quidā posuerūt tantum vnū ⁊ illud posuerunt immobile sicut permenides ⁊ mellissus. vnde qui ponebant plura principia poterant ea ponere mobilia necessario qꝛ ponentes plura principia ponebant aliquā contrarietatē. Cōtraria autem nata sunt se alterare. Sed ponentium tm̄ vnum principiū licet quidā dicerent ipsum esse immobile: alij tm̄ dixerunt esse mobile quidā eīm posuerunt aerē vt diogenes: quidā aquā vt thales: quidam ignē vt heraclitus. A. ij vero mediū inter aerē ⁊ aqua scȝ vaporē. Has opiniones etiā recitat phūs primo metha. vbi. S. T. le. iiij. declarat quō thales fuit speculatiue phie princeps qꝛ inter septem sapientes qui post theologos poetas fuerunt. Ipse solus ad considerandū rerum causas se trāstulit aliis sapientibus circa moralia occupatis. Nomina autē septē sapientum sunt ista. Primus Thales milesius tēpore romuli ⁊ apud hebreos tēpore achab regis israel. Secundus fuit pythacus mithilieneus apud hebreos regnante sedechia ⁊ apud romanos tarquinio prefecto. Alij quinqꝫ fuerūt tēpore captiuitatis babilonie. Motiua aūt thaletis erāt qꝛ nutrimentum viuentiū oportet esse humidū. Item qꝛ vita aīalis in humido consistit. Item qꝛ generationes fiunt ex seminibus. Hāc aūt opinione ſm phm̄ ipse habuit a poetis theologizantibus qui fuerunt orpheus museus ⁊ linus tpe quo iudices erāt in populo iudeorum. Hy dixerunt qꝫ occeanus ⁊ thetis sunt parentes generationis.

¶ Notandū preterea qꝫ anaximenes et diogenes dixerunt aerem esse rerū principium: qꝛ videbant vitam animaliū per aeris respiratione cōseruari. Ratio autē opinionis heracliti erat propter ignis subtilitatem. ¶ Notādū qꝫ. S. T. ibidē lec. xi. dicit qꝫ hesiodus dixit terrā primo esse factam. Nā multitudo hominum hoc existimabat qꝫ terra esset substantia oīm ⁊ sic antiqui poete dixerūt terrā esse principiū sed posteriores naturales dixerunt eā solam nō esse principium propter eius grossiciē. Notandū preterea qꝫ eorū qui posuerunt plura principia. quidā posuerunt ea finita quidā vero infinita. Eorum autem qui posuerunt ea finita. Quidam posuerunt ea esse duo. s. ignē ⁊ terram vt permēdes. Quidā vero tria scȝ igne aerem ⁊ aquā. Nam terram compositā existimabant propter eius grossiciem. Quidā vero. iiij. vt empedocles vel etiā ſm aliud numerum: qꝛ etiā posuit litem ⁊ amicitiā. Qui vero posuerunt plura infinita diuersificati sunt. Democritus ei posuit indiuisibilia corpora que dicunē athomi esse principia rerum ⁊ dixit ea esse vnius generis ſm naturam sȝ differebant ſm figuram ⁊ formā ⁊ non solū differebant sed etiam contrarietatē habebant. Ponebat eīm tres contrarietates vnam ſm figurā q̄ est inter curuū ⁊ rectum. Aliā ſm ordinē q̄ est prioris ⁊ posterioris: aliam ſm positionē scȝ ante ⁊ retro sursuȝ ⁊ deorsum ⁊ sinistrorsum: ⁊ sic ex illis corporibꝰ vniꝰ nature existentibus ponebant diuersa fieri ſm diuersitatē figure positionis ⁊ ordinis athomorū. Ex hac autē opinione phūs dat intelligere oppositā opinionem scȝ anaxagore qui posuit infinita principia sed non vnius generis ſm naturam: posuit eīm principia esse infinitas partes carnis et ossis et aliorum huiusmodi. ¶ Notandum preterea qꝫ quidā phisici non cognouerunt nisi causam materialē ponebant aūt formas naturales esse accidentia sicut ⁊ artificiales. Sicut ergo tota substantia artificialium est eorū materia. Ita sequebatur ſm eos qꝫ tota substantia naturaliū esset eorꝝ materia vnde qui ponebant tantū vnū principiū puta aerem putabāt qꝫ alia entia essent aer ſm suam substantiā. vnde quando inquirunt de entibus vtrū sint vnū aut plura: eorum inquisitio est de principijs materialibus que elementa dicuntur. ¶ Prima conclusio ad philosophum naturalem non pertinet improbare opinionem permenidis ⁊ melissi qui dicuntur philosophi non naturaliter locuti probat phūs qꝛ ad geometrā nō pertinet inducere ratione contra destruentem sua principia sed hoc vel pertinet ad aliquam scientiā vel particulare si geometria sit subalternata alicui particulari scientie sicut musica arithmetice vel pertinet ad scientiam comunem scȝ logicā vel methaphisicam: sed predicta positio destruit principia nature: qꝛ si sit solum vnū ens ⁊ immobile vt ex eo alia fieri non possint tolletur ratio principij: qꝛ ad positionem principij sequiē multitudo. Secūdo qꝛ non requiriē ad aliquam scientia qꝫ inducat rationem contra opiniones manifeste falses ⁊ improbabiles. Nā de quolibet proferente cōtraria opinionibus sapientis solliciti esse stultum est primo thopi. patet igitur qꝫ nō est naturalis disputare cōtra hanc opinionē. ¶ Secunda cōclusio Non est naturalis scientie soluere predictorꝝ phorum rationes ꝓbatur primo qꝛ nō exigitur in aliqua scientia vt soluātur rationes sophistice que manifestū defectū habent vel forme vel materie. vnde positio mellisi est magis onerosa ⁊ fatua ⁊ nō habens defectuȝ .i. dubitationē. Non est autē incōueniens qꝫ vno inconuenienti dato alia sequanē. Secundo probatur cōclusio qꝛ in scia naturali supponitur omnia aut q̄dam moueri dixit aūt oīa aut quedā qꝛ de quibusdam dubiū est vtrum moueatur puta de aīa de polis mundi de cētro terre. Et qꝫ naturalia moueanē ptȝ ad sensum. Est etiā necessariū supponi motum qꝛ necesse est suppone naturā in cuius diffinitione ponitē motus hoc habito procedit vlteriꝰ phūs qꝫ nō oēs rationes sunt soluēde in scia sed solū ille q̄ ꝓcedunt ex principijs illius scientie qꝺ patet ꝑ exemplū in geometricis de tetragonismo. i. quadratura circuli. Pertinet enim ad eam soluere argumentum illius qui procedebat per decisiones circunferentie qꝛ nihil sumebat contrariū principijs. vnde duo fuerunt male quadrantes circulū. Est aūt quadrare circulū inuenire quadratū sibi equale. Quadratū aūt vocatur figura quadrilatera habens oēs angulos ⁊ oīa latera equalia. vnus fuit brisso qui quadrauit ex principijs geometrie incidendo circūferentiam in. iiij. portiones equales. Inquit albertus ⁊ inueniens quadratum equale illis portionibus putabat sequi qꝫ illud quadratum esset equale circulo sed non sequitur qꝛ portiones ille non consumunt totum circulū licet consumāt totā circunferentiā: ⁊ ideo non sequitur si quadratuȝ est equale portionibꝰ qꝫ sit equale circulo hoc aūt falsigraphū habet dissoluere geometra: qꝛ alia est ꝓportio corde ad arcum ⁊ quadrati ad circulū. vn̄ arcus est longior corda. Et similiter pars circuli corda siue linea sibi supposita. Antiphon autem rudis fuit valde qꝛ

putabat q linee circuli non possent in infinitum diuidi et ideo volebat in circulo facere vnam figuram tot angulorum q circulus esset totaliter euacuatus. illi enim figure multangule inuenit equale quadratum et illud putabat esse equale circulo. hic procedit ex opposito principij geometrie apud quos linea semper diuisibilis est. vnde contra eum non disputat geometra si dicas celum non potest diuidi ergo linea que est in eo est indiuisibilis dicendum q celum est diuisibile .i. habet partem extra partem quia ergo permenides et melissus supponunt ens esse immobile sine q motus non est quod tamen est principium in sciētia naturali sequitur q soluere eorum rationes nō pertinet ad philosophum naturalem disputat tamē contra eos philosophus per primam philosophiam id est metaphisicam. ¶ Conclusio responsiua. Non omnia sunt vnum ens probat philosophus primo supponēdo q ens dicitur multipliciter .i. non vniuoce. Tunc queritur ab eis quomodo capiunt ens si pro substātia tunc iterum queritur pro qua substātia. Item si omnia sunt substātia tunc substātia erit sine accidēte et tunc sequitur q non sit quantitas nec quantum quod est contra melissum qui ponit ens esse infinitum quia infinitum per se loquendo non est nisi in quātitate. vnde substātia et qualitas non dicuntur infinita nisi per accidens. Si vero capiant pro accidente. Cōtra. Nam impossibile est accidens esse sine substantia omnia enim de substantia dicuntur sicut de subiecto. Si vero capitur pro substantia et accidente etiam nō erit vnum ens tamen sed duo. S. T. dicit q per has rationes philosophus disputat cōtra hanc positionē ens est vnum secunda ratio philosophi supponit q sicut ens dicitur multipliciter ita et vnum dicitur tripliciter vel sicut continuum est vnum vt linea vel sicut indiuisibile est vnum vt punctum vel sicut vnum dicuntur illa quorum ratio siue diffinitio est vna sicut vappa et vinum. Si ergo omnia sunt vnum vel ergo omnia sunt vnum cōtinuatione et hoc non quia continuum est quodamodo multa et sic qui ponit ens continuum necesse est q ponat quodāmodo multa non solum propter multitudinē partium sed etiā propter diuersitatē que est inter totum et partes vel omnia sunt vnum indiuisibile et hoc non quia dicebant ipsum ens esse quantum quia aliter non esset finitum sicut ponebat permenides nec infinitum sicut melissus. Nec possunt omnia esse vnum ratione quia sequerentur tria incōuenientia. Primum q eadē esset ratio contrariorum et boni et mali sicut posuit heraclitus .iiij. metha. Secundum inconueniens quia eadē esset ratio boni et non boni quia ad malum sequitur non bonum et entis et non entis et sic omnia essent non ens quia forte quecunque sunt eadē secundum rationē de quocunque predicatur vnum et aliud tertium inconueniens quia diuersa genera vt qualitas et quantitas essent eadem secundum rationem. ¶ Notandum preterea q permenides et melissus errauerunt quia nescierunt distinguere vnum et multa similiter et posteriores philosophi videlicet licophron auferebat hoc verbum est ne videretur ponere multitudinē in rebus: quia enim ponitur inter subiectum et predicatum videtur q subiectum et predicatum non sint vnum sed inter se diuisa et distincta. vnde non dicebant homo est albus sed homo albus sed quia hec oratio est imperfecta. Ideo alij dicebāt q oportebat ponere aliquod verbum sed nō hoc verbum est. vnde dicebant homo albatur vel ambulat. Sed dicendum q id quod est vnum vno modo potest esse multa. sicut album et musicum et id quod est vnum toto et actu sit multa secundum partium diuisionē vnde non est inconueniens concedere vnum esse multa aliquo modo scilicet in potētia tamen vnum in actu non est multa in actu.

¶ Contra hec arguitur. Tantum mundus est et mundus est vnus ordine quodā ergo tantum vnum est maior patet: quia nihil est quin ipsum sit mundus vel pars eius et S. T. dicit .i. q. xxxi. ar. iiij. ad .iij. q dictio exclusiua non excludit partem. non enim sequitur solus sortes est albus ergo manus eius non est alba. Item pridem videtur q argumentum philosophi contra melissum non est bonum vt dicit Si solum principium est principiatum non est quia principium non excludit principiatum cum sit de intellectu eius. Item ens et vnum cōuertuntur ergo omne ens est vnum et tantum vnum est ens ab vniuersali ad exclusiuā. Item tantum vnum est hoc ens ergo tantum vnum est ens antecedens patet exponēdo gratia pluralitatis quia vnum est hoc ens et non plura q vnum sunt hoc ens demonstrato angelo vel te.

¶ Secundo arguitur per rationē melissi. Quod factum est habet principium ergo quod non est factum nō habet principium. sed ens non est factum ergo nō habet principium et per consequens non habet finem sed quod non habet principium et finē est infinitum ergo ens est infinitum. quod autē est infinitum est immobile nihil enim est ad quod moueretur: et iterum quod est infinitum est vnum quia si essent multa oporteret aliquid esse extra infinitum ergo ens est vnum. Primam autem minorem scilicet q ens nō est factum probat quia vel esset ex ente vel ex nichilo non primum quia nichil sit ex seipso. Nec secundum quia ex nichilo nichil sit. Item arguitur per rationē permenidis. Quicquid est preter ens est non ens sed quod est non ens est nichil ergo quicquid est preter ens est nihil sed ens est vnum ergo quicquid est preter vnum est nichil ergo est tantum vnum ens et ex hoc concludebat q esset immobile quia non habet ad quod moueretur et ponebat permenides ens esse vnum finitum.

¶ Tertio videtur q aristoteles falsum imposuit istis philosophis. dicit enim picus mirandolanus q permenides cum diceret tantum vnum esse ens. Intēdebat loqui de deo quasi diceret tantum vnum est cui vere ratio entis conuenit. vnde dicebat vnum est quod vere est sicut nos dicimus q solus deus est bonus scilicet per essentiam ad hoc introducit simplicium defendentem permenidem qui in sua poetria rerum multitudinem tuetur. Mirum enim esset permenidem grauem philosophum discipulum xenophanis ad tantam deuenisse dementiam vt nesciret forte et platonem non esse vnum ens vel vnam ciuitatem non esse realiter differentem ab alia qui suis ciuibus leges scripsisse legitur apud laertium libro .ix. Item q nesciret continuum habere multas partes et philosophus querit an omnia sunt vnum continuum cum hoc permenides concedat. Item philosophus T. c. iiij. dicit q permenides facit calidū et frigidum principia siue ignē et terram et idem habetur in metaphisica ergo permenides nō posuit tantum vnum principium imo videtur q nullum posuit principium secundum veritatem quia vel illud principium esset principium suipsius vel alterius sed nullum istorum videtur dixisse permenides vel melissus qui a laertio dicitur fuisse permenidis auditor. Item rationes aristotelis videntur contra istos esse quedam petitiones principij magis enim notum

est motū esse ꝙ ens multipliciter dici ymo q̄ negant rerum multitudine consequenter dicerent ens non dici multipliter ⁊ sconsēe dicunt ens esse vniuocum. Item phus cōmittit falaciā cōsequentis dicendo oīa sunt vnū ergo oīa sunt substantia vel oīa sunt accidēs vnde in simili non sequit̄ omne per se subsistens est substantia ergo omne per se subsistens est substantia corporea vel oē ꝑ se subsistēs est substātia icorporea.

¶ Quarto arguitur ꝙ naturalis possit disputare cōtra negante sua principia quia sicut se habet metaphisicus ad principia metaphisicalia sic se habet naturalis ad principia naturalia sed metaphisicus disputat contra negante sua principia ergo et phisicus qđ etiam patet qꝛ seclusis substantijs separatis phisica esset prima phia ergo habetet probare sua principia. Item phisica non est subalternata alicui ergo nihil probat sua principia quoniā ea que sunt per se nota non possunt probari vel dubitari. Item nichil est notius in metaphisica principio phisice ergo metaphisicus vt sic non potest disputare contra negantem principia phisice añs ptꝫ qꝛ metaphisicalia sunt nobis minus nota q̄ phisicalia qm phisicalia cognoscimus ad sensum non autē metaphisicalia. Item sicut habetur a. S. T. primo metha. lec. ix. ad perscrutationem q̄ est de causis non cōgruit vt sermo habeatur de hijs qui non potuerunt inuenire causas sed ꝓ dicti phi qui posuerunt tantū vnū ens ⁊ imobile sut huiusmodi ergo de hijs non habet perscrutari metaphisicus licet habeat disputare contra eos qui ponebant vnum tantum esse ens. Item ille qui potest probare aliqua pricipia esse potest redarguere eum qui ea negat sed philosophus naturalis potest demonstrare aliqua principia esse: qꝛ aristoteles in. viij. demonstrat primum motorem esse. Itē philosophus soluit argumenta zenonis probantis nullū motū esse ergo ad phisicum pertinet soluere has rationes que sunt contra sua principia.

¶ Quinto arguitur contra suppositū phī probando ꝙ ens sit vniuocū siue vnius rationis ad substantiaꝫ ⁊ accidens qꝛ omne cōmune qđ potest esse notum et certum de aliquo de quo nullū suorū inferiorꝝ potest esse notum ⁊ certum est alterius rationis ab vno quoqꝫ suorū inferiorū: sed ens potest esse certum ⁊ notuꝫ de aliquo de quo non est certum vtrū sit substātia vel accidens igit̄ maior ptꝫ qꝛ si aliqđ cōe nō differeret re nec ratione a suis inferioribꝰ tunc de quocūqꝫ ipm esset notum oporteret de aliquo inferiorū esse notuꝫ minor patet de lumine de quo antiqui dubitabāt an esset substantia vel accidens ⁊ tñ non erant dubij an esset ens. Itē ens predicat̄ de rationali vel ergo ꝑdicatur de eo sub ratione substantie vel accidentis vel sub ratione cōmuni distincta ab vtraqꝫ. Si primum tunc genus predicatur per se de differentia. Si tertium habetur propositum.

¶ Sexto hec est vera substātia est magis ens q̄ accidens: querit̄ ergo sicut prius ꝓ quo capitur ibi ens. Item arguit̄ ꝙ infinitum ꝑ se non sit in quantitate qm̄ nullum est infinitū nisi dicas deū vel intelligentias esse inferius infinitas ⁊ sic non sequitur infinitū est ergo quantū est qđ est contra phm̄. Item dato ꝙ aliquid esset aliquomodo infinitum vt puta intelligētie que dicuntur esse infinite ſm durationē vel inferius tale tñ infinitum non reperitur in quantitate ꝓprie dicta. Item primo pc̄ste. dicit̄ ꝙ linea est ex punctis ergo ratio antiphontis nō est ex falsis qm̄ ſꝫ hoc aliqua linea videtur esse indiuisibilis. Item cōtinuū non esse indiuisibilibus non est contra principiū geometrie patet quia alias geometria esset subalternata phisice qꝛ phisica ꝓbat illud. vi. phi. ſꝫte dicto ꝙ subalternatur ei Contra scientia subalternās est certior sed scientie mathematice sunt certissime igit̄.

¶ Septimo arguitur ꝙ motum esse nō est principiū in philosophia qꝛ ista est contingens ⁊ falsificabilis: ergo non est principium añs patet quoniā possibile ē nichil moueri. Item accidentis esse est in esse sed potest probari ꝙ motus alicui inest scꝫ subiecto phisice ergo potest probari in phisica ꝙ motus est. vnde primo poste. de passione nō ꝑcognoscitur qꝛ est ergo hec non supponitur ꝙ mobile est. Item motꝰ habet causam naturalem ergo potest in phisica ꝓbari qđ est.

¶ Ad primum dicendum ꝙ illa argumenta non procedunt contra nostrā intentionem vnde nego antecedens ad probationē dicunt quidā ꝙ quando signum exclusiuum capitur proprie tūc excludit omne aliud a subiecto siue sit pars siue non: secus autem est si capiatur impropriē. Secundo dicitur ꝙ dictio exclusiua addita vni relatiuo excludit reliquum. vt dicit. S. T. i. d. xxi. Tertio dicit̄ ꝙ dato ꝙ non excluderet partem proprie dictā tñ semper excludit omne aliud suppositum ſm dictum fundat scotus in presentiarū dicit tñ ibidem. d. xxi. vnum quod non credo esse verum ꝙ ista tantū homo est risibilis licet cōmuniter ponatur habere duas exponentes sufficienter tamē exponitur per istam nullus non homo est risibilis. Contra, tunc ista esset vera. Tantum homo currit casu quo nihil curreret quia ista est vera nullus non homo currit. Deinde dicitur ꝙ hec est concedenda. Tātum vnum est ens si exponatur gratia alietatis vt patet per suam vniuersalem secum conuertibilē. Et si dicat̄ philosophus primo priorū non docet conuertere exclusiuam in vniuersalem terminis transpositis ergo vniuersalis nunq̄ conuertit̄ in exclusiuam. Respondetur a predicto doctore ꝙ philosophus docuit conuersiones ad perficiendū sillogismos modo exclusiua non tenet aliū locum in sillogismo imperfecto q̄ indefinita non exclusiua qꝛ non aliā conclusionem infert. Sed contra bene sequitur Tantū animal est risibile ⁊ tantū substātia est aīal ergo tm̄ substantia est risibilis: tñ istud consequens nō sequeret̄ formaliter ex premissis deponendo signū exclusiuum. Ad aliud dicit̄ a sophistis ꝙ hec potest cōcedi tm̄ vnuꝫ est ens exponendo gratia pluralitatis sed non est contra intētionē philosophi vel dicatur ꝙ populus est aliquo modo ens ⁊ tñ non est simpliciter quid vnū. Sed contra Si tantum vnum est exponendo gratia alietatis vel illud est substantia vel est accidens sic enī arguit phi. sed nullum potest dici. Item si tantū vnū est vel ibi vnum capit̄ pro vno per continuitatē vel per indiuisibilitatem sed nullū est dicendū. Item probat̄ ꝙ non omne ens est vnū qꝛ vnum non reperitur nisi in quantitate sed deus ⁊ intelligentie non habent quātitatem ergo nec vnitatem. Respondetur ꝙ si ens et vnū semꝑ capiantur eodē modo. Concedo ꝙ tantuꝫ vnū est substantia qꝛ oīs substantia est vnū. Et si queratur an hec sit vera multitudo est. Si sic tunc hec est falsa tantū vnum est quocūqꝫ modo exponatur quia non quicqđ est/est vnum ⁊ plura q̄ vnū sunt. Dicunt quidam ꝙ multitudo partium vnius continui est sed multitudo rerum specie differentiū non est. Sed ista pertinent ad sophistarum consideratione vnde dico

ꝙ etiam deus est vnū quadā vnitate transcendentali posset aliquis dicere has propositiões esse distinguēdas tantū vnum est ens propterea qꝛ ens ⁊ vnum nō dicuntur vniuoce vt tangit philosophus in textu.

¶ Ad secundū principale dicendum sm philosophū ꝙ in prima cōsequentia est fallatia cōsequētis arguit eñ a destructione añtis ad destructionē cōsequētis. Et quando dicit non habet principiū ergo est infinitum. dicendū ꝙ principiū est duplex. s. tpis ⁊ magnitudinis tunc dicit ꝙ illud qḋ non est factū nō hꝫ principiū tpis sed bene habet principiū magnitudinis. Deinde dicit ꝙ non sequit est infinitū ergo est immobile qꝛ pars aque posset moueri in seipsa localiter ⁊ posset alterari. Item nō sequit est infinitum ergo est vnum sm specie sed forte sm materiam sm quā quidā phōrum naturaliū posuerūt oīa esse vnum non aūt sm specie. Manifestum est eñ ꝙ contraria sunt differentia ad inuicē sm speciē. ¶ Deinde respondendū est ad permenidē qꝛ partim falsa sumit ⁊ partim nō recte cōcludit. Primū patet qꝛ sumit ꝙ ens dr simpliciter. i. vniuoce. Itē concedo sm. S. T. ꝙ quicqḋ est ꝑter ens est nō ens. Si ens sumat ꝓut est cōe sbe ⁊ accidenti. Si aūt sumatur ꝓ accidente vel pro substātia tm̄ falsum est. Itē forma arguendi non valet qꝛ ponamus ꝙ albū sit vniuocū non sequit Quicquid est preter albū est non album ergo album est vnū tm̄. Sicut non sequit Oīs subā preter incorporeā est corpus ergo incorporea est vna tm̄. Quidā sophiste negant hanc quicqḋ est ꝑter ens est non ens qꝛ prima exponens est falsa ⁊ subiectū prime nō supponit Sed hoc dimisso querit. An accidens sit non ens dicit plato ꝙ accidēs est nō ens. tñ nō est nichil sed aliquid sed hoc reprobat phūs. vñ accidens dicit esse ens alias nō ꝑdicaret de subā. subā eī est ens si ergo accidens dictū de subā sit nō ens tunc ens esset non ens. dicimus ergo ꝙ vere ens non solū significat subiectū sed ipm albū. Sed cōtra accidēs nō est simpliciter ens ergo potest dici absolute non ens. Item secunde intētiones q̄ nihil vident esse dicunt de substantia tñ non sequit ꝙ substantia sit non ens. Ad primum negatur consequentia. Ad aliud dicitur ꝙ secunde intentiones non sunt omnino nichil.

¶ Ad tertiū principale concedo ꝙ ꝑmenides ꝑ illud vnū intellexit deū qꝛ ad totū celū respiciens ipm vnū dixit esse deū vt habet aristoteles ⁊. S. T. i. metha. lec. ix. Itē laertius lib. ix. de vita ⁊ moribus phōrum dicit ꝙ permenides posuit duplicē phiam aliā sm veritatē ⁊ aliā sm opinionē ⁊ hoc modo etiā posuit pluralitatem. Mellissus vero ꝑmenidis auditor dixit infinitum immutabile immobile ⁊ vnū esse vniuersum Sed cōtra laertiū videt phūs q̄ vocat permenidē discipulū mellissi. Quidā dicunt ꝙ mellissus noluit dicere oīa esse vnū simpliciter nec voluit negare quin substātia ⁊ accidēs essēt duo sed dicebat oēs substātias esse vnā sm speciē ⁊ ꝙ homo ⁊ asinꝰ erant eiusdem speciei essentialis ⁊ solum differebāt in accidētibus realibus. vnde sicut dicit ꝙ albū erit nigrum ita diceret ꝙ homo erit asinus ⁊ asinus poterit ridere qꝛ ponebat res in materia cōuenire ⁊ nullā ponebat formā. Sed contra ipse negabat motum esse ⁊ ꝑ consequens se esse genitum vel diuidere lignū sed secundū hunc modū dicendi posset esse motꝰ sm ꝙ materia transmutaret de vno accidente in aliud. vñ dicit. S. T. i. metha. lec. ix. licet aliȷ phi q̄ ponebāt vnū principiū ⁊ ipm esse mobile ponerēt totū vniuersum esse vnum sm substantiā tñ diuersificatū sm accidētia. tñ permenides ⁊ mellissus nec sm substantiā nec sm accidentia pluralitate in rebus ponere poterant. Ad aliud dicit. S. T. ꝙ phūs in hac disputatiōe vtitur pluribus q̄ sunt minꝰ nota qꝛ ꝓcedit ex hiis que supponunt ab aduersario. Ad aliud dicit ꝙ multiplicitas entis nō asserit multa esse qꝛ ens non significat multa copulatiue. Ad aliud dicit ꝙ nō est fallatia cōsequentis ꝓpterea ꝙ ens nō est vniuocū vel sꝫ alios qḋ non credo ens supponit determinate dicēdo oīa sunt vnū ens qꝛ signū est alterius numeri. Item dato ꝙ supponat simpliciter vel confuse tm̄ adhuc valet cōsequentia contra tenentē ꝙ oīa sunt vnum sed an est impossibile ꝙ tantū vnū sit. non. vt patet ante mundi creationē. ¶ Ad quartū dicit ꝙ nō est simile qꝛ phūs primus considerat ens inq̄tū ens et oīa sub ratione entis cōtinentur. Ideo ipse habet disputare contra principiū primū qḋ formatur de ente sed naturalis non considerat ea ꝑ q̄ potest procedere cōtra negantes motum. Sed cōtra potest ostēdere eis motuꝫ esse ꝑ eorum sermonē qui nō potest esse sine motu ergo potest cōtra eos disputare. Negat consequētia inq̄tum phisicus. Ad aliud dictū est supra. Quidā negant ꝙ hec sit ꝑ se nota motus est. S. T. de veri. q. x. ar. xij. Deinde dicit ꝙ nō oportet in hac disputatione ꝓcedere ex simpliciter notioribꝰ q̄ est ad hominē Ad aliud dicit ꝙ phisicus bene probat aliqua principia esse sed nō potest probare principia prima sue doctrine. Ad aliud dr ꝙ phisicus habet soluere rōnes eorū qui concedunt aliqua principia phisice. Sed q̄ritur de theologo an possit probare aliqḋ principium vel articulū fidei vt xp̄s resurrexit ergo nos resurgemus nota. s. t. opusc. ixxij. vbi dicta sua cōcordat ⁊ prima parte. q. i. ¶ Ad quintū argumentū doctoris subtilis dico ꝙ hoc argumentū vt videtur ꝓbaret ꝙ ens est vniuocū ad ens reale ⁊ ens rationis contra eū in i. d. xxix. vbi ait ꝙ relationi reali ⁊ rationis nō est cōe aliquid vniuocū probatur qꝛ certū est ꝙ secunda intētio est ens ⁊ tñ dubiū est an sit ens reale vel rationis. dicit ergo q̄dā ꝙ si q̄s cognoscat de aliquo ꝙ sit ens cognoscit ꝙ sit substantia vel accidens sub disiunctione licet nō sciat determinate an sit substātia nec sciat determinate an est accidens. Sed cōtra ens determinate dicit aliquam rationem vel ergo determinate dicit rationem communem substantie ⁊ accidenti. Dicit quidā ꝙ quicunq̄ hoc cognoscit esse determinate ens concipit ipsum determinate cōceptu substātie vel determinate cōceptu accidētis licet forte nesciat an conceptus quē format sit conceptus substātie vel accidētis qꝛ forte nescit quid per nomē substātie significatur vel aliter dicit ꝙ ens dicit conceptū cōem cōmunitate analogie nō autē vniuocū. Et de hiis satis dictū est in logica: satis eñ patet in presentiarum in rationibꝰ aristotelis ꝙ semꝑ supponit ens nō esse vniuocum ⁊ hoc etiam ponit phūs. iij. metha. sed ad hoc dicit doc. subtilis ꝙ Aristo. iij. metha. solum loquit argutiue arguēdo ad oppositas partes q̄stionū. vnde ex hoc nullum trahit argumentū alias contradictoria essent vera. ¶ Ad sextū potest dici vno modo ꝙ ens ibi capit ꝓ substātia ⁊ sensus est ꝙ substātia est nobilior substantia q̄ accidens sit accidens qꝛ substātia in esse substātie a nullo dependet accidens aūt in esse accidentis dependet a subiecto. Ad aliud dicit ꝙ infinitū in potentia est qm̄ q̄libet continuū inq̄tū huiusmodi est in īfinitū diuisibile. De geomo-

tria dr̄ q̄ non subalternaṫ phīe naturali qꝛ subiectū eiꝰ non subalternaṫ subiecto phīe nec consideratio cōsiderationi qꝛ vna est cōiuncta materie alia aūt abstracta. Et ad illud .i. posi e. dicitur q̄ punctū est principiū linee lꝫ nō sit pars. Et ideo linea dr̄ esse ex pūctis ¶ Ad septimum dicitur q̄ motū esse apud phm nō est contingens vt patet de motu celi. ¶ Ad aliud dicitur q̄ licet posset demonstrari motū inesse tali subiecto non tm̄ potest absolute demōstrari q̄ motꝰ est sed hoc cognoscitur per sensum. Deinde dicitur a quibusdā q̄ oē habens causam est demonstrabile sed totū qđ non est manifestū. Secundo dicitur q̄ non est inconueniens idem esse per se notū ꝛ demonstrabile in diuersis generibꝰ cognitionū. vnde motū esse est per se notū noticia qꝛ est ꝛ est demonstrabile noticia propter quid sicut antiqui prius cognouerūt eclipsim esse per sensum postea demonstrauerunt per causam.

AD secundū sic proceditur. Videtur q̄ totum nō distinguatur a suis partibus qꝛ fm phm̄ ꝛ .S. T. hic. nō est incōueniens vnū in actu esse multa in potentia. sed vnum in actu est ipsum totū multa aūt in potentia sunt ipe partes. Sed cōtra qꝛ qñ hō moritur partes manēt ꝛ tm̄ hō non manet ergo distinguuntur realiter. ¶ Rñdeo dicendū q̄ multiplex est totū quoddā enī est homogeneū qđ scꝫ habet partes eiusdē rationis vt aqua: aliud est totū etherogeneū qđ habet partes requirētes diuersam dispositionē vt hō. Itē quoddā est totū qđ est per se vnū vt homo vel lapis. Aliud ē totū non p se vnū vt homo ꝛ sua albedo vel cumulus lapidū. ¶ Notandū p̄terea q̄ de p̄senti questione triplex est opinio. Prima est comuniter noīaliū q̄ licet non oē totū sit sue partes tm̄ oē totū habes partes est sue partes. Primū ptꝫ qꝛ deus nō est sue partes cū nullas habeat. Alij opinantur totum a suis partibus distingui per quosdam modos. vnde vnus modus est in quo est aliud sicut in materia ꝛ subiecto ꝛ iste est modus materie. Alius modus est esse in alio sicut pfectio in suo pfectibili q̄ est modus forme. Dicūt secundo q̄ isti modi differūt realiter a partibus quorū sunt modi sicut modus substātie q̄ est p se esse differt a substātia ꝛ modus q̄ est esse in alio differt ab accidentibus. Sed cōtra qꝛ aut isti modi sunt partes totius aut passiones eius: aut sunt ipm totū: aut sunt passiones partiū. Si primū cōtra totū non differt ab oībus partibꝰ p aliquas partes alias idē esset principium differendi a seipso. Si scdm̄ contra nichil differt essentialiter per illud qđ est posteriꝰ eo sed passio totius est posterior toto ergo totū nec realiter nec formaliter nec essentialiter potest differre per istos modos. Si terciū Cōtra isti modi nō ponūtur in predicamēto sicut totū quia solū essentie rerū ponūtur in p̄dicamēto: sꝫ esse in alio vel in quo aliqđ nō sunt essentie rerū sed modi essētiarū. Si quartū Contra nulla res differt essentialiter ab alia per illud qđ est passio alterius. Hec argumenta non solū probant totum distingui a partibus p modos: sed etiā q̄ totum a nulla parte distiguitur p modos. ¶ Alij dixerūt vt petrus nigri q̄ totū homogeneū est idem q̄ oēs ptes sue vnite non autē totū etherogeneū. Ratio primi est qꝛ illud qđ est eiusdem nature genere specie et numero cū aliquo illud non distinguitur realiter ab ipso: sed totū homogeneū ꝛ oēs sue partes vnite sunt huiusmodi igitur. minor patet qꝛ impossibile est imaginari totum esse separatum ab oībus partibus simul vnitis. Alij sunt reales tenentes nullū totum siue homogeneū siue etherogeneū esse suas partes. Et si q̄ratur quid de hoc sentiunt thomiste Capreolus in .iij. sententiarū. d. ij. q. ij. tenet totum realiter distingui a suis partibus. Petrus nigri .i. clipeus thomistarum p̄st herueū tenet vltimā opinione iam recitatā. Durandus tenet absolute totū esse suas partes vnde hec ꝓpositio solet distingui homo est materia ꝛ forma qꝛ si ꝛ capiatur copulatiue conceditur ab istis. Si autē capiatur copulatiue tūc est falsa qꝛ sensus est homo est materia ꝛ homo est forma. Siluester etiā inter thomistas arbitratur probabile q̄ totū est sue partes in oībꝰ Et hoc videtur posse deduci ex herueo qꝛ fm eum numerus videtur nihil esse aliud q̄ vnitates simul sumpte. Johannes versoris .i. phi. q. vij dicit cum alberto magno q̄ partes relate ad formā vnientē eas sunt vnū: secus autē est si accipiantur fm se vel potest dici Inquit de omni toto q̄ ptes simul sumpte sunt idē cū toto differunt tamen ratione qꝛ tamen loquēdū est vt plures. ¶ Rñdeo ad q̄situ q̄ nullū totū est sue partes etiā simul sumpte. ꝓbatur qꝛ cuiuslibet trāsmutationis terminꝰ p se est aliqđ absolutū p se vnū sꝫ terminus gñatiōis naturalis fortis nō est materia ꝛ forma sed aliqđ cōpositū: igitur cōpositū nō est materia ꝛ forma minor ptꝫ qꝛ materia ꝛ forma hoīs geniti sunt terminus creationis ergo non sunt terminꝰ gñationis. vnde arguitur expositorie materia ꝛ forma hominis non generantur ꝛ materia ꝛ forma hominis sunt berta ergo berta non generatur: consequēs est falsum ꝛ non maior ergo minor. Respondent q̄ inferendum est ergo berta non est partes genite sed teneamꝰ verba adiectiua incomplexa ꝛ tunc concludatur precise maior extremitas. ¶ Secūdo omne cōstitutiuū distinguitur realiter a constituto sed partes simul vnite cōstituunt totum ergo non sunt totum. minor patet qꝛ partes separate non constituunt totum ergo vnite cōstituunt totum. Item quelibet corruptio substantialis terminatur ad aliqđ absolutū istud autem nō est materia ꝛ forma sed aliqđ absolutū igitur. Itē nulla relatio desinit esse nisi ad desitionem alicuius absoluti sed dum corrūpitur fortes desinit esse relatio inter formam ꝛ materiā eius ergo aliqđ absolutum desinit esse: istud autē nec est materia nec forma. Item sequeretur q̄ nullū continuū haberet plures partes q̄ duas patet qꝛ nullū continuū habet plures partes q̄ tres tertias quatuor quartas: ꝛ sic ī infinitū de oībꝰ ptibus cōtinui sed oēs iste sunt due medietates cōtinui per aduersarium igitur. Item partes q̄titatiue essent partes essentiales qꝛ fortes ē due medietates que sunt partes q̄titatiue ꝛ est materia ꝛ forma que sunt partes essentiales. Itē tunc aliquis posset videre a ꝛ b ꝛ c ꝛ sic in infinitum ꝛ tm̄ nullum istorum videret: probatur ponendo q̄ videam parietem qui diuidatur in partes proportionales fm profundum et minores sint versus visum meum tunc clarum est q̄ nullam partem proportionalem video qꝛ quacūq3 data inter illam ꝛ visum meum mediat alia ꝛ tm̄ video oēs partes proportionales qꝛ video totum quod est omnes sue partes. Tertio sequeretur q̄ fortes ꝛ plato differrent specie qꝛ hee materie ꝛ hee aīe differūt inter se specie ꝛ hee materie ꝛ hee aīe sunt fortes et plato igitur fortes ꝛ plato differūt specie: forte negas maiorē. Sed contra qñ iste aīe essent separate a suis materijs tunc differunt specie ergo ꝛ nūc cum nichil possit transire de specie in speciē forte dicis verū est

de ente particulari capio ergo noticiã harũ materiarum ⁊ harum formarũ illa semp est eiusdẽ speciei ergo ⁊ obiecta sua. Item dicit. l. t. hic si materia ⁊ forma essent eadẽ vni tertio scʒ idem ergo sunt eadẽ inter se p geometrie principiũ quecunqȝ sunt eadẽ vni tertio ⁊c. ¶ Item sequeretur q sortes ⁊ plato essent post mortem sortis et platonis dato q nunq̄ resurgent: patet quia hee materie ⁊ hee forme erunt post mortem sortis et platonis et hee materie et hee forme sunt sortes ⁊ plato igit. Item hec est in materia naturali apud aduersariũ hec sunt sortes demonstrando partes ergo illa semp esset vera subiecto supponẽte antecedẽs patet qr predicatũ nihil connotat propter hoc quidã eorũ dicunt terminos p̄dicamenti substantie esse cõnotatiuos. Itẽ aduersarij concedunt q sortes ⁊ plato currũt ⁊ tñ sortes nõ currit si forma sortis ponat in materia platonis ⁊ econuerso ⁊ currant illa duo cõposita. ⁊ q aliquis binarius est perpetuus puta materia ⁊ forma ⁊ tñ sortes non est ppetuus. Ista argumenta quidã eorũ soluere nititur vnde dicit q totum non componitur ex materia ⁊ forma complexiue sed diuisiue. Contra manifestũ est q oportet dare causam p̄cisam ⁊ totale ipsius cõpositi ⁊ illa non est materia nec forma. Itẽ hec vera est cõpositum fit precise ex materia ⁊ forma ⁊ si ly caperetur diuisiue illa esset falsa quia compositum non fit precise ex materia nec precise ex forma. ¶ Secunda conclusio Totũ a qualibet parte distinguit hec est de se manifesta.

¶ Contra primã conclusionẽ arguit durandus in. iij. d. ij. impossibile est intelligere coniunctũ nisi intelligendo partes vnitas ⁊ econuerso ergo totum non est tertia entitas distincta a suis partibus. Item auicenna dicit. iij. metha. q homo est aia ⁊ corpus ⁊ neutrum per se. Itẽ nulla natura totalis assumpta a verbo est deposita in morte fm damascenũ sed si compositum esset aliud realiter a suis partibus cũ illud nõ habuerit xp̄s in triduo deposuisset aliquid qđ prius assumpsit. Item oĩs forma vltimior est pfectior sed si esset aliqua forma totius compositi alia vltra intellectiuã illa esset perfectior q intellectiua quod est cõtra secundã propositionẽ de causis vbi dicit in cõmento q anima intellectiua est in horizonte eternitatis quo ad superius.

¶ Secundo si totũ addit aliquid supra partes oportet q forma illius compositi differat realiter ab istis partibus ⁊ iterũ accipiẽdo illam formã si habeat partes distinctas ab ea habebit aliam formã ⁊ sic in infinitum. Item ad hoc q aliqua distinguantur realiter oportet q vnum aliquid realiter includat q aliud nõ includit sed totum nichil includit reale nisi suas partes quia si aliquid includeret hoc esset vnio sed hoc non quia vnio est relatio modo relatio non est de ratione absoluti. Item q̄titas continua non distinguitur ab omnibus partibus simul sumptis patet quia due linee non distinguuntur nisi aut situ aut subiecto sed oẽs partes linee simul sumpte nec situ nec subiecto a tota linea distinguuntur ergo ⁊c. Item philosophus secũdo de anima dicit q animal est anima ⁊ corpus igitur homo est corpus ⁊ anima.

¶ Tertio arguitur sequeretur q diffinitio phisica hominis non significaret totum diffinitum qr in ea non ponitur nisi partes eius scilicet materia ⁊ forma rationalis. Item tunc ternarius esset quaternarius qr vnitas addita ternario facit quaternarium sed tribꝰ vnitatibus triũ partium continui additur vnitas totius distincta igitur. Item si totum de genere substãtie addit aliqđ partibꝰ aut illud est materia aut forma aut cõpositũ qr nõ est dicẽdũ q p̄cise addat aliqđ accidẽtale ⁊ cõsequẽtia tenet p diuisionẽ substantie.

¶ Quarto capiatur a linea cuꝰ due medietates sint b. c. tunc sic. b. c. copulantur ad terminũ communem ergo sunt q̄titas continua ⁊ non nisi a igitur cõsequẽtia prima patet per diffinitionem q̄titatis continue. Item phũs. ij. de anima dicit q sicut oculus ⁊ pupilla sunt vnũ ita corpus ⁊ anima sunt vnũ totum. Item tunc esset processus in infinitum in totis qr ex illo totõ ⁊ suis partibus resultat entitas tertia ⁊ iterum ex illa entitate ⁊ suis partibus ⁊ sic in infinitum. Item addens vnam guttam aque mari causaret vnum ens absolutum distinctuʒ a toto mari ⁊ illa gutta simul sumptis. Itẽ materia prima est diuisibilis in duas medietates ergo si sit aliquid distinctum a suis partibꝰ corrumpetur per diuisionem quod est cõtra philosophum in fine primi phisicorum. c. xxxij.

¶ Quinto sequeretur q ab aliquibus remoueretur pondus vnius libre ⁊ tamen tantũ ponderarent sicut prius patet ponendo aliquid ponderans vnam librã tunc diuidat in duas medietates arguit sic Iste due partes tm ponderant sicut prius ⁊ tñ est ablatum põdus vnius libre qr illud totũ est corruptum ⁊ per consequens pondus eius cũ sit accidens qđ corrumpit corrupto subiecto. ¶ Sexto qr si humanitas differret realiter ab omnibus partibꝰ essentialibus simul: aut differret p se primo ⁊ se tota ⁊ sic nichil includeret de partibus essentialibus nec in aliquo conueniret cũ aliqua parte aut aliquo sui ⁊ illud est pars essentialis vel non. Si primum sic differret a seipsa. Si secundũ sic essentia includeret aliquid non essentiale. Item cõmentator dicit hic q totum nihil aliud est q̄ congregatio partiũ. vnde dicit q vnaqueqȝ partium dicit esse aliud a toto sed oẽs simul nõ possunt dici aliud a toto. Item si totũ addit aliquid partibus reale aut illud facit vnuʒ cũ partibꝰ p se nullo superaddito ⁊ tunc idem posset dici de forma ⁊ materia q scʒ faciũt vnuʒ per se nullo supaddito aut illud non facit vnum per se cum toto ⁊ partibus nisi aliquo superaddito ⁊ sic erit processus in infinitũ. Item oẽ absolutum potest per diuinã potentiã fieri sine absoluto ab eo distincto sed totum non potest fieri sine partibus igitur. forte dicis q partes se habẽt vt causa ad totum ⁊ ideo nõ oportet q totũ possit esse sine eis vel licet partes sint priores toto natura non tamen tempore ideo non oportet q deus posset facere ptes vnitas sine toto. Contra. Si partes vnite sunt causa necessaria totius aut hoc est ratione partium aut ratione vnionis non primum qr tunc positis illis poneretur totum sed hoc est falsum. Nec fm qr vnio est relatio ergo est posterior fundamento. Item contradictio equaliter repugnat in quocunqȝ signo nature sicut temporis. ergo si in aliquo signo nature prius natura partes possunt esse vnite ante totum non repugnabit q sint vnite in aliquo tpe in quo non sit totũ.

¶ Septimo arguit per auctoritates. S. T. dicit enĩ in. iij. contra gentiles ca. lxxxi. de humanitate nõ est intelligendũ q sit quedam forma consurgens ex coniunctione forme ad materiam quasi realiter sit alia ab vtroqȝ quia cum per formam materia fiat hoc aliquid actu illa tertia forma consequens non esset substantialis. sed accidentalis. Item in. iij. d. xliij. q. i. ar. i. q. ij. ad secundũ dicit q ratio probans diuersita-

tem humanitatis futurã procedebat ac si humanitas esset quedã forma superueniens forme et materie quod falsum est. Item prima.q.lxxv.ar.iiij.arguẽdo in oppositũ dicit ꝙ Aug.xix.de ciuitate dei cõmendat varronẽ ꝙ hoĩem nec animã solũ nec corpus solũ sed aĩam simul et corpus esse arbitrabatur Item.q.xj.ar.ij.ad scd̃m distinguit totũ in homogeneũ ⁊ etherogeneũ vt supra dictũ est. Deinde dicit ꝙ de quolibet toto homogeneo totum constituitur ex partibus habẽtibus formã totius sed in quolibꝫ toto etherogeneo quelibet pars caret forma totius nulla enim pars domus est domus nec aliqua pars hominis est homo et sequitur tale totum est multitudo ⁊ prima secũde.q.xiij.ar.j.dicit ꝙ animal non dicimus corpus esse scd̃m seipsum neqꝫ aĩam solam sed vtrũqꝫ et athanasius dicit ꝙ anima rationalis et caro vnus est homo. Et secundum paulum multa membra vnum copus sunt.

¶ Octauo. Sit a. omnes partes .b. simul sũpte tunc sic quelibet pars a est pars .b. ergo a. est b. Itẽ a nõ est pars ergo est totum. Irẽ. Oẽs partes a continui sunt vel ergo sunt partes diuisibiles vel indiuisibiles. Si primum ergo habẽt medietates ergo ille nõ erant omnes nec aliud est dabile igitur. Item tunc corruptum posset redire quia pono ꝙ ista aqua diuidatur et postea iterũ reuniantur partes tunc eadem ẽ totalitas que nunc est et q̃ prius erat qꝛ sũt eedẽ partes ⁊ tamen illa non erat stante diuisione aque. Irẽ tunc nunqꝫ totum diuideretur vel nunqꝫ esset diuisum quia quando est diuisum iam illa totalitas nõ est forte dicis ꝙ quando totum dicitur esse diuisuꝫ non oportet ꝙ sit. Contra oportet ꝙ diuisio omnis sit in aliquo subiecto si in partibꝰ. Contra nulla pꝰs est diuisa ꝫ ip̃m totũ si in toto habetur ꝓpositum.

¶ Ad primum dicendũ negando consequentiam qꝛ vnum relatiuum non potest intelligi sine alio et tamen realiter distinguitur ab eo. Et si queratur ex quo totum et pars habent diuersos conceptus. Nonne deus posset facere vnum sine alio. Dico ꝙ siue sic siue non nichil est contra nos. Ad aliud respõdet Iohãnes de neapolis ꝙ hec predicatio homo est aĩa ⁊ corpus non est per identitatem sed est p̃dicatio causalis. Ad aliud dicitur ꝙ ẜm damascenũ xp̃s nullam partẽ nature deposuit. Deinde dicitur ꝙ nullã naturam deposuit totaliter quia inquit. Capreolus licet naturã humanã deposuerit non tamen deposuit eã totaliter.i. scd̃m suas partes vel dicitur ꝙ naturam humanã nõ deposuit sed ipsa desijt esse. Ad aliud dicitur ꝙ aĩa est vltima et perfectissima forma partis. Sed vtrũ totũ sit perfectius ea. Dicenduꝫ ꝙ sic aliquo modo et aliquo mõ non quia ipsa est icorruptibilis. venetus dicit ꝙ totalitas est accidẽs respectiuũ ꝫ dico ꝙ est natura rei sub respectu ad partes vnde est res absoluta nec sequitur ergo põt a deo fieri sine parte qꝛ est posterius essentialiter ex ea dependens contra tunc eadẽ ratione non posset facere accidens sine subiecto. Negatur qꝛ subiectum non est causa intrinseca.

¶ Ad scd̃m dicitur ꝙ totum non addit supra partes aliquã formã partis sed ipsa tota natura est aliquid realiter differẽs a naturis sãbaꝫ partiũ etiam vnitaꝫ qꝛ partes vnite cõstituũt totũ nullus enĩ diceret ꝙ partes separate cõstituũt totũ. Nec ẽ dicendũ ꝙ ipsa natura cõposita ⁊ ptes eiꝰ sint partes alicuius cõpositi sed ipse nature ptiũ sunt partes nature cõposite. Ad aliud dicitur ꝙ ipsa humanitas eo ipso ꝙ est humanitas distinguitur a partibus et non per aliquã entitatẽ additã humanitati sed per aliquid reale qđ est ipsamet ⁊ sic differt se tota sicut et ipsa pars differt a toto nõ qꝛ aliqđ includat ꝙ non ĩcludat totũ. Nec oportet ꝙ totũ aliqđ ĩcludat p̃ter partes. Sꝫ dupliciter aliqđ differt se toto vno mõ vt totũ capitur sincathegoreumatice ⁊ sic nõ capitur sed alio mõ scꝫ cathegoreumatice qꝛ totũ nõ differt qualibet parte sui. Ad aliud dꝛ ꝙ licet cõcedatur ꝙ ĩpossibile est duas lineas esse actu in eodẽ situ nõ tamen est ĩpossibile duas lineas quarũ vna est in potẽtia ⁊ alia in actu esse in eodẽ situ vnde oẽ continuuꝫ est vnũ in actu et multiplex in potentia ⁊ facta diuisione fiunt actu. Sola enĩ diuisio in continuis facit esse actu. Ad aliud dicitur ꝙ ille sunt p̃dicatiões causales et materiales vñ. S. T. dicit prima.q.lxxvij.ar.j.ad primũ ꝙ totũ vniuersale predicatur de qualibet parte sed totũ integrale nullo mõ p̃dicatur de singulis partibꝰ predicatur aũt aliquo mõ lꝫ improprie de oĩbꝰ simul vt si dicamꝰ ꝙ paries tectũ ⁊ fundamẽtũ sunt domꝰ. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ tota diffinitio non solũ signat partes sed cõpositũ ex partibꝰ vt dꝫ dicẽdo hõ est cõpositũ ex materia ⁊ forma rationali vñ diffinitio distinguitur a suis partibus sicut diffinitũ cũ quo est idem. Ad aliud negatur cõsequẽtia quia quaternarius non cõstituitur nisi ex.iiij. vnitatibus numeralibus vnitas aũt qua ternarius dicitur vnus est vnitas trãscendẽs et sic non facit numerũ cũ alijs quia non est vnitas partialis ⁊ materialis.

¶ Ad aliud dꝛ ꝙ hũana natura ẽ substãtia tñ non ẽ materia neqꝫ forma sed est cõpositũ nec tamen sequitur ꝙ in homine sit duplex cõpositũ qꝛ materia ⁊ forma etiam vnite non sunt natura cõposita potest tamen dici ꝙ suppositũ est quoddã compositũ et realiter distinguitur a natura. Sed contra n sic essent ibi due compositiones. Item natura phisice loquendo non abstrahit ab accidentibꝰ sensibilibus nec a motu ergo includit ea que includit suppositum et per consequens non videtur differre. Item humanitas nostra nulli realiter vnitur ergo realiter est suppositum. De hoc in logica.

¶ Ad quartum negatur consequentia nisi sit predicatio causalis. Et ita dicatur ad alia dicitur enim ꝙ totum non facit aliquid cum alijs partibus. Deinde concedo ꝙ per additionem fit aliud totũ. Ad aliud dicitur ꝙ materia bene est corruptibilis ꝑ diuisionem sed non per transmutationem.

¶ Ad quintum concedo illatum.

¶ Ad sextum iam dictum est. Ad cõmẽtatorem potest dici ꝙ illa fuit opinio eius vel dꝛ scd̃m eum ꝙ partes simul sumpte non sunt aliud a toto quia nõ sunt aliquid. Ad aliud negatur maxima vt patet ĩ q̃titate relationibus potentijs et passionibus risibile enim non potest esse sine homine nec creatura sine deo nec homo sine anima secũdũ quãcũqꝫ opinionem. Et secundum aliquos nõ potest homo esse sine lege nature et sinderesi licet distinguatur ab eo. Deinde dicitur ꝙ ista instantia nature non ponunt aliquid a parte rei sed solũ ĩ apprehẽsiõe intellectus.

¶ Ad septimũ dicitur ꝙ omnes ille p̃dicatiões sũt causales vel naturales vnde. S. T. exponit athanasium ꝙ anima rationalis et caro vnus est homo.i. vnum hominem componunt et constituunt vel humanitas nõ ẽ tertia entitas sic seꝫqꝫ distinguatur secũdũ se ⁊ quodlibet sui a materia ⁊ forma. Alia tñ opinio multũ ꝓbabilis ẽ apud multos thomistas.

¶ Ad octauum negatur consequentia a paulo veneto. Ad aliud quibusdam videtur ꝙ si ly omnea capiatur collectiue illa est falsa quia subiectuȝ nō supponit vel dicitur ꝙ ille partes sunt diuisibiles tamē nulle sunt partes diuisibiles quin earum partes sūt contente sub ly omnes. Ad aliud dicitur ꝙ per diuisionem solam res proprie non dicitur esse corrupta Et potest dici ꝙ diuisio est in partib⁹ subiectiue vel in toto quando est.

¶ Ex predictis patet quid sit totum et quid totalitas et quid sit ipsa entitas compositi alia ab entitate partiū dico enī ꝙ ista entitas est entitas absoluta et non respectiua probatur qꝛ generatio ⁊ corruptio non terminantur ad respectū per se. Item materia et forma sunt absoluta ergo nō sunt causa intrinseca alicuius respectiui sed hic posset dici quod non sequitur quia oportet dicere ꝙ primū ens respectiuū causatur ab absoluto. Item quia sequeretur ꝙ omnia entia essent vnius generis qꝛ essent respectiua essent taliter. Item nulla res esset vna per se qꝛ ex absoluto et respectiuo nō fit vnū p se posset theologice instari cōtra predicta quia sequeretur ꝙ sine consecratione sanguis esset sub aliquo sub quo pri⁹ non erat qꝛ vniantur duo vina cōsecrata iam sub illo toto est sanguis ⁊ nō erat prius sub illo. Item instatur Cōtra sillogismos prius factos cōtra aduersarios quia nō sequit̃ in simili hoc sortes facere tenetur ⁊ hoc est peccātū ergo peccatuȝ sortes facere tenetur pono enī ꝙ sortes teneatur ad hanc dationeȝ elemosine pro a tēpore. Deinde ꝙ tempore quo facit hanc dationē habeat conscientiam erroneā ꝙ nō debet eam tunc dare tunc patet ꝙ añs est verū et consequens falsum qꝛ quodlibet peccātū tenet̃ vitare. Itē non sequit̃ hoc fuit in triduo ⁊ hoc est xp̄s ergo hoc fuit in triduo xp̄s. Hec requirerent specialē tractatum. Ideo pro nunc qui nollet concedere illata diceret ꝙ est falsa accidentis.

Ad tertiū sic proceditur videtur ꝙ quātitas non distinguat̃ a re quāta: quia de⁹ non potest facere rē sine quātitate vt puta sortē quia non potest facere qui sit diuisibilis. Sed contra est ph̄us dicens in presentiarū. Siquidem igit̃ substantia est et quantū et duo et non vnum est quod est.

¶ Respondeo dicendū ꝙ circa presentē questioneȝ magna est diuersitas et alteratio inter nominales et reales. Buridanus aliās noialis dicit ꝙ longitudo non distinguitur a latitudine a ꝓfunditate tñ quantitas distinguitur a re quanta loquendo de quantitate continua. Alij dicūt non solū quātitatē cōtinuam sed etiā discretam distingui a re quāta vt reales Alij aūt dicūt vt georgius bruxellen. ꝙ licet aliqua substātia sit quātitas non tamē omnis substantia ē quantitas quia substātia imaterialis non est quantitas nec etiā omnis substantia quāta est sua quantitas cōtinua vt patet de illa cuius vna pars est indiuisibilis sicut homo quantitas enī hominis est materia hominis sed homo nō est materia sua ergo hō non est sua q̄titas ⁊ hoc loquendo de quātitate cōtinua sed omnis substantia pure materialis cuius nulla pars est simpliciter indiuisibilis est sua quātitas continua non tamen omnis quātitas est substātia vt patet de quantitate q̄ est qualitas extensa vt puta albedo. ¶ Conclusio responsiua. Omnis quātitas siue principium quātitatis distinguitur realiter a re quanta vt punctum realiter distinguitur a linea et linea a superficie et superficies a corpore et numerus a rebus numeratis et tempus a primo mobili et locus a locato ⁊ oratio ab aere et ipsa voce. Probatur sic. Primo ꝙ sit aliqua superficies distincta a corpore .i. aliqua lōgitudo et latitudo sine profunditate quia videns corpus solidum videt longum et latum et tamen non videt profundū igit̃ minor patet quia istud corpus secundum profundū non est visibile quia ponitur ꝙ sit solidū ⁊ nullo modo transparens siue diaphanuȝ. Similiter ignis tāgit concauū lune scd̄m longū et latū et non scd̄m ꝓfundum. Itē scd̄m grego. noticia intuitiua immediate terminatur ad rē. queritur ergo que est illa pars ad quem imediate terminatur visio. Si enī sit diuisibilis auferatur aliquid a parte posteriori ⁊ tūc sequitur ꝙ noticia intuitiua alicuius manebit naturaliter ipso non manēte quia noticia intuitiua naturaliter representat rem et per hoc ꝙ aliquid a parte posteriori auffert̃ a pariete ad quē terminat̃ visio non desinit esse visio igit̃ forte dicis ꝙ manet noticia intuitiua et non āplius est noticia intuitiua illius cuius prius erat. Contra quia grego. in prol. sententiarū. q. iij. non vult cōcedere ꝙ noticia vni⁹ rei eadē possit se extendere ad aliā rē. Secundo. Tunc sup̄ficies non haberet terminū vltimatum sed ꝓcederetur in infinitū in terminis quis vel superficies terminatur ad lineam indiuisibilem secundum latitudinem et sic habetur intentum vel non et sic eius oportebit dare alium terminū. Item si terminus linee sit aliquid diuisibile ergo a poterit cōtinue moueri super .b. lineā et tamen semp erit in termino qꝛ secundum istam opinionē terminus est aliqua grossa pars diuisibilis. Item nisi esset aliqua lōgitudo sine latitudine et profunditate sequeret̃ ꝙ magnitudo mundi nō posset mēsurari quia si posset mensurari aliqua mensura hoc esset per lineā rectaȝ maximā sed illā non contingit dare secundū aduersariuȝ qꝛ diuidatur secundū latitudinē in tres partes ex quo est lata ⁊ sequitur ꝙ secūda pars est longior q̄ prima et tertia. qꝛ terminatur circulariter ⁊ tota linea non est ita longa sicut linea media qꝛ habet longitudinem difformē. Itē arguitur ꝙ punctum distinguitur a linea quia corpus sphericū tangit planū et nō secūdū diuisibile ergo secūdū indiuisibile primum patet qꝛ tunc aliqua portio circuli esset plana ⁊ hoc expresse ponit̃ i geometria nec valet si dicat̃ ꝙ sphericū tangit planū indiuisibiliter sed nō in idiuisibili qꝛ si sphericum indiuisibiliter tangit planū ergo aliqua indiuisibilitate tangit illud sed nō videtur esse alia indiuisibilitas q̄ pūctalis contactus ergo propter hoc quidam dixerunt ꝙ nullum ē sphericū in natura sed tantū in intellectu vel ymaginatiue sȝ hoc nichil est quia celū simpliciter est sphericū ⁊ euclides docet facere corpus sphericū per transitum circunferentie dimidij circuli fixa diametro donec ad locū suū redeat. Item centrū circuli est indiuisibile qꝛ si esset diuisibile tunc quodlȝ corp⁹ haberet infinita centra quia corpus posset iterum in infinita alia centra diuidi. ¶ Tertio sequeretur penetratio corporum naturaliter quia secundū istos materia asini est corpus .i. longitudo latitudo et profunditas. Similiter asinus est sua q̄titas ⁊ albedo ei⁹ est sua quantitas igit̃ due quātitates sunt simul et asinus esset dupl⁹ ad suā materiā quia habet duas q̄titates .s. materiam et formā et sic esset in quadruplo maior homine: supposito ꝙ tm̄ habeat duplam

materiã. Itē tunc terminus generationis esset quã titas quia est substantia que est sua quantitas: ⁊ sic generatio erit augmentatio. Itē tūc subā esset sensibile ꝑ se contra phm̄ secūdo de aīa patet qꝛ hec q̄titas est sensibile ꝑ se et hec q̄titas est substãtia igitur. Item q̄titas est accidens non aūt subā igitur. Itē tunc sensibile ꝓpꝛ̄ū esset sensibile cōe qꝛ ꝭm eos hoc albedo que est sensibile proprium est quãtitas que est sensibile cōmune. Item tunc colo𝔯 esset quãtitas infinita probatur ꝭm eos quia in quolibet colore sunt infiniti gradus equales nō absolute sed in esse q̄titatis vt pꝫ capiendo coloratū pedale ⁊ diuidendo colorē ꝭm intensionē et nō ꝭm extensionem.

¶ Quarto probatur de quantitate discreta ꝙ non sit substãtia quia sequeretur ꝙ numerus esset prio𝔯 vnitate quia capio illam partem diuisibilem quam tu dicis esse vnitatem manifestum est ꝙ illa componitur ex partibꝰ prioribus ea ⁊ ille partes parte sūt numerus igitur. Item si numerus esset ipse res numerate sequeretur ꝙ numerus non est aliquid quia res numerate puta sortes et asinus non sunt aliqd sed aliqua si concedas contra numerus est q̄titas ergo est ens qꝛ ens a phō hic diuiditur in decē predicamēta. Item si numerus est res numerate ergo binarius est eiusdem speciei specialissime tuꝫ ternario patet quia tres homines sunt eiusdē speciei specialissime cum duobus. Item tunc aliqui duo binarij different specie vt puta duo homines et duo asini. Et mirum est ꝙ isti tantum dilexerunt pithagoricos quorum ista fuit opinio: vt enim dicit philosophus. i. metha. ⁊ ibidem. S. T. lec. ix numerū dixerunt esse omnium substantiam.

¶ Quinto sequitur ꝙ diametri ad costam quadrati erit proportio rationalis quod est contra totam geometriã ⁊ phm̄ primo poste. probatur tamē quia diameter est numerus quaternarius et costa est numerus binarius sed cuiuslibet quaternarij ad binarium est proportio dupla igitur diametri ad costã est proportio dupla maio𝔯 patet quo ad primã partem quia dyameter est iiij. quarte et costa ē due medietates ergo ꝭm istos dyameter ē nūerus quaternarius et costa est numerus binarius ⁊ per idem argueretur ꝙ diameter ad costam habet omnem proportionem: quia est quarta quarte. quinta quinte ⁊ sexta sexte. ec. Sed ista habēt proportionem ad duas medietates coste quãcūqꝫ volueris eligere. Itē qn̄ allegatur eis phūs hic per argumentum in oppositum dicunt ꝙ intelligitur de substantia non quanta sic scilicet ꝙ si ipsa sit ⁊ quantitas. Iã duo sunt Contra hoc arguit quidã quia hoc est petere principiū qm̄ isti non ponebant aliquam substantiã nō quantam ponebant eñ tantū vnū esse et illud dicebant q̄tum. Sed dices ꝙ si substantia et quantum sunt iam duo sunt quia omne quantum habet partes. Cōtra Aristoteles nolunt ꝓbare multitudinē numeralem partiū quia hanc non negauit permenides vel melissus bene enim sciuerunt se habere partes et multos auditores quorū vnus non erat aliꝰ/ sed voluit probare multitudinem diuersarū rationū per hoc ꝙ predicamēta sunt diuersatuꝫ rationū Preterea Si ista fuisset intentio aristotelis non oportuisset dicere si substantia et quantum sunt duo sunt sed satis esset dicere si quãtū est iam duo sunt.

¶ Sexto tunc lumen esset corpus quia est longitudo latitudo et profunditas secundum istas. Item arguitur per diffinitiones phi p̄rio celi linea est lō gitudo sine latitudine ⁊ ꝓfunditate. Sed dices ꝙ hoc sic intelligitur ꝙ ille terminus linea connotat longitudinem ⁊ nō latitudinē neqꝫ ꝓfunditatē sed hoc videtur esse multū alienū ab intentione mathematicoꝝ. Itē tunc q̄titas cōtinua diceretur longitudo sine latitudine ⁊ ꝓfunditate qꝛ iste terminus quantitas cōtinua nō cōnotat latitudinē nec ꝓfunditatē. Itē arguit buridanus qꝛ capio sollē cuius latera distant manifestum est quod non possunt appropinquari nisi cum resistentia sed illa resistentia non est aer vel forma eius quia nō repugnat forme aeris stare sub minori quantitate ergo ipsa non resistit condēsationi nec etiam est calo𝔯 igitur Dicūt ꝙ est forma aeris cui repugnat per solum motuꝫ localem stare sub minori quantitate nō autem per infrigidationem Contra posita quacūqꝫ frigiditate adhuc esset resistentia in approximando latera follis. Item tunc si in aere esset infinita frigiditas aer esset punctualis et indiuisibilis. Item pono ꝙ corpus pedale diuidatur in omnes partes proportionales proportione dupla quod multi eorum concedunt esse possibile ⁊ sit prĩa medietas magis distãs a formica ⁊ sic consequenter sic ꝙ minores sint versus eam et moueatur formica cadendo super illud corpus tunc ipsa tanget aliquid et illud erit aliqd indiuisibile secundū ꝓfunditatem puta sup̄ficies: quia si ē diuisibile secūdū profunditatē diuidatur ergo in duas medietates ergo non erat diuisum in omnes partes proportionale ꝓportiōe dupla. Itē seqretur ꝙ cadauer sortis esset in duplo maius q̄ sortes quia forma cadaueris aduenieńs materie est tãta quãta materia ⁊ facit vnū cū ea ergo tota erit dupla ad quãtitatē precedētē qꝛ forma sortis non erat quãtitas. Sed dices ꝙ nō aduenit ꝭm extēsionem et hoc requiritur. Contra secundū multos q̄titas intendit̄ per additionē q̄titatis ad q̄titatē in eodē subiecto p̄eise ꝙ nō opꝫ ꝙ adueniat ꝭm extēsionē. Itē greg. de arimino in. ij sententiarum. d. xij. ⁊ multi ingeniosi calculatores loquūt̄ subtiliter de q̄titate ꝯformiter ad reales imo ferme destrueretur tota geometria et arithmetica nisi quãtitas distingueretur a re quanta. Item quero a te quomodo tu probas aliqua esse accidentia ⁊ nō potes nisi quia vnum manet ⁊ aliud non manet sed sic est de substantia et quantitate cōtinua. Dicunt eñ saltē aliqui aduersarij ꝙ corpꝰ xp̄i manet in sacramēto altaris ⁊ tamē ibi nō habet q̄titatē cōtinuã.

¶ Cōtra hec ar. qꝛ si q̄titas distiguat̄ a substãtia ꝙ deꝰ possꝫ facere substãtiã sine q̄titate manēte substantia in eodē loco in quo prius erat quia per hoc ꝙ aufertur sibi q̄titas non mutatur localiter Tūc sic substantia est in eodeꝫ loco sicut prius erat ergo est extensa vt prius ergo potest esse extēsa sine quãtitate et sic quantitas superfluit. Item sequitur ꝙ plura corpora se penetrant quia sortes est corpus ⁊ est simul cum sua quantitate igitur. Item sequeretur ꝙ possibile esset totuꝫ non esse maius sua parte quia pono ꝙ ab vna medietate tollatur quantitas Tunc patet ꝙ totum non habet maiorem quantitatem q̄ alia medietas ergo non est maius. Iteꝫ sequeretur ꝙ ab equalibus tollerentur equalia ⁊ tamen cetera non manerēt equalia quia pono ꝙ a duobus lapidibus equalibus tollatur omnis q̄titas iam non manent quanti ergo non manent equales Item omne susceptiuum contrariorum est substantia vt patet ex vltima proprietate substantie sed q̄titas est susceptiua contrarioꝝ ergo est substãtia.

¶ Secundo. Omne accidens est in aliquo subie-

cto primo queritur ergo in quo est punctum subiectiue non potest dici ꝙ sit in substantia indiuisibili quia nulla talis est nec potest dici ꝙ sit in subiecto diuisibili qꝛ tunc esset diuisibile. Itē punctum medium totius cōtinui capiatur ꝛ quero ī qua medietate est ꝛ non potest dari maior ratio ꝙ sit in vna medietate q̄ȝ in alia igitur. Itē tunc esset infinitum in actu quia in qualibet linea sunt infinita puncta.

¶ Tertio si q̄titas est tale accidens medium inter substantiam et qualitatem: tunc qualitates in sacramento altaris non essent per se subsistētes quod est contra magistrum in quarto probatur tamen qꝛ sm̄ istā opinionē albedo inheret quantitati. Itē Tunc due superficies se penetrarent ꝛ tunc due q̄titates essent simul penetratiue naturaliter et ꝓbatur de superficie concaua lune et cōuexa ignis que sunt simul quia celū lune ꝛ sphera ignis contingantur. Item pono ꝙ deus corrumpat omnes partes b. linee manētibus punctis eius et ponātur ista pūcta super a lineā tunc quero vel occupāt eā totā vel non. Si primū ergo b. linea componebatur ex punctis. Si secundū ergo est aliqua pars a linee q̄ non occupatur ꝛ ponamus ꝙ prius b. linea fuerit coextēsa a linee ꝛ absq; mutatione situs punctorum b. linea fuerit corrupta.

¶ Quarto sequitur ꝙ indiuisibile poterit moueri et quod aliquod accidens non mouebitur per accidens cuius tamē subiectum mouebitur primum patet de puncto quod est in sorte currēte sm̄ patet de puncto corporis moti circulariter qḋ nec ascendit nec dscēdit nec circulariter mouet̄. Itē pono ꝙ deus annihilet pūctum terminatiuum a linee tūc quero vel ipsa est finita vel infinita. Si primum ergo superfluit punctum terminans lineam. Si secundum Contra non est maior q̄ȝ prius erat.

¶ Quinto volo ꝙ aqua condensetur tunc vel manet omnino eadem q̄titas que prius vel nō. Si sic ergo eadem quātitas est minor q̄ȝ prius fuit ꝓ hoc ꝙ partes propinquius iacent cū igit̄ partes substātie sint eodē modo iacentes ꝓpinquius nunc q̄ȝ prius ꝛ cū non propter aliud ponitur q̄titas videtur ꝙ sit superflua si autē non manet tota q̄titas que prius igitur aliqua pars deperditur. ꝛ enim ad corruptionem subiecti imediati corrumpantur quodlibet accidens eius sequitur ꝙ nulla qualitas manet eius contrarium appatet in rebus codensatis. Item quare ponitur quantitas. Si dicas vt faciat ptes distare. Contra in sacro eucharistie sm̄ teales manet q̄titas continua in corpore christi. ꝛ tamen partes non distāt sed vbicunq; est vna ibi est altera. Item si aliquod corpus ponatur in vacuo adhuc ipsum est quantum et tamen non est per suā q̄titatem extensum sm̄ locū qꝛ ibi non est locus.

¶ Sexto vel q̄titas est dimensio ꝛ sua extensio vel non. Si secundum ergo q̄titas superfluit quia per istam extensionem potest corpus esse extēsum ꝛ vna pars potest ab alia distare. Item tūc esset penetratio dimensionum ꝛ extensionum quia vbicunq; est extensio corporis ibi est extensio linee. Si primum Cōtra linea pedalis potest manere sua pedalitate corrupta: quia eadem numero potest fieri per cōdēsationem semipedalis. Item subiectum distinguit̄ a sua propria passione sed longitudo est in linea et non nisi sicut passio ī subiecto. Item aristoteles. v. metha. T. c. xviij. multum ꝛ parum sunt passiones q̄titatum per se similiter magnum ꝛ parū sed magnum dici t aliquam dimensionem.

¶ Septimo tunc daretur primum mutatum esse in motu locali cōtra phīs. vj. phi. ꝓbatur tamē qꝛ sint duo corpora pedalia q̄ se tāgant quoꝝ vltima sunt duo īdiuisibilia deīde capiatur aliud pedale quod extendatur sup primū. ꝛ incipiat moueri ꝯsus sm̄. Cōstat ꝙ primo acquiret illud indiuisibile in q̄ sm̄ tangit primū. ergo istud erit primū mutatum esse. Itē si dantur ista puncta indiuisibilia aut sunt p̄ota corporeitate aut posteriora. Non sm̄ qꝛ punctū est principiū linee. Nec primum quia secundū commen. in libr. de substantia orbis prima rerum existētium in materia est corporeitas.

¶ Octauo vel punctū est aliquid positiuū vel priuatiuum. Nō primū patet qꝛ nō pōt intelligi nisi per negationē si dicis illa negatio est nobis notior contra priuatio non cognoscit̄ nisi ꝑ habitū. Itē tunc sine generatione aliquid fieret in actu qꝛ diuidatur linea iam ibi in qualibet extremitate sunt duo puncta q̄ prius nō erāt nec vr̄ ꝓbabile ꝙ diuidens gñauerit aliqua duo absoluta in actu. Nec sm̄ qꝛ tunc terminus cōtinui esset nihil. Item punctū ponitur in diffinitione linee per se sed nulla priuatio ptinet per se ad essentiale positiui igitur. Item Si pūctū tantum est carentia longitudinis latitudinis ꝛ ꝓfunditatis ergo eodem modo poterit dici ꝙ linea erit tantum carentia latitudinis et profunditatis.

¶ Nono arguitur ꝙ linea nō sit indiuisibilis sm̄ latitudinem ꝛ ꝓfunditatem: quia tunc sequeretur ꝙ aliq̄d inciperet diuidi qḋ tñ nū q̄ȝ desineret diuidi: tñ nō semꝑ diuidet̄ ꝛ aliq̄d desineret diuidi qḋ non icepit nec icipit nec icipiet diuidi. Qḋ ad ꝑmū patet ponendo ꝙ sortes nunc incipiat diuidere a corpus per vltimū instans non esse tunc patet ꝙ lineaꝫ quā nūc tāgit nō diuidit ꝛ eā imediate post hoc diuidet q̄ ipsa incipit diuidi qḋ autē nūc eā non diuidat patet qꝛ nunc nō agit. Qḋ aūt nō desinet diuidi ꝓbatur quia da oppositum et signet̄ instans in quo desinet diuidi et quero vel est mediatū vel īmediatū huic. Si ꝑmū ergo nō īmediate post hoc erit diuisa nec pōt dari sm̄ qꝛ nō datur instans immediatum instāti. Deinde ꝓbatur altera pars illati capiēdo vltimam lineam corporis diuidendi illa in instanti terminatiuo diuisionis totius non diuidet̄: quia tunc nulla erit actio vt suppono et ante illud instans diuidetur vt patet ꝛ tamen non incepit diuidi quia tunc non immediate ante hoc diuidebat̄ vel datur instās immediatum instanti. ¶ Decimo arguitur de numero ꝛ vnitate probando ꝙ non distinguuntur a rebus numeratis quero enim q̄d est vnitas. ꝛ videtur ꝙ non sit aliud q̄ȝ q̄titas ꝯtinua quia est ī subiecto diuisibili ꝛ sic erit diuisibilis forte cōcedis cum herueo in. 4. d. xxiiij. Sed cōtra tūc numerus non differret specie a q̄titate continua ꝛ sic q̄titas ꝯtinua ꝛ q̄titas discreta non essent due species quantitatis forte dicis ꝙ vnitas differt secundum rationem a quātitate continua vnde dicis ꝙ vnum quod est principium numeri super quantitatem continuam addit rationem mensure discrete sm̄ quam mensuramus aliqua esse tot vel tot vnde plures homines sunt tot propter plures q̄titates continuas per quas adinuicem distinguuntur. Sed contra. Mensura est de genere relationis quia mēsura relatiue dr̄ ad mensuratū ergo nō est principiū speciei existentis in genere quantitatis cum predicamenta sint impermixta. Item proprietas alicuius non constituit rationem eius cū proprietas sit posterius eo cuius est proprietas sed mensura est

ppriete s vnius quod est principium numeri igitur
Item tunc vnitas esset per se in predicamento qͣtita
tis & ternarius esset eiusdem speciei cum binario
quia tres quantitates pedales sunt eiusdez speciei
cum duabus. Item vnitas non est linea nec superfi
cies ergo. Item tūc vnitas posset diuidi. Itē si vni
tas distinguatur a substantia ergo deus potest eaz
separare & tamē adhuc fortes erit vnus forte dicis
ꝙ vnus erit entitatiue sed non mathematice. Con
tra hoc nihil est possunt enim omnia saluari per vnī
tatem entitatiuā ergo superfluit vnitas qͣtitatiua
¶ Undecimo si numerus est accidens distinctum a
rebus numeratis vel est accidens diuisibile vel idi
uisibile. Si primū ergo quilibet numerus erit eius
dem speciei cum alio ꝓbatur quia partes eius sunt
eiusdē speciei cū partibus alterius quia omnes vni
tates sunt eiusdē speciei ergo constituta ex eis sunt
eiusdem speciei. Item cuius passio est indiuisibilis
ipsum est indiuisibile: sed proportio exipla est indi
uisibilis ergo et ternarius. Item Arimethica ē vna
sciētia simpliciter ergo suum subiectum scilicet nu
merus est simpliciter vnum sed quod est simpliciter
vnum non habet partes igitur vnde. S. T. exponit
hic vere vnum id est idiuisibile. Item numerus est
formaliter ens / ergo ens formatur aliquid / et per
consequens non est absolute multa sicut sunt vnita
tes que sunt a seinuicem distincte & diuise. Sed cō
tra. Tunc aliquod idiuisibile esset parisius & rome
scilicet binarius istarum duarum ciuitatum. Et si
militer idem posset moueri motibus contrarijs vt
puta binarius qui est in sorte descendente & plato
ne ascendente. Item vnitas accidentis est ex subie
cto ergo numerus indiuisibilis nō potest esse i duo
bus a seinuicem diuisis. Item tunc nullus numerus
esset altero maior sicut nec aliqua vnitas. Itē tunc
aliqua creatura esset vbiqꝫ vt puta numerus omni
um rerum totius mundi. Item tunc per hoc ꝙ sor
tes generaretur produceretur aliquod absolutum
in angelo vt puta numerus.

¶ Ad primum dicendum secundum vnum modum
ꝙ deus non potest separare quantitatem a substan
tia. Secundo dicitur ꝙ separata qūtitate partes
non habebunt ordinē ad locū nec distabunt: nō qꝛ
mote sint sed quia desinūt esse partes seclusa qͣtita
te per quam continuabantur. Si dicas substantia
precedit qͣtitatem ergo partes substantie possunt
manere seclusa qͣtitate dicit capr. i. ij. d. xviij. licet
quantitas sit posterior parte i esse substantie est ta
men ea prior in esse partis vel dicitur ꝙ seclusa qͣ
titate licet partes sint. tamen non sunt in loco. Et
de hoc in articulo sequēte. Ad aliud dicitur ꝙ plu
ra corpora mathematica non possunt se penetrare.
Ad aliud conceditur sequela etiam ab aduersarijs
quia sortes nō est maior sua materia nec sua medie
tate ponendo ꝙ altera medietas ponatur modo nō
quantitatiuo sicut corpus christi ponitur in sacra
mento altaris. Ad aliud dicitur ꝙ principium ma
thematicorum intelligitur. Si ab equalibus quan
titatibus &c. non autem si ab equalibꝰ subiꝭs qͣtita
tis. Ad aliud dicitur ꝙ quantitas non suscipit con
traria per mutationem sui nec tanqͣ subiectum pri
mum et principale est tamen aliquo modo subiectū
aliorum accidentium. Quod enim vnum accidens
sit in alio subiectiue patet quia accidēs habet pas
sionez que per se predicatur de subiecto ergo est in
eo vnde passiones mathematice diffiniuntur ꝑ sua
subiecta & demonstrātur de accidentibus vnde mo
tus est perfecte subiectum velocitatis & quantitas
equalitatis. Sed contra nullum dependens termi
nat dependentiam eiusdem rationis: ergo nullum
accidens terminat dependentiam ad subiectum er
go nullum accidens dependet ab alio tanqͣ a subie
cto posset negari antecedēs quia sol effectiue depē
det a deo & tamen terminat depēdentiam luminis.

¶ Ad secundum dicitur negando antecedēs. Dein
de dicitur ꝙ punctum medium secundum aliquos
non est i actu vel dato ꝙ sit i actu nec est in vna me
dietate nec in alia nisi forte terminatiue. Secundo
dicitur ꝙ accidens completum & absolutum potest
habere subiectum primum & adequatum hoc tamē
vr̄ dubiū ꝺ linea & āgulis. ad aliū dicet. q. ꝺ īfinito.

¶ Ad tercium dico vt prius ꝙ in sacramento sola
quantitas est sine subiecto. Alia autez sunt sine sub
iecto principali naturalr̄ substātante. Ad aliud di
citur a quibusdam non esse inconueniens ꝙ due su
perficies diuersorum corporū se penetrent sed eius
dem corporis due quantitates non possunt se pene
trare. Alij dicunt ꝙ hoc non sufficit ad hoc ꝙ alīq̄
qua se penetrēt sed requiritur ꝙ vnum sit in alio vl'
ambo in eodem vel dicitur ꝙ non est inconueniens
ꝙ due superficies se penetrent sed duo corpora non
possunt se penetrare. Primum patet quia secundū
philosophum. iiij. phi. superficies concaua corpo
ris continentis et conuexa contenti sunt simul.
Ad aliud dicitur a paulo veneto ꝙ stante dei omnī
potentia non potest deus seruare omnia illa pūcta
sine linea vel dato. Dico ꝙ omnia illa puncta nihil
occupant cum sint indiuisibilia.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ indiuisibilis potest ꝑ ac
cidens moueri. Ad aliud dicitur ꝙ non inconueniēs
totum moueri aliquo puncto centrali non moto.
Ad aliud dicitur ꝙ linea tunc esset infinita negati
ue non autem positiue nec esset maior qͣ prius vel
negatur casus: quia est contra diffinitionem linee.
S. T. opus. xxxij. c. iiij.

¶ Ad quintum dico ꝙ in aqua condensata manet
semper eadem qͣtitas vnde patet ꝙ quantitas non
precise ponitur vt faciat partes tantum vel tantuz
distare secundū locum sed de hoc articulo sequēti.

¶ Ad sextū dicitur ꝙ extēsio dicitur tripliciter primo
ipsa quantitas continua qua partes substantie for
maliter distant secundo esse quod dat quātitas tā
quam formalem effectum suo subiecto vel acciden
tibus sibi inherentibus scilicet esse partibile in ta
les partes: tercio relatio que vtrunqꝫ eorum conse
quitur vel est ipsa realis distantia partium.

¶ Primo modo per se pertinet ad genus quanti
tatis. Et secundo modo reductiue et vtroqꝫ modo
est quid absolutum sed hoc tercio modo est quid re
spectiuum de genere situs vel positionis. Et si que
ratur Ex quo quantitas est extensa per extensionē
an iterum illa sit extensa per aliam extensionem. Et
sic arguatur de diuisibilitate an scilicet diuisibili
tas qua linea est diuisibilis iterum sit diuisibilis a
lia diuisibilitate. Dico ꝙ extensio non est extensa si
cut nec albedo est alba sed est illud quo aliquid est
extensum. Et si queratur nonne substantia est prin
cipium distantie suarum partium.

¶ Respondetur ꝙ sic effectiue: et per quantitatez
partes distant formaliter. Dico tamen ꝙ in sacra
mento eucharistie est quātitas licet partes non di
stant per respectū ad locū sic ꝙ vna sit in loco i quo
non sit alia paulus venetus tenet ꝙ quantitas non
est sua dimensio nec linea est longitudo. Et si phūs

dicat oppositum dicit ꝙ sensus est linea est quantitas in qua est longitudo sine latitudine ꝛ profunditate. Sed tunc queritur ex quo longitudo est verū ens reale an sit substātia vel q̄titas vel ad aliquid ꝛc. Nec sufficit dicere ꝙ nō est q̄titas sed passio q̄titatis: quoniam risibile est vera qualitas licet sit passio sed dicit ꝙ non est simile de alijs passionibus rerum et de passionibus quantitatis que sunt reductiue in eodem predicamēto cum eo cuius sunt passio. Dicit tamen alibi ꝙ est quedam dimensio relatiua et illa est relatio potest ergo dici de dimensionibus sicut dictum est de extensione. S. T. opus. 32. ca. iiij. dimensiones essentialiter q̄titates sunt et si non actu ad genus q̄titatis pertineant.

¶ Ad septimum negatur consequentia deinde dicitur ꝙ mobile per suum motum non acquirit per se vel per mutata esse huiusmodi indiuisibilia quia p motum localem non acquiritur nisi locus siue vbi. Ad aliud alicui videretur ꝙ punctum non est ante lineam: quia punctum est in linea et non alio modo essendi nisi sicut accidēs in subiecto. Sz cōtra tunc diuisibilitas et indiuisibilitas essent in eodē. Punctum enim est indiuisibile dicit enī hic expresse philosophus ꝙ indiuisibile nec est finitum nec infinitū sed est finis. Item tunc linea esset punctalis: quia esset subiectum puncti. Ideo potest dici ꝙ indiuisibilia sunt priora simpliciter linea quia cadūt in diffinitione eius: tamen quo ad existentiā in subiecto prius est linea q̄ punctum vel saltem corpus precedit punctum sicut perfectum imperfectum.

¶ Ad octauum dicitur ꝙ punctum est aliquid positiuum ꝛ per negationem circunloquimur affirmationē et in sua diffinitione dicitur ꝙ habz positionez in ꝯtinuo nō ꝙ habeat situ; sed cōtinuat partes vel terminat ꝛ sic differt ab vnitate. Deīde dicitur ꝙ quando linea diuiditur ibi sunt duo puncta in actu que aliquomō prius erāt in potētia vnū dicit. S. T. iij. metha. lec. iij. Quando corpus vnum diuiditur in duo efficiuntur due superficies quia non pōt dici ꝙ quando corpora duo vniuntur ꝙ due superficies eorum maneant sed vtraqz corrumpitur. i. desinit esse.

¶ Ad nonum conceduntur illata.

¶ Ad decimum dicitur pro nunc ꝙ vnitas realiter distinguitur ab omni quātitate continua nec est inconueniens ꝙ accidens indiuisibile sit in subiecto diuisibili paternitas enim est accidens indiuisibile et est in toto patre qui diuisibilis est ꝛ si dicatur indiuisibile additum alteri non reddit ipsum maius ergo si vnitas sit indiuisibilis si addatur binario nō facit maiorem numerum. Dicendum ꝙ hoc solum verum est in q̄titate continua ꝙ indiuisibile additum alteri non reddit ipsum maius.

¶ Ad argumēta tamen tacta pro alia opinione dicit herueus ꝙ mensura non dicitur relatiue sic ꝙ formaliter dicat ipsum respectum sicut pater et filius: sed dicitur relatiue sicut fundamētum relationis vnde est relatiuum secundum dici sicut q̄tum refertur ad quantum licet autem illud quod dicit formaliter non sit species vel principiū speciei quātitatis: illud tamen quod est fundamentum respectus potest esse quantitas vel principium quantitatis. Secundo dicitur ꝙ licet vnitas distinguatur a substantia non tamen sequitur ꝙ deus possit eam separare album enim et albedo distinguntur ꝛ tamen in sensu composito deus non potest facere album sine albedine.

¶ Ad vndecimum dicitur ꝙ numerus est accidēs diuisibile. vnde. S. T. dicit pma. q. viij. ar. iij. ad secundum ꝙ numerus cum sit accidens non est per se sed per accidens in loco nec est totus in quolibet numeratorꝫ sed sm partē et sic nō sequitur ꝙ sit primo et per se vbiqꝫ. Item. q. xxx. arti. i. ad nonum dicit ꝙ vnum est pars duorꝫ et duo triū. Si ergo q̄ratur verum numerus sit vnitates potest dici ꝙ non quia vt dictum est totum realiter distinguitur a suis partibus. Sed contra ex pluribus existentibꝰ in actu non fit vnum tercium: vnde plures lapides nō faciunt vnum per se nec vnitas que est parisius est in potentia ad vnitatem que est rome. Item vel ternarius est totum homogeneum ꝛ tunc sequitur ꝙ omnes partes eius sunt eiusdem speciei scz binarius et vnitas. Si dicatur ꝙ est totum etherogeneuz et ideo non quelibet pars ternarij est ternarius. Contra tres vnitates est quibus componitur ternarius sunt eiusdez speciei ergo ternarius est totū homogeneū. dicendum ꝙ vna vnitas vt est sub quadam relatione ad aliam se habet vt potentia ad vltimam vnitatem. Secundo dicitur ꝙ ternarius est totum etherogeneū licet omnes eius vnitates sunt eiusdem speciei. Secūdo dicitur vt in logica ꝙ passio numeri est in pluribus collectiue ꝛ ꝙ numerus ē aliquo modo vnum per se ꝛ formaliter aliqd. Paulus venetus tuetur alteram opinionem scilicet ꝙ numerus est indiuisibilis.

Ad quartum sic pceditur videtur ꝙ substantia sine quātitate sit diuisibilis quia seclusa q̄titate adhuc sor. nō esset pla. q̄ esset diuisus a platone. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum ꝙ aliqui etiam thomiste et reales nō admittūt subām posse esse sine q̄titate et lz de hoc multa dicta sint in logica suadeꝫ tn̄ sic qm̄ alias esset possibile ꝙ cōtinuū esset diuisum in oēm partē qꝛ seclusa q̄titate nulla pars alteri cōtinuareꝫ. cōtinuatio em̄ est p q̄titatē ꝛ per puncta. Itē seqretur ꝙ corruptibile posset fieri incorruptibile qꝛ seclusa q̄titate a sorte sortes nō possz suscipere caliditatē neqꝫ frigiditatē q̄ esset icorruptibilis ex hoc videtur ꝙ q̄tū est ppria passio corpis qꝛ corruptibile est passio rei naturalis ꝛ fundaꝫ i q̄titate. Itē materia signata est pricipiū idiuiduationis et materia signata est materia sub hac q̄titate vn̄ q̄titas diuidit vnū idiuiduū ab alio seclusa em̄ q̄titate sortes ampliꝰ nō esset sors qꝛ nō esset singularis nō em̄ ampliꝰ distingueretur a platone. Itē tūc aliqua albedo sine additōe alicuiꝰ fieret ifinita qm̄ seclusa q̄titate vna pars nō distaret ab alia ꝛ sic oēs partes essent simul ꝛ per ꝯn̄s tota albedo esset infinita qꝛ in eodē pūcto essent infinite albedines q̄ prius erāt in partibꝰ pportionalibꝰ. Itē tūc aer ꝛ aqua possent esse simul ꝛ se penetrarent ꝛ nec essent eq̄lia nec ineq̄lia ꝛ sortes esset simul tū aere pono eꝫ ꝙ corrūpaꝫ q̄titas sortis tūc vꝉ occupat spaciū ꝛ resistit aeri vel nō. Si primū q̄ est q̄tꝰ si sm̄ q̄ pōt cēt simul cū aere. Itē seclusa q̄titate sor. hz aīam q̄ hz corpꝰ organicū sz corpꝰ orgāicū nō est sine q̄titate q̄ sor. hz q̄titatē ꝛ nō hz q̄titatē. Itē tūc q̄titas essz supflua nō ei est ponēda vt ptes distēt per respectū ad locū vt dictū est nec vt totū sit diuisibile qꝛ seclusa q̄titate per aduersariū adhuc caput sortis nō esset pes eius nec materia esset forma.

¶ Itē bene sequitur quātitas non est in hoc subiecto ergo nec propria passio subiecti: vt puta diuisi

bilitas ergo seclusa quantitate sortes componeretur ex indiuisibilibus quod est īpossibile. Itē risibilitas ⁊ alie qualitates insunt mediante quantitate ergo si quantitas est separabilis ab hominem risibilitas erit separabilis ⁊ sic non esset sciētia de hac homo est risibilis quia non esset vera. Quidam dicunt ꝙ licet sortes tunc non esset quantus nō tamē sequitur ꝙ componatur ex indiuisibilibus: quia secundum nominales corpus christi non est quantū quantitate continua in sacramento altaris/⁊ tamē non est diuisū in quamlibet partem nec componetur ex indiuisibilibus. Sed contra vna pars continuatur alteri in sacramento altaris/ergo ibi est cōtinuatio ⁊ quantitas continua: ideo dicunt reales ꝙ corpus christi est quantum ibi sed non habet modum quātitatiuum. Sed contra vbicunꝙ est vna pars ibi est alia ergo non est quantum quantitate continua probatur genera quia alias noticia que est in intellectu esset quanta q̄titate continua tenēdo ꝙ componatur ex pluribus partibus: quia nichil impedit nisi ꝙ vbicūꝙ est vna pars ibi est alia. Forte dicas quod ideo noticia nō est quanta: quia non potest esse subiectum quantitatis. Sed contra secundum philosophum hic albedo est quanta per accidens: licet non possit esse subiectum quantitatis. Ex quo patet ꝙ esse quantū non est habere quātitatem in se subiectiue.

¶ Secunda est opinio eorum qui dicunt quantitatē posse separari a subiecto siue a substantia: quia ista quantitas sortis non est passio eius potest enī intelligi componendo ꝙ sortes nō est quantus ista quantitate. Item. S. T. in compendio theologie ca. xv. iiij. dicit ꝙ licet in resurrectione non redeat eadem corporeitas siue quantitas numero tamen identitas subiecti non impeditur ad quam sufficit vnitas essentialium principiorum. et aliquando tenuit quod totaliter corruptum secundum quodlibet sui non potest redire: et per idem videtur posse probari ꝙ hec risibilitas posset separari a sorte. Item communis maxima est ꝙ realiter distincta possunt separari. quia tamen illud non est vniuersaliter verum arguitur aliter. Ex quo deus est omnipotens ergo potest se solo producere rem subsistentem omni alio secluso. Substantia autem seclusa quantitate habet rationem entis et subsistentis ergo potest deus se solo producere substantiam sine quantitate. Item plus dependet accidens a subiecto q̄ econuerso sed deus facit quantitatē sine substantia vt patet in sacramento altaris ergo multo magis potest facere econuerso. Tum quia substantia in nullo genere cause dependet a quantitate. dicit enim philosophus. vij. metha. T. c. iij. ꝙ substātia est omnium primum ratione et noticia tempore et natura. Aliorum enim cathegoreumatum nullū est separabile hec autem sola hec ille.

¶ Item albedo est quanta per quantitatem et diuisibilis et continua: et tamen secundum. S. T. deus potest facere albedinē sine quantitatē: quo. vij. ar. x. ergo et substantiam potest facere sine quantitate. Item potest facere lineam sine puncto: patet. quia potest facere hanc lineam siue isto pūcto: quia si hanc continuet alteri iam istud punctum desinit esse. Item illud quod est per accidens nō est necessarium sed substantia est quanta et diuisibilis per accidens ergo non est necessario quanta. Forte dicis ꝙ ista homo est quantus est per se secundo modo et ꝙ quantum est propria passio respectu corporis et non capio hic quantum vt dicit aptitudinem sed vt dicit actum tunc sic dicendo homo est quantus ibi conceditur esse predicatio quinti predicabilis ergo non est per se secūdo modo. Sed nōne ista est per se homo est qualis videtur ꝙ sic quia homo est risibilis ergo est qualis antecedens est per se ergo ⁊ consequens forte dicis ꝙ quantitas est accidens inseparabile: et ideo a deo nō potest fieri subiectum sine quantitate. Contra philosophus decimo methaphisicorum ostēdit ꝙ nichil est corruptibile per accidens et ad hoc assumit hāc propositionem scilicet accidens contingit non esse. Si autem hoc intelligeret de accidente non necessario tūc nō probaret nisi ꝙ corruptibile non est accidens nō necessariū ⁊ sic peteret pricipiū ergo vniuersaliter bene seqtur hoc ē accn̄s ergo subiectū pōt eē sine illo. Item potest aliquid esse sine sua passiōe ergo ⁊ subiectum sine q̄titate an̄s patet quia veritas vel falsitas est passio propositionis ꝓbatur tamē ꝙ possit separari. quia quero quid est hec passio veritas vel falsitas in hac ꝓpositione ego sum vel enim est veritas vel falsitas vl' vna tercia entitas q̄ nec est veritas nec falsitas forte dicis ꝙ quando illa est ꝟa ista passio veritas vel falsitas est veritas ⁊ quando est falsa tūc est falsitas. Tunc sic hec veritas pōt separi ⁊ hec veritas est hec passio veritas vel falsitas: g̃ hec passio pōt separi. Itē accidens non migrat de subiecto in subiectum. sed risibilitas nunc est in toto composito pono ergo ꝙ sorti adueniat noua materia per augmentationē tunc risibilitas nō manet amplius in eo quod prius erat qꝛ pars hominis nō est risibilis sed illud quod prius erat fuit sortes ergo sortes potest esse sine risibilitate ⁊ per idē ꝓbaretur ꝙ naturaliter sortes potest esse sine risibilitate: quia hoc sine risibilitate demonstrando totum sortem preter digitum ⁊ hoc possibiliter est sortes ergo sortes possibilit' est sine risibilitate minor patet. qꝛ absciso digito hoc est sortes. Et p idē posset probari ꝙ totū nō distinguit' a sua parte qꝛ pars p̄t eē totū ideo pȝ ꝙ hec argumēta parū cōcludūt pōt ⁊ aliter argui de recto ⁊ curuo ꝙ est passio linee ⁊ tn̄ qd' possit ab ea separi pȝ qꝛ de' p̄t lineā ponere ī pūcto ⁊ iā nec ē recta nec curua an̄s pȝ qꝛ p̄t eā ponere ad modū linee xp̄i ī sacramēto altaris ⁊ istū modū essendi vocabo esse alicubi non dimēsionalit' vel modo non q̄titatiuo: sed contra vel mediū erit ab extremis et sic est curua vel nō sic est recta. Et per idē posset ꝓbari ꝙ dimensio potest separari a linea et longitudo quia pono ꝙ deus continue condēset lineam ad subduplum ⁊ subquadruplum ⁊ sic ī infinitum. tunc illa erit semper minus et minus longa ergo in instanti terminatiuo nullius erit lōgitudinis: sed erit in puncto quod nullius est longitudinis. Sed dices eodem modo probarem illam lineā tunc non esse quātitatem: quia semper est minoris et minoris quantitatis: ergo in instanti terminatiuo nullius erit quantitatis: quia da oppositum ꝙ alicuius erit quantitatis ergo sit quantitatis semipedalis. ¶ Contra prius per condensationem fuit condensata per partes proportionales in infinitum procedendo ergo nunc non est pedalis quantitatis precise. Item quod est possibile pro vno instāti possibile est pro quolibet instanti sed in aliquo instanti nature est sortes sine q̄titate ergo semper potest eē sortes sine q̄titate minor patet quia sortes est prius natura q̄ sua q̄titas qꝛ substātia a toto genere precedit q̄titatē et sortes est aliquo mō causa sue q̄

titatis: quia determinata forma requirit determinatā q̄titatē. Itē. S. T. q. de anima ar. xix. ad quintū. ad hoc ꝙ aliquid sit idē numero sufficit ꝙ principia essentialia sint eadem numero nō aūt requiritur ꝙ proprietates ⁊ accidentia sint eadē nūero. Et vtraqꝫ opinio ꝓbabilis est. Sed dato ꝙ prīa opinio sit vera Nōne tñ gradisputatōis p̄t admitti ꝙ q̄titas possit separari. Quidā dicūt ꝙ ex impossibili sequitur quodlibet ⁊ ideo dicūt duo cōtradictoria seq̄ ex illa suppositione ⁊ ita si queratur ab eis. An seclusa q̄titate substantia sit diuisibilis hoc pōt intelligi dupliciter vel de seclusione .i. separatione ſm rē vel secundum intellectum. Si primum tūc dicunt ꝙ seclusa q̄titate substantia est et non est diuisibilis. sꝫ contra hoc videtur esse fuga questionis mota est autem questio principaliter ad sciendū quod est principium per se diuisibilitatis. Item phūs. iiij. phisicorum arguit posito ꝙ esset aliquod spaciū et non haberet corpꝰ sensibile sed sonū vel colorē querit vtrū esset vacuū Et rńdet ꝙ si natū esset recipere corpꝰ esset vacuū. Si non. nō ergo tali posita positione q̄ tamen ſm ipm ponit incōpossibilia scꝫ accidens sine subiecto potest queri de aliquo an sequat̃ naturali consequentia. Item si aliquod essentialiter inclusum in aliquo ponatur remoueri ab eo qđ tñ nō sit rō inherētie p̄dicari bñ pōt queri an isto vel illo circūscripto insit tale p̄dicatū vel nō etiā q̄tūcūqꝫ positū includat ↄtradictoria vt puta si ab hoīe circumscribatur aialitas qđ tñ includit icōpossibilia: ⁊ querat̃ vtrū hoc circumscripto possit hō distingui ab asino videtur determinate posse rńderi ꝙ sic: qꝛ p aialitatē nō cōueniebat homini sic distingui / sed per rationalitatem: vnde dicit doctor subtilis in .i. licet positio que statim ex intellectu suo includit contradictoria non possit admitti tñ illa q̄ in intellectu suo tm̄ vnū cōtradictorium includit ⁊ nō aliud nisi p cōsequētiā accidentalē .i. materialē vel per locos extrinsecos bene videtur posse admitti. qꝛ tali positione posita pñt sustineri regule disputationis potest em̄ concedi sequēs ↄña essentiali ⁊ negari repugnans sequēs per locū extrinsecū. Sed cōtra necessarium nunq̄ꝫ est negandū sed ↄña bona per locū extrinsecū est necessaria ergo non est neganda. Itē omne impossibile implicat contradictionē ergo in quolibet impossibili icluditur oppositū primi principij ergo non est admittēdū. Et hoc multi arbitrātur dicētes ex quolibet impossibili sequi quodlibꝫ et petrus de alliaco dicit propter hoc ꝙ dissentiēs primo pricipio errat in fide quia ex opposito primi pricipij sequitur oppositū cuiuslibet articuli. Sed hoc parū valet qꝛ tunc ſm eū omnis assentiens alicui impossibili erraret i fide qđ patet esse falsum de assentiente huic mundus nō potuit esse ab eterno.

¶ Pro responsione ad articulum notandum est ꝙ multiplices sunt partes in composito scilicet essentiales vt materia et forma. Alie sunt partes quantitatiue vt manus ⁊ pedes ⁊ iterū manꝰ et pedes pñt capi vt dicāt absolute hanc partē substātie vel alio modo vt dicāt partē substātie sic figuratam.

¶ Notandū ſm. S. T. in. iiij. d. xvj. q. j. ar. j. q. iij. ꝙ duplices sunt partes integrales quedā sunt partes q̄titatis que sunt quandoqꝫ vnius rationis vt i totis homogeneis quandoqꝫ vero diuersarum rationum vt in totis etherogeneis quedā vero sunt partes essentie sicut materia ⁊ forma non q̄titatis: et hec semper sunt diuersarum rationum ⁊ habent ordinem nature ad inuicem: ⁊ quandoqꝫ etiam ordinē temporis. Item vt patet ibidem ad secundum quedam sunt partes permanentium. Alie sunt partes successiuorum et i istis ex qualibet parte potest concludi totum vt bene sequitur hora tercia est ergo dies est non tamen totum de vna parte predicatur non enim dicimus ꝙ hora sit dies sed tamen de omnibus partibus simul acceptis aliquo modo inuenitur predicari scilicet improprie et coniunctim Ex his patet ꝙ nō omnis pars integralis est pars q̄titatiua ⁊ ꝙ a sctō Thoma materia vocat̃ pars integralis tunc sit conclusio.

¶ Seclusa q̄titate substātia aliqua est diuisibilis ꝓbatur: quia seclusa q̄titate ab homine adhuc materia non esset eius forma. Secundo dico ꝙ seclusa q̄titate hoc est materia per intellectū accepta sine q̄titate ipsa non est diuisibilis.

¶ Sed notandū ꝙ dupliciter materia siue substantia separatur a quantitate secundum intellectum. vno modo sic ꝙ materia nullam intelligatur habere habitudinem ad quācunqꝫ quātitatem. Alio mō ꝙ non intelligatur actu esse sub q̄titate: ⁊ p̄io mō dico ꝙ seclusa q̄titate nulle sunt partes i quacūqꝫ substantia nec substantia est amplius in infinitū diuisibilis: quia philosophus dicit hic ꝙ soli q̄titati conueniunt finitum ⁊ infinitum idem. v. metha. T. c. xviij. dicit ꝙ quātum dicitur quod est diuisibile in eis que insunt quorum vtrūqꝫ aut singulum vnū quid est vbi dicitur a sancto Thoma ꝙ ratio q̄titatis est esse diuisibile in ea que insunt seclusa ergo ea nihil est diuisibile. Sꝫ dices ꝙ seclusa q̄titate substantia est diuisibilis entitatiue sed non q̄titatiue sed Contra tunc phūs diffiniret idē per seipsum qꝛ diffiniret q̄tum per esse diuisibile q̄titatiue. Itē quicquid conuenit alicui primo ⁊ per se non potest alteri cōuenire nisi per ipsum sed diuisibilitas i partes eiusdem rationis cōuenit q̄titati p̄io ⁊ per se igitur nulli cōuenit seclusa q̄titate maior patet. j. poste. vbi dicitur primū et per se dico cui nō p alterum sed per ipsum alteri. Item omne diuisibile vel diuiditur in partes discretas vel in partes cōtinuas ⁊ quodcunqꝫ detur sequitur ꝙ sit quantum. Itē omne diuisibile est maius sua parte ergo est quātū. Itē tunc in sorte essent due diuisibilitates vna scꝫ per quātitatē et altera q̄ conuenit ei seclusa q̄titate ⁊ sic vna superflueret. Itē querit̃ quomodo distinguerētur partes sortis seclusa q̄titate non per formā substantialem quia eadem est nec per accidētalem: quia nullam haberet sed dices ꝙ partes sortis distinguerentur seipsis: qꝛ hec est ⁊ illa est ⁊ hec nō est illa ⁊ eodē modo dicunt sortem distingui seipso a platone: quia sortes non est plato. Sed contra sequeretur ꝙ natura humana non esset multiplicabilis: quia ſm se inesset ei oppositum vt patet ſm hāc opinionem. Item tunc indiuidua essent p̄io diuersa et sic in nullo cōuenirent patet ↄña qꝛ seipsis primo distinguūtur. Item sortes et plato alio ↄueniūt ⁊ alio differunt ergo non se toto distingunt̃. Item hic lapis distinguitur ab illo non autem ex natura lapidis quia alias quod non esset hic lapis nō esset lapis ergo est aliquid preter naturam lapidis quo vnus ab alio distinguitur. Item operari realiter prius inest indiuiduo q̄ꝫ speciei ergo aliquid est in eo quod non est in specie.

¶ Notādū preterea ꝙ quidā dixerūt ꝙ seclusa q̄titate totū haberet ptes sed nō distinctas ſm situꝫ pꝫ aūt ex p̄dictis ꝙ nullomō haberet partes eiusdē rationis vnde. S. T. dicit. j. q. j. ar. ij. ꝙ materia nō

potest diuidi in partes nisi secũdum ꝙ intelligitur
sub quantitate et ideo secũdum eum si angelus ha
beret materiam aliã a mea entitatiue vel quocũqꝫ
alio modo oporteret ꝙ illa esset sub alia quantita-
te q̃ mea. Et per hoc probat ꝙ in eo nõ est materia
Hoc autem non sequeretur si seclusa quãtitate vna
materia differret ab alia entitatiue.

¶ Cõtra hec arguitur sequeretur ꝙ materia denu
data q̃titate efficeretur punctuz ꝛ punctualiter in
diuisibilis sed hoc est falsum igitur probatur seque
la: quia per predicta non est diuisibilis minor patet
quia tunc continuum secundum rem componeretur
ex indiuisibilibus vel ex indiuisibili prius enim na-
tura est sortes q̃ sua q̃titas cũ subiectum sit causa
materialis q̃titatis tunc in illo priori materia non
est diuisibilis igitur. Forte dicis ꝙ nũq̃ sortes est
sine q̃titate. Contra prius natura est a quo nõ con
uertitur subsistendi consequentia ergo non oportet
ꝙ si sortes sit q̃titas sit. Item tunc in eodem instãti
temporis duo contradictoria essent vera / quia i eo
dem instãti temporis prius natura sortes est q̃ ha
beat q̃titatem ergo in illo instanti temporis est ali
quod instans naturale in quo verũ est dicere ꝙ sor
tes non habet q̃titatẽ. Et aliud in quo oppositum
eius est verum.

¶ Secundo forma substantialis non aduenit nisi
materie distincte et diuise si ergo materia non sit di
uisa nisi per q̃titatez sequitur ꝙ forma aduenit ma
terie habenti q̃titatem et sic aduenit enti in actu.
Item caput sortis differt realiter a pede sortis er
go per solam ablationem q̃titatis vnum non fit ali
ud. Item pars sortis inquantum pars non inclu-
dit q̃titatem ergo seclusa quãtitate per intellectũ
potest intelligi sortes habere partes antecedẽs pa
tet quia alias pars sortis non esset substantia sꝫ ag
gregatum ex substantia et quantitate. Itẽ q̃titas
habet totum suum esse a substantia ergo habet di-
uisibilitatẽ a substantia vel sic oẽ conueniens cause
et causato prius cõuenit cause sed diuisibile est hu
iusmodi sed dic ꝙ assumptum est verum si formali
ter conueniat dicũt etiam materiam partiri per for
mam essentialiter sed per quãtitatem materialiter.
Et confirmatur / quia omnis accidentia distingun-
tur per subiectum: quia si nõ queritur ergo quomo
do partes quantitatis distinguntur. Si dicas ꝙ se
ipsis contra sequeretur ꝙ distinguerentur formali
ter / ꝛ per consequens specifice.

¶ Tercio cũ dicitur ꝙ seclusa q̃titate materia nõ
haberet partes vel hoc intelligitur seclusa quãtita
te secundũ intellectum ꝛ patet ꝙ hoc est falsum: q2
qualitercunqꝫ intelligamus rem propter hoc nihil
mutatur in re. Item dato ꝙ per intellectum seclu-
damus quantitatem: tamen adhuc partes materie
possunt intelligi: quia multi opinantur ꝙ materia
seclusa quantitate est diuisibilis sed quod quis opi
natur hoc intelligit igitur potest ĩtelligi seclusa q̃
titate ꝙ materia sit diuisibilis.

¶ Quarto seclusa quãtitate homo et asinus distin
guntur ergo habent diuersas materias. Similiter
celum et ista inferiora habẽt materias alterius ra
tionis. ergo seclusa quantitate vna differt ab alia.
Item seclusa quantitate sortes non est plato. For
te dices ad primum ꝙ q̃titas nõ est ratio distinctio
nis nisi eorum que sunt eiusdem speciei. Contra se
queretur ꝙ argumentum. S. T. prima vbi supra nõ
concluderet vbi probat ꝙ angelus non habet mate
riam quia sua materia non potest differre a mea ni

si per q̃titatem ergo vniuersaliter verum est ꝙ nul
la possunt habere distinctam materiam nisi sm ꝙ il
la intelligitur sub lia ꝛ alia q̃titate. ꝙ si concedas
cõtra prima. q. xl. ar. ij. ꝛ dicit ad hoc ꝙ aliqua duo
distincte intelligantur necesse est eorum distinctio
nem intelligi per aliquod intrinsecum vtriqꝫ: ergo
sine quantitate res potest distingui quia non est in
trinseca sorti vnde in de ente et essentia dictum est
ꝙ q̃titas non est principium indiuiduationis: sed
materia q̃titate signata. ꝛ. S. T. opus. xxxij. c. iij.

¶ Quinto seclusa q̃titate a materia vel deus posset
facere nouam materiã ab ista distinctã vel non. Si
primũ ergo nõ requiritur q̃titas ad hoc ꝙ vna ma
teria diuidatur ab alia. Si secũdũ ergo potẽtia dei
est exhausta. Forte dicis ꝙ posset facere duas ma
terias quarũ vna esset sub q̃titate / ꝛ alia non sicut
posset facere duas albedines quarum vna esset sepa
rata ꝛ alia non licet non posset facere duas separa-
tas. Cõtra sequeretur ꝙ angelus possꝫ habere ma
teriam a nostra distictam absqꝫ hoc ꝙ sua materia
haberet q̃titatem quod est cõtra. S. T. vbi supra
Item si diuisibilitas conueniret rei ratione q̃tita-
tis sequeretur ꝙ angelus posset esse diuisibilis hoc
patet probãdo ꝙ q̃titas posset esse in eo quia quã
titas potest nullum locum occupare et nõ esse extẽ
sa: vt patet in sacramento altaris ergo potest poni
in angelo sicut de albedine quidam opinãtur. Itẽ
q̃titas potest poni in puncto ergo et diuisio antece
dens patet: quia potest quanlibet partem ponere
cum qualibet parte igit. Item duo accidentia nu
mero distincta possunt esse i eadem q̃titate ergo di
uisio numeralis non est per quãtitatem. antecedẽs
patet quia apud ꝑspectiuos duo radij se intersecãt
ergo sunt simul Item qualitates contrarie plus re
pugnant q̃ due eiusdem speciei sed cõtraria in esse
remisso possunt esse simul ergo. Item ex multis me
morijs fit experimẽtum ergo multe memorie de ca
lefactione ignis sunt simul si dicas adueniente no-
ua specie prima desinit esse contra volo ꝙ secunda
sit minoris actiuitatis q̃ prima. si dicas sunt in di-
uersa parte memorie contra volo ꝙ prima sit tanta
ꝙ extendãtur per totuz: si dicas ꝙ sunt simul sed se
intendunt. Contra tunc quando vidẽtur duo remis
se alba quodlibet apparet albꝰ q̃ sit quia species
per quam videtur est intensior de hiis in logica.

¶ Sexto illud quod est magis densum ĩ equali q̃-
titate plꝰ habet de materia et plures habet partes
materie ergo habet aliquas partes materie non ra
tione q̃titatis. Si enĩ q̃titas esset tota ratio mul
titudinis partiũ ergo vbi esset equalis q̃titas sem
per essent equales partes materie. Itẽ tunc seclusa
q̃titate nulla materia esset maior alia ergo ꝑ indu
ctionẽ q̃titatis quecunqꝫ materia posset occupare
omnem locũ. Item ista est falsa ꝛ impossibilis hec
materia est illa materia demonstrando duas mate
rias modo distinctas ergo seclusa q̃titate adhuc
hec est vera hoc non est hoc demonstrando easdeꝫ
materias prius per q̃titatem distinctas. Itẽ si q̃
titas ciuitatis lugduneñ. separetur ab ea ꝛ similiꝰ
quantitas parisij adhuc hec materia non esset illa:
quia hec materia non esset lugduni.

¶ Septimo partes materie sunt subiectum partiũ
quantitatis: ergo prius sunt partes materie quam
partes quantitatis.

¶ Item sortes generat platonem prius natura
quam plato habeat quantitatem queritur ergo an
in illo priori materia platonis distiguatꝰ a materia

fortis vel non. Si primum sequitur ꝙ seclusa q̄titate est ibi distinctio Si secundum ergo idem generat se et in aliquo instāti nature in eadem materia sunt simul plures forme. S. T. opus xxxij. c. v. Itez partes fortis sunt eiusdem speciei per formam suā ergo sine q̄titate ꝛc.

¶ Octauo q̄titas non est principium īdiuiduationis ergo q̄titas non est illud quo vnū diuidit siue distinguitur ab alio in hijs que sunt eiusdē ratiōis antecedens patet q2 deus posset ponere eandē q̄titatem numero in forte et in platone ꝛ q̄titatē relictam in sacramento altaris deus posset ponere in alio pane q̄ prius fuit ergo panis non est p̄cise ali9 per q̄titatem sed dices quod istud est miraculum ꝛ ideo non concludit contra rationem naturalē. Cōtra miraculum non est respectu contradictoriorūz ad quenulla est potentia sed contradictio est eādē substantiam ineē ē esse duas substātias qđ tū͂ sequitur in casu si per aliquod accidens esset formaliter hec substantia. Itē substantia prius est naturaliter omni accidente s̄m totalem coordinationem suam ergo nihil posterius ista coordinatiōe potest esse ratio formalis qua aliquid est in ista coordinatione ergo prius naturaliter est substātia prima q̄ determinetur aliquo accidēte. Item substantia p se est prius accidente ergo quod maxime est substātia est maxime prius accidēte Sed dices ꝙ illa substantia est prior q̄titate in essendo non tamen in diuidendo vel ꝙ substantia est prior in entitate nō autē in diuisibilitate. contra forma est simpliciter prior composito in essendo sed quātitas est forma prime substantie inquantum huiusmodi.

¶ Nono arguitur ad idem ī qualibet coordinatione circumscripto quocunqꝫ alio est genus ꝛ species ergo et indiuiduū secluso omni extrinseco. i. eo qđ ē alterius gn̄is: tenet cōsequētia quia in illa coordinatione ꝓceditur in infinitū. Itē species per se p̄dicatur de indiuiduo scꝫ de forte. hoc aūt non esset verū si fortes esset fortes siue hic homo per q̄titatē: quia fortes vt sic videtur esse ens per accidēs ꝛ importare res diuersoꝝ generum. Forte dices ꝙ principiū indiuiduationis siue distinctionis non est q̄titas sed signatio materie quam habet causaliter p q̄titatem ꝛ ista signatio est alia et alia in diuersis partibus ꝛ ī diuersis hominibus. Cōtra quia substantia vt dictuꝫ est prior est naturaliter quātitate: ergo nihil cātū per q̄titatē est prius subāvel idē substantie. Item quero quid est q̄titatē derelinquere vel causare modum talem in substantia si nihil est nisi ꝙ prefuit quantitas tunc nullomodo est signatio per quantitatem quia tunc simpliciter signatio substantie precederet naturaliter q̄titatem. Si autem aliquid aliud quero quomodo causatur a quātitate et quo genere cause non videtur posse assignari ibi nisi genus cause efficientis. sed cōtra q̄titas non est forma actiua igitur. Item īdiuiduum inq̄tum hmōt causat hanc q̄titatē q2 effectus singularis habet causam singularem ergo pri9 in ista signatio q̄ q̄titas. Forte dicis ꝙ materia signata nihil aliud est q̄ materia in habitudine ad hāc q̄titatē. Contra vel ista habitudo est ipsamet materie vl̄ relatio. Si primum tunc nichil aliud est dicere ꝙ materia signata est principium distinctionis q̄ dicere ꝙ materia est pricipium distinctionis suipsius ab alia materia. Si dicatur ꝙ materia est signata per signationem ꝛ ꝙ ista signatio est relatio. contra relatio est posterior fundamento ergo ista signatio sequitur primam substantiam.

¶ Decimo arguitur ꝙ diuisibilitas nō est propria passio q̄titatis quia potentia ꝛ actus sunt eiusdez generis ꝛ eiusdē essentie sed actu diuidi nō est essentiale q̄titati: quia tunc omnis q̄titas esset actu diuisa igitur nec potētia ad diuidi est de eēntia eius esse aūt diuisibile dicit potentiam ad diuidi igit̄. Item nunq̄ actus potentie repugnat illi cuius est potentia sed esse diuisum repugnat q̄titati q2 si est diuisum iam non est ꝯtinuū nec diuisibilitas equaliter inest speciebus quia continuū est diuisibile in potentia numerus autē est actu diuisus. Itē in logica species q̄titatis sumūtur s̄m rōnem mensura vt pꝫ de supficie et loco ideo. Forte dicis ꝙ eē mē suram est ratio quidditatiua q̄titatis. Contra rō gn̄is et vniuoci eque p̄io īest oībus speciebꝰ. Forte dicis ꝙ rō descriptiua generis nō inest eque primo speciebus. Contra in diffinitione equiuocorūz capitur ratio ꝓ quacunqꝫ diffinitione vt dicitur in logica. Itē vnitati cōuenit rō mensure. x. metha.

¶ Undecimo si q̄titas de se haberet partes ergo q̄titas est q̄ta quod tamē est falsum quia albedo non est alba. Item tunc omne corpus esset quadratum patet quia est ita lōgum sicut latum ꝛ profundum quo patet quia vbicunqꝫ est longitudo ibi est latitudo et profunditas: ergo semper latitudo est equalis longitudini.

¶ Ad primū dicēdū ꝙ adhuc materia nō esset punctum. S. T. in scđo. d. xxx. q. j q2 apta nata est recipere q̄titatem haberet tamen aliquomodo moduz puncti q2 non esset extensa sed esset indiuisibilis actu potentia tamen remota diuisibilis sed non potētia propinqua. Ad aliud posset dici ꝙ vnomodo prioritatis aliquid est prius altero ꝛ tamen subsistendi cōsequētia cōuertitur. dicit em̄ phūs ꝙ sic esse vel nō esse est causa veritatis propōnis. Nam si homo est hec est vera oratio homo est ꝛ econuerso inquit phūs Et hec etiā dicitur prioritas nature. Ad aliud non pono a parte rei talia instantia nature.

¶ Ad secundū dico ꝙ forma precedit q̄titatē s̄m esse simpliciter et est posterior q̄titate in esse distincto: sed quia esse est simpliciter prius q̄ esse distinctum ideo forma substantialis est simpliciter prior in natura q̄ q̄titas. Ad aliđ dico pro tota solutione materie sicut dictum est ꝙ materia potest dupliciter considerari sine q̄titate vno modo ꝙ nullam habeat habitudinem ad hanc q̄titatem vel ad illā ꝛ hoc nō est possibile. Alio modo ꝙ vna pars habeat habitudinem ad hanc q̄titatem ꝛ alia ad aliam sicut ponimus plures animas separatas eiusdē rationis: et tunc dico quod separata quantitate actu adhuc caput fortis differret a pede. Alij dīit ꝙ secundum rem quantitas non potest auferri: sed solū secundum intellectum quia materia potest intelligi sine quantitate. Et si queratur an materia potest intelligi sine forma dicendum quod non: quia non intelligitur nisi per analogiam ad formam: tamen in conceptu eius non cadit determinata forme siue quantitas. Ad aliud dicitur quod partes substantie non habent a quantitate quod sint substantia licet habeāt quod sint partes. Ad aliud dicitur negando consequentiam. Et ad aliud dico: ꝙ quantitas ex se habet quandam distinctionem quam non habent alia accidentia/cuius ratio est quia quantitas ex sua ratione habet partes vniꝰ rationis distinctas secundum ordinem ī situ. Sed cōtra situs est respectus qui est posterior. Dicendū ꝙ

loquimur de situ qui est differentia q̄titatis qui ab alio situ distinguitur ex propria oppositiōe. Et hic situs est prima radix distinctionis et est inuariabilis licet situs predicamentalis possit variari quia illud quod est ante potest poni retro. Deinde dicit̄ ꝙ verum est ꝙ distinctio formalis in formis simplicibus est specifica non autem in aliis.

¶ Ad tertium dicitur a multis ꝙ q̄titas secludit̄ secundum intellectum.

¶ Ad quartum dicitur sicut ad secundū ꝙ seclusa q̄titate .i. omni habitudine ad q̄titatem nulla haberent distinctas materias et ideo hoc est impossibile vel dicitur ꝙ q̄titas solū distiguit materias eiusdem rationis materie aūt diuersarū rōnū distinguntur scđm diuersitatē potentiarū vt dicit. S. T. i. q. l. ar. iiij. Quidam dicunt ꝙ seclusa q̄titate materie non distinguerentur scđm situm neqꝫ partes eiꝰ et sic cōcedunt ꝙ in illo casu partes sortis essent simul alias essent extense vel circūscriptiue in loco visibiles. Itē cōcedūt ꝙ aliqua duo sūt īmediata nec tamen sunt continua nec contigua vt patet si ab vna parte sortis separaret̄ q̄titas. Item concedunt ꝙ separata q̄titate a terra ipsa nulli resisteret nec cederet nec asinus sustineret saccū quia ista pertinent ad illud qđ localiter pōt moueri. Sed contra ex primo sequit̄ ꝙ possibilis esset penetratio corpoꝝ. Itē ex vltimo sequitur ꝙ vinum in dolio separata q̄titate a vino non posset moueri doliū patet qꝛ vinū nō est mobile. Item per hoc ꝙ secluditur q̄titas non ponitur res vbi qꝫ nec vbi prius nō erat nec ascendit ergo per hoc non quelibet pars est cū qualibet parte. Item ponatur asser in medio impediens ne materia transferatur de vno loco ad alium vel non separetur a medio quantitas.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ deus non posset facere nouam materiā seclusa quantitate modo supradicto sicut nec posset facere duas albedines separatas sꝫ vnā tantum. Similiter non possunt esse plures hūanitates separate fm. S. T. i. q. l. ar. iiij. Sed nonne posset facere vnam humanitatem separatam et de illa queritur an esset in supposito et an esset aliquod īdiuiduū. Respondet Capreo. in ij. d. iij. q. i. ꝙ si essꝫ aliqua albedo separata sine q̄titate ipsa non esset indiuidua et ita dicendū esset de homine si deus illū sine q̄titate facere posset quod multi dubitāt. Nec ille sed dices ex quo homo separatus non esset indiuiduum ergo esset homo vniuersalis. Itē predicaretur de vno solo ergo esset indiuiduū. Item omne qđ est in vltimo actu nature .i. deo est quia est vnum numero. Itē esset persona ergo esset indiuidua substātia. Ad aliud dicit̄ ꝙ impossibile est q̄titatē poni ī angelo vt dicit. S. T. i. q. l. ar. ij. nec sequit̄ non ē extensa ergo potest poni in angelo quia hoc repugnat sibi ratione situs.

¶ Ad sextum dicatur vt prius ꝙ densum habet plures partes quia habet habitudinem ad maiorē quātitatem et per hoc patet ad alia.

¶ Ad septimum dicitur similiter vel dicitur ꝙ partes in oratione partium non precedunt q̄titatem sꝫ vt sunt substantie quedā et sic sunt subiectum ꝛ causa. Si dicatur partes sortis precedunt sortem et sortes precedit suam quantitatem ergo sunt partes ante quantitatem de hoc in sexto phisicorum.

¶ Ad octauum dicit̄ ꝙ in indiuiduatione duo sūt consideranda scꝫ non esse in pluribus et esse diuisuꝫ ab alio. Primum cōuenit rei per materiam que in nullo recipitur scđuꝫ vero est ꝑ q̄titatem vt dicit. S. T. iij. q. lxxvij. ar. ij. Et nego ꝙ eadē q̄titas numero possit poni in pluribus īdiuiduis miraculose. Secundo dico ꝙ substātia prima siue indiuiduum non precedit quātitatem. Sed quātū ad primum bene precedit quia incōmunicabilis est per materiam. Et si dicatur substantia .i. vt distinguitur a. ij. ꝑ se generat̄ et per se operatur ergo substantia .i. non includit accidens dicendum ꝙ verum est q̄tum ad incōmunicabilitatē sed non q̄tum ad distinctionem. Sed cōtra nichil generat se ergo sortes distiguitur a platone ante quātitatem posset dici ꝙ distinguit̄ a platone nō per q̄titatem sed per materiam signatam. Ad aliud dicitur ꝙ indiuiduum predicamenti substātie quoad naturam pertinet ad genus substantie nō autem quātū ad vltimam indiuisionem. Et est sciendum ꝙ substantia prima vt sic nec in recto nec in obliquo dicit accidens tanq̄ aliquid sui sed tanq̄ determinatiuum essentie sue et ideo non est ens ꝑ accidens. Ad aliud negatur consequentia qꝛ nō sequitur albū est coloratū ergo maxime album est maxime coloratū: ergo maxime albū est maxim colloratū: vel albū ē quale ꝙ maxime albū ē maxime quale.

¶ Ad nonum patet per idem. Et pro substantia argumenti dico ꝙ principium indiuiduationis est materia q̄titate signata et dato ꝙ ista signatio sit respectus potest tamen dici ꝙ identificatur materie vel si distinguatur tunc dicitur ꝙ materia signata ē materia sub respectu. Et quando dicit̄ respectus p̄supponit fundamentum concedo. Et ideo omnis respectus presupponit subiectū sed nō subiectuꝫ hoc vel illud in particulari sicut albedo p̄supponit subiectum tamen non presupponit subiectum tale vel tale. Sed dices in materia nulla potest esse relatio realis. Et dato ꝙ esset queritur ad quid terminatur de hoc alias.

¶ Ad decimum dicit Clipeus propter hoc ꝙ ratio quidditatiua quātitatis est habere partes eiusdem rationis integralis formaliter extensas. Sed contra tunc ratio q̄titatis non conueniret numero nec q̄titati in sacramento altaris. Ideo dico ꝙ actus diuisibilitatis semper conuenit quātitati quia ratio eius est esse diuisum .i. habere plures partes distinctas sed contra motui etiā conuenit diuisibilitas forte dicis post aris. v. metha. ꝙ motus non ē diuisibilis nisi per accidens vnde non est q̄tus per se sed per magnitudinē nec in logica ponitur species quātitatis. Contra partes motus realiter distinguūtur a partibus magnitudinis ergo est ibi alia diuisibilitas antecedens patet quia partes motus nō sūt permanentes sicut partes magnitudinis ergo sunt alterius rationis. Item ad aliud continuātur partes motus et magnitudinis ergo est alia continuitas. Itē in parua magnitudīe pōt esse motꝰ maior.

¶ Ad vndecimum dicūt quidem ꝙ quātum sumit̄ dupliciter videlicet materialiter ꝛ tūc ideꝫ est ꝙ habens quantitatem. Et formaliter et tunc ideꝫ est ꝙ habens partē extra partē. Et hoc mō q̄titas possꝫ dici quāta licet hoc sit improprie dictum. Ad aliud dicitur negando sequelā nec sequitur vbicunqꝫ est longitudo ibi est latitudo ergo corpus est ita longū sicut latū vnde magnitudo profunditatis habet attendi penes maximā lineam mensurantē profunditatem et latitudo penes maximā lineā mensurantē illam. Hic queritur. An corpus quadratū bipedale a quo deus separasset omnē quātitatē preter lineas esset duplū ad pedale videt̄ ꝙ sic quia quātitas eiꝰ est precise dupla ad quantitatem alterius. Sed cō-

tra deposita vna medietate adhuc ipsum est duplū ad alterū ergo prius erat plusq̄ duplū. Item queritur. Ex quo quantitas distinguit vnam materiam ab alia vtrum illa sit q̄titas continua vel discreta videtur enim q̄ per vnitatem que est principium numeri materia sortis possit distingui a materia platonis. Et eodem modo posset queri. An materia signata dicit materiam sub quantitate continua sub vel vnitate.

¶ Ad primum dicitur q̄ esset virtualiter octuplū. Ad aliud dicitur secundum. S. T. q̄ materia signata est materia que sub determinatis dimensionibus consideratur opus. xxxi. vbi etiam videtur velle q̄ corpus de genere quantitatis non distiguitur a suis dimensionibus sed est tres dimensiones. Deinde dicit q̄ vnitas que est principium numeri predicamentalis non reperitur nisi in habentibus quantitatem cōtinuam et ideo ipsa est primum prīcipiū distīctiōis.

Ad quintum sic proceditur videtur q̄ entia naturalia nō sint determinata ad maximū et minimū quia secundum philosophū. ij. de anima si igni apponerentur infinita combustibilia in infinitum augeretur ergo non est determinatus ad maximum. Sed contra est philosophus q̄ ponit minimam carnem ergo etiam datur maxima vnde homo non potest esse ita magnus sicut celum.

¶ Respondeo dicendū s̄m. S. T. hic. lec. viij. Post q̄ phūs improbauit opiniones de principijs eorum qui de natura non naturaliter sunt locuti hic prosequitur de opinionibus eorum qui de principijs naturaliter sunt locuti. i. non remouētes motum et ideo vocat eos phisicos. i. naturales et primo ponit opinio anaxagore qui posuit prīcipia esse infinitas partes similes et contrarias sicut infinitas partes carnis que sunt similes inuicem et īfinitas partes ossis et aliorū qui habent partes similes. Cū tamen quedam sit ad alias contrarietas sicut partium ossis ad partes sanguinis est contrarietas scd̄m humidū et siccū. Hanc opinionē īpugnat phūs ponendo duo q̄ ponebat anaxagoras ex q̄bus p̄cedebat quorū primū est qd̄ etiam ab omnibus naturalibus philosophis supponebat q̄ ex nichilo nihil fiat. Et ideo necogeret ponere aliquid de nouo fieri qd̄ prius omnino non esset posuit oīa prius simul extitisse in vno cōfuso ex quo alia fiebant scd̄m q̄ ab illo extrahebātur. Sed hoc p̄cedebat q̄ nesciuit distinguere inter potentiam et actum ens tm̄ in potētia est quasi medium inter purū nō ens et ens in actu que igit naturaliter fiunt non fiunt simpliciter ex nō ente s̄z ex ente in potentia non autem ex ente in actu vt ipsi opinabant et ideo qua fiūt nō oportet preexistere actu sed potentia tm̄ secundo supponebat q̄ contraria fiunt ex alterutris videt enim ex calido fieri frigidū et econuerso et et hoc concludebat q̄ cum ex nichilo nihil fiat q̄ vnum contrariorum preexistit in altero quod quidem est verū secūdū potentiam nā frigidū est potentia in calido non aūt actu vt anaxagoras estimabat qui sic arguebat. Si aliquid est necesse ē q̄ fiat aut ex ente aut ex non ente. Non secundum p̄ primam suppositionē ergo primū vt aer fit ex aqua quod non esset possibile nisi in aqua preexisteret aer vnde volebat accipere q̄ omne quod fit ex aliquo p̄existebat in eo et quando obiciebatur sibi qd̄ hoc erat contra sensum dicebat q̄ preexistebat scd̄z partes minimas q̄ sunt nobis insensibiles p̄pter suam paruitatē vn̄ ponebat quodlibet in quolibet p̄mixtum scd̄m partes minimas et insensibiles et q̄ infinities vnum ex alio fieri pōt īfinitas partes minimas in vnoquoq̧ esse dicebat. Et q̄n dicebat sibi sequeretur q̄ res ad inuicē non differrent. Dicebat q̄ res differre videbant et denominātur ab eo qd̄ maxime superhabundat in eis. Et sic aliquid dicitur album licet nichil sit pure aut totaliter album aut os s̄z id quod plus est in vnoquoq̧ hoc videtur esse ex natura rei sed contra secundum eum in qualibet re sunt infinite partes cuiuslibet speciei.

¶ Notandum preterea q̄ aristoteles. primo improbat hanc opinionem. Secūdo cōparat eam ad opinionē empedoclis. Primo ergo ponit. v. rationes. Prima oē infinitū est ignotū s̄m q̄ infinitum ē. Et dicit notanter s̄m q̄ infinitum est vt puta si sit infinitum scd̄m multitudinem erit ignotū secundū quātitatem. Cuius ratio est quia id quod est notum ab intellectu comprehenditur ab eo quātum ad omnia que ipsi⁹ sunt quod non potest cōtingere in aliquo infinito. Si igitur alicuius rei principia sunt infinita oportet ea esse ignota et per cōsequēs ea que sūt ex principijs quia tunc arbitramur nos cognoscere vnum quodq̧ compositum cum scimus ex quibus et quātis sit et sic res naturales erūt ignote. scd̄a ratio si alicuius totius partes nō h̄nt determinatam q̄titatem necesse est q̄ totū non habeat determinatam magnitudinem vel quātitatē quia quātitas totius consurgit ex partib⁹ sed hoc intelligendū est inquit S. T. de partibus existentib⁹ actu ī toto vt sunt caro neruus et os et per hoc excluduntur partes ipsi⁹ continui que sunt potentia in ipso sed impossibile ē q̄ animal vel planta habeat quantacunq̧ magnitudinem vel paruitatem ergo partes eius sunt determinate quantitatis ita q̄ non possunt in infinitū diuidi per ablationem nec sunt alique insensibiles propter paruitatem. Tertia ratio quia si ex aqua remouatur caro dum scilicet ex aqua generatur caro et si iterum ex residua aqua fiat alia segregatio carnis q̄uis semp̄ remaneat aliqua minor q̄titas carnis ī aqua tamen contingit dare aliquam paruā carnem qua non erit minor tunc sic segregando carnē ex aq̄ tandem deueniatur ad illā minimam qua ablata in residua aqua non erit amplius caro. Nec potest dici q̄ sint infinite minime carnes in aqua equales q̄ alias sequeretur q̄ aqua esset infinita et notanter dicitur equales inquit. S. T. non eñi est inconueniēs q̄ in aliquo finito in diuidendo procedatur in infinitum scd̄m eandē proportionē. Quarta ratio omne totū per remotionē fit minus cū autē q̄titas carnis sit determinata scd̄m magnitudinem capta illa minima carne ab ea non posset aliqd segregari quia sic daret minus minimo. Quinta rō sequeret q̄ infinita sunt in infinitis infinities quia secūdū anaxagoram quodlibet est in quolibet quotquot fiāt sepe rōnes.

¶ Notandum preterea q̄ doctor subtilis opinatur q̄ in rebus est dare maximum ita scilicet q̄ tanta est dabilis albedo q̄ de⁹ nec natura possent facere maiorem et adhuc illa esset finita. Sed de minimo dicit q̄ res naturales nō sunt ad minimum determinate. Contra hanc positionē sic arguitur. Quacunq̧ albedine creata deus scd̄m eū potest aliā creare et illam potest ponere in eodē subiecto ergo potest primam intendere quia duo accidentia solo numero differentia non sunt in eodem nisi faciant vnum. S̄z dices q̄ verū ē nisi altera eaꝝ sit ī sūmo tūc enim nulla ē sibi vnibilis. S̄z ꝯtra albedo sūma et remissa sūt eiusdem speciei ergo q̄cq̄d ē vnibile vni est vni-

bile alteri nõ eni sibi repugnat ratione sue nature cū
eadem sit intensa et remissa. Item tunc potentia dei
esset terminata ad maximū. Itē sit albedo sūma vt
xij. et infundat deus simul z semel. xx. gradus tunc
vel omnes isti facient vnum vel aliqui et aliqui non
Non secūdū cū nõ maior sit ratio de vno q̃ de alio.
Item in motu locali non datur summum quia q̃to
partes celi magis accedunt ad superficiem conue-
xam tanto velocius mouentur et motus naturalis
semper velocior est in fine q̃ in principio. Item nõ
datur summa visio patet quia sit illa vt. xij. tunc po
no q deus ponat cum primo visibili aliud corpus
visibile extensū sm opinionē suam tunc illud videbi
tur quia est ista presens sicut primū ergo prima vi-
sio intendetur. Item non datur maxima q̃titas cō
tinua sm extensionem vt potest probari per lineam
gratiuam ergo non datur maxima qualitas intēsi-
ue quin deus posset facere maiorem. Item secundū
eundem nõ datur minimū ergo non debet dari ma-
ximū. Itē si eēt aliqua qualitas sūma maxime esset
vt dicūt quidā theologi gratia aīe xp̄i sed probo q
de potest facere eā maiorē in esse gratie quia illa po
test acceptari a deo ad hoc q det alijs hominibus
maiorem beatitudinem intensiue z secundū aliquos
ad liberandum homines dāpnatos de potentia abso
luta ergo de potentia absoluta poterit eē maior in
eē gratie. Item secundū istū penitens semper resur
git ad maiorem gratiā ergo quacunq̃ gratia prius
data semper contingit dare maiorē. Item sequeret̃
q esset aliquod petm̃ qd deus non posset punire q̃a
secundum eū datur summa pena finita tamen. pona-
mus ergo q fortes iam demeruerit eam et sequitur
q si de nouo peccet istud nouū peccatū non poterit
amplius puniri. Et ita posset argui de merito si ali-
quis homo fuisset ab eterno et continue meruisset il
le intendisset habitus virtutū in infinitū. Item ca-
pio summā noticiā in anima fortis tunc secundum
aliquos illa potest poni in summa angelo qui est ma
ioris virtutis q̃ fortis ergo ille angelus potest eā
intendere ergo illa non erat absolute summa. Item
non datur maximus angulus obtusus nec acutus
nec contingentie quia maximus obtusus vel acut9
diuisibiliter distat a linea secū iacente vel non si nõ
ergo non distat et per consequens sunt eadem linea
Si primum ergo potest dari maior eo ponendo ter
tiam lineam inter illas duas. Similiter arguitur de
acuto querendo si diuisibiliter distet a recto simili-
ter de angelo ɔtingentie quia dato quocunq̃ circu
lo datur minor. Item detur maxima tristicia quam
fortes potest. Item z moriatur fortes et sit dāpnat9
tunc vel habebit maiorem tristiciam quando ē dā
natus q̃ quando est viator vel non. Si primum er-
go illa non erat maxima. Si secundum contra. seq̃-
retur q tristicia anime xp̄i non esset minor q̃ tristi-
cia anime dāpnati vel non esset maior q̃ tristicia via
toris sed quodlibet istorum est cōtra theologos igi
tur. Item ex quo non datur maximā corpus scʒ ex
tensionem ex hoc etiam potest probari q non datur
maxima figura nec maximus circulus quoniam se-
cundum geometriam super centrū quodlibet q̃tūli
bet occupando spacium circulū designare. ¶ Alia
est opinio quā tenet petrus de aliaco q scʒ forma in
esse qualitatis potest infinitū intendi tamen quali-
tates que sunt in anima licet secundū essentiam pos
sint infinitum augeri tamen ipsa anima nõ potest ni
si finite immutari a talibus qualitatib9 vt licet visio
ve est q̃litas quedam in infinitū possit augeri a deo

non tamen potest in infinitū augeri in esse visionis
ita q q̃uis illa visio augeatur in esse qualitatis ta-
men fortes non magis neq̃ melius videbit per eam
z ita dicit de charitate qz potentia est finite capaci
tatis actiue z ideo nõ potest nisi finite agere p istas
actiones. Sed contra hec qualitas potest in infini-
tū augeri demonstrata visione z hec qualitas est vi
sio ergo visio potest in infinitū augeri. Respondeter
q in sensu diuiso visio pōt infinitū augeri sed nõ po
test in infinitū augeri visio sicut hec linea potest au
geri z hec linea est bipedalitas quia bipedale est spe
cies q̃titatis et tamen non potest augeri bipedali-
tas. Contra hanc opinionē arguitur: due visiones
posite in eadē potentia faciunt vnum ergo si augea
tur illa qualitas etiam augebitur visio. Negat con
sequētiam quia p illas duas visiones potētia nõ me
lius videt. Alias sequeret̃ potentiā esse infinitam si
in infinitū melius posset agere et videre. Contra si
scđm cum essent infiniti aeres penetratiue sol p̄du-
ceret infinita lumina qz in quolibet aere p̄duceret
lumen z tamen est finite actiuitatis non enī esset ma
ior ratio q produceret lumen in vno aere q̃ in alio
et eodem mõ potest argui de colore in cuius circui-
tu ponuntur infiniti oculi vel infiniti anguli vt tan
git holcot in suis determinationibus. Item fortes
cum alio et alio auxilio in infinitū maius pond9 po
test portare et tamen nõ sequitur q iam sit infinite
virtutis ergo licet potentia in infinitum possit ha-
bere maiorem visionem vel noticiam cū auxilio dei
non sequitur q sit iam infinita quia vt dicit. S. T.
capacitas anime augetur secundū q maior sibi gra
tia infunditur. Item sequeret̃ q noticia anime xp̄i
non esset maior q̃ noticia supremi angeli nisi enim
eius capacitas esset aucta esset minor q̃ capacitas
infimi angeli. Si ergo gratia precise respondeat ca
pacitati naturali sequitur q non habet maiorē gra
tiam in esse gratie q̃ infimus angelus supposito q
capacitas actiua infimi angeli sit repleta. Item ad
gratiam siue charitatē anima se habet pure passiue
ergo licet ista in infinitū augeantur non p̄pterea re
quirit̃ maior capacitas actiua. Item tunc hō pos-
set deuenire in via ad tantam gratiā q amplius ni-
chil posset proficere qz videtur q tandem deueniret
ad illum gradum quē tu dicis esse summum. Forte
dicis q nunq̃ perueniret ad illum sicut angulus in
diametro circuli crescente circulo in infinitū cresce
ret nec tamen attingeret angulum rectum. Et sic q̃
dam dicunt q charitas vie nunq̃ potest attingere
charitatem patrie quia non sunt eiusdem rationis.
Sed contra inquit heruetis scđm quosdam sunt ea-
dem numero in via et in patria saltem non differūt
specie. Item angelis data gratia in creatione secun
dum capacitatem naturalium sed in infinitum per-
fectior angelus potest creari ergo in infinitū potest
dari maior gratia q̃ gratia beati. ¶ Deinde argui
tur q sit dabile minimū naturale. Et sic habebunt̃.
iiij. conclusiones huius articuli. Prima est q quo-
cunq̃ dato contingit dare maius per virtutem pri
mi agentis. Secunda est q etiam in intellectu z vo-
luntate possunt qualitates in infinitū augeri a deo
vnde dicit. S. T. de veri. q. xxix. ar. iij. ad tertium q
capacitas creature dicitur secundū potentiā rece-
ptibilitatis. Potentia autem ad recipiendū est du
plex scilicet naturalis q̄ potest tota impleri. Alia ē
obedientie scđm q potest aliquid recipere a deo et
talis non potest impleri licet etiam scđm se homo ī
infinitū non possit actum suum augere tñ cum alio

potest. Tertia conclusio est ꝙ entia naturalia secundum extensionem sunt ad minimum determinata. Quarta ꝙ est probabile qualitates secundum intēsionem ad minimum terminari. hoc ē dabilis tā paruus hō ꝙ nō potest dari minor et tam paruus calor ꝙ non potest dari remissior in eodē subiecto. ¶ Unde notandum ꝙ dupliciter itelligitur dari minimū vno modo in toto et hoc vocant quidam minimum mathematice et sic non datur minimum quia quascunqꝫ parua in toto contingit dare minorem vtputa medietatem eius. Alio modo capitur minimum pro minimo phisice. idest quod est separabile et possibile naturaliter seorsum existere. ¶ Tertiam conclusionem probat Gregorius in .ij. distin. xvij. quia in aliquanta magnitudine subiecti potest naturaliter seruari forma naturalia et in aliquanta minore non potest ergo est dabilis minima ī qua potest vel maxima in qua non hoc est datur tam parua ꝙ non posset stare sub minore extensione siue q̄titate vel maxima inter eas sub quibus non potest stare ⁊ ista duo capiunť q̄si pro eadē. Secunda pars antecedētis patet quia forma cameli siue elephantis nō posset naturaliter seruari in tam modica q̄ntitate quāta est quantitas grani milij. Nec valet dicere ꝙ non est simile cum forma elephantis requirat corpꝰ etherogeneum idest dissimilium partium. Nam si partes homogenee quas requirit corpus elephantis possint esse semper minores poterunt in tam parua sumi q̄ntitate ꝙ constituent corpus etherogeneum in quantitate sinapis eiusdem rationis cum corpore quod nunc habet elephas et in illo poterit seruari forma elephantis. Ad hanc intentionem ē philosophꝰ hic contra anaxagorā. Sed hic dicit Sco. iij. ij. distin. q. ix. ꝙ propterea nō cogimur ponere minimum vel in nimam carnem quoniam non minꝰ cōcludit argumentum philosophi contra anaxagoraz quia dato ꝙ caro in infinitum diuidatur per segregationem saltem nō remaneret tanta vt possit ex ea quodcunqꝫ generabile generari. Sed contra philosophus dicit sic. Si omne corpus remoto quodam minus necesse est fieri carnis autem determinata ē q̄titas et magnitudo manifestum est ꝙ ex minima carne nullū segregabiť corpꝰ erit eī minꝰ minimo. Deīde arguit qꝺ dať minimus color secundum extēsionē per commentatorem .vj. phi. vbi ait. T. c. xlix. ꝙ minimus color est terminatus per se q̄admoduz minima forma est terminata scilicet ꝙ minimum eiꝰ quod potest esse coloratum in actu est terminatum q̄admodum minimum quod potest esse aliquid demonstratum est terminatum verbigratia quoniam minima aqua est terminata. Hec ille in forma. Ex quo patet ꝙ non solum in etherogeneis datur minimum sed etiam in homogeneis. S. T. j. q. vij. ar. iij. dicit ꝙ omnem formam substantialem consequūtur determinata accidentia inter que est quantitas vnde omne corpus naturale habet determinatam q̄titatem et in maius et in minus vnde dabilis ē maximus equus et minimus equus. Ex quo īfertur ꝙ omnia entia naturalia sunt ad maximuz determinata Grego. de arimino tenet oppositum quarte ꝯclusionis quia tamen eam quidam dicit esse de mente sancti thome potest pro ea sic argui per aduersariū datur minimum naturale capio ergo instans ī quo primo est minimū naturale tunc in illo instanti habet aliquam caliditatem et queritur quare illa est tante intensionis subito acquisita in illo instanti nō potest dari ratio nisi quia minor esse nō potest. Itē calor secundum intensionem non est in infinitum maioris virtutis ad conseruandum se q̄ calor secundū extensionem sed secundum extensionem est deuenire ad minimum ergo etiam secundum intensionē. Itē si aliquid transmutatur a summa caliditate ad frigiditatem est dabile primum instans in quo frigiditas est inducta vtpura ponamus ꝙ aqua seipsam reducat ad frigiditatem et signemus duo tēpora primum in quo semper in ea sit caliditas. Secundum in quo semper in ea sit frigiditas quia secundum eū nun q̄ iste qualitates remisse sunt simul et capio instans medium inter ista duo tempora. Et oportet ꝙ sit in subiecto caliditas vel frigiditas quia iter ista non datur mediuz vel ergo illa frigiditas est remissima et habetur intentum si non sequitur ꝙ dabilis est ea remissior cuz igitur mobile naturaliter prius transmutetur in medium q̄ in extremum sequiť ꝙ illa frigiditas que ponitur primo inducta nonē primo inducta. Dicetur forte ꝙ ista ratio non cōcludit quia non oportet ꝙ subiectum quando transmutatur prius sit sub medio q̄ sub extreemo vt si aliquid transeat de albedine ad nigredinem non oportet ꝙ transeat omnes colores medios sed hoc ē verum tantum in motu locali. Nam cum lumen generatur in aere non prius producitur lumen remissum q̄ intensum. Contra inquit galterus burlei sequitur ꝙ posset esse transitus de vna specie ad intentissimum gradum alterius speciei non pertranseundo formam remissam forme posterioris quia qua ratione non oportet transire medium ita neqꝫ mediuz aliquod eiusdem rationis. Item semper in motu continuo prius acquiritur gradus remissus q̄ intēsus sed alteratio secundum eum est motus cōtinuꝰ igitur. Item dato ꝙ non esset necesse ꝙ mobile transiret omnia media tamē hoc est possibile illo ergo posito queritur quanta frigiditas esset in illo instanti medio. hic dicit Gregorius ꝙ dato ꝙ transeātur omnia media non sequitur ꝙ sit dare primuz vel minimum medium vt patet de localiter moto quod transit omnia media spacia tamen nulluz est primū vel minimum spacium. Sed contra hoc non est simile quia per hoc non assignatur quanta sit illa frigiditas in primo instanti non esse caliditatis. Et similiter potest queri de frigiditate que est in primo instanti in quo producitur minimum subiectum frigiditatis secundum extensionem.

¶ Contra hec arguitur per argumenta Scoti lib. iij. distin. xiij. q. j. Capta aliqua albedine finita puta a queritur vtrum ascendendo sit statꝰ ad aliquā supremam possibilem et tunc non procedetur in infinitum in eius augmento aut non est status et tunc cum quanto aliqua magis excedit tanto sit perfectior sequitur ꝙ illa que in infinitum excedit sit infinitum perfectior et per consequens in se infinita ⁊ cum ipsa videatur a deo vt quoddam vnum factibile poterit ab ipso vnita causatiōe causari. Et sic deus posset facere aliquam albedinem infinitam.

Item omnis potentia potest reduci ad actū sed potentia ad totum augmentum est vna ergo possibile est ꝙ totum augmentum forme sit productum.

¶ Secundo secundum philosophum quantancunqꝫ magnitudinem contingit esse in potentia tantam contingit esse in actu sed impossibile est ꝙ actu sit forma infinita ergo falsum est ꝙ infinitam formam deus potest producere. Item quantancunqꝫ albedinem deus potest facere: deus potest facere hoc patet quia predicatum includitur in subiecto ponaꝰ

ergo in esse ꝙ quantacunq; potest creare tantaz creer. ergo non poterit vlterius maiorem creare. Item deus videt omnem albedinem ab eo factibilem aut ergo videt aliquam factibilem infinitam et tūc posset infinitam facere quod est falsum aut non videt infinitam factibilem et tunc sequitur ꝙ non posset in infinitum facere maiorem.

¶ Tertio quantacūq; albedo potest a deo fieri successiue tanta potest fieri ab eo simul sed nulla albedo infinita potest simul fieri ergo nec successiue probatur maior quia quod non possit simul fieri non est ex parte dei cum totam suam potentiam simul habeat nec ex parte perfectionis factibilis quia nō repugnat simul habere gradus quos importat de natura sua. Item sequeretur ꝙ esset possibilis aliquis motus rectus continuus in infinitum patet consequentia quia et augmētum et intensio motus recti sunt infinita sed consequens est falsum vt patet per philosophum et commen. viij. phi. patet etiam ratione quia omnis motus rectus est inter duos terminos inter quos impossibile est in infinitum recte moueri. Item natura inciperet moueri ad id ad qḋ non potest attingere et esset aliquis motus sine termino ad quem hoc autem est impossibile quia mot⁹ ex intrinseco suo requirit terminum ad quem et patet consequentia quia si posset esse talis intensio infinita nullus terminus citra infinitum erit essētialis terminus eius.

¶ Quarto si albedo potest augeri in infinitum ergo aliqua creatura ex natura sua absolute importaret infinitam perfectionem quod tamen est propriū deo. Item arguitur ꝙ dilectio dei non est in infinitum augmentabilis quia primum ens non est tantū diligibile a nobis q̃tum a se sed a se non est diligibile plus q̃ in infinitum igitur. Item tunc potentia anime esset infinite virtutis quia in infinitū potest actum suum augere et tam virtualiter continet omnem suum actum ergo iam est virtualiter infinita. Item arguunt theologi ꝙ tunc posset esse charitas maior charitate christi. Angeli etiam in primo instanti elicuerunt maximum actum quem possunt habere vt videtur ex prima parte. q. lxij. ar. vj. Forte tamen non est necessarium quia libere agunt.

¶ Quinto arguitur contra secundam conclusionē possibile est omnes animas creabiles esse creatas ergo non omni multitudine data contingit dare maiorem per dtum. antecedens patet quia quelibet singularis illius vniuersalis est vera. ergo ipsa est vera: vnde ista est vera possibile est istas animas creabiles esse creatas: et sic de singulis. Item in quolibet tempore sunt infinite partes proportionales ergo tot sunt partes proportionabiles quot sunt anime creabiles: ergo in tota hora potest deus producere omnes animas creabiles quo facto deus non posset amplius aliquam aliam producere quod si cōcedas sequitur ꝙ dei potentia erit exhausta. Item omnium natura constantium determinata est ratio magnitudinis et augmenti ergo nulla qualitas nec aliqua magnitudo in infinitum est augmentabilis. Forte dicis verum est a creatura non tamen a deo. Contra. S. T. per hoc. j. q. vij. ar. iij. probat ꝙ non potest esse aliquod infinitum actu secundū magnitudinem quod non esset verum si res in infinitū posset augeri.

¶ Sexto arguitur contra tertiam conclusionem a Scoto et est argumentuz. S. T. hic in cōmēto sicut essentiale est quāto posse diuidi in partes ita est ei essentiale per phi. ꝙ singulum eorum in que diuiditur possit esse hoc aliquid. id est per se esse vel diuisibilitas est passio quantitatis ergo omne quantuz potest diuidi in partes per se existentes ergo nulli eorum repugnat per se esse. Constat autem ꝙ forma naturalis est quanta igitur. Item omnes partes aque sunt eiusdem rationis cum toto sed toti non repugnat per se esse ergo nec alicui parti quia est eiusdem speciei.

¶ Septimo circunscribatur omne corruptiuum et diuidatur aqua minima tunc vel partes remanebūt et sic dabitur minus minimo. Si dicas ꝙ resoluentur in continens. Contra pono ꝙ corpus sit i vacuo Si dicas ꝙ partes anichilabuntur sequitur ꝙ creatura potest anichilare. Item sequeretur ꝙ est dare primam partem motus ad formam. Sed contra agens naturale prius agit in propinquum q̃ in distans ergo prius producit formam in medietatem minimi q̃ in totum minimum quia qua ratione dicis ꝙ in instanti in toto minimo ꝑducitur calor eadem ratione dicetur ꝙ in eodem instanti i alia parte producetur calor et sic de singulis et per consequens totus motus erit compositus ex mutationibus vel mutatis esse quod est contra phūm. vj. phi.

¶ Octauo aliquod subiectum potest partibiliter. id est successiue moueri ab vna forma ad aliam ergo nullus gradus acquiritur in instanti sed q̃libz pars acquiritur successiue. Item arguit paulus qꝛ si daretur minimus ignis aut minima caro tūc daretur vltimum instans esse illius quia incipiat talis ignis minui per diuisionem vel per ablationem partium tunc verum est dicere ꝙ nunc est et non immediate post hoc erit igitur secunda pars patet qꝛ post hoc si sit erit minor et sic daretur minus minimo. Item vel minimum corrumpitur subito vel successiue. Si primum ergo desinit esse in instanti totaliter. Sed contra alterans prius alterat et indisponit vnā partem q̃ aliam ergo forma prius expellit᷑ ab vna parte q̃ ab alia. Item si concedas ꝙ minimum naturale habet vltimum instans sui esses sequeretur ꝙ anima rationalis non crearetur in instanti quia dem⁹ minimum naturale in quo debet ītroduci forma humana et ꝙ illud nunc habeat vltimum instās sui esse tunc anima rationalis non est in illa materia in hoc instanti nec potest dari instās in quo primo erit ergo in nullo instanti creabitur ꝛ suppono ꝙ anima non creatur nisi in materia.

¶ Nono agens naturale potest in sua virtute augeri et melius disponi ergo in quancunq; materiam potest producere formam adhuc potest producere in maiorem. Item non potest dari homo ita magn⁹ qui adhuc possit rarifieri vel comedere ergo potest semper augeri. Forte dicis sicut in minimo ꝙ si rarefiat desinet esse. Et si minimum condensetur corrumpitur alias daretur maius maximo et min⁹ minimo contra sequeret᷑ vt prius ꝙ homo haberet vltimum instans sui esse.

¶ Decimo non datur minimus angulus rectus secundum extensionem. Item in formis mathematicis non datur maximum ergo non omnia sūt ad maximum et minimum determinata. Item in sacramēto altaris albedo corporis christi non est extensa ergo ad suum esse non requirit determinatam extensionem et similiter arguitur de anima. Item in aliquo instanti nature est forma ante quantitatem ergo esse sine quantitate nō repugnat forme immo cōuenit sibi. Item tunc naturalia essent composita ex

indiuisibilibus patet sic quia sunt composita ex minimis naturalibus que non sunt diuisibilia ergo sunt indiuisibilia.

¶ Undecimo actiuitas anime est infinita ergo non terminatur ad maximum antecedens pz quia a nulla temptatione potest vinci. Forte negas quis non est possibile secundum multos theologizantes quin homo venialiter peccet et sic videtur ꝙ pro aliquo tempore voluntas vincitur. Hoc nichil est quia loquimur de immortali. Item bonum nature est in infinitum diminuibile per malum morale quia non potest totaliter auferri ergo non datur minimum bonum nature sicut etiaz non datur minimum tempus quia semper habet prius et posterius.

¶ Duodecimo arguitur contra quartam conclusionem quia quacunqz volitione data in voluntate contingit dare minorem alias voluntas necessitaretur nisi posset producere actum ita remissum sibi placet. Item sit corpus luminosum aerem illuminans ad quantancunqz distantiam tunc patet ꝙ in parte remota lumen est semper minus et minus intensum ergo non datur minimum signetur enim pars in qua est minimũ lumẽ: tũc post illã partez est alia pars in qua adhuc lumen minus quia plus distat a corpore luminoso. Item tunc visio haberet vltimum instãs sui esse quia datur minima visio et incipiat visibile elongari tunc vel visio desinit esse vel remittitur si secundum datur minus minimo ergo primum. Item indiuisibile additum alteri non reddit ipsum maius sed minimus calor per te est indiuisibilis secundum intensionem ergo si addatur alteri calori nõ reddit ipsum maiorem quod tamen est falsum apud nominales nos autem negamus talẽ additionẽ. Itẽ nõ datur minimus motus localis sed loquor de permanẽtibus.

¶ Ad primum dicendum ꝙ huiusmodi argumenta probarent ꝙ etiam in numeris non est procedere in infinitum et etiam in magnitudinibus ideo dicitur ꝙ non sequitur hanc albedinem in infinitum aliqua albedo potest excedere ergo aliqua albedo potest in infinitum hanc albedinem excedere quia in antecedente albedo stat simpliciter vel confuse tantum et in consequente stat determinate. Et ideo cum infertur ꝙ illa que in infinitum excedit ꝛc. Negatur sequela propter falsam implicationem implicat enim ꝙ ex illo antecedente sequatur ꝙ aliqua sit possibilis excedens in infinitum quod falsum est. Ad aliud dicitur ꝙ per illud probaretur ꝙ sit possibile in sensu composito continuum esse diuisum in quãlibet partẽ. Quidam non habent pro inconuenienti ꝙ deus possit facere infinitum quia albedo separata apud. S. T. est aliquomodo infinita sed de hoc postea sz hoc non tenendo dicitur ꝙ nulla est potentia ad totum augmentum cathegoreumatice capiendo totum quia tale non est dabile.

¶ Ad secundum negatur consequentia quia in minore est sensus compositus et infinitum capitur cathegoreumatice in consequente vero est sensus diuisus et capitur infinitum sincathegoreumatice vnde sensus est aliquãtã formam deus potest producere et non tantam quin maiorem. Ad aliud dicit grego. ꝙ non est necessarium ꝙ quelibet propõ vera de possibili possit poni in esse nisi quãdo est vera in sensu composito. Ad aliud negatur consequentia vt pater in numeris. S. T. in .i. dist. xvij. q. ij. ar. iiij. primũ.

¶ Ad tertiũ dicit Ockam negãdo maiorem sed contra inquit grego. quelz singularis eius ẽ vera demonstrata enim aliqua latitudine qualitatis successiue facibilis verũ est dicere ꝙ illa põt simul fieri a deo igitur aliter dicit ꝙ nulla ĩfinita qualitas potest a deo fieri successiue tamẽ in infinitũ successiue põt fieri maior qualitas. Quidã aliter rñdẽt vñ precedẽtẽ ppõnẽ ponũt in esse p istas albedinẽ duorũ graduũ deus causat albedinẽ triũ graduũ deus causat ꝛ sic de singulis. Et similiter mõ ponit ista in esse in quotcũqz partes põt deus diuidere põt deus diuidere. Et negant predictã maiorẽ qz motũ localẽ põt deus facere successiue ꝛ tñ non põt eũ facere simul. Et infinitos gentes futuros deus põt facere successiue ĩ dãnatos et tamẽ non posset facere illos simul. Ad aliud dz ꝙ motus inter duos terminos in infinitũ a deo posset augeri. Sicut quidã dicũt ꝙ sincathegoreumatice infinitũ pondus sor. põt portare nõ tamẽ sequitur ꝙ dabile sit maximũ põdus qd sortes põt portare. Ad aliud dz ꝙ adeo pot fieri motus q̃ nunqz terminatur vt quidã dicũt de tota terra si moueret ad centrũ.

¶ Ad quartũ dz ꝙ albedo intẽsa nõ est essentialiter perfectior q̃ albedo remissa. Ad aliud dz ꝙ deus nõ est tantum diligibilis a nobis q̃tum est diligibilis a se sz tñ ꝛ q̃uiũ notẽr q̃titate dilectiõis qz deus semp perfectiore actu diligit se q̃ nos possemus eũ diligere. Nos enĩ nullã ponimus dilectionẽ infinitaz et dato ꝙ in nobis poneretur dilectio infinita adhuc dilectio dei excederet illã. Ad aliud patz ex dictis de charitate anime xpi videtur quibusdã ꝙ deus non posset eã augere qz. S. T. dist. iij. q. vij. ar. xij. ꝙ non põt esse nec intelligi maior vnio creature rõnalis ad deũ ꝛ ideo grã eius pertingit ad sũmã mensurã grẽ ꝛ est infinita scdm rõnẽ grẽ nõ aũt vt est quoddã ens. Si aũt queratur de grã viatoris an possit attingere grãz btĩ per cõtinuu augmentũ videtur probabile ꝙ sic ex. s. t. opus. lxj. c. de augmẽto caritatis. Aliter opinãtur alij ex. s. t. de ve. q. xxix. ar. iij. quintum.

¶ Ad quintũ rñdet grego. negãdo añs. Et cũ dicitur hac ꝛ illã põt deus creare ꝛ sic de singulis i sensu composito negatur lz q̃lz sit possibilis sicut de stramontis duobus contradictorijs hec copulatiua est ĩpossibilis hec ẽ vera ꝛ illa ẽ vera ꝛ tñ quelz pars est possibilis. Siliter in sensu diuiso ista põt esse v̾a ꝛ tñ nõ sequitur ꝙ in sensu cõposito possibile sit ista esse v̾a scdo dicit ꝙ oẽs aĩas creabiles demonstrari põt intelligi dupliciter vno mõ ꝙ demõstrarentur oẽs quarũ quelz ẽ creabilis. Alio mõ ꝙ demõstrarentur oẽs q̃ sunt creabiles. Si primo mõ tunc ista ẽ falsa iste anime possunt esse create ꝛ nõ est singularis illius vniuersalis oẽs anime creabiles possunt esse create quia illis omnibus demonstratis hec non est vera iste anime sunt creabiles licet quelibet earum sit creabilis. Et si queratur an iste sint creabilia demonstrando omnes quarum quelibet est creabilis dicit ꝙ non. Si vero demonstrentur secundo modo dicit ꝙ talis demonstratio est impossibilis quia nulle creabiles sunt omnes creabiles. Dicit ergo ꝙ sicut quelibet singularis illius vniuersalis est vera ita ipsa est vera non tamen sua de inesse est possibilis. Et ideo per hoc non infertur antecedens quod habet sensum compositum vnde non sequitur omnes anime creabiles possunt esse create in sensu diuiso ergo possibile est omnes animas creabiles esse creatas quia antecedens est verum et consequens falsum. Si autem queratur de veritate huius vniuersalis omnes anime quarum quelibet est creabilis possunt esse create dicit ꝙ est falsa quia habet vnam singularem falsã scilicet in qua demonstrentur omnes collectiue a deo quaruz quelibet est creabilis. Contra ista instatur sic secundum

eum omnes anime creabiles possunt eē create ergo omnes anime quarum quelibet est creabilis possūt esse create tenet consequentia quia anime creabiles et anime quarum quelibet est creabilis conuertunt̄ Item bene sequitur. Iste sunt anime quarum quelibet est creabilis ergo iste possibiliter sunt demōstrā do omnes quarum quelibet est creabilis alias subiectum antecedētis non supponeret et vltra iste possibiliter sunt ergo iste possunt esse creabilia. Item iste quarum quelibet est creabilis sunt hoc creabile et hoc creabile et sic de singulis ergo sunt creab'ia. Item iste anime quarum quelibet est creabilis possibiliter sunt anime ergo creabiles. Item tunc ista omnis chimera currit non haberet singularem quia subiectum non verificatur de aliquo hoc quidaz cōcedunt licet sit vniuersalis sed contra tunc non quelibet singularis eius esset falsa. Dico preterea ꝙ impossibilia et chimera possunt demōstrari scilicet ad intellectam et ideo non videtur bene dictum ꝙ demonstratio qua demonstrantur omnes anime creabiles sit impossibilis. Dicendum igitur ꝙ hec est vera in sensu diuiso capiendo omnes distributiue omnes anime creabiles possunt esse create non autem capiendo omnes collectiue quia tunc subiectum non supponit vnde nec deus in infinitis partib⁹ hore posset producere omnes animas creabiles. Ad aliud dicitur ꝙ illa ratio bene probat ꝙ in naturalibus non reperitur infinitum.

¶ Ad sextum respondet. S. T. hic et in secūdo dis. xxx. q. i. ar. ii. ꝙ licet corpus mathematice. idest de genere quantitatis acceptum sit diuisibile in infinitum corpus naturale non est diuisibile in infinitum in corpore enim mathematico non consideratur nisi quantitas in qua nichil inuenitur diuisioni repugnans. Sed in corpore naturali inuenitur forma naturalis que requirit determinatam quantitatem sicut et alia accidentia vnde non potest inueniri quātitas in specie carnis nisi infra aliquos terminos determinata. Dico preterea ꝙ non omne continuū ē diuisibile in partes sic ꝙ vna possit separari ab alia vt patet de celo. Item nasus hominis est eiusdem speciei essentialis cum homine et tamen non potest per se esse sicut homo Forte negas primam partem sed probatur quia nasus hominis componitur ex materia et forma eiusdem speciei cum toto homine. Itē nasus hominis continuatur aliis partibus ergo est eiusdem speciei cum eis. Dico preterea ꝙ de ratione continui est esse diuisibile. idest ꝙ habeat partem realiter distinctam ab alia nec oportet ꝙ vna sit extra aliam secundum situm vt patet de corpore christi in sacramento eucharistie. Item non sequit̄ istd est eiusdem rationis sicut prius ergo potest perseuerare in esse sicut prius vt patet de homine vulnerato in corde. Sed nonne medietas minimi naturalis est minor eo si sic ergo datur minus minimo. Dicendum ꝙ non dat̄ minus qđ possit per se subsistere.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ si minimum diuidatur resoluetur in continens. Et si ponatur in vacuo nō poterit diuidi. Ad aliud dicitur ꝙ non datur prima pars motus sed bene datur primum motatum quia forma introducitur in ipso minimo per subitam mutationem. Et dico ꝙ non semper agens prius alterat partem sibi proximiorem quando pars proximior non est per se susceptiua forme introducende per ipsum agens nec est simile de productione primi minimi et de aliis sequentibus quia partes sequentes non per se subsistunt sed vniuntur prime.

¶ Ad octauum dicetur postea. Ad aliud quidā nō habent pro inconuenienti ꝙ minimum naturale habeat vltimum instans sui esse. Sed videtur illo concesso ꝙ res permanens semper desinit per vltimum instans sui et incipit per vltimum instans non esse quia anteq̄ȝ res corrumpatur semper ē deuenire ad minimum. Forte dicis ꝙ quo ad illud minimuȝ res habet vltimum instans esse. Tunc queritur de forma que in illo minimo immediate post hoc producetur quia cum illa habeat minimum naturale queritur an illud fiet in instanti vel in tempore. Si primum ex quo instans non est immediatum instanti q̄ritur sub que forma erit materia per tempus medium inter illa duo instantia. Si dicas ꝙ minimū forme sequentis producetur in tempore sequit̄ ꝙ pars producetur post partem et sic dabitur minus minimo ideo dicitur aliter ꝙ illud minimum non potest subito esse. Si dicas pono ꝙ minime carni applicetur vnum agens contrarium quod incipiat corrumpere aliquam partem eius vel aliquam condensare. Non admitto casum dicit venetus primo phi. vnde applicato contrario frigido. a. minime carni vel minimo igni non immediate post hoc corrumpetur aliqua pars. a. neq̄ȝ condensabitur sed bene alterabit̄ et frigesiet immediate post hoc nec est quēlibet gradum frigiditatis sequitur aliquis gradus densitatis immo inducetur certa latitudo frigiditatis anteq̄ȝ īducatur aliqua densitas et tandem illud minimum habebit primum instans non esse. Sed contra ponamus ꝙ minima caro habeat etiam minimā frigiditatem et omnes alias qualitates minimas secundum intensionem et applicetur sibi contrarium. Posset dici ꝙ in primo instanti applicationis minimum primo non est sicut actus opinatiu⁹ corrumpitur ab actu scientie in primo instanti sui esse sic ꝙ actus opinatiuus tunc non est.

¶ Ad nonum negatur antecedens. Et similiter ad aliud licet calefiat non fit maior.

¶ Ad decimum dicit. S. T. et Albertus ꝙ in mathematicis non datur maximum neq̄ȝ minimum. Ad aliud quidam diceret ꝙ albedo christi si relinquatur sue nature corrumperetur quia non est extēsa. Sed contra non habet modum quantitatiuuȝ ergo non est corruptibilis. Dico ergo ꝙ habet determinatam quantitatem licet non sit extensa. Ad aliud dicunt quidam illa instantia nature nichil esse in re sed solum in intellectu. Sed contra causa est prius natura effectu secluso intellectu dicendum vt supra. Ad aliud dicitur ꝙ non sunt indiuisibilia mathematice. idest puncta.

¶ Ad vndecimum dicit quidam ꝙ delectatio poterit tantum augeri ꝙ generabit fastidium et sic non necessitabit voluntatem. Sed hoc nichil est quia sit et argumentum de tristicia Dicunt alii ꝙ voluntas est infinite virtutis extrinsece sed non intrinsece q̄a a nullo extrinseco potest vinci et si dicatur difficilius est vincere vnam tēptationem q̄ȝ aliam ergo tandem potest superari. Dicendum ꝙ verum est si deus permitteret vnde Gregorius in primo dis. prima cōcedit ꝙ positus in igne necessario tristatur sed dicunt alii ꝙ talis tristicia homini non imputatur sicut dicunt de actibus stultorum. Alii dicunt stultos nullos habere actus voluntatis. Posset dici licet voluntas propter temptationē si non iuuaretur a deo non posset aliquando nullum actum habere non tamen necessitari potest. ad habendū hunc actū vel illum ad aliud dicit. S. T. prima parte ꝙ bonū

nature est finitum nec potest auferri quia non diminuitur per ablationem sed quia per malū homo magis elongatur a suo fine ideo est min⁹ abilis ad ip͡ȝ. ¶ Ad duodecimum diceretur ꝙ voluntas necessitatur ex suppositione. Ad aliud potest dici ꝙ nō datur minimum secundum intensionem quando illud vnitur alteri secundum extensionem vel ꝙ lumen se per terminatur ad certum gradum et vltra illum nō potest produci minus quia non posset subsistere. Ad aliud potest dici ꝙ visio haber vltimum sui esse vt alias dicetur. Ad aliud dicatur vt supra. ¶ Sȝ hic est dubium quia bene sequitur iste aer potest durare per certum tempus ergo quelibet pars separata potest durare per aliquot tempus licet minus probatur consequentia quia nulla pars est in infinitum minoris virtutis ꝙ̄ totum. Item producat de⁹ medietatem minimi in vacuo ee queritur a quo corrū̄petur cum nichil ibi sit si a nullo ergo non desinit esse sed per se stat. Item tertio ex quo passu. S. T. habetur ꝙ datur minimum. Ad primū dicitur ꝙ pars non corrumpitur propter defectum resistētie sed q̄ntitatis. ratione cuius non est a toto separabilis. Ad aliud dicitur ꝙ corrumpitur non ab aliquo positiue sed priuatiue propter defectū quantitatis. Ad aliud dicit. S. T. in. ij. dist. xiiij. ar. j. iiij. ꝙ in qualibet specie oportet esse terminum quendam rarefactionis vltra quem species non saluatur vnde vltima raritas ad quam non potest peruenıri est secundum ꝙ materia stat sub forma ignis vt dicit cōmen. iiij. phisicorum vnde aqua posset tantum rarefieri ꝙ iaȝ non esset aqua et. d. xxx. q. ij. ar. ij. dicit de minima aqua ꝙ si diuidatur non erit vlterius aqua ⁊ in. iij. d. iij. q. v. ar. ij. Tertiuȝ dicit ꝙ minimū quātitatis hominum in primo instanti figurationis et animationis parum excedit quantitatem formice vnde dicit ꝙ minimum quantitatis in vno indiuiduo est in primo instanti sue animatiōis hoc probat per philosophum in. q. de animalibus quia. xl. die inuenta ē mulier patiens aborsum et corpus prolis habebat omnia membra distincta et erat sicut magna formica. Quidam dicunt christum fuisse minimum hominē. Deinde. S. T. videtur ponere minimā immutationē ad vidēdū quia dicit in. iiij. dist. xliiij. q. ij. ar. j. q. iiij. Ad sextū ꝙ visus corporis gloriosi ex minima immutatione poterit videri. Item videtur ponere minimam charitatem. Dicit enim in. iij. distin. xxxj. q. j. ar. iij. ꝙ charitas minima potest resistere cuilibet temptationi. Si quis velit exponere aliter has auctoritates poterit tenere oppositum quarte conclusionis et sic non omnium natura constantiū erit certus terminus decrementi. Ad argumentum capitale dicetur in secundo de anima.

¶ Sequitur in textu. Omnes igitur contraria.

¶ Circa hunc textum queruntur quinq̄. Primo an principia rerum naturalium sint contraria. Secundo an sint tantum tria principia rerum naturalium Tertio an materia appetat formaȝ. Quarto an forma substantialis ante generationem rei sit in materia secundum esse formale formabile. Quinto an ex nichilo aliquid facere seu creare sit possibile.

Ad primum sic proceditur videtur ꝙ principia rerum naturalium non sint contraria quia substantie nichil est contrarium sed potius qualitati. Qualitas autem nō est principium rei naturalis igitur. Sed contra est philosophus. ¶ Respondeo dicenduȝ ꝙ superius philosophus reprobauit opinionem anaxagore qui dicebat ꝙ quodlibet poterat segregari a quolibet. T. c. iij. Hoc autem est falsum quia accidens non potest separari a subiecto quia semper dicitur de subiecto. Itē dicebat oīa ī principio fuisse cōmixta sed p intellectū incepert segregari. Contra inquit philosophus quicunq̄ intellectus querit facere quod est impossibile fieri est indecens intellectus sed secundum anaxagoram impossibile est omnia esse segregata ergo indecens est intellectus intendēs rerum segregationem. Et si queratur vnde cognoscetur ꝙ aliquid sit accidens. Dicendum per vnam propositionem philosophi quod vni est substantia nulli est accidens vt supra dixit philosoph⁹. Quia ergo videmus lumen esse accidens in istis inferioribus etiam concludimus ꝙ lumē quod est in sole etiam est accidens. ¶ Notandum preterea ꝙ quedam sunt accidentia separabilia vt tangit philosophus. T. c. xxviij. Alia sunt inseparabilia et per se et hoc ē accidens in cuius diffinitione ponitur subiectū cui accidit sicut simum est per se accidens nasi quia in diffinitione simi ponitur nasus. Est enim simum nasus curuus ¶ Notandum preterea ꝙ anaxagoras ex hoc ꝙ videbat ꝙ aliquid fit magnum ex congregatione multarum partium similium paruarum sicut torrens ex multis guttis credidit ita esse in omnibus quod est falsum. Quedam enim ex similibus generantur et in similia resoluuntur sicut lutum diuiditur in luta. In quibusdam autem non est sic sed generantur ex dissimilibus sicut lateres non fiūt ex lateribus sed ex luto. Nec domus fit ex domibus sȝ ex lateribus vnde contra anaxagoram ponitur ista conclusio. Non quodlibet est in quolibet nec quodlibet fit ex quolibet per se quia album non fit ex musico per se. ¶ Notandum preterea ꝙ secundum philosophum. T. j. c. iiij. melius dixit de principiis naturalium empedocles ꝙ̄ anaxagoras quia empedocles posuit principia finita ex hoc communis habetur auctoritas ꝙ sine necessitate non est ponēda pluralitas. Pro quo sciendum ꝙ quidam philosophi ponebant tantum vnum principium et ex eo alia principiabantur et fiebant secundum rarietatem et densitatem vt qui ponebant aerem principium dicebant ꝙ ex eo rarefacto generatur ignis. Ex eo autē condensato generatur aqua. Unde densuȝ est quod multum habet de materia sub parua quantitate. Rarum autem quod parum habet de materia sub magna quantitate et isti quodammodo concordabant cum platone qui ponebat magnum et paruum principia sed in hoc differebant quia plato posuit magnum et paruum ex parte materie quia ponebat vnum principium formale quod est quedā ydea participata a diuersis secundum diuersitatem materie Antiqui vero naturales ponebant contrarietatem ex parte forme qui ponebant primum principium vnam materiam ex qua multa constituuntur secundum diuersas formas. Anaximander ponebat ꝙ illud vnum ex quo alia fiebant et extrahebantur vnū principium et in eo erant omnia commixta empedocles vero et anaxagoras ponebant illa que in eo p miscebantur esse principia et ideo ponebat multa principia. Anaxagoras infinita empedocles vero non ponebat nisi quattuor que communiter dicuntur elementa scilicet ignem aerem aquam et terram Item anaxagoras dicebat mundum tantum semel esse factum per segregationem. Empedocles vero ponebat mundum sepe esse factum. Item dicebat

ꝙ in mixto sunt multorum germanorum capita sine ceruice sed postea per amiciciam facientem conuenire germana fiunt ⁊ homogenea ⁊ vniuntur ceruices alijs partibus corporis.

¶ Notandum preterea sicut dicit philosophus hic multi philosophorum secuti sunt veritatem in aliquibus no quasi ab aliqua ratione moti sed sicut ab ipsa veritate coacti. vnde dicit philosophus pmo metha. Et. S. T. lec. vi. ꝙ erant sicut inerudiri in bello q̄ circunducti sepe bonas plagas faciũt. Item dicit ꝙ balbuciens erat eorum philosophia. vnde recte dixerũt omnes antiqui philosophi ponentes contrarietatem in principijs. vnde permenides licet diceret esse vnũ ẜm rationem tamen posuit plura principia ẜm sensuz scilicet calidum ⁊ frigidum. Et attribuebat calidũ igni frigidum vero terre. Aliqui autẽ ponebant vnũ principium cum quadam contrarietate que est inter rarum ⁊ densum. Si dicas ex quo rarum ⁊ densum erant principia quomodo ergo posuerunt tantũ vnũ principium. Dicendum ꝙ dicuntur posuisse tantum vnum principium materiale. Democritus ponebat omnia fieri ex indiuisibilibus corporibus que in suo contactu relinquebant quasdam vacuitates quas vocabat poros ⁊ sic ponebat corpora componi ex pleno ⁊ vacuo que sunt principia nature. Et si queratur ex quo ista indiuisibilia sunt eiusdem nature. An omnia composita sunt eiusdem speciei dicunt ꝙ no sed diuersificãtur ẜm diuersitatẽ figure sicut dictio ex ordine literarũ vt sum ⁊ mus. positionis ⁊ ordinis. vñ ponebãt principia esse contraria que sunt in genere positionis scilicet sursum ⁊ deorsum ante ⁊ retro.

¶ Notandum preterea ꝙ ad ostendendũ prima principia esse contraria supponitur ꝙ tria videtur esse de ratione principiorũ. Primũ ꝙ non sint ex alijs ẜm ꝙ nõ sint ex alterutris. tertium ꝙ omnia alia sint ex eis Sed hec tria conueniunt primis contrarijs ergo principia sunt prima contraria. Ad intelligendum autẽ quid vocet prima contraria considerandum ꝙ quedam contraria sunt que ex alijs contrarijs causantᷣ sicut dulce ⁊ amarum causantur ex humido ⁊ sicco calido ⁊ frigido. Et quia non est procedere in infinitum ideo deueniendum est ad contraria que non causantᷣ ex alijs. Et hec vocantur prima contraria. Hys igitur tres conditiones principiorum conueniunt quia enĩ sunt prima ideo non sunt ex alijs quia vero sunt contraria ideo non fiunt ex alterutris q̄uis enim frigidum fiat ex calido in q̄tum id quod prius erat calidum fit frigidum tamen ipsa frigiditas non fit caliditas. Tertium vero scilicet qualiter omnia fiant ex contrarijs ostẽditur premittendo ꝙ neq; actio neq; passio potest accedere inter ea que contingunt simul esse vel inter quecunq; indeterminata vt album non fit ex musico nisi secundũ accidens forte in q̄tum musico accidit nigrum vnde album fit per se ex non albo quod est nigrum vel medio colore coloratum ⁊ musicus fit ex immusico id est quod est natũ habere musicam ⁊ non habet. Similiter album non corrumpitur in musicum vt qui desinit esse albus non statim fit bonus cantor quod enim fit ⁊ corrumpitur nõ est antec̄ fiat nec est postq̄ corrũpitur. vnde quod per se fit ex alio oportet ꝙ in sua ratione includat nõ esse alterius siue in cõpositis siue in simplicibus sed magis latet in compositis quia opposita compositorum non sunt nominata. Oppositum enim domus nõ est nominatum. Composita autem fiunt ex incompositis

Ex quo patet ꝙ omnia fiunt aliquo modo ex contrarijs vel medijs media autem fiunt ex contrarijs sicut colores medij ex albo ⁊ nigro.

¶ Notandum preterea ꝙ in assignando principia cõtraria philosophi differebant quidam enim accipiebant priora contraria alij autem accipiebant posteriora. Item quidam capiebant priora secundum naturam quidam vero secundum sensum vt humidum ⁊ siccum calidum ⁊ frigidum sunt notiora secundum sensum calidum tamen ⁊ frigidum quia sunt qualitates actiue sunt priora humido ⁊ sicco quia actiuũ naturaliter est prius passiuo. Pitagorici posuerunt numerum parem ⁊ imparem esse principium et ista sunt notiora secundum rationem.

¶ Notandum pretterea ꝙ vniuersalia sunt notiora secundum rationem vt magnum ⁊ paruum singularia vero secundũ sensum vt rarum ⁊ densum que sunt minus communia. Item semper vnum contrariorum se habet vt melius ⁊ aliud vt peius quia semper alterum habet priuationẽ sui oppositi admixtã. Principium enĩ contrarietatis est oppositio priuationis ⁊ habitus. vt dicitur in. x. metha.

¶ Notandum preterea secundum. S. T. super. T. c. lvij. ꝙ omnia contraria que sunt in genere substantie non differunt genere sed se habent sicut prius et posterius quia in vno genere est tantum vna contrarietas scilicet prima eo ꝙ omnes alie contrarietates reducuntur ad vnam primam. Item si accipiatur ipsum quod est substantia nichil est ei contrarium. Si vero accipiantur formales differentie in genere substantie contrarietas in eis inuenitur. Si autem queratur que sunt illa principia que nos dicimus esse cõtraria. Dicendum secundum aliquos ꝙ sunt forma substantialis ⁊ priuatio. Tertium autem est principium scilicet materia ⁊ hoc alijs non contrariatur quia contraria non possunt esse simul. Materia autẽ potest esse cum aliqua priuatione ⁊ cum aliqua forma.

¶ Ex hys patent tres conclusiones quarum vna posita est contra anaxagoram. Secunda ꝙ non quodlibet fit ex sibi similibus. Tertia ꝙ principia rerum naturalium sunt contraria.

¶ Contra hec arguitur principia rerum naturalium sunt priuatiue opposita ergo non contrariantur antecedens patet quia vnum vocatur priuatio ⁊ aliud forma. Item substantie nichil est contrarium sed forma substantialis est substantia igitur. Item contraria sunt forme positiue sed priuatio non est huiusmodi ergo nulli contrariatur.

¶ Secundo contraria sunt forme actiue sed priuatio non est actiua igitur. Item que est illa priuatio q̄ contrariatur forme fortis si sit priuatio alterius forme ergo contraria sunt simul. si sit priuatio forme fortis. contra illa non est principium fortis ergo principia fortis non sunt cõtraria. Item celum est res naturalis ⁊ tamen sua principia non sunt contraria alias esset corruptibile. Dicendum ꝙ celum est naturale id est mobile sed non ad formam substantialem.

¶ Tertio contraria sunt sub eodem genere ergo nõ sunt prima principia quia genus est principiũ omnium que sub eo continentur. Item caliditas ⁊ frigiditas sunt prima contraria ergo prima principia de genere substantie non sunt prima contraria. vt dictum est. Si forte aliquis velit sequi auicennam et auerroim in solutione questionis dicentes ꝙ contraria sumuntur dupliciter scilicet large ⁊ stricte. Stricte enĩ sumũ

pta cõtraria sunt qualitates prime vel causate ex pri
mis. Large aũt sumpta contraria sunt continẽtia sub
se priuationẽ ⁊ habitum ⁊ ita intelligitur ꝙ pricipia
sunt contraria q̃ sunt opposita vt priuatio ⁊ habitus
Sed contra q̃ vn aristoteles probat duo esse cõtra
ria principia ratione vtitur ad hoc ꝙ ad agendũ suf-
ficiunt duo ergo ſm Aristotele principia sunt agen-
tia. Priuatio aũt ⁊ habitus nihil agunt. Priuatio
enĩ nihil agit ergo hec distinctio nulla est. Item quia
priuatio non diceret principium q̃ ipsa nihil est licet
enim relinquat subiectum proprium tamen nihil po-
nit sicut cecitas non plus ponit de visu in oculo ꝙ in
lapide licet in oculo relinquat subiectum visus pro-
prium. Omne autem principium videtur esse tale ꝙ
ex ipso causatur aliquid quod principiatur ab ipso.
Item si consequentia oppositorum debeant reduci
non reducentur in contraria sed potius in affirmatio
nem ⁊ negationẽ priuationem ⁊ habitũ quare ergo
philosophus potius nominat principia contraria ꝙ
priuatiue opposita quod melius intellexissemus.

¶ Quarto si principia sint opposita sequit̃ ꝙ non po
tuerunt esse simul in materia quando ergo vnũ est in
materia alterum erit extra materiam quod si verum
est sequitur ꝙ non trãsmutet nec materia transmute
tur ſm ipsum. Item ad generationem rei sufficit ꝙ
alterum sit actiuũ ⁊ alterum passiuum. Hec autem
sunt materia ⁊ forma que nullo genere oppositionis
sunt opposita. Item vna proprietas principiorum est
ꝙ ipsa non sint ex alterutri sed vtrũqꝫ contrariorum
fit ex altero ergo principia non sunt contraria minor
patet q̃ album fit per se ex nõ albo quod est nigrum

¶ Quinto arguitur ꝙ rarum ⁊ densum non sint con
traria quia idem videtur esse rarum ⁊ densum respe
ctu diuersorum vt aqua respectu terre ⁊ respectu ae
ris. Item potest argui ꝙ plenum ⁊ vacuum non con
trariantur quia vacuum non est ergo nulli contraria
tur. Item priuatiue opponuntur.

¶ Sexto deus ⁊ celum sunt principia rerum ⁊ tamẽ
non contrariantur. Item arguitur cõtra conditiones
primorum principiorum per idem vel aliter. Contra
secundam quia elementa sunt principia mixtorum ⁊
tamen fiunt ex aliis scilicet ex materia ⁊ forma eorũ
⁊ materia fit ex suis partibus ⁊ theologi dicũt ꝙ mo
nas gignit monadẽ. i. filius est a patre tamen est prin
cipium. S. T. de po. q. x. ar. iiij. ad. xvi. Item arguit̃
ꝙ res naturalis non fit ex materia ⁊ forma q̃ non fit
ex his effectiue q̃ materia nihil agit nec subiectiue
quia forma nõ est subiectum compositi igitur. Item
posset argui ꝙ album non semper fit ex nigro vel me
dio colore colorato: quia mixtum album aliquando
fit ex elemento quod nullum habet colorem.

¶ Septimo arguitur ꝙ prima principia supponunt
aliaqꝫ quia priuatio est principiũ primũ ⁊ tñ aliud sup-
ponit scilicet materiam. Item forma similiter pre-
supponit materiam ⁊ per eam indiuiduatur.

¶ Octauo arguunt quidam nominales ꝙ in princi-
piis non sit contrarietas quia materia ⁊ forma non
contrariantur ⁊ priuatio solum distinguitur ratione a
materia ergo priuatio et forma non contrariantur.
Item generationis principia sunt materia et forma
nec alia sunt principia intrinseca ergo in principiis in
trinsecis ⁊ per se non est contrarietas. Item arguit̃
ꝙ accidens potest esse sine subiecto quia secundum
porphirium aliquod est accidens separabile. Item
supra dictum est ꝙ album ⁊ musicum sunt idem sub

iecto sed musica potest esse sine subiecto albi q̃ mu-
sica põt remanere in anima corrupto toto cõposito.
Ite argit̃ ꝙ accidẽs inseparabile nõ debet diffiniri
p illũ subiectũ q̃ in diffinitione nigredinis nõ ponit̃
coruus ⁊ tñ est accidẽs insepabile respectu corui igr.

¶ Nono arguitur ꝙ non oportet ꝙ intellectus sit va
nus si nunꝙ quodlibet sit segregatum a quolibet q̃
primus motor non est vanus ⁊ vñ slicet nunꝙ cessa-
bit a motu ⁊ dictum est ꝙ deus vnam formam posset
in infinitum augere.

¶ Ad primum dicendũ ꝙ nõ solum est ibi priuatiua
oppositio pro quanto enĩ due forme sunt incompossi-
biles ⁊ oportet vnã expelli priusꝙ alia introducatur.
Ideo dico ꝙ priuatio ratione forme expellende vel
etiã forma expellenda habet aliquã contrarietatẽ ad
formam introducendã. similiter põt dici ꝙ materia
vt est sub priuatione vnius forme quodammodo con
trariatur illi forme vel dicat̃ sicut ad tertiũ. Ad aliũ
dicitur ſm alexandrum ⁊ auerroim ꝙ verum est in
compositis non autem in simplicibus. Secũdo dicit̃
ꝙ in substantiis reperitur contrarietas ſm ꝙ diffe-
rentie dicunt̃ contrarie ⁊ non solum priuatiue oppo-
site. vnde contrarietas capitur dupliciter. Vnomodo
pro repugnãtia duarum formarũ eiusdẽ generis sibi
inuicem succedentiũ in eodem subiecto ⁊ illa est du-
plex. Quedã enĩ est inter extrema. Alia vero est me-
diorum ⁊ extremorum. Alia est contrarietas. i. repu
gnantia duarũ formarũ que licet non reperiantur in
eodem supposito tamen fiunt circa idem genus.

¶ Ad secundum dicit albertus ꝙ contraria reperta
in qualitatibus sunt actiua. forme autem substantia
les solum habent modum contrariorum pro quanto
sunt incompossibiles. Secundo dicitur ꝙ forma sub
stantialis est actiua nec qualitas agit nisi vt instrumẽ
tum eius. Ad aliud dicetur in sequentibus.

¶ Ad tertium dicitur ꝙ principia non habent aliqũ
particulare principium quo realiter constituantur.
Ad replicas contra illam solutionem si quis eam ve
lit tenere. Respondet albertus magnus ꝙ priuatio
licet nihil sit tamen per hoc ꝙ reliquit aptitudine for
malem aliquid est ⁊ sic principiat motum rei mobi-
lis. Ad aliud dicitur ꝙ principia potius vocantur cõ
traria quia ab antiquis sic vocabantur vel propter ra
tionem supra tactam.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ priuatio est in materia se-
cundum aptitudinem suã. Ad aliud negatur de pri-
mis contrariis ꝙ sint ex alterutris vel aliter dicitur
ꝙ contraria possunt dupliciter considerari vno modo
ꝙtum ad formas. Et sic vnum non fit ex alio id est nõ
mutatur in aliud. Alio modo considerantur ꝙtum
ad subiecta ⁊ sic vnum fit ex alio vt tangit. S. T. hic
lec. xi. Sed contra. Tunc contrarium non fieret ex cõ
trario nisi per accidens scilicet ratione subiecti tamẽ
philosophus dicit ꝙ album per se fit nõ ex quocunqꝫ
sed ex non albo quod est nigrum. Item hoc modo pos
set dici ꝙ album fit ex musico scilicet ratione subie-
cti. Dicendum secundum albertum ca. x. Tract. iij.
per se dicitur dupliciter scilicet vt opponitur ad per
accidens. Alio modo vt opponitur ad id quod est pro
pter aliud. Tunc dicitur ꝙ vnum contrarium non fit
ex alio per se primo modo. Sed secundo modo pro
quanto terminus a quo est subiectum vt est sub for
ma contraria ⁊ non sub alia. Ratio primi est quia
vnum contrariorum non est pars alterius et ideo non
est principium eius per se.

¶ Ad quintū dicendum primo ꝙ hoc dictum est ſm opiniones antiquorū vel non inconuenit contraria reſpectiua dici de eodem ſicut idem eſt intenſum ⁊ remiſſum reſpectu diuerſorum vel dicatur de raro et denſo ſicut de magno ⁊ paruo dictum eſt in logica.
¶ Ad ſextum dicitur ꝙ deus nō eſt principiū intrinſecū de quo hic loquimur elementa etiā nō ſunt principia prima. Et res naturalis ſit ex materia ⁊ forma cōſtitutiue. Ad aliud dicitur ꝙ nichil fit ſubito albū ex elemento ſed tranſit per aliquē medium colorem.
¶ Ad ſeptimū dicitur ꝙ principiū primū nihil ſupponit ex quo conſtituatur tanꝙ ut pars eius.
¶ Ad octauū patebit in articulo ſequenti. Ad aliud dicitur ꝙ apud porphiriū accidens dicitur ſeparari ⁊ corrumpi nec eſt intelligendū ꝙ album et muſicum ſint idem ſubiecto quasi muſica ſit in toto compoſito Ad aliud dico ꝙ nigredo non accidens proprium ſicut riſibile quod debet diffiniri per ſubiectum.
¶ Ad nonū dicitur ꝙ intēdes complere actionē ſuā ſi hoc non poteſt vanus eſt ſed ſm ariſto. motor celi non intēdit ꝓ determinato tpe finire ſuum motum.

Ad ſecundū videtur ꝙ nō ſint tm̄ tria principia rerū naturalium qꝛ diuerſarum rerū diuerſe ſunt forme ⁊ quelibet forma eſt principiū igitur. Sed contra eſt phūs ⁊.ſ.t.opuſ.xxxi.qō ꝺꝛ de ꝑncipijs nature
¶ Reſpondeo dicendum ſm̄. S.T.lec.ij. Et.T.c.v. hic phūs incipit inquirere numerum principiorum ⁊ non loquimur hic de principio ſm ꝙ cauſa efficiens vel finalis poſſet dici principium. vnde eſt prima concluſio. ¶ Impoſſibile eſt ꝙ ſit tantum vnum principiū qꝛ principia debent eſſe cōtraria ⁊ ſic exploſa eſt ſententia permenidis ⁊ melliſſe ⁊ omnium aliorum qui tantum ponebant vnū principium negantes omnem formam ſubſtantialē. Melliſſus aūt negabat oēm formam accidentalē. Alij autem eas concedebant. vnde quidā dicit ꝙ permenides ⁊ melliſſus nō negabant quin eſſent plura numero qꝛ ſi ſic nullā famam habuiſſent. Et fatuum fuiſſet ariſtotelē eos improbare quis vt dicitur .viij.phi. Talia velle improbare ꝓuenit ex debilitate intellectus ſed negabātu omnem multitudinem rationis.i. diſtinctionem ſpecificā inter diuerſas res ſiue inter ſubſtantiā ⁊ accidens. Et quidam nominales multum videntꝛ accedere ad hāc opinione. Albertus dicit Tract.ij.ca.x. ꝙ pater alexander ⁊ dauid de diuinato etiam dixerunt formas ⁊ accidētia eſſe tantū in ſentire ⁊ apparere ⁊ ꝙ homo ⁊ aſinus ſunt vnum. Rectius aūt dixerunt alij concedentes formas accidentales. Male tñ negauerunt formas ſubſtātiales ſequereꝛ enī ꝙ calliditas q̄ ē ī ꝗbꝰ cōſeruaretur in aqua ſicut in igne qꝛ ſi in aqua ſit tātum materia nichil eſt ibi repugnans caliditati. Itē tunc homo nunꝙ eſſet infirmus nec moreretur quia nulla diſpoſitio eſt diſconueniens materie tantum anaxagoras aliquomodo poſuit formas ſubſtantiales ⁊ ꝙ latitabant iſti autem errauerūt quia non poſuerunt cauſam efficientem a quo res tranſmutaretur nichil enī tranſmutat ſe de hoc. S.T. primo methaſ.lec.v. ¶ Secunda concluſio principia rei naturalis non ſunt infinita probatur Primo quia ſequeretur ꝙ res naturalis eſſet ignota qꝛ non poteſt cognoſci niſi cognitis principijs ⁊ partibus ſecundo principia ſunt prima contraria. Prima autē contraria ſunt primi generis quod eſt ſubſtantia que primo diuiditur per duas differentias contrarias. vnde non recte dicunt dicentes differentias tantū eſſe oppoſitas priuatiue qꝛ viderunt ꝙ eas nominamus quodāmodo ꝑ nomina priuatiua dicendo inſenſibile ⁊ irrationale. Si enī irrationale eſſet tantū priuatio tūc nō intrinſece conſtitueret aliquod poſitiuū. Item differentia ſm rem idem eſt cū ſpecie ergo non eſt priuatio licet vna quodāmodo inferat negatione alterius. Tertia ratio quod poteſt fieri per finita magis eſt ponendūꝛ ſed ratio omniū que fiunt ſm naturam aſſignatur ſm empedoclem per principia finita ſcilicet per quatuor elemēta ⁊ per amorē ⁊ litem. vnde dicit. S.T.i.metha. vbi ſupra ꝙ cōmunicatio bonitatis prouenit ex amore immortalium a quo iſta corruptibilis habent eſſe ſicut a deo. vnde ⁊ etiam ipſe permenides cum vniuerſi generationem monſtrare temptaret dixit ꝙ amor deorum prouidet omnibus per litem aūt dicebat mala fieri videmus enī ꝙ cōcordia parue res creſcunt lite autem maxime dilabūtur.ij. Principia ſunt contraria ſi ergo principia ſunt infinita oportet oīa contraria eſſe prima cōtraria quod eſt falſum qꝛ quedam ſunt poſteriora ⁊ ex alterutris.
¶ Notandum preterea ꝙ quia cōtrarietas eſt inter duo extrema ⁊ principia ſunt contraria ideo videtur ꝙ ſunt tantū duo principia. Sed dicendū ꝙ illa duo contraria non ſufficiunt qꝛ ex quo vnum non fit reliquum oportet ꝑter iſta ponere ſubiectū vtriuſqꝫ. Itē contrarietas videtur eſſe in qualitatibus q̄ preſuppo nunt ſubiectum de quo dicūtur ergo ſole qualitates contrarie non poſſunt dici prima principia ſed oportet ponere tertiū. ¶ Eſt ergo tertia concluſio ꝙ tria ſunt principia rerum naturaliū ſcilicet priuatio ⁊ forma ⁊ quoddam tertiū ſcꝫ materia quod ſubſit iſtis contrarijs. Ex quo patet ꝙ non omnia principia ſunt contraria qꝛ materia non contrariatur forme qꝛ vnū contrarium non perficiꝛ ab alio ſed materia perficiꝛ per formā. ꝙ aūt non ſint plura principia q̄ tria patet qꝛ hoc eſſet ſuperfluū tota enī generatio poteſt cōpleri ponēdo vnum principiū materiale ⁊ duo formalia. Item ſi plura ſint ꝑncipia q̄ tria oportet eſſe plures primas contrarietates ſed hoc eſt impoſſibile qꝛ prima contrarietas videtur eſſe primi generis quod eſt vnum ſcilicet ſubſtantia que diuiditur tātum per duas differentias contrarias.
¶ Notādum preterea ꝙ cū in quolibet fieri aliud dicatur fieri ex alio q̄tum ad fieri ſm eſſe ſubſtantiale vel alterum ex altero q̄tum ad fieri ſm eſſe accidentale propter hoc ꝙ omnis mutatio habet duos terminos dupliciter contingit hoc dicere eo ꝙ termini aliecuius factionis vel mutationis poſſunt accipi vt ſimplices vel compoſiti. Exemplū primi vt homo fit muſicus vel non muſicum fit muſicū. Exemplum ſecūdi vt non muſicus homo fit muſicus homo quia ex parte vtriuſqꝫ extremi eſt ibi compoſitio ⁊ hic vtimur duplici modo loquendi. Dicimus enī ꝙ non muſicus fit muſicus ⁊ ex nō muſico fit muſicus. Sed non ſic eſt in omnibus. Non enī dicimus ꝙ ex homine fit muſicum ſed ꝙ homo fit muſicus. Itē ꝙ in omni factione ſit ſubiectū aliquod probat inductiue vt quando frigidum fit calidū ibi eſt ſubiectū ⁊ forma q̄ acquiriꝛ ⁊ ſuum oppoſitum. ¶ Notandū ꝑterea ꝙ doctor ſubtilis in .i.d.viij. concedit aliquā creaturā eſſe ſimplicem hoc eſt non compoſitā ex rebus. Tamen omnis creatura eſt aliquo modo cōpoſita ⁊ cōponibilis quia habet entitatē cum priuatione alicuius gradus entitatis ſiue perfectionis alterius creature. Et ideo cō

ponitur ex re positiua ꝛ priuatione ꝛ ad istã etiã sequitur cõpositio actus ꝛ potẽtie obiectiue. Sed contra scđo creatura esset cõposita ex infinitis q: q̃libet creatura priuata est infinitis perfectionibus possibilibus ꝙ si concedas sequit̃ ꝙ nulla creatura poterit perfecte cognosci. Itẽ non posset cognosci vna creatura nisi cognoscerent̃ alie q: priuatio non cognoscit̃ nisi per habitũ. Itẽ creatura est qđ positiuũ ergo potest intelligi sine priuatione. Itẽ vbi esset ista priuatio non in essentia ſm istũ ergo non est in rerũ natura Item quecunqȝ sunt omnino idem non cõponuntur sed actus ꝛ potentia obiectiua sunt huiusmodi igitur q: nihil est in creatura quod non sit simpliciter possibile q: omnis creatura potest a deo fieri ꝛ produci.

¶ Cõtra hec arguitur primo res potest cognosci sine suis principiis ergo dato ꝙ sint infinita non sequit̃ ꝙ res sit ignota antecedens patet ſm sophistas inquit albertus. Res naturalis cognoscit̃ ab hys qui deum ignorauerunt. Forte dicis ꝙ alii ipsum cognouerunt licet esset infinitus. Cõtra tunc sequitur etiã ꝙ licet principia sint infinita tñ possunt cognosci. Item multi dicũt ꝙ est dabile minimũ tempus perceptibile a nobis ꝛ minimũ naturale. Ista autẽ cognoscuntur non cognoscendo per se partes eorũ. Item in quolibet cõtinuo sunt infinite partes proportionales ꝛ in linea infinita puncta que non cognoscimus ꝛ tñ cognoscimus totum. Forte dicis ꝙ totũ non dependet a cognitione suarũ partium in potẽtia sed a cognitione suarum partium in actu: partes autẽ in actu sunt finite vt neruus ꝛ os ſm .S.T. lec. ix. Contra quemadmodum totũ quantũ habet esse ex suis partibus in actu ita habet esse ex aliis partibus in potentia ergo oportet eas precognosci. Item partes in actu sunt quodã modo nobis infinite multi eñ ignorãt quot sunt nerui vel ossa in hoĩe vel saltem in aliis animalib⁹ ignotis. Itẽ anaxagoras non ponebat in quolibet infinitas partes in actu q: nõ dixit eas seorsum ꝛ diuisim subsistere sed coniunctim ꝛ latere. S.T. de potẽtia. q. iij. ar. viij. ad. ix.

¶ Secundo medicina est perfecta scientia ꝛ tñ non considerat omnia principia rei scʒ materiam formã ꝛ priuationem. Itẽ perfecta sciẽtia habetur per verã demonstrationem. ad veram autẽ demonstrationem sufficit diffinitio in qua nõ est necesse ponere oĩa principia rei alias diffinitio causans perfectã sciẽtiã esset diffinitio data per additamentum. S.T. vij. metha. lec. xv. quia finis qui est causa non est de essentia rei sed aliquãdo est operatio que est alterius predicamẽti. Item. S.T. lec. i. dicit ꝙ methaphisica solum demonstrat per causam finalem ꝛ formalem ꝛ agentem ꝛ tamen est perfecta scientia.

¶ Tertio arguitur ꝙ dato ꝙ prĩcipia sint infinita adhuc res cognosceret̃ quia ſm Capriolum angelus distincte pt cognoscere infinitas partes proportionales. Forte dicis ꝙ nos non possumus contra quacũqȝ re cognita adhuc possumus aliam cognoscere species eñ intelligibiles nõ sunt incõpossibiles in intellectu. Item nos cognoscimus totum tempus cathegoreumatice ꝛ tamen totum tempus habet infinitas partes equales quia totum tempus cõponitur ex infinitis dieb⁹. Item philosophus in tertio huius tradit scientiã de infinito sed oẽ illud de quo habetur scientia euidenter cognoscitur ergo infinitũ euidenter cognoscitur.

¶ Quarto quantitas est principiũ indiuidui siue indiuiduationis ꝛ tñ hic non enumerat̃. Itẽ magister sententiarum in secundo reprobat aristo. q: ponebat duo principia scʒ materiã ꝛ speciem .i. formam ꝛ tertium operatoriũ .i. effectiuũ. Item quando res fuit primo a deo producta tunc ad eius productionem non concurrebat alterius forme priuatio. Item priuatio non est de constitutione rei ergo non est principium. Forte dicis ꝙ est principiũ extrinsecũ ꝛ per accidens non autẽ per se. Contra priuatio ſm aristotelẽ coincidit cũ materia differẽs tantũ ratione. Item priuatio non ꝓcedit totũ compositũ qđ est substãtia q: substantia est primũ ens. Itẽ principia semꝑ manent ſʒ ari. in textu sed forma nõ sꝑ manet ergo nõ est principiũ.

¶ Quinto celũ est res naturalis per .S.T. xij. metha. lec. v. ꝛ tñ non est in eo priuatio. Item intelligẽtie non cõponuntur ex materia ꝛ forma ꝛ tñ sunt entia naturalia ꝓbatur q: mouent saltem ꝑ accidens ꝛ habẽt naturã. Itẽ prima principia sunt prima cõtraria sed dictũ est ꝙ due drẽ diuidẽtes substãtiã sunt prima cõtraria ergo ille due differẽtie sunt prima principia. Itẽ oĩs causa est principiũ sed res habet quatuor causas igit̃. Sed dices ꝙ hic loquimur solũ de causis intrinsecis. Cõtra priuatio nõ est causa intrinseca rei naturalis forte dicis ꝙ est causa intrinseca transmutationis. Contra q: omne intrinsecum alteri est pars illius vel ꝑdicat̃ essentialiter de eo sed ipsa priuatio nõ ꝑdicatur de trãsmutatione neqȝ est pars transmutationis q: transmutatio est accidẽs quod nõ cõponit̃ ex priuatione. Itẽ priuatio est vnũ principiũ ꝑ accidẽs sed nullũ per accidẽs est necessariũ ergo seclusa priuatione adhuc res naturales possent fieri.

¶ Sexto ꝓncipiata sunt multo plura ꝙ̃ tria ergo sũt multo plura principia ꝙ̃ tria. tenet consequẽtia q: sĩ vnũ relatiuũ multiplicat̃ suũ oppositũ multiplicabit̃.

¶ Septimo arguitur ꝙ non est aliqđ subiectũ transmutationis in generatione rei q: maxime esset materia sed materia non potest esse subiectũ alicuius accidẽtis ꝙ accidẽtia sunt in toto cõposito ergo nõ est subiectum transmutationis q̃ est accidens forte dicis ꝙ subiectum transmutationis forme accidentalis est totum compositũ sed subiectũ trãsmutatiõis forme substantialis est ipsa materia q: in hoc differunt forma substantialis ꝛ accidẽtalis q: forma accidentalis aduenit enti in actu: forma autem substantialis aduenit enti in potentia. Sed contra hoc videtur ꝓbatio in textu qui ponit ꝙ oĩm transmutationũ est vnũ subiectum qđ est principiũ rei ꝛ dicit̃ materia. Itẽ falsum ꝙ semꝑ subiectũ trãsmutationis accidẽtalis sit totũ cõpositũ vt patet qñ aĩa transmutat̃ de vna opinione in aliã. ¶ Octauo arguit̃ ꝙ põt esse transmutatio de vno cõtrario in aliud absqȝ priuatione. Qñ eñ digit⁹ fortis corrũpitur ibi fit noua forma ꝛ tñ ꝓcedens non corrũpitur ergo non est ibi priuatio forme ꝓcedentis idem patet qñ remisse calidũ intendit̃. Similiter qñ aliquid rare fit ꝓcedens quantitas non corrũpitur.

¶ Ad primum dicendũ ſm albertum ꝙ aliter deus gloriosus est infinitus ꝛ aliter infinitum per numerũ vel per extensionem deus enim dicitur infinitus negatiue quia nullo potest mensurari nec intellectu potest capi sed est inenarrabilis. Alia autem dicuntur infinita priuatiue. Ad aliud dicitur ꝙ quo ad nos aliquando cognoscitur totum nõ cognoscendo distincte partes. Quidã tñ negant esse minimum tempus perceptibile quia si percipiatur tempus percipiet̃ prius ꝛ posterius que sunt partes eius. Ad aliud dicitur ꝙ non oportet omnes partes proportionales cogno=

scere. Et cum dicitur vnũquodq; cognoscitur ex illis ex quibus est verum est de partibus essentialibus vel potentibus separari ab inuicem. Nec oportet distincte cognoscere numerum talium partiũ in actu. Ad aliud dicitur ꝙ ipse ponebat infinitas partes contra quã ꝯ dicebat posse scientiam existere.

¶ Ad secundũ dicitur ꝙ medicina est perfecta scientia non simpliciter sed in suo genere. Quidam dicũt ꝙ non oportet quamlibet causam distincte cognoscere sed proximam. Sed contra tunc fm aristotelem procederetur in infinitum quia non possem cognoscere sortem nisi cognoscerem patrem eius ⁊ patrem patris ⁊ sic in infinitũ. Nec potest dici ꝙ de suo potest haberi noticia perfecta cognoscendo celum ⁊ alias causas vniuersales. Ad aliud dicitur ꝙ diffinitio q̃ facit perfectam scientiam non simpliciter sed in genere non debet constitui ex omnibus causis. Aliq dicunt ꝙ diffinitio realis ⁊ naturalis bene est per additamentum vel dicitur ꝙ non omnis finis debet semper poni in diffinitione rei sed finis qui est prim⁹ et ille non est alterius predicamenti. Ad aliud dicitur ꝙ S.T. dicit precipue.

¶ Ad tertium dicitur ꝙ nos accipimus noticiam a rebus ⁊ ideo non possumus cognoscere infinita cathegorematice vel numerando partẽ post partẽ ⁊ ꝑ modum infiniti. Sed de hoc in secundo de anima.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ ꝗtitas nõ est principium intrinsecũ tanꝗ pars rei naturalis. Ad aliud dicitur ꝙ aristo. reprobat qꝛ posuit mundi eternitatẽ vt dicit. S.T. in expositiõe. Ad aliud dicitur ꝙ loquimur de fieri ipsius rei per naturã. Ad aliud dicit ꝙ priuatio non est principiũ per se sed est principiũ per accidens vt dicit phũs et S.T. lec. xiij. inquantum accidit subiecto qđ est principium sicut dicimus ꝙ musicus est causa per accidens domus pro quãto accidit edificatorem esse musicũ sic etiã materia est causa per se rei naturalis. Et ipsi materie iũgitur priuatio. Si queratur An priuatio sit pricipiũ rei quo ad fieri vel quo ad esse. Et an ꝑuatio que est principiũ rei sit priuatio forme abiciende vel introducende dicit S.T. Quando materia est sub vna forma tunc est sub priuatione alterius forme. Et ideo principiũ ꝑ accidens hominis musici in fieri est nõ musicum qꝛ fieri dicit duo scꝫ nunc esse et prius non fuisse. Et sic priuatio forme introducende est principiũ per accidẽs rei quo ad fieri sed priuatio forme preterite est principiũ per accidens rei in essendo qꝛ accidit ipsi materie postꝗ forma est introducta ⁊ simul stat cũ ea. Sic ergo duo sunt principia per se ⁊ aliud per accidens. Sed contra. S.T. de potentia. q. iij. ar. i. dicit ꝙ si ly ex nominet causam non fit aliqd ex opposito nisi per accidens scilicet ratione subiecti. Si vero nominet ordinem tunc fit aliquid ex opposito etiam ꝑ se vnde priuatio dicitur esse principium fiendi sed non essendi. Ex quo videtur ꝙ priuatio sit principium per se fiendi et ita videtur esse intrinsecum respectu fieri quoniam in intellectu eius quod est fieri includitur prius non fuisse. Sed dicendum per. S.T. opusculo. xxxi. c. i. ꝙ duplex est principium vel causa per accidens vnum est quo posito vel non posito nihilominus fieret mutatio Et si diceremus grammaticũ esse principium per accidens domus. Aliud est principium per accidens qꝛ nichil influit tamen nisi ipsum poneretur res non fieret ⁊ sic priuatio potest dici principiũ per accidẽs nõ autem primo modo. Scientia vero causam per accidens secundo modo considerat. ꝙ autem priuatio sit principium rei patet quia nihil fieret de nouo nisi preiceretur priuatio alterius forme. Dicitur autem esse idem numero cũ causa materiali ⁊ materia quia est idem subiecto vel quia in ꝑuatione sunt duo scilicet negatio ⁊ aptitudo ad formam ⁊ quantum ad secundum est idem cum materia. Ad aliud dicitur ꝙ principia semper manent in vniuersali tenendo enĩ mũdi eternitatem semper fuit forma ⁊ materia semper habet formam non tamen hanc vel illam.

¶ Ad quintum dictum est articulo precedente. Nec substantie intellectuales cõponuntur ex materia vt dicebat auicebron contra quem hic disputat albertus nec mouentur phisice. Ad alia patet ex dictis.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ in omni principiato sunt tria principia tamen illa cõueniunt in tribus rationibus ita ꝙ omnes forme sunt vnum in ratione principij.

¶ Ad septimum dico ꝙ idem est subiectum vel mediate vel immediate sed non absolute, ⁊ loquimur de transmutatione naturali.

¶ Ad octauum dico ꝙ in materia in qua fit forma cadaueris remanet priuatio ipsius anime. Alie trãsmutationes non sunt absolute de contrario in cõtrariũ.

Ad tertiũ sic proceditur videt ꝙ materia nõ appetat formã qꝛ non illam quã habet ⁊ hoc probatur quia appetit aliã sed alia non potest esse cum ista ergo non appetit istam. Nec aliam probatur qꝛ tunc quando habet animam rationalem appeteret suam imperfectionem. Sed contra est philosophus. T.C. lxxxi.

¶ Respondeo dicendum ꝙ philosophus. T.C. lxv. ostendit duo esse principia per se scꝫ materiam ⁊ formam ⁊ hoc patet qꝛ ista duo ponuntur in diffinitione rei naturalis. Priuatio autem est principium ꝑ accidens pro quanto accidit materie que est principium rei. ¶ Sed contra tunc forma ꝑcedens diceret principium vel negatio vt dicit. S.T. opus. xxxi. c. i. quia generatio est a non esse ergo est principium ꝑ accidẽs ei⁹ quod generatur ⁊ omnia alia que accidunt ipsi materie dicerentur principium ꝑ accidens. Et sic plura essent principia ꝗ enumerata. Item si priuatio est aliquomodo principium ergo erit aliquo modo causa. Et res naturalis non poterit ꝑfecte cognosci nisi cognita priuatiõe qꝛ res naturalis non cognoscitur nisi cognitis principijs. Eadem enim sunt ꝑncipia essendi ⁊ cognoscendi. Dicendum ꝙ non omne accidens ꝑncipij per se rei naturalis debet dici ꝑncipium per accidens eiusdem sed illud quod determinat subiectũ ⁊ se habet tanꝗ terminus a quo. Ad aliud dicitur ꝙ ꝑncipium se habet in plus ꝗ causa. Quidam tamen concedunt ꝙ est quodammodo causa materialis ⁊ dispositiua per accidens ꝓ quanto accidit cause materiali. S.T. xij. metha. lec. iij. ⁊ opus. xxxi. ca. i. Ad aliud dicitur ꝙ cognitio rei non dependet ex ꝑncipio ꝑ accidens. ¶ Notãdum ꝑterea ꝙ aristo. docet cognoscere principium qđ est materia que scibilis est fm analogiam. vnde natura q̃ primo subicitur mutationi. i. materia prima non potest sciri per seipsam. Cũ omne qđ cognoscitur cognoscat per suã formã. Materia aũt prima cõsideratur subiecta omni forme sed scitur fm analogiã. i. fm ꝓportionẽ. Si enĩ cognoscimus ꝙ lignũ est aliquid ꝑter formã scãni ⁊ lecti quia quãq; est sub vna forma quãq; sub alia. Cũ ergo id qđ est aer videamus quãq; fieri aquã oportet dicere ꝙ aliquid idẽ existẽs est quandoq; sub forma aeris ⁊ quan-

doqꝫ sub forma aq̄ ⁊ illud est aliquid preter formam aque ⁊ aeris. Id igitur ꝙ se habet ad formas naturales sicut lignum ad formam lecti ⁊ scanni illud dicimus materiam primam. Hoc igitur est vnum principium nature quod non sic vnum est sicut hoc aliquid idest indiuiduum sed dicitur ens inq̄tum est in potentia ad formam. Aliud est principiū scꝫ forma et tertium priuatio que forme contrariatur. ¶ Notādū preterea ꝙ circa priuationem philosophi errauerunt qꝛ non distinxerūt inter priuationē ⁊ materiā. vnde quod est priuationis attribuebant materie. Et qꝛ priuatio ſm se non est ens. Ideo dicebant ꝙ illud quod per se ⁊ fit ex materia simpliciter ⁊ p̄ se fiebat ex non ente. vnde dicebant materiam esse simpliciter no ens Sed dicendū ꝙ priuatio est vnum numero siue subiecto cum materia sed non est vnum ratione siue potentia sicut albuꝫ ⁊ musicum sunt idem subiecto. Et si queratur Quid sit potētia materie ⁊ vtrum sit vna vel plures. Respondet. S. T. lec. xv. ꝙ actus ⁊ potentia diuidunt quodlibet genus entiū vt patet. ix. metha. vnde sicut potentia ad qualitatem non est aliq̄d extra genus qualitatis ita potentia ad esse substātiale non est aliquid extra genus substātie potētia igit̄ materie non est aliqua proprietas addita supra essentiā sed materia ſm suā substātiā est potentia ad esse substātiale ⁊ tñ potētia materie subiecto est vna respectu multarū formarū sed ratione sunt multe potētie ſm habitudinem ad diuersas formas probatur ergo sic primo quia materia non est ens ſm accidens sed priuatio est non ens per hoc enim ꝙ est figuratū signantur non esse. Item materia aliqualiter est qꝛ est in potentia ad rem ⁊ est aliqualiter de substantia rei sed hoc de priuatione dici non potest. Item materia est sicut mater sicut enim mater est causa generationis in recipiendo ita ⁊ materia sed priuatio non pertinet ad constitutionē rei sed magis ad quoddam malum rei qꝛ est penitus non ens cū priuatio Inquit S. T. nichil aliud sit q̄ negatio forme in subiecto ⁊ lec. xiij. dicit ꝙ priuatio que ponitur principium nature per accidens non est aliqua aptitudo ad formā vel inchoatio forme vel aliquod principiū imperfectum actiuum vt quidā dicunt sed est ipsa carentia forme ⁊ est extra totum ens non aūt materia. Quod autem priuatio pertineat ad maluꝫ probat̄ qꝛ forma est quoddā diuinū et optimum diuinū quidē qꝛ omnis forma est quedam participatio similitudinis diuini esse ꝙ est actus purus vnuꝫ quodqꝫ eñ inq̄ntum est actu inq̄tum habet formā. Actus aūt est perfectio potentie ⁊ bonum eius et per consequens sequit̄ ꝙ sit appetibile qꝛ vnuꝫ quodqꝫ appetit suā perfectionem priuatio aūt opponitur forme cū sit remotio eius sed oppositū bono est malū igitur pertinet ad malū ergo non est idē ꝙ materia que est causa rei sicut mater.

¶ Notandū p̄terea pro respōsione ad quesitū ꝙ forma est quoddā bonum vt dictū est ⁊ ideo materia appetit formā. Ex quo pꝫ ꝙ materia non est priuatio quia priuatio forme introducende nō appetit eam qꝛ desinit esse per introductionē eius. Materia vero appetit formam non ſm ꝙ est sub ipsa forma qꝛ iā non indiget esse per eā appetitus autē omnis est propter indigentiam qꝛ non est habiti. Sic ergo materia non est priuatio sed hñs priuationē sicut dicim⁹ ꝙ turpe appetit bonū non ꝙ ipsa turpido appetat bonum sibi contrarium sed ſm accidens qꝛ scꝫ id cui contingit esse turpe appetit esse bonū. Et similiter femina appetit masculum. ¶ Notandum p̄terea ꝙ triplex solet poni appetit⁹ scꝫ naturalis sensitiuus ⁊ intellectiu⁹ vt potest haberi ex multis passibus. S. T. Appetit⁹ naturalis nihil aliud est nisi inclinatio ⁊ ordo rei ad rem sibi conuenientem. vnde nihil aliud est materiā appetere formam q̄ eam ordinari ad formam vt potentiam ad actum. Et q̄uis sub quacunqꝫ forma sit adhuc remanet in potentia ad aliam formam inest ei semper appetitus forme non propter fastidiū forme q̄ habet nec propter hoc ꝙ querat ꝯtraria esse simul sed qꝛ est in potentia ad alias formas dum vnam habet in actu. S. T. i. parte. q. lix. ar. i. ⁊ arti. ij. dicit ꝙ talis appetitus si sit ad esse non differt a re secus autē si sit ad operari vel ad extrinsecum. vnde appetit⁹ lapidis vt sit deorsum est grauitas ⁊ appetitus naturalis quo homo vult finem vltimū est voluntas. Appetitus sensitiuus est ille qui mouetur ex cognitioe sensitiua precita ⁊ diuiditur per concupiscibile ⁊ irascibilem ⁊ potest q̄nqꝫ mediate moueri a ratione. Appetitus autem intellectiuus dicitur voluntas que dicit̄ appetitus rationalis. ¶ Notandū preterea ꝙ aristo. in fine huius primi ostendit quomodo materia corrūpitur ⁊ quomodo non qꝛ ſm ꝙ inq̄tum est ens in potētia est ingenita ⁊ incorruptibilis qꝛ subiectum generatiōis est materia. Si ergo materia generaretur ante materiam esset materia quodammodo tñ corrūpitur scꝫ ſm ꝙ in ea est priuatio vt si dicerem⁹ es infiguratum corrumpi quādo desinit esse infiguratum.

¶ Contra hec arguit̄ primo Auicenna arguit contra verba philosophi vbi dictū est ꝙ materia appetit formam sicut femina virum qꝛ appetitus naturalis non conuenit materie cum non habeat aliquā formā vel virtutē inclinantē ipsam ad aliquē sic em grauie naturaliter appetit locum infimū. Et iste appetitus sequitur formā naturaliter scilicet grauitate. Item si materia appetit formā hoc est qꝛ caret omni forma aut qꝛ appetit multas formas habere simul qđ est impossibile aut qꝛ fastidit formam quā habet ⁊ querit habere aliam ⁊ hoc est vanum. Item dicere materiam appetere formam sicut femina masculum est figurate loquentium scilicet poetarum ⁊ non philosophorū Item non cognoscit forma ergo non appetit formam.

¶ Secūdo appetitus est quidam actus sed materia est pura potentia ergo ipsa non habet appetitū. Itē materia celi non appetit aliam formam.

¶ Tertio Si materia appeteret formam maxime esset quia non habet eam sine ratione priuationis. vñ propter hoc dictum est ꝙ non appetit formam quā habet sed probo ꝙ non qꝛ priuatio est non ens ergo nō est principium appetitus. Item si propter priuationem forme future materia appeteret formam sequeretur ꝙ priuatio inclinaret ad suam corruptionem.

¶ Quarto vel priuatio est ipsa materia vel aliquid ab ea distinctū. Nō primū qꝛ priuatio opponitur forme non autē materia. Itē materia est subiectum forme non autē priuatio. Itē materia est principiū per se ⁊ ingenerabilis non autem priuatio. Nec secūdū quia quocunqꝫ extrinseco secluso adhuc materia est p̄uata forma ergo priuatio materie est materia. Itē si priuatio non esset materia sequeretur ꝙ in qualibet materia essent infinite res distincte quia si mundus fuit ab eterno ista materia nunc caret infinitis formis quas aliquando habuit ergo in ipsa sunt infinite carentie ⁊ priuationes.

¶ Quinto arguitur ꝙ potentia materie non sit ipsa

materia quia potentia materie multiplicat̄ ⁊ nō materia. Primum patet quia alia est potentia ad formā ignis ⁊ alia ad formam aque qꝛ actus distinguūt potentias. Sed ibi sunt diuersi actus qui sunt ipse forme ergo diuerse sunt diuerse potētie. Item si eadem potentia esset qua materia est in potētia ad formam aque ⁊ ignis tunc sequeretur ꝙ reducens vnā actum reduceret ⁊ aliā ⁊ sic generans ignē simul ⁊ semel generaret aquam ⁊ quod esset in potentia ad vnum esset in potentia propinqua ad alterum qđ est falsum licet de remota secus sit. Item tunc in qualibet materia esset potētia ad formā antichristi ⁊ sic aīa antichristi posset esse in materia totius vniuersi. Non eñ potest esse maior ratio de vna parte materie q̄ꝫ de alia ꝙ ipsa sit potētia ad formam antichristi magis q̄ꝫ alia. Item potentia est de predicamento ad aliquid non autē materia sed est de predicamento substātie igitur. Itē potētia ad hanc formam corrumpitur adueniente ista forma non autem materia igitur.

¶ Sexto arguitur ꝙ materia potest cognosci sine forma qꝛ ens est obiectum intellectus sed materia habet rationē entis ergo materia sine alio est cognoscibilis forte dicis ꝙ materia est pura potentia ⁊ nō est ens. Contra Sequeretur ꝙ generatio esset ex nihilo qꝛ est ex materia que est non ens. Item quod nichil est non potest esse subiectū transmutationis ergo materia non est nihil. Item substātia nō componit̄ ex nō ente. Sed substātia cōponitur ex materia ⁊ forma ergo materia est ens. forte dicis ꝙ est ens in potentia pura. Cōtra oīs distinctio est per aliquē actū sed materia distinguitur a forma ergo habet aliquem actū. Item materia est ens naturale ergo habet aliquem motū ⁊ per consequens habet aliquē actum. Itē materia ē formaliter substātia ergo est substātia in actu.

¶ Ad primum dicendū ſm. S. T. hic ꝙ omne quod appetit aliquid vel cognoscit ipsum ⁊ se ordinat in illud vel tendit in ipsum ex ordinatione ⁊ directione ⁊ cognitione alicuius cognoscentis sicut sagitta tendit ad signū ex directione sagittantis non solū autē aliquid ordinatur in suū finē per virtutē actiuam suā sed materia ſm ꝙ est in potētia ordinatur in finē suū qui est ipsa forma. Et sic dico ꝙ appetitus naturalis non semper consequitur formam in entibus potētialibus. Ad aliud dictum est in corpore appetit eñ qꝛ est ens perfectibile per formā vel qꝛ ad hoc ordinata est vt formā suscipiat. Ad aliud dr̄ ꝙ aristo. hic cōtra platonē loquit̄ q̄ talibus locutionibꝰ methaphoricis vtebat̄. Ad aliud negat̄ ꝯña qꝛ appetitus naturalis non requirit cognitionem preuiā appetentis.

¶ Ad secundū dicit̄ ꝙ nō omnis appetitus est actus Et si queratur An appetitus materie sit tantū ens in potentia sine ipsa materia dicendū ꝙ sic. Si enim appetitus distingueretur a materia tūc esset accidēs inherens materie ante formam substantialem ⁊ iterum appeteret̄ ab ipsa materia talis appetitus. Sed contra Manente materia appetitus corrūpitur ergo non est appetitus patet ꝯña quia sic aristoteles probauit priuationē nō est materiam aūs patet qꝛ hn̄s formam non amplius appetit ipsam nisi forte appetitu cōplacentie ⁊ post corruptionem non appetit quia appetitus nō est impossibiliū. vnde propter hoc dicit̄ ꝙ materia mea non appetit formā vestrā. Item appetitus est ad aliud nec ponitur in diffinitione materie ergo non est de essentia eius videtur enim dicere respectum. Item arguitur sic expositorie. Hec materia appetit formam ⁊ hic appetitus non appetit formam ergo hic appetitus nō est hec materia. Ad hec dicitur ꝙ aliquis appetitus naturalis distinguit̄ ab appetitu materie qꝛ aliquis est appetitus naturalis totius cōpositi. Secundo dicitur ꝙ appetitus supra materiam importat quendam respectum rationis. Nichil tamen reale dicit preter materiam De celo dicitur ꝙ sicut materia celi non habet priuationem annexam ita non appetit formam.

¶ Ad tertiū dicitur ꝙ materia appetit formā qꝛ per vnā eius potentia nō completur vel quia perficit̄ per eam ⁊ qꝛ ordinatur ad eam potest tñ dici qđ non ens aliquomodo causa appetitꝰ licet nō principalis. Priuatio etiā potest aliquomodo dici ens vt dictū est in logica. Ad aliud dicit̄ ꝙ ex consequenti ⁊ tāq̄ꝫ causa per accidens aliquid est causa sue corruptionis. Si dicas priuatio cōtrariat̄ forma ergo nō est causa appetēdi causa. Item post corruptionem forme est in materia priuatio ergo materia appeteret formā corruptam. Dicendū ꝙ contrariū priuatiuū p̄dicto modo est causa appetēdi reliquū. Ad aliud dicūt q̄dā ꝙ p̄ter priuationē requirit̄ potētia ad talem formam.

¶ Ad quartū dicitur ꝙ priuatio realiter differt a materia sicut cecitas realiter differt a visu eo modo quo supra dictum est. Et dico ꝙ secluso omni extrinseco positiuo ⁊ priuatiuo a materia ipsa non esset priuata forma nec haberet aptitudinē ad eā. Ad aliđ dicitur ꝙ materia nō habet nisi vnā priuationē qua est priuata omnibꝰ formis preteritis. Et si dicat̄ ista materia nunc est priuata forma a ⁊ tamen non est priuata forma b. ergo nō est eadē priuatio ad illas duas formas Negatur consequētia sed sequit̄ ꝙ priuatio materie non se extendit ad istam formam vel dicatur sicut dictum est in logica de patre habente plures filios.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ propter hoc argumentum Quidam auerroiste tenēt ꝙ potentia materie distinguitur realiter a materia. Sed contra sicut se habet primū ens actu ad esse actu ita se habet primū ens in potentia ad esse in potentia sed primum ens est in actu per suam essentiā ergo et prima potentia est in potentia per suā essentiam. Item nichil substātiatur per accidens sibi sed materia substātiatur per potentiam ſm cōmen. in de substātia orbis igit̄ forte dicis ꝙ materia substantiat̄ per posse sic sez ꝙ cognoscit̄ per suū posse quod tñ non est ipsa sed se habet vt passio eius. Cōtra. Si ista passio distingueret̄ realiter a materia sequeretur ꝙ in materia essent infinite entitates actu qꝛ materia ē in potētia ad diuersas formas ⁊ infinitas. Respondēt ꝙ materia prima nunc habet infinitas potētias. Contra sequeret̄ ꝙ materia non posset perfecte cognosci. Itē p̄ eos potentia materie videt̄ corrūpi adueniente ista forma q̄ꝫ aliqđ ens reale quod fuit ab eterno desinit esse. Item ſm phm̄. iij. phi. est incōueniens ꝙ actu sint infinita accidētia ergo impossibile est ꝙ in materia sint actu infinite potētie. Dicunt ꝙ aristoteles non reprobat infinitum secundum multitudinem sed contra omnis numerus est in aliqua specie numeri ergo oēs potentie collectiue sunt due vel tres vel quattuor. Dicendum ergo cum sancto thoma ꝙ potentia materie est ipsa materia. vnde in. i. d. iij. q. iiij. ar. ⁊ ad. iiij. dicit ꝙ si per potentiam passiuam intelligatur relatio vel ordo materie ad formā tunc materia non est sua potentia quia essentia materie non est relatio. Si autem intelligatur potētia ſm ꝙ est principiū in gn̄e substantie. Et sic

materia est sua potentia passiua. Et per hanc distinctionē possunt solui argumēta. vnde S. T. dicit hic q posse sanari ⁊ posse infirmari sunt subiecto vna potentia licet differāt sm rationem. S. T. opus. xlviij. dicit oēs formas substantiales vnius esse gnīs ⁊ ideo est vna potētia licet differunt specie actus sicut potē tia visiua est vna potest tñ dici q plures sunt potentie proxime sed vna est remota potentia cū proxima dicit dispositionem ⁊ quidam dicūt hoc sentire auerro in sōcinas. vij. metha. q. vi. Et nego q potentia sit adequate de predicamento ad aliquid ymo in quolibet predicamento reperitur potentia ⁊ actus.

¶ Ad sextum dicitur pmo q aliquid est obiectū alicuius potentie ⁊ tñ non oporter q quicqd continetur sub eo perfecte cognoscatur qñ illud nō est pfecte cognoscibile. vnde quilibet color sufficit mouere visuz ⁊ ideo quilibet est a visu perceptibilis sed nō quodlibet ens sufficit mouere intellectum. Ad aliud dicit q materia est pura potentia sic q de se nullū habet esse existentie licet sit quedā partialis essentia incompleta. Nec oportet omē distinctū ab alio habere in se actum existentie. Non dico tñ q materia sit purum nichil sed est ens in potentia ⁊ est subiectū generationis: ⁊ ideo aliquomodo potest dici ens naturale et non mathematicū nec phisicum sed de hijs alias vbi declarabitur vtrū materia possit esse sine forma. Est etiam materia ens naturale pro quanto per se pertinet ad considerationē rei naturalis tñ non est ens naturale cōpletū. Dubitant quidam quomodo priuatio potest esse idem numero cū materia ⁊ tñ differt ratione siue specie. Quecūqz enī differunt specie differūt numero. Itē priuatio nō est in specie nisi forte reductiue ⁊ tunc est in specie in qua reponit totum cōpositum vel habitus sibi oppositus f. licet forma sed materia est reductiue in eadem specie ergo materia et priuatio sunt in eadem specie reductiue. Item priuatio non est accidens ergo est substantia ⁊ non nisi materia igitur. Item in priuatione non sunt nisi duo scilicet negatio forme ⁊ aptitudo ⁊ q primum sit materia quia hec est vera materia est non forma.

¶ Ad primū dicit negādo illā maximā de hijs q sūt idē nūero subiecto. Ad aliud dr q priuatio iproprie differt ipē sed distiguit rōe sicut cecitas. Seclusa tñ operatione itellect⁹ adhuc materia nō est priuatio lz sit priuata. Ad aliud negat ɔña. Ad aliud dr q materia non est nō forma formaliter sed materialiter.

¶ Ad argumētum capitale Cum inquiritur ex quo materia appetit formā propter suā perfectionem qr per perfectiorē formā pfectius habet esse videtur q non debeat appetere formā imperfectiorem. Item qñ aduenit sibi alia forma tūc pdit primū esse existētie ergo corrumpitur p accidens. Hic dicitur q vna forma nō dat materie oīa esse substātialia. Et ideo quādo est sub vna adhuc appetit aliā qr sub vna non potest semper manere oēs enī res habens materiā admixtā priuationi corruptibilis est. Et ad hoc sequit per accidēs materiā esse corruptibilē vt dictum est.

Ad quartū sic procedit videt q forma substātialis ante gñationē rei sit in materia sm esse formale formabile qa forma rei subālis nō fit ex nihilo qr alias crearetur ergo aliquid eius pfuit sed ipsa est indiuisibilis ergo prefuit in materia sm totam suā essentiam Sed cōtra Tunc nihil generaret de nouo qr materia ⁊ forma rei naturalis prefuissent.

¶ Respondeo dicendū q aliquid est in alio multipliciter scz virtualiter ⁊ sic dicimus caliditatē esse in vino frigido. Alio modo formaliter et sic albedo est in albo. Et istud esse formale aliquando dicit formabile pro quāto istud esse formale potest perfici ⁊ cōpleri. ¶ Notandū preterea q quidā putant albertum magnuz posuisse formam prefuisse sm esse formale formabile ante rei generatione qr ipse ca. xv. trac. ij. dicit q forma que educitur de potentia sm suam essentiam est in materia potentia habituali sed confusa ⁊ indeterminata. Et in codē ca. dicit sm peripatheticorum perfectam sententiā q forma est in materia per essentiam confusam ⁊ ipsa est eadē numero extra p virtutem formatiuā immissam in materiā quā tangit agens aut mediate aut immediate. Quibusdā non placet albertū fuisse hui⁹ snie vnde p essentiā cōfusā forme nō intelligit nisi ipsā aptitudinem materie ad formā quequide aptitudo non est entitas realiter distincta a materia. ¶ Notādum preterea vt habet. S. T. pma q. Quidā posuerūt formas nō incipere p actionē nature sed tantū latitare vt anaxagoras qr eū forme pre existūt in materia in potentia posuerūt eas simpliciter pexistere. Alij vero posuerūt foras creari ab agente separato Sed dicendū q forme nō proprie fiunt partim tñ sunt ad intra ⁊ partim extra Compositum vero substantiale proprie est generabile ⁊ corruptibile. Primū patet qr nō per se subsistūt nihil aute potest terminare actū pductionis nisi subsistat. Non est tñ intelligendū q forma habeat diuersas partes ⁊ q sm vnam sit in materia et sm aliam extra materiam sed dicit tota esse ab intra ⁊ tota ab extra sm diuersa esse ipsius forme qr sm esse potentiale cōfusum ⁊ indeterminatum est ab intra sed secundum esse distinctum ⁊ determinatum ad certum speciem est tota ab efficiente extrinseco. ¶ Notandū preterea sm philosophum hic q quidā antiquorum dixerunt q nihil generatur nec corrūpitur. vnde quidam negauerunt omnē formā substātialē. vnde hoc erat argumentū eorū qr si ens fit aut fit ex ente aut ex non ente. Nō primū qr id qđ est nō fit nihil enī est anteq̄ fiat sed ens iā ē ergo non fit. Nec secundū qr oportet aliquid subiici ⁊ quod fit ergo ex non ente nihil fit. Hic respondet philosophus ⁊. S. T. lec. xiiij. q cum dicit aliquid facere aut pati hoc potest intelligi dupliciter scilicet per se ⁊ per accidens. Exemplū medicus edificat. Et si queratur quis est sensus huius medicus sanat per se. Dicendum q sensus ē medicus inq̄tum medicus sanat. Et ita dicatur aliquid fit ex non ente per se. i. inq̄tum est non ens. Dicendū est ergo q ex non ente nichil fit simpliciter et per se sed solum sm accidens quia res naturalis non est ex priuatione quia priuatio non intrat essentiam rei facte. Sic etiam figuratum non fit ex infigurato per se sed per accidens. Similiter dicendum est q ex ente fit aliquid per accidens et non per se vt quando ex equo generatur canis tunc ex aīali fit aīal non per se sed per accidens. Non enim fit inq̄tum est aīal sed inq̄tum est hoc aīal pmū patet qr iam aīal erat actu anteq̄ fiat canis. Et ideo dicit. S. T. q per se iste canis fit ex hoc non animali. i. ex non cane. Et similiter si animal fieret per se oporteret q fieret ex nō animali. Nō autem fieret simpliciter ex nō ente sed ex nō ente tali sed accidit ei quod non est tale q sit ens. vnde non fit aliquid per se ex ente nec per se ex non ente quia nichil fit ex ente inquantum huiusmo-

di nec ex nõ ente inquātum hmõi sed iste mod⁹ sol=
uendi videtur insufficiēs si enī fit ens per accidēs
ex ente et ex non ente opꝫ ponere aliqd ex quo fiat
ens per se qꝛ omne quod est per accidēs reducitur ad
aliquid quod est per se. Ideo dicendum ꝙ ex ente
in potentia fit aliquid ꝑ se. Ex ente aūt in actu: actu
vel ex non ente fit aliquid per accidens Exemplum
primi vt ex materia fit aliquid per se. Ex priuatione
autem vel forma precedente fit aliquid per accidēs
pro quanto materie accidit priuatio vel forma pre=
cedens. Cum ergo priuatio semper sit principium ꝑ
accidens figuratum non fit ex infigurato per se. Nec
ens fit aliquid per se ex non ente hoc nec canis fit ꝑ
se ex non cane quia non cania dicit priuationem qua
dam. Sed contra lec. 10. dictum est ꝙ album fit per
se ex nõ albo quod est nigrū vel medius color ergo
aliquid fit per se ex negatione vel priuatiõe vel for
ma contraria dicendum ꝙ fit per se ex non albo nõ
ratione priuationis sed ratione subiecti.

Conclusio responsiua. Forma rei gñande preexi=
stit in materia in potentia remota et aliquando ī po
tentia propinqua sꝫ scd̃m esse formale nõ preexistit
Primum pꝫ quia forme educibiles de materia pre
existunt in ea potentialiter scd̃m pꝫ quando mate=
ria iam est per qualitates disposita ad formam ter=
tium probatur qꝛ si forma preexistat vel ergo illud
preexistens est res distincta a materia aut ipsa ma=
teria vel realiter est ipsa forma. Si primū tunc ex il
lo et materia fieret vnū per se vel vnū per accidens
Non primū qꝛ omne tale est terminus generationis
et per ꝯñs non preexistit gñationi. Nec scd̃m qꝛ tūc
sequitur ꝙ ens per accidens sit prius ente per se.
Item sequeretur ꝙ in eadē parte materie esset in=
finite entitatis ab ea distincte. Et idē potest inferri
si dicatur ꝙ illud preexistens ē ipsa forma imo tūc
habetur ꝙ simul in eadem materia sunt plures for=
me quod sic impugnat. S. T. opusc. 45. quia omnes
forme subãles sūt eiusdē generis sꝫ pl̃es forme eius
dem gñis non possunt esse simul vt pꝫ in figuris.
Non enim idem est simul semel figuratum diuersis
figuris ergo maiorem probat quia ille forme sunt
eiusdem generis phisici inter quas est transmutatio
per se ita scilicet ꝙ vna sit per se terminus a quo
et alia terminus ad quē vnde quando album mu=
tatur in nigrum hoc est per se sed quando albū mu=
tatur in dulce hoc est per accidens quia albū ⁊ dul=
ce non sūt eiusdem generis. Nec potest dici ꝙ illud
preexistens sit ipsa materia quia materia nõ est for
male ipsius forme sed est pura potentia. Forte dicis
ꝙ illud preexistens est vnum numero respectu om
nium formarum. Et ideo non sequitur ꝙ in mate=
ria preexistant infinite formalitates. Contra seque=
retur ꝙ idem numero esset formale aque et forma=
le ignis. Item per generationem forma habet esse
ergo non prefuit Item sequeretur ꝙ forma substan
tialis intenderetur quia procedit de esse imperfe=
cto ad esse perfectum secundum istos quia ante ge
nerationem rei forma prefuit secundum esse imper
fectum in generatione autem perficitur. Item tūc
anima rationalis secundum suū esse formale esset
in materia ante creationem.

Contra hec arguitur Quando animal anulosum
diuiditur tunc in qualiber parte est forma substan
tialis in actu. Et tamen prius fuit secundum essen=
tiam quod est esse formale eius ergo non inconue=
nit formam prefuisse generationi vnde. S. T. dicit ꝙ
quando ramus auellitur ab arbore non aduenit no=
ua forma vegetabilis sed eadem essentia que erat
in arbore in actu vna ꝑ diuisionē fit multiplex ⁊ mul
ta actu. Item sequeretur ꝙ introductio forme in
materia esset violenta patet cõ sequētia qꝛ nichil
forme prefuit ergo tota est ab extrinseco violentū
enim est cuius principium est extra passo non confe
rente vim modo manifestum est ꝙ materia non con
fert vim quia materia non est actiua.

Secundo forma est perfectior materia sed mate
ria est incorruptibilis ⁊ semper fuit ergo forma se=
per fuit Item forma dicitur prefuisse in potentia sꝫ
ibi per potentiam nõ intelligitur materia quia for
ma non fuit in materia ergo potentia est aliquid ip=
sius forme aliud a materia Item quod erat in po=
tentia fit in actu ab agente sed hec est forma ergo for
ma prius habebat esse potentiale sed esse potentia=
le est reale ergo habebat esse reale. Item nichil edu
citur de aliquo nisi sit in illo sed forma educitur de
materia ergo erat in materia.

Tertio forma non fit ꝑ se ex materia nec ex pri=
uatione cū nullū istorū sit pars eius ergo si fiat fit
ex nichilo cuius oppositū dicunt phi naturales.
Item ab eterno hec erat vera sortes est homo ergo
forma sortis secundū essentiā fuit ab eterno. It ex
vnūquodqꝫ intelligibile scd̃m ꝙ ē in actu sed ante rei ꝓ
ductionem potest intelligi ergo est in actu. Item for
ma ante rei productionem non est nichil alias non
esset magis in potentia ꝙ chimera ergo est aliquid
immo tāta essentia forme inducenda prefuit vt vide
tur ex capreolo in primo dis. 8. q. 2.

Quarto stat formā esse ante rei generationem er
go potest prefuisse in materia añs patet quia anima
rationalis potest a deo creari priusꝙ sortes genere=
tur et aīa asini est in corde priusꝙ totus asinus pro
ducatur. Dicunt eniꝫ ꝙ cor est illud qḋ primo gñat
Item effectus est in sua causa ergo forma preexiste
bat in materia qꝛ ipsa est aliquo modo causa forme

Quinto videmus ignē exire in ꝑcussione silicis
a calibe ergo preexistebat ibi. Item quando hõ mo
ritur ibi est forma cadaueris sꝫ nichil ibi est qḋ eā
subito producat ergo prefuit. Item plutarchus po=
nit argumentum anaxagore qꝛ cibo eodem alitur ca
pillus vena neruꝰ ergo necesse ē dicere in cibo esse ali
quid ex quo omnia ista fiant nisi enim forme aliquo=
modo preessent in rebus vt puta in seminibus nul=
la esset ratio quare potius ex vno semine educeret
vna forma ꝙ alia. Item. S. T. in. 2. di. 18 q. 1. ar. 2.
ponit rationes seminales sed iste non videntur esse
nisi forma producenda vnde. S. T. ibideꝫ ponit for
me inchoationem.

Sexto. Ois appetitus fit ratione alicuius simili=
tudinis sed materia appetit formā introducendam
ergo in ipsa est aliquid per quod assimiletur forme
et hoc non est nisi forma futura scd̃m esse imperfe=
ctum igitur. Itē forma muli non potest produci ab
aliquo agente naturali ergo ipsa prefuit in materia
añs pꝫ qꝛ natura nõ agit nisi sibi simile sꝫ neqꝫ equ⁹
neqꝫ asinus sunt similes in spē mulo ergo nõ possūt
ipsum producere. Item capreolus in. 1. d. 8. dicit ꝙ
potentia ad formā accidentalē est ipsamet forma.
Sed potētia semꝑ est in ipsa re ergo forma accidē=
talis prefuit in re anteꝙ produceretur forte negas
maiorē qꝛ contrariorum est eadē potentia ergo potē

tia ad calorem non est calor.

¶ Ad primum dicit. Capriolus in. 2. d. 17. q̃ scḋm S. T. forme substātiales nō preexistunt in materia actu scḋm se totas nec secundū aliquā sui partem ante productionē cōpositi. Secūdo dicit q̃ nō est in cōuenientē essentiā alicuius forme substātialis prius duretiue fuisse in materia q̃ daret esse cōposito vel materia ꝛ hoc habet in. S. T. opus. de natura materie quod tamen dubitat esse sancti thome vbi dicit. Capriol⁹ q̃ ex quo hō est substātia quāta iō in ipso est essentia alicuius forme a qua originet̃ quātitas ꝛ ad quā terminet̃ illa aūt forma nō est aīa intellectiua q̃ nullo modo est quāta ergo preter eā in homine est essentia alterius forme ad quā nō sequit̃ esse ꝛ q̃ nō det esse actu sed talis forma postea pot dare esse. ¶ Pro quo sciendū inquit. S. T. q̃ materia est in potētia ad oēs formas que de ea educi possūt vn̄ quanto magis ad plures earum simul accedit tanto plus perficitur eius potētia ꝛ ideo in elementis materia minime ē perfecta q̃ solū forma vnius elemēti pficitur s; in corporibus mixtis magis est pfecta ibi enim cum forma mixti manēt oēs forme elementorum virtute tm̄. Supra aūt ista sunt aīata ꝛ precipue homo cuius aīa indiuisibilis est ꝛ p se ꝛ p accidens. Et ideo preter eā reperitur alia forma a qua quātitas dependet. Tenet̃ g̃. S. T. plures formas substātiales esse simul in eadē materia scḋm essentiā sed nō scḋm esse ꝓpriū. Sed si quis aliter velit dicere. Dico q̃ in diuersis ptibus aīalis aīuloru sūt diuerse ptes totius forme que nō habent propriū esse existentie nisi per diuisionē per quā res nō proprie generatur. Ideo dico q̃ in gñatione proprie dicta nichil forme prefuit in ipsa materia. Nec sequitur q̃ ei⁹ introductio sit violenta vt dicit. S. T. in. 2. quia materia est in potentia passiua ad formā et coadiuuat ad generationem inquantum est habilis ad recipiendum talem actionem que etiā habilitas appetitus materie ꝛ inchoatio forme dicitur. Sed contra. Si sufficiat principium passiuū ad hoc q̃ motus sit naturalis sequeretur q̃ nullus esset motus violētus. Quidam hoc concedūt respectu materie s; solum respectu forme. Sed potest dici q̃ ad motū naturalē non sufficit potētia passiua s; op; q̃ sit inclinatio naturalis. Notandū tm̄ q̃ aliquādo forma preexistit scḋm aliquod principiū actiuū vt p; de aīa vegetabili et sensibili que p̄existit in semie vt ponit. S. T. opus. 32. ¶ Aliscḋm dicitur q̃ incorruptibile p se existens vt celū pfectius est. Ad aliud dico q̃ forma dicitur prefuisse in potentia materie pro quāto erat ad ipsam inclinata et poterat p agens naturale educi. Et scḋm hoc potest dici q̃ forma aliquo mō erat in materia ante generationem. Sed contra Sequeretur q̃ eius eductio esset alteratio p; q̃ nō cōpiete p̄existit et postmodū cōpletur. Dicendu; q̃ forma quādo educitur non perficitur aliquo exterio ei addito. Nec sequitur q̃ sit alteratio q̃ esse i potētia ꝛ esse in actu non dicunt diuersos modos accidētales vt dicit. S. T. de potētia. q. 3. ar. 8. ad. 12. Et per hoc patet ad aliud. Ad aliud dicit. S. T. ibidem ad octauū q̃ forma que est generationis terminus erat in materia ante generationem completam non in actu sed in potentia.

¶ Ad tertiū dicitur q̃ nulla forma ꝓprie fit S; eōtra Anima rōnalis proprie creat̃. Et similiter gratia respōdet. S. T. ibide; q̃ gr̄a non ꝓprie creatur De aīa tn̄ rationali secus est q̃ ipsa per se subsistit. Ad aliud cap. in. 2. dicit esse probabile res fuisse ab eterno scḋm esse essētie. Et scḋm hoc videretur dicendū formā prefuisse vel aliter dicendū q̃ ista semper fuit vera sortes est hō tamē ex hoc non sequit̃ eius formā semp fuisse in materia q̃ veritas illi⁹ est ex cōnexione terminorū. Ad aliud dicitur q̃ icia dei ē etiā nō entium vt dicit. S. T. 1. parte. Ad aliud dicitur q̃ vnū nichil in existendo est magis producibile pro quanto potest pticipare rationem entis.

¶ Ad quartū dico q̃ naturaliter hoc non est possibile Ad aliud dico q̃ ante primā rei generationem nichil forme prefuit scḋm esse formale.

¶ Ad quintū dico q̃ iste forme subito de nouo causantur. Ad aliud dicitur q̃ forme p̄fuerūt i potētia De rationibus seminalibus dicitur a S. T. ibide; q̃ rationes seminales dicuntur virtutes actiue vt calor et frigus et virtus solis.

¶ Ad sextū dicitur q̃ quedā est similitudo i proprie dicta et illa non fundatur in aliqua forma sed in ꝓportione vnius rei ad aliam. Preterea concedo vt dictum est q̃ ex vno semine non potest produci quecunq; forma quoniam in semine ponitur vis actiua ad vnam formam de mulo dicit S. T. q̃ sufficit q̃ ē similis in genere proximo cū equo vel asino.

Ad quintū sic ꝓcedit̃ videtur q̃ ex nichilo aliq̇d facere seu creare sit possibile q̃ secundum arist. in. 12. meth. anima creatur vnde. S. T. lec. 13. dicit q̃ secundu; eum anima est incorruptibilis ergo non educitur de potentia materie. Item platonici a ixerunt q̃ aliquid simpliciter et per se fit ex non ente ergo secundum phos creatio est possibilis. Similiter secundum aristo. Necessaria habent causam efficiētem vt mundus ꝛ intelligētie sed non nisi per creationem ergo. Sed contra nullum ens naturale fit nisi ex tribus principiis nec aliquod compositu; fit ex nichilo sed ex suis partibus igitur. Ite; nichil quod fit aliquo presupposito creatur sed creatio fit aliquo presupposito creatio enim est accidens et sic presupponit suum subiectum hec argumenta sunt in. S. T. prima parte quest. 45. ar. ver. ad tertiū ꝛ ar. 4. Itē secundum philosophum communis est animi conceptio omnium philosophorum quod ex nichilo nichil fit sed quod ab omnibus cōmuniter dicitur impossibile totaliter esse falsum.

¶ Respondeo secundu;. S. T. pria q. 45. ar. primo q̃ creare nichil aliud est q̃ emanatio totius esse ex non ente quod ē nichil et hoc capiēdo proprie creare vel creare est aliquid facere nullo presupposito. Sed cōtra sequeretur q̃ anima rationalis nō crearetur quia non fit nisi materia presupposita licet aliter dicat Ca. in secundo et. S. T. de po. quest. 3. ar. 10. Quidam enim dicunt per. S. T. q̃ deus nō posset producere animam nisi in materia. Respondet S. T. de potentia. q. 3. ar. 8. ad. 7. q̃ licet anima rationalis habeat materiam in qua sit non tamē educitur de potentia materie cum eius natura supra omnem naturalem ordinem eleuetur quod eius intellectualis operatio ostendit secus est de aliis formis materialibus oportet ergo scire quid est formā educi de potentia materie. Et quare potius vna dicitur educi q̃ alia. Quidam dicunt inquit herueus q̃ formā educi de potentia materie ē materiā puer

ti in formā quia anteꝙ̄ forma sit ī materia/materia est in potentia ad formam sed postꝙ̄ adepta est formam non est amplius in potentia ad formam ergo prior potentia non manet sed potentia materie ē sua essentia ergo essentia materie non manet sed cōuertitur in formam. Sed contra tunc compositum naturale non haberet amplius materiam. Item materia est subiectum transmutationis ergo materia manet cum forma. B alij dicunt ꝙ educi de potentia materie est aliquid fieri per transmutationem materie a forma contraria ad formam contrariā sicut quando aliquid fit per calefactionem. Et ideo dicūt ꝙ forme non habentes cōtrarium sicut lumen et species intelligibiles et cōsimilia nō educuntur de potestate subiecti. Sed contra impertinens est ad formam educi de potentia materie ꝙ incipiat ab eius contrario. Et dato ꝙ ab ea non inciperet non minus diceretur educi de potentia materie imo contrariū magis impedit eductionem alterius. Item lumen nō creatur ergo non est totaliter ab extra ergo educitur de potentia materie.

¶ Unde notandum ꝙ formam esse ab extra potest dupliciter intelligi vno modo ex parte agentis qḋ scilicet est extra totum genus rerum creatarum ⁊ nō solum quia est extra subiectum forme. Et sic gratia et anima rationalis dicitur esse ab extra. Alio modo dicuntur forme esse ab extra per comparationē ad agens quod scilicet non est in eodem subiecto cū forma et isto modo omnes forme naturales saltem substantiales sunt ab extra quia subiectum forme substantialis quod est puta potentia non potest se mouere ad eam tertio forma dicitur esse ab extra ex parte forme quando scilicet est vel nata est esse ꝑ se sine materia vel subiecto in quo sit. Et sic forme corporales non dicuntur esse ab extra ex pte sui.

¶ Dicunt ergo alij ꝙ educi de potentia materia est eam dependere a materia in esse ⁊ in fieri ita scilicet ꝙ ei nec competit esse nec fieri per se sed toti composito ex subiecto ⁊ forma ⁊ sic forme naturales educuntur de potentia materie que nec proprie existūt nec proprie fiunt. Et dicuntur educi de potētia materie q2 in potentia materie siue ī ipsa materia passiue ē ꝙ talis forma vadat ad esse ⁊ nō aliter. ¶ Quidā ponunt tres conditiones vt forma dicatur educi de potentia materie. Prima ꝙ concurrat tanꝙ̄ causa partialis ad fieri ipsi⁹ forme. scḋa ꝙ materia hēt cāsitatē respectu forme ex eo ꝙ trāsmutatur tertia ꝙ materia trahatur ad pticipationē esse ipsius forme. Et propter hoc magis dicitur forma educi de potētia materie ꝙ̄ de potētia agentis licet sit in potentia vtriusqꝫ ante sui actualitate. ¶ Notādum preterea ꝙ quidā dicunt rē creari quia fit nullo presupposito hoc est qñ agens est tale ꝙ ipsū non ꝑsupponit aliqḋ subiectum ad hoc ꝙ agat talem formam. Sed contra. Sequeretur ꝙ quicquid fit a deo crearetur forte dicis ꝙ non q2 aliqua sunt accidētia que nō possūt a deo produci sine subiecto scꝫ motus et temp⁹. Contra scḋm theologos tēpus creatur. Itē grā creatur ⁊ tamē scḋm multos non posset esse sine subiecto. Item vbi creatura haberet potentiam creandi adhuc posset mouere digitū non creando illū motuꝫ ergo ad creationē nō sufficit ꝙ agēs habeat potentiā ꝓducēdi aliquid sine subiecto forte dicis ꝙ creare est producere aliquid sine trāsmutatione vel sine cōcursu agentis naturalis. Contra sequeretur ꝙ intelligentia mouens celum crearet motum et ꝙ quātitas ⁊ prime qualitates crearentur quia angel⁹ nō est agens naturale nec quantitas seu prime qualitates presupponūt alias. ¶ Tūc respondetur ad questum. Ab agente vniuersali secundum philosophum potest aliquid creari a nullo tamen agente ꝑticulari seu a nulla creatura aliquid creatur. Primū pꝫ q2 scḋm. S. T. 1. q. 46. ar. 2. ad. 1. intollerabilis est error dicentiū ꝙ ipsa mundi non sit a deo sed non est a deo nisi per creatione. Itē. S. T. in. 2. d. 1. q. 1. ar. 5. ad primū dicit ꝙ phī concedunt res a deo creatas ⁊ factas vñ cōme. de subā orbis dicit ꝙ quidā dixerūt primū agens non esse causam agētē totū sꝫ tantum cām mouentē ⁊ illud fuit valde absurdum ⁊ non est dubiū in hoc ꝙ agens ipsum est mouens ipsū. Ex ꝙ patet scḋm eum ꝙ virtute prime cause non solū mouetur celum sed etiā efficitur licet ab eterno vnde secūdū eū in plerisqꝫ nō incōuenit necessaria hr̄e causam efficientē. Item. S. T. de potentia. q. 3. ar. 9. ponit ratione aristotelis ex. 16. de animalib⁹ ad ostēdendum aīam rōnalē non educi de potentia materie. forme enim quarū operationes non sunt cum corpore non possunt de materia corporali educi sed anima ē huiusmodi quia intelligere igitur vñ scḋm eum intellectus est de foris adueniens ⁊ libro de proprietatibus elementorum in nato fit spiritus vite iussu dei. Item intelligentie sunt a deo effectiue ⁊ non nisi per creationem igitur aīs pꝫ ex. S. T. 8. phi. dicente ꝙ aristoteles non negauit creationem nisi quo ad nouitatem essendi excipio tamē creationem aīe rationalis. Dicit eñ phūs. 2. metha. T. c. 4. ꝙ maxime verum est causa veritatis aliorū. Et maxime ens est causa essendi aliorū sicut ignis qui est maxime calidus est cā caliditatis in alijs sꝫ deus est maxime ens ergo ē causa oīm. Item deus est causa vniuersalis totius esse sꝫ hoc nichil presupponit ergo necesse est deum res creasse. Probatur scḋa ps a. S. T. 1. q. 45. ar. 5. quia causa scḋa nō pōt aliquid operari nisi aliquo presupposito qḋ possit disponi ꝑ actionem eius vnde omne corpus agit tangendo vel mouendo ⁊ sic ī sua actione requiritur aliquid preexistens quod est contra rationem creationis. ¶ Notandum ꝙ creaturam creare pōt dupliciter intelligi vno modo sic ꝙ ī agendo non dependeat a prima causa et sic nullus ponit creaturam posse creare. Alio modo creare dicitur ex nichilo aliqḋ facere nō quin aliquid presupponat ex pte agentis sꝫ quia nichil presupponit ex parte facti. Et sic durandus ⁊ auicēna ponunt creaturā posse creare q2 aliqua minus ꝑsupponit ꝙ̄ natura vel ars vnde auicēna dicebat ꝙ prīa substātia separata creata a deo creat aliā post se et subām orbis et animam eius ⁊ ꝙ subā orbis creat materiam īferiorum corporū. Et sic quodā ordine vsqꝫ ad vltimaꝫ quia dicebat ꝙ ab vno nō procedebat nisi vnuꝫ hoc aūt est falsum. Et ideo ponimus oēs substātias separatas esse immediate a deo creatas vnde damas. dicit ꝙ quicunqꝫ dixerit angelū aliqḋ creare anathema sit. Dicimus preterea ꝙ deus nō pōt creature cōmunicare potentiā creandi vt cre et per ministeriuꝫ siue instrumentaliter. ¶ Notandum preterea ꝙ doctor subtilis in. 4. d. 1. postꝙ̄ improbauit rationes sancti thome argumentatur cōtra auicenā probando ꝙ subā spūalis alia a prima non pōt creare aliaꝫ subām q2 spūalis subā non agit nisi per intellectum et voluntatē vel per intellectionem ⁊ volitionem sed

intellectio et volicio sunt accidentia subē spūalis et per accidens sicut per principiū non potest produci tota subā rei ergo subā spūalis non potest producere totā subām alterius. Hic posset dici q deus angelo posset dare aliam virtutem vnde quidā preter intellectum et voluntatē ponunt in eo potentiam motiuā. Scđo diceretur q accidens in virtute subē pōt esse principiū ꝓducendi subām tanq̄ instrumentuꝫ sube et non ꝓpria virtute. Et sic calor generat carnē vt dicitur. 2. de aīa et eius actio terminatur ad formā substātialē. s. t. de po. q. 3. ar. 8. 13. Sed contra inquit oē instrumentum vel agēs in virtute alterius aut attingit effectum principaleꝫ vel disponit ad principalem terminū. Si primū. Contra agens principale si est vniuocū sufficit sine instrumento producere suū effectum. Si autē est equiuocū quod est ꝑfectius vniuoco a fortiori ratione nō requirit instrumentum mediū vt attingat suū terminū. Nec scđm quia dispositio preuia semper aliquid presupponit quod est contra rationem creationis. Hic posset dici q in aliqua creatione prerequiritur dispositio vt patet in creatione gratie. Secundo dicitur q agēs equiuocum agit per medium instrumentum attingens effectum principalem vt patet quando intelligentia per celum producit flores in istis inferioribus et i exemplo dato de calore Sed dices q calor non attingit formam substātialem quia est īperfectior ea modo causa debet esse perfectior effectu. Contra domus extra fit a domo in mente et tamē ad extra habet verius esse q̄ in mente vbi habet esse diminutū vel si dicatur q verius habet esse in intellectu tunc eodem modo posset dici q angelus inferior habet ꝑfectius esse in intellectu angeli superioris et sic non esset inconueniens q per intellectum ab eo produceretur. Hic dicit scotus q cognitio domus est perfectius ens q̄ dom⁹ extra. Sed contra tunc accidens esset perfectius ens q̄ substantia. Secundo posset respondere auicenna q intellectio angeli est sua essentia sicut opinatus est auerrois secundū multos. Et sanctus thomas. opus. 15. ca. 4. dicit secunduꝫ ari. Deus intelligit ꝑ essentiam et idem estimauit de ceteris substantijs separatis q scilicet sunt intellect⁹ intelligentes et intelligibiles species. Sed contra inquit scotus quia intelligentia potest variari de vna intellectione ad aliam quia da oppositum tunc intelligeret simul infinita quia haberet intellectionē omnium que intelligere potest sed est vnum solum infinitū ergo impossibile est q intellectio angeli sit infinita. Probat etiam q non sit possibile q vnico actu intelligat infinita quia tunc ille actus includeret in se eminenter perfectiones infinitarum intellectionum que nate sunt sigillatim haberi respectu omnium illorum obiectorum et sic ille vnus actus esset infinitus intensiue. Item intelligere duo est alicuius perfectionis et intelligere tertia est maioris perfectionis ergo intelligere infinita est īfinite perfectionis. Hic responderetur dupliciter. Primo diceret q intelligentia non intelligit res nisi in vli vt videtur tenere auerrois et auicenna dicit q intelligentie cognoscunt singularia cognoscendo vniuersales causas. Secundo dicitur q hoc non requirit actum intellectus infinite perfectionis quia hoc nō est cognoscere infinita singularia in se. Sic enim astrologus potest cognoscere in vniuersali infinitas eclipses futuras. Tertio dicunt multi etiam theologi q anima xp̄i etiam distincte cognoscit infinitos gemitus futuros et tamen non oportet actum illum esse īfinite ꝑfectionis in esse qualitatis. Item anima est tm finite perfectionis tamen est perfectior infinitis noticijs si essent vide. s. t. 1. parte. 54. ar. 2. et q. 57. et de veri. q. 8. ar. 21. ¶ Contra hec arguitur secundū Comen. 12. metha. c. 44. Omne agens extrahit ad actum id quod est in potentia sꝫ per creationem nō extrahitur ad actū id quod erat in potentia cum nulla potentia passiua presupponatur ergo creatio non est possibilis. Ite omne agens facit compositūꝫ transmutando materiā vt dicitur. 12. metha. C. 18. sed per creationeꝫ non transmutatur materia ergo. Item omni transmutationi subicitur materia vt pꝫ 1. phi. C. 60. sed creationi non subicitur materia ergo. Item ois potentia actiua est principium trāsmutandi aliud. 5. metha. T. c. 17. sed per creationē nichil transmutatur ergo nulla est potentia creatiua.

¶ Scđo arguit aureolus probando q hec propositio apud ari. ex nichilo nichil fit fuerit per se nota ex terminis sicut ista omne totum est maius sua parte quia ari. 1. phi. eam declarat ex terminis per hanc nichil fit aliquid que est impossibilis cū in nullo genere oppositionis oppositum fiat suū oppositum sicut nigredo non fit albedo nec tenebra lux. Item commen. 3. metha. dicit q accidit aliquibus hominibus qui negant per se nota cum eorum opposita fuerīt famosa sicut accidit hijs qui negant q impossibile ē ex nichilo aliquid fieri. Et in ꝓlo. tertij phi. dicit q consuetudo est maxima causa impediens a pluribus rebus manifestis. Cum enim fuerit homo consuetus audire sermones falsos a puericia negabit postea veritatem sicut assueti comedere venenū. Et sic accidit modernis dicentibus q ex nichilo fit aliquid. Item. 8. phi. C. 4. dicit q sarraceni habent ꝓ possibili aliquid fieri ex nichilo et hoc reputat impossibile vt patet. 1. phi. C. 70. Sed dices ipse negat solum creationem de nouo et non ab eterno. Contra ipse hoc dicit cōtra auicēnā q̄ ponit eā ab eterno tm̄.

¶ Tertio de formali ratione ois productionis est q fit inter duos terminos. Si igitur ex nichilo fiat aliquid terminus a quo ipsius productionis erit ipsuꝫ nichil et terminus ad quem erit aliquid. Sed contra vel ex illo termino a quo fit aliquid per se et hoc non quia ex opposito non fit aliquid ꝑ se nec etiaꝫ ex priuatione vt dictum est. Nec per accidens per argumentum. s. t. de po. q. 3. ar. 1. 16. et contra gentiles libro. scđo c. 34. quia omne per accidens reducitur ad per se ergo necesse est q ipsum nichilum cum aliquo coniungatur ex quo fiat aliquid ꝑ se et sic nō fit omnino ex nichilo. Diceretur forte q dicendo ex nichilo nichil fit ly ex non notat habitudineꝫ materie nec termini sed prioris et posterioris vt sit sens⁹ post nichil aliquid fit sicut ex nocte fit dies. i. post noctē Sed contra. Sic oporteret q aliquid succederet ipsi nichilo et per consequens oporteret ipsum nichilum fuisse prius in aliquo cui aliud succedit. Item secundum ari. Mundus fuit creatus ab eterno ergo non fuit factus post nichilū quia nunq̄ fuit veruꝫ dicere de mundo secundum eum q nichil est. S. T. de po. q. 3. ar. 14. ad 7. sꝫ q pri⁹ nā fa erat nichil.

¶ Quarto. Quando lapis creatur aut virtute productionis factum est quod prius erat aut factuꝫ est qđ omnino nichil erat aut quod aliquomodo erat et aliquomodo non erat. Si secundum sequitur q nichil

fit verum in ens quia quod prius nichil erat factum est ens. Nec tertium quia creatio e productio de nichilo ergo nullo modo prius erat. Item. Si lapis qui prius erat nichil nunc est aliquid. Tunc quero vel per lapidem qui prius erat nichil intelligitur purum nichil aut esse aliquid. Si primum ergo purum nichil ponitur in esse. Si vero detur q fit aliqd substratum nichilitati habeo propositum quia productio ista nō est ex no ente simpliciter. Itē. Ex nichilo nichil fit eqpollet huic ex qlibet fit aliqd quod est falsū qr ex deo nichil fit. Si dicas q ly nichil in subiecto tenet. Infinuant tūc e vna negatiua cuius subiectum non supponit ergo est vera scḋm fidez.

¶ Quinto vel res creatur quando est vel quando nō est. Non primum quia tunc creata est quod autem fit non est in permanentibus. Si scḋm queritur tūc in quo est ipsum creari. Si in aliquo subiecto ergo aliquod subiectum precedit rē creatā. Item nō contingit infinitā distātiā transire sed ens et nichil in infinitum distant igitur. Item ex nichilo aliquid facere est infinite difficultatis ergo est tante difficultatis sicut de9 est actiuitatis ergo non potest a deo fieri. Item non quodlibet est a deo annichilabile ergo nec creabile antecedens patet quia deus non potest annichilare noticiam per quam reuelauit alicui se nichil annichilaturum. Si enim annichilet illam noticiam ergo ipsa fuit falsa et sic deus decepit eū cui hoc reuelauit. Item nichil est factibile nisi habeat rationem entis et sit bonum sed annichilatio nō hz rationez entis est em̄ priuatio ipsius esse ergo non est a deo factibile. ¶ Sexto charitas annichilatur per peccatum effectiue ergo creatura annichilat antecedens est. S. T. 22. q. 24. ar. 10. Item gratia producit alias virtutes morales infusas que creantur. vide capreolum in scḋo dis. 26. et anima producit effectiue potentiasque ibi concreantur. S. T. in. 3. d. 23. q. 2. ar. 5. Et esse existentie creatur ad eo et tamē est a forma in genere cause formalis ergo alie cause possunt concurrere ad effectum creationis.

¶ Septimo probatur q agens naturale potest producere accidens nullo subiecto presupposito quia si aer corrumperetur adhuc vna domus distaret ab alia ergo tunc distantia que est relatio esset sine subiecto. Item homo in vacuo posset formare voces q essent sine subiecto posset enim loqui. Item philosophus quarto phisicorum ponit sonum et colorem sine subiecto et querit vtrum esset in vacuo sed talis sonus posset a creatura corrumpi igitur accidens est anichilabile sine subiecto. Item frigiditas separata posita in igne corrumperetur ergo annichilaretur. Item videntur probari posse ponendo q in primo instanti nō esse accidētis deus annichilet subiectum vel si in sacro altaris corruptis specieb9 nichil succedat species em̄ nō sunt infinite resistētie ergo possunt naturalit̄ corrūpi ergo agēs naturale annichilat qr in tali corruptione nulla potētia nec subm̄ remanet. Itē. Theologi dicūt sacramēta esse causā gr̄e sed gr̄a creat̄. Igit̄ maior pz ex diffinitione sacramenti ipsius magistri et alias vanum esset materiam confirmationis per epm̄ consecrari nisi ibi acquireretur aliqua virtus productiua gratie forte dicis illā gratiam que est caracter non creari sed nō videtur maior rō de caractere q de gratia gratum faciente forte ꝯcedis sacramēta esse effectiua vnde quidā dicūt q p virtutē verborū ꝯsecrationis fit corpus xp̄i ibi. Sed contra ponatur ergo q corpus xp̄i sit a deo annichilatum tunc secundum istos per verba cōsecrationis fiet ibi corp9 xp̄i cui9 nichil prius erat p casuz ergo virtute vborū i illo casu creatur.

¶ Octauo non possumus probare in naturalibus q iste effectus causetur a tali causa nisi quia videm9 q ea posita ponitur talis effectus et ea remota non ponitur licet deus quemlibet effectum potest producere se solo sed ita videmus de anima rationali sicut de aliis animabus q facta dispositione in materia est ibi anima rationalis ergo causatur per agens naturale et ita arguatur de gratia. Item tempus creatur. S. T. 1. parte. 46. ar. 3. et tamen fit ab angelo probatur quia consequitur motum celi qui est ab angelo. Item si minimum naturale poneretur in vacuo non semper duraret ergo naturaliter annichilaretur quia nichil est ibi in quod resoluatur.

¶ Nono quando voluntas producit actum volendi ille non educitur de potentia materie cum non sit in materia ergo creatur. Forte dicis q fit aliquo presupposito scilicet anima. Contra prius est actum ee q ipsum esse in subiecto sed in illo priori est ab anima ergo aliquando actus est ab anima et tamen tūc non est in aliquo subiecto. Item ex eodem arguitur q aliquid fit a creatura non presupposita alterius agentis actio quia prius est voluntatem producere actum odii in particulari q deum alias si presupponeret actionem dei tunc in malis culpe deus homine ꝑueniret qḋ ē falsū qr solū ꝑuenit ī bn̄dictiōib9.

¶ Decimo arguitur secundum sanctum thomam si forma proprie fieret ipsa crearet̄ quia nō fit ex aliquo per se sed probo q proprie fit quia prius est formam esse q totum compositum antecedens patet qr causa precedit effectum ergo in illo priori forma est producta et non ad productionem compositi ergo fit per se. Item alterationis terminus fit per se per motum alterationis et tamen est forma vt puta calor. Forte dicis q terminus istius transmutationis est subiectum cum forma. Contra tunc terminus vnius alterationis non esset vnum per se. Item ad tria predicamenta est per se motus ergo accidens est p se terminus motus. Item stat q forma fiat de nouo et tamen subiectum non fit de nouo tale ergo subiectum esse tale non est terminus motus antecedens patet si corrupto lumine per recessuz vnius candele immediate adueniat alia tunc fit ibi nouum lumen tamen aer non fit tunc primo lucidus. Item potest argui quod aliquod creatuz est a creatura quia iste partes demonstrando materiam et formam hominis sunt create et iste partes sunt ab homine igitur minor patet quia homo est ab homine et homo nichil est preter suas partes forte.

¶ Undecimo forma artificialis creatur et fit a creatura igitur antecedens patet quia non educitur de potentia materie cum sit totaliter ab extrinseco nec est ab agente naturali. Item difficilius est aliquid facere ex contrario q ex contradictorio sed agens naturale potest facere aliqd de contrario ergo et de cōtradictorio maior pz ex. 12. q. 113. ar. 9. Item faciēdo aliqd ex nichilo nulla est resistentia ergo potest fieri a creatura. Itē intelligētia nō ē imperfectior aliis animalibus sed alia aīalia ꝓducūt aīal ergo intelligētia pōt producere intelligētiaz. Item vbicūqz effectus nō adequatur sue cause illud potest a minori causa produci sz ī nulla creatiōe effect9 equat

tur sue cause ergo potest a minori causa produci et illa est creatura igitur potest a creatura produci. S. T. de veri. quest. 27. ar. 3. 10.

¶ Duodecimo sicut gñatio entis scd̃m quid est ex no ente quodãmo ita gñeratio entis simpliciter est ex non ente simpliciter sed generatio quedam est ex non ente secũdum quid vt generatio albi ex non albo ergo generatio simpliciter est ex nõ ente simpliciter. Item verum est antixp̃m fore et illa veritas non presupponit aliqd̃ subiectum ergo aliquod accides est factibile sine subiecto ꝛ sic no educitur de potentia sui subiecti et hoc etiã videtur de visione beatifica. Itẽ deus põt corrũpere subiectũ in. i. istanti ipsius esse caloris producti ab igne et tunc no educet̃ de potentia materie. Et hoc etiã põt probari per calorem productum in hostia consecrata vbi nulla est materia ꝛ tamẽ calor producitur imo agẽs naturale pot de speciebꝰ panis producere vermen et producendo verme manifestum est ꝙ producit etiam eius materiã ergo materia producitur ꝛ per consequens totum compositũ creatur vide. i. t. opus. 32. in principio. Item agens naturale producit formam ergo potest producere materiaz que imperfectior est hoc ꝓbaret hominem posse generare equum.

¶ Tertiodecimo. Sol potest creare lumẽ i medio vl̃ annichilare patet quia deus potest creare lumen in aere sed hoc faciendo non aliter facit q̃ modo agat sol vel assignetur causa quare potius lumẽ ꝓductũ a deo dicitur creatũ q̃ lumẽ nunc ꝓductũ a sole.

¶ Ad primũ dicendũ ꝙ propter illas rationes credit grego. de arimio in principio scd̃i creationez esse ĩpossibilez scd̃m. ari. Et dicit hoc esse vnũ fũdamentum in quo sustentat̃ magna ps doctrine phi. vbi gratia ꝙ materia sit ingenita. Sed contra. Ex hoc sequitur primo ꝙ magna pars phie aristotelis est fundata in heresi. Item legitur in libro de morte aristotelis ꝙ anima rationalis est illa q̃ cognoicit creatorez suum et discernit inter bonum et malũ. Itez doctor subtilis in fine quodlibetorũ dicit ꝙ certũ fuit scd̃m ari. et sua principia animam intellectiuaz esse a deo immediate. Sed contra. Secundum aristotelem ĩ 8. phi. Deus est omnino immutabilis et propter hoc non potest mundus incepisse de nouo a deo secundũ eum ergo non est possibile ꝙ alique anime secundũ ari. sint de nouo immediate a solo deo. Dicendum ꝙ immutabilis eius non arguit quin ab eo fiat aliquid de nouo immediate quia intelligentia causat nouam partem motus. Item secundum platonem aliquid est factũ a deo qd̃ nõ semꝑ fuit vt patet ex aug. 10. de ci. dei. Itẽ. Macrobiꝰ sup sõmũ scipiõis duas portas posuit in celo vnã deorũ ꝛ aliã aĩarũ in cãcro scz ꝛ capricorno ꝑ quarũ alterã aĩe ad corpus descendebãt ergo sm̃ phõs aĩe sũt ĩmediate a deo ꝑ creationẽ. Deĩde dico ꝙ ille auctoritates ĩtelligũtur de agẽte naturali agẽte ꝑ motuz. s. t. de po. q. 3. ad. 8. ¶ Ad scd̃m dicitur primo ꝙ non est curandum de commẽtatore. secundo dicitur ꝙ ipse in tertio phi. vtitur noĩe gñationis nos autem nõ dicimus aliquid generari ex nichilo. S. T. ɔtra gentiles li. 2. ca. 37. dicit ꝙ ex nichilo nichil fit secundũ naturalez phm̃ quia modus iste fiendi per creationem pertinet ad phm̃ primũ qui considerat ens inq̃tum ens. Quidam dicunt ꝙ commentator sibiipsi contradicit quia dicit celũ esse a deo effectiue ꝛ hoc est ꝑ creationez.

¶ Ad tertium negatur maior. Deinde dicitur breuiter ꝙ ex nichilo dicitur aliquid fieri ad hũc sensuz ꝙ aliquid fit et nõ fit ex aliquo. S. T. prima. q. 45. ar. 1. 3. Et de potentia. q. 3. ar. 1. Si dicatur Omne quod fit anteq̃ fiat possibile erat esse quia non erat impossibile esse sed potentia qua aliquid potest esse non potest esse nisi in subiecto nisi forte ipsamet sit subiectum ergo impossibile est ꝙ aliquid fiat nullo presupposito. Item. Creatio est mutatio ergo opz ꝙ habeat terminum a quo. aĩs patet quia quod creatur nõ similiter se habet nunc sicut prius. Item habet esse post non esse. Dicit. S. T. ibidem ad scd̃3 ꝙ anteq̃ mundus esset possibile erat ipsum esse propter potentiã actiuã agentis et non propter potentiam passiuam materie. Ad aliud dicitur ꝙ ad mutationem oporteret non similiter se habere supposita consistentia subiecti. ar. 2. ad quartum.

¶ Ad quartum patet ex dictis. Dico enim ꝙ illud quod prius erat omnino nichil. i. illud quod prius nichil erat nunc est aliquid.

¶ Ad quintum dicit. S. T. 1. q. 45. ar. 2. ꝙ in hiis que fiũt sine motu simul est fieri et factum esse. Nã simul aliquid illuminatur ꝛ illuminatũ est et quod hoc modo fit est ymo etiam homo quando incipit esse tunc est. Ad aliud dicitur ꝙ ex nichilo faciendo aliquid transitur distantia infinita ea parte qua est finita quia licet sit infinita ex parte nõ esse tamen ẽ finita ex parte esse. Cõtra. Ex hoc sequeretur nichil posse annichilari quia non esse est infinitum. Ideo dicitur ꝙ argumentum procedit ex falsa ymaginatione ac si sit infinitum medium inter nichil ꝛ ens ibi ad quartum. Ad aliud dicitur ꝙ verum est respectu creature. Ad aliud negatur consequentia. Ad aliud quidam dicunt ꝙ deus non facit rem non esse quia tunc deus ab eterno egisset quia fecit res non esse. Preterea dicunt ꝙ anichilatio neq̃ est bonum neq̃ malum quia malum semper est in aliquo subiecto de potentia. q. 5. ar. 3. ad. 14. Sed dicendum secundum eum ad. 2. ꝙ dato ꝙ deus res annichilaret ibi non esset necessaria actio sed solum ꝙ desistat ab actione qua rebus tribuit esse. Item ar. 4. ad 6. dicit ꝙ annichilatio est pena damni et idem habetur in quarto. Ex quo videtur ꝙ sit mala.

¶ Ad sextũ dicitur ꝙ effectiue demeritorie ꝛ dispositiue corrũpitur. Sed contra. Sequeretur ꝙ vbi deus nolet caritatem annichilare gratia et peccatum mortale essent simul. Ideo quidam dicunt ꝙ corruptio gratie non est annichilatio proprie dicta qr subiectum manet sicut etiam corruptiones accidentiũ non debent dici annichilationes quia remanet i potentia materie sicut priꝰ. S. T. de potentia. q. 5. ar. 4. ad. 9. Contra sequeretur ꝙ per agens naturale posset reproduci. Negatur consequentia vt patet de anima mea. Ad aliud dicit Cap. in scd̃o. d. 26. ꝙ virtus fluit a gratia sicut a causa effectiua secundaria vel potiꝰ ꝑsuppositiue ꝛ ordinabiliter ꝛ improprie. S. T. de potẽtia. q. 3. ar. 8. ad. 19. dicit ꝙ ee dr̃ esse a deo ꝑ creationẽ inquãtũ oĩs cã scd̃a dans esse hoc habet inquãtũ agit in ṽtute prime cause creãtis cũ esse sit primus effectus nichil aliud presupponens.

¶ Ad septimũ negat̃ ꝙ distaret positiue nec hõ posset loq̃. Et ad aliud dr̃ ꝙ si frigiditas eẽt sine quãtitate nõ esset receptiua actiõis nec contemperetur.

¶ Ad octauũ dicet̃ in scd̃o de aĩa. De tẽpore dicit̃ ꝙ creatur q̃tũ ad istãs pmũ qd̃ nõ fit ab angelo. Ad aliud dr̃ ꝙ nõ corrũperet̃ ꝑ agẽs naturale. Ockam tñ

cōcedit annichillationem et negat creationem.

¶ Ad nonū dicit q actus quo ad subām pri⁹ est a deo nō aūt quo ad eius deformitate. Sed cōtra diffformitas e quasi forma peccati ergo nō pot esse disformitas ab vno actore ⁊ subā ab alio. Similiter possetarguī de macula q̄ videt esse a sola creatura. Itē deformitas accidit effectui dei ergo dicet produci a deo p accides. Rūdet. S.T. de potētia.q.3.ar.6.ad 21.q illa ro pcedit de duob⁹ agētib⁹ oīno disparatis. Deīde dicit q macula nō ponit naturā aliquam in aīa. Deīde dicitur q nō est prius formā pduci ab agente naturali q̄ eam esse in subiecto. Si dicatur. Accidens est prius subiecto ergo in illo priori potest deus supplere cam materialem vt producatur ab agente naturali. Negatur ꝯña sed a seipso potest.

¶ Ad decimū dicitur q forma non per se generat nec sit color sz coloratū. 7.methaphisice licz anima rationalis per se fiat.s.t.de po.q.3.artitulo.9.tamē nec generatur per se nec per accidens.s.t.libro scdo cōtra gentiles.c.87.si dicatur quomodo ḡ materia dicitur esse creata secūdu.s.t.dicedum q ibi creatū capitur vt distinguitur cōtra increatum est ergo poti⁹ cōcreata tñ scdm phm generatur et corrūpitur per accidens sicut diceretur musicū corrūpi p accidens qz est in aliquo quod corrūpitur sic etiā materia quia aliquid est in ea qd fit vel corrūpitur. Nec tamē materia nec forma nec accidens ꝓprie fit.s.t.de po.q.3.ar.1.12. Et tame magna difficultas quomō homo generat hominez si non producat aīam rationalem aliquo modo que tñ scdm theologos creatur sed de hoc postea. Deinde dr q licet forma dicatur terminus quo loquēdo tñ de termino quod post.s.t.in.1.di.5.q.3.p se terminus oīs mot⁹ est totū cōpositū non absolute sed sub tali esse accidentali vt sortes acquirens albedinem fit albus vel habens hanc albedinez sed contra illud fit per se primo quod fit secundum se et quodlibet sui sed totum compositum non fit secundum se et quodlibet sui ergo non fit per se primo. Negatur maior sed illud fit per se primo quod per se subsistit et tale est totum compositum. Deinde dicitur q quātū ad existere forma sicut et materia est posterior toto cōposito qz esse est prio totius et quando dicitur q cā precedit effectum verū est quo ad suam naturam et nō quo ad existere. Sz cōtra. Existere conuenit supposito per formam ergo prius conuenit forme. Negatur consequentia.

¶ Ad vndecimū dicit. S.T. de potētia.q.3.ar.8.c.5. licet in natura nō iueniatur principium efficiens respectu formarum artificialium tamen huiusmodi forme non excedūt nature ordinē sicut gra ymo infra subsistunt quia omne naturale est nobilius q̄ artificiale. Ad aliud dicitur q ex contrarijs fit aliquid p accides p se aūt fit aliqd ex sbo qd ē in potentia i creatiōe aūt nihil ē d potētia ⁊ io nulli ꝟtuti create ꝯueire pt Ad aliō negat ꝯsequētia qz itelligētia nō ē pducibilis nisi p creatione. Ad aliō negat maior.

¶ Ad duodecimū dicitur q nō ens simpliciter pōt dicere duo vno modo non ens vniuersaliter et sic nō tenet similitudo. Alio modo non ens in actu. Et sic bene ex non ente simpliciter aliquid fit a solo deo et non a creatura. Ad aliud dicitur q veritas est in intellectu. Ad aliud dicitur q deus non posset corrumpere subiectum quando calor producitur ab agente naturali. Ad aliud dicit. San. T. 3.quest.77.ar.5.q quantitati dimensiue panis ⁊ vini dat q sit primum subiectū subsequentiū formarū. Et sic supplet vicē materie. Sed dices. Cum illa quantitas nō ponatur in sequenti materia nec accidētia in ea recepta quomodo potest agens naturale per illam actionem pducere materiā qi in primo instanti esse vermis genitū ipse non educitur de potentia alicuius materie. Nec materia eius prefuit ergo totaliter fit ex nichilo quia non fit per se ex quātitate precedente cū non sit pars eius nec materia eius fit per se ex aliquo ente in potentia nec prefuit.

¶ Ad.13.dicit adam q deus nō posset generare lumen sine sole sed productio luminis sine sole a deo esset creatio. Sed aliter dicitur q deus potest lumē creare in aere non autem sol quia potest producere tale lumen sine dependentia ad subiectum vel primo attingere lumen q̄ subiectum. Alij dicunt lumen sic non esse creabile.

¶ Finit primus phisicorum
Incipit secundus liber phisicorum.

¶ Textus Eorum que sunt. ⁊c.

Circa secundū librum phisicorum querūtur. 57. Primo an forma sit magis natura q̄ materia. scdo. An phisica differat a mathematica. tertio. An sint q̄ttuor cause. quarto An agētia naturalia producant formas substantiales. quinto. An artificialia distinguantur a naturalibus secundum rem.

Ad primū sic proceditur videtur q forma non sit magis natura q̄ materia quia in artificialibus materia est tota subā ⁊ tota natura rei ergo etiam ita est i naturalib⁹ qz ars imitat naturā. Sz ꝯ ē phūs.

¶ Respondeo dicendum q in hoc scdo. Primo determinatur de quibus considerat scientia naturalis Secundo ex quibus demonstrat. Primo ergo ostēdit quid sit natura diffiniens eam q nichil aliud est q̄ principium motus et quietis in eo in quo est primo et per se et non secundum accidens. Naturalia differunt a non naturalibus inquantum habent naturam sed non differunt a nō naturalib⁹ nisi inquātū habent principium motus a seipsis vnde animalia dicuntur esse natura. Et similiter elementa et differunt ab hijs que nō sūt a natura quia habent principium motus. Quedam quidē scdm locum vt grauia ⁊ leuia ⁊ corpora celestia. Quedam scdm augmentum et decrementum vt aīalia et plante. Quedā secundū alterationem vt corpora mixta. Alia sunt que non sunt a natura vt lectulus et indumentum que sunt ab arte nec habent in se principium mutationis nisi per accidens inq̄tum materia et substātia corporum artificiatorum sunt res naturales ⁊ sic cultellus mouetur deorsum. ¶ Notandum preterea q in diffinitione nature ponitur principium quasi genus secundum. San. T. et non aliquid absolutū quia nomen nature importat habitudinem principij quia enim nasci dicuntur ea que generātur coniuncta generanti vt patet in plantis et animalibus. Ideo pricipiū generationis vel motus natura nominatur vnde deridendi sunt qui volentes diffinitionem aristotelis corrigere naturam per absolutū diffiniunt dicentes q natura est vis insita reb⁹ vel aliquid huiusmodi dicit autem principium et causa ad designandū q non omniū motuū natura est eodem modo principium. Dicit autē mouendi et quiescendi in termino ad quē nec illa quies opponitur

motui sed est a natura quia vnūquodqꝫ naturaliter
quiescit in loco ad quē naturaliter mouetur non ta=
men quodlibet mobile habet principiū quiescendi
vt celum sed hoc pro tanto dicitur quia nō solū motꝰ
sed etiam quietis est principium. Deinde dicit pri=
mum quia natura et si sit principium motus mixto=
rum nō tamen primo vt cum animal mouetur deor=
sum non mouetur naturaliter inꝙtum est animal sꝫ
inꝙtum terra dn̄atur in eo. Dicitur per se contin=
git enim aliquando ꝙ aliquis medicus est sibi ipsi
causa sanitatis et sic principium sue sanationis est
in eo sed hoc est per accidens accidit enim eūdē esse
medicū et sanari sanatur eī secūdū ꝙ est infirmus
¶ Notād ū preterea secūdum ari. ꝙ aliud est natu=
ra et hn̄s naturā. Et esse scd̄m naturā quia habens
naturā est illud qđ habet in seipō principiū sui mo=
tus ⁊ talia sunt omnia subiecta nature. Sꝫ esse se=
cundum naturam ē esse causatum a principio natu=
rali ⁊ sic tam subiecta quorū esse est a natura ꝙ eo=
rum accidentia dicuntur esse a natura sicut ferri sur
sum nō est natura neqꝫ habēs naturam sed est cātuꝫ
a natura qđ aūt sit natura dictū est ꝙ ē ipm̄ pricipiū
motꝰ. ¶ Notandū preterea per. S. T. ꝙ ph̄us exclu
dit presūptionē quorūdā volētium demonstrare qđ
sit natura. Et dicit ꝙ hoc est ridiculum quia mani=
festū ē sm̄ sēsū ꝙ multa sūt a natura q̄ hn̄t principiū
sui motꝰ ī se velle aūt demrāre manifestū per nō ma
nifestū ē illiꝰ q̄ nō pōt iudicare qđ ē notum propter
se ⁊ qđ nō est notū ꝓpter se qꝛ dū vult demonstrare
id quod ē ꝓpter se notū vtitꝰ eo qđ non est propter se
notum. Et ideo talis assimilat̄ ceco nato volenti iu=
dicare de coloribus. Naturam aūt esse est ꝑ se no=
tū sꝫ qđ sit vniuscuiusqꝫ natura nō est per se notum
Ex quo ptꝫ ꝙ auicēna irrationabiliter īprobat ari.
dictū volēs demrāre naturā eē qꝛ ignorātia pricipio
rū mouentiū nō īpedit qui naturā eē sit ꝑ se notum.
¶ Notandum preterea ꝙ consequēter philosophus
ostendit ꝙ natura dicitur et de materia et de forma
vnde sciendum ꝙ antiqui philosophi non valentes
vsqꝫ ad materiam primam peruenire aliquod corpꝰ
sensibile puta ignem vel aerem posuerunt primam
omnium rerū materiam. Et sic sequebatur ꝙ omēs
forme aduenirent materie tanꝙ in actu existenti si=
cut in artificialibꝰ forma cultelli accidit ferro iā ex
istēti in actu. Et eodē mō opīabātur ī naturalibus ⁊
artificialibꝰ. Et huiꝰ signū dabat antiphon qꝛ si ali
quis ꝓiciat lectū ad terrā et ligna putrescēdo accipi
ant potētiā vt ex eis generet̄ germen id qđ generat̄
nō erit lectus sed lignū ⁊ qꝛ subā est que permanet
⁊ nature ē sibi simile generare cōcludebat ꝙ oīs di=
spositio que ē scd̄m quācūqꝫ rationem vel artem est
accidens ⁊ id quod permanet est subā que suscipit
talē mutationē. Supposito ergo ꝙ forme rerū artifi
cialiū sint accidētia ⁊ materia subā assumebat aliaꝫ
ꝓpositionē ꝙ sicut se habet lectus et statua ad es et
lignū ita et quodlibet horum se habet ad aliquid ali
ud quod est materia ipsorum vt es et aurum ad a=
quam quia omnium liquabilium materia videtur
esse aqua vnde cōcludebat ꝙ materia esset tota sub
stantia rerum vnde poete theologizantes dixerunt
terram esse subām oīm rerū. Posteriores vero phi
ignē vel aquā vt patet ex primo huiꝰ. Et hec est dif
ferentia quā ponebant inter materiam et formam
scꝫ ꝙ differebant scd̄m accidens. Alia autem ē dr̄a
quam ponebant scꝫ scd̄m corruptibile ⁊ incorrupti

bile. Illud enim quod ipsi ponebāt primum princi=
pium puta aquam dicebant incorruptibile. Ea vero
et omnia alia dicebant corruptibilia. Hec autē po
sitio vera est quantum ad hoc ꝙ materia est subā re
rum naturalium. Sed ꝙtum ad hoc ꝙ ponit omēs
formas esse accidentia falsa est vnde ex hac opinio=
ne ph̄us concludit id quod verum est scꝫ ꝙ natura
dicitur materia que subicitur vnicuiqꝫ rei natura=
li habenti in se pricipium motus vel mutatiōis.
¶ Notandū preterea ꝙ ph̄us ostendit tribus ratio
nibus formam esse naturā. Prima quia sicut illud
est ars quod cōperit alicui inꝙtum est scd̄m artem
et artificiosum ita illud est natura quod competit a
licui inꝙtum est naturale sed illud quod est in po=
tentia tantū non dicimus habere aliquid artis qꝛ
nondum habet spēm lecti ergo in rebus naturalibꝰ
id quod est secūdum potentiā caro et os non habet
naturā carnis et ossis anteꝙ accipiat formā secūdū
quā sumitur ratio diffinitiua rei per quaꝫ scꝫ scimꝰ
quid est caro vel os nec adhuc est natura in ipso an=
teꝙ habeat formā ergo natura rerū naturaliuꝫ ha=
bentium in se principium motus est forma que licꝫ
non separetur a materia tamen differt ab ea ratio
ne. Sicut enim es et infiguratum ꝙuis sint idē sub
iecto tamen ratione differunt ita materia et forma
quia nisi forma distingueretur a materia non esset
alius et alius modus quo forma et materia dicunt̄
natura vlterius autem ex ratione premissa procedit
ad ostendendum ꝙ forma sit magis natura ꝙ mate
ria quia vnumquodqꝫ magis dicitur secundum ꝙ est
in actu ꝙ secundum ꝙ est in potentia sed per formā
ens naturale est in actu et per materiam in poten=
tia igitur. Ex hijs igitur possunt haberi. 5. conclusio
nes. Prima ꝙ natura bene est diffinita secunda ꝙ
naturam esse non potest demonstrari tertia ꝙ natu
tura dicitur de materia quarta ꝙ dicitur etiā de for
ma quinta ꝙ forma est magis natura ꝙ materia.
¶ Contra primā arguitur Celū habet naturam ⁊ ta
men non habet in se principium sui motus sed moue
tur a motore separato ergo natura non est principi=
um motus eius in quo est. Item entia naturalia ge
nerantur a natura et tamen principium eorum est
ab agente extrinseco vt quando aqua calefit vel aer
in ignem conuertitur. Item leuitas non est natura
rei et tamen est principiuꝫ quo aliquid mouetur sur
sum et similiter arguitur de grauitate que est prin=
cipium motus eius in quo ē forte dicis ꝙ nō est prin
cipium primū sed principium primum est ipsa for=
ma. Contra seqretur ꝙ inaīata haberent in se prin=
cipiū actiuū sui motꝰ forte dicis ꝙ sufficit formam
esse principium primum passiuum. Contra sequere
tur ꝙ motus violentus deberet dici naturalis quia
esset a principio intrinseco passiuo. Item materia ē
primū principiū passiuū pꝫ ex secūdo argumento.
¶ Scd̄o materia est natura et tamē nō est principi=
um motus. Itē animal habet in se principiū sui mo
tus scꝫ augmentatiōis et nutritionis ⁊ tamen nō ha
bet naturā ptꝫ quia. S. T. dicit ꝙ ⁊ si natura sit pri
cipium motus cōpositorū nō tamē primo. Itē in dif
finitione nature ponit̄ pricipiū ⁊cā ⁊ sic ibi videtur
esse nugatio. Item dicit̄ ibi copulatum mouendi et
quiescēdi hoc autē est falsum vt patet de celo. Item
impossibile est idem moueri et quiescere ergo nō ha
bet simul principium vtriusqꝫ. Item tota terra ca=
thegorematice nō habet principiuꝫ mouendi quia

non potest moueri. Frustra at est potentia que nõ potest teduci ad actum propter hoc dicit albertus quosdam reprehendere philosophum.

¶ Tercio arguitur ꝙ naturam esse potest demonstrari qz materiã esse potest demonstrari vt patet in j. phisi. sed materia est natura igitur. Item res potest demõstrari per illud per quod cognoscitur sed natura cognoscitur per motum ergo potest ꝑ motum demonstrari esse saltem a posteriori secũdũ ꝙ causa demonstratur per effectũ. Itẽ natura habet diffinitionẽ ergo habet aliquid prius ea per quod potest demonstrari. Item methaphisica habet demonstrare principia aliarum scientiarum ergo demonstrat naturam esse. Item bene sequitur motus est sed motus non potest esse nisi natura sit ergo natura est vel arguitur sic. Si motus est natura ẽ sed motus est ergo natura est iste discursus est bonus ꝛ procedit ex necessarijs. Similiter bene sequitur entia naturalia sunt sed naturalia nõ possunt esse nisi per naturam ergo natura est.

¶ Item hic est demonstratio ad impossibile. Natura non est sed si natura non est motus nõ est ergo motus non est sed consequens est impossibile ꝛ oppositum eius notius est ꝙ naturam esse.

¶ Quarto. Si non posset demonstrari hoc maxime esset quia est per se nota sed hoc non valet quia alacen sc̃do ꝑspectiue impceptibilit̃ demõstrat hãc omẽ totũ est maius sua parte qz continet partẽ et addit sup eã. Item ĩ ꝓpositionib᷒ ꝑ se notis sũt gradus ꝛ sic vna est euidentior alia: et sic potest ꝑ aliã demonstrari. Item ista est per se nota om̃e animal racionale est risibile quia est principiũ: ꝛ tamẽ põt demonstrari demõstratione quia est. Item probat grego. ꝙ illa non est per se nota natura est quia cognoscitur per experientiam.

¶ Quinto arguit auicenna a signo ꝙ diffinitio nature nõ est nota quia postea in. vij. ꝛ. viij. phi. ostẽdetur ꝙ om̃e motum habet motorẽ. ꝛ. iij. celi ostenditur ꝙ elemẽta hñt grauitatẽ ꝛ leuitatẽ s̾ qbus mouentur qz põe esse dubiũ de corꝑib᷒ simplicib᷒ vtrũ habeant principiũ mot᷒. Itẽ ita nota est diffinitio nature sicut natura sed diffinitio nature põt demõstrari; vt patet ꝑ cõmẽ. ꝛ linconieñ. C. iij. vñ ꝙ natura sit principium motus concluditur dicit. l. t. per hoc ꝙ naturalia differunt ab artificialibus. ꝛ. non naturalib᷒ ꝛc. ꝛ dt licomeñ. ꝙ ẽ dmõstratio a pori.

¶ Sexto arguitur ꝙ materia non sit natura quia quod est in potentia ad naturam non est natura vt dictum est sed materia est hmõi quia est ens in potentia ad formam igitur. Item ꝙ est in potentia ad esse non est ens neq̃ natura: sed materia est in potentia ad esse ergo ꝛc. Item materia est quid absolutũ. Natura autem est respectiuum quis est principium et causa igitur. Item materia est natura et forma est natura: ergo vtraq̃ ret plures sunt nature. Itẽ arguit̃ d̾ forma qz qd̾ accidit nature nõ est natura sz for̃s accidit nature qz accidit materie: ꝛc.

¶ Ad primum dicit. S. T. hic. Quod quidã dicunt ꝙ etiã in hmõi mutationib᷒ scz quando ignis calefacit aquam est principium actiuum motus etiã in eo quod mouetur sed tamen secundũ esse impfectũ quod coadiuuat actionẽ exterioris agẽtis. Dicũt eñ ꝙ in materia est inchoatio forme quam dicunt esse priuationẽ que est terciũ principium nature/et ab hoc principio intrinseco generationes ꝛ alterationes corpoꝝ simpliciũ naturales dñr. Sed hoc nõ potest esse quia cũ nichil agat nisi sm̃ ꝙ est in actu predicta inchoatio forme cum non sit actus sed aptitudo quedã non potest esse principium actiuum. Preterea etiã si esset forma completa nõ ageret in suum subiectum alterando ipsum quia forma non agit sed compositũ quod nõ potest se alterare nisi sint in eo due partes quarum vna sit alterans ꝛ altera alterata. Et ideo dicendum est ꝙ in rebus naturalibus eo modo est principium motus quo eis motus cõuenit quib᷒ ergo cõuenit mouere est ĩ eis prĩcipium actiuum motus quibus autem cõuenit moueri est eis principium passiuum quod est materia quod quidem principium inq̃tum habet potentiã naturalem ad talem formam facit esse motum naturalem. Et propter hoc factores rerum artificialiũ non sunt naturales quia licet principium naturale sit in eo quod fit non tamen habet potentiam naturalem ad talem formam. Et sic motus localis corporum celestium est naturalis licet sit a motore separato inq̃tum in ipo est potentia naturalis ad talem motum in corporibus vero grauibus ꝛ leuibus est principium formale sui motus: sed huiusmodi principiũ formale nõ potest dici potentia actiua sed comprehenditur sub potẽtia passiua. Grauitas enim in terra non est principium vt moueat: sed magis vt moueatur nec forma naturalis inanimati est motor sed ipsũ generans quod dat talem formam ad quam talis motus sequitur. Ad aliud de motu violento dictum est supra.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ materia est principium passiuum motus generationis. Ad aliud dicitur ꝙ motus animalis progressiuus non est naturalis absolute alias velocior esset in fine ꝙ̃ in principio aliquis tamen motus est animali naturalis inq̃tũ est corpus graue vel augmentabile nec forma elementi est sua natura cum nõ sit in eo formaliter sed anima inq̃tum est forma naturalis vnde patet cũ anima sit forma et natura animalis cuius motus ẽ primum principium. Item cum esse intellectiuum sit natura hominis quem motũ causat. Dicitur ꝙ esse intellectiuum non est forma mere naturalis qz non est a natura. Ad aliud dicitur ꝙ causa est minus cõmune: ꝛ ideo potest addi principio. Et ly et capit̃ pro vel terra vero mobilis est per alterationem vel secundum partem. Sed videtur alijs absurdum ꝙ et exponatur per vel ideo dicunt celum quiescibile quia non recedit a centro vel non mouetur alterando sed dices non est natum dicendum ꝙ secundum genus sicut talpa dicitur ceca vel natura est principium quietis conditionaliter.

¶ Ad tercium dicitur ꝙ materia sub ratione nature non demonstratur esse. Ad aliud negatur de hijs que cognoscuntur per sensum. Sed contra dato ꝙ quis videat lunã eclipsari adhuc illa demonstrabilis est. Dicendũ ꝙ nõ est simile quia hoc habet causam natura vero nõ. Ad aliud dicitur ꝙ methaphisica non demonstrat ea que sunt ad sensum euidentia qz nõ habet aliquid notius. Deinde dicitur ꝙ ille ꝯsequentie sunt bone sed nõ sunt demõstratões.

¶ Notandũ tamen secundũ cõmẽtatorem ꝙ licet diffinitio nature sit manifesta adhuc est demonstrabilis per silogismum ypotheticum isto modo. Si naturalia sunt illa que habẽt principium quo mouentur ꝛc. ꝛ natura est illa qua mouent̃ ꝛ quiescũt. ꝛc. necessarie est ꝙ natura sit principium quo mouetur et quiescit illud in quo ꝛc. sed iste sillogism᷒ est a posteriori scilicet per ipsas res naturales q̃ sunt posteriores simpliciter ꝙ̃ natura nobis tamen no-

tiorem. Albertus dicit ꝙ natura non est vniuocum quia forma est magis natura ⁊ ideo natura non habet diffinitionem veram sed descriptionem.

¶ Ad quartū dicitur ꝙ alique ꝓpositiones per se note non sunt oībꝰ imediate vñ pñt demrāri qꝛ ſm boetiū aliq̄ sunt cōes cōceptiōes q̄ nō sunt cōes oībꝰ ſꝫ tm̄ doctis greg. tñ d̄ arimio hoc negat i. ſ. d. ij. qꝛ ſm eū Propō per se nota est ꝓpō q̄ vel alia sibi equalens ī significato pōt naturaliter esse nota cuilibet potēti vti rōne absq̄ īdigētia noticie alicuiꝰ extrinseci. Deinde dicit ꝙ illa q̄ dicūtur ꝓprie ꝑ se nota non dicuntur propositiōes sed eorum significata scilicet complexe significabilia. Sed cōtra cōplexe significabile non cognoscitur nisi per discursum er multi talia negant ergo non sunt per se nota. Item hec est per se nota deus est vel deus non est. tamen non potest concipi sine noticia extrinseci: qꝛ noticia subiecti nō potest haberi nisi ex noticia creaturarum. Item principia scientiarum sunt per se nota ⁊ propositiones immediate tamē non sunt note cuilibet antecedens pꝫ ex philosopho hic. Item non est procedere in infinitū ergo in qualibet scientia principia sunt per se nota. i. non per alias propositiones. Item primum prīcipium potest dubitari ergo potest probari antecedens patet quia multi dubitant an duo contradictoria sint falsa propter propositiones se falsificantes. Item philosophus iiij. metha. arguit ad probandum primum principium. Item hec est per se nota omne totum est maius sua parte et tamen presupponit noticiā alicuiꝰ extrīseci quia prius est cognoscere totum esse q̄ȝ totum esse maius sua parte. Notandū tamē ꝙ. S. T. de verita. q. x. arti. xij. dicit ꝙ nō pōt dici de aliqua creatura ꝙ eam esse sit per se notum ista ergo natura est: dicitur esse per se nota quia sensu et experientia cognoscitur.

¶ Ad quintū dicit ꝙ ari. nunq̄ȝ probauit corpora naturalia habere in se principiū motus sed bene ꝓbauit ꝙ habent principium motus distinctum a se ⁊ probauit ꝙ elementa habēt grauitatem ⁊ leuitatem distinctam ab elementis quod tamen erat dubium apud antiquos. Queritur quare ī diffinitiōe nature postq̄ȝ dicitur primum super additur per se ⁊ non secundum accidens. Dicendum ꝙ natura dicitur esse principium motus primum. i. non mediante alio presupposito deinde dicitur per se. Et additur non secundum accidens quia per se capitur dupliciter hic autem sumitur vt distinguitur contra per accidens.

¶ Ad sextum negatur maior quia materia est ī potentia ad naturam idest ad formam que est eius actus. Ad aliud dicitur ꝙ forma non accidit materie quia materia et forma habent idem esse. Similiter solet dici de partibus hominis. Sed tūc queritur in qua materia est ista. Materia est informata hac forma. Dicitur ꝙ in materia contingenti.

¶ Ad aliud dicitur ꝙ natura fundamentaliter est ens absolutum. Nec inconuenit eiusdem rei esse duas naturas incompletas. Sed nōne humanitas est natura. Dicitur ꝙ non quia non est primum principium motus sed compositum.

Ad secundū sic proceditur videtur ꝙ artificialia non distinguantur a naturalibus ſm rem quia artificialia habent in se principia pria motus ⁊c. ergo nō differunt a naturalibus antecedēs patet de horologio quod per se mouetur. Sed cōtra est philosophus. S. T. hic et opus xxxi. c. j. ⁊ opus. xxxiij.

¶ Respondeo dicēdum ꝙ res artificialis est res facta ab intellectu practico ⁊ quidam addunt cū voluntate libera vel quod est res facta aliqualiter se habere qualiter se nō haberet vel plures res facte aliqualiter se habere qualiter se non haberent si intellectus non concurreret cum voluntate libera. et hoc ponunt nominales dicentes res artificiales nō differre realiter a rebus naturalibus nec figuram a re figurata. Et si queratur ab eis quid est res naturalis dicunt ꝙ quadrupliciter capitur Primo pro re cōposita ex materia ⁊ forma substantiali secūdo pro ipsa natura tercio pro dispositione conueniēti forme ⁊ sic caliditas est naturalis respectu ignis. quarto ꝓ qualitate conueniente materie. Et sic diceret ꝙ caliditas est naturalis materie aque licet disconueniat sue forme. ¶ Contra hāc opinionem arguitur quia sequeretur ꝙ omnis res que mouet esset artificialis ⁊ similiter intellectus quādo intelligit quia aliter se habet qualit̄ se nō haberet. Itē Aristoteles. xij. metha. T. c. xliiij. loquens de scientiis mathematicis dicit ꝙ ipsi de nulla substantia cōsiderant. Sed hoc esset falsum si quantitas quā considerant nō distingueretur a re quanta sed figura est passio quantitatis igitur distinguit̄ a substātia. Itē illud aliter se habere a parte rei vł aliquid dicit preter subām rei vel nō. Si scđꝫ ergo lapides et ligna semp sunt domus quia hoc nomen domus non significat nisi lapides ⁊ ligna. Sed dicas ꝙ cū hoc cōnotat ꝙ aliter se habeāt. Tunc q̄ro pro quo supponit subm̄ in hac propositione taliter se habere est connotatū per hoc nomen domus. Si dicas ꝙ ꝓ lapidibus ⁊ lignis precise ergo prius ista erat vera lapides ⁊ ligna sunt domus vel eadem facilitate diceretur ꝙ noticia nō distinguitur ab anima Diceretur enim ꝙ aīa dicitur cognoscens per hoc ꝙ aliter se habet absq̄ȝ aliquo accidente. Item. vj. ethi. ars ē habitus factiuus ergo edificator aliq̄d facit ⁊ nō rē artificialē ergo aliquam aliā formam scꝫ figurā. Quidā hic dicūt ꝙ facit complexe significabile ⁊ sic complexe significabilis venderentur que tamen secundum gregorium nō sunt aliq̄d existens Item figura est in predicamento qualitatis ergo est accidēs. Item edificatio est transmutatio realis ergo habet terminum realem preter rem naturalem. Item res naturalis manet sine artificio: quia es manet es destructa statua ergo distinguit̄ Item quare daretur pecunia sutori nisi aliquid faceret. Secundū istos enim posset vere iurare corā iudice. Iste nunq̄ȝ fecit aliquid pro me. Item scientia ⁊ virtutes sunt res artificiales que tamē distinguntur a naturalibus. Item secundū phm̄ naturalia habent principiū motus innatum ⁊ per hoc dicit ꝙ differunt ab artificialibus. Sed hoc quidaꝫ exponit dicens ꝙ alia est ratio huius termini artificiale ⁊ huius termini naturale. Sed tunc queritur quō ex illo sequit̄ ꝙ natura est principium motus: quod Aristoteles per hoc intendit probare. Ideo dicitur ꝙ omnis forma artificialis distinguitur a re naturali vt forma domus distinguitur realiter a lapidibus ⁊ lignis ⁊ omnis figura distinguitur realiter a re figurata. ¶ Contra hec arguitur. Prīo contra differentiā inter artificialia ⁊ naturalia qꝛ sicut naturalia habent principium sui motus passiuum ita etiam artificialia qꝛ moueri possunt. Si dicas ꝙ passiuū nō sufficit. Cōtra gñatio sortis est et naturalis ⁊ tamē nō habet in se nisi prīcipiū passi-

uuz. Item Sanatio fortis est artificialis: ⁊ tamen
est primo ⁊ per se ab arte que est in forte supposito
ꝙ sit medicus ergo est primo ⁊ per se ab eo qđ est in
erinsecum. Forte dicis ꝙ sanatio nō est ab arte sed
est prima natura qꝛ nullꝰ posset p solā artē sanari si
naturalia essent ī eo totaliter destructa. Cōtra nul
lū artificiale est a natura. ¶ Scđo. Ens artificiale
inꝗ̄stum huiusmodi includit ens naturale vt ferra
inꝗ̄stū hmōi est ferrea sed omne ferreū inꝗ̄stū hmōi
habet principiū motus ⁊ quietis ergo res artificia
lia habet principiū motus ⁊ quietis. Itē ars saltā
di est pricipiū motus. Et similiter ars militaris ꝙ
docet ordiate ambulare. Item nauis habet ab ar
te principiū sui motus ⁊ non inꝗ̄stum ens naturale
quia nauis non est ens naturale ergo inꝗ̄stum ens
artificiale ars enim disponit nauem vt facile mobi
lis sit. Item Omne intelligibile habet naturā. sed
artificialia sunt intelligibilia ergo habent motū.

¶ Tercio arguitur ꝙ artificialia non distinguant
a naturalibus quia si forma domus distinguitur a
lapidibus ⁊ lignis vel ergo est tota in toto ⁊ tota ī
qualibet parte vel tota ī toto ⁊ pars ī parte sꝫ neu
trū est dicendū ergo ⁊c. Non pimū qꝛ nullū accidēs
materiale est totū in qualibet parte sicut neqꝫ quan
tuas. Item tūc quelibet pars domus esset domus
Si sm aut quelibet pars illius prefuit aut ꝗlibet
pars fit de nouo. Si pimū ergo nihil fit de nouo ꝗ̄n
do domus fit. Si sm ergo quando domus fit quilꝫ
lapis per solū motū localē acꝗrit aliqđ absolutum
pmanens quod prius non habuit ⁊ due figure ecīnt
in eadē parte adequate sed hoc est falsum ymo ali
quis lapis potest fieri pars domus sine quocunqꝫ
motu ⁊ aliquando fit figura per ablationē partiuꝫ
solum. Item forma domus acquiritur ī instāti vel
successiue. Non primū/ qꝛ est cōtra sensum. Nō sm/
quia tunc introductio forme artificialis esset alte
ratio. Item preseruet deus formam domus corru
ptis lignis ⁊ lapidibus ⁊ sequitur ꝙ erit aliqua do
mus sine lignis ⁊ lapidibus. Quod si cōcedas que
ro quomodo preseruabit a pluuia.

¶ Quarto vel forma domus est diuisibilis vel īdi
uisibilis. Si primum tum illa non possit esse nisi in
materia vl' forma vel composito que omnia sunt di
uisibilia secundum trinam dimēsionem sequitur ꝙ
forma domus erit in profunditate lignorum quod
est contra cōmē. dicentem ꝙ natura agit in corpo
re toto ars vero ī extremitatibus eius. Item si for
ma domus est subiectiue ī lapidibus ⁊ lignis ergo
idem accidēs erit in subiectis specie distictis. Itē
separet deus formam domꝰ a lapidibus ⁊ lignis si
ne motu locali eorum ⁊ tunc queritur an hoc sit do
mus vel non. Si primum habetur intentum. Si se
cundum Cōtra adhuc hic sunt paries tectū ⁊ fun
damentū eodē mō disposita sicut priꝰ ꝗ̄ sunt domꝰ.

¶ Quinto figura nō distinguitur a re figurata sed
artificialia addunt supra naturalia tantū figuram
igitur añs patet. Tum primo quia si distinguitur a
re figurata aut ergo est accidens respectiuum vel
quantitas continua vel qualitas sed non primū qꝛ
figura est ī quarta specie ꝗlitatis. Nec sm quia ad
quantitatē cōtinuā est per se motus non autem ad
figuram. Itēꝫ nulla figura est per se diuisibilis sed
ois quātitas ē per se diuisibilis igitur. Nec terciū
patet/ qꝛ figura est que terminis vl' termino claudi
tur sed ois subā quāta est hmōi igitur. Itē figura
est superficies: ergo añs patet: qꝛ sm phm. v. metha.
T. C. xxxiij. Superficies plana est genus figurarum
planarū et corporea corpaliū ⁊ ratione assignat: qꝛ
omnis figura aut est plana aut corporea. Item geo
metra volens quadrare circulum non capit circulū
pro aliqua ꝗlitate vl linea sꝫ pro superficie vl' area.

¶ Sexto. Tunc deus posset facere corpus quantū
sine figura. Item tunc rei permanentis daretur vl
timum esse quod patet ponendo ꝙ agens incipiat
corrumpere figuram per remotionē de presenti tūc
illa figura est et nunqꝫ postea erit.

¶ Septimo angulus non distinguitur ab extremo
lapide domus ergo neqꝫ tota figura domus a lapi
dibus ⁊ lignis añs patet qꝛ si distiguitur vel est cō
tactus linearum incidentiū ⁊ hoc nō qꝛ per eundē
cōtactū linearū potest cōsurgere primo angulus re
ctus postea per motum vnius altero extremorū fi
ro fiet acutus ⁊ postea obtusus qui differūt specie
igitur. Item nullus contactus lineaꝝ est maior al
tero qꝛ omnis talis est in puncto sed vnus angulꝰ
est maior alio igitur. Nec āgulus est superficies siue
spacium interceptū: quia tunc angulus acutus eēt
maior recto si interciperetur maius spacium. Itēꝫ
tunc angulus ꝯtingentie posset diuidi in duas par
tes equales per lineam rectam quia illud spacium
potest diuidi in duas partes equales. Item tūc an
gulus cōtingentie esset equalis angulo recto quia
possibile est tantum spacium intercipi a lineis vniꝰ
sicut alterius. Item dato ꝙ deus annihilaret spa
cium remanentibus lineis se tangentibus adhuc
esset angulus igitur. Forte dicis ꝙ angulus ē acu
ties vel obtusitas. Contra maiorata acutietate maio
ratur angulus ⁊ econuerso igitur.

¶ Octauo angulus non est accidens indiuisibile
nec incidentia lineaꝝ ergo non potest esse aliud ꝗ̄
res angulata scđa pars añcedētis pꝫ qꝛ incidentia
est ens respectiuū ⁊ pria pars pbaꝛ. Tū prio qꝛ tūc
vnus angulꝰ nō esseꝫ maior alio qđ est destruere geo
metriā ⁊ ꝯña pꝫ qꝛ indiuisibile nec est maiꝰ nec mi
nus alio. Itē nullꝰ angulꝰ posset diuidi in duos an
gulos equales. Itē quero quod est eius subiectum
non ipse linee qꝛ tūc vbi sunt maiores linee eēt ma
ior angulus ⁊ sic angulus acutꝰ posset esse maior re
cto nec ī spacio qꝛ pōt esse angulus sine spacio igiꝛ.

¶ Nono statua est corpꝰ de gñe substantie ergo est
ens naturale. Item statua habet materiā ad mixtā
priuatiōi ⁊ formam naturalē licet non immediate
ergo hꝫ principia rei naturalis ⁊a est ens naturale

¶ Item stat ꝙ arbor crescat recta per artem ⁊ nihi
lominus erit ens naturale igitur. Item capio lapi
dem in quo per influentiā celestem reperiatur ymā
go scorpionis ⁊ capio aliū eiusdē speciei in quo po
nitur eadē ymago. ī spē p artē arguiꝛ. Quicqđ ha
bet primus lapis habet secundus in specie: ergo si
primus est ens naturale ⁊ secundus. Item demon
strato cipho aureo hoc ens est res naturalis patet
quia est aurum ⁊ hoc ens est res artificialis vt liꝗ̄t
ergo res naturalis est artificialis. Item hic ciphꝰ
est a natura productus ergo est ens naturale ante
cedens patet quia est aurum. Item demōstrato au
ro per alchimiam facto hoc ens est ens naturale et
est ens artificiale antecedens patet quia habet pri
cipium motus ⁊c. ⁊ ꝙ sit artificiale patet quia est p
ductum ab arte alchimie.

¶ Decimo si statua adderet aliquā formam accidē
talē supra lignū tunc fieret ex substantia ⁊ accidēte
per se quod est impossibile. Item tunc statua esset
ens per accidens quia dicit subām tum accidente.
Itēꝫ statua ē subā igitur est homo vel lapis ⁊c. er

go est ens naturale. Item omnis forma faciens cū subiecto compositū est naturalis sed forma artificialis est huiusmodi igitur. Item sanum est ens naturale et tamen sanitas fit per artem. Item quando lapis niger secundū extremitates diuiditur tunc a diuidente causatur albedo in lapide et tamē lapis albus est ens naturale licet sit albus per artem igitur ens naturale non differt realiter ab artificiali. Item papirus est res naturalis et tamen fit ab arte igitur antecedens patet quia habet principium motus et quietis. Item pili qui per artem nascunt sunt res naturales: et tamen sunt per artem igitur. Item per artem agriculture producitur bladum et racemi et tamen sunt entia naturalia. Similiter arguitur de vino qđ fit per artē ex racemis vt patet.

¶ Ad primum dicitur ꝙ oportet principiū passiuum ad hoc esse naturaliter inclinatum. Ad aliud dicitur ꝙ sanatio per se fit ab aliquo sed ꝙ sit in eo qui sanatur est per accidens.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ cum termino reduplicatiuo non valet consequentia vel dicitur ꝙ serra in q̄tū est res artificialis .i. per formā quā habz ab arte nō est ferrea. Ad aliud dicitur ꝙ ars bene ē principiū modificatiuū motus et ita dicatur de naui: q2 ratione figure aliquando motus facilius fit vel velocius. Ad aliud dicitur ꝙ natura secundū boetiū dicitur quatuor modis. Primo pro omni quod ab intellectu capi potest. Et sic includit omne ens positiuum et excludit negationes et priuationes. Secundo ꝓ substātiis. Tertio vt supra diffinita. Quarto pro differētia essentiali. Ex hoc patet quō aīa ē natura. S. T. contra gentiles lib. iiij. c. xxxv.

¶ Ad terciū dicitur ꝙ forma domus est indiuisibilis et est in toto cathegoreumatice et in nulla parte. Sed contra accidens indiuisibile nō est ī subiecto diuisibili negatur vt patet de paternitate et vnitate. S. T. q. d. aīa. ar. x. ad decimūsextū dt ꝙ forā domus et alie forme artificiales est forma accidentalis vnde non dat esse et speciem toti et cuilibet parti neq3 totū est vnū simpliciter sed vnū aggregatiōe. Item. q. de spiritualibus creaturis ar. iiij. ad quartum dicit ꝙ forma domus non dat esse specificū singulis partibus domus et in argumento dicit de forma domus ꝙ non est in quacunq3 parte sed in tota domo. Posset tamen aliqs dicere ꝙ forma domus est diuisibilis et ꝙ pars est in parte sed querit verū ille partes sint homogenee vel etherogenee quia si sint homogenee tūc quelibet pars dom⁹ erit dom⁹ Negant cōsequentiā quia bipedalitas est totū homogeneū et tamen non denominat quālibet partem. Sed contra sequeretur ꝙ pedalitas esset eiusdē speciei cum bipedalitate quia est pars ei⁹ homogenea sed probo ꝙ non quia habēt passiones specie distinctas bicubitum enim est passio quantitatis bipedalis et non pedalis. vel queritur cuius quātitatis bicubitum est passio et cuius quantitatis tricubitum est passio. Si dicas ꝙ sint passiones diuersarū linearum differentium secundum maius et minus et non specie ergo ille passiones non differūt specie quod est falsum per idem argueretur ꝙ rarum et densum fundantur in quantitatibus specie distinctis. Ad aliud dicitur ꝙ non inconuenit formam domus acquiri in instanti si teneatur ꝙ est indiuisibilis. Non tamen dicendum est domum fieri in instāti quia facto domus dicit dispositionem preuiaz. Ad aliud dicitur ꝙ casus non est possibilis vel dicitur ꝙ tūc esset domus pro formali.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ est forma īdiuisibilis existens in superficie extrema vel in diuersis superficiebus que sunt eiusdē speciei aliquando sicut secūdū aliquos eadē quātitas cōtinua numero est in figa ꝓ media parte viridi et ꝓ media parte arida. Cum hoc tñ stat ꝙ aliquomō vnitas accidentis sumitur a subiecto. Sed cōtra si figura domus est īdiuisibilis ergo nō videtur. Itē tunc vidēs medietatez domus vel videns corpus infinitū nō videret figurā eius quia non videt nisi partē et in illa parte nō est forma artificialis. Forte dicis ꝙ non haberet figuram q2 nō clauderet terminis ideo arguitur aliter vna domus ē maior alia ergo forma domus vt sic non est indiuisibilis. Item indiuisibilia nō possunt continuari sed due domus vt sic possunt cōtinuari. Itē tunc dom⁹ posset esse in pūcto. Posset tñ dici ꝙ sicut gradus caliditatis licet sit indiuisibilis tamē vnus e maior alio ita posset dici de forā dom⁹.

¶ Ad quītū dicitur sm. S. T. scđa scđe. q. xcvj. ar. ij. ad scđm. ꝙ forme artificialiū nihil aliud sunt q̄3 cōpositio ordo et figura. Ista aūt figura realiter distinguit a quantitate et est accidens absolutū et potest causari a forte cōdensante ceram vel etiam ab angelo deinde dicitur ꝙ ly que refert qualitatem et ideo non cōuenit substātie. Superficies etiā dicit eē genus figuratā non p̄dicamentale sed subicibile.

¶ Ad sextum patet ex dictis.

¶ Ad septimū dicunt quidā ꝙ angulus est q̄litas indiuisibilis. Sed contra quantitas est diuisibilis ergo et figura sed nullum diuisibile componitur ex indiuisibilibus nisi numerus quia indiuisibilia nō possunt continuari. Posset ergo dici ꝙ est quedaz qualitas sub respectu qui est distātia linearum vel superficierū terminatarū ad quātitatē. Si tamē teneatur angulus esse indiuisibilis tūc dicitur eē vn⁹ maior alio materialiter scđ3 ꝙ pōt esse maior distātia linearum. Et si dicatur ergo vn⁹ angulus rect⁹ posset dici maior alio materialiter. Negatur consequētia. sed tūc practicet de āgulo recto et ꝯtīgēte.

¶ Ad octauū patet per idē. Et tū querit de ci⁹ subiecto tenētes angulū esse indiuisibilem dicūt ꝙ nō habet subiectū adequatū sed fundatur in lineis coincidentib⁹ simul. Nec sequitur ꝙ quāto linee sunt maiores tanto anguli sint maiores quia nō fundatur in lineis absolute sed in lineis per respectuz terminationis ad contactum. Et secundum istos etiā angulus non ē ps figure s3 pricipiū vel terminus.

¶ Ad nonū dicitur ꝙ statua si materialit' sumatur potest dici corp⁹ sicut album potest dici substātia formaliter tamen est accidēs. Alij dicunt ꝙ res artificialis subiectiue sumpta ē res naturalis sed nō formaliter nec inconuenit formam naturalē .i. que inest rei a principio sui esse esse eiusdem speciei cum forma artificiali. De auro facto per alchimiam dicit. S. T. in. ij. d. vij. q. iij. ar. j ad quintum ꝙ nō est verum aurum et de potentia. q. vj. ar. j. ad. xviij. Aliter tamē videtur dicere in. xxij. q. lxxvij. ar. ij. ad. j. Sed dicitur ꝙ ibi nulla est cōtradictio quia est verum aurum virtute essentie sed non virtute oīm ꝓprietatū vel in. xxij. loquitur de arte alchimie agēte in virtute nature et non in virtute artis tantum seu sophistice ex ignorantia vere artis.

¶ Ad decimum dicitur ꝙ si statua sumeretur ꝓ aggregato ex substātia et accidēte esset ens ꝑ accidēs non autem si sumatur pro subiecto vt est sub accidente. Ad alia patet ex dictis nec omnis forma faciens compositionem cum alio est naturalis.

AD tercium sic proceditur videtur ꝙ non sint quatuor cause scilicet finis efficiēs forma et materia: quia philosophus .xij. metha. T. C. xxiij. loquendo de causis nulla facit mentionē de causa finali: sed enumerat priuationem inter causas de qua nullam hic facit mentionem igitur. Item multi dicunt senecam posuisse causam quintam scz ideā seu formā exemplarem. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicēdū secundū S. T. hic lec. iiij. ꝙ ad naturalē pertinet cōsiderare formam ꝛ materiā quia natura de vtroqꝫ dicitur sicut cum intendimꝰ de simo quid est tunc non solū attēdimus formā id est curuitatē sed etiā materiā .i. nasum. Deinde querit philosophus an scientia naturalis cōsideret tātum de materia et de forma vel de toto cōposito ꝛ an omnia ista pertineant ad eandem scientiā. Dicēdū antiquoꝝ phōrū phia videtur fuisse tm̄ de materia sed sm̄ veritatē hoc est falsum quod ꝓbat phūs tribus rationibus. Prima qꝛ ars imitatur naturā ꝙ sic se hꝫ scia naturalis circa naturalia sicut scientia artificialis circa artificialia sed eiusdeꝫ scientie artificialis est cognoscere materiam ꝛ formā sicut medicus cognoscit sanitatem vt formam coleram vero et phlegma ꝛ huiusmodi sicut materiā in qua est sanitas. Nam in contemperatione humorum sanitas consistit. Similiter edificator considerat formam domus et lateres ꝛ ligna que sunt materia eiꝰ ꝙ autem ars imitatur naturam ratio est quia principium operationis artificialis est cognitio: oīs autem nostra cognitio est ꝑ sensus accepta a rebus sensibilibus et naturalibus vnde ad similitudinem naturaliū i artificialibꝰ operamur: ideo autē res naturales imitabiles sunt ꝑ artē qꝛ ab aliq̄ principio itellectiuo tota natura ordinatur ad finē suū vt sic opus nature videtꝰ esse opus intelligētie dū per determinata media ad certos fines ꝓcedit qđ etiaꝫ in operādo ars imitatur. ¶ Notandū preterea ꝓ secunda rōne ꝙ eiusdē scie est cōsiderare finē ꝛ ea que sunt ad finē ꝛ hoc ideo qꝛ rō eoꝝ q̄ sunt ad finē a fine sumitꝰ sed natura q̄ est forma est finis materie: ꝗ eiusdē scie naturalis est cōsiderare materiā ꝛ formā minor patet qꝛ ad hoc ꝙ aliqd sit finis alicuiꝰ motus cōtinui nō sufficit ꝙ sit vltimū motus vt mors sed oportet ꝙ sit illud cuiꝰ cā aliqd fit vnde sm̄ pho derisū poetā opꝫ ꝙ sit vltimū ꝛ optimū ꝙ aūt forma sit vltimū gñatiōis manifestū est sꝫ ꝓbatur ꝙ sit cuius causa fit respectu materie ꝑ similitudinē in artibus inueniuntꝰ eīn quedā artes que faciūt materiā quarū quedā faciunt eam simpliciter sicut ars figuli facit lateres que sunt materia domꝰ. Alie disponunt ad receptionē forme sicut ars carpentaria preparat ligna ad formā nauis: ꝛ quia nos oībus istis artificialibus vtimur: ideo dicit phūs ꝙ nos sumꝰ quodāmō finis oīm pro quo notādū vt dicit S. T. ꝙ duplex est finis scꝫ finis cuiꝰ ꝛ finis quo .vñ. i. q. xxvj ar. iij. scdm dicit ꝙ finis cuius est ipsa res, sed finis quo est acq̄sitio rei. Et sic finis cuius auari est pecunia sꝫ finis q̄ est eius acquisitio. et .xij. q. i. ar. viij. dicit ꝙ finis cuius est ipsa res in qua ratio boni inuenitur sed vsus rei est finis quo. ¶ Notandū preterea ꝙ iter artes quedā est architectonica .i. pricipalis ars respectu factiue et ista est cognoscitiua ꝛ diiudicatiua forme alia vero disponit materiā sic naue factiua ē architectonica ꝛ precipit ei q̄ disponit materiam ad formam nauis. Sicut ergo materia est propter formā in artificialibꝰ ita ꝛ in naturalibus et sic ad eundē pertinet vtriusqꝫ consideratio licet in artificialibus non pertinēt ad eandem artē precise. Et hoc ꝓbatur .iij. qꝛ eoꝝ que sunt ad aliqđ vna est scia sed materia dicitur ad formam nō ꝙ sit in genere relationis sed quia cuilibet forme determinatur propria materia. Notandū preterea ꝙ phisicus non considerat qualibet formam quia non cōsiderat separatas totaliter sed cōsiderat formas repertas in materia sicut animā rationalē ipsius hominis geniti. Dicit eīn phūs ꝙ homo hominem generat et materia et sol. Sic etiam medicus non considerat neruum omnibus modis quibus considerari posset sed inq̄ztuꝫ est subiectum sanitatis ex his patet ꝙ licet primus philosophus cōsideret formā et quidditates rerum absolute tamen secundum ꝙ forma reperitur in materia consideratur a phisico inquātum dat esse naturale corpori vnde anima separata non consideratur a phisico quia ibi desinit et terminatur et incipit methaphisicus.

¶ Notandum preterea ꝙ ista scientia est speculatiuus cuius finis est scire. Scire autem non contingit nisi cognoscendo causam proximam et ideo ad hāc scientiam pertinet considerare causam non inquantum huiusmodi quia hoc est primi philosophi sed philosophus naturalis considerat causam naturalium mutationum.

¶ Notādū preterea ꝙ phūs primo enumerat quatuor gña causaꝝ. Pria est causa materialis. Et dꝛ illa ex qua fit aliqd cū insit sicut es dꝛ cā statue. Et etiā genus eiꝰ sicut metallū. Not ãter dꝛ cū insit ad differentiā priuatiōis ꝛ cōtrarij quod nō est causa qꝛ solū est principiū per accidens. Secūdo dicitur causa ipsa spēs ꝛ exemplū. Et hoc dicitur inq̄ztum est ratio qdditatiua rei. Forma eīn que est secunda causa est illud per quod scimus de vnoquoqꝫ quid est. Et sic etiā genera speciei dicuntur causa vt diapason habet pro forma proportionē duplaꝫ que est duorum ad vnum. Et genus duple ꝓportionis scꝫ multiplicitatem. Et ad hunc modū cause reducuntur omnes partes que ponuntur in diffinitione. nā partes speciei ponuntꝰ in diffinitione non autē partes materie. Et nota ꝙ forma secūdum platonē vocatur exemplum quia erat separata ꝛ quedaꝫ ydea sed sm̄ alios vocatur species quia posuerunt foras in materia. Tercio dicitur causa scꝫ efficiēs a quo est principiū motus vel quietis. Et diuiditur a S. T. in perficientem que dat complementū motui introducendo formam substantialem in preparanteꝫ seu disponentem que aptat materiam ad vltimum complementum i adiuuantem que operatur ad finem alterius in consiliantem que dat alicui scientiā per quā agat. Quarta est causa finalis scꝫ cuiꝰ cā aliquid fit. Quia autem finis minus videbatur esse cā ex eo ꝙ est vltimum in gñatiōe ideo philosophus hoc specialiter ꝓbat quia respōdetur ad questionē factā propter quid ꝛ sic sanitas est finis ambulationis post cenam quia homines tūc deambulant propter sanitatem. Unde notandum vt habetꝰ supra prob. xxviij. art. pti. v. In nimio exercitio positi debēt parum quiescere anteqꝫ sumāt cibum vnde non statim post magnos labores est comedēdū aut bibendum: ve dicit ari. ibidē prob. xxx. Et qdā hoc putabant ne corpus dissolueretur / sed hoc est falsum. Similiter etiam positi in ocio debēt modicum se exercere ante sumptionē cibi vt calor sit fortis. Similiter post cibum vehemens motus est generatiuus egritudinis nō autē paruus vel debilis.

¶ Notandum preterea q̄ finium alius est finis ultimus. Alius est non ultimus: unde quedam media possunt dici fines respectu aliorum ut macies est finis purgationis et purgatio est finis potionis. Ex his patet q̄ eiusdem rei sunt plures cause scilicet materialis formalis/efficiens ɀ finalis. Secundo q̄ quedam sunt sibiinuicē secundum diuersam considerationem cause sicut laborare est causa efficiēs bone valitudinis bona autem valitudo est causa finalis laboris. Et sic idem est prius ɀ posterius s̄m diuersas rationes. Finis em̄ prius est s̄m rationem sed posterius est in esse. Agens aūt econuerso et similiter forma est prior materia s̄m ratione͂ complementi. Materia autē est prius q̄ȝ forma generatione et tempore in omni eo quod mouetur de potentia in actum. Itē idē est causa contrariorū quādoqȝ sicut per suam presentiam gubernator est causa salutis nauis ɀ absentiam vero est causa submersionis.

¶ Notandum preterea q̄ adhuc duplex ponitur finis scilicet finis naturalis et sic dicimus q̄ ī pāte viuere est finis habitus temperātie quia naturaliter habitus est propter actum prōpte ɀ īmobiliter eliciendum. Alius est finis prestitutus ɀ alio vocabulo dicitur finis operātie: unde duplex ponitur finis scȝ finis operis ɀ finis operātis: ɀ sic dicim⁹ q̄ quādo quis dat elemosinam propter vanam gloriā. Finis operis est subleuare indigētiā alterius. sȝ finis opātis ē vana glia. vide. s. t. f. aȷ. d. xxxviiȷ. q. ȷ. ar. v.

¶ Notandū preterea q̄. S. T. lec. vȷ. cū phō distinguit diuersos modos causarum etiam secundū eādem speciem cause. Quedam enim est causa vniuersalis alia propria quedā prior alia posterior quedā per se quedā per accidens quedam in potentia alia in actu. Causa autē vniuersalis pōt accipi dupliciť vel secundū communicatē predicationis et sic dicimus q̄ artifex ē causa sanitatis: quia artifex est superius ad medicum qui ē causa sanitatis. Alio modo s̄m communitatem causalitatis et sic sol est causa vniuersalis calefactiōis quia ad alia se extēdit.

¶ Notandū q̄ sicut causa per se magis vniuersalis dicitur prior sic etiam in causis per accidens dicendum vt policletus est causa per accidens statue in q̄ȝtum accidit ei facere statuā similiter animal est causa per accidens statue vnde causa per accidens dicitur omē illud q̄ coniungitur cause per se et nō est de ratione eius. Causa autem in potētia est causa potens operari et non operans in actu sed in habitu et differt a causa in actu: quia cause operātes in actu simul sunt et non sunt cuȝ suis effectibus vt hic edificans simul est cum hoc quod edificatur nō tamen opȝ q̄ simul corrūpiť cū suo edificio sed quādo edificat tūc effect⁹ est nō absolute sed i edificari. Deinde dicit phūs q̄ in naturalib⁹ oportet semper supremā causam vniuscuiusqȝ et propriā requirere sicut contingit in artificialib⁹ vt si queratur quare homo edificat. Respondetur quia est edificator. et si queratur quare est edificator. Respōdeť q̄ȝ habȝ artē edificatiuā ɀ hic statur tanq̄ȝ in pria cā in hoc ordine. Et q̄ȝ effectus sciri nō pōt nisi causa cognoscatur ideo oportet peruenire ad primam causam.

¶ Contra hec arguitur. Substātie separate habēt causam et tamen non considerantur in hac scientia ergo hic non debent considerari genera causarum. Item in diffinitione rerum naturaliū ponitur materia ergo non omnes partes que ponuntur in diffinitione pertinent ad causam formalem cuius oppositum dictū est. Item phūs dicit q̄ partes sunt cause materiales totius aīalis sed partes diffinitionis animalis sunt partes animalis ergo partes diffinitionis nō reducūtur ad cām formalē. Itē s̄m phūȝ ppositiones sunt materia cōclusiōis ɀ tn̄ nō insunt conclusioni ergo materia nō est bene diffinita. Itē S. T. contra gentiles lib. ȷ. c. lviiȷ. Premisse sunt causa conclusionis efficiens quia faciunt scire effectiue ergo non sunt causa materialis nec formalis

¶ Secūdo si materia esset causa sequeretur q̄ materia esset alicuius actiuitatis quia causare materiare est agere et in predicamento actionis. Item causa dat esse causato sed materia nō dat esse ymo potius recipit esse a forma. Itez causa est nobilior effectu sed materia nō ē nobilior composito: ergo. Item si forma esset causa hoc maxime esset: q̄ȝ dat esse sed probo q̄ non quia vel illud esse est ipsa forma vel ab ea distinctū. Non primū q̄ȝ nihil dat seipȝ Nec secundū quia tunc causalitas forme esset causalitas efficiētis q̄ȝ id a quo est res ab eo distincta est causa efficiēs. Itē esse ɀ essentia distingūtur tn̄ grāmaticaliter ergo esse nō est aliud realiter ab ipsa essentia. Item nihil facit seipsum esse sed forma existit per ipsum esse ergo non est causa ipsius esse.

¶ Tercio si causa efficiens esset causa hoc esset: q̄ȝ est principium motus vel quia sibi competit agere sed probo q̄ non quia actio non est formale principiū quo agens agit ergo per actionem non dicitur aliquid formaliter agens. antecedēs patet quia actio est effectus agentis ergo non est principiū effectus ipsius agētis ant ecedens patet quia actio est forma acquisita i passo sed forma acquisita in passo est effectus agentis igitur.

¶ Quarto si finis esset causa mouens vel ergo moueret realiter vel methaphorice Nō primum quia mouere realiter ē mouere effectiue. Itē finis aliquā nō est res quia non est in actu ɀ eū mouet vt aliquis facit domum propter filium qui tamen non est Itē deus diligit seipm̄ ppter suā bonitatē sic q̄ sua bonitas est finis sue dilectionis ɀ tn̄ non moueť ab ea realiter. Nec secundū quia finis realiter est causa et habet realem effectum ergo realiter mouet.

¶ Quīto vel finis est causa s̄m esse quod habet ad extra vel secundum q̄ est in intentione agentis. nō primum quia causalitas finis precedit omnes alias causas sed finis secūdum est ad extra nō p̄cedit omnes alias causas igitur. Item quando finis ad extra est tunc cessat actio ergo non est causa actionis antecedens patet quia habito fine cessat mot⁹. Nec secundum quia omnis causa dum causat realiter est ergo finis non causat nisi sit ad extra. Item homines non agunt vt sanitas sit in intentiōe ergo agunt ppter sanitatē ad extra vt sic enim habet rationē boni et optimi melior est enim deus ī se q̄ȝ in intellectu vbi habet esse intentionale. Item voluntas fertur in finem sed secundum S. T. fertur voluntas in rem ad extra prima parte. q. lix. ar. ij. Item entia naturalia habent causam finalem ɀ tamen nō habent intentionem ergo res non habet rationem cause finalis vt est in intentione.

¶ Sexto in libro de causis sufficiēter tractatur de causis et f. ij. metha. ergo superflue hic determinať Item arguitur q̄ numerus non sit forma diapason quia diapason est proportio dupla sed omīs pportio est de p̄dicamēto relatiōis ɀ numerus de predicamento q̄ȝtitatis. Item dictum est q̄ idem est prius et posterius sed diuersimode. Contra sequereť q̄ idem esset magis notū ɀ minus q̄ȝ omē prius est

naturaliter magis et posterius minus notum. Itē
tūc idem esset causa sui ipsius quia quicquid ē cau
sa cause est causa causati sed sanitas ē causa ambu
latiōis ⁊ ambulatio causa sanitatis ergo de primo
ad ultimum sanitas est causa sanitatis.

¶ Septimo si gubernator est causa submersiōis na
uis vel ergo est causa per se vel per accidens. Non
primum quia malum non habet causam per se vt dr
cit. S. T. j. q xlix. ar 4. q2 non est sed ens priuatio en
tis. Item gubernatoris absentia nihil instuit: quia
forte dormit ergo non est causa per se. Nec secūdū
quia natura est primo et per se principium quietis
secundum philosophum ergo etiam defectus q̄ est
submersio nauis potest habere causam per se. Item
omne per accidens reducitur ad per se, si ergo nau
ta sit cause per accidens submersionis nauis queri
tur que est causa per se ⁊ nulla potest dari igitur.

¶ Octauo arguitur ab ockā in. j. dis. ij. q. x. ꝙ poli-
cletus sit causa per se statue quia hic statuarius est
causa per se statue sed paulicletus ē hic statuarius
ergo est causa per se statue. Et per idez arguitur ꝙ
homo sit causa per se statue arguendo ab inferiori
ad superius. Item subiectum ⁊ predicatum huius
policletus per se facit statuam supponunt pro eodē
ergo est vera antecedens patet quia statuificus et
faciens statuam supponūt pro eodem ergo policle
tus et faciens statuam supponunt pro eodem. Itē
ignis per se calefacit ergo policletus per se facit sta
tuam. Item bene sequitur a coniunctis ad diuisa
policletus statuificus facit statuam per se ergo po-
licletus facit statuam per se.

¶ Nono arguitur ꝙ causa in actu non est cum effe
ctu i actu quia sequeretur ꝙ res fuissent ab eterno
quia deus ab eterno fuit causa in actu: non eñ ha-
bet potentiam admixtam. Item causa in actu ⁊ ef
fectus in actu distinguuntur realiter ergo deus pōt
facere vnum sine reliquo. Et per idem argueretur
ꝙ causa male diffinitur quando dicitur ꝙ causa est
qua posita ponitur effectus ⁊ qua remota remouet
effectus ꝙ enim vltima particula sit male posita pa
tet quia remoto edificatore adhuc remanet dom⁹.
Item causa in actu est in instanti scilicet voluntas
qua aliquis vult efficaciter mouere lapidem ⁊ tamē
effectus puta motus non est in instanti igitur. Itē
quando domificator est adhuc domus non est imo
possibile est ꝙ primum instās esse domus sit primū
instās non esse domificatoris ⁊ ita arguatur de cau
sa in actu disponente ad formam substantialē possi
bile eñ videtur ꝙ agens introducens cōtinue suffi
cientem dispositionem ad formā substātialē primo
non sit qñ forma substantialis introducitur. Item
arguitur de homine generante alium hominem pos
sibile enim est ꝙ homo generans sit ante filiuz non
enim subito introducitur anima rationalis: sz post
xl. dies si sit masculus. Item nulla est facta mentio
de causa conseruante. Forte dicis ꝙ ipsa reducitur
ad causam efficientem. Contra sequeretur ꝙ aliqs
effectus creatus causaretur effectiue a creatura q2
potest sol conseruare lumen a deo creatum. Item
finis est causa in actu secundum ꝙ est in intentione
sed potest esse in intentione absq3 effectu sicut aliqs
vult sanitatem priusq3 ambulet;

¶ Ad primum dicendum sicut supra ⁊ ad aliud di
cit. S. T. ꝙ in diffinitione rerum ponitur materia
in commum ⁊ non materia signata materia autem
communis se habet vt formalis respectu indiuidui
vel saltem natura ex forma et materia cōmuni con
stituta. Quidā dicunt ꝙ materia in communi pōt
dici forma nō ab informādo sed per abstractionem
a materia sensibili indiuiduali. Sed contra si infe-
rius est causa materialis ⁊ superius etiam erit cau
sa materialis ergo si ista materia est causa materia
lis respectu indiuidui etiam materia i cōmuni erit
causa materialis respectu indiuidui. Item si mate
ria esset causa formalis hoc maxime essz quia poni
tur in diffinitione hominis dicendo homo est quid
compositum ex materia et forma rationali sed hoc
non quia sequeretur ꝙ es essz causa formalis statue
quod est contra philosophū quia ponitur in diffi-
nitione statue eree. Item sequeretur ꝙ omnis diffi
nitio esset logica ⁊ formalis vel mathematica quia
solū dareẜ per cām formalē. Item tūc punctū esset
forma linee ⁊ centrū esset forma circuli quia ista po
nuntur in diffinitione illorum linea enim est lōgitu
do cuius extrema sunt duo puncta et circulus est fi
gura a centro cuius ad periferiam omnes linee du-
cte sunt equales. Item partes diffinitionis predi-
cantur de diffinito in recto sed materia in commu
ni non predicatur de re naturali: ergo non ponitur
in diffinitione rei naturalis Ideo ab alijs dicitur
ꝙ materia que ponitur in diffinitione nō dicitẜ cau
sa formalis ratione sui sed ratione nature cuius est
pars natura autē per diffinitionē significatur ⁊ est
forma rei quidam comparant partes diffinitionis
ad indiuiduum et sic tanq3 magis cōmune sunt for
ma secundo ad diffinitionē. tercio ad cōpositū seu
diffinitū ⁊ sic vna est aliquādo materialis. alia for
malis. Ad aliud dicit. S. T. C. xxxij. ꝙ partes spe-
ciei que ponuntur in diffinitione licet comparātur
ad suppositū nature ꝑ modū cāe formalis tñ i ordi
ne ad ipsam naturam cuius sunt partes comparan
tur vt materia nam omnes partes comparātur ad
totum vt imperfectum ad perfectū que quidem est
comparatio materie ad formam. Nec est verum il-
lud quod supra tactum est scilicet ꝙ partes diffini
tionis phisicalis semper debeant predicari de diffi
nito in recto. Ad aliud dicitur ꝙ propositiones q̄n
tum ad suos terminos dicuntur materia conclusio
nis et non alio modo sed non ratiōe medij quia nō
insunt. Sed contra vinuz est materia aceti et tamē
non inest ei dicendum ꝙ est materia transiens ⁊ non
permanens de qua hic loquimur.

¶ Ad 8m dicendū ꝙ causare non est iferi⁹ ad agere
vel pati. Secūdo dr̄ ꝙ causalitas materie cōsistit i
receptione forme ad quā aliquo modo inclinatur ⁊
eam sustentat pater quia posito ꝙ materia recipiat
formam statim ponitur eius causalitas ergo in hoc
consistit videtur tamen ꝙ materia non omnem for-
mam sustentet quia anima rationalis per se subsi-
stit. Respondetur ꝙ licet anima rationalis non de
pendeat a materia q̄tum ad esse tamen non habet
rationem forme nisi in materia. Ad aliud negatur
maior vniuersaliter intellecta. Ad aliud dicitur ꝙ
hoc verum est de causa efficiente ⁊ agente virtute
propria formali ⁊ finali. S. T. de verita. q. vij. ar.
vij. ad primū. Ad aliud de forma dicitur ꝙ ipsa est
causa formalis ipsius esse existe quod realiter ab
ea distinguitur. Nec sequitur ergo est eius causa ef
ficiens. Ad aliud dicitur ꝙ differunt plusq3 gram-
maticalit̃. Nec aliqd facit seip̄z existere effectiue.

¶ Ad terciū dr̄ ꝙ cā dr̄ efficiēs inq̄tū agit. i. ꝑ q̄n
to pducit rē i esse vn̄ alij dicūt ꝙ eius causalitas cō
sistit i hoc ꝙ ē efficere siue hoc sit ꝑ motū siue ꝑ sim
placē emanatiōnē sicut dicimus lumen effici a sole.

Deinde dicitur ꝙ actio pro formali nõ est in passo.

¶ Ad quartum respõdetur supponẽdo ꝙ finis potest dupliciter considerari. Primo secundum esse quod habet in intentione mouentis. Alio modo secundũ esse quod habet extra animam et in executiõe operis ⁊ istud aliquando nullum est vt cum fortes facit domum propter filium quem sperat habere tamen non habebit. Tunc dicitur ꝙ finis mouet metaphorice vt ad extra vel etiam vt est in intellectu quia sm̃ multos nec intellectus nec obiectũ mouet effectiue volũtatẽ. Sed cõtra vt habetur ex S. T. xij. q. ix. ar. j. vnde quidam dicunt ꝙ finis mouet voluntatem per modum attractionis: quia trahit ad se voluntatem agentis ⁊ sic mouere est mouere metaphorice. Hanc tamen motionem quidam vocãt realem: quia dicunt predictum motum esse realem: quia causalitas est relatio realis ⁊ propter effectuz realem sed hoc videtur esse disputatio ad nomen. Deinde dicitur ꝙ licet finis non sit ad extra tamen est in intentione.

¶ Ad quintum due sunt opiniones dicit enim de gaimaco ꝙ finis secundum esse ꝙ habet in intentione mouet effectiue quia cognitio sanitatis secũduz etiã multos nominales q̃ etiã ponũt obiectũ esse cãm efficiẽtem actus: efficit desideriuz eius: ideo dicit ꝙ finis secundum esse quod habet ad extra est causa finalis quia habito fine cessat motus: sed habito fine secundum esse quod habet extra animam cessat motus ergo vt sic est causa finalis. Item dicimꝰ aliquem frustrari suo fine quãdo nõ habet hoc quod intendit ad extra. Sed ad hoc dicũt alij ꝙ finis vt est in intentione mouet efficientem methaphorice quia non mouet ipsum phisice transmutando ipsuz nec mouet ipsum effectiue. Secundo dicitur ꝙ aliud est loqui de fine ⁊ de causa finali q2 res ꝓprie habet rationem finis vt est in executione ⁊ rationem cause finalis vt est in intentione. Et ideo dicitur ꝙ habito fine cessat motus sed nõ habita causa finali eo modo quo est causa p̃cise sed oportet ꝙ habeatur ad extra. Et hoc modo etiã diceretur quis frustrari suo fine. Dicunt ergo alij ꝙ fini conuenit esse causam vt est in intentione. xij. q. j. ar. j. ad primũ vbi dr̃ ꝙ finis ⁊ si sit postremus in executione est tamẽ primus in intentiõe agentis et hoc modo habet rationem cause. s. vt est i intellectu. S. T. de veri. q. xxij. ar. xij. et intẽtio est hꝰ actꝰ mẽtis. s. th. q. xxi. ar. iij. ad quintũ. Et tunc dicitur ꝙ omnis causa realiter est non quidem in se sed aliquando in animo ratiõe speciei vel amoris non ꝙ ipsa cognitio vel amor sit causa finalis imo res ipsa non conueniret: tamen sibi esse causam respectu volũtatis nisi esset cognita ita ꝙ esse cognitum ⁊ amatum est motus sine quo nõ ipsius cause finalis. Et per hec patet ad illa argumenta quibus posset dici. Causa est ad cuiꝰ esse sequitur aliud sed ad esse finis nichil sequitur cum sit vltimum. Item phisica est sciẽtia realis ergo nõ considerat finem vt est in anima sed vt est ad extra ergo vt sic habet rationem cause tam dictum est ꝙ motus ipsius finis potest dici realis ⁊ si non sit motus phisicalis sicut illuminare est realiter causare. et tamen non fit per motum phisicalem vnde arguitur contra henricum impossibile est ꝙ aliquid inchoatum ẽ effectus habeat causalitatem sed finis vt est extra est effectus ergo non est causa. Item finis vt est ad extra non precedit causalitatem agentis ergo vt sic non est causa finalis. Sed contra opinionẽ alteram arguitur quia sequeretur ꝙ finis non esset causa causarum quod est cõtra philosophum i presenti textu quia omnes cause agũt propter causam finalem que habet rationem boni veri vel apparentis prima parte. q. v. ar. iiij. probatur sequela quia finis non mouet nisi vt est in intentione ergo prius producitur illa intentio quam sit causa finalis. sed illa intentio fit effectiue a voluntate ergo aliquid fit effectiue ante causam finalem. Si enim illa intentio haberet causam finalem oporteret ꝙ ante illam intentionem esset alia intentio quia nihil est causa finalis nisi vt est in intentione. Item deus est causa finalis primi actus voluntatis quo cum diligimꝰ: et tamen non est in intentione ante primum actum voluntatis nec est amatus nec desideratus: ergo finis non mouet amatus ⁊ desideratus. Quidam dicit ꝙ finis mouet voluntatem in genere cause efficientis: vnde non est causa finalis amoris sed eius ꝙ fit ab agente. Contra non est ergo non efficit vnde male dicitur ꝙ semper obiectũ est causa efficiẽs et ex hoc videtur ꝙ fini non conuenit realis actio: quia in eo quod non est nulla est realitas. Forte dicis ꝙ est cognitus et hoc sufficit. Contra cognitio illa fit ab intellectu effectiue: ergo ante eam prius natura est aliqua causa finalis: vt patet. xij. q. j. ar. vj. sed ante primam cognitionem non est finis in cognitione igitur. Item si finis moueret finalizando ex hoc ꝙ est amatꝰ et desideratus sequeretur quod amor finis esset causa finalis. Aliorum actuum circa media quod est falsum: quia videtur esse causa efficiẽs vel idem actus. Item secundum. S. T. primus actus voluntatis precedit intentionem: et tamen est a voluntate effectiue ergo causalitas cause efficientis precedit causalitatem cause finalis. Itẽ sequeretur ꝙ deus esset causa peccati vt quãdo q̃s furatur ad dandum elemosinam propter deum deus est finis istius actus. Dicendum ad omnia ista ꝙ in agentibus voluntarijs omnem causalitatem efficientem circa media precedit causalitas cause finalis sed loquendo de mathematicis vel actibus quos producit primo intellectus circa finem vltimum nõ oportet ꝙ in ipsomet precedet causalitas cause finalis. Ad aliud dicitur ꝙ deus non est causa etiaz finalis mali ex parte ipsius actus quicquid sit ex parte operantis. Et si dicatur obiectum est causa efficiens actus voluntatis sed finis est obiectum actus interioris: ergo causa finalis erit causa efficiens quod est falsum licet aliquando finis ⁊ forma coincidant. Negatur prima propositio.

¶ Ad sextum patet ex dictis. Ad aliud dicitur ꝙ diapason dicit duo scilicet proportionem et numerum ⁊ binarium i quo fundatur cuius forma est numerus: quia quodlibet superius est forma inferioris. Ad aliud negatur consequentia quia non oportet ꝙ causa cause sit causa causati quãdo mutatur genus cause.

¶ Ad septimum videtur probabile ꝙ aliqui defectus habeãt causam per se quia philosophus dicit i. post. ꝙ interfectus interijt ꝑ se interfectiõe mala tñ pene videntur esse solum per accidens ad eo. j. q. xlix. ar. ij. Ad aliud dicit San. T. ibidem ar. iij. ad quitũ ꝙ impossibile est fieri reductionẽ ad aliquid quod sit per se causa mali. Notandũ tamẽ ꝙ malũ non est intentũ a natura vnde si ex virtute defectiua sepius generaret monstra hoc non est a casu nec tamen est intentum. San. T. lib. iij. contra gentiles c. j. vide ibidẽ quomodo mala culpe sunt etiã volũtaria et nõ a casu tñ non sunt intenta: dico tamẽ ꝙ

absentia est causa per accidēs submersionis. S. T.
de veri. q. xxvi. ar. iij. viij.

¶ Ad octauum negatur cōsequentia sed in talibus
est fallacia accidētis nec sequitur subiectū et predi
catū supponunt ꝓ eodem ergo talis est vera quādo
in propositione ponit̃ determinatio vt hō inq̄ꝫtum
homo est albus. Et si queratur quid per se facit sta
tuā an scilicet substantia vel accidens. Dicendū ꝙ ē
substantia vt est sub accidente. Et nota ꝙ ly per se
tantum valet sicut inq̄ꝫtū et tūc sensus ē edificator
per se edificat. i. edificator īq̄ꝫtū edificator edificat.

¶ Ad nonū dicit. S. T. de potētia. q. j. ar. j. ad octa
uū ꝙ potētia dei semꝑ est coniuncta actui sꝫ effect⁹
sequūtur secundum imperiū voluntatis et ordinem
sapientie. Ad aliud negatur cōsequentia. Ad aliud
dicitur ꝙ licet motus celi nō sit in instanti secundū
se tamē est aliquod mutatū. Ad aliud dicitur ꝙ do
mus est in edificari. Et causa est in actu quando for
ma est in fieri. Ad aliud dicit̃ ꝙ conseruare non est
efficere de nouo. Ad aliud de fine dicit̃ a quibusdaꝫ
ꝙ quando finis est in actu ꝛ est actu volitus tūc hō
de necessitate vult media ꝛ sic aliquomodo sunt in
actu sed de hoc alias. Ad argumentū ante opposi-
tum dico ꝙ causa idealis reducitur ad causam exē
plarē. Et exēplaris ad formalē extrinsecā vt patꝫ ex
quīto methaphisice exēplar tamē non est ars facti-
ua rei sed id ad cuius imitationem fit effectus.

Ad quartū sic proceditur videt̃ ꝙ phisica
non differat a mathe. quia phisica ꝛ ma-
the. sunt circa idem ergo non differunt
añs patet quia astrologia est pars scie
mathematice ꝛ etiā est pars phisice pro
batur sic per philosophū in textu ad quemcumqꝫ eñ
pertinet cognoscere substantias ꝛ naturas aliquaꝝ
rerū ad eū etiam pertinet considerare accidentia il-
larū sed ad naturalem pertinet considerare naturaꝫ
et substantiam solis et lune cum sint quedā corpora
naturalia ergo ad eum pertinet etiam cōsiderare ꝑ
se accidentia ipsoꝝ scilicet figuram ipsorum et tori
us mundi quā etiam considerat astrologus. Item
mathematica est de lineis superficiebus et corpori-
bus et similiter naturalis scia quia naturalia scien
tia est circa corpora naturalia quorū superficies et
longitudo sunt accidentia igit̃. Sed contra ē phūs.

¶ Respondeo dicendum scd̃m. S. T. hic lec. iij. ꝙ
Mathematica ꝛ naturalia determinat de eisdē scꝫ
lineis ꝛ superficiebus ꝛ huiusmodi sed non eodem-
modo. Non enim mathematicus determinat de eis
inq̄ꝫtū vnūquodqꝫ eorū est terminus rei naturalis
neqꝫ considerat ea que accidunt eis inq̄ꝫtum sūt ter
mini corporis naturalis per quem modū cōsiderat
de eis scientia naturalis. Non est autē inconueniēs
ꝙ idem cadat sub consideratione diuersarum scien-
tiarum secundum diuersas considerationes. ¶ No
tandum preterea ꝙ quia mathematicus considerat
puncta lineas et superficies et huiusmodi non in-
q̄ꝫtum sunt termini corporis naturalis ideo dicitur
esse abstractus a materia sensibili ꝛ causa quare pos
sunt abstrahere est quia secūdū intellectū a motu ab
strahūt. Ad cuius euidentiā considerandū ꝙ multa
sunt coniūcta secūdū rem quorū vnum non est de in
tellectu alterius sicut albū ꝛ musicum coniungūtur
in aliquo subiecto ꝛ tamē vnum non est de itellectu
alterius ꝛ ideo potest vnū separatīꝫ intelligi sine a-
lio ꝛ hoc est vnū abstrahi ab alio. Manifestū autem
est ꝙ posteriora nō sunt de intellectu priorū sed ecō
uerso vnde priora possunt intelligi sine posteriorib⁹
et non ecōuerso vt patet de animali et homīe vel ho
mine ꝛ hoc homine. Nā homo se habet ex additiōe
ad animal ꝛ propter hoc homo non est de intellectu
animalis nec amedeus de intellectu hoīs vnde in-
telligere animal sine homine vel amedeo est abstra
here vniuersale a particulari. Similiter inter oīa
accidentia q̄ aduenīunt substātie primo aduenit et
q̄ꝫtitas. Deinde qualitates sensibiles deinde mot⁹
cōsequentes huiusmodi qualitates. Sic ergo q̄ꝫti-
tas non est de intellectu qualitatū sensibiliū nec ecō
uerso. Claudit tamen in suo intellectu substantiam.
Potest igit̃ intelligi q̄ꝫtitas sine materia subiecta
motui et qualitatibus sensibilibus non tamen abs-
qꝫ substantia ꝛ ideo huiusmōi quātitates ꝛ que eis
accidunt sunt scd̃m intellectū abstracta a motu ꝛ a
materia sensibili non aūt a materia itelligibili vt di
citur septimo metha. Ex quo patet quid est abstra-
here. Quidā tamen ponunt duplicē abstractionem
Prima est s̄m rem ꝛ est quando vnum realiter sepa
ratur ab alio vt linū a lapide. Alia est scd̃m intelle-
ctum ꝛ ista est duplex vna fit per intellectū agentem
et ista abstractio est facere de eo quod est intellectꝫ
in potentia ꝙ sit intellectū in actu. Alia ē abstractio
pertinens ad intellectum possibilē ꝛ est intellectio
prioris cōiuncti cū posteriori non intelligendo po-
sterius. S. T. j. q. xl. ar. iij. dicit ꝙ duplex fit abstra-
ctio per intellectū. vna quidā scd̃m ꝙ vniuersale ab
strahit̃ a particulari vt animal ab homine. Alia au
tem scd̃m ꝙ forma abstrahitur a materia ꝛ ī hac ab
stractione vtrūqꝫ potest manere in intellectu. Ab-
strahendo eñ formā circuli ab ere remanet in intel-
lectu nostro intellectus circuli et intellectus eris.
Quid aūt sit materia sensibilis et materia intelligi
bilis dicit. S. T. j. q. lxxxv. ar. j. ꝙ materia sensibilis
ab subiacet qualitatibus sensibilib⁹ vt calido ꝛ fri-
gido luci vel duro ꝛ molli sed materia itelligibilis
est substantia secundum ꝙ subiacet quantitati. Ex
his patet ꝙ materia sensibilis non includitur in in-
tellectu mathematicorū neqꝫ ī vniuersali neqꝫ ī par
ticulari vnde mathematica sunt sicut numer⁹ ꝛ ma
gnitudo. Materia tamē sensibilis includit̃ in intel
lectu specierū naturalium vt in intellectu hominis
includitur caro et os sed non hec caro et hoc os.

¶ Notandum preterea ꝙ diuersitas que est īter ma
thematicū. i. geometram ꝛ aritmeticū ex vna parte
et phisicū ex altera patet per diuersum modum dif-
finiendi quia mathematica diffiniūtur sine motu et
materia sed phisicalia diffiniunt̃ per materiā sicut
simum in cuius diffinitione ponitur subiectum sen-
sibile. Notandū preterea ꝙ quedam sunt sciētie me
die vt astrologia de radio ꝛ musica que accipiūt ꝑn
cipia abstracta a pure mathematicis et applicāt ad
materiam sensibileꝫ sicut perspectiua applicat ad li
neam visualem ea que demonstrātur a geometra de
linea. Et dicit. S. T. ꝙ huiusmodi scientie dicūtur
esse magis naturales q̄ꝫ mathematice qꝛ vnūquod-
qꝫ denominatur ꝛ habet speciē a termino sed iste sci
entie terminātur ad materiam naturalem vt quan-
do astrologus ostēdit terrā esse rotundā vel ꝙ sol in
tanto tēpore facit suum circulū. Et ideo non est mi
rū si astrologia cōicet in conclusionibus cū scientia
naturali quia tamen demonstrat per aliud medium
ideo non est pure naturalis. Exemplū vt ꝙ terra sit
sperica demōstratur a naturali per mediū naturale
vt pura quia partes eius vndiqꝫ ꝛ equaliter concur
runt ad mediū propter grauitatē. Ab astrologo au
tem ex figura eclipsis lunaris vel ex hoc ꝙ non eadē

sidera ex omni parte terre aspiciuntur. ¶ Notandū preterea ꝙ iste scientie medie dicuntur esse subalternate respectu mathematice. Et ideo dicit. S. T. j. q.j.ar.ij. ꝙ non oportet semper principia esse euidētia in tali scientia sed sufficit ꝙ sint euidentia in scientia superiori. Grego. tamē de arimino ꝛ multi alij hoc negant vnde dicunt ꝙ nulla est vera scientia si principia eius sint tantummodo credita vel nisi procedat ex euidentibus. Sed contra. Ad scientiam nō requiritur semper certitudo euidentie vt patet ī moralibus vnde philosophus .j. ethico. capi. iij. dicit ꝙ exactum non est in omnibus flagitandū. Itē astrologi demonstrant multas conclusiones per tabulas alphonsi et aliorum astrologorum de quibus nō habetur euidentia. Item tunc astrologia secundum se non esset scientia quia ex se non scit premissas. Itē posset deus seruare scientiam conclusionis annichilando scientiam premissarū vel posset aliquis obliuisci scientiam premissarum ꝛ tamen quia se excercitauit circa conclusionem adhuc posset per habitum exire in actum scientificum et tamen de premissis non habet nisi actum fidei. Item multa pricipia scientiarum non videntur esse cognita per euidētiā summam sed per quandā probabilem rationē sicut ꝙ omnis ignis sit calefactiuus est cognitū quia iste ignis est calefactiuus et quia est eiusdem speciei cū quolibet alio ideo creditur ꝙ omnis ali⁹ sit calefactiuus. Hec tamen consequentia a proteruo posset negari. Item multa principia cognoscuntur per sensum nec est nobis euidens quin tales sensus aliquādo decipiantur. Item non inconuenit magis assentire conclusioni q̄ premissis quia ex premissis opinatis cum imperio rationis sequitur conclusio credita ergo ex p̄missis creditis posset seq̄ cōclusio scita.

¶ Contra hec arguitur nulla scientia est circa falsa sed abstrahere ea que non sunt abstracta non est sine falsitate ergo mathematica non est de abstractis a materia quia secundum veritatem linea nulla est separata a materia cum omne accidens secundum rē sit in subiecto. Item ad idem quicunq̄ intelligit rē aliter q̄ est errat sed intelligere lineam sine materia est intelligere lineam aliter q̄ est. Forte dicis ꝙ linea sic est ī itellectu. Contra sequeret ꝙ mathematica esset scientia rationalis quia est de rebus secūdū esse quod habēt in intellectu quia entia mathematicalia vt sic non habent esse nisi in intellectu et sic nō sunt entia realia.

¶ Secundo que sunt per se sensibilia non sūt abstracta a sensibilibus nichil enim est abstractum a seipso sed entia mathematicalia vt numerus et figura sunt huiusmodi quia sunt sensibilia communia. Itē mathematica docet constituere lineam per fluxum puncti qui est motus ergo considerat motum ꝙ etiam patet dicendo ꝙ numerus est multitudo ex vnitatibus aggregata. Aggregatio autem est quidam motus. Item impossibile est intelligere accidens sine subiecto sed subiectum quantitatis est materia igitur non abstrahit a materia.

¶ Tertio mathematica possunt diffiniri per proprium genus et differentiam ergo abstrahunt a materia intelligibili que videtur esse substantia. Itē pūcta et vnitas sunt mathematica et tamen considerātur sine q̄titate per quam materia dicta est esse itelligibilis. Item materia ē pura potentia ergo nulla est materia intelligibilis. Item magnitudo nō potest demonstrari de substantia intelligibili ergo ipsa non est subiectum magnitudinis antecedens patet quia nullus fecit talem demonstrationem licet omnia accidentia videantur posse demonstrari de suis subiectis.

¶ Quarto diffinitio phisicalis potest esse quidditatiua et essentialis ergo phisicus non diffinit per materiam sensibilem que includit accidentia res autem naturalis est substantia et non aggregatum ex substantia et accidente alias esset ens per accidens et vltra phisicus diffinit sine materia sensibili ergo abstrahit a materia sensibili.

¶ Quinto illa que sunt magis abstracta videntur esse magis difficilia sed mathematica non ē magis difficilis q̄ phisica ergo nō est de magis abstractis minor patet ex. S. T. opuscu. lvij. q. v. ar. x. vbi ait apud antiquos hic ordo in adipiscendis scientijs fuisse obseruatus vt primo logica deinde mathematica tertio naturalis postea moralis adisceretur et tādem homines studerent diuine scientie que alio nomine dicitur metaphisica theologia vel transphisica quia post phisicam discenda occurrit nobis dicit S. T. Item ibidem ar. ij. Nullum vniuersale mouetur homo enim vniuersalis non sanatur vt dicitur ī principio metaphisice sed phisica est de vniuersalibus ergo abstrahit a motu. Item phisica pertinet ad intellectum sed intellectus cognoscit abstrahendo a materia. Item ar. iij. arguit ꝙ mathematica consideratio non est sine materia quia mathematica considerat lineas numerando illas sed non numerantur nisi per materiam in qua sunt ergo considerat materiam. Item mathematicus demonstrat per causam materialem ergo non abstrahit a materia antecedens probat. Cum demonstratur aliquid de toto ex partibus vt ꝙ angulus qui est in semicirculo est rectus ex eo ꝙ vtraq̄ pars eius est semirectus partes autem sunt materia totius vt dicitur. ij. phisicorum. Item astrologia est pars mathematice et tamen non abstrahit a motu antecedens patet quia scientie distinguuntur per rationem formalem que est medium sed astrologia in medio maxime conuenit cum scientijs mathematicis. Itē ptolomeus in principio almagesti vt inquit. S. T. dicit ꝙ negotium quod est de mobili et incorruptibili ptinet ad mathematicos ar. viij. ergo mathematicus non abstrahit a motu.

¶ Sexto scientia diuina demonstrat per tres causas scilicet efficientem formalem et finalem sed causa efficiens non potest considerari sine consideratione motus ergo metaphisica non abstrahit a motu. Hic possēt adduci argumēta tacta de subiecto philosophie naturalis.

¶ Septimo impossibile est ꝙ sit maior euidētia de conclusione q̄ de premissis ergo impossibile est ꝙ per premissas creditas habeatur scientia quia propter quod vnum quodq̄ tale est illud magis. Item demonstratio cogit intellectum sed ex premissis creditis nullus cogitur quia voluntarie illis assentit ergo ex premissis creditis non fit demonstratio. Itē tunc in potestate mea esset de omnibus habere scientiam quia quemlibet propositionem veram possum inferre ex aliquibus principijs creditis imo articuli fidei essent sciti quia aliquando vnus īfertur ex alio vt Christus resurrexit ergo nos resurgemus. Forte dicis sicut quidam dicunt ꝙ ex principijs creditis non habetur scientia. Contra sequeretur ꝙ scientia subalternata non esset sciētia proprie dicta. Item. S. T. dicit ꝙ theologia est proprie scientia vt continuatur sciētie beatorū de veri. q. xiiij.

st.x.ad tertiū. Itē si non esset proprie scientia ergo erit fides vel intellectus vel aliquis alius habitus. Si primum ergo theologia non manet in patria q̄d est contra ihcronymū dicentem. Discamus ī terris quorū scientia nobis perseueret in celo et loquitur de diuine scripture libris.

¶ Ad primū dicitur secundū philosophum hic q̄ abstrahentium non est mendatium quia intelligere vnū sine alio non est falsitas vt quando intelligitur albedo lactis sine dulcedine vnde dicitur q̄ intelligere vnū sine alio prima operatione intellectus nō est falsitas sed solum cōponendo ꝛ in secunda operatione. Sed cōtra diffinitio est in prima operatione intellectus ꝛ tamē potest esse falsa saltē per accidēs vt dicit. S.T.1.q.xvij.ar.iij. vt quando diffinitio vnius iungit diffinito alterius. Sed dicendū q̄ ibi est aliquomodo cōpositio ꝛ per hoc patet ad aliud vide. S.T. opus. lvij.q.v.ar.iij. ad pmū. Deinde dr q̄ mathematicus non considerat esse abstractū ipsi⁹ quantitatis quia hoc est ens rationis ꝛ logicale sed cōsiderat q̄titatē abstractiue.i. considerat q̄titatē et non considerat an sit in subiecto sensibili vel non dubium est an numerus intelligentiarū est mathematicus sic: dico q̄ non.

¶ Ad secundū dicitur q̄ nō sūt sensibilia per se nec fluxus puncti est motus realis accidens etiā non intelligitur sine subiecto aliquo modo tamen potest intelligi sine subiecto tali. Sed contra mathematic⁹ considerat cubicationem sphere sed cubicatio sphere importat motum spherici super planum igitur.

¶ Ad tertiū videtur quibusdam q̄ accidens potest intelligi sine subiecto q̄ꝛ vnum quod noīamus sicut intelligimus sed possumus q̄titatē significare ī abstracto qd non dat intelligere subiectū ergo possumus eā intelligere sine subiecto ꝛ sic abstraheret a materia intelligibili que est substantia. Sed dicendum q̄ accidens non habet essentiam cōpletā ideo non potest cōplere diffinitiue intelligi sine subiecto vnde substantia est illud qd primo intelligitur nec aliqd accidens potest intelligi nisi intelligendo substantiā in confuso. Ad aliud dicit q̄ materia intelligitur in analogia ad formā nec per materiā hic intelligimus materiā primā. Ad aliud dicitur q̄ p se nots non indigent demōstratiōe. S.T. opus. lxxvij. q.v.ar.iij. ad scdm dicit q̄ materiale non dicitur solum cuius pars est materia sed etiā id quod in materia habet esse. Et ideo licet mathematica sint materialis tamen materia non est pars eorum.

¶ Ad quartū dicit q̄ res naturales sūt res sub motu et ideo diffinitio non est per additamentum. Ex quo patet q̄ hec diffinitio homo est animal rationale non est phisica qui hic nichil ponitur q̄ pertinet ad motū ꝛ hoc etiam patet ex. S.T. vj. metaphisice commento. ij. Sed tunc est dubiū q̄ꝛ naturalia licet diffiniantur per motum tamen non diffiniūtur p sensibile propriū ergo nō differūt a mathematicis. Itē omnes artes abstrahunt a motu quia artificialia vt sic non mouentur ergo omnia artificialia sunt entis mathematica q̄ꝛ abstrahūt a materia sensibili. Itē partes diffinitionis cōstituūt diffinitū sed cōstituere est per motū ergo omnis diffinitio est per motum Ad hec dicitur q̄ in phisica determinatur de sensibili cōmuni scilicet de motu sicut et in mathematica tamen cū hoc consideratur de sensibili proprio scilꝫ est de sono caliditate et frigiditate et lumine quod reperitur in corpore naturali celesti. Ad aliud dicit q̄ nō omnia abstracta a materia sensibili sūt mathematica. Secundo dicitur a scto thoma. vij. metha. lec. ix q̄ partes diffinitionis dicuntur partes nō ita q̄ sint partes rei non eni animal est pars hominis neq̄ rationale sed animal sumitur ab vna parte et rationale ab alia. Et si dicatur diffinitio est idē rei ergo partes diffinitionis sunt partes rei. Negatur cōsequentia si enim partes diffinitionis essent partes rei tunc animal non predicaretur de homine cū nulla pars integralis predicatur de toto.

¶ Ad quintū dicit. S.T. ibidē q̄ q̄uis naturalis philosophia post mathematicam discēda occurrat eo q̄ vniuersalia ipsius documenta īdigent experimēto et tempore tamen res naturales cum sint res sensibiles sunt naturaliter magis note q̄ res mathematice. Et.q.vj.ar.i. tangit idem vbi querit an mathematica disciplinabiliter procedat. Ad aliud dicit. S.T. ibi ad quintū q̄ q̄uis vniuersale non moueat est tamen ratio rei mobilis ꝛ ibidē ad secundū dicit q̄ intellectus cōmuniter abstrahit a materia signata non aūt a materia communi in scientia naturali q̄ prius tamen considerat de forma q̄ de materia. Ad aliud dicit ibi ad tertium q̄ materia diuidi non potest nisi ex q̄titate presupposita qua remota omnia substantia est indiuisibilis et sic prima ratio diuersificādi ea que sunt vnius speciei est q̄titas que ī sua ratione hꝫ situm quasi differentiam constitutiuam quod nichil est aliud q̄ ordo partium vnde abstracta q̄titate a materia sensibili per intellectū adhuc contingit ymaginari diuersa secūdū numerū vnius spēi sicut plures lineas rectas equales. Ad aliud dicit ibi ad quartū q̄ mathematica solum abstrahit a materia sensibili partes aūt non semper sunt materia sensibilis. Ad aliud dicit ibi ad septimū q̄ scientie medie non sunt simplr mathematice. De ptolomeo dicit picus q̄ non fuit bonus phisicus. vel mathematicis attribuit ptolomeus mobilis incorruptibilis ratione astrologie q̄ cōsiderat motus celorum. Et notandum q̄ platonici secundum philosophum hic et primo metaphisicorum putabant q̄ ea q̄ sunt abstracta secundum intellectum essent abstracta secundū rem quod tamen est falsum vt supra pꝫ.

¶ Ad sextū dicit. S.T. opus. lvij.q.v.ar.iiij. ad septimū q̄ metaphisicus considerat etiam de singulis entibus non secūdū proprias rationes per quas sūt tale vel tale ens sed secundū q̄ participant cōmunē rationē entis et sic etiā pertinent ad eius considerationē materia et motus licet dicatur esse de rebus a motu ꝛ materia separatis. Deinde dicit q̄ res quas considerat diuinus sunt separate existentes in rerū natura et ideo possunt esse principiū motus vnde nihil prohibet quin per causam efficientem et finalē demonstret. S.T. ibidem ad septimum.

¶ Ad septimum dicūt quidā q̄ nō ad omnem sciā requirit euidentia sed secundū alios duplex est euidentia. Quedā vocat ex terminis vel euidentia rerum vt q̄ omne animal rationale sit risibile. Alia vocat euidentia ex suppositione. Et sic diceremus q̄ euidens est papam moueri si currat nec ista euidentia est precise euidentia consequentie vt quidam arbitrantur. Deinde dicit Capreo. in plo. primi. q.i. q̄ semper magis assentimus principijs quo ad modū assentiendi quia illis assentimus propter se. Secundo dicitur q̄ nō omnis demonstratio sciē subalternate cogit intellectū sed de hijs in primo poste. dictū est vbi etiam disputatum est de ratione formali subiecti istarum scientiarum scilicet an ratio formalis pertineat ad phisicam vel mathematicam.

T Ad quintū sic proceditur videtur ꝙ agentia naturalia non producant formas substantiales quia agentia naturalia sunt qualitates prime que sunt accidentia sꝫ accidens non potest attingere formam substantialem aliās ageret vltra proprium gradum sue perfectionis. Sed contra omne agens vniuocū generat sibi simile secundum speciem et formam sed hoc non potest facere nisi attingat formam rei ꝛ substantiam ergo non solum preparat materiam.

¶ Respōdeo dicendum circa quattuor genera causarum plures sunt difficultates quarum vna ē. An deus possit quattuor genera causaruꝫ supplere et solet communiter dici ꝙ non potest supplere genꝰ cause materialis vel formalis sic ꝙ sit materia informata vel ꝙ sit forma informās: licet potest supplere genus cause efficientis: et forte finalis ita ꝙ omnē effectum per se subsistentem deus potest se solo producere. Dicunt etiam theologi ꝙ potest supplere materiam sic scilicet ꝙ potest facere accidens sine materia quia ablata influentia cause secunde potest manere effectus per influentiam cāe prime sed subiectū est causa secunda accidentium. Deus autem est causa prima ergo potest dare esse illis accidentibus remoto subiecto eorum. Sed contra deus non potest supplere causam formalem sic ꝙ aliquid sit album sine albedine ergo non potest predicto modo supplere causam materialem. Item secundum modum predictum posset facere duas albedines separatas qđ est contra. S. T. posset enim corrumpere subiecta earum. Forte dicis ꝙ non remaneret eadem albedo sed esset alia. Contra quelibet albedo habet aptitudinem ad subiectum ergo quelibet albedo separata eadem numero posset esse in subiecto. Item tertio omnis albedo per se ex secundo de anima est sensibilis sed albedo separata ab omni subiecto etiam a quantitate non est sēsibilis igitur maior patet quia est in tertia specie qualitatis minor patet quia albedo sine quantitate est indiuisibilis ergo requiritur infinita virtus ad videndum eam quia quanto sensibile est minus tanto requiritur maior virtus. Item impossibile est esse substantiaꝫ quin per se subsistat ergo impossibile est esse accidens quin insit qa posterius essentialiter non potest esse sine priori essētialr̄ quiro methaphisice. sꝫ accidēs ē posteriꝰ essentialiter substantia vt dicitur in principio. vij. metaphi. ergo. Item diffinitum non potest esse sine partibus sue diffinitionis sed impossibile est diffinire accidens quin substantia ponatur in diffinitione eius igitur. Item album et albedo idem significant sed album non potest esse sine substantia ergo nec albedo. Item si accidens potest non habere inherentiaꝫ actualem ergo inherentia actualis albedinis distinguitur ab albedine. Sed probo ꝙ non quia querit in quo predicamento poneretur illa actualis inherentia. Non enim potest poni in aliquo determinato predicamento quia conuenit nouem generibus accidētiū ergo nō ē ī determinato p̄dicamēto. Itē respectus realis non pōt fundari in alio respectu reali ergo ista inherentia actualis non est aliquid distinctum a paternitate que inheret subiecto. Item inherentia actualis inheret albedini contingenter quero ergo per quid inheret albedini. si dicas per aliam inherentiam actualem procedetur in infinitū. Si dicas ꝙ illa inherentia actualis non īheret per aliam inherentiam pari ratione standum fuit in prima. Item vel iste respectus actualis est posterior albedine vel prior. Si posterior ergo non repugnat albedinem esse naturaliter absqꝫ subiecto. Si prior ergo non potest concipi sine actuali inherentia. Forte dicis ꝙ hoc est verum secundum philophum. Contra philosophus in ca. de vacuo querit si esset spacium in quo tantum esset color aut sonus vtrū ibi esset vacuum et respondet ꝙ sic si esset receptiuum corporis. Manifestum est autem ꝙ hec questio ex primo intellectu eius includeret cōtradictoria si color nō posset concipi sine actuali inherentia ad subiectum cum subiectum eius non possit esse nisi corpus. Et sic non tantum esset color sed etiam corpus. Et per consequens non esset vacuum.

¶ Ad istas rationes philosophi diceret theologus ꝙ non est simile de effectu formali et de materia in qua. Et si dicatur effectus formalis realiter distinguitur a forma ergo deus potest ipsum facere sine forma. Negatur consequentia cetera soluūtur ex opere nostro de ente et essentia. Quibusdam videtur ꝙ qualitates nō possunt esse sine subiecto quo quod est quantitas sola autem quantitas potest esse sine omni subiecto. Sed contra Beatus thomas dicit albedinem posse esse separatam. Item qualitas est perfectior q̄ntitate ergo potest esse sine subiecto. Forte negas antecedens quia quantitas propinquior est pfectiori simpliciter scilicet substantie ergo est perfectior sꝫ hoc nichil est quia sapientia et similes qualitates vidētur magis conuenire cum sapientia increata q̄ꝫ quantitas. Alij dicunt ꝙ qualitates non sunt in quantitate quia accidens non pōt esse subiectū accidentis. Sed contra quod p̄dicatur per se. ij. modo de alio est in eo sed in scientia mathematica demonstrantur passiones de accidentibus ergo sunt in eis quia motus est subiectū velocitatis et tarditatis. Et equalitas fundatur in quantitate.

¶ Nunc considerandum est an deus suppleat omne genus cause efficientis et de hoc dicit. S. T. li. iij. contra gentiles ca. lxix. ꝙ auicenna posuit omnes formas substantiales ab intelligentia agente effluere accidentales autem formas esse ponebat materie dispositiones que ex actione inferiorum agentium materiam disponentium proueniebant. Auicebron in lib. fontis vite dicit ꝙ nullum corpus est actiuuꝫ sed virtus substantie spiritualis pertransiens per corpora agit actiones que per corpora fieri videntur. Hec etiam est opinio quorūdam maurorum vt narrat. Raby moyses de potentia. q. iij. ar. vij. Et si obiceretur contra eos ꝙ ex applicatiōe ignis ad calefactibile semper sequitur calefactio nisi sit impedimentum ergo ignis est causa caloris per se. Dicebāt ꝙ deus ita statuit vt iste cursus seruaretur in rebus ꝙ nunq̄ꝫ ipse caloreꝫ causaret nisi apposito igne. Sꝫ isti destruunt ierarchiam naturalem quam alij vocant cathenam auream secundum quam inferiora reguntur et causantur a superioribus per causas naturales medias. Item hec positio repugnat sensui. Si enim ignis non generat calorem tunc per calorē et sensationem non possemus iudicare ignem esse calidum quia nec sensatio nec calor quē percipimus secundum istos est ab igne. Item tunc forme et virtutes naturales frustra essent collate rebus sicut si cultellus non incideret frustra haberet acumen. Item qui dat principale dat ea que sequuntur ad illud sꝫ facere aliquid actu consequitur ad esse in actu vt patet in deo igitur. Item tunc per nullum effectuꝫ manifestaretur virtus alicuius cause create et sic non posset virtus creata cognosci. ¶ Alij dixerunt ꝙ de

us nullo modo concurrit ad actionem rerum naturalium. Sed res naturales sic sunt institute vt nulla alia causa concurrente possint agere. Sed contra hoc obicit discipulus quia tunc deus non esset naturaliter presciue futurorum quia si voluntas hominis sit totalis causa sui actus voluntatis sine deo ergo quantumcunqꝫ voluntas diuina ponatur determinata ad vnam partem adhuc poterit volūtas creata aliter velle et sic non erit certitudo in scientia dei. Item tunc deus non esset omnipotens quia potest a voluntate impediri. Non enim potest scire actum voluntatis mee essentisi voluero.

¶ Notandum preterea ꝙ circa actiones rerum due sunt opiniones solēnes doctor subtilis in .iiij. dist. xij. q. iij. tenet accidens se solo posse agere et producere quasdam formas accidentales non autem substantiales quia accidens non potest producere vniuoce formam substantialem cum sit alterius generis nec equiuoce quia causa equiuoca semper est perfectior suo effectu sed accidens non est perfectius substantia ergo non potest eam producere. Si enim inquit non omnis causa equiuoca sit perfectior tūc posset dici ꝙ musca est perfectior deo quia non potest hoc aliter improbari nisi quia deus est causa equiuoca musce. Et similiter posset dici ꝙ totum vniuersum est factum a musca licet sit perfectius ea. Contra suam opinionem ipse instat quia albedo est causa equiuoce sue intellectionis et tamen non est perfectius ea quia est ens spirituale. Item secundum galienum in semine est quedam virtus formatiua fetus que tamen non est nobilior fetu cum sit accidēs Item multa animalia generantur ex putrefactione que sunt nobiliora putrefactis et ipso celo quia quodlibet animatum est perfectius inanimato celum autem inanimatum est. Ad ista dicit ꝙ albedo non est causa totalis intellectionis. sed ita posset dici ꝙ quando substantia generatur ex accidente tunc non est causa totalis sed cōcursus generalis dei coagit Aliter arguitur ab eodem quia accidens separatū vtputa calor potest in aqua producere tantam caliditatem ꝙ expellet formam substantialem aque ergo producet aliam formam substantialem quia materia non potest esse sine forma nec potest annichilari. Hic respondet vno modo ꝙ caliditas licet quātum est ex parte sui possit producere quēlibet gradum in passo tamen hoc repugnat sibi in hoc casu ex parte passi. Et si queratur an possit producere gradum caloris incompossibilem forme substantiali ipsius aque dicit ꝙ hoc implicat quia si talis gradus sit in aqua iam non est incompossibilis forme aque quia nichil manet sub aliquo sibi incompossibili. Sed cōtra tūc nunqꝫ alterans per alterationem corrumperet substantiam quia nunqꝫ producit gradum incompossibilem alterabili. Concedit illatum quia prius naturaliter non corrumpitur per aliquid posterius naturaliter sed quicquid est inductum ab alterante est posterius forma substantiali rei alterabilis ergo per nullum tale corrumpitur substantia alterabilis sed substantia solum corrumpitur a substantia. Sed cōtra tunc minima gutta aque non posset corrumpi a maximo calore separato si circundaretur eo. Respōdet concedendo vel dicit ꝙ corrumperetur ab agente vniuersali scilicet celo ad quod est fuga naturalium vel si celum non sufficeret recurrendum est ad deum. nec hoc est fugere ad miraculum quia deus regulariter supplet impotentiā nature. Aliter arguitur manifestum est ꝙ forma ignis non potest stare cum quacunqꝫ frigiditate nec sine aliqua caliditate ponamus ergo ꝙ non possit stare cum frigiditate vt .vi. nec sine caliditate vt .iiij. tunc sic frigiditas vt x. separata per tempus continue agendo producit quemlibet gradum frigiditatis infra .vi. ergo in termino temporis forma ignis est corrupta. Item illa frigiditas est corruptiua . vnius gradus caliditatis ipsius ignis ergo et cuiuslibet quia omnes gradus sunt homogenei . idest vnius speciei et resistentie. Item arguit aureolus secundum philosophum generatio et alteratio sunt due mutationes habentes necessario concomitantiam. Nam impossibile est ꝙ alteratio sit vltima quo ad terminum quin in eodem instanti sit forma substantialis et dispositio vltima semper est ab eodem a quo est forma substantialis sed ab accidente secundum se sumpto siue separato potest esse dispositio vltima vt prius patuit ergo et forma substantialis alteratio enim aliquomodo terminatur ad formam substantialem Deinde pro solutione alterius argumenti de semine dicit Scotus in .ij. distin. xviij. ꝙ semen cuiuscunqꝫ agentis est imperfectius eo vnde non est principium actiuum generationis vel vltime forme substantialis. Et si queratur a quo ergo generantur animalia viuentia dicit ꝙ ab angelo vel a deo. Non ab angelo quia angelus non agit nisi mediante motu celi relinquitur ergo ꝙ a deo. Sed contra sequeretur ꝙ equus non generaret equum nec homo generaret hominem quia quero vel pater generat quando est et hoc non oportet. Generat ergo quando est mortuus. Sed tunc non est nisi in virtute que ist in semine ergo virtus que est in semine est principium actiuum geniti. Item hoc videtur coincidere cum opinione maurorum et auicenne. Item caliditas producta ex reflexione radiorum solarium in speculo concauo producit formam substantialem ignis vt experientia probat et tamen non videtur aliquod agens particulare aliud concurrere igitur. Item ex forti percussione duorum lapidum generatur ignis qui non producitur nisi ex vehementi motu eorum dico ergo ꝙ accidens in virtute substantie aqua tamen est separatum potest producere substantiam sed nullum accidens virtute propria producit substantiam. Secundum patet quia nullus effectus adequatus virtuti superiori potest produci a virtute inferiori tanqꝫ a causa totali vt patet ex ratione adequationis sed effectus vniuocus qui est substantia est adequatus cause vniuoce que est substantia quia causa vniuoca habet pro termino adequato effectum vniuocum quia si produceret aliquod nobilius se tunc esset equiuoca. Sed omne accidens est inferius substantia ergo nulla substantia potest ab accidente virtute propria produci. Et ideo per hoc sufficienter potest probari ꝙ deus est ens perfectissimum vt patet ex. S. T. prima. q. iiij. ar. ij. vbi ait ꝙ quicquid perfectionis est in effectu oportet inuenire in causa effectiua vel secundum eandem rationem si sit agens vniuocum vel eminentiori modo si sit agens equiuocum. Deinde dicitur ꝙ forma substātialis nunqꝫ agit nisi mediantibus qualitatibus actiuis et passiuis vt dicit. S. T. iij. q. lxxvij. ar. ij. ad tertium. vnde accidentia sunt quasi instrumēta ipsius substantie.

¶ Contra hec arguitur destructo priori essentialiter destruitur posterius sed esse est prius qꝫ agere et esse accidentis est inesse ergo si accidens sit separatum ipsum nichil agit. Item actiones sunt suppositorum vt patet primo metha. sed accidens non est

suppositum igitur. Item mathematica non agunt sed accidens separatum a quantitate est ens mathematicum ergo non agit maior est philosophi iij. methaphi. Et .S.T. dicit .i.q.v.ar.iij.ad quartum ꝙ entia mathematica abstrahunt a ratione finis et sic non habent rationem mouentis.

¶ Secundo .i. de ge. dicitur ꝙ agens et paciens debent communicare in materia sed accidens cū nullo communicat in materia. Item accidens separatum non est extensum ergo non habet modū ꝗtitatiuum ⁊ per consequens non est actiuū patet consequentia qꝛ ad hoc ꝙ agens naturale agat oportet ꝙ sit approximatum passo approximatio autē fit secūdum situm qui conuenit tantum extēsis et quātis.

¶ Tertio si accidens separatū haberet suā actionē ergo species intelligibiles separate ab ītellectu poterunt intelligere ⁊ potentia currendi separata ab homine poterit currere. Item tunc accidens separatuz posset moueri quia grauitas separata ageret ergo descenderet quod tamen est falsum quia nihil mouetur nisi corpꝰ. Itē tūc aliqͩ citra deū esset sua potentia actiua quia caliditas separata ageret per suā essentiā sicut quando erat in subiecto. Itē si accidens separatur per miraculū ergo cessante miraculo ⁊ approximata substātia accidēs naturaliter faciet se inherere substantie a qua priꝰ fuit separatuz pꝫ sic qꝛ prius fuit separatū p miraculū ergo cessante miraculo rebꝰ existētibꝰ ī sua natura nō erit āplius separatū ⁊ sic albedo effectiue faciet subiectū album. Itē si accidens habet miraculose p se esse ergo hꝫ esse substātie qꝛ p suū esse qꝺ est in esse nunꝗ͂ pōt habere p se esse vel p se subsistere qꝛ subsistere est de predicamento substantie non autem esse accidentis.

¶ Quarto arguitur pro auicenna ꝗtitas impedit actionem sed omne corpus est ꝗtum ergo nullum agit aūs pꝫ qꝛ ponderosa non possunt moueri ergo ꝗtitas impedit motū. Itē forma nō fit ex aliquo qꝛ non hꝫ materiā partē sui ergo creatur ergo ē a solo deo. Itē accidens nō transit de subiecto ī subiectū ergo actio corporis nō pōt trāsire in aliquod passū.

¶ Quīto vel deꝰ ⁊ natura agūt vna operatione vel duabus non primum quia sunt alterius nature et vna operatio non potest esse in duobus nec secūdō quia due operationes non possunt terminari ad idē factum forte dicis ꝙ terminātur ad idem secunduz prius et posterius. Contra natura immediate attingit effectum et similiter deus igitur. Item conseruare rem non est operari per illam rem sed deꝰ nō agit in rebus nisi eas conseruando et eas instituit vt possent sine alio operari ergo deus non operatur in rebus si enim operaretur hoc esset aliquid conferēdo rebus sed tunc quero an illud sufficit ad hoc ꝙ res naturalis agat absꝗ͂ concursu dei vel non si primū ergo eadem ratione potest dici ꝙ virtus naturalis sufficiebat si secundum tunc oportebit ꝙ iterum aliud faciat anteꝗ͂ res agat et sic in infinitum.

¶ Sexto tunc idem produceretur necessario et contingenter quia a deo res producuntur libere et per consequens possunt non produci et a natura producuntur naturaliter ergo necessario. Item actio dei et creature distinguūtur ergo possunt separari ita ꝙ erit actio creature sine actione dei. Item tunc voluntas non esset libera quia nō potest agere nisi supposita actione dei sed non est in sua potestate ꝙ deꝰ agat. Item deus est causa sufficiens ergo superflue ponitur actio creature. Item deus producit totum vel partem effectus si primum ergo agens naturale nichil facit si secundum ergo alteram partem agēs naturale producit se solo.

¶ Septimo in generatione hominis deꝰ se solo producit animam ergo hoc etiam potest teneri in generatione aliorum animalium ꝙ scilicet solū disponūt materiā ad susceptionē forme si enim dicas ꝙ celuz sufficit ad producendum animalia genita ex putrefactione pro quanto agit in virtute intelligentie ergo etiam celum agens in virtute intelligētie cū homine poterit producere animā ipsius hominis. Forte dicis ꝙ materia est in potentia ad animā vegetatiuā et sensibilē non autē ad animā rationalē. Contra. Ex anima rationali et materia fit ens naturale per se ergo materia se habet vt potentia. Itē non sequitur homo generat hominē ergo producit animā rationalem ergo etiam non sequitur in alijs rebus.

¶ Octauo arguitur ꝙ per generationem naturalez non producatur forma naturalis quia forma prefuit ante generationē igitur. antecedens pꝫ qꝛ phūs dicit in .xvi. de animalibus ꝙ virtus ꝗ est in semine est sicut filius de domo patris egrediens sed filius ē anteꝗ͂ egrediatur de domo ⁊ est eiusdem speciei cū patre ergo semen est eiusdē speciei cū patre ergo haber animam qñ adhuc est in patre. Item arguit ꝙ ī semine nō est principiū actiuū generationis ipsius forme qꝛ tunc idem corrumperet se quia ad introductionem illius forme sequitur corruptio seminis et per consequens omnium accidentium eius. Itē principiū vniforme non est principiū actiuum difformitatis nisi passiuum sit difforme sed semen est vniforme ⁊ vnigenium et similiter materia ergo nō potest alterari ad tantam diuersitatem quanta apparet organis ipsius geniti scilicet corporis organici.

¶ Nono arguitur ꝙ substantia agat non mediante qualitate quia subiectū producit esse eiue suas poētias scꝫ .S.T.i.q.lxx.vij.ar.vi.ad 6m.⁊ nō mediāte alia qualitate. Itē aqua calida reducit se ad frigiditatē et non mediāte alia qualitate. Forte dicis ꝙ inanimata non mouent se ⁊ per consequens ꝙ aq̄ non reducit se ad frigiditatem. Contra forma est magis natura ꝗ͂ materia sed materia est principium passiuum motus naturalis ergo forma est principium actiuum. Forte dicis ꝙ aqua reducit se ad frigiditatem actualem per aliquam qualitatem ꝗ̄ vocatur frigiditas virtualis et hec est instrumentum forme substantialis. Sed contra forma substantialis aque non distat ab aqua ergo non requirit instrumentum. Item in primo instanti esse ipsiꝰ aque tunc producit istam frigiditatem virtualem queritur ergo mediante quo. Forte dicis ꝙ aqua est difformiter frigida et ideo vna pars alterat aliam ⁊ easm reducit ad frigididitatem. Sed contra a proportione inequalitatis non fit actio ergo pars que est calidissima non potest ab alia reduci ad frigiditatem. Item lapis seclusa grauitate inclinatur ad descendendum deorsum ergo potest sine alio medio producere motum deorsum. Item illa forma est immediatum principium agendi in qua generans et genitum assimilatur sed generatum assimilatur maxime generanti in forma substantiali. Secundum quid autem sibi assimilatur in accidentibꝰ ergo forma substantialis sine alio medio est principium actionis. Item nisi substantia immediate produceret accidens procederetur in infinitum. Item substantia est prius accidente ergo actio substantie est prior actione accidentis sed in illo priori accidens non agit igitur.

Decimo probatur q accidens existens i subiecto non solum est agens instrumentale et forma substātialis agens principale vt dictum est quia calor aq calefacte calefacit principaliter. Forma enim eius potius frigefaceret. Item posita frigiditate aque manus frige fit omni alio secluso non autem econuerso puta si ponatur aqua sine frigiditate ergo frigiditas est totalis causa. Item quando vapor eleuatus ascendit sursum ille motus causatur a leuitate tantum et per hoc posset probari q leuitas est natura. Item tunc omnis motus esset naturalis vt puta quando aqua calefacit manum quia hoc esset a forma eius. Et similiter arguitur de motu sursum qui est per leuitatem.

Vndecimo deus prius producit res q agens naturale quia prius est deus agere q agens naturale agere non enim conuertitur subsistenti consequētia ergo prius res est q agens naturale agat sed quod iam est a nullo potest produci igitur. Item deꝰ nūc eodem modo se habet sicut haberet si pduceret res se solo terminaret totaliter productionem rei ergo et nunc. Item commen. dicit. ix. metaphi. C. vij. q moderni ponunt vnum agens omnia entia causare sine medio scilicet deum et conuenit illis dicere vt nullum ens habeat propriam actionem naturaliter et per consequens non habebunt essentias proprias. Actiones enim non distinguuntur nisi per essentias diuersas. Et ista opinio ē valde extranea a natura hominis. Item omne calidum est a primo calido ergo omne esse est a primo efficiente et non ab agente naturali.

Ad primum dicendum q accidens non depēdet a subiecto essentialiter et ideo non est essentialiter posterius. Sed contra actio accidentis et actio substantie habent ordinem essentialem ergo actio accidentis est essentialiter posterior ideo dicunt alij q actio accidentis non posset esse sine substantia nisi deus suppleret vicem substantie. idest causalitatem Sed de hoc alias. Ad aliud dicunt quidam illam ppositionem non haberi in philosopho sed bene dicit philosophus q actiones sunt singularium aliter tamen dicitur q accidens separatum habet modum suppositi. Sed queritur cum abstractum non predicetur de concreto. An ista sit vera albedo separata est agens et calefaciens. Dicendum q sic. Ad aliud dicitur q quantitas habens accidentia naturalia nō est ens mathematicum et ideo potest agere. Sed an quantitas sine accidentibus videretur dicendū q non licet vocetur sensibile per se. ij. de anima.

Ad secundū dz q hoc verū est de agentibus vniuocis. Ad aliud dicitur q accidens separatum a substantia adhuc est in quantitate et per consequēs extensum vtrum autem seclusa quantitate ageret de hoc postea.

Ad tertium dicitur q species et qualitas nō sūt principium totale suarum operationum et ideo separata non possent eas exercere. Sed contra calor etiam non est totalis causa quando est in homine ipsius calefactionis. Item species in visu videtur esse totalis causa visionis ideo videtur quibusdam q species et charitas separata possent introducere suos actus in anima quia. S. T. dicit prima parte q nichil differt ad hoc q forma sit principium actionis q sit inheres vel q sit per se subsistens. q. lvj. ar. j. Sed dico q non est simile de istis accidentibꝰ spiritualibus et alijs quidam dicunt hec accidētia nō posse separari quia non indiuiduant seipsis vt q̄titas sed contra anima separatur. De calore dicitur q deus communicaret sibi potentiam actiuam qd si non faceret forte nō ageret vel dicit q nulla substantia citra deū est sua potentia actiua. Ad aliud negatur consequentia. Ad aliud dicitur q esse quod priꝰ habebat accidens quando erat in subiecto nūc est esse per se accidentis et prius habebat illud esse erat tamen in potentia obedientie vt esset per se nō secundum propriam naturam et ideo non est de genere substantie.

Ad quartum dicit. S. T. lib. iij. contra gentiles ca. lxix. ad quartum q quantitas non impedit actionem forme nisi per accidens vnde corpus quod habet minus de materia et plus de forma sicut ignis est magis actiuum. Ad aliud dicitur q forma non fit vel si fiat habet materiam in qua quod sufficit.

Ad quintum dicit. S. T. de potētia. q. tertia ar. vij. tertium. q deus et natura immediate operātur idem duabus operationibus subordinatis. Quidā dicunt q deus immediate attingit formam rei immediatione virtutis quia nulla causa attingit suū effectum nisi virtute prime cause eo q prima causa applicat quodlibet agens ad operationem sed agentia naturalia agunt immediate immediatione suppositi. Ad aliud dicit ibidem ad septimum q id quod a deo fit iure quo actualiter agat est vt intentio sola habens esse incompletum per modum quo colores sunt in aere et sic non proceditur in infinitū Albertus magnus commento suo. xxix. vult concordare auicennam cum alijs capitulo. iij.

Ad sextū dicit q idē effectꝰ pducit a deo ⁊ ab agēte naturali necessario necessitate nature. Ad aliud dicit. S. T. de potētia. q. iij. ar. vij. ad. xiij. q volūtas dicit habere dominiū sui actus nō per exclusionem cause prime sed quia causa prima non ita agit in voluntate vt eam de necessitate ad vnum determinet. Et ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis et voluntatis. Sed contra volūtas quantum est de se est indifferens ad plures actꝰ eiusdem speciei q ergo producat hunc et non illum hoc est quia a deo determinatur. Negatur conseqntia sed est ex libertate volūtatis. Ad aliud dicit ibidem ad. xvj. q deus perfecte operatur vt causa prima requiritur tamen operatio nature vt causa secūda non absolute sed vt seruetur ordo in rebus. Ad aliud dicitur q deus producit totum sed non se solo nisi vno modo vide. S. T. contra gentiles libro tertio. capi. lxx. ad tertium.

Ad septimum dicit ibidem ar. xj. ad decimumqntum q anima rationalis excedit totum ordinē corporalium principiorum vnde nullum corpus potest agere etiam vt instrumentum ad eius productionē Sed contra homo generando disponit materiā ad formam rationalem ergo agit instrumentaliter ad eius productionem. Negatur consequentia quia anima rationalis excedit modum actionis vt inquit S. T. opus. xxxij. quia non est forma materie penitꝰ immersa. Generatiua enim potentia hominis non ē tota virtus anime humane sed vna pars eius que conditiones materie non excedit. Et ideo in generatione hominis non attingitur ad idem specie ex vi generationis sicut in alijs quantumcumq enim materia secundum naturam disponatur ad animā humanam deus tamen posset eam non creare. Sed contra omne agens agit sibi simile et omne agens agit per virtutem forme ergo illud quod agens agit est forma facti ergo forma hominis geniti ē per actio-

nem generantis alias generatio hominis non esset actio vniuoca nec filij assimilarentur parentibus q̃tum ad dispositiones anime. Item quicunq̧ dat vltimum complementum operationi alicui ille operatur formam primo sanctus Thomas dicit de veri. q. viij. iij. ar. ꝙ dispositio vltima est naturalis et ab eodem a quo est forma substantialis sed ab homine est dispositio vltima ad animam rationalem. Item homo est perfectior alijs aialibus q̃ stante solo ↄcursu generali dei homo generaret hominem. et philosophus dicit. xvi. de animalibus ꝙ in generatione femina dat corpus et anima est ex mare. Item si deus non necessario infundit animam ponamus ergo ꝙ eam non infundat et tunc queritur quid erit illud quod remanebit ex generatione hominis vel erit homo vel brutum. Item quare deus non posset communicare homini illam virtutem vt generaret hominem secundum formam. Item homo stante concursu dei generali est corruptibilis ergo et est generabilis. Forte dicis ꝙ non est possibile quin deus animam illam infundat facta dispositione. Hoc nihil est quia recta argumentatio et probatiua fundatur aliquando in aliquo impossibili quia philosophus. iiij. phisi. probat ꝙ tempus non est motus celi quia tunc posito ꝙ essent plures motus celi sequeretur ꝙ essent plura tempora. Respondet. S. T. ibidem ar. ix. ad quintum ꝙ homo generat sibi simile ꝑ virtutem anime rationalis non ꝙ ipsa sit immediatum principium in generatione humana agens sed via generatiua in semine patris agens in virtute anime rationalis. Deinde dicit ad sextum ꝙ quando forma est subsistens ad hoc ꝙ agens generet sibi simile vniuoce non oportet ꝙ sit causa forme sed ꝙ sit causa vnionis talis forme ad materiam. Et idē ponit ad. xxvi. Sed contra. Si homo esset solum causa vnionis sequeretur ꝙ actio hominis non terminaretur ad substantiam et sic nō esset generatio. Negatur consequentia vt patet ibidem ad. xix. Si dicatur illa vnio est relatio ergo non terminat actionē generantis dicitur ꝙ vnio capitur pro natura habēte partes vnitas. Alia argumenta bene procederēt si anima esset alio modo factibilis q̃ per creationē. Et cum queritur Si deus non infunderet animam rationalem in qua specie esset illud compositum potest dici sicut de embrione ꝙ non esset in genere vel specie nisi per reductionem vt dicit. S. T. ibidē ad x. Alij dicunt ꝙ haberet animam sensitiuam multo perfectiorem q̃ sit anima cuiuscunq̧ bruti et ibidē ad. xxix. dicit ꝙ verbum philosophi intelligendum est de anima sensibili.

¶ Ad octauum dicit. S. T. ibidem ar. xij. ad tertiū ꝙ virtus non assimulatur filio egredienti q̃tum ad complementum speciei sed q̃tum ad acquisitionē. Sed queritur quomodo ille qualitates que sunt in semine producunt formam substantialem. Dicendū ꝙ eam producunt pro q̃to agunt in virtute substātie generantis. Contra quero quid intelligitur per istam virtutem non aliqua substantia ergo accidēs tūc vel istud accidens aget virtute propria vel per aliquā virtutē quā habuit a substantia ipsius generantis. Si primū ergo accidens virtute propria producit substantiam. Item causa in actu ꝛ effectus in actu sunt simul ergo ipsum generās nullo modo potest dici agere per istam virtutem positā in semine.

¶ Item nichil est causa instrumentalis respectu illius quod non est quia instrumentum est mouēs motum ergo virtus que est in semine non agit tanq̃ instrumentum generantis quia forte generans est mortuus. Dicendum ꝙ agit virtute substantie a se prius informate per quam virtutem intelligimus primo ipsum accidens resoluendo locutionē transitiuam in intransitiuam quod quidē accidēs in substātia fuit virtuosius ratione subiecti q̃ natū esset esse ex proprio genere ideoq̧ dicitur virtus substantie ꝛ est nobilius seipso sumpto scd̄m propriam rationē. Sicut etiā calor hoīs ratiōe subiecti nobilior est calore plante aut ignis. scd̄o ipm̄ esse accidentis qd̄ in subiecto acquisiuit et est accidēte nobilius vtrūq̧ horum dicitur virtus substantie. i. quā habuit a substantia ꝛ in substātia saltem materialiter ꝛ retinuit vlterius dicit petrus de plaude ꝙ potest agere virtute dei ꝛ celi qua agebat in substantia sed has duas virtutes recipit accidens subiectiue et transitiue. A proprio autem obiecto accipit virtutem intransitiue licet autem talis substantia in proposito non sit in se est tamen in suo effectu et per illum agit et ipse effectus quamdiu retinet virtutem substantie tamdiu mouetur ab illa.

¶ Notandum ꝙ scd̄m capreolū totale agens dicit dupliciter. Primo ex parte effectus quia scilicet totum effectum ꝑducit et sic agens instrumentale posset dici totale licet non sit perfectius effectu. Secūdo quia producit se solo exclusis prioribus causis. Et notandum secundum. S. T. vbi supra ar. ix. ad xvi. ꝙ virtus formatiua que in principio est in semine manet adueniente anima rationanali et que prius fuit formatiua corporis fit postmodū corporis regitiua. Et scd̄m hoc idem non corrūpit se. Alij dicunt ꝙ aliquid ꝑ accidens est corruptiuum sui sicut phenix dicitur comburere se ꝛ lignum mouet se deorsū et aliquando cadit infra ignem. Sed dicere inanimata nō mouēt se. Pro quo vide. S. T. opus. xxxij. Ca. j. ꝙ leue quandoq̧ dicit actiuū ꝛ qñq̧ passiuuz principiū motus vt est cū instrumentū generantis potest dici principium actiuum motus quo. Deinde dicitur ꝙ principium vniforme. vt est instrumentum anime est principium difformitatis.

¶ Ad nonū dicūt quidā ꝙ subiectū nō proprie efficit suas potentias. Sed cōtra. S. T. opus. lxx. q. v. ar. iiij. ad quartū dicit ꝙ subiectu se hʒ ad aliqua accidentia non solū vt potētia passiua ſʒ etiam vt potentia actiua. ideo aliqua accidētia naturaliter perpetuant in subiectis suis. Itē oīs potētia mere passiua est contradictionis vt dicit. ix. metha. Substātie aūt respectu proprie passionis non est in potētia contradictionis hoc est ꝙ possit eas habere ꝛ nō habere ergo non est solum causa passiua eius sed efficiens. Sed hic dicit. Capreolus negando maiorem ꝛ pʒ instantiis de materia celi respectu figure. Quiequid ergo sit dico ꝙ substantia non est causa effectiua suarum passionum per modum transmutationis sed per modum simplicis emanationis. Ad aliū dicit ꝙ natura ꝑ se est pricipiū motus nec ab aqua potest oīs frigiditas actualis remoueri: idō cessat argumentum. Quidā dicunt ꝙ ab aere circūstante reducitur ad frigiditatem. Contra aliquādo aqua fit magis frigida q̃ aer circūstans sed a proportione ī equalitas non fit actio igitur. Item ponat ī vacuo Item tūc aqua semper fieret sūme frigida quia aer circūstans vel celum ea facilitate qua corrūpit vnū gradum frigiditatis etiā corrumpet quēlibet. Alij dicunt ꝙ propter densitatem producit in se frigiditatem. Sed contra ferrum frigesit tamen non condensatur. Et dico ꝙ satis probabile est ponere fri

giditatem virtualem quam etiã ponimus ꝙ et omnia alia patent ex dictis.

¶ Ad decimum dicitur ꝙ nõ ẽ inconueniens in actionibus non naturalibus ꝙ forma substantialis subiecti non sit principale principium actionis vt patet apud theologos in sacramentis sed generãs vel celum cum talibus accidentibus principaliter agit secus autem est in aliis actionibus.

¶ Ad vndecimum dicitur non ideo dicitur de⁹ prius naturaliter agere q̃ causa secunda quasi agat in aliquo instanti nature iñ quo res naturalis non agit sed quia eius actio non dependet ab agete naturali sed econuerso. Deinde dico ꝙ aristoteles nõ voluit excludere a rebus actionem cause prime q̃c quid sit de commentatore. Ad aliud dicitur ꝙ idẽ effectus ẽ a deo et a natura sed diuersimode vnde esse in vniuersali acceptum est a deo tanq̃ a causa vniuersali sed esse tale vel illud est ab hoc agente: et notandum ꝙ primum agens quadrupliciter cõcurrit in actione naturali primo dando agenti naturali formam ꝛ virtutem secũdo ipsum conseruãdo tertio applicando eius virtutem ad opus quarto producit rem ipsam cum agente naturali.

¶ Sequitur in textu dicitur autem fortuna.

¶ Circa hunc textum queruntur quinq;. Primo. An casus et fortuna sint in contigenti ad vtrũlibet. Secundo an fatum imponat rebus necessitatem. Tertio an natura appetat producere mõstrũ. Quarto an secundum philosophum contingentia rerum fiet tum scientia dei. Quinto. An necessitas in rebus sumatur ex parte materie vel ex parte finis vel cause proxime.

Ad primum sic proceditur videtur ꝙ casus et fortũa sint in contingenti ad vtrumlibet per rationes auicenne quas ponit albertus magnus circa textum commẽti. 48. quia contingens ad vtrumlibet se habet equaliter ad esse et non esse et sic non est magis determinatum ad vnum q̃ ad alterum. Si ergo eueniat hoc erit a casu. Sed contra ẽ sanctus thomas auerrois alexãder et themistius.

¶ Respondeo dicendum secundũ San. T. lec. 7. ꝙ quidam negauerunt casum et fortunam propter duas rationes. Prima quia omnia ista que dicuntur fieri a casu vel fortuna inueniuntur habere aliquam causam determinatam aliam a fortuna. Itẽ nullus antiquorum sapientum determinauit de casu et fortuna ergo signum est ꝙ non est casus ꝛ fortuna. Sed contra hos arguitur primo dato ꝙ non esset casus neq; fortuna tamen peccauerunt antiqui non determinando de ea quia si nichil fiebat a fortuna debebant de ea determinare ostendendo nichil fieri a fortuna. Item empedocles ponebat casum ꝛ fortunam dicit enim ꝙ plurime partes animalium fiunt a fortuna sic ꝙ in prima constitutione mundi fiebant capita sine ceruice.

¶ Item democritus dicebat ꝙ ex concursu athomorum per se mobilium casualiter constitutus est mundus ꝛ celum. Contra quem arguit philosoph⁹ quia secundum eum animalia et plante non fiunt a fortuna sed ab intellectu vel natura quod ex hoc patet quia non ex quocumq; semine aliquid generatur sed ex determiato semine fit homo ergo multo magis in celo nihil fit a casu quia celestia sunt diuiniora et sempiterna. Item nichil videm⁹ in celo quod fiat a casu multa autem videmus in istis ĩferioribus a casu contingere. Tertia est opinio dicentium fortunam esse causam. Et illa erat deus immanifestus intellectui humano qui ordinat omnia. Sed isti abusi sut vocabulo fortune quia res secumdum ꝙ comparantur ad deum amittunt rationem fortuiti quia aliquid vocatur fortuitum secundum ꝙ non ẽ ordinatum.

¶ Notandum preterea ꝙ philosoph⁹ hic põit tres diuisiones ad inuestigandum diffinitionem fortune. Quedam enim sunt que fiunt semper vt ortus solis. Quedam sicut frequenter vt ꝙ homo nascat oculat⁹. Neutrum autem horum dicitur esse a fortuna. Sed quedam fiunt in paucioribus vt ꝙ homo nascatur cum sex digitis. Et hec dicuntur ab omnibus fieri a fortuna ergo fortuna aliquid est. Item quedam fiunt propter finem quedã vero nõ Et dicuntur hic illa non fieri propter finem que nõ fiunt propter finem delibetatum sed propter finem ymaginatum. tertia diuisio eorum que fiunt propter finem. Quedam fiunt secundum voluntatem et quedam non sed fiunt a natura sed illa que fiunt a voluntate dicuntur fieri a proposito. Et illa que fiunt propter finem naturalem fiunt semper aut frequenter. ¶ Notandum preterea ꝙ causarum alie sunt per se alie sunt per accidens. Si secũdum hoc est dupliciter vno modo ex parte cause. Alio modo ex parte effectus. Exemplum primi sic dicim⁹ musicum edificare quia musicum accidit ei quod est causa per se domus. Exemplum secundi sicut diceremus ꝙ fodiens sepulchrũ est causa per accidens inuentionis thesauri quia inuentio thesauri sequitur effectum per se ipsius fodientis. Et si queratur quis ẽst effectus per se ipsius agentis a proposito. Dicendum ꝙ est illud quod euenit ex intentione agentis vnde quicquid prouenit in effectu vt ĩ paucioribus preter intentionem est per accidens sed quod semper vel frequenter coniungitur effectui cadit sub eadem intentione. Stultum enim est dicere ꝙ aliquis intendit aliquid et nõ velit illud q̃d vt frequenter vel semper adiungitur. Itẽ causa per accñs duplex. quedam nichil operans vel operans preter intentionem et hoc dupliciter. s. attingens effectum vt fortuna vel ad aliquid ei coniunctum ꝛ sic est occasio. S. T. in. 1. d. 46. ar. 2. 3. licz aliquando sit causa per se in. 4. dis. 38. quest. 2. ar. 1. 4. Ponit autem differentiã inter cãm per se ꝛ per accidens quia causa per se est determinata et finita non autem causa per accidens eo ꝙ infinita vni accidunt fortuna ergo est causa per accidens in his que fiunt preter intentum. Si enim finis esset intentus iam non esset fortuitus vt si aliq̃s hoc proposito iret ad forum vt pecuniam reportaret vt semper aut frequenter reportaret quando venit nõ diceretur esse fortuna sicut non est a fortũa. Si q̃s frequenter madefacit pedem eundo per lutum licet hoc non intẽdat. Est ergo diffinitio fortune. For

tuna est causa secundum accidens in hijsque fiunt secundum propositum preter finem in minori parte et ex hoc habetur responsio ad quesitum ꝙ non.

¶ Notandum preterea ꝙ fortuna immanifesta est homini quia fortuna est causa per accidens et sic eius quod est a fortuna sunt infinite cause infinitum autem vt sic est ignotum. Exemplum vt ꝙ quis in foro inueniat debitorem hoc est quia venit ad forum propter infinitas autem causas potest venire a forum patet ergo ꝙ fortuna simpliciter nullius est causa quia nõ est causa p se. Item recte vulgariter dicitur fortunam esse sine ratione quia ratiocinari non possumus nisi de his que sunt semper vel frequenter quia habent causam per se. Sed queritur an omnis causa per accidens possit dici fortuna et omne eueniens a causa per accidens fortuitum. Dicendum ꝙ non quia causa fortuita aliquid operatur ad effectum fortuitum licet non intendat. ¶ Notandum preterea ꝙ fortuna diuiditur in bonam que dicitur eufortunium et malam que dicitur infortunium quando scilicet accidit alicui malum cum magnitudine vel priuatio magni boni licet quis non habeat illud nisi in potẽtia propinqua quia quod parum distat nichil distare videtur. Ex hijs patet quare eufortunia sint incerta quia sunt fortuna quedam.

¶ Notandum preterea secundum sanctũ thomaz lec. 10. ꝙ casus et fortuna differunt quia casus in plus est ꝙ fortuna quia fortuna similiter infortunium et eufortunium solum fiunt in habentibus dominiũ sui actus. Alia enim potius aguntur ꝙ agant vnde fortuna videtur esse idem felicitati vel ei esse propinqua vel esse ipsa: si scilicet felicitas cõsisteret in bonis exterioribus vnde vulgariter bene fortunati vocantur felices quia bona exteriora in quibus plurimum habet locum fortuna deseruiunt instrumentaliter ad felicitatem. Ex quo patet ꝙ neque inanimatum neque puer neque bestia habent fortunam quia non libere agunt. Similitudinarie tamen in ipsis reperitur eufortunium vnde protarchos dicit altaria esse bene fortunatã et lapides quosdam quia honorantur alia autem conculcantur et sic male fortunati dicuntur homines qui ab alijs conculcantur. Nichil tamen prohibet ea pati a fortuna vt cum thesaurus inuenitur ab homine in inanimatis autem reperitur casus vt cum tripoda cecidit casu sic ꝙ est apta ad sedendum. Et casus accidit in hijs que sunt propter aliquid quod declaratur per vanum quod est nomen propinquum casui dicit autez vanum cum id quod est propter aliquid non fiat eius causa vt si quia ambulet ad deponendum superfluum nature. Si hoc non accidat dicitur frustra deambulatio et eius deambulatio e si vana. Nõ est autem frustra. Si balneato non deficiat sol quia balneatio non fiebat vt sol deficeret.

¶ Notandum preterea ꝙ casus et fortuna reducuntur ad genus cause mouentis quia est causa eorum que sunt a natura vel eorum que sunt ab intelligentia et sic presupponũt causam per se. Et iõ casus non est causa celi vt quidam dixerunt quia alias oporteret aliquid esse productum a causa per se ante celum.

¶ Notandum preterea secundum aug. in. 4. de ciuitate dei quidam rudes opinati sunt fortunam esse deam et sic romani fecerunt sibi aram et eam colebant et dicitur eius simulachrum fuisse locutum vt patet apud valerium vnde iuuenalis sat. 10. Nullum numen abest si sit prudentia. Sed te nos facimus fortuna deam celoque locamus. Sed contra fortuna aliquando est bona et aliquando mala, ergo non est dea sed potius demon. Item vel omnium est vna dea vel sunt tot dee quot sunt homines diuersimode fortunati. Item fortuna est sine ratione et ceca ergo vanum est eam colere si queratur ergo quid sit fortuna secundum veritatẽ vel ens rationis videtur dicendum ꝙ sit relatio. Sz dices ꝙ est causa per accidens, tunc queritur que res est ista causa per accidens.

¶ Notandum preterea ꝙ magna est difficultas apud multos de causa bone fortune quare aliqui sunt bene fortunati vnde. San. T. dicit lib. 3. contra gentiles ca. 92. ꝙ aliqui homines habent ex impressione corporis celestis aliquã efficaciam in aliquibus operibus faciendis quam alius non habet puta medicus in sanando et agricola in plantãdo (et quia hoc sibi sepe euenit ꝙ sit bene fortunatus ideo non est dicendum solum a casu) et miles expugnando vnde aliqui videntur esse qui regulariter prosperantur in vno ludo vel in alijs rebus ita ꝙ erunt duo milites qui in nullo videbuntur differre et vnus regulariter obtinebit victoriam alter vero non. Queritur ergo vnde hoc prouenit dicit. S. T. ibidem ꝙ aliquid potest alicui contingere a bona fortuna preter eius intentionem tripliciter scilicet secundum ordinem celestium corporuz vel disposionẽ angelorum vel etiam dei quia nostrum corpus subditur corporibus celestibus et intellectus angelis voluntas vero deo. Et ideo ex impressione celestium corporum vnus inclinatur ad aliquas electiones sibi vtiles quarum tamen vtilitatem propria ratione non cognoscit. Similiter ab angelis intellectus vnius illuminatur ad eadem et ex hoc diuina operatione inclinatur eius voluntas ad aliquid eligendum cuius rationem ignorat et talis dicitur esse bene fortunatus et econtrario male fortunatus sicut. Jechonias de quo dicitur scribe virum istum sterilem virum qui in diebus suis non prosperabitur.

¶ Et notandum ꝙ ex impressione corporum celestium dicitur quis bene fortunatus et bene natus. Non enim potest intelligi ꝙ hoc ex diuersa natura procedat ꝙ vnus vtilia sibi eligat et alius nociua preter rationem propriaz cum natura intellectus in omnibus sit vna. Sed secundum ꝙ intellectus hominis illustratur ad aliquid agendum non dicitur homo bene natus sed magis custoditus vel gubernatus. Ex hoc patet vnde prouenit ꝙ homo aliquando estimat ꝙ aliquid sit bonum fieri. Si tamen quereretur quare responderet se ne scire vnde quando perueniet in finem vtilem quem non precõsiderauit erit sibi seruitutũ.

¶ Notandum tamen ꝙ bona moralia non sunt preter intentionem cum in electione consistant et ideo respectu eoruz potest aliquis dici bene vel male natus non autem fortunatus sed tantum respectu exteriorum bonorum que preter intentum eueniunt vnde ergo est ꝙ vnus miles potius vincit. Dicens

dum quia eligit conuenientia ad finem et ad hoc
inclinatur per illuminationem intelligentie vel pri-
mi agentis. Ex quo patet dicit. San. Tho. q nemo
potest esse bene fortunatus vniuersaliter ex virtute
corporis celestis quia natura est ad vnum determi-
nata fortuitu autem non est tantum vnum.

¶ Notandum preterea secundum philosophum in
libro de bona fortuna q esse bene fortunatum non
est a natura quia natura eadem est in diuersis nec
est precise a rationem quia bene fortunati aliquan
do sunt magis insipientes et bene fortunati nesci
rent suorum impetuum reddere rationem. Item
tunc bona fortuna quereretur per studium. Item
bona fortuna non est a solo deo cum iustos videa-
mus esse bene fortunatos. Item deus est mouens
vniuersale vniformiter agens quantum est in se er
go q vnus sit bene fortunatus oportet q hoc pro-
ueniat ex aliqua dispositione. Dicit tamen philoso
phus ca. scdo q sicut natus bene regitur quam
daimona dirigit. Sic quidam dicunt q in taxillo
rum casu hic est bene fortunatus eo q afficitur a deo
vel propter aliquod dirigens intrinsecum.

¶ Contra hec arguitur. Per aureolum quia phillo
sophus ibidem habet pro inconuenienti q deus sit
causa q mali sint bene fortunati ergo sanctus tho-
mas infortunium non debet attribuere deo. Item
libro. i. contra gentiles ca. 88. Error est dicere q
deus omnia producit secundum simplicem volun-
tatem et q in nullo oportet rationem reddere nisi
quia deus vult ergo non est sic dicendus bene for
tunatus a deo. Item illud quod est possibile reduci
in principia naturalia ridiculosum est reducere im
mediate ad deum vt subtrahentes actiones corporibus
naturalibus vt significent deum tanquam immediate
omnia facientem non habent cerebrum naturali-
ter abile ad bonum vt commen. dicit. 9. meth. con.
7. imo si natura potest recipere talem virtutem a-
ctiuam videtur q deus esset inuidus si non com-
municaret creature quasi vellet ipse solus omnia
facere sed non videtur impossibile reducere infor-
tunium ad principium naturale sicut indicamus
de morte nec aliquod naturale puta per cometam
productum a natura. Item prosperitas fortune vi-
detur esse absque meritis et demeritis vnde inter
infideles reperiuntur bene fortunati ergo istud non
debet reduci in deum prouidentem secundum me
rita vel demerita vnde dicere q a deo immediate
quis peccator est bene fortunatus est ponere q cum
illo peccatore continue miracula facit. Item secun
dum philosophum deus agit necessitate nature er
go quantum est ex parte eius vnus non est magis
bene fortunatus quam alius.

¶ Secundo arguitur quod infortunium non eueniat
magis vni quam altari ab angelis vel intelligentiis quia
prosperitas fortune impedit homines sepe a salu-
te ergo non procuratur ab angelo custodiente animam
patet ex petrarcha dicente q fortuna blanda insi-
diosior est quam minax et fortune prospere regimen dif
ficillimum est licet vtriusque facies sit metuenda. Item
secundum eum. Omnis fortuna suas habet mole-
stias que neminem euexit nisi vt altior casus esset
ergo effectus bone fortune non est ab angelis sal-
tem bonis imo magis videtur esse a demonibus quia
diuitie que sunt bone fortune iuuant ad homines de

cipiendum vnde. 4. ethi. dicitur q homines incul-
pant fortunam quia maxime digni existentes ne-
quaquam ditantur. Item angeli boni magis persua
dent hominibus paupertatem quam prosperitatem et
honores et tamen habentes ista dicimus bene fortu
natos igitur.

¶ Tertio queritur que res est fortuna. Si dicitur
q sit substantia tunc vel est homo vel asinus nec potest di
ci q sit accidens quia quod omnia rotat ad libitum
non est accidens sed fortuna est huiusmodi igitur minor
patet ex boetio lib. 2. prosa. i. et. 2. Et a iuuenale
sati. 6. dicitur improba hec autem nulli accidenti
conueniunt. Item fortuna dicitur habere munera
quibus est vtendum non fidendum quia mendax
varia leuis infida est.

¶ Quarto arguunt socii alberti magni vt ipse nar-
rat negantes casum et fortunam quia nichil est ni-
si cuius ortum legitima causa precessit sed nullum
tale est a casu. Item quicquid est preter primam
causam est causatum et factum ergo habet causam
non solum per accidens quia omne per accidens re
ducitur ad per se igitur habet causam per se licet oc
cultam que ab augustino de schade. casus vocatur.

¶ Quinto obiiciunt mathematici quia vna est cau
sa vniuersaliter ordinans ad finem vniuscuiusque debi-
tum et regens causas particulares sed quod est sic
rectum non recipit aliquid per casum et fortunam
igitur antecedens patet quia hec inferiora regulan
tur motu celi. Et ideo oportet hunc mundum infe-
riorem continuari lationibus superioribus vt dice
tur in. i. perigeneos. i. de generatione. Item hesio
diste theologi dicunt omnia regulari a primo en-
te quod est deus cui omnia futura sunt presentia
ergo simpliciter nichil euenit a casu sed omnia eue
niunt secundum fidem catholicam immobiliter a
deo vnde videtur heresis ponere casum et fortunam
Sunt autem quidam inquit albertus volentes pre-
dicta soluere ponentes duplices causas agentes
scilicet vniuersalem et particularem tunc dicunt
q per respectum ad causam vniuersalem nichil eue
nit a casu sed bene si comparetur ad causam parti
cularem. Sicut si pater familias mittat duos ser-
uos ad eandem foueam per diuersas vias tunc ob-
uiatio istorum est a casu per respectum ad seruum
non autem per respectum ad patrem familias. Sed
contra illa que sic eueniunt: eueniunt immobiliter
simpliciter. Si ergo omnia hec inferiora sic euen
ant tunc perit liberum arbitrium et consilium. Item
secundum hoc nichil fieret simpliciter frustra quia
quamuis non consequatur finem intentum a nobis.
Consequitur tamen finem intentum ab agente pri
mo. Item tunc primum agens intenderet defectum
nature et peccata nature que sunt monstra.

¶ Sexto recitat auicenna duas rationes. Prima
omnis actio vel naturalis vel voluntaria est aliquo
fine terminata ergo non est casualis quia casus et
fortuna sunt cause per accidens ergo sunt preter
intentum et ideo male videtur diffinita fortuna q
scilicet est in hiis que fiunt secundum propositum.
Item impossibile est finem conuerti in non finem
ergo siue nos intendamus siue non semper eiusdem
rei est idem finis ergo non fit a casu.

¶ Septimo. Qui sepe lucratur ludendo ad taxil-
los nichilominus lucratur a casu ergo casus est in

hijs que fiunt frequenter forte dicis ꝙ lucrum nō est a casu quia lucrans intendebat lucrari. Contra sequeretur ꝙ ludus alice non esset fortuitus. Itē qui vadit semel ad forum et inueniens debitorem hoc est a casu etiam si frequenter inueniat. Itē si contingens rarum sufficeret ad fortunam sequeretur ꝙ ecclipsis solis esset a casu. Et plato dicit ꝙ coniunctio omnium planetarum fit in .36000. annis semel ergo in celo aliquid fit a casu quod est contra philosophum.

¶ Octauo arguitur ꝙ casus ꝛ fortuna nō sint cause per accidens quia causa per accidens nichil operatur ad effectum secus autē est de fortuna quia alias effectus non denominaretur casualis. Itē tūc musicus esset casus respectu domus quia est eius causa per accidens. Item arguit. San. Tho. lec. 8. contra primam diuisionem philosophi quia nullaꝫ facit mentionem de hijs que sunt ad vtrumlibet. Forte dicis ꝙ illa que sunt ad vtrumlibet vt sicnū ꝙ fiunt. Contra illa que sunt ad vtrumlibet magis nata sunt fieri ꝙ contingentia raro. Item contingens raro non habet causam per se sed quod non habet causaꝫ per se equaliter se habet ad esse ꝛ nō esse ergo est contingens ad vtrumlibet.

¶ Ad primum dicendum ꝙ propter hoc astrologi dixerunt ꝙ impetus bene fortunatorum reducitur ad constellationes et influxus stellarum quia ex eis periti astrologi sciunt predicere futura vnde coniunctio iouis et saturni significat depopulationem regnorum. Cum quia corpora celestia mouēt aues ad miras operationes vt formicam ad eleuanduꝫ granum in altum cum debet esse pluuia et ad deponendum cum debet esse siccitas ꝛ gallum ad distinguendum horas vnde deus ista operatur per causas secundas et sic videmus aliquos natura solertes et aptos ad vnam artem et non ad aliam et consiliatiuos vt ait acitofel. et poeta quidam donum dictum est non omnes effectus fortuiti vel bene fortunatorum possunt reduci in celum vł impetum qui sit in intellectu seu voluntate quoniam queritur quid est iste impetus. Item intellect⁹ nō subiicitur celo nisi forte per accidens ergo fortuitum repertum in eo est ab alio. Et notandum secūdum philoso. ꝙ ille non dicitur bene fortunat⁹ cui semel accidit magnum bonum aut cui sepe eueniunt parua bona quia vt dei carmen niteum faciūda prestans mittitur ex astris sed vt supra dicitur primo ethi. vna irundo non facit ver sed oportet ꝙ vt in pluribus accidat. Contra per diffinitionem fortune fortuna est in hijs que fiunt vt in paucioribus et ideo videtur ꝙ fortuitorum non est querenda causa. Dicendum ꝙ aliter capitur fortuna in libro de bona fortuna et hic immo videtur ibi accipi pro effectu fortuito vt bona fortuna dicatur bonus effectus fortuit⁹. Et licet ari. ponat causaꝫ bone fortune esse impetum tamen secundum eum videtur ꝙ prīm e intellectiones et volitiones sunt a deo et sic ponit henricus de gandauo quodlibet. 6. quest. 10. et. s. t. 12 quest. 9. ar. 4. vnde ꝙ homo velit media hoc est post consilium et volitionem finis ꝙ autem nunc moueatur ad volendum et non prius hoc est a deo. Tunc ad argumenta dicunt quidam aristotelem insufficienter determinasse de bona fortuna deinde dicitur ꝙ prosperitas aliquando est specialiter a deo ne aliquod bonum maneat omnino irremuneratum.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ per accidens est hec tēporalia esse causam mali ꝛ hec sunt oculta iudicia dei quare viri iniusti obtinuerunt diuitias de quo vide boetium ꝛ lactancium.

¶ Ad tertium dicitur ꝙ fortuna est ipsa causa per se scilicet intellectus vel natura cuius effectui coniungitur alius effectus non intentus. Augustinus etiam propter illos cōmunes modos loquēdi de fortuna dicit primo retractationuꝫ. Non mihi inquit placet totiens appellasse fortunam. Catholici enim debent potius omnia attribuere diuine ꝓuidētie.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ omnia habent causā vel per se vel per accidens. San. tho. libro. tertio. contra gentiles. c. 94. Ea que sunt a casu respectu nature ꝑticularis sunt intenta ab agente vniuersali vt generatio femine. Deinde dicitur ꝙ cā ꝑ accidens reducitur ad causam per se alicui⁹ effectus nō aūt illius qui dicitur per accidens.

¶ Ad quintum dicitur ex. S. T. 1. parte. quest. 22. articulo secundo ad. 1. vt hic tactum est nec tamen perit liberum arbitrium quia deus prouidit causas liberas vt libere ageremus. Necessitas enim conditionata non tollit libertatem. Contingenter enim sortes mouebitur tamen necessario mouebitur si currat. Res etiam fit frustra quando non habet suum finem ex parte operis. Nec tamen res sēper consequuntur finem ad quem diuina prouidētia ordinātur quia tunc omnes homines saluarentur. S. T. de veri. q. 6. ar. 1. nec tamen diuina prouidentia frustratur. Ad aliud dico ꝙ mala culpe non intendit nec tamē sunt a casu respectu eius. Mala pene vel nature non intendit per se primo.

¶ Ad sextum distingue de fine ex parte operis vł operantis et nota ꝙ effectus fortuitus est in agētibus secundum propositum non tamen sic ꝙ illuꝫ intendat sed aliud ad quod istud sequitur.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ fortuitum vt sic natum est fieri raro ex parte sue cause.

¶ Ad octauum dicitur ꝙ ambulare est contingēs ad vtrūlibet ꝛ hoc non est a casu nec nominatur illud contingens quia quandiu cause sunt ad vtrumlibet nullus sequitur effectus.

Ad secunduꝫ sic proceditur: Videtur ꝙ factuꝫ imponat rebus necessitatem quia fatum est immobilis dispō ergo ea que fato subduntur immobiliter et ex necessitate eueniunt. Sed contra est boetius et oēs ꝑipathetici.

¶ Respondeo dicendum ꝙ vt recitat albert⁹ multe de fato fuerunt opiniones. Dicit enim hermes trimegistus in libro de natura deorum ꝙ fatuꝫ quod grece vocatur ymarmenes idem est ꝙ causarum amplexio ex prouidentia prime cause dependens in idem autem consentit apuleus philosophus firmius autem astronomus dicit fatum esse causarum colligantiam ex motibus astrorum vim et efficaciam trahentem et cum illo consentit ptolomeus licet non nominet illud nomine fati sed vocat con=

stellationis virtutem. Seneca vero in libro de naturalibus questionibus vbi loquitur de significationibus tonitruum secundum tciam pontificem dicit nichil aliud esse fatum q̄ necessitatez omniū rerum et actionum quam nulla vis possit irrumpere eo q̄ secundum scinniam ex iouis dispositione dependeat et diffinito consilio deorum.

¶ Notandum q̄ secundum. S. T. fatum multipliciter dicitur. vnomodo dicitur fatum mors dispositione periodorum inducta. Sic dicitur in anticlaudiano. Liuor post fata quiescit. Et hoc modo de tursum vite tribus deabus phatalibus tribuebant inceptionem scilicet clotho. lachesi progressum et cō clusionem termini antrope secundum q̄ dicit̄ clothocolum portat lachesis trahit atropos occat. Et hoc modo non queritur hic de fato. Secundo dicitur fatum dispositio prouidentie diuine de futuro progressu esse et vite inferioris que dispositio cum sit eterna constat q̄ nichil ponit in rebus et cuz explicatur in effectu tūc effectus iste per res completur temporibus et locis opportunis sicut preordinatio et predestinatio alicuius in mente de agendis negocijs suis per nuncium nichil ponit in nuncio sed tamen per nuncium expletur quando nuncium dirigit et sibi iniungit negocium et hoc modo loquitur boetius de fato et hoc modo iterum non queritur hic de fato natura tamen huius preordinationis et predestinationis in mente diuina existens simplex est eterna et diuina immaterialis incommutabilis et cum per res temporales explicatur temporalis fit et materialis et multiplicata mobilis contingens. Tertio modo dictur fatum forma ordinis vel decursus esse et vite inferiorum causata in ipsis ex periodo celestis circuli vel aspectu celi quod suis radiationibus ambit natiuitates rerū et hoc modo hermes loquitur de fato vocans stellas et sacramenta deorum immobilem dispositionem esse et vite inferioris. Est autem forma hec non forma dans esse sed potius forma cuiusdam vlis ordinis esse et vite simplex et eterna multiplex in virtute. Simplex est a simplicitate circulationis Multiplicitatem autem virtutis habet a multiplicitate eorum que continentur a circulo. Fiunt enim a multis stellis et sitibus et spacijs et imaginibus et radiactiōibus et multiplicibus angulis q̄ scribuntur in intrinsecationibus radiorum celestium corporum per radiorum productionem super rem per aspectum enim solis sicut dicit proclus omnes virtutes eorum que sunt in celesti circulo congregantur et adunantur. Hec autem talis forma medium est inter necessarium et possibile. Necessariū enim est quicquid est in motu celestis circuli possibile autem et mutabile quicquid ē in materia generabilium et corruptibilium. Forma autem ista causata ex celesti circulo et inherens generabili et corruptibili media est inter vtrunq̄. Omne enim quod procedit a causa nobili in causatum. Ignobile in aliquo tenet proprietatem sue cause tamen esse suum non est nisi quantum permittit possibilitas eius in quo est quia omne quod recipitur in aliquo vt dicit boe. et ari. 5. phi. est in eo in quo recipitur secundum potestatem recipientis et non secundum potestatem cause a qua est. Hoc possumus videre in hijs que a dionisio dicuntur. Processiones enim diuine sicut est vita ratio sapientia et huiusmodi secundum q̄ procedunt longius a deo secundum gradus entium efficiuntur magis temporalia et mutabilia et commixta et potentie materiali et priuationi admixta cum tamen in deo sint simplicia et eterna immutabilia et immaterialia. Et similiter est de forma ordinis esse et vite que in celesti circulo est necessaria et ineuitabilis et inalterabilis in rebus autem generatis propter mutabilitatem ipsorum esse est recepta mutabiliter et contingenter vnde boe. in quarto de cōso. figurat multos circulos in quorum centro ordo et causa est fati et fatalium. Et in circulo distante in quo continent̄ generabilia et corruptibilia eiusdem fati est contigentia et mutabilia per esse generatorum et corruptorum. Et sic est dispositio esse vite in mente motoris primi quam explet circulus iuxta causatū propinquior et eodem ordine forma dispositionis prout est in periodo celesti explet dispositionem que est in mente primi motoris et circulus a centro distans designat eandem formam dispositionis prout mutabiliter adheret generatis et corruptis forma autem cum sit ymago periodi potentialiter et virtualiter prehabet totum esse compositionem et durationem generatorum et corruptorum et sic licet sit necessaria est tamen mutabilis et contingens. Huius autem causam optime assignat ptolemeus in quadripartito dicens q̄ secundum virtutem stellarum per aliud et per accidens fiunt effectus inferioribus. Per aliud quidem quia per spheram actiuorum et passiuorum per quorum qualitates actiuas et passiuas inheret inferioribus. Per accidens autem q2 hec forma et si effluat a causa necessaria et immutabili accipit esse in rebus contingentibus et mutabilibus accidentaliter. Ex duobus autem habet mutabilitatem scilicet ex qualitatibus elementoruz per que defertur ad generata et ex esse generatorum in q̄bus est situt in subiecto hoc ergo est fatum.

¶ Notandum preterea q̄ quidam dicunt a fato fumi ideas fatales quas parcas vocabant quia nemini parcebant a contrario scilicet sed capiēdo ipsū pro dispositiōe causarum secūdaruz ad suos effectus producendos fatū nullam absolutaz necessitatem imponit rebus sed inclinat ad effectus celestium si non sit dispositio fortior in materia ad cōtrarium mouens et ideo huiusmodi mouentia assimilat philosophus ī lib. de sōno et vigilia duplicibus consiliarijs. Sapientes enim consiliarij ex rationibus certis persuadent aliquid vniuersaliter esse faciendum quod tamen inferiores propter aduersos casus obuiantes dissuadent. Tunc soluitur lex consilij sapienter et est verbum suum taleq̄ superueniētibus confusijs alijs consilia mutantur sapienter. Regula enim vt dicit ari. lesbie edificationis mutatur ad edificatum. Est enim lesbia insula in qua lapides non ad rectam lineam sunt dolabiles et iō oportet q̄ regula secundum quam dolantur aliquātulum curuetur ad ipsas edificationes et ita est de dispositione esse et vite inferioris in qua ꝓpter causas que sunt in materia sepe mutatur dispositio sapiens circuli celestis et dispositio adherens mobilibus que fatum vocatur extra rectitudinem celestium declinans exorbitat propter multas opposi

tas inferiorum transmutationes.

¶ Notandum preterea ꝙ due partes sunt astronomie sicut dicit ptolomeus vna est de sitibus et motibus superiorum et quantitatibus eorum ⁊ passionibus proprijs et ad hanc per demonstrationez peruenitur. Alia est de effectibus astrorum in inferioribus que in rebus mutabiliter recipiuntur et ideo ad hanc non peruenitur nisi per coniecturam et portet astronomum in ista parte secundum aliquem phisicum habitum inferioris certitudinis esse ⁊ ex signis phicis coniecturari. Coniecturatio autem cum sit ex signis mobilibus generat habitum minoris certitudinis q̄ sit scia vel opinio. Cum enim hec cōmunia signa sint et mutabilia non potest ex ipsis haberi vis silogistica eo ꝙ vt videtur vt in pluribus includunt signa tantum et fiunt iudicia quedam multis de causis mutabilia sicut patet per ante dicta et ideo sepe astronomus dicit verum quia dictum suum est quo ad dispositionem celestium verissimum si hec dispositio sit a mutabilitate rerum exclusa.

¶ Notandum preterea ꝙ falsa et heretica opinio est dicentium animas intellectuales descendere a compare stella. Egiptiorum enim philosophoruz opinio fuit ꝙ intellectuales anime stellis a deo deorum factis terreno effectu quo aliquando efficiuntur grauantur que grauate deprimuntur ad corpora generabilia et corruptibilia ⁊ ibidem depurate per cultum pietatis et iusticie recipiuntur ad compares stellas. Affectum autem terrenum ad intellectuales animas peruenire dixerūt eo modo quo afficitur anima secundum certam dulcedinem nutrimenti corporis. Posuerunt enim ꝙ subtilissimo vapore pauludum mectidarum inter duo solsticia positarum super quas maximus planetaruz est discursus nutriuntur corpora planetaruz ita ꝙ quando illū attrahunt ex grauitate deprimunt ⁊ retrogradantur. ⁊ quando eundem digerunt eleuantur: ⁊ cursu diriguntur. Hanc autem subtilitatem in spera ignis et aeris nectar deorum vocabant et hoc modo affectum terrenorum ad animas in stellis positas peruenire dixerunt. Heretici autem ab hac opinione occasionem erroris sumētes dixerūt animas in celo esse cum angelis factas et propter peccatum quod commiserunt in corpora esse detrusas vt hic purificate ad celestes sedes recipiantur et hoc ē quod dicit dauid. Educ de carcere animā ⁊c. His ergo refutatis dicendum est cum philosopho. 2. de causis proprietatum elementorum ⁊ planetarum ꝙ cum cadit semen viri in matricem mulieris decoquitur in ea decotione forti et fit frustrū carnis et creatur in ea anima iussu dei.

¶ Contra hec arguitur dicit grego. ī omelia de epiphania domini. Absit a fidelium cordibus vt fatuz aliquid esse credatur. Et tradit rationem quoniam stelle facte sunt propter hominem non homo propter stellas si ergo stellarum motus non esset ī hominis ministerio stella que magis apparuit nō moueretur ad nutum domini ꝙ est inconueniens. Itē aug. in libro de doctrina christiana. Fatum dicit nichil esse et si mathematici aliquando de futuris vera prenunciare videntur dicit hoc fieri arte demonum ad deceptionem fidelium. Item si est fatum aut est causa aut causatum non causatum q: hoc regulatur fato vt dicunt mathematici. Si causa aut inferior aut superior. Non inferior quia illa sunt calidum frigidum humidum et siccum quorū nullum est fatum. Non superior quia causa superior est celestis circulus cum suo motu quod mathematici non dicunt esse fatum sed fati factiuuz fatum ergo nichil est.

¶ Secundo res non habent nisi duplex esse vt dicit aug. scilicet in causa prima vbi sunt vita et lux quorum neutrum est fatuz et in seipsis sed esse rei in seipsa non est fatum vt dicunt mathematici sed potius regulatur a fato ergo fatum nichil est. Itē aug. dicit ꝙ inferiorum causam sufficit dicere voluntatem dei quia omnia fiunt dei voluntate vel ꝑmittuntur voluntas autem dei non est fatum ergo Item. Si fatum habet esse tenet ordinem cum ergo fatum non teneat ordinem quia videmus indignos exaltari et dignos deici quod inordinatū est ec fatum circa talia sit fatū nichil esse videtur. Itē Si fatum est effectus circuli celestis ea que sunt vnius circuli videntur esse vnius fati sed iacobo ⁊ esau ex vno concubitu isaac concepti sunt ⁊ sic videntur esse vnius circuli ⁊ tamen non fuerunt vnius fati sicut consequens probauit euentus ergo fatum nichil est vnde. S. T. prima parte. quest. 116. reprobat eos qui dicunt fatum esse dispositione siderum in qua quisqꝫ conceptus est.

¶ Tertio arguitur ꝙ fatum imponat rebus necessitatem quia cuius causa est necessaria ipsum ē necessarium sed causa fati est celestis circulus qui ē necessarius ergo fatum est necessarium. Item fortiora sunt superiora q̄ inferiora ergo superiora trahunt inferiora ad suā dispōnem necessariam. Cum autem fatum sit vinculum per quod inferiora trahuntur ad superiora ergo fatum imponit rebus necessitatem alias non esset concors armonia inter inferiora et superiora sicut nec inter cordas cithare nisi vna conformaretur alteri.

¶ Quarto nisi fatum imponeret rebus necessitatē sequeretur ꝙ ex stellis non possent pronosticari certitudinaliter futura quod est contra ptolomeum dicentem ꝙ coniector mensium pronosticatur per signa futurorum accepta a stellis secundis. Stellas secundas vocant effectus stellarum qui apparent in inferioribus elementis sicut in nubib⁹. Itē per sōnia pronosticantur futura vt dicit macrobius ergo in eis fatum est propter quod futura necessario eueniunt. Item vnumquodqꝫ necessario mensuratur sua periodo ergo periodus imponit rei necessitatem. Periodus autem est circulus celestis ergo ex circulo potest sciri de necessitate vita istorum inferiorum et duratio.

¶ Quinto arguitur ꝙ fatum non sit scibile quia in celesti circulo quo ad nos sunt infinita consideranda sicut stelle et numero et spē ⁊ virtutib⁹ et situs earum in circulo declinā. ⁊ zodiaco et extra ipsum et distantie et coniunctiones et quātitas anguli sub quo incidit radius et pars forme et gradus lucidi ⁊ vmbrosi in puteis et in turribus existes et hmōi sunt infinita quoad nos que opʒ scire ad sciendum fatum ergo videtur ꝙ effectus eius a nullo sciri possit. Item circulus continet datorem forme et datorem sensus et intellect⁹ qui yles et alchato dicitur a mathematicis aliter enim non esset mensura eo

tius vite quia principium vite non includeret hora
autem principij est hora casus feminis in matrice
sed hanc quo ad nos non contingit scire ergo igno
rabitur forma dispositionis totius vite et sic igno-
rata est dispositio rerum nec etiam videtur ex effe
ctibus. Sunt enim quedam quorum videtur esse
vna periodus et tamen accidentia eorum per se st
cut est sexus masculus et feminin⁹ non sunt eadē
r cām huius non contingit scire ex celestis circuit
effectu. Similiter etiam natus octauo mense mo-
ritur vt frequentius et in .7. viuit. Similiter in ge
minis quorum vnus est masculus alter femina ra
rissime contingit masculum viuere. Femina vero
aliquando superuiuit et horum impossibile est assi
gnare causā ex circulo celesti. Item luminaribus
existibus in capite algon .i. gorgonis stream mars
respectu inimicicie radiauerit natus vt dicit ptho
lomeus truncabitur manibus et pedibus et trun-
cus suspendetur in cruce. Item dicit q luna existē
te in leno vestimenta noua induere malum est.
Manifestum est autem q hec si essent scibilia esset
deductio sillogistica ad ea quod est falsum quia nō
sequitur. Luna est in leone ergo malum est indue
re vestes aut luminaria sunt in capite gorgonis er
go respicit ea inimicia. Et radiacio mortis a qua-
drato vel ab opposito diametro est ergo natus sue
suspendetur.

¶ Sexto arguitur q anime intellectuales descē-
dant a compari stella quia plato dicit q anima de-
scendēs per circulos planetarum vires accipit scz
memoriam intelligentiam et volutatem sicut expo
nit macrobi⁹ super somnium scipionis. Hoc etiam
videtur tangere ouidius loquens de lacteo circulo
dicens. Hac iter est superis ad magni tecta tonans
tis. Hoc etiam videtur per rationem quia quorūz
est vnus essentialis actus illorum videtur esse vna
natura intelligentie autem celestis et intelligentie
hominis in conceptione viri videtur esse vnus essē
tialis actus ergo vna natura. Itē quaruncunq for
marum vna natura est illarum vna relatio ē ad cor
pus vnius nature si in aliquo esse dicuntur sed in-
telligentie celestis relatio est ad stellam vel ad or-
bem secundum comparem stellam ergo et intelle-
ctualis nature in homine erit relatio ad stellam cō
parem. Item cōmentator super .11. metha. dicit q
finis prosperitatis intellectus homīs ē si post mor-
tem continuetur motori celesti.

¶ Septimo vel fatum est dei voluntas et tunc non
est in rebus sed in deo vel est ipsa creatura et tunc
semper tot erunt fata quot erūt creature. Itē ea q̄
fato aguntur non sunt improuisa quia secundum
aug. fatum dicimus a fando. Dicimus enī ea que
sunt ab aliquo prelocuta non esse fortuita si ergo
res fato agerentur tolleretur casus et fortuna Itez
motis rebus mouentur ea que in eis sunt ergo si
fatum sit in rebus fatum erit mobile. Si enim sit
immobile sequitur q imponat rebus necessitatem

¶ Ad primum dicitur q gregorius loquitur de fa
to secundum q ponebatur ab hereticis imponere
rebus necessitatem. Et sic loquitur virgilius de pa
ride. Te tua fata trahunt ne fata relinquere pos-
sis. Ad aliud dicitur q fatum est similitudo cause
vniuersi ordinis esse et vite et sic est aliquid cause
licet non sit vera causa sed est ordo existens in re-
bus siue dispositio rerum ordinatarum. San. T. .
pria dicit q est relatio. q. 160. ar. 2. ad 3. Et si que
ratur. An omnia subdantur fato dicit ibidē q nō
sed tantum effectus causarum secundarum. Ad
hoc q obicitur de gemellis dicit. San. Tho. opus.
28. ca. 2. vno modo q possemus dicere q in vno cō
ceptu semen per vices proicitur et per vices a ma
trice glutiatur et sic non est vna hora conceptorūz
geminorum. Dato tamen q esset vna hora tamen
centrum cordis eorum a quo incipit conceptus for
matio non est vnuz et mutato centro necesse est mu
tare totum circulum et sic orizon eoruz non est vnū
nec anguli et ideo nec domorum dispositio et sic to
ta periodus efficiatur diuersa et per consequens dis
spositio fatalis. Et per hec patet solutio ad scḋm.

¶ Ad tertiū dicit. S. T. q fati causa ē necessaria
sed ex hoc nō sequitur q imponat rebus necessita
tem quia ista inferiora mutabilia sunt et contingē
tia. Et ideo non necessario in eis sequitur effectus
Dictum est etiam q corpora celestia non imponūt
rebus necessitatem vnde ptolomeus secunduz. S.
T. lib. 3. contra gentiles ca. 86. Non debemus esti
mare q ea que proueniunt a superioribus ineuita
biliter eueniant quia vir sapiens dominabitur a-
stris vt secundum eum dicit. S. T. 12. q. 9. ar. 5.
ad 3. vnde non semper ex corporibus celestibus in
clinatus ad iram irascitur. Et si dicatur secunduz
hoc. Fatum aliquando falleret quia secundum phi
losophum futurus incedere quis non incedet. Dicē
dum q. 3. modo capiendo fatum tunc non dicit in-
eutabilem ordinez. Ad aliud dicitur q licet fortia
ra sint superiora q̄ inferiora tamen ex impotentia
inferioris contingit non omnino recipere superio-
rum effectus. Et ideo quo ad hoc ex parte ipsorūz
soluitur vinculum quia ab alio forte causa secun-
da impeditur ne agat.

¶ Ad quartum dicitur q nō omnia possunt ex stel-
lis precognosci quoniam vt dictum est supra q alis
qui sint bene fortunati hoc non solum est ex stellis
sed etiam ab angelis vel a deo vt si quis exeat do-
mum mox ruituram. Non potest dici q hoc sit ppt
benignum radium celi quoniam celum nec ratio-
ne nec consilio vtitur. Actus etiam voluntatis non
subduntur et ideo nec effectus per accidens scilicet
fodendo inuenire thesaurum. San. Tho. pria par
te quest. 116. ar. 1. vnde nec talia futura dernum
cognoscit per fatum tertio modo. Agricola tamen
scit futuram pluuiam per celum dicit Picus mi-
randula lib. 4. contra astrologos cap. tertio q hoc
ad diuinam motionem pertinet qua penitus ipsa
voluntas occultis impulsionibus inclinatur quas
passi solent dicere presagit anim⁹ nescio quid huc
raptor et ca. 4. ostendit. q apud platonem vrbibus
regnis hominibusq sunt angeli prepositi quorum
mentionem quoq factam ab aristotele ysidorus et
clemens in stromatis meminerunt. Predictus au
tem doctor per. 12. lib. nititur declarare q apud
astrologos nulla est certitudo sed magna presum-
tio per quam etiam dixerunt christum de necessi-
tate esse mortuum vt idem recitat lib. 5. ca. 14. vn
de dicit albumasar christum de necessitate fuisse
mortuum in cruce quia in sua genitura mars fu-
it in domo mortis. San. Tho. opus. 27. ca. secūdo
dicit. q operationes etiam vegetabilium sunt im-

pedibiles ab oppositis dispositionibus inuentis in anima sensibili hoc enim faciunt apprehensa in virtutibus anime sensibilis quod faciunt dispositiones actiuarum qualitatum in corporibus vnde imaginatione mulieris concepta corpus totum transmutatur ad venerea propter quod etiam auicenna dicit ꝙ quidam ex ymaginatione lepre leprosus factus est et patientibus fluxum sanguinis prohibet galienus aspectum rubicundorum. Si ergo huiusmodi apprehensa sint contraria motui celi excludunt effectum celi alias iuuant. vnde Mesalon dicit ꝙ celestis effectus qui vocatur alatre iuuatur a sapiente astronomo sicut in producendis terre nascentibus iuuatur per seminationem et artem. Item incertus est numerus spherarum et astrologi in multis sibi contradicunt et per diuersas tabulas supputant et ideo nõ videtur esse ibi magna certitudo.

¶ Ad quintũ dici. San. Tho. ibidem ca. ꝙ per motus celi non nisi communiter iudicare debemus et coniecturaliter quia non possumus omnia considerare. Ad aliud dicit ꝙ non requiritur via sillogistica ad coniecturaliter sciendum de sexu femineo dicit ꝙ semper fit propter occasionem defectus alicuius principiorum vnde natura particularis nunquam intendit facere feminam sed cum melius fieri non possit ex natura vniuersali fit adiutorium generationi et ꝙ mas frequentius moritur hoc est quia requirit materiam magis perfectam et magis terminatam. Ad id ꝙ dicit de octauo mense dicitur secundum quosdam octauo mense moritur quia saturno attribuitur cuius frigiditas et siccitas natum interficiunt sed hoc est falsum quia multi dicuntur diu superuiuere. vnde contra hoc disputat picus lib. tertio. Causa ergo non est in circulo sed in principiis materie quia quando virtus est habundans et materia diminuta terminata est complexio. 7. mense et nascitur puer licet sit paruus corpore et valde agilis quando autem adequata sunt virtus et materia et quando est superhabundans materia tunc non est complexio septimo mense completa sed quiescit per vnam lune conuersionem in. 8. mense et sic erit in nono mense et conualescit sed quando est virtus deficiens nascitur octauo mense et moritur vt in pluribus sed hoc non conuenit ex periodo. Notanter dixi vt in pluribus multum enim variationis faciunt complexiones seminarum et complexiones climatum propter quod. San. T. dicit se vidisse vnam que peperit. 11. mense puerum maxime quantitatis et aristoteles vnam que peperit. 14. mense. Ad aliud de capite gorgonis dicendum ꝙ ille stelle funere sunt propter quod etiã ipse perseus caput aduerso vultu abscisũ tenet sed hoc non imponit necessitatem sed facilem inclinationem. Et eodem modo dicitur de noua veste sicut enim radiacio periodi imprimit rebus naturalibus ita etiam et artificiatis. Sed contra hoc videtur esse. Sanctus. Tho. opus. 34. dicens ꝙ non potest esse ꝙ aliquod artificiatum habeat aliquam operationem et virtutem a corpore celesti ad producendum aliquos effectus transcendentes virtutes naturales elementorum quia ex eo ꝙ aliquod corpus sic vel sic figuratur nullam ydoneitatem maiorem vel minorem habet ad recipiendum impressionem naturalis agentis quale est celum sed habent operationes consequentes formas substantiales et sic verum aurum et naturale letificat cor nõ autem alchimie et saphirus sanguinẽ constringit. Et. San. Tho. contra gentiles lib. 3. ca. 99. dicit ꝙ quidam paruus piscis retinet nauium ymo videtur esse supersticiosum ꝙ abstinendum sit a noua veste propter lunam existentem in leone.

¶ Ad sextum dicit. San. Tho. ꝙ dictum ouidii intelligendum est sic ꝙ per viam candidam candore iusticie et innocentie peruenitur ad deum. Deinde dicitur ꝙ intelligere anime et angeli sunt diuersarum naturarum. Ad aliud dicitur ꝙ illa cõtinuatio non est secundum vnam naturam sed secundũ vnum commũe obiectum speculationis pertinẽtis ad beatitudinem.

¶ Ad septimum patet ex dictis. Et nota ꝙ fatum secundum boetium. 4. de conso. diffinitur sic fatum est inferens rebus mobilibus dispositio. i. ordo per quam diuina prouidentia suis queque nectit ordinibus et est vnum per respectum ad principium non autem ex parte subiecti et est impedibile sicut cause secunde possunt impediri.

AD tertium sic proceditur videtur ꝙ natura intendat producere monstrum quia natura intendit finem sui operis sed monstrum est finis operationis nature ergo intendit monstrum minor patet quia natura auget et nutrit monstrum ergo intendit ipsum. Sed cõtra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum ꝙ Sanctus Tho. lec. 12. cum philosopho declarat naturam esse de numero causarum illarum que propter aliquid agunt et hoc valet ad questionem de prouidentia. Ea enim que non cognoscunt finem non tendunt in finem nisi directa ab aliquo cognoscente et ideo oportet ꝙ natura ordinetur ab aliquo intelligente.

¶ Et sciendum ꝙ quidam dixerunt naturam non agere propter aliquid. Sed contra ex operatione nature semper inuenitur aliquid fieri quanto melius et commodius esse potest sicut pes secundum ꝙ est aptus ad gradiendum sed dicebant ꝙ hoc nõ erat a natura sed contingit sic euenire sicut diceremus ꝙ pluit non vt frumentum augmentetur sed quia vapores eleuati congelantur et conuertuntur in aquam et ideo oportet ꝙ propter grauitatem descendant. Et sic dicebant ꝙ etiam ex necessitate nature dentes anteriores sunt acuti et apti ad diuidendum cibum et maxillares sunt lati et vtiles ad conterendum cibum non tamen ita ꝙ propter istas vtilitates natura faceret dentes tales vel

tales sed dentibus sic factis a natura sequitur talis vtilitas sic dicunt q a principio facte sunt multe ⁊ varie dispositiones rerum naturalium ⁊ sic accidit q omnia essent apta ad aliquam vtilitatem immo vero sunt destructa. vnde empedocles dicebat a principio fuisse quosdam generatos qui ex vna parte erant boues ⁊ ex alia parte erant homines sed considerandum q exemplum de pluuia est inconueniens. Nam licet pluuia habeat necessariam causam ex parte materie tamen ordinatur ad finem aliquem sed ad conseruationem rerum generabilium ⁊ corruptibilium nec huic obstat q aliquando vt in paucioribus frumentum ex pluuia destruatur..

¶ Notandum preterea q propter tres rationes antiqui crediderunt naturam non agere propter finē. Primo quia videbant monstra accipere in operationibus ⁊ est monstrum secundu philosophum peccatum in natura eius quod propter aliquid fit vel est indiuiduum natum cum aliqua deformitate preter solitum cursum nature. Et dicitur peccatum inquātum productum est ex defectu existente in actu nature. Et si queratur an in tali operatione nature natura frustretur suo fine dicit. S. T. xij. q. xxi. ar. i. ad secundum q deficit a fine vltimo qui est perfectio generati non autem deficit a fine proximo operatur enim natura aliquid formando. Secundum est quia credebant ea que naturaliter fiunt procedere ex causis prioribus que sunt materia ⁊ forma ⁊ non ex intentione finis. Tertium est quia natura de suis operationibus non deliberat ⁊ ipsi putabāt q nihil ageret propter finem nisi primo deliberaret Contra hanc opinionem arguit philosophus primo Omnia que fiunt naturaliter fiunt sicut semper aut sicut frequenter. Sed nichil eorum que fiunt a fortuna vel casu fit semper vel vt frequenter non enim dicimus q multotiens pluat in hyeme a casu. Sed bene si multū plueret in diebus canicularibus. Nec esset a casu si in diebus canicularibus fit cauma siue estus patet ergo q naturalia nō fiunt a casu sed propter finem sic etiam philosophus in problematibus probat q non est a casu q omnes homines cōputant vsq ad dece ⁊ tunc replicant nisi apud quosdā barbaros. vnde hoc fit quia primi homines quasi grossi per digitos computabant ⁊ cum venirent ad decem replicabant post decem dicentes vndecim id est vnum ⁊ decem. Secundo omne quod habet determinatum modum quo natum est fieri fit propter finem quia alias non magis deberet fieri vno modo q alio sed omne ens naturale habet determinatum moduz igitur. vnde naturam agere propter finem vel appetere finem nichil aliud est q res habere aptitudinem naturalem ad finem. Tertio ars perficit aliquando ea que natura non potest operari ⁊ imitatur naturam inquantum potest sed ars operatur propter finem quia ordinat priora ad posteriora ergo similiter est in natura maior patet quia sicut in arte primo fit fundamentum postea parietes sic in vegetabilibus sunt radices quasi fundamentuz ⁊ postea stipites quasi parietes. Quarto bruta agūt propter finem. Et similiter plante ergo ⁊ natura antecedens patet quia yrundo facit nidum ⁊ aranea telam ⁊ formica in estate cōgregat victum. Nec hoc est ab intellectu sed a natura quia semper eodem modo operantur et omnibus conuenit. Similiter in plantis folia sunt propter coopermentum fructuum et radices non sunt sursum sed deorsum vt accipiant nutrimentum a terra ergo in naturalibus est causa finalis. Quinto forma est finis generationis.

¶ Notandum preterea q philosophus destruit tertia motiua antiquorum et ex eis concludit propositum. Primo licet ars agat propter finem tamen in operationibus artis contingit fieri peccatum quia scriptor quandoq male scribit. Item illa sunt secundum naturam ab aliqua causa que mouentur quousq perueniant ad aliquem finem determinatum nisi impediantur ergo preter materiam et formam oportet ponere causam finalem. Item contra tertium motiuum. Ars agit propter finem ⁊ tamen artifex quandoq non delibetat vt puta de citharedo. Si enim deliberaret in tangendo quamlibet cordam videretur nichil scire. Et si queratur in quo est ars citharizandi ⁊ scribendi. Quidam putant eam esse in manibus. Sed contra sexto ethicorum ars ponitur habitus veridicus ergo est in intellectu. Item ars est recta ratio sed ratio non est in manibus ergo. Item sequeretur q si manus mea cōtinuaretur alteri q esset optimus cithared us.

¶ Notandum preterea q in mōstro duo sunt scz natura et sic bene intenditur ab agente. Aliud est deformitas id est inordinatio membrorum et hec non intenditur a natura.

¶ Quidam dicunt q natura monstrum intendit sed non intendit monstrum quia dicunt q ratione appellationis sensus est. Natura intendit monstrum sub ratione deformitatis. Sed contra intendere secundum q conuenit agentibus naturalibus non importat actum cognitiuum vel actum sequentem cognitionem ergo non appellat propriam rationem.

¶ Notandum preterea secundum Sanctum Thomam in secundo q vis monstra contingit in natura preter intentionem virtutis formatiue que agit in semine tamen reducitur in aliquas causas naturales contingunt enim ex aliqua in dispositione materie sicut ex principio proximo vel ex impressione alicuius signi celestis sicut ex principio remoto. d. xviij. q. i. ar. iij. vi. Et de potentia. q. vi. ar. ij. ad. viij. dicit q licet monstra fiant contra naturam particularem non tamen contra naturam vniuersalem ideo non sunt miracula theologo.

¶ Notandum preterea q albertus. ij. phi. ponit mōstra fieri propter quattuor causas. Primo propter materie diminutionē ⁊ hoc tripliciter primo secundum quantitatē magnitudinis mēbrorū tantū aliquando secundum quātitatem magnitudinis ⁊ secundum numerum Aliquando autem secūdum numerum tantum primum adhuc est ex duplici causa scilicet ex diminutione materie aut ex debilitate virtutis formatiue que non potest formare nisi parum de materia ⁊ reicit aliam. Que autem fiunt ex diminutione numeri fiūt ex defectu materie vel virtutis ⁊ ideo precipue deficiunt membra lōge a corde ⁊ epate distantia. Secundo fiūt monstra principaliter propter materie superfluitatem ⁊ hoc tripli

citer quia aliquando excedunt in magnitudine tantum aliquando in numero aliquādo in vtroq; ⁊ hoc propter habundātiam materie vel fortitudinis virtutis. vnde albertus fatetur suo tempore natā esse puellam dependētibus vberibus ⁊ cu pilis ⁊ alius cum duobus capitibus ⁊ inferius videbatur vnum corpus aliquando vero superius corpus est vnum ⁊ tamen inferius habet quattuor crura. Et hoc prouenit ꝙ sperma diuiditur quādo infundit. Si ergo ex toto diuidatur fiunt gemini. Si vero non perscitur sed ramificatur tunc fiunt bicorpora aīalia et ideo quidam inueniuntur cū duobus ventrib⁹ ⁊ cū quattuor brachijs ⁊ cum multis linguis. vnde tempore alberti fuit vnus habens vndecim linguas et vndecim ora ⁊ labia incōpleta. xxij. Tertio fiūt mōstra ꝓpter qualitatū iproporcionabilitatē. vnde ex nimio calore fit nimia macies ⁊ ex nimio frigore nimia pinguedo ⁊ si iungantur qualitates contrarie quarum vtraq; sit complexionalis ⁊ terminans tūc nascitur hermophroditus habens vtrumq; sexum.

¶ Notandū preterea ꝙ qñq; fiunt monstra propter malliciā continentis qđ est pellis secundina que si rumpatur materia defluit et deficit membrum vel curuatur vel grandescit. Item ex aspectu celi porce pariunt porcellos quoq; capita sunt humana. Item ꝫm ptolomeū in quadripertito in quadā parte artis nō potest fieri generatio humana sed monstroꝝ vt narrat etiā albertus in. ij. sentētiarū dist. vij. per duas matronas. Item aliqñ ꝑter solitū curium est multitudo in hijs q̄ generantur sicut dicit phūs. ix. de animalibus ꝙ fuit quedā mulier que vno conceptu concepit duodecim ⁊ Auicēna ꝙ fuit quedam que concepit. lxx. Aliquādo generatur minotaurus superius habens figuram hominis inferius thauri ⁊ sic empedocles ponebat quosdā homines generatos qui ex vna parte erant boues ⁊ ex alia parte homines. Sed contra arguitur ex philoso quia in plātis res videntur esse minus distincte ⁊ tamen in eis non reperitur compositum cuius vna pars sit oliua ⁊ alia pars vitis.

¶ Notandum preterea ꝫm philosophum ⁊. S. T. hic lec. ij. ꝙ tantum sunt quattuor genera causarū tamen aliquādo coincidunt materialiter. vnde forma ⁊ finis aliquādo sunt idem numero ꝙ forma genita est finis generantis sinꝫ generetur a casu. S. T. prima parte. q. xix. ar. i. Similiter efficiens coincidit in idem specie cū forma in agentibus vniuocis in quibus agēs facit sibi simile ꝫm speciem. Secus aūt est in agentibus equiuocis. Materia vero nō est idem specie nec idem numero cum alijs causis ꝙ omnes alie cause sunt aliquo modo in actu materia vero est ens in potentia sed dices Elementū aliquādo est finis generationis ⁊ materia motus localis. Dicēdum ꝙ hic loquimur de materia prima quam beatus thomas opus. xxxi. diffiniuit dicens ꝙ est illa q̄ intelligitur sine qualibet forma absolute. Elementa autem vt puta aqua potest dici materia respectu liquabilium ⁊ farina respectu panis tamen non est materia prima absolute sufficientia autem quattuor causarum probatur per responsionem ad quattuor quesita. Si eñ queratur propter quid est medicus respondetur ꝙ propter sanitatē. Sed cōtra. Sanitas non est nobilior medico ergo non est finis eius. Dicendum ꝙ sanitas in esse cause finalis est nobilior medico in eē cause agentis. Similiter si queratur ꝓpter quid aliquid est tale pōt responderi per causā materialē et sic dicimus ꝙ semen est causa materialis sed distinguendum est de semine quia semen viri est efficiens causa nō autē mulieris. Illa est causa efficiens et sic dicimus ꝙ statuificus per se facit statuam. Sed contra vel per se facit statuam in vniuersali et hoc non quia vniuersale non potest fieri per se. Item bene sequitur. Statuificus per se facit statuā ergo artifex per se facit statuā quia secundum arist. genus cause per se etiā est causa per se ꝙ consequens sit falsum patet dupliciter. Primo accidit artifici inq̄tū huiusmodi facere statuam. Item actus sunt suppositorum ergo artifex in vniuersali non facit statuam. Dicendum ꝙ per se facit statuam sed non primo. Et per hoc soluuntur argumenta. Itē si queratur propter quid angulus est rectus. Respōdetur per causā formalem quia scilicet constituitur ex linea constituētes duos angulos equales. Sed vtrum omne quod respondetur per huiusmodi questionē sit causa per se videtur ꝙ nō quia si queratur quare materia appetit formam respondetur ꝙ propter priuationem priuatio eñ est causa appetitus. Itē pluuia est propter messes ⁊ tamen videtur ꝙ messis non sit causa pluuie. Tum quia messes non sunt a natura sed ab arte ergo pluuia non est causa messis. Nec econuerso. Nullū eñ artificiale potest esse causa forme substantialis quia ars est forma accidentalis. Sed hic potest dici ꝙ ars aliquando confert formam substātialem vt in alchimia ⁊ per artem producitur forma in aquis artificialibus que non sunt eiusdē speciei cum naturalibus. Sed cōtra videtur. S. T. de potentia. q. vi. ar. i. ad. xviij. ⁊ in. ij. d. vij. q. iij. ar. i. ad. v. ⁊ philosophus dicit. iiij. metheororum ꝙ alchimiste non faciūt verum aurum sed de hoc dicendū est vt supra. Et si queratur ad quam scientiā pertinet considerare de causis. Dicendum ꝙ triplex est consideratio rerum quedam enim sunt res immobiles ⁊ circa hoc est consideratio metha. Alie sunt mobiles ⁊ icorruptibiles ⁊ de hijs est astronomia. Alie sunt mobiles ⁊ corruptibiles ⁊ iste habēt quatuor causas quas cōsiderat phisicus q̄ habet ꝑ quālibet causam demonstrare. Notādum tamen ꝙ materia ⁊ efficiens quandoq; sunt talis nature ꝙ ipsis positis necessario ponitur effectus ⁊ tunc fit demonstratio a priori vt hoc est compositum ex contrarijs ergo est corruptibile aliquando vero non sed solum frequenter ⁊ tunc fit demonstratio ab eo quod est posterius natura vt si homo debet generari necesse est semen hominis cum virtute formatiua preexistere. Si tamen remouerentur impedimenta tunc necessario sequeretur effectus ⁊ fieret demonstratio Et sic dicit philosophus primi posterio. ꝙ de hijs que sunt frequenter est scientia de fine vero dicit Aristoteles ꝙ est perfectio et dignitas rei ⁊ natura semper de possibilibus facit quod melius est non simpliciter sed secundum ꝙ conuenit nature ideo per causam finalem fit demonstratio arguendo sic Hoc est melius et dignius sic fieri ergo a natura fiet vt melius est dentes hominis anteriores esse acutos propter diuisionem cibi ergo sic fiet nisi sit defectus ex parte materie vt patet in monstris. Sed vtrum dentes ⁊ digitus sint partes ho-

minis videtur ꝙ non quia sine eis homo potest esse. Item partes sunt priores toto sed non sic est de dentibus quia pueri nascuntur edentuli. Dicendum ꝙ non omnes partes quantitatiue sunt priores toto. S. T. vij. methaphisi. post philo. declarat etiam sic quia pars diffinitionis non est prior ꝙ ad diffinitũ vel pars diffiniti patet quia angulus acutus dicitur qui est minor recto. Mathematicus autem non demonstrat per quattuor causas sed per causam formalem.

¶ Contra hec arguitur vel monstrum fit per se a natura vel per accidens. Non primum quia tunc semper natura faceret monstrum. Nec secundum quia tunc monstrum esset ens per accidens quia esset effectus per accidens sed hoc est falsum quia ens per accidens a nullo fit per se sed monstrum fit a deo per se forte dicis ꝙ ens per accidens est a deo effectiue cum sit creatura ⁊ non creator contra tunc de ipso est scientia quia habet deum pro causa inuariabili forte dicis causa proxima eius est variabilis contra causa prima inuariabiliter mouet illam proximam ergo etiam illa proxima inuariabiliter mouet ergo de ente per accidens est scientia contra Aristo. vi. metha. Item quod fit frequenter non est per accidens sed monstrum fit frequenter probatur quia femina est monstrum cum sit mas occasionatus ⁊ mulus. Item possibile est ꝙ in aliqua regione communiter generentur monstra vel homines nimis parui vel nimis magni ergo male diffinit mõstrum dicendo ꝙ fit preter solitum cursum nature. Item genito quinto digito natura adhuc generat sextum in animali ergo natura intendit monstrum. Item de monstro est scientia ergo monstrum fit sepe ⁊ frequenter forte concedis per respectum ad suam causam. Sed contra. Tunc etiam effectus fortuitus fieret sepe ⁊ frequenter quia semper fit posita sua causa que est casus et sic erit effectus per se respectu sue cause quod si concedas sequitur ꝙ casus vt sic erit causa per se quod est contra suam diffinitionem.

¶ Secundo Natura est causa per se nature ergo est causa per se monstri forte dicis negando consequentiam quia non inconueniens ꝙ aliquid sit causa per se respectu vnius ⁊ causa per accidens respectu alterius. Contra causa per se semper precedit causam per accidens ergo non est idem cum ea vt supra dictum est. Item natura a deo dirigitur ergo nunꝙ producit monstrum nisi intendat ipsum producere. Item actiones eiusdem speciei sunt ad eundem terminum ⁊ si vnus terminus nõ sit a casu nec alius sed homo monstruosus et non monstruosus sunt eiusdem speciei ergo si vnus fit ex intentione ⁊ alius.

¶ Tertio omnis effectus naturalis habet finem et causam necessariam ergo nullus fit a casu sed mõstrum est effectus naturalis. Forte dicis ꝙ quia fit raro ideo fit per accidens ⁊ a casu contra aliqua que sunt per accidens fiunt sepe quia aperiens fenestram est causa per accidens introitus luminis et remouens columnam est causa casus lapidis. Item tunc pluuia sub cane esset a casu vt etiam supra concessum est. Sed contra in celestibus nichil fit a casu.

¶ Quarto arguitur ꝙ animalia per eorum naturam non agunt propter finem vt dictum est quia vel aranea facit telam per naturam que sit materia et patet ꝙ non vel per suam formam sensitiuam. Sed contra nunꝙ sensit hyemem ergo formica non colligit grana propter tempus hyemale futurum.

¶ Item q̃ sunt a natura fiunt quolibet tẽpore sed formica non quolibet tempore colligit grana. Item ista animalia videntur operari ex quadam prudentia ⁊ artificialiter ergo non ex natura. Forte dicis ꝙ animalia agunt propter finem. vt dicit. S. T. xij. q. i. ar. ij. tñ non mouent seipsa ad finem, contra secundum Aristote. in. viij. phisi. animata mouent se ⁊ non nisi ad aliquem finem ergo animal mouet seipsum ad finem. Forte dicis ꝙ non habet rationem finis ⁊ ideo non proprie mouet se ad finem. Contra nichil agit propter aliquod incognitum ergo nisi animal habeat rationem finis non potest agere propter finem: finis enim non mouet nisi vt est in intentione vt dicit. S. T. xij. q. i. ar. i. ad primum. Ne curo pro nunc an ibi intentio capiatur pro actu intellectus vel pro actu voluntatis de quo vide. S. T. de veri. q. xxij. ar. xiij. ⁊ q. xxi. ar. iij. ad quintum.

¶ Quinto arguitur ꝙ phisi. non differat ab astrologo vel mathematico quia phisicus demonstrat per quemlibet causam vt dictum ergo pertinet ad phisicum demonstrare terram esse rotundam per eandem causam per quam astrologus demonstrat. Itẽ omnis forma habet causam efficientem ergo si mathematicus demonstrat per formam poterit etiam demonstrare causam efficientem. Item mathematicus tractat de qualibet re ergo de qualibet causa antecedens patet quia tractat de vnitate modo quelibet res est vna ⁊ similiter argueretur ꝙ phisicus tractat de qualibet re etiam de deo quia oppositorum eadem est disciplina sed tracta de mobili ergo tractat de immobili. Itẽ forma non habet causam formalem vt patet prima. q. lxi. ar. i. ad. ij. sed illa de quibus est mathematica sunt forme ergo nõ habẽt causam formalem.

¶ Sexto materia non habet causam ergo philosophus nil potest demonstrare de materia saltem per quattuor causas. Item occasio ⁊ omen videntur esse quedam cause ⁊ non effectus tamen nulla scientia de istis determinat ergo nec de alijs ⁊ tamen videtur esse causa quia ex omine aruspices nituntur predicere futura vt patet ex petrarcha de rebus memorabilibus lib. iiij. trac. vi. vnde emilius pugnans aduersum persem regem macedonie sero venit domum ⁊ inuenit filiam tristem quia persa eius catella mortua fuerat ex hoc sumpsit omen quia vicit p̃dictum regem. vnde Omen a quibusdã dicitur ostẽtum quia aliquid futurũ ostendit.

¶ Ad primum dicendum ꝙ monstrũ fit per accidẽs a natura particulari ⁊ aliquando per se a natura vniuersali nec sequitur est effectus per accidens ergo est ens per accidens quia non est diuersorum predicamentorũ sed queritur in quo predicamento ponuntur monstrum ⁊ fortuna. Dicendum ꝙ fortuna videtur dici relatiue ad fortunatum. Monstrum autem cum sit defectus non ponitur per se in predicamento ⁊ ideo melius videtur dicendum ꝙ non habet causam per se. Ad aliud dicitur a quibusdam ꝙ in illa patria in quibus sepe fiunt monstra vt secũdũ solinũ in li. rerũ memorabiliũ in india sepe na

scuntur homines difformes et tamen non sunt preter solitum ibi vel dicatur ꝙ insolitum non dicit raritatem facti sed excludit solitum cursum nature S.T.in.ij.d.xviij q.i.ar.iij.ad.ij. Ad aliud dicit ꝙ licet natura continuet operationem in generatione monstri non tamen intendit monstruositatem sed subiectum eius et hoc indiuiduum quod est sextus digitus. Cui tamen accidit ꝙ sit sextus. Ad aliud dicitur ꝙ monstro in vniuersali conueniunt aliqua predicata vniuersaliter dicibilia de ipso per diffinitionem ⁊ sic de eo habetur scientia. Et per hoc patet quomodo fortuna potest diffiniri ⁊ ita de aliis. Si dicatur secundum philosophum fortuna est inmanifesta ergo non diffinitur. Item melius est sic esse ꝙ nichil esse ergo melius est esse monstrum ꝙ nichil esse sed natura facit ꝙ melius est ergo natura intendit monstrum. Item terminus generationis est intentus ab agente. sed monstrum aliquando est terminus generationis ⁊ finis quia per generationem acquiritur. Item aliquis pater deprauatus potest velle generare hominem monstruosum ergo monstrum est intentum a generante. Item peccatum est monstrum in moralibus sed difformitas peccati aliquando est intenta. vnde Augustinus dicit ꝙ cum furaretur poma amabat ipsum defectum Et Sanctus Thomas dicit. q. de malo. q. iij. ar. xij. ꝙ quando quis vult aliquid quod scit esse malum iam ex consequenti malum vult non solum per accidens ad quartum ⁊ de verita. q. xxiij. x. ad tertium voluntas est per se causa peccati. Ad hec dicitur ꝙ fortuna quo ad predicata vniuersalia est cognita. Ad aliud negatur consequentia. Deinde dicitur ꝙ peccatum potest esse intentum per se sed non primo. S T. opuscu. xxxi. ca. i. dicit ꝙ intendere ipsius nature nichil aliud est ꝙ habere naturalem inclinationem ad aliquid.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ causa prima simpliciter est causa per se ⁊ respectu malorum pene potest dici causa per accidens tamen vt causa per accidens non habet rationem prime cause. Et ad aliud negatur maior.

¶ Ad tertium dicitur ꝙ effectus per accidens aliquando fit sepe quia homines vt in pluribus sunt mali sed. S. T. dicit prima q. xlix. ar. iij. ad quintũ ꝙ ista inferiora in quibus contingit malum nature vt corruptiones sunt pauca respectu corporum celestium in quibus nullus est effectus per accidens in elementis tñ bene est effectus per accidens vt patuit de pluuia sub cane. Et si dicatur Astrologus potest iudicare de pluuia futura sub cane ergo non fit a casu. Negatur consequentia quoniam etiam scit predicere de monstro.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ natura non semper eodẽ modo operatur quia alias nascerentur flores in hyeme nec proprie animalia habent prudentiam: sed ex instinctu nature ⁊ non per cognitionem futuri agunt.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ phisicus demonstrat per quamlibet causam pertinentem ad motum. vnde nõ habet etiam demonstrare quecunque predicata de ente mobili nec de eis determinare nisi per medium phisicum possint cognosci. Et per hoc patet ad alia vnitas enim mathematica non in quolibet reperitur. vnde in deo trinitas personarum nõ est trinitas de genere quantitatis alias esset proportio tripla trium personarum ad vnam ⁊ per consequens proportio inequalitatis maioris. Et sic destrueretur equalitas in diuinis.

Ad quartum sic proceditur videtur ꝙ contingentia rerum non stet cum prouidentia dei quia bene sequitur deus hoc prouidit ergo ita erit sed antecedens est necessarium ergo ⁊ consequẽs. Forte dicis ꝙ antecedens nõ est necessariũ nisi ex suppositione. Hoc videtur contra. S. T. prima. q. xiiij. ar. xiij. ⁊ de veri. q. Item quando aliquid est necessarium ex suppositione tunc fatuum est consiliari de opposito ꝙdiu stat illa suppositio si ergo deus habet prouidentiam de quolibet futuro tunc periret omne consilium. Forte dicis ꝙ oportet consiliari quia non est necessarium absolute. Contra licet contingens sit sortem moueri tamen fatuum esset consiliari ad faciendum ipsum non moueri supposito ꝙ currat. Item videtur credere error gentium qui assumebant ad excusationem fucorum peccatorum omnia prouenire ex fato quia frustra totum est stante prouidentia dei ꝙ a erit oppositum consiliari. Si dicas ꝙ gentiles ponebant res prouenire ex quadam necessitate absoluta hoc est falsum sed solum ponebant ꝙ ita eueniret supposito ꝙ sit ita fatatum. Sed contra. Natura agit propter finem quem non cognoscit secundum philosophum hic ergo oportet ꝙ dirigatur a primo agente ergo primum agens vniuersale in causando scilicet deus habet prouidentiam de rebus.

¶ Respondeo dicendum ꝙ multi doctores vt Gregorius de arimino in primo sententiarum dicunt deum non cognoscere aliquid extra se secundum Aristotelem ⁊ commenta. q. xij. mathaphisi. T. c. li. dicit ꝙ inconueniens est meditari de quibusdam Item Si intelligeret aliud a se tunc sua substantia non esset intellectio eiusdem quia intellectum esset perfectio intelligentis causaliter quia scilicet causat in intelligente suam perfectionem que est intellectio. Item aliquomodo dependeret a rebus de extra quia intellectus depẽdet ab intellecto. Sed contra hec obicitur quia secundum Aristotelem primo de anima. Deus esset insipientissimus si luem ignoraret. Item omnis scientia est in deo ⁊ maxime methaphisica. vnde propter hec vocatur scientia diuina ⁊ symonides dicebat ꝙ solus deus hunc habet honorem quia vult illam scientiam que est propter seipsam. vnde quia illa scientia non habetur perfecte ab hominibus putabat deum esse inuidum quod tamen reprobatur. i. methaphi. a philosopho. Item philosophus in libro de bona fortuna dicit ꝙ deus est causa instinctum bene fortunatorum qui videt ⁊ futurum ⁊ presens. vnde propter hanc rationem dicit Gregorius ꝙ philosophus contradicit sibijpsi. Sed hoc non videtur rationabile Doctor subtilis in. i. d. viij nõ vult aristoteli imponere absurdiora ꝙ ipse dicat vel ꝙ ex dictis eius necessario sequitur ⁊ ex dictis eius vult rõnabiliorẽ intellectũ accipere quẽ põt ita ⁊ nos facere debemus. Itẽ aliq̃ illi

effectus naturaliter cogniti qui non possunt fieri nisi a deo immediate. Vn̄ et de dicunt alexandrū inclusisse decem tribus inter caspios montes oratione facta ad deum licet hoc negei Antonius varius etiam esset colere deum nisi deus cognosceret tamen verberandi sunt secundum Aristotelem in topicis negantes deum esse venerandum. Ite Sanctus Thomas ponit ꝙ Alexander peripathetrus dixit secū dum Aristotelem deum habere prouidentiam de istis inferioribus secundo celi lectione. xiiij. Item secundum Gregorium in secundo deus immediate mouet primum celum ergo cognoscit ipsum: multi enim recte dicunt intelligentias non agere nisi per intellectum ⁊ voluntatem. Item secundum Aristotelem in fine methaphisice deus est vnus princeps sed principem oportet habere aliorum noticiam. vnde ad alexandrum scribit Aristoteles ꝙ regalius est animam habere scientijs abundantem ꝗ habitum corporis bonum. Dicendum igitur ꝙ secundum Aristotelem deus scit alia a se ⁊ hoc etiam cō cedit aureolus immo dicit ꝙ deus secundum eum cognoscit res non solum in vniuersali scilicet sub ratione entis sed etiam cognoscit proprias quidditates rerum id est species licet secundum eum non cognoscat singularia indiuidua.

¶ Notandum preterea ꝙ prouidentia dei est ratio ordinis in finem. vnde prudentia est aliqua ordinare ad finem disponere ⁊ ideo oportet primo finem intelligere differt autem prouidentia a scientia quia per scientiam deus scit se ⁊ creaturas sed prouidentia pertinet tantum ad cognitionem eorum que sunt ad finem secundum ꝙ ordinantur in finem ⁊ ideo prouidentia includit ⁊ scientiam ⁊ voluntatem. S. T. de veri. q. v. ar. i. Circa autem diuinam prouidentiā diuersi diuersimode errauerunt. Quidam enim vt ponit. S. T. in. i. dist. xxxix. posuerunt non esse prouidentiam sed omnia a casu contingere et ista fuit opinio Democriti ⁊ epicuriorum secundum. S. T. contra gentiles li. iij. Philosophus dicit primo methaphisice ⁊ S. T. lec. v. dicit ꝙ non est conueniens omnes res fortune committere hanc opinionem tenuerunt antiqui naturales negantes causam agentem. Alij posuerunt esse prouidentiam dei vsqꝫ ad species ⁊ non ad indiuidua nisi sint necessaria ⁊ ista opinio imponitur Aristoteli licet expresse ab eo non habeatur sed a suo commentatore. Alia est opinio rabi moysis dicentis deum habere prouidentiam de omnibus indiuiduis hominum. Alij posuerunt ꝙ deus de omnibus absolute habet equalem prouidentiam ⁊ quidam estimauerunt simul esse prouidentiam bonorum ⁊ malorum ⁊ cum hec duo non possunt esse intenta ab vno agente sicut manichei ponebant duos deos vnum prouidentem bonis ⁊ alium prouidentem malis. Alij estimantes deum habere omnium prouidentiam negauerunt liberum arbitrium Cicero vt narrat brauardinus propter hoc dixit deum non habere prouidentiam de actibus humanis ne homines sic excusarent peccantes contra rem publicam ⁊ dicentes se quadam necessitate peccasse quia deus ita preuiderat: malebat enim negare dei prouidentiam ꝗ dare hominibus excusandi occasionem sed dices ꝙ dei prouidentia non necessitat voluntatem nisi ex suppositione vt dicit. S. T. xij. q. i. ar. iiij. tertium. Contra tunc membra exteriora non possent necessitari a deo absolute quia in rebus ad extra non est necessitas absoluta excusantur tamen homines si ab alio exterius mouerentur eorum manus in verberando licet hoc sit ex necessitate suppositionis ergo ita erit de actu interiori. Item liberum arbitrium est quando positis omnibus causis voluntas potest in oppositum ergo stante dei prouidentia de volitione adhuc voluntas potest non velle. Dicendum est tamen absolute secundum illud Sapientie. xij. ꝙ deo est cura de omnibus quia res naturales a deo in suum finem diriguntur.

¶ Notandum preterea ꝙ diuina prescientia non imponit rebus necessitatem sicut nec videns homines transeuntes imponit hominibus necessitatem transeundi. Et tamen bene sequitur iste videt talem hominem transeuntem ergo talis transit. Similiter dato ꝙ nulla esset prouidentia adhuc verum esset ꝙ sortes curret vel suum oppositum ⁊ tamen illa veritas non imponit futuro contingenti necessitatē ergo nec dei prescientia.

¶ Notandum preterea ꝙ de contingentia dupliciter loqui possum⁹ vno modo prout reperitur in agē tibus a proposito alio modo prout reperitur in agē tibus ex necessitate nature. Primo modo notum est aliquos esse effectus contingentes alias homo non haberet liberum arbitrium magis ꝗ vna bestia. Item necessarium ⁊ contingens sunt differentie et passiones entis ⁊ opponuntur. Sed si vnum oppositorum est in rerum natura oportet ⁊ reliquum esse Sed aliquod necessarium est puta deus ergo aliquod est contingens. Sed hoc argumentum non cō cludit quia alias sequeretur aliquod ens contingēs fuisse ab eterno.

¶ Notandum preterea ꝙ albumazar ⁊ stoici secundum Sanctum Thomam lib. iij. contra gentiles ca. lxxxiiij. posuerunt necessitatem in actibus hominum ex fato ⁊ idem habetur ca. lxxxvi. Et si queratur ab astris nonne in rebus aliqua sunt possibilia dicunt ꝙ sicut antequam res fiat si tamen expectetur nunc ex corpore celesti res quadam necessitate producantur. Et si dicatur tunc homines de necessitate essent mali quia ex quousdam necessitarentur ad malas electiones dicunt ꝙ bonum commune nō debet pretermitti propter malum particulare. Auicenna dicit omnia prouenire ex necessitate a corpore celesti siue in voluntarijs siue in naturalibus ⁊ si dicatur effectus vni⁹ stelle aliquā potest impediri dicit ꝙ illud impedimentum iterum prouenit a celo. Et ideo si totus orbis corporum celestium simul acciperatur nunquam totus effectus eius quassatur. Ratio autem eius est quia cuiuslibet effectus est aliqua causa determinata. Posita autē causa ponitur effectus de necessitate ergo oīa eueniunt de necessitate ⁊ ex hoc inferebat ꝙ nichil est casuale vel fortuitum. Hanc autē rationem Aristoteles soluit vi. methaphisice negādo duas ꝓpositiones quib⁹ hec ratio vitit quarū vna est ꝙ posita causa quacunqꝫ necesse sit eius effectum poni hoc enim falsum est quia vna causa potest impediri per aliam. Secunda propositio quam negat est ꝙ omnis effectus habeat causam per se hoc enim est falsum de effectu per accidens vt ꝙ aliquis sit simul albus ⁊ musicus. Aristoteles etiam dicit in secundo de sompno ⁊ vigilia ꝙ signo

rum etiam celestium velut aquarum ⁊ vētorum multa non eueniunt. Si enim aliquis alius vehementior isto accidat motus futurum signum non fit sicut multa bene consulta dissoluta sunt propter digniores inchoationes: ⁊ ideo dicit Ptolomeus in centilogio. Hec iudicia que tibi trado sunt media inter necessarium ⁊ possibile. Item velle transcendit omnem speciem corporalem sicut ⁊ ipsum intelligere ergo nullus necessitatur a celo ad volendum. Notandum tamen ꝙ licet corpora celestia non directe agant in voluntates nostras agunt tamen indirecte ⁊ per modum inclinationis. vnde. S. T. dicit ꝙ ex corpore celesti aliqui sunt inclinati ad quasdam artes de veri. q. v. ar. x. ad. v. nec solum in voluntariis sed etiam in naturalibus multa sunt contingentia quis secundum Aristotelem in naturalibus est casus. Casus autem est in contingenti raro dicendum igitur ꝙ licet deus habeat omnium rerū prouidentiam tamen multa contingenter eueniunt sicut licet habeat futurorum contingentium scientiam ⁊ hoc adhuc probatur quia nullus ponit differentiam nisi inter ea que cognoscit. Sed deus cognoscit se non esse creaturam sed differre a creatura igitur. Item communis animi conceptio omniuȝ populorum non caret veritate quia fama quam populus famat non perditur ex toto vt dicitur. x. ethicorum. vnde tales conceptiones videntur esse naturaliter indite cum in eis omnes conueniant ⁊ ex talibus conceptionibus ab omnibus concessis frequēter Aristoteles procedit sed communis animi conceptio populoruȝ videtur esse ꝙ deus cuncta cognoscat vnde nomen dei impositum est atheaste quod est considerare omnia. Et hinc est ꝙ omnes populi timent cum faciunt iniusticiaȝ estimantes ꝙ est aliquod iudicās iustum scilicet deus ⁊ hoc rationabiliter quia nichil nobilitatis est deo negandum et quod ab omnibus appetitur. Et ideo dictum fuit per serpentem ꝙ essent sicut dii scientes bonum et malum. dicendum est ergo primo ꝙ deus est intelligens: ⁊ hoc probat. S. T. prima parte. q. ix. ar. i. quia illud quod caret materia habet naturam cognoscitiuam sed deus est huiusmodi igitur. vnde plante nō sentiunt propter suam materialitatem ⁊ immaterialitas est ratio ꝙ aliquid sit intelligibile. Et per idem probatur ꝙ in deo est scientia immo quidam putant ꝙ primum quod concipitur de deo est ꝙ sit intellectualis nature. Secundo dicitur ꝙ primo intelligit seipsum ita ꝙ sua essentia est obiectum sue intellectionis per se principale. hoc probat S. T. contra gentiles li. i. ca. xlviii. ⁊. xlix. quia operationes intellectus distinguuntur penes obiecta. Si igitur deus intelligit se et alia a se quasi principale obiectum habebit plures intellectuales operationes ergo vel sua essentia erit in plura diuisa vel aliqua intellectio in eo non erit sua substantia quod est impossibile igitur. Tertio dicitur ꝙ intentio aristotelis ⁊ commentatoris fuit ꝙ nichil preter deum primarie terminat intuitum intellectꝰ diuini. Res tamen creata potest dici secundarium obiectum intellectus diuini. Quarto dicitꝰ ꝙ secundū auerroim deus cognoscit alia a se. Probatur sic quia secundum eum com. xxxv. Dicentes ꝙ deus solicitus est circa vnumquodꝗ̄ indiuiduum. Aliqualiter est verum ⁊ aliqualiter non est verum: nullum enim indiuiduum habet dispositionem propriam quin illa inueniatur in aliquo modo illius speciei ⁊ hoc modo verum est dicere deum sollicitare circa indiuidua. Sollicitare autem circa indiuiduum tali modo scilicet vt differt ab alio non est sua bonitatis diuine hec ille. Ex quo patet ꝙ licet secundum Auerroim deus non cognoscat res in particulari distincte tamen cognoscit alia a se secundum eorum quidditatem in vniuersali. S. T. lib. iii. contra gentiles ca. lxxv. dicit ꝙ quidam dixerunt scilicet auerrois diuinam prouidentiam non se extendere vsꝗ̄ ad singularia sed hoc ex verbis Aristotelis non potest haberi. S. T. de veri. q. ii. ar. v. Dicit ꝙ commentator negauit a deo scientiam singularium nisi forte in vniuersali auicenna etiam dixit deum non cognoscere singulare nisi sicut aliquis cognosceret futurā eclipsim non sciendo determinate in quo tēpore. Quinto deus cognoscit singularia distincte. hoc probat S. T. contra gentiles. li. i. ca. lxv. quia deus perfecte cognoscit seipsum sed ipse est causa rerū in particulari immo aliquorum se solo dicit enim aristoteles in de secretis secretorum. Operator miraculorum vnus ⁊ solus est deus vt narrat Herson ergo cognoscit res in particulari minor patet quia vniuersalia nō sunt res subsistentes. Hic dicit aureolus ꝙ philosophus negaret deum esse causam efficientem sed de hoc postea. Item natura generis non potest cognosci nisi eius differentie prime ⁊ passiones cognoscantur. Sed vniuersale ⁊ particulare sunt differentie prime ⁊ per se entis igitur a deo cognoscente ens cognoscitur singulare: hic dicit Aureolus ꝙ bene cognoscitur singulare q̄tum ad communem intellectionem singularitatis vel vt est quoddam indiuiduum vagum non autem vt est signatum sed contra notitia confusa est imperfecta ergo deus cognoscit res in particulari ⁊ distincte. Sed contra secundum hoc noticia sensitiua esset perfectior intellectiua quia per sensitiuam cognoscitur singulare ⁊ res vt est in se dicedum ꝙ sensus cognoscit rem materialiter ⁊ hoc imperfectionis est. Item deus habet scientiam practicam ⁊ perfectam de rebus sed scientia practica non est perfecta nisi ad singularia perueniat in quibus est operatio. Sed hic dicetur ꝙ non oportet agens practicum cognoscere suum effectum in particulari quia geometer potest scire triangulum non cognoscendo in particulari in qua materia sit ec. homo generans nō semper cognoscit particulare generando nec scriptor literam nec medicus semper habet infirmum presentem. Sed contra scientia dei practica habet nobilissimum obiectum ergo cognoscit substantiam primam quia substantia prima est magis substantia q̄ substantia secūda fortē dicis ꝙ non oportet sed cognoscit aliquid dignius substantia prima puta seipsum. Contra cognoscēs speciem vel vniuersale potest cognoscere particulare contentum sub eo si sit sibi sufficienter presens ergo deus cognoscit suum celum quod mouet in particulari. Sexto dicitur ꝙ deus cognoscit futura contingentia. Probatur sic quia cognoscit presentia ergo cognoscit futura alias deus mutaretur. Unde cōmentator dicit ꝙ hoc ignorauit themistius. Si enim in deo esset successio intellectorum faceret deo lassitudinem intelligit ergo preterita presentia ⁊ futura ⁊ infinita.

¶ Contra hec arguitur primo quod ex immaterialitate non concluditur quod deus sit intelligens quia anima rationalis vnitur materie et tamen est intellectiua. Item albedo separata non haberet materiã et tamen non esset intellectiua. Item tunc ignis esset magis cognoscitiuus quam asinus quia videtur esse minus materialis. Item nulla priuatio est causa positiui sed immaterialitas est priuatio ergo nõ est causa intellectionis.

¶ Secundo arguitur quod essentia dei est non obiectum prime cause quia tunc deus nichil aliud cognosceret quam suam essentiam quia potentia nichil cognoscit nisi suum obiectum vel contentum sub eo. Item nulla potentia cognoscitiua ponit differentiam inter suum formale obiectum et alia visus enim non distinguit inter colorem et dulcedinem sed diuinus intellectus ponit differentiam inter essentiam et creaturas igitur. Item tunc scientia dei subalternaretur methaphisice quia eius essentia continetur sub ente et per consequens sub obiecto methaphisice.

¶ Tertio vel deus habet de rebus scientiam practicam vel speculatiuam. Forte dicis quod de hijs que facit habet scientiam practicam de alijs autem nõ secundum. S. T. prima parte. q. xiiij. Sed contra sequeretur quod quilibet posset facere suam medicinam esse speculatiuam quia posset eam non ordinare ad opus. Item tunc in dormiente nulla esset sciẽtia practica. Item deus cognoscit res diffinitiue ergo non cognoscit eas practice.

¶ Quarto non videtur quomodo vnum et idem possit esse propria et determinata ratio plurium indiuiduorum ergo deus non cognoscit res distincte. antecedens patet quia hoc maxime esset secundum quod ab vna creatura in aliquo immutatur et ab alia non. vt declarat. S. T. prima parte quest. xiiij. Sed contra illud quod est omnino simplex non potest secundum aliquid esse similitudo vnius quin secundum illud etiã sit similitudo alterius quia illud simplex non habet partes forte dicis quod habet partes secundum rationem. Contra quelibet illarum rationum est tota dei essentia secundum rem vt bonitas dei secundum rem est sua sapiẽtia. Item quicquid est propria ratio est ratio adequata. Sed implicat quod aliquid sit adequata ratio plurium diuisim ergo implicat quod deus sit adequata ratio plurium.

¶ Quinto scientia est assimilatio scientis ad rem scitam sed nichil est simile sibijpsi quia similitudo non sibijpsi est. vt dicit Hil'. ergo deus non cognoscit seipsum. Item scientia non est nisi de vniuersali sed deus non est vniuersale quia omne vniuersale est per abstractionem a deo autem cum sit simplicissimus non potest fieri abstractio ergo deus non cognoscit seipsum.

¶ Sexto arguitur quod non cognoscat alia a se quia intellectum est perfectio intelligentis sed nihil aliud ab ipso potest esse perfectio eius quia sic esset aliquid eo nobilius ergo nichil aliud ab ipso potest esse intellectũ ab eo. Item philosophus in .xi. methaphisice probat quod deus tantum seipsum cognoscit: sed tantum idem est quod non cum alio ergo non cognoscit alia a se. Item eadem sunt principia essendi et cognoscendi sed non eodem pater est pater et deus. vt dicit Augusti. ergo non eodem cognoscit pater se esse patrem et se esse deum et multo fortius non eodem cognoscit pater se esse et creaturam si creaturam cognoscit.

¶ Septimo eadem est comparatio creature ad deum que puncti ad lineam. vnde Trimegistus dicit deus est spera intelligibilis cuius centrum est vbique circumferentia vero nusquam per centrum exponẽs creaturam vt Alanus exponit sed linee nichil deperit de eius quantitate si punctum ab ea separetur ergo et nichil deperit perfectionis diuine si cognitio creature ei subtrahatur. Sed quicquid est in eo ad eius perfectionem pertinet cum nichil accidentaliter sit in eo ergo ipse de creaturis cognitionem non habet. Item quicquid deus cognoscit ab eterno cognoscit eo quod scientia sua non variatur sed quicquid cognoscit est ens quia cognitio eius non est nisi entis ergo quicquid cognoscit deus ab eterno fuit sed nulla creatura fuit ab eterno ergo nullam creaturam cognoscit. Item omne quod perficitur aliquo alio habet in se potentiam passiuam respectu illius quia perfectio est quasi forma perfecti. Sed deus non habet in se potentiam passiuam hoc enim est principium transmutationis que a deo est procul ergo non perficitur aliquo alio a se. Sed perfectio cognoscentis dependet a cognoscibili quia perfectio cognoscentis est in hoc quod actu cognoscit quod non est nisi secundum quod scit aliquid cognoscibile ergo deus non cognoscit aliud a se.

¶ Octauo sicut dicit Boetius vniuersale est dum intelligitur singulare vero dum sentitur sed in deo non est cognitio sensitiua sed intellectiua tantum ergo deus non habet nisi vniuersalem cognitionem de rebus. Item si deus cognoscit creaturas autem cognoscit eas pluribus actibus autem vnost pluribus ergo eius scientia plurificatur etiam ex parte cognoscentis quia id quo cognoscitur in cognoscente est. Si autem vno cum per vnum non possit haberi de multis cognitio propria et distincta et ita videtur quod deus non habeat propriam cognitionem de rebus. Item omne medium quod facit propriam cognitionem de re potest assumi vt medium demonstrationis ad concludendum illud sed essentia diuina non hoc modo se habet ad creaturam alias creature essent quandocunque fuit essentia diuina ergo deus cognoscens creaturas per essentiam suã non habet propriam cognitionem de rebus.

¶ Nono si deus cognoscit singularia oportet quod omnia cognoscat quia eadem est ratio de omnibus sed non cognoscit omnia ergo nulla minor patet quia sicut dicit Augustinus in enchiri. melius est multa nescire quam scire scilicet vilia sed inter singularia multa sunt vilia cum ergo quod melius est sit in deo reponendum videtur quod non omnia singularia cognoscat. Item quicquid deus cognoscit perfecte cognoscit sed perfecta cognitio non habetur de re nisi quando cognoscitur eo modo quo est sed deus non cognoscit singulare eo modo quo est quia singulare materialiter est deus autem materialiter cognoscit ergo deus non perfecte cognoscit singularia. Item ad variationem scitorum mutatur scientia quia si te sedente scientia te sedere te surgente scientiam amisi sed deus nullomodo mutari potest ergo singularia que sunt variabilia ab eo scita esse non possunt. Item materia minimum habet de esse ergo

non potest cognosci a deo. Item scientia dependet ab obiecto cognoscibili sed intellectus dei a nullo dependet ergo non habet scientiam.

¶ Decimo arguitur ꝙ deus non sciat infinita quia scientia dei est mensura scitorum sed infinitum non potest mensurari ergo nec sciri. Minor patet quia eius quantitas non potest cognosci. Item deus non intuetur infinita ergo non cognoscit infinita antecedens patet quia non habet scientiam visionis de infinitis quia quando aliquid videtur tunc cognoscitur principium ⁊ vltimum eius ꝙ non contingit in infinito igitur. Item scientia dei est equalis sue potentie: sed deus non potest facere infinita ergo non potest cognoscere infinita.

¶ Undecimo si deus haberet scientiam de rebus/ tunc posset variari quia variato vno relatiuorum variatur ⁊ reliquum sed scibilia possunt variari ergo ⁊ scientia dei. Item deus quandoqꝫ sciuit christum nasciturum ⁊ modo non scit: igitur. Item illud quod non est addiscibile non est scibile sed malum non est addiscibile: per disciplinam enim non nisi bona dicuntur ergo malum non est scibile ergo non est cognitum a deo. Item qui grammaticam grammaticus sed deus non est malus ergo non scit malum.

¶ Duodecimo veritas propositionis causatur ab entitate rei sed contingens ad vtrumlibet anteqꝫ ponatur in esse extra suas causas nullam habet actualitatem vel determinationem ad esse sed est indifferens ergo nullam habet veritatem ⁊ per consequens non potest sciri. Forte dicis ꝙ futurum contingens presens est per respectum est ad intellectū diuinum ⁊ ideo vt sic scitur. Cōtra nulla res est deo causa sciendi sed futurum vt futurum non certitudinaliter cognoscitur ab aliquo ergo nec vt presens certitudinaliter cognoscitur ab eo item non potest esse transitus de contradictorio in contradictorium sine mutatione rei si ergo deus nunc scit antichristū fore ⁊ potest nunqꝫ sciuisse antichristum fore ex quo futurū contingens potest nō euenire ergo deus potest mutari. Item omne eternum est necessarium et similiter preteritum: si ergo deus ab eterno sciuit res fore sequitur ꝙ omnia de necessitate euenient quia si res possent absolute non euenire ergo deus posset absolute decipi. Item si dei prescientia non tollat contingentiam ergo stat sortem posse non currere ⁊ tamen deus sciuit ꝙ curret ponatur ergo in esse scꝫ ꝙ non curret ⁊ tamen deus sciuit oppositum tunc sequitur manifeste ꝙ deus errat quia scit falsum.

¶ Tertiodecimo arguitur ꝙ deus non habet prouidentiam de rebus quia res naturales sunt de se determinate ad vnum ergo non indigent prouidentia. Item quedam sunt contingentia que non possunt mutari vt quolibet est vel non est igitur. Item creature sunt causa peccati ergo non prouidentur a deo tenet consequentia quia nichil prouisum a sapiente est corruptiuum boni ⁊ effectus eius quia alias sapiens contrariaretur sibiipsi eadem destruens ⁊ edificans vt si per suam prouidentiam ordinat ignem ad corrumpendum aquam ⁊ aquam ad corrumpendum ignem. Item defectus non prouidentur a deo ergo corruptiones rerum non sunt diuine prouidentie antecedens patet quia prouidentie non est naturam perdere. Item corruptiones sunt quedam mala que non sunt a deo igitur. Item non est prudens qui sustinet aliquod malum si potest illud impedire sed deus permittit multa mala igitur. Sed dices ꝙ permittit mala quia potest ex eis elicere bona sed contra maiora bona posset elicere ex bono ꝙ ex malo igitur. Item non sunt facienda mala vt eueniant bona igitur deus sua prouidentia non regit mala. Item videmus ignem cōburere domum iusti hominis et pauperis et cecum cadere in foueam ergo quo ad hoc deus non habet de eo prouidentiam. Item tunc apud nos essent plura bona ꝙ mala cuius oppositum videmus ⁊ patet quia sunt aliqua bona ⁊ cum hoc ex quolibet malo elicitur bonum ergo sunt plura bona.

¶ Quartodecimo si deus haberet omnium prouidentiam tunc nichil a casu accideret quia omnia essent a deo intenta. Item malum culpe maxime displicet deo si ergo deus prouideret omnibus deberet tale malum excludere. Item brutis animalibus multa accidunt que non ordinantur in bonum eorum neqꝫ in hac vita neqꝫ post ergo non prouidentur a deo. Forte dicis ꝙ non prouidentur a deo immediate sed mediantibus angelis contra tunc cursus rerum naturalium non impediretur quia vel hoc esset angelo volente vel nolente. Si primum tunc male prouideret rebus. Si secundum angelus tristaretur.

¶ Quintodecimo prouidentia pertinet ad prudentiam sed deus non agit per prudentiam ad extra probatur sic quia prudentia est circa agibilia que non progrediuntur extra agentem illa autem que sunt a deo sunt extra ipsum ergo sunt factibilia. Item ad deum pertinet aliquos reprobare hoc autem non pertinet ad prouidentiam immo sibi contrariatur quia per reprobationem res ordinantur in penam eternam non autem per prouidentiam. Itē Aristoteles in libro de bona fortuna dicit ꝙ si dicamus homines bene fortunatos esse a deo cum mali aliquando sint bene fortunati tunc faciemus deum iudicem prauum deum tamen inquit non est verisimile prauorum curam habere. Item sic quelibet actus hominis est prouisus ergo liberum arbitrium stante diuina prouidentia non se habet ad vtrumlibet. Item deus secundum Aristotelem agit necessitatem nature vt sibi attribuunt Scotus ⁊ Gregorius si ergo omnium haberet prouidentiam tūc omnia de necessitate euenient alias deus erraret: si enim necessario sit a fore necessitate nature ⁊ a impeditur per agens naturale ergo deus errat: sed dices tunc deus non iudicauit a fore. Contra ergo non iudicauit a fore necessitate nature sed libere.

¶ Sextodecimo quicquid potest esse deus est deus sed sciens antichristum non fore non est deus ergo impossibile est ꝙ sit deus. Item scire antichristum fore non est perfectio simpliciter ergo non conuenit deo antecedens patet quia alias deus necessario absolute sciret antichristum fore vel sortem peccaturum. Item omne immutabiliter scitū immutabiliter eueniet si ergo deus scit res immutabiliter ergo immutabiliter ⁊ de necessitate euenient. Item oppositū predicati huius omne scitum a deo necessario eueniet repugnat subiecto ergo ista est vera. Item si deus posset scire oppositum eius

quod scit queritur ĩ quo est ista potẽtia si in deo ergo deus non est actus purus sed in eo est potentia.

¶ Ad primũ dicẽdũ q̄ aĩa nõ ĩ (ĩuersa) materie vñ non totaliter limitatur p̄ cã ꝛ ideo intelligere põt sʒ dicaẽ act⁹ volũtatis non hñt materiã ergo itelligũt negatur ꝯña qꝛ nõ subsistunt deiñ dico q̄ p̄ ĩmaterialitatẽ circũloquimur spũalitatẽ q̄ est ratio itellectualitatis. De albedine separata alias dictum est.

¶ Ad secũdũ dr̃ q̄ deus nichil cognoscit nisi aliq̄d participet de diuinitate in se vel in suo simili ꝛ hoc cõuenit oĩ creature. Secũdo dr̃ q̄ aliq̄ potentia distinguit suũ obiectum formale ab aliqs qñ continet oĩa alia emineñ. tertio dr̃ q̄ licʒ scḋm predicationẽ essentie cõtineaẽ sub ente tñ quolibet ens cõtineẽ ĩ essentia diuina q̄ oĩ reꝑfectior est. Si dicaẽ phũs septĩo metaphisice arguẽs cõtra ideas plathonis ꝛ ostẽdẽs q̄ si esset hõ separatus q̄ terminaret aspectum intellect⁹ nihil proficeret ad cognitionẽ pticulariũ hoĩʒ pbat qꝛ ille hõ seꝑatus ab eis distiguitur ergo de⁹ p̄ suã essẽtiã non cognoscit res scḋm pprias rõnes sed eius scĩs ĩmediate ẽ prĩo terminatur ad res quia oĩa nuda ꝛ operta sũt oculis ei⁹ dicendũ ẽ q̄ deus ẽ oĩs entitas emineñter ꝛ ideo non est simile de eo ꝛ de idea platonis.

¶ Ad tertiũ dr̃ q̄ deus non habet sciãm practicam in potentia ꝓxima de his q̄ nõ fecit nec facit nec faciet. Ad aliud negatur consequentia.

¶ Ad quartũ dr̃ q̄ idẽ scḋm q̄ eminenter ꝯtinet multa est sufficiẽter ppria rõ ad multa distincte cognoscenda vt patet ex S. T. de veri. q. ij. si queratur an deus secundum suã essentiã sit propria rõ vniuscuiusqʒ dicendũ q̄ essẽtia dei sub quod respectu vt mutabilis est a creatura significatur vt propria ratio istius creature ꝛ sub alio respectu vt propria rõ alterius creature licʒ essentia tñ in se sit vna. Si dicatur nihil ẽ equale inequalibus ergo essentia diuina eadem nõ põt eẽ ppria similitudo vł rõ reru spẽ differẽtiũ rñdeo q̄ verũ ẽ nisi sumereẽ sub alio ꝛ alio respectu

¶ Ad q̄ntũ dr̃ q̄ ibi ẽ assimilatio q̄ solũ ẽ relatio rõnis. Ad aliud dr̃ q̄ ideo scĩa ẽ vniuersaliũ qꝛ ẽ a materia separatorũ deus aũt nullã hẽt materiã ꝛ iõ de seipõ hẽt pfectã sciaʒ. Sed cõtra scĩa ẽ hũ⁹ cõclusionis sed de⁹ nihil cognoscit p̄ modũ conclusionis qꝛ nõ discurrit dicẽdũ q̄ qñ aliqđ nomen dr̃ de deo tũc opʒ ab eo excludere ĩpfectionem reptã in creaturis et solũ retinere id quod perfectionis est.

¶ Ad sextũ dicẽdũ q̄ itellectũ nõ est pfectio intelligentis scḋm illã rẽ q̄ cognoscitur rea ẽi illa est extra intelligentem sʒ scḋm rei similitudinẽ q̄ cognosciẽ qꝛ pfectio ẽ in pfecto lapis aũt non ẽ in aĩa sʒ similitudo lapidis. Ad aliud dr̃ q̄ aliq̄d itelligitur dupliciẽ vno mõ in seipso qñ scʒ ex ipsa re intellecta vel cognita formatur acies ĩtuẽtis. alio mõ videẽ aliquid in altero q̄ cognito ꝛ illđ cognoscitur de⁹ ergo seipʒ tñ cognoscit ĩ seip. alia vero ĩ seipis nõ cognoscit sʒ cognoscẽdo suã eẽntiã ꝛ scḋm hoc plus dixit q̄ de⁹ tñ seipm cognoscit cui ꝯsonat dctm̃ dyo. vij. capitulo de diuis nomib⁹ de⁹ inquit existẽtia cognoscit nõ scĩs q̄ sit existẽtiũ sʒ q̄ sit ipsi⁹. Ad aliđ dr̃ q̄ illđ qđ ẽ principiũ essendi est etiam pricipiũ cognoscendi ex parte rei cognite quia per sua principia res cognoscibilis ẽ sʒ illud q̄ cognosciẽ ex p̄te cognoscẽtis ẽ similitudo rei vel pricipiorũ ei⁹ q̄ nõ est pricipiũ essendi ipsi rei nisi forte in practica cognitiõe de ve. q. 2. ar. 3 ad. 8.

¶ Ad septimũ dicẽdum q̄ q̄uis a linea si diminuitur punctus in actu nihil deperiat de q̄titate linee si tamẽ diminuatur a linea q̄ nõ sit ad pũctũ terminabilis peribit linee substãtia. Similiter ẽt est de deo non eĩ aliquid deo deperit si eius creatura ponatur non eẽ deperit tamẽ pfectioni ipsius si auferatur ab eo ptãs ꝓducendi creaturã ꝛ iõ intellectus diuinus optime rem cognoscit. Ad aliud dr̃ q̄ q̄uis cognitio non sit nisi entis non tamen oportet q̄ illđ qđ cognoscitur sit tũc eus in sua nã sicut eĩ cognoscimus distãtia a loco ita cognoscim⁹ distãtia a tp̄e. Ad aliuđ dicit S. T. de veri. q. 2. ar. 3. ad. 13 perfectionis nomen ꝓprie non ponitur in deo qꝛ deus non ẽ factus nec oĩs perfectio cognoscẽtis dependet a cognoscibili qñ cognoscẽs non capit sciam a rebus. Ad aliđ dr̃ q̄ perfectionis nomen si stricte accipiatur in deo nõ põt poni qꝛ nihil ẽ pfectũ nisi qđ ẽ factũ ꝛ ideo nomẽ pfectiõis accipiẽ magis negatiẽ q̄ positiẽ vt dicaẽ pfect⁹ qꝛ nichil deest ex oĩb⁹ nõ q̄ sit in eo aliq̄d qđ sit in potentia ad pfectionẽ qđ aliq̄ pficiaẽ qđ sit actus eius ꝛ ideo non est in eo potentia passiua.

¶ Ad octauũ dico q̄ verbuʒ illud boetij intelligendũ est de intellectu nostro non autẽ de intellectu diuino. Ad aliđ diciẽ q̄ deus cognoscit oĩa vno quod ẽ ratio plurium scilicet essentia sua que est similitudo rerum oĩm et qꝛ essentia est propria ratio vniuscuiusqʒ rei ideo de vno quoqʒ propriã cognitionez habet. Ad aliud dicendum q̄ demonstratio est species argumentationis que quodam discursu intellectus pficitur vnde intellectus diuinus q̄ sine discursu ẽ nõ cognoscit per essentiam suam effectus quasi demonstrando et si certiorẽ cognitionẽ habeat de rebus p̄ essentiam suam q̄ demonstrator p̄ demonstrationem

¶ Ad nonũ dicendum q̄ omnis noticia secundũ se de genere bonorũ est sed per accñs contingit q̄ noticia quorundam mala sit vel ex eo q̄ est actio turpis actus alicuius ꝛ secundum hoc quedã scĩe sunt prohibite vel ex hoc q̄ per quasdaʒ sciẽtias aliquis a melioribus retrahitur. et sic q̄ id se est bonum efficitur alicui malum quod in deo contingere non potest. Ad aliud dicitur q̄ perfectio cognitionis consistit in hoc vt cognoscatur res esse eo mõ quo est nõ vt modus rei cognite sit in cognoscente. Ad aliud dicitur q̄ scientia dei nullo modo variatur ad variationẽ scitorum ex hoc enim cõtingit q̄ nostra scĩa ex rerum variatione variatur qꝛ alia ꝛ alia conceptiõe cognoscit res preteritas presentes vel futuras et ĩde est q̄ petro non sedente illa cognitio que habebatur de eo q̄ sederet efficitur falsa sed deus eodem intuitu cognoscit res vt preteritas presentes vel futuras vnde eadem veritas in intellectu eius remanet et qualitercunqʒ res varietur. Ad aliud dico q̄ illa que habẽt deficiens esse secundum hoc deficiunt a cognoscibilitate nostri q̄ deficiunt a ratione agendi non autem ita est de intellectu diuino qui non accipit scientiam a rebus. Ad aliud dicitur quod actus cognitionis diuine nullam dependentiam habet ad cognitum relatio enim que importatur in diuina cognitione non importat dependentiam ipsius cognoscentis sed magis e conuerso.

¶ Ad decimũ dicendũ q̄ ratio mensurationis consistit in hoc q̄ fiat certitudo de q̄titate alicuius determinata sic autem deus infinitũ nõ cognoscit vt sciat aliquã eius q̄titatẽ determinatã qꝛ eã nõ habet vñ non repugnat rationi infiniti q̄ a deo sciatur. ad aliud negatur consequentia.

¶ Ad vndecimũ dicendũ q̄ illud ad q̄ refertur diuina sciẽtia scḋm q̄ subsiat diuine sciẽtie ẽ inuaria-

bile vñ ꝛ ſciētia inuariabilis eſt q̄tū ad veritatē ꝙ variari pōt ꝑ mutationē relatiōis ꝑdicte. Ad aliud dr̄ ꝙ malū miꝰ eſt ſcitū eſt bonū quia ſcire malū bonū eſt ꝛ ſic verū eſt ꝙ oē adiſcibile ē bonū nō aūt ꝙ ſit ſecundū ſe bonū ſed ſcḋm ꝙ eſt ſcitū. Ad aliud dicēdū ꝙ grāmatice ſcitur in habēdo grammaticā non autem malum ꝛ ideo non eſt ſimile.

¶ Ad duodecimū dr̄ ꝙ futuꝝ vt futurū nullā habꝫ determinationē ſed ē ad vtrūlibet ꝛ iō vt ſic de ipſo nō habet ſciētia. Sed cōtra capio petrū vt futurus eſt tūc q̄ro vel iſta eſt vera petrus erit ꝛ ſi ſic ergo eſt ſcitū a deo ſi non ergo ſuū ꝯtradictoriū eſt verū. Itē futurum vt futurum vel erit vel nō erit hec eſt vna diſiunctiua vel de diſiuncta copula ergo altera pars eiꝰ ē vera cū ſit propoſitio. Itē impoſſibile eſt duo contradictoria eſſe falſa vel eſſe vera ſ; de petro vt futurꝰ eſt verū eſt dicere ꝙ erit vl̄ ꝙ non erit. Item deus cognoſcit aliquas res eſſe futuras ſ; non ſunt future vt ſunt p̄ſentes nec vt ſic cadūt ſub ꝓuidētia immo nec ſub humano cōſilio eſt de futuro. Itē deꝰ cognoſcit ꝙ antichriſtus eſt ab eo ꝓducendus ergo nō eſt mō ſibi p̄ſens nec fuit heri ſibi preſens quia ad p̄teritū nulla eſt potentia deus aūt pōt facere ꝙ nō ſit ergo futurū vt futurū poteſt cognoſci. S. T. de veri. q. 12. ar 7 ad. 9. dicit ꝙ deꝰ cognoſcit aliquid eſſe futurū reſpectu alteriꝰ ꝛ ꝙ aliqḋ ſit futurū hoc ē deo p̄ns ꝛ ita eſt determinatū ad vnā ꝑtē ꝛ ſic a deo cognoſcit̄ l; aureolus oppīn huius tenuerit quem impugnat gre. in p̄io ſen. diſ. 38. q2 in ſacra ſcriptura cōtinent̄ mlte ꝓpoſitiōes ꝛ prophetie de futuro deīde dicitur ꝙ res non eſt deo cā ſciendi ſed ideo future ſciūtur a deo q2 coexiſtūt ꝛ ſunt p̄ſentes ſue coeternitati. Sed cōtra tūc res ꝓduceretur a creatura poſt ſuā exiſtentiā; q2 ꝑ te antichriſtus iā coexiſtit eternitati dei ꝛ poſt ea generabit̄ a ſuo patre ergo generabitur poſt ſuam exiſtentiam. Item tūc adā ꝛ abrahā eſſent ſimul p; q2 coexiſtunt eternitati ergo coexiſtūt inter ſe tenet ꝯñā q2 q̄ ſunt ſil̄ cum vno tertio ſunt ſimul inter ſe. Item dato ꝙ deus nihil vn̄ q̄ꝓduxiſſet nec eſſet producturus adhuc cognoſceret antichriſtum non fore ꝛ tamē tunc nihil eſſet deo preſens ergo preſentia non eſt ponenda vt deꝰ res certitudinaliter cognoſcat. Item ſi multas res ꝯrit extrema in actu cum ergo antichriſtus non eſt in actu ergo non eſt ſimul cum eternitate dei dicendū ꝙ antichriſtus futurus nobis exiſtit preſentialiter per reſpectum ad dei eternitatem nec inconueniēt ꝙ reſpectu diuerſorum illud quod eſt preſens ſit futurum alteri ꝛ ab eo producatur. Quidā dicūt res deo eſſe preſentes in eſſe cognito ſed nō in eſſe rationali vel pro tempore non quod eſt nobis preſens ſed eſt nobis futurum et preſens deo: vide capreolū in p2imo diſ. 36. q. 1. ar. 1.

¶ Ad. 13. dicit. S. T. de veri. q. 5. ad 5. ꝙ determinatio qua res naturalis determinatur ad vnum nō eſt dei ex ſeipſa ſed ex alio ꝛ ad ſeptimum dicit ꝙ neceſſitas principiorum cōſequitur prouidentiā diuinā ꝛ ar. 3. ad. 2. dicit ꝙ ſapiens prouiſor non ſolum attendet quid expediat vni ſed inſpicit bonū cōmune ed quod cōſeruandū oportet vnam rem generari ad quod ſequitur altā corrūpi. Ad aliud dicitur ibidem ar. 4. ꝙ deus non facit malum vt eueniat bonum ſed ordinat malum in bonum nec prudentis eſt omnia mala excludere abſolute ſed permittit aliquā paruum malum ne impediatur magnum bonū ꝛ ſic ex malitia tyrānoꝝ martyres glorioſum reportauerunt triumphum. Et ſi queratur an ſit attribuenda malitie ſi vulpes ſagaciter q̄rant victum cū adiungitur doloſitas dicit S. T. 1 ꝑte. q. 63. ar 4. ad 3. ꝙ eſſe doloſū nō eſt malū vulpi vt ꝑ hoc p; ad aliud.

¶ Ad. 14. dictum eſt ſupra et ponitur de veri q. 5. ar. 4. 1. Ad aliud dicitur ꝙ deus permittit etiam. 7. malum culpe vt meliora bona efficiantur vnde ad medicinam vnius permittit quandoq; cadere in aliud peccatum.

¶ Ad. 15. dicitur ꝙ non omnis actio dei eſt extrinſeca vt patet ibidē ar. 1. de reprobatione quam quidā putant pertinere ad male fortunatū dicit̄ ꝙ peccatores propter culpam ordinantur ad eternā penā non ex dei voluntate primaria ſeu antecedente qua vult oēs hoīes ſaluos fieri de ariſtotele dictum eſt ſupra negant enim ꝙ de malis deus habent ſpecialem ꝓuidentiā vel diſputatiue loquitur. Ad aliud dicitur ꝙ liberum arbitriū per ſe ordinatum eſt ad vnum ſcilicet ad bonum ſic tamen ꝙ ab eo deficere poſſit. Ad aliud dicitur a quibuſdam ꝙ effectus naturalis dupliciter eſſe contingens vno modo ſecundum ſe ꝛ ſic locuti ſumus ſupra. Alio mō q̄tū ad ſuam productionem ponētis omnibꝰ cauſis ꝛ ſic effectus naturalis quodammodo de neceſſitate euenit. Sed de hoc ar. ſequente.

¶ Ad decimumſextum negatur ꝯñā ad aliud dicitur ꝙ ipſum ſcire importat perfectionem: ſed ꝙ ipſum ſcire terminentur ad hoc obiectum vel illud hoc non eſt perfectionis. ad alia dictum eſt primo perſher. Notandum tamen quod ſecundū aureolū ꝓuidentia que differt ab arte dirigente aliquomodo res in finem non eſt ordo rerū in finem ſed p̄ſcire rationem ordinis rerum in finē ſed contra aliud eſt aliud ꝓuidere ꝛ ſcire: notandū etiā ſed. S. T. in p̄mo auerrois quo ad ſcientiam dei differt ab aliis phis quia negabat deū habere ſcientiam ſingulariū videtur tñ ſibi cōtradicere q2 vt dicit durādus primo celi agit gratias deo quia eum induxit in cognitionem veritatis quā longo tempore inuenitur nō potuit aut ergo deus induxit eū a caſu ꝛ ſic non eſſet regratiandus vel ꝑ ſe inq̄tū erat q̄dā ꝑſona ꝑticularis et tūc oportꝫ dicere ꝙ deus auerroim cognouit. Auicē vero ꝛ algazel dixerūt ꝙ deꝰ cognoſcit ſingularia ſz in vniuerſali. Forte parꝝ differūt iſte opiniones hāc ſūt inueſtigationem dicit cōmentator in. 10. metaphiſice eſſe nobiliſſimā vſ; ꝛ caldei maxime circa eā inſudarunt ſc; an deus cognoſcit ea que ſunt extra ſe. Quod dupliciter a q̄buſdē exponit̄. Primo an intelligat ea q̄ ſunt ab eo diſtincta 2. an eiꝰ cognitio terminetur ad res extra ipſum exiſtentes ꝛ de his dictum eſt ſupra.

AD quintū ſic ꝓcedit̄: videt̄ ꝙ neceſſitas in rebꝰ ſumat̄ ex ꝑte materie vel nō ex ꝑte finis q2 ab eo a q̄ res habet eſſe h; neceſſitatē ſ; res habet eſſe p̄ materiā ergo ꝛ neceſſitatē. Sed contra eſt philoſophus in fine ſecundi phiſicorū. ¶ Reſpondeo dicendū ꝙ duplex eſt neceſſitas quedam eſt abſoluta vt hoīem eſſe animal alia eſt neceſſitas ex ſuppoſitione ſiue conditionata. Neceſſitas que dependet ex cauſis priorībꝰ vocatur neceſſitas abſoluta vt quod aīal ſit corruptibile hoc eſt ꝓuenit ex eo ꝙ eſt ꝯpoſitū ex contrariis et alteratio noctis eſt neceſſarium ꝓpter motum ſo-

lis. Sed necessitas que est ex fine est conditionata. Quidā ergo negātes naturam agere propter finē vt dictum est. dixerūt ꝙ generatio rerū materialium prouenit ex necessitate absoluta materie vt puta si aliquis diceret ꝙ domus necessario fit taliter quia grauia nata sunt ferri deorsum leuia vero nō ꝛ ideo lapides graues ꝛ duri ponuntur in fundamento deinde fit paries ꝫ ponūtur ligna in tecto que leuia sunt. Similiter dicebant in naturalibus vt ꝙ homo habet pedes inferius propter grauitatem. Sed hec reprobat phūs qꝛ lapides ponuntur inferius propter finē ꝛ ligna superius vt domo preseruet a pluuijs ꝛ ita est in naturalibus vñ ꝙ serre sit talis hoc non est propter materiam sed vt bene diuidat ligna licet ergo aliqua necessitas proueniat ex parte materie illa tamen reducitur ad necessitatem finis. Sicut fit serra ex materia dura ideo vt bñ diuidat. Est ergo conclusio ꝙ necessitas in rebus naturalibus sumitur ex parte finis quia finis est causa causarū. Item finis se habet vt principium in demonstratiōe sꝫ necessitas ꝯclusiōis dependet ex necessitate principiorum ergo in agibilibꝰ ꝛ naturalibus necessitas non sumit̄ primo ex parte materie sed ex fine. Maior declaratur quia sicut si premisse sint vere necesse est conclusionē esse verā. Similiter etiam si finis est media sunt vel fuerunt sed non econuerso. Possunt enī esse media dato ꝙ nullus sequatur finis. Est tñ dissimilitudo qꝛ principium demonstrationis est tātum principium rōcinatiōis sed finis in agibilibus est principium rationationis ꝛ operationis.

¶ Notandū p̄terea ꝙ S. T. de potentia. q. 2. ar. 4. docet quō iudicādū sit de aliquo an sit possibile vel impossibile vno mō ex p̄te iudicātis. Alio ex p̄te eiꝰ de quo iudicatur q̄ntum ad primum dicitur ꝙ si sunt due scientie quarum vna cōsiderat cās altiores ꝛ alia minus altas iudiciū in vtraqꝫ non eodē modo sumetur sed secundum causas quas vtraqꝫ considerat vt patet in medico et astrologo vnde astrologus considerat causas supremas medicus autem proximas et medicus dat iudiciū de sanitate vel morte infirmi scd̄m virtutem nature ꝛ virtutē morbi. Astrologus vero scd̄m cās remotas scꝫ pōnē siderū. Et eodēmō est in proposito. Est enī duplex sapia scilicet mundana que dicitur phia que considerat causas inferiores scꝫ cās cātas et secundum eas iudicat. Et diuina que dicitur theologia que considerat cās superiores idest diuinas hoc est diuina attributa vt sapia bonitas ꝛ voluntas dei. ¶ Tunc dicitur ꝙ effectus quos solus deus facere potest non dicuntur possibiles vel impossibiles scd̄m causas inferiores. Effectus aūt causaꝝ scd̄arū scd̄m iudiciū theologi dicuntur possibiles ꝛ impossibiles scd̄ꝫ causas superiores scd̄m autem iudicium philosophi denominantur scd̄m cās inferiores. Et si consideretur illud iudiciū q̄ntum ad naturam eius de quo iudicat̄ sic patet ꝙ effectus debēt iudicari possibiles vel impossibiles scd̄m causas proximas cū acto cārum remotarū scd̄m cās proximas determinetur quas precipue effectus imitantur. Et ideo scd̄m eas sumitur iudicium de effectibus ꝛ hoc patet per simile de potentia passiua nam materia nō dicit̄ proprie loquendo in potentia ad aliquid remotum sicut terra ad ciphū sed ad propinquū vt aurū in potētia est ciphꝰ. Notandū preterea scd̄ꝫ. S. T. p̄ma parte. q. 19. ar. 8. Aliqui dixerūt necessitatē vel contingentiā prouenire a causa media vnde ea que deus producit per cās necessarias sunt necessaria ea vero que producit per causas contingentes sunt contingentia. Sꝫ contra effectus alicuius prime cause est contingens propter causam secundam ex eo ꝙ impeditur effectꝰ cause prime per deffectū cāe secunde sicut virtꝰ solis per deffectum plante impeditur nullus autem defectus cause secunde potest impedire quin voluntas dei effectum suum producat̄ et ideo dicit. S. T. de veri. q. 23. ar. 5. ꝙ contingentia effectuum non solum modo est propter contingentiam causarum secundarum sed magis propter dispositionem diuine voluntatis que talem ordinem rebus prouidit potest enī res contingens immediate ab eo creari. 2. si distinctio ꝯtingētiū a necessarijs referat̄ solū in causas secundas sequit̄ ꝙ hoc esset preter intentionē ꝛ voluntatem diuinam quod est incōueniens dicit tamē idē prima. q. 14. ar. 13. ad. 1. ꝙ effectus dr̄ cōtingēs ꝓpt̄ causam proximam contingentem licet causa prima q̄ est deus sit necessaria. Et in primo dis. 38. ar. 5. ad. 1. dicit ꝙ effectus habet necessitatem solum a causa proxima.

¶ Notandum preterea. Circa contingentiam rerū ꝙ quidam dixerunt non posse probari aliquid contingenter fieri licet quidā velint hoc probare per actus liberi arbitrij quia alias periret omne consilium sed hoc alijs videtur esse petitio principij quia admittens consilium circa aliqua agenda presupponit aliqua esse contingentia. Item nihil est prius ente ergo per nullum medium potest aliquid de ente probari. Quidam vt scotus dicunt ꝙ contingentia oritur ex actu diuine voluntatis ita ꝙ ex hoc aliqua contingenter eueniunt quia deus vult ea cōtingenter euenire. Et sic etiam ex hoc dicunt deum prescire futura ꝛ alteram partem contradictionis. Sed contra tunc deus non sciret determinate an fortes peccauit quia per voluntatem diuinam non determinat fortem ad peccandum. Sed dices ꝙ ideo hoc scit quia per voluntatem permittet fortem peccare. Contra permissio non est sufficiens determinatio ad alterum contradictoriorum contingentium. Forte dicis ꝙ in peccato est substantia actꝰ peccati ꝛ illā deꝰ vult ꝛ sic cognoscit certitudinalit̄ fortem esse peccaturū cōtra. In malis deꝰ ꝑ volūtatē suam nō detiat̄ nr̄aꝫ volūtatē ad subām actꝰ mali. Sed alit̄ arguit̄ qꝛ vel ꝓueniēdo actū volūtatis diuine ꝑ intellectuꝫ a sīp̄s cōtingēter erit vel non erit et q̄dcunqꝫ istorū dꝫ sequitur ꝙ aliqꝰ futurū eueniet vel non eueniet seclusa voluntate dei. Forte dicis ꝙ neutrū contradictoriorū est concedendum in futuris añ determinatiōnē voluntatis diuine cōtra sequeretur ꝙ añ voluntatē diuinā primū principiū nō eēt verum et loquimur hic sicut ipse loquitur de prioritate quā admittit in omnibus. Itē tūc in deo eēt quedā potentialitas qꝛ prius est deū velle futurū cōtingens q̄ ipm determinate cognoscere ergo in nullo priori intellectꝰ suus est potentia ad sciendū futurū cōtingēs.

¶ Cōtra hec arguit̄ p̄io ꝓbando ꝙ nihil est contingens contingentia naturali qꝛ res fiunt ex aliqua cā q̄ naturaliter nō ꝑt impediri q̄ fiunt necessario antecedēs pꝫ qꝛ nec voluntas nec scīa dei ꝑnt impediri. Forte dicis sicut videt̄ dicere. Iero. ꝙ nō est verisimile deum habere sciētiā ꝑticularium vt sciat q̄t pulices nascant̄ vñ inquit non sumus tā fatui adulatores dei. Et tñ secundū aristotelē non est in oībꝰ cer

tudo mathematica sed scientia ē impossibilium aliter se habere et sic non est de contingentibus. Sz hec sunt contra articulum pcedētē nec valet dicere ois euenire necessario solum ex suppositione qz tunc tolleret meritū ideo em̄ necessario continuans actum nihil meretur de nouo quia per aliquod tempus necessario continuat. Itē frustra est dē cōsilium cōtra illam necessitatē suppōnis ergo p hoc destruitur policia ita bene sicut per necessitatē absolutam antecedens patet qz nullus vnq̃ consiliū fecit vt necessarium ex suppositione ista non fieret. Forte dicis q futurum contingens nō dicit cōtingēs per respectū ad cām primā vt sortē esse peccaturum non ē contingēs qz deus hoc scit cū de⁹ sit quedā cā necessaria sz dr eē cōtingēs per respectū ad cām proximā primā siue secūdā. iz sit necessariū p respectū ad cām primā.

Contra hoc obijcitur per argumenta cōmentatoris factā cōtra auicēnam probādo q non sit possibile aliquid esse necessarium respectu alicuius z cōtigenis respectu alterius qz illo dato sequit q aliquid est in natura q nō est nāliter necessariū neq̃ nāliter contingens. Probatur capto illo qd respectu diuersorum est necessarium et contingens. Tūc tūc dē quod nāliter est aliquale cuicunq̃ cōparet ipm est tale ergo si illud quod pri⁹ est igneum naturaliter est cōtingēs cuicūq̃ cōparet ipm erit contingens sicut ignis qui est calidus respectu cuiuscunq̃ rei.

¶ Secundo arguitur ad idē qz bñ sequitur a est cōtingenter futuru ergo potest non fore. Et sequit est necessariū ergo non pt nō fore ista aūt implicant contradictionem. Forte dicis q nō qz hoc est respectu diuersorum. Cōtra impossibile est q a diuersis cāis duo 2dictoria verificētur. Alias ego possē vificare vnū z tu reliquū. Itē si a potest nō fore ponat in eē q̄ facto pz q nō sit a deo q̃ nō erat necēm respectu dei. Itē tūc oīa futura per respectum ad aliquā cām absolute necessario euenirent et sic fortes absolute necessario peccabit respectu dei. Item tūc mundus qui dependet a solo deo factus fuisset necessario qz cā eius proxima scz deus est necessaria. Item deus scit aliqua contingenter euenire ergo respectu sue scientie aliqua contingenter eueniunt.

¶ Tertio arguit ad idē qz si cā mouens in q̃tū mota necessario mouet tūc necessario mouet. Capio ergo cām q̄ immediate est a deo illa necessario mouetur a deo ergo illa necessario mouet aliam cām et sic deueniēdo vsq̃ ad vltimā si prima sit necessaria oēs intermedie erunt necessarie. Item res prius est a deo q̃ a cā secunda ergo in illo priori habebit necessitatem quia erit a solo deo sed cā posterior nō potest sibi dare esse cōtingens qz iā habet conditionē repugnātem ergo null⁹ erit effect⁹ cōtingens. Item deus pt oīa contingentia producere se solo ergo res nō sunt necessarie dato q cōparentur ad cām primam.

¶ Quarto si res non necessario euenirent absolute sequeretur q motus posset habere vltimum instans sui esse quia suppono q motus petri nūc sit tunc quero an petrus absolute possit post hoc non currere et si sic ponatur in esse. Tūc sic motus petri nunc est p casum et post hoc nō erit ergo habet vltimū instans sui esse. Item aliquando necessarium erit asinū fuisse ergo iste asinus necessario erit. antecedens pz quia post mortem istius asini verum erit dicere necesse est istum asinum fuisse et loquor de necessitate naturali.

¶ Quinta necessitas que est ex fine est necessitas suppositionis si ergo in rebus naturalibus soluz est necessitas ex fine vt dictum est sequeretur q nulla esset necessitas absoluta in naturalibus quod tamē est falsum quia necesse est absolute compositum ex cōtrarijs corrūpi. Itē hominē esse hominē est necessarium absolute z tñ hoc non est necessarium ex fine qz nullus est finis propter quē hō est homo. Finis enim est gratia cuius aliquid fit. Sed hominem esse hominē a nullo fit. Item in mathematicis est necessitas z tamē ibi nō est finis nullus enim est finis q̄re triangulus habet tres angulos zc. Item secluso oī fine necesse est compositū ex contrarijs corrūmpi igitur. Item corruptiones rerū vt mors z defect⁹ non habent causam per se ergo non habent finem z tamen necesse est aliquas res corrūpi quia habēt determinatā periodū. Similiter q homo sit mortalis non est propter finē sed propter materiam. Forte dicis q etiā a materia est necessitas in rebus naturalibus hoc est contra philosophum z commentatorem hic: vnde ait sic qz tunc in animalib⁹ habentibus testā tota testa esset inferius propter suam grauitatem q tamen est falsum tum quia materia est causa contingentie potius q̃ necessitas. S. T. prima parte. q. 86. arti. 3.

¶ Sexto tūc omnia in naturalib⁹ essent necessaria z nulla essent cōtingētia quia in omnibus est necessitas ex suppositione finis. Item si aliqua essent contingentia vel essent contingentia quando sunt vel quando non sunt non primum patet per phm̄ primo perihermenias qz omne qd est qñ est necesse est esse nec secundum p illam regulam artis obligatorie posita falso contingenti de presenti in instāti negādū est ipsuz esse que regula probat sic qz per hoc q illud positum sustinēdum est tanq̃ verū q̃ sustinēdū est p aliquo instāti p q̄ est possibile nō aūt est verū possibile p illo instanti p quo est positum quia si esset possibile pro illo instanti posset esse verum. Et tunc vel per motum vel mutationem sed neutro modo quia motus non est in instanti nec mutatio est in aliquo instanti ad oppositum eius quod tunc inest quia simul sunt mutatio et terminus mutationis.

¶ Septimo secundum phm̄. 10 methaphisice illud quod est primum in omni genere est mensura oim que sunt illius generis. Sed diuina potentia est prima potentia ergo secundū eam debet aliquid iudicari possibile vel impossibile. Item quanto causa magis influit in effectum tanto secundum eam magis debet iudicium sumi. Sed causa prima magis influit in effectum q̃ causa secunda ergo secundum cām primā magis debz iudicari de effectu. Effectus ergo iudicandi sunt possibiles vel impossibiles scdm̄ cās superiores. Item illuminare cecum est impossibile secūdū causas inferiores. Et tamen hoc est possibile cum quādoq̃ fiat ergo non est iudicandū si aliquid impossibile sit secundum causas inferiores sed scdm̄ causas superiores. Item mundum fore fuit possibile anteq̃ mundus esset non aūt fuit possibile secundum causas inferiores ergo zc.

¶ Octauo diuisibilitas est quedam proprietas continui sibi necessario cōueniēs z nō propter aliquē finē. Itē necessitas est ex illo p quod aliquid pōt demonstrari esse tale sed per q̃libet causam pōt aclusio demonstrari ergo per q̃libet cām res pōt dici necessaria. Itē res naturalis nō pōt esse sine causa materiali nec sine formali ergo habz ex istis necessitatem.

¶ Ad primũ dicendũ ꝙ scientia dei non imponit rebus necessitatem. n licet scientia dei non possit mutari possum eam per liberum arbitrium facere ꝙ deus nunq̃ sciuerit me peccaturũ. et ideo quidam dicunt ꝙ scita a deo mutabiliter eueniunt. qui licet scientia dei non possit mutari tamen scita a deo possunt euitari. Ad illud quod tangit̃ ex ihero dicit̃ ꝙ incõueniens enim ita esse sollicitũ de oibus animalib⁹ sicut de homine. Et per hoc pz ad alia deus enĩ intuetur res quasi presentes. Et ideo sicut presentia rei non tollit meritũ ita nec dei prescientia. Ad aliud dicitur ꝙ non dicimus eandem rem esse necessariam absolute et cõtingentẽ sed bene est necessaria ex suppositione et non ꝯtingens per respectum ad deũ pro quo ordine sue sapientie exire non potest.

¶ Ad secundũ dicitur ꝙ argumenta procedunt ex malo intellectu vt patuit in corpore articuli vnde res per respectũ ad deũ non habent ordinem fallibilem et ideo p respectum ad deũ dicunt̃ habere quandam necessitatẽ non absolutã q̃n posset deus se solo omnia annichilare. et ideo deus non dicitur causa contingens nec effectus eius dicitur ab eo contingens phisice. Secundo dicicitur ꝙ per respectuz ad cãm secũdam effectus dicunt̃ contingentes et a deo dicuntur libere producti et non necessario absolute. Tertio dicitur ꝙ illa que immediate fiunt a deo semper fiunt sed illa ad que deus ordinauit causas secũdas non semper eueniunt quia possunt impediri. Et per hoc patet ad tertium.

¶ Ad quartum dicendũ ꝙ non est possibile in sensu composito motum nunc esse et post hoc non fore quia partes sunt incompossibiles. Ad aliud dicitur negã do consequentiam.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ in rebus naturalibus aliquid nunc fit necessario non absolute sed ex fine vt ꝙ hoc lignum corrumpatur non est necessarium absolute: sed bene est necessariuz supposito ꝙ forma ignis debeat introduci in eo. Secundo dicitur ꝙ necessitas que est ex principiis essentialibus vel que est ex fine absolute necessario potest dici necessitas absoluta reperta in rebus naturalibus vñ. S. T. dicit libro secundo contra gentiles c.30 rem esse corruptibilẽ et eciam esse est necessarium absolute. Et si dicatur deus potest ipsum annichilare ergo non est necessarium absolute: ista consequentia nihil valet in phisica quia phisicus iudicat de rebus secunduz causas naturales. Tertio dicitur ꝙ hic nõ loquimur de mathematicis. Quarto dicit̃ ꝙ secluso fine nulla esset actio: deinde dicitur ꝙ defectus et similia habent finem licet non per se primo intendantur quia corruptio vnius est generatio alterius et ideo per accidens intenditur S T. libro tertio contra gentiles. c.6. et de po.q.3.ar.6.ad.19 dicit ꝙ priuatio vel corruptio est preter intentionem nature particularis non autem vniuersalis.

¶ Ad.6. pz ex dictis. 2. dicitur ꝙ contingẽtia sunt contingentia quando sunt vnde philosophus dicit 9. methaph. et S. T. lec 3 ꝙ aliquid est possibile et quando est et quando non est ꝙ enim aliquid sit possibile quando est patet quia aliquis qui non operat̃ habet artem per quam potest tunc operari. Et aliquis libere operatur ergo pro tunc potest non operari. Forte dicis ꝙ nõ sed prius potuit facere ꝙ tũc non operaretur Et ideo dicitur libere operari. Et sic dicit Occam contra quem multipliciter argumẽtatur gregorius in primo distinctio. 38 quia secundum eum angelus in primo instanti potuit peccare et tamen non potuit prius vitare peccatum quia prius non erat. Sed queritur de veritate huius Aliq̃d simul et semel potest esse et non esse. Quidam eam concedunt in sensu diuiso. Sed contra inquit Gregorius quia sua de inesse est impossibilis et ipsa est falsa in sensu composito ergo non debet concedi in sensu diuiso et ideo dicit ꝙ non sequitur aliquid quãdo potest esse potest non esse ergo aliquid simul et semel potest esse et non esse: licet posset concedi copulatiue ꝙ aliquid simul potest esse et potest non esse. Posset dici ꝙ prima non ponitur in esse per vnam cathegoricam sed per diuersas partes Sicut et ista iste anime possunt esse create demonstrando secundũ eum omnes quaruz quelibet est creabilis. Tunc ad argumenta dicitur ꝙ illud dictum est verum in sensu composito et in sensu diuiso si sit de conditionato predicato quia sortes necessario est ens si est ens falsa tamen est in sensu diuiso si sit de temporato subiecto deinde dicitur ꝙ oppositum illius quod nunc est verum potest esse verum absolute non per aliquã successionem tñ. Et ideo diuisio facta nichil valet.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ comparatio possibilis ad potentiam non est sicut mensurati ad mensuram sed sicut obiecti ad potentiam contingit tamen diuinam potentiam omnium potentiarum esse mensurã Ad aliud dico ꝙ licet causa prima maxime influat in effectum tamen eius influentia per causam proximam determinat̃ et specificatur et ideo eius similitudinem imitatur effectus. Ad aliud dicitur ꝙ q̃uis illuminare cecum sit deo possibile non tamen potest dici omnino possibile. Ad aliud dicendum ꝙ mundum fore fuit possibile respectu causarum superiorum dicitur secundo ꝙ istud dictum mundum fore est possibile non solum secundum diuinam potentiã activam sed etiam secundum seipsum quia termini non sunt discoherentes.

¶ Ad octauum dicenduz ꝙ diuisibilitas est ꝑpter formã que est finis materie. ad aliud dicit̃ ꝙ vltima demonstratio est per primam causam que est finis. Et nota ꝙ finis est posterior in executione et ideo necessitas que est ex fine est a cã posteriori. Quidam querunt vtrũ res dicat̃ impossibilis quia cã agens nõ potest eaz producere vel quia res in se producibilis non est quidam dicũt ꝙ res sunt possibiles propter oĩpotentiam dei sic ꝙ oĩpotentia dei est cã possibilitatis rerũ et tamen econuerso se habet impossibilitas scz ꝙ non ideo aliquid est impossibile fieri quia deus facere non possit sed quia res facere nõ potest Sed contra hoc potest obiici quia possibilitas non est aliud q̃ʒ non implicatio ꝯtradictionis sʒ hoc orit̃ immediate ex terminis et non aliunde vt ꝙ totum sit maius sua parte Item in mathematicis multa sunt possibilia et tamẽ illa possibilitas non sumitur ꝑ respectum ad omnipotentiam dei Sed contra omnis potentia denominat suum terminum vnde ab intellectu res dicuntur intelligibiles ergo res dicũtur possibiles a potentia dei. S. T. de potentia. q.1. ar.3. dicit ꝙ possibile et impossibile dicitur tripliciter. vno modo secundum aliquam potentiam actiuã vel passiuam Secundo secundum seipsum quando scilicet predicatum non repugnat subiecto. Tertio dicitur possibile scd̃m potentiam mathe. que est in geometricis prout dicitur linea potentia cõmensurabilis ꝙ

quadrati ei⁹ est ꝯmẽsurabile. Primo ergo mõ res dicuntur possibiles a potentia dei vel ab alia causa.

¶ Sequitur tertius phisicorum.
Quoniam autem natura.

¶ Circa tertium phisi. queruntur quinqꝫ. Primo an motus conuenienter diffiniatur. Secũdo an motus sit eiusdẽ essentie ꝛ predicamenti cum suo termino ad quem. Tertio an motus distinguatur a mobili. Quarto an sit dabile aliquod infinitum. Quinto an sit dabile infinitum a deo factibile.

Ad primum sic procedit videt ꝙ motus nõ bñ diffiniat dicẽdo motus est act⁹ entis in potẽtia scdm ꝙ hmõi qꝛ mot⁹ localis est act⁹ entis in actu cũ mot⁹ sit qdã actus existẽs in nobili ergo mot⁹ nõ debet dici actus entis in potentia. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum postq̃ determinatum in p̄cedentibus de principiis rerum et scientie nunc tra-ctandũ est de motu in isto tertio. Et in quarto deter-minabitur de consequentibus motum quia tamen infinitũ immediatius consequitur motũ ideo in isto libro simul determinatur de motu ꝛ de infinito.

Pro quo sciendum ꝙ scientia naturalis est de natura quia ergo in diffinitione nature ponitur motus ideo necessario determinat de motu. Tuz quia ignorato motu necesse est ignorare naturaz qꝛ ignoratis partibus diffinitionis ignoratur diffinitio ꝛ diffinitum. Tum quia cõsiderans causam per se habet cõsiderare effectum per se sed motus est effectus per se ipsius nature ergo ad phisicũ pertinet considerare de motu. Et per idem p̄robatur ꝙ habet considerare infinitum locum ꝛ tempus quia ista cõsequunt motũ vacuũ autem consequitur motũ secundum opinionem antiquorum ideo etiã in quarto phisi. determinat de vacuo.

¶ Notandum preterea ꝙ locus vacuum ꝛ tempus se habẽt ad motum extrinsece vnde locus extrinsece mensurat motum ꝛ similiter tempus ideo de istis non determinatur in hoc tertio infinitum autem est ratio intrinseca motus quia motus in infinitum diuidi potest ꝛ motus est continuus modo in vna diffinitione continui ponitur infinitum cõtinuum vno modo diffinitur ꝙ est diuisibile in infinitum. Alio modo cuius partes copulantur ad vnum terminum cõem ꝛ sic infinitũ non ponit in sua diffinione.

¶ Notandum preterea ad sciendum quid sit mot⁹ tres ponũtur diuisiões a phõ. Prima entium aliud est potentia aliud est actus ꝛ hec non est per diuersa genera entiũ quia potentia ꝛ act⁹ inueniunt in quolibet genere. Secunda diuisio est ipsius entis in decem predicamenta. Motus autẽ cõtinetur sub scdo membro prime diuisionis ꝛ sub quattuor generibus secunde diuisionis. Est enim motus secundum substantiam q̃titatem qualitatem ꝛ vbi vnde in istis p̄dicamentis reperitur motus qui non est preter res ad quas est motus que quidem res sunt de altero istorum p̄dicamentorum tantum. Unde sciendũ ꝙ omne imperfectum cadit sub eodem genere cum perfecto non sicut species sed reductum sicut materia prima est reductiue in genere substantie sed motus est actus imperfectus ergo est in eodem genere et predicamento cum suo termino: non enim potest esse extra quodlibet predicamentum quia aliás non esset ens quod per decem predicamenta sufficienter diuiditur. Hijs autem generibus inquit S. T. hic non est accipere aliquid ratiõe vniuocum ꝛ ideo motus non potest esse genus ad diuersa predicamenta. Quod autem in predictis predicamẽtis possit esse per se motus patet quia i[n] eis aliquid potest exire de imperfecto ad perfectum esse alicuius forme.

¶ Notandum preterea ꝙ 3 diuisio quaꝫ ponit philosophus est ipsius ad aliquid. Nam motus aliquo modo ad hoc genus pertinere videtur inq̃tum mouens refertur ad mobile. Ad huius intellectum considerandum est secundum. S. T. ꝙ cum relatio habeat debilissimum esse quia consistit tantum in hoc ꝙ est ad aliud se habere oportet ꝙ super aliud accidens fundetur quia perfectiora accidentia sunt propinquiora substantie et eis mediantibus alia accidẽtia substantie insunt maxime autez super duo fundatur relatio scilicet super q̃titatem ꝛ actionem ꝛ precipue super numerum cui competit prima ratio mensure vt duplum et dimidium et super actionem et passionem vel secundum ipsum actum sicut calefaciens dicitur ad calefactum vel ꝙ est egisse sicut pater refertur ad filium quia genuit vel secundum potentiã agendi sicut dominus ad seruum quia potest eum cohercere hanc diuisionẽ ponit philosoph⁹ sub istis verbis scilicet ꝙ ad aliquid aliud quidem est secundum superhabundãtiã ꝛ defectum aliud est secũdum actiuum ꝛ passiuum vt motiuum ꝛ mobile et ad hoc secundum membrũ pertinet motus. Ex his ergo patet ꝙ motus est actus secundum aliquid scꝫ secundum. 4. predicamenta et ꝙ est alicuius scilicet ipsius mobilis.

¶ Notandum preterea ꝙ duplex est actus quidam est actus purus vt deus qui est actus perfectus ꝛ sic etiam illud quod est in termino ad quem dicitur esse in actu ꝛ simpliciter tale. Alius est act⁹ imperfect⁹ ꝛ permixtus potẽtie vt actus qui adhuc est ĩ fieri et sic calefieri est quidam actus ipsius aque secundum ꝙ procedit de esse imperfecto caloris ad esse perfectum vnde aqua anteq̃ calefiat est in potentia vt calefiat ꝛ vt sit calida sed quando calefit tunc non est in potentia vt calefiat sed actu calefit et est in potentia vt sit perfecte calida. Ex quo patet ꝙ motus est actus quia per eum res dicitur actu calefieri. Est autem actus entis in potentia quia semper reperitur in ente in potentia quia licet idem quandoqꝫ sit in actu ꝛ in potentia non tamen secundum idem vt puta actu calidum est in potentia vt frigefiat. Ex quo patet ꝙ motus conuenienter diffinitur dicẽdo ꝙ est actus entis in potentia secundum ꝙ in potentia.

¶ Et notandum ꝙ triplex est actus primus quidã est actus primus quo ad fieri ꝛ sic motus potest dici actus primus ꝛ forma per motum producta act⁹ secundus. Alius est actus primus in essendo et sic forma substantialis est actus primus accidentalis vero actus secundus. 3. dicitur actus primus prioritate cause formalis ad suum actum et sic anima dicitur actus primus corporis animati et viuere act⁹ secundus. Ex his patet ꝙ antiqui male diffinierunt motum dicentes motus est exitus de potentia in actum non subito quia exitus est species motus genus autem non diffinitur per speciem. Tum quia subitum in sua diffinitione habet tempus. Est enim

subitus ꝙ sit ĩ indiuisibili temporis sed tempus diffinitur per motum ergo motus non bene diffinitur per subiectum. Et notandum ꝙ motus diffinitur per suum subiectum scʒ ens mobile quod ad duo potest cõparari scʒ ad motũ et sic est in actu et ad terminum cõpletũ ipsius et sic est ĩ potẽtia q̃diu mouetur. Ex quo patet ꝙ illud quod ẽ in potentia tantum non dicitur moueri nec illud quod est in termino perfecto sed illud quod partim est sub actu termini ad quem et sub actu termini a quo.

¶ Contra hec arguitur et primo probatur ꝙ ignorato motu non est necesse ignorare naturam quia secunda pars est falsa scilicet necesse est ignorare naturam ergo tota ista propositio ẽ falsa ignorato motu necesse est ignorare naturam. Antecedens patet quia contingens est ignorare naturam. Item omne prius potest cognosci ante suum posterius sed natura est prior motu ergo potest cognosci ante motum. Forte dicis ꝙ licet natura q̃tum ad id quod est et quo ad suum absolutuʒ possit cognosci ante motũ nõ tamẽ ĩ ratione nature quia vt sic importat respectũ ad motum et operationem. Cõtra sequeretur ꝙ tertius liber phi. deberet precedere secundum. Item natura vt sic est causa motus ergo natura vt sic ẽ prior motu secundum naturam. sed prius potest per abstractionem intellectus cognosci sine posteriori. Itẽ natura et motus habent distinctos conceptus ergo vnus potest esse sine alio immo hoc videtur esse necessarium quia plures operationes non sunt simul ĩ intellectu ergo cognitio nature et cognitio diffinitiua motus non sunt simul. Item si natura cognosceretur per motum sequeretur ꝙ naturam esse posset demonstrari quod est contra philosophum in p̃ncipio secundi phi.

¶ Secundo natura diffinitur per quietem et nichil ominus potest cognosci sine quiete ergo licet motus ponatur in diffinitione nature non sequitur qui possit cognosci natura sine eo. Antecedens patet quia ille qui nunq̃ vidit lapidem quiescere potest scire ꝙ secundum suam naturam est grauis videndo eum descendere. Item angulus acutus diffinitur per angulum rectum vnde dicitur ꝙ angulus acutus est ille qui est minor recto et tamen potest cognosci sine recto immo põt eẽ sine recto vt si abscindatur medietas ãguli recti tũc remanet angulus acutus. Item subiectum potest cognosci sine proprio accidente vt homo sine beatificabili ergo natura potest cognosci sine suo per se accidente scilicet motu. Itẽ secundum phm̃ 7. metha. T. C. 4. subã ẽ prior accidente noticia diffinitione ꝛ tempore. Sed natura est substãtia est et motus accidens igitur.

¶ Tertio arguitur ꝙ motus nõ sit actus quia si sic tunc omne quod mouetur esset in actu et non in potentia m̃ꝫium hmõi quod tamen est contra diffinitionem motus. Et patet sequela quia omne tale habet motum qui est actus. Item omne imperfectum est in potentia sed motus est imperfectus vnde perficitur per terminum ad quem: ergo habet rationem potentie et non actus. Item potentia est actus entis in potentia secũdũ ꝙ hmõi. Potẽtia enim p respectum ad formam in qua est: est quidam actꝰ. Sequitur ergo ex diffinitione ꝙ motus sit potẽtia. Itẽ hec est vna reduplicatiua scilicet motus est actus entis in potentia secundum ꝙ in potentia cuius exponentes sunt false quarum vna est si aliquid est in potentia in eo est actus ꝛ motus: ꝛ omne ens in potentia habet actum quod est falsum de quiescente.

¶ Quarto quod est actus entis in potentia non est actus entis in actu ergo impossibile est ꝙ motus sit actus et ꝙ sit in ente in potentia. Itẽ si esset actus maxime esset actus mobilis inq̃tum est mobile sed hoc est falsuʒ quia aliquid ẽ mobile sine motu lapis enim quiescens est mobilis et tamen non habet motum ergo. Item generatio est quidem motus et tamen non est actus entis in potẽtia. Probatur quia res quando generatur tunc actu est: ergo non est in potentia et capio generationẽ non pro dispositione: sed pro introductiõe forme substãtialis. Item quãdo calor intenditur tunc ibi est motus et tamen nõ est actus entis in potentia quia subiectũ iã actu habe calorem: forte dicis ꝙ est in potentia ad calorẽ magis intensum. Contra sequeretur ꝙ aqua tepida semper moueretur et calefieret quia est ĩ potẽtia ad calorem magis perfectũ ergo ꝛ cetera.

¶ Quinto vel motus est actus perfectus vel ẽ actus imperfectus non secundum quia omnis actus ẽ perfectio quedaʒ ergo nullus actꝰ est imperfectus. Itẽ motꝰ est actus mouentis quia mouens p̃ducit motum ergo non est actus entis in potentia. Item actio est ĩ mouente ergo et motus quia actio in motu fundatur añs p3 qꝛ denoĩat agentẽ ergo ꝛc.

¶ Sexto arguitur ꝙ motus est per se in p̃dicamẽto et nõ solum reductiue qꝛ scd̃m phm̃ hic motus est de genere continuorum: ergo. Item ad quatuor predicamenta vel ad tria est per se motus ergo motus per se est ad aliqua predicamenta et vltra ergo motus per se est in aliquo predicamento. Itẽ. S. T. in 4. dis. 1. q. 1. ar. 4. q. 2. p̃mũ dicit ꝙ ẽ ĩ p̃dicamẽto passionis nec significat rem magis imperfectam vel sub modo imperfectiori q̃ passio ergo est ita per se in predicamento sicut passio vel calefieri quod si concedas contra nullum postpredicamentũ est per se in predicamento sed motus est postpredi. in logica. Item arguitur ꝙ philosophus non sufficienter diuidit ad aliquid quia nullam facit mentionem de similitudine et relationibus fundatis in qualitate. Septimo arguitur ꝙ motus sit vniuocum quia omnes motus mensuratur p vnum vniuocum scilicet p tẽpus. Et S. T. dicit. in. 2. dis. 2. q. 1. ar. 1. ad tertiũ ꝙ motus vniuocatur ad minus in intentione generis. Et e in primo sen. dicit. D. ih. q 4. ar. 2. ad. 2. ꝙ omnes species motus equaliter conueniũt in rõne communi motꝰ licet motꝰ localis sit prior aliĩs motibus. Sed motus reperitur in diuersis p̃dicamẽtis ergo aliquid ẽ vniuocũ ad ea q̃ ponuntur ĩ diuersis predicamentis. Itẽ motꝰ in tota sua cõitate hic diffinitur quidditatiue ergo est vniuocum et ens p se quia solum tale diffinitur.

¶ Ad primum dicendũ ꝙ necesse dicit necessitateʒ suppositionis siue cõsequentie ꝛ non consequentis. Ad aliud dicitur ꝙ prius a quo non conuertit subsistendi cõsequẽtia potest intelligi sine posteriori de aliĩs autem non est necesse. Ad aliud dicitur ꝙ secũdus liber ponitur añ tertiũ qꝛ cã p̃cedit effectũ. Ad aliud dicit a q̃busdã ꝙ motus ꝛ natura simul cognoscuntur vno actu vel dicitur quod cognoscũtur diuersis actibus adinuicem ordinatis. Ad aliud patuit. 2. phi. Et si dicatur naturam esse est p se notũ ergo nõ cognoscitur per motum de hoc dictum est supra Antequam enim cognoscatur propositio per se no

fa oз cognoscere ẽminos ꝛ ideo non valet cōseq̄ntia.

¶ Ad secūdum dicitur ꝙ natura nō perfecte cognoscitur sine quiete quies autem cognoscitur per motū sicut priuatio per habitum. ꝛ ideo aristoteles non dixit quod ignorata quiete necesse sit ignorare naturam. Ad aliud dicit̄ qꝺ angulus acutus nō cognoscitur diffinitiue nisi per rectum vel nisi aliter diffinitur. Sed tunc queritur nunquid natura posset diffiniri per genus ꝛ differentiam sine motu dicendum qꝺ non. Ad aliud dicitur qꝺ subiectum nō pōe cognosci sine ꝓprio accidente quod ponitur in sua diffinitione Sed contra eadem sunt principia essēdi ꝛ cognoscendi sed accidens non est principium essendi substantie igitur nec cognoscendi. Dicendum quod maior est vera de principio cognoscendi ꝑ prior. Natura autem non sic cognoscitur licet quidam dixerint qꝺ motus est quodāmodo causa finalis ipsius nature vel ꝙ naturam esse principium motus est causa finalis nature. Ad philosophum dicitur ꝙ substantia secūduȝ ꝙ genus generalissimum ab intellectu cognoscitur ante accidens.

¶ Ad tertium patet satis ꝛ Notandum quod subiectum motus semper est ens in actu sed in generatione subiectum est materia que est pura potentia S. T. de po. q. 3. ar. 2. Ad aliud dicitur qꝺ motus si comparetur ad subiectum sic habet rationem perfectionis. Aliomodo comparatur ad terminum ad quem ꝛ sic habet rationem perfectibilis ꝛ potentie ꝛ primo modo rationem actus. Nec inconuenit idem habere rationem potentie impure ꝛ actus Et per hoc patet ad aliud ꝛ li. inquantum capitur hic specificatiue.

¶ Ad quartum negatur antecedens quia respectu diuersorum est in actu per motum ꝛ in potentia ad terminum ad quem Ad aliud dicitur vt prius. Omne enim mobile ordinatur ad motum tanquam ad finem propinquum ꝛ ideo motus dr̄ actus eiꝰ. Ad aliud quidam dicunt ꝙ diffinitio motus non conuenit generationi. Sed contra aristoteles post diffinitionem motus exemplicat de generatione. Forte dicis qꝺ capit generationem pro preuia dispositione Contra sic non distinguitur ab alteratione. Aliꝗ dicunt qꝺ exemplorum non requiritur veritas quia gn̄atio nō est proprie motus sꝫ mutatio. Sed dicitur qꝺ generatio est actus entis in potentia sciꝫ ipsius materie secundum qꝺ est in potentia idest secundum ꝙ prius erat ista forma substantiali priuata. Ad aliud dicitur quod ad motū non sufficit subiectum esse in potentia ad aliuꝫ terminum sed requiritur actus imperfectus existens in subiecto tendente continue ꝛ fluente ad vlterius complementum si sit motus acquisitiuus vel ad vlteriorem diminutionem si sit motus remissionis. Et hec diffinitio conuenit omni motui siue sit generatio siue corruptio augmentatio vel diminutio vel motus localis violentus seu naturalis.

¶ Ad quintum dicitur quod aliqua perfectio secundum aliquid est imperfecta: vt nigredo dicit perfectionem tamen pro quanto dicit priuationem albedinis dicit imperfectionem ꝛ ita de motu dicatur per respectum ad terminum. ad alia dicetur in articulo sequente.

¶ Ad sextum videtur quibusdam quod motus sit per se in predicamento quia de motu est scia / scientia autē est vniuersalium ergo motus ē quoddā vniuersale. Sed contra de linea visuali est scientia ꝛ tamen non est per se in predicamento non enim est ꝑ se in predicamento quātitatis nec est per se in alio genere quia eadē scientia est de gn̄e ꝛ sp̄e. Si ergo linea visualis esset per se species q̄ntitatis continue tunc pertinent ad geometriam Et si esset species qualitatis pertinene ad methaphisicam que considerat q̄litatem in rōe ētis. Sꝫ dices linea visualis est ens per se alias de ipsa non esset scientia. Cum de ente per accidens non sit scientia dicendo autem linea visualis hoc totum est ens per accidens cum addat supra lineam differentiam accidentaleȝ Hic dicitur quod dupliciꝫ aliquid dicitur ens per accn̄s primo quia est aggregatum ex hijs que contingenter vniuntur ꝛ de tali ente per accidens non habetur scientia. Aliud est ens per accidens quando aliqua necessario vniuntur licet sint diuersorum predicamentorum ꝛ de tali ente potest haberi scientia vt patet sciendo hoīem esse risibilē Quidam dicunt qꝺ ex subiecto ꝛ proprio accidente vt puta quātitate non fit ens per accidens ꝛ ita dicunt de proprio passione ꝛ subiecto. Sed hoc videtur esse contra. S. T. opus. 42. ca. 4. vbi disputat contra commentatorem reprobando dimēsiōes interminatas. Preterea philosophꝰ. 5. metha. T. C. 19 dicit quod motus non dicitur quātus nisi ꝑ accidens ꝛ ideo non est per se in predicamento q̄titatis ergo non est dicendum ꝙ sit per se in aliquo predicamento. Sed contra S. T. opus. 44 ca. 3. dicit ꝙ motus est essentialiter continuus ꝛ successiuus ꝛ quod eius essentia in successione consistit ergo ista predicatio ē essentialis motus est continuus ergo ibi predicatur genꝰ de specie. Negatur consequentia deinde dicitur ꝙ diuidendo ad aliquid philosophus non facit mentionem de relatione fūdata super qualitatem qꝛ nō est relatio nisi equiparantie vel sub quantitate continetur qualitas quia etiam in qualitate reperitur motus scꝫ motus alterationis. S. T. dicit ꝙ hic fit mētio de quātitate quia ipsa potest esse mensura alicuius exterioris. Et ideo aliquo modo cōuenit cum ipso ad aliquid magis quam qualitas.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ licet motus possit aliquo modo dici vniuocum hoc tamen non est contra nos quia non est genus nec per se in predicamento cum sit ens imperfectum.

AD secūdū si producitur. Videt̄ ꝙ motꝰ non sit eiusdem essentie ꝛ predicamenti cum termino ad quē quia ex ꝓcedentibus dictum est ꝙ motꝰ est ad aliquid ꝛ ꝓpter hoc superius posita fuit t̄tia diuisio ꝛ vltra ꝙ oīs motꝰ ē ī ꝓdicamēto ad aliquid. Terminꝰ autem ad quem non est illius predicamenti igitur sed contra ē philosophus. ¶ Respondeo dicendum ꝙ de quidditate motus diuersi sunt modi dicēdi vt recitat albertus hic. Quidam enim dicunt motum esse in predicamento actionis Quidā eni considerauerunt motū ꝑ cōparationem ad ipꝫ mobile sm̄ eē receptū qꝺ habet in mobili Et isti dixerunt motum esse in genere passionis. Aliꝗ cōsiderauerūt motū ꝑ ꝯparatioē ad mouēs a q̄ ꝓcedit tanꝗ actꝰ mouētꝫ. Et isti dixerūt motū eē de genere actionis. Tertij considerauerūt motum non per habitudinem ad mouens vel mobile sed vt est quidā fluxus forme de esse imperfe-

cto ad esse perfectum ⁊ isti diuisi sunt. Quidam enim dixerunt huiuscemodi fluxum esse distinctum per essentiam a forma que acquiritur. Quia tamen non est perfectum ideo non est aliquomodo in genere vel specie. Et ita dicit auicenna. Alii aũt dixerũt quod motus vt dicit predictum fluxum est genus ad alias species motus quod est contra articulum precedentem. Alii dicunt quod motus idẽ est secundum essentiam cum forma que producitur. Gilbertus porretanus videtur tenere scđam opinionẽ quia dicit in sex principiis quod omnis motus est in actione. Aristoteles in predicamento passionis videtur loqui secundũ primam opinionẽ quia illa opinio fuit famosa tunc Sed hic aristoteles dicit quod motus non est preter res ad quas est motus ⁊ ideo dicendum est quod natura motus ẽ forma que acquiritur sm quod procedit de imperfecto ad perfectum. Nec inconuenit quod illa eadem forma dicatur actio vel passio pro materiali. Actio inquam pro quãto est ab agente. Passio vero prout fluit ⁊ recipitur in passo ab agente. Probatur autem istud sic quia forma permixta potentie ⁊ forma pura non differunt penes essentiã sed solũ per esse: motus autem non est aliud quam forma permixta potentie ⁊ terminus eius est eadem forma depurata a potentia ⁊ imperfectione ergo motus est idem secundum essentiam cum termino Et quia res ponuntur in predicamento per suas essentias sequitur quod motus est reductiue in predicamento sui termini.

¶ Notandum preterea quod motus actio passio pro materiali idem sunt formaliter tamen distinguuntur Et ideo quidam dicunt quod predicti tres termini supponunt pro eodem sed differunt per diuersa significata formalia Pro quo sciendum cum .S. T. quod motus abstrahit a ratione actiõis ⁊ passionis ⁊ ideo non continetur in aliquo illorum predicamentorum sed tunc restat dubitatio cum actio ⁊ passio sint vnus motus videtur quod non debent esse duo predicamenta cum predicamenta sint genera rerum.

Item si motus est idem quod actio vel passio ergo motus non reperitur in genere substantie vel quantitatis. Ad horum igitur euidentiam Sciendum est quod ens analogice diuiditur in decem predicamenta secundum diuersum modum essendi. Modi autem essendi proportionales sunt modis predicandi. Predicando enim aliquid de altero dicimus hoc esse illud. Tripliciter autem fit omnis predicatio Primo quando predicatum pertinet ad essentiam subiecti vt sortes est homo ⁊ sic est predicamentum substantie. Alius autem modus est quando predicatum inheret subiecto ex parte materie ⁊ hoc ẽ predicamentum quantitatis Nam quantitas proprie sequitur materiam vnde ⁊ plato posuit magnum ex parte materie aut consequitur formam ⁊ sic est predicamentum qualitatis. Unde ⁊ qualitates fundantur super quantitatem vt color in superficie Et figura in lineis vel superficiebus aut est per respectũ ad alterum ⁊ sic est predicamentum relationis. Tertius autem modus predicandi est quando aliquod extrinsecum de aliquo predicatur per modum alicuius denominationis. Sic enim accidentia extrinseca de substantiis predicantur vt homo est vestitus Aliquando ergo hoc fit secundum rationẽ cause non formalis vel materialis vt homo est rationalis vel homo ẽ corporeus sed secundũ cãm agentem ⁊ sic est predicamentum passionis. Nã pati nihil aliud est quod suscipere aliquid ab agente. Secundum autem quod e conuerso denominatur cã agens ab effectu est predicamentum actionis. Nam actio est actus ab agente in aliud. Item aliquando denominatio sumitur ab accidente extrinseco secũdũ rationẽ mensure extrinsece que sunt tempus ⁊ locus. Secũdum igitur quod aliquid denominatur a tempore est predicamentum quando Secũdũ aũt quod denominatur a loco ẽ predicamentum vbi ⁊ situs quod addit supra vbi ordinem partium in loco. Hoc aũt nõ erat necessarium addi ex parte temporis cum ordo partiũ in tempore ratione temporis importetur Est enim tempus numerus motus secũdum prius ⁊ posterius Est aũt aliquid speciale in hominibus in aliis enim animalibus natura dedit sufficienter ea que ad conseruationem vite pertinent vt cornua ad defendendum corium grossum ⁊ pillosum ad tegendũ ⁊ per ista potest dici animal naturaliter armatũ vel vestitum suis partibus ⁊ nõ per aliquod extrinsecũ ⁊ iõ predicta denominatio refertur ad predicamẽtũ substantie. Sicut cũ dicitur guillermus ẽ manuatus vel pedadatus. Sed huiusmõi nõ poterant dari homini a natura Tũ quia nõ cõueniebãt subtilitati complexionis eius. Tũ propter multi formitatẽ operũ que cõueniunt homini inquantum habet rationem quibus determiata istrumẽta nõ poterãt accomodari a natura. Sed loco oĩm est hominis ratio que preparat sibi exteriora adminicula vnde cũ homo dicitur armatus vel vestitus denoĩatur ab aliquo extrinseco quod non habet rationẽ cãe vel mensure vnde ẽ speciale predicamẽtũ ⁊ dicitur habitus Qui etiam per respectũ ad hoĩẽ aliqualiter cõuenit aĩalibus vnde equus dicitur faleratus vel sellatus Sic ergo patet quod licet motus sit vnus tamen predicamẽta que sumũtur secundum motũ sũt duo secundum diuersas denoĩationes per quas predicamẽta distiguũtur.

¶ Notandum preterea secundum S. T. lec. 4. quod rõ motus completur non solum per id quod est de motu in rerum natura sed etiam per id quod ratio apprehẽdit. De motu enim in rerum natura nichil aliud est quam actus imperfectus qui est inchoatio quedã actus perfecti in eo quod mouetur sicut in eo quod dealbatur iam incipit esse aliquid albedinis Sed ad hoc quod illud imperfectum habeat rationẽ motus requirit vlterius quod intelligamus ipsum quasi mediũ inter duo quorũ precedens cõparatur ad ipsum sicut potentia ad actum. Unde motus dicitur actus cõsequens vero comparatur ad ipsum sicut perfectum ad imperfectum vel actus ad potentiã. Propter quod dicitur actus entis existis in potẽtia vnde quodcũque imperfectũ accipiatur si ipsum non tendat in aliud non debet dici motus Quantum igitur ad id quod in rerum natura est de motu. Motus ponitur reductiue in predicamento sui termini vt supra dictum est. Sed quantum ad id quod ratio comprehendit circa motum scilicet esse medium quoddã inter duos terminos sic iam implicatur rõ cause ⁊ effectus. Nam reducitur aliquid de potentia in actum solũ ab aliqua causa agente ⁊ secundum hoc motus pertinet ad predicamentum actionis ⁊ passionis quia hec duo predicamenta accipiuntur secundum rõnem cãe agentis ⁊ effectus ⁊ per hoc patet responsio ad .2. argumentum in dubio tacitum. Ex predictis ergo patent duo. Primo quid sit motus. Secundo quod actio ⁊ passio sunt vnũ motus materialiter ita quod calor productus in aqua est actio pro materiali Actio enim transiens est in passo ⁊ idem calor etiã est passio pro materiali: differunt tamen secundum rationem formalem

dicentē q̄d q̄d erat esse Per hoc ꝙ dicūt diuersas relationes reales vnde actio pro formali dicit relationem que est in agente Et passio dicit aliam relationem que est in passo Primuz probatur q2 idem motus est actus agentis z patientis sed actio est actus agentis scd̄m q̄d fluit ab agente Et passio est actus patiētis ergo actio z passio sunt idem motus tamen non sunt idem absolute. S. T.13. parte q.28.ar.3.1. Secundum satis patz ex supradictis Unde actio z passio formaliter non solum differūt ratione ratiocinante siue ratione precise se tenente ex parte intellectus. Sed tenente ex parte rei. Ex prima etiam parte probatur q̄d actio pro materiali est in passo quia motus est in passo Ex predictis patet q̄d motus est actus mouentis z mobilis z ideo potest diffiniri per comparationem ad mouens z mobile dicendo ꝙ motus est actus actiui z passiui inquātum huiusmodi. Et sciens diffinire motum in vniuersali facile poterit diffinire singulas species eius. Nam sicut dicimus q̄d motus est actus entis mobilis inq̄ztum mobile ita possumus dicere ꝙ alteratio est actus alterabilis inq̄ztum alterabile z sanatio est actus sanabilis inquātum sanabile Si queratur quid sit actio primi agentis dicendum ꝙ actio primi agentis non est in aliquo genere sed est ipsa dei substantia cum relatione ad creaturam que non est relatio realis sed rationis tātū

¶Contra hec arguitur ꝑ aureolum z scotū. Primo probando q̄d actio z passio non sunt vnus motus quia illuminatio est actio corporis luminosi in corpus illuminabile Sed illumiatio nō fundatur ī motu non enim lumen acquiritur per motum sed ꝑ mutationē indiuisibilē z instans. Et cōmen.8.ar.6. phi.c.32. quod aristoteles z omnes peripathetici dicunt aliquas esse transmutationes que non fiunt in tempore ergo non omnis actio est motus nec hēt motum pro fundamento nec valet si dicatur q̄d motus localis precessit illuminationē quia tales transmutationes indiuisibiles sunt flores aliorum motuum vt commentator dicit ibidem quia illuminatio actio non fundatur in illo motu igitur. zc.

¶Secundo arguitur sic Uia in aliquod ens est actio vt patet.7.metha.cō.1.sed non omnis via ad ens est per motum immo aliqua habent esse ꝑ simplicem mutationem sicut forme substantiales et gratia in anima. Et similiter creature sunt a deo per simplicem emanationem igitur non est verū ꝙ omnis actio sit fundata in motu Nec valet si dicatur ꝙ commentator ibi dicit de aristotele ꝙ intēdebat per vias corporum vias ducētes ad gn̄atiōes istorū q̄d vz inq̄z q2 magis per hoc habetur itentū nō enī exponeret motus per vias q2 in pl9 se hz via ad ēs motus. Itē phus dicit ꝙ visio z auditio pficiuntur in instanti sed visio z auditio sunt passiones sensuū z actiōes sensibilium vt ptz.2.de an̄ia ergo non oēs actiones z passiōes sūt ī tēpore z per ꝯn̄s non sunt in motu. Itē intellect9 agens vere dicitur agere z non tm̄ methaphorice scd̄m cōmen.3.de anima ꝯmento.8. Deducit em̄ themistiū z theophrastum ad hoc inconueniens q̄d intellecta non erunt vere facta si intellectus agens z patiens z intellectus in habitu est eternus sed actio intellectus agentis non est cum motu z tempore patet q2 spēs intelligibiles non acquiruntur in tempore vt ptz.7.phi. igitur.

¶Tertio motus remanet transeunte actione z passione sicut patet in proiectis manet enim motus p̄iectorum proiiciēte cessante ymo eo ablato manent quia motus dependet ab actione motoris in ordine causalitatis effectiue ergo motus non est actio z passio. Item actio z passio nō dr̄ūt a motu ꝙ posito motu in aliquo mobili non poterit ratio assignari quare plus esset ab vno motore q̄ȝ ab alio positis duobus motorib9 appropinquatis ad mobile Constat em̄ ꝙ motus talis mobilis pt̄ profluere ab alterutro duorū mouentium z intellectus eque potest fundare respectum sup motū ad vnū sicut ad aliū̄ q̄ȝ iū ēex natura mouētiū z ex natura ipsius mot9. Nisi igitur pōatur ꝙ motus habet aliquā cōnexionē plus cum vno motore q̄ȝ cū alio extra oēm intellectum vt pote q2 fez oritur ab vno z non ab alio z q2 vnū agit motum aliud vero non agit non poterit intellectus cōnectere motum cuz suo proprio z determiato motore sed hoc est oīno absonum z impossibile ergo necesse ē ꝙ in rerū natura vltra motum z mouentem sit realis ꝯnexio motus ad ipm̄ motorem sub respectu originis motus a motore z actione motoris ergo Item illud quod potest non esse motu z motore existentibus nō est idē realiter cū motu aut motore imo realiter dr̄t a quolibet ex quo sine contradictione potest non eē illis exn̄tibus si eēt em̄ alterum eorū z illud alteruz existeret illo non exn̄te sequeretur eandē rem esse z non esse simul. Sed manifestum est ꝙ per diuinā potentiam pt̄ manere idē motor z idē mot9 non exn̄te agere ipsius motoris aut fieri a motore Nā approximato igne alicui combustibili pt̄ deus suspendere actiuitatē ignis ne agat ꝑ aliq̄ hora z facere incombustibili eūd motū quē ignis faceret illa hora z scd̄z hoc remaneret idē mot9 remoto agere motoris z ipso fieri a motore ꝙ tn̄ agerez fieri a ffuisset nisi diuina pōa suspēdisset vtrūqz q̄ nc̄c ē est ꝙ agere motoris sit aliūd a motu z a motore realr̄ sil̄r fieri mot9 sit aliūd a motu z motore ex quo pt̄ suspendi vtroqz manēte

¶Quarto quecunqz habitudines sunt opposite z reales per necessitatem realiter distinguuntur Motam ter enim dicitur reales quia si essent rationis z opposite sola ratione distinguerentur inter se. Sed probatum est quod effluxus effectus ab agente est q̄d reale positum in rerum natura z similiter exitus agentis z prorupti in effectum est quid vere reale isti autem exitus z effluxus sunt vere oppositi q2 vnus incipit ab agēte z terminatur ī effectum vt pote actio qua agens prorumpit ī ipsum alter vero incepit ab effectu z terminatur ad agens sed exitus z origo effectus ab agente ergo isti duo exitus realiter distinguuntur et ita actio z passio sunt res distincte z non vnus motus. Item illa que sunt vnum secundum subiectum z differentia secundum quidditatem z sunt in rerum natura nec fiunt per intellectum illa de necessitate realiter distinguuntur. Distingui enim secundum quidditatem realem est re distingui Sed commen. dicit.3.phisico.commen.21. expresse quod actio motoris z moti est eadem secundum subiectum z secundum motum in quo fundatur vel formam indiuisibilem in his que acquiruntur sine motu. Sunt aūt differentia secūdum q̄ddi tatez ergo actio z passio realiter dr̄ūt s motu iter se.

¶Quinto ar̄ probando ꝙ actio sit in agente z per ꝯn̄s nō sit motus cū ille nō sit in agēte. q2 impossibile est effectum formalem separari forma. Sed agens dicitur formaliter agere actione ergo actio

est formaliter in agente. Item agens z patiens debent in omnibus proportionari excepto eo quod est vere pductum. Sed in patiente sūt tria scz potentia passiua z passio z passum 4. autem qd est mot⁹ est vere productum ergo in agente sunt alia tria scz agēs potentia actiua z actio sed non erit in eo mot⁹ vere product⁹ ergo zc. Itē omnis pfectio est subiectiue i eo quod perficitur nichil enī pficitur pro aliquid qd est extra se. Sz actio ē perfectio agentis. Unūqdq enim est perfectū dum potest sibi simile generare Secūdus phi. 4 metheorozū igr̄ actio ē subiectiue in agente. Item phūs dicit i de sōpno z vigilia q̄ cu sua est potentia eius est actus ergo z actio q̄ est act⁹ huius potentie erit in eo igitur.

¶ Sexto si actio esset i passo z nō i agēte tūc crucifixio z blasphematio actiua iudeozū subiectiue fuisset i xpo z nō i iudeis sz hoc est absonū qz cum illa actiōes fuerint grauissia pctā tūc pctā fuissent subiectiue i xpo igr̄ hmōi actiōes erāt i agētib⁹ subiectiue. Item impossibile est formas oppoitas esse sil. Sz actio z passio sūt oppoita igr̄ nō sūt sil sz i patiente ē passio ḡ actio nō erit i eo sz i agēte. Itē ois forma denoīat suū subm̄ ipossibile ei ē albedinē icē alicui subiectiue q̄n illud nō sit albū sz maifestū ē q̄ passū nō agit nec dnoīatur ab actiōe ḡ actio nō ē subie. tiue i eo sz i agēte. Itē in eodē sbō ē relatō z suū fūdamētū sz actiō ē respectus fūdatus p fūdamēto potētiā actiuā q̄ ē i agēte igit zc.

¶ Septimo phi dicit sz phi q̄ formalis ratio actionis consistit in esse ab hoc in hoc sed respectus qui importatur per esse ab hoc in hoc est subiectiue in agente. Esse enim ab hoc non accipitur pro respectu opposito ei quod est a quo aliud sed pro illo respectu vel habitudine importata per a quo est aliud de quo constat quod est in agente subiectiue z formaliter. Nec respicit motum vel passum nisi terminatiue ergo actio est formaliter i agente. terminatiue vero est in passo vbi est motus. Item philosophus dicit 8 phi. quod si deus ageret de nouo mutaret̄ hoc autem non contingeret nisi quia reciperet aliquid nouum in se non autem apparet quid nisi ipsam actionem igitur illa erit i eo z sic omnis actio erit i agēt.

¶ Item si vnus ignis calefaciat due calefactibilia aut erit vna actio tantum aut duo non due quia vnius agentis vnica est actio igitur vna tantum z si sic illa est in passo autem agente non in passo quia ratione in vno z in vtroqz z sic idem accidens in duobus subiectis quod est impossibile igitur in agente quod est propositum.

¶ Octauo quandocunqz aliqua duo sunt icompossibilia in eodem subiecto propter primam incompossibilitatem quarumdam aliorum in eodem subiecto sequentia non compatiuntur se in eodem subiecto nec etiam illa antecedentia sed rationes de secundo modo relatiuorum sunt incompossibiles in eodem z hoc precise propter primam incompossibilitatem actionis z passionis quas consequuntur idem enim ideo non potest esse pater z filius quia idem non pt generari a seipso aut generare se ergo actio z passio non sunt compossibiles in eodem sed passio est in patiēte igr̄ i eo non est actio. Itē aut actio denoīat agens denoīat one itrinseca aut solū extrinseca non sm̄ quia oēq denoīat aliquid denoīatione extrīseca denoīat aliquid denoīatione intrinseca vt patet de visione que denominet obiectū denoīatione extrinseca esse visum z denominatione itrinseca denoīat sub

iectū vidēs nec alicubi reperitur instantia nisi insteē in proposito quod non licet. Queritur ergo quid denominat actio intrisece constat enim quod non passum qz passum non dicitur agēs nec pt dari quid aliud denoīet intrinsece nisi agens z per cōsequens est subiectiue in eo. Item phūs dicit. 3 phi. q̄ actio z passio non sunt proprie idem scz cui hec in sunt igit actio non est passio dato quod eēt in passo. Itē prio poster. qz qd illa negatiua est immediata in qua vnū genus generalissimum negatur ab alio vēr ergo ista est vera vēr. Nulla actio ē passio igitur nulla actio ē eadem res cum passione.

¶ Nono quecunqz dnt̄ genere dnt̄ spem z numero vt pater. 5 metha. Sed actio z passio dnt̄ genere cum sint duo predicamenta ergo differunt numero z sic non sūt vna res numero. Item probatur quod actio vel motus non sunt idem realiter cum forma que producitur. Et arguitur sic quia transeūte motu vel actione manet forma. Forma enim acqsita est z nec actio nec motus est quia habitibus presentibus in materia cessat motus igitur. Item quia forma illa z partes eius sunt termini motus z mutatorum esse sed nec motus nec actio est terminus mot⁹ aut mutati eē igitur zc. Item qz per mutatum eē acquiritur illa forma non aut motus aut actio igitur

¶ Decimo arguit̄ q̄ motus nō ē eiusdē ēēntie cum termino ad quē illud vere est motus p qd acquirit̄ forma sed forma non acquiritur per formā nec ptes forme succedentes igit. Maior ē eiusdē z probatur per cōmentatorem primo celi z mundi cōmē... z. 4. metha. cōmē. 2. vbi dicit q̄ motus ē via ad rē: vocat eū viā acquisitionē rei p q̄ito inducit rem. Minor patz tū qz a idē acquireret se tum qz ille partes succedentes acquirunt̄. Quero p quid vtrū per aliās partes z sic erit pcessus in infinitū. Itē illud ē proprie mot⁹ quod terīatur z diuiditur per mutata esse z cōtinuatur per mutata esse i potētia sed hoc nō potest eē forma nec partes form e ig r zc. Maior nota est qz licet motus non incipiat a mutato eē tn̄ termiat̄ p mutatū eē in actu z diuiditur vt patz 6 phi. Minor pz qz nec forma nec partes forme succedētes terminantur in mutato eē̄ita q̄ mutata eē sint termī illarū ptiū succedētiū ymo est econtra qz ptes succedētes sūt terī illoz mutatorū eē. Sicut ei se hz tota forma ad motū q̄ acqritur p motū sic se hn̄t partes forme ad mutata esse q̄ teriant illa mutata esse quod teriant illa mutata esse. Unde vltima ps forme que est in actu terminat vltimum mutatum esse i actu z sic partes forme sunt infinite in potentia sic vt acquiruntur per motum termini per infinita mutata esse in potentia. Et sic partem in potentia facias in actu statim illa est terminus acquisitus per mutatum esse in actu sic ergo mutata esse terminantur ad partes forme z non econtra igitur. zc.

¶ Undecimo sicut se hz mutatio indiuisibilis ad formam indiuisibilem sic motus ad formam diuisibilem. Sed mutatio indiuisibilis non est forma illa indiuisibilis sed eius acquisitio ergo motus nō est forma indiuisibilis sed eius acquisitio. Item impossibile est quod generatio forme successiua sit illa forma: sz motus est gnātio forme successiua igitur. Maior patet quia alias generationis esset generatio quod est falsum z contra phīs. tū. 5. phisicorum z. 11. methaphi. Minor probatur per commentato. 3 phi. cōm. ē. 9. vbi ait Dicam⁹ igr̄ q̄ mot⁹

vno nō accipit vt est idē cū perfectiōe ad quā vadit dꝫns tamen secundum magis ⁊ minus. Alio modo vt ē gn̄atio partis post partē ⁊ via ad pfectionē que ē alia a perfectione quia via ad rē est aliud ab illa re ⁊ primo modo est de genere eius ad quod vadit sꝫ secundo modo est ī predicamento passionis ⁊ prima opinio est verior secūdā famosior hec ille ⁊ 5 phi. commen. 9 Postq̄ improbauit illud dictum ꝙ motus sit forma dicit ꝙ motus est formaliter transitio coniuncta cum tempore Et post ponit ibi distictionem hanc q̄ motus habet duplicem consideratio=nem scilicet secundum suam materiam ⁊ sic est de genere eius ad quod vadit ⁊ secundum formam scili=cet secundum suam formalem rationem hoc est secū=dum eum in quantum est transitio coniuncta cum tempore ⁊ sic est in genere passionis. Et in eodem commen allegat dicta aliorum expositorum quibus magis assentit quod mot⁹ est ī gn̄e passiōis forma=lr. Aristo. autē attribuit motū alijs predicamentis qr alia predicamenta sunt materia motus Nō qr for=malr collocetur sub eis. Item secundum aug. primo de trini= Nulla prorsus est res q̄ seipsam gignat ex quo habetur ꝙ īpossibile ē ꝙ aliq̄d sit causa sui ipsi=us in quocunqꝫ genere cāe vel causalitatis sed mo=tus aliquo genere cālitatis ē cā forme acq̄site igit ⁊c. Si dicat ꝙ ī hac ꝓpōe forma acq̄rit motu ablati=uus tenetur habitudine vl ī rōe cāe formalis ⁊ nō cāe efficiētis quō dicim⁹ hoc ē albū albedie ⁊ tō nihil ꝓ=hibet ꝙ aliquid disponatur ꝑ seipsū ī gn̄e cāe forma=lis sicut dicimus īterēptū īterfit īterēptione Cōtra hoc arr sic forma capit eē ꝑ gn̄ationē cū sic drr. ꝙ nō notat cām formalē sꝫ efficientē ꝙ sic pꝫ qr forma ē ī eē ꝑ sui efficiēs ⁊ nō nisi ꝑ efficiētiā efficientis ergo ad idē genus cālitatis reducitur eē ꝑ efficiētiā effi=cientis ⁊ eē ꝑ efficiens sꝫ eē ꝑ efficiēs reducit ad ge=n⁹ cāe efficiētis igr ⁊c. Nō igr est simile lapidis al=bet albedie ⁊ forma ꝓducitur motu vl lapis creat cre=atiōe nō eī albedo se hēt ꝑ modū cause efficiētis ad albū sicut creatio ad lapidē vel mot⁹ ad formam.

¶ Duodecimo scdo oēs gn̄atio nō est aliud q̄ hoc ꝙ dico subām esse effectiue ab alio sic creatio non est aliud q̄ hoc quod importatur ꝑ eē a deo hoc aūt esse effectiue p̄cedit lapidē cālitate originis q̄d pro=batur aut eni lapis creatur qr lapis est aut lapis est qr creatur Sed ista nō est vera lapis ē a deo qr la=pis ē. sed poti⁹ ista lapis est qr est a deo Hoc autem nō ē nisi qr suū exire a deo est sibi cā ꝙ sit igitur q̄d signatur ꝑ eē a deo actio ē primum prioritate originis Confirmat qr si deus substrahat actionē suā crea=tura cedet in nichil igr actio illa est cā. Ex quo in=ferr ꝙ creatio nullomō dꝫ dici relatio quia nulla re=latio est prior suo fundamēto vt sic nec ē eo p̄or ori=gine sed posterior igr Itē si forma imperfecta q̄ par=ti est in actu ⁊ partim in potētia dicat motus seq̄tur ꝙ aliquid q̄escens mouebit qr subiectū q̄escens sub tepiditate est sub actu imperfecto in potētia ad aliq̄d vlterius acq̄rēdū. Si dicat ꝙ nō intelligit quod mo=tus sit illa forma absolute imperfecta sed vt est in qua=dam successione Contra quia philosophus putauit habere veram diffinitionem motus ⁊ tamen non po=suit hanc successionem in deffinitionē illius igr ⁊c.

¶ Tertiodecimo arguitur sic. Partibus motus re=pugnat esse simul sed partibus forme que acquiri=tur non repugnat esse simul igitur motus non est for=ma. Item nullus motus potest esse in instanti sed omnis forma que per motū acquiritur potest in istā=ti igitur ⁊c. Item si motus non esset aliquid distin=ctum a formis ꝑmanentibus requitur ꝙ non essent tot sensibilia cōia sicut dicit philo. 2 de aīa tenet cō=seq̄ntia quia inter illa numeratur motus ⁊ constat ꝙ omnis forma permanens non est velox vel tarda igi=tur nulla talis est motus: Item alteratio aliquando terminatur ad formam substantialem tamen non est ipsa: sed dic quod non intrinsece Sed contra color medius distinguitur ab extremis sed motus se habet ad formam vt medium ergo non est ipsa ad quā ter=minatur intrinsece Item ad nullum motum est mo=tus sed ad formam que acquiritur est motus igitur Item dicit commen 5 phi commen. 5. ꝙ albificatio est motus non autem albedo.

¶ Quartodecimo arr nā si sic tunc locus vel magni=tudo quā acquirit mobile esset motus Consequens est falsū ⁊ tenet ꝯña quia si forma que acquiritur dū est in fieri est motus cū illd q̄d mouetur localiter nō aliud q̄ locū acq̄rat sequr ꝙ locus dum est in acqui=ri est motus localis sed falsitas cōsequentis proba=tur octo modis. Primo nā oīs motus est actus mo=bilis ⁊ est in mobili sed locus non est actus mobilis nec est in mobili. Tum scdo qr ponatur quod supra magnitudinē a moueatur corpus b quod tū nunq̄ a=liās mouebatur sup eā tūc sic hec magnitudo vl lo=c⁹ scꝫ a fuit anteq̄ b moueretur sup a sed hic motus q̄ b mouetur sup a non fuit anq̄ b moueretur sup a igr iste motus non est locus a nec magnitudo a Cō=firmatur hoc qr habēt locū possibile est eē nullo mo=tu existe sed habentē motum quo b mouetur sup a im=possibile est eē nullo motu existe igitur iste motus nō ē locus a nec magnitudo a. Tū tertio quia si loc⁹ vl spacium quod acquiritur mobili esset motus localis sequitur ꝙ motus contrarij essent idem quod est im=possibile Tenet consequentia quia super eandem magnitudinē vel locum potest mobile moueri prius ex vno parte ad aliam ⁊ deinde econtra qui motus vtiq̄ sunt contrarij sicut motus sursū ⁊ motus deor=sum super idem spacium Tū. 4o. qr si sic motus cor=ruptus idē numero rediret per naturam si eni aliq̄d mouetur nunc per aliq̄d spacium ⁊ postea quiescit Et iterū per idem spacium moueatur idē erit mot⁹ qui erit postea ⁊ qui fuit prius si motus non sit alid q̄ locus vel spacium.

¶ Quintodecimo arguir ad idē qr sexto phi. proba=tur ꝙ mot⁹ diuiditur diuisiōe mobilis ⁊ spacij quod non esset verum nisi motus esset aliud a loco ⁊ spa=cio Item quia tunc motus celi non esset aliud quā terra circa quā mouetur ⁊ cum motus celi numera=tus sit tempus vel subiectum temporis sequitur q̄ terra esset tempus vel temporis subiectum. Item quia motus celi est causa generationis ⁊ corruptio=nis istorum inferiorum vt patet secundo de genera=tione ⁊ 12. methaphisi. per commentatorem. Sed t'ra vel locus quem acq̄rit celū nō est talis causa igi=tur ipsa nō est motus celi. Item si nullus mot⁹ loca=lis esset qui non esset locus aut spacium sequitur q̄d impossibile esset aliquid localiter moueri nisi acq̄re=ret locū vl spacrū sꝫ ꝯñs ē fl'm Nā ꝯstat ꝙ de⁹ posset īfluere ad intelligētiā mouētē celū luiare sicut nūc ī=fluit ⁊ ita agere circa illd sicut nūc agit ⁊ cū hoc ānī=hilare oē alid corp⁹ mundi īmo posset ēt de⁹ creare vnū celū totū solidū ītrīsec⁹ ⁊ ānihilare oē alid cor=p⁹ ⁊ tū rotare ipsū sicut nūc actualiter vertir hoc

sūt posito p3 q illud moueret̃ ꝛ tñ nullū locum aut spacium aut aliā rē permanētē acquirent igitur.

¶ Sexto decimo si actio ꝛ mot⁹ nō sunt aliud a forma q̃ acquiritur. Quero cū dr̃ radium esse a sole aut dico precise radium aut precise radium ꝛ sole aut aliqd aliud ab eis Nō pōt dici primū q: tūc nō magis radius esset a sole q̃ a lapide nec scḋm q: tūc nō esset potius radius a sole q̃ ecōtra relinq̄t̃ ḡ tertiū q̄ ē propositum q: illud est actio Item cū dico radius est a sole hec prepositio a aut connotat aliquid extra intellectū aut nō si nō sequitur q̄ circūscripto actu intellectus radius non esset a sole quod est falsum. Si sic vel illud est radius tantum vł sol tm̄ vel vterq̄ vel aliquid aliud tria prīa sūt improbata ·ḡr restat Item oēm formā quā pōt īducere agēs nāle pōt de⁹ īducere se solo immediate ponatur igr̃ q̄ in instanti in quo dz sol radium īducere aut aliud gñans formā substantialem q̄ deus illū per se inducat ꝛ suspendat actionem solis aut illius gñantis Tunc verū est dicere quod radius ille non est a sole nec illa forā a gñante. Sed vtrum que a deo ꝛ tamen est eadem forma ꝛ idem radius qui esset a sole ꝛ a generāte igitur habitudo importata per esse a sole non est id quod radius nec habitudo importata per esse a generante est idem cum forma substantiali. Confirmatur quia si talis habitudo non esset aliud a predictis nulla eēt ratio quare si deus nō produxisset radium nec suspēdisset actionem solis tunc potius diceretur quod radius esset a sole quam stante casu primo cum ita tūc esset entitas solis ꝛ similiter radiȷ̄ sicut nunc in casu. Et potest adhuc confirmari. Quandocunq̄ aliqua propositio verificatur pro rebus si ad eius veritatem non sufficiunt due res requiritur. 3. ꝛ si non sufficit 3. ponenda est 4. ꝛ sic vltra donec tot sint quod requiruntur ꝛ sufficiunt ad eius veritatem. Sed ad veritatem istius radius est a sole nō sufficiunt entitates radiȷ̄ ꝛ solis precipue in casu posito ergo reqrūtur tria Illa aūt ē habitudo materie īportata p esse a sole ꝛ hāc dicim⁹ actionē ¶ Decimoseptimo adhuc arguit̃ q̄ mot⁹ nō sit eiusdē eētie cū terio ad quē q: terminu⁹ ad quē ī gñatione hoīs ē totū ꝯpositū vel aīa rōnalis Sed gñatio nō est totū compositū q: tunc gñatio ī nullo eēt Nec est aīa rationalis q: tūc gñatio non eēt ab hoīe. Item subā non est in aliquo subiectiue sed generatio est in aliquo subiectiue ergo nō est ipa anima Forte dicis quod generatio est in materia ꝛ aliȷ̄ motus sunt in toto composito. Contra sequeretur quod aliȷ̄ motus essent ī ente in actu quia totum compositum est ens in actu. Item volo quod aliquid moueatur localiter tunc sic iste motus est ante vltimum vbi quod terminat motum ergo iste motus secundum essentiam non est vltimum vbi.

Item moueat̃ aliquid a deo p tempus infinitū iste motus nunq̄ habebit terminū ergo iste motus nullam habet eētiā Item tunc motus localis non intenderetur quia ipm̄ vbi non intenditur. Item volo q̄ aliquid diminuatur vsq̄ ad non gradū quātitatis seq̄retur tūc q̄ ista diminutio scḋm eētiā esset non esse q̄titatis quia hoc est terminus ei⁹. Itē tunc corruptio non eēt motus quia terminus ei⁹ scz non esse forme non est motus. Itē scḋm phm̄ hic. Mot⁹ nō est alteritas ꝛ inequalitas ergo motus non est quālitas vel q̄titas Item medium differt essentialiter ab extremis vt patet in colore ergo motus differt a termino suo. Itē. 7. phisicorum dicit̃ q̄ hec est falsa motus est qualitas. Item intelligere differt realiter a suo termino scz a verbo secūdū hoīn. Itē creatio passiua realiter distinguitur a suo terio: vel a re q̃ creatur ergo ēt gñatio differt a re q̃ generat̃. Nec valet dicere vt supra quod gñatio sit in materia quia tunc materia diceretur generari ꝛ sic nūs esset per se mobilis. Item motus ad albedinem est sensibile cōmūe nō autē terminus ei⁹. Itē forma pt̃ eē sine motu ergo non est idē aūs patet si a deo producat̃ in instanti. Nec valet dicere qḋ motus aliud cōnotat q: notū est illud non eē sensibile cōe nec tardum nec velox sicut est ipse motus.

¶ Decimo octauo. S. T. dicit in. 2. di. 4. ar. 4. ad 1. qḋ aliquando actio est demeritoria ꝛ passio meritoria ergo actio ꝛ passio dr̃ūt Forte dicis q̄ hec vera sunt de actione p formali. Cōtra actio p formali est relatio. Sz p relat iones nō meremur. Itē S. T. de po. q. 8. ar. 2. dicit q̄ aliqd est inherens qḋ tñ non significatur vt iherēs ꝛ sic actio ē in agēte Et videt̃ loq̄ de actiōe p materiali. Itē passio est effectus actiōis ḡ non est actio. Sz dices q̄ est effect⁹ actiōis pro formali. Contra actio pro formali dicit relationem q̄ p̄supponit formā ꝓcedētē ab agente in passū ꝛ de hiis multa dixi ī logica multa ex hiis argumentis vident̃ poti⁹ esse cōtra noīales q̄ ꝯtra me: q: credo q̄ motus non dicit precise forma q̃ acquiritur similiter nec actio sed queritur quid dicis generatio realiter preter formam forte dicis respectum contra tunc motus esset per se in predicamento nec obstat imperfectio quia nigredo est imperfecta respectu albedinis: ꝛ actio est imperfecta respectu termini. Item tunc aliqua relatio p̄cederet formam et sic accidens esset prius ca dices q̄ est respectus rationis.

¶ Ad primum dico secundū Capreolum q̄ solum ꝓbat (si tñ aliquid ꝓbat) q̄ non omnis actio predicamentalis de qua loquimur est motus aut fundata in motu si stricte accipiat̃ motus. Sed nō ita stricte loquitur S. T. sed potius nomen motus in proposito isto extendit se ad omnē mutationem subitam vel successiuam in qua est exitus de potentia passiua in actū suū vt p3. 1. sen. d. 8. q 3. ar. 1. ad quartū ꝛ eodē modo dicendū est ad scḋm ꝛ ad alis quia nihil concludunt contra nos nisi verbaliter.

¶ Ad tertium negatur antecedens et ad probationem dico q̄ in proiectis tamdiu remanent actio et passio q̄diu ꝛ motus: dicit em̄ S. T. de po. di. q. 3. ar. 11. ad quintū instrumentū tādiu dr̃ moueri a principali agente q̄diu retinet virtutē a principali agente impressam. vñ sagitta tamdiu mouetur a sagittante vel ꝓiciente q̄diu manet vis impulsus proicientis sicut ꝛ genitū tādiu mouetur a gñante ī grauib⁹ ꝛ leuibus q̄diu retinet formā sibi traduā a gñante: vñ ꝛ semē tādiu intelligitur moueri ab aīa gñantis q̄diu remanet v̄t⁹ ipressa ab aīa op3 aūt mouēs et motū eē sil̄ q̄tū ad principiū mot⁹ nō autē q̄tū ad totū motū vt apparet in ꝓiectis hec ille. Ex quo apparet q̄ proiectū sp̄ mouet̃ a ꝓiciente durāte motu ꝛ per cōsequēs cū moueri sit pati tādiu patitur motū ꝛ mouēs tādiu agit qḋ expssius p3 de aīa que mouet semē ꝛ non aliter q̄ agendo in semen et hoc siue anima illa distet vel forte non sit in medio illi⁹ motus vtrumq̄ enim illorum agit mediate in suum mobile licet nō inmediate sed mediāte v̄tute ipressa mobili suo ꝛc. Itē illud argumētū est ꝯtra quecū-

q potissime cõtra argu͂tē qz q͂ro ab ipso an pcietu͂ post pectionē moueatur ab aliq͂ vel a nullo si a nullo ergo ē passio sine actione ⁊ moueri sine mouere si ab aliq͂ q̄cūq3 illō sit siue ipsū pciēs siue aliud hētur q q͂diu durat mot⁹ durat aliqua actio quia mouere ē actio vel necessario exigit illā ⁊ sic p3 q falsū ē motum eē sine actione Ad aliō negat p̄ña ⁊ ad pbationē dr̄ q illo casu posito bñ pōt assignari rō q͂re istō mobile mouet ab vno mouēte ⁊ nō ab alio qz scz motus eius origiat ab vno illoz ⁊ non a b alio sed talis origo actiua non est proprie actio transiēs sed est relatio exñs in mouente Non enim ponimus qd actio ⁊ passio predicamentalis sūt idem mot⁹ vel saltē iclu dūt eundē motū tāq͂ ptē sue significatiōis sz actio dicit illū motū i patiēte exñte i recto ⁊ vltra hoc imporat in obliquo relationē existētē subiectiue in ipso mouente. Passio xo dt motū cū opposita relatione. Et iō. s. t. aliq͂ inuenit dicere q actō ē subiectiue i agente non quidē q͂tū ad illud qd dicit in recto puta motū vel mutatōez sed q͂tū ad relationē q͂ dt ī obliquo. Ad aliud distinguit maior illud em̄ quod est idē realiter motui sic q nullā aliaz rē dt nisi rem mot⁹ in recto aut in obliquo nō pōt desinere eē nisi mot⁹ desinat esse. Sz tamen illud quod sic ē idē realiter cū motu q lz dicat solū motū in recto tñ dicit aliaz rem i obliquo pōt desinere eē nō desinēte motu qz secundum q dicit. S. T de potentia dei. q. 7. arti. 9. ad. 7m. Quandocunq3 aliquid quod est de rōne rei tollitur op3 quod res ipsa auferatur ⁊ exemplificat de relatione quomodo potest desinere esse ⁊ auferri dupliciter scz p sublationem sui fundamenti vel per sublationē sui termini ⁊ illud expressius ponit primo sen. di. 26. q. 2. ar. 1. ad. 3m. isto modo aūt virimo in sensu maioris actio est eadez motui quia dicit motū in recto ⁊ aliud in obliquo scz originē motus Potest ergo esse quod desinente illa relatione originis motus qui erat subiectiue in agente desinat eē actio nō quo ad illud in quo erat eadez motui sed quo ad illud qd supaddit ad motum vnde pt dici eē eadem realiter motui ⁊ distincta realiter a motu ⁊ potest dici subiectiue in mobili ⁊ potest dici esse subiectiue in mouente scđm diuersa que sunt de ratione eius in recto vel in obliquo.

¶ Ad quartum dico q ille habitudines scz exitus ⁊ effectus realiter distinguuntur sed neutra illarū est proprie actio vel passio predicamentalis licet vna illaruz sit de ratione actionis ⁊ alia de rōne passionis. Actio em̄ ⁊ passio non dicunt purum respectū sed absolutum cū respectu. Ad aliud dicit q quidditas vnomō accipitur pro eēntia rei que predicatur in quid. Aliomō sumit p conceptu diffinitiuo rei ipse em̄ conceptus rei est quidditas rei in esse intelligibili Tunc dico q maior argumenti est vera capiendo quidditatē primo modo sed ad illū sēsū negetur minor. Nec cōmen. ad illum sensū loq̄tur Si autē secūdomō capiatur quidditas tūc maior ē falsa ⁊ minor vera ⁊ q iste sit sēs⁹ cōmen p3 nā 3. phi. cōmē 18 sic dicit t necē est vt motus sit eadem pfectio vtriusq3 scz motoris ⁊ mobilis non quod mouere sit aliō a moueri oībus modis scz aliquid exñs in essentia motoris q͂admodū motus est in eēntia moti actio enim motoris que ē mouere ē eius non in eo hec ille Et subdit actio agentis ⁊ patientis est vna in subiecto ⁊ duo in diffinitione ⁊ post non est eadem diffinitio ascensus ⁊ descensus licet ambo sint idem scđm subiectum ⁊ simile est de motore ⁊ de moto quoniam actio facta inter illa est eadem sed in respectu alteri⁹ dr mouere ⁊ in respectu reliqui dicit moueri Item cōmen 20. dicit sic non est opinabile quod actio agentis sit in alio Est em̄ manifestuz per se quod doctrina est actio doctē ⁊ est in addiscente. Et commen 21 Actio ⁊ passio sunt vnum secūdū vnū modū ⁊ diuersa scđm aliū modū ⁊ hoc conuenit ei quod est manifestū per se. Sunt em̄ idē secundū subiectū et diuersa sm diffinitionem hec ille vnde cōmen. i toto illo tractatu diuersa scđm quiditatem vocat diuersa scđm diffinitionem. Eadē autē scđm subiectum aristo. ⁊ cōmē consueuerūt dicere illa que sunt idē realiter ⁊ idē dicūt in recto vel pro eodem supponunt sm alios De primo nāq3 p3 nam cōmē. 22. dicit sic mouere ⁊ moueri non sunt idē scđm quidditatez qz diffinitio eoruz est diuersa. Mouere em̄ est actio motoris in rem motam. Moueri vero est passio moti a motore hec ille vbi p3 q differre quidditatiue vocat differre diffinitiue. De scđo p3 nā 4. metha. cōmē 3 dicit sic vnū ⁊ ens aut significant idem oībus mōis scz diffinitiue ⁊ subiectiue aut vtrūq3 cōuertit super alterū ⁊ cōsequit illō scz q significat eandem nām subi ⁊ duas diffinitiōes vbi p3 q eadē sm subiectū itelligit illa q̄ sūt eadē realr ⁊ que predicāt de eodē subtō logico nō q sint i eodē subtō phisico sicut albedo ⁊ dulcedo in lacte nā ens ⁊ vnū nō sūt illo mō in subō. Dico tñ cōformiter ad pmissa q actio ⁊ passio pñt dici dr̄sa sm quidditatē qz dicunt diuersas res in obliquo lz in recto dicāt idē ⁊ hoc est sm aliuz modū loquēdi dicere q supponunt p eodē licet cōnotēt diuersa Et sm hāc distinctionem intellecte cōtradictiōes apparētes in dictis phōrū effugātur ⁊ similiter in dictis S. T. nam licet ipse teneat qd actio ⁊ passio pdicamentalis sunt idē motus ⁊ eadē res diuersimode diffinita Tñ aliq͂n tenet q actio ⁊ passio sunt diuersa accñtia in diuersis sub. ectis existentia vt p3. 3. senten. di. 8. q. 3. ar. 1 ad 4m. Et secundo sen. di 4. q. prima ar. 4 Et scđo cōtra gentiles co. 9. Sed illa controuersia sic soluit qz actio ⁊ passio predicamentalis sūt idē q͂tum ad id quod dicūt in recto id est pro eadem re supponunt sed differunt realiter ⁊ subiecto q͂tū ad relatiōes quas dicūt in obliquo hoc est dicitur q͂tū ad cōnotata.

¶ Ad quintum dicit q effect⁹ formalis est duplex quidam scilicet a forma intrinseca ⁊ quidā a forma extrinseca Unde S. T. primo sen. di. 1. q 1 ar. 2. dicit secunduz diuersam naturam generis diuersus est modus denomiationis quedā enim genera secundū rationē suam significant vt inherens sicut quātitas ⁊ qualitas : ⁊ huiusmodi ⁊ in talibus non fit denominatio nisi per formam inherentem que est principiū secunduz aliquod esse substantiale ⁊ accidentale Quedā aūt significāt secundum rationē suam vt ab alio exiēs ⁊ nō inherens sicut precipue patet in actione. Actio enim secundum q est actio significat vt ab agēte. Unde in genere actionis denominatur agens per id quod est ab eo nō per aliquid quod sit principium agentis hec ille Ex quo patet vbi ē denominatio ab aliquo quod secunduz suam rationem se habet exiens non oportet in eodem esse formam denominantē ⁊ eius effectum formalem sumendo effectum formalem pro omni eo quod dicitur tale vel

tale ab aliqua forma sicut aliquid dicitur agens actione ⁊ docens doctrina. Ad aliud dicitur ꝙ actio ꝗtum ad id quod dicit in obliquo est in agente ⁊ vt sic est perfectio agentis. Ad aristotelem dr̃ quod actus actionis immanentis ⁊ potentia sunt ī eodē.
¶ Ad 6. dicit. S. T. 3 sen. di. 20 q. 1 ar. 5. q. 2. ad 3. ꝙ opus operās iudeorū fuit simplr̃ malū sed passio q̄ est opus operatū est quidem simpliciter bōa secūdum ꝙ est in patiente ꝗuis possit dici mala secūdum quid secundū ꝙ est in actione illoꝝ sicut ī causa hec ille. vnde dr̃ q̄ꝫ licet actio iterior iudeorum esset mala tñ actio exterior inquātū erat ī passo erat bona sed fuit mala secundū quid. Et si dicat̃ ergo peccatū fuit quid fuit in xp̄o subiectiue dicūt quidā ꝙ crucifixio fuit in xp̄o subiectiue sed fuit in iudeis impuratiue. Si dicat̃ illa crucifixio passiua ē actus exterior iudeorū q̄ fuit peccatū q̄ non fuit meritoria nobis dicunt qdā ꝙ idē act⁹ ī ee nat̃ ē bon⁹ ⁊ mal⁹ respectu diuersoru vt si suus det elemosinā ꝓpt vanā gloriam quam dn̄s suus vult dari ꝓp bonum finem ⁊ similiter dicunt ꝙ prophetia cayphe erat bona moraliter vt erat a spiritu sancto ⁊ mala vt erat ab ipso cypha. Sed contra omnis bonitas moralis est in aliquo subiecto. Queritur ergo in quo erat subiectiue illa bonitas moralis sed de hoc S. T. in. 4. distin. 19 in expositione textus aliter respondet S. T. in. 2 di. 40. ar. 4. ad. 1. ꝙ meritum non est in passione secūdū ꝙ est passio sed in hoc ꝙ aliquis voluntarie subsistet propter deum ⁊ hoc est idem cum operatione agentis. Ad aliud dicitur qd̓ actio ⁊ passio pro formali opponuntur. Ad aliud dicitur per idem vel qd̓ aliquid denominatur a forma extrinseca vt dictum est supra. Ad aliud dicitur qd̓ respectus est in eodem cum suo fundamento scꝫ potentia motus vel actiua vnde materiale actionis non est fundamentum actionis pro relatione.
¶ Ad septimum patet per distinctionem actionis pro materiali ⁊ formali. ad aliud de deo dicit̃ quod actio pro formali dicit aliquaꝫ entitatem. Et ideo deus mutaretur si in eo esset noua actio licet propter aduentus relationis non denominet subiectum mutari vel moueri vt dicit S. To. de potentia. q. 7. ar. 9. ad. 7. Sed contra arguitur quod deus de nouo aliquid agat quia causa in actu ⁊ effectus ī actu sunt simul sed multi nunc sunt effectus in actu. ergo deus de nouo est causa in actu. Forte dicis quod licet deus sit causa in actu: tamen non oportet effectum eē in actu nisi quādo sibi placet. Contra quia quādo effectus ponitur in actu aut aliquid fit ī causa ꝙ prius non erat vel nihil si secundum ergo effectus prius erat in actu. Itē deus ante mūdi creationē non agebat ergo in ipso non erat actio. Et ꝑ idē probatur qd̓ actio dei non sit ipse deus quia de⁹ potest esse dato qd̓ non sit actio vel creatio actiua puta añ mundi creationem. Tūc enī nō erat creatura ergo non creator. Tenet consequentia quia ista dicuntur relatiue. Item actio pro materiali est in passo ergo actio dei non est deus. Antecedens patꝫ ꝙ actio transiens pro materiali est forma producta.
Forte dicis ꝙ in deo non est actio transiēs qꝛ actio transiens est in predicamento non autem actio dei secundum S. T. in. 1. di. 8. q. 4. ar. 3. ad 3. Sed hoc est contra S. T. de poten. q. 10. ar. 1. Forte dicis qd̓ licet actio transiens pro materiali non sit deus tamen pro formali est ipse deus. Contra actio pro formali dicit relationem sed deus non est relatio ergo non est actio pro formali. Ad hec dicitur quod nihil fit in causa in actu sed in re fit executio eius ꝙ a diuina voluntate determinatum fuit. Secundo dicitur quod aliquando effectus est in actu sine causa in actu quia non opꝫ ꝙ volens media semper actu velit finem licet finis sit causa mediorum. S. T. in 2. di. 38 q. 1. ar. 1. q. 1 4. Item dis prima q. 1. ar. 2. dicit quod iactio dei s. creatio ē essentia eius cum relatione quadam ⁊ de po. q. 3. ar. 3. Si tamen queratur an hoc nomen creator significat respectū sicut hoc nomen dominus dico ꝙ non S. T. de veri. q. 4. ar. 5. Ad alia dicitur a quibusdam ꝙ actio dei semꝑ fuit licet non semper fuerat actio dei loquendo de actione dei transeunte ⁊ non immanente. Sed omissis appellationibus dicitur quod actio dei non est vniuoca cum actione creature. Et ideo actio dei non ē in passo sicut dictum est de actionibus agentiū naturalium ad aliud tactum in argumento principali de igne dicitur ꝙ est vna actio pro formali ⁊ due ꝓ materiali. S. T. libro scd̓o contra gentiles. c. 75. ⁊ ita dicatur de operatione quādo duo ignes calefaciunt ¶ Ad octauū dicitur ꝙ relationes paternitatis ⁊ filiationis sunt incompossibiles in eodem subiecto propter incompossibilitatem actionis ⁊ passiōis ꝗtū ad sua formalia q̄ importāt ī obliquo nō aūt ꝗtum ad sua materialia ideo argumentum non probat qd̓ actio nō sit in eodē subiecto cū passiōe sꝫ quod actio dicit respectum ī incōpossibilē passioni in eodē subiecto. Ad aliud dr̃ ꝙ actio ꝗtū ad suū mãle denolat ipsum agens denoīatione extrinseca ⁊ ꝗtū ad illud mãle denoīatio passū intrīsece scꝫ moueri. Sꝫ actio ꝗtū ad illd̓ ꝙ cōplet rōnē eius denoīat ages denoīatione intrinseca scꝫ agere ⁊ creare motum ⁊ mouere mobile. ꝗtū ad primū scꝫ materiale ē in passo. Sꝫ ꝗtum ad secundum est in agente. Ad aliud dicitur ꝙ aristo. intendit vbi allegatur illa esse idem. propterea que sunt idē re ⁊ rōne nec vnū importat aliqd̓ quod non īportetur per aliud ⁊ ideo qꝛ actio ⁊ passio dn̄t rōne nec sunt idē quo ad respectus oppositos quos important ī obliquo naꝫ actio ⁊ passio qn̄qꝫ dicūtur idē ⁊ quandocūqꝫ non vt supra patuit. Ad aliud dico ꝙ licet nos dicamus ꝙ eadē res est actio ⁊ passio nō tamen concedimus istaꝫ actio est passio nec istam agere est pati. S. T. 1. parte. q. 25. ar. 5 ad. 1. dicit ꝙ licet actio sit eadē motui ⁊ passio similiter non tñ actio est passio nec actio ⁊ passio proprie loquendo sūt idē illd̓ enim argumentum. Quecūqꝫ vni ⁊ eidem sūt eadē sibi inuice sūt eadē tenet in his q̄ sūt idem re ⁊ rōe vt tunica ⁊ indumentū nō aūt in his q̄ dn̄t rōe. Presertim aūt illa regula non tenet qn̄ aliqua sic differunt ratione ꝙ in ratione vnius importatur aliqua res que non importatur in ratione alterius sicut est in proposito ⁊ in multis aliis. Unde ista nō conceditur sortes est humanitas quia aliqua res includitur in ratione sortis si sortes haberet rationem que non includitur in ratione humanitatis.
¶ Ad nonum dicitur ꝙ aliqua differre numero contingit dupliciter. Primo quia sūt due res totaliter diuerse. Secundo quia connotant vel īportāt diuersas res in obliquo ⁊ hoc modo actio ⁊ passio differunt. Capreolus etiam concedit qd̓ eadem res potest ad diuersa predicamenta pertinere. Ad aliud dicitur ꝙ argumentū non cōcludit aliud nisi ꝙ forma non quocūqꝫ modo se habens dicit̃ mot⁹ vel actio

sit passio et hoc conceditur forma enim non habet rationem motus dum est in actu completo vel ī pura potentia. Sed dum est in fieri ⁊ in cōtinua tēdētia in actū ⁊ hoc dicit. S. T. 3. phisic. Unde ex eo ibidem potest haberi ꝙ de ratione motus sūt tria scʒ actus imperfectus idest forma imperfecta Secūdo ordo ⁊ tendentia ad actum ulteriorem que nō est aliud ꝙ̄ relatio quedam eiusdem forme sub esse imperfecto ad seipsam sub actu perfectiori postea futuro tertio est ordo scilicet relatio posteritatis secundum ꝙ forma nunc est perfectior ꝙ̄ prius fuit et motus ī recto tantū dicit primum Cetera vero ī obliquo ⁊ sic cessante motu ꝙ̄tū ad duo ultīa motꝰ remanet ꝙ̄tū ad primū quod est forma ipa unde aliꝗ dicūt ꝙ motꝰ manebit sed non manebit motus ⁊ per hoc patet ad aliud dico eīm ꝙ forma cum precisione ad ulteriorē actu est terminus motus sed sumpta cum tali ordine sine esse non est terminus motus sed ipse motus Et si arguatur expositorie iste motus non est terminus motus ⁊ hec forma est terminus motꝰ ergo hec forma non est motus. Potest dici ꝙ est fallatia accidentis. Aliꝗ dicunt ꝙ premisse nunꝗ̄ sunt vere ꝓ eodem tempore adequate. Aliꝗ dicunt ꝙ maior est falsa ꝙ̄tum ad materiale ipsius motus. Aliꝗ dicunt ꝙ medium non tenetur uniformiter aliꝗ dicunt ꝙ forma non est motus secundum locutionem propriā ꝗꝛ motꝰ aliquid importat ultra formā absolute sūpta ⁊ sic nec actio est passio. S. T. 1. parte q. 28. ar. 3. 1.

Ad decimum dicitur ꝙ non est inconueniens ꝙ eadem forma sub esse perfectiori sequiratur ꝑ seipsam sub esse imperfectiori ⁊ ꝙ forma imperfecta sit via ad seipsā ut est perfecta quia via est eiusdē gn̄is cum re. Secundo dicitur ꝙ hec probāt ꝙ motus aliquid addit supra formā Ad aliud dicitur ꝙ ipa forma ut est fluēs a preterito in futurum vel ab īperfecto ad perfectum diuiditur et continuatur per mutata esse vel forma sub uno esse terminat se ut fluis de uno esse in aliud.

Ad undecimum dicitur ꝙ mutatio indiuisibilis non est aliud a forma indiuisibiliter acꝗsita et hoc quo ad suum materiale licet sit aliud quo ad suū formale quia ut sic īcludit nouitatem eēndi. Ad aliud dicitur quod hec potest negari motꝰ ē forma ad quā est motus propter diuersum modū significandi ⁊ sic negatur ꝙ albedo sit albefactio hec tamen est vera ꝙ eēntia motꝰ erit terminus ad quē Ad aliud cū dicitur forma acquirit per motum dico ꝙ ille obliquꝰ dicit habitudinem dispositionis vel cause materialis Forma eīm scd̄m esse imperfectum est quasi dispositio ad eandem scd̄m eē perfectum Secūdo dicit ꝙ illud quod est in agente super quod fundatur actio pro formali potest dici actio fundamentaliter et cā eius quod producitur in passo.

Ad duodecimum dicitur ꝙ generatio ut est mutatio dicit formā cum quadā nouitate sed ꝓut ē passio dicit habitudinem ad agens. Secundo dicitur ꝙ aliqua relatio est prior suo fundamento non ut est accidens sed ut est talis relatio ut pʒ de creatione passiua ad alia patet ex dictis.

Ad decimūtertiū dicitur primo ꝙ partibꝰ motꝰ ꝙ̄tū ad suū formale repugnat esse simul quia de ratione eius est successio. Secundo dicitur ꝙ forme secūdū diuersa eē repugnāt eē sil' Et per hoc patet ad alia que vera sunt de formali motus licet motus de materiali improprio cōcedatur esse ens permanēs

Ad decimum quartū dī ꝙ motus localis aliud ī portat ꝑter locū vel ubi licet sit idē cū istis ꝑ materiali Nec dico proprie motū localē eē ipsū locuʒ sed magis ipm ubi. Nē dato ꝙ motus esset locꝰ nō tn̄ sequit ꝙ prius fuerit motus localis ꝗꝛ motꝰ ultra locū cōnotat successiuā acꝗsitionē Et iste nō ē tra nec aer sʒ superficies distincta a subā Et ꝑ hoc patʒ ad 15 deinde dī ꝙ motꝰ dī eē cā rerū idest celū sub motu. Sʒ de hoc alias. Alia soluūtur ex dictis ꝗꝛ motꝰ actio ⁊ passio non dicūt aliqd ens absolutū precise.

Ad. 17. pʒ ex supradictis S T in. 2. dist 12. ar 1. ad. 5. Concedit subiectū motꝰ localis esse ens completū in esse prio. Secꝰ aūt est de motu gn̄atiōis. de creatione autē dicit. S. T. de po. q 3. ad. 8. ꝙ in creatione non est exitus de potētia in actū ⁊ ideo nō est simile intelligere ēt nō ē verꝰ motꝰ vel dʒ ꝙ sic intelligere intendatur nūc in tali motu intensionis motꝰ est idem scd̄m essentiam cum termino.

Ad 8. quidam probabiliter opinantur actionē ꝑ maliꝰ eē in agēte tenētes aūt oppositū exponūt illos passus de actione ꝑ formali vel ꝙ̄tum ad illud qḋ dicit in obliquo aut ꝑ suo fundamento qḋ est principiū actionis et pt̄ dici actio fundamētaliter. Plurimi aūt sunt passus ex qbꝰ elicit actionē eē in passo.

Ad tertium sic proceditur. Videtur ꝙ motus non distinguatur a mobili quia hoc maxime esset ut supradictū est quia motus est eiusdem essentie cum termino ad quem non aūt ē ipm mobile ut supradictum est. Sed probo ꝙ hoc sit falsum quia tunc motus naturalis et motus violentus essent eiusdem speciei quia possunt habere eundem terminū spē scʒ idē ubi ut si graue per violentiam moueatur sursum et leue ascēdat ad eundem locum naturaliter. Item tunc motꝰ rectus et circularis essent eiusdem speciei ut potest probari per idem argumentum Item tunc in eodē essent ubi sursum et ubi deorsum. Ponendo per casum ꝙ lapis incipiat moueri a concauo celi tunc patet ꝙ in ipso est ubi sursum Sed probatur ꝙ in eo sit ubi deorsum quia in eo est motus deorsuʒ qui est idem scd̄m essentiam cum termino ad quem qui est esse deorsum. Item augmentatio ⁊ diminutio essent eiusdem speciei quia sunt ad eandem ꝙ̄titatem in specie. Item augmentatio non est aliqua species ꝙ̄titatis ergo non est realiter ꝙ̄titas. In oppositum arguitur quia secundum phi hic motus est subiectiue in mobili non autem ipsum mobile igitur. Item motus est passio scd̄m philosophum ergo nō est mobile unde prius dictum est ꝙ actio ⁊ passio sunt unꝰ motus. Et si dicatur tunc actio ⁊ passio non distinguerentur non enim possunt distingui per diuersos mōs predicandi quia res prime intentionis non distinguntur per ea que sunt secunde intentionis ut natura animalis non diuersificatur ex hoc ꝙ ei conuenit intentio generis et specie subalternate. Item tunc quale ⁊ qualitas essent duo predicamēta quia habent diuersum modum predicandi scʒ abstractiuum ⁊ concretiuum. Item sequeretur ꝙ homo ⁊ asinus magis distinguerentur ꝙ̄ duo genera generalissima hec inꝗ̄ non valent quia non sic distinguunt predicamenta per modos predicandi qui sunt in intellectu precise Sed per modos essendi in quibus fundantur modi predicandi.

¶ R(e)ſ(pon)deo dicens q(uod) noiales cōiter tenēt motū loca-
lē non diſtingui a re mobili. Greg. dicit q(uod) mot(us) loca-
lis ē ſpacium ſup(er) quod mobile ſucceſſiue mouet(ur) rea-
les dicunt q(uod) ē accñs. Quidā dicūt q(uod) ē accñs reſpe-
ctiuum. Alii dicunt q(uod) ē abſolutum. Alij dicūt q(uod) i(m)-
portat vtrūq(ue) ſcz vbi ⁊ locu ſicut ēt actio. ſ. t. i. 2. d. 3.
q. 1. ar. 5 ad 8. dicit q(uod) mot(us) importat relationē ⁊ actō
importat formam que eſt in paſſo ⁊ cum hoc reſpe-
ctum ad agens. Sz contra ſequeretur q(uod) actio eſſet
ens per accidens quia importat res diuerſarum na-
turarum quia pro materiali eſt qualitas ⁊ pro forma-
li eſt reſpectus. ¶ Item tunc concept(us)
predicamentorum non eſſet ſimpliciſſimus ymo in-
cluderet res diuerſorum predicamentorum ſcz re-
lationū ⁊ qualitatum. Item ſi paſſio diceret reſpe-
ctum maxime diceret reſpectum ſecundū quem for-
ma producta dicit(ur) eſſe in paſſo ſed quod hoc ſit fal-
ſū probatur quia paſſio q(ue) eſt calor poteſt produci a
deo ſine quocunq(ue) ſubiecto ſed ad hec diceretur q(uod)
actio de formali importat tm̄ vnum ſcz relationem
nec omnis relatio eſt de predicamento ad aliquid.
Qz autem mot(us) non dicat formā precile dictū ē
ſ. 2. vnde calefactio ſecūdū q(uod) eſt actio preter calo-
rem dicat reſpectum agentis ſecundum autem q(uod) mo-
tus caloris vel intenſio caloris vel fluxus de eſſe p-
fecto ad eſſe perfectum tunc preter calorem qui idē
eſt in principio in fine motus ſecundum eſſentiam i(m)-
portat reſpectum prioritatis ſecundum quem nunc
dicitur eſſe magis perfectus quā prius ⁊ reſpectum
tendentie ad vlteriorem perfectionem ⁊ aliqui capi-
entes motum pro illo reſpectu dicunt motum non eſ-
ſe eiuſdem eſſentie cum ſuo termino. Sed querit(ur)
an predictus reſpectus ſit realis vel rationis mul-
tis videtur quod ſit reſpectus rationis quia non eſt
inter entia que ſunt in actu ymo non videtur ē inter
realiter diſtincta quia eſt eadem eſſentia caloris
que prius fuit ⁊ nunc eſt ſed primum non conclu-
dit q(uia) heri fuiſſe eſt reſpectus realis de p(re)dicamen-
to quando ⁊ tamen tempus preteritum non eſt actu
exiſtens.

¶ Contra opinionem gregorij communiter arguit(ur)
de celo quod mouetur ⁊ tamen motus primi celi nō
poteſt dici ſpacium circa quod mouetur. Item
omne in quo eſt motus localis mouetur localiter ſi
ergo ſpacium eſt motus localis tunc ſpacium dice-
retur moueri quod non eſt neceſſarium. Item vo-
lo q(uod) ſit vacuum tunc globus terre moueretur ⁊ non
circa aliquid ideo dicendum eſt omnem motum di-
ſtingui a mobili realiter.

¶ Contra hec arguitur per gregorium primo quia
ſi motus eſſet aliqua talis res ſequeretur q(uod) aliqua
vna res demonſtrata ſimul eodē tempore primo de
nouo fieret ⁊ eſſet ⁊ dum eſſet fieret ⁊ dum fieret eſ-
ſet conſequens eſt impoſſibile ergo ⁊ antecedens i(m)-
poſſibilitas conſequentis patet q(uia) nullum quod de
nouo ſit in tempore dum ſit eſt immo omne quod ſit
dum ſit non eſt ⁊ hec propoſitio eſt euidens vt dicit
commentato. 7. phiſi. ⁊ philoſophus p(r)io peri. Si
igitur dum aliquid eſt ip(s)m ſit ſequitur q(uod) aliquid dū
eſt non eſt quod ē cōtradictio. Conſequentia vero
declaratur. Si enī motus ſit talis res vt fingūt no-
uiter facta a motore in mobili certum eſt q(uod) nō ſit niſi
dum mobile mouetur nec enim ante nec poſt hoc
concedunt nec etiam entitas talis eſt niſi dum mo-
bile mouetur vt etiam concedunt alioquin ſi ipſa eēt
in mobili poſtq(uam) motum quieſcit iam non eſſet diſtin-
cta ab oibus permanentibus preſentibus ⁊ futuris.
Forte dicetur ad rationē q(uod) proprium eſt ſucceſſiuo-
rum q(uod) ſint dum fiunt ſuū enī eſſe ē ſuū fieri ⁊ mox cū
facta ſunt eē deſinunt quapropter licet illud p(re)ñs ſit
impoſſibile de rebus permanentibus non tñ de ſuc-
ceſſiuis. Sed hec r(e)ſ(pon)ſio nulla eſt. Primo eīn cōtra
dicit intētioni phi ⁊ deſtruit rationem eius quaz fa-
cit. 5. phi. ad probandum q(uod) generatio non generat(ur).
Probat enī inter cetera per hoc q(uod) oporteret q(uod) ge-
neratio generaretur dum eſſet ⁊ ſic ſimul eſſet ⁊ fie-
ret vt deducit ibi cum igitur gñatio ⁊ motus vt ibi ac-
cipit ſint de gñere ſucceſſiuorum ſi in ſucceſſiuis hoc
non eſſet impoſſibile nichil probaret philoſophus
nec Commē. Preterea ratio probat vniuerſaliter
tam de ſucceſſiuis q(uam) permanentibus oē enim quod
ſit de nouo in tempore procedit de non eſſe ad eſſe
dum aūt procedit de non eſſe ad eſſe non eſt. Ex quo
vltra concluditur quod fictio eſt ponere aliquam ēti-
tatem ſic ſucceſſiuam que ſolum ſit dum ſit et non ſit
poſtq(uam) fiebat.

¶ Secundo arguitur ad idem quia ſi motus eēt ali-
qua talis res ſequeretur quod aliqua res ⁊ ſimiliter
quelibet pars eius eodem tempore primo generare-
tur ⁊ corrumperet(ur) ſed p(re)ñs eſt i(m)poſſibile igit(ur) ⁊ añs.
Conſequentiam probo accipio vnum motum verbi
gratia motum quo aliq(ui)d mobile mouetur in aliquo
tempore primo ⁊ ſit tempus illud a. b. in hoc tēpore
motus ille p(ri)o genitus eſt vocando genitū oē ens
q(uod) exit de non eſſe ad eſſe ſiue cui(us) entitatis ē in actu
que primo erat in potentia quomodo cōmen. etiam
5. phi. dicit q(uod) generatio eſt exitus eius quod eſt in
potentia in actum hoc autem modum motum eſſe fa-
ctum ponentes ipſum eē rem ab omnibus reb(us) p(er)ma-
nentibus diſtinctam negare non poſſūt hic ergo mo-
tus exiuit ad eſſe ⁊ genitus eſt in tempore a. b primo
cuius probatio eſt quoniam non exiuit ad eſſe an-
te illud tempus quia ſic fuiſſet antequam eo mobile
moueretur ⁊ ſic motus erat ⁊ nichil mouebatur. Cū
quia ſequitur q(uod) idē mot(us) demonſtrat(us) fuiſſet ſucceſ-
ſiue i(n) duabus partib(us) t(em)p(or)is ſcz ante tēp(us) ⁊. b. a item
pore a b. ⁊ ſic eſſet res permanens. Nec ille motus
exiuit ad eſſe poſt totū illud tēpus a. b. q(uia) cum in illo
tēpore ponat(ur) eſſe ſeq(ui)tur q(uod) prius fuiſſet q(uam) exiuiſſet
ad eſſe q(uod) non contingit. Nec exiuit ad eſſe totus ille
motus in aliqua parte t(em)p(or)is a. b q(uia) nō i priori pte p(ar)
ta a. c. Nā q(ue)ro an ipſe motus habeat eſſe i tēpore ſe-
quente vcz. c. b vel non ſic ſi ſic ergo ē res permanens.
Si non cum mobile ponatur moueri per totum tem-
pus a. b. ſequitur quod mouetur per ptem c. b. Sed
tunc nō eſt h(uius)mōi res diſtincta a p(er)manentibus p(er) re-
ſponſionem igitur aliquid vere mouetur nulla huiuſ-
modi re exiſtente quare fruſtra ponitur talis res in
quocunq(ue) ponatur. Cū ergo totus ille mot(us) nō exi-
uit ad eſſe añ totum a. b. nec poſt ip(s)m nec in aliq(ua) pte
ip(s)i(us) ſeq(ui)tur quod adequate ſiat ⁊ capiat eſſe i ipſe a.
b. poſito rurſus q(uod) aliquādo p(er)dat eē cū nō ſem p(er) ſit vel
hoc eſt añ totū temp(us) a. b. ⁊ hoc impoſſibile cum nō
ſit poſſibile aliquid deſinere eſſe anteq(uam) ſit nec prius
corrumpi q(uam) eſſe aut prius q(uam) generari aut poſt totū
a. b ⁊ hoc etiā impoſſibile ſiue hec ponatur eē i iſtam
ti ſiue in ipſe q(uia) ſequitur q(uod) tot(us) ille mot(us) aut eli(quam) p(ar)s
ei(us) h(ab)eat eē ſecundū ſe totū in diuerſis p(ar)tibus t(em)p(or)is.
Relinquitur ergo q(uod) ſicut tot(us) ille motus accipit eſ-
ſe primo i t(em)p(or)e a. b. ⁊ p(ar)s motus i pte ſic totus deſinit

esse ꝛ corrumpitur primo in eodeʒ tempore a.b ꝛ.p.s in parte ꝛ sic patet ꝯñā. impossibilitem vero conse quentis ostendo multipliciter. Primo quia si alicui subiecto simul ꝛ eodem tempore primo acquiratur aliqua forma verbi gratia albedo ꝛ perdatur ali quā scilicet dulcedo simul primo erit in eo acquisita albedo ꝛ perdita dulcedo ꝛ eodem instanti primo erit albedo ꝛ non erit dulcedo ergo si eadem essētia motus acquiritur simul ꝛ aliquo deꝑditur eodem instan ti.i.erit ꝑfecte acq̄sita ꝛ deꝑdita ꝛ eodē istāti erit ꝑfe cta eius gn̄atō ꝛ corruptio ꝛ erit ꝛ non erit. Confir mat̄ qꝛ oē qd̄ est genitum qñ ē.i genitū est ꝛ oē q est corruptum qñ ē.i.corruptū nō est sicut vt oē quod ē mutatum quādo est i.mutatum est in eo ad quod est mutatum. Si ad esse est i eē: si ad nō esse in non eē: ꝛ sic ī oī gn̄atione mutationis vt patet ex.6 phi. Si igitur motus est primo genitus ꝛ corruptus eo dem instanti est ꝛ non est.

Tertio arguitur ad idem impossibile est idem mo bile eodem tpe primo acquirere vnū locū ꝛ perdere eundē vel vnam formā ꝛ ꝑdere illā vel augmenta ri scdm aliquā ꝙtitatem ꝛ scdm eandē diminui nec aliquis mente capere pōt horum aliquod esse possi bile ergo eadem rōne impossibile est idem eandem essentiam quecunq; sit illa eodem tpe primo acquire re ꝛ perdere. Item phūs.5.phi.ꝛ cōmen.ibidem ꝓ manifesto sumunt eē impossibile simul esse gn̄atio nem ꝛ corruptionem eiusdē imo nec esse posse vnā post aliā sine tempore medio. Item phūs ꝛ cōmen. 5.phi.sic fundant vnaʒ rōneʒ super hoc q nichil cor rumpitur dum generatur tanq̄ sup manifesto funda mento ad probandum q motus nō generatur. Item impossibile est idem quacunq; virtute simul in eodem īstanti vel eodē tpe primo causari ꝛ annichilari hoc nullus negaret ergo ex eadem causa impossibile est idem simul generari ꝛ corrumpi ꝛ semper intelligo q non solum totum cathegorematice 13 ꝛ quelibet ei⁹ pars in eodem tempore generet̄ ꝛ corrumpatur.

Quarto arguitur sic. Si motus sit talis res seq̄ tur q res que mouetur vel simul habet infinitos mo tus equales scdm durationem vel q an̄ motum quē habet successiue habuit infinitos quorum quilibet fuit tantus scdʒ durationem ꝙtus est ille quē habet. Consequens ꝙtum ad vtrūq; ptē est falsum. probo cōsequentiā. Omne enim quod in se habet actu ali quam entitatē quā antea habuit tm̄ in potentia, est in ꝙtum hmoī mutatū ad ipsā: hoc patet tum qꝛ se cundum ipsam se habet aliter q̄ prius ꝛ per hoc ē mutatum. Tum quia si non esset mutatum sicut prius carebat illa entitate necēa habebat in actu sʒ tantum in potentia etiā nunc eaʒ non habere in actu. Tū qꝛ omne quod prius fuit sub vno opposito ꝛ nunc est sub alio est mutatum ex vno in aliud hoc enī sonat nomē mutationis vt dr̄ 5.phi. sʒ omne quod habet aliquā entitateʒ actu quā an̄ nō habuit actu ē hmoī vt pʒ. Ois aūt res que mouet̄ scdʒ opinionē habet essentiā motus quaʒ anteq̄ moueretur non habuit igitur est mutata ad ipsā aut igitur res que mouetur prius habuit mutationem seu motum illuʒ quo ē mu tata ad motum dato q haberet illuʒ aut simul si pri⁹ cū etiā motū scdo datum habuerit aliqñ cum ante non habuit igitur prius fuit mutata ad illum habu it priorē ꝛ sic in infinitū si vero simul cum motu quā ha bet ēt motū quo mutatur ad ipsum alium ꝛ sic ī infi nitum sequitur q simul habeat motus infinitos.

Quod aūt oēs illi motus sint equales scdʒ duratio nem siue ponantur simul siue sibi succedentes partes quia semp in equali tpe cātur motus ꝛ acquiritur res il la ad quam est motus scdm opinionem istā vnde ei dem seu equalibus diuisionib⁹ diuiduntur aliquoties vel aliqua pars rei acquireretur sine motu vt pote si in minori tpe fieret mot⁹ quā acqreretur res ut si esset contra aliqñ moueref mobile ꝛ nō acqreret aliquid per motū illum. Nec deperderetur: q oīa nō sūt possibilia scdm viā istā. Falsitas ꝯñtis ꝙtum ad primā ꝑtem et ex.5 phi. ꝛ ꝓbatur rōne qꝛ alias seque retur q impossibile esset aliquē moueri postq̄ non mouebatur quod sensui cōtradicit pʒ cōsequētia qꝛ impossibile esset aliquo motu ꝙtumcūq; pūo moue ri nisi prius fuisset motū motu illi equali ꝛ sic in infi nitum ꝛ ꝑ ꝯñs inter tps quietis ꝛ tempus mot⁹ suc cederent sibi infinite ptes tpis eiusdē ꝙtitatis qd̄ est impossibile. Falsitas ēt scde ptis pʒ qꝛ nō appa ret necessitas neq; congruitas sʒ potius impossibili tas ꝑ naturalē virtutem q idē agēs causet in eodē mobili simul motus infinitos equales igitur. ꝛc.

Quinto arḡ. Si motus sit talis res distincta sequitur q mobile sit acq̄ret duas res distinctas scʒ ipsū mo tum ꝛ rē pmanentē scdm quā est motus quarum neu tra est intrinseca alteri igit̄ per potentiā diuinā possi bile erit q acq̄rat vnā sine altera videlʒ rē illam per manentē vbi gr̄a locū vel qualitatem non acquiren do seu nō habēdo rem illā successiuā ex quo sequitur q poterit successiue cōtinue esse in alio ꝛ alio loco ꝑ ꝯñs moueri de loco ad locū sine alia re ꝛ sic moue ri sine motu scdm viā istā quod repugnat ipossibile ꝛ scdm veritatē sequitur q frustra ponitur talis alia res cū ad eam ponendā non cogat rō nec euidentia aliqua aut ēt auctoritas quā negare non liceat. Si militer ecōtra possibile erit q acq̄rat motū nō acqren do rem pmanentē verbi gratia ascensū nō acquiren do locū vel denigrationē non acq̄rendo nigredinē ꝛ per consequens aliquid poterit ascendere non mu tando locum vllo modo scilicet acquirendo vel de perdendo ꝛ aliquid albissimum denigrari non acq̄ rendo nec albedinem vllo modo perdendo ꝛ non so lum hoc sed etiam sequitur quod aliquid poterit per petuo ascendere ascensu eque veloci sicut est ascen sus sagitte iacte in sursum ꝛ tamen nunquā plus di stabit a terra q̄ modo ponatur quod modo quiescat ꝛ minus est absurdum. Patet consequentia quia vt probatum est possibile erit q̄d totum ascensum quo mobile ascenderet vsq; ad certam distantiā possit deus causare in eo esto q locum non mutaret hoc au tem posito adhuc ipsum posset ascendere ad distan tiam illam mutando locum vel igitur mediante alio motu ꝛ tunc eadem ratione illum motum posset in tempore consequente tempus primi tam causare cau sare esto quod non acquireret alium locum ꝛ simili ratione infinitos tales successiue. Si vero diceretur quod primo causato peruenire ad distanti am illam sine motu habetur propositum quia eadem ratione frustra ponitur vtrūq; talis motus. Eodē modo aliquod album posset perpetuo motu vniformi ter denigrari ꝛ nunquam esset nigrum aut minus album. Et confirmatur etiam quia secundum opposi. motus quoddammodo est prior forma que ipso mediante acquiritur vnde ipse secundum eos est quasi via ꝛ ratio vel medium acquirendi formam

⁊ ideo per virtutem diuinam poterit causari sine il-
la licet secundum veritatem sequatur ꝙ etiam econ-
uerso illa poterit causari sine illo si sic distinguatur
vt dicit opinio.

¶ Sexto arguitur. Si motus esset aliqua huiusmodi res
sequeretur ꝙ esset aliqua vera res extra animam con-
stituta ex partibus quarum nulla est vel esse pōt in re
rum natura ⁊ sic aliqua vera res esset constituta ex
impossibilibus quam absurditatem non concederet
aliquis sane mentis pña probatur qm̄ scḋm istos q̄
libet pars motus est preterita vel futura ⁊ neqꝫ p̄-
terita est: neqꝫ futura est vt cōceduīt. Sed ꝙ etiā neu
tra possit esse probo. Nam si preterita posset esse vel
posset eē exñs precise p̄terita sicut nunc est vel exi-
stens pñs vel exñs futura non primo modo q: seq̄retur
ꝙ etiam ipsa nūc esset/quod negant nec scḋo modo q:
scḋm ipsos quelibet pars motus est diuisibilis scḋꝫ
priorem ⁊ posteriorem nec aliter est possibile igitur
non est possibile ꝙ aliqua sit pñs. Preterea eadem
ratione totus vnus motus magnus posset esse pre
sens ⁊ simul. Nec tertio modo quia eadem ratione nūc
de facto pars futura est quod negant. Similimo
do potest probari quod nulla pars futura potest esse
Ad hanc rōneꝫ forte dicetur iuxta doctrinā aliquo
rum quod ad esse rerum pmanentiuꝫ hñtiū partes
requiritur exñtia ptium sed ad esse rerū successiuaꝝ
non requiritur coexistentia partium sꝫ sufficit ordo
⁊ cōtinuitas ⁊ sic ē in partibus mot⁹ nam pars futu
ra sequitur preteritam ⁊ sibi continuatur mediante
mutato esse presenti ⁊ ratione talis ordinis ⁊ con-
tinuationis dicit quod motus habet esse ⁊ est res ve
ra licet non permanens. Sed hec solutio nulla est
Tū cum nullum totum sit aliud ꝙ oēs sue ptes seu
proprius loquendo q̄ omnia quorum quodlibet est
eius pars vel saltem q̄ōlibet cōstat ex partibus suis
impossibile est aliquod totuꝫ esse nisi sit quelibet ps
eius. Tum quia non est intelligibile q̄ aliq̄ non ētia
nec possibilia esse entia cōtinuentur alicui enti aut
in sit entitatem aliquam constituant vñ posset equa-
liter dici ꝙ licꝫ chimera nichil sit neqꝫ tragelafus cō
tinuātur tñ ad inuicem mediante aliquo ente ⁊ ꝙ si-
mul sumpta vel precise ipsa aut ēi cum aliquo ente
sunt vna entitas constituta ex chimera ⁊ tragelafo
q̄ð nullus sapiens diceret. Tum quia mutatum esse
nulla entitas est quia vel illud mutatum ipsius mot⁹
duraret per instans tm̄ vel per tp̄s. Si scḋꝫ ergo plu
ra mutata erunt simul si primum tunc eadem res sit
corrūperetur ⁊ generaretur. Itē esto ꝙ esset aliqua
entitas tēs cum pars futura motus non succedat
preterite neqꝫ transeat in preteritū nisi per pñs ali-
oquin non continuaretur sibi mediante mutato esse
pñte sequitur quod tota pars futura transibit in p̄-
teritū ꝑ pñs per sua mutata esse precise quia nichil
ex motu preter mutatum esse potest esse pñs ⁊ sic con
ponetur motus tantum ex mutatis.

¶ Septimo arguitur. Si motus esset talis res se-
queretur quod motus non esset actus entis ⁊c. quia
nec pars preterita est actus entis nec ps futura er-
go motus secundum nichil potest dici actus. Item
aliq̄d pōt moueri sine tali motu locali distincto a mo
bili igitur añs patet q: aliquid pōt poni in loco in
quo prius non erat ab ipso deo sine tali entitate re-
spectiua vel absoluta. Itē corrūpat de⁹ oīa mutata
esse ipsius motus relicto motu in forte tunc patet
ꝙ motum est ꝑ casum ⁊ tñ nullus motus est quia mo
tus non dī esse nisi per mutatum ꝯtinuatiuū. Item
in motu locali nulla entitas acquiritur scḋm S. T.
prima parte q. 110. ar. 3 Item si res mouetur ꝑ mo-
tum queritur de illo motu ꝑ quid mouetur quia mo-
tis nobis mouentur oīa que in nobis sunt si seipso
ergo etiam fortes seipso potest moueri sine additio
ne accidentis.

¶ Octauo motus est ipsum vbi sed vbi non est ali-
quid acquisitum a mobili distinctum ab ipso mobili
ꝓbatur sic. Si corpus motū localiter scḋtū sic moue-
r̄ acquirit nouū vbi itelligēdo ꝑ ipꝫ vbi aliquā re sibi
formaliter inherentem siue absoluta sit siue respecti
ua igitur perdit aliquid vbi. ita ꝙ ab aliquo vbi mo-
uetur ad aliud vbi sicut ab vno loco ad aliuꝫ ⁊ si sic
vel igitur mouetur de vno vbi in aliud in tempore
vel in instanti neutro modo igitur. Qꝫ autem non ī
tempore probatur q: si sic igitur partibiliter ⁊ succes
siue. i. prius secundum vnam partem ⁊ posterius se-
cundum aliam ⁊ prius secundum partem quam secū
dum totum vel igr̄ ẜm partes ipsius mobilis vel se-
cundū ptes vbi ⁊ hoc vel secundum ptes dimēsiona
les seu quas habet secundum extensionem mobilis
vel secundum partes essentiales intrinsecas. s. secū
dum intensionem quēadmodum ponitur forma que
intenditur habere tales partes non situ distantes.
Si dicatur primum. s. quod mobile prius secundū
vnam partem sui mouetur ad vbi quod habet secun-
dum aliam q̄ scḋm totum. Quero tunc de alia par-
te ipsius mobilis aut eni habet adhuc suū vbi totuꝫ
vel partem quā prius habuit ⁊ tunc sequitur ꝙ ipsa
quiescet alia parte actualiter mota q̄ð ē impossibile
supposito ꝙ ipsum sit continuū totum perfecta cōti-
nuitate aut habet aliquā partem vbi prius non ta-
men illam quā prius habebat quod non potest esse
nisi habendo aliquam quā prius habebat alia pars
mobilis ⁊ tunc sequitur q̄ð illa pars vbi quam ha-
bet migrauit de subiecto in subiectum q̄ð nō est pos
sibile naturaliter. Si vero detur scḋm. s. ꝙ mobile
ideo partibiliter mouetur ab vbi q: prius ab vna ꝑ
te dimensionali ipsius vbi q̄ ab alia. Tunc queritur
de illa pte vbi in qua parte mobilis remaneat subie-
ctiue per tempus illud in quo ab alia mouet̄ mobile
vel si q̄ð in ea in qua primo erat. ⁊ per pñs illa ps
quiescit ⁊ sic vna parte quiescente mouetur totū q̄ð
naturaliter non contingit. vel in alia parte mobilis
⁊ tunc sequitur ꝙ de subiecto in subiectum migraue
rit aut transierit. Si detur tertium puta ꝙ totum ip-
sum mobile simul prius mouetur ab vna parte essen
tiali ipsi⁹ vbi q̄ ab alia q̄ prīo moueat̄ q: illud vbi
scḋm opinionem tūc nō habet tales partes alioq̄n
susciperet magis ⁊ minus cuius oppositum dicit
auctor sex principiorum. Preterea patet hoc eē fal
sū rōe. Nam nunq̄ aliq̄ð corpus dicitur magis esse
ī vno eodē primo ⁊ adequato loco q̄ prius fuit nec
minus in vno tempore q̄ in alio. Scḋo sequeretur
ꝙ quelibet pars mobilis aliquam eand̄ partem pri-
mi vbi quam habuit prius licet non omnem habeat
post nec vbi ita intensum. ⁊ ꝑ pñs adhuc est in codeꝫ
loco in quo prius. non enī mutat vbi nisi mutando
locum etiam scḋm opinionem tuā. ex quo sequit̄ q̄ð
q̄lꝫ pars quiescit eodēmodo potest argui ꝙ non ac-
quirat nouū vbi partibiliter quia vel hoc esset scḋm
partibilitatem mobilis ita q̄ð vna pars eius prius
acquireret nouū vbi q̄ alia ⁊ tunc seq̄tur ꝙ vna pars
mouetur alia non mota vel secūdū partibilitatē vbi

precise ita q totū mobile simul prius acquirat vnā partem essentialem noui vbi q̄ aliam. quia de parte dimensionali non potest accipi. ⁊ tunc aut simul cum secunda parte remanet prima aut nō. si sic igitur per tempus habet eandem partem vbi ⁊ per consequēs totum est in eodem loco primo in quo prius fuit igit dum mouetur quiescit. si non igitur in quolibet istāti habet nouū vbi ⁊ perdit. ⁊ per cōsequens nō partibiliter ⁊ successiue mouetur ad vbi. cuius oppositum dabatur relinquitur ergo quod mobile localiter motum mouetur in tempore seu partibiliter ⁊ successiue de vno vbi ad aliud. Q̄d aūt nec in instāti primo probatur ⁊ exempli grā sit p aliquod corpus quiescens in aliquo loco determinato. ⁊ habens vbi quod sit a ⁊ incipiat p moueri continue. Si ergo in aliquo instanti p mouetur ab a sit illud instans b. Tunc sic aut per instans b est in eodem loco primo ipsum ⁊ partes eius omnes in quo erat tempore quieto aut non si sic igitur h3 idem vbi a in instāti b ⁊ per cōsequēs simul est mutatum ab a ⁊ non mutatū ab a si nō igitur est mutatū ad aliquid noui loci vel magnitudinis aut ergo aliqd ad diuisibile a vel precise ad aliquid indiuisibile. Non primum quia in motu continuo cuiuslibet partis diuisibilis prius acquiritur pars ⁊ nulla tota simul acquiritur vt patet ex sexto phisi. nec secūdū s. ad aliquid indiuisibile. quoniā tunc sequitur q in motu locali continuo daretur primū magnitudinis ad quod mobile est mutatum ⁊ iuxta consuetum modum loquendi est dabile primum mutarū esse. qd nullum moueri vel nullū mutatū esse pcessit q̄ reprobata sunt 6. phi scdm hoc etiam tollitur ois motus continuus. Nam oportet dicere q semp mobile est totum in termino a quo. vel totum in termino ad quem. Scdo sic ponatur q p moueatur cōtinue ⁊ si a vnū vbi a quo mouetur seu quod pdit in instanti b tūc sic/aut p acqrit in istanti b aliquod vbi aut non. Si non igitur in instanti b non perdit a vbi simul enī in motu locali mobile perdit terminū a quo ⁊ acqrit terminum ad quem. Si vero in b instanti acquirit aliud vbi nouum sit illud c ⁊ tunc querit vtrū p perdit c in instanti b aut in alio si in alio igitur p habet vbi c per tēpus ⁊ per cōsequēs vel in illo tempore simul mouetur ⁊ quiescit. vel mouetur ⁊ nullam talē rem pdit ac per hoc nec etiā acquirit quod est propositum. Si vero in instanti c igitur i eodem instanti perdit ⁊ acquirit vbi b ⁊ simul est mutatū ab ipso/c/⁊ mutatur ad ipsum. Et vlterius sequitur q in illo instanti habet c ⁊ nō habet c qd est impossibile. patet cōsequentia per illam cōclusionē declaratam sexto phi Omē quod mutatū est qn̄ primo mutatū est. est in eo ad quod mutatum est/⁊ similiter ibi probatur q nullū q mutatum est qn̄ primo mutatum est in eo a quo mutatum est. Preterea i eodē istanti pest primo motum ad vbi c ⁊ ipsum c est primogenitū ⁊ in eodem instanti pest primo motum a c ⁊ ipsum c est primo corruptum igitur si in eodem instanti pest primo motum. a. c. ⁊ ad. c. in eodem instanti. c. est primogenitum ⁊ corruptum ⁊ sic est ⁊ non est. Item si p i instanti b perdit vbi c igitur in eodem instanti acquirit aliud vbi ymo omē vbi acquirit in instanti q̄ totus motus continuus componitur ex mutatis eē ⁊ sic tempus mensurans ipsum componitur ex instantibus. ¶ Nono celum non acquirit vbi ab eo distinctum ymo nullum vbi acquirit quia secundū philosophum primum celum non cōtinetur loco ⁊ ideo auctor sex principiorum expresse dicit primum celum non habere vbi. Item potest deus facere qd res mouetur ⁊ tamen erit in eodem vbi vt cum quando vnum mouetur simul cum dolio vel si deus conseruaret in me illud idem numero vbi quod nunc est ⁊ cum hoc poneret me in celum vel si totum mundum cathegoreumatice moueret ad alium locum ymaginarium tunc quelibet pars mundi mouerctur ⁊ tamen non acquireret nouum vbi. Item annichilet nunc deus illud vbi quod nunc est in me vel illo facto ego adhuc sum in isto loco: ⁊ sic superflue ponebatur predictum vbi. Si non ergo ego sum mutatus secundum aliquam mutationem cuius oppositum suppono.

¶ Decimo vel ipsum vbi est res absoluta vel respectiua non primum quia non est substantia qualitas aut quantitas nullum enim istorum intrinsece terminat locum localem. Nec secundum quia vel est respectus loci ad locatum vel econtra. Non primum quia alias locus haberet ipsum vbi ⁊ loci esset locus nec secundum quia respectus loci ad locatum est de genere relationis nec pertinet ad aliud predicamētum sicut nec respectus locati ad locum cum quo dicitur ad conuertentiam omnis autem mutui respectus pertinent ad idem predicamentum.

¶ Undecimo si queratur vbi est sortes. Respondetur per locum.

¶ Ad primum dicendum quod propter hec non est concedendum motum localem esse spacium vel ipsum mobile quis motus localis est calefactiuus ⁊ continuus dato quod fiat super spacium contiguū gre. de arimino tecitat plura argumenta contra suā opinionem. Primo quia motus localis non est permanens spacium autem super quod fit motus localis est permanens. Pro quo notandum duplices esse res quedam sunt permanentes quarum scilicet partes sunt simul si habeat partes vt homo ⁊ domus. Alia est res successiua cuius partes nō sunt simul vt tempus. Item res permanens est duplex scz scdm esse ⁊ scdm fieri ⁊ sic possemus dicere de domo quod non est res permanens scdm fieri q2 non oēs ptes eius fiunt simul est tamen res permanens scdm esse quia postq̄ domus est producta omnes partes eius sunt simul. Scdo spaciū vel ipsum mobile possunt esse in instanti non autem mot⁹. Itē tunc motus sursum ⁊ motus deorsum non differrat specie quia id mobile potest fieri sursum ⁊ deorsum Item tunc non essent quinq3 sensibilia communia. quia motus ⁊ sbā scdm hanc opinionem que non est sensibile per se. Item tunc motus fuisset ante rem mobilē3 quia possibile est qd spaciū supra qd fit motus fuerit anteq̄ ista res moueretur. Item secundum multos motus celi est tempus. si ergo mot⁹ celi sit terra circa quā mouetur sequitur qd terra erit tēpus. Item arguitur q alteratio dicat aliqd aliud ab ipsa qualitate q2 nisi sic sequeret q mot⁹ ex vna forma contraria i aliā vt ex albedine in nigredinem non esset vnus contra phm̄. 5. phi. patet ɔña: quia ibi sunt due forme. Item per motum localē acquirit aliquis habitus vt in cytharizando acqritur ars iste aūt habitus non precise causatur ab ipso mobili. Item sortes aliter se habet qn̄ mouetur q̄ prius q̄ritur ergo per quid. Si dicas qd per nichil patet rōe poterit deffendi qd aliquis homo nunc de nouo intelligit ⁊ tamen nichil habet quin prius habuerit.

Si dicas quod motus localis supponit pro re que mouet connotando ꝙ acquirat spacium. Contra destruatur omne spacium dicunt quid ut dicit gregori⁹ ꝙ mirū est si quis dicat tūc aliquam rem moueri sed magis mirū est oppositū asserere. Item si celū esset suus motus. sequeretur ꝙ impossibile esset celū esse quem moueretur. Item si motus sursum ⁊ motus deorsum essent ipsa mobilia cuȝ mobilia puta subē nō contrarientur sequeretur ꝙ motus sursū ⁊ motus deorsum non essent contraria. Item tūc motus rectus esset motus circularis q⁊ idē mobile potest moueri circulariter circa centrū propriū ⁊ motu recto si piciatur sursū. Item tunc motus terre sursum non esset ⁊ violentus cū sit ipsa terra secūdū naturales et peccatum esset a solo deo q⁊ motus exterior fortis pter vanā glām est fortes ⁊ fortes est a solo deo vel ipse adam igit̄ ⁊ istum pctm̄ exterius. s. motus.

Item sequeretur ꝙ non ante omnē motum localem finitum fuit motus cōtra phm̄ octauo phi. ⁊ probat̄ consequentia non ante omē mobile finitum fuit motus cum ante primum mobile nichil fuerit ⁊ sequit̄ ꝙ nichil potest producere nouum motum localem sicut nullus generat sacerdotem ꝙ est contra totam phiam ⁊ probatur cōsequentia. Nam si produceret̄ nou⁹ motus produceretur nouū mobile quod moueretur ⁊ sic non oē illud qd̄ mouetur prius mouebat̄ cōtra phm̄ sexto phi. ⁊ mo sequitur ꝙ habens motuȝ non mouetur scd̄m se nec scdȝ aliquid sui cōtra phm̄ in hoc. 3. ⁊ patet cōsequentia quia habens mobile non mouetur aliquomō scȝ primus motor. ⁊ sequitur consequenter ꝙ aliquis est motus localis infinite intensionis. Nam moueatur vnū mobile vniformiter gradu vt octo in quo sit caliditas. vt quattuor ⁊ cum quilibet gradus illius caliditatis moueatur vt 8 sequitur ꝙ in eodem loco adequato sunt infiniti gradus motus non cōmunicantes quorum quilibet est vt 8. Pro ista conclusione est expresse art. 2. thopi. di. neqȝ superabūdātia est superabundās neque vehementia vehemens quemadmodū nec disciplina disciplinatum nec motus mobile. Et in hoc 3. dicit phūs quod motus est actus entis in potentia 2. ꝙ in potentia ⁊ ꝙ est actu mobilis inquātum mobile et sexto phi. ꝙ motus diuiditur diuisione mobilis ⁊ temporis ergo non est mobile vel spacium.

Deinde arguitur principaliter de motu alterationis ⁊ augmentationis ꝙ aliquid importat preter q̄litatem ⁊ quantitatem quia ista non est essentialis calor est motus ergo motus aliquid importat preter subiectum. Item omnis motus importat aliquomodo rem successiuaȝ ergo motus calefactiōis preter calorem. Item motus augmentationis ⁊ diminutionis non sunt eiusdem speciei nec motus intēsionis ⁊ remissionis caloris ergo isti motus non precise dicunt qualitatem aut quantitatem. Dicenduȝ est ergo ad primum argumentum gregorij quod res successiua quando fit est. ⁊ auctoritas philosophi ē contra eum q uis secundum philosophū vt ipse dicit generatio non generatur queritur ergo pro quo racipit philosophus generationem si pro ipsa re genita manifestum est hoc esse falsum quia talis generatur Item philosophus dicit ibidem quod mutatio non est mutationis que non videntur esse vera capiendo mutationem pro ipso mobili. Secundo dicitur quod accidentia non proprie fiunt neque generantur secundum S. T. Et ideo dicitur quod res p se subsistens quando generatur disposi tiue tunc nō ē generatio ergo hoc modo non generatur quia opporteret quod esset per aliam generationem ⁊ sic in infinitum procedendo. Tertio dicitur quod vniuersaliter quod fit non est aliquomodo quia ipsum vbi quod fit ⁊ acquiritur per motum nō est perfecte durante motu locali ⁊ quod generatur non est non qn ipsa generatio sit sed terminus generationis non ē durante motu dispositiuo ad formam substantialē S. T. 5. phisi. lec 3.

Ad secundum dicitur ꝙ non inconuenit aliquam rem precise durare per instans deus enim potest facere angelum qui non erit nisi in vno instanti et sic multi dicunt quod ille simul generatur ⁊ corrumpit̄ scilicet per vltimum instans esse ⁊ per primum istās esse. Secundo dicitur si admittamus accidentia proprie corrumpi quod idem motus in eodem tempore generatur ⁊ corrumpitur pro q̄to aliquas partes acquirit ⁊ aliquas partes deperdit. Nec ex hoc sequitur in successiuis idem esse ⁊ non esse nec ē ideȝ in successiuis corrumpi ⁊ corrupium esse licet S. T. dicat. 1. parte. q. 45 ar 2. ad 3 quod in his que fiunt sine motu simul est fieri ⁊ factum esse.

Ad tertium dicitur quod licet forte ī qualitate ⁊ quantitate hoc sit impossibile non tamen est impossibile de loco alia vera sunt de generatione permanentium licet probabile sit quod in casu minimum naturale solum duret per instans vt dictum est primo phisi.

Ad quartum dicitur quod motus non acquiritur in mobili per alium motum sicut nec paternitas acquiritur in subiecto per aliam relationem ⁊ sicut deus non posset ponere paternitatem in aliquo quin ipse esset pr̄ ita nec motum nisi in re que mouetur nec econuerso quia non potest supplere causā formaleȝ vt quod faciat album sine albedine.

Et per hoc patet ad quintum. Circa quod notādu ꝙ non ponimus motum localem esse rē distinctaȝ ab ipso vbi vt patuit ar. 2. Si dicatur quō ergo motus localis dicitur esse continuus vel hoc est veruȝ de motu vt capitur pro ipso vbi ⁊ hoc non quia diuersa vbi non continuatur cuȝ sint respectus indiuisibiles. Forte dicis ꝙ in motu locali est vnū vbi cōtinuatū licet habeat aliquod aliud esse sicut eadē est paternitas qua pater refertur ad plures filios sed de hoc quinto phi. Si queratur a quo producitur illud accidens dicendum ꝙ ab agente producitur motus sed contra. Sequeretur agens naturale plus agere in remotum q̄ in ppinquū q⁊ mouēdo baculū extremitas eius remota veloci⁹ mouetur circulariter q⁊ maius spaciū describit q̄ ps propinqua manu. Forte dicis ꝙ vnus motus localis nō est maior alio nec intensio quia motus localis non est nisi ipsum vbi modo vbi non habet partes intensiuas cū sit respectus indiuisibilis. Dicendum ꝙ intēsio motus localis non acquiritur per diuersas partes simul existētes vt alias dicitur de qualibet intensione. 2. dicitur ꝙ agens non plus producit in remotū quaȝ in propinquum loquendo de accidente absoluto producto.

Ad sextum dicit S. T. in quarto. d. 16. q. 1. ar. 1 q. 3. ad 2 ꝙ in partibus successiuoruȝ ex qualibet parte potest concludi totū ⁊ ideo q̄ncunqȝ hora est dies est. licet non quelibet hora futura sit ⁊ simile potest dari de voce que scd̄m nominales est licet non quelibet eius pars sit sed de hoc dicemus postea cum lo

quemur de tempore nec est simile de chimera eum ipsa nõ sit ens successiuum ꝛ ideo licet arguens posset ita dicere de chimera nõ tñ equerõnabiliter.

¶ Ad septimum patet per iã dico enĩ quod motus qui nunc est: est actus entis in potẽtia. Et si queratur an de aliquo motu verũ sit dicere quod sit. Quibusdam videtur ꝙ non quia quicquid est: est in instãti motus autem non potest esse in istanti igit̃ de hoc quinto phi. Ad alia pꝫ ex supradictis. Dico enĩ primo ꝙ deus potest ponere aliquid in aliquo loco de nouo sine motu vel absqꝫ hoc ꝙ res moueatur. scđo dico quod motus nõ mouetur nisi forte per accidẽs qr non subsistit ꝛ ideo non requiritur ali⁹ motus ad hoc quod motus dicat̃ moueri sicut albedo non dicitur moueri per aliuꝫ motum a motum subiecti.

¶ Ad octauum dicitur ꝙ mobil'e motu locali in tempore mensurante motum eius habet duplex vbi primum est vbi constitutum precise ex partibus simultaneis distinctis scđm distinctionẽ partium ipsi⁹ mobilis correspondentibus diuersis partibus loci sin propiis ꝛ adequati ꝛ tale vbi est adequatũ mobili et indiuisibiliter acquiritur ꝛ perditur hoc est totum simul ꝛ non pars post partem quia tale vbi est respectus locati ad locũ ꝛ partium locati ad partes loci ꝛ ideo ꝗcito per motũ variatur locus tancito tale vbi desinit esse per vltimum instans sui esse sicut etiam mobile desinit esse in isto loco adequate per vltimum instans esse incipiendo moueri ꝛ predictũ vbi quando perditur predicto modo tunc est vel potest dici perdi i. perditum esse in tempore statim sequenti sicut alias dicetur de secundo angelo immedia e producto post primum. Et si queratur an predictuꝫ vbi sit in aliquo instanti primo perditum dicendum quod non nec acquiritur per motum sed per mutatum esse. Aliud est vbi secundum capreolum existẽs in mobili constitutum ex partibus sibi inuicem succedentibus vel potius est respectus partium sibi inuicem succedentium ꝛ partes illius vbi respondent diuersis locis ipsius mobilis inadequate ꝛ sic tale vbi non oportet esse compositum ex indiuisibilibus ꝛ acquiritur per motum ꝛ in tempore ꝛ per continuationem ꝛ diuisionem talis vbi est continuitas ꝛ diuisio motus localis immo tale vbi fluens est motus localis primum autem vbi est mutatum esse continuans partes motus localis licet dici possit de motu alterationis quod ipsa forma sub illo esse est mutatum esse motus alterationis. Tunc ad argumentum dicitur quod secundum vbi est successiuum et partibiliter acquiritur non autem primum ꝛ nõ dicitur partibiliter acquiri secundum diuisionem mobilis in lõgum latum ꝛ profundum nec secundum partes essentiarum sed secundum partes sibi succedentes secundum prius ꝛ posterius ideo diuisio arguentis est insufficiens. Unde in motu quidam ymaginantur triplices partes: prime sunt partes ad diuisionem totius mobilis ꝛ sic vna pars motus est in capite ꝛ alia in pede ꝛ tales partes rei successiue possunt esse simul. Alie sunt partes secundum intensionem ꝛ hoc secundum illos qui dicunt qualitatem intendi per additionem alterius qualitatis. Tertie sunt partes in motu secundum temporis successionem. 2. dicitur qđ argumentum ymaginatur falsum s. primum vbi habere primum instans sui non esse. Si queratur an secundum vbi remaneat in termino motus secundum se totum videtur quod nõ quia est successiuum. Sed contra tale vbi est essentiã motus ꝛ terminus motus de hoc ar. 2 Deinde cum queritur an quando istud vbi desinit esse acquiratur aliud vbi loquendo de vbi primo nõ dicitur ꝙ immediate post istđ vbi erit aliđ vbi tamẽ nullũ determinatum vbi erit immediate post istđ. Nec incõuenit istã entia imperfecta simul corrumpi ꝛ generari ĩ ꝓpõe.

¶ Ad nonũ dicit. Capre. ꝙ motus localis celi non est vniuocus cũ aliis. Contra talis est motus per se et est in predicamento vbi ꝛ est contra. s. t 2. celi lec. 14. vnde figura ꝛ motus hic ꝛ in celo sunt eiusdem rationis sꝫ de hoc postea. Ad aliud dicitur negãdo casum qñ enĩ vnũ est de intellectu alterius tunc illa deus separare nõ põt p̃ria ꝛ secunda opãnõe ĩtellectus.

¶ Ad decimuꝫ dicitur ꝙ vbi est respectus non locati ad locũ sed est cõparatio fundata ĩ circũscriptione passiua locati ad locum circũscribẽtẽ vt narrat Capre ex tractatu sci tho. de natura relationis vbi dicit. Queritur de qñ vbi positione/ꝛ habitu videntur eñ dici relatione per diffinitiones suas quomodo ergo sunt distincta predicamẽta a relatione dico autem sine preiudicio ꝙ ista quattor gña relationes quedã sunt sꝫ alterius modi ꝗ̃ sunt ea que sũt in predicamento relatiõis ꝓpter qđ diuersa gña cõstituunt qđ patet qr quatuor gña vltima in solis naturalibus ꝛ corporalibus accidunt quia causãtur ex adiacentia corporis ꝛ loci vel temporis. Item predicamentum ad aliquid fundatur super res absolutas immediate ꝛ in actione alia vero quatuor gña super relationes sunt fundata. Et ideo quodãmodo minus sunt quaꝫ relatiua vnde super hãc relationẽ per adiacentiam temporis ad temporalia relinquit̃ quando in re temporali vt patet ex sua diffinitione patet ꝗ qđ argumẽtũ ꝓcedit ex ĩsufficienti diuisiõe

¶ Ad vndecimum dico ꝙ vbi ꝛ locus non separantur ꝛ ideo de ambobus simul queritur ꝛ per ambo simul respondetur sed ex hoc non sequitur ꝙ sint idẽ. Si dicatur ista vltima predicamenta extrĩsce denominant subiectum ergo vbi non est subiectiue ĩ re locata dicendũ ꝙ vbi denoĩat subiectum per informationem ꝛ comparationem ꝛ respectũ ad aliquod extrĩsecum. Non etiam sequitur vbi non significat respectum per modum inherentis ergo vbi non ĩheret Aduertendũ ꝙ aliter inquit. Capreo. posset responderi ad predictam difficultatẽ de vbi dicendo ꝙ mobile localit̃ motũ nullã rẽ sibi inherentẽ acqrit sꝫ solũ motum extrĩsecũ S. T. 2. sen. d. 7. q. 2. ar. 1. ad. 2. Item de potẽtia. q 6. ar. 3. Iteꝫ 4. sen. d 44. q. 2. ar. 3 q. 3. dicit quod motus localis non est nisi successio diuersorum locorum.

¶ Ad argumentum capitale dicitur qđ illi motus materialiter ad vbi possunt dici eiusdem speciei sed non formaliter.

¶ Dubitatur in quo est motus subiectiue dicenduꝫ quod est in mobili vt pꝫ ex sua diffinitione suprapo sita. Ponitur aũt hic alia diffinitio. s. motus ẽ act⁹ mobilis inq̃ꝫtũ mobile: ẽ secũdũ. s. t. lec. 4. ẽ formalis ꝛ alia materialis ꝛ ideo ex premissis cõcluditur sic arguendo Oĩs actus ẽtis in potentia inq̃ꝫtũ huiusmodi est actus mobilis inq̃ꝫtum mobile: sed motus est hmoĩ igitur. Pro quo sciendũ ꝙ mot⁹ aliqñ est in mouente quia aliqñ idem est mobile ꝛ mouens Omne enim mouẽs phisicũ in mouente mouetur vel est mobile quia quandoqꝫ est in potẽtia qñqꝫ in actu Non conuenit tamẽ sibi moueri inq̃ꝫtum est mouẽs

sed inq̄tum coīcat in materia eum passo cui cōtrariatur et materia mouentis est in potentia ad formā patientis ⁊ sic mouens rōne materie est mobile sed rōne forme mouet oīnē moueri in plus est q̄ȝ agere quia intelligentia mouet celum ⁊ tamen non agit ipsum quia non trahit ipsum ad naturam suā. Si oicaȝ motus est actus mouentis distinguendū ē vel subiectiue ⁊ sic negatur loquendo de mouente inq̄tum mouens quia vt sic est in actu ⁊ non in potentia.

Et notandum scd̄m.s.t. q̄ scd̄m pictagoricos q2 motus non habet determinatā naturam ideo ponebaȝ in genere priuatiuorum. Nā cum pithagoras pōeret duas ordinationes rerū ⁊ in vtraq̄ȝ decem principia illa que erant principia in ordinatione scd̄a dicebat indeterminata q2 erant priuatiua in prima ergo ordinatione ponebant finitum imparenū dextrū masculū quiescens rectum lumen bonum triāgulū equilaterum. In secunda infinitum par multitudinē sinistrum feminā motū obliquū tenebram malū altera parte longius. Sed videtur q̄d in primo ordine etiam ponant aliquas priuationes.

Ad quartū sic producatur videtur q̄ sit dabile in finitum naturaliṫ q2 frustra est potētia que nō pōt reduci ad actū s3 quocunq̄ȝ corpore dato cōtingit dare maius quia per diuisionem corpꝰ potest in infinitū diuidi ⁊ ps diuisa poterit alteri addi ergo in infinitum poterit corpus augeri ponatur ergo in esse ⁊ hētur intentuȝ Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum secundum aristotelem ad philosophum pertinet determinare de infinito quia scīa de natura est circa magnitudines cui primo cōuenit infinitum in potentia quia conuenit motui per magnitudinem super quā fit motus ⁊ tempori per motum. Est etiam circa motum ⁊ tempus sed quodlibet istorum necesse est finitum vel infinitum esse licet aliqua sint que non sunt finita nec infinita secundum quantitatem vt punctum. scd̄o probaṫ a signo quia omnes philosophi fecerunt mentionē de infinito. vnde plato ⁊ pithagoras posuerunt infinitum esse subām per se existentem ⁊ ponebant numeros et quantitates esse principia rerum cum ergo infinituȝ sit in quantitate ideo habebant ponere infinitū esse sicut substantiam per se existentem differt autem quia pithagoras posuit infinitum solum in sensibilibus non que sunt infra celum quia illa sunt finita sed extra celum non sic autem plato ponens infinitum tam in sensibilibus quam in ideis separatis que tamen non sunt extra celum quia nusq̄uā sunt. Secundo differunt quia pythagoras posuit numerum parem esse radicem infinitatis q2 addita vnitate fit impar ⁊ numerus par diuisibilis est. Item probabat hoc a signo quia per numerum parē plus variantur numeri q̄ȝ per numerum imparem q2 si vnitas addatur ternario fit quaternariꝰ qui est quadratum binarij ⁊ si quadrato addatur sequēs numerus impar fit nouenarius qui est quadratum ternarij q2 fit multiplicando ternarium per seipsū quia ter tria sunt nouem nō sic autem est de numero pari q2 si binario addatur vnitas fit ternarius qui est figure trilatere si autem addatur secundus par.s.quaternarius consurgit septenarius qui est alternariꝰ figure.s.exagone ⁊ sic p3 q̄ gnomō.i.additio in nūero pari variat specieȝ figure est autem gnomon secundum S.T.le.5.quadratum supra diametrum cōsistens cum duobus supplementis.

¶ Notandū preterea q̄d oēs nāles phi discordant a predictis q2 dicūt infinitum nō esse p se subsistens Anaxagoras posuit infinita pricipia eē infinitas ptes similes vt dictū est.1.phi. Phūs dicit q̄d cūs antiqui attribuerūt ifinito q̄tuor conditiōes.1.q̄ ē primū ⁊ non principiatū q2 alias hēret principiū ⁊ nō esset ifinitū ⁊ ponitur scd̄a cōditō q̄ ē igenitum ⁊ icorruptibile. Tertia q̄ oīa cōtinet ⁊ gubernat ⁊ ex hoc seqṫ Quarta sc3 q̄ ē q̄dā diuinum circa primā cōdōnem equocā de principio originis ⁊ de pricipio quantitatis vt dicitur primo phisicorum.

¶ Notādū preterea secundum S.T.le.6.⁊ phi q̄ ifinitū primo diuiditur diuisione cōmuni omnibꝰ priuatis dictis sicut inuisibile.1.df q̄ nō est aptū natū videri vt vox. Secūdo q̄ male vr̄ vt q̄d vr̄ a longe 3.q̄ nullō videtur vt q̄ est oīno i tenebris sic ifinitū primo dicitur q̄ nō ē natū transiri q2 nō ē de gn̄e transibilium vt punctus Sed nonne sor. transeundo totum continuum etiam pertransit puncta. Alio modo dicitur infinitum cuius transitus non potest perfici a nobis vt pfunditas maris que de se tamē transiri pōt. Itē dr̄ infinitum q̄ nō transitur nisi cū difficultate vt iter vsq̄ȝ ad iudeam. Quarto q̄ habet transitum inconsumabilem propter eius extensionem interminatam vt si esset linea cuius non cēnt extrema propter nimiam eius longitudinem ⁊ sic p̄prie dicitur infinitū de quo hic loquimur. Secunda diuisio infiniti est quia infinitum vnomodo dicitur per appositionem vt in numeris. Aut scd̄m diuisionem sicut in magnitudine. Aut vtroq̄ȝ modo sicut in tempore. ¶ Conclusio responsiua nullum est actu infinitum separatum a sensibilibus vt subā quedā cōtra platonem. Probatur tripliciter primo q2 tale infinitum non est indiuisibile ergo habet quantitatem ⁊ sic est aliquomō sensibile. Item ifinitum est passio magnitudinis ⁊ numeri sed ista non separantur a sēsibilibus ergo nec infinitum. Tertio illud infinitum quod ponit plato est subā homogenea cum sit principium ⁊ ideo simplex. ergo quelibet pars eius erit infinita sicut quelibet pars aeris est aer ⁊ ita quelibet pars occupabit totum locum sed hic proterꝰ diceret q̄d non omne dicibile de toto homogeneo dicitur de parte quia non quelibet pars motus discreti est motus discretus nec quelibet pars diei est dies.

¶ Secunda conclusio. Nullum est corpus actu infinitum probatur quia de ratione corporis est quod sit terminatum superficiebus superficies autem terminatur lineis ⁊ per idem probatur quod non datur infinitum secundum multitudinem quia omne numerabile contingit numerari ⁊ per consequens nūerando transiri ergo omnis multitudo est finita. S.T.le.7.dicit has rationes vocari logicas. non quia ex terminis logicis procedant sed quia logico modo idest ex communibus ⁊ probabilibus ⁊ nō demonstratiue. Aduersarius enim non concederet quod de ratione corporis est terminari superficie nec concederet omnem multitudinem esse numeruȝ sed solum multitudinem mensuratam per vnum. Unde multitudo est magis commune ⁊ ideo non ponitur species quantitatis discrete sicut numerus. Deinde ratione naturali ostenditur quod nō sit corpus in actu infinitum ⁊ p̄cedit ex suppōne

opinionis aliorum dicis scilicet ꝙ celum sit de natura qua tuor elementorum quod reprobauit primo celi Om ne enim corpus sensibile aut est simplex aut cōpositum ⁊ si probetur ꝙ quatuor elementa que sunt corpora simplicia sint finita Satis probabitur cōpositum esse finitum Si enim partes sunt finite totum erit finitum quia finitum finicies sumptum semper manet finitum Nec potest dici ꝙ vnum elementum tamen sit infinitum quia tunc ipsum occuparet oīa loca. Item in maiori corpore semper est maior virtus si ergo vnū esset infinitum tunc haberet infinitā virtutē ⁊ corrū peret oīa alia si ergo aliquod cōpositum ex tali cōponeretur ipsum non posset subsistere. Item supponāt tria primū quod omne corpus naturale habet inclinationem vt sit in aliquo loco. Scdō ꝙ cuilibet debet aliquis locus determinatus Tertio ꝙ idem est loc⁹ naturalis totius ⁊ partis quia ad eundē locum mouent. Tunc sic vel tale corpus infinitum est vnius speciei cum suis partibus vt aqua vel nō vt homo. Si primū sequitur ꝙ sit totaliter immobile aut ꝙ semper moueatur ⁊ vtroqꝫ modo tollitur rō nature cū natura sit principium motus ⁊ quiens licet dictū sit celum non quiescere. Sequela autem probatur quia non esset assignare rōnem quare magis sursum aut deorsum moueretur aut in quancūqꝫ partē cum totum locum occupat. Si scdm ergo diuersa erunt loca diuersarum partium ⁊ iterum queritur de illis partibus vel sunt finite vel infinite si dicas primum tunc oportet alteram earum esse infinitam ⁊ sic corrumpet alias sicut heraclitus dicit ꝙ quandoqꝫ futurum est ꝙ omnia cōuertent in ignem propter excellentem ignis virtutē. Anaxagoras dicebat infinitum quiescere in seipso. Sed cōtra eadem rōne semper quelibet pars quiesceret quia est in seipsa. Item in omni corpore oportet inuenire medium ⁊ in vniuerso sursū ⁊ deorsum ꝙ nō contingeret si esset infinitum. Item omne corpus circūdatur ⁊ continetur loco vt patet per suppōnes ergo nullū est actu infinitum ¶ Tertia conclusio ī rebus naturalibus reperitur infinitum ī potētia. Sed dupliciter aliquid dicitur esse in potentia. Primo ad actū cōpletum ⁊ pfectum ⁊ sic es est in potētia ad formā statue. Aliomō ad actum impfectum ⁊ permixtum potentie sic ꝙ nunqꝫ est totum simul actu exns ⁊ sic reperitur infinitum in potētia in numeris per appositionem quia cuilibet numero potest addi vnitas ⁊ sic alij dicunt ꝙ in infinitū potest esse magnus numer⁹ in sensu diuiso Magnitudo etiam est infinita in potentia quia quacunqꝫ data potest dari maior. Similiter in tempore est infinitum in potētia scdm successionē scilicet Et nota ꝙ diuidendo cōtinuum in partes eiusdem proportionis nunqꝫ est status vt si totum diuidatur in duas medietates ibi semper ē proportio dupla. Aliomō diuiditur ī partes eiusdē quantitatis ⁊ sic non proceditur in infinitum quia omne finitum per ablationem finiti tandem consumitur. Sed vtrum aliqua magnitudo per appositiones partium alicuius alterius corporis possit in infinitum augeri dicendum quod dupliciter hoc intelligitur: vnomodo sic qđ quacunqꝫ magnitudine data contingit dare maiorem ⁊ hoc est falsum quia omnia entia naturalia sunt determinata ad maximum per suas formas. S.T.1 parte q.7 ar 3.ad.3. Aliomodo qđ alicui magnitudini possunt addi infinite partes proportionabiles alterius corporis ⁊ hoc est possibile quia huic aque possunt addi in infinitum partes proportianabiles alterius aque.

¶ Contra hec arguitur. Quando subiectum est in actu tunc passio eius est in actu sed infinitum nō est substantia vt dicunt antiqui sed est passio quantitatis secundum philosophum ⁊ quantitas est in actu ergo infinitum est in actu vel arguatur sic magnitudo est ergo infinitum est antecedens est actu verum ergo ⁊ consequens. Et eodem modo potest argui methaphisicaliter quia finitum et infinitum diuidunt ens ergo aliquod ens est infinitum et ex eodem arguitur quod determinare de infinito non pertinet ad naturalem philosophum quia determinare de passionibus entis pertinet ad methaphisicum sed finitum ⁊ infinitum sunt huiusmodi igit.

¶ Secundo arguitur ad idem quia de non ente nō est scientia primo poste. sed infinitum est non ens vnde non est ens naturale ergo non debet considerari a naturali philosopho. Item scientia est vniuersalium ⁊ entium per se infinitum autem non est ens per se Item omne de quo habetur scientia comprehenditur scdm. s.t prima par. q.12.ar.7. sed infinitum non comprehenditur a nobis imo nec cognoscitur quia vt dicitur primo phi. infinitum vt sic ē ignotū igitur. ¶ Tertio arguitur rōnibus tex. quia tempus est infinitum quia nunqꝫ īcepit esse nec vnqꝫ desinet esse quia omne quod incipit esse ⁊ desinit esse incipit vel desinit in tempore ⁊ sub tempore ꝙ aliqđ est infinitum. Item magnitudo est diuisibilis in infinitum ⁊ numerus etiā angularis ergo infinitum ē antecedens apparet quia mathematici in diuisione magnitudinis ⁊ in appositione numeri vtūt infinito ¶ Quarto gñationes ⁊ corruptiones sūt mot⁹ ⁊ sunt infinite ⁊ perpetue sed hoc non posset esse nisi esset vnū materiale principium īfinitum ergo ⁊c. Item omne infinitum per aliquod extra ipsum finitur a quo includitur ergo oportet dare corpus infinitum quod a nullo includatur vel erit procedere in infinitum ergo infinitum est.

¶ Quinto sic omne illud est verū quod apparet intellectui vel ymaginationi cum intellectus ⁊ ymaginationis apprehensio causetur a rebus sed intellectus nr̄ concipit infinitum quia dato quolibꝫ numero adhuc potest concipere maiorem. Similiter extra celum ymaginatur esse spacium infinitum ergo est plenum vel vacuum. si primum non potest repleri nisi corpore infinito. si secundum cum nichil aliud sit vacuum quā locus non repletus corpore potest tamen repleri ⁊ in perpetuis non differunt esse et posse sequitur ergo ꝙ talis locus iam repletus est corpore. Item arguitur quia motus infinitus presupponit mobile infinitum sed motus celi est infinitus cum secundum naturam careat principio ⁊ fine ergo celum est infinitum.

¶ Sexto arguitur in corpore celestis repperitur infinitum secundum potentiam ⁊ diffinitionem cum sit quantum ⁊ continuum ergo ibi est infinitum actu consequentia tenet quia in perpetuis non differunt esse ⁊ posse. Item infinitū ⁊ finitum habent fieri circa idem sed finitum reperitur actu sub corpore sensibili ergo similiter potest reperiri corpus actu infinitum.

¶ Septimo arguitur sic omnis potentia est reducibilis in actum alias esset frustra sed infinitum nūquā est in actu ergo nunqꝫ est in potentia. Item en

tia naturalia sunt determinata ad maximum ⁊ mini
mum secundum actum ⁊ potentiam ergo infinitum
secundum potentiam non reperitur in rebus natu
ralibus.
¶ Octauo si reperiretur finitum maxime esset in di
uisione magnitudinis sed hoc non igitur.
Minor patet quia omne finitum per ablationem fi
niti tandem consumitur ergo in diuidendo magnitu
dinem non est processus in infinitum. Item secun
dum aristotelem mundus fuit ab eterno ⁊ semper fue
runt homines ergo fuerunt infiniti homines ⁊ qui
libet habuit animam immortalem ergo nunc sunt
infinite anime. Forte dices q̄ vna anima transiuit
de corpore in corpus contra secundum viam natura
tem idem corruptum numero non potest redire hoc
autem esset falsum si anima indifferenter posset re
dire ad corpus.
¶ Nono in corpore sperico sunt infinita puncta er
go dabile est infinitum secundum multitudinem for
te dicis quod illa puncta non sunt ibi nisi in potētia.
Contra corpus spericum secundum quanlibet par
tem exteriorem potest tangere corpus planum ergo
exterius habet infinita puncta. Item in corpore spe
rico sunt infinite linee recte transeuntes ab vno ex
tremo in aliud per medium quelibet autē linea recta
habet duo puncta in actu forte dicis q̄ ibi nulla est
linea in actu. Contra partes talis corporis actu cō
tinuantur ergo ibi sunt actu aliqua puncta. Itē vel
realiter ibi est aliq̄ linea .s. dyameter vel nulla reali
ter. Si secundum tunc illa linea que p̄cise dicitur eē
in potentia non erit nisi ens rationis ⁊ sic in celo nō
esset realiter equinoctialis si dicas ē i potentia quia
est in materia arguatur ergo de punctis que sunt in
q̄titate sacramenti eucaristie que sunt separata nec
continuantur forte dicis q̄ linea ⁊ puncta sunt ibi
realiter sed non habent propriū esse existētie hoc for
te verum est q̄r nullum accidens habet verum eē exi
stentie tamen eo modo quo accidens habet esse pun
ctum extremum linee ⁊ realiter distincta puncta ha
bent diuersum esse.
¶ Decimo infinite sunt species numerorum ⁊ for
te aīalium q̄r ex commixtione diuersorum sexuū ge
neratur mulus ⁊ ita videtur posse dici de aliīs s3 de
qualibet specie est vnum indiuiduum actu quia vni
uersale est incorruptibile igitur. Item totum habet
infinitas porportiones ad quālibet partem quia ad
suam medietatem habet proportionem duplā forte
dicis q̄ illa proportio non est in actu. Cōtra totus
est in actu duplū ad medietatem ⁊ triplū ad tciā p̄tē
Itē scd̄m ari. celum semper mouebatur ⁊ nullus motus
in eo est corruptus ergo sunt in eo nunc infinite mo
tus. Minor patet quia motus celi non habet cōtra
rium ergo a nullo corrumpitur forte dicis quod cor
rumpitur ex natura rei quia est ens successiuū ⁊ iō
partes eius non possunt simul manere. Cōtra motus
localis est intensibilis ⁊ non nisi per additionē vni
us accidentis ad aliud primum patet quia vnus mo
tus localis est duplus ad alium. Si agens sit duplū
forte dicis quod motus intenditur quia magis radi
catur in subiecto. Sed contra Tunc nunquā motus
violentus esset eque velox sicut motus naturalis q̄
maxime radicatur in subiecto suo. Item arguitur
de relatiōibus quia si generationes semp durarent
tunc etiā3 essē prior infinitis hominibus futuris er
go in me sunt infinite prioritates ꝓpter hoc dicit .s.
t. de veri. q. 1. ar. 5 ad 15. q̄ est relatio rationis. Con
tra cras fore est in predicamento quando ergo est re
latio realis esse prius ⁊ nota q̄ relationes rationis
sunt infinite scd̄m auicennam .s. t. de veri. q. 2. ar. 9.
ad 4. quare ergo alie nego.
¶ Undecimo arguitur de linea giratiua capiendo
columnam sex pedum habentem in latitudine vnū
pedem ⁊ diuidatur ad ymaginationem per partes
proportionabiles ⁊ capiatur linea girans primā par
tem proportionabilem que continuetur linee giran
ti ⁊ circundanti secundam ⁊ sic in infinitum proce
dendo per partes proportionabiles tunc capta to
ta illa linea composita ex omnibus partibus giran
tibus omnes partes proportionabiles ipsa compo
nitur ex infinitis partibus quarum quelibet est plus
q̄ pedalis quia circundat partem proportionabilē
que pedalis est: forte dicis q̄ ille partiales linee pe
dales non sunt in actu hoc est separate a seinuicē
hoc nichil est quoniam ad maius vel infinitum secū
dum magnitudinem nō requiritur quod partes ma
gnitudinis sint separate a seinuicem alias anaxago
ras ⁊ alii philosophi non posuissent vnum corpus ī
finitum. Argumentum factum de linea giratiua ab
aliquibus fit de dyametris infinitarum partium p̄
portionabilium omniūm girarum.
¶ Duodecimo āgulus rectus est īfinitus igit̄ aūs
patet quia componitur ex infinitis acutis non com
municantibus quorum quilibet est maior angulo cō
tingentie determinate quātitatis vt patet ex tertio
geometrie. Et per idem posset argui quod quolibet
mortale est infinitum quia secundum multos in quo
libet mortali sunt infinite partes quarū quelibet est
grauior veniali. Item in quolibet corpore peda
lis latitudinis sunt infinite partes proportionabi
les quarum quelibet est pedalis secundum latitudi
nem vel longitudinem igitur.
¶ Tertiodecimo arguitur in quolibet continuo sūt
due partes eiusdem quantitatis ⁊ tres partes eius
dem quantitatis .s. tres .3. ⁊ sic in infinitum ergo in
quolibet sunt infinite partes eiusdem quantitatis
tenet consequentia per exponentes infiniti. Itē
quidam probant quod aliquis motus nunc est de fa
cto infinitus quando duo corpora dura separantur.
quia immediate post hoc per totum mediū erit aer
sed de hoc postea. Item sint duo angeli ⁊ vnus in
prima parte proportionabili claudat fenestram in
secunda alius aperiat ⁊ sic fiat alternatim vsq3 ad fi
nem hore tunc sol in hac hora infinities producet
lumen nouum in hac camera q̄r sēper fuit corruptū
claudendo fenestram vel fiat de sole quem deus in
qualibet parte proportionabili giret circa terrā vel
cōseruet deus omnia puncta extra subiectum sine li
nea tunc omnia sunt in actu ergo infinitum est possi
bile. ¶ Ad primum dicendum quod infinitum in
potentia est passio quantitatis ⁊ tale est ens actu exi
stens licet non sit actu infinitū ⁊ non loquimur hic
de deo qui est infinitus negatiue sed de infinito pri
uatiue q̄ conuenit quantitati. Ad aliud dicitur q̄
phisicus habet tractare de infinito vt est passio quā
titatis. Sed contra quantitas pertinet ad mathe
maticum ergo est infinitum. Dicendum q̄ infinitū
hic consideratum non est passio quantitatis absolu
te s3 vt est dispositio rerum naturalium.
¶ Ad scd̄m dicitur quod de non ente nō est scīa sic
q̄ sciatur esse sed negatiue vel dicitur q̄ īfinitum in

potentia est. Ad aliud dicitur per idem. Et licet nō sit ens naturale tamen ab antiquis hoc credebatur. dicebant enī infinitum esse principium. Sed contra infinitum formaliter dicit priuationē ergo aliquid psupponit. Item si infinitū esset ipsum occuparet omnia z sic principiatum non esset ergo nec principium

¶ Ad tertium dicit S. T. prīa par. q. 7. ar. 3. ad. 4. q motus z tempus non sunt totum in actu sed successiue secundum philosophum de magnitudine dictum est quod est infinita secundum potentiam quia in infinitum diuidi potest. Sed contra sequeretur qd pars esset equalis toti quia sicut totum est in infinitum diuisibile ita et quelibet pars. Negatur cōsequentia q pars non est diuisibilis in tot partes equales sicut totum. Sed queritur an diuidēdo aliquod totum remaneat vnitas que prius erat in partibus dicendum quod non sed in qualibet parte causatur noua vnitas z precedens corrumpitur.

Sed contra volo quod ille partes vniantur tunc est idem totum quod prius erat ergo precedēs vnitas que fuit corrupta naturaliter reproducetur. Itē eadem actio non generat z corrumpit vnitatē sed diuisio generat vnitatem in qualibet parte ergo non corrumpit precedentē. Ad pri. negatur cōsequentia. Et ad aliud negatur assumptum.

¶ Ad quartum dicitur quod sub eadē materia successiue sunt diuerse forme z ideo non oportet materiam esse infinitam. Ad aliud dicitur q vltimum celum finitur per seipsum.

¶ Ad quintum diceret aliquis qd nichil cōceptum ab intellectu est infinitum quia de conceptu z diffinitione linee est quod habeat duo puncta terminatiua Sz cōtra linea circularis nō habet duo puncta terminatiua vnde nec ī anulo sunt dabilia duo extrema Et si querat an ista sūt vl' īfinita finita dādū est primū similiter apprehendi potest totum tēpus preteritum cathegorumatice z totum tēpus futurum z tamen non in quolibet istorū dantur duo extrema. Sz contra quelibet pars infiniti ē īfinita scdm phm ergo si totum tēpus preteritū aprehensum est infinitum sequitur q quelibet dies preterita que est pars eius fuit infinita. Itē infinitum non habet principium neq finē sz totum tempus preteritum habet finē ergo non est infinitum. Itē īfinitum non habet principiū factiōis sed tempus pteritum habuit cām effectiuā s. intelligentiam mouēte celū. Itē nunq fuit verum dicere infinitum est z tn̄ tēpus pteritum aliqn̄ fuit pñs z ipsum non fuit infinitum dicendum q tps est infinitum in potentia vt supra dictum est z quelibz eius pars Et per hoc soluuntur cetera argumenta Itē quidam ymaginantur lineā giratiuā esse infinitam z tamen non habet duo extrema q non potest signari punctum ad qd terīatur tota linea giratiua veniendo vers9 ptes proportionabiles minores dicēdum igr̄ sz phm̄ q non sp oz imaginationi credere sīs duo cōtradictoria eēnt ḡa. Ad aliud dr̄ q extra celū nichil ē. cōtra de9 pt mouere lapidē extra celum z facere ipm mag dĭstare a celo vl' extra istd celum pt creare aliđ celum distans ab isto dicendū q talis lapis non distar; a celo positiue.

¶ Ad sextum dicitur q motus celi est infinit9 scdz durationē z similiter celū pōt etiam dici qd celum ē diuisibile mathematice. i. sibi non repugnat ī ratiōe quantitatis qui diuidat illa. Et̄ o auctoritas phl exponit s. ī. t. de. po. q. 3. ar. 14. ad. 5. non oportet inquit si de9 pōt aliquid facere q illud fecerit quia Ē agēs scdm voluntatem auctoritas ḡ intelligitur de potētia passiua que est corruptionis principium z ideo sēpiternitati repugnat. Sed contra tunc auctoritas supponeret vnum tm̄ quia in perpetuis non est hoc modo posse dices q negatiua nichil presupponit vnde adhuc contra illam auctoritatem arguitur quia materia antichristi potest esse perpetua z tamen nō sequitur q sit Item tempus futurum erit perpetuū z tamen non est. Item angeli sunt perpetui z tamen scdm sanctum tho. in eis differūt esse z posse: quia essentia angeli non est sua potentia ymo multi dicunt quod materia non est sua potentia licz sit perpetua. Item dato quod materia sit sua potentia passiua tamen non est suum esse dicendum quod materia est suum esse z sue potentia z ita quelibet essentia est sua potentia: si illa potentia non sit ad operari sed adeē Multiplicia etiam sunt perpetua. s. deus corpora celestia materia prima. z de hac verificatur auctoritas philosophi que sic ponitur T. C. 32. contingere esse ad esse nichil differre in perpetuis nō sequitur tamē quod si ista pars celi possit esse in oriente quod propterea sit ibi. Ad aliud dicitur quod non oportet si vnum priuatiue oppositum sit in actu quod alterum sit in actu sed sufficit quod sit in potentia.

¶ Ad septimum dicitur quod eo modo quo aliqd est in potentia sic reducitur ad actū modo infinitum solum est in potentia ad actum icompletum z sic ē reducitur in actum per diuisionem tamē post vnā diuisionem adhuc remanet alia possibilis ita quod nunq continuum est ex toto diuisum. Contra philosophus probat quod per appositionem nō potest excedi quelibet magnitudo quia si esset ī natura potentia ad appositionem transcendentem omnem qtitatem sequeretur q esset actu infinitum hec est cōsequentia philosophi ergo si continuum sit in potentia vt in infinitum diuidatur vel numerus vt in infinitum augeatur sequitur quod actu erit numerus infinitus vel continuum in infinitum diuisum. Item omnis vna potentia potest reduci ad vnum actum. sed quelibet pars continui est in potentia vt ab alia diuidatur z omnes iste potentie faciunt potentiam vnam secundum quam continuum est in qualibet pte diuisibile. Ad primum dicit sanctus thomas lec. 11. q non oportet numerum tantum esse in actu quātum est in potentia sicut hic dicitur de magnitudine quia additio numeri sequitur diuisionem continui p quam itur ad id quod est in potentia z ad materiam vnde non oportet deuenire ad aliquem actum finitem potentiam sed additio magnitudinis ducit in actum quia itur ad totum quod habet rationem forme continentis z terminantis z determinatam quātitatem sicut z omnes res naturales. Sed contra sicut res naturales habent determinatam quantitatem in magnitudine ita z in paruitate. Item pono quod omnia sint diuisa in minima naturalia quo facto non poterit dari maior numerus quia numerus causatur ex diuisione continui: forte dicis qd non repugnat minimo diuidi in ratione quantitatis. Contra sic nec repugnat cuicūq corpori augeri in ratione quantitatis sed solum in quantum est ens naturale forte dicis quod numerus non causatur ex diuisione continui quia homo z asinus faciunt numerum binarium sine diuisione alicuius continui. Contra sequeretur quod partes cuiuslibet continui facerent

numerum infinitu3 quia infinite sunt partes propor tionabiles Sed hoc est cõtra philosophũ dicente3 q omnis numerus est numeralis τ omne numerabile finitum. Item vel ille numerus esset par vel impar forte dicis q sicut albedo nõ est alba ita nec numerus est numerabilis Preterea arguitur q in diuisione continuitur ad formam quia per diuisionem continui producitur forma numeri et vnitas. Item per diuisionem vnius aque fiunt quatuor aque dicendũ q res naturales possunt in infinitum diuidi licet nõ possunt in infinitum augeri quia non potest corpus dari maius celo. Et licet detur minimum naturale tamen quantum est ex parte materie non repugnat sibi diuidi et ideo dictum est q infinitum se tenet ex parte materie nec diuisio continui procedit ad formam naturalem sed bene mathematica3. Notandũ q sanctus tho. lec II. dicit appõ in infinitum inueni tur in magnitudinibus per hoc tamen non excedit quedam determinata magnitudo quia dato q infinite partes proportionabiles corporis pedalis addãtur alteri corpori pedali nunq̃ tamẽ fiet corpus maius q̃ bipedale.

¶ Ad octauum dicitur q per ablationem partium proportionabilium nunq̃ est status. Sed contra auferatur primo vna medietas in prima parte proportionabili hore τ in secunda auferatur secunda tunc in fine hore totum erit ablatum. Item sit magnitudo. 7. pedum τ primo auferatur pars. 4. pedu3 2. pars duorum. 3. vero pars vnius pedis quo facto nihil remanet: τ tamen seruata est proportio quia 4. τ duo τ duo τ vnum habent proportionem duplã dicendum q primum intelligitur de finitis ablationibus. 2. dicitur q in numeris finitum per ablationẽ finiti consumeretur non autem in continuo si a principio seruetur eadem proportio in diuidendo.

Ad aliud argumentu3 dicit. S. T. 1. par. q. 7. ar 4. q propter hoc Auicenna et algazel dixerunt q lic3 impossibilis sit multitudo infinita actu per se nõ tamen infinita per accidens τ sic ponebat infinitas animas secundum infinitos homines preteritos. S. T. 1. par. q 46 ar. 2. ad. 8. ponit super hoc plures modos respondendi et in fine dicit q aliquis posset dicere q licet mundus fuit eternus vel angelus nõ tamen homo quidam dicunt q oportet incidere in alterum istorum: scilicet q deus aliquas animas immo infinitas anichilauit τ q infinite anime fuerunt corrupte: vel alij dicunt q nunc essent infinite anime sincathegoreumatice non autem cathegoreumatice quia nulle sunt omnes. Sanct9 tho. opus. 72 in fine dicit q nescimus quid Aristo. responderet huic rationi: sed habet pro certo q infinita esse non possunt etiam per accidens nec placet sibi infinitũ esse possibile.

¶ Ad nonum dicitur q puncta non sunt in actu qr non habet subiectum adequatum vel licet puncta realiter sint tamen non habent proprium esse qr sunt entia incompleta secus est de alijs accidentibus. Sed nonne brachium germani licet sit pars realiter est τ similiter quelibet alia pars. Si non tunc totu3 realiter componitur ex non partibus. Dicendum q pars homogenea dicitur non esse actu quia non habet propriam existentiam sed existentiam totius.

¶ Ad decimum dicendum q non sunt actu infinite species numerorum vel figurarum Sanctus Tho. 1. par. q. 7. ar. 4. ad secundum. Si enim multitudo specierum esset actu infinita sequeretur q vnum infinitum esset maius alio quia maior est multitudo indiuiduorum q̃ specierum. forte consequens non est inconueniens quia animal plura significat q̃ homo vel de pluribus predicatur licet homo predicetur de infinitis hominibus possibilibus secundum q dicimus adam esse hominem. Ad aliud dicitur q totum non est duplum per proportionẽ que sit in actu nisi subduplum sit per se subsistens. Ad aliud dicitur q intensio motus non fit per additionem: sed de hoc alias.

¶ Ad vndecimum. paulus non habet pro inconueniẽti q detur linea curua infinita sed inconueniẽs esset de linea recta secundum phm̃. Alij dicũt q nõ potest dari tota linea giratiua girans omnes partes proportiabiles quia nulle sunt omnes si enim esset aliquod infinitum inquit philosophus ipsum omnis occuparet sed hoc forte nõ oportet de hoc quod est infinitum solum secundum vnam dimensionem. Ite3 quelibet linea videtur si ergo esset linea giratiua infinita videntur causare visionem infinitã antecedẽs patet quia perspectiua est de linea visuali ergo linea videtur.

¶ Ad duodecimum dicit albertus primo celi negãdo hanc consequentia3 componitur ex infinitis actis ergo est infinitus sed oportet q aliquo determinato angulo eiusdem speciei dato habeat infinitas partes maiores. Ad aliud negatur cõsequentia sed oportet q vna continuetur alteri secundu3 illã dimẽsionem scd̃m quã debet esse infinitum.

¶ Ad tertiumdecimum negatur cõsequentia a paulo quia quantitas in consequente stat determinate: nec confunditur per infinitum sic arguitur a plurib9 determinatis. Alij dicunt q oportet sic arguere in hoc continuo est aliqua pars certe quãtitatis τ sunt infinite eiusdem quantitatis cum illa igitur hoc est infinitum.

¶ Ad argumentum capitale patet ex dictis. Nec op3 q omnis potentia obedientialis reducatur ad actũ. Naturalis tamen esset imperfecta nisi ad actũ reduceretur. S. T. de veri. q. 8. ar. 4. ad. 13.

AD quintum sic proceditur videtur q deus possit facere infinitum quia secundum geometram omni magnitudine data contingit dare maiore3 vnde scientis mathematice vtũtur linea infinita forte dicis q illa propositio est falsa in philosophia naturali. Et licet intelligãt lineam infinitam tamen non sequitur q esset infinita Contra ex hoc sequitur q geometria est de falso sicut quando dicit lineam causari ex fluxu puncti pũctum enim non fluit nec mouetur scd̃m phisicos vnde dictum est supra q punctum non est pertransibile licet linea cuius est punctum possit pertransiri τ ideo forte punctum pertransitur per accidens per se ergo punctum non mouetur nec super ipsum aliquid mouetur. Item non est impossibile apud deum omne verbum ergo si infinitum possit intelligi sequitur q infinitum poterit fieri a deo. Item phũs dicit scd̃o methaphisice q impossibile est intelligere lineam nõ statuentem: idest non existentem inter duo puncta.

¶ C xj In oppositum arguitur In quibuscunq̃ est primum ibi non est infinitum sed in rebus reperitur primum τ similiter in speciebus vnde perfectissi

maspecies vnius generis est mensura aliorum ergo deus non posset facere infinitas species. Et per hoc concluditur q species numeri non sunt actu infinite.

¶ Respondeo dicendum secundum philosophum et S. Tho le. 10 q antiqui male diffinierunt infinitum dicentes infinitum est extra quod nihil est sed secundum philosophum infinitum est cuius semper est aliquid extra accipere. probatur quia dicunt quidam aitulos esse infinitos quia in eis semper est accipere partem post partem hoc tamen non est verum quia ad infinitum requiritur q non resumatur pars que prius fuit accepta. Item id cuius nihil est extra est diffinitio perfecti et totius totum enim est cui nihil deest i. de requisitis ad suam perfectionem sed totum et perfectum idē sunt infinitū autē non est perfectū quia non habet finem. Sed contra ex hoc concluderetur deū non esse perfectū. dicendū deū non esse infinitū priuatiue et materialiter sed negatiue. Notandū preterea q infinitū non cōtinet omnia sed magis habet rationem contenti quia habet rationē imperfecti cū sit in potentia vnde habet rationē materie. Et ideo supra dixit phūs q si infinitū esset causa ipsum esset causa vt materia vñ diuisibilitas et infinitas nō est ratione forme sed rōne materie.

¶ Conclusio prima de⁹ potest facere formā infinitam probatur qz forma finitur per materiā sed de⁹ potest facere formā siue materiā puta albedinē separatam scdm s. t. quo 7. ar. 10 vnde albedo separata est aliquō infinita qz habet quicquid perfectiōis potest albedini cōuenire Angeli etiam possunt aliquo modo dici infiniti Item arguunt aliqui ad idem quia quāto corpus minus distat ibio est maior propinquitas ergo si vnum corpus sit contiguū alteri illa propinquitas erit infinita. Item deus potest facere quicquid continetur infra albedinem sed tota latitudo nigredinis continetur infra albedinem nec infinita nigredo attingeret minimam albedinem ergo te⁹ potest facere nigredinē infinitam extra subiectum.

¶ Secunda conclusio secundum sanctū tho. i. par. q vij. ar. 2. deus non potest facere infinitum secundum essentiam nec potest facere infinitum secundū magnitudinem primum patet quia omne factibile a deo habet determinatum genus et determinatā differentiam saltem si sit per se in predicamento Secundū patet primo quia omne corpus habet formā substantialem ad quam sequitur determinata quantitas Item omne quantū est figuratū et omne figuratū est finitū vt patet per diffinitionem figure Item ar. 3. ad secundum nihil est in genere quin sit specie ergo omne quantum est bicubitum vel tricubitum et cetera et per consequens finitum.

¶ Tertia conclusio deus non potest facere infinitū scdm multitudinem vel potius tale non est factibile probatur quia alias tota multitudo numerorū esset euacuata Item dicit sanctus thomas q omnē multitudinem oportet esse in aliqua specie multitudinis Species autem multitudinis sunt sicut species numerorū Nulla autem species numeri est infinita qz quilibet numerus est multitudo facta per vnum vnde impossibile est multitudinem esse infinitam actu siue per se siue per accidens. Item omnis multitudo in natura existens est creata et omne creatum sub aliqua certa intentione creantis intendit et omne creatū est finitū. Item tunc pars esset equalis toti vel maior toto quia capio lineam infinitam versus orientem et aliam infinitam versus occidentem tunc patz q iste sunt equales capio ergo totam primam preter vnum pedem adhuc residuum est infinitum ergo est equale cum secunda linea et per cōsequens est equale cum suo toto quia que sunt equalia vni. 3 sunt equales inter se forte dicis q vnum infinitum nō est alteri equale nec inequale hoc est contra tertiam proprietatem quantitatis. Item illud non est infinitum cuius datur vltima pars. sed sic est de quolibet corpore dabili quia pono q sor. in qualibet parte proportionabili pertranseat vnum pedem corporis infiniti tunc quero super quam partem erit in fine hore et non potest esse super partem finite distantem ergo est super vltimam Item creet deus vnū lapidē iuxta columnā in prima parte proportionabili hore et in secunda parte proportionabili hore elonget illum lapidem et inter ipsum et columnam creet scdm et sic faciat per omnes partes proportionabiles hore tunc in fine hore quero quis lapis erit iuxta columnā: forte dicis q nullus sed inter primū lapidē et columnam sunt infiniti lapides. Contra tunc infinitū esset inter duo pūcta s. inter lapidē et colūnā forte dicis q hoc non est inconueniens sed hoc prolixe ab aliis improbatur ideo supersedeo.

¶ Contra hec arguitur. Et primo probando q infinitas secundum potentiam non prouenit ratione materie quia quantitas separata est infinita secundum potentiam ratio enim infiniti quantitati congruit. Item forma ipsius elementi est diuisibilis in infinitum sicut materia. Item in augmentatione proceditur ad materiam ergo non in diuisione. aūs patet qz in augmentatione ipsius hominis non acquiritur nisi materia. Item intelligentie sunt infinite inferi⁹ et tamen non habent materiā Sanctus Tho. 1. par. q. 50. ar. 2. ad 4 Item. q. 7. ar. 1. dicit q forma finitur per materiam ergo infinitas non est ratione materie.

¶ Secundo arguitur q albedo separata non est infinita ex hoc q non recipitur in materia quia sequeretur q quantitas que est in sacramento altaris esset infinita quia separatur a materia. Item sequeretur q aliud a deo esset infinitus secundū essentiam qz essentia albedinis separate in nullo recipitur Item deus posset separare albedinem meam nullo modo intendendo eam.

¶ Tertio sequeretur q motus localis fieret in instanti quia grauitas separata est infinita ergo mouet seipsam in non tempore Item tunc esset equalis virtutis cum deo quia virtus separata est infinita. Item tunc calefactio fieret in instanti et in aliquo subiecto produceretur infinitus calor quia calor separatus ea infinitus ergo in subiecto producit infinitum calorem quod si concedas sequitur q pars erit equalis toti quia calor qui est in vna medietate est infinitus ergo est equalis virtutis cum toto calore Item sequeretur q motus rectus posset esse infinitus quia calor potest per infinitum tempus intendi anteq̄ veniat ad gradum illum infinitum. Item tunc aliquid posset comprehendere deum quia visio que habetur de deo si sit separata est infinita ergo equatur deo.

¶ Quarto sequeretur q potentia dei posset esse exhausta quia deus non posset producere maiorem calorem q̄ calorem separatum. Item intendatur con-

tinue aliquis calor sic ꝙ in fine hore sit infinitus. Tunc sic ante finem hore semper iste calor fuit finitus ⁊ nihil acquisiuit in isto instanti terminatiuo vt suppono ergo nunc est finitus. Item totus iste calor prius fuit ⁊ prius fuit verum dicere quelibet ps istius caloris est quia quelibet eius singularis fuit vera ergo si prius fuit finitus et nunc est finitus. Item infinitum est cuius partem accipientibus semper restat aliquid accipiendum et infinitum habet rationem partis: sed ista non conueniunt calori separato.

¶ Quinto arguitur contra rationem sancti tho. quia ignis non habet determinatam quantitatem secundum philosophum secundo de anima et linea etiam girativa non est tanta quin possit dari maior ⁊ dato ꝙ naturaliter sit dabilis maxim⁹ ignis hoc tamē est falsum per respectum ad deum. Item deus potest facere substantiaʒ sine quantitate ergo non est necessario determinata ad finitam quātitatē. Forte negas antecedens quia quātitas est ꝓpria passio corporis. Contra sequeretur ꝙ deus nō posset facere quantitatem sine corpore in sacramento altaris quod est falsuʒ. Item figura non est forma essentialis ⁊ intrinseca quantitatis cū sit alterius generis ergo non omne quantū est necessario figuratum. Item arguit̄ ꝙ aliquis sit numerus qui non est de aliqua specie sed est infinitus: probat̄ de numero omniuʒ punctorū que sunt in continuo. Item de numero dieruʒ qui fuerunt ab eterno secundū aristotelē. Forte dicis ꝙ in istis sicut nec in partib⁹ cōtinui est numer⁹ ꝓprie dict⁹ de genere quantitatis. Contra sic nec in animabus separatis cui⁹ oppositū ratio sancti Thome supponit.

¶ Sexto causalitas exemplaris in deo causalitatē efficientie non excedit sed pro eodem instanti est causa exemplaris infinitorum cum sit exemplar in actu omniū que sunt ⁊ que possibilia sunt: ergo pro eodeʒ instanti poterit esse causa effectiua infinitorū. Item quicquid deus intelligit videt̄ producere posse sed constat ꝙ intelligit omnia factibilia que sunt infinita ⁊ simul ea cognoscit ergo videt̄ ꝙ simul ea producere posse non em̄ videt̄ maior repugnātia ꝙ res simul existant in reruʒ natura. ꝙ̄ ꝙ simul existant in diuina intelligentia.

¶ Septimo deus potest sub qualibet specie producere aliquod indiuiduuʒ alias ista species esset ens prohibitum ⁊ implicaret contradictionē sed species figuraꝝ sunt infinite ergo poterit de⁹ ꝓducere si l' ⁊ in actu infinita indiuidua. Itē de⁹ pōt facere q̄cq̄d est de perfectione vniuersi: sed de ꝑfectiōe vniuersi ē ꝙ oēs species sint in actu scd̄m aliquod indiuiduum ergo deus hec facere potest.

¶ Octauo si deus non posset infinitas animas simul ꝓducere aut hoc esset quia anime possibiles nō sunt infinite: aut quia non sunt possibiles esse simul. Sed manifestum est ꝙ non potest dari primum quia omnes anime possibiles sunt necessario infinite si em̄ essent in numero finito tunc vltra illas non posset fieri alia anima vnde cū cōstet si mundus in eternum duraret continuari posset generatio hoīm constat etiam ꝙ continuari posset in infinitum creatio animarum. Secundum etiam dari non potest. quia nec anime sunt ad seinuicem contrarie quin possint esse simul nec est etiam de ratione ipsarū successio sicut de ratione temporis aut alicuius alteri⁹ successiui cui repugnat ꝙ omne eius partes sunt simul nec deus cogitur ad compendium aliquam. ergo non apparet ratio quare deus non possit producere animas infinitas. Item deus potest cuilibet speciei conferre suam propriam passioneʒ in actu. vnde potest subiectum reducere ad actuʒ passioni debitū. Sed finitas ⁊ infinitas sunt ꝓprie passiones quantitatis. potest ergo deus facere quantitatē aliquā infinitaʒ in actu qui hoc est actus infiniti.

¶ Nono Auicen. dicit secundo methaphisice ꝙ si poneretur linea infinita adhuc esset in specie linee et in genere quantitatis ⁊ per consequens non repugnat rationi linee ꝙ sit infinita sed deus potest facere quicquid nature non repugnat ergo potest facere lineā infinitam aut magnitudinem aliquā. Item phūs dicit in. 3. phi. ꝙ si posset procedi in infinitum in magnitudine scd̄m appositioneʒ tunc esset possibilis magnitudo aliqua infinita ī actu: vnde dicit Cōmen. C. 61 ꝙ si magnitudo habet potentiaʒ vel naturam crescendi in infinitū tūc em̄ est possibile vt in actu inueniat̄ infinita mensura vel magnitudo: sed manifestū est ꝙ in ordine ad diuinam potentiam magnitudo habet naturā crescendi in infinitum posset enim deus addere aque maris tantūdē ⁊ amplius et iterū amplius semper in infinitū cū aqua sit quoddā homogeneū. nec sibi determinet aliquā certaʒ quantitatem ergo poterit deus facere magnitudinem infinitam in actu.

¶ Decimo arguitur quia cum deus immediate se solo quālibet entitatem posset conseruare se solo sine quacūq; que non est de eius essentia poterit alicuius proportionis quālibet partem in continuo existentē a qualibet alia diuidere actualiter eiusdem proportionis que non est pars eius ⁊ quālibet taliuʒ conseruare in esse quo facto erit actualiter multitudo infinita distinctorum non facientium de per se vnuʒ: nā tales ꝓportionabiles partes sunt infinite: verbi gratia. prima medietas totius ⁊ prima medietas secunde medietatis ⁊ etiam prima medietas medietatis alterius ⁊ sic consequenter quarum nulla est pars alterius. Item posset in instanti initiante cuiuslibʒ partis proportionabilis temporis vnius hore producere vnum angelum ⁊ sic consequenter et productum conseruare ergo deus pōt facere infinitā actū multitudinem angelorum. Antecedens patet: quia nihil impossibile nec aliqua incompossibilia includit. Consequentia probatur: nam dato casu in fine seu in instanti terminante totam horaʒ essent simul actu infiniti angeli sicut in ipsa hora sunt infinite partes proportionabiles.

¶ Undecimo ex eo ꝙ ponit̄ aliquod corpus infinitum nulla contradictio implicat̄ cum infinitas non tollat rationem magnitudinis vel eam aliquid necessario consequens nec econuerso magnitudo rationem infinitatis. Unde hec nullam incompossibilitatem includunt. Item arguit̄ ꝙ posset deus facere aliquod corpus infinitum secundum longitudinē ⁊ summo vnum corpus longum palmis decem ⁊ latum vbiq; palmo vno constat ꝙ in isto sunt partes proportionabiles infinite quarum quelibet secundū dimensionem latitudinis illius totius est vnius palmi ⁊ per consequens quelibet equalis cuilibet ꝗuis secundum aliam dimensioneʒ nulla alteri sit equalis Tunc sic possibile est deum omnes huius continui partes diuidere ⁊ secundum illam dimensioneʒ qua

sunt equales coniungere ⁊ vnire ita vt constituant vnam magnitudinē sicut nunc cōstituunt. ergo deus potest facere vnum corpus longitudinis infinite in vnam partem antecedens non videtur esse dubium apud aliquem catholicum consequentia tamen patz quia tunc tale corpus haberet in longitudine sua infinitas partes eiusdem quantitatis scz palmalis.

¶ Duodecimo nam data aliqua magnitudine cuba pōt deus in cuiuslibet partis proportionabilis vni⁹ hore instanti initiante cuilibet lateri illius magnitudinis addere equalē illi magnitudini cubā que vnaz per se magnitudinem constituant simul ergo potest facere deus magnitudinem vndiqꝫ infinitam consequentia patet quia in instanti terminante horaz erit vndiqꝫ magnitudo infinita. Et antecedēs patet vñ Fonciuas dicit quosdam thomistas dixisse deū posse facere infinitū forte quia Sanctus Thomas dicit quo.12 articu.2 ꝙ infinitum in actu non repugnat potentie dei absolute vide distinctionem. Itē sup pono ꝙ in infinitum deus potest augere magnitudinem: quia magnitudo ⁊ quantitas est ex se in terminata tunc pono ꝙ sint alique magnitudines a.b. constituentes angulum cuius basis sit c. magnitudo ⁊ ꝙ quiescentibus.b.⁊.c. magnitudo a tātum eleuet ex parte que constituit angulū cū.b. vt sit eque distās ipsi b. cum hoc etiā pono ꝙ continue dum eleuat magnitudo a. deus augeat eam tantum ⁊ similiter b. in directū ꝙ cōcurrant actualiter toto tēpore precedē te instans quo primo erunt eque distantes tunc in fine ille due linee erūt infinite ergo deus potest facere infinitū. Añs patet qr aliās sequit ꝙ non semꝑ prius concurrebant.

¶ Tertiodecimo quecunqꝫ deus potest producere successiue illa simul potest producere actu sed ponendo mundi eternitatem deus produxit equos infinitos successiue Item frustra est potentia que non reducitur ad actum: sed deus habet potentiam infinitam ergo potest producere infinitum. Item plus potest deus ꝙ̄ creatura: sed scd̄m aristo. sol successiue producit infinitos dies ergo deus potest simul talia producere. Item tota diuisio continui est euacuata: ꝙ̄ de⁹ potest facere quodcūqꝫ continuū esse diuisum in infinitas partes quia diuina potentia equatur sue cognitioni. Añs patet quia si restat aliqua pars diuidenda per respectum ad cognitionē ergo diuina cognitio non fert super illaz partem. Si eñ in suo conspectu relinquit vlterior diuisio tunc esset in potentia suus intellectus ad intelligendū illā ptē diuisibilem.

¶ Quartodecimo omnia futura scd̄z Sctm̄ Tho. sunt deo presentia: sed talia sunt infinita: ergo infinita actu existunt per respectū ad diuinam scientiam. Item capio totā magnitudinē quā deus cognoscit illa est infinita quia cognitio dei non terminat precise ad aliquod finitū. Itē grauiori pctō debet aliqua pena que non debet minori: sed quelibet pena finita debet minimo peccato: qd̄ probat: qr minimum malū culpe est grauius quodlibet malo pene etiam malum venialiter. S Tho.in.4. ergo maiori pctō debet aliqua pena infinita ergo dabilis est pena infinita. Item si deus ageret necessitate nature tunc produceret infinitū quia infinitus est ergo ⁊ modo tenet ꝯña quia non est minoris virtutis nūc ꝙ̄ tunc Item partes proportionabiles cōtinui pares distinguntur ab imparibus ergo deus posset corrumpere omnes partes relictis imparibus in suis locis ⁊ tunc esset infinita multitudo rerum separatarū ⁊ voco partem proportionabilem imparē tertiā.5.7.9. vndecimam.

¶ Ad primū dicitur ꝙ infinitum proprie quantitati conuenit ⁊ consequenter materie forma autem nō est diuisibilis nisi per materiam: sed notandum ꝙ s. tho. hic ponit duplicem diuisionē: quedaz est formalis ⁊ sic due intelligentie distinguūt per diuersas differentias alia est materialis ⁊ hec facit numerū de predicamento q̄titatis vnde Albertus dicit c.12. tra.2.3.phi. ꝙ numerus scd̄m latinam linguā dicitur nutus numeris: est autez numerus diuisio Sed queritur an tempus ⁊ motus celi habent infinitatē a materia. Dicendum ꝙ tempus habet infinitas partes scd̄m prius ⁊ posterius ⁊ non precise ratione materie. Sed queritur de toto tempore cathegorematice An ipsum sit infinitum dicendum ꝙ sic in potentia Sed contra scd̄m phm̄ infinitū habet rationem partis sed totum tempus non habet rationem partis forte dicis ꝙ tempus infinitum non debet dici totum quia totum ⁊ perfectum idez sunt tempus autē est infinitum ⁊ similiter motus celi vel forte dicis ꝙ motus celi non est infinitus scd̄m Aristo nisi in potentia Contra. San. Tho dicit.1.p q.10.ar 4 ꝙ si motus celi semꝑ duraret tēpus non mensuraret ipm secundum suam totam durationem cum infinitum non sit mensurabile hoc autem non est verum nisi de infinito in actu. forte dicis ꝙ si aliquod esset infinitū ipsum non esset pars quia capto aliquo absolute infinito tunc nihil est quin sit pars eius ergo ipsum nō est pars alicuius alterius ergo est totum dicendū ꝙ infinitas in potentia orit a materia ⁊ illa habet rationem partis.

¶ Et per hec patet ad alia.

¶ Ad tertium dicit Capre. ꝙ forma separata non ageret neqꝫ transmutaret materiam propter duas rationes. Prima quia agere cōuenit singularibus forma autez separata non est singularis: sed est velut idea platonica Sanc. Tho. quo.7.ar.10. Item nichil fit nisi a sibi simili nihil autem fit nisi compositū ergo forma separata non ageret ⁊ hoc confirmat ex Sancto Tho.iij parte.q.76.ar.7. vbi dicit ꝙ accidentia corporis xp̄i non possunt immutare medium quia non habent habitudinem ad locum. Unde nec eius calor calefacit digitum sacerdotis nec eius albedo videt idem pz ex prima parte q.10.arti.2.⁊ ꝑ pter hoc dicit ꝙ angelus nullam formam absolutam potest imprimere: sed contra hoc arguit ex S.T. 1.par q.56 ar 1. nichil differt ad hoc ꝙ forma sit principium actionis ꝙ sit inherens vel ꝙ sit per se subsistens ⁊ exemplificat de calore dicit etiam auicēna ꝙ si calor esset a materia expoliatus per seipsum ageret absqꝫ materia vt dicit Sanctus Tho de potentia.q.3.ar.1.ar n.5 Forte dicis ꝙ miraculose posset agere Contra tunc non probaret intentum prima parte. quia per hoc vult probare ꝙ angelus intelligit se per seipsum naturaliter ideo dicit ꝙ actio forme separate non est infinita vt patet de intellectione angeli. Gregorius ad hec argumenta aureoli dicit in primo aliquid posse moueri in instanti. Sed contra motus est actus entis in potentia ergo repugnat totum motum esse simul. Item non ponit idem esse in eodem instanti esse in termino a quo ⁊ in termino ad

quem: sed hoc ipse negat. Cōtra tunc motus nō esset ens successiuum. Dico ergo ꝙ subiectum non est capax infinite qualitatis ꝛ qualitas habet determinatum gradum intensionis ideo calor infinitus non ꝓduceret calorem infinitū in subiecto. Sed dices quare tu concedis infinitum intensiue ꝛ non extensiue ꝛ ꝙ calor separatus non habet determinatum gradū sicut alie res naturales certam quantitatem. De cōprehensione dicitur non sequitur hoc cognoscit infinita ergo comprehendit deum vt dicit. S. T. de veri. q. 20. ar 4. ad primum quia anima xpi habet cognitionem quodāmodo infinitaꝫ vnde cognoscit infinitos gemitꝰ futuros vel infinitos homines futuros si generatio hominum in futuro in infinitum durarent ꝙ deus facere posset secundum San. Tho. nunꝗ tamen essent infinite anime in actu: licet ergo aliquis cognoscat infinita tamen nō sequitur ꝙ cognoscat oīa factibilia a deo: ꝛ per consequens non comprehendit ipsum.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ quantitas est finita secundum intensionem quia recepta fuit subiecto. Ad aliud negatur sequela quia albedo separata haberet esse receptum ꝛ finitum ꝛ determinatum ad certam speciem licet esset infinita quantum ad separationē albedinis San. Tho 1. p q. 5. ar. 2. ad. 4. ꝛ in. 3. di. 13. q. 1. ar. 2. q. 7. dicit ꝙ nulla albedo posset esse intēsior ꝗ albedo separata. Notanduꝫ preterea ꝙ. S. T. dicit vnum infinituꝫ posse esse maius alio ꝛ ideo virtus infinita non equaretur ipsi deo de veri. q. 2. ar 9. dicit ꝙ nihil prohibet infinituꝫ vnomodo esse finituꝫ: aliomodo vt si esset corpus infinite longum ꝛ finite latum eius albedo est infinita secundum extensionem ꝛ finita secundū intensioneꝫ ꝛ posset illd corpus pertransiri secunduꝫ vnā dimensioneꝫ. s. latitudinem. Item sanctus tho. quod. 9. ar 1 ꝙ predictū corpus posset esse minus alio corpore quod eēt infinite longum ꝛ latū sic etiaꝫ calor separatus dato ꝙ esset infinite virtutis tamē adhuc excederetur a deo ideꝫ habetur. 3. par q. 10. ar. 3. ꝫ vbi dicit ꝙ nihil prohibet esse plura infinita secundum vnam dimensionem ꝛ ꝙ in duabus lineis infinitis sunt plures partes ꝗ in vna vnde numeri pares ꝛ impares sunt plures ꝗ pares.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ deus infinita alia genera ꝛ infinitas species ꝓducere posset de po. q. 1. ar. 1. ad donū ꝛ ideo nunꝗ est exhausta. Alia non sunt contra nos qꝛ non ponimus calorem in subiecto esse infinituꝫ nec aliud accidens. Contra tarditas alicuius motus est infinita ponendo ꝙ resistentia continue augeatur sic ꝙ sit maior ꝗ grauitas descendentis tunc illud graue semper tardius descendet dicendū ꝙ in nullo instanti erit infinita in actu.

¶ Ad quintum dicetur 2. de anima. Videtur ꝙ illa ratio solum probat ꝙ naturaliter non est dabile infinitum alie autem rationes ꝙ nullomodo de numero omnium punctorum dicitur ꝙ non est actualis sed potentialis vt supra dictum est. Secus autem est de animabus actu separatis.

¶ Ad sextum dicit San Tho de ve. q. 2. ar. 10. ad 1. ꝙ rationes que sunt in mente diuina sunt productiue creaturarum sm moduꝫ quem patitur ratio creature hoc est successiue vnde licet rationes ille in mente diuina sint in materiales tamen producūt res materiales Si queratur an deus cognoscat infinita actu dicit ꝙ sic ar. 9. sed contra quo. 9. ar. primo ad scdꝫ dicit ꝙ esse infinitum repugnat ei quod est esse actu Et ideo in intellectu non habet verbū phi autem qui posuerunt infinitum esse in actu propriaꝫ vocē ignorauerunt ex quo patet ꝙ infinitum in actu non est intelligibile: alias esset producibile quia non erit impossibile apud deum omne verbum: ergo deus non intelligit infinita actu Quod si concedas Contra quicunꝗ intelligit aliquam propositionem perfecte ille perfecte intelligit subiectum: sed deus perfecte intelligit hanc propositionem nullum est infinitum in actu ergo perfecte intelligit predicatum dicendū ꝙ deus non intelligit componendo ꝛ diuidendo. 2. dico ꝙ deus actu cognoscit ea que erunt infinita secundū successionem temporis. Quidem dicit ꝙ deꝰ non est exemplar infiniti sed finitorum in infinitum. Ad aliud a ꝗbusdā negatur maior: quia intelligit malum ꝛ tamen non producit malum Contra phūs. 2. tho. arguit ꝙ scire ꝛ intelligere non sunt idem: quia contingit plura scire ꝛ vnum solum intelligere ergo si deus plura intelligat ꝗ possit producere sequitur ꝙ suum intelligere non sit idem cum sua potētia ꝛ ꝙ sua potentia ab aliquo excedetur. Alij dicunt sicut ad precedēs ꝙ ea potest se producere successiue vel ꝙ infinita pōt ꝓducere sincathegorematice ꝛ i sensu diuiso hoc est non tot quin plura.

¶ Ad septimum quidā dicunt ꝙ species non sunt infinite sed in infinitum sunt dabiles species. Sed dicatur sicut ad precedens.

¶ Ad octauum patet repugnantia ex supradictis San. Tho. j. p. q. 7. ar. 3. ad primuꝫ dicit geometer non indiget linea infinita actu: sed finita a qua pōt subtrahere quantuꝫ sibi placet: quia ita bene fiunt demonstrationes de paruo triangulo et magno: sed dices omnes triāguli sunt equales absolute: qꝛ equātur duobus rectis: recti autem sunt equales ex principio geometrie. Preterea San. Tho. ibidem ar. 3. dicit ꝙ licet infinitum non sit contra rationē magnitudinis in communi tamen est contra rationem cuiuslibet speciei eius. Ad aliud dicitur ꝙ passio infiniti reducitur ad actum incompletum per vnam diuisionē Si dicatur homo est actu risibilis: quia risibile est passio eius: sed infinitum priuatiue est passio quantitatis ergo hoc modo quantitas est actu infinita. Dicēdum negando consequentiaꝫ si actus determinet infinitum.

¶ Ad nonum dicitur ꝙ conditionalis nihil ponit ꝛ aliud patet ex dictis.

¶ Ad decimum dicitur ꝙ multa sunt distincta que tamen deus non posset separare. Secundo dicitur ꝙ aliqua copulatiua est impossibilis cuius quelibet pars est possibilis ꝛ cuilibet alteri compossibilis in particulari vt patet de hac quilibet homo currit ꝛ sor. est ꝛ sor. non currit vltima enim pars potest stare cum sola prima post mortem sortis.

¶ Ad vndecimum pꝫ ex dictis nec admittitur casus: nec in sensu composito conceditur esse possibile deum quālibet partem continuare cum alia scdm longitudinem in sensu tamen diuiso quelibet pars posset cū alia pte ꝯtinuari Et ita dicatur ad duodecimū. Si dicatur nō minoris potētie ē deꝰ ꝗ infiniti āgeli si essent sꝫ infiniti āgeli si essent ꝓducerēt simul oēs infinitas cogitationes ꝛ ignis inferni cruciaret infinitos dāpnatos si essent: ergo deus hoc potest se solo. Negatur consequentia si enim esset alius deus ille posset producere alium spiritum sanctum et tamen deus

pater hoc non potest.
¶ Ad.13.⁊.14. patet ex supradictis.

¶ Quartus phisicorum.

¶ Circa quartum librum phisicorum queruntur quin q̄. Primo an idem sit in seipso. Secundo an locus est immobilis ⁊ equalis locato. Tertio an idem est in pluribus locis. Quarto an sit dabile vacuum. Quinto an in vacuo fiat motus in instanti.

AD primum sic proceditur videtur ꝙ idem sit in seipso quia animal est in homine ⁊ tamen animal ⁊ homo idem sunt ergo ⁊c. Sed contra est philosophus. ¶ Notandum ꝙ ad philosophum ptinet determinare de loco sicut de infinito. Probatur tribus rationibus phi. Primo quia omne quod est cōmune omnibus naturalibus est de phi consideratione locus autem est huiusmodi igitur ⁊c. Minor probatur ratione antiquorum: quia quod nō est nusq̄ est vt nusq̄ est chimera ergo omne quod est alicubi est ⁊ per consequens locus est cōmunis omnibus entibus ⁊ licet hoc argumentum sit sophistice factum valet tamen gratia materie scd̄m opinionem antiquorum qui credebant nulla esse entia nisi corporalia ⁊ sensibilia quia nichil aliud cognouerunt ⁊ nō posuerunt methaphisicam esse distinctam a phisica. Scd̄a phisicus habet principaliter considerare de motu locali qui est maxime communis quia cōuenit celo: cui non conueniunt alij: motus est etiam magis proprius alijs: quia est perfectus ⁊ cōmunius sed ad cognoscendum motum localem oportet cognoscere locum igitur. Tertia de illo est a sapientibus determinandum de quo sunt magne dubitationes in suis scientiis sed sic est de loco in phisica vt postea patebit.

¶ Notandum preterea ꝙ phūs quadrupliciter probat locum esse aliquid primo quia illud est aliquid in quo corpora successiue recipiuntur: sed sic est de loco quia vbi nunc est aer ibi postea recipitur aqua recedente aere vnde sicut est materia receptiua diuersarum formarum per quas cognoscitur ita locus est receptiuus diuersorum locatorum. Secundo illud est aliquid ad quod corpora naturaliter mouentur sed entia naturalia naturaliter mouentur ad sua loca. Sed contra terra naturaliter mouetur ad centrum mundi ⁊ tamen illud non est suus locus. Tum quia.3.phi dicitur ꝙ omnis locus est finitus. tum quia omnis locus est superficies. Item tertio phi T. C. 49. dicitur ꝙ licet ignis ⁊ terra habent loca determinata non tamen aqua ⁊ aer. Dicendum ꝙ duplex est locus vt dicit gilbertus porretanus scz simplex ⁊ compositus. Centrum autem est locus simplex terre. Secundo dicitur ꝙ aer dicitur habere locū indeterminatum quia locus aeris non est absolute sursum ⁊ deorsum sed respectu terre est sursū ⁊ respectu ignis est deorsum. Item arguitur ꝙ non est successiue idem locus aque ⁊ aeris quia locus aque aliquādo est aer ⁊ tamen locus aeris non est aer quia quando aer venit ad locū vbi erat aqua tunc ille aer continuatur alteri aeri ⁊ sic precedens superficies corrumpitur. Dicendum ꝙ non oportet vniuersaliter ꝙ sit idē locus aque ⁊ aeris. Si queratur de loco ipsius ignis dicendum ꝙ est esse sursum simpliciter sed cōtra alia que sunt supra sperā ignis dicendum ꝙ licet planete sint supra ignem nullum tamen elementum est supra ipsum. Tertio arguitur per dicta antiquorum ponentium vacuū esse: sed vacuum est locus: ergo locus est. Quarto hesiodus poeta dicit ꝙ ante elementa ⁊ corporum productionē erat vacuum scz chaos locus ⁊ receptaculū omniū corporū ex quo postea facta est terra. Et licet hec non sint vera tamen iuuant ad ꝓbandam conclusionē intentā vnde narū est ꝙ gregorius in prologo primi q̄.2.ar.2. non meminit se legisse post demonstrationes argumenta non demonstratiua. Si autem queratur an argumenta topica post demonstrationem aliquid producant vel nihil dictū est in logica.

¶ Notandum preterea ꝙ locus non est nec materia nec forma vel spacium existens inter latera continētis habens tres dimensiones vt antiqui ymaginabātur probatur quinq̄ rationibus philosophi. Primo quia materia ⁊ forma non separantur a re cuius sunt sed locus separatur a locato ergo vt vas a vino differt tamen locus a vase quia locus est immobilis. Secunda ratio quia locus est extra locatum materia autem ⁊ forma non sunt extra compositum. Tertia ratio contra platonem ydee ⁊ numeri secundū ipsum participabantur a materia: ergo si locus esset materia sequeretur ꝙ ydee essent in loco quod est cōtra ipsum dicentē ꝙ nusq̄ sunt. Quarto materia ⁊ forma sunt in loco non omnis locus est in loco alias procederetur in infinitū. Quinto corrupta re corrumpitur forma non autem locus: ergo locus non est forma: scilicet substantialis licet sit superficies que est forma accidentalis corporis continentis vnde in dolio continēte vinum duplex est superficies: scz conuexa ⁊ est superficies exterior alia est concaua ⁊ est interior ⁊ ita dicatur in alijs corporibus habētibus duas superficies terra enim non habet nisi superficiē conuexam.

¶ Notandum preterea ꝙ pithagoras posuit infinitum quiescere quia est in seipso ideo oportuit scire ꝙ octo modis aliquid est in alio vt patuit in antepredicamentis. Item ꝙ aliquid sit in seipso potest dupliciter intelligi. Primo secundū alterum.i. secundū partem quia videlicet vna pars continet aliam partem ⁊ sic totum gratia vnius partis dicitur ꝯtinēs ⁊ secundum aliam contentum sicut homo dicitur albus secundum partem vel quia habet corpus album. Secundo idem est in seipso primo ⁊ hoc dupliciter: vnomodo primo ⁊ per se ita ꝙ immediate contineat seipsum ⁊ secundum totum contineatur. Aliomodo ꝙ idem sit in seipso primo ⁊ per accidens vt si vnum corpus sit in alio ⁊ illud aliud iterum sit in primo tūc primum diceretur esse in seipso primo ⁊ per accidēs primo quidem.i. secundum se totum.

¶ Conclusio licet idem possit esse in seipso secundum alterum non tamen alijs modis prima pars patet quia alicuius totius vna pars continet aliam totum etiam est in partibus ⁊ econuerso ergo idem cōtinetur in seipso quia quicquid continet continēs cōtinet ⁊ cōtentum: scd̄a pars pz inductiue per modos essendi in. Item impossibile est ꝙ idem secundū idē sit continens ⁊ contentum. Item impossibile est ꝙ totum sit in aliquo extrinseco secundum se totum ⁊ quod illud extrinsecum secundum se totum sit in primo toto alias duo corpora essent simul vt si homo sit in naui ⁊ nauis in homine.

¶ Contra hec arguitur primo probando quod loc⁹
non sit rationibus antiquoꝝ obijcit enim zeno vl'lo
cus est substantia vel accñs. Si primum aut est sub
stātia corporalis aut spiritualis. Non secūdū qꝛ nul
lū corpus mouet ad spirituale. Itē substātia spiritu
alis nō hꝫ differentias loci q̄ sunt sursū ⁊ deorsū nec
locus est corpus quia locus ⁊ locatū sunt simul duo
autem corpora non sunt simul nec est accidens locā
tis quia proprietas loci non refertur ad locans sed
ad locatum nec est accidens locati quia alias locus
esset in locato qḋ est absurdum quia locatum est in
loco ⁊ propter hoc argumentum phūs tractat de
modis essendi in. Item arguitur quod corpus sit lo
cus si aliquid sit quia habet tres dimensiones scꝫ lō
gitudinem latitudinem ⁊ profunditatem.

¶ Secundo si corporis sit aliquod receptaculum
quod sit locus eadem ratione erit aliquis locus sup
ficiei ⁊ puncti quia sicut in loco aque recipitur aer
ita vbi erat superficies aque recipitur superficies ae
ris sed punctum non est in alio puncto quia duo indi
uisibilia quantitatis coniuncta non sunt nisi vnum
quia sunt in eodem situ ꝗ punctuꝫ nō est ī loco. Itē
locus nec est elementum nec ex elementis ergo ni
chil est antecedens patet qꝛ non est corpus.

¶ Tertio omne q̄d est in naturalibus est causa ali
cuius sed non sic est de loco quia nec est materia nec
forma nec finis quia locus est propter locata ⁊ non
econuerso. Item quicquid est/est in loco sed locus
non est in loco igitur. Forte dicis quod aliquis loc⁹
est in loco per accidens scꝫ ratione sui subiecti. Cō
tra ideo locus non est forma nec materia quia ista
sunt in loco ꝙ tm̄ nō ē verū p se qꝛ ps non est per se
in loco sed totum compositum.

¶ Quarto arguitur quod loc⁹ sit forma rationib⁹
eorum qui dixerunt ꝙ sicut entiū aliud per se aliud
est per accidens ita locorum quidā ē cōis qui est sim
aliud. Alius est proprius in quo scꝫ res proxīe con=
tinetur. Unde sortes est in celo tanꝙ in loco cōi et
est in aere proximo tanꝙ in loco proprio vnde locus
proprius est qui immediate terminat locatuꝫ sed ter
minare pertinet ad formam per quaꝫ vnaqueqꝫ res
est in determinata specie ⁊ finita ergo locus est for
ma. ¶ Item res naturaliter mouetur ad formam
naturaliter autem mouetur ad locū vnde multa cūꝫ
separant̄ suis locis corrūpunt̄ ergo locus ē forma.

¶ Quinto arguitur ꝙ locus sit materia quia locus
est receptaculum rerum sed omnis forma recipitur
in materia ergo materia est locus. s. formarum. Iı ē
locus est superficies/superficies autē est materia qꝛ
est subiectum accidentium albedo enim est in super
ficie corporis.

¶ Sexto arguitur ꝙ idem sit in seipso quia oē cor
pus est in loco ⁊ non est procedere in infinitum er=
go est deuenire ad aliquod corpus quod est in seipso
Forte dicis ꝙ aliquid est in seipso per accidens tūc
quero scḋm quem modum essendi ⁊ nullus potest as
signari nec sufficit ad hoc quod aliqḋ sit in seipso ꝙ
pars eius sit in eo quia ad hoc ꝙ ethiops dicatur al
bus non sufficit ꝙ pars sit alba.

¶ Ad primum dicitur ꝙ locus est accidens ⁊ licet
habeat tres dimensiones ꝗtum ad continentiā qꝛ
continet locatum habens longitudinem latitudineꝫ
⁊ profunditatem essentialiter tamen est superficies
Ad secundum dicitur ꝙ non est simile de puncto ⁊

alijs. quia punctum non est proprie in loco.

¶ Secundo dicit quod locus bene est in aliquo tan
quam accidens in subiecto sed non sicut locatum.

¶ Ad tertium dicitur quod locus aliquomodo est
cā finalis quia entia naturalia mouēt̄ur ad sua loca.

¶ Ad quartum dicitur quod terminare aliter con=
uenit loco ⁊ aliter cōuenit forme quia forma est ter
minus intrinsecus ⁊ essentialis rei non autem locus
Ad aliud negatur consequentia per idem.

¶ Ad quintum dicitur quod materia recipit formā
intrinsece locus autem non recipit locatum intrin=
sece. Ad aliud dicitur quod non omne subiectum ac
cidentis est vera materia. Quidam dicunt quod al
bedo non est in superficie quia alias corrumperetur
quando duo corpora alba continuantur quia tunc
due superficies desinut esse ⁊ generatur vna noua
sed hoc videtur contra phī. T. c. 25. vbi dicit quod
albedo non est primo in corpore sed superficie.

¶ Ad sextum dicitur. S. T. le. 4. aliquando ali=
quid dicitur esse in seipso non secundum intellectuꝫ
affirmatiuum sed negatiuum. Et est notandum se=
cundum. S. T. 1. parte. q 42. ar 5. ad. 1. Et in p͛io
senten. di. 19. q. 3. ar. 2. ad. 3. ꝙ ari. non expresse
posuit oēs modos essendi in ⁊ ideo esse in tempore
reducitur ad illum modum quo aliquid dicitur esse
in loco secundum etiam theologos pater est in filio
⁊ econuerso sed an est in seipso dicit sanct⁹. tho. con
tra gent. li. 4. c 9 quod non.

¶ Ad argumentum capitule dicitur ꝙ homo ⁊ ani
mal ratione differunt licet sunt idem re. An ergo se
cius intellectu animal est in homine.

AD secunduꝫ sic proceditur videtur ꝙ
locus non sit immobilis ⁊ equalis lo
cato quia si locus est equalis locato
augmentato locato augmentatur lo
cus ⁊ sic erit mobilis. Itē. 3. phi. T.
c. 45 dicitur ꝙ est idē locus totius ⁊
partis sed pars ⁊ totum non equātur inter se ꝗ loc⁹
non est: est equalis locato. Sed contra est phūs.

¶ Respondeo dicendum ꝙ cōsequenter phūs inq̄t
quid sit locus ⁊ ponit quattuor ꝓprietates quia ac
cidētia magnā partē cōferunt ad cognoscendum ꝙ
qḋ est vt habetur primo de aīa. Prima quod locus
continet locatum non est tamen aliquid eius ⁊ per
hoc excluditur forma. Scḋa quod loc⁹ propri⁹ nō
est neqꝫ maior neque minor locato sed est sibi equa=
lis. Tertia omne locatum habet locū licet nō semꝑ
eundem. Quarta ꝙ in loco inueniuntur differentie
positionum ex natura rei distincte vnde qḋ aliquid
sit sursum non est solum per respectum ad nos sꝫ qꝛ
illic feruntur leuia ⁊ aliquid dicitur deorsum quo scꝫ
feruntur grauia. Unde semper feruntur ad eundeꝫ
locum ⁊ sunt sex diīe de numero sex distantiarum. s.
ante ⁊ retro dextrorsum ⁊ sinistrorsum sursum ⁊ de=
orsum ⁊ sunt partes ⁊ species loci secundum San.
Tho. le. 5. vbi etiam dicit ꝙ locus habet quandā po
tentiam ⁊ virtutem conseruandi locata ⁊ propter
hoc locatum tendit in suum locum desiderio sue cō=
seruationis non tamē si ꝙ locus habeat virtutem at
tractiuam nisi sicut finis dicitur. attrahere. Notā
dū preterea ꝙ quattuor hic ponūtur ꝯditiōes diffi=
nitiōis pulcherrime. Prīa qḋ bona diffinitio osten

dst qd sit res. Scda q p talem diffinitionē soluant obiectiones que fiunt circa diffinitum. Tertia q p eā manifestentur proprietates diffiniti quia diffinitio est medium ad ostendendū passiones de diffinito Quarta qd per talē diffinitionem possint cōcordari discordie que possunt accidere circa diffinitum Ex diuersitate opinionum.

¶ Notandum preterea quattuor esse suppōnes siue perambula ad inuestigandum diffinitionem loci Prima est q non quereretur locus nisi esset motus localis ad augmentationem tū ex consequenti reqrit locus quia quod augetur maiorē locū occupat. Secunda eorum que mouentur localiter quedā mouentur per se vt compositum per se subsistens. Alia per accidens ꝛ hoc dupliciter. primo quia sunt partes totius. secundo quia sunt accidentia eius. Tertia quod nichil est in loco cōi nisi quia est ī loco proprio Quarta locus est diuisus a locato quia alias semper moueretur ad motum locati quod est falsum quia hō pt moueri in naui dato q quiescat nauis

¶ Notandum preterea quod tripliciter itelligitur locum esse equalem locato. Primo q̄tum ad continentiam quia scz continet locatum ꝛ nichil amplius Secundo quātum ad dimensiones quia scilicet diametri siue linee procedentes a centro locati ad superficiem continentis sunt equales cum lineis protensis a centro locati ad eius superficiem conuexam. Tertio q̄tum ad mensuram superficierum sic qd superficies cōuexa locati ꝛ concaua locantis que dicitur locus sint equales hoc est qd sibiinuicem suppositae non excedant seinuicem.

Conclusio predictis tribus modis locus proprius est equalis locato ptz scdm aliquos quia locus proprius est qui continet corpus locatum ꝛ nichil amplius ergo non est maior vel minor locato alias esset locus vacuus vel corpus sine loco.

¶ Notandum preterea ad inuestigandum diffinitionem loci q locus non est forma vt supradictum est nec spacium probatur sic quia si esset tale spacium distinctum a locato sequeretur quod simul essēt infinita loca quia secundum illam positionem dū aliqd corpus est totum in loco ibi sunt alie dimensiones spacij separate a dimensionibus ipsius corporis ꝛ in locato sunt infinite partes si quecunque pars diuidatur a toto ipa erit per se in loco ꝛ per hoc q diuiditur nullus fit locus de nouo ergo ibi prius erāt infinita loca simul scz oīm partium nec valet dicere q per diuisionem causetur nouus locus quia dimensiones locati distinguntur a dimensionibus loci ergo ad dimensiones vnius non sequitur diuisio alterius Secundo sequeretur q loci esset locus. quia qñ continens transmutatur localiter ad alium locum tunc hmōi spacium transmutatur in continente ergo simul erit cum alio spacio dicendū ergo quod locus ē terminis siue superficies corporis cōtinentis

¶ Conclusio secunda locus est immobilis patz q scdm phm locus ꝛ vas differunt per hoc q vas est mobile non autez locus Et ideo dicit phūs q magis fluuius totus dicitur locus nauis q̄ hec aqua: quia totus fluuius est magis immobilis. Et sciendum q in loco duo sunt. s. materiale ꝛ hoc est superficies cōcaua continentis que mobilis est per accidens Aliud est formale qd est ordo vel situs respectu alicuius immobilis ꝛ sic locus est penitus immobilis.

¶ Contra hec arguitur vltima sphera est in loco ꝛ tamen ille locus non est equalis locato quia vltima me- sphera non habet aliquid sibi equale. Forte dicis q vltima sphera est in loco per accñs. s. scdm suas partes. Cōtra per S T in. 4. dis. 10 ar. 3. q 4. quod p se mouetur localiter est per se in loco ergo celum nō est per accidens in loco. Item partes celi non sunt diuise nec sunt in loco nisi per accidens ꝛ omne per accidens debet reduci ad per se ergo vltia sphera nō est in loco per suas partes sed per se primo. Item partes celi non sunt actu in loco vltima autem sphera est actu in loco. Forte dicis cum S. T. opus 52. c. 2. sicut auerrois q vltimum celum est in suo loco per suum centrum quod est immobile ꝛ circa quod mouetur contra scdm philosophum celum est in loco per accidens sed solum dupliciter aliquid est in loco per accidens scz vel sicut pars i toto vel sicut accidens in subiecto cum ergo centrum vltime sphere seu centrum mundi sit omnino extrinsecum celo sequitur quod per suum centrum non debet dici in loco per accidens.

¶ Secundo locus est superficies locatum autem ē corpus sed sicut linea in infinitum excedit punctum Ita corpus in infinitum excedit superficiem per suam latitudinem Forte dicis quod licet excedat secūdum essentiam nec vt sit est ibi equalitas quia equalitas est rerum differentium eadem quantitas tamē est equalitas secundum continentiam. Contra omne continens est maius contento sed locus continet locatum igitur.

¶ Tertio impossibile est scdm euclidem circa idem centrum describere plures circulos equales quorū vnus continet alterum: sed locus continet superficiē conuexam locati ergo non est equalis sibi. Item secundum geometriam si ex vna linea fiat triangulus ꝛ ex alia linea equali fiat quadratum tunc spacium contentum a quadrato est maius q̄ spacium contentum a triangulo ꝛ tamen linee circundantes eos sunt equales vnde tunc vocantur figure ysope. imetre qr habent circunferentes equales. Exemplum in solidis tetracedron exacedron ꝛ sphera aliquando habent superficies equales ꝛ tamen sphera est capacissima quia intra equalem superficiem habet ꝛ maiorem corpulentiam aliis.

¶ Quarto celum saturni continet celum iouis ꝛ locat ipsum ꝛ tamen est maius eo ꝛ totus fluuius locat nauim ꝛ tamen est maior eo. Similiter Angelus est in loco tamen nichil est sibi equale cum non sit quantus antecedens patet quia angeli sunt in celo.

¶ Quinto arguitur quod non est inconueniens esse infinita loca per S. T I par. q. 53. ar 2. mobile enim est continue in alio ꝛ in alio loco ergo in quolibet instanti habet nouum locum. Item arguitur quod locus non sit superficies quia locus est conseruatiuus locati non autem superficies. Item nullum accidēs absolutum potest esse in tribus subiectis sed tamen sic est de loco baculi si sit in terra aqua ꝛ aere.

¶ Sexto arguitur ad idem annichilato locato remanet superficies ꝛ non locus g locus non est superficies. Item locus specie distinguitur a superficie vt patet in predicamento q̄titatis ergo distinguitur ab ea essentialiter ꝛ realiter. Item superficies est species specialissima non autē locus quia sub se habet sursum ꝛ deorsum. Item locari ꝛ locari non sunt

de genere quantitatis ergo nec locus. Item nulla superficies est immobilis sed loc⁹ est imobilis. Forte dicis q distantia vel ordo loci est immobilis Et ideo recedente superficie ista istius aque adhuc baculus manet in eodem loco sed cōtra iste ordo ē subiective in corpore locante ergo ipso mutato tale accidens migrabit de subiecto in subiectum aut desinet esse non primum quia accidens numeratur ꝛ multiplicatur ad multiplicationem subiecti. Nec scḋꝫ qꝛ tunc iste baculus non esset in eodem loco nūero in q̄ prius. Item poli sunt puncta ymaginaria ergo distantia vel ordo ad polos est rationis tantum. Iteꝫ dictum est quod totus fluuius est immobilis nō aūt hec aqua ergo locus cōis erit immobilis non auteꝫ locus proprius. Item locus pro formali non potest dicere situm vel ordinem siue respectum, qꝛ tūc locus formaliter non esset de genere q̄titatis.

¶ Septimo locus ignis est superficies cōcaua celi lune vel respectus existens in ea sed talis respect⁹ mouetur probatur sic quia accidens mouetur ad motum subiecti vnde motis nobis mouētur omnia que in nobis sunt sed celum lune mouetur ergo et locus pro formali existens in celo lune. Item locus nauis ē corruptibilis ergo mobilis quia corruptio est species motus. Item vas est locus vini ꝛ tamen est mobile. Forte dicis q vas non est locus sed superficies cōcaua vasis vel aliquid existens in ea. Contra illud mouetur ad motum vasis ergo locus ē mobilis. Forte dicis quod est mobilis per accidēs. Cōtra philosophus probat locum non esse formam qꝛ forma mouetur hoc tamen non est verū nisi de p accidēs ergo ex hoc non cōcluderetur qui forma sit loc⁹

¶ Ad primum dicendū q de locatione vltime sphere plures sunt opiniones quas ponit S. T. lec. 7. ꝛ suppono pro nunc licet hoc non sit verū q firmamentum est primum celum siue prīa sphera. alexander dicit q vltima sphera nullomodo ē in loco non eſt omne corpus de necessitate est in loco cum loc⁹ non cadat in diffinitione corporis ꝛ consequenter dicit quod vltima sphera non mouetur in loco neqꝫ secundum totum neqꝫ secūdum partes. Sed contra oꝫ omnem motum aliquo genere motus poni cum ergo vltima sphera mouetur oportet q moueatur localiter ꝛ per consequens aliquo modo sit in loco et vtrumqꝫ est contra alexandrum. Item tantuꝫ ad tria predicamenta est per se motus ergo celum mouetur ad vbi. Ex quo patet per S. T. quod celum habet vbi ꝛ similiter lapis si moueretur extra celum localiter forte a deo. Aui. eum secutus dicit q mot⁹ vltime spere non est motus in loco sed in situ Cōtra aristo dicit in quinto huius quod motus est tantum in tribus generibus. s. q̄titate qualitate ꝛ vbi. Iteꝫ situs est ordo partium in loco item in illo gn̄e nō est motus cuius ratio non cōsistit in indiuisibili vt patꝫ in predicamento subē sed quelibet spēs sit⁹ habet rationem consistentem in indiuisibili. Itaqꝫ si aliquid addit vel diminuitur non est eadem spēs situs. Auē pache dicit q aliter est assignandus locus mobilis circulariter ꝛ recte quia quod recte mouetur req̄rit locum exteriorem quia linea recta est imperfecta et recipit additionem non autem linea circularis ꝛ iō non oportet circulariter motum habere locum extrī secum in quo contineatur ꝛ secundum istum ꝛ alpharabium celum est per se in loco sed hoc est contra supradicta dictum enim est omnem locum habere ratiosem continentis. Auerrois dicit qḋ vltima sphera est in loco per accidens inquantum centruꝫ circa quod reuoluitur habet esse in loco. Sed contra si vltima sphera est in loco per accidēs sequitur quod mouetur in loco per accidens: ꝛ sic motus per accidens est prior motu per se. Sed ad hec dicit quod aliquid per se mouetur circulariter tamen non est p se in loco. Contra illud est per se quod est causa aliorum sed celum est causa locationis aliorum ergo celum est per se in loco quia quandocunque causa ꝛ causarum conueniunt in aliquo tunc illud magis ꝛ verius conuenit cause quam causato secundo metha. T. C. 4. Item bene sequitur hoc est mobile localiter ꝙ hoc est in loco ergo eodem addito in antecedente ꝛ cōsequente adhuc bene sequitur sic arguendo hoc est mobile per se ergo est ī loco p se sꝫ hoc tamen non oportet quia licet sequatur deus creat ergo deus est tamen non sequitur deus contigēt creat ergo deus contingenter ē similiter sequitur ille punitur a deo ergo peccauit. tamen non sequitur iuste punitur ergo iuste peccauit. ꝛ bene sequitur hec linea non est curua ergo est recta tamen non sequitur linea non est necessario curua ergo est necessario recta ideo arguitur aliter omne mobile localiter est ī loco ergo mobile per se est in loco per se qꝛ nō si simpliciter ad simpliciter ꝛ per se ad per se.

Item sicut se habet illud quod mouetur localiter p accidens ad esse in loco per se ita illud quod mouet̄ localiter per se ad esse in loco per accidens sed nullum motum localiter per accidens est in loco per se ergo nec econuerso. Item celum necessario est aliquomodo in loco quia necessario mouetur ergo p se est aliquomodo in loco quia omne necessarium est per se. Item si celum est in loco per alterum. s. per cē trum ergo est in eodem loco cum suo centro sicut anīma per accidens est in eodem loco cum corpore.

Item si vltima sphera esset in loco per centruꝫ querītur in quo loco ē per centrum nō in loco q̄ sit centrū nec ī aq̄ nec in aere ꝺt ergo S. T. cum themistio qḋ vltima spera est in loco per suas partes.

¶ Pro quo sciendum quod secundum aristo. non q̄reretur locus nisi propter motum ꝛ ideo omne qḋ mouetur aliquomodo est in loco de necessitate si debeat moueri sic igitur corpori localiter moto necesse est assignare locum secundum quod in illo motu consideratur successio diuersorum corporum in eodem loco in motu autem recto totuꝫ mobile dimittit vnū locum ꝛ subintrat alium in motu autē circulari vna pars venit ad locum alterius. Sed contra si celum est in loco secundū suas partes: sequitur quod non est in loco quia partes non sunt in loco dicendū quod partes non sunt in loco in actu sunt tamen in loco est in potentia secundum quod continuum est diuisibile ꝛ sic celum est in loco per accidens idest p alterum sed contra nichil est prius eo ergo non est p aliud in loco. Item celum est incorruptibile ꝛ indiuisibile ergo īpossibile est quod pres eius sint p se in loco. Item celum secundum se totum mouetur ꝛ actu ergo secundum se totum est actu in loco. Item motus per se terminatur ad vbi ergo celum per se t̄ minatur ad vbi dicit S T. ¶ Ad primum quod hoc optime congruit primo motui necesse est eīm q gradatim ab vno immobili descendatur ad diuersitatem que est in mobilibus minor autem est variatio que est scḋm partes existentes in loco in potentia

q̃ que est scd̃m tota existentia in loco in actu. Alio patēt ex supra dictis. Sed queritur an ad hoc quod aliquod totum moueatur sufficiat quamlibet partez moueri commentator primo phi. Cō.24. dicit q̃d terra mouetur sm̃ suas partes forte per ventum toto permanente in suo loco immobiliter. Item ponatur q̃ a sit vnum corpus orbiculare cui9 nulla extremitas rare fiat vel condensetur quelibz autem pars infra extremitatem contenta rare fiat vel condensesetur tunc illud totum non mouetur et tamen partes eius mouentur. Cō. C.45. dicit quod non stat vltimam spherā moueri scd̃m partes et non secūdum totū contra themistium iohannes autē grāmaticus sm cōmentatorem et S. T. opus.52 dicit q̃d vltima sphera est in loco ymaginario et hoc sufficit ad hoc q̃d dicatur moueri sed contra chimera etiam ymaginarie est in loco et tamen non mouetur: dicendum ergo celum esse in loco per accidens siue per suas partes. Et hic non capimus per accidens vt distinguitur cōtra necessarium et licet diuersi celi sint in propriis locis partes tamen primi celi non sunt actu per se i loco sed non repugnat eis in ratione continui diuidi a se inuicem et ideo dicuntur esse per se in loco in potentia. Si dicatur primum celum est in loco per accidens ergo est in superficie corporis continentis p accidens dicendum q̃ a diffinito ad diffinitionē cuz additio non valet consequentia.

¶ Ad secundum principale bene probat quod loc9 non est equalis corpori dimensiue: nec oportet continens esse maius. Si queratur an superficies concaua locantis contineat in se superficiez conuexam locati que est sibi tamen equalis. Dicendū quod sic per accidens quia ista entia mathematica non sunt per se in loco sed contra. Corpus est per se in loco dicendum quod ibi capitur corpus vt est in predicamento sube et nō q̄titatis q̄r est ens mathematicum. S. T. in scd̃o di. 2. q. 2. a. 5.

¶ Ad tertium dicitur q̃ hoc est verum in eodez corpore. Ad aliud patet quod argumentum non procedit contra sensum [illegible] etiaz de equali similiter nec quartum argumentum [illegible] q̃ secundum quancunqz dimensionem vnius corpus alteri equetur potest dici esse equale sibi S. T. de veri. q. 20. ar. 4. ad. 10. Et sciendum q̃ non oportet locum cōem esse equalez locato et sic primum celum est locus cōis elementorū vel saltē eius superficies. Secus est de loco proprio quidā dicunt quod locus proprius est qui continet locatum et nichil amplius. Sed contra tunc concauum lune nō esset locus proprius sphere ignis quia multa alia continentur in ea. s. 4. elementa. Item i loco germani multa continentur scilicet aer inclus9 in germano potest dici quod locus proprius est qui immediate terminatur ad locatum.

¶ Ad 5 dicū sophiste q̃ non inconuenit in eodem esse infinitas pres equales cōcātes tn̄ et ita p̄t dici de loco. Scd̃o dz quod non sunt infinita loca in actu san. t. in primo di. 37. q. 4. ar. 2. ad. 5. Ad aliud dicitur quod i aliquib9 loc9 secūdū. s. t. opus. 52. c. 2. nō videtur conserua re locatū vt quando vnum celum continet ab alio. Item in concauo ignis est locus aeris: tn̄ ibi non est aliquod conseruatiuum ipsius aeris sz poti9 virtus q̃ sit corruptiua ei9 sz ppt phi. di q̃ i extremitate igni sm esse remisso sunt due virtutes quarū vna ē cōseruatiua ipi9 aeris. Et si q̃rat q̃ est ipsa virt9 dz q̃ ē qualitas q̃ q̃dē dicūt eē de. 2. vel 3 spē qualitatis. dicūt q̃ quidā q̃ locus capit p hmōi q̄ltate tm̄ vel pro respectu tm̄. Sz cōtra scd̃m qualitatē nulla dn̄r equalia sed loc9 est equalis lo- uo q̃ locus nō ē qualitas vel relatio tm̄. Item genetum et corruptum sunt in eodē loco et tn̄ non hn̄t eadē virtutē cōseruatiuam. Itē qn̄ accidens diffinit in abstracto tūc diffinitur p suū gen9 in recto: q̃ loc9 ē superficies essētialiter. Sz ex hoc seq̄ret q̃ superficies eēt gen9 ad locum. Itē prophiri9 dicit q̃ locus est principiū gn̄ationis. Item ignis et terra non hn̄t eūdē locū spē q̃ locus nō tm̄ dicit superficiē et hoc concedo sz aliqn̄ capit p superficie aliquando pro virtute cōseruatiua. Capreo. di q̃ ven9 locās nō se pseruat locatū q̃ loc9 sz hoc ē dubiū de igne locāte aere. Ad aliō q̃dā diceret q̃ bacul9 est diuersis locis sm suas partes. Sed cōtra p̄s nō ē i loco nisi p accidēs ideo d q̃ idem locus formaliter est copulatim in subiecto specie distinctis S. T. opus. 52 et sic predictus baculus non ē i diuersis locis. Si dicaf locus est vltimum continentis sed vltimum dicit relationē ergo locus est relatio negatur consequentia.

¶ Ad sextū dicitur q̃ superficies non est locus absolute sed vt continēs et cum habitudine ad primum continens. Secundo dicitur quod locus quoad materiale est de genere quantitatis non autem quo ad formale et per suum materiale conuenit sibi mensurare extrinsece locatum ph. 5 meths. non ponit locum esse speciem quantitatis ideo quidam dicūt eū in logica fuisse locutum secundum opinionem antiquorum sui temporis famosam quia instructor iuuenum non debet discipulis nouas semper dare opiniones S. T. 5. metha. dicit quod locus secundum q̃ predicatur de locante pertinet ad genus quātitatis sed secundum quod predicatur dinominatiue de locato constituit predicamentum vbi et opuscu. 52. dicit quod locus et superficies sunt diuerse species q̄ntitatis quia propria ratio quantitatis est ratio mensure. Alia autem est ratio mensurandi aliquid extrinsece et intrinsece. Primum conuenit loco. Et ideo licet superficies et locus sint vnum materialiter differunt tamen per diuersas formales rationes predictas. Sed contra ratio mensure est relatio ergo non distinguit species que sunt de genere quantitatis. Antecedens patet quia mensura dr̄ ad mensuratum. Et tenet consequentia quia differentia diuisiua generis est in eodem predicamento cum genere.

Item locus pro formali non est de genere quantitatis sed est respectus et ordo: ergo vt sic nō est alia species quantitatis quam superficies.

Item fiat miraculose aliqua superficies separata a materia tunc patet quod illa nichil mensurat intrinsece q̃ hoc non ē de rōne superficiei. Sz dicas ad hec q̃ apta nata est aliquid mensurare intrinsece scilicet illud cui potest inherere. Scd̃o q̃ aliquando differentie vere sunt nobis ignote. Tertio q̃ locus aliquando capitur non pro respectu sed q̄titate sub illo respectu. Per hoc facile est videre quō verum est dictum S. T. in scd̃o. di. 12. ar. 5. ad. 2. vbi dicit q̃d locus est idem per essentiam q̃d superficies corporis locantis et opus. 42. c. 20. dicit q̃d locus non habet aliud esse a superficie tamen propter modum mensurandi logicus ponit ipm per se sub q̄titate cōtinua sed S. T. opus. 52. circa hoc mouet dubium q̄r terra naturaliter mouetur ad suum locum et tamen non naturaliter mouetur ad superficiem aque, alias q̄sc

deret]. Respōdet quod motus locati non est ad ipsā superficiem locantis propter se sed propter virtutē cōseruatiuam hec autem maxime est in centro terre ꝯ sic soluentur ad septimum.

¶ Ad septimum dicendum quod circa locum pro formali diuerse sunt opiniones. Nominales dicūt ꝙ locus non est nisi corpus locans. puta ipm vas locans vinum sed contra tunc nullum locatuꝫ haberet locum proprium quia sm istos nulla ponitur superficies que sit simpliciter vltimum corporis continentis quia quacunque par e continentis data illa est diuisibilis ꝛ sic vltra illam datur alia. Item tūc locus esset mobilis tam per se ꝙ per accidens. Aliꝗ dicunt quod locus formaliter est ꝗtitas circūdans locatum. Sed contra tunc aliquid continue moueretur ꝛ tamen esset in eodem loco vt patet de vase pleno vino quod mouetur tunc vinum mouetur ꝛ tamen habet semper eandem ꝗtitatem circundantē. Item tunc ventus semper faceret vnam ciuitatem in alio loco esse formaliter quia facit alium aerem ꝛ per consequens aliam quantitatem circumdare ciuitatem ꝛ sic est in alio loco ergo mouetur localiter.
Item tunc pla. non posset redire ad eundem locum numero. quia recedente pla ab isto loco precedens quantitas corrumpitur quia extrema aeris continuantur ꝛ due superficies non possunt esse simul ergo superficies que erant a latere fortis corrumpuntur S. T. hic le. 6 dicit quod locus sumitur secundum ordinem vel situm per respectum ad totum corpus spericum celi quod habet fixionem ꝛ immobilitateꝫ propter immobilitatem centri ꝛ polorum licet ergo inquit hec pars aeris que continebat locatū moueatur in ꝗtum est hec tamen sm quod habet rationem loci semper manet scꝫ situs ꝛ ordo ad totum corpus spericum celi. Et ideo dicit quod locus pro formali est immobilis propter ordinem quem habeat ad aliquod immobile sed contra hoc obiicitur primo ꝗrendo in ꝗ est subiectiue locus turris pro formali.
Si dicatur ꝙ est in aere circunstante quare ergo nō mouetur ad modum illius aeris. Forte dicis ꝙ per motū aeri s corrumpitur. Contra sequeretur ꝙ turris non esset in eodem loco numero ꝙ ē cōtra S. T. opus. 52. ca. 1. Itē tūc fortes nō posset redire ad eundem locum in quo prius erat recedente for. predicta relatio corrumpitur. Item ordo vel sitꝰ ad primuꝫ locās est in locato situs eīn secūdū gilbertum est positio ꝛ ordo partium Item locus pro formali refertur ad locatum ergo male dicitur ꝙ formale loci sumitur sm situm ad primum cōtinens ꝛ vt sic est immobile S. T. quo. 6. ar 3. Item totū celum mouetꝰ ergo per respectum ad totum celum non potest locꝰ dici immobilis. Item non stat per potentiam dei neque per intellectum aliquid esse absqꝫ suo formali sed per potentiam dei aut per intellectum stat aliquid esse in eodem loco in quo prius variato ordine vniuersi ꝛ distantia a centro ꝛ a polis mundi. ergo distantia ꝛ ordo non sunt formalia loci. Maior patet quia non posset deus facere hominem sine animali. Minor patet quia per intellectum vel dei potentiam totus mundus posset moueri motu recto: isto latere quiescente. Forte dicis quod locus pro formali est in polis mundi que non mouētꝰ. Sꝫ contra multi ponunt firmamentū moueri triplici motu: ꝛ poli mundi mouentur non eīn repugnat ꝙ per accidens ab angelo moueātur. Item sphera ignis vꝰ pars que mouetur sub equinoctiali semper equaliter distat a polis mundi sicut ꝛ quelibet pars equinoctialis ꝛ tamen non est in eodem loco Item primum celum est locans secundum ꝛ sic habet formale loci ꝛ tamen illud formale loci non est ordo vel distantia per respectum ad totum corpus sphericum celi nec est distantia vel ordo ad polos existens in primo celo quia primum celū mouetur ergo formale loci mouebitur. Item poli non possunt dici locus proptꝰ fortis ergo locus pro formali non est in eis.
Item dato quod nichil esset preter vas plenuꝫ aqua tunc illa aqua esset in loco ꝛ tamen hoc non esset per respectum ad polos celi quia tunc non essēt Forte dicis quod locus pro formali est in locato. Contra tunc moueretur ad motum locati. Ad hec breuiter dicendum quod locus pro formali est in superficie concaua corporis continentis. Corpus autem continens est vnum ꝛ idem per respectum ad celum vel distantiaꝫ licet materialiter varietur ꝛ exemplificat s. t. de igne qui manet idem licet apponantur diuersa ligna ꝛ similiter est idem secana ꝛ idem equus licet habeat alias partes materiales ad quarum variationem non sequitur variatio accidentis. Quidam dicunt quod locus ignis nō mouetur ad motū sphere lune sed continue corrumpitur dicitur tamen manere idem quia equaliter distat. Alii dicunt quod ad motum subiecti non sequitur motum omnium accidentium quia centrum non mouetur moto corpore spherico nec capimus hic locum vt refertur ad locatum nec pro loco corporum celestium sed pro loco istorum inferiorum.

Ad tertium sic proceditur videtur qꝺ idem possit esse in pluribus locis qꝛ anima est in qualibet parte corporis ꝛ similiter intellectio ieus quia accidens est vbicunqꝫ suum subiectumē ergo naturaliter aliquid est ī pluribꝰ locis antecedens patet maxime loquēdo de accidēte absoluto: Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum qꝺ naturaliter idem non potest eē ī pluribus locis totalibus nec duo corpora possunt esse simul quia vt inquit philosophus hic. Si duo corpora possent esse simul tunc infinita corpora possent esse simul. Inde S. Tho. que. 3. arti. 2. dicit quod aliquod corpus eē localiter ī aliquo nichil aliud est quā locatum circumscribi ꝛ cōprehendi a loco scḋm cōmensurationem propriarum dimēsionū ꝙ autem comprehenditur a loco aliquo ita ē in illo loco quod nichil est extra locum illum vnde ponere quod aliquid sit localiter in hoc loco ꝛ tamē sit in alio loco est ponere contradictoria esse simul ꝛ ideo dicitur quod etiam deus non posset idem ponere localiter. i. circumscriptiue in diuersis locis licet bene modo non quantitatiuo sicut corpus christi est in diuersis altaribus. Primum probant quideꝫ quia idem corpus non potest esse vbique ergo nec in duobus locis antecedens patet quia hoc est proprium dei. Sed hic diceretur secundum Sanctum Thomā prima parte quod esse vbiqꝫ per se primo est ꝓprium dei. Item sequeretur qꝺ contraria naturaliter possent esse in eodem ꝛ priuatiue opposita ponendo casum ꝙ in vno loco for. esset iuxta ignem in alio autem iuxta aquā ꝛ nichil habeat ad comedendum ꝛ sic idem esset sanus ꝛ infirmus ꝛ

sic posset esse mortuus et vivus. Item ponatur quod in vno loco peccet et in alio mereatur vt si comedat omasa in hispania die sabbati et similiter in alio loco prohibito et postea moriatur sequeretur tunc quod idem esset saluatus et dampnatus. Item termini locati et loci sunt simul ergo si locatum est extra terminum sui loci proprii etiam est extra terminos suos proprios Item tunc in materia possent esse simul due forme ponendo quod sortes moriatur rome et non parisius. Forte dicis quod forma que introducetur. Rome etiam introducetur parisius et sic eadem forma naturaliter esset in diuersis locis

Contra volo quod sit agens impediens illam formam ne introducatur parisius tunc illa materia rome habebit vnam formam et aliam habebit parisius hic sunt duo modi dicendi scotiste dicunt quod si idem ponatur circunscriptiue in duobus locis tunc omne absolutum quod inest ei in vno loco inest ei in alio multi autem nominales dicunt quod hoc non oportet quia posset deus ponere materiam sortis in pluribus locis absque hoc quod poneret suam formam in pluribus locis. Item quidam dicunt corpus positum in diuersis locis esse tante actiuitatis sicut si diuersa corpora essent in diuersis locis et sic vnus duodenus in triginta quinque locis valeret scutum et vna musca posset poni in tot locis quod portaret totam terram et non esset finite virtutis et sic concedunt idem esse calidum in vno loco et frigidum in alio. Contra tunc anima sortis posset de eodem habere velle et nolle scilicet in diuersis locis sed contra tunc etiam nunc quando est in capite posset velle vnum et in pede nolle idem et sic cogeretur.

Item pars esset maior toto vt si medietas alberdinis secundum extensionem ponatur in alio loco sic quod due partes illius medietatis ponantur simul tunc illa medietas est intensior tota quia habet plures partes simul.

¶ Notandum preterea quod ratio quare duo corpora non possunt naturaliter esse simul S. T. que. i. ar. 21. est propter dimensiones quibus substat materia corporalis quantitati enim dimensiue conuenit situs qui primo et per se facit distinctionem sicut due partes vnius corporis distinguuntur per dimensiones et situs per quos vna est extra aliam videmus etiam quod adueniente vno corpore oportet quod aliud recedat. sed quid dicendum est de potentia dei absoluta S. T. ibidem ar. 22. dicit quod deus potest conseruare effectus in esse sine causis proximis vnde conseruat in sacramento altaris accidentia sine subiecto ergo potest conseruare distinctionem materie corporalis et dimensionem absque diuersitate situs per quem dimensiones naturaliter distinguntur. Sed est dubium an duo corpora possint esse simul penetratiue quod quidam vocant esse simul circunscriptiue sic scilicet quod quodlibet illorum sit in loco quantitatiue localiter et circunscriptiue. Capreolus i. 4. de eucharistia dicit quod sic communiter tamen dicitur secundum S. T. quod quando duo corpora sunt simul tunc omnia quod vnum illorum non sit extensum secundum modo non quantitatiuo si enim duo corpora possent esse simul localiter sequeretur quod idem corpus posset esse in pluribus locis quia ponamus quod duo dolia sint simul et in vno illorum sit vinum tunc illud vinum esset in illis duobus doliis S T opu. 70 q. 4. ar. 3. reprobat opinionem illorum qui dicunt quod duo corpora non possunt esse in eodem loco propter principia mathematica que oportet saluare in omnibus naturalibus Sed hoc non videtur conueniens quia mathematicis non competit esse in loco nisi improprie et similitudinarie de. i. de generatione. et ideo ratio predicti impedimenti non est sumenda ex principiis mathematicis. sed ex principiis naturalibus quibus proprie locus debetur preterea rationes mathematice non sufficienter concludunt in ista materia quia et si mathematica saluentur in naturalibus tamen naturalia aliquid addunt super mathemathica ratione cuius potest prouenire impossibilitas duorum corporum in eodem loco et sic non solum ex situ probatur impossibilitas predicta ymo secundum aliquos ex natura materie subiecte dimensionibus prohibentur plura corpora esse in eodem loco oportet enim plura esse corpora in quibus forma corporeitatis inueniatur diuisa que quidem non diuiditur nisi per diuisionem materie cuius diuisio cum sit solum per dimensiones de ratione quarum est situs impossibile est hanc materiam esse distinctam ab illa nisi quando est distincta secundum situm quod non est quando duo corpora ponuntur in eodem loco vnde illa duo corpora essent vnum corpus quod est impossibile.

¶ Contra hec ar. p. S. T. In ferro ignito simul est ignis et ferrum et vtrumque istorum est corpus. Item quando panis ponitur in vino tunc panis et vinum simul sunt. Item elementa simul sunt in mixto alias mixtum non sequeretur motum elementi dominantis Item si duo corpora non possent esse simul sequeretur quod materia et forma lapidis non possunt esse simul quia vtrumque istorum est quantum saltem per accidens.

¶ Secundo arguitur sic ex positione materia et forma sortis sunt simul et materia et forma sortis sunt due medietates ergo due medietates sortis sunt simul et per consequens duo corpora. minor est clara tenendo totum suas esse partes. Item due quantitates possunt esse simul ergo duo corpora. Ans patet quia superficies corporis locantis concaue et superficies corporis locati conuexa sunt simul quod sic patet quia illa se tangunt ergo vltima sunt simul.

¶ Item com. dicit 8. phi. c. 32. quod partes aeris et aque patium subintrant se inuicem propter hoc quod partes sunt nature spiritualis ergo duo corpora saltem gloriosa beatorum possunt esse simul. ¶ Forte dicis quod possunt esse simul miraculose sed tunc alterum eorum non erit modo quantitatiuo id est extensum. Contra sequeretur. i. quod quando beati post diem iudicii habebunt sua corpora non poterunt moueri per celum nisi deus continue faceret miraculum. Item quando corpus christi ascendit tunc ipsum fuit localiter simul cum celo et corpora beatorum localiter simul cum celo empireo quia sunt ibi tanquam in loco ergo vtrumque est extensum quod autem celum et sue partes erant modo quantitatiuo patet quia mouebantur sicut totum celum quidam dicunt quod illa pars in qua erat christus non mouebatur per se sed tantum per accidens et sic non erat extensa vt patet de anima mea que per accidens mouetur.

¶ Quarto arguitur quod per diuinam potentiam duo corpora non possunt esse simul quia sequeretur quod in bursa sor. posset contineri tota ciuitas parisiensis ponendo quamlibet partem cum qualibet parte. Item de ratione quantitatis est habere partem extra partem ergo deus non potest facere du=

as quantitates esse simul alias locus non esset equalis locato quia hoc modo maximum corpus posset contineri in minimo loco. Item impossibile est duas partes temporis esse simul ergo impossibile est duas quantitates permanentes esse simul quia equaliter repugnant. Item si duo corpora essent simul sequeretur quod inter duo puncta essent due linee recte quod est contra geometriam et patet cõsequentia quia ex quo puncta illorum corporum sunt simul ergo quecunque linee sunt inter duo puncta illius corporis etiam inter duo puncta alterius.

¶ Quinto arguitur quod idem potest esse in duobus locis circumscriptiue quia maius est miraculum aliquid esse in uno loco circumscriptiue et in alio modo non quantitatiuo quam aliquid esse in duobus locis circũscriptiue quia in primo sunt duo miracula scilicet esse in pluribus locis et esse modo non quãtitatiuo et primum potest deus ergo et secundum. Item ubicunque est corpus christi verum ibi pot se facere visibilem sed in pluribus altaribus est corpus christi verũ ergo in pluribus locis pot esse visibile et per consequens circũscriptiue.

¶ Sexto cum dico idem corpus localiter esse in diversis locis nichil dico supra corpus nisi respectum extrinsecus aduenientem fundatũ in quanto ad aliud quantum circumscribens talẽ aũt respectum multiplicari super idem fundamentum ad diuersos terminos non inconuenit quia super eandem albedinem fundatur similitudo ad vnũ et dissimilitudo ad reliquum. Secundo mirum est quod sequentes rationem loquuntur secundum ymaginationem quia non percipit locum plurificari sine corpore et propter hoc putat quod secundum rationem idem corpus non potest esse in pluribus locis et quod in eodem corpore non possunt esse duo respectus ipsius ubi.

¶ Septimo deus potest ponere angelum in pluribus locis eo modo quo conuenit sibi esse in loco sed angelum potest ponere in pluribus locis ergo et corpus localiter. Item cõuertat deus quantitatem in quantitatem sicut substantiam in substãtiam in sacramento altaris quo facto terminus ad quem cõuersionis erit ubi erat terminus a quo et hoc localiter quia per quantitatem illius et rursus erit localiter in loco proprio ergo. Quidam instant theologice quia christus quando apparuit paulo erat in celo et in terra vel in transitu gloriose virginis et de martino sed hoc non est phisice arguere.

¶ Octauo quando duo corpora sunt simul a solo deo vel manent principia essentialia illorum corporum ut sunt in uno loco distinctiua vel non si sic ergo solus deus non conseruat quia conseruat cum causis secũdis manentibus et concurrentibus. Si secundum ergo sequitur quod deus conseruat et non cõseruat quia non cõseruat nisi quod est sed materia illius secundũ se est istius et similiter forma ergo non sunt distincta si dicas quod deus potest conseruare corpora illa distincta sine distinctione principiorum intrinsecorum illorum. Contra deus nunquã conseruat nec potest conseruare rem sine principijs essentialibus ut hominem sine aĩa ergo nec distinctas res potest conseruare sine distinctis principijs essentialibus. Item vel situs est principium formale et essentiale vel accidentale si primum ergo deus sine situ non pot facere distincta corpora. Si secundum tunc queritur quod est principiũ formale et essentiale distinctiuũ

¶ Ad primum dicendum secundum S. T. super boetiũ de trinitate quod in ferro ignito non sunt duo corpora sed unum corpus habens quidem speciem ferri et aliquas proprietates ignis unde nõ est ibi forma ignis que requirit maiorem raritatem est ergo ibi ferrum vehementer alteratũ vel fortem porem eius est ignis et ita dicatur de pane intincto in vino secundum durant. in .4. di 44. de mixto dicit S. T. quod forme elementorum non manent in mixto formaliter sed solum in suis qualitatibus ex quibus fit una media qualitas. Ad aliud dicitur quod nec materia est corpus nec forma licet materia possit dici corpus quia est alia pars compositi hic autem loquimur de corpore quod est genus in predicamento subẽ vel quantitatis

¶ Ad secundum patet ex supradictis de superficiebus autem dicitur quod sunt simul et secundum aliquos penetratiue secus tamen est de corpore. Sed contra secundum philosophum si duo corpora possunt esse simul ergo et infinita ergo etiam si due superficies naturaliter sint simul sequitur quod infinite. etc. ideo dicit S. T. quod. 1. ar. 22. ad primum quod argumentum est sophisticum quia puncto linee et superficiei non debetur locus. Sed contra locatum est in loco ratione superficiei continere ergo ipsa est in loco. Negatur consequentia quia naturaliter distinctio dimensionum causatur a situ diuerso secundum. S. T. quo. 1. ar. 21. et. 22. ergo si due superficies sunt in eodem situ sequitur quod non distinguuntur. Forte dicis quod situs est relatio et fundatur in quantitate siue dimensione et ideo diuersitas situs presupponit diuersas dimensiones et non causat eas sed causatur ab eis. Contra sequeretur quod deus poneret idem corpus in diuersis locis localiter quia per rationes sancti tho. deus potest supplere effectũ cause secũde quod potest facere quod in eodẽ corpore sint duo ubi sine quod corpus sit in diuersis locis dato quod habeat unã tñ dimensionẽ. Itẽ si due superficies extense possunt esse simul ergo idem pt esse in duobus locis localiter quia pono quod deus ponat aliquã aliã superficiẽ cuius loco sor. tunc ista continet sortẽ ergo sor tunc est in duabus superficiebus localiter. dicendum secundum tho. in .4. di. 44. q. 2 ar. 2. q. 3. quod nulla pot esse distinctio linearũ existentiũ simul nisi per subiecta et ideo apud geometrã nunquam due linee possunt esse simul sed bñ apud phisicum naturalẽ non tñ sequitur quod infinite sint simul quia non sunt simul nisi quia terminant corpora se tangentia. Et si queratur an ille due linee habeãt situm dicendum quod sunt vere situate et tamẽ non sũt situs distincte et habent situm qui est de genere quantitatis. unde duplex est situs primus est de gñe quantitatis et est positio partium et differentia quantitatis et prior quantitate et secundum quod partes eius sunt ad inuicem continuate Alius est situs qui est predicamentum et est ordo partium in toto et ordo partium in loco. Et si queratur an sit unus respectus videtur quod non quia potest manere ordo partium in toto non manente ordo partium in loco ut si res non sit localiter in loco per hec patet ad obiecta quia hic situs est posterior quantitate nec est differentia quãtitatis licet aptitudo ad ipsum ponatur essentialis differentia quantitatis continue secundum aliquos. Sed contra potentia et actus sunt eiusdem generis ergo hec aptitudo etiam est de predicamento situs.

¶ Notandum preterea pro solutione alterius argumenti de beatis quosdam tenere virtute diuina duo corpora esse simul localiter et sic repletũ repleretur

quis f t. in 4. di. 44. q. 2. ar. 2. q. 3. ad. 4. assignat cām in soluendo vnum argumentum quare vnū corp⁹ nō potest esse localiter in duobus locis ⁊ tamen duo corpora possunt esse localiter in eodē loco. si tamen scd'm non esset possibile localiter nulla esset necessitas assignandi diām. Itē ibidē dicit q corp⁹ gloriosum semp est in loco sibi equali descendat ergo p firmamentum tunc ipsū erit localiter in loco ⁊ similiter firmamentum q2 vtrūq istoꝝ mouetur. Itē arguitur per rationem S. T. quia de⁹ pt facere effectū sine cā sed q duo corpora existia localiter ī loco sint distincta hoc est p sitū ergo deus posset facere sine situ q duo corpora distincta essent localiter in loco. Item albedo ⁊ dulcedo extendunt simul ⁊ distinguntur licet non habent diuersum situm. Forte dicis q deus non posset ponere duas albedines simul tamen duo specie distincta pñt esse simul q2 non distinguntur per situm ergo duo corpora specie distincta poterunt localiter esse simul puta celum ⁊ lapis quia adhuc distinguētur per suas formas. Itē licet situs de genere q̄ntitatis distiguat corpora quia quātitas est principium indiuiduationis tamen non distinguit corpora quo ad locum vnde dato quod duo corpora essent simul adhuc haberent duas quantitates ⁊ per consequens duos situs. Forte dicis q situs qui est predicamentum distinguit corpora. Cōtra substantia precedit accidens ergo substātie nō sunt due per predicamentum situs. Itē illo dato diceretur adhuc q q̄n duo corpora essent simul quodlibet illorū haberet vbi situ distinctū ab alio q2 accidens multiplicatur ad multiplicationē subiecti aliq thomiste tenent q duo corpora nō pñt localiter diuina virtute esse simul quia tunc sor. posset esse infinitus vel totum non esset maius sua parte ponendo q secunda pars proportionabilis sor. coextendatur cum prima ⁊ sic de qualibet alia tunc totus sortes haberet infinitas partes eiusdem longitudinis ergo esset infinitus. Forte dicis quod tunc non esset maior q̄ sua medietas sequitur ergo quod pars est equalis toti quia pars ⁊ totum sunt in loco equali ergo sunt equalia quia quecunq sunt equalia vni tertio sunt equalia inter se. Item si sortes tunc est equalis medietati ergo est minoris quantitatis q̄ prius erat sequeretur ergo q si ponatur in puncto quod nullius erit quantitatis.

¶ Item sanctus thomas dicit quod solus deus facie duo corpora esse simul ⁊ tunc sunt duo sine situ ⁊ videtur loqui de situ qui est predicamentum dicentem ordinem partium ad locum qui tunc non esset ⁊ ideo dicit quod deus facit effectū sine causa si enī loquatur de situ predicamenti quantitatis nunq̄ deus facit duo corpora sine tali situ ⁊ tunc diceretur quando aliquid moueretur in celo oportet quod pars vna celi habeat se modo non quantitatiuo idest q sit tota in toto ⁊ tota in qualibet parte.

¶ Ad quartum conceditur consequens non tamen localiter. Ad aliud dicitur q de intrinseca ⁊ formali ratione quantitatis est habere partem iuxta ptem id est a parte non separatam non autē iuxta vel extra in ordine ad locum id est partē distantē loco ab alia parte actu sed aptitudine. Et si queratur quare ergo naturaliter duo corpora non possunt esse simul dicunt quidam vt dicit San. T. in 4. vbi supra quia corpus replet locum sed ista ratio non est vniuersalis quia dimensiones separate non replent locum vnde quidam ponentes vacuum dixerunt vacuum esse locum in quo sunt huiusmodi dimensiones sine aliquo corpore sensibili ⁊ tamen dimensiones iste non possunt esse simul cum alio corpore quantitas ergo habet ex sua natura impedire aliud corpus ne occupet suum locum sed an seclusa quantitate miraculose duo corpora de predicamento substātie naturaliter essent simul sicut cecus miraculose illuminatus naturaliter videt sed dicis q non propter situm contra hic nullus est situs. Item situs non est tota ratio vt dicit sāct⁹ thomas opusculo. 7. q. 4. ar. 3. licet ergo duo corpora de genere etiam quantitatis essent simul tamen adhuc distinguerentur per subiecta vt dictum est de superficie apud phisicū. Ad aliud dicitur quod partes temporis non possūt esse simul q2 tempus essent taliter est ens successiuū habēs durationē. Ad aliud dicit. s. t. in. 4. q. 2. ar. 2. q quātitas differt ab aliis accn̄tibus q2 habet spālē rōnē indiuiduationis ⁊ distinctiōis. s. ex situ partiū pter rōnē īdiuiduatiōis ⁊ distictiōis q̄ ē sibi ⁊ oib⁹ aliis accidētibus cōmunis scilicet ex materia subiecta si ergo vna linea potest intelligi diuersa ab alia vel quia est in alio subiecto ⁊ hoc de linea materiali vel quia distat in situ ab alia que consideratio est de linea mathematica que intelligitur preter materiam si ergo remoueatur materia non potest esse distinctio linearum nisi secundum diuersum situm sic ergo due linee designate in duobus corporibus que sunt in eodem loco trahuntur a diuersis punctis ad diuersa puncta.

¶ Ad quintum respondetur quod vnum est magis impossibile quam reliquum implicat enim aliquod esse circumscriptiue ⁊ localiter in pluribus locis ppter causam datam sed dices corpus esse localiter in loco non est ipsum comprehendi sic quod sit ibi ⁊ non alibi quia sic manifeste implicat aliquid esse in pluribus locis sed est esse vnā partem in vna pte loci. Ad aliud dicitur negando maiorem.

¶ Ad sextum dicitur quod istud non prouenit solū propter respectus sed propter circumscriptionem ⁊ comprehensionem locati. Secundo dico quod aliqui duo respectus ipsius vbi sunt contrarij vt sursū ⁊ deorsum ⁊ ideo non possunt esse simul.

¶ Ad septimum dicit quod idem angelus non potest esse localiter in pluribus locis sed contra diuerse substantie possunt spiritualiter ī vno angelo trāssubstantiari. Item deus potest conseruare animam sortis in capite ⁊ pede destruendo indiuiduum ⁊ tunc anima esset in pluribus locis diuisis. Sed dic quod non est proprie in loco si ergo idem homo posset esse in duobus locis sequeretur quod idem posset generare se vt si deus reproducat materiam sortis in illis despositionibus quas habebat antequam informaretur anima sua ⁊ sit illa materia loco seminis in sorte ⁊ in generatione ponat deus animam sortis in illa materia tunc illud genitum habebit materiam ⁊ formam sortis ergo erit sortes ergo sortes genuit seipsum. Quidam dicunt quod non inconuenit aliquid in vno loco generare seipm in alio vel quod aliquid anichiletur in vno loco ⁊ nō tamen in alio quia postq̄ deus posuit sortem in duobus locis potest ipsum ponere in vno tantum Sed postquā anima xp̄i est in diuersis locis sacramentaliter nonne deus posset anichilare corpus ⁊ facere eam esse in diuersis locis localiter videtur quod nō

Ad aliud dicit sanctus thomas quo. 3. ar. 2. ꝙ difficilius est hoc accidens mutare in illud q̄ hanc substantiam mutari in illam substantiaꝫ. Tum quia due substantie cōueniunt in subiecto materiali quod est pars materialis vtriusq̄ substantie. Tum quia substantia habet indiuiduationem per seipsam accidēs vero non et ideo vnum accidens non potest conuerti in aliud. Illo tamen dato adhuc tamen non sequitur idem esse in diuersis locis simul quia si dimensio conuertatur in dimensionem iam non erunt due dimensiones sed vna ⁊ sic non cōmensuraretur diuersis locis sed vno tantuꝫ. Si dicatur eadeꝫ sequunꝰ inconuenientia tenendo idem esse in vno loco circūscriptiue ⁊ in alio sacramentaliter vel modo nō quāto sicut tenendo ideꝫ esse in duobus locis posset esse mori in vno ⁊ non mori in alio ⁊c. Dicendum ꝙ non quia moreretur in alio ex consequēti cum non sit ibi proprie localiter.

¶ Ad octauum dicitur ꝙ principia essentialia ⁊ intrinseca distinctionis illorum corporum manēnt tamen dimensiones que distingunt corpora non sunt naturaliter distin tiua nisi vt sunt in diuerso situ et ideo principia intrinseca naturaliter non sufficiunt distinguere.

¶ Ad aliud dicitur ꝙ situs qui est differentia quantitatis est formaliter distinctiuus q̄titatis. Alius autem situs necessario ⁊ naturaliter sequitur primū

Ad quartuꝫ sic proceditur videtur ꝙ in vacuo fiat motus in instanti. Et primo ꝙ vacuum sit patet quia secundum astronomos in celo sunt eccentri ⁊ epicicli ad quorum positionem sequitur vacuuꝫ ergo minor patet quia quando pars minus lata peruenit ad locum partis latioris non occupat totū locū aliās esset eque lata sicut alia ergo est ibi vacuum. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum ꝙ quia ponentes vacuuꝫ esse spacium separatum ad ponendum hoc mouebātur vt esset causa motus localis tāq̄ illud in quo est per quod posset fieri motus eo ꝙ vacuum cedit ⁊ nō resistit mobili ideo hanc opinionem destruit aristo. primo ex pte motꝰ scđo ex pte velocitatis ⁊ tarditatis in motu vt videbiꝰ in sequenti.

¶ Notandū ꝙ vacuum non est causa motus nec ad saluandum motum ipsum est ponendum probaꝰ sic sex rationibus textus.

¶ Prima quia si vacuum sit causa alicuius motus maxime est causa motus localis vt ergo ipsi dicebāt erit principium motus localis sed hoc non quia omne corpus naturale habet motum naturalem ad aliquem determinatum locum secundū eius propriam naturam vt ignis sursum ⁊ terra deorsum ergo natura cuiuslibet corporis est causa sui motus localis et non vacuum.

¶ Secunda omne corpus naturale naturaliter tendit ad suum locum naturalem ⁊ naturaliter in eo q̄escit propter naturalem conuenientiam quam habꝫ cum ipso ⁊ recedit a loco non naturali propter discōuenientiam sed vacuum cum sit eiusdem rationis in omnibus suis partibus si ponatur non habet aliquā naturam per quam possit conuenire aut disconuenire cum aliquo. ergo corpus in vacuo positū non mouebitur vel si moueatur oportebit ꝙ simul ad quamlibet partem vacui moueatur cum non magis conueniat cum vna parte q̄ cum alia sed hoc est impossibile igitur ⁊ ista eadem ratio valet contra illos qui ponunt locum esse spacium separatum.

¶ Tertia ratio si vacuum sit est eiusdem potentie ⁊ virtutis in omnibus suis partibꝰ ergo mobile in eo positum equaliter ab omni parte vacui trahetur et per consequens oportet ꝙ perpetuo maneat immobile et etiam ista ratione aliqui assignant causaꝫ quietis terre in medio mundi quia ex omni parte equaliter ad centrum trahitur.

¶ Quarta ratio omnis motus est naturalis vel violentus ⁊ quia omnis motus violentus declinatio est a naturali motu ⁊ fit in mobili contra inclinationeꝫ ad motum naturaleꝫ sequitur ꝙ si in vacuo non possit esse motus naturalis ergo neq̄ violentus quia destructo priori destruiꝰ posterius. Sed primum patet quia omnis motus naturalis est ad aliquaꝫ differentiaꝫ positionis et diuersorum corporuꝫ motus naturales sunt ad diuersas partes loci naturalis sed in vacuo non est aliqua differentia positionis partium ad inuiceꝫ ergo non potest esse causa motus naturalis sed magis destruit motū sicut enī in infinito si esset non esset sursuꝫ deorsuꝫ neq̄ mediuꝫ vt dictum est prius ita neq̄ in vacuo aliter tamē nō essent ista in infinito ⁊ in vacuo qꝛ in infinito ista nullomodo reperiunꝰ distincta nec ex natura rei nec quo ad nos sed in vacuo si esset spaciuꝫ finituꝫ ista reperirentur distincta quo ad nos sed non ex natura rei quia vacuum habet rationem priuationis ⁊ non entis modo non entis nulla est differentia ideo in vacuo non reperitur sursum deorsum ⁊ medium ex natura rei differentia.

¶ Quinta ratio si vacuuꝫ esset sequereꝰ ꝙ proiecta post recessum a proiciente primo non mouereꝰ cōsequens est falsuꝫ vt patet per experientiaꝫ ⁊ consequentia patet quia causa motus proiectorꝫ post separationem a primo proiciente secundum aliquos est antiparistesis hoc est repercussio mediꝫ ad mediū qꝛ mediū primo percussuꝫ a primo proiciente pellit mediū sibi propinquū ⁊ illud pellit aliud sed de hoc in octauo phisicorum.

¶ Sexta ratio si ponereꝰ vacuum nulla esset causa quare mobile magis moueretur ad vnam partem q̄ ad aliam ergo vbiq̄ moueretur quod est impossibile ⁊ probatur adhuc consequentia quia antiqui dixerunt vacuum esse causam motus quia vacuuꝫ cedit ipsi mobili ⁊ nullomodo resistit cum ergo secundum quālibet partem equaliter cedat sequitur ꝙ mobile secundū omnē differentiā positionis mouebiꝰ sic ergo patꝫ quomodo nō est ponendū aliquod vacuū separatū a corporibꝰ ⁊ receptiuū corporꝫ tanq̄ quoddam spaciū existēs inter latera cōtinētis ⁊ hec est prima opinio de vacuo.

¶ Secūda est ponentiū vacuū non esse spaciū totaliter separatū sed imbibitū corporibus naturalibus sicut aqua cū teneꝰ in foraminibus spongie ⁊ sic posuerūt democritus ⁊ leusipꝰ. Democritꝰ dicebat corpora componi ex multis athomis ⁊ inter media illorū ponebat vacuū vbi nos dicimus esse poros ⁊ dicebat omnia corpora componi ex pleno ⁊ vacuo et dicebat ꝙ per istas vacuitates fiebat nutritio augmentatio ⁊ rarefactio ⁊ quidā posuerūt vacuū corporibꝰ imbibitum ⁊ non solum inter poros sed dicebant ꝙ erat quedā dimensio existens penetratiue cū locato

⁊ simul mouet̃ cū eo deferendo ipsum locatum sicut vtres ea que in ipsis cōtinētur ⁊ per hoc differebant a prima opinione.

¶ Tertia est opinio pitagoricorum non naturaliter loquentiū qui dicebant extra celū esse magnum spacium ⁊ infinitum ⁊ credebant illud esse animal q̄d per suam respirationē causabat in istis inferioribus distinctionē que non potest fieri per plenū per quod res magis continuant̃ ideo dicebant ꝙ distinctio rerū fit ꝑ interpositionē eiusdē vacui.

¶ Conclusio ad philosophū pertinet determinare de vacuo probat̃ quia ad ipsum pertinet determinare de loco ergo ⁊ de vacuo qꝛ per similes rationes q̄dā crediderūt vtrumqꝫ esse.

¶ Conclusio scda nullū est vacuum hoc quidā antiquorū voluerūt probare ostendendo ꝙ aer aliquid sit ⁊ per consequens plenum aere non est vacuū. sed hec ratio non est vniuersalis quia nō sequitur plenū aere non est vacuū ergo vacuū nō est. Assumptū aūt probant dupliciter qꝛ vtres pleni aere sustinent magnum pondus ergo aer est aliquid ⁊ fortis. Secundo de clepsedra repleta aqua cuiꝰ si superiꝰ foramē obstruat̃ non cadet aqua per foramina inferiora et hoc qꝛ scdʒ eos aer interiꝰ existēs sustinebat aquam ergo aer est aliqd̄ San Tho. dicit le 9. ꝙ clepsedra est vas quod furat̃ aquā quo irrigant̃ ortus ⁊ dicebant ꝙ quando aqua intrat tale vas simul intrat aer Et nota ꝙ aer parū sensibilis est sentit̃ tamen a tactu tempore hyemali per suam frigiditatem ⁊ a visu per lumen existens in eo subiectum eīn sentit̃ per accidēs sibi inherēs secundū signū anaxagore nō videtur verū qꝛ remouendo digitū a foramine superiore tunc aqua exit ergo aer sustētans nō impediebat exitum aque. Item antiqui male diffinierūt vacuū dixerūt enim vacuū esse in quo nullū est corpꝰ et eo ꝙ vacuū est in quo nichil est ⁊ secūdū eos omne ens est corpus ⁊ quia credebant omne corpus esse graue vel leue diffinierunt vacuū esse in quo nō est graue vel leue. Sed contra tunc punctū esset vacuū quia in puncto non est graue vel leue ideo aliter diffinitur vacuū est locus non repletus corpore aptus natus tamen repleri. Querit philosophus verū si in aliquo spacio sit color vel sonꝰ dicendū sit vacuū respōdet ꝙ si sit susceptiuū corporis tangibilis tūc est vacuū alias non. Male ergo dicitur ꝙ vacuum est in quo nihil est quia dato aliquo spacio sine dimēsione vel quantitate in qua sit color ⁊ in qua potest contineri corpꝰ tūc tale spaciū est vacuū licet aliqd̄ in eo sit Tūc probat̃ conclusio qꝛ omnis locꝰ est repletꝰ corpore est enim terminus corporis continētis ergo nullum est vacuum.

¶ Item videmus ꝙ natura fugit vacuū vnde grauia ascendunt ne sit vacuū in vniuerso

¶ Tertia conclusio nō ē ponendū vacuū corporibꝰ imbibitū vt dicebat democritꝰ qꝛ scdʒ eos ideo ponit̃ vt sit causa motus qꝛ vacuū ē causa raritatis ⁊ leuitatis secundū eos ergo vacuū nō est causa motus deorsum ipsorum grauium.

¶ Item vacuum est intrinsecum corpori ergo mouetur cum corpore ergo est in alio loco cum ergo vacuum sit locus sequitur ꝙ loci erit locus. Item si vacuū est cā morꝰ ergo ipsum met vacuū deberet velocissime moueri q̄d tamen est falsum.

¶ Item si vacuum esset locus simul existens cum ipso locato sequeret̃ ꝙ plures dimensiones possent esse simul scilicet dimensiones ipsius vacui ⁊ corporis cōtenti ⁊ pari ratione omnes dimensiones possent esse simul quod est falsum qꝛ secundū San. T. hic lec. 13 non potest ymaginari ꝙ hec linea sit alia a linea sibi equali nisi inq̄ntū ymaginamur vtramqꝫ esse in alio ⁊ in alio situ.

¶ Conclusio quarta diuina potentia posset esse vacuū qꝛ deus posset anichilare omnia elementa ⁊ tūc videt̃ ꝙ inter celū ⁊ terrā esset vacuū et Sanc tho. dicit in vacuo posse fieri motum hoc aūt nō esset verū si implicaret vacuū esse Item vel vacuū capitur pro dimensionibus siue pro quantitate nō continente aliquod corpꝰ ⁊ clarū est ꝙ deus potest facere dimensiones separatas vel non capit̃ pro dimensione contenta a loco sed potius pro ipso loco qui dicit superficiem cū respectu ad primū continens ⁊ hoc totū potest deus cōseruare destructo locato sed nunq̄d locus sacramenti eucharistie est vacuū sic dicit sanctꝰ thomas tertia parte q non: quia repletur speciebus. q 76. ar 52.

¶ Contra hec arguit̃ per rationes antiquorū. Primo videt̃ eīn partes eorū que cōdensant̃ cōuenire in inuicē ⁊ sic vna pars subintrat aliam ergo in alia sunt quedam vacuitates. Antecedens declarāt qꝛ vas tantūdē continet de vino cū vtribus q̄ntum sine eis. Item illud quod mouetur localiter vel recipitur in pleno vel in vacuo non primū quia tunc duo corpora essent simul.

¶ Secūdo argumētatio fit per receptionem alicuius corporis illa autē pars nō potest recipi in pleno ergo in vacuo ergo habetur intentū.

¶ Item vas plenū cinere vel farina tātū recipit de aqua q̄tū si non essent cineres quod non fieret nisi essent alique vacuitates inter partes cinerū igitur. Item vel in rarefactione vna pars semper cedit alteri ⁊ tunc rarefacta vna parte oporteret totū aerē vsqꝫ ad celū moueri vel vna pars subintrat aliam ⁊ tunc oportet ꝙ in ea sit quedam vacuitas.

¶ Tertio arguūt quidam ponendo ꝙ duo corpora plana se tangant ⁊ separentur tunc aer subintrans prius perueniet ad extrema q̄ad mediū illorum ergo in illo priori erit vacuum in medio. Item volo ꝙ tota inferior pars dolij auferatur tūc manifestū est ꝙ vinū inferius exibit ⁊ sic descendet ergo in parte superiori dabit̃ vacuū qꝛ pono ꝙ superius nullus aer possit subintrare.

¶ Quarto ponatur os follis in foramine alicuius vasis sic ꝙ occupet totū illud foramen ⁊ nō sit aliud in ipso vase ⁊ eleuent̃ latera follis tūc aer existens in illo vase ingredit̃ follē ergo vas remanet vacuum. Item impleat̃ vas fortissimum aqua calida ⁊ obstruat̃ ⁊ postea cōgelet̃ illa tūc manifestū est ꝙ minorē locū occupabit qꝛ condensat̃ ꝑ frigiditatē ergo in aliqua parte manebit vacuum.

¶ Quinto locus est causa motus naturalis sed nō est causa inq̄ntum plenus est quia vt sic impedit receptiuum alterius corporis quod ad ipsum naturaliter mouet̃ ergo est locus inq̄ntū est vacuum. Item materia est locus forme vel causa mutationis ad formam ratione priuationis ⁊ carentie ergo vacuum quod dicit priuationem est causa motus ergo vacuum est.

¶ Sexto bene sequitur vacuum est locus nō repletus corpore ergo vacuū est a propositiōe de est tertio adiacēte ad ꝑpositionē de secūdo vel a puncto

ad diuersa qꝛ esse vacuū est ꝯiūctū ꝛ esse est pars eiꝰ ¶ Item omnis locus est sed vacuum est locus ergo vacuum est ¶ Item extra celū nihil est ergo ibi ē vacuum. ¶ Item annichilet deus elementa cū sint corruptibilia tūc queritur vel partes celi tangent se ꝛ tunc celū destrueret̄ vel non ꝛ sequit̄ ꝙ natura tūc non abhorreret vacuū. Forte negas: quis inter duo instātia necessario mediabit tempus ergo est mediū inter oriens et occidens alias essent immediata ꝛ si mul quia illa sunt simul que non habent medium. 5. phisi. t. c. 22. ꝛ que non distant distantia autem non est nisi in medio reali. Contra deus potest distincta se parare.

¶ Octauo arguitur. Nam si aliquod vas sit repletum aqua tunc illud potest adhec recipere denarios: ergo in pecuniis est ponendum vacuum vel in ipsa aqua.

¶ Item infra testam oui non fractam aliquando reperitur aliqua concauitas in qua nullum corpus videtur esse igitur est ponendum vacuū. Antecedens patet qꝛ si esset aliquod corpꝰ maxime esset aer: sed hoc non est dicendū igit̄. Maior patet quia per testā oui non potest intrare aer. Posset enim aliquis ad hoc dicere ꝙ aliqua portio oui euaporatur ꝛ in aerem resoluitur ꝛ ꝙ talis aer talem concauitatem repleret. Contra quia ex vno pugillo aque fiunt decem aeris ergo aer multo maiorem locū occupat ꝙ̄ occupabat illa ps oui que est in aerem conuersa quod tamen ibi non videtur fieri posse possibile: igitur ibi est ponendum vacuum.

¶ Nono arguitur ꝙ vacuum per potentiam supernaturalem non possit esse quia si deus faceret vacuū tunc faceret nihil cum vacuum nihil sit consequens falsum est: ergo ꝛ antecedens. Item implicat contradictionem vacuum esse ergo vacuum non potest esse per potentiam supernaturalē. Antecedens pꝫ quia bene sequitur ibi est vacuum ergo ibi non est locus consequens pꝫ quia locus dicitur relatiue ad locatum sed si vacuum esset non esset locatum in eo ergo non esset locus. Etiam bene sequitur vacuū est ergo locus est quia vacuum est locus non repletus corpore aptus natus repleri ergo si vacuum esset locus esset sed iste implicant locus est ꝛ locus non est cum ista locus non est inferat istam nullus locus est que est contradictoria istius locus est.

¶ Decimo contra diffinitionem vacui probando ꝙ punctū sit vacuū qꝛ pūctum est locus non repletꝰ corpore: ꝙ enim sit locus paꝫ qꝛ angelus potest esse in puncto ꝛ vnū pūctū pōt esse in alio vel simul cū eo. Item secundum aristotelem vacuū non est causa motus ergo ad phisicū non pertinet determinare de vacuo. ¶ Item arguit̄ ꝙ motus naturalis nō ē prior violento qꝛ posterius non ē sine priori sed motꝰ violentus ē sine naturali vt paꝫ quando graue mouet̄ sursum tūc ibi ē motus violentꝰ sine naturali ꝛ nullus ē ibi naturalis actu.

¶ Ad primum dicit Sanctus Thomas vinum in vtribus condensari ꝛ ideo antiqui putabant ꝙ vna pars subintraret aliam quod tamen nō ē verū. alij dicunt ꝙ vtres imbibūt vinū ꝛ ideo videt̄ simul esse cum vino nec ē credendum ꝙ vas cū vtribus tantū contineat vinū sicut prius. ¶ Ad aliud dicit̄ ꝙ motū localiter recipit̄ in pleno qꝺ condensat̄ adueniente alio corpore. Sed contra non frigefit: ergo non condensatur. Negatur consequentia quia modicum potest aliquid condensari dato ꝙ non frigefiat.

¶ Et per hoc patet ad secundū de cineribus dicit̄ ꝙ cineres consumunt aquam ꝛ in se habent poros ꝛ ideo videt̄ ꝙ tantundem continetur in vase de aqua sicut prius. ¶ Aliud soluit̄ sicut primū. Unde quādo vnum corpus rare fit tunc corpus circūdans aliquanto condensat̄ ꝛ opposito modo dicat̄ quando aliquid condensatur rarū enim ꝛ dēsum opposito modo se habent ꝛ contrariantur. Sed contra idem ē rarū ꝛ densum ergo non cōtrariant̄. Antecedens paꝫ quia aqua ē rara ꝛ densa. ¶ Item arguit̄ ꝙ nichil sit maius rarū qꝛ partes vniuscuiusqꝫ rei sunt ita propinque sicut priꝰ qꝛ semper in continuo partes sunt immediate ¶ Item sequeret̄ ꝙ terra posset esse magis densa ꝙ̄ modo sit ꝛ ignis magis rarus ꝛ per consequens moueret̄ magis sursum. ¶ Item per idem terra moueretur magis deorsum ꝙ̄ modo que tamē modo descendit vsqꝫ ad centrum. ¶ Item tunc ex vno pugillo terre generarent̄ plusqꝫ decem aque cōtra aristote. qꝛ ex decem pugillis aque pōt fieri vnꝰ pugillꝰ terre ꝛ ex qualibet decima parte poterūt generari decem pugilla aque. Dicendum ad primum ꝙ hoc est respectu diuersorū. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ partes mediate non sunt ita propinque sicut prius. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ dato ꝙ terra esset magis grauis tamen non moueretur ad locum magis deorsuꝫ licet velocius moueretur. Ad aliud dicitur ꝙ dictuꝫ philosophi intelligitur de terra existente in sua naturali densitate.

¶ Ad tertium dicit̄ ꝙ secūdū aliquos nunqꝫ duo corpora plana possunt se tangere sed contra aer planus potest tangere aquaꝫ ꝛ tunc redit difficultas in separatione istorū corporum. ¶ Item due medietates lapidis se tangūt. ¶ Item lapis proiectus contra aliū frangit eū ergo tangit ipsum. ¶ Item quid impedit grossissimū lapidem ne descendat donec tāgat alium sed de hoc in secundo de anima. Alij dicūt ꝙ illa corpora non possent separari secundū omnes partes simul vt puta si ponatur ꝙ aqua immediate tangat asserem ꝛ ibidem congelet̄ tunc vnū corpus planuꝫ tanget aliud sed non poterit separari nisi frāgat̄. Ad aliud dicit̄ a quibusdam ꝙ vinū non exibit sed contra est corpus graue ergo descendit.

Iteꝫ querit̄ a quo detinet̄ dicūt ꝙ detinet̄ a natura vniuersali q̄ abhorret vacuū qꝺ pꝛ ad sensum nō est vinū faciliter exit nisi detur sibi ventus. dico vinum descēdet in illo casu successiue.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ latera follis poterunt frangi sed non separari notabiliter. Et ita dicatur ad aliud.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ locus non est causa motꝰ aliquomō ꝑ tacto sed ꝑpter cōuenientiā quaꝫ habet cū locato. Ad aliud dꝛ ꝙ ꝑuatio nō est cā generationis per se qꝛ nihil influit.

¶ Ad sextum dicunt quidam ꝙ ille propositiones sunt de actu signato vt sensus sit vacuum ē locus id est significat locū vacuū tamen nichil est. Alij negāt illas consequentias sicut non sequitur adam est homo ergo adam est: sed istud est logicale. De oriente autem ꝛ occidēte an tūc distarēt dicitur ꝙ sic priuatiue vel distantia esset in altero illorū ꝛ non ē in medio nec ē simile de tempore lꝫ deus vtrūqꝫ possit. deinde dicit̄ scđm San. Tho. ꝙ extra celū non est vacuū. Sed nonne corpus vnius beati exīs extra celū est in vacuo cū non sit in pleno. dicit Sanctꝰ Tho.

3.par.q.57 .ar.4.ad sc'm ꝙ extra celum non ē naturum esse corpus localiter ita ꝙ nō est ibi locus susceptiuus corporis. Sed nonne inter duas manus beati existentis extra celum est vacuū si sic videt ꝙ beatus naturaliter posset facere vacuum q; naturaliter pōt ire supra celum empireum secundum San tho. quo.6.ar.3. Item si corpus christi sit extra celum quomodo ergo pōt videri ab oculo corporali a beatis cum ibi non sit medium per quod multiplicentur species in oculis eorum que sunt a latere sed de his alias.

¶ Ad octauum dicitur a quibusdam ꝙ per siccitatē pecunie aliqua pars aque consumitur. Deinde dicit ꝙ per testam oui que est porosa transit aer.

¶ Ad nonuȝ dicitur ꝙ propterius posset dicere ꝙ deus non potest facere vacuum: quia hoc implicat contradictionem ⁊ tunc nulla esset determinatio s.e. dicentis ꝙ mobile positum in vacuo mouetur successiue ideo dico ꝙ vacuum est locus. id est vacuum supponit pro aliqua superficie alicu⁹ corporis que apta nata est aliquid continere licet de facto nulluȝ corp⁹ contineat. Quidam dicunt ꝙ vacuum de materiali significat illam superficiem ⁊ de formali dicit priuationem scilicet carentiā corporis. Et si queratur quare aliquod significatuȝ dicitur materiale dicunt ꝙ se habet per modum materie que determinabilis est ꝑ formam sic etiam idem significatum formale determinabile est per diuersa significata formalia vt patȝ quando eadem res dicitur vera ⁊ bona.

¶ Dubitatur an quando in aqua duo digiti se tangunt aqua sit penetratiue cum digitis quia experientia docet ꝙ inter digitos manet humiditas aque ergo ⁊ subiectum eius scilicet aqua ⁊ tamen digiti fuerunt immediati. Item due linee naturales possunt esse simul ergo ⁊ due linee mathematice: q; realiter idem sunt ergo duo corpora etiaȝ mathematica possunt esse simul vel oportȝ ꝙ ī vno sit vacuitas in quo aliud recipiatur. Dicēdum ꝙ illa humiditas est subiectiue in digito sicut supradictū est de pane posito in vino aliqua enim est pars in qua nō est realiter vinum quia si in qualibet pte panis essent pori ibi non esset aliqd de pane q̄libet tū pars est humida.

Deinde videndum est de altera parte questi videtur ꝙ in vacuo fiat motus in instanti quia nisi sic sequeretur per argumentuȝ philosophi ꝙ aliquid ita velociter mouetur in pleno sicut in vacuo immo velocius ponamus enim ꝙ lapis in vna hora pertranseat a spaciū in pleno ⁊ in medietate illius hore pertranseat tantūdem in vacuo tunc pono ꝙ illud medium fiat in duplo rarius ⁊ minoris resistentie tunc in illo pleno in duplo velocius mouebit q̄ prius ergo mouebitur ita velociter sicut in vacuo. Forte dicis ꝙ nulla est proportio. Contra motus factus in vacuo fit in tempore ergo habet aliquam proportionem in tempus in quo fit motus in pleno. Sed contra omne corpus dum mouetur localiter prius pertransit minus q̄ equale ⁊ equale q̄ maius ergo in vacuo non fit motus in instanti sed successiue: si enim fieret in instāti sequeret ꝙ naturaliter possit esse mot⁹ infinit⁹ supposito vacuo.

¶ Respondeo dicendum ꝙ per velocitateȝ motus philosophus probat vacuū non esse vnde propter duo motus est velocior vel tardior: scilicet Ratione medij quod est magis rarum vel densum. Secundo ratione mobilis ꝙ est magis graue vel leue. Itē motus aliquando impeditur per medium quod contrafertur vt quando quis nauigat contra cursum aque. Sequit ergo de mente aristotelis dicendū.

¶ Dicendum ergo ꝙ nullum est vacuū q; alias oīa mobilia mouerentur in instanti q; talis est proportio motus ad motum. In velocitate ⁊ tarditate qualis est proportio medij ad mediuȝ: sed pleni ad vacuum nulla est proportio ergo nulla est proportio mot⁹ facti in pleno ad aliū: sed mot⁹ fact⁹ in pleno est in tēpore ergo alius est in non tēpore id est in instanti. Itē arguat per rationē ante oppositum.

¶ Sed circa hec Sāctus Thomas mouet tres difficultates videtur eī ꝙ motus factus in vacuo habeat proportionem ad motū factū in pleno quia quilibet motus habet determinatam velocitatē ex proportione potentie motoris ad mobile etiam si nullū sit impedimentū ꝙ patet exemplo ⁊ ratione quia primum celū non mouet in pleno nec habet impedimentum ⁊ tamen mouet successiue ⁊ in certa proportione. Ratione sic dato ꝙ in medio nullū sit impedimētum adhuc motus est successiuus secundum prius ⁊ posterius ipsi⁹ magnitudinis sup quā fit mot⁹ vnde ꝑ impedimētū mot⁹ retardat: sed ipso sublato adhuc motus naturalis est determinate intensionis.

¶ Secunda difficultas si medium quod est plenum impedit motum vt dicit Philoso. sequitur ꝙ in istis inferioribus nullus est motus purus non impeditus.

¶ Tertia difficultas in corporibus naturalibus est determinatus terminus raritatis ⁊ densitatis: ergo non semper est accipere copus rarius secundū quālibet proportionem temporis.

¶ Ad primam dicit auerrois ꝙ velocitas vel tarditas motus consurgit quidē ex ꝓportione motoris ⁊ mobilis: sed oportet mobile esse aliquomodo resistēs motori sicut patiens quodāmodo ⁊ contrarium agēti que quidā resistentia potest esse ex trib⁹. Primo quidē ex ipso situ mobilis ex hoc enim ipso ꝙ mouēs intendit transferre mobile ad aliquod vbi ipsum mobile in alio vbi existens repugnat intētioni motoris. Scdo ex nā mobilis sicut apȝ in motibus violentis vt cum graue proijcit sursum. Tertio ex parte medij omnia enim hec tria accipienda sunt simul vt vnum resistens ad hoc ꝙ causetur vna causa tarditatis in motu ꝙ ergo celum successiue moueat hoc est ꝓpter primā causam tm̄: grauia aūt successiue mouent ex pte medij ⁊ ideo dicit ꝙ remoto medio graue in instāti moueret in instanti. Sed contra graue est quātū: ergo si sit in vno vbi impossibile est ꝙ sit in alio remota forma vt ymaginat com.

¶ Item tūc aliquid posset esse in eodē instanti sursum ⁊ deorsum: q; graue motū in instanti simul ē sursum ⁊ deorsum: ergo contraria sunt in eodem: scilicȝ vbi sursum ⁊ vbi deorsuȝ. Itē si angel⁹ q̄ nullā habȝ resistentiā ex parte medij posset se mouere in instanti sequeretur ꝙ non posset dari maximus locus in quo posset esse angelus cuius oppositū dicūt multi theologi ⁊ patet consequentia: q; angel⁹ mot⁹ in instanti est simul sursum ⁊ deorsum. Item tūc corp⁹ pedale ꝑ aliquod instans cōmensuraret corpori sex pedū immo toti distantie que est inter terram ⁊ celū: q; si mouet in instanti tūc in illo instanti corpus pedale est in toto spacio quod est inter terram ⁊ celum. Item ponatur ꝙ per vacuum graue descendat ⁊ leue ascēdat

sequeretur ꝙ ista duo corpora essent simul ⁊ penetra
rent se quia quodlibet illorum vel q̄libet pars vniꝰ
est vbicunq; est pars alterius: quia aduersarius di
cit ꝙ in illo instanti transit totum vacuum. Forte di
cis ꝙ obuiabunt sibi in medio. Contra stat ꝙ vnum
sit maioris virtutis q̄ alterū: ergo citiꝰ pertransibit
totum spatiū q̄ aliud: ergo in minori tempore q̄ in
instāti. Opinionē cō. tenet grego. de arimino in secū
do: ⁊ Albertus magnus. sed cum San. Tho. dicen
dum est ꝙ impossibile est aliquid moueri in instanti si
cut impossibile est aliquid esse circūscriptiōe in duo
bus locis. Aristoteles tamen bene contra antiquos
dicit ꝙ si esset vacuū mobile in eo positum mouere
tur in instanti: qꝛ secundum anti. tota successio in mo
tu prouenit ex parte mediū hoc tamen est falsum: qꝛ in
eodem medio corpus magis graue velocius mouet
sed ꝯ philosophus in suo argumento supponit ꝙ ali
quid moueri posset in pleno hoc autem negant phi
losophi contra quos arguit: vt videtur: ergo non
concludit.

Ad secundam difficultatem dicit San. Tho. ꝙ
non inconuenit motum naturalem habere impedi
mentum: quia per motum naturalem fit recessus ab
eo quod est contra naturam.

Ad tertiā dif. respondet ꝙ nulla raritas repugnat
rebus naturalibꝰ ex natura corporis mobilis inq̄tū
est mobile de quo determinatur in phisica sed ex natu
ra determinata p̄ formarū vel dicit ꝙ scđz anti. ꝯtra
quos arguit. p̄ non est determinata raritas in na
turalibꝰ. sequitur ergo principalis.

Conclusio scđm rei veritatē non ē ponendū va
cuū propter motū dato tamen ꝙ esset vacuū adhuc
posset esse motus: sed esset successiuus: probat per
motū celi qui successiuus est: sed dices ꝙ ē successiuꝰ
qꝛ angelꝰ mouet ita velociter sicut sibi placet. Con
tra multi dicūt deū agere necessitate nāe ⁊ gre. dicit i
scđo ꝙ primus motor immediate mouet primū celū
q̄ successus in p̄mo celo p̄uenit ex natura motus.

Contra hec arguit natura abhorret vacuū: ergo
si deus annichilaret hanc domū aer moueret instan
ti: qꝛ si moueret successiue sequeret ꝙ per aliq̄d par
uum tēpꝰ esset vacuū vbi nūc est ista domꝰ. Item in
vacuo nulla ē resistentia: ergo motus in eo factꝰ fit
in instanti: antecedens patet qꝛ vacuū nichil ē. For
te dicis ꝙ successio illiꝰ motꝰ ē ex resistentia proue
niente ex hoc ꝙ mobile ē distinctū a motore: vel ex
incompossibilitate termini a quo ⁊ termini ad quē.
Sed contra sequeret ꝙ deus nichil posset mutare in
instanti: qꝛ omne mobile ē ab eo distinctū hoc tamen
est falsū: qꝛ deus facit subito corpꝰ suū esse in sacra
mento altaris ⁊ aīa sua subito descendit ad infernū
vt dicit capreo. Itē tūc aliq̄d resisteret deo hoc mō
Item volo ꝙ deus continue diminuat resistentiam
celi tūc angelꝰ semp poterit ꝑm velociꝰ moueret q̄ si
nulla sit resistentia p̄ diuinā potentiā sequit ꝙ pote
rit moueri in instanti.

Secundo ad idem arguit: sequeret ꝙ vnū mobi
le esset eque velociter mobile ab angelo sicut aliud:
qꝛ nulla est hic resistentia nisi ex distinctione mobilis
ad motorē Item angelus scđm theo potest se face
re in loco magno ⁊ paruo: ergo in illo loco pōt moue
ri in instanti: quia non est ibi incompossibilitas ter
mini a quo ⁊ termini ad quem.

Tertio aliqua alteratio fit in instanti ⁊ tamen in
motu alterationis est incōpossibilitas termini a quo
⁊ termino ad quem. Antecedens patet: qꝛ alteratio
non est motus continuꝰ. Item illuminatio fit in instā
ti ⁊ visio non obstante distinctione inter agens ⁊ pa
tiens. Item beatus post resurrectionē per dotē sub
tilitatis ⁊ agilitatis poterit moueri in instanti alias
requireret duplex tēpꝰ ad pertranseūdū duplex spa
cium. Item signet tēpus in quo lapis pertransit to
tū vacuū ⁊ sit in vna hora. Arguit sic: cū medietate
hore stat incompossibilitas termini a quo ⁊ termini
ad quē: ergo medietas hore sufficit ad pertranseun
dū totū illud vacuū ⁊ iterū eodēmodo arguit de me
dietate illius medietatis. Itē si in omni motu esset
predicta resistentia sequeret ꝙ omnis motꝰ esset vio
lentus cū omne resistens faciat violentiā. Itē quod
non est causa motus non est causa successionis cum
successio de essentia motus sit sed predicta incōpos
sibilitas terminorū vel distinctio motoris a mobili
non ē causa motus vt patet discurrēdo per singulas
causas: ergo non ē causa successionis. Si dicas ꝙ
sit causa efficiens: ergo quando ista sunt maiora tā
to esset velocior motus ⁊ per ista eadē argumēta p̄
baret ꝙ mediū nō est cā successionis in motu.

Quarto quando medium in duplo minus resistit
tunc motꝰ ē in duplo velocior: ergo si nullo modo re
sistit fiet in instanti: antecedens patet: qꝛ proportio
motoris ad resistentiā ē dupla. Forte dicis ꝙ non ē
dupla ad aggregatū ex resistentia mediī ⁊ ex resisten
tia que ē ex distinctione mobilis. quero ergo in qua
proportiōe ē vel augeat donec sit sub dupla ⁊ eque
bene procedit argumentū per regulas in fine septi
mi phisicorū. Itē illud velocius mouet quod citiꝰ
diuidit mediū ratione sue figure: q̄ in vacuo vnū cor
pus mouet ita velociter sicut aliud: quia nullum est
ibi medium diuidendum.

Quinto arguitur ꝙ in vacuo non sit motus suc
cessiuus: qꝛ in vacuo nulle sunt differētie ꝑpositio
nū ergo ibi non est motus ⁊ possunt fieri argumenta
aristo facta articulo precedente. Item omnis motꝰ
dependet a motu celi. sed in vacuo mobile non reci
peret influentiā a celo: qꝛ non est ibi mediū differēs.
Forte dicis ꝙ motus animalis non dependet a celo
⁊ ideo animal posset moueri in vacuo. Contra: quia
animal indiget respiratione. ergo non potest esse in
vacuo Itē vacuū secundū antiquos ē quedā di
mensio: ergo resistit mobili: ergo data opinione anti
quorū de vacuo adhuc non habetur ꝙ mobile in eo
positū moueat in instanti. Item dato ꝙ resistentia
esset a medio sequeret ꝙ nichil posset moueri in ae
re supposito ꝙ aer sit infinitus: qꝛ in corpore infini
to ē infinita virtus: ergo ibi ē infinita resistētia. For
te dicis ꝙ antiqui bene dicebāt vacuū esse quasdam
dimensiones tamen ille nō sunt in corpore ⁊ ideo nō
resistunt nisi propter raritatē ⁊ densitatem ⁊ propter
quātitatē: ergo quātitas separata resistit. Itē sepa
retur quantitas ab aqua ⁊ aere adhuc mobile faciliꝰ
transibit per quantitatē aeris q̄ aque: ergo quanti
tas resistit. Forte dicis ꝙ verū ē propter raritatē ⁊
densitatem suam. Contra rarū est quod minus habz
de materia sed tunc ibi nulla esset materia: ergo quā
titas separata non est rarior altera.

Sexto quando predicatū repugnat subiecto ra
tione differentie proprie ⁊ specifice tūc propositio ē
impossibilis licet predicatum possit conuenire gene
ri illius speciei vnde ista est impossibilis homo est ir
rationalis: licet ista sit vera animal est irrationale: q̄

licet corpꝰ mobile possit in infinitū rarefieri tamen
ista ē falsa aer pōt in infinitum rarefieri.
¶ Ad primum dicendū ꝙ tunc per aliquod tempus
esset vacuum miraculose ⁊ miraculo presupposito.
Ad aliud concedo deum nichil posse mouere in in-
stanti nec potest tollere omnem resistentiā vt supra
dictum est nec corpus suū est in sacramento per mo-
tum localem: nec anima in instanti mouebat: sed deꝰ
eam pōt ponere in duobus locis nō localiter tamen
Si arguat expositore hoc vbi deus pōt facere in in-
stanti ⁊ hoc vbi scdm essentiam est motus localis ex
terno phi. ergo motū localem deus pōt facere in in-
stanti. Item deus pōt velocius mouere celū q̄ que
cūq̄ intelligentia: sed in quocūq̄ tempore pōt mo-
ueri ab intelligentia: ergo potest in instanti moueri a
deo. Item deus posset facere ꝙ nunc ego essem de
nouo circūscriptiue rome desinendo esse hic ⁊ tunc
ego essē motus localiter in instanti: quia motus loca-
lis nichil est q̄ successio locorum per San. Tho. in
4. di. 44. q. 2. ar. 3. q. 3. Forte dicis ꝙ tunc non
essem motus sed mutatus localiter hoc est disputa-
re de nomine. Dicendum in illo casu fortes mouetur
in duobus instantibus vel in tempore discreto sicut
angelus quando mouetur motu non continuo. Nec
loquimur de motu q̄tū ad suam essentiam sed quan-
tum ad omnia que sunt de ratione motus quorum
vnum est successio.
¶ Ad scdm dicitur ꝙ non omnia sunt equaliter mo-
bilia ab angelo motu violento nec etiam motu natu-
rali si firmamento adderetur alia stella videtur secū
dum phm ꝙ angelus non posset mouere ipsum. Nec
etiam angelus potest mouere totā terrā San. Tho.
de malo. q. 16. ar. 10. ad. 8. quia hoc nō est proportio-
natum nature ipsorum vt mutent ordinem elemento-
rum mundi. Ad aliud dicitur ꝙ angelus in tempore
discreto composito: scz ex duobus instantibꝰ potest
transire de paruo loco ⁊ etiam maximo loco in quo
poterit tamen non mouetur in instanti. Et si dicatur
pono ꝙ nunc operetur de nouo in isto loco et nunq̄
prius alicubi tunc est nunc primo in isto loco: ergo in
isto instanti mouet nō valet consequentia.
¶ Ad tertium San. Tho. in. 4. di. 44. q. 2. ar. 3.
q. 3 dicit ꝙ mutationes que habent vnum terminum
tantum positiuū ⁊ alterum puram priuationem possunt
fieri subito. Motus autem localis est inter diuersa
vbi contraria ⁊ ideo requirit successionem: secus au-
tem est in aliis productionibus. Ad aliud dicitur ꝙ
in vacuo successionem mēsurenda est secūdum ppor-
tionem mensurantis. Ad aliud negatur cōsequentia
quia medium vel incōpossibilitas terminorū non sunt
nata ex toto impedire motum vel nō est violētia q̄tū
est ex parte motus: sed ex parte medij quod diuidit
ratione cuiꝰ mobile nō ita velociter mouet sicut na-
turaliter natus est moueri. Sed contra sequeretur ꝙ
corpus naturale esset natum habere aliquam veloci-
tatem q̄ nunq̄ habebit ⁊ sic aliqua aptitudo esset
ociosa per tempus eternum ⁊ in tota specie: pz cōse-
quentia: quia mediū facit ꝙ mobile tardius mouet
q̄ si nullum esset mediū ⁊ ex eodem argueretur ꝙ in
vacuo mobile non moueret naturaliter in instanti:
qꝛ cum nunq̄ erit vacuū sequit ꝙ priuatur eo quod
pōt sibi cōuenire sm suam naturam. Dicendum ꝙ mo-
bile nō frustratur: qꝛ habet motū suū naturalē: licet
forte nō scdm suum esse ita intensum: vel dicendum
cū San. Tho. in quarto vbi supra ad scdm ꝙ mobi-
le possit in vacuo ⁊ in pleno aliquando eque velocitē
mouentur. Et sic in pleno habet motum illum quem
posset habere in vacuo.
¶ Ad quartum negatur assumptum: sed de hoc in
fine septimi. Si dicat San. Tho. in quarto vbi ve
supra dicit ꝙ aliquando mobile resistit virtuti moue
tis et alio tantum sicut in motu naturali grauiū non
potest esse resistentia nisi ex parte medij quo sublato
mouebitur in instanti: dicendum ꝙ San. Tho. post
cōmētatorē loquitur sub disiūctione ⁊ reprobat mo
tū instantaneum ⁊ cōcedit ꝙ ī aliquo medio subtilissi
mo eque velociter mobile mouetur sicut in vacuo: qꝛ
non erit maior resistentia ex parte medij subtilissimi
q̄ sit resistentia mobilis in vacuo ⁊ sic resistentia me
dij nullam tarditatem adiciet ad motum ⁊ in solutione
ad tertium dicit ꝙ a mouente infinite virtutis nō po
test separari resistentia mobilis q̄ facit ex contrarie
tate habita ad locum quem intendit motor supposi-
to ꝙ sit in alio loco: georgius etiā concedit aliquod
mobile maioris virtutis: scz velocius moueri in ple-
no q̄ aliud in vacuo: sed tamen ceteris paribus hoc
esset incōuenientē s. Et si dicatur cōcessum est ꝙ aliq̄d
eque velociter mouetur in pleno sicut in vacuo fiat:
ergo illud plenum magis rarum tunc minus resistet:
pōt dici ꝙ non vel ꝙ predicta intelliguntur quando
motum in pleno est maioris virtutis: vel mouet mo
tu voluntatis ꝙ etiā aliqua in vacuo moueant succes
siue cōmuniter conceditur ab omnibꝰ: qꝛ fortes posset
trahere lapidem successiue in vacuo. Mixta etiā mo-
uent successiue: qꝛ participant de natura quattuor
elementorum.
¶ Ad quintum dicitur ꝙ deus qui potest facere va-
cuum etiam in eo pōt cōseruare graue: sed quidam
dicunt ꝙ nō descenderet deorsum. Sed cōtra ibi nul
lum ē impedimentū: dico ergo ꝙ mixta poterunt mo
ueri ab agente voluntario cuius motus nō depēdet
a celo. Sed dices saltem lapidis dependet a celo de
hoc alias de dimensionibus separatis videtur ꝙ resi
stāt mobili/ qꝛ alias due dimēsiōes essent simul antiq̄
tamē putabāt ꝙ nō resisterent.
¶ Ad sextum dicitur vt supradictum est ꝙ aliquan-
do argumentum procedit ex falso/ tamen solum ponit
illud falsum gratia exempli ⁊ ad faciliorem intellectum
sicut geometra dicit punctū fluere quando vult ostē
dere lineam esse indiuisibilem sm latitudinem ⁊ pro-
funditatem. Ad vnum quod tactum est de corporibꝰ
gloriosis Sanctus Thomas dicit in. 4. ꝙ imperce-
ptibilis est excessus quo beatus pertransit locum ma
gnum et paruum.

Sequitur in textu. Cōsequens autem dictis. Circa
hunc textum queruntur quinq̄ Primo an tempus sit
ens reale. Secundo an tempus sit numerus motus.
Tertio an tempus ⁊ instans sint idem. Quarto an
tempus differt ab eternitate. Quinto an tempus
differt ab euo.

Ad primum sic proceditur/ videt ꝙ
tempus non sit ens reale. quia si ani-
ma non esset nullū esset tempus/ scdm
philoso hic ergo tempus habet esse
per intellectum/ ergo non est ens rea
le. Sed contra tempus est q̄ntitas/
ergo est ens reale.
¶ Respondeo dicendum scdm San. Tho. le. 35. ꝙ
determinādo de tempore philosophus designat dif-

fcultatem considerationis ⁊ ideo opponendo procedit inquirendo per rationes extraneas id ē ab aliis positas vel sophisticas an tempus sit vel non ⁊ qd sit natura temporis tempus eni esse videtur manifestum scḋm sensum percipientem motum. Notanduz preterea q quidam antiqui dixerunt tempus esse circulationem celi: quia videbant tempora quadam circulatione reiterari. Sed contra hoc arguit Ph. ou. primo quelibet pars temporis est tempus: sed non quelibet pars circulatiōis celestis est circulatio igit̄ Item circulatio multiplicatur ad multiplicationem mobiliuz ita q si essent plures primi celi essent plures circulationes ⁊ tamen non essent plura tempora quia hoc est contra naturaz temporis: q2 non est accipere duas partes tēporis simul nisi vna contineat aliam vt dicit San Tho. Alij dixerunt q tempus est motus seu mutatio. Sed contra motus multiplicatur ad multiplicationem mobiliuz. Item tempus habet propriuz magis ⁊ minus aliud a maiori ipsi⁹ motus: ergo habet aliaz entitatem: antecedens patet: quia aliquando in minori tempore est maior motus. Itez partes tēporis copulantur ad nunc nō sic est de motu. Item mensura differt a mensurato hoc negat scotis. de mensura intrinseca. Alij dixerunt q tēpus est sphera celestis: q2 spera celestis omnia continet sicut etiā tēpus dicitur omnia continere: sed dicenduz q hoc non est vniuoce. Secundo illud argumentuz est in secunda figura ex predicatis affirmatiuis ⁊ ideo hanc opinionem phūs dicit esse fatuā.

¶ Ockaniste tamen nituntur defendere hanc opinionē: sed contra sphera celestis est permanens non autem tempus res etiaz continentur in spera celesti tāq̄ in loco in tēpore autē tanq̄ in mensura durationis ergo ista non sunt idez. Itez tunc dies haberet 12. menses: q2 dies ⁊ annus scḋm istos sunt idez scz primuz celuz ⁊ sic annus non excederet diez. Item tūc nulluz tempus esset preteritu: quia nullū celū est preteritū. Item tunc dies non esset pars septimane ⁊ in paschate erit ieiunium: q2 dies pasche apud eos erit dies veneris sancta. Item omnes dies quadragesime ieiunasset fortes ieiunando tātū in vna die: quia illa dies est hoc celū ⁊ similiter quelibet alia. Item omnes motus essent ī eodē tēpore ⁊ per cōsequēs in equali si idez posset dici equale sibijpsi. Grego. in secūdo sentētiaruz tenet q corpus regulariter ⁊ cōtinue motuz est tempus. Sed contra tunc essent plura tēpora qḋ est ɔtra phm: q2 quodlibet regulariter motum est tempus. Item quia tunc motus celi non mensuraretur tpe: q2 esset ipsum tēpus. Forte dicis q mot⁹ celi scḋm eum non est celū: sed spacium circa qḋ celū mouetur de hoc dictū est supra.

¶ Notanduz preterea q sine dubio tempus est qm̄ scḋm theologos dr a deo fuisse in principio creatuz Item vnus motus realiter est diuturnior alio. sed dubiū est an sit in anima vel extra animā. Auerrois eni dicit q habet cōplementū ab anima ⁊ in ipso mobili solum est in potentia vnde cuz mobile est in transitu spacij de priori ad posterius prius ⁊ posteri⁹ nō remanēt a parte rei sil' tn̄ possunt manere in anima comparante vnuz ad alteruz De ratione aūt temporis sunt prius ⁊ posterius: ⁊ sic tēpus non est cōplete in re: q2 in re non est de tempore nisi ipsum nunc: sed in intellectu sunt prius ⁊ posteri⁹ ipsius Auicen. ⁊ albertus tenent q tempus habet esse completum extra animam. Sed quid dicendum est scḋm. San. Tho. dicendum q opus. 44. c. 2. dicit q tempus habet esse perfectuz extra animaz quod debet ei scḋm rationem proprie speciei Sed in scḋo dicit. 12. ar. 5. ad. 2. ⁊. 4. phi. le. 22. dicit q ratio temporis completur ex ratione anime numerantis. Dominicus tenet primum Capreolus scḋm. Quidaz concordant: q2 San. Tho. in primo di. 19 q. 2. ar. primo dt quod illud quod est de tēpore quasi materiale fundatur in motu sm̄ prius ⁊ posterius. Formale autem completur in ratione anime numerantis propter quod dicit phūs q si non esset anima non esset tempus. Idē habetur. q. 5. ar. 1. sed dico q tēpus vt est de genere quātitatis nō dependet q̄tū ad actum essentialez ab anima: quia alias non esset in predicamento quidaz tamen adhuc tenent q etiā numer⁹ est in anima. Sed contra tunc vna anima esset tria: quia habet in se numerum ternariū. Itē tunc numerus ternarius esset ens rationis. Itez tunc cessante operatione intellectus non essent alicubi tres lapides: q2 nullus esset numerus ternarius. Item tunc tres lapides essent quatuor lapides: q2 si quatuor potentijs intellectiuis possent esse quatuor vnitates vel agnitiones de tribus lapidibus. Est ergo tempus ens successiuum distinctū ab oībus rebus permanentibus.

¶ Contra hec arguit Grego. de arimino in secūdo quia ex hoc sequitur q aliqua res ⁊ quelibet etiam pars eius simul pmo ⁊ adequate est ⁊ cōtinue ⁊ partibiliter de nouo fit. Item sequeretur q eadem res ⁊ quelibet pars eius simul prio fieret ⁊ corrumperet vtraque consequentia ⁊ vtriusq; consequentis falsitas ac impossibilitas probari possunt sicut ɔsequentiarum necessitas ⁊ cōsequentium falsitas probate sunt supra de motu. Item arguit per rationē philosophi in. 4. phi. quam dicit demonstratiuam sequeretur q esset aliqua res composita ex partibus quarū nulla est: quia tempus presens componitur ex duab⁹ partibus quarum vna est preterita ⁊ alia futura quidaz inferunt q tempus esset chimera: quia componitur ex his que non sunt: hic respondetur tripliciter. Primo negando consequens esse impossibile dicūt eni q ad esse rerū successiuarum non requiritur q oēs eius partes sint: nec q aliqua ps eius sit tota simul sed sufficit ⁊ requiritur q quedam partes sint post quasdaz ⁊ actu sit quoddā indiuisibile continuans eius partes adinuicē ⁊ hec solutio videtur a philosopho dari ⁊ ibidem a Cō. 103. ⁊ similiter Cō 88. vbi soluens predictaz rationem ait ⁊ deceptio est in hoc quoniaz ita est de motu: motus enim cōprehenditur sensu ⁊ per consequens est ⁊ nulla pars eius inquit cō. est in actu: sed quelibet pars demonstrata recessit ergo est compositus ex hoc quod iaz defecit ⁊ ex hoc quod nondum est. Secundo interimitur propositio assumpta in probando consequentiaz scz hec quelibet pars temporis est preterita vel futura inquiunt eni q tempus presens est: ⁊ cuiuslibet temporis presentis. sunt infinite partes habentes vnam preteritam ⁊ aliaz futuraz. verbi gratia annus presens habz infinitas partes quaruz quelibet habet preteritam ⁊ futuram: scz mensem presentem ⁊ quindenā ⁊ septimanā ⁊ diem ⁊ horam ⁊ sic in infinitum nulla tamen pars temporis est tota simul. Tertio potest respōderi scḋm Aui. 2. sue sufficientie in principio: nam nullam partem temporis esse potest intelligi dupliciter. Unomodo q absolute non est. alio modo q non est in hoc instanti ⁊ hec differūt: quia non sequitur hoc

est ergo est in hoc instanti nec econtra sequitur hoc nõ est in hoc instanti: ergo hoc non est nec enim sunt opposita esse ⁊ non esse in hoc instanti si primomõ intelligatur falsa est propositio que dicit ꝙ nulla pars tẽporis est. si secundo est vera ⁊ eodẽmodo conceditur ꝙ tempus non est non enim est in hoc instanti nisi in anima ⁊ intellectu. Nulla predictarum responsionũ est sufficiens non primo quidem quod primo sic ꝓbo sumo aliquod tempus quod dicitur esse ⁊ sit a ⁊ sit eius pars preterita b ⁊ pars futura sit c. ⁊ instans cõtinuans istas sit d cum igitur a non sit alia res preter b c d simul vt suppono aut si sit aliqua alia sit illa f nec variatur propositum quoniam tunc a supponit pro eisdem pro quibus supponunt omnia illa simul arguitur sic a est igitur b c d sunt consequẽtia declarat in simili inducendo nam sequitur hec dom⁹ est igitur hic paries ⁊ hoc tectum ⁊ hoc fundamentum sunt demonstratis partibus illius domus demõstrate. Similiter sequitur hic homo est igitur hoc corpus ⁊ hec anima sunt. Similiter in continuo sequitur hoc bicubitum est ergo hic cubitus ⁊ hic cubit⁹ sunt demonstratis illis qui sunt partes eius ⁊ vniversaliter a termino supponente pro aliquo toto ad omnes terminos supponentes pro partibus illius respectu esse existere est necessaria consequẽtia affirmatiue et de presenti: sed vltra sequitur b. c. ⁊ d sunt igitur b est ⁊ similiter sequitur c est ⁊ vtrumque est falsum quia b est preteritum. ⁊ non est c est futurum ⁊ etiam non est. Confirmatur quia non obstante ꝙ materia que erit pars antichristi actu est quia tamẽ ei⁹ anima nõ est: quia antichristus supponit tam pro materia quam ꝓ forma bene sequitur anima antichristi non est igitur antichristus nõ est ⁊ ex pluribus causis hoc ipsum cõsequens esset verum et posset inferri si nec etiam materia esset ita in proposito ex pluribus causis vere diceretur a non est quam dicatur antichristus non est quod tamen quilibet sane mentis concedit. Nec valet dicere ꝙ hec vera sunt de permanentibus non autem de successiuis tum quia pari facilitate posset alius dicere ꝙ ita esset etiam de permanentibus ⁊ concedere ꝙ aliqua domus est cuius paries est preteritus ⁊ tectum est futurum ⁊ fundamentũ est presens nec hoc fortius quam id poterit reprobari: tum quia pro qualibuscumque rebus termini supponant dum modo vn⁹ supponat precise pro eisdem pro quibus alii supponunt impossibile est de isto affirmare vere existere ꝑ propositionem de inesse ⁊ presenti et ab illis negare quamuis econuerso non semper sit cõsequentia simplex vt pura quando nomen totius significat partes determinato modo se habentes verbi gratia coniunctas vel componentes sicut hoc nomen homo significat animam ⁊ corpus inuicem componentes non sic autem eas significant nomina partium. Secundo contra eandem solutionem si nomine partis significetur aliquod tale compositum sequitur ꝙ nullum tempus est presens: igitur nullum tempus est: prima consequentia patet: quia nullum presens diuiditur in preteritum ⁊ futurum: vnde augustinus xi. confessi. ait. ꝙ si quid intelligitur temporis ꝙ in nullas iam vel minutissimas momentorum partes diuidi possit id solum est ꝙ presens dicatur ꝙ tam ita rapitur a futuro in preteritum transuolat: vt nulla morula extendatur: nam si extenditur diuiditur in preteritum ⁊ futurum presens autem nullum habet spacium hoc ipse. Ex hac autem consequentia Augustini videlicet si aliquid temporis est presens ipsum est indiuisibile sequitur ꝙ hec est vera nullum presens diuiditur in preteritum ⁊ futurum ⁊ per cõsequẽs nullum tempus est presens alioquin aliquod tempus non habet partem priorem ⁊ posteriorem. Secunda consequentia probatur si enim sunt futura ⁊ preterita volo scire vbi sunt ⁊ notum est ꝙ vbicumque sunt ibi sunt presentia: quia si futura sunt iam non sunt.

Secundo arguitur ad idem si ad esse successiuorum sufficit aliquas partes esse preteritas ⁊ aliquas futuras sequitur ꝙ aliquod totum constat partialiter ex his que nihil sunt. Item ꝙ nichil est non potest alicui continuari: sed tempus preteritum nichil est: ergo non continuatur cum futuro. Dicendum ꝙ illud quod aliquando fuit potest alicui continuari. Contra sequeretur ꝙ albedo corrupta posset continuari alteri. Item tempus preteritum nunquam potest esse presens ergo nichil constituit: nichil enim cõstituitur ex impossibilibus.

Tertio si ad tempus esse presens sufficeret continuatio per instans sequeretur ꝙ nũc essent mille anni presentes: quia totum tempus preteritum infinitum secundũ philosophũ continuatur cum tempore futuro. Item impossibile est tempus esse sine substãtia: ergo non distinguitur ab ea tenet consequentia: quia cum deus sit omnipotens libere agens ad extra sequitur ꝙ se solo potest quamlibet rem immediate producere.

Quarto secluso tali accidẽte adhuc sol potest velocius moueri quam plato ⁊ in minori tempore saltem a deo: ergo superfluum est ponere tale accidens. Item si tempus est accidens vel est diuisibile vel indiuisibile. Forte dicis ꝙ diuiditur ad subiecti diuisionem sicut motus cuius est pars. Contra sequitur ꝙ plura tempora sunt simul. Si dicas ꝙ est indiuisibile: ergo vnum non continuatur alteri. Si dicas ꝙ diuiditur secundum prius ⁊ posterius ⁊ sic etiam continuatur. Contra preteritũ specie distinguitur a presente: ergo nõ continuatur sibi.

Quinto arguitur ad idem vel omnia tẽpora sunt eiusdem speciei vel non si secundum: ergo in principio anni incipiunt infinita accidẽtia specie distincta scilicet annus mensis dies: ⁊ sic in infinitum diuidẽdo. Item sequeretur ꝙ nunc in celo essent infinita accidẽtia specie distincta ⁊ due quantitates scilicet ann⁹ dies ⁊ infinite partes eius. Item tempus preteritum quando erat presens non distinguebatur spẽ a presente: ergo nec modo ⁊ hoc expresse dicit phi. 7. phisi. t. c. 36. Si primum sequeretur ꝙ hora posset tãdiu durare sicut annus: quia est eiusdem speciei. Item sequeretur ꝙ predicamentum quando non esset genus: quia omnia tẽpora sunt eiusdem speciei: ergo ⁊ omnia quando quia relationes que sunt ad terminum eiusdẽ speciei sunt eiusdem speciei. Item corruptibile ⁊ incorruptibile differunt genere sed aliquod tempus est eternum et incorruptibile secundum phim aliquod autem non igitur. Item tunc duo accidentia eiusdem speciei essent simul eodem in subiecto: quia dies ⁊ hora sunt nunc in celo. Item si annus distingueretur a celo: ergo ad preteritum est potentia: quia heri fuit verum dicere annus est. ⁊ tamen nunc deus potest facere ꝙ iste annus nunquam fuerit ponendo ꝙ celum designet moueri ⁊ per idẽ posset probari ꝙ ann⁹ sit hora si de⁹ post primam horam annichilat et residuum temporis. Item tempus habet sub se speciẽ scilicet annus ergo

tēpus est genus. Itē nūc tunc ⁊ olim a cōmentato-
re ponuntur. 5 species quantitatis.
¶ Sexto vel tempus habet esse cōpletū in aīa vel
extra aīam. si secundum hoc est contra articulū pūt
ostentem φ est error euū ⁊ tēpus esse tm̄ in appre
hensione aīe. Item af rōnibus scti tho. opus. 44.
quia tempus est numerus motus sed motus est in re
extra vnde quidem vt inquit s. tho. dixerunt motum
dependere ab aīa quia cum sit ens successiuum par
tes eius sunt prius ⁊ posterius que non habent esse
in re extra. Sed contra aliud in quo est motus secū
dum suum esse completum ⁊ perfectū necessario mo
uetur si ergo motus esset in aīa scdm esse completū
sequitur animam moueri. Item quantitas cōtinua
est vera res extra aīam sꝫ tempus est quantitas con
tinua igitur. Item si tempus haberet esse comple-
tū ab aīa. sequeretur φ scdm multitudinem aīarum es-
sent plura tempora qꝛ in aīa cuiuslibet habet esse cō
pletum Item aīa non est quanta ergo non habet
formale quantitatis cōtinue. Item tempus est pas-
sio primi motus ergo non separatur ab eo. Item se
cluso actu anime adhuc vna pars motus precedit a
liam tempore ergo tempus est. Item tempus forma
liter mensurat motum ⁊ vnum tempus est duplū ad
aliud ista autem non conueniunt actibus anime nec
aliquid est in hora φ̄d dies vel hora formaliter. for
te dicis φ tempus habet esse cōpletum extra aīam
qꝛ alias esset de cōsideratione logici Contra hoc ar
guit s. t. pro galliano ⁊ auerroe. qꝛ tpūs nō est nisi pꝰ
⁊ posteriꝰ in motu hec aūt non sunt simul nisi in
anima numerante igitur. Item si tempus est in re iā
quam numerus alicuius motus exterioris tūc q̄ non
apprehenderet motum non apprehēderet tempꝰ sꝫ
φ hoc sit fīm pꝫ quia exn̄s in tenebris vel carcere nō
sentit motum iñ bene sentit tpūs quo est in carcere.
¶ Septimo ef cōtra rōnes phī probando tempus
non esse circulationem qꝛ per idem argumētum pro
baretur φ hora non est tpūs quia quelibet pars tem
poris est tpūs non autē quelibet pars hore est hora
Itē quelibet ps subē est substātia ⁊ tamen nō quelibet
pars hominis est hō forte dicis negando pmū qꝛ nō
quelibet subā est totū homogeneū vñ. s. t. opus. 4.2
c. 10 dicit φ pe a nō est subā videt em subā que est
genus significare aliquid per se subsistens. Sed con
tra tunc pars aque non est aqua nec subā ⁊ sic non est
tot totum homogeneum.
¶ Octauo phūs hꝫ pro inconuenienti φ si esset plu
res primi celi qd essent plura tpa. sed contra multi-
plicato subiecto multiplicatur propria passio: sed
tunc essent plures primi motus ergo essent plura tē
pora. Item nō esset maior ratio φ tēpus esset ī vno
celo φ in alio ergo in vtroqꝫ celo esset tempus sed
multiplicato subiecto multiplicatur accñs. forte dis
cis φ illa duo tpa cōuenirent in vna ratione mensu
re. Contra sic etiam antiqui dixerunt φ plures mo-
tus primorum celorum conueniunt in vna ratione
mensure. ⁊ eodem modo dicerent φ sicut tempus est
vbi qꝫ vt mēsura sic etiā motus ergo non bñ probāt
motum distingui a tpe vñ. s. t in primo dis. 57 .q 4.
ar. 5 dicit si essent plures mundi essent plura tempo
ra propter plures primos motus. Itē si motus celi
cessaret ⁊ deus conseruaret plures canes currentes
in quolibet essent tempus ⁊ in quolibet homine bea
to qꝛ motus eorum ipē mensurabitur.
¶ Ad primum dicendū si illa argumēta aliquid cō
eluderent φ nullus esset sonus siue vox qꝛ sonus est
ens successiuū vt quasi ab oībus conceditur dicen-
dum ergo φ ista accidentia nō proprie fiunt nec pro
prie existunt hoc tamen admisso dico qd tempus fit
qñ est nec oportet φ tunc procedat primo de non ē
ad esse vnde hora sequens incipit esse in instanti ini
tiatiuo tamen tunc non fit sed continue postea fiet
⁊ corrumpetur in instanti terminatiuo quia istud si-
mul generaꝛ ⁊ corrūpitur secundū hoc videtur φ tē-
pus corrumpi est cōpleri ⁊ terminari. ⁊ sic patꝫ φ tpꝫ
⁊ motus corrumpentur in instanti ⁊ subito vel dica-
tur sicut supra dictuꝫ est de motu Sā. Tho. opuscu.
44 c. 1. dicit ad esse temporis cum sit successiuum
nō oportet quod preteritum ⁊ futurum sint simul ha
bet tamen esse per aliquod indiuisibile sui quod con
tinuat ea. s. ipsum nunc. Sed contra sicut se habet
punctus ad lineam ita nunc ad tempus sed ponere
solum punctū eē nō est ponere lineā eē ḡ ponere so-
lum nunc esse non est ponere tempus esse ideo dicit
herueus in. 2. quod preteritum habet esse in actu nō
quod existat sed est in actu successiuo. Aliū dicunt
φ licet tempus preteritum in se non sit tamen vlti-
mum instans eius ē ⁊ hoc sufficit vt faciat vnuꝫ cum
alio. Nec valet instantia de linea cum sit ens perma
nens. Deinde dicitur si concedatur totum esse suas
partes φ non sequitur in successiuis .a. ⁊. b. sunt er-
go. a. est nec potest idem dici de pmanentibus quoni
am sic dicitur de sono ⁊ de voce quia sūt entia succes
siua. Et eodem modo quereretur de ipso quando
fit ⁊ dicitur φ fit dum est sicut cum angelus creatur
fit quando est nec inconueniret in talibus successi-
uis aliquid ꝯponi ex hīs que nō sūt nisi incomplete
i. secundum terminum. Si queratur an omnes par-
tes huius hore sint distinguit vel distributiue ⁊ sic
negatur. Sed contra subiectum restringitur ad stan
dum pro hīs que sunt ergo videtur esse vera vel col
lectiue ⁊ sic etiam est vera si hora sit sue partes.
De diuisiōe temporis dicitur φ dupp̄liciter aliquid
est presens. Primo secundum quodlibet sui ⁊ sic
instans est pñs. Alio mō scdm aliquod instans cōti
nuatiuum ⁊ sic tēpus est presens. Et sic q̄ratur An
aliquod totum sit pñs. Dicendum φ sic capiēdo to
tū cathegoreumatice. Capre. dicit post albertū ⁊ hē
ricum qd augꝰ fatetur se nescire naturā tpis. ⁊ hoc
ꝯuenit qꝛ scdꝫ. s. tho. opus. 44. vnūquodqꝫ cogno
scitur scdm φ ē in actu successiua autem non sunt se
cundū se tota in actu sed scdm aliquod indiuisibile
¶ Ad secundū dicitur φ illud qd non est secundum
se totum. sed scdm terminū potest aliter ꝯtinuari.
¶ Ad tertium dicit φ plura tempora sunt presētia
vt dies ⁊ hora ⁊ tēpus mille annorum secundum in
stans cōtinuatiuū. Ad aliud negatur ꝯñs.
¶ Ad quartū dico φ deus non peruertit ordinem
rerū ⁊ ideo nichil mouetur nisi ī tēpore etiam a deo
ex parte rei. Ad aliud dr̄ qd plures pres tpis sūpte
sm prius ⁊ posterius non sūt simul Nec tempꝰ pre
teritum specie differt a pñti q̄tum ad suum materia
le licet forte bene sub ratione partitionis ⁊ mensure
⁊ per hoc patet ad quintum. Secūdo dico qd istum
annum esse dependet ab aliquo futuro ⁊ ideo deus
potest facere ipsum non esse.
¶ Ad sextum dico tempus hr̄e esse essentiale com
pletum extra aīam licet ab aīa habeat aliquod com
plementum accidentale quia discretio vel actualis
numeratio temporis fit per aīaꝫ. s. tho. opus. 44. di

est ꝙ verum est ꝙ prius ⁊ posterius non sunt sub esse pmanenti habent tamē esse successiuum ⁊ hoc sufficit ad esse rei successiue. Ad aliud dr̄ ꝙ existens in carcere potest apprehendere primū motū saltem virtualiter eo ꝙ ipse est causa oīs transmutationis sed adhuc aīt tēpus nichil esse qꝛ quicquid est: est in tempore vel in instāti tempus aūt non est hmōi qꝛ mot⁹ non est in instanti ergo nec tempus. Item nichil est realiter in celo ⁊ in terra simul sed tempus est hmōi secundū phm̄ igitur. Item nichil est numeratuꝫ nisi per aīam sed tempus est numerus numeratus ergo est ab anima. Dicendum negando maiorē fm̄ aui. vt patet de deo. Ad aliud dicitur ꝙ tpūs est in celo et in terra non successiue sꝫ sicut mensura ī mēsurato.

¶ Ad septimum dr̄ ꝙ rō phi procedit in his que cōuertibiliter se habent

¶ Ad octauū videtur ꝙ nō sit incōueniens esse plura tempora fm̄. s. tho. qꝛ angelus pōt moueri motu continuo vel discreto ⁊ tempus mensurans suuꝫ motum continuū non depēdet a celo ꝙ est aliud temp⁹ a tpe qḋ est in celo licet motus angeli in corpore assumpto mensuretur ꝑ motū celi secūdū. s. tho. opus. 36. c. 4. Et in p̄mo sen. dico tamē ꝙ omniū temporalium est vnum tēpus etiam si essēt plures celi posset dici sicut de numero quod tēpus non est in aliquo eorum sed in ambobus copulari vel nō esset tpūs vni voce sicut nunc qꝛ nullus esset primus motus exponendo affirmatiue. Si adhuc obijciatur qꝛ genes. primo dr̄ ꝙ deus vocauit lucē diem ergo tempus est lux dicendum ꝙ lux est dies fcd̄ꝫ predicationem cāsē quia lux. i. sol habēs lucē circueūdo terraꝫ causat ⁊ diuersificat diē non causat tamē sol diē seu tpūs absolute quia tempus non est in sole sed in primo mobili ⁊ sequitur motū ei⁹ ex quo infertur qꝛ licet post diē iudicij sol ꝑpetuo stabit ī vno loco tn̄ ibi nō erit nec dies nec nox qꝛ nullum erit tempus.

AD secundum sic proceditur videtur ꝙ tēpus non sit numerus motus quia temp⁹ est quātitas continua ergo tempus nō est numerus cum sit quātitas discreta. Sꝫ contra est diffinitio phi. di. tempus est numerus motus secundum prius ⁊ posterius.

¶ Respondeo dicendum quod volētibus accipere quid sit tempus accipiendum est quid sit motus qꝛ sine motu non percipitur nec est: hoc probat philosophus per eos qui in sardo ciuitate asie dicūtur fabulose dormiuisse apud heroes. i. deos animas eni bonorum heroes vocabant ⁊ dicuntur dormiuisse id ē per incantationes fuerunt insensibiles ⁊ excitati dicebant se vidisse miracula ⁊ futura: ⁊ putabant nullum tempus preteriuisse ab instanti quo inceperant dormire quia non perceperant motum vt declarat San. Tho. lec. 16.

¶ Notandum preterea ꝙ lec. 17. ostendit ex philosopho qḋ tempus est aliquid motus non cuiuslibet sed motus localis: vnde tempus est passio ⁊ duratio ⁊ mensura motus primi celi ex consequenti autem mensurat omnes alios ex quo patet ꝙ nō mensurat omnes motus eque primo quocūqꝫ tn̄ motu percepto aliquō percipitur tempus cuius continuitas est a motu. Cōtinuitas autēꝫ motus est ex cōtinuitate magnitudinis qꝛ ergo tempus consequitur motum ideo a motu est continuum. ¶ Notandū preterea ꝙ motus localis ex duobus habet cōtinuitatē non autē aliꝫ motus primo ex magnitudine sup̄ ꝙ fit. Secundo ex fluxu ipsius vbi non interrupto per cessationē alterationis aūt si sit continua hoc est ex fluxu forme

¶ Notandū p̄terea ꝙ oīs magnitudo habet situm in suis partibus ⁊ ideo in motu fm̄ hoc est prius ⁊ posterius scd̄m ꝙ fit ab vna parte in aliam vt dicit san. tho. ex hoc autem ꝙ est prius ⁊ posterius in motu sequitur quod in tempore sit prius ⁊ posterius prius autem ⁊ posterius ipsius motus sunt idem subiecto cum motu sed differunt ratione quia de ratione motus est ꝙ sit actus non autem. non aūt p̄us ⁊ posterius tempus autem non consequitur motum absolute sed ratione prioris ⁊ posterioris quia illis perceptis percipitur tempus vnde nisi discernamus partem a parte dato quod apprehēdamus ipsū nūc non percipimus tempus oportet ergo quod apprehendamus ipsum nunc vt distinguit partem priorem a parte posteriori partes ergo motus vt sunt sub forma prioris vel posterioris ⁊ vt distincte ab inuicem siue vt stant sub forma cuiusdam numeri sunt tempus vel causa eius quia vt sic accipiuntur sub quibusdam vnitatibus ab intellectu licet motus in se sit cōtinuus sic etiam in linea per intellectum possumus signare duas partes terminatas ad duo puncta et tunc linea accipitur per modum discreti ⁊ numeratur ⁊ propter hoc tempus dicitur nūerus motus secūdū prius ⁊ posterius.

¶ Notandū p̄terea scd̄m. s. tho. lec. 17. ⁊ scd̄ꝫ phm̄ cum numerus dicitur dupliciter vno mō id qḋ numeratur ⁊ sic decē homines dicuntur nūs materialiter siue numer⁹ nūeratus. Alio mō dicitur nūerus q̄ numeramus. i. ipse nūerus absolute acceptus vt. 2. 3. 4. ⁊ hoc modo tpūs nō est nūerus qꝛ sequeretur ꝙ numerus cuiuslꝫ rei esset tēpus est ergo nūerus primo mō ⁊ ideo tempus est quantitas ꝯtinua propter rē numeratam sicut decē mēsure pāni qḋ cōtinuū est quāuis numerus denari⁹ sit quantitas discreta. Quiḋ alij diffiniunt tempus. s. ꝙ est quantitas successiua mensurans motum ⁊ dicitur ab eis mensura nō sicut vnitas q̄ aliquotiens sūpta reddit totuꝫ numerū sed qꝛ est ratio cognoscendi aliud vel durationem alterius

¶ Conclusio contra durandum ⁊ multos alios tempus non est realiter idē qḋ motus celi probatur primo per rōnes phi. qꝛ tempus est vbiqꝫ motus aūt tm̄ est in transmutato. Item motus est velox vel tardus non autē tempus qꝛ tardum ⁊ velox determinantur ex tempore quia velox dr̄ qḋ mouetur ꝑ multuꝫ spacium in paruo tempore. Tardū aūt ꝙ ecōuerso sꝫ tēpus non determinatur tpe neqꝫ scd̄ꝫ suā q̄ntitatē neqꝫ scd̄ꝫ suā q̄ntitatē qꝛ idē nō ē mēsura sui ipsi⁹ ꝙ ipsa nō est velox neqꝫ tardum S. T. hic lec. 16. Hec cōclusio probatur ab alijs sic quia mot⁹ primi celi pōt esse in duplo velocior q̄ nunc sic ergo pōt esse in duplo minori tempore ergo motus 24. horarū potest fieri in. 12. sed tempus. 24. horaꝝ non potest fieri in 12 ergo motus non est tempus Itē tūc celo quiescēte nō esset temp⁹ sed ꝙ hoc sit falsum pꝫ qꝛ adhuc beatus posset moueri velociter sed omnis motus velox fit in tpe Item dato quod celū quieuisset semper adhuc posset dici ꝙ forte diutius quieuit q̄ german⁹ ⁊ ꝙ adā fuisset an̄ abrahā. Sed iste rationes sunt contra phm̄ vt videt qꝛ temp⁹ non est sine motu iō arguitur sic tempus est passio non cuiuslibet sed primi motus ergo distinguitur ab eo Item causa ⁊ causatum distinguūtur qꝛ causa est ad cuius esse sequitur aliud sed prius ⁊ posterius in motu est causa prio-

ris z posterioris in tempore T. C. 99. z cōtinuitas motus est causa cōtinuitatis tpis Itē idē non mensurat se sz tempus mensurat motū z quietem secūdū ari. igitur Maior patet qr mēsura est prior mēsurato naturaliter ergo non est idē cū eo. Itē si esset plures celi primi tunc essent plures motus et non plura tpa secdz phi. dicēdū ergo q tempus realiter differt a motu primi celi in quo est subiectiue tanq mensura successiua de genere quantitatis cōtinue et a philosopho sufficienter assignata. Contra hec arguitur si tempus est numerus vel est numerus numerās vel numerus numerat⁹ si primum. Contra numerus numerans scdm s. tho. cātur ex diuisione cōtinui non sic autē est de tempore igitur. Itez neqz numer⁹ par neqz numerus impar nec est binarius vel ternarius z sic de aliis speciebus numeri ergo tempus nec pro formali nec materiali est numerus formalis. Nec scdm qr queritur si est numerus nūeratus per quez numerum numeratur formaliter. Item tpūs non est actu diuisum ergo non potest esse nūerus actu numeratus Item prius z posterius ipsius motus est numerus numeratus ergo si tempus ē numerus numeratus sequitur q est prius z posterius ipsius motus z per consequens erit pars motus quia prius ipsius motus est pars eius. Si dicatur q in tēpore duo sunt per. s. t. materiale eius est quantitas continua formale autem quātitas discreta sequitur qd tpūs non est ens per se quia componitur ex duabus speciebus Si dicas q vna se habet vt potentia sequitur q ex subā z accidente fit ens per se quia subā est in potentia ad accidens Item si formale tēporis ē quātitas discreta ergo datur ibi vltima vnitas vnitas autez est indiuisibilis ergo aliquo tempus est indiuisibile z sic tempus componitur ex indiuisibilibus ergo vnum nō est maius alio quia indiuisibile additum alteri non reddit ipsuz maius nec vnū erit duplum ad alterum sicut numerus impar non est duplus ad alium. Item numerus numeratus quo dicimus lineam bipedalem esse duorum pedez nullam dicit qtitatem realē extra animaz preter lineam ergo nec numerus numerans ipsius motus.

C Secundo scdm phm z. s. 1ho lec. 19. Nos mensuramus tempus per motum ergo mot⁹ est mensura temporis z non ecōuerso Antecedens pz rōe qr per motū percipimus tempus z eius qtitatem. dicim⁹ enim tempus esse magnū quando diu ambulauimus vel inspiciendo motū solis vel de nocte motuz buccine Itē dictū ē supra q ptinuitas motus est ex magnitudine z q habet prius z posterius secūdum q in magnitudine est prius z posterius. Contra sequeretur q motus factus in vacuo nō esset ptinuus Itē mot⁹ citharizandi factus sup diuersas cordas est continuus z tamen fit super cordas discontinuitas. Item dictum est q continuitas temporis est ex continuitate motus sicut continuitas motus est ex continuitate magnitudinis. Sed contra tempus est per se continuum cum sit species quantitatis continue motus autem localis non est per se continu⁹ sz p accidens quod patet quia non est species quantitatis continue sed est reductiue in predicamento vbi.

C Tertio si tēpus est numerus numeratus ipsius mot⁹ ergo tēp⁹ numeratur cū motu z sic p tēpus nō mēsuramus motū neqz nūeramus ipm patz quia nichil nūeramus p numerum numeratū. Item. 10 metha. dicitur z hic tex. T. 33. quod vnūquodqz mensuratur p aliqd sui gnis sz motus mesuratur p motūz nō p tpa Itē prius z posterius diffiniūtur p ipa sz male diffinitur tempus per prius z posterius.

C Quarto arguitur q motus sit tēpus quia ptes motus copulantur ad vnū terminū cōmunē sciz ad instantem esse ergo est quantitas continua z non nisi tempus igitur. Forte dicis q motus nō est per se continuus sz per magnitudinem Cōtra philosophus. 3. phi. dicit q motus est de genere cōtinuorū. Itē prius z posterius motus sunt essentialiter motus sed tempus est essentialiter prius z posterius motus primi ergo zc. maior propositio apparet quia prius z posterius sūt partes motus vt videtur velle commenta. in isto. 4. vbi dicit quod tempus non fit nisi quando mens diuidit motum secundum prius z posterius z nichil diuiditur nisi in suas partes: ergo prius z posteri⁹ sūt partes motus partes autē motus sunt motus sicut partes linee sunt linee ergo prius z posterius sunt motus z hec fuit maior z minor apparet in littera tempus enim est prius z posterius ipsius motus secundum ari. in littera. Item illa sunt eadem quorum partes sūt eedē sz partes tpis sūt eedē cuz partibus motus q patet qr dies que est quedaz pars tpis est latio solis sup terrā vt hētur. 6. thopicoruz. latio autem solis sup terram est pars motus celi quare zc Item nichil est mensura extrinseca oīm motuum inferiorum nisi primus motus vt patet in. 4. sed tēpus est mensura extrinseca oīm motuum istorum inferiorum quare zc. Item mensura z mensuratum sūt vnigenia vt vult ari in isto. 4. z commentator in penultimo cōmento huius capli sz tempus est mēsura primi motus: vt vult ari. quare zc. Forte dicis quod tēpus quo ad suum materiale est ipe motus. z rem nō autem quo ad suum formale vī prius z posterius ipsius motus sunt partes temporis quo ad suum materiale. Contra tempus quo ad suum materiale est de predicamento quantitatis non autez motus localis sz est de predicamento vbi.

C Quinto arguitur q tempus non solum sit in motu primi celi qr omnes motus circulares sūt eiusdē spēi qn tū ad hoc q ē esse successiuū ergo habent eandē passionē sed tēpus est passio primi mot⁹ ergo est passio oīm aliorum. Item tempus fundatur in priori z posteriori ipsius motus sed ista sunt in quolibet motu ergo z tempus. Item accidit tempori esse mensuram motus firmamenti scdm. s. t. p par q. 66. ar. 4. ad. 3 ergo tempus nō est passio primi motus. Item tēpus est formaliter successio motus ergo ē in oī motu. Añs pz qr oīs successio in successiuis mensuratur quantitate que est tempus.

C Sexto si motus habet propriam successionem extrinsecā aliā ab ea que est formaliter tempus tunc essent due qtitates formaliter successiue scz successio z duratio motus Item omne per quod cognoscim⁹ durationē motus z tēpus sz motu horologii cognoscimus durationē alicuius mot⁹ ergo tēpus est subiectiue in horologio.

C Septimo prius z posterius sunt relationes ergo nō sunt de essentia z diffinitione tpis. Item est dabile minimum tps ergo non in omni tpe est prius z posterius. Añs patet quia oīm rerum est certus terminus in magnitudine z puitate. Item oē tempus est sensibile per se vt patebit in 2 de aīa: sed est dabile minimū sensibile ergo z minimum tempus. Item dabilis ē minimus numerus scz binarius sed tēpus ē nu

merus ergo dabile est minimum tempus.

¶ Ad primum dicendum scdm s. tho in p. di. 19. ar. p'o ꝙ illud qd est de tēpore q̄si materiale. s. prius ⁊ posterius fundatur in motu qd autem est formale completur in opatione aīe numerantis vñ continuitas accidit tempori ex rōne motus ⁊ mensura. vnde si aliquis motus esset non continuus habēs ordinē ad motū continuū celi tp̄s mensurans illum motum non esset continuū ⁊ q. 5 ar. p̄ dicit quod formale in tp̄e scz nūatio completur per operationē intellectus numerantis ⁊ d. 37. q. 4. ar. 3 dicit qd formale temporis est quantitas discreta s. numerus sz materiale qd est esse cōtinuū hz esse ex motu et in 2. dis 2. q 1. ar. 1. ad 4. dicit ꝙ cōtinuitas accidit temporis ex parte motus numerati ⁊ non scdm formaz suam qua est numerus vt dicit commen. 4. phi. ⁊ opus. 4. pz idē propterea dicit capreo m. 2. ꝙ tempus formaliter ē numerus ⁊ sic pro suo formali nō est continuum sed solum quo ad suū materiale. Et si queratur cuz tempus sit principaliius discretum q̄ continuum quare non potius ponitur in predicamento vt est spēs q̄titatis discrete q̄ continue. Respondetur a quibusdā quia vnitates numeri qui est tempus non sunt aliud nisi prius ⁊ posterius ipsius motus. que non sūt actu distincte sz cōtinuātur ideo numerꝰ q̄titas non continetur sub q̄titate discreta sed tunc queritur. An vna hora sit formaliter q̄titas discreta videtur qd non qz vna hora non dicit aliquem numerum. Ego aūt dico ꝙ tempus non est numerꝰ formalis vt hic expresse dicit phūs sed est numerus numeratus tñ vt dicit sanctus tho. Et cum queritur quo numero numeratur ⁊ in quo est subiectiue numerus numerans tempus eodem modo quereretur vbi est numerus quo vna linea bipedalis dicitur esse duorum peduz ⁊ dico ꝙ ista numeratio i gñe efficientis est ab anima secūduz ꝙ discernit inter prius ⁊ posterius sic ergo numerus qui dicitur eē tempus ē ens per se scilicet quantitas continua successiua nec iste numerus est species quantitatis discrete.

¶ Ad secundum dicendum ꝙ motus aliquando est notior quo ad nos ⁊ tunc per motum cognoscimus tempus aliquando autem econuerso sed contra motus est subiectum temporis ergo motus natura precedit tempꝰ vnde tempus diffinitur per motum tanq̄ per aliquid magis notum ergo naturaliter motus est notior ergo tempus non mensurat motum quia mensura debet naturaliter esse notior mensurato dicitur quod motus vt mensurabilis est non est prior secundum naturam ipso tempore licet primus motus in ratione subiecti precedat tempus in ratione accidentis. Ad aliud dicitur ꝙ aliquando motꝰ continuus est per media non continua vt quando lapis cadendo pertransit aquam ⁊ aerem de hoc aūt 5. phisi. S. T. opus. 44. c. 3. dicit ꝙ motus est essentialr̄ continuus ⁊ successiuus dico ḡ ꝙ motꝰ hz suaz continuitatem ⁊ diffinitionem partim ex parte magnitudinis ⁊ ex parte temporis vnde motus velox est quo aliquid mouetur per multuz spacium in pauco tempore nec inconuenit illud quod est per se continuū habere esse ab alio effectiue.

¶ Ad tertiuz patet ex supradictis. Ad aliud dicit san tho. le. 20 ꝙ tempꝰ mensurat aliquam partem motus ⁊ consequenter illa pars mensurat alias partes motꝰ vnde tempꝰ primo ⁊ per se ē mensura motus. Ad aliud dicit. s. t. le. 17. ꝙ priꝰ ⁊ posteriꝰ ponūtur in diffinitione temporis secundum ꝙ causant i motu ex magnitudine ⁊ nō secundum qd mensurentur ex tempore. Si queratur cum tempus sit nūerꝰ numeratus an motus celi ⁊ motus istorum inferiorum habeant eundem numerum numeratum in numero videtur quod non quia diuersi motus sunt diuersa nūerata dicēs ꝙ hñt eūdē numerū numeratū qui est tempus sicut septē equi ⁊ 7 canes non differunt secūdū numerum sunt enim semper septem. Sed dices diuersa subiecta habent diuersa accidentia numero ergo. 7. homines ⁊ 7 canes non habent eundem nūerum. Item motus rectus ⁊ motus circularis celi distinguuntur specie ergo non mensurantur eodē nūero nūerato qui est tempꝰ primi celi alias isti motus possent proportionari. Negatur cōsequētia qz non sunt per eandem lineā ⁊ ideo vnus non debet dici velocior altero vide sanctꝰ tho. lec. 22. ⁊ phm̄ T. C. 133.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ motus reductiue est de genere continuorum. Ad aliud dicit. s. tho opus. 44. qd prius ⁊ posterius in motu pñt dupliciter considerari vnomō prout sūt sub forma cōtinui absolute ⁊ sic nō sunt tempus. Aliomodo vt sūt sub forma discreta ⁊ sic prius ⁊ posteriꝰ motꝰ sūt tp̄s. Dico aūt ꝙ p̄us ⁊ posteriꝰ istomō nō sūt motꝰ ⁊ p̄ p̄ns nō sūt ps motꝰ qz quelibet pars motus est motꝰ vñ partes tp̄is nō sunt partes motus nec econuerso. Quidem dicunt ꝙ tempus potest vocari motus quia est quidē fluxus continuus ⁊ actus permixtus potentie. Ad alia patet ex dictis.

¶ Ad quintum dicitur negādo maiorē quia eternū non est eiusdē speciei cū temporali ⁊ motus celi est eternus. Sed cōtra sm̄ hoc totus motus celi nō esset eiusdem speciei cum vna parte quia pars est corruptibilis non autē totus motus. Quidaz dicūt qd tempus non est passio motus qz motus celi est ens respectiuū qz ē essētialr̄ vbi q̄titas aūt tp̄is est ēs absolutū. De predicamēto quātitatis omē aūt absolutū p̄cedit respectiuū quicquid sit de hoc dico scdz s. tho ꝙ tp̄us est per se mensura primi motus ⁊ qz iste motus primi celi nunc est primus ideo habet in se tempus subiectiue si tamen aliud fieret primum mobile tp̄us esset solum in motu eius ⁊ ideo tp̄us non fundatur in quolibet priori ⁊ posteriori motus secūdo oī quod in motu duplex est successio s. intrinseca que consistit in fluxu forme. Alia est extrinseca se habens per modum mensure ⁊ hec est tēpus primis autem successio non est quantitas motus tamen dicit q̄titus p tempus. Et nota ꝙ licz tempꝰ non sit formalit̄ successio que est relatio tamen materialiter dicit quandō successionem ⁊ per hoc patet ad sextum. Ad aliud dicitur ꝙ prima mensura que dicitur tempus per essentiam est in celo ⁊ in motu eius. Et si dicatur sole quiescente adhuc esset tempus hoc veruz est quia est in primo mobili sed contra sol facit diem ⁊ estatē ergo tēpus est i sole añs pz qz dies est latio solis sup nos forte dicis ꝙ non qz tēpus non est motus sed contra ista est diffinitio astrologie dic ꝙ sol non facit diem absolute sed quo ad differentias accidentales ⁊ sic facit hiemez ⁊ estatem. Si dicatur quiescente primo celo in quo esset tp̄us dicendum ꝙ in celo proximo. Sed queritur si omnia quiescerēt preter vnum lapidem quē deus moueret localit̄ videtur ꝙ esset in illo lapide. Sed cōtra. Ex motu lapidis nō causatur nunc tempus in ipso lapide. ergo

nec tunc quia eedem sunt cause nunc & tunc. Item tempus non consequitur nisi motum localez calefaciat ergo deus aquam omnibus aliis quiescentibus querit utrum tunc adhuc esset tempus. Item queritur An hec sit vera quantitas motus mensuratur tpe si sic ergo motus habet quantitatem distinctam a tempore. Dicendum q sic ad illud qd tangitur in argumento sexto. dicitur cum pho & sancto tho. lec. 19 q non est dabile minimum tempus si accipiatur per modum continui sed bene si accipiatur per modum discreti qr una hora non potest diuidi in esse vnius hore. Ad alia dictum est supra.

Ad tertium sic proceditur videtur q tempus & instans sint idem qr de tpe non habemus nisi nunc & nunc est pars tpis vel tempus. Forte dicis qd nunc est continuatiuum partium temporis & ideo ratione ipsius tempus dicitur esse. Contra sequeretur quod motus diceretur esse in instanti qr mutatum quod est continuatiuum per se motus est in instanti ergo ratione illius totus motus dicitur esse in instanti.

¶ In oppositum arguitur quia instans non est quantitas continua ergo non est tempus. ¶ Respondeo dicendum secundum phm q ipsum nunc est quodammodo idem in toto tempore & quodammodo diuersum qr est idem subiecto & secundum essentiam sed secundum successiuum esse est alterum & alterum sicut mobile secundum substantiam est idem in principio & in fine motus tamen est alterum secundum rationem quia est mutatum sic etiam nunc est alterum inquantum fluit de priori in posterius secundum renouationem situs ipsius mobilis. ¶ Et notandum q temp' cognoscitur p nunc quod est maxime notum sicut motus cognoscitur p magnitudinem supra quam fit vnde ex hoc q idem mobile pertransit diuersas partes spacii causatur motus & ex fluxu puncti ymaginatur causari linea sic etiaz ex fluxu ipsius nunc a priori in posterius causatur tempus ipsum aut nunc est numer' sine mensura ei' qd fertur idem tpi' mobilis non q celum secundum suam substantiam absolute mensuretur per ipsum nunc S. T. opus. 36. c. 3. & 44. c. 3. nec q motus eius continuus mensuretur per ipsum nunc sed ipsum celum vt est idem subiecto in toto motu. Et si queratur vtrum ipsum nunc sit tempus dicendum quod tempus non potest esse sine nunc quia est mensura mobilis sine quo non potest esse tempus partes etiam temporis continuantur & diuiduntur per ipsum nunc sicut partes linee per punctum in hoc tamen differt nunc a puncto qr punctum est permanens & linea similiter & ideo potest accipere homo idem punctum bis. s. vt principium & finis linee sed ipsum nunc non est stans sed est semper alterum & alterum secundum rationem per hec patet responsio ad questitum. s. quod nunc non est tempus nec pars temporis sicut punctum non est linea nec pars linee.

¶ Notandum preterea quod quedam sunt proprietates temporis est enim breue vel longum inquantum est continuum & est multum & paucum inquantum est aliquo modo discretum.

¶ Item est idem temp' numero respectu omnium licz sit alia pars temporis que est preterita & que est presens. Item sicut contingit reiterare eundem motum in specie ita reiteratur idem tempus in specie.

Item tempus numeratur per motum & econuerso vt supradictum est. Unde aliquando cum dubitam' de numero tunc numeramus ipsum per numeratum vt si quis sciret se habere digitos. 10. & nesciret computare vsqz ad. 10. posset ex ipsis digitis q sunt quedam numerabilis cognoscere numerum denarium in aliis rebus. s. in equis si semper acciperet p vno digito vnum equum & sic tempus qd est numerus aliquomodo numerans motum potest aliquando p motum cognosci qui est notior quo ad nos. Item sicut motus insequitur magnitudinem ita tempus sequitur motum sz aliquando mensuramus magnitudinem per motum vt si mot' fuerit multus dicimus viam fuisse magnam & ita aliquando dicimus tpus esse magnum si motus fuerit mult'. Ex quo patet q tpus mensuratur motu a posteriori tamen sz motus mensuratur tempore simpliciter & a priori secunda pars patet quia mensurare simpliciter & a priori conuenit alicui quod hz rationem quantitatis per se sed tempus est per se quantitas ergo mensurat motum a priori. Sed dices in quinto methaphisice tempus non ponitur species quantitatis ergo tempus non est quantitas per se. Ad hoc dictum est supra de loco & sanctus tho. opus. 42. c. 20. dicit quod methaphisicus considerat quantitatem secundum suum esse. & non sub ratione mensure & ideo illa que sunt quanta p se ponit per se species quantitatis vt lineam superficiem & corpus illa autem que sunt quanta per aliud sicut tpus est quantum p motum motus vero per magnitudinem ponit phus esse quantitates per accidens.

¶ Notandum preterea q phus probat q temp' non est numerus simpliciter quia tunc esset idem tempus respectu preteriti motus & motus futuri sicut est idem numerus simpliciter diuersorum numeratorum vt centum equorum & 100. hominum siue simul existant siue successiue licet numerus numeratus sit diuersus vt. 100. equi aliud sunt a. 100. hominibus. Et licet tpus non debeat simpliciter dici numerus numerans quo dicitur tamen simplr numerus numerans motum vel p quod mensuramus motum. ¶ Notandum preterea q phus declarat quid sit nunc/tunc/modo repente/ & olim/ vnde ipsum nunc capitur dupliciter vnomodo proprie pro instanti indiuisibile & sic continuat & diuidit terminos. Aliomodo capitur nunc vulgariter pro aliquo paruo tempore propinquo presenti vt cum dicimus sor. venit tunc. i. hodie & sic non dicimus quod diluuium noe factum sit nunc. Item tunc significat tempus determinatum licet non sit propinquum vt tunc destructa est troya. Item iam dicit tempus propinquum presenti sed modo dicit tempus preteritum propinquum presenti vt dicendo modo recessit sed olim dicit tempus preteritum remotum a presenti. Et repente dicit tpus insensibile propter sui paruitatem.

¶ Conclusio responsiua instans est aliquid distinctum realiter a tempore: probatur primo quia dicitur communiter q non possunt esse vera simul duo contradictoria. hoc autem non pot esse verum pro aliquo tempore quia quocunqz tempore dato in diuersis partibus eius duo contradictoria possunt esse vera. Si dicas q non in eadem parte. Capio ergo vnam partem tunc tunc illa pars adhuc est diuisibilis ergo in diuersis partibus illius partis duo contradictoria possunt esse vera & per consequens in illa parte data. Item si instans esset dies sequeretur qd quecunqz sunt in eadem die essent in eodem instanti. Item tunc mot' fieret in instanti quia motus fit in tempore et tem

pus scđm gregoriũ de arimino est instans ergo motus fit in instanti. Item tunc in eodem tꝑe nõ essent plura instantia sed vnum tm̃ qꝛ instans est totũ vnũ tempus. Item res permanens incipit esse per primum instans fuisse vt a multis dicitur queritur ergo quid est primum instans esse forte dicis qđ secundum rei veritatem est aliquod paruum tempus ante quod res non fuit. Contra sequeretur ꝙ ens successiuum haberet primum instans sui esse quia est dabile aliquod paruum tempus in quo ens successiuum est. ⁊ ante quod non fuit ⁊ sic non aliter exponerentur ꝓpõnes de incipit in rebus successiuis ⁊ in rebus permanentibus. Item tunc semper res permanens haberet vltimuꝫ instans sui esse quia datur aliquod paruum tempus in quo sor. est post quod non erit forte dicis quod post illud erit quia erit in medietate posteriori illius temporis hoc nichil est dicere quia pars non sequitur totum.

¶ Contra hec arguitur quia vel instans est vnum ⁊ idem in toto tempore vel non sit primum. Contra tempus se habet sicut linea sed in linea sunt duo pũcta ergo in tempore non est semper idem instans. Forte negas maiorem quia punctum linee potest accipi vt principium vnius ⁊ finis alterius. Contra sic etiam instans quod est finis temporis ꝑcedentis est initium temporis futuri. Item tũc adam ⁊ abraham fuissent in eodem instanti ⁊ per cõsequens fuissent simul quia fuit idem instans per totum tempus. Item tunc adam incepisset ⁊ desiisset in eodem instanti quod implicat contra dictionem vt patet per exponentes. Item tunc duo contradictoria fuissent vera in eodem instanti adã est ⁊ adã non est quia quelibet illaruꝫ fuit vera in aliquo instãti ergo si in toto tempore non sit nisi vnum instans sequitur quod ille fuerunt vere in eodem instanti. Forte dicis ille fuerunt vere secundum rem sed differt secundum rationem hoc est contra S T in 4. di. 11. q. 1. ar. 2. q. 2. ad. 2. quia inquit contradictoria secundum rem est impossibile esse simul: simul auteꝫ secundum rem maxime sunt que sunt in eodem instãti secundum rem vnde impossibile est duo contradictoria esse in eodem instanti secundum rem quantũcunqꝫ sit differens ratione. Item tunc instans non esset instans dicitur enim instans quasi non stans secundum grammaticos modo si maneret vnum ⁊ idẽ in toto tempore tunc esset stans ⁊ permanens ⁊ per consequens non esset instans. Item mutatum esse ipsius motus non est vnum ⁊ idem ergo neque instans in tempore. Item instans non est diuisibile secundum durationem ergo non manet idem in toto tꝑe quia impossibile est ipsuꝫ intelligere nisi vt fluens. S. t. i. 2. dis. 1. q. 1. ar. 5. ad 6.

¶ Secundo arguitur quod instans maneat idem ĩ toto tempore secundum sen. philosophi expressam. T. C. 103. Item instans est numerus eius quod fertur secũdum ꝙ fertur. i. est mensura primi mobilis ꝙ manet idem in toto tempore ergo etiam instans manet idem in toto tempore. Item secundum phm̃ sicut se habet mobile ad motũ ita instãs ad tempus sꝫ mobile est idem per totum motum ergo instans est idem per totum tempus. Iteꝫ instans nũꝙ̃ corrumpitur ergo semper manet. Añs pꝫ qꝛ vel corrumpitur in instanti ꝙ ẽ ipsum nunc vel in alio ẽ corruptum si primum ergo simul est ⁊ non ẽ quia corruptum ẽ in seipso ergo non ẽ. Si dicatur ꝙ corruptum ẽ in instanti ꝑcedenti. Contra non fuit ĩ istante precedente ergo non fuit corruptũ ĩ istante precedente. Si dicatur ꝙ corrũpetur ⁊ erit corruptum in instanti sequenti mediato scꝫ qꝛ non datur instans ĩmediatuꝫ instanti sequitur qđ istud instans erit cuꝫ aliquo alio instanti qđ precedet predictum instans mediatum.

¶ Tertio arguitur probando ꝙ nunc non ẽ numerus eius qđ fertur scđm ꝙ fertur omnis numerus ẽ diuisibilis nunc ẽ indiuisibile ergo. Item illud qđ fertur siue mobile ẽ quantum ⁊ diuisibile ergo ipsum nunc indiuisibile non ẽ numerus vel mensura eius. Item mobile per suum motum tꝑe mensuratur sꝫ nũc nõ ẽ tempus nec pars tp̃is ergo nõ mensuratur ipso nũc. Item mensurat rei tp̃alis ẽ quantitas sed nunc non ẽ quantitas continua nec discreta ergo nec nunc ẽ mensura mobilis. vel eius ꝙ fertur scđm ꝙ fertur.

¶ Quarto motus mensuratur tꝑe ergo nõ econtra ꝯña tenet qꝛ tunc idẽ esset prius ⁊ posterius notius ⁊ ignotius cum mensurans debeat esse prius ⁊ notius mensurato. Item ratio mensure q̃titati ꝯgruit ⁊ sic sibi soli conuenit sed motus non est quantitas ergo non põt mensurare tẽpus. Iteꝫ tempus ẽ mensura motus sed mensure non ẽ mensura. alias esset procedere in infinitum ergo tempus non mensuratur motu. Si enim motus esset mensura ergo ẽ q̃titas qꝛ mensurare ẽ propria rõ q̃titatis.

¶ Quinto vel nunc manens ẽ subã ipsius mobilis ⁊ hoc nõ quia subã mobilis non cõtinuat partes tẽporis vel ẽ indiuisibile de genere quantitatis forte dicis ꝙ nunc fluens ẽ tota subã tp̃is. Contra nunc fluens scđm suã subãm est indiuisibile ergo non est quantitatis ⁊ per ꝯñs non est tempus. Item si nunc fluens siue instans esset tẽpus ergo tẽpus componeretur ex instantibus ⁊ per censequens ex indiuisibilibus. Si dicatur ꝙ ipsum nunc nõ est pars tp̃is nec tempus. queritur ergo vel est quãtitas vel qualitas non secundum ergo primum.

¶ Sexto arguitur ꝙ instãs non causat tempus vt dicit philo 4. s. t. lec. 18. qꝛ cã ⁊ effectus sunt simul sꝫ instans ⁊ tempus non sunt simul quia tempꝰ est diuisibile non autẽ instans. si ẽm instans diuidr̃ vel diuiditur per instantia vel per tp̃a. sed nullum põt dici. Item tempus non componitur ex instantibus sicut nec linea ex punctis ergo instans non est pars tẽporis ergo nullo mõ ẽ causa eius. forte dicis ꝙ instans per suũ fluxum est pars tp̃is. contra ille fluxus ẽ motus quiquid motus non ẽ fluxus instantis ergo fluxus instantis nõ causat tempus.

¶ Septimo arguitur ꝙ tempus componitur ex indiuisibilibus siue ex istantibus qꝛ tpũs ẽ nũerꝰ. nũeratꝰ sed oẽ nũeratũ ẽ ex ĩdiuisibilibus forte dicis ꝙ pars tẽporis nũerata adhuc ẽ diuisibilis. Contra vel ẽ diuisibilis in partes finitas vel infinitas si secũdum. Contra nullum infinitum est numerabile sed omnes partes tp̃is sũt nũerabiles forte dicis ꝙ est aliquod tempus qđ non est numerabile qꝛ phũs dicit qđ nõ omne tempus est finitum alias mundus aliqñ defficeret. vñ tempus eternũ non põt nũerari qꝛ est infinitum. Contra scđm phm̃ tpũs est numerus numeratus: ergo omne tempus ẽ numerabile. sꝫ oẽ numerabile ẽ finitum ex 3 phi. ergo oẽ tẽpus est finitum forte dicis ꝙ est aliqua pars tp̃is insẽsibilis que nõ põt numerari ꝯtra illa pars est tempus ergo est numerus nũeratus ergo põt numerari a nobis ⁊ per cõsequens sentiri.

¶ Octauo arguitur ꝙ instans non sit mensura temporis scd̃m prius ⁊ posterius quia instans non põt comparari tempori in magnitudine ⁊ paruitate siue sumatur finicies siue infinicies nunq̃ eñ potest reddere tp̃us sicut nec infinita puncta reddunt lineam Item punctum nõ mensurat lineam ergo nec istãs tempus. Item arḡ ꝙ instans non continuat partes temporis quia continuitas tp̃is est ex continuitate motus ergo non est per instans. Item ptes tẽporis sunt immediate ergo instans non diuidit ptes tp̃is. Item arḡ ꝙ instans sit diuisibile quia vnum instans est finis vnius temporis ⁊ principium alterius hoc autem non potest esse secundum idem T. C. 125 dic quod est respectum diuersorum q꜡ est finis p̃teriti ⁊c.

¶ Nono arguitur ꝙ ly modo non dicit tempus preteritum quia verum est dicere ego sum modo ⁊ similiter verum est dicere ego sum nunc. Item verum est dicere ego fui quando fuisti ergo ly tunc non semper significat tempus determinatum duobus instantibus quia possibile est quod nos fuerimus solum per instans sicut quando dicimus quod tunc primo aer fuit illuminatus.

¶ Ad primum dicendũ secũdũ multos thomistas ⁊ capre. in. 2. qd̃ triplex est nunc siue instans primum est eius quod est inuariabile secundum esse ⁊ essentiã de quo postea secundum est nunc temporis quod variatur secundum esse quamuis secundum essentiam sit idem i toto tp̃e ⁊ est causa eius sicut punctũ est causa linee secundum ymaginationẽ geometricã nec est tempus aut pars eius nec termin⁹ temporis vel continuatiuum eius. tertium est quod termĩat ⁊ continuat tempus quod nec mobile nec motum mensurat sed mutata esse ⁊ non est idem in toto tempore secundum substantiam de his. s. tho. opu 36. c. 3. vbi querit vtrum instans sit de substantia temporis ⁊ dicit quod sic. Quidam tamen non ponunt nisi vnum instans secundum essentiam sed dicunt qd̃ est aliud ⁊ aliud secundum rationem sed queritur quid intelligitur per rationem si operatio intellectus ergo seclusso intellectu in toto tempore nullomodo erit aliud ⁊ aliud instans. Forte dicitur quod est aliud et aliud secundum rationem id est secundum esse ergo adueniente posteriori oportet primum esse corrumpi vel corruptum esse quia alias duo esse simul essẽt ⁊ tunc queritur an illud primum instans secundum vnum esse sit corruptum in ipsomet primo instanti vel in aliquo alio si primum ergo corruptum est quãdo est ⁊ deducatur argumentum sicut prius respondet. s. t. opus. 44. ca. primo ꝙ hec argumenta bene probãt quod est idem nunc secundum substantiam in toto tempore secundo dicit ꝙ verum est quod cuiuslibet continui finiti permanentis sunt duo termini differentes secundum rem hoc tamen non oportet in successiuis. 3. dicit quod nullum tp̃us est actu infinitum q꜡ nullũ tẽpus est actu diuisũ ab alio Quarto dicitur quod illa non dñr esse simul que sunt ĩ eodẽ instanti scd̃m essentiã vel subãz. sed oportet ꝙ sit in eodem nunc scd̃m esse ⁊ scd̃m rationem. i. scd̃m essentiam. Et per hoc soluuntur argumenta.

¶ Ad scd̃m tenendo aliquod nũc nõ semp manere idem diceretur primo ꝙ accidentia nec proprie generantur nec corrumpũtur. Et si q̃ratur in quo est illud instans dicit̃ ꝙ est in celo mediante motu nec proprie acquiritur per motũ. põt tamẽ dici qd̃ illud instans simul corrumpitur ⁊ corruptũ est. Et si dicatur illud instãs est in subiecto diuisibili ergo est diuisibile. Negatur consequentia. Et nota qd̃ non inconuenit ipsum instans simul incipere ⁊ desistere esse per primum istans esse ⁊ per vltimum instans esse. Et ideo nõ seq̃tur hoc desinit esse ergo non ẽ.

¶ Ad tertium dicitur ꝙ in diffinitione ipsius nũc numerus capitur pro mensura habet tamen se p modum pluralitatis. scd̃m ꝙ est alterum ⁊ alterum Ad aliud dicitur ꝙ licz mobile qd̃ fertur scd̃z se sit q̃tũ ⁊ diuisibile tamen si capiatur vt non variatum per prius ⁊ posterius in motu sic habet rationem indiuisibilis ⁊ mensuratur per nunc indiuisibile. Ad aliud dicitur vt prius. Ad aliud dicitur ꝙ licet nunc non sit quantitas ĩ actu tamen ẽ principium quantitatis continue. s. tp̃is S. T. pri. p. q 10. ar. 4. ad. 2. dicit ꝙ ipsum nunc est idem scd̃m subãm in toto tempore sed differt ratione inquãtum alternatur ⁊ dicit ꝙ fluxus ipsius nunc secundum ꝙ alternatur est tẽpus. ⁊ ex hoc quidẽ dicunt qd̃ nunc fluens non est tempus nisi capiat̃ formaliter pro ipso fluxu si enim ipsum nunc esset tempus ergo ipsum nunc haberet prius ⁊ posterius qd̃ tamẽ est fl̃m de primo nunc in quo mundus fuit creatus in quo incepit tempus nõ sicut in mensurante esse eius sed sicut in eo a quo incepit eius productio secundum San. Tho. in secũdo di. 1. ar 6. ad. 4.

¶ Ad quartum dictum est supra Nec ĩconueniẽt ꝙ vna mensura habeat aliam mensuram quo ad nos ⁊ a posteriori.

¶ Ad quintum iã dictũ est. Quidẽ dicunt quod ipsum nunc est subã temporis id est nichil est de tempore scd̃m se totum presens nisi ipsum nunc. Sed dubitatur quomodo est possibile ꝙ subã instãtis sẽper maneat in toto tempore ⁊ tamẽ habeat aliud ⁊ aliud esse quia accidentis esse est inesse ergo si perdit primum esse sequitur ꝙ perdit inherentiam quã prius habebat. Item quod perdit esse corrumpitur simpliciter ergo si subã instantis perdit precedens esse sequitur ꝙ corrũpitur. Dicendum non valet ꝯña sicut alias dictũ est quando forma intendit̃.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ diuisibile ⁊ indiuisibile sũt simul. Ad aliud dicitur negando consequentiã vt patet de pũcto quod ex suo fluxu causat lineam ⁊ tamen non est pars eius Ad aliud dicit̃ ꝙ fluxus istãtis non est motus sed tempus. sed contra instans suo fluxu facit tempus ergo fluxus distinguitur a tẽpore alias sensus essent instans tempore facit tempus. Item fluxus rei est in re se tempus non est ĩ instanti ¶ Ad septimum dicitur ꝙ linea est numerus nũeratus ⁊ tamẽ non componitur ex indiuisibilib⁹ Ad aliud dicitur qd̃ tempus infinitum est numeratum secundum suas partes ⁊ quelibet pars temporis est numerabilis quantum est ex parte sui. Sed queritur ex quo tempus est numerus ⁊ similiter ipsum nunc an sit binarius vel ternarius dicendum ꝙ tempus aliquando accipitur per modũ binarij dicendo due hore vel dicitur qd̃ hec est diuisio nũeri formalis: vnde licet sit numerus tamen non est collectio vnitatum.

¶ Ad octauum dicitur quod instãs potest dici mẽsura terminationis ipsius temporis non autem mensura adequationis San. Tho. lec. 18. dicit qd̃ nunc mensurat tempus vt est alterum ⁊ alterum ⁊ non vt est idem subiecto vide Sanct⁹ Tho. opus. 36. c. 3 continuitas temporis est ex motu materialiter e

formaliter per instans cum sit quantitas continua. Sed tunc queritur quare philosophus in diffinitione temporis nō posuit quātitatē cōtinuam loco generis sed posuit numerū qui non est genus eius nec ita per se cōuenit. Sed dicēdum q2 tēpus de formali importat aliquomodo quantitatē discretam vt supradictū est et ideo dicitur numer⁹ et aliquā importat quantitatē cōtinuā. Et ideo dr̄ numer⁹ mot⁹ scdm̄ pri⁹ et posteri⁹. Et si q̄ratur an illud prius sit p̄us ipsius motus quibusdā videtur q sic sz cōtra tp̄s nō mēsurat motū per partē motus ergo non est numerus mot⁹ scdm̄ pri⁹ et posteri⁹ ipsius motus potest negari añs vt supradictū ē Nec tñ idē mensurat se sz pri⁹ in motu sit motus. ¶ Ad nonū dicitur q illa est disputatio de noībus quibus vtimur vt placet nobis.

AD quartū sic pceditur vr̄ q tēpus nō differat ab eternitate q2 si sic hoc maxime esset q2 in eternitate nō ē successio sed probo q sic q2 ante mūdū verū erat mundum fore sed ista futuritio non erat in tp̄e cum nondum tempus esset ergo erat in eternitate. Maior patet quia suuz contradictorium erat falsum.

¶ Respondeo dicēdum scdm̄ s. t. i. p. q. 10. ar. i. q sicut i cognitionem simpliciū opz nos venire p cōposita ita in cognitionem eternitatis opz nos venire p tēpus qd̄ nichil aliud est q̄ numerus motus secundū prius et posterius. Cum enim in quolibet motu sit successio et pars post alteram ex hoc quod numeramus prius et posterius in motu apprehendimus tēpus quod nichil aliud est quam numerus prioris et posterioris in motu in eo autem quod caret motu et semper eodem modo se habet non est accipere prius et posterius sicut igitur ratio temporis consistit in numeratione prioris et posterioris ita in apprehensione vniformitatis eius qd̄ est oīo extra motū cōsistit rō eternitatis. Itē ea dr̄ tp̄e mēsurari q̄ pricipiū et finē hn̄t i tp̄e vt dr̄ i. 4. phi. et hoc iō q2 i eo qd mouetur est accipere aliqd̄ pricipiū et aliquē finē. Qd̄ vero ē oīno imutabile sicut nec successionem ita nec principiū aut finē hēre pōt. Sic ergo ex duob⁹ notificatur eternitas primo ex hoc q id qd̄ est in eternitate ē interminabile i. pricipio et fine carēs vt terminus ad vtrū q refferatur. Scdo p hoc q ipsa eternitas successione caret tota simul existens. Et diffinitur eternitas a Boetio. Eternitas est interminabilis vite tota simul et perfecta possessio. Et dicitur tota non quia habet partes sz inq̄tum nichil ei deest. Et dicitur possessio ad designandum imutabilitatē et indefficientiam quia illud qd̄ possidetur firmiter et quiete habetur. Et ipsa eternitas nichil aliud est secundum rem a diuina essentia sed differt secūdū rationem vnde est mensura diuini esse sicut nunc eternitatis posset dici mensura quiditatis ipsius.

¶ Notandum preterea q res tēporales non mēsurantur eternitate sed solum tp̄e vnde res dicūtur esse in tempore. vt motus est in tp̄e quia mēsuratur a tp̄e sic q eius duratio per tēpus cognoscitur vnū eē i tēpore dupliciter pōt intelligi primo q2 simul e cū tēpore vel quia est pars tēporis Nec tamen sufficit ad aliquid esse in tempore q sit quando tēpus est sicut esse in loco vel in motu non est esse quando motus vel locus est quia sic celum esset i grano milii q2 ē quādo miliū est eē ergo i tēpore ē ab eo mēsurari.

¶ Notandū preterea q ea que sunt semp non sunt in tēpore quia non possūt a tēpore cōtineri nec sub tp̄o cōcludi. Scdo oē q est in tempore aliqd patitur ab eo et ex longitudine tp̄is res corrumpuntur senescunt et obtusescuntur Et sic dicatur etiam aliqd ad dicitur in tp̄e et fit de nouo. Dicendum q hoc non ē ratione tēporis quasi ociosi⁹ diu viuēdo non fit sapientior Nec ex solo tp̄e aliquid innouatur. sz magis antiquatur. Est enī tempus numer⁹ motus. Motus autem facit rem distare a priori dispositione et sic tandem res corrumpitur que aūt sunt semp non corrūpuntur. Et iō non sunt in tp̄e. cum in infinitū durāt Corpora ergo celestia dicit. s. t. lec. 20. scdz eē subē eorū non mēsurantur tp̄e sz motus eorū tēpore mensuratur Sed virum quiescentia mensurentur tempore dicendum q tempus est per se mensura motus et per accidens mensura quietis quia omnis quies est in tempore sicut motus videtur eñ qd̄ quies est per se in tempore ex san. tho. in quarto dis 49. q. 3 ar. 1 q. 3. et in primo dis. 8 q. 3 ar 3. Continuitas motus mensuratur loco sed successio tempore tm̄.

¶ Et notandum q quies non est negatio motus sz priuatio eius. Et ideo esse quiescentis est esse rei mobilis que est in tempore et mensuratur tempore ergo etiam esse quiescentis est in tempore et mensuratur tempore Non inq̄tū est q̄scēs sed inq̄tum est mobile tamen res que mouetur simpliciter non mensuratur tempore scdm̄ propriam quātitatez sed secundum quātitatē sui motus. Ex his pz q subē separate nō sunt in tempore quia nec mouetur nec q̄scūt et ideo tēpore nō mensurātur. Sed vtruz non entia sint in tempore dicendū q impossibilia non sūt in tēpore vt diametrū esse cōmensurabilē coste quia hoc nunq̄ cōtingit esse. Alia añt aliqñ fuerunt tñ nunc non sunt vel sunt futura. Et hec aliqñ sunt in tp̄e q mensurat subās earū mensurauit vel mēsurabit.

¶ Notandum preterea q generatiōes et corruptiones etiam fiunt in tempore et ideo quidem dixerunt tempus esse sapientissimum quia generatio scientie fit in tempore Sed quidem phūs nomīe parum de secta pithagoricorum dicit tempus esse indisciplinabile quia per longitudinem temporis accidit obliuio et hoc rectius dicitur quia tempus per se secūdū phm̄ Tho. C. 128 est causa corruptionis quia mutatio per se est destructiua et corruptiua et per accidens est causa generationis quando s. motus peruenit vsque ad perfectum finem probatur a signo quia multa videmus corrumpi in quibus non apparet manifeste aliquod corrumpens et ideo talem corruptionē solemus attribuere tempori. Sed in generatione est generans manifestum quia nichil a seipso generatur. Nec tamen corruptio sic attribuitur tempori quod tempus faciat ipsā quia sit in tempore et quia corrumpens latet. ¶ Notandum preterea qd̄ philosophus duplici ratione probat quod mutatio sit in tp̄e quia in omni mutatione inuenitur veloci⁹ et tardius hec autem determinantur tp̄e. Item pri⁹ et posterius sunt in tempore per distinctiam ad ipsum nunc differenter tamen quia in preterito dicitur pri⁹ quod est remotius ab ipso nunc. Posterius autem qd̄ est ppinquius et sic abrahaz est posterior adā i futuro autē est econuerso. Si ergo prius et posterius sint in tp̄e ad oēm autem motum sequitur prius et posterius necesse est q oīs motus sit in tempore.

¶ Notandum preterea q phūs in fine mouet tres

dubitationes: prima quõ se habet tempus ab anima Et respondet San. Tho. le. 23. ꝙ positis rebus numeratis necesse est ponere numerũ: vnde si vires numerate dependent a numerante ita ⁊ numerus eorũ esse autem rerum numeratarum non dependet ab intellectu nisi sit aliquis intellectus qui sit causa rerũ sicut est intellectus diuinus non autem dependet ab intellectu anime vnde nec numerus rerum ab intellectu anime dependet: sed solum ipsa numeratio que est actus anime dependet ab anima sicut ergo possunt esse sensibilia sensu non existente ita possunt esse numerabilia ⁊ numerus non existente numerãte hec tamen conditionalis est vera si impossibile est esse animam impossibile est esse aliquẽ numerũ. Si ergo tempus esset res permanens facile esse ipsuꝫ esse numerũ sine anima: quia tamen non est permanẽs ideo San. Tho. dicit hic ꝙ tempus non habet esse extra animam nisi secundum suum indiuisibile. Secundo dubitatur: an tempus sit vbiqꝫ cum multa quiescãt sed de hoc dictum est supra.

¶ Tertio dubitatur. An tempus sit vnum. Et circa hoc quidam dixerunt ꝙ quilibet motus habet suũ numerum ⁊ consequenter suum tempus: sed contra tunc duo tempora essent simul quorũ vnũ non esset pars alterius. Item. 7. qui ⁊. 7. canes nõ differũt ẜm numerum: ergo nec diuersi motus differunt ẜm tempus supposito ꝙ simul fiant. Dicendum ergo ꝙ circulatio que est maxime regulans ⁊ vniformis est mensurat omnium motuum scꝫ motus primi celi vnde tempus quod est mensura eius mensurat omnes alios motus. Et propter hoc antiqui dixerunt motũ celi esse tempus: quia mensurat annos ⁊ tempus mẽsuratur hoc motu: dicimus enim annum esse completum attendentes ad motum celi.

¶ Item propter hoc ꝙ tempus est numerus circulationis prime cõsueuit dici ꝙ in rebus humanis est circulus.

¶ Contra hec arguit. Primo contra eternitatẽ ꝙ in ipsa sit successio: quia habet dies vnde dicitur egressus eius ab initio a diebus eternitatis.

¶ Itẽ secluso tempore ⁊ motu celi deus nunc cognoscit me esse hic ⁊ prius non cognouit: ergo in sua cognitione est successio similiter in sua volitione ⁊ factione: quia nunc vult adam fuisse ⁊ hoc non voluit: nec fecit ante mundum: ergo est etiaꝫ successio in sua eternitate. Item deus est in omni re: ergo est in tempore: ergo mensuratur tempore ⁊ non eternitate. Item deus excedit eternitatem: ergo non mensurat ea. Antecedens patet: quia dñs regnat in eternum ⁊ vltra. S. T. 1. parte. q. 10. ar. 2, 2.

¶ Secundo ad idem nichil mensuratur nisi quantũ: sed de⁹ non habet q̃titatẽ ergo. Item eternitas non est duratio: ergo non mensurat esse diuinum. Antecedẽs patet: quia omnis duratio includit prius ⁊ posterius ⁊ successionem: sed hec non habent locum in deo. Item omnis duratio alteri comparata est maior minor vel equalis: ergo omnis duratio est temp⁹ quia quod plus durat dicimus esse prius vel posterius. Item ex successione iudicam⁹ aliquid plus durare vnde omnis duratio intelligitur per moduꝫ cuiusdam distentionis que non habet locum in eternitate.

¶ Tertio arguitur ꝙ eternitas non consistit in apprehensione vniformitatis eius quod omnino est extra motum sicut enim se habet tempus ad difformitatem motus sic se habet eternitas ad vniformitatẽ eorum que sunt extra motuꝫ: sed ratio temporis non cõsistit in difformitate ipsius motus: sed in mora difformitatis: ergo nec ratio eternitatis consistit in vniformitate eorum que sunt extra motum: nec in apprehensione vniformitatis sed in apprehensione more istius vniformitatis. Item ratio mensure non consistit in ratione mensurati: sed vniformitas est id qđ mẽsuratur per eternitatem: ergo ratio eternitatis nõ consistit in vniformitate.

¶ Quarto quod non est non mensuratur: sed quies nihil est: ergo vnde nec est res permanẽs: nec res successiua: ergo nõ mẽsuratur. Nec valet dicere ꝙ q̃es est priuatio motus: quia quies est perfectior motu: ergo non est eius priuatio: antecedens patet: quia omnis motus est propter quietem tanq̃ propter finem. Item quies non habet partes: ergo non habet pri⁹ ⁊ posterius: ergo non mensuratur tempore.

¶ Quinto arguitur ꝙ tempus non est per se causa corruptionis quia corruptio est quoddã malum ꝙ nõ habet causaꝫ per se. Item San. Tho. dicit lec. 22. ꝙ tempus non facit corruptionem ipsam: ergo non est causa per se eius. Forte dicis ꝙ est causa corruptiõis per se: quia impossibile est aliquid corrumpi nisi tempus sit. Sed contra non sufficit ad causaꝫ p se: quia substantia non est sensibile per se licet naturaliter sit impossibile colorem esse nisi substantia sit forte dicis ꝙ tempus est causa per accidens corruptionis hoc est contra philosophum.

¶ Sexto arguitur ꝙ tempus sit per se causa generationis quia motus celi est causa per se generationis in istis inferioribus: ergo et tempus Antecedẽs patꝫ quia mundus inferior regitur a celo. Itẽ motus calefactionis est causa per se caloris: ergo motus magis est causa generationis q̃ corruptionis vnde etiã mot⁹ magis denominatur a termino genito q̃ a termino qui abijcitur.

¶ Septimo qui causat tempus magis intendit generationem q̃ corruptioneꝫ: ergo tempus est magis causa generationis. Item constat iuuenes non esse prudentes: quia prudentia requirit magnam experientiam: ⁊ per consequens magnuꝫ tempus: ergo tẽpus est causa sapientie: vnde secundum iosephũ patriarche diu vixerunt vt cognoscerent cursum sideꝝ. Item tempus non corrumpit celum. ergo nõ est per se corruptiuum.

¶ Octauo arguitur ꝙ generatiões ⁊ corruptiones non sunt in tempore: quia corruptio substantie fit in instanti similiter illuminatio mediĩ. Et per idem argueretur ꝙ non omnis mutatio aliquid abijcit ⁊ corrumpit in illuminatione enim nichil corrumpitur. Item nichil mensuratur nisi quantuꝫ / sed motus nõ habet quantitatem / ergo non mensuratur tempore. Forte dicis ꝙ motus habet quantitatem quia est tẽpus. Contra idem non mẽsurat se / ergo tempus nõ mensurat motum.

¶ Nono arguitur ꝙ tempus non sit vbiqꝫ / quia nullum accidens est vbiqꝫ / sed tempus est accidens. Item quando apud nos est hiems tunc apud antipodes est estas ⁊ aliquando habemus tempus pluuiosum ⁊ aliũ serenum / ergo non est ideꝫ tempus apđ omnes. Iteꝫ aliqui sunt anni lunares / ergo aliquod tempus est in luna ⁊ aliĩ sunt anni solares / ergo sunt in sole ⁊ supra dictũ est ꝙ tempus est in firmamẽto.

¶ Ad primum dicenduꝫ ẜcđm San. Tho. 1. par. q.

10. ar. 1. ꝙ aliquando eternitas significatur nominib⁹ successiuis rerum temporalium methaphorice. Et si queratur an eternitas dicatur pluraliter dicendum ꝙ non nisi forte secūdū ꝙ multa possunt participare eternitatem ar. 3. ad primum. Ad aliud dicitur ꝙ in diuina cognitione non est successio nec mutatio: sed in rebus cognitis vide 1. par. q. 19. ar. 7. Nec inconuenit deum esse in tempore vt est res quedā non autē mensura. Ad aliud dicitur ꝙ eternum aliquando capitur pro magno tempore/ vnde albertus in fine. 4. phi. dicit ꝙ primo capitur pro principio carentie principio z fine z successione. Secūdo pro aliquo quod mutatur z habet successionem/ tamen nō habet principium neqꝫ finem z sic philosophus dicit tempus eternum. Tertio eternum capitur pro diuturno. S. Tho 2. 2. q. 16. 4. ar. 2 ad. 6 Et si dicat quare peripatetici nichil determinauerunt de eternitate/ dicit albertus ꝙ forte eorum tractatus non peruenit ad nos: quia tamen tempus ab euo venit scdm boetio de euo z eternitate determinandum est. Gilbertus porre. dicit eternitatem esse moram continuam non interceptā ysaac phūs israelita dicit ꝙ est spatiū continuum non interceptum id est non habens successionem. Sed tunc queritur quomodo verba preteriti z futuri temporis possunt dici de deo si in sua duratione non sit preteritum neqꝫ futurum. Respondet San. Tho. in primo di. 8 q. 2. ar. 3. 3 ꝙ verba preteriti temporis dicuntur de deo ꝙtum ad id quod perfectiōis est in ipsis vel quia de⁹ nulli tempori deest ibidem ad quartū. Aliqua eñ sunt entia successiua z horum perfectio significatur per preteritum futurū etiam longius distat a deficiendo z ideo potest attribui deo. Si queratur cum eternitas sit ens positiuum quare diffinitur per negationem scꝫ interminabilis vite cum negatio non sit de essentia eius. Dicendum ꝙ intellectus noster primo apprehendit cōposita z inde venit in cognitionem simplicium sicut est eternitas per remotionē ꝯpositionis.

¶ Ad secundum propter quod scdm albertum anti qui negauerunt eternitatem dicitur ꝙ deus habet quantitatem virtutis (z hec omnia ponit San. tho. opus 44. c 4.) Si dicatur omne mensurabile est finitum: sed virtus dei est infinita: ergo non mensurat eternitate. Negatur maior nisi in his que mensurantur tempore. Si dicatur omnis mēsura differt a mēsurato sed non sic est de eternitate. Item si eternitas esset mensura tunc esset numerus substantie eterne: sed deus non mensuratur. Dicendum ꝙ hec argumēta procedunt de mensura que est tempus. Ad aliud factum in principali argumēto negatur ꝙ omnis duratio includat prius z posterius formaliter licet sit maior alia: quia coexistit alteri z cum hoc mensure sequenti. Nota san. tho. prima parte. q. 10. ar. 2 ad. 3. deus non est aliquomodo mensuratus: sed eternitas a nobis apprehenditur quasi mēsura eius.

¶ Ad tertiū dicitur ꝙ materiale in tempore est pri⁹ z posterius in motu: scilicet difformitas in eodem se eius est de formali. Ad aliud dicitur ꝙ argumentum procedit de vniformitate materiali que non est eternitas. vide Capreo. in primo dist. 9. q. pma. ar. 2.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ quies est eomodo quo priuationes sunt licet proprie nec sit res pmanens nec successiua nec mobile mouetur precise ratione quietis San. Tho contra genti. li. 3. c. 26. sed propter conuenientiam locati ad locū. Ad aliud negat ꝯña.

¶ Ad quintū dicitur ꝙ aliqua corruptio habet causam per se aliqua enim per se corrumpuntur que scꝫ habent contrarium. Aliqua vero per accidens corrumpuntur vt patet ex Sanc. Tho pma par. q. 75. ar. 6. vbi etiam dicit ꝙ impossibile est aliquod subsistens corrumpi per accidens z ex hoc videtur ꝙ natura intendit corruptionem: quia vt supra dictū est. intentio nature nichil aliud est ꝙ naturalis inclinatio eius sed ignis naturaliter cōtrariatur aque: ergo naturaliter inclinatur ad corrumpendum ipsam: sed hoc est contra San. tho pma par. q. 19. ar. 9. vbi dicit ꝙ agens naturale non intendit priuationem vel corruptionem sed formam cui coniungitur priuatio alterius forme z generationem vnius que est corruptio alterius z q. 49. ar. pmo dicit ꝙ ignis non intendit priuare formā aque Quidā dicunt ꝙ phūs dicit tempus esse causam per se secundum opinionē famosam antiquorum.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ motus scdm se cōsideratus non est causa per se generationis: sed bene vt est instrumentum agentis. Et ita dicatur ꝙ motus localis est per se calefactiuus. Sed contra Motus generationis per se est causa forme: z motus localis ex sua ratione causat nouū vbi: vnde est actus entis in potentia secundum ꝙ in potentia: ergo motus secundū se est causa generationis. Negat consequentia. Nec sequitur Motus denominatur a termino ad quem: ꝙ magis est causa generationis ꝙ corruptionis: quia deābulatio terminat ad sanitatē z nō est magis causa digestionis cibi ꝙ sanitatis.

¶ Ad septimum patet ex dictis Nec inconueniēs tēpus per accidens esse causam disciplīne. San. tho. opus. 5. dicit ꝙ tempus matutinum est maxime aptū contemplationi: quia tunc cor est liberum a sollicitudine. Et in. 4. d. 50. q. 2. ar. 4 q. 1. ad. 3 dicit ꝙ tēpus est causa obliuionis per accidens. z ideo post diem iudi: cū quando non erit tempus nulla erit obliuio. Sed dices post diem iudiciū erit quies celi vel ergo erit in instanti vel in tempore de hoc. q de po. 5. ar. 5. 10. San Tho pmo ethi lec. 11. dicit ꝙ tempus per studium causat scientiam.

¶ Ad Octauum dicitur ꝙ generatio pro preuia dispositione fit in tempore illuminatio autem non est motus proprie dictus. Ad aliud dicitur ꝙ substantia mensuratur et tamen nullam habet quantitatem preter illam qua mensuratur.

¶ Ad nonum dictū est supra z apud omnes est idē tempus essentialiter.

AD quintum sic proceditur: videtur ꝙ tempus nō differat ab euo quia si sic hoc maxime esset: quia euum non habet prius z posterius sicut tempus: sed ꝙ hoc sit falsum patet: quia nō est idem angelum fuisse z fore: quia vnū potest esse verum alio existente falso: ergo est alia duratio qua dicitur fuisse z qua dicitur fore. Item de⁹ potest facere angelum non fore et tamen non potest facere ipsum non fuisse cū ad preteritū nulla sit potentia igitur ista non sunt idem. Sed contra est boetius dicens qui tēpus ab euo ire iubes.

¶ Respondeo dicendum scdm phm. 10. metha. diuersorum generū sunt diuerse mensure cum ergo plures sint res diuersorum generum ideo oportet habere diuersas mēsuras durationum. Quedam ergo est

mensura eterni. f eternitas. Alia mensurantur eternitate participata: alia mensurantur euo. alia nunc ipsius eui: alia tempore/alia per instans vnius temporis. Sed dubium est quomodo ista differunt. Et dicit San. Tho. 1. par. q. 10 ar 4. Eternitas differt a tempore: quia est tota simul non autem tempus. Quidam putant tempus differre ab aliis. quia habz principium z finem: sed hec differentia est per accidens quia dato q mundus fuisset ab eterno adhuc tempus differret ab eternitate z euo. Item dato q euiterna scz angeli nunc deficerent quod est deo possibile adhuc euum differret a tempore licet haberet finem. Non ergo differt eternitas ab aliis: quia principio z fine caret z euum: quia habet principium z non finem tempus autem quia principium z finem habeat. Quidam dicunt q eternitas non habet prius z posterius tempus autem habet prius z posterius cum innouatione z veteratione euum autem habet prius z posterius sine innouatione z veteratione. Sed contra prius z posterius non possunt esse simul: ergo omne habens prius z posterius habet innouationem. Et ideo dicit San. Tho. q eternitas est mensura esse permanentis euum autem mensurat ea que habent esse intransmutabile cum transmutabilitate z sic celum mensuratur euo: quia suum esse non est subiectum transmutationis: quia non est corruptibile tamen transmutatur secundum locum: angelus etiam est incorruptibilis tamen huic coniungitur transmutatio secundum electionem tempus vero mensurat ea quorum esse est subiectum transmutationis scilicet motuz z esse omnium corruptibilium. Si ergo queratur de mensura celi dicitur q secundum suam substantiam absolute mensuratur euo: sed vt est idem in toto motu mensuratur per nunc vt supra dictum est z suus motus mensuratur tempore. Ex his patet que vocantur eterna euiterna z temporalia. Sed queritur an omnia incorruptibilia mensurantur eodem euo. Ad hoc sciendum declarat sanctus tho. q omnium temporalium est vnum tempus. Dicunt autem quidam esse vnum tempus omnium temporalium: propter hoc q est vnus numerus omnium numeratorum cum tempus sit numerus secundum philosophum. sed hoc non sufficit: quia tempus non est numerus vt abstractus extra numeratum: sed vt in numerato existens alioquin non esset continuus qua. 1o. vine panis continuitatem habent non ex numero: sed ex numerato. Numerus autem in numerato existens non est idem omnium: sed diuersus diuersorum: vnde alii assignant causam vnitatis temporis ex vnitate eternitatis que est principium omnis durationis. Alii vero ex parte materie prime que est vna z primum subiectum omnis motus: sed contra. Ea que sunt vnum in principio vel subiecto remoto non sunt vnum simpliciter. Et ideo dicendum q ratio vnitatis temporis est vnitas primi motus. Et sicut per vnam mensuram mensuratam possunt multa mensurari: ita per vnum tempus mensurantur diuersi motus sicut autem inter motus est vnus qui est simplicissimus z primus ita inter euiterna est deuenire ad primum z illud habet euum quod est mensura omnium aliorum. Si queratur an per tempus celi mensurentur motus angelorum dicendum q non: vt dicit san. tho. in primo. d. 37. q. 4. ar. 3. quia motus angeli nullum habet ordinem ad motum celi. Si queratur an ipsum nunc ipsius eui differat ab euo dicit san. tho. in primo d. 19. q. 2. ar. 2. q nunc temporis differt a tempore secundum rem: quia actus ille qui mensuratur tempore differt ab eo cuius est actus secundum rem: quia mobile non est motus z secundum rationem: quia mobile non habet subastantiam de numero successiuorum: sed permanentium ipsum autem nunc temporis est mensura ipsius mobilis. Actus autem qui mensuratur euo scz ipsuz esse angeli differt realiter ab ipso: ergo ipsum euum differt realiter a nunc ipsius eui. Quedam aliquian eternitas participata sit realiter alia qua mensura distincta ab omnibus aliis z in quo est subiectiue. Item per quid mensurantur affectiones z operationes intelligentiarum dicit san. tho. 1. par. q. 10. ar. 5. ad. 1. q in affectionibus aliquibus angelorum est successio z iste mensurantur tempore: sed operatio eorum que est visio dei mensuratur eternitate participata z eorum esse naturale mensuratur euo. Et similiter eorum operatio naturalis qua angelus intelligit se secundum multos. Quidam ponunt eternitatem istam participatam esse in anima xpi sicut euum est in primo angelo: z similiter nunc eui quod non mensurat esse sed essentiam ipsius angeli.

Contra hec arguitur. Nunc temporis secundum philosophum est idem in toto tempore: ergo est totum simul quod est eternitas. Item impossibile est duas mensuras durationis esse simul: ergo frustra multiplicantur iste mensure. Antecedens patet: quia due hore non possunt esse simul. Item euum est totum simul quia secundum San. tho. non habet prius: nec posterius ergo est eternitas.

Secundo celum z angeli differunt genere: ergo non habent vnam mensuram numero que dicatur euum. Item non tandiu durauit anima mea sicut primus angelus ergo anima mea non habet durationem quam habet angelus: sed anima mea mensuratur euo: ergo habet aliud euum a primo angelo. Item dictum est q illud euum est in prima intelligentia secundum philosophum hoc est contra San. Tho. quo. 5. ar. 7. vbi probat q non est in lucifero: quia euum est quedam participatio eternitatis modo lucifer minus participat de eternitate quam angeli beati: forte dicis q lucifer habuit euum in primo instanti quando fuit bonus: sed per peccatum amisit z nunc est in secundo angelo. Contra naturalia manserunt integra. Item nunc angeli nunc essent in secundo euo. Item ponamus q omnes peccauerint absolute queritur in quo esset. z ita quidem inquirunt quis moueret celum si omnes angeli peccassent forte dicis q primus angelus nunquam habuit euum: quia licet esset bonus tamen erat peccaturus. Contra nullus priuatur aliquo propter peccatum futurum. Item euum non fundatur in gratia: quia conuenit angelo in puris naturalibus: ergo non perditur per peccatum.

Tertio arguitur q non omnia mensurentur vno euo: quia mensuratum dependet a mensura z propter hoc dictum est q non semper motus angeli mensurantur tempore nostro: sed anima celum z inferiores angeli non dependent a primo angelo: ergo non mensurantur euo q sit in eo. Item cognoscendo primum angelum z eius euum non potest cognosci quamdiu durabit iste angelus vel celum: ergo suum non est mensura aliorum. forte dicis q eum angeli habeant gradus ideo per vnuz potest alius mensurari sicut omnes colores mensurantur per primum sui generis scilicet albedinem. Dicendum q aliorum angelorum perfectio bene posset mensurari per comparationem ad primum: sed nos hic que-

rimus de mensura durationis de cuius ratione est q per eam habeatur certitudo mẽsurati q̃tum ad permanentiam ꝛ durationem modo cognoscendo naturam infimi angeli melius cognoscimus eius durationem q̃ cognoscendo supremum. Item volo q sint duo angeli supremi eque perfecti tunc queritur in quo est euum vel ponamus q nulli sint eiusterna nisi anime que sint eque perfecte tunc queritur in quo est euum.

¶ Quarto arguitur q nunc eui sit euum: quia in duratione indiuisibili non sunt partes: ergo in tali duratione idem sunt duratio ꝛ nunc illius durationis: quia duratio ꝛ nunc durationis non possunt differre realiter nisi sicut indiuisibile ꝛ extensum. Item mensurant idem: ergo sunt idem. Forte dicis per S. T. in. 1. d. 19. 2. q euum mensurat esse angeli nũc autem ipsius mensurat essentiã. Contra euũ mensurat substantiam angeli ꝛ celi: ergo non mensurat tantũ existentiam. Antecedẽs est San. Tho. 1. par. q. 10. ar. 6. ad. 2. Itẽ opus. 36 ca. 3. dicit q nunc eui est instãs permanens. Item dictum est q nunc temporis mẽsurat substantiam mobilis. Contra vel mensurat essentiam mobilis q̃tum ad esse existentie ꝛ hoc non: quia sic mensuratur euo. Item mutatum esse mensuratur nunc tẽporis: ergo ipsum non est mẽsura ipsi⁹ mobilis: quia hec mensurata sunt alterius rationis: ergo ꝛ eorum mensure.

¶ Quinto duratio intelligentie scd̃m ari. est infinita: ergo non mensuratur euo: vnde San. Tho. dicit q totus motus non mensuratur: quia est infinitus. Item arguitur q esse rei generabilis ꝛ corruptibilis non mensurat tempore: quia temp⁹ est mensura successiuorum: sed in existentia rei non est successio nec prius ꝛ posterius. Item esse rei generabilis mẽsuratur per nunc temporis: quia ipsum nunc respicit illd̃ quod est in se indiuisibile: sed ita est de esse rei corruptibilis ꝛ ideo herue⁹ dicit q mensurat instanti. Cõtra ergo herue⁹ non vixit nec habuit esse nisi per instãs ꝛ ita arguitur de primo mobili.

¶ Sexto visio beatifica angeli mensuratur eternitate participata: ergo et angelus tenet consequentia: q2 accidens non est perfectionis durationis q̃ subiectũ forte q eternitas participata est euuz: quia omnes eui conditiones sibi conueniunt hoc videt ꝯtra scd̃m tho. p2ia par. q. 10. ar. 5. 1.

¶ Item pena dampnatorũ non mensuratur eternitate participata nec operatio naturalis angeli nec etiam angelus: ergo nec etiaz sua beatitudo. Itez substantia angeli subijcitur transmutationi: ergo non mensuratur per nunc eui. Forte dicis q non subijcit corruptioni licet possit velle ꝛ nolle: ergo etiaz celuz vt est sub motu mensurat euo. quod est falsuz: q2 mẽsuratur tempore vt sic.

¶ Septimo arguitur q nunq̃ motus angeli mensuratur alio tempore q̃ tempore nostro: q2 successio q̃ est in intellectionibus nostris mẽsurat tẽpore firmamenti licet non dependeat ab eo. Itez tempus ipsi⁹ angeli vel est in suo intellectu vel in sua potestate vł in qua potentia si ꝓmũ: ergo est intellectio vel volitio. Item quilibet angelus habet suum tempus vel non. Si primum: ergo motus vnius angeli non poterit dici velocior alio neq3 simul cum alio: quia non est in eodem tempore.

¶ Octauo arguit q in euo sit successio. Illud quod potest deficere ab esse non habet simul suuz totũ esse (quod eniz ab esse deficit non habet totuz esse quod habere potuit) quia potuit plus esse: sed angelus cuius mensura est euum potest deficere ab esse per substrationem influentie diuine: ergo nõ habet simul suũ totum esse: sed euuz est mensura esse angeli: ergo ꝛc. Item si in euo non est successio idem est angelũ fore ꝛ fuisse: sed deus non potest facere angelũ non fuisse ergo non posset ipsum facere non fore hoc autem est falsum ergo ꝛc. Item in eodem instanti non possunt contradictoria verificari de eodem sed si totum esse angeli esset simul mensurarec vno instanti: ergo de angelo non possunt contradictoria verificari hoc autem falsum est: ergo ꝛc. Item vnum euum potest succedere alteri vt si suprem⁹ angel⁹ corrũpat ꝛ postea alius nobilior producatur.

¶ Nono vel euũ est substantia vel accidens si scd̃m queritur in quo predicamento accidentis si dicas q est quantitas: quia omnis mẽsura est de genere quãtitatis. Contra omnis quantitas est diuisibilis ꝛ cõtinetur sub aliqua specie quantitatis: sed euum non est diuisibile ergo. Item angelus non est quantus ꝛ tamen habet in se euum. ergo euum non est quantitas. Item vel euũ est in intellectu angeli vel in eius voluntate. Forte dicis q euum non est aliud q̃ esse existentie ipsius angeli. Contra sequeretur q adhuc in lucifero esset euum: q2 adhuc habet suũ esse. Itez que res erit nunc ipsi⁹ eui scd̃m tenentem. Capreolũ Sã. Tho. dicit q est accidẽs primi euiterni opus. 36. c. 3. Item idem non mensurat se sed esse angeli mensuratur euo: ergo euum non est esse angeli forte dicis q euum est de predicamento quando. Sed cõtra predicamentũ quando dicit relationem ꝛ nõ ens absolutum: sed euum est quid absolutum alias queritur de suo correlatiuo. Item in predicamẽto q̃n sunt diuerse species scd̃m quas aliquid dicit fuisse ꝛ fore sed non ita est in euo,

¶ Decimo arguit q nũc eternitatis nõ est eternitas quia nunc est causa eternitatis vel saltem ipse deus est actor eius: ergo ipsum nunc eternitatis non est nisi ab eternitate ergo eternitas est euum. Item creatio angelorum mensuratur instanti temporis nostri ergo ꝛ ipsi angeli. Antecedẽs patet: quia angeli fuerunt creati in principio sc3 temporis nostri ꝛ similiter euum eorum: ergo ipsum euum mensuratur instanti nostri temporis.

¶ Ad primũ dicẽdũ scd̃m. s. t. q l3 sint idẽ scd̃3 substãtiã tñ est aliud ꝛ aliud scd̃m rõnem. Ad aliud negatur antecedens de mensuris diuerso2 gñm. Ad aliud patet ex dictis.

¶ Ad secũdũ dicit San. Tho. p̃ma par. ꝛ in. 2. d. 2. q. 1. ar. 2. scd̃m q spiritualia ꝛ corporalia quo ad permanẽtiam possunt esse simul. Ad aliud negat consequentia: quia idẽ est tẽpus omniũ temporaliũ ꝛ tamẽ vnũ durat diuti⁹ q̃ aliud. Sic dico de euo: q2 euũ vel est mensura vnius coexistit maiori tempori q̃ vt est mensura alterius. Sed contra ponam⁹ q nullũ sit tẽp⁹ quõ tunc vna anima dicit diuti⁹ durasse q̃ alia de hoc dicet ad octauũ. Ad aliud dicit sanct⁹ tho. quo. ibi allegato q ex ignorantia lingue grece prouenit q communiter apud multos euum ab eternitate distinguit ac si distingueret antropos ab homine quod enim in greco dicit euuz in latino dicit eternitas. Sed q2 nominibus vtendum est vt plures sic vtrumq3 distinguemus adinuicem euũ nichil aliud erit q̃ eternitas participata. Quis vero id quod de-

citur per essentiam semper est mensura ipsius quod dicitur per participationem: ideo potest dici ꝙ prima mensura omnium euiternorum est ipsa dei eternitas sicut dei substantia est mensura omnis substantie vt dicit commentator. xi. methaphisice. S. tamē loquamur de mensura non analoga sed adequata et homogenea sic dicimus ꝙ angeli mensurantur euo non solum quantum ad eorum substantiam: sed etiam quantū ad eorum propriam operationem secundum San. Tho. quo. 5. ar. 7 et quia supremus angelus non est simplicissimus quantum ad operationem: quia per suam operationem est aduersus ab vno primo et cōuersus ad inferiora ideo in lucifero non est euum Sed contra hec propria operatio angeli nō est euiterna: ergo non mensuratur euo dicendum ꝙ dilectio naturalis in angelo etiam damnato semper manet. Sed contra ergo in ipso manet euum. Forte dicis ꝙ non propter peccatum ratione cuius de supremo factus est vltimus Sed contra tunc in anima christi esset euum quia anima christi est summa quantum ad gratiam dicēdum ꝙ hoc non sufficit: quia euum fundatur in summa natura non deprauata Quidam dicunt ꝙ fundatur in gratia. Sed contra superior angelus non mēsurat esse naturale aliorum per gratiam.

¶ Item tunc euum esset eternitas participata que mensurat actum beatificum. Si dicatur ponamus ꝙ sint infiniti angeli boni et nullus sit primus queritur tunc vbi esset euum dicendum ꝙ casus est impossibilis.

¶ Ad tertium dicit San. Tho. in. 2. dis. 2. q. 1. ar. 2. ad 3 et 4 ꝙ quamuis vnus angelus non sit causa alterius est tamen simplicior altero et hoc sufficit ad rationem mensure vnde cognoscendo naturam supremi angeli facile possumus cognoscere omnes angelos esse incorruptibiles: quia sunt similis nature nec est possibile duos angelos esse equales. Sed dices omnes angeli sunt eterni: ergo omnes angeli mensurantur eternitate. Item angeli mensurātur eternitate: ergo non mensurantur euo: dicendum ꝙ eternitas et euum sunt idem. Nec valet prima consequentia san. tho. prima parte. q. 10. ar. 3. sed ponamus ꝙ angelus solum duret per instans et sua beatitudo vel esse beatū tunc ista mensuratur euo et eternitate participata et pono nullum tempus esse videt ꝙ sic licet ibi nō esset extensio durationis: sed contra nil mensuratur nisi quantum: ergo oportet ꝙ esse angeli extendatur. ans patet quia indiuisibile vt punctum non mensuratur dic ꝙ nō est simile. Sed queritur an hominem esse animal et alie veritates eterne et necessarie mensurentur eternitate vel non sicut angeli dicit san. tho. ibidē ad tertium ꝙ iste veritates eterne sunt in itellectu dei et ideo mensurantur eternitate.

¶ Ad quartum negatur consequentia propter mensurata que sunt diuersa. Et ad replicam dicit ꝙ euū non mensurat substantiam absolute nisi quantum ad suam existentiam. Sed tunc queritur cum substantia et existentia angeli equaliter durent quare dicit ꝙ euū mensurat existentiam et nunc eui essentiam dicendum quia ab essentia est esse et ita euum videt esse a nunc ipsius eui sicut tempus est ex fluxu instantis. Herueus tamen dicit in primo. d. 19 q. 2. in primo puncto ꝙ nullus bene sentiens ponit ꝙ nunc sit causa tēporis eui rem loquendo: quia causa efficiens temporis est illud quod est causa motus et causa subiectiue est mobile. Causam autem formalem non habet sicut nec aliqua forma secūdum rem loquendo secūdum san. tho. 1 par. q. 75. ar. 5. 3 Si ergo queratur quid constituit rationem temporis dicendum ꝙ esse quantitatē continuam successiuam.

¶ Ad quintum negatur consequentia. vel dicitur ꝙ angelus est infinitus sic ꝙ sua duratio non finit tempore: sed euo prima par. q. 10. ar. 5. 4 Ad aliud dicit ꝙ rōne motus esse corruptibilium subiicitur tempori secūdum san. tho. in primo. d 19. q. 2. ar. 1. 4.

¶ Ad sextum patet ex dictis dico enim ꝙ angelus aliquomodo mutatur nō visio beatifica. Et ideo mēsuratur eternitate participata in pena autem damnatorum est successio. Et ideo non mensuratur eternitate. Sed contra in pena eorum essentiali nulla est successio de hoc alias. Si dicatur licet visio beatifica nō est subiectū mutationi tamen iungit transmutabilitat ergo mensurat euo. Non sequit.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ ratione fantasmatis secūdum operatio nostri intellectus habet tempus. 1. par. q. 85 ar. 5. ad secūdum. Secūdo dicit ꝙ quilibet angelus potest habere suū tempus: sed de hoc in octauo san. tho. in primo dis. 8. q. 3. ar. 3. 5 4.

¶ Ad octauum negatur maior per extrinsecū licet non desinat per intrinsecum et cum probatur: quia quod desinit esse nō habet totū esse quod habere potuit dicendum ꝙ plus essendo non habuisset aliud et aliud esse nec in parte nec in toto quod autem euum non habeat successionem patet: quia in omni successione aliquid amittit: sed supremus angelus non continue mutat nec suū esse quod mensuratur per euū ergo in suo euo nō est prius et posterius. Ad aliud dicitur ꝙ in angelo secundum se nō est fuisse et fore. sed solum quo ad coexistentiam ad tempus. Et quia ad preteritū non ē potentia ideo deus non potest facere quin angelus coexisterit tēpori preterito et quin fuerit vt San. tho. primus par. q. 10. ar. 5. 3. dicit ꝙ esse angeli subest diuine potentie absolute considerando: patet pōt deus facere ꝙ esse angeli sit futurum et potest facere dum est ꝙ nō sit idem habetur in secūdo. d 2. q. 1. ar. 1. 7. et quodlibet 10. ar. 4. 1 vbi concedit ꝙ deus potest facere angelū non esse. Sed contra ponamus per casum ꝙ nunquam tēpus fuerit tunc adhuc verū est dicere angelū fuisse vnde Grego. nazansenus dicit angelos fuisse ante mundum vt dicit San. Tho. prima par. q. 61. ar. 3. Et ita argueretur ꝙ in deo sit fuisse et fore. Item ista est vera absolute deus est hodie et angelus est in hac die: ergo mensuratur ista die forte dicis ꝙ deus dicit esse hodie: quia coexistit hodierno tempori. Cōtra tūc sicut dicit phi. celū esset in grano milii: quia est quando granū milii et per idem arguit ꝙ sortes mensurat instanti: quia sor. est in hoc instanti alias sortes nunquam inciperet exponitur enim sic sortes est ī istanti et ante illud non fuit etc. Dicendū ꝙ si nunquam fuisset nec foret tempus tūc in angelo non est fuisse nisi forte per tempus ymaginariū vel in suis operationibus. Ad aliud dicit ꝙ duo contradictoria possunt coexistere vni euo vel vni nunc ipsius eui tamen non mensurat ipso sed tunc queritur an creatio angeli mensuratur per nūc eui et similiter sua ānichilatio si a deo postea annichilleretur et similiter queritur an vna eius operatio mensuretur tempore vel per nunc dicendum ad primum ꝙ creatio rerum mensuratur instanti temporis discreti et per hoc patet si ponamus ꝙ nullum tēpus sit an deus potest creare vnum angelum post alium et in quo erit ista successio an in euo dicendum

q non San. Tho. in. 2. dis. 12 ar. 5. ad 3. dicit q prima rerum creatio tempore mensurabatur: quia fieri ipsius temporis non pōt mensurari instanti: quia tēpus fit quando est successiue San. Tho. in. 2. dis. 1. q. 1. ar. 6. 4. vbi etiam dicit q tempus non mensuratur tempore nisi sicut aliquando vna linea per aliam San. Tho de potētia. q 3. ar 17. 12. z opu. 9 ar. 10. 2. loquendo de doctrina petri de tarantasia dicit q rerum creatio non mensurabatur instanti temporis continui. Alii dicunt q angeli creatio mēsuratur instanti temporis discreti capre. in 2. dicit enim San. Tho omnem creationem esse in instanti: ergo nō est in tempore. Item creatio non est motus nec habet prius z posterius: ergo non mēsuratur tempore. S. Tho 3 genti li 2. c 19 dicit q basilius tenet omnia esse creata in instanti quod est principium temporis Sed contra. 1 parte. q. 46. ar 3. ad 1 dicitur q res non dicuntur in principio temporis esse create quasi principium temporis sit mensura creationis: sed q simul cum tempore celum z terra creata sunt Ad aliud dicitur q vna operatio momentanea angeli mēsuratur aliquo indiuisibili vel instanti tēporis discreti quod potest coexistere magne parti temporis nostri secundū San Tho. opus 36 c 1 z 4. Sed queritur an successio operationū in volūtate angeli z in intellectu mensuretur eo tempore z eodem instanti potest dici q non z sic in eodem erunt plura tempora discreta secundum successionem diuersarum operationum alterius generis.

¶ Ad nonum videtur ßm cap. z multos q euum sit esse angeli: quia San Tho dicit. 1 par. q 10 ar. 6. q esse omnium euiternorum mensuratur esse primi euiterni: ergo esse primi euiterni est euum: sed negatur consequentia: quia omnes motus mensurantur per primum motum quod tamen non est tempus San. Tho. opus 36. c 1 dicit q indiuisibilia que mensurant ea que sunt in angelis non pertinēt ad genus q̄titatis pōt ergo dici q ipsum nunc est in predicamento quādo z similiter euum saltem reductiue Et in hoc predicamento etiā potest poni tempus repertum in angelis quod nec est dies nec est hora vnde quidam dicunt q tempus discretum est oratio.

¶ Ad decimum dicitur q ibi non est causalitas realis: sed secundum modum intelligendi tempus autē dicitur esse ab euo non effectiue sed exemplariter secundum q perfectiora sunt exemplaria inferiorum. San Tho in. 2 d 2. q 1 ar. 2. 2. Sed adhuc contra predicta instatur San. Tho. in. 2. d. 2 in expositione textus. dicit q esse angli mēsuratur seculo: ergo non mensuratur euo. Item ibidem. q. 1. ar. 1. 4. dicit q visio rerum in verbo mensuratur euo: z idem habetur quo. 10 ar. 4. z tamen in 4. sen. d 49. q 1. ar 2. q. 3. dicit q non potest mensurari euo: quia excedit naturalem potentiam Item habetur opus. 36. c 4. vbi dicit q euo nulla actio mensuratur. Et ideo quidem dicunt q actio naturalis angeli non mensuratur euo: quia potest interrumpi q̄iuz ad exercitiū. Sed de hoc nihil pro nunc determino dicendum q aliquādo euum capitur generaliter pro eternitate participata aliquando vero specialiter pro mensura esse naturalis angli z tunc realiter distinguitur ab alia eternitate participata.

¶ Explicit quartus phisicorum.

¶ Sequitur quintus phisicorum. Transmutatur omē.

¶ Circa hunc textum queruntur quinq;. Primo an ad substantiam z relationem sit per se motus. Secundo an tantum ad tria predicamenta est per se motus. Tertio an distincta specie possint continuari. Quarto an ad vnitatem motus requiratur vnitas mobilis et vnitas termini ad quem. Quinto an motus contrariatur motui.

Ad primum sic proceditur. Videtur q ad substantiam z relationem sit per se motus. quia. 3. phi. dictum est generationem esse motum cum sit actus generabilis inq̄tum generabile. Itē quando sortes fuit albus tunc per dealbationē sortes acquirit sibi similitudinē: ergo ad relationem est per se motus. Sed contra est phūs.

¶ Respondeo dicendum q hic consequenter phi. incipit diuidere motū in suas partes subiectiuas postq̄ determinauit de ipso in cōi. Ad diuidendum autē motum in suas species sciendum q tripliciter cōtingit aliquid moueri primo per accidens z sic musicus ambulat vel sanatur 2. per alterum z gratia partis: z sic corpus sanatur quia oculus sanatur. 3 per se primo z sic alterabile alteratur. z eodem modo dicendū est q tripliciter aliquid mouet. Exemplum triplex vt musicus edificat hō percutit z medicus sanat. Motus per accidens vel mutatio per accidens non est diuidenda in suas partes subiectiuas: quia quod est per accidens in infinitum variari potest, motus autē per se debet diuidi in suas species: quia non est in oībus indifferenter: sed inter contraria quo ad motum successiuum vel inter contradictoria q̄tum ad generationem z corruptionem. Sed nonne motus est in qualitatibus mediis dicendum q medium comparatū ad vnū extremū cōtrariatur alteri propter conuenientiā quā habet cū illo extremo.

¶ Notandum preterea q ad motuz quinq; requiruntur scz mouens mobile tempus z terminus a quo et terminus ad quem. Illud autem q mouetur distinguitur a termino ad quem vt quando lignum mutatur de frigido in calidum tunc motus calefactionis est in ligno tanq̄ in subiecto z non in aliquo terminorum: quia motus siue mutatio, non est in specie hoc ē in forma scdm quaz fit motus: sed est in subiecto qd mouetur forma enim non proprie existit nec sibi cōuenit esse nisi tanq̄ quo ergo forma non mouetur. San Tho. de veri. q 1. ar. 6. dicit dupliciter aliquid mutatur: scilicet subiectiue alio mō: quia est illud quo fit mutatio z sic albedo mutatur.

¶ Notandum preterea ad cognoscendum species motus q omnis mutatio fit ex quodā in quodā z inter duos terminos z hoc quadrupliciter: primo de subiecto in subiectum id est de termino affirmato ad terminum affirmatum: secundo de subiecto in non subiectum: tertio de non subiecto in subiectuz: quarto de non subiecto in non subiectum. Et si queratur an materia dicatur subiectum. Dicendum q nō: quia sicut dicit San Tho. lec 2 per subiectum hic intelligimus aliquid ens actu modo materia prima est ens in potentia tantum ideo generatio non fit de subiecto in subiectum. Sed notandum q duplex est generatio quedā est simplex q̄ aliqd simplr gnatur: vt qn sortes fit. Alia est scdm quid vt qn sortes fit albus.

¶ Conclusio prima nulla est mutatio per se ex non subiecto in non subiectum:sed bene per accidens primum patet:quia omnis mutatio est inter contraria vel contradictoria:ergo semper oportet alterum extremorum esse positiuum z alteri oppositum:sed duo predicti termini nō opponunt:secūdum prī:q2 qñ ex albo fit nigrum tunc per accidēs ex nō nigro fit non album.Ex hoc sequit q tm̄ sunt tria genera mutationis per se quia quartum membrum superius factum nō est mutatio per se.

¶ Secunda conclusio generatio non est motus probat philosophus duabus rationibus:prima quia qd simpliciter non est nō potest moueri:sed quod generatur simpliciter est non ens:ergo non mouetur. Ad manifestationē autem prime propositionis dicit philo.q non ens dicit tripliciter:primo secūdum cōpositionem vt falsum.secundo ens in potētia:tertio modo non ens secundū quid z sic albū dicit non ens quia est non nigrum z solū istud non ens potest moueri per accidēs:quia est in subiecto quod mouetur. Sed nonne ex non ente fit aliquid per se dicit Sā. Tho.q sic nichilomin⁹ tamen illud quod fit simpliciter non est. Secundo omne quod mouetur est in loco:sed quod generatur non est in loco:quia nō est igitur.Maior patet quia motus localis est prim⁹:ergo omne quod mouetur:mouet secūdū locum ex quo sequitur q corruptio simpliciter non est motus:q2 motus contrariatur motui. Secundo sequit q sola mutatio de subiecto in subiectū est proprie motus. Tertio sequitur q motus non est per se in predicamento substantie. Unde motū esse per se in aliquo predicamento nichil aliud est q̄ formam illius predicamenti acquiri in aliquo subiecto per motum cuius est per se terminus:quia motus est actus imperfectus cui⁹ perfectio est terminus eius ad quem vnde motus ratione sui termini est in predicamento licet ergo per motū albefactionis acquirat similitudo tamen ad similitudinē nō est per se motus:q2 non est per se terminus albefactionis.

¶ Notandum preterea ad hoc q in aliquo predicamento sit per se motus oportet q ibi reperiantur forme contrarie:quia motus est flux⁹ continuus de vna forma contraria ad aliam secundum intēsionē vni⁹ z remissionem alterius.Et ideo motus nō est in genere substantie:quia substantie nichil est contrarium. Sed hic mouet San.Tho dubium quia secundum philosophum secundo de generatione ignis est contrarius aque z primo libro de celo dicitur q celū non est generabile:q2 non habet contrariū:ergo substantia generabilis habet contrarium. Respondet alexāder q substantia contrariatur alteri secundū formā z non secundū subiectū:sed tunc in substantia posset esse motus.Alij dicunt q ignis contrariat aque secūdū qualitates actiuas z passiuas tantum. Sed contra proprie passiōes causantur ex principijs subiecti ergo si qualitates contrariant principia contrariabuntur:scilicet materia z forma:quia contrariorum sunt cōtrarie cause. Item 10.methaphisice probat q omne genus diuiditur per contrarias differentias differentie autem sumuntur a formis:ergo in formis substantialibus est contrarietas. Dicendum q ibi est aliquomodo contrarietas secundum q vna differentia excludit aliam vel excellit eam:sed hoc non sufficit ad motum sed preter hoc requiritur q ille forme que sunt contrarie maxime distent z q ab vno veniatur in aliud per media per motum continuum secundum intensionem vnius forme z remissionem alteri⁹ z manifestum est q hoc est in substantia. Si dicat in quantitate z in loco non reperitur maxima distantia dicendū q in specie animalis est dabilis minima quātitas et aliqua maxima ad quā terminat mot⁹ augmenti z ita dicat de loco respectu motus localis.

¶ Tertia conclusio in ad aliqd non est per se motus patet quia relatio potest reperiri in aliquo non mutato de nouo:sed mutato altero vt german⁹ fit similis iohanni per hoc q iohannes fit alb⁹ sicut est germanus Sed queritur quomodo est possibile q germanus nunc habet similitudinē quam prius nō habuit z tamen non est mutatus. Respondet Sanct⁹ Tho.le.3.q si aliquis per suam mutationem efficitur michi equalis me non mutato ista equalitas primo erat in me quodammodo sicut in sua radice ex q̄ habet esse reale ex hoc em̄ q habeo talem q̄titatem competit mihi q sim equalis omnibus his que habent eandem q̄titatem. Cum ergo aliquid de nouo accipit illam q̄titatem ista communia radix equalitatis determinatur ad istum z ideo nihil aduenit michi de nouo per hoc q ego incipio esse alteri equalis hec ille. Sed contra aduenit sibi relatio dicendum q ille qui prius fuit pater nato secundo filio per primam paternitatem refertur ad istum:sed ponamus q non fuerit pater nonne tunc aduenit sibi aliquid reale.

¶ Contra predicta arguitur probando q motus siue mutatio sit subiectiue in specie vel in forma secūdum quam fit motus:quia motus est fluxus quidam sed fluxus est in forma fluente:ergo motus est subiectiue in forma vel in specie. Item motus est subiectiue in eo quod mouetur:sed forma est id quod mouet quia est id quod continue variatur de esse in perfecto ad esse perfectum:ergo motus est subiectiue in forma secūdum quam fit motus.

¶ Secundo arguitur q non sola mutatio que est de subiecto in subiectum sit motus proprie dictus:quia in omni motu debet manere idē subiectū sub vtroque terminorum:alias motus non esset vnus.Et si semper maneat idem subiectum sequitur q talis motus non est de subiecto in subiectum:z per consequens mutatio de subiecto in subiectum non est motus. Item sicut se habet subiectum ad subiectum ita non subiectum ad non subiectum ergo si sit mot⁹ de subiecto in subiectum erit motus de non subiecto in non subiectum:ergo non sola mutatio de subiecto in subiectum erit motus.

¶ Tertio arguitur q in substantia z ad aliquid sit per se motus:quia forma substantialis prius inducitur in vna parte materie q̄ in alia:quia non est possibile materiam secundum q̄libet sui partem subijci equaliter virtuti agentis:ergo generatio est mutatio successiua z ita est motus. Item forma substantialis est intensibilis:ergo acquisibilis per motū:antecedens patet:quia vn⁹ ignis est calidior alio:ergo oportet in forma a qua est calor esse diuersitatē. si dicas q hoc prouenit a contrario impediente. Contra secluso impedimento vnus ignis est calidior:sed maior si dicas q calor non est a forma ignis:sed se habet tm̄ passiue. Contra omnis potentia passiua est potentia contradictionis. 9.metha.ergo ignis posset esse frigidus Item omne quod mutatur partim est in termino a quo z partē in termino ad quem sexto

phisi. z hoc est verum in quattuor generibus: ergo
forma substantialis non introducit tota simul z no-
ta q illa propositio non intelligitur de partibus mo-
bilis: quia per eas vult probare q mobile habet par-
tes z sic peteret principium. Item per dealbefactio-
nem fit aliquis similis sed dealbefactio est motus z
similitudo est relatio: ergo per motum acquiritur
relatio in aliquo et per consequẽs in ad aliqd est mot⁹.

¶ Quarto arguitur q relatio nõ possit de nouo ali-
cui attribui nisi transmutatione facta in ipso: q2 sicut
est de qualitate sic videtur esse de relatione: sed qua-
litas nõ potest alicui attribui de nouo nisi facta trã-
mutatione in ipso igitur. Item nullum ens reale po-
test alicui attribui nisi transmutatione facta in eo in
hoc enim videntur differre entia rationis z entia rea-
lia: quia entia rationis scz conceptus intellectus pos-
sunt attribui aliquibus nulla transmutatione facta
in ipsis vt lapis potest esse intellectus nulla transmu-
tatione facta in lapide. Sed entis realia nõ possunt
attribui aliquibus nisi transmutatione facta in ipsis.
Relatio autem est ens reale ergo z c. Item omne qd
aliter se habet nunc q̃ prius videtur esse transmuta-
tum hec videt manifesta in 6. ph⁹. Sed omne illud
quod nunc refertur aliqua relatione reali z prius nõ
referebatur se habet aliter nunc q̃ prius si enim pe-
nitus z eodem modo se haberet nunc vt prius: tunc
sicut prius non erat relatum sic nunc non est relatum
et sic esset relatum et non relatum quod est impos-
sibile ergo.

¶ Quinto vel relatio distinguitur a fundamento
vel non si secundum: ergo ad relationẽ est per se mo-
tus quia ad fundamentum relationis scz ad calidita-
tem est per se motus: ergo z ad ipsam relationem.
Item albedo potest esse sine similitudine: ergo non
est idem realiter cum relatione similitudinis: q2 nulla
videtur esse potior via ad probandum aliqua distin-
gui z per hanc viam philosophus probat materiam
non esse formam z locum distingui a locato: quia lo-
cus manet recedente locato. Item nisi vnio materie
ad formam dicẽt aliquid preter materiam z formam
sequeretur q anima separata z materia essent vnita.
Item nisi approximatio diceret aliquid preter ignẽ
sequeretur q preter ignem nõ requireretur approxi-
matio ad hoc q ageret. Item similitudo z dissimili-
tudo distinguunt specie: ergo non sunt albedo in qua
fundantur. Item relatio z fundamentũ differunt ge-
nere: ergo specie z numero z phũs in ca. de ad aliqd
excludit substantiam a diffinitione eius. Forte dicis
q relatio realis distinguitur realiter a suo fundamẽ-
to z a subiecto. Contra tunc esset processus in infinit-
tum: quia si similitudo differt a subiecto per relatio-
nem z iterum illa relatio differt a subiecto per relatio-
nem aliam. Forte dicis q non: quia secundum auicẽ-
nam vna relatio non fundatur super aliam. Contra
proportionalitas est relatio realis z fundatur in pro-
portione est enim proportio proportionum. Item
San Tho. dicit q vltima predicamenta fundantur
super relationes. Item ad hoc q inter aliqua sit re-
latio realis secundum San. Tho. prima parte q 13.
arti 7. oportet q sint eiusdem ordinis z q. 28 ar. 1.
sed ordo est relatio: ergo omnis relatio realis presup-
ponit aliã relationẽ realẽ z sic in infinitum.

¶ Sexto arguitur ad idem si relatio distingueretur
a suo fundamento capiatur: ergo creatio z arguitur
sic illa terminatur ad substantiam: ergo est substãtia
Item deus sine tali accidente põt ꝓducere creaturã
per suam omnipotentiam.

¶ Septimo si relatio distingueretur a fundamento
capio ergo duas dissimilitudines inter sor. z plato-
nem iste due relationes sunt eiusdem speciei: ergo sunt
similes: ergo per eas vnus non est dissimilis alteri.
Itẽ quero in quo est subiectiue proportio dupla duo-
rum lapidum si in duobus lapidibus: ergo idem acci-
dens esset in duobus subiectis parisius z rome.
Forte dicis q vna pars est in vna parte: quia medie-
tas proportionis duple est in vno lapide z habet pro-
portionem subduplam ad totum. Contra proportio
dupla est totum homogeneum: ergo quelibet pars
eius est proportio dupla. Item tunc proportio du-
pla esset proportio subdupla: quia proportio dupla
duorum lapidum est subdupla ad proportionem duo-
rum lapidum sed contra iste proportiones sunt di-
uersarum specierum: ergo vna non dicitur de alia.
Item ponamus q deus creet sortem per vltimum
instans non esse tunc queritur in quo instãti erit illa
relatio non nunc: quia subiectum suum non est nec in
aliquo instante post hoc: quia quocunq dato illud
est mediatum huic et sic ante illud sortes iam fuit
creatus.

¶ Octauo secludatur relatio idẽtitatis specifice a
sor. vel ergo est eiusdem speciei cum platone vel non.
Forte negas casum. Contra quando adam fuit sol⁹
tunc non habuit idẽtitatem specificam. Item secun-
dum philosophum septimo metha. substantia prece-
dit accidens cognitione/diffinitione/z tempore pre-
cedere autem tempore dicitur quia nõ implicat sub-
stantiam esse sine accidente. Item sit albedo sor. dif-
formis z albedo platonis vniformis tunc quero vel
similitudo sor. ad platonem que in toto est eque intẽ-
sa z tunc sequitur q quelibet pars sor. est eque simi-
lis platoni sicut alia si non ergo idem accidens est
magis z minus intensum. Item fiat sortes magis
dissimilis platoni z minus dissimilis ciceroni tunc se-
quitur idem accidens scz eandem similitudinem in-
tendi z remitti vt si sor. sit albus vt quattuor z plato
incipiat perdere albedinem cicero vero fiat albus
vt quattuor. Item arguitur de approximatione si sit
vna relatio que sit in toto: ergo omnes partes agen-
tis sunt eque propinque passo. Si dicas q quelibet
pars habet suam approximationem sequitur q erũt
infinite relationes sicut sunt infinite partes.

¶ Ad primum dicendum negando minorem: quia
fluxus est in subiecto cũ realiter sit ipsa forma. Sed
contra generatio mensuratur instanti non autem for-
ma rei corruptibilis ymo supradictum est q mensura-
tur tempore. Item phũs hic. T. C. 5. dicit q albedo
non est motus: quia aliquit sequeretur q motus esset
terminus motus. Ad primum dicitur q non: sequit
quia idem esse hominis z anime z tamen esse anime
mensuratur euo esse autem hominis mensurat tem-
pore vt sic secundum San. Tho. in. 4. d. 17. q. 2. ar.
z q. 3. 3. Licet esse hominem sit in instanti. Ad aliud
dictum est supra. Deinde dicitur q esse non est ipsi⁹
forme tan q̃ quod est z ideo forma non variatur: sed
subiectum per formam. Si dicatur quando aliqua
sunt eadem essentialiter si vnum accipit esse per mo-
tum z alterum: si ergo mot⁹ z forma sint idem sequit q
motus accipit esse per motũ dicendũ q motus z for-
ma sunt idem materialiter.

¶ Ad secundum. Negatur sequela: quia licet subie-

ctum sit idem tamen aliter se habet. Ad aliud dicitur quod est dissimilitudo quia non subiecta dicunt duas negationes que non opponuntur sed subiectū sub vna dispositione habet oppositionem ad subiectum aliter dispositum.

Ad tertium dicitur quod quelibet generatio substātie fit in instanti alias essent motus. s t de po. q 3 artic. 9. ad 9. ⁊ articulo. 12. ⁊ q̄ nō an cor generet prius tempore ibidem. ar. 8. ad. .o. si dicas. 3 phisi. philosophus dicit generationem esse motum dico q̄ capit motum pro mutatione vsq; ad quintum phisicorum. Contra in principio huius dicit quod omnis motus est in tempore nec adhuc dixit motū dices quod postea satz declarat quomodo accipiat ad alia patet in corpore. Ad aliud dictum est supra. Sed contra si res generatur in instanti ergo illud quod generatur est quod est contra philosophum. Forte dicis id qđ generatur nō est. Contra hoc modo generatio est alteratio ergo est motus. Item si alteratio fit successiue ergo ⁊ ītroductio forme substantialis quia introductio forme substantialis sequitur sufficientem alteratione. Item per argumenta phi probaretur quod generatio non est mutatio quia quod generatur non est ergo non mutatur. Item quod mutatur est in loco ⁊ mouetur localiter. Forte dicis qđ non quia terra mutatur per alterationem ⁊ tamē nō mouetur localiter. Contra motus localis precedit omnes alios ergo secundum phm̄ hic quod alteratur mouetur localiter. Forte dicis q̄ philosophus per illud quod generatur intelligit materiam. Contra materia est et est in loco saltē per accidens ⁊ tamen philosophus dicit qđ illud quod generatur non est nec est in loco. Item primo phi dicitur quod materia est ingenerabilis sed dices qđ generatur subiectiue quia materia subiectum est generationis ergo est subiectum motus ergo mouetur probatur consequentia quia phūs. 3. phisi. dicit generationem esse motum ⁊ in post p̄dicamentis dicit q̄ motus sex sūt species. Item agens naturale prius agit in propinquum quam in distans ergo in corruptione est successio vt patet per experientiam quando domus comburitur vel ciuitas. Itē si forti successiue abscindentur digiti. Item cor vltimum moritur in homine vt dicit sanctus thomas. Item generatio non est creatio ergo est mutatio de subiecto in subiectum ergo est motus proprie dictus. Ad primum dicitur quod subiectum generationis est materia que est non ens vt supra est expositum. Quidam dicunt qđ in generatione est successio per accidens scilicet ratione alterationis tamen propter hoc non sequitur quod sit motus capiendo proprie motum. Aliter dicitur qđ omnis generatio fit in instanti si sit generatio entis p se subsistentis. Non inconuenit tamen quod vna generatio sequatur aliam ⁊ q̄ plures generationes sibinuicem succedant per instantia. Minimuz enim naturale generatur in instanti ⁊ ita est ibi successio per instantia ⁊ non per tempus continuum. Et per hoc patet ad alia ⁊ ex corpore articuli sed contra licet minimum naturale generetur in instanti tamen hoc est quia non potest esse per se secus autem est de aliis partibus aduenientibus ⁊ vnitas illi. Itē quādo producitur minim⁹ calor vl' agēs illum p̄ducit q̄ci to applicat vel per tēpus disponit aliud inducēdo.

Ad quartum dicitur quod multe relationes sunt rationis tantum ⁊ tales adueniunt sine mutatione subiecti. Secundo dicitur quod acquisitio relationis non est phisica mutatio vel dicitur vt supradictum est quod aliquis fit similis alteri qui tamen nichil acqrit quia prius fuit similis aliis ⁊ nunc per eandem similitudinem est similis isti. Simplicius super predicamenta dicit quod relatio nō est forma ad se sz ad alterum ⁊ ideo si mutari dicatur solum aliud quod aliter se habet ad se tunc non est mutatio in ad aliquid vel dicitur q̄ licet ī ad aliquid sit mutatio nō tamen est motus sicut etiam dictum est de substantis ambrosius dicit generationem esse mutationem ⁊ relationem vt vult scotus. Albertus probat ad relationem non esse per se motum qm̄ termini motus non sunt simul nec ponunt se mutuo secus autez est de oppositis relationibus.

Ad quintum dicit ockam q̄ nulla res extra animam est relatio ⁊ idem tenet aureolus. Alii dicunt quod relationes non sunt alique res. Sed Contra inquit S. T. de po. q. 7. ar. 9. hoc destruit vnitatem vniuersi que est in ordine partium ergo nō est in anima. Item vnio forme causata per agēs naturale nō est in anima. Item approximatio requisita est ad actionem non autem ens rationis. Item quia omnes conclusiones mathematice demonstrant relationes de substantiis quod appar et primo ex auctoritate phi. 13 metha. c. primo in fine. Boni autem maxime spēs ⁊ ordo ⁊ ꝯmensuratio⁊ determinatum que maxime ondūt mathe. scie quia illa ars est in proportione ⁊ mensuris aliquorum adinuicem. Item hoc patet per experientiā p cōclusiones mathe. in quib⁹ omnibus cōiter predicatū est aliqua passio relatiua sicut patet incipiendo a prima conclusione geometrie vbi ostēdit equalitas laterum de triangulo vl de linea recta hoc p̄dicatum posse esse basim vel latus trianguli equilateri ⁊ ita in omnibus aliis puta qđ triangul⁹ habet tres āgulos equales duob⁹ rectis passio demōstrata de tribus angulis trianguli ē ista equalitas duobus rectis ⁊ ita est in aliis. Scotus dicit quod aliqua relatio non distiguit realiter a substātia ⁊ aliq̄ distiguit. 1. p3 q2 aliq̄ relatio non p̄t separari a sbā ergo non differt q2 contradictio est vta ad ostendendum aliqua distingui ergo quādocunq; aliq̄ sunt distincta de vno potest dici esse ⁊ de alio non esse. Sed contra secunduz hoc pater in diuinis posset esse sine filio. Item secundum aristote. impossibile est celum esse sine motu ⁊ quantitate ⁊ totum sine partibus ⁊ tamen hec distinguuntur. Thomiste videntur diuersimode loqui de distinctione relationis sed sicut dictum est in logica communiter nunc tenetur quod in creaturis omnis relatio distiguitur a suo fundamento ⁊ a suo termino nec est processus in infinitum quia distinctio seipsa distinguitur a subiecto ⁊ seipsā refertur ad illud. Sed nonne sortes potest esse sine ista distinctione dicendum quod sic si ipse sit solus. Nec tamen requiritur alia distinctio vt sortes dicatur differre ab ipsa distinctione ⁊ de hoc videtur grego. in. e. di. 28. q. 2. a. ⁊ cap. e. in. 1. di. 30.

Ad sextum dictum ē supra. Nec sine tali creatione sortes esset creatura ⁊ ideo non potest fieri creatura sine creatione sicut nec materia sine formis.

Ad septimum tenendum est relationem proportionis distingui a substantia alias proportio inequalitatis maioris esset proportio inequalitatis minorum quod est impossibile quia tunc motus sequeretur

tur proportionem minoris in equalitatis ⁊ patet sequela quia substantia esset proportio dupla ⁊ subdupla. Item tunc relatio aduenire subiecto de nouo per mutationem subiecti ⁊ motum quia relatio similitudinis secundum istos aliquando est albedo vel calor que per motum acquiruntur dicendum ergo sicut in logica vbi prolixe tanguntur predicta argumenta.

AD secundum sic proceditur videtur quod non tantum ad tria predicamēta sit per se motus quia in actione ⁊ passione reperitur contrarietas ergo ⁊ motus. Item motus est predicamento passionis vt videtur dicere commentator: mouere enim est actio ergo moueri est passio ergo motus est in predicamento passionis. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum quod ipsius motus non est per se motus nec tanquam subiecti nec tanquam termini primum patet quia motus non est substantia secundum patet quia omnis motus est de vna specie in aliam si ergo vnus motus terminaretur ad alium sequeretur quod mobile moueretur motibus contrariis. Nam motus non est indifferenter ex quolibet termino ad quemlibet terminum sed ex contrario in contrarium igitur egrotatio est ad sanationem tanquam in per se terminū sed omne quod mouetur continue habet partem de termino ad quem igitur quandiu aliquis egrotat habet aliquem motum sanationis et per consequens simul mouetur motu egrotationis ⁊ motu sanationis patet consequentia quia successiua dicuntur esse quando aliqua pars illorum est ⁊ sic idem moueretur motibus contrariis. Item tunc vna generatio terminaretur ad aliam et sic procederetur in infinitum ⁊ sic non daretur prima generatio nec vltima. Item generatio non corrumpitur ergo non generatur antecedens probat philosophus quia esse generationis est suum fieri ergo si generatio corrumpitur oportet quod sit ⁊ fiat sed idem non potest simul fieri ⁊ corrumpi ergo generatio non corrumpitur. Item generatio non habet materiā ergo non generatur. Item si motus terminaretur ad motum cum non sint nisi tres species motus ergo species vnius motus acquiretur per speciem alterius motus ⁊ sic loci mutatio alterabitur. Ex his sequitur quod ad actionem ⁊ passionem non est per se motus quia actio ⁊ passio sunt idem subiecto cum motu. Si queratur. An ad predicamentum quando situs ⁊ habitus sit per se motus dicendum quod non de primo patet quia tempus est mensura motus quando autem iungitur tempori ergo ad ipsum non est motus sicut nec ad passionē quia passio ad motum pertinet. De situ patet quia maxime acquireretur per motum localem sed cōtra talis motus immediate terminatur ad vbi ergo nō terminatur immediate ad situm de habitu patet quia dicit relationem vide. s. t hic lec. 3.

¶ Conclusio responsiua tantū ad tria predicamenta est per se motus scilicet ad quantitatem qualitatem ⁊ vbi. Et si queratur an intensio qualitatis sit augmentatio dicendū quod non sed alteratio. Sed contra non est de cōtrario in contrariū dicendum quod qualitas remissa improprie contrariatur qualitati intense pro ꝯto cum qualitate remissa fiat qualitas opposita secundum esse remissum.

¶ Contra hec arguitur ⁊ primo quod ad vbi non sit per se motus quia ad relationem non est per se motus sed vbi est relatio. Forte dicis quod motus localis terminatur intrinsece ad vbi quod ē relatio ad locum. Contra relatio ⁊ locus nō faciunt vnū ēs per se. Item locus est extra mobile. Item motus primi celi est in predicamento vbi ⁊ tamen non terminatur ad locum nec etiam fit de contrario in contrarium ergo philosophus superius male dixit quod motus proprie fit de contradictorio vel contrario.

¶ Secundo motus immediate terminatur ad quietem ergo non immediate terminatur ad vbi. Item aliquid potest habere nouum vbi sicut superius phi. dicit de relatione sine motu locali vel mutatione subiecti vt patet de sorte modo genito ergo ad vbi non est per se motus. Item motus localis fit inter locum sursum ⁊ deorsū sed ista non contrariantur. Tū primo quia sursum ⁊ deorsum non maxime distant. s. cētrum terre quod est maxime deorsum ⁊ concauum celi quia plus distant oriens ⁊ occidens. Item contraria sunt forme actiue sed sursum ⁊ deorsum non sunt forme actiue nec vnū est corruptiuū alterius nec succedit alteri hec autē omnia conueniūt cōtrariis ergo in predicamento vbi non est contrarietas.

¶ Tertio arguitur quod ad qualitatem non est per se motus quia qualitas acquiritur in instanti vt patet de minimo naturali ipsius caloris si enim acquireretur successiue tunc vna pars posset esse sine alia. Item ad passionem non est per se motus quia passio est idem subiecto cum motu sed etiā qualitas est idē subiecto cum motu alterationis ergo ad qualitatem non est per se motus.

¶ Quarto arguitur quod ad quantitatem non est per se motus quia augmentatio proprie dicta sit per generationem partialem noue carnis sed omnis generatio substantialis fit in instanti. Item quātitas nō intēditur nec remittitur ergo ad quantitatem non est per se motus. Itē secundū. s. t. in essentia albedinis ⁊ aliorū accidentiū non sunt partes ergo essentia illorum non acquiritur successiue ⁊ per consequens non acquiritur per motum.

¶ Quinto in quantitate non est contrarietas ergo nec motus antecedens patet per ph. in predicamentis. Tum quia quantitates non sunt forme actiue. Item vel motus est inter quantitates eiusdē speciei vel non si primum. Contra inter illas non est contrarietas cum contraria specie differant. Nec secundum quia linea ⁊ superficies sunt simul. Item nulle quantitates maxime distant quia quacū que data potest dari minor vel saltem maior quia nō repugnat ignem in infinitum augeri quantum est ex parte sui.

¶ Sexto arguitur quod in generationibus procedatur in infinitum quia secundum aristotelem ab eterno fuerunt generationes ergo iste homo qui nūc est dependet ab infinitis causis per se tenet consequentia quia secūdū S. T. idem homo numero non potest ab alio generari. Item generatio sortis non semper est ergo corrumpitur aliquando contra philosophum similiter arguitur quod ad motum est per se motus quia omnis motus proprie dictus successiue acquiritur ergo oīs motus acquiritur per motum. Itē ī predicamēto situs vel positionis potest reperiri sursū ⁊ de

orsum ergo potest ibi esse motus. Item situs et ubi videntur dicere eandem relationem. scz locati ad locum ergo si ad ubi sit per se motus etiam ad situm. Forte dicis quod situs dicit relationem partium inter se. Contra partes totius non sunt in actu ergo inter eas non est relatio realis alias essent infinite proportiones in aliquo toto secūdū infinitas partes et per consequens infinite relationes.

¶ Ad primum dicitur qđ verū est quod ad relationez cuius esse consistit in indivisibili non est per se motus quō aūt ubi non est penitus īdivisibile dictū est tertio phisi. De motu celi dicitur qđ est de contrario in contrarium scđz q̃ fit ab oriēte in occidentez.

¶ Ad secundum negatur antecedens Ad aliud dicitur q̃ miraculose aliquis posset habere novum ubi sine motu et similiter novam qualitatem. Secundo dicitur quod in sorte genito est novum ubi et nova q̃litas et quantitas ideo concedo quod non ad quodlibet istorum est per se motus cum hoc tamen stat q̃ est per se motus ad ubi et qualitatem. Ad aliud dicitur qđ sursum et deorsū maxime distant non simpliciter sed in ordine ad gravia. t.c.23. vel secundum virtutē conservativam que alia est sursum et alia deorsum et scđm hoc est ibi contrarietas et actio et quodammodo successio. Quidā dicunt q̃ non oportet oīa ɔtraria esse activa quia albedo non est activa.

¶ Ad tertium dicitur in sexto phisi. dato tamen qđ alteratio et augmentatio fiant in instanti secūdūz aliquos adhuc ibi esset per se motus quia nō repugnat alterationem inquantum motus est q̃ sit continua. Sz cōtra eodē modo posset dici q̃ generatio ē per se motus quia non repugnat sibi inq̃tuz est mutatio q̃ sit continua. De passione dicitur q̃ magis convenit cum motu q̃ꝫ qualitas

¶ Ad quartum iam dictum est et satis patet ex predicamentis. secundo dicitur qđ ipsi q̃titati non conveniunt omnes proprietates contrariorum et ideo non est ibi proprie contrarietas. Sed pro q̃to tes naturalis non potest simul stare sub magna et parva q̃titate quidem dicunt q̃ quātitates contrarie non sunt eiusdem speciei ut corpus bipedale et corpus quadrupedale. Sed contra ē eadē q̃titas in numero in sor. sex pedum et octo pedū alias quando sor. augeretur perderet omnem q̃titatem precedentem potest tamen dici quod q̃titas magna et parva differunt in ratione mensure.

¶ Ad sextum dicitur q̃ in generationibus non proceditur in infinitū sic q̃ requirantur infinite generationes actu existentes ad generationem sortis.

Ad aliud negatur consequentia qꝛ accidentia non proprie corrumpuntur potest tamen dici q̃ desunt esse. Sed arguit S. T. opus. 32. dicit q̃ generatio est terminus alterationis phisi. unde. c. 2. Actio physica ad duo terminatur scz ad generationem et formā ergo gñatio acq̄rit p motū id ē habet in fine secūdi phi. Ad aliud dicitur quod motus non est aliud qđ acquiritur sed est illud quo subiectum acquirit formam. Nō est tamen inconveniens q̃ aliquis motus per accidens moveatur ut patet de sanatione que ē in sor. currente. Sed utrum motus localis per accidens moveatur localiter videtur q̃ non quia alteratio non alterat etiā per accñs. Item ɔcretū nō p̄dicatur de abstracto ergo cursus non currit ergo non movetur sorte currente potes negare consequentiā Ad aliud de situ dicitur q̃ differt ab ipso ubi. Quidam dicunt q̃ situs dicitur tripliciter. Primo pro ordinatione partium in toto et sic est differentia q̃titatis Secundo pro ordinatione partiū inter se et ad locum. Tertio pro ordinatione totius in loco et sic est idem quod ubi differens a positione realiter situs autem qui est positio consistit in adaptione partium et sic minima variatio variat situm et non ubi.

Sed contra ponamus ergo quod fiat minimus motus sic qđ sit alia positio et non aliud ubi tunc queritur ad quid terminatur intrinsece iste partius motus localis si ad aliud ubi q̃ ratio spēꝫ ipsius ubi consistit in indivisibili dicendum q̃ qñ ptes eque in dolio variant situm non oportet q̃ acquirat novū ubi burdanus et multi aliū assignant cām quare in predictis tribus predicamentis est per se mot⁹ quia. s. necesse est facto aliquo motu variare responsionem que fit p terminos de aliquo istorum triū predicamentorūz Sed contra facto motu variatur etiam responsio p terminos qui sunt de predicamento passionis et ad aliquid quia hoc dicitur de novo calefieri et magis vel minus distare.

¶ Ad argumentum capitale dicitur quod in actione et passione non est per se primo contrarietas sed ex consequenti. s. ratione qualitatis. Sed cōtra etiam in quantitate non est per se primo contrarietas sed per comparationem ad determinatas nās phisicas quod etiam aliter probatur quia sēper unū contrariorum est essentialiter perfectius alio sed linee sunt eiusdem speciei et similiter omnia corpora de genere quantitatis quia ut dictum est sor. in iuventute et senectute habet idem corpus nume. et cera rotunda. si fiat quadrata.

AD tertium sic proceditur videtur qđ distincta specie possunt cōtinuari. Capiendo unum lignum cuius una pars est alba et alia nigra tunc isti colores sunt continui probatur sic qꝛ colores non possunt esse cōtinui nisi quia sūt in quantitate continua et per accidens ut dicitur in predicamentis sed sic est hic igitur. Sed contra ē philosophus quia differentia specie non possunt facere unum ergo non continuantur.

¶ Respondeo dicendum quod hic philosophus declarat que sunt simul secundum locum continua et cōtigua. et consequenter se habentia. Simul secundum locum dicuntur quecunque sunt in uno loco primo. unde non sufficit quod sint in eodem loco communi quia tunc omnia que sunt in mundo essent simul. Nec oportet quod se penetrent sꝫ oportet quod sint i loco proprio ābob⁹ tāgere aūt s. dicuntur q̃rū ultima sūt simul ultima aūt corporum sunt superficies et ultima linearum sunt puncta que sunt simul cū uno puncto continuentis quando due linee se tāgunt nec ex hoc sequitur quod locatum sit maius loco.

Item consequenter se habent illa que sunt post primum positione vel specie sine medio eiusdem generis ut domus dicuntur consequenter se habere ad aliam domum quando nichil mediat vel saltem non mediat alia domus Ex quo patet q̃ ad ɔsiter se habere duo requiruntur. s. quod sit posterius secūdo q̃ ibi non sit medium eiusdē generis. Et si queraf q̃d est medium dicit phūs q̃ est illud in quod primo aptum natū est pervenire quod continue mutatur. Et sicuter albū et nigrum ponūt colores medij qꝛ ve

siendo de vno colore in alium transitur per istos.

¶ Et notandū ꝙ motus continu⁹ quo primo trāsitur medium ꝙ̄ vltimū ex duobus attenditur scꝫ tempore ⁊ spacio. vnde si mobile quiescat per aliquod paruū tempus non ē vnus mot⁹ sed dato quod spacium sit modicū discontinuatuꝫ adhuc motus ē vn⁹ vt paret in tactu cordarū cythare.

¶ Notandū preterea ꝙ continua sunt quorum vltima sunt vnū vnde dicitur continuū a simul tenendo ⁊ ideo fasciculus lignorum potest improprie dici cōtinuū. Contigua autem sunt oīa tangentia ⁊ omnia continua.

¶ Notandum preterea ꝙ continuitas primo ⁊ per se quantitati conuenit ⁊ ideo alia accidentia non sunt continua nisi per accidens. vnde dupliciter contingere pt̄ ꝙ aliqua non psūt ꝯtinuari primo quia nō habent vltima ⁊ ideo puncta non possūt continuari vnde inter vnū punctum ⁊ aliud semper cadit punctum medium. Secundo qꝛ illa vltima nō sūt vniuoca ⁊ ideo linea ⁊ ambulatio non possunt continuari ⁊ nota licet res non sunt vnū cōtinuitate nisi p ꝙ̄titatem tamen ex materia ⁊ forma substātiali fit per se vnū vt dicetur in secundo de anima.

¶ Conclusio responsiua specie differentia non possunt primo ⁊ per se cōtinuari quia vltima eorum nō sunt vnum simpliciter possunt tamen continuari p accidens vt patet per argumentum ante oppositum ⁊ S. T. 1.2 q.20.ar.6.

¶ Contra hec arguitur illa sunt continua que inuicem coherent sed virga cuius vna pars est viua alia mortua habent partes coherentes ⁊ continuas ⁊ tamen viuū ⁊ mortuū distinguuntur specie. Item arguitur de digito fortis mortuo vel de hominibus mōstruosis qui aliqñ continuāt in vna parte corporis licet sint due anime ⁊ vno mortuo alius superuiuit ergo mortuum ⁊ viuum continuantur.

¶ Secundo motus specie distincti possunt continuari igitur antecedens patet de motu ascensus et descensus dicitur enim communiter ꝙ mobile ꝓiectū sursum contra lapidem molarem per accidens non quiescit ergo motus ascensus continuantur cuꝫ motu descensus qꝛ finis vnius est principiū alterius Item signetur aliquod corpus pedale longum ⁊ piramidale cuius conus terminetur ad medium punctum deinde assigno vnam lineam in medietate illius pedalis que termineiur ad idem punctum ad qꝺ terminatur conus illius piramidis tunc illa linea potest continuari per illud punctum cum piramide a qua differt specie ergo distincta specie possunt continuari.

¶ Tertio homo est vnum totum continuum ⁊ tamē habet partes specie distinctas patet quia non est totum homogeneum ergo partes eius non sunt eiusdē rationis per diffinitionem etherogenei.

¶ Quarto motus terre ⁊ aque distinguuntur specie quia vnus motus simplex est tantū vnius corporis simplicis probo tamen qꝺ possunt continuari ponendo qꝺ aqua cadendo mutetur in terram tunc ibi est vnus motus continu⁹ quia nulla est ibi quies per tempus ergo illi motus continuant qꝛ vltima eorū sunt vnū ⁊ idem mutatū. Item S. T. dicit expresse 10 ethico. le.5. ⁊ de veri. q.8 ar.14. ad 12. quod motus ⁊ partes eius differunt specie ⁊ S. T. q. de virtuti cardia. ar.4. dicit qꝺ si accipiātur diuersa vltima que sunt sub vna serie motus tunc faciunt diuersas species motus. sed quando graue descendit tūc ibi sunt diuersa vltima ⁊ diuersa vbi.

¶ Quintus angulus rectus specie distinguitur ab aliis. scilicet ab acuto ⁊ tamen potest sibi continuari ymo est aliquando pars ei⁹. Item triangulus aliquando componitur ex āgulo recto ⁊ duobus aliis non rectis ergo angulus rectus potest facere vnuꝫ cum aliis. Antecedens patet in triangulo Item linea sex pedū differt specie a linea pedali ⁊ tamē cōtinuatur sibi in corpore septem pedū igitur. Maior ptꝫ qꝛ linea est genus continens sub se lineā pedaleꝫ ⁊ bipedalem ⁊c. Item bicubitum continetur sub linea ⁊ non tantum indiuiduum ergo est species linee ⁊ hoc ponit S. T. 1. par. q.7. ar.3 2. vbi dicit ꝙ bicubitū ⁊ tricubitū sūt diuerse spēs ꝙ̄titatis ꝗ linea bicubita differt specie a linea tricubitorum.

¶ Sexto qñ mot⁹ dr̄ esse continu⁹ vel hoc intelligitur per se vel per accidens. Non primum quia soli quantitati conuenit eē cōtinuū. Si secundū hoc nichil est qꝛ mot⁹ specie distincti hoc modo possunt cōtinuari. Item pono ꝙ aliquod graue descendat vsqꝫ ad centrum terre tūc ꝙ̄do veniret ad centrū propter impetum ascendet ergo ascens⁹ ⁊ descensus continuantur Item rarefiat vna pars corꝑis ⁊ altera condēsetur tunc iste medietates continuantur ergo et motus qui sunt ī eis. Forte negas antecedens quia inter istas duas medietates mediat linea vel punctum ꝫ hoc non tollit immediationem partium per idē arguitur contra dicētes ea que sunt eiusdē speciei continuari non aūt si sint substantie diuersarū specierū qꝛ si sint eiusdem speciei non cōtinuant̄ nisi p ꝙ̄titateꝫ sed etiam res diuersarū specierū continuant̄ p ꝙ̄titatem vt expresse ponit S. T. 3. parte. q.77. ad.2. de duob⁹ meralis imo ꝙ̄titas separata pt̄ cōtinuari in tertio ꝗ est in subiecto ibidem.

¶ Ad primum dicendum ꝙ argumenta solum probant distincta specie per accidens solum continuari Sed contra idem accidens non potest esse in duob⁹ subiectis speciei distinctis ergo non est possibile qꝺ vna quantitas sit in virga cuius vna pars est viua ⁊ altera est mortua. Item sequeretur quod distincta specie essent vnum simpliciter quia corpus dicitur vnum per vnam quantitatem dicendum si quis velit predictam ⁊ veram opinionem sustinere quod duo specie distincta dicuntur vnum per accidens per quantitatem sed per formam specificam quodlibet eorum est simpliciter vnum. Sed arguitur aliter probando quod ambulatio ⁊ linea continuant̄ quia vltimum linee aliquando est vltimum ambulationis vt quando in fine linee sor. quiescit sed dicendum quod vltimum linee non est vltimum motus intrinsece. Item arguunt ꝗdam sic ponendo quod nunc sit primū instās summi caloris ⁊ applicetur summo frigido tunc motus calefactionis qui terminat̄ ad hoc instans continuatur cū motu frigefactionis ꝗ nunc incipit quia istud instans est finis calefactionis vt suppono ⁊ est pincipium frigefactionis dicēdum quod terminus intrinsecus calefactionis non est idem cum termino intrinseco frigefactionis sec⁹ autem est de termino extrinseco quod est instans. Sed contra quero quis est terminus a quo intrinsecus istius frigefactionis. Et videtur ꝙ sit illa summa caliditas quia motus fit de contrario in contrariū ⁊ illa erat terminus intrisecus calefactiōis. Forte dicis qꝺ terminus a quo intrinsecus est priuatis

frigiditatis. Contra illa priuatio differt totaliter a frigefactione ergo nõ est terminus a quo negatur consequentia. Alij dicunt q̃d virga pro media parte arida continuatur alteri per materiã sed non per formam. Sed contra materia z forma per idez continuantur scilicet per quantitatem.

¶ Ad secũdũ dicit sanctus tho. 4. phi. le. 18. q̃d motus reflectionis non est continuus quia eodem puncto bis vtimur. s. vt principio z fine z ideo ille mot⁹ non est continuus sed intendit que est media.

Vel dicatur sicut ad primũ Ad aliud dicitur q̃ corpus piramidale non potest continuari linee. Licet linee vni⁹ corporis possint ꝯtinuari cũ lineis alteri⁹

¶ Ad tertiũ dicunt quidã q̃ alia est forma in partibus hominis z in toto homine. Et ideo partes differunt specie z sunt in actu nec continuantur vnde S. T. in quarto dicit partes etherogenei esse alterius speciei. d. 44. q. 1. ar. primo. q. 3. z p̃. par. que 11. ar. 2. 2. dicit quod p̃tes totius etherogenei carent forma totius sed materia nunquam est sine forma ergo in partibus hoĩs est alia forma. Et primo phi. lec. 8. dicit quod toto sunt alique partes actu vt caro z os. Alie sunt partes in potentia vt sunt partes continui videtur ergo quod caro z os non sunt partes continue sed dicendũ quod iste partes quantum ad suas qualitatiuas dispositiones non continuãtur z vt sic p̃nt dici differre specie tamen in vno cõposito est tantũ vna forma substantialis alias nõ esset p se vnũ scdm S. T. 1. p. q. 76. ar. 4. z 3.

¶ Ad quartum dicitur vno modo q̃ per accidens cõtinuantur. Ratione temporis continui. Ad aliũ dicitur q̃d aliquando diuersi motus ordinantur ad eundem terminũ z tñ specie differunt vt facere fundamentũ domus z erigere columpnam.

¶ Ad quintũ patet ex scdo phi. vel dicitur q̃d angulus rectus non est absolute alterius speciei ab acuto sed est medietas eius sed contra tunc angulus etiam contingẽtie esset eiusdẽ speciei cum angulo recto quia est pars eius. Forte dicis concedendo illatũ. Contra omnis pars vel est pars proportionabilis vel est pars eiusdem ꝙtitatis sed angulus contingentie nullam habet proportionem ad rectũ licet acutus habeat proportionem ad ip̃m quia aliquando est medietas ejus ergo habet proportionem subduplez.

¶ Ad aliud dicit sanctus thomas. 10. ethico. lec. 5. q̃ omnes linee inquantum huiusmodi sunt eiusdem speciei sed inquãtum sunt in certo situ vel loco differunt specie secundum diuersitatem locorum que est secundũ ordinem ad primum continens. Sed arguitur quod linee non distinguntur per situm quia in toto homogeneo diuersitas situs non auffert diuersitatem a partibus vt si medietas linee posterior ponatur ante adhuc est eadem linea numero vt dicit. S. T. in quarto di. 44. q. 1. arti. 1. q. 3. distingue de situ vt supradictum est.

¶ Ad sextum satis patet ex 3. z 4. phi.

D quartũ sic p̃ceditur q̃ ad vnitatẽ motus non requiratur vnitas mobilis vnitas termini ad quem z vnitas temporis quia si canis eius cadat deorsũ z cadendo moriatur in medio totus ille motus est vnus z continu⁹ z tamen mobile non est vnũ. Si dicatur quod canis non mouetur deorsum inquantum canis sed inquantum corpus vel aliud modo manet idem corpus graue z hoc sufficit ad vnitatem motus. Contra etiam corpus graue non manet idem numero quod p⁹us erat canis z nunc est corpus mortuum. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum ad cognoscendum vnitatem z diuersitatem motus secundum substantiã supponit quod motus tripliciter dicitur vnus. s. genere specie z numero. Nam vnitas motus vel sumit ab esse z sic est numeralis: vel a parte essẽtie z sic est vnitas gẽerica vel a tota eẽntia z sic ẽ vnitas specifica.

¶ Notandum preterea quod illi motus dicunt vn⁹ secundum genus q̃ sunt in vno predicamento z ideo motus localis z alteratio genere differunt quia modo motus distinguntur per terminos sed motus predicit habent terminos alterius generis: z ex eodem infertur q̃ illis motus sunt vnum specie qui sunt ad vnam formam specie. Et per idem medium specie z ideo dicit philosophus quod motus factus p̃ cordam non est eiusdem speciei cum motu facto per arcum licet sit ad eundem terminum sunt enim per rectum z circulare que specie differunt.

¶ Conclusio ad vnitatem numeralem motus que est vnitas simpliciter requiritur vnitas mobilis tẽporis z termini ad quem patet quia motus dicitur vnus non per idiuisibilitatem cum omnis motus sit diuisibilis ergo dicitur vnus continuitate sed ad cõtinuitatem motus illa tria requiruntur ergo z ad ei⁹ vnitatem. Minor patet quia continua sunt illa quorum vltima sunt vnum ergo si sit alius termin⁹ non erit idem vltimum ergo motus non erit continuus. ¶ Item omnis motus habet principium medium z finem in tempore ergo debet habere vnum tempus z quia omne accidens numeratur per subiectum ideo ad vnitatem motus requiritur vnitas mobilis simpliciter z per se secundum numerum. Et ideo licet sortes z plato sint idem mobile specie tamen motus eorum non est vnus numero nec dealbatio sortis z desigratio sortis licet sit idem subiectum quia est alius terminus. Ex hoc sequitur q̃ si sortes prius alteretur z postea cesset. Deinde iterum incipiat alterari nõ est eadem alteratio numero que prius quia impossibile est idem corruptum numero redire. Sed cõtra alteratio precedens fm substãtiam erat calor vt dictum est tertio phisi. z similiter alteratio sequens est ip̃e calor sed est idem calor numero vt suppono ergo ẽ idem mot⁹ numero. Dicendum q̃ motus accipitur dupliciter vt dicit cõmen. Primo ꝙtum ad suam substãtiam z secundũ se. Alio modo ꝙtum ad suũ fluxum z sic motus aliquid addit supra qualitatem z ab ea distinguitur nec reparatur.

¶ Querit P. an sit eadem sanitas in hoĩe de mane z de sero supposito quod non interueniat egritudo videtur q̃d non q̃r substãtia est in continuo fluxu z mutatione ergo non manet eadem sanitas potest dici sicut dicitur primo de gene. q̃ substantia anime remanet eadem semper secundum partes formales licet mutetur secundum partes materiales. Hec dubitatio habuit ortum ab heraclito qui dixit res esse in continuo fluxu vnde dicebat q̃ illud quod augetur in qualibet parte temporis augetur vt dicit Sanctus tho. in scdo di. 19. in expositione textus quia impossibile est q̃ duo motus contrarij sint continui ergo inter generationem z corruptionem cadit

tempus medium in quo res non mouetur motu generationis aut corruptionis ⁊ ita dicatur de calefactione ⁊ frigefactione ⁊ aliis alterationibus vide ibi expositionē eius quod dicitur sapiētie 5. continuo nati desinimus esse.

¶ Posset qri de motu irregulari an sit vn⁹. Et qdā distingunt inter motum vniformem ⁊ regularem dicentes quod motus vniformis attenditur ex parte mobilis quando. s. omnes partes eius eque velocitē mouentur ⁊ sic motus celi non esset vniformis quia partes eius que magis distant a centro velocius mouentur quia maius spacium describunt sed regularitas motus attenditur ex parte temporis quando scilicet idem mobile in equali parte temporis ceteris paribus pertransit equale spacium. Quidam inter ista nullam ponunt differentiam: sed vocant motum regularem vniformem ⁊ aliquando motus est irregularis quando est velocior in vna parte temporis quam in alia. Aliomodo quia fit super magnitudinem irregularem vt est magnitudo reflexa vel obliqua tunc dicitur quod est idem motus numero secundum substantiam qui est regularis vel irregularis ex parte temporis licet differat secundum accidens ⁊ ideo motus primi mobilis est maxime vn⁹ scilicet secundum substantiam ⁊ secundum accidens ex quo infertur quod est perfectissimus. Ex predictis īfert phūs duo primum q̄ velocitas ⁊ tarditas non sunt species aut differentie motus quia species ⁊ differentie non reperiuntur indifferenter in omnibus cōtentis sub genere sed velocitas ⁊ tarditas non soluz reperiuntur in vna specie motus sed in diuersis.

Secundum quod velocitas ⁊ tarditas non sūt grauitas ⁊ leuitas quia motus celi est velox ⁊ tamen ibi non est alterum istorum.

¶ Querit philosophus quot modis dicitur immobile dicendum quod tripliciter primo negatiue vt deus secundo pro eo quod tarde mouetur vel cum difficultate ⁊ sic claudus dicitur immobilis. tertio priuatiue pro quiescente ⁊ est quies carentia motus in eo quod natum est moueri.

¶ Contra hec arguitur tempus est extrinsecum motui ergo vnitas motus non requiret vnitatem temporis. Itē potest esse vnus motus cōtinuatus per primā horā ⁊ secūdā ⁊ tamen hora prima ⁊ secunda nō sūt idē tēpus ergo. Itē quiescēte celo adhuc motus cordis in homine est ⁊ continuus. Forte dicis q̄ nō quia motus cordis est ascensus ⁊ descensus que non continuantur. Contra cor hominis nunquam quiescit q̄diu animal viuit vt patet in pulsu. Item si q̄escit a quo postea mouetur.

¶ Secūdo ī alteratione est sēper ali⁹ ⁊ alius termin⁹ ⁊ tamen nō est alius mot⁹ igitur. Antecedēs pz quia alius gradus acquiritur per alterationem in prima medietate hore ⁊ alius ī secunda sicut illud quod mouetur est localiter continue in alio ⁊ alio vbi si cū per aliquod tempus esset in eodem vbi numero seq̄retur quod per aliquod tempus quiesceret.

Item nisi per illas alterationes acquireretur alia forma sequeretur quod illud quod alteratur quiesceret quia illud dicitur quiescere quod in alio ⁊ in alio instanti manet sub eadem forma numero. Forte dicis q̄od in toto motu est vna forma sed habet aliud ⁊ aliud esse ⁊ sic dicitur magis intensa. Sed contra sequeretur q̄ ī eo q̄d ē vniformiter difformiter calidum essent infinita esse quia sunt infinite partes que non sunt equaliter intense. Item vel ista esse sunt eiusdē speciei ⁊ sic vnum non corrumpit aliud ergo erunt simul si differunt specie ergo non est idē mot⁹ specie.

¶ Tertio dealbatio ⁊ calefactio sunt motus genere differentes ⁊ tamen termini eorum sunt eiusdem predicamenti scilicet qualitatis similiter intellectio ⁊ volitio genere differunt.

¶ Item motus lapidis a celo ad aerem ⁊ ab aere ad terram est vnus nūero ⁊ tā ibi sunt diuersi t̄mini.

¶ Quarto arguitur q̄ vnitas specifica motus non fit ex vnitate specifica termini quia si sic sequeretur quod augmētatio ⁊ diminutio essent eiusdē speciei quia sunt ad quantitatem eiusdez speciei quantitas enim magna ⁊ parua non variāt speciem. Item sequeretur quod motus ascensus ⁊ descensus contrarii essent eiusdem speciei quia aliquando terminantur ad idem vbi vt patet de motu lapidis vel aeris qui ascendit si sit in aqua vsq3 ad locum suum ⁊ si fit in igne descendit ad eundū locum ⁊ ad idem vbi.

Item tunc intensio ⁊ remissio essent eiusdem speciei quia sunt ad eandem qualitatem specie.

¶ Quinto ar̄ ad idem mot⁹ lapidis sursum vsq3 ad aerē ⁊ mot⁹ lapidis sursū vsq3 ad ignem sūt ad diuersa vbi s̄m spēm q2 vbicatio aeris ⁊ ignis spē differunt vt pz p mot⁹ eorum specie distinctos ⁊ tamen predicti motus sunt eiusdem speciei quia possunt cōtinuari. Item sā ⁊ dicit prima scd̄e. q 1. ar. 3 q̄ actio sortitur speciem a principio agendi sed actio videtur esse idem cum motu vt patet 3. phisico. ergo mot⁹ capit speciē a termino a q̄ ⁊ nō a termino ad quē.

¶ Sexto arguitur q̄ vnitas numeralis motus non est a termino ad quem quia motus est ante terminum ad quem immo aliquando nullus est terminus ad quem vt patet in motu locali celi. Item ponamus quod subiectum in fine alterationis desinat esse tunc ille motus alterationis nō h3 terminū ad quē ⁊ eius vnitas nō depēdet ab eo Et p hoc argueretur q̄ mot⁹ non est eiusdem essentie cū termino ad quem.

¶ Septimo arguitur q̄d non requiritur vnitas mobilis quia motus for. est continuus ⁊ tamen ibi non est vnum mobile quia vno pede moto alter quiescit. Item sequeretur quod corruptum posset redire quia diuidatur a mobile tunc motus non est vnus ⁊ postea vniatur tunc iterum erit vnus. probatur sic quia motus illarum duarum medietatum diuisarum desiit esse vnus per diuisionem postea autem ille partes vniuntur ergo ille motus iterum erit vnus.

Item volo q̄ gutta cadēdo cōtinue perdat aliquas partes tūc mot⁹ eius est vn⁹ tū nō ē idem totum cū aliq̄d fuit pars prioris q̄d non est pars hui⁹.

¶ Ad primū dr̄ negādo ɔ̄nam vel dicitur q̄d tp̄s ē cā mot⁹ vel est in motu sicut mēsura ⁊ ideo non est penitus extrinsecū. Ad aliud dicitur q̄d due partes tēporis sūt vnū per continuitatē Sed cōtra ponam⁹ q̄ aliquid alteretur ad albedinē in prima. 4. hore ⁊ in vltima tunc iste mot⁹ est cōtinuus ⁊ nō tp̄s primū pz q2 albedo acquisita est vna ⁊ eadem ergo ⁊ motus. Negatur ɔ̄ña. Ad aliud dr̄ q̄ tempus requirit ad motū necessitate naturali ⁊ ad motum rerum naturaliū non est tū cā cuiuslibet mot⁹ vt pz de motu primi celi. Si dicatur prius natura est motus celi q̄ tp̄s ergo in aliquo priori motus est vnus ⁊ non a tempore quia vnitas subiecti non dependet a sua passione de hoc. 4. phisi.

¶ Ad secundum Negatur qđ illud quod alteratur quiescat quia forma eius magis perficiatur non tamen per additionem alterius qualitatis sed de hoc in de generatione.

¶ Ad tertiū dr ꝙ intellectio ⁊ volitio sunt eiusdem gn̄is gn̄alissimi nō aūt eiusdē gn̄is propinq̄ de motu lapidis dr ꝙ hꝫ tm̄ vnū terminum vltimatū. Nec in conuenit vnius mot⁹ ēē plures terminos subordinatos vt dr.s.t.12.q.12 ar.3.2. aliqñ etiā motus terminatur ad vnū p̄ se ⁊ ad vnū p̄ accn̄s Sꝫ ꝓtra seq̄ret ꝙ idē mot⁹ ēēt mot⁹ p̄ se ⁊ mot⁹ p̄ accn̄s sꝫ ꝙ sit hoc iposs bile pꝫ qꝛ tūc idē ēēt ⁊ nō esset de ꝯsideratione phisici dicēdū ꝙ verū ē scđꝫ diuersas considerationes ¶ Ad quartū dr ꝙ q̄ntitas maior ⁊ quātitas minor vt sic se dn̄t aliquō hic dubitatur an sup̄ficies q̄ ē sursū ⁊ deorsū dn̄t spē vr̄ ꝙ sic qꝛ loc⁹ diuidit i sursū ⁊ deorsū sꝫ loc⁹ est sup̄ficies vide in.4. aliqñ ei eadē sup̄ficies.1.ē sursū postea deorsū vt si vinū descēdat i dolio ꝓtra tūc aliq̄d moueret ꝙ nō hret nouū vbi dicere ꝙ hꝫ nouū for̄ale vl̄ mouet p̄ accn̄s. vl̄ dr ꝙ ē min⁹ sd quē diminutiōis nō ē q̄ntitas absolute sꝫ p̄uatio maioris quātitatꝫ. Et ita dicat de motu ascēs⁹ ⁊ descēs⁹ ꝙ nō sit ad idē vbi for̄alit̄ qꝛ r̄spectu vnius vbi ē sursū ⁊ respectu alteri⁹ est deorsū. Si dicat ad relationē nō est p̄ se mot⁹ ḡ augmētatio absolute terminat ad quātitatē ⁊ nō ad quātitatē maiorē. Cōtra mot⁹ est act⁹ entis in potētia scđm ꝙ i potētia ergo si augmētatio sit absolute ad quātitatē sequitur ꝙ illud ꝙ auget nō erit quātū. Sed queritur an i rarefactiōe adueniat noua q̄ntitas dicēdū ꝙ nō qꝛ sic oīa accidentia desinerēt ēē qꝛ albedo nō inest nisi mediāte q̄ntitate itaqꝫ ꝙ si sit alia q̄ntitas est alia albedo sed an rarefactio est ꝓprie mot⁹ qꝛ est ad extēsionē ⁊ an hec extensio sit quantitas ⁊ rarefactio ad q̄ntitatē qꝛ ē ad maiorē q̄ntitatē ergo est ad q̄ntitatē de hoc t. de gn̄a. qñ tractabit an corp⁹ possit in infinitum rarefieri vt vr̄ dicere.p.4.phi. licet aliter dicat oclā qꝛ oīm natura cōstātiū est cert⁹ termin⁹ augmēti.2.de aīa lꝫ illus quidā exponāt tm̄ de aīatis ꝓpter exemplū de igne. Quidā dixerūt ꝙ ad vnitate mot⁹ req̄rit vnitas termi a quo sꝫ hoc est cōtra s.t.3. p̄te.q.23.ar.1.3. Nichil ei(inq̄t) refert q̄ntitꝫ ad dealbatiōis ratiōes vtrum ille qui fit albus fuerit niger aut palid⁹. Itē vna dealbatio est eiusdē spēi cuꝫ alia ⁊ tn̄ hꝫ aliū t̄minū a q̄ scꝫ cōtrariū ⁊ aliqñ non fit de cōtrario i cōtrariū ⁊ qꝛ hoc vr̄ ꝓtra p̄dicta lo pbat sic qꝛ qñ ex elemento fit mixtū tūc in via aliqñ acq̄ritur albedo ⁊ tamē in ipo elemento puro null⁹ fuit color. Notandū tamen ꝙ motus aeris sursum ⁊ mot⁹ aeris deorsū ad idem non sūt cōtrarij qꝛ nō fit per idē mediū vt dicit.s.t.primo celi. lectō.6. ⁊ ibi videbitur an sint eiusdem speciei qꝛ conueniunt vni corpori simplici. Forte dicis ꝙ specie differunt quia fiunt per aliud ⁊ aliud medium. Contra dealbationes sūt eiusdē speciei ⁊ tamē subiectū mutatur de nigredine i albedinē per aliuꝫ ⁊ aliuꝫ mediū colore. Item motus lapidis sursu per aerē ⁊ per aquā sunt eiusdē speciei ⁊ tn̄ media sunt diuersaruꝫ specierū quia ista sunt media per accn̄s ⁊ ideo non est contra hoc qđ est dictuꝫ de motu facto p̄ arcum ⁊ cordā eius. ¶ Et per hec pꝫ ad quintum.

¶ Ad sextū dr ꝙ terminus est quodāmodo cā finalis motus ⁊ ideo quodāmodo precedit ipm̄. Si dicat finis est extrinsecus rei dicendū ꝙ verum est tm̄ debita proportio ad finem ⁊ relatio in ipsuꝫ inherēs motui vel actiōi.s.t.1 2.q.18.ar.4.2.2.q.1.ar 3.2.

¶ Ad septimū dicit burle⁹ quod motus ꝓgressiuus animalis non est continuus neque vnus simpliciter sꝫ aliter dicitur ꝙ licet vna pars aliqñ quiescat totū tamen corpus dicitur moueri Sꝫ ꝓtra tūc totum dr cerēt moueri ratiōe p̄tis ⁊ si sic sequeret qđ al qđ sit ⁊ semel diceretur moueri motibus contrariis suppos sito quod vna pars augeatur ⁊ alia minuatur. Iteꝫ seq̄retur ꝙ pars per se moueretur quia propter qđ vnūquodqꝫ tale ⁊ illud magis dicendum ꝙ non quelibet pars sufficit denominare subiectum simpliciter moueri. Et si queratur in quo tunc erit relatio mot⁹ localis dr ꝙ in parte quā nō incōuenit moueri p̄ se.4. mō vel satis ip̄roprie. Ad aliud dicet i.8.phisi.

¶ Ad argumētū capitale dr ꝙ ille mot⁹ est ꝯtinuus ex p̄te t̄p̄is ⁊ nō absolute. sꝫ contra mouet tale aīal i aliq̄ vase ꝯtinue moto a.sor. vl̄ portetur a sor. tunc istđ vas mouet ꝯtinue ḡ ⁊ illđ ꝙ ꝯtinetur ī eo. Iteꝫ seq̄ret ꝙ si de⁹ ī q̄lꝫ instāti poneret in illo corpore alium formā nullus ibi esset motus ꝯtinuus. Item mouens continue mouet ⁊ agit ergo ibi aliquod mobile continue mouetur. Item motus vnius virge cuius vna pars est arida ⁊ altera viridis est vn⁹ licet mobile non sit absolute vnum. Item cadet gutta aque ⁊ continue aliquid eius corrumpatur per exhalationem partium tunc ibi non esset vnus motus potest dici ꝙ verum est nisi per accidens. Sed de his alias quando dicetur an sit idem corpus viuum ⁊ mortuum. Queriunt aliqui an motus factus super corpora que tantum sunt contigua sit motus cōtinuus quia continuitas motus est a magnitudine super quam fit. Item an continuitas eodem modo sumatur in mathematicis ⁊ naturalibus ⁊ quibusdā placet ꝙ non sed de hīs supra.

AD quintum sic ꝓceditur videtur qđ motus non contrariatur motui qꝛ iā tū vnū vni est contrarium sed q̄es cōtrariatur motui ergo motus nō cōtrariatur motui. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum ꝙ quinque modis potest ymaginari ꝙ motus cōtrarietur motui primo qđ illi motus dicantur contrarij quorū vnus est ab vno termino ⁊ alter est in eundem terminum vt motus q̄ est de sanitate diceretur contrariari illi qui est in sanitatem. Si dicatur sanitas dicit relationem ⁊ debitam proportionem humorum sed ad relationeꝫ non est per se motus ergo ad sanitatem non est per se motus. Item infirmitas acquiritur subito quia debita proportio videtur consistere in indiuisibili dicendum quod sanatio non est ad sanitatem que sit tantūmō relatio secūdo modo ꝙ illi motus sint contrarij qui sunt ex terminis contrariis vt calefactio frigefactio.3. qui sunt ad terminos cōtrarios vt motus predicti qui sunt ad q̄litates cōtrarias ⁊ in predicamento q̄litatis sed cōtra calefaciens est in predicamento actionis ergo ⁊ calefactio qꝛ abstractū ⁊ concretū sunt in eodem predicamento dicēdū qđ materialiter calefactio est in predicamento qualitatis sꝫ pro formali est in alio p̄dicamēto.4. mō. vt illi ꝯtrariātur qui sūt de vno cōtrario in aliud ꝯtrarium ¶ Cōclusio mot⁹ nō hꝫ ꝯtrarietatē eo ꝙ sit de termino ꝯtrario ad terminū ꝯtrariū qꝛ alias idē motus

ↄtrariaref sibi. 2. dr ꝙ motꝰ nō sūt contrarij qꝛ sūt ex ṫminis ↄtrarijs qꝛ rubefactio ex albo nō cōtrariaṫ rubefactioni ex nigro. Iteꝫ termi s quo abſcīnuf ꝙ ꝛ cōtrarietas eoꝝ ergo ab ipsis motus non sūt ↄtrarij. 3 dr ꝙ ꝛ subſtātijs hītur mutatiōes contrarie. ꝑnes primū modū ꝛ sic gn̄atio que est ex nō eē cōtrariatur corruptioni q̄ est ad nō esse. Quarto dicitur ꝙ illi motꝰ sunt proprie cōtrarij q̄ sūt a terminis cōtrarijs ꝛ ad ṫminos ↄtrarios qꝛ cōpleta rō motꝰ est ex ṫmis ergo ꝓprie solū illi motus sūt cōtrarij q̄ sūt ad terīos ↄtrarios ꝛ ex termis cōtrarijs. Sꝫ cōtra albefactio ꝛ nigrefactio cōtrariaṫ ꝛ tū nō sūt ex terminis cōtrarijs. R̄ndet phūs ꝙ mediū pticipat rōneꝫ ex ṫminoꝝ ꝛ iō ē ibi q̄dā cōtrarietas nō simpl'r ſꝫ ſcdꝫ q̄d ita ꝙ mediꝰ color cōparatꝰ ad vnū extremorum aliq̄mō cōtrariaṫ ad alterū extremū. Quīto dico qḋ q̄es cōtrariaṫ motui nam priuatio q̄dāmō cōtrariaṫ habitui capiēdo contrarietatē vt se extēdit ad ꝑuatiuā oppōnē. Et si q̄raṫ de q̄ q̄ete ē hoc verū dicēdū ꝙ nō ē verū de q̄ete q̄ est ī termino ad quē cū illa sit cōplemētū ꝛ finis motꝰ ſꝫ de q̄ete q̄ ē ī terīo a quo que etiā cōtrariaṫ q̄eti q̄ est in termino ad quē. Si q̄raṫ an cuiꝫ mutationi ↄtrariaṫ quies dicēdū ꝙ nō qꝛ quies est in tp̄e mutatio autē ſcꝫ gn̄atio vel corruptio que dr mutatio secūdū substātiā ꝛ materiam est in instāti nec ē proprie motꝰ mutatio tn̄ bn̄ ↄtrariaṫ mutationi. Si dicaṫ ī 3. phi. dictū ē ꝙ ī q̄lꝫ quattuor p̄dicamentoꝝ ē sorā tēdēs de eē ꝑfecto ad vlteriorē ꝑfectionē ergo in p̄dicamento substātie est motus. Negatur cōsequētia vt ibi patuit. ¶ Notādum p̄terea ꝙ phūs inṫ motꝰ ponit quādā contrarietateꝫ accidentalē vt inter ascensū ꝛ descēsum lapidis est quedam contrarietas ex hoc ꝙ vnus est naturalis ꝛ alius est violentus quia scilicet est ab extrinseco passo nō ↄferēte vim. Si queratur a quo generatur q̄es violēta que aliq̄n est in termino ad quē motus violēti dicēdū ꝙ a gn̄ante illū motū. Ex quo ei nō p̄t suuꝫ mobile vlteriꝰ mouere facit ipm̄ ibi quiescere.

¶ Contra hec aṙ albefactio ſꝑ ↄtrariaṫ nigrefactioni tn̄ nō ſēp est ex termis ↄtrarijs ergo ad cōtrarietatē motuū nō req̄riṫ ꝙ sint ṫmis cōtrarijs ī termīos ↄtrarios vt vult phūs t. c. 4 9 Maior pꝫ qn̄ ex elemēto puro aliq̄d fit albū ꝛ ex elemēto puro aliq̄d fit nigrū tūc tales motꝰ non fiunt ex terminis contrarijs qꝛ elemēta nō sūt colorata Itē volicto nolitio ↄtrariāṫ ꝛ tn̄ nō fiūt ſēp ex terminis contrarijs.

¶ Secundo calefactio ꝛ frigefactio cōtrariantur ꝛ tamē nō fiūt ad terminos cōtrarios qꝛ aliq̄n fiunt ad tepiditatē q̄ nō habet cōtrariū. Item motus lapidis sursum vsq̄ ad aerē contrariaṫ motui lapidis deorsum a cōcauo celi vsq̄ ad eundē aereꝫ ꝛ tamen nō fit ad terminos cōtrarios ymo fit ad vnū ꝛ eundē ṫminū. Forte dicis licet sit vnus terminus ſm̄ rē tamē est plura ſm̄ rōnē. Sed contra cōtrarietas motuum est realis ergo non dependet a distinctione rationis. Forte dicis ꝙ ī illo termīo ad quem sunt realiter sursum ꝛ deorsum respectu diuersoꝝ. Contra Contraria nō sunt in eodem sed sursū ꝛ deorsum cōtrariantur ꝛ ꝓpter hoc dicit. s. tho. in quod. ꝙ idem corpus non potest esse in duobꝰ locis quia tunc sursum ꝛ deorsum essent in eodem.

¶ Tertio aliqui motus sunt contrarij ꝛ tamen non sunt In contraria pꝫ de motu qui est a rubeo in albū ꝛ ab albo in rubeū albū eni ꝛ rubeum nō contrariantur. Item sequeretur qḋ vni plura contrariarentur qꝛ motus ignis sursum contrariatur motui aeris deorsum quo aer descendit a concauo celi vsq̄ ad ꝓprium locum ꝛ etiam contrariatur motui deorsum ipsius terre. Forte dicis qḋ ascensus terre ꝛ descensus sunt eiusdem speciei Contra vnus motus simplex secundum speciem est tantū vnius corporis simplicis. Posset etiam obici de generatione que contrariatur corruptioni ꝛ tamen termini non sunt contrarij quia substantie nil est contrarium forte negas quia primo phisico dicitur qḋ in genere substantie est vna p̄ma cōtrarietas ad quē cetere reducūṫ nec tn̄ opponūṫ vt hītꝰ ꝛ ꝑuatio qꝛ sūt formalit̄ ēntia positiua sed hoc est contra phi. in predicamentis iō dr ꝙ generatio non est motus.

¶ Quarto arguitur qḋ motus qui sūt ex terminis contrarijs sint contrarij qꝛ tales motus non possunt esse simul in eodem subiecto ergo cōtrariātur Añs pꝫ qꝛ nichil simul mouef a nigro in rubeum ꝛ ab albo in rubeum videntur enim illi motus contrarij sicut motus lapidis sursum vsq̄ ad aerem ꝛ motus lapis deorsum a celo vsq̄ ad aerem.

¶ Quinto arguitur qḋ quies non contrariatur motui qꝛ contraria non sūt simul sed quod mouetur non subito recedit a termino a quo ergo qn̄ mouetur aliquid habet de termino a quo ergo aliquid habet de quiete termini a quo. Forte dicis cum phō in fine quinti quod illud qḋ mouetur habet aliquid de termino a quo ꝛ aliquid de termino ad quē simul cum motu Nec incōuenit cōtraria secundū esse imperfectū se compati sicut in tepido sūt caliditas ꝛ frigiditas Contra contraria includūt cōtradictoria ergo ī nullo gradu possūt esse simul Itē tunc idē posset simul ꝛ semel calefacere ꝛ frigefacere. vt si corpori tepido applicetur corpus quod nullam habet caliditatem nec frigiditatem tunc in illo producentur caliditas ꝛ frigiditas simul. Item sicut quies de termino a quo secundū esse perfectū est incompossibilis motui ita etiā quies in termino ad quem ergo quies in termino ad quē contrariatur motui qꝛ est incompossibilis sibi. Itē quies ꝛ motus nūq̄ sunt simul ergo nunq̄ contrariantur.

¶ Sexto arguitur qḋ quies que est in termino ad quē non sit perfectio motus quia omnis quies ē priuatio motus ergo nūq̄ est perfectio eius. Item illud non est perfectio motus quo adueniente cessat motus. qꝛ nichil deficit adueniente sua perfectione ymo tunc habet esse perfectū sed adueniente quiete in termino ad quem cessat motus ergo. Item quod est perfectio mobilis non est perfectio motus cum diuersorum non sit vna perfectio. sed quies in termino ad quē est perfectio mobilis aliter enim non denominaretur quiescens a quiete ī termino ad quem quare ꝛc. Item arguitur ꝙ nulla est quies in termino a quo qꝛ habitus precedit priuationem vt communiter dicitur hoc autem non esset veruꝫ si res in termino a quo quiesceret quia tunc quies precederet motū dices ꝙ aliquando habitus non precedit vt pꝫ de ceco a natiuitate.

¶ Septimo aṙ ꝙ quies q̄ est ī terīo a quo non contrariatur quieti que ē ī termino ad quē quia contraris sunt entia positiua ꝛ actiua. Iteꝫ non opponitur sibi tanq̄ habitus. Item tenebre non contrariantur tenebris ergo nec vna priuatio motus alteri priuationi. Item aṙ ꝙ mutatio non opponitur mutationi

quando aliquid solum durat per instans tunc simul generatur z corrūpitur:ergo generatio z corruptio sunt in eodem.

¶ Ad primum ꝙ dicitur regulariter motus contrarij fiunt ex terminis contrariis. Nec tamen videtur hoc semper esse necessariuʒ nisi diuerse priuationes quodammodo dicantur contrarie:cum enim motus sit eiusdem essentie cum termino ad quem sequitur ꝙ si termini ad quem sint contrarij motus etiam sint contrarij. Et si dicatur intensio albedinis a quatuor vsqꝫ ad sex z remissio eius a quatuor vsqꝫ ad duo cōtrariantur z tamen non sunt ad terminos cōtrarios dicendum sicut in articulo precedenti. Quidam dicunt ꝙ qñ ex non albo simpliciter fit album ibi non est motus:sed mutatio seu generatio albedinis vt dicit phūs.t c.51.

¶ Ad secundum dictum est ꝙ medium ad diuersa comparatum participat rationem extremorum. Et ad illud de contrariis dicitur ꝙ in esse intenso inferunt contradictoria vide San. Tho de veri.q.26. ar.10.10. Si queratur an velle aliquid z appetitu sensitiuo appetere oppositum contrarientur dicēdū ꝙ non:quia non nata sunt fieri circa eandem potentiam nec inconuenit contraria respectiua inesse eidē Sed queritur an idem dicatur moueri motibus cōtrariis videtur ꝙ sic:quia totum dicitur moueri ex hoc ꝙ partes mouentur:pars enim est per se primo mota pono ergo ꝙ vna medietas calefiat z alia frigefiat tunc totum dicitur moueri:ergo calefit z frigefit Concedo copulatiu vel non quelibet pars sufficit denominare totum:sed an quando terra descendens per aerem veniret ad cētrū simul moueret a seipsa motu violento:q2 vt sit in centro oportet vnam partem ascendere alias mediū nō fieret centrū mundi qd tamē naturaliter appetit.

¶ Ad tertiū ptꝫ ex dictis. Motus aūt terre maxie z simpliciter opponitur motui ignis.

¶ Ad quartū negatur illa causalis duo esse accidentia non possunt esse simul in eodē:sꝫ successiue si sint eiusdē speciei z tñ non contrariant.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ contraria vt dictum est aliquomodo se compatiuntur vnde San.Tho vbi supra dicit ꝙ contraria esse in eodem per se est impossibile. Contingit tamen motus contrarios esse in eodem ita ꝙ vnus conueniat mobili per se z alius per accidens sicut cum aliquis in naui ambulans fertur in contrarium eius ad quod nauis mouetur Quidā tamen dicit ꝙ in eodem nō sint motus cōtrarij licet moueatur per accidens motibus cōtrariis Sed primum est rationabilius:quia motus quo sor.mouetur ad motum nauis non solum est in naui:sed etiam in eo:sed arguitur ꝙ impossibile sit in eodem esse plures motus:quia motus secundum essentiam non est nisi ipsum vbi:sed in eodem nō sunt duo vbi Et per hoc argueretur cōtra astrologos ꝙ planete non mouentur pluribus motibus de hoc in de celo z mūdo. Ad aliud dicitur ꝙ quies in termino ad quē z motus non se expellunt ymo vnum est causa alterius.z ideo non contrariatur. Sed nonne saltem opponitur motui sicut habitus priuationi. Forte dicis ꝙ non: sed illo modo motus opponitur quieti que est in termino a quo. Contra habitus precedit priuationem vt prius est habere pecuniam ꝙ perdere:sed motus non precedit quietem que est in termino a quo dicendum ꝙ in aliquibus vt puta in generatione priuatio precedit habitum.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ quies est perfectio motus cum sit finis eius z propter perfecti⁹ esse quod habet mobile quādo quiescit. Et per hec patet ad alia Quidam dicunt ꝙ quies dicit quid positiuum z sic est perfectio motus sed secunduꝫ hoc videtur ꝙ qes que est in termino a quo proprie contrariaretur motui Item tunc quies non contrariaretur quieti quia calor vt duo a quo incipit motus est eiusdem speciei cum calore vt octo sub quo mobile quiescit ex hijs q̄dam infert ꝙ motus non est ipsum mobile:quia motus habet contrarium si dicas tunc in celo continue esset mutatio:scilicet acquisitio motus:ergo in ipso continue aliquid generatur:sed accidens non generatur nisi ex generatione alterius:quia soluꝫ fit per accidens de hoc supra quomodo relationes fiunt de nouo:sed an productus motus in celo sit a non subiecto in subiectum:quia ex non albo fit album : ergo aliquis motus est ex non subiecto in subiectum vide primo phisicorum.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ vna priuatio opponitur alteri ɔtrarie rōne mot⁹ vt supra declaratū est.

¶ Explicit quintus phisicorum.

¶ Sequitur sextus phisicoꝝ. Si aūt cōtinuum zc.

¶ Circa hunc textum querūtur quinqꝫ primo. An magnitudo componatur ex indiuisibilibus. Secundo an motus z tempus similiter diuidantur. Tertio an motus sit Quarto an motus sit in instāti. Quinto an impartibile vel aūgl's moueatur.

AD primum sic proceditur. Videtur ꝙ magnitudo componatur ex indiuisibilibus:quia linea cōponitur ex pūctis dicitur enim primo poste.ꝙ substantia linee est ex pūctis igitur. Sed cōtra est philosophus hic z libro suo de lineis indiuisibilibus quem aliq̄ dicunt esse theophrasti. San Tho 3.celi lec.3.

¶ Respondeo dicendum ꝙ postq̄ philosophus in quinto phi.docuit diuisionē motus in suas species z de vnitate et contrarietate eius in hoc sexto docet diuisionem motus in partes quātitatiuas.

¶ Conclusio. impossibile est continuum componi ex indiuisibilibus: patet primo quia indiuisibilia non possunt continuari cum non habeant vltima. Item indiuisibilia nō possunt se tāgere:ergo nec cōtiguari antecedens patet:quia omne quod tangit alterum aut tangit totum aliud:aut pars vnius partem alterius vel pars vnius totum alterius non duo vltima quia duo indiuisibilia non habent partes nec primū quia que scdm totum tanguntur non distinguuntur loco z positione. Item inter quodlibet z aliud punctum semper est punctum medium ergo duo puncta non possunt consequenter se habere Item per diffinitionem continui continuum est in infinitum diuisibile:ergo non componitur ex indiuisibilibus.ex his patet ꝙ ex indiuisibilib⁹ nō potest fieri vnuꝫ per modum continui contigui vel consequenter se habētiū.

¶ Conclusio secunda si magnitudo componitur ex indiuisibilibus tunc motus quo trāsitur magnitudo illa componetur ex motib⁹ indiuisibilibus equalib⁹ numero indiuisibilibus ex quibus cōponitur magni

tudo vt sit magnitudo a.b.c.supra quam mouetur o. et motus sit d.e.f dicit ergo q si ille tres ptes magnitudinis date sunt indiuisibiles ita ille partes mot⁹ Pro cuius probatione ponit phūs duas suppositiones. Prima est q presente aliqua parte mot⁹ necesse est per ipsum motum aliquid moueri et econuerso si aliquid moueatur necesse est q aliquis motus sit:qr causa formalis et suus effectus simul sunt et non sunt vt albedo et esse albū. Secunda suppositio est q impossibile est aliquod simul moueri ad aliquem terminum et iam esse motum in illo termino vt impossibile est aliquid simul ire thebas et iam esse ibidē. Tūc arguitur sic ad conclusionem si o moueretur supra magnitudinem datam et motu proprie dicto aut ergo prius mouebitur supra vnam partem magnitudinis et vna parte illius motus q̄ supra totam magnitudinem et toto motu:aut prius moueret̄ supra totā magnitudinem et scd̄m nullam partē magnitudinis mouebat̄ prius si dicat̄ primum tunc vel simul moueret̄ scd̄m a et iam motū esset in a vel prius mouet̄ scd̄m a. q̄ sit motū in ipso. Non primū:qr hoc est contra secūdā suppositionē. Nec potest dici scd̄m:quia tunc in a.oporteret esse aliquid secūdum q prius moueba tur anteq̄ esset motum et aliquid aliud secundum q esset motū in a.et ita a.iam esset diuisibile qd̄ est contra suppositū:ergo ipsum o.non pōt moueri per a.et per consequens pars motus que est correspondens prime parti magnitudinis q̄ est a non est mot⁹ alias presente motu aliqui illud non moueret̄ quod est contra primam suppositionem. Si ergo partes magnitudinis sint indiuisibiles oportebit partes mot⁹ esse indiuisibiles et ita non erit motus si vero dicat̄ q o mouetur primo scd̄m totam magnitudinem sic q secundum nullam partem eius prius mouebatur tunc sequitur q motus erit compositus ex momentis qd̄ est impossibile vt probatum et patet consequentia:qr vel prima pars motus .s.d.est motus vel non. Non primum:qr tunc oporteret scd̄m ipsum mobile moueri in prima parte magnitudinis:qr partibus motus correspōdent partes magnitudinis modo iam dictū est q secundū impartibile nichil potest moueri. Si dicatur q non sit motus:quia erit simile de aliis partibus sequitur q motus erit compositus ex non motibus scilicet ex momentis secundū que momenta aliquid dicitur esse motum:sicut secundum motum aliquid dicitur moueri:sic enim se habent momenta ad motum sicut punctus ad lineā et nūc ad temp⁹.

Conclusio tertia impossibile est motū esse compositū ex momentis. Probat̄ conclusio ducendo ad aliqua inconuenientia quorum primū est:qr aliquid esset motū in aliquo termino:quod tamen pri⁹ non mouebatur ad ipsum quod est impossibile sicut impossibile est aliquid esse preteritū quod nunq̄ fuit presens et patet consequentia:qr si motus d e.z.esset sic compositus ex illis tribus tanq̄ ex momentis tunc ipsum o per d.motū est in a. Et tamen pri⁹ non mouebat̄ alias oporteret ipsum a.esse diuisibile vt probatum est. Scd̄m inconueniens est q aliquid simul moueret̄ et quiesceret scd̄m aliquam magnitudinem. Probatur q omne quod natum est moueri et non mouetur quiescit:sed ipsum o.natum est moueri et non mouet̄ secūdū aliquam partem magnitudinis a.b.c.ergo secundū illas partes quiescit sed quod quiescit scd̄m omnes partes toti⁹ quiescit per totū:ergo o.quiescit per totam magnitudinem et tamen ponebatur moueri per totam ergo et c.3.inconueniens est quod mot⁹ esset compositus ex non motibus quod non est possibile propter easdem rationes quibus demonstratū est q impossibile est lineam componi ex punctis et patet consequentia:quia si ille partes d.e z essent motus oporteret q scd̄m eas o.moueatur per partes magnitudinis que sunt indiuisibiles quod iam.probatū est et ita oporteret dicere q non sint motus et per consequens q motus sit compositus ex non motib⁹ sed hoc est impossibile:q̄ impossibile est motū cōponi ex momentis:qd̄ sequit̄ ad hoc quod est magnitudinem cōponi ex indiuisibilibus.

Conclusio quarta magnitudo et temp⁹ consimiliter se habent ad diuisionem. Probat̄ per phm̄ trib⁹ rationib⁹. Primo quia de ratione eque velocis est q minorem magnitudinem transeat in minori tempore detur ergo aliqua magnitudo diuisibilis quā pertransit aliquod mobile in aliquo tempore dato:sequitur ergo q mobile eque velox trāseat partem magnitudinis in minori tempore:ergo sicut in magnitudine sunt partes ita et in tempore. Item veloci⁹ pertransit equale spatiū in minori tempore Ponatur q̄ q a sit veloci⁹ et b.tardius et moueat̄ b per magnitudinem que est c.d in tempore z i.manifestū est ergo q a qd̄ est veloci⁹ mouet̄ per eandem magnitudinem in minori tempore et sit tempus illud z.t Et quoniā a in tempore z.t pertransiuit totam magnitudinem c.d.et b.in eodem tēpore pertransit minorem magnitudinem que sit t r.et qr b.pertransit magnitudinem in tēpore z.t a pertransibit eandem magnitudinem adhuc in minori tempore et sic in infinitum:ergo tempus et magnitudo cōsimiliter diuidunt̄ Item 3 Sicut mobile in toto tempore pertransit totam magnitudinem ita in parte eius pertransit partem:ergo hec consimiliter diuidunt̄ et per hec etiā probatur continuū nō cōponi ex indiuisibilibus:quia alias in eodē tempore equale spacium pertransiret mobile velox et tardum. Sint enim duo spacia.100 punctorū super que moueant̄ p̄dicta duo mobilia tūc in quacūq̄ mensura velox trāsit p̄mū pūctū sui spacii:etiā tardu trāsit primū pūctū sui spacii:et sic de aliis punctis:ergo eque cito ptranseūt totū.antecedens patet:quia dū velox transit p̄mū punctū vel tardū transit minus et hoc est impossibile:ergo transit equale. Forte dicis q dū velox transit p̄mū pūctū:tardū nichil transit:sed residet in p̄mo loco. Cōtra suppono q simul incipiant moueri. Cōtra hec arguitur:p̄mo sic aut omni parte magnitudinis est aliqua minor aut non omni parte magnitudinis et c. Si detur secūdū tūc p equipollentiam aliqua parte non est aliqua minor igitur aliqua est indiuisibilis scilicet que non est aliqua minor alioquin aliqua esset ea minor.s pars eius Si aliqua autē est īdiuisibilis igitur magnitudo vltimate est resolubilis in indiuisibilia et per consequens.l. componitur ex indiuisibilibus Si vero omni parte magnitudinis est aliqua minor aut illa est diuisibilis aut indiuisibilis non diuisibilis:quia tunc nō esset minor omni parte magnitudinis quoniam nō esset minor parte sua igitur indiuisibilis est igitur habet̄ propositum sicut prius.

Secundo aūt inter primū punctū et quodlibet aliud punctum eiusdem linee est punctum medium aut non. Non potest dici q sic quia tunc illud punctum medium vel esset medium inter primū pūctū et seipsum quod est impossibile vel ipsum non esset aliquod ex

punctis lineeſtlius ⁊ per conſequens non mediaret inter primum ⁊ alia eiuſdem lince quod eſt contra illud quod ponitur igitur inter primum punctū ⁊ qđlȝ aliud punctum eiuſdem lineenon eſt aliquod punctū medium igitur punctum eſt pūcto immediatum. Ex hoc autem vltra ſequitur ꝙ linea ⁊ per conſequens magnitudo componitur ex indiuiſibilib⁹.

¶ Tertio ⁊ eſt eadem virtus ſuppono vnum veruȝ ⁊ a quolibet fideli concedenduȝ ſcȝ quod deus vidȝ quodlibet punctum quod eſt in linea: tunc quero an deus videat quod inter primum punctum lineę hui⁹ vel illius demītāte ⁊ quodlibet aliud punctuȝ ab illo viſum in eadeȝ linea intercipitur linea media aut nō ſi non igitur vidȝ punctū immediatū puncto Si ſic igitur contra ſuppoſitum non videt quodlibet punctum illius lineę: quoniam in linea illa media ſunt plurima puncta et nullum ſecundum hoc eſt viſum a deo.

¶ Quarto et fortius aut aliquod pūctum eſt mediū inter primum punctum huius lineę verbi gratia a ⁊ omnia alia eiuſdem aut nullum punctum eſt mediuȝ inter punctū primū lineę a. ⁊ omnia alia puncta eiuſdem hoc patet: quia partes huius diſiunctiue contradicunt mutuo. Si aliquod eſt medium igitur illud eſt immediatū pmo pūcto. Si nullū eſt mediū igiť pmū pūctū ⁊ oīa alia ſunt immediata ⁊ ꝑ ꝯñs aliquod alio eſt pmo immediatum.

¶ Quinto poſſibile eſt magnitudinē eſſe ſimul actu diuiſam ſm omnem diuiſionem poſſibilem in ea igiť magnitudo cōponitur ex indiuiſibilibus: conſequentia patet quia poſito ꝙ ſic eſſet diuiſa reſolutio eius vltimate eſſet facta in indiuiſibilia aut indiuiſibilia non poteſt dici ꝙ in aliqua diuiſibilia quoniam tunc non eſſet actu diuiſa ſm omnē poſſibilē in ea diuiſionē igitur in indiuiſibilia cuȝ ergo quodlibet eſt primo cōpoſitum ex hiis in que vltimate reſolubile eſt ſequitur ꝙ ex indiuiſibilibus eſt magnitudo compoſita. Antecedens autem probatur dupliciter: tum quia quecunqȝ poſſe non ſunt ad actus incompoſſibiles nec inter ſe eſſentialē ordinē habentes poſſunt ſimul per diuinā potentiaȝ ad actum reduci non eſt apparet aliqua ratio impediens: ſed potētie ad diuiſiones continui ſunt huiuſmodi cuȝ ſint ad act⁹ eiuſdem rationis. Que enim ſunt eiuſdem rationis nec eſſentialem ordinem inter ſe nec mutuā repugnantiā habent: tum quia alias ſequeretur ꝙ aliqua vniuerſalis eſſet impoſſibilis cuius quelibet ſingularis eſſet poſſibilis quod videť inconueniens: patet conſequētia: q2 demītāta qcūqȝ poſſibili diuiſione hec eſt poſſibilis ſcďm hāc magnitudo eſt diuiſa forte diſtinguis iſtas in omnem partem continuum poteſt eſſe diuiſuȝ quia vera eſt in ſenſu diuiſo non autē compoſito. Contra vtraqȝ eodem modo reducitur ad actum ſcꝫ licet ad actum permixtuȝ potentie vt dicitur tertio phiſicorum.

¶ Sexto arguitur in quantum ponit in magnitudine eſſe partes infinitas accepto hui⁹ modi termino cathegorematice pulchre ⁊ ſubtiliter per quēdam doctorem probanteȝ ꝙ in qualibet magnitudine eſt dare vltimā parteȝ proportionalem ſeu minimā ⁊ q2 conſtat ꝙ eſt dare primā ⁊ maximā ſeqūr neceſſario quod non ſunt infinite aſſumptū autȝ probatur primo. Sint due magnitudines a. ⁊ b. contingentes ſe ⁊ ſumantur in b partes proportionabiles ſic ꝙ pma ſit medietas ſecunda medietatis ⁊ ſic deinceps procedendo verſus a tunc arguitur ſic multitudo harū partiū b. coniungitur immediate ipſi a. igitur aliqua pars huius multitudinis immediate coniungitur a antecedens eſt notum conſequentia probatur: quia impoſſibile eſt imaginari quod aliqua magnitudo immediate coniungatur vľ contiguet alicui niſi aliqua vnitas eius illi coniungatur immediate. Si ſic ergo aliqua eſt vltima ſcilicet illa que immediate coniungitur ipſi a. ⁊ poteſt confirmari: quia ſi magnitudo que eſt b. eſſet actu diuiſa ſm omnes partes proportionabiles retinentes tamen eaſdē ſitus ita ꝙ eſſent contigue ſicut nunc ſunt continue aliqua immediate tangeret a. nec poſſibile eſt imaginari oppoſitū igitur ⁊ nunc dum ſunt continue cum penitus in nullo ſm ꝓpinquitatē vel diſtantiā aut ordinē partiū aliter ſe haberent tunc ꝙ modo ſe habeant.

¶ Septimo ponatur quod aliquod corpus incipiat in puncto extremo a moueri verſus b. tunc ſic in hoc inſtanti illud corpus incipit moueri igitur aliquis motus vnus futurus incipit in hoc inſtāti ⁊ voco inquit motum vnum qui ſit ſuper vnū ſpaciū continuū cū ceteris conditionibus poſitis. 5. phiſi. cumqȝ autem ſit ille motus ſequiť ꝙ fiat ſuper vltimam parteȝ proportionabileȝ: quia aliter non incipet et in hoc inſtanti. Item ponantur duo mobilia d. ⁊ c. moueri ſuper b. verſus a. ⁊ moueatur d in duplo veloci⁹ ꝙ̄ c. ita ꝙ ſemper cū venerit ad finem alicui⁹ partis proportionalis quieſcat ibi donec c. veniat illuc vel ſuper eandeȝ lineā vel ſuper equalem aliam poſſent eē eſſe ſuper eandem ſi eſſent corpora glorificata: quia tunc non impedirent ſe: ponatť etiaȝ ꝙ c. veniat ad a in vna hora ad hoc inſtans terminata gratia exēpli tūc ſequiť ꝙ c. ⁊ d. perueniunt in hoc inſtanti ad a et neutrū pri⁹ alio: ſed conſequens eſt contra poſitū: q2 qualibet parteȝ proportionabileȝ pri⁹ pertranſibit. d. ꝙ̄ c. igitur pri⁹ omnes igiť d. pri⁹ venit ad a. Ex primū conſequens ſequiť: q2 in hoc inſtanti e. eſt ad a ſi igitur d. pri⁹ fuit ad a. igitur per aliquod tempus prius fuit ad a. ſit autē tēp⁹ tale e tunc in e. tempore parte hui⁹ hore nō mouebať d. quia fuit ad a. toto e tpe vt diciť et c. toto e. tempore mouebať igiť c. in e. tempore pertranſiuit vnam partem proportionabilē tantū ⁊ per conſequens vltimam quod eſt probandū aut plures: ſi plures igiť non in omni parte proportionabili d. expectauit c. quod eſt contra poſitū: igiť ex hoc ꝙ ponunť partes proportionabiles actu infinite cū alio poſſibili non repugnante ſequuntur iſta duo contradictoria. ſcȝ ꝙ c. ⁊ d. ſimul perueniūt ad a ⁊ non ſimul perueniunt igiť illud poſitum claudit cōtradictionem.

¶ Item in eodeȝ caſu arguiť ꝙ in hoc inſtanti termineť aliquis mot⁹ corporis c. q2 nulli⁹ motus terminatur in hoc inſtanti niſi per hoc ꝙ aliqua pars ei⁹ terminať igitur aliqs vn⁹ mot⁹ c. terminať in hoc inſtāti/ ⁊ ſequiť neceſſario ꝙ ille fuit fact⁹ ſuper vltimam parteȝ proportionaleȝ: q2 aliter non eſſet vnus: ſed aggregat⁹ ex multis. Item in eodē caſu ſequiť ideȝ de d. ꝙ in hoc inſtanti terminať aliqs mot⁹ eius vel aliqua quies eius. Si aliquis motus eius ille fuit ſuper vltimam partem proportionabileȝ: q2 ille eſt vere vnus ratione ſpacii ⁊ temporis cum non ſit aliqs aggregatus mot⁹ d. continu⁹ in tempore per poſitū ⁊ ita eſt aliq̄ pars vltima: ſi vero terminet quies aut illa eſt infinita aut finita non infinita vt certum eſt igitur aliquando in aliquo inſtanti incipit ⁊ ſit illud

f. tunc in f. terminabaꝶ aliquis motus ⁊ sequitur necessario sicut prius ꝙ ille fuit super vltimam partem. Item sit ita ꝙ super huiusmodi infinitis proportionabilibus sint infiniti homines hñtes corpora glorificata ita ꝙ corpus vnum termınetur in puncto medio ipsius ⁊ corpus scḋm terminetꝶ in fine secunde partis ⁊ sic in infinitum super partes infinitas procedẽdo versus a ita ꝙ non sint simul plures. Sit etiaꝫ c aliquod corpus existens super magnitudinem a distans a magnitudine b. per pedalem quantitatem. Tunc arguitꝶ sic aliqͤs homo est propinquissimus c. qꝛ si accederet quousqꝫ perueniret ad homines aliquẽ illorū primo tãgeret ille: ergo homo propinquissim⁹ sit fortes aut sor. tangit a aut non, si non igitur distat per certam partem magnitudinis b. ⁊ ita i illa parte magnitudinis sunt infinite partes proportionabiles ⁊ ante illam solum finite ⁊ per consequens ante partem illam non sunt nisi finiti homines nec plures super totū scḋm hãc respõsionem quod est contra positum. Si sor. tangit a igitur aliqua pars proportionabilis tangit a: qꝛ ꝓpinqͥssimū extremū sor. ad c. est cū termino vni⁹ partis ꝓportionabilis b. per positum illa pars non põt poni indiuisibilis: qꝛ ista non esset pars proportionabilis nec diuisibilis: qꝛ tũc esset aliqua posterior illa quod similiter includit cõdictoria immo vt dicit hoc est propositum. Item in eodẽ casu sequitꝶ ꝙ annulato sor. aliqͤs hõ est ꝓpinquissim⁹ c. ⁊ ita ille distat ab a. igitꝶ inter ipsum ⁊ a sunt infinite ptes ꝓportionabiles ꝯtra positū quia tũc ibi fuissent infiniti homines immo sequitꝶ ꝙ ille sit sup penultimam partẽ proportionabilẽ qḋ claudit contradictoria sicut ꝙ sit aliqua vltima cū vnum inferat aliud ⁊ ecõtra. Propter istas rationes quas hec iste doctor faciat principaliter ad ꝓbandū ꝙ nõ est possibile esse infinitas partes ꝓportionabiles in actu separato: qꝛ tũc vt dicit eque ꝓcedūt ⁊ probãt ꝙ nec sunt infinite ptes ꝓportionabiles in potentia. i. potentiales et ad inuicem cõtinuate tenet similiter ꝙ in magnitudine nõ sunt infinite ptes ꝓportionabiles tẽto hoc termino infinite cathegorematice. Si vero teneatur sincathegorematice ⁊ ponaꝶ a parte subiecti precedendo terminū distributū verbi gratia infinite partes proportionabiles sunt in magnitudine dicit propositionem esse veram ⁊ concedẽdam. Item arguitꝶ ab alio doctore sic in nulla magnitudine sunt plures ꝙ̃ due partes igitꝶ in nulla magnitudine sunt infinite ptes: ꝯña pꝫ ex significato termini. Antecedẽs ꝓbatur: qꝛ in nulla magnitudine sunt plures ptes quam due medietates qḋ ꝓbatur: qꝛ due medietates sunt quatuor quarte ⁊ octo octaue ⁊ sic in infinitū: qꝛ totum est sue ptes sed nullius magnitudinis sunt plures partes ꝙ .4. quarte ⁊ .8. octaue ⁊ sic infinitū. Cõcedit tamẽ iste doctor ꝙ infinite partes proportionales sunt in magnitudine: sed ex hoc dicit non sequitur ꝙ infinite partes sunt magnitudinis: qꝛ arguitꝶ ab inferiori ad superius cū distributione. Item arguitꝶ ab aliqͤs si in qualibet magnitudine sunt infinite partes quarū quelibet est magnitudo vt supra dictū est q̃libet magnitudo est actu infinita extensiue ꝯñs sensus ptꝫ falsum ꝯña ꝓbaꝶ: qꝛ quorūcunqꝫ quodlꝫ additū alteri facit mai⁹ ⁊ duo mai⁹ ꝙ̃ vnum ⁊ tria mai⁹ ꝙ̃ duo ⁊ sic de quolibet in infinitū eiusmodi si sint infinita faciūt infinitū: sed cõstat ꝙ q̃lꝫ magnitudo quãtecūqꝫ quãtitatis seu magne seu pue alteri addita facit mai⁹ ⁊ tres maius ꝙ̃ duo ⁊ sic in infinitū. Iteꝫ si in magnitudine ⁊c. autem ipsa sunt infinite ptes eiusdẽ quantitatis aut eiusdẽ proportionis. Si eiusdem quãtitatis igitꝶ est infinita qḋ est falsum. Si eiusdem ꝓportionis idẽ sequitꝶ qm̃ si sunt infinite eiusdẽ proportionis sequitꝶ ꝙ sunt infinite eiusdẽ quãtitatis qḋ ꝓbaꝶ dupliciter. ꝑmo qꝛ sicut due medietates sunt eiusdem quantitatis sic ⁊ medietates illaꝝ sunt eiusdem quãtitatis ⁊ iterum medietates illarū sunt eiusdẽ quãtitatis ⁊ sic q̃cūqꝫ sunt eiusdẽ ꝓportiõis sunt eiusdẽ quantitatis scḋo si sint infinite eiusdẽ ꝓportionis nõ tot finite quin plures sunt eiusdẽ quãtitatis. 2. ꝯña patet ⁊ ꝑma ꝓbaꝶ: qꝛ vltra omnẽ finitã multitudinẽ ptiū eiusdẽ quãtitatis si ille diuidanꝶ vt pri⁹ in partes similis ꝓportiõis habebunt plures ptes que sunt eiusdẽ quãtitatis ⁊ quia omnes ptes q̃ possunt diuidi tam sunt actualiter in toto sequitꝶ ꝙ in eo actu sint infinite ptes eiusdẽ q̃titatis. Item si sic igitꝶ in q̃libet pte magnitudinis sunt infinite ptes ⁊ per consequẽs nõ sunt plures in toto ꝙ̃ i pte ⁊c p hoc nec multitudo totalis excedit multitudinẽ ptiū suaꝝ qḋ est cõtra illud principiū omne totū est mai⁹ pte vel vnū infinitum excedit ab alio qḋ est cõtra rõnem infiniti. Item tunc non plures partes erunt in magnitudine celi ꝙ̃ grani sinapis quod videtur absurdum ⁊ consequentia pꝫ: quia vtrobiqꝫ erunt infinite.

¶ Ad primū dico ꝙ omni pte magnitudinis est aliq̃ minor nulla tamẽ ps est minor omni pte magnitudinis. Unde iste ꝓpositiones omni pte est aliqua pars minor ⁊ aliqua pars est minor omni parte non equipollent. Nec prima infert secũdã quinymo prima est vera ⁊ scḋa falsa ⁊ illatio secunde ex prima peccat p figuram dictionis qm̃ in prima lꝫ pars supponit cõfuse tm̃ ⁊ in scḋa determinate. Exemplū si mundus duraret ꝑpetuo ⁊ in simili dispositiõe sicut de facto ponit philosoph⁹ ⁊ de possibili omnes catholici hec esset vera omni homine futuro erit aliquis homo futurus posterior patet: qꝛ quelibet singularis esset vera ⁊ tamẽ hec esset falsa aliquis homo futurus erit posterior omni homine futuro. Et ideo ipsa non esset: ꝓñs ad primã ꝯcedo igitur ꝙ omni pte ꝯtinui est aliqua pars minor ⁊ cū vlteri⁹ dicitꝶ Aut illa est diuisibilis ⁊c. dico ꝙ est diuisibilis ⁊ vlteri⁹ cõcedo ꝙ illa non est minor omni pte magnitudinis nec hoc repugnat vel ꝯcesse. Unū ista copulatiua est vera. Omni parte magnitudinis est aliqua pars minor ⁊ illa non est minor omni parte magnitudinis sicut ⁊ in casu p̃misso hec esset vera omni homini futuro erit aliquis homo futur⁹ posterior ⁊ ille non erit posterior omni homine futuro ꝙ si magis explicetur propositio ad sensum quem vt videꝶ multi sic arguando conciplūt. Et si dicatur sic aut illa pars que est minor omni parte continui est diuisibilis aut indiuisibilis. Nego istã disiunctiuaꝫ ꝓpter falsam implicationẽ ex parte subiecti implicat em̃ ꝙ sit aliqua ps minor omni pte cõtinui qḋ prorsus est falsum. Simile est si diceretꝶ aut ille homo futur⁹ posterior omni homine futuro erit corruptibilis vel est incorruptibilis que vtrūqꝫ propꝶ falsam implicationem esset falsa.

¶ Ad secūdū tertiū ⁊ quartū posset simul respondere gregorius negando illud quod cõmuniter supponūt: scꝫ pūctū esse in magnitudine hoc em̃ falsum esse putat: qꝛ tamẽ ꝑter hoc etiã aliter deficit. Respõdeo ad secunduꝫ supponendo pūcta esse in magnitudine scḋm ꝙ multi ymaginantur ⁊ bene iudicio meo hoc supposito dico ꝙ inter primū punctū ⁊ quodlibꝫ

aliud eiusdē linee est punctū medium nullū tamē pūctum est medium inter primum punctum et quodlibet aliud eiusdem linee. Et ideo non procedit vlterior probatio que tota supponit ꝙ ad illam vniuersalem concessam sequatur hec particularis aliquod punctum est medium inter primum punctū ⁊ quodlibet aliud eiusdem linee ⁊ super hoc innititur sequēs argumentatio. Sed hoc non sequitur ad illam quinimmo in tali illatione committitur fallacia figure dictionis propter similez causam ei que data est in precedenti solutione.

Ad tertium dico stante predicta suppositione ꝙ deus videt ꝙ inter primuz punctū ⁊ quodlibet aliud eiusdē linee intercepit linea ⁊ infinita etiā pūcta non tñ linea nō visa nec puncta nō visa ab eo. Nullā tñ lineā deus videt intercipi inter primū pūctū ⁊ quodlibet aliud punctum ab eo visum.

Ad quartum dicerem ꝙ nullum punctum est medium inter primū ⁊ omnia alia eiusdem linee. Et cū infertur igitur primū ⁊ omnia alia sunt immediata. Si in consequente ly omnia teneatur collectiue concedo consequens ꝗcquid sit de consequentia ⁊ nego vlteriorem consequentiam qua dicit̄ igitur aliquod illorū punctorum est primo immediatum. Instātia certissima apud me est quoniam si sint duo corpora immediata a et b. diuidendo b. in partes proportionales sic ꝙ prima pars sit eius medietas remotior ab a. ⁊ secunda sit medietas alterius medietatis immediata priori medietati totius ⁊ tertia sit medietas illiꝰ prioris ⁊. 4. residui ⁊ sic semper procedēdo versus a. tunc hec est vera ⁊ omnes partes proportionabiles b. sunt immediate ⁊ tñ hec est falsa aliq̄ pars proportionabilis b. est immediata ipsi a. cum talium nulla sit vltima versus a igitur hec non sequitur ad primam ⁊ si hanc instantiam non admitterent ponētes continuum componi ex indiuisibilibus pro eo ꝙ non ponerent infinitatem talium partium suam consequentiam probare nō possunt. Unde nec ego illā admitto et adhuc potest in simili instari secundum opinionem oppositam: quia non sequitur huic pūcto omnia alia eiusdem linee sunt inequalia: ergo huic aliquod aliorum est inequale. Nam antecedens est verum si ly omnia sumatur collectiue sic enim omnia alia sunt magnitudo secundum illam opinionem Magnitudo autem inequalis est puncto et tamen cōsequens est falsum.

Ad quintum nego consequentiam ad probationem dico ꝙ resolutionem illam factam esse in aliqua vltimate potest intelligi dupliciter vnomodo in aliqua vltimate idest in aliqua in que alia sint resoluta ⁊ ipsa resoluta non sint in aliqua alia ita ꝙ ipsa sint vltima in que sit facta huius resolutio seu diuisio. Aliomodo potest intelligi resolutionem huius esse factam in aliqua vltimate idest totaliter ⁊ complete magnitudinem esse in suas partes resolutam seu magis proprie loquendo quelibet que fuerunt eius partes esse actu ab inuicem diuisa ⁊ nulla restare diuidēda. Si in primo sensu queratur in que posito antecedente illo in esse facta esset resolutio vltimate an scz in aliqua diuisibilia an indiuisibilia dico ꝙ nec in aliqua diuisibilia nec in aliqua indiuisibilia nec in aliq̄ omnino vltimate facta esset quoniā nulla essent que non essent vltimate resoluta. Unde sicut ante huiusmodi resolutionem nulla pars erat inresolubilis in alias sic posita totali resolutione nulla esset non resoluta in alias. Et si fieret talis resolutio actualis tunc etiam esset multitudo aliqua discretorum ex multitudinibus precise ⁊ ex infinitis vnitatibus simpliciter constituta. Si vero queratur in que vltimate ⁊c. in secundo sensu distinguendum est de diuisibili ⁊ indiuisibili. Diuisibile enim aliquando dicitur secundum actum ⁊ est quod actu est diuisum qualis est proprie omnis multitudo discretorum. Aliquando vero secundum potentiam ⁊ est quod habet in se partes nō distinctas ab inuicem. Similiter indiuisibile potest dici dupliciter vno modo illud quod non habet partes omnino ⁊ quod non habet partes distinctas ⁊ sic idem significat indiuisibile ꝙ non actu diuisum siue quod non diuisibile primomodo siue hoc proprie dicatur siue nō. Dico igitur ꝙ neutromodo esset facta resolutio ad indiuisibilia nec ad diuisibilia secundo modo: sed ad diuisibilia primo modo. Preterea ꝗcquid sit de veritate antecedentis ad bonuz intellectū accepti potest dici ꝙ nō probatur sufficiēter ⁊ assumpta propositio non est vera quoniam impossibile est omnes animas possibiles esse actu productas in sensu composito ⁊ tamen possibilitas animarum non est ad actꝰ repugnantes aut essentialiter ordinatos cuz sit ad actus eiusdem speciei. Deinde dicitur a quibusdam ꝙ non inconuenit aliquam vniuersalem esse impossibilem cuius quelibet singularis est possibilis patet de istis vtrumqꝫ contradictoriorū contingentium est verum ⁊ omne possibile esse est quelibet istarum est impossibilis ⁊ tamen singulares sunt possibiles quilibet lapis vnius ponderis portatur a forte quelibet est possibilis et cuilibet compossibilis: sed non omnibus.

Ad sextum dicitur ꝙ rationes concludunt cōtra eum. Nam ipse concedit ꝙ infinite partes proportionabiles sunt in magnitudine sumpto ly infinite sincathegoreumatice. Sed ex hoc sequit̄ ꝙ nulla earuz sit vltima ⁊ econtra si aliqua earum sit vltima igitur non infinite proportionales sunt in magnitudine consequentia declaratur quoniaz si aliqua est vltima alicuius proportionis cum etiam aliqua sit prima igitur omnes simul sumpte sunt alicuius multitudinis finite alias cum quelibet precedentium sit maior vltima si detur sequeretur ꝙ magitudo ex omnibus huiusmodi proportionibus resultans includeret infinitas partes equales ⁊ sic esset extensiue infinita qꝺ est falsum. Sunt igit̄ omnes simul in aliqua magnitudine finita seu aliqua magnitudo finita ⁊ cum omnibus simul sumptis nō sint in magnitudine plures sequitur ꝙ nō quodcūqꝫ finitis partibus proportionalibus magnitudinis sint in magnitudine plures partes igitur non infinite proportionabiles sunt in magnitudine. Preterea si aliqua est vltima partiū proportionabilium vel illa est diuisibilis vel indiuisibilis si secundum igitur non est para proportionalis quia indiuisibilis ad indiuisibile nulla est proportio. Si vero est diuisibilis igitur aliqua est posterior illa ⁊ vltra: ergo ipsa non est vltima. Dicendum ergo negando illam consequentiam Multitudo omniū partium proportionabilium ipsius b. immediate contingitur a. ergo aliqua ⁊c. Notandum tamen aliquos negare ꝙ in cōtinuo sint dabiles omnes partes. Sz contra augu. 12. de ciuitate dei ca. 18. dicit ꝙ singuli quiqꝫ numeri sunt finiti ⁊ omnes infiniti ⁊ patet ꝙ ibi omnes capitur collectiue: ergo dabiles sunt omnes numeri collectiue. Item arguitur ex dicto phi. h

celi vbi arguit contra democritũ ponentem aliquod corp⁹ cõstitui ex infinitis indiuisibilibus eiusdẽ speciei. T.C.73. q2 inquit aut omnia essent grauia et tunc nullum corpus esset leue aut omnia leuia ⁊ tũc nullũ esset graue vbi patet ꝙ in multitudine infinita philosoph⁹ presupponit ꝙ possunt dari omnia: ergo etiam possunt dari omnes partes proportionabiles Totũ enim habet causam adequatam ⁊ non per finitum numerum partiũ proportionabiliũ: ergo adeq̃te cõponitur ex omnibus collectiue.

¶ Ad septimum dicitur negando consequentiã vel dicitur ꝙ super partes non continuas sit motus continuus.

¶ Ad octauum dicitur ꝙ illa mobilia simul peruenient ad finem. Nec sequitur quamlibet partem pertransijt prius d. ꝙ̃ c. igitur omnes in aliquo instanti prius pertransiuit d. ꝙ̃ c. vel dicitur aliter ꝙ non sequitur omnes prius pertransijt d. ꝙ̃ c. ergo d. prius fuit vel venit ad a. Alij non admittunt casum: alij putant totum argumentum esse annichillatum dicendo partes proportionabiles non esse in actu. Sed quicquid sit de hoc manifestum est ꝙ medietas fortis est in rerum natura alias nõ videretur nec tangeretur nec lederetur. Sic enim conuincuntur dicentes ignem non esse calidum per applicationem digiti: ergo si prima pars proportionabilis que est medietas fortis non sit realiter in rerum natura si verberetur nichil sentit ⁊ ita arguatur de alijs partibus proportionabilibus.

¶ Nonũ ⁊ decimũ satis soluuntur ex dictis.

¶ Ad vndecimum nego ꝙ aliquis homo sit propinquissimus. c. nec fortes in illo casu aliquam tangeret primo.

¶ Ad duodecimum patet per idem ⁊ potest poni similis casus scilicet ꝙ prima pars proportionabilis sit alba et alia nigra et sic alternatim in infinitũ procedendo versus a Tunc a nec tangit partem albam nec tangit nigram.

¶ Ad tertiumdecimum et alia dicetur primo celi ⁊ satis patz ex tertio phisi. Dubitãt em̃ plures ex quo sanct⁹ tho. concedit ꝙ vnũ infinitum est maius alio an sint plura pũcta ĩ celo ꝙ̃ in medietate lapidis ex ꝙ tot sunt in celo quot in toto lapide: et in toto lapide sunt plures ꝙ̃ in eius medietate.

AD secundum sic proceditur videtꝭ ꝙ mobile motus ⁊ tempus non condiuidantur similiter: quia velocior motus mobilis potest esse in eodem tempore super maiorem magnitudinem ꝙ̃ motus tardus ⁊ tunc patet ꝙ magnitudo quã ptransit mobile velox est maior ꝙ̃ magnitudo pertransit a ab alio ⁊ tamen non est maius tempus: ergo magnitudo ⁊ tempus non similiter diuidũtur. Sed contra est phũs.

¶ Respondeo dicendum secundum philosophuz ꝙ magnitudo ⁊ tempus mensurans motum quo pertransitur consimiliter se habent ad esse finitum ⁊ infinitum. Probatur: quia magnitudo infinita nõ potest pertransiri in tempore finito: sed in tempore infinito si posset pertransiri. Primum patet: quia pars illius magnitudinis finite pertransitur in finito tempore ⁊ cum in corpore finito solum sint finite partes equales vni certe date sequitur ꝙ in finitis partib⁹ temporis equalibus vni certe date tota magnitudo erit pertransita ⁊ eodez modo probatur secũda pars quia si in tempore finito pertranseatur magnitudo infinita tunc in vna parte temporis pertransibitur pars illius magnitudinis ⁊ cum illa pars habeat certam proportionem ad totum tempus finitum sequitur ꝙ magnitudo pertransita in illo tempore erit finita vt si in vna hora pertransitur vnum pedale et tunc in die habente 24. horas non pertransitur magnitudo infinita sed solum 24. peduz ex hĩs infertur ꝙ continuum non componitur ex indiuisibilibus quia alias indiuisibile esset diuisibile. Capiatur em̃ aliquod mobile se habens ad aliud secundum proportionem hemioliam id est sexquialteram id est cõtinens alterum ⁊ medietatem eius ⁊ pertranseat in hora magnitudinem quattuor punctorum: tunc queritur quantum pertransibit aliud in eodem tempore Si duo puncta: ergo se habet in proportione subdupla quod est contra casum si tantum vnuz: ergo se habet in proportione subquadrupla. Si vnum cuz medio: ergo punctuz est diuisibile.

¶ Conclusio motus condiuiditur mobili ⁊ tempori vnde motus dupliciter diuiditur vt dicit philosophus ⁊ Sanctus Thomas lec. 6. Vno modo ad diuisionem subiecti: quia vna pars habet vnam partem motus. Sicut vna pars habet partez albedinis Alio modo diuiditur ad diuisionem temporis quia vna pars motus est in vna parte temporis ⁊ alia est in alia primum patet: quia vna pars mobilis potest moueri sine alia: ergo alius est motus vnius partis ⁊ alterius ⁊ ita arguitur de motu totius nichil enim mouetur sine motu: sed aliquando manus mouetur siue toto: ergo aliquando est motus partis distinct⁹ a toto vnde motus est accidens extensum sicut albedo que est q̃ta ⁊ continua per accidens ⁊ moueri qꝛ dicit motum vt recipitur in passo.

¶ Conclusio secunda. Tempore ⁊ magnitudine finitis necesse est mobile esse finitum. Probatur quia cum mobile non trãsit subito magnitudinem: sed successiue sequitur ꝙ prima pars mobilis prius transit primam partem magnitudinis ꝙ̃ secunda: ⁊ secunda ꝙ̃ tertia ⁊ sic deinceps: ergo cum totum mobile tempore finito pertranseat primam partem magnitudinis sequitur ꝙ ipsius mobilis non possunt esse partes infinite et per consequẽs neqꝫ mobile potest esse infinitum. Si enim partes mobilis essent infinite non possent transire primam partem magnitudinis tempore finito: quia cum illam transeunt ab eadem transeuntur. Modo magnitudo infinita tempore finito transiri non potest Sic ergo tempore ⁊ magnitudine finitis necesse est mobile finitum esse. Et eodem modo probaretur sua conuersa scilicet ꝙ mobili existente finito necesse est magnitudinem ⁊ tempus esse finita. Nam hec est vna regula ꝙ si vna magnitudo infra aliã moueatur sic ꝙ alia quiescat eque cito se inuicem pertranseunt ille due magnitudines ita ꝙ si magnitudo mota pertranseat quiescentem in aliquo tempore in eodem tempore ab eadem pertrãsitur. Si ergo mobile sit finitum ⁊ magnitudo infinita ponatur ergo ipsum mobile quiescere ⁊ magnitudinem moueri infra ipsum tunc fieret argumentum sicut factum est nunc. Item cum mobile pertranseat aliquam magnitudinem prima pars mobilis prius attingit terminum magnitudinis ꝙ̃ secunda: ⁊ secunda ꝙ̃ tertia: ⁊ sic deinceps: ergo sequitur ꝙ prima pars mobilis prius pertingit ad eundem terminum

tempore finito ⁊ sic argueretur de secunda ⁊ tertia: ⁊ sic deinceps: ⁊ cum partes mobilis sint finite vt supponit conclusio que ponit mobile esse finitum sequitur etiam ꝙ partes temporis quibus omnes partes mobilis huiusmodi terminū attingūt erunt finite ⁊ per consequens tempus quo totum mobile pertingit ad terminum erit finitum. Sed si tempus est finitum necesse est magnitudinem esse finitam: si ergo mobile est finitum necesse est magnitudinem ⁊ tēpus esse finita.

¶ Conclusio tertia. Mobile siue finitum siue infinitum tempore infinito moueri non potest: patet satis de mobili finito in ratione immediate facta. Sed de infinito patet quia nunꝗ̄ compleret suum motum. Modo quod impossibile est factum esse impossibile est fieri ⁊ sic impossibile est mobile infinitū tempore infinito moueri.

¶ Conclusio quarta Tempore et mobili existentibus finitis necesse est motum finitum esse. Probatur quia magnitudo et motus consimiliter se habent ad finitum et infinitum: quia ꝗtum est spaciū pertransitum tantum oportet esse motum ideo dicit aristoteles ꝙ nichil differt motum aut magnitudinem infinitam facere. sed magnitudo ad esse finitum vel infinitum consimiliter se habeat ad tempus et mobile vt probatum est: ergo etiam motus consimiliter se habebit.

¶ Contra hec arguitur et primo ꝙ continuum componatur ex indiuisibilibus: quia continuum naturale componitur ex minimis naturalibus vt dictum est. 1. phi. sed minimum naturale nō est diuisibile igitur. Item minimuꝫ pondus quod sortes non potest portare siue pondus equalis resistentie cum actiuitate sortis excedit indiuisibiliter omne pondus quod sortes potest portare siue quod est minoris resistētie ꝗ̄ sortes sit actiuitatis ⁊ similiter totum indiuisibiliter est maius sua parte: ergo per aliquod indiuisibile antecedens patet: qꝛ non potest dari determinata pars diuisibilis per quam totum ꝗlibet partem excedat. Nec certa proportio. Non enim in proportione dupla excedit ꝗlibet partem: quia in illa proportione non excedit duas tertias. Forte dicis ꝙ etiam per nullum indiuisibile totum est maius sua parte: quia indiuisibile additum alteri non facit ipsum maius nec minus. Contra Si a linea auferatur punctum tunc ipsa non est finita ⁊ per consequens infinita: qꝛ per nichil finiuit et tamen per additionem puncti fit finita: ergo fit minor ꝗ̄ prius erat. Item in numeris vnitas indiuisibilis addita alio numero facit numerum maiorem.

¶ Secundo homo est continuum ⁊ tamen componitur ex indiuisibili: quia componitur ex anima sua que indiuisibilis est. Item in essentialiter ordinatis est dare primū simpliciter: sed totuꝫ ⁊ partes essentialiter ordinatur: quia totius ad partes est essentialis dependentia: ergo est dabilis prima pars simpliciter illa autem non potest diuidi.

¶ Tertio si quelibet pars continui esset diuisibilis in infinitas partes proportionabiles sequeretur ꝙ totum esset actu infinitum: quia due partes faciunt continuum alicuius ꝗtitatis ⁊ tres partes faciunt continuum maioris ꝗtitatis ⁊ sic in infinitum. Iteꝫ si puncta non sint linee sequitur ꝙ deus poterit corrumpere duo puncta contiguorum ⁊ tunc queritur vel illa adhuc sunt contigua vel non. Si secundum ergo distant ab inuicem sed contra illa non sunt mota: ergo non distant sicut neqꝫ prius Si primū: ergo habent vltima simul qđ est contra casum igiť ⁊c.

¶ Quarto arguitur ad idem puncta in linea sunt immediata: ergo possunt componere lineaꝫ antecedens patet quia quando linea diuiditur tunc diuisio cadit super punctum: ergo punctum diuiditur. Alias non in qualibet linea esset punctum extremū post diuisionem. Forte dicis ꝙ in diuisione generantur duo. Contra primum erat ibi in potentia: sed frustra est potentia que non potest reduci ad actum: ergo per diuisionem primum punctum manet ⁊ eodē modo arguitur de instantibus in tempore que ponūtur esse infinita in potentia querendo quomodo illa potentia reducitur ad actū cū quodlibet instans sit cōtinuatiuū: ergo nullū potest esse in actu.

¶ Quinto arguitur ꝙ tempus componitur ex indiuisibilibus: quia est formaliter ꝗtitas discreta: ergo vt sic partes eius non continuantur. Item in magnitudine datur primum punctum quod primo erit pertransitum ⁊ non in tempore: ergo in aliquo instāti ⁊ illud instans est immediatum huic instanti: ergo in tempore duo instātia sunt immediata. Item inter omnia instantia prime hore ⁊ omnia instantia secunde hore nichil mediat: ergo sunt immediata. Item hec propositio immediate post hoc erit vera scilicet aliquod istorum est: ergo aliqua singularis eius immediate post hoc erit vera ⁊ demonstro omnia instantia futura capio: ergo illam singulareꝫ que immediate post hoc erit vera ⁊ sequitur ꝙ instās per eā demōstratū immediate post hoc erit. igitur.

¶ Ad primum dictum est in principio phisico. Ad aliud negatur consequentia: quia aliud est excedere indiuisibiliter ⁊ aliud est excedere ꝑ indiuisibile.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ nullum continuum componitur ex indiuisibilibus tanꝗ̄ ex partibꝰ integralibus. Ad aliud dicitur ꝙ partes continui non habent inter se ordinem essentialē. ⁊ ideo non oportet ꝙ detur prima simpliciter. Sed dices dabilis est prima pars proportionabilis: ergo dabilis est vltima que non est amplius diuisibilis: negatur consequentia propter eandem rationem nec etiam datur ꝓma proportionabilis simpliciter.

¶ Ad tertium negatur consequentia: quia partes facientes maius continuum non sunt eiusdem ꝗtitatis. Ad aliud patuit ꝓmo phi. Sed an pūctū faciat duas lineas contiguas distare dicitur ꝙ non.

¶ Ad quartū dicitur ꝙ in eadeꝫ linea recta nunꝗ̄ pūcta sunt immediata nec oportet omnem potentiam reduci ad actum completum.

¶ Ad quintum pꝫ .4. phi. ⁊ si queratur si tempus ꝑ formali esset ꝗtitas discreta quō diceretur esse quia successiua sunt per aliquid quod est continuatiuum eorum de hoc ar. quinto. Nec punctum pertransitur per se ⁊ ideo non habet ꝓpriam mensurā. Ad aliud negatur consequentia.

AD tertiuꝫ sic proceditur. Videtur ꝙ aliquid possit moueri in instanti siue in ipso nunc quia quando res mouetur continue tunc in medio instanti non est verum dicere ꝙ incipit moueri: ergo in illo instanti mouetur: quia da oppositum scꝫ ꝙ nō mouetur in illo instanti ⁊ immediate post hoc mouebitur: ergo in illo instanti incipit moueri qđ est contra casuꝫ in oppositū est phūs.

¶ Respondeo dicendum q in omni continuo necesse est esse aliquem terminum copulantem partes eius ad inuicem sic se habentem q extra ipsum nichil sit partis precedentis. Nec infra ipsum aliquid partis sequentis. Ex quo sequitur q necesse est huiusmodi terminum indiuisibilem esse. Ultra sequitur q necesse est ipsum esse vnum z eundem vtriusque partis. Cũ ergo tempus sit continuum cuius partes sunt preteritum z futurũ necesse est preteriti z futuri esse vnũ talem terminuz qui dicatur nunc z sic necesse est nũc esse indiuisibile z cũ est indiuisibile oportet q sit vnũ et idem preteriti z futuri z si est vnum z idem preteriti z futuri oportet q sit indiuisibile ita q hec duo ad inuicem se consequantur.

¶ Conclusio prima idem est nunc preteriti et futuri scz finis preteriti z initium futuri. Probatur:qr si sit alteruz z alterũ vel sunt immediata vel mediata. Non immediata:quia tunc continuũ componeretur ex indiuisibilib⁹. Nec mediata:quia vel inter ea mediaret nunc vel tẽpus non nunc:quia illa duo nunc non se haberent cõsequenter cũ inter ea esset mediũ eiusdem generis z tamen se deberent habere ɔñter sicut preteritũ z futuruz quorum sunt termini consequenter se habent. Nec mediat tẽpus:quia inter preteritum z futurum non intelligitur mediũ nisi ipsuz nũc. Si ergo mediaret tempus non esset aliud q̃ nunc z cum tempus sit diuisibile oporteret ipsum nunc esse diuisibile quod est impossibile:ergo non potest esse alterũ z alterũ nunc preteriti z futuri.

¶ Conclusio secunda. Nunc est indiuisibile. ptz qa si diuideretur nunc eius diuisio esset in preteritũ z futurum. Sed preteritum non amplius est z futurum nondũ est:ergo tale nunc non esset totũ simul existẽs quod est contra rationem ipsius nunc. Secundo si nunc esset diuisibile haberet partes adinuicẽ continuatas per aliquid. Uel ergo illud esset indiuisibile z habetur intentũ:quia non esset aliud q̃ nunc. Si esset diuisibile argueretur vt prius z sic esset processus in infinitum nisi primum continuans partes continui esset indiuisibile.

¶ Conclusio tertia impossibile est in nunc aliquid moueri. Probatur:qr in omni eo in quo contingit aliquid moueri contingit aliquid velocius z aliquid tardius moueri. Sit ergo ipsum nũc.i.in quo aliq̃d velocius motum transeat magnitudinem a.b.z dez aliquid tardius motũ sequitur q non transibit in illo nunc nisi partem illius magnitudinis per diffinitionem tardioris z sit illa pars a.g.tũc arguitur sic tardius motum transit a g.in nunc ergo velocius transit a.g.in minori mensura q̃ ipsum nunc per diffinitionem velocioris quare oportebit ipsum nunc esse diuisibile si in ipso fiat motus quod improbatum est igitur.zc.

¶ Quarta conclusio impossibile est in nunc aliquid quiescere. Probetur nam quies est priuatio motus sed motus non fit in instanti:ergo neqz aliquid quiescit in instanti. Secundo sic probatur:quia illud q̃escere dicimus quod secundum suas partes z secundum se similiter se habet nunc z prius. Sed in ipso nunc non est dare prius z posterius ergo impossibile est in nunc aliquid quiescere.

¶ Conclusio quinta necesse est omne mutatum quando mutatum est esse in termino ad quem. Pro probatione huius ɔclusionis supponit philosophus q mutari z distare siue deficere idem sunt subiecto z similiter mutatum esse z defecisse differunt tantum ratione:qr mutari dicitur per respectum ad terminum ad quez sed distare dicitur p respectũ ad terminũ a quo. Probatur ergo conclusio:qr sicut est in mutatione scdm cõtradictionẽ ita est in aliis mutationibus:sed in mutatione secũdum cõtradictionẽ:qr termini sunt immediati cũ sint contradictorii defecisse ab vno termino est esse in alio cum ergo mutatum esse sit idem q defecisse a termino a quo sequit̃ q mutatũ esse est esse in termino ad quẽ z p ɔsequẽs ita est in aliis mutationibus. Item cũ aliquid mutatũ est vel est in termino a quo vel in termino ad quem vel in aliquo intermedio non in termino a quo : quia mutatum esse est defecisse a termino a quo nec intermedio:qr in eo mutatur ad terminum ad quem. Sed impossibile est aliquid simul mutari z mutatum esse:ergo ipsum mutatum est in termino ad quez. Ex hac conclusione sequitur primo q omne factum est z q corruptum est non est:patet quia terminus ad quẽ factionis est esse z corruptionis est non esse. Sequitur scdo q mutatum esse presupponit mutari sicut terminus id cuius est terminus. Tertio sequitur q sicut in motu est duplex terminus ad quem scilicet vltimus simpliciter quo habito cessat motus z propinquus qui non est vltimus simpliciter sed solum respectu partis precedentis ita etiam est duplex mutatuz esse scz perfectũ z imperfectum:imperfectũ est in aliquo intermedio inter terminũ a quo primũ z terminũ ad quem simpliciter. Mutatũ esse perfectum est in termino ad quẽ simpliciter. Et sicut sunt infinite partes proportionabiles in motu ita etiã sunt infinita mutata esse.

¶ Conclusio sexta. Mutatum esse est indiuisibile temporis patet:quia si non sit ita detur tempus diuisibile in quo aliquid mutatum est z sic a.c.cuius vna pars sit a.b et alia b.c.aut ergo id quod mutatuz est in tempore a.c.mutatum est in qualibet parte eius: aut in neutra vel in vna mutatur z in alia mutatum est. Si primum sequitur q mutatum est prius in vna parte q̃ in toto:ergo totũ temp⁹ nõ erat in quo mutatum est. Nec tertium quia tunc non esset mutatum in toto tempore primo:sed ratione vnius partis. Si dicatur q in neutra sequitur q nec in toto z ita impossibile est illud in quo aliquid primo mutatum est esse tempus diuisibile z per consequens oportet q sit indiuisibile temporis quod non est tempus sed temporis terminus sicut mutatum esse non est motus: sed terminus eius. Ex hac conclusione sequit̃ q omne q factũ est vel corruptũ factũ est, vel corruptũ est in indiuisibili temporis.

¶ Conclusio septima in motu dabile est primũ mutatũ esse completũ. Probat̃ qr omnis motus est finitus ergo in omni motu dabilis est termin⁹ completus z vltimus simpliciter:sed talis termin⁹ est mutatũ esse completũ ergo.zc.

¶ Conclusio octaua diuidẽdo motũ in partes eiusdem q̃titatis in motu dabile est primũ mutatũ esse incompletũ patet qr primũ mutatũ esse incompletũ est terminus prime partis motus:sed hoc modo diuidendo motũ dabilis est prima pars mot⁹:ergo et primũ mutatum esse incompletũ.

¶ Conclusio nona diuidendo motũ in partes eiusdem proportionis non est in eo dabile primum mutatũ esse imperfectum. Probat phũs hanc conclusionem ex parte temporis sic quia detur primum mutatum esse z detur temp⁹ in quo est tale primum muta-

tum esse vel tale tempus est diuisibile vel indiuisibile non indiuisibile quia oportebit illud indiuisibile esse immediatum indiuisibili temporis in quo mobile incepit mutari in quo scȝ adhuc erat mobile in termino a quo ⁊ sic indiuisibilia erunt imediata in tp̄e quod reprobatū est. Si dicatur ꝙ sit diuisibile diuidatur in duas partes aut ergo in vtraqȝ mutatū est aut in neutra vel in alia mutat̄ ⁊ in alia mutatum est. Si in vtraqȝ sequitur ꝙ mutatum esse in toto supponit mutatum esse ī parte ergo nō erat datū primū mutatū esse. Si ī neutra sequitur ꝙ nec in toto mutatum est. Si in vna mutet̄ ⁊ in alia mutatum est sequitur ꝙ totū tempus illud non est primū in quo mutatū est quia solū mutatū est in corōne partis. Itē si in vna parte sit mutatū cū om̄e mutari sit diuisibile sicut est motus ⁊ cuiuslibet partis motus sit mutatum esse sequit̄ ꝙ illud mutatū esse non erat primū. ¶ Secūdo patet ex parte mobilis quia ex mobili non est dare primā partē que mutata sit .a. signū transiuit ergo nec prima pars motus añs patet quia si detur oppositū detur temp⁹ ī quo sit mutata vna pars ⁊ cum tale tempus non sit indiuisibile sequitur ꝙ in medio illi⁹ tēporis vna pars illius partis prius mutata ē ꝙ̄ tota pars sit mutata in toto tempore et cum illud tempus sit diuisibile in infinitum ⁊ similiter illa pars sequitur ꝙ ī mobili non sit dabilis pars que sit primo mutata.

¶ Cōclusio decima añ omne mutari est mutatum esse probatur nā om̄e mutari est diuisibile ergo ante omne mutari est mutatū esse scd̄m partē illi⁹ mutari ⁊ declaratur in litteria. Sit enim magnitudo k.l. super quam moueantur a. ⁊ b. eque velociter ⁊ simul incipiant moueri. sed a. quiescit ī medio illi⁹ magnitudinis b. vero moueatur vsqȝ ad finem ⁊ sit totum tempus in quo b. mutatur vsqȝ ad finē. d.c. qd̄ etiā diuidat̄ per mediū in .l. tunc arguitur quando a. venit ad mediū magnitudinis date actu mutatū est cū ibi quiescat. ergo cū b. simul incipiat moueri ⁊ eque velocit̄ moueatur quādo ibi venit etiā ibi mutatū est ⁊ cum postea moueatur adhuc sequitur ꝙ mutatū esse in illo puncto precessit mutari supra aliā medietatē illius magnitudinis ⁊ cū prima medietas iterum sit diuisibilis in infinitum sequit̄ ꝙ ante omne mutari erit dabile aliquod mutatum esse respectu partis precedētis ⁊ cum non possit dari aliqua pars magnitudinis quin detur alia prior ꝓpter diuisibilitatē eius ī infinitū sequit̄ ꝙ nō dabitur mutari quin añ ip̄m sit aliquod mutatū esse.

¶ Aduertendū est. Circa hanc cōclusionē ꝙ mutatum esse ante vltimum terminum motus non est in ipso motu nisi s̄m potentiam sicut nec sunt puncta intermedia actu in linea nisi sit actu diuisa et quia potentia non cognoscitur nisi per actum: ideo ī presenti ratione philosophus notificat mutatum esse quod non est nisi in potētia ī motu ꝑ aliud mutatū esse quod est actu terminus motus sicut si ostenderetur aliquod punctum secundum potētiam esse in aliqua parte linee diuidendo lineā actu in illud punctum. ¶ Secūdo probatur conclusio ex parte temporis quia quod mutatur primo ī aliquo toto tempore mutatur in qualibet parte illi⁹ temporis partes autē ī tempore diuiduntur ab inuicem per nūc ergo quod mutatur in aliqua parte temporis mutatum est in nūc terminante illam partem et distinguente eam ab alia parte ⁊ data qualibet parte tēporis ipsa est diuisibilis in infinitum ergo in qualibet parte temporis sunt īfinita nunc ⁊ per ꝯsequēs sunt infinita mutata esse in motu quare non potest dari primum mutatum esse.

¶ Conclusio vndecima. Ante om̄e mutatū esse est mutari patet: qꝛ om̄e mutari terminatur per mutatum esse cū motus et mutari idem sunt. Et si arguatur de generatiōe ⁊ corruptiōe q̄ nō mēsurant̄ tpe et sic non videtur ꝙ ante genitū esse sit generari dꝛ ꝙ generatio ⁊ corruptio si sumantur s̄m suas rationes mensurantur instāti temporis ⁊ ita generari et genitum esse simul sunt. Si tamen capiantur secundum esse quod habent in materia idest secundū alterationem sibi adiunctā sic tempore mensurantur ⁊ hoc mō ītelligit phūs cū dīt oē qd̄ genitū est pri⁹ generabatur ⁊ oē quod corrūpit̄ pri⁹ corrūpebat̄.

¶ Contra hec ar̄. p̄rio ꝙ motus fiat in instāti quia aīa rōnalis subito informat aliquā partē materie de nouo ⁊ subito est in aliquo toto in quo prius nō erat ergo mouetur in instanti. Añs pꝫ in augmētatione vel in generatione que fiunt in instanti. Nec potest dici ꝙ anima tūc moueatur per accidens: quia stat ꝙ totum compositum nō moueatur localiter quando anima de nouo informat vnam totaȝ partem materie quem prius nō informabat. Item veritas huius propositiōis motus est/ est in instanti ergo et ipse motus antecdēs patet: quia si nō sit in aliquo instanti ergo continue corrumpitur ⁊ suum contradictorium in quolibet instāti erit verū.

¶ Secundo ar̄. Motus sentitur in instanti ꝙ̄ est in instanti. Añs patet quia sensatio fit in instanti ⁊ tenet consequētia qꝛ sensus ī actu ⁊ sensibile in actu sunt simul. Itē sortes mouet̄ in aliquo toto tpe: ergo mouetur in quolibet instanti illius tēporis. Tenet cōsequētia ꝑ phm̄. t.c. xxxi. ⁊ T.C. xlvij. vbi dicit ꝙ si a. in toto q̄escit sequitur ꝙ quiescat ī quolibet quod est eius siue sit diuisibile siue indiuisibile. Item phūs primo phi. ⁊ viij. dicit. nō eīm si parsibile in infinitū est qd̄ alteratur propter hoc et alteratio. sed velox fit. sed velox s̄m expositionē ꝯmētatoris valet sicut subito hoc est in instāti ⁊ nō in tēpore ergo motus fit in instanti. Et quasi obijcit cōtra se qꝛ videt̄ repugnare illi quod dicitur in. vi. scȝ añ omne moueri est mutatū esse ⁊ ante oē mutatū esse est moueri, ⁊ respondet soluendo ꝙ illud intelligit̄ de motu inq̄ꝫtum ꝯtinu⁹ ⁊ diuisibilis est istud aūt intelligitur de motu q̄ꝫtum ad generationē ⁊ ꝓductionem ad actū. Item ad istā intētionem videtur phūs premisisse quoddam exemplum de guttis qd̄ nō est necesse si multe gutte aliquā partē amoueāt de lapide penetrando lapidē ꝙ etiā quelibet gutta aliquid amoueat sic ꝙ pars amoueatur ante partē sed aliq̄n totū simul amouetur quēadmodū multi trahunt nauē simul in eodē tempore. Nullus tamē per se posset in multo tēpore trahere eam ex quib⁹ videtur inuere ꝙ sicut tota pars lapidis simul amouetur ⁊ non pars post partem ita etiā aliq̄n fit in alteratiōe cōtingit eīm aliquid totum simul alterari ⁊ nō dimidiū prius. velut aquā simul totam coagulari ⁊ ex hoc videt̄ ꝙ motus localis fit in instāti: qꝛ post gu[illegible]s pars lapidis tota simul ⁊ subito secundū phi amouetur. Item ar̄. quia inter cōtradictoria non est medium igitur inter non esse forme īducende per motum et esse ipsius non est medium. Nō esse autem ipsius fuit in vltimo instanti forme precedentis igitur inter istud instans ⁊ illud quod mēsurat esse forme succedentis non est medium/ sed si nullum esset ibi subito productū seu in instanti esset medium ergo alteratio fit subito.

¶ Tercio arguitur sic secundum .f.t. in primo instanti ipsius substantie generatur noua quātitas ⁊ noua accidētia: ergo in illo instanti fit augmentatio ⁊ alteratio. ergo nunc est mutatum esse: ⁊ tamen nullus motus precessit ergo nō ante omne mutatū esse est moueri sed forte simul sunt. Item arguitur de generatione et illuminatione, delectatione ⁊ volitione que fiūt in instanti ⁊ in istis simul sunt fieri ⁊ factū eē. Nec est verum quod prius dictum est. s. qd nō contingit factum esse nō contingit facere quia totum motū celeriter contingit fieri secundum aristotelē tñ non cōtingit factū esse.

¶ Quarto arguitur secundum cōmentatorē nulla alteratio est motus cōtinuus sed solus motus localis ergo non mensuratur tempore sed instanti. Item si angelus quiesceret celo cessante tunc sua quies non esset in tēpore nec quies celi ergo esset in aliquo instanti.

¶ Quinto descēdat corpus planū super aquā planā donec eā tangat tunc aer qui erat in medio nō prius relinquit punctū mediū quam alia sed simul expellitur tia ꝙ punctū extremū quod semper fuit in medio nūc est in extremo sine successione alias ibi fuisset vacuum quia in medio tunc nichil fuisset ergo mouetur in instanti. Item cause motus sunt in instāti alias in quolibet instanti desineret esse tūc sic mobile est in instanti ergo aliquid est mobile in instāti: vel sic aliquid est ens naturale in instanti ergo tūc potest moueri. Item punctum mediū linee pertrāsitur subito ⁊ non successiue ergo motus fit subito.

¶ Sexto minimus calor vt dixi primo phisicorum fit in instanti et non successiue ⁊ similiter quelibet generatio ex quinto phisicorū ergo augmētatio q est per verā gñationē partialē fit in instāti. Itē mobile dū mouetur localiter est in loco equali sed non potest esse in loco equali nisi per instans quia si per tempus esset in eodem loco sequeretur quod quiesceret. vt puta si per horā in qua mouetur esset in a. loco equali ⁊ primuz patet quia semper locus est eqlis locato.

¶ Septimo agens naturale potest in instāti corrūpere formam ergo potest in instanti causare motū. Añs patet quia anima rationalis producitur in instanti ergo forma in instāti corrumpitur. Tenet cōsequentia qz nunquam in vna materia sunt due forme: sed in illo instāti in quo aīa rōnalis creatur tūc est in aliqua materia qz creādo infundit ergo tota forma que prius erat in illa materia in instāti corrūpitur. Itē aīa pōt transmutari ad tristiciā in instanti ergo pōt moueri in instāti. Añs pz de aīa dāpnati: quia in primo instanti in quo aīa est dāpnata habet tristiciā ⁊ per consequens nolitionē: qz tristicia est de his q nobis nolentibus accidūt. Et per hec argumenta probatur ꝙ agēs naturale possit agere in instanti quia alia res permanēs haberet vltimum instans sui esse scilicet gratia supposito ꝙ sortes incipiat peccare in hora futura mortaliter tunc eius gratia nunc est ⁊ post hoc non erit.

¶ Octauo beatus habet quicquid vult sed volitio qua beatus vult moueri potest esse in instāti: ergo et motus localis quem vult habere. Item beatus potest moueri extra celum ⁊ ibi nulla est resistentia: ergo poterit moueri in instanti.

¶ Nono arguitur ꝙ dabile sit primuz mutatū esse incompletum quia sicut se habet punctum ad lineā ita mutatum esse ad motuz: sed in linea finita est dare primum punctum ante quod nihil est ipsius linee: ergo in motu datur primū mutatū esse ante quod nullum est aliud nec aliquis motus. Item Omnis motus ē finitus ergo habet duo extrema que sunt duo mutata esse sicut linea terminatur duobus punctis ergo datur primum mutatū esse in motu. quia alias totus motus petri a parte ante esset interminatus ⁊ per cōns infinitus. Itē motus discretus āgeli aliquis cōponitur ex duobus mutatis tm̄ ergo datur ibi primū. Negatur añs. s. t. in primo dis. xvij. q. iiij. ar. ij.

¶ Decimo arguitur ꝙ non ante omnē motū sit mutatum vel mutari: quia ante totam primā medietatem motus nullus est alius forte dicis ꝙ primo scilicet medietas illius medietatis. Contra sequeretur ꝙ puer natus in primo mense anni esset natus ante totum annum patet sic quia est natus in primo sed primus mensis est ante annum eo modo quo medietas motus est ante motum ergo est natus ante annū. Item totus motus celi est eternus ergo ante ipm nullus fuit alius motus.

¶ Undecimo in alteratione datur primum mutari ⁊ mutatum esse ergo ⁊ in motu locali ⁊ ex hoc probaretur ꝙ non omne quod mouetur partim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē quando. s. subito mutatur. Añs patet qz minimus calor naturalis in calefactione producitur in instāti. Si enim produceretur successiue sequeretur ꝙ daretur minus minimo qz prius esset sola medietas illius minimi caloris naturalis. Itē in tēpore datur primū instās sed illud instans aliquid mensurat scilicet mutatū esse ergo datur aliquod mutatū esse ante omnē motuz.

¶ Duodecimo aliquid mouetur quod prius nō mouebatur ergo non ante omnē motū est motus. Antecedens patet de cadauere genito in naui que mouetur tunc in primo instāti sui esse mouetur ad motū nauis, ⁊ tamen ante nō mouebatur quia nō erat. Similiter albedo subito producta in petro mouetur ad motum petri ⁊ tamen antea non erat. Similiter si aliquid ponatur in spera ignis tunc mouebitur circulariter cum ipso igne, ⁊ tamen ante nō mouebatur circulariter.

¶ Terciodecimo in quiete datur primū ergo et in motu. Añs patet: qz in primo instanti non esse motus tūc est quies: quia tūc mobile non mouetur. Forte dicis ꝙ non est aptum natum moueri tūc: ⁊ ideo nō est in eo quies. Contra semper alterum cōtradictoriorū est verum sed priuatiue opposita includūt cōtradictoria ergo semper alterum dicitur de subiecto. Item quando faba proicitur sursum contra lapidē molarē descendentē. Tunc videtur quiescere solū per instās vt patebit. viij. phi. ꝙ autez ibi sit quies patet qz inter motus cōtrarios semper est qes media. Itē quiescibile est in instāti ergo quies vel motus est in instanti tenet consequentia qz accidēs est in eodem instāti cum suo subiecto. Item quicquid est in istāti pñti sed motus est ergo ē in instāti pñti.

¶ Quartodecimo arguitur contra philosophum dicentem. T. C. xv. ꝙ omne quod mouetur contingit velocius ⁊ tardius moueri quia quod mouetur maxima velocitate non contingit velocius moueri quis sic maximo esset maius in eodem genere quod est impossibile sed aliquod mobile mouetur maxima velocitate scilicet primū mobile vt patet in quarto huius: et. viij. ergo. Item illud mobile quod nō contingit magis ⁊ minus esse dispositū ⁊ quod mouetur a motore transmutabili non contingit velocius ⁊ tardius moueri ꝙ enim aliquid velocius et tardius moueatur quam prius hoc non est nisi quia ipsum mobile magis est dispositum ad ipsum motum quam prius: vel quia mouens est fortificatum plus quam prius per aliquam transmutationem, sed aliquod

mobile est quod nunq̃ est magis dispositum ad motum q̃ prius scilicet celum ⁊ mouetur a motore intransmutabili nec per se nec per accidens: vt patet ex. viij. huius ergo. Item declaratum est ꝙ motus corporū naturaliū determinat⁹ est ī velocitate ⁊ tarditate ita ꝙ aliquis motus est ita velox ꝙ null⁹ potest esse eo velocior scilicet motus primi mobilis.

¶ Ad ista dicendū est ꝙ de natura alicuius rei possumus loqui dupliciter vel secūdū rationē communē vel secundū ꝙ ad propriā materiā applicatur: et nichil prohibet aliquid quod non impeditur ex ratione cōi rei impediri ex applicatione ad aliquā materiā determinatā sicut non impedit̄ ex ratione forme solis eē plures soles sed ex hoc ꝙ tota materia speciei sub vno sole continetur. Et similiter dicēdū est ꝙ ex cōmuni natura motus nō prohibetur quin qualibz velocitate data possit alia maior velocitas inueniri. Sed impeditur ex determinatis virtutibus mobilium aut mouentium. Modo aristoteles determinat s̄m cōmunē rationē motus nōdum applicando motum ad determinata mouētia ⁊ mobilia. Sed cōtra istam solutionem iterum arguitur.

¶ Quintodecimo. Omne quod est impossibile mobili vt mobile est repugnat ei hec videtur satis manifesta sed omī mobili vt mobile est impossibile est moueri motu velociori motu primo ergo omni mobili secundum ꝙ mobile repugnat moueri velociori motu p̄io. Minor ꝓbatur. Accipiatur aliquod mobile aut illi secūdū ꝙ est mobile possibile est moueri motu velociori q̃ sit motus primus aut nō est ei possibile s̄m ꝙ mobile. Si non est ei possibile s̄m ꝙ mobile ergo est ei impossibile scd̄m ꝙ mobile per regulā modaliū. Si est ei possibile ratione qua mobile. i. moueri motu velociori motu p̄io aut aliquādo mouebitur illo motu velociori aut non si nunq̃ ergo illa potentia ociosa erit per totū tempus eternum in tota natura mobilis vt mobile ē quod videtur absurdum. Si aliquādo mouebitur motu velociori q̃ sit motus primi mobilis hoc similit̄ est absurdum quia velocitas primi motus est perfectissima qua nūq̃ erit perfectior. Et preterea q̃s motor faciet illā velocitatē. Itē illud est impossibile quod nunq̃ est nec fuit nec erit sicut illud est necessarium quod semper fuit ⁊ est ⁊ erit vt habetur ex primo celi ⁊ mundi sed hoc nunq̃ fuit nec est nec erit ꝙ aliquod mobile moueatur motu velociori motu primi mobilis ergo. Secundo omne quod non repugnat mobili vt mobile est inest alicui mobili sicut omne quod nō repugnat animali vt aīal inest alicui aīali si ergo moueri veloci⁹ p̄io mobili nō repugnat mobili vt mobile est debet inesse alicui mobili hoc autē est f̄lm ergo. Itē si ꝓpositio aristotelis intelligeretur ad sensum datū sequeret̄ ꝙ aristoteles nō sufficienter demōstraret intentū vult eī̄ ibi ostēdere ꝙ tempus est diuisibile in infinitum sicut ⁊ magnitudo ita ꝙ quocunq̃ tempore dato ē dare aliquod tempus min⁹ ⁊ hoc sic in omī tēpore cōtingit aliqd moueri ⁊ omne quod mouetur cōtingit veloci⁹ moueri ergo in quocūq̃ tempore aliquid moueatur in illo contingit velocius moueri. Velocius autem in minori tempore pertrāsit equale spaciuz ergo quocunq̃ tempore dato est aliquod tempus minus. Diceret enim aduersarius sustinens aliquod temp⁹ indiuisibile ꝙ i tp̄e illo bene potest moueri aliqd sed non est possibile ꝙ aliquid moueatur velocius illo mobili quod mouetur in tēpore illo quia hoc repugnat mobili vt tale est licet nō repugnet ei vt mobile est nec potest poni aliquod mobile moueri velocius illo mobili sicut non repugnat homini vt animal est ꝙ sit hinnibilis: ⁊ tamen non debet poni in esse ꝙ homo sit hinnibilis secundum ꝙ est animal ⁊ sic videt̄ ꝙ demonstratio Aristotelis nō valeret.

¶ Ad primum negatur consequentia ⁊ magis patebit loquendo de angelis. Ad aliud dicunt multi ꝙ in instanti est motus tamen motus non est in istāti quia non mensuratur per instans: alij autem vtūtur opposito modo loquendi.

¶ Ad secundum dicunt quidam ꝙ motus est in instanti secūdū ꝙ diuiditur ad diuisionē subiecti non aūt secundū ꝙ diuiditur diuisiōe temporis. Ad aliud dicit San. Tho. hic lec. vij. ꝙ non sequitur si aliquid quiescit in toto tempore ꝙ quiescat in vltimo eius indiuisibili. Sed Aristoteles hoc cōcludit hic ex hoc quod ponitur ab aduersario. Alias viderentur contraria simul esse in eodem vt si petrus per totam horam preteritam sit albus ⁊ per totam horam futuram sit niger: tunc si predicta consequentia valeret in instanti medio simul esset albus ⁊ niger: et ideo bene dicit phūs. i. viij. phi. ꝙ si aliquid sit albū in toto tempore precise tunc in quolibet instāti erit albuz preter q̃ in vltimo. Ad aliud dicit. S. T. hic lec. v. ꝙ cōtingit simul alterari. ⁊. viij. phi. lec. v. videtur ꝙ motus augmentationis non sit continuus Nec diuiditur ad diuisionē temporis ⁊ ita videtur dicendum de alteratione Et si dicatur prius dictū est ꝙ motus et tempus similiter diuiduntur: dicit San. Th. ꝙ hoc intelligitur de motu in communi non applicando ad determinata mobilia. Sed contra tunc ad qualitatem non esset per se motus quia qualitas potest aquiri sine motu per solaz mutationem. Itē mobile dum mouetur partim est in termino a quo ⁊ partim est in termino ad quem s̄m phm̄ hic et ex diffinitiōe motus ergo qualitas non ꝓducitur īdiuisibiliter siue subito. Forte dicis ꝙ p̄im⁹ calor dicitur acquiri successiue propter dispositionem preuiam sed tunc queritur quid est illa dispositio preuia vel est qualitas prima vel secūda. Item si illa successiua dispositio preuia sufficeret ad hoc ꝙ ad qualitatē esset per se motus sequeretur ꝙ ad substantiā esset per se motus. Itē si vnus grad⁹ caloris potest acquiri subito ergo ⁊ omīs simul quod est contra experientiā et patet ꝯñ quia omēs sunt eiusdē ratiōis. Ad hec dicetur. viij. phi determinādo an solus motus localis sit continuus et quidā dicunt ꝙ cōmē. ī hac materia sibi ipsi cōtradicit vel ꝙ solus motus localis est continuus cōtinuitate ꝑpetuitatis. Alij aūt motus pn̄t esse cōtinui cōtinuitate parui tp̄is. Alij dicūt ꝙ aliqua alteratio. s. ad minimū naturale est in instāti residuū aūt in tp̄e ⁊ ꝑ hoc patet ad alia. Ad aliū de cōtradictorijs dicūt quidā ꝙ illa sunt contradictoria que sunt accepta pro eodē tēpore vt patet per diffinitionem cōtradictionis positā primo elen. ⁊ ideo non esse caloris vel precessit in vltimo in instanti mutationis ⁊ esse caloris susceptū in alia nō sunt cōtradictoria. Cōtra cōtrariū succedēs contrario est ei vere contrarium sed in contrarijs includitur cōtradictio. Item alique mutationes sunt inter cōtradictoria. Et manifestum est ꝙ illa non sunt simul ergo ad cōtradictionē sufficiunt diuersa instantia vel tempora. Dicendum ergo ꝙ si calor nūc nō sit ⁊ imediate post hoc erit tunc in nullo instanti primo erit sicut nullū est instans immediate post istud futurū. Sed cōtra vel illud quod est immediatū huic instāti est diuisibile

m. ij.

vel indiuisibile. Dicendū ꝙ huic instanti imediate succedit tempus nō autem instans. Sed contra tēpus nō est factū nisi p ipsum. Dicat sicut ī.iij.phi.

¶ Ad terciū patet ex dictis. sed dices si ab aliquo agente illuminatio potest fieri in instanti: ergo ab agente maioris virtutis potest fieri in breuiori mēsura ꝙ in instanti. Negatur cōsequentia. Sed bene in eodem instanti agens maioris virtutis poterit ꝓducere maius lumen. Et ita dicatur de visione q̄ fit in instanti. Ad aliud dicitur ꝙ in motu recto nō contingit fieri nisi id quod contingit factum esse.

¶ Ad quartum patet ex dictis. ¶ Et ad quintum dicetur secundo de anima. Ad aliud negatur consequentia. Sed bene sequitur. ꝙ tunc incipit motus. Nec punctum pertransitur per se.

¶ Ad sextū dicitur ꝙ aliquis calor fit subito. Sed hoc non est per motum proprie dictum. Sed cōtra sequeretur ꝙ agens naturale esset infinite virtutis quia producere aliquem calorē ī certo tempore est certe virtutis. Et producere in minori tempore est maioris virtutis ergo producere in instanti est infinite virtutis ꝛ eodē modo ar. ꝙ producere volitionem in instanti non obstante difficultate ꝛ contrarietate prouenientē ab appetitu sensitiuo sit infinite virtutis. Itē si calor subito produceretur ergo etiam motus localis in vacuo posset subito ꝛ in instanti produci. Negatur consequentia quia ista subita productio prouenit ex hoc ꝙ minor calor non potest per se stare. Quidā tamen propter hec dicūt intellectiones ꝛ visiones fieri in tempore quia ponatur ꝙ in hoc instanti producatur visio primo sequit ꝙ si visibile inciperet recedere a visu visio haberet vltimū instās sui esse. Forte dicis ꝙ nō q2 visibile adhuc sufficit causare aliquem visionē: licet magis remissam. Sed contra ergo visio precedens non fuit prīa q2 quādo visibile approximabatur: tūc quacunqꝫ specie data prius ꝓduxit aliquā magis remissam quia ꝓpter elōgationē erat minoris virtutis: ergo remissius imutabat sensum. Sed istō vid erur esse cōtra phm̄ vt dicetur scd̄o de aīa sꝫ an mutatio de cōtrario in cōtrarium sit in instanti vt detur ꝙ nō q2 inter cōtraria mediata est motus ergo mutatio de vno in aliud est per motum sed contra de minima albedo intensiue semp fit in instanti. Itē inter cōtraria est mediū queritur ergo de illo medio an est mediatū vel imediatū si primū cū non ꝓceditur infinitū sequitur ꝙ ē deuenire ad imediatū ꝛ tunc queritur an mutatio ab illo in aliud sit in instanti si sic sequitur ꝙ aliqua alteratio est in instāti qđ cōcedo sed dubiū est an oportet semp transire mediū colorē ad transitūdū ad albedinē videtur ꝙ sic ex diffinitione medij.v.phi. Medium est qđ mutans primo attingit. Contra prodigus fit auarus absqꝫ hoc ꝙ sit liberalis.sanc.tho.de veri.q.

¶ Ad septimū cōcedo agens naturale posse corrūpere ꝛ agere in instanti. Sed contra actiones anīe mensurantur tempore per accidens vt dicit. S.T. in.4.propter corpus quod tēpori subijcit ergo omnes actiones rerum corruptibilium mēsurantur tē pore. Negatur consequentia quia in aliquib9 actionibus anime est successio que tempore mensuratur. Holcot ꝛ Monach9 nituntur soluere argumenta probātia agens naturale posse agere in instanti.

¶ Ad octauū dicitur ꝙ beatus habet illud quod vult ꝑ tēpore pro quo vult. Ad aliud patuit quarto phi. Et si queratur an motus angeli extra celuꝫ debeat9 dici motus localis cum nullomodo sit in loco. Quidam dicūt ꝙ sic, sed non esset motus vniuocus cum alijs quidam querunt an motus lapidis a deo extra celum esset in tēpore nostro dicitur ꝙ iste questiones non sunt phisice sed preter naturam.

¶ Ad nonū dicūt quidā ꝙ datur terminus ꝛ inciū sed illud licet sit indiuisibile: tamen non vocat mutatum esse: sed cōtra ex hoc ꝙ sortes imediate post hoc mouebitur nichil reale nūc causatur ī ipo. Itē phi. dicit hic ꝙ datur primum ī quo mobile mutatum est et illud est indiuisibile. Dicendum ꝙ datur primum eo modo quo declaratum est in conclusiōe Deinde dicitur ꝙ motus terminatur extrincese a parte ante. Sed arguitur datur prima quies ergo et primū mutatū. Añs patet q2 in quiete nō sūt partes ꝛ in prīo instanti in quo res est in loco naturali in illo quiescit suo loco naturali dicendū ꝙ hoc est falsum. Sed dices augeatur motus continue tunc queritur an gradus motus vt octo sit per instans an per tempus si primum ergo etiā quies potest eē per instans si sm̄ contra per nullum tempus est sub illo gradu dicēdū sm̄ aliquos ꝙ grad9 motus localis difformis est ipsum mutatum quod est in instanti. Alij negant omnes gradus. Sed queritur si motus petri in ista hora augeatur vsqꝫ ad octo quando erit iste gradus vt octo vel in instanti terminatiuo et hoc non quia tunc non mouebitur. Nec ante quia iste motus nō terminabitur ante hoc istās. Potest dici ꝙ iste motus terminatur extrīsece ad gradum vt octo. Nec oportet omnem motum habere terminum intrinsecum vt patet de alteratione qñdo ex aere fit ignis quia fit resolutio vsqꝫ ad nudam materiam: ꝛ ideo precedens alteratio non terminatur intrinsece quia subiectum in fine nō est et sic non omne mobile in termino motus quiescit.

¶ Ad decimum dicitur ꝙ ante omnem motum est motus ad istū sensum ꝙ in quolibet motu sunt plures partes quarum vna est ante aliam vl dicitur ꝙ medietas hore dicitur eē ante totam horam terminatiue idest terminatur anteqꝫ tota hora terminet.

¶ Ad vndecimum satis patet ex dictis vnde dico ꝙ nunqꝫ motus secundum se totum continuus habet primum mutatum quia mutatum vocatur terminus alicuius motus Sed queritur an generatio habet primum mutatum. Videtur ꝙ sic: quia generatio non est motus proprie dictus: vnde simul aliquid generatur ꝛ genitum est. Sed contra mutatū eē dicitur terminus motus. Et forma que generatur est diuisibilis ergo generatio non fit in instanti sed successiue. Negatur consequentia quia generatio non est diuisibilis diuisibilitate temporis: sed subiecti. Ad aliud dicitur vt supra.

¶ Ad duodecimuꝫ potest dici ꝙ aliquid mouetur per accidens quod prius non mouebatur quia pri9 non erat. Alij dicunt ꝙ ista in principio non mouētur, sed incipiunt moueri.

¶ Ad terciūdecimū negatur añs de sde d2 ꝙ priuatiue opposita aliquid addūt sup cōtradictoria. Et ideo nō opꝫ alterū eoꝝ in eē. Ad aliud d2 ꝙ ibi nō est quies proprie dicta vel vnū instans suppletiuē duorū. Ad aliud negatur ꝯña. Quidā dicit ꝙ motus est in instāti per accidens scilicet rōne subiecti sed per se est in tpe Ad aliud dicit negādo maiorē.

¶ Ad quattuordecimū dicit. S.T. hic lec.aij. Eo mō vt dictū est in argumēto vnde sicut dicimus ꝙ nō impedit ex rōne forme solis esse plures soles sed ex hoc ꝙ tota materia speciei sub vno sole cōtinet ita est de cōmuni natura mot9 ex qua non ꝓhibetur

quin motus possit esse in infinitū velocior. Et tunc.

¶ Ad decimūquītū negatur q̄ repugnet ei ex cōmuni rōne motus: q2 maior velocitas nō h3 oppositionē ad cōmunē rōnē motus. Et si dicat̄ hoc nō sufficit ad intētionē phī q2 aduersari⁹ dicet q̄ nō est dabilis velocior ꝓpter deffectū potētie de hoc alias.

To quartū sic ꝓcedit̄ Videtur q̄ motus non sit quia partes eius non sunt: ḡ motus non est patet ꝯsequētia: q2 effectus non potest esse sine causa sua q̄tū ad eē sed motus depēder a suis partib⁹ tanq̄ a suis causis quo ad esse ergo si partes non sint nec motus erit antecedens patet: quia non sunt cause quo ad fieri quia nō efficiūt. Sed contra est phūs.

¶ Respondeo dicendū q̄ phūs postq̄ ostendit de diuisione motus ⁊ ordine partium eius consequenter agit de statu ⁊ quiete ꝓ quo sit prima cōclusio.

¶ Omne qḋ stat mouetur patet. q2 stare dicit tēdētiā ad quietē sed impossibile est q̄ aliquid simul descat ⁊ tēdat ad quietem ergo quod stat mouet̄. Ex hac conclusione sequitur q̄ omne quod stat: stat in tempore: patet. quia quod stat mouetur sed oē mobile mouetur in tempore ergo vlterius sequitur q̄ in statu non est dare primum. quia status non est in idiuisibili temporis sicut neq̄ motus sed omē tempus est diuisibile in infinitū ⁊ in infinito non est dare primum ergo in statu non est dare primum.

¶ Secūda cōclusio. In quiete nō est dare primum patet q2 oīs quies est in tempore ergo. ⁊c. añs p3. sicut ꝓbatū est de motu: q2 motus et quies opponuntur: sed eadē est mēsura cōtrarioꝝ ergo. Ex hijs p3 differentia inter motū ⁊ quietē q2 illḋ dr̄ quiescere qḋ ſm se totū ⁊ suas partes sīlr̄ se h3 nūc sicut pri⁹/ s3 ipossibile q̄ illḋ qḋ mouet̄ similr̄ se habeat ḡ. ⁊c.

¶ Cōclusio tertia. Motus est patet: q2 iudiciū sumendū est a bene dispositis. Sed bene dispositi in sensibus iudicant motū esse ergo motus est. Aduertendū tamen q̄ ista conclusio ſcḋm philosophū non indiget probatiōe sed presupponit̄ in philosophia naturali vnde idem dicit q̄ licet aliqui hoc negauerint verbo non tamen mente.

¶ Contra hanc cōclusionē ar̄. sex ratiōibus zenonis recitatis a phō quarum prima est talis. Si aliquid posset moueri de loco ad locum prius pertingeret ad mediū spacij q̄3 ad terminū ⁊ adhuc prius ad mediū medij q̄3 ad mediū ⁊ cū spaciū sit diuisibile in infinitum oporteret mobile infinitas partes pertransire sed hoc est impossibile ergo.

¶ Secūda ratio q̄ in textu dr̄ achiles. Si possibile esset aliquid moueri de loco ad lotū seq̄retur q̄ velocissime motū nunq̄ attingeret tardissime motum ꝯñs est falsum ⁊ patet ꝯña / q2 ponatur velocissime motū in principio alicuius spacij ⁊ tardissime motū in medio ⁊ simul incipiāt moueri. Cum ergo velocissime motū non perueniat ad illḋ mediū nisi in tempore vel ergo cū illuc perueniet adhuc ibi erit tardissime motum vel in aliquo puncto anteriori si sit adhuc ibi cū adhuc prius esset seq̄tur q̄ quieuit: ⁊ tamen ponebatur ipsa simul incepisse motum ergo. Si sit in aliquo puncto anteriori cum velocissime motum a medio ad illum punctum nō veniet nisi in tempore argueretur vt prius ⁊ sic velocissime motum nunq̄ poterit cōiungi cū tardissime moto.

¶ Tercia ratio nichil mouetur dum est in aliquo loco sibi equali s3 sagitta que maxime apparet moueri in quolibet nunc temporis est in loco sibi equali ergo non mouetur.

¶ Quarta ratio. Si possibile esset aliquid moueri sequeretur q̄ tempus duplum esset equale dimidio ⁊ ecōtra cōsequēs est falsum ergo patet ꝯña sumendo tres magnitudines equales vnam quiescentem que sit a. a. a. ⁊ duas contra se motas equali velocitate ⁊ simul incipiāt moueri quarum vna sit b. b. b. et alia sit. c. c. c. ⁊ ponatur principium magnitudis b. supra principiū magnitudinis a. ⁊ principiū magnitudis c. supra pricipiū magnitudis b. tūc arguitur. Cū principiū magnitudis b. perueniet ad mediū magnitudis a transibit totā magnitudinē c. ⁊ non transibit nisi mediū magnitudis a. sed magnitudo c. est dupla medio magnitudis a ⁊ crescēte magnitudine crescit tp̄s supposita equali velocitate ergo tēpus in quo b. transit magnitudinē c. est duplū ad tp̄s in quo trāsit mediū magnitudinis a ⁊ tñ ī eodē tp̄e hec duo transeunt ergo duplū est eq̄le dimidio.

¶ Quinta ratio. Si esset possibile aliquid moueri ad aliquam formam puta de non albo ad album cū id quod mouetur cum mouetur sit in neutro terminorum sequeretur q̄ inter album ⁊ non album daretur medium ⁊ sic erit dare medium inter contradictoria quod est impossibile.

¶ Sexta ratio illud non mouetur localiter quod semper est in eodem loco sed corpus circulare puta celum semper est in eodem loco ergo non mouetur.

¶ Septimo ar̄. Si motus esset hoc maxime eēt: q2 aliquod mutatum esse continuatiuum partiū eius est sed probo q̄ non/ quia sequeretur q̄ motus esset in instanti quia aliquod cōtinuatiuum partiū eius est in instanti ergo motus diceretur esse in instanti. Item si motus diceretur esse quia aliquod mutatū cōtinuatiuū eius est sequeretur q̄ a ꝓportiōe equalitatis fieret actio patet ꝯña. Ponēdo q̄ mediū p quod lapis mouetur solum per instās terminatiuū hore sit equalis resistentie cum virtute motiua lapidis tunc patet q̄ iste lapis mouetur in prima hora ⁊ in ſcḋa. quia mediū est minoris resistentie ergo isti motus continuantur ita q̄ in instanti terminatiuo prime hore est aliquod mutatū esse īcitatiuū vnius ⁊ finis alterius ergo tunc motus dicitur eē.

¶ Octauo nō sunt ponēda instātia indiuisibilia in tempore ergo nec mutata i motu. Añs patet quia q̄ro in quo est instās subiectiue vel ī subiecto diuisibili vel indiuisibili. Si primum ergo est diuisibile Saltem per accidēs ideo eñ albedo est diuisibilis quia est in subiecto diuisibili. Item si mutatū esset tunc aliquid simul generaretur ⁊ corrumperetur q2 mutatum esse solum durat per instans in motu forte concedis contra. v. phi. dictum est q̄ generatio ⁊ corruptio contrariantur propter oppositos terminos sed qualitercunq̄ capiatur corruptio semꝑ habet terminum oppositum termīo generatiōis. Itē quod indiuisibiliter corrumpitur corruptum est ergo si mutatum esse corrūpatur in instanti in quo est sequitur q̄ est ⁊ corruptum est.

¶ Nono arguitur ad idē. Ponēdo q̄ de⁹ creet angelum ⁊ eū immediate post hoc annihilet celo quiescente. Tunc quero an eodem instanti numero mensurabitur illa creatio. ⁊ annihilatio ⁊ tūc sequitur illud instans esse diuisibile quia secundū vnam partem mensurat creationem. Si vero sit aliud instans tunc sequitur q̄ instans sit immediatum instanti.

¶ Ad pmū dr̄ q̄ ibi sunt īfinita in potētia ineq̄lia.

¶ Et ad ſcḋm dr̄ eodē modo vn̄ phūs dicit q̄ illud supadditū de velocissime moto additur ad tragediā idest admiratione inducendā. Cōmuniter dr̄ q̄

m. iij.

qualibet ptē pportiōabilē ptrāsibit tardi⁹ꝗ̄ añ mo
tū velox. nō tñ vltimā medietatē vl' oēs ptes col-
lectiue. ¶ Ad terciū dicitur ꝙ mobile in quolibet
nūc est in loco sibi equali quia in nunc non est mot⁹
¶ Ad quartū negatur sequela. Nec oportet ꝙ trā
siens duplicē magnitudinē habeat duplex tempus
quādo nō sunt paria. Sȝ vnū moueť cōtra reliquū
¶ Ad quintum dicitur ꝙ mobile dū mouetur secū
dū se totū est in neutro terminoꝝ cōplete sed aliqd
habet de termino a q̄ ⁊ aliquid de termino ad quē.
Sed queritur ex quo caliditas ⁊ frigiditas sunt cō
traria immediata an iter ea possit esse medium vel
motus. de hoc ar. sequente. ¶ Et ad sextum dictū
est quarto phi. ¶ Ad septimum sunt tres modi di-
cendi. Quidam dicunt motum esse in aliquo ma-
gno tempore et in illo magno tempore dicunt par-
tes eius esse ⁊ similiter motum. vnde possumus v'ꝛ
tempore pñti vna hora vel anno. Sed cōtra sic lo-
quendo diceretur ꝙ prima dies annı est que tñ est
pterita. Itē motus iste icipit esse ergo immediate
post hoc erit ꝗ̄ ad hoc ꝙ iste motus sit nō reqritur
determiatū tps. Alij dicūt ꝙ motus est qñ ꝯtinua
tiuū partiū eius est vt dictū est tertio phi. Sȝ ꝯtra
seqretur ꝙ sortes pertrāsiuisset istā leucā supposito
ꝙ adhoc sit sup scdaȝ medietatē quia sua de pñscnti
fuit vera scilicet sortes ptransit. Falsitas ꝯñtis pȝ
quia ista leuca nō fuit ptransita a sorte dr̄ ꝙ aliť dȝ
poni in esse vt dictū est i Sū. Alij dicūt ꝙ nūꝗ̄ mo
tus est sed bñ fuit vel erit. ¶ Ad octauū dr̄ ꝙ acci
dēs indiuisibile est i aliq̄ diuisibili. vt pȝ de pūctis
Sed tunc queritur an in continuo duo pūcta sunt
imediata. ⁊ similiť duo instātia in tpe dicitur ꝙ nō.
Cōtra inter primū punctū et oia alia collectiue ni
hil mediat ꝗ̄ oia collectiue sunt imediata ergo hec
est vera puncta in cōtinuo sunt imediata primū pȝ
quia nulla linea pōt mediare inter primū punctu ⁊
oia alia. Itē oia p nihil distāt a pmo. Itē i successi
uis sr̄. eē fortis ⁊ nō eē fortis sūt imediata ꝗ̄ eē sor
tis ⁊ eē istās ꝯuertunť sic ꝙ qñ vnū ē aliō ē ꝗ̄ istās
esse sortis ⁊ instās nō esse sortis q̄ desinit eē sunt im
mediata. Itē hec aliud instans ab isto est / imedia-
te añ hoc erat ꝓ̄a ꝗ̄ habebat singularē verā alias i-
definita esset ꝓ̄a tñ q̄libet singularis esset falsa. Itē
imediate añ hoc fuit instās signeť illō etiā cū signo
ꝯfusiuo ⁊ voceť a istās tūc sequitur ꝙ a instans im
mediate ante hoc fuit. Item immediate fuit istās
ergo sine medio añ hoc fuit aliud instās vide quar
to phi. ⁊ burleum in sexto.

Ad quintum sic pceditur videtur ꝙ imp
tibile siu angelus possit moueri. Et ar.
sic. quia motis nobis mouentur ea q̄ in
nobis sunt sed puncta que sunt indiuisi-
bilia sunt in nobis ergo mouentur. For
te dicis ꝙ mouentur per accñs et non de p se. Pro
pterea ar. sic qñ aīa separatur a corpe moueť per se
qꝛ nō rōne alteri⁹ moti. ergo ⁊c. Sed ꝯtra est phūs.
¶ Rñdeo dicendū ꝙ aliqd dr̄ indiuisibile dupliciť
vno mō scđm essentiā. Alio mō scđm entitatē ⁊ isto
modo capitur hic indiuisibile. Mobile etiā duplr
dr̄ vno mō p se. alio mō p accñs ⁊ hoc adhuc duplr
qꝛ aliqd moueť per accñs quod tñ natū est moueri
per se. aliud vero quod non est natum moueri p se.
¶ Conclusio prima indiuisibile scđm quantitatem
per se moueri nō pōt. Probatur. Si possit moueri
tūc moueať ex a. in b. vel ergo cū moueť est totū in
a. vel totū in b. vel hȝ partē in a. ⁊ partē in b. Nō pōt
dici terciū qꝛ tūc idiuisibile eēt diuisibile. Nec pri

qꝛ dū mobile scđm se totū est in termino ad quē nō
plus mouetur sed motum est. Nec primum quia dū
aliquid secundum se totum est in termino a quo nō
dum mouetur sed quiescit: ergo. Secundo sic ipossi
bile est in motu locali mobile trāsire spaciū maius
se quin trāseat equale sibi vel minus. Sed indiuisi
bile non potest transire min⁹ se ergo si mouetur lo
caliter transibit prius equale sibi sed si moueať per
aliquam totam lineam motus erit equalis linee qꝛ
numerabit ⁊ mensurabit totam lineam per puncta
indiuisibilia ⁊ per ꝯñs linea erit composita ex pun-
ctis quod est falsum ergo. ¶ Sed circa hanc cōclu
sionem dubitatur an de mutabili secundū quālibet
mutationem intelligatur. Pro quo sciendum est ꝙ
mutationes sunt in duplici differentia. Quedā em
sunt ad formam vt ad substantiam quantitatem et
qualitatem. Alie sunt mutationes ad vbi ⁊ sic diffe
runt quia omnis mutatio ad formam est inter cer-
tos terminos secundum naturam. Et ideo inter cō
tradictoria aut contraria simpliciter / sed in motu
locali non sic omnimode ſȝ quādoqȝ ⁊ in quibusdā
est maxima distātia scđȝ naturā vt i motib⁹ natura
libus grauiū ⁊ leuiū vbi reqritur cōtrarietas simpli
citer / ſȝ in motib⁹ volūtarijs ⁊ violētis nō reqritur
maxima distantia simpliciter inter terminos illoꝝ
motuū sed solum secundum quid scilicet secundum
voluntatem vel maiorem potentiam mouentis.
¶ Tunc respondendū est ad dubium primo secūdū
opinionē alexandri dicētis ꝙ nulla mutatio est idi
uisibilis aut in nō tpe sed quia hoc est contra ꝯmu
ne dictum aristotelis ⁊ aliorū ppathericorū vt pȝ
de illuminatiōe recitanda est opinio temistij dicen
tis ꝙ si sit aliqua mutatio in nō tpe tamen hec non
later modo aristoteles solū loquitur de eo qđ mani
festū ē. Tertia opinio ē auēpeche dicētis ꝙ hic phi
losophus non intendit de diuisione mutabilis secū
dū partes quantitatiuas sed de diuisione qua diui-
diť subiectū in accidētia cōtraria quoꝝ vnū i alte-
rū mutať sicut aqua de frigido in calidū. Quarta
est responsio auerrois ꝙ ille mutationes q̄ sunt i nō
tpe sunt termini quorūdā motuū diuisibilium. Ac
cidit ꝗ̄ aliqd transmutari in nō tpe inꝗ̄tū scȝ q̄libȝ
motus terminať in instanti ⁊ qꝛ illō qđ est p accidēs
ptermittiť in demōstratiōib⁹ iō aristoteles in hac
demōstratione vtitur ac si oīs mutatio sit diuisibi
lis ⁊ i tpe. Sed oēs iste opiniones sunt cōtra opē
nionē sancti thome: ſȝ añꝗ̄ ponatur opinio ei⁹ sciē
dū est ꝙ causa dubitationis hec est: qꝛ si dicatur ꝙ
ratio intelligitur scđȝ quālibet mutatiōnē falsa est
qꝛ q̄dā sunt mutatiōes idiuisibiles inter quarū ex-
trema nō cadit mediū vt sunt gñatio ⁊ corruptio.
Si dicať de aliquib⁹ itelligiť ⁊ de aliq̄bus non ra
tio particularis est ⁊ iō nō cōcludit. Sȝ ad hoc re
spōdeť sm btūm. T. ꝙ ista obiectio auerrois nō est
ad ppositū nō em aristoteles in sua demōstratione
vtitur ac si oīs mutatio sit diuisibilis ⁊ in tpe cum
magis ecōuerso ex diuisione mobilis pcedat ad di
uisionē mutatiōis. Et sicut ipse post dicit diuisibi-
litas p prius est in mobili ꝗ̄ in motu vel mutatiōe
sed vtitur principijs p se notis que necesse est conce
dere in q̄libet mutatiōe scilicet ꝙ illud quod muta
tur qñ est scđm totū et partes in termino a quo nō
dum mutatur scđm illam mutationem ⁊ quādo est
in termino ad quem non plus mutatur sed mutatū
est ⁊ qđ non potest esse in vtroqȝ totum sed sicut ex-
positum est in qualibet mutatione quod mutatur
partim est in vno termino et partim in alio. Sed

hoc diuersimode inuenitur in diuersis mutatiōib⁹. Nam in illis mutationibus inter quarum extrema est aliquod medium contingit q id quod mutatur dū mutatur partī sit in vno extremo ⁊ partim ī alio secundum ipsa extrema in illis vero inter quoꝝ terminos non est aliud medium id quod mutatur non est scdm̄ diuersas partes suas ī diuersis extremis. scdm̄ diuersa extrema sed secūdū aliquid adiūctū. Sicut cum materia mutatur de priuatione ad formam ignis dum est in ipso mutari est quidē sub priuatione scdm̄ seipsam sed partī est sub forma ignis non secundū seipsam sed secūdū aliquid et adiūctū scꝫ secūdū dispositionē ꝓpriā ignis quā partim recipit anteq̄ formā ignis habeat vnde infra probat aristoteles q etiam generatio ⁊ corruptio sunt diuisibiles quia quod generatur prius generabatur ⁊ qđ corrumpitur prius corrumpebatur: ⁊ forte hoc modo intellexit alexander q omnis transmutatio est diuisibilis scꝫ vel secundum seipsam vel secūdū motum et adiunctū. Sic etiam intellexit temistius q aristoteles assumpsit id quod erat manifestum ⁊ preteemisit quod est latens quia nōdum erat locus tractandi de diuisibilitate vel indiuisibilitate motuum sed reseruatur in posterum in omnibus tamē vel diuisibilibus vel indiuisibilibus seruatur q aristoteles hic dicit quia q̄ dicuntur indiuisibiles mutationes sunt quodāmodo diuisibiles scilicet ꝑ ea q̄ eis adiūgūtur ⁊ hoc est quod Auerrois dicere voluit q hoc ē ꝑ accidēs. aliq̄s mutatiōes eē ī nō tpe:

¶ Secundo hic dubitat̄ an hec diuisio secūdū quā dicitur mutabile partim esse in termīo a quo ⁊ partim in termino ad quem sit accipienda secundū partes integrales mobilis aut secundū partes termiorum motus nō enim videtur verum esse in motu alterationis q id quod alteratur partim sit ī vno termino ⁊ partim in altero secundū partes mobilis dū alteratur non eñ sic procedit motus alteratiōis q prius vna pars alteretur ⁊ postea altera sed totum prius est minus calidum ⁊ postea magis calidū vn de etiā aristoteles ī libro de sensu ⁊ sensato. dicit q non similiter se habet in alteratione sicut in latiōe latiōes nāq; rōnabiliter in medio prius attingunt quecunq; vero alterant̄ nō adhuc. Similit̄ contingit eñ simul totum alterari ⁊ nō dimidiū prius velut aquā omnē simul coagulari. Est autē ad hoc dicendū q aristoteles ī hoc sexto libro agit de motu secundū q est continuus cōtinuitas aūt primo et ꝑ se ⁊ proprie inuenitur in motu locali eñ qui solum pōt esse continuus ⁊ regularis vt ostendet̄ in octauo. Et ideo determinationes in hoc libro posite ꝑtinent quidē ad motū localē perfecte ad alios aūt motus non totaliter sed scdm̄ q aliquid cōtinuitatis ⁊ regularitatis participant. Et ideo dicēdum est q mobile secūdū locū semper prius subintrat locum in quem tendit secundū partē q̄ secūdū totum in alteratione autē aliquomodo sic ⁊ aliquomō nō sic. Manifestū est enim q omnis alteratio fit ꝑ virtutem agentis quod alterat cuius virtus q̄to fuerit maior tāto maius corpus alterare potest. Quia igitur alterans est finite virtutis vsq; ad determinatam quantitatem corpus alterabile subditur eius virtuti ⁊ simul recipit impressionem agētis. Unde simul alteratur totum ⁊ non pars post partem. Et illud alteratum iterum alterat aliquid aliđ sibi cōiunctum. est tamen minoris efficacie in agendo ⁊ sic inde quousq; deficiat virtus alteratiua sicut ignis calefacit vnam partem aeris statim ⁊ illa calefacta calefacit aliam ⁊ sic pars post partem alteratur vnde ⁊ aristoteles in libro de sensu ⁊ sensato subiūgit. At tamen si multum fuerit quod calefit aut coagulatur habitum ab habito patitur primum autē ab ipso faciente transmutari necesse est ⁊ simul alterari ⁊ subito. Uerumtamē ⁊ in hoc ipso quod simul alteratur est quandam successionē cōsiderare quia cū alteratio fiat per contactum alterantis partes alterati q̄to magis appropinquant ad corp⁹ alterās perfectius et primo recipiunt impressionem alterātis ⁊ sic successiue secundum ordinem partiū et maxime quando in corpore alterabili est aliquid ꝯtra resistens alteranti sic ergo concludit q id quod mutatur motu locali dum mutatur partim est in terminō a quo ⁊ partim in termino ad quē ⁊ ita vna pars prius peruenit ad terminum ad quem simplicit̄ et absolute in motu locali in motu autem alteratōis aliqualiter vt dictum est. Quidam vero econuerso dixerunt q id quod dicitur hic magis habet veritatem in motu alterationis q̄ in motu locali dicūt enim q hoc quod dicitur id qđ mutatur partim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem non sic intelligendū est q vna pars eius quod mouetur sit in vno termino ⁊ alia in alio sed est referendū ad partes terminorū quia scilicet qđ mouetur partem habet de termino a quo ⁊ partem de termīo ad quē sicut quod mouetur de albedine in nigredinem primo non habet albedinem perfecte nec nigredinem perfecte sꝫ aliquid participat imperfecte de vtroq; quod in motu locali non videtur verum nisi secundum q id quod mouetur dum est in medio duorꝫ terminorum quodammodo aliquid participat de vtroq; extremo sicut si terra moueat̄ ad locū ignis dū est in loco aeris in suo moueri partē hꝫ vtriusq; termini inq̄tum scilicet locus aeris ⁊ est sursum respectu loci terre ⁊ deorsum respectu loci ignis.

¶ Hec autem expositio extorta est ⁊ cōtra opinionem Aristotelis quod apparet.

¶ Primo ex verbis ipsius cōcludit enim. Necesse igitur quidem aliquid in hoc esse aliud vero in altero mutantis. i. eius quod mutatur. Loquitur ergo de partibus mobilis nō de partibus terminorum.

¶ Secundo ex eius intentione inducit eñ ad ꝓbādum id quod mutatur eē diuisibile quod nō posset concludi ex premissis vnde licet auenpeche dicat q non intendit hic probare q mobile sit diuisibile in partes quantitatiuas sed secundū formas intentio tamen aristotelis est ostēdere expresse in hoc sexto q mobile est diuisibile in suas partes q̄titatiuas sicut ⁊ alia continua. Et sic vtitur in sequentib⁹ demonstrationibus. Nec hoc videtur esset cōueniēs quod dicunt quidam q per hoc probatur diuisibilitas mobilis secundum continuitatem quia ꝑ hoc q mobile dum mouetur participat vtrunq; terminum ⁊ non statim habet perfecte terminum ad quē manifestum est mutationem esse diuisibilem secundum continuitatem ⁊ per consequens mobile cū diuisibile nō possit esse ī diuisibili sed hoc nihil valet. Manifeste enim aristoteles in sequentibus ostēdit diuisionem motus ex diuisione mobilis vnde si itē deret concludere diuisionem mobilis per diuisionē motus esset demonstratio circularis.

¶ Tertio apparet hanc expositionē esse incōueniētē ex ipsa expositione aristotelis cū dicit dico autē in quod mutet primum secūdum mutationem. Ex quo apparet q nō intēdit dicere q partī sit ī termīno a quo ⁊ partim in termino ad quē propter hoc

quod sit in medio ꝙ participat vtrunqȝ extremum. Sed qꝛ ꝫm vnā partē sui est in extremo ⁊ secundum aliam in medio. Sed cōtra respōsionē beati Thome arguit egidius .nā ꝙ alterans prius alterat vnā partē quā aliā hoc est ꝑ acciñs vel quia nō oēs partes equaliter subdūtur ꝟtuti alterātis vel qꝛ virtꝰ alterantis fortius attingit ī vnā partē quā in aliā. Sed demōstratio aristotelis debet ꝓcedere ex his que sunt per se ergo non debet intelligi de diuisiōe mobilis: secundum partes quātitatiuas. Itē licet in alterationibus que sunt ab extrinseco dictū sancti Tho. habeat veritatem non tamen in hijs que sunt ab intrinseco vt in aqua reducente se ad frigiditatem in tali enim alteratione omnes partes mobiles equaliter subduntur virtuti alterantis ideo nō plus alterat̄ vna pars ꝙ̄ alia ⁊ ideo dicit Egidius ꝙ hec diuisio in alteratione attendenda est ex parte terminorū motus vt dicebat Auēpeche. Sed in motu locali sumenda est secundum partes quantitatiuas mobilis. Sed quia omne quod mouetur quocunqȝ motu etiā mobile est localiter ideo phūs potest ꝯcludere ꝙ omne mobile localiter sit diuisibile ꝙ̄titatiue ꝙ omne mobile est diuisibile. Et ideo illa demonstratio principaliter concludit de mobili localiter ⁊ per consequens de alijs. Pro quanto omne mobile quocunqȝ motu est mobile localiter.

¶ Tercio dubium esse videtur cū dicit aristoteles in quod primū mutatur. Nō enim videtur posse accipi in quod primū mutatur aliquid propter diuisibilitatem magnitudinis in infinitum. Et ideo dicēdū est ꝙ id ī quod primū mutatur ī motu locali dicitur locus ꝗ cōtingit locū a quo mutatur ita ꝙ nihil est eius. Si em̄ acciperetur scd̄s locus qui haberet aliquid primi loci nō esset accipere primū locū in quē mutatur quod patet sic. Sit locus vnde mutat̄ aliquod mobile a.b. ⁊ locus ei cōtactus eq̄lis sit b.c. quia enim a.b. diuisibile est diuidatur in puncto d. ⁊ sumatur de loco b.c. ꝟsus c. sic ꝙ sit equale ei qd̄ est a.b. ⁊ sit illud g.d. Manifestū est igitur ꝙ mobile prius mutatur ad locū g.d. ꝙ̄ ad locū b.c. et iterū cum a.d. sit diuisibile erit accipere alium locū priorē ⁊ sic in infinitū ergo ⁊ similiter in motu alterationis accipiendum est in quod primo mutatur aliquid sicut cū mutatur de albo in nigrum accipi debet fuscum non autem minus album.

¶ Quantū ad ꝫm videndū est vtrū angelus possit moueri localiter. Pro quo sit prima conclusio. Angelus potest moueri localiter patet quia Cui competit esse in diuersis locis successiue illd̄ potest moueri localiter sed angelo cōpetit esse in diuersis locis successiue ergo potest moueri localiter. Minor pȝ qꝛ angelꝰ ē vbi operat̄ ſȝ successiue opat̄ ī diuersis locis ꝗ successiue ē ī diuersis locis. Ut̄ sic āgelꝰ nō est determinatꝰ ad certū vbi ꝗ post vnū pōt acquirere aliū. Itē aīas corpe separata pt moueri igit̄.

¶ Secunda conclusio. Angelus potest moueri de vno loco ad aliū non transeūdo locū medium ⁊ ille vocatur motus discretus. Unde possibile ē ꝙ in vno instanti sit in tota ista ciuitate ⁊ in alio instanti sit rome ⁊ secundum instans erit immediatum primo potest tamen moueri motu continuo ⁊ pertransibit omnia media. Primū patet quia est in loco ꝑ operationē ⁊ operatur vbi vult ⁊ potest velle operari in extremis sine medio ergo pōt successiue esse in extremis absqȝ hoc ꝙ sit in medio.

¶ Tercia conclusio intelligentia non potest moueri in instanti patet qꝛ in motu angeli sunt duo nūc ergo ibi est tempus. Antecedens patet quia ibi est prius ⁊ posterius. Et si queratur an sit possibile ꝙ intelligētia in aliquo toto tempore sit in aliquo loco ⁊ in instanti terminatiuo illius temporis sit in alio loco. Dicendū est ꝙ non quia omnis mutatio instantanea presupponit mutationem continuam sicut generatio est terminus alterationis materie et illuminatio terminus motus localis corporis illuminantis sed motus localis intelligentie nō est terminus alterius motus continui. Nec aliquem presupponit sed est per seipsum ⁊ a nullo alio motu dependens ergo impossibile est ꝙ in aliquo toto tempore sit in aliquo loco ⁊ in vltimo nunc sit in alio.

¶ Sed queritur quid diceret philosophus de motu intelligentiarum. Communiter dicitur secundū philosophum .viij. phi. T. C. lij. ꝙ intelligētie siue motores orbium inferiorum mouētur per accidēs sicut orbes inferiores per accidens mouentur delati ex motu superioris orbis. Unde sicut petrus mouetur ad motum nauis sic intelligentia videtur moueri ad motum orbis ī quo est. Item philosophus dicit .ij. thopi. ideas secundum platonem debere moueri quia motis nobis mouentur omnia que in nobis sunt sed intelligentia est in celo igitur.

¶ Contra hec arguitur. Et primo ꝙ motus mobile ⁊ tempus non similiter diuiduntur nec similiter se habent ꝙ̄tum ad esse finitum et infinitum vt dictum est in isto sexto quia motus ⁊ tempus est infinitum non autem magnitudo antecedens est notū de motu celi ⁊ toto tempore preterito secundū philosophum. Item magnitudo habet partes secūdū extensionem non autem motus patet: quia motus secundum essentiam est ipsum vbi ⁊ relatio. Relatio autem non diuiditur ad diuisionem subiecti ergo nec motus minor patet de paternitate que est indiuisibilis. Item tempus non habet partes secundum extēsionem. Alias plura tempora essent simul ergo nec motus. Forte dicis ꝙ motus diuiditur secundum prius ⁊ posterius: quia totus motus non est simul. Contra instans ⁊ tempus sunt simul vt dicitur quarto phisico ergo motus ⁊ mutatum sunt simul: sed mutatum esse est in instanti: ergo motus est totus simul.

¶ Secūdo arguitur ad idem sequeretur ꝙ in celo essent plures motus primi scilicet motus duarum medietatum. Item si motus esset diuisibilis ad diuisionem subiecti quod est diuisibile sequeretur ꝙ anima rationalis esset diuisibilis quia est in subiecto diuisibili. Anima etiam mouetur per accidens et tamē non habet motum ergo licet partes alicuius mobilis moueantur non oportet ꝙ in eis sit motꝰ vt hic presupponit phūs. Itē si motus divideretur scd̄m diuisionē tp̄is tunc haberet ꝙ̄titatē ab illo qd̄ est falsum qꝛ habet ꝙ̄titatē a mobili ⁊ spacio forte dicis ꝙ motus habet ꝓpriā ꝙ̄titatē: qꝛ aliqn̄ spaciū est magnū ⁊ mobile paruū. ⁊ ideo nō haber ab istis ꝙ̄titatē. Contra tunc due quātitates essent simul: scilicet corpus ⁊ motus ꝗ haberet tres dimēsiōes.

¶ Tercio vel totū prius mouetur ꝙ̄ partes vł ecōuerso. Nō primū qꝛ partes precedūt totū ergo priꝰ sunt partes motus ꝙ̄ totus motus. Nec secundū: quia si prius est motus partiū ꝙ̄ totius ergo prius est pars motus ꝙ̄ motus totus quod est falsum: qꝛ in successiuis ꝙ̄ cito est pars tam cito est totum.

¶ Quarto motus nō habet duplicē ꝙ̄titatē quia due ꝙ̄titates nō pn̄t esse simul: sed motus est diuisibilis ad diuisionē temporis ergo nō est diuisibilis

ad diuisionem subiecti. Item motus est diuisibilis secundum intensionem quia vnus est intentior alio et tamen de hoc philosophus non facit mentionē.

¶ Quinto illuminatio fit in īstāti ergo non diuiditur per subiectū sic ꝙ prius illumiet̄ vna pars ꝗ̄ alia. Item mot⁹ ꝛ id in quo est motus scd̄m phm̄ similiē diuidūtur ſꝫ id in quo est mot⁹ aliqñ non diuiditur vt patet qñ motus est ad qualitatē vnde per illud ī quo est motus intelligitur forma scd̄m quā est ꝑ se mot⁹. Forte dicis ꝙ qualitas diuiditur ad diuisionem subiecti. Et sic est ꝗ̄ta per accidēs. Cōtra subiectum scꝫ substātia etiā ꝑ accidēs est diuisibilis ergo si talis diuisibilitas sufficit ad motū sequitur ꝙ ad substantiā erit per se motus. Itē bene seqt̄ur ꝙ ad substantiā erit per se mot⁹. Itē bene sequiē qualitas est per se indiuisibilis ergo nullomō sibi competit diuisio. Sicut homo est per se rationalis ꝛ iō non potest esse per accidens irrationalis.

¶ Sexto. Si predicta cōsimiliter diuiderētur hoc maxime esset qꝛ in maiori tp̄e pertrāsitur maius spaciū sed hoc est falsum primo si sint diuersa mobilia quoꝝ vnū moueē per mediū rari⁹. Itē pono ꝙ medium cōtinue cōdēseē sic ꝙ in fine sit equalis resistentie tunc istud mobile in infinitū tarde descendet ymo in casu staret ꝑ tēpus infinitū ad transeundum finitam magnitudinē vt si angelus moueat lapidē precise ꝑ vnā partem ꝓportionabilem in vna hora tūc staret per tēpus infinitum anteꝗ̄ transiret illud spacium vnde celū in tēpore infinito nō transit spaciū infinitū ergo male dictū est supra ꝙ magnitudo finita transiri non potest in tempore infinito.

¶ Septimo arē ad idē ꝙ non similiter se habent predicta quo ad esse finitū et infinitū qꝛ ḡnationes sūt infinite scd̄m successionē ꝛ tñ nulla magnitudo est īfinita. Añs est notū scd̄m phm̄. Item dictū est supra ꝙ motus est velocitabilis in infinitum inq̄tū mot⁹ ergo quilibet motus pōt esse infinitus. Tenet ꝯña per expositionē propōnis reduplicatiue. Ponatur ergo in esse ꝛ habetur intentum. Item si a ignis summe calidus agat in aquā tunc ibi erit alteratio infinita quia in infinitum minuetur resistentia aque ergo in infinitum augebiē ꝓportio ignis sup aquā ergo agēs in infinitū augebit suā actionem qꝛ velocitas actionis sequiē ꝓportionē agētis supra passum ꝛ ꝙ resistentia passi in īfinitū minuaē suppono ꝑ casum. Itē multi dicūt lineā giratiuā esse infinitā. Et satis pꝫ ꝙ musca trāseūdo colūpnā trāsit totā lineā giratiuam eius ergo magnitudo pertransita est infinita et tamen motus est finitus et econuerso.

¶ Octauo si motus diuidereē scd̄m pri⁹ ꝛ posteri⁹ ergo īter termīos mot⁹ semꝑ esset mediū vt habeē in phō. T. C. xl. vbi dicit ꝙ termin⁹ ad quē distat a termino a quo. Sꝫ pꝫ ꝙ hoc sit falsū qꝛ ḡnatio est inter cōtradictoria ergo vnū extremū ei⁹ nō distat ab alio qꝛ īter cōtradictoria nō est dare mediū. Item mobile dū moueē parti est in termino a quo ꝛ partī in termino ad quē ergo termin⁹ a quo ꝛ termin⁹ ad quē simul sūt in mobili. Itē celū moueē localiter et tamē semꝑ est in termino a quo ꝛ ī termino ad quē. pꝫ qꝛ celū semꝑ hꝫ idē vbi nec hꝫ nūc aliud vbi numero ꝗ̄ heri. Nec tamen su⁹ mot⁹ est ociosus ergo male dixit phūs ꝙ motus ille sit frustra. T. C. vij. quo aliquod mobile mouetur ad locum in quo est.

¶ Nono arē ꝙ indiuisibile possit moueri qꝛ hoc dictū est de āgelo. Forte dicis ꝙ āgelus nō moueē per se ſꝫ ad motū alteri⁹. Cōtra setū dū rei veritatē angelus potest moueri localiter ꝑ celum ēpireum et tamen ibi nullum est corpus ꝙ moueatur ergo non mouetur ibi per accidens ergo mouetur per se. Item spera super planum mota semper tangit planū in puncto ergo illud pūctū ꝑtransit totā lineam. Nec tñ illa tota linea ꝯponiē ex pūctis ergo licet aliquod īdiuisibile moueret nō seqt̄ur magnitudinem cōponi ex pūctis. Forte dicis ꝙ ille pūct⁹ ꝑ accidēs moueē ꝛ iō nō oportet ꝙ cōmensuret sibi spaciū supꝙ moueē spera aūt ꝑ se moueē ꝛ est diuisibilis. Sed cōtra ꝗ̄uis pꝫ in toto moueē ꝑ accidēs tamē semꝑ ē in spacio sibi equali ꝛ describit totū spaciū sicut albedo ꝗ̄ est mota ꝑ accidens. Itē linea ista supposita nō cōmensuraē spere qꝛ tunc esset corp⁹ spericū commēsuraē tñ alicui moto sup ipām ꝛ nō nisi pūcto igitur. Itē ponaē corp⁹ spericū moueri sup planū ī vacuo tūc pꝫ ꝙ illa linea ī plano non describitur nisi a puncto nec spericū aliqd̄ tangit nisi ī pūcto vt pꝫ ex geometria. Pūctū aūt est indiuisibile ergo mobile dū moueē nō est parti in termino a quo ꝛ parti ī termino ad quē qd̄ est cōtra ꝓbationē cōclusionis. Ex hiis pōt probari ꝙ tēpus ꝛ illud supꝙ continue est mobile non similiter diuidūtur quia mobile spericū cōtinue est supꝑ pūcta ergo ꝑtrāsitū ab eo ē multitudo pūctoꝝ ꝛ cōpositū ex indiuisibilib⁹ non autē tēpus ꝛ pūcta proprie pertrāseuntur quia corpus spericū nichil pertrāsit nisi ꝙ tangit. Forte dicis ꝙ hic inferius non datur spericum sed argumentum equaliter fit de plano qꝛ quādo planū moueē tūc indiuisibile illi⁹ cōtinue applicaē īdiuisibili ipsi⁹ spacij supꝙ qd̄ moueē forte dicis ꝙ indiuisibile non ꝑ se moueē. Cōtra siue moueaē per se siue per accidens oportet ꝙ prius ꝑtranseat equale sibi ꝗ̄ maius nec rationes plus cogūt de vno ꝗ̄ de alio. Itē faciat deus punctum per se existere et moueatur per se.

¶ Decimo arguitur ꝙ intelligentiā moueri localiter destruit rōnes phi. Primo enī accidēs diuisibile esse ī subiecto indiuisibili qꝛ mot⁹ est diuisibilis ꝛ nō angelus. Itē quod moueē partī est in termino a quo ꝛ parti est in termino ad quē ergo hꝫ partes forte dicis ꝙ si motus angeli sit continuus ꝑtim est in termino ad quē vt eā partialitas referaē ad locū cui applicat suā virtutē. Sed cōtra tunc rō phi non ostenderet mobile scd̄m suā substātiā esse diuisibile forte dicis ꝙ rō phi est de indiuisibili cui rn̄det loc⁹ indiuisibilis cōtra Angelus pōt esse in pūcto a cum hoc moueri de vno pūcto ad aliud punctū ergo etiam qd̄cūꝗ̄ indiuisibile positū ab antiqs phis pōt localiter moueri. Forte dicis ꝙ mot⁹ angeli nō est vniuocus cum alijs. Contra. Eadem facilitate qua dꝛ hoc non esse verum in vno dicetur etiam in alio.

¶ Undecimo sm̄ phm̄. T. C. lxxxix. oē qd̄ mouetur prius pertransit spaciū sibi equale vel min⁹ ꝗ̄ mai⁹ sed nichil ē minus angelo. Si aūt pertrāsit indiuisibile sibi equale seqt̄ur ꝙ spaciū ꝑtrāsitū ab eo cōponetur ex indiuisibilib⁹. Itē relationes opposite nō possunt esse ī eodē. ergo idē nō est motū a se qꝛ mouere et moueri opponūtur. Itē oē qd̄ mouet se diuiditur in partem per se mouentem ꝛ in partē per se motam sed angelus est indiuisibilis igitur.

¶ Duodecimo arē ꝙ pōt moueri in īstanti qꝛ supra dictū est ꝙ instans angeli pōt durare ꝑ magnū tempus nostrū. Itē motus angeli est in angelo ergo est in suo intellectu vel voluntate ſꝫ oꝑationes intellectus et voluntatis sunt in īstanti ergo ꝛ mot⁹ angeli. Itē angel⁹ in instāti hꝫ nouū vbi qñ moueē motu discreto id est nō trāseūdo media ergo moueē ī īstāti.

¶ Tertiodecimo arē supponēdo ex. T. C. vt supra

dictū est ꝙ motus angeli aliqñ nō est cōtinuus ꝛ ꝙ sit in tēpore discreto cōposito ex duob⁹ instantib⁹ vt si moueat̄ sic ꝙ nūc sit ī tota ista ciuitate ꝛ in alio instanti discreto imediato huic sit ī alia ciuitate nō transeūdo mediū tunc quero vel angelus mouetur in a. vel moueẗ in b. ꝛ quocūq₃ istoꝝ deẗ sequiẗ ꝙ moueẗ in instanti quia quero an in quolibet istoꝝ instātiū quiescat vel moueẗ. Itē queriẗ quid coexistit in tpe nr̄o illis duobus instātib⁹. Si dicas ꝙ duo istātia sequiẗ ꝙ in tpe nostro instans erit imediatū istāti. Item secundum hanc opinionem aliquis motus scʒ motus angeli componetur ex indiuisibilibus.

¶ Quartodecimo quiescat angelus per istam horā tunc in instanti terminatiuo potest operari in alio loco quia potest operari in istāti ergo pōt per aliqđ tēpus quiescere ꝛ tamē in fine illius erit in alio loco. Item queritur quando motus angeli discretus durans per tēpus duorū instantiū incipit esse si in primo ergo est immediate post primū sʒ nichil est post primū instās nisi scđm instās ergo mot⁹ angeli est in secundo instanti. Itē si mouetur in duobus instātibus ergo angelus maioris virtutis potest veloci⁹ moueri ergo in minore tpe ergo in istanti sicut pri⁹ dictum est de velociori. Item motus discretus est totum homogeneum ergo pars eius est motus et ē in primo instanti sicut totus motus est in tempore vel in instantibus.

¶ Quintodecimo arguiẗ ꝙ nō oē qđ trāsmutatur scđm vnā partē est in termino a quo ꝛ scđm aliam ē in termino ad quē qꝛ quod generatur in istāti mutatur scđm se totū ita ꝙ scđm vnā partē nichil habet de termino a quo forte dicis ꝙ illud quod generaẗ dicitur esse partim termino a quo pro q̄to hʒ aliqđ de dispositione forme precedentis sed hoc nichil est qꝛ illa dispositio non est in vna parte tm̄ ergo ex hoc ꝙ mobile est hoc modo parti in termino a quo non sequitur ipm̄ mobile esse diuisibile. Cōtra etiā hoc aẗ quia in generatione rei oia precedentia accidentia corrūpuntur. Item aẗ de illo quod alteratur ad tales dispositiones qꝛ supra dictū est ꝙ aliquid alteratur in instanti ergo aliquod mobile dum moueẗ ad istas dispositiōes nō est parti idest scđm vnā partē in termino a quo ꝛ parti in termino ad quem. Et eodēmō arguiẗ de illuminatione et de calefactione minimi naturalis qđ nō est capax alicui⁹ q̄titatis naturalis scđm partē tm̄ cū sit minimū. Itē aīa dānati alteraẗ qꝛ calefit vt videẗ saltē tristatur ꝛ deus potest in ea ponere calorē forte dicis ꝙ non oportet in omni motu mobile esse partim in termino a quo. Contra ergo philosophus nō probat vniuersaliter esse diuisibile vide. S. T. de veri. q. xxvj. ar. j.

¶ Sextodecimo. materia mouetur et tamē non est corpus ergo nō omne quod mouetur est corporeum et diuisibile maior ptʒ qꝛ generatio ē in materia ergo eā denominat vn̄ motus est act⁹ entis ī potētia cū ergo materia sit maxime in potentia sequitur ꝙ maxime mouetur.

¶ Ad primū dicēdū ꝙ qđlibet illorum ē infinitū in potētia. Et si q̄ratur an tēpus sit actu finitū vel infinitū. Videtur ꝙ nō sit actu finitū. quia non hʒ duo extrema ī actu nec vna pars ē actualiter diuisa ab alis vt dicit. S. T. opus. xliij. capi. j. Ad aliud dicitur ꝙ alique relationes diuidūtur ad diuisionē subiecti de tēpore aūt quidā cōcedūt ipm̄ esse diuisibile ad diuisionē subiecti. Sʒ de hoc. iiij. phi. Quidā aūt negāt. Ad aliud dicitur ꝙ tēpus ꝛ instās nō sūt simul adeq̄te vel dꝛ ꝙ nō est simile de tpe ꝛ istāti et mutato esse ꝛ motu quia ī motu recto est vnum mutatū esse ī actu. Non aūt ē sic de istāti. Ad aliud dꝛ ꝙ in celo sūt plures motus in potētia. Nec ē simile de aīa qꝛ nō est de numero cōtinuorū sicut motus.

¶ Ad tertium dicitur ꝙ totū prius moueẗ. Nec tamē seq̄tur ꝙ totus motus est prior suis partib⁹. Et si dicatur prius potest esse sine posteriori ergo totuʒ posset moueri sine partibus. Negaẗ antecedēs vniuersaliter intellectum. Aliter dicitur ꝙ per respectum ad spacium determinatum prius partes pertranseunt determinatum punctum ꝙ totū mobile.

¶ Ad quartū dꝛ ꝙ in celo plures q̄titates cōtinue sunt simul locus etiā et superficies sūt simul licet sunt diuerse spēs q̄titatis ꝯtinue. Deinde dꝛ ꝙ licet motus diuidatur ad diuisionē tēporis non tamē oportet tēpus esse in quolibʒ mobili. Ad aliud dicitur ꝙ motus non fit per additionē. Et ideo nō diuiditur scđm intēsionē. Sʒ contra. S. T. in. j. dis. xix. q. iiij. ar. j. ad. j. dicit triplicē esse diuisionē virtutis scʒ secundum numerū obiectoꝝ ꝛ scđm intensionē actus et secundum modos agendi. Sed dicendum ꝙ talis diuisio est respectu exteriorum.

¶ Ad quintum dicetur in fine. Et ad aliud dicitur ꝙ qualitas diuiditur per accidēs. Nec est simile de productione substātie qꝛ subiectū eius non est ens ī actu. Ad aliud dicitur ꝙ hec est vera qualitas non est per se diuisibilis. Sed queritur supposito ꝙ aliqua augmentatio fiat in instanti. An talis mutatio sit diuisibilis ex quo forma ad quā est motus scʒ q̄titas est per se diuisibilis. Dicendum ꝙ posset diuidi ad diuisionem subiecti.

¶ Ad sextū diciẗ ꝙ ceters nō manētparia. Ad aliud dꝛ a q̄busdā ꝙ ibi esset infinita traditas sincathegoreumatice. Et ad aliud dicūt ꝙ mot⁹ talis rect⁹ non potest esse infinitus secundū durationē qꝛ nullū sic mobile est perpetuum. Sed hoc nichil est qꝛ philosophus dicit ꝙ non repugnat motum in infinituʒ velocitari licet nullus sit infinite velox. Predicta ergo intelliguntur de moto vniformiter.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ non est aliqua vna generatio que sit perpetua secundum numerum.
Sed cōtra qꝛ cōtinue sub polis propẗ frigiditatem corrūpitur ignis et semꝑ sub equinoctiali generaẗ. Dicendū ꝙ quelibet gn̄atio fit ī instāti. Et ideo nulla est cōtinua. Sʒ aẗ. quies pōt esse cōtinua in tēpore infinito ergo et motus. Aūs pʒ de q̄ete terre. Negatur ꝯn̄a vel diciẗ ꝙ quies est in tēpore infinito et similiter motus celi est in tēpore īfinito. Sʒ contra tot⁹ motus celi non mensuratur tpe ergo non est in tēpore. Aūs est. S. T. j. pte. q. x. ar. quarto. Ad aliud dꝛ ꝙ nō repugnat motui indūtum motus ꝙ in infinitū possit augeri. Ista autem non habet pro exponēte istam omnis motus in infinitum pōt augeri. Ad aliud dicitur ꝙ alteratio non erit infinita sicut neq₃ tempus in infinitum tamen velocitaretur.

¶ Ad octauū diciẗ ꝙ terminus a quo et terminus ad quē in gn̄atiōe sūt imediati ꝛ tū dicūtur distare sicut vnus numer⁹ distat ab alio vt ternarius a binario. Sed cōtra sequereẗ ꝙ due medietates cōtinue non essēt imediate qꝛ distāt ꝑ pūctū qđ mediat. Negatur ꝯn̄a. Ad aliud de celo dꝛ ꝙ suus motus ē circularis et scđm diuersas partes est ī termino a quo et in termino ad quem videlicet in oriente ꝛ occidēte. Sed queritur qñ rota moueẗ circulariter an sit partim idest scđm vnā partē in termino a quo cum tibi nō sit aliqua determinata pars a qua īcipiat motus dicēdū ꝙ ꝓpẗ demōstrationē phi. qua ꝓbat oē

mobile localiter esse diuisibile oportet ꝙ sit partim in termino a quo idest in aliquo puncto signabili. Alij dicunt ꝙ celum non est in loco per se et ideo nõ oportet ꝙ partim ⁊c.

¶ Ad nonũ dr̃ ꝙ angelus nec mouet per se nec ꝑ accidens vt dicit. san. Tho. lib. ij. contra gentiles ca. xcvij. quia non sunt corpora. Nec informãt corpora Sed vtrũ proprie moueãtur. Dicẽdum ꝙ motus eorum nõ est vniuocus cũ motu corporũ. Sed equiuoce loquẽdo de motu cõuenit eis ꝓprie vt dicit. s. t. in. j. dist. xxxvij. q. iiij. ar. j. ad secũ ⁊ ad q̃rtuʒ. Et si dicat motus ẽ ꝓpter indigentiã q̃ nõ conuenit angelis beatis hoc negat. s. t. ibidẽ vt pʒ de motu celi cuius finis vltim⁹ nõ est generatio inferioꝝ corporuʒ scđm phõs cũ nichil sit ꝓpter vilius se sʒ vltimũ intantũ est assimilatio ad deũ qui ẽ oĩm causa. Ad aliud de corpore sperico moto sup planũ. Negat ꝯña ꝑũctũ eni nõ est ꝑ se subsistẽs ⁊ ideo nõ põt ꝑ se moueri. Nec sequit corp⁹ spericũ ꝓcise in pũcto tangit planũ ergo aliqd indiuisibile per se mouet. Sed dices oportet mobile cõmensurari spacio scđm ꝙ tangit ipsũ dicendũ ꝙ non sed sufficit ꝙ sicut spacium ẽ in infinitũ diuisibile ita ⁊ mobile. Et si q̃ratur quõ corpus spericũ partim est in termino a quo ⁊ parti in termino ad quẽ cũ semꝑ sit in pũcto sup corp⁹ planũ. dicendũ ꝙ est parti in termino a quo ꝓpter vnã medietatẽ eius q̃ magis accedit ad terminũ a quo. Sed dices corp⁹ spericũ cõtinue tangit pũctũ post pũctũ ergo pũcta sunt cõtinua. Negat ꝯña. Et si q̃rat an tãgat punctũ post punctũ sine medio. Dicendum ꝙ non. Sed adhuc arguitur qꝛ qñ corp⁹ spericũ mouet circulariter cẽtrũ ei⁹ q̇escit ꝑ se ⁊ ẽ indiuisibile ergo pũctũ extremũ põt moueri ꝑ se. Propẽ hoc quidã negãt totaliter pũcta indiuisibilia. Sed cõtra. Oportet ꝙ termin⁹ linee sit idiuisibilis. Forte dicis ꝙ finis linee ẽ vltima. iiij. eius. Cõtra seq̃retur ꝙ mobile qñ esset i pria medietate vltime quarte quiesceret qꝛ iã esset i fine. Itẽ q̃rit qđ est cẽtrum circuli. si est aliquod diuisibile circulare oportet ꝙ illi⁹ iterũ sit aliud cẽtrũ a quo oẽs linee ducte vsq̃ ad circũferẽtiã sint equales ⁊ sic ꝓcedet in infinituʒ Et ꝑ ꝯñs nunq̃ cognoscet an aliquod corp⁹ sit circulare vel erit deuenire ad aliquod cẽtrũ indiuisibile. Dicẽdũ ergo ꝙ cẽtrũ q̇escit ꝑ accidẽs ex eo ꝙ totuʒ nõ mouet motu recto. Nec ẽ icõueniẽs sicut nõ iconuenit punctũ corrũpi nullo alio corrupto licet dicatur ꝑ accidẽs corrũpi primũ pʒ qñ linea diuiditur tũc punctũ mediũ corrũpit ⁊ nõ linea alias corruptũ posset redire sed cõtra illud qđ corrũpit per accidẽs corrũpitur ad corruptionẽ alteri⁹ nego vt pʒ de relatione distãtie q̃ corrũpitur quando res approximãtur. burleus dicit ꝙ generantur noue linee.

¶ Ad decimũ dicit ꝙ diuisibile diuisione tẽporis bene ẽ in idiuisibili. Ad aliud dicit ꝙ ratio philosophi bene ꝓcedit qꝛ est de corporibus q̃ sunt in loco cõmensuratiue ⁊ secundũ suam substantiã quod non conuenit angelo. Sed contra sua substantia est in loco per operationeʒ ergo si sua operatio partim sit in termino a quo ⁊ partim in termino ad quẽ etiam sua substantia secundũ se parti erit in termino a quo et partim in termino ad quem negatur ꝯña.

¶ Ad vndecimum patet. per idem quia rationes ꝓcedunt de motu phi.

¶ Ad duodecimũ dr̃ ꝙ vnũ instãs vnius angeli põt coexistere motui locali alteri⁹ nõ aũt suiipsius. Sʒ tũc querit q̃ res ẽ mot⁹ instãs ⁊ tp̃s reptũ i angelis dicit. S. T. ꝙ motus angeli est successio diuersaruʒ operationũ ei⁹ vel diuersi cõtact⁹ diuersoꝝ locorũ successiue. Tẽpus autẽ ei⁹ scđm. s. tho. in. j. dis. xxxiiij. ar. iij. ẽ cõpositũ ex nunc succedentibus sibi vel numer⁹ ipsarũ operationũ succedentiũ Et hoc si sit tẽpus discretũ quod cõponit ex ipsis nunc qꝛ eiusdẽ rationis est indiuisibile moueri et tẽpus cõponi ex nũc ita ꝙ ipsum nũc est pars tẽporis discreti. Sed nonne motus angeli aliquãdo potest esse continuus licet sit indiuisibilis. Videtur ꝙ non in illo loco qꝛ motus angeli est successio diuersarũ operationuʒ secundũ ꝙ nũc. hʒ vnum actum voluntatis vel intellectus ⁊ postea alium. Si ergo per horam cõtinue moueretur oporteret ꝙ haberet ĩfinitos actus qui tamen non continuantur sed tamen dicendum cum ipso. j. parte. q. liij. ar. j. ꝙ angelus potest moueri motu continuo et discreto vnde dicitur ꝙ motus angeli potest esse continuus ex parte spacij non auteʒ ex parte mobilis. Ad aliud negatur consequentia.

¶ Ad decimũtertiũ dicit. s. t. i. j. vbi. s. ar. j. ad tertium ꝙ ãgelus nec mouet in a. nec i b. sʒ in tp̃e cõposito ex a. ⁊ b. Nec scđo instanti aliqd adequate coexistit in tp̃e nostro. Sʒ cõtra. s. t. in primo dis. xxxvij. q. iiij. ar. iij. ad septimũ dicit ꝙ ãgel⁹ ⁊ corp⁹ possũt simul icipere ⁊ finire motũ qꝛ vnũ instãs eius simul est cũ infinitis tp̃is nr̃i. Ad aliud cõcedit aliquem motum cõponi ex indiuisibilibus. Sed cõtra sequeretur ꝙ indiuisibile esset diuisibile vt si in tribus instantibus pertranseat tria pũcta ⁊ alius angelus in duplo velocius ꝑtranseat eadẽ sequit ꝙ pertransibit in vno instanti cũ medio. Forte dicis ꝙ primus mot⁹ est velocissim⁹ absolute. hoc videt destruere rõnẽ phi positã in. j. ar. Forte dicis ꝙ angelus non mouetur per pũcta contra. Scđm. s. t. angel⁹ potest esse in loco punctali immo videt ꝙ motu discreto possit in tẽpore finito transire infinita pũcta vt si angelus a moueatur continue per omnes partes ꝓportionabiles ⁊ quãdo pertransit vnã tunc angelus b. transeat de primo puncto illius ad vltimũ eiusdem ⁊ sic cõsequẽter sʒ hoc videt cõtra. s. t. j. parte. q. liij. ar. ij. dicendũ est vt supra. s. t. ꝙ admittit ꝙ motu cõtinuo moueat stsit in puncto: qđ. j. ar. v. sed nõne angelus distincte cognoscit oĩa puncta. videtur ꝙ sic quia potest simul intelligere omnia quorum est vna species in suo intellectu. s. t. j. parte. q. lviij. ar. ij.

¶ Ad decimũquartũ negat casus. Sed tũc q̃rit qñ operatio angeli desinit esse. siue ei sit res ꝑmanẽs siue successiua videt ꝙ habet primũ instans sui nõ esse ergo fuit ꝑ totũ tẽpus precedẽs. Dicendũ ꝙ act⁹ angeloꝝ possũt habere vltimũ instãs sui esse qꝛ non subijciũtur tẽpori. Ad aliud dicitur ꝙ post primũ instans est tẽpus discretũ. Ad alia negãtur ꝯsequẽtie. Sʒ dices si angelus non põt moueri in istanti ergo aliquod corp⁹ põt velocius moueri q̃ ãgelus quia signetur tẽpus in quo angelus põt moueri et aliud corpus graue tũc est certa proportio inter ista duo tempora ⁊ sic poterit corpus graue tantum augeri in sua grauitate ꝙ velocius mouebitur q̃ angelus dicendum ꝙ tempus angeli discretum non habet ꝓportionem ad tempus nostrum. Sed querit an due volitiones in angelo quarũ vna p̄cedit aliã natura vt actus spei actum caritatis vel cognitio matutina vespertinam causet tempus. Videtur ꝙ non.

¶ Ad decimũquĩtũ dr̃ ꝙ aliqd simul trãsmutat scđm q̃libet ptẽ ⁊ hoc pʒ qñ aqua seipsam reducit ad frigiditatẽ sine agẽte extrinseco secundum aliquos doctorẽ ꝙ semꝑ pri⁹ natura qñ aliqd alterat ab extrinseco pri⁹ alterat vna pars q̃ alia. Et ideo sequitur

ꝙ tale mobile est diuisibile. De gñatiõe vero supra
faria dictũ est ꝛ.s.t.in.j.dis.xxxvij.q.iiij.ar.iij.dicit
ꝙ gñatũ dr̃ esse in instanti nõ autẽ proprie gñari q̃a
omne quod generatur generabat q2 ois mutatio in
stantanea est terminus alicuius motus. Sed cõtra
producat deus subito corpus luminosũ tũc illa illu
minatio nõ sequit aliquẽ motũ. ergo accidit mutatiõi
ꝙ sequat motũ. Itẽ aliqua illuatio ĩtellectio ꝛ vo
litio est in instãti ꝛ ꝙ illa nõ sequat motũ pz q2 si cor
pus luminosũ moueat tũc successiue ꝓducit suũ lu
men q2 successiue accedit ad spaciũ illuminãdũ. De
hoc scd̃o de aĩa. Est em̃ cõtra cõmẽtatorẽ hic dãp
nati ꝓo nũc nõ alterantur scd̃m aĩam nec per se nec
forte p accidens sz vide q̃d est alterari per accidẽs.

Ad decimũsextũ negat maior. Et ꝯña pbã ꝯcã ꝛ
nota ꝙ itelligere ipsius anime aliq̃s dicitur motus
nichil tamẽ mouet motu naturali nisi corpus vt di
cit Sanctus Tho. in j.dis.xvij.q.ij.j.tertiũ et phi.
hic dubitãt q̃dã vtrũ sit p se notũ ĩ sciẽtia naturali
vel pncipiũ ꝙ magnitudo sit diuisibilis in infinitũ
dicit cõmẽ. ꝙ sic. Sed cõtra ĩ hoc libro ostendit ꝙ
magnitudo nõ cõponit ex ĩdiuisibilibus. Nec pri
mũ est notius isto. Sed dices tunc geometria subal
ternatur sciẽtie naturali quia istud vltimum est pri
cipium in geometria dicendum ꝙ geometria acci
pit eam quasi per se notam.

Sequitur septimus phisicorum.

Circa hunc librum q̃rũtur quinq3 pmo. An oẽ ꝙ
mouet ab alio moueat scd̃o. An in mouẽtib9 ꝛ mo
tis sit ꝓcess9 ĩ infinitũ. iij. An mouẽs sit simul cũ mo
to. iiij. An oĩa mot9 sit cõparabilis alteri. v. Utrũ
septẽ regule de comparabilitate motuũ sint bone.

A D primũ sic procedit videt ꝙ non om
ne ꝙ mouetur ab alio moueatur q2 ani
mata mouent se. Et similiter voluntas
igitur. Sed contra est philosophus.

Respõdeo dicendũ ẽm beatũ Tho.
hic lec.j. ꝙ postq̃ phũs ĩ ꝑcedentib9 libris determi
nauit de motu ẽm se ꝛ de ꝯsequẽtib9 ad ipsum ꝛ de
partib9 ei9. Hic incipit determinare de motu p ꝯpa
ratiõe ad motores ꝛ mobilia. Dicit ergo primo ꝙ
necesse est oẽ q̃d mouet ab aliquo moueri q̃d quidẽ
in aliquib9 est manifestũ sunt enim q̃dãque nõ hñt
in seipsis pncipiũ sui motus sz pncipium motus ip
sorũ ẽ ab extrĩseco sicut ĩ hijs q̃ violẽter mouentur.
Si vero sit aliq̃d quod nõ habeat in seipso principi
um sui motus sz pncipiũ sui motus est ab extrĩseco
manifestũ est ꝙ ab alio mouet. Si ꝓo sit aliq̃d mobi
le q̃d habeat ĩ seipso pncipiũ sui mot9 circa hoc po
test esse dubiũ an ab alio moueat. Et iõ circa hoc ĩ
stat ad oñdẽdũ ꝙ ab alio mouet. Si ẽ aliq̃d tale po
nat nõ moueri ab alio accipiat mobile a.b. Cui quĩ
dẽ moueri cõueniat scd̃m se ꝛ primo. nõ aũt ex eo ꝙ
aliqua ps ei9 mouet. Sic enĩ nõ mouet scd̃m se sz se
cũdũ partẽ. Oportet aũt si aliq̃d mouet seip3 nõ mo
tũ ab alio ꝙ sit pmo ꝛ p se motũ. Sicut si aliq̃d ẽ ca
lidũ nõ ab alio oportet ꝙ sit pmo ꝛ p se calidum hoc
ergo dato ꝓcedit ad ꝓpositũ ostẽdẽdũ dupliciter.
Primo excludẽdo illud vnde maxime videri posset ꝙ
aliq̃d ab alio nõ moueat hoc ei sepe ꝓuenit q2 mo
uẽs exteri9 nõ ẽ nobis notũ vt q̃n aĩatum mouet se
videt ꝙ nõ moueat ab alio ꝛ est simile sicut quando
totum mouetur ad motũ partis videt ꝙ moueat
seipsum propter hoc ꝙ nõ decernitur q̃ pars sit mo
uens et que pars sit mota. Ostenditur ergo proposi
tum sic quia oẽ quod mouetur a seipso non quiescit
a suo motu per quietẽ cuiuscunq3 alterius mobilis
ergo si aliquod mobile quiescit ad quietem alteri9
hoc mouetur ab altero. Tunc sic illud mobile quod
supposuimus a seipso moueri sc3 a.b. oportet esse di
uisibile ex sexto phi. Et vltra ẽ potest diuidi. Diui
datur ergo in puncto c. ita ꝙ vna medietas sit b c.
et alia a c. Si ergo b c. est pars totius a b necesse
est ꝙ quiescente b c. quiescat totum. Si enim nõ q̃e
scat totũ quiescente parte sed moueatur sequitur ꝙ
mouetur tm̃ ratione alterius partis ꝛ per ꝯseq̃ns
non mouetur per se primo quod est cõtra supposituũ
ergo oportet ꝙ b c. quiescente totum quiescat er
go totum quiescit ad quietem alterius ergo ab al
tero mouetur. Et ita arguatur de quolibet mobili
ergo omne quod mouetur ab alio mouetur.

Contra istã rõnẽ aristotelis multiplr̃ obijcitur ꝛ
primo galienus cõtra hoc q̃d dicit aristoteles si vna
tantũ pars eius mo... ꝛ mouetur et reliqua quie
scat ꝙ totum non ... se mouetur dicẽs hoc esse falsũ
quia ea que mouẽtur scd̃m partẽ per se mouent pu
ta oĩa. sed deceptus est galien9 ex equiuocatione
eius quod est per se. per se em̃ q̃ñq3 sumitur ẽm
ꝙ opponitur ei tm̃. quod est per accidens ꝛ sic q̃d
mouetur tm̃ scd̃m partẽ mouetur per se vt galienus
intellexit. Q̃nq3 vero sumitur secundum ꝙ opponit
simul et quod est per accidens et ei ꝙ est secundum
partẽ ꝛ hec dr̃ nõ solũ p se sz etiã primo ꝛ sic accipit
per se aristoteles hic. Quod patet quia cum conclu
sisset non ergo mouetur per se a b. Subiũgit si con
cessum est ꝙ per seipsum mouetur primum. Secun
do obijcit Auicenna contra hãc rationem fortius
dicens eam procedere ex suppositione impossibilis
ex quo sequitur impossibile et non ex eo ꝙ ponitur
aliquid a seipso moueri. Si enim ponamus aliquod
mobile a seipso moueri primo ꝛ per se naturale est
ei ꝙ moueatur ẽ scd̃m totum et scd̃m partes. Si er
go p... ꝙ aliqua pars eius q̃escat erit positio ĩ
possibilis. Et ex hac positione sequitur impossibile
et tamen hoc aristoteles inducit ad probandum ꝙ
totum mouetur non primo et per se huic obiectio
ni posset aliquis obuiare dicendo ꝙ licet impossibi
le sit partẽ quiescere scd̃m determinatã naturã cui9
tum est corpus talis speciei vt puta celũ vel ignis.
Non est tamẽ impossibile si ratio cõmunis corporis
cõsideretur quia corpus inq̃ntũ corpus non prohi
betur q̃escere vel moueri. Sed hãc responsionem ex
cludit Auicẽna duplr̃. Primo quia pari rõne pos
set dici de toto corpore ꝙ nõ prohibetur quiescere
ex hoc ꝙ corpus est sicut dicitur de parte et ita sup
fluum fuit assumere ad ꝓbatiõnẽ propositi diuisio
nem mobilis et quietẽ partis. Secũdo quia aliqua
propositio simpliciter redditur impossibilis si pre
dicatum repugnet subiecto ratione differentie spec
fice q̃uis non repugnet et ratione generis. Est em̃
impossibile ꝙ homo sit irrationalis q̃uis non impe
diatur irrationalẽ esse ex hoc ꝙ est animal ... igit
simpliciter ĩpossibile est ꝙ pars corporis mouẽtis
seipsum quiescat quia hoc est cõtra rationem talis
corporis licet non sit cõtra rationẽ cõmunẽ corpo
ris. Hac igit responsione remota. Respondet auer
rois aliter dicens ꝙ aliqua ꝯditionalis potest ẽẽ ve
ra cuius añs est ĩpossibile ꝛ cõsequẽs impossibile si
cut ista si homo ẽ asinus. est animal irrationale. Cõ
cedendũ est ergo ꝙ ĩpossibile est ꝙ si aliquod mobi
le ponitur mouere seipsum ꝙ vel totum vel pars ei9
q̃escat sicut ĩpossibile est ignẽ nõ ẽẽ calidũ ꝓpt hoc
est ipsius causa caloris. Unde hec cõditionalis est ve
ra. Si mobilis mouẽtis seipsũ pars quiescit totum

quiescit. Aristoteles autem. Si verba eius diligenter considerentur nunq̄ vtitur quiete partis nisi p locutionem habentē vim cōditionalis ꝓpositionis Nō eni dicit ꝙ q̄escat b c. sed necesse est b c. quiescentem quiescere et a b et ita ī alijs. Sed dicit Auerrois ꝙ ista demonstratio non est propter quid sed quia Contra quod. S. T. lec. j. T. C. ij. dicit ꝙ solutio Auerrois est bona in hoc quod dicit de conditionali. Sed tamē male dicit ꝙ non est demōstratio ꝓpt quid continet eñ causā quare īpossibile est aliquod mobile mouere p seipsū. ¶ Ad cuius euidētiā. Sciendū est ꝙ aliquid mouere seipsum nichil aliud est q̄z esse sibi cā mot⁹. Nō aūt ē sibi cā alicui⁹ oportet ꝙ primo ei ꝯueniat qꝛ quod est primū in quolibz genere est cā eorum que sunt post vnde ignis q̄ sibi et alijs est causa caloris est primum calidum. Ostendit aūt aristoteles in. vj. lec. vij. ꝙ in motu non inuenitur primū neq̄z ex parte tēporis neq̄z ex parte magnitudinis neq̄z etiam ex parte mobilis, propter horum diuisibilitatem. Nō ei ḡo potest inueniri primū cuius motus nō dependeat ab aliquo priori. Mot⁹ eñ totius dependet a motibus partium. Et diuiditur in eos vt in sexto probatū est. Sic ergo ostendit aristoteles cām quare nullū mobile mouet seipsum quia non potest esse primū mobile cuius motus nō depēdeat a partib⁹. Sicut si ostenderē ꝙ nullū diuisibile pōt eē ꝑmū ens qꝛ cuiuslibz diuisibil' totū dependet a partibus. Et sic hec conditionalis est vera si pars non mouetur totum non mouet' sicut hec conditionalis est vera si pars nō ē totū non est. Unde et platonici qui posuerunt aliqua mouere seipsa dixerunt ꝙ nullum corporum aut diuisibile mouet seipsum. Sed mouere seipsum est tantummodo substantie spiritualis que intelligit seipsā et amat vniuersaliter omnes operationes appellando mot⁹ qꝛ et huiusmodi operationes scilicet sentire et intelligere etiam aristoteles in tertio de anima nominat motus scd̄m ꝙ motus est act⁹ pfecti. Sz hic loquimur de motu scd̄m ꝙ est act⁹ ipfecti id est existētis in potētia scd̄m quē motū indiuisibile nō mouet' vt in sexto ꝓbatū ē. Et sic patz ꝙ aristoteles ponēs oē ꝙ mouetur ab alio moueri a platone qui posuit aliquid mouere seipsū nō dissētit ī sētētia sz solū in verbis.

¶ Cōtra hec arguit'. Intelligētia vt dictū ē in fine vj. mouet' ꝛ nō ab alio. Probat' qꝛ āgel⁹ mouet' a se ipso. Forte dicis ꝙ āgel⁹ nō mouet' motu phisico. Contra ex hoc sequitur ꝙ non omne quod mouetur absolute ab alio mouetur. Et sic ex hac propositione non demōstraret' deū esse vel āgelū moueri a deo qꝛ ꝓbatio phi ꝓcedit p diuisionē mobilis. Sz āgel⁹ nō est diuisibilis igit' hec ꝓbatio est inefficax.

¶ Secūdo arguitur ad idem quia aliqua sunt mobilia que non possunt diuidi nec aliqua pars eorum potest quiescere vt patet de celo Et tamen philosophus hic supponit ꝙ cuiuslibet mobilis altera pars possit quiescere quia dicit ꝙ vniuersaliter ad quietem partis sequitur quies totius. Forte dicis ꝙ aristoteles loquitur conditionaliter dicendo ꝙ descente parte totum non mouet se per se primo. Contra conditionalis nichil ponit ergo ex hac conditionali nichil sequitur.

¶ Tertio aliquid habet naturam sed natura ē principium motus ergo aliqua mouent se. Forte dicis ꝙ ad naturam sufficit ꝙ sit principium passiuū motus. Contra sequeretur ꝙ artificialia haberent naturam quia possunt passiue moueri ergo habent p̄ncipium passiuum motus.

¶ Quarto aliquid mouetur per se primo Et tamē omne quod mouetur quiescit quiescente parte ergo licet aliquid quiescat quiescente parte non sequitur quin moueat se per se primo Maior patet quia esse mobile siue moueri est vniuersale posterioristicum ergo conuenit alicui per se primo. Item quādo aliquid est tale per ꝑticipationem oportet ꝙ reducat' in aliud tale per essentiam et per se primo ergo aliquid mouetur per se primo. Item homo p se primo est risibilis et tamen non conueniret sibi nisi conueniret animali ergo licet moueri non conueniret toti nisi conueniret parti non sequitur quin eorum per se primo moueatur a seipso.

¶ Quinto arguitur contra resolutionem. S. T. dicentis predictam demonstrationem esse propter q̄d ex hoc ꝙ pars motus est causa totius mot⁹ et ꝙ motus dependet a suis partibus. Contra in successiuis stat partem esse preteritam et tamen motum esse vt supradictum est. Item motus habet infinitas partes ergo aliquid dependeret ab īfinitis causis. Forte dicis ꝙ ille cause non sunt essentialiter subordinate. Contra ex hoc habetur ꝙ illud quod mouetur nullo motu mouetur per se primo. Forte dicis ꝙ ille partes non sunt in actu. Et ideo ab illis partib⁹ motus non dependet sed hoc consequens est expresse contra. S. T.

¶ Sexto ista demonstratio philosophi scilicet. parte quiescente totum quiescit ergo totum non mouetur per se primo. Non est demōstratio ꝓcedens a cā et hec est demonstratio phi ergo demonstratio phi non est a causa. Item totum mouetur per se et non pars ergo prius est totum moueri q̄z partem. ergo motus totius non dependet ex motu partium antecedēs pz qꝛ pars nō p se subsistit ergo nō p se mouet'

¶ Septimo quando lapis proijcitur sursum moto proijciente non videtur ꝙ talis lapis moueatur ab alio igitur mouetur a se. Item quando aqua reducit seipsam ad frigiditatē tunc mouetur a se ipsa p se. Forte dicis ꝙ lz moueat' a se tñ non mouet' a se pmo. Cōtra mouetur secundum quodlibet sui a seipsa ergo mouetur per se primo.

¶ Octauo. Si totus motus dependeret ex suis partibus cū in suis partib⁹ ꝓcedatur in īfinitum sequitur ꝯtra articulū sequērē ꝙ est ꝓcessus ī īfinitū ī causis. Item sequitur ꝙ non posset probari primum mouens vniuersale scilicet deum esse. quia dicetur ꝙ celum mouetur et hoc ab alio scilicet a sua parte et illa pars iterum mouetur ab alia et sic in infinitū ergo nunq̄z erit deuenire ad primū mouens.

¶ Ad primum dicit quidam ꝙ nichil mouere se primo potest dupliciter accipi vno modo vt est idez ꝙ secundum se totum et opponitur ei ꝙ est secundum partem. Et sic dictum est in sexto ꝙ quicquid mouetur in aliquo tempore primo mouetur in quolibet illius temporis. Alio modo ly primo dicit causalitatē percisam et sic accipitur in primo posterio. in diffinitione vniuersalis. Tunc dicit ꝙ precedens ratio philosophi bene probat ꝙ nullum corpus mouetur a se ipso hac duplici primitate quia. Si mouetur a se ipso id est secundum se totum capiendo totum categorematice igitur motus inest cuilibet parti et⁹ consequentia tenet per hoc ꝙ totum inq̄ztuz mouēs est homogeneum et moueri est passio homogenea q̄ non inest toti nisi insit cuilibet parti eius. Sequit' ergo ꝙ si totuz mouetur primo hoc modo ꝙ si pars quiescit totum quiescit. Accipiendo autem aliam primitatem causalitatis precise non oportet si totū

mouet a se primo q si remoueatur ab aliquo quod non est ipsum propter hoc remoueri ab ipso. Sed quicquid sit de corporibus loquendo de angelo qui non habet partes quidam dicunt secundum philosophum ipsum non moueri per se immo etiam secundum san. th. vt supra allegatum est. Sed hoc est verum loquendo de motu qui corporalibus conuenit. Sic enim mouetur per accidens ad motũ corporis assumpti loquendo tamen de intelligentia secundũ q per se est in loco operando sic ipsa mouetur per se secundum locum vt dicit S. T. in. j. d. xxxvij. q. iij. ar. j. ad. iiij. Et sic supra dictum est q angelus mouetur ab a. in b. motu discreto et est ille motus successiuus licet non sit continuus. Et si queratur an moueatur quando est in a. vel quando est in b. de hoc dictum est in. vj. dico tamen q angelus non mouetur a seipso per se primo quia nichil secundum idem est simul in actu et in potẽtia et de hoc dicet. viij. phi.

¶ Ad secundum dicit sanctus thomas libro primo contra gentiles ca. xiij. q aliqua ɔditionalis est vera cuius antecedens est impossibile. Et ideo hec est vera si pars celi quiesceret celum quiesceret. Et idẽ habetur ca. xxij. Sed contra sic etiam ista est vera. Si petrus non esset risibilis homo nõ esset risibilis ergo homo non est primo per se risibilis. Si negas consequentiam ergo etiam non sequitur quiescente parte celi totum celum quiescit ergo totum celũ nõ per se primo mouetur. dicendum q hec consequentia philosophi non solum tenet ex hac conditionali que nichil ponit sed ista conditionalis dat intelligere q motus totius dependet ex motu partium.

¶ Ad tertium dicitur q aliquid mouet se sed non p se primo. Ad aliud dictum est secundo phi.

¶ Ad quartum dicitur q licet aliquid moueatur p se primo non tamen a seipso vel dicitur q loquendo de subsistentibus aliquid per se primo mouetur non autem absolute. Ad aliud iam dictum est.

¶ Ad quintum dicitur q in successiuis totum dependet a suis partibus per se loquendo de partibus sumptis penes diuisionem subiecti necest in conuenniens aliquid depẽdere ab infinitis inequalibus et inpotentia. Nec sic procedere in mouentibus faciẽtibus vnũ est impossibile sed necessariũ. Quõ autem hiis non obstantibus deuenitur ad primum ipsum satis patet quia oportet q res per se primo moueatur ab aliquo et non mouetur per se primo a se vel a parte sua ɔstitutiua ergo mouet a motore separato qui ẽ deus. ¶ Ad sextũ patet ex supradictis et ad aliud dicit in sexto phi. totũ n. mouet ratione partium in genere cause materialis. ¶ Ad septimũ dicet in octauo phi. Quidã tamẽ putauerũt q i cõtinuo est deuenire ad vnã partem q non posset ãplius diuidi quia i quolibet genere datur primũ sed pars ẽ causa materialis totius ergo datur prima simpliciter. Item illud quod mensuratur per replicationem indiuisibilium componitur ex indiuisibilibus sed cõtinuum est huiusmodi: patet quia indiuisibile vt pũctum potest transire continuum. Forte dicis q tantum mouet per accidẽs sed hoc nichil facit quis p pedem mensuro spacium ipsum replicando tamen pes meus mouetur per accidens quia est pars alterius sed hoc est contra aristo. in sexto. phisi.

Ad secundum sic proceditur videtur q in mouentibus et motis sit processus in infinitum quia omne mouens phisicũ mouetur quia mouentia non mota non sunt amplius phisice consideratiõis. Sed omne quod mouetur ab alio mouetur vt supra ostensum ẽ ergo in mouentibus &c. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum q postq philosophus ostẽdit q omne quod mouetur ab alio mouetur hic accedit ad principale propositum ostendendum scilicet q sit primus motus et primus motor pro quo sit prima conclusio. In mouentibus et motis non est processus in infinitum patet quia sit a quod mouetur secundum locum et moueat ab ipso b. b. vero a c. c. vero a d. et sic in infinitum ascendendo. Manifestum est autẽ q cum aliqd mouet ex eo quod mouetur simul mouet mouens et ipsum mobile. Sicut si manus suo motu moueat baculum simul mouetur manus et baculus. Sic ergo simul mouet b. quando mouetur a. et eadẽ ratione quando mouetur b. simul mouetur c. et sic de aliis. Sic ergo in eodem tempore est motus ipsius a. et omniũ aliorum. Et poterit seorsum accipi motus vniuscuiusq horũ infinitorum. Et q quis vnũquodq horum mobilium moueatur ab vno quoq mouentiũ non ita q vnum ab omnibus sed singula a singulis nichilominus tamen licet sint infinita mouentia et mobilia quodlibet tamẽ est finitum et motus eius vnus et finitus ergo erunt in tempore finito vt probatum est in sexto. Sit ergo illud tempus in quo mouet h. et tunc arguitur sic cum motus ipsius a. sit in tempore finito sequit q in illo tempore finito est infinitus motus illorũ mobiliũ quod est impossibile. Sed quia hec deductio q videt cõcludere q motus infinitus sit in tempore finito non videtur esse efficax sed videt concludere pcise q in tẽpore finito erunt infiniti motus infinitorũ mobiliũ quod non videt inconueniens ideo aristo. efficatiã huius rationis ostẽdit dicens q cum omne mouens sit simul cũ moto illa possũt ad inuicẽ ɔtinuari et cũ ponant infinita q ex ipsis fiet magnitudo infinita et ex motibus eorũ fiet vnus motus infinitus et cõtinuus q erit in tpe finito et qr hoc ẽ impossibile sequit q impossibile ẽ esse infinita mouẽtia et mobilia essẽtialiter subordinata. Sz cõtra istõ obiicit qr phus videt psuppo nere q si essẽt i finita mouẽtia et mobilia possẽt ad inuicẽ cõtinuari cũ tñ spe differãt ad inuicẽ et pñs cõtinuari nõ pñt qm vnũ alteri eẽt cõtiguũ dicẽdũ est q aliomõ accipit cõtigẽs et ipossibile cũ demonstrat aliqd de gñe et cũ demõstrat aliqd de spe qr cũ agit de spe opz accipere vt ipossibile eẽ illõ cui repugnat vel gen vel differẽtia spei. Ex qb rõ spei ɔstituit. Cũ vero agit de gñe accipit vt cõtigẽs oẽ illud cui nõ repugnat rõ generis lz ei repugnet i sua specie sicut si loqremur de aiali possẽ accipere vt cõtingẽs q dẽ aial esset alatũ. Sed si descenderẽ ad cõsiderationẽ hois impossibile esset hoc aial esse alatũ modo aristoteles hic loquit de motibus et mouẽtibus in cõmuni nondũ applicãdo ad determinata mobilia in quibus esse continuum vel contiguũ secundum rationem se habet indifferenter.

¶ Contra hec ar. qr in aliqbus mouẽtibus procedit in infinitũ. Scdm aristotelẽ em infinite fuerũt generatiões. Nec põt dari primus pater. ex hoc arguitur contra philo. v. phi. dicentẽ si non est aliquis generatio prior neq posterior ca. j. trac. j. Item in operationibus intellectus pceditur in infinitũ qr sortes intelligit et iterũ põt itelligere se intelligere. Et sic in infinitũ pcedẽdo reflectẽdo se supra suuz actũ. Item quando lapis proiicitur infra aquam. tunc videtur ibi fieri pcessus in infinitũ in circulationibus igit.

¶ Secũdo ar. cõtra modũ pbãdi ipsius phi qr supponit ois mobilia posse cõtinuari hoc aũt est ipossi

bile quia multa specie differunt que non possunt cō(n)tinuari ex sexto phisi. Item multa sūt mobilia que sunt contraria ut album et nigrum ergo non possut continuari.

¶ Tertio. Si celum et elementa continuarentur ut illud totum continuum moueretur motu recto vel motu circulari. Forte dices ꝙ antecedens est impossibile et ad impossibile sequitur quodlibet. Et ideo si ita fieret celum moueretur et non moueretur. Contra tunc destruitur ratio philosophi quia eodē modo dicetur ꝙ casus suus non est admittendus sꝫ ipso posito sequuntur contradictoria. Et ideo cas⁹ ille impossibilis nichil probat efficaciter nec de facto sicut nec per aliud antecedens impossibile aliqd propter de facto ita esse.

¶ Quarto arguitur contra solutionem quia dictū est ꝙ omnia mobilia et mouentia secundum ꝙ sunt continua et corporalia possunt continuari non autē secundum proprias naturas. Contra possibili posito in esse nullum sequitur inconueniēs. Si ergo primum est possibile ponatur in esse. Item scrīs Tho. articulo precedente dixit post auicennam ꝙ ad hoc ꝙ propositio simpliciter sit impossibilis sufficit ꝙ predicatum repugnet subiecto ratione differentie specifice licet non ratione generis. Et ideo ista est impossibilis homo est irrationalis ergo et ista celū et elementa continuantur. Item frustra est potētia que nunqꝫ reducitur ad actum. Sed nunqꝫ omnia mobilia sunt continua ergo falsum est ꝙ possunt esse continua considerando ea inqꝫtum sunt corpora. Hic queritur an argumenta Aristo. aliquando procedant ex falso et impossibili et videtur ꝙ sic ex quarto phisi. vbi probat ꝙ tempus non est mot⁹ eo quia si essent plures celi essent plures motus tamē esset vnum tempus. Contra falsū nihil probat. Itē accidens multiplicatur per subiectum ergo si essent plures celi saltem primi negatiue essent plura tempora contra phi.

¶ Quinto dato ꝙ infinita mobilia vniantur simul non sequitur ꝙ motus infinitus fiat in tempore finito. Tum quia in quolibet continuo sunt īfinite partes mobiles vnite. Tum quia corpus album licet esset infinitum tamen posset habere albedinem finitā ergo et motum finitum intensiue infinitum autē extensiue videtur posse esse in tempore finito.

¶ Ad primum dicitur ꝙ in mouentibus et motis simul actu existentibus non proceditur in infinitum vel dicitur ꝙ non essentialiter subordinantur secūdum actum sed secundum potentiam successionis. Et si dicatur omne mouens phi. mouetur et non a se ergo ab alio dicendum ꝙ ille alius est deus qui non mouetur. Nec est phisice considerationis nisi in ratione mouentis acceptus. Et per hoc pꝫ ad aliud.

¶ Ad secundum dicitur forte ꝙ illi contra quos arguit philosophus non ponerent distinctionem specificam inter res. Et ideo apud eos predicta continuatio non esset impossibilis. Vel dicitur ꝙ possibile capitur pro nō repugnare. Et sic dico ꝙ hec est vera possibile est idest non repugnat corruptibile et incorruptibile continuari inqꝫtū sunt corpora nec vt specie differunt vel contrariantur.

¶ Et per hoc patet ad tertium et forte illud auicē de impossibili. S. T. tantum recitatiue dixerat. Deinde dicitur ꝙ aristoteles arguit ex vno impossibili inferendo magis impossibile et causa illius magis impossibilis est processus in infinitum in mobilibus et non predicta continuatio.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ possibile idest non repugnare vt sic non ponitur in esse.

¶ Ad quintum patebit primo de celo.

Ad tertium sic proceditur videtur ꝙ nō omne mouens simul sit cum eo quod mouetur quia celum mouet hec inferiora et tamen non est simul cū ipsis ergo. Itē arguit albertus color mouet visum. Similiter cum quis debet percuti licet nondum percutiatur tamen timet. Timor autem est passio igit̄ anteqꝫ mouens sit cum moto mobile mouetur. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum ꝙ duplex est mouens scilꝫ et methaphoricum vt est finis aliud proprie dictū quod est principium vnde motus. Et illud ē duplex scilicet remotum et aliud proximum et de isto intelligitur questio. Preterea notandū ꝙ tres sunt species motus proprie dicti scilicet ad quantitatē ad qualitatem et ad vbi. Ad qualitatem scilicet de tertia specie qualitatis solū q͂a qualitates de tertia specie sunt vere cōtrarie per se intensibiles et remissibiles et extrinsecus subiecto aduenientes subiecto manente eodem in substantialibus in aliis vero non ergo ad ipsas est et non ad alias.

¶ Notandum preterea ꝙ omnis motus localis aut est a principio intrinseco ita ꝙ illud quod mouetur a seipso mouetur licet non primo aut a principio extrinseco et hoc q͂ttuor modis. nā illoꝝ aliquis dicit̄ pulsio alius tractio. ali⁹ vectio ⁊ vertigo. Et omnes alii motus locales ad istos reducuntur. Pulsio est motus a mouente quo tamen vtitur mouēs a seipso ad aliud. Vel sic pulsio est motus violētus quo violentatum a violentāte recedit. Et diuiditur per impulsionem et expulsionem impulsio est quando mouens et quod mouetur non deficit. Sed semper est cum eo simul. Expulsio est quando mouens deficit et quod mouetur ita ꝙ ipsum non semper concomitatur vsqꝫ ad finem motus. Tractio vero diffinitur opposito. Nam pulsio ⁊ tractio sic differunt quia ī pulsione mouens se habet ad mobile vt terminus a quo est motus eius in tractione vero se habet vt terminus ad quem. Et ideo illud trahere dicit̄ ꝙ mouet alterum ad seipsum. Mouere autem aliquid secundum locum ad seipsum tripliciter contingit. vno modo sicut finis mouet vnde et trahere dicitur secundum illḋ poete trahit quēqꝫ sua voluptas ⁊ hoc modo pōt dici ꝙ loc⁹ trahit id qḋ naturalr̄ mouet̄ ad ipm̄. Alio mō pōt dici aliq̄d trahere q̄z mouet id ad seipm̄ alterādo aliqualr̄ ex qua alteratiōe ꝯtigit ꝙ alteratū moueat̄ sm̄ locū. Et hoc mō magnes dicitur attrahere ferrū sicut ei generās mouet grauia ⁊ leuia inqꝫtū dat eis formā per q̄ꝫ mouet̄ ad locū ita et magnes dat aliq̄ꝫ qualitatē ferro p quā moueatur ad ipsū. Et ꝙ hoc sit verū pꝫ ex trib⁹. Primo q̄z magnes nō trahit ferrū ex quacūqꝫ distātia. sꝫ ex propinquo. Si aūt ferrū moueret̄ ad magnetem solum sicut ad finē sicut graue ad suū locū ex qualibet distātia tēderet ad ipsū. Secundo q̄z si magnes alliis perfrigatur ferrū attrahere nō potest quasi alliis vi alteratiuam ipsius īpedientibus. Aut etiā in cōtrariuꝫ alterātib⁹. Tertio quia ad hoc ꝙ magnes attrahat ferrū oportet pri⁹ ferrum liniri cum magnete. Maxime si magnes sit paruus quasi a magnete aliq̄ꝫ virtutem ferrū accipiat vt ad eū moueat̄. Sic igit̄ magnes attrahit ferrū nō solū sicut finis sꝫ etiam sicut mouēs ⁊ alterans. Tertio mō dr̄ aliq̄d attrahere q̄z mouet ad seipsū motu locali tantū et sic diffinit̄ hic

tractio ꝙ est motus quo trahens ad seipsum vel ad
alterum velociter mouet ⁊ nō separatur ab eo quod
trahit. Et dicitur ad seipsum vel ad alterū quia mo
uens volūtarium potest vti altero vt seipso vnde po
test ab alio pellere sicut a seipso ⁊ ad aliud trahere
sicut ad seipsum. Sed hoc in motu naturali non con
tingit. Deinde dicitur velociter quia contingit
quandoqꝫ ꝙ id quod trahitur etiam per se mouetur
illuc quo trahitur. Sed a trahente velociori motu
compellitur moueri sed quia trahens mouet suo mo
tu oportet ꝙ motus trahentis sit velocior ꝙ̄ mot⁹
naturalis eius quod trahitur. Sunt aut quidā mo-
tus in quibus non ita manifeste saluatur ratio tra
ctionis. Et ideo consequenter philosophus ostēdit
omnes alios motus ad istos reduci q̄tum ad hoc
ꝙ sunt ad seipsum vel ad alterum. Motus em̄ reci-
piunt speciē a terminis sicut patet in inspiratione.
Inspiratio enim est atractio aeris. Expiratio vero
est aeris expulsio. Et similiter sputio ē expulsio spu
ti et similiter dicendum est de oibus alijs motibus
per quoscūqꝫ aliqua corpora extra mittunt̄ vel infra
recipiuntur quia emissio reducitur ad pulsionē rece
ptio autem ad tractionem. Et similiter spathesia et
cercisis est attractio ⁊ est idem spatesis ꝙ percutio
per ensem que fit pellendo. Cercis vero est instrumē
tum quo vtunt̄ textores quod latine dicit̄ radi⁹ vñ
alia littera habet radiatio horū enim duorū ⁊ quo
rumcūqꝫ motuū emissiuorum et receptiuorū. Aliud
est congregatio quod pertinet ad attractionē quia
congregans mouet aliquid ad alterum aliud est dis
gregatio q̄ pertinet ad pulsionem quia pulsio ē mo-
tus alicuius ab aliquo. Et sic patet ꝙ omnis mot⁹
localis est aggregatio vel disgregatio. Et per ꝯñs
ꝙ omnis motus localis est pulsio vel tractio. Verti
go et vectio similiter ad istos reducunt̄. Nam ver-
tigo componitur expulsu et tractatu ⁊ vectio simili
ter est motus quo aliquid in se quiescēs mouet̄ ad
motum alterius. Modo omne quod vehit trahen-
do vehit vel pellendo.

¶ Conclusio responsiua. Omne mouens proximū
et immediatū simul est cū eo quod mouetur. Pro-
bat̄ inductiue. Primo in motu locali qꝛ oīs talis
vel est a principio intrinseco vel a principio extrin-
seco. Si primum sic manifestum ꝙ mouens simul ē
cum moto. Si secundū hoc est dupliciter qꝛ vel est
impulsio. Sic manifestum est per diffinitionē ꝙ mo
uens simul ē cū moto. Vel ē expulsio et tūc licet mo
uens primū non simul sit cum eo quod moue t̄ tamē
mouens proximū scilicet virtus ipius mouētis sem
per est cum eo qđ expellitur. Et ita in alijs motibus
localibus. Secūdo patet de alteratione inductiue.
Et ratione sic oīs alteratio est similis alterationi q̄
fit secundum sensum. Sed in alteratione q̄ est secun
dum sensum alterās ⁊ alteratum sunt simul ergo et
in alijs idē pꝫ de augmentatione ⁊ diminutione qꝛ
quod auget̄ simul est cū augmentante qꝛ augmenta
tio est quedā appositio per appositione alicuius q̄ꝫ-
ri aliquid augetur. Modo quod alteri apponitur
oportet ꝙ sit cum apponente et per oppositum dicē
dum est de diminutione.

¶ Notandū preterea quia dictum est ꝙ omne alte
rans simul est cum alterato ideo phūs ostendit ꝙ al
teratio solum est ad tertiam speciē qualitatis vnde
hic supponendū est ꝙ qualitatis quattuor sunt spe
cies vt patuit in logica. S. T. le. v. pbat ꝙ ad secū-
dam speciem qualitatis non sit semp alteratio quia
naturalis potentia inest per generatiationē ⁊ ab in

stanti natiuitatis ergo nō per alterationē. Itē qua
litates secunde speciei nō contrariantur. Secundo
dicitur ꝙ ad quartam speciē qualitatis non est per
se motus. Ridiculū enim est dicere aliquid alterari
quando figurat̄. Et ratio est quia motus alteratio
nis non per se et immediate terminat̄ ad figurā sed
ad alias qualitates. Aliquādo vero figura sequitur
formam substantialem ergo non inest semper per al-
terationem. Item figura nō predicatur de substan
tia non enim dicimus ꝙ es sit figura ergo ad figu-
ram non est alteratio. Sed queritur an ad primam
speciē qualitatis sit alteratio quia tales habit⁹ sūt
ad aliquid in quo non est per se motus. Unde sani-
tas vt dicit. S. T. hic lec. v. est cōmensuratio debi-
te qualitatu. Hec aūt cōmensuratio nō est quid ab
solutu quoniam cōmensuratio humorū que in hoie
est sanitas in leone requirente calorem maiorē non
est sanitas vnde sanitas dicit aliquā qualitatem p̄-
ter qualitates p̄mas. S. T. de ver. q. xxvij. ar. j. iiij.
sed an sanitas et egritudo sint contraria immedia-
ta dixi i logica nūc videt̄ ꝙ nō ex. S. T. xij. q. xviij.
ar. viij. j. qꝛ egritudo nō dicit totā ablationem sani
tatis nec tamē contraria sunt simul sed queritur an
sicut diuerse sunt egritudines specie saltem in ho-
minibus quia sanitas hominis ⁊ equi differunt spe
cie. san. tho. Tertio dicitur ꝙ ad virtutes morales
non est per se motus alterationis quia omnis virt⁹
est perfectio quedam quia virtus est dispositio per
fecti ad optimū idest ad finem rei qui est operatio
rei. Sed illud quod perficitur non alteratur igitur
virtutes tamen sequuntur alterationem que est in
parte sensitiua quia virtus moralis est circa delecta
tionem et tristiciam. Sed delectatio et tristicia nō
est sine motu facto in parte sensitiua vnde in tristi-
cia cor cōstringitur et in delectatiōe dilatatur. Ex
predictis etiā patet ꝙ ad habitus intellectuales nō
est alteratio. Probatur tamen aliter qꝛ anima quie
scendo fit prudens vnde ebrij nō possunt vti sciētis
propter pertubationē cerebri ergo scientia non ac-
quiritur per motū. Et propter hoc etiā pueri nō sūt
capaces scientie quia calidum in eis facit continue
humidū habūdās. Puer etiā de facili insequtur pas
siōes. Et iō dicit augu. inuēr⁹ est venenū ꝟtutis ⁊c.

¶ Contra hoc arguitur. Et primo per argumētum
sancti thome lectio quarta. probādo ꝙ mouens nō
sit simul cū eo qđ mouet̄ qꝛ q̄dā piscis qui vocatur
stupo stupesacit manū piscatoris ⁊ nō rethe interpo-
situm ergo mouēs nō ē simul cū eo ꝙ mouetur. For
te dicis ꝙ simul est cū eo ꝙ mouet̄ ꝟm suā virtutē.
Tunc querit̄ q̄ est ista virtus que causatur. tethe ei
non est susceptiuū stuporis. Itē in fascinationibus
vnus homo per suā imaginationē causat malā dis-
positionē i alio. Et dr̄ ꝙ vetule vrētes maleficio a-
gūt in corpus alteri⁹ licet nō sint simul cum eo igit̄

¶ Secūdo homo generat hominē ⁊ tamen non ē si-
mul cum eo immo aliquādo hō generans ē mortu⁹
quādo alt⁹ generetur. Forte dicis ꝙ virtus genera
tis adhuc manet. Cōtra aduenīēte noua forma ois
precedentia accidentis corrūpūtur ergo quando in
semine introducit̄ forma embrionis virtus p̄cedēs
desinit esse. Item illud qđ non est nichil efficiat sed
homo mortuus non est ergo nunq̄ꝫ est respectu ho-
minis geniti ergo p̄ virtutem remanentem in semi-
ne non debet dici ꝙ homo generans sit causa geniti
Item mixtum generatur ex elementis sed elementa
nō sūt simul cū illo mixto ꝙ mouēs nō ē simul cū mo
to. Maior pꝫ qꝛ i eadē materia nō sūt sil̄ plures forme.

¶ Tertio arguitur secundum galienum caput est principium motus animalis: et tamen non oportet ꝙ simul sit cum motu animalis. Probatur ex commen. qui dicit se vidisse arietē ambulare multotiēs huc et illuc abscisso capite. Forte dicis ꝙ principiū mouens ipsius animalis est cor. Et hoc arguitur eodem modo: quia galienꝰ dicit ꝙ extracto corde ab animali adhuc animal potest moueri per duos passus. Item illud non est principium motus animalis quo quiescente animal mouetur sed ita potest esse de corde vt patet per predictam experientiam.

¶ Quarto relatio potest causari in quacūqȝ distātia ergo et alteratio. Añs patet qꝛ in quacūqȝ distātia generetur filius. Tunc in eo qui est pater acquiritur paternitas. Et si alius moriatur illa paternitas corrumpitur per desitionem termini qui tamē non est simul secundum locum cum patre.

¶ Quinto pono ꝙ medietas alicuius passi iam habeat summum calorem et applicetur igni / tunc ille ignis non aget in illam medietatem propinquā cū sit similis agenti et tamen aget in secūdam medietatem producendo in ea caliditatem donec erit sibi similis. Item corpus luminosum potest agere ī remotum nichil agendo in propinquum igitur. Antecedens patet dupliciter primo. Si vne parua candela iam produxerit lumen in prima medietate aeris et aduenit maior tunc illa nullum lumen producet in prima medietate aeris quia duo accidentia solo numero differentia non possunt esse in eodem secūdum thomistas. Et tamen producit lumen in secūda medietate. Item augeatur corpus luminosum non intēsiue sed extensiue tunc dicunt perspectiui ꝙ plus de lumine producet in partibus remotis nō autem in puncto propinquo: quia per casum non augetur intensiue ergo tunc agit in remotum non agendo in propinquum.

¶ Sexto aliquando mouens nō est in loco ergo nō est simul cum moto. Antecedens patet qꝛ i corporalia non sunt in loco ergo intelligentia mouens celū non est in loco illa autem sunt simul que sunt in eodē loco. Item in expulsione mouens non est simul cum moto vnde. S. T. dicit ꝙ licet in principio mouens et motum sunt simul non tamen semper et continue.

¶ Septimo. Magnes mouet ferrum et tamen non est simul cum ferro forte dicis ꝙ virtus magnetis est cum ferro et illa mouet ferrum. Contra eadem virtus non mouet ad suus oppositos / sed si ferrum sit sursum descendit ad magnetem et si sit deorsum ascēdit ergo hoc non est a virtute que sit in ferro. Tenet cōsequentia quia idem in quātum idē semꝑ natum est facere idem. Item quero a quo causatur illa virtus si a magnete ergo magnes est simul cuȝ ea. Forte dicis ꝙ virtus causata in aere proximo est simul cum magnete et illa virtus causat aliaȝ vsqȝ ad ferrum in quo recipitur. Contra sequeretur ꝙ inter media inter ferrum et magnetem deberēt moueri ad magnetem quia recipiunt virtutem quam recipit ferrum. Item corrumpatur magnes tunc queritur ad quem locum mouebitur ferrum per virtutem quā recepit. Forte dicis ꝙ ad nullum locum determinate. Contra omnis virtus naturalis est determinata ad vnū et per hoc differt a volūtario ergo mouebitur ad locum determinatum.

¶ Octauo remouēs prohibens est causa motus lapidis deorsum et tamen non est simul cum eo. Item in secundo de anima dicitur ꝙ corpora dura nō pñt se tangere ergo non sunt simul et tamen vnum mouet aliud cadendo super ipsum. Et primum adhuc probatur per experientiam / quia nullus scit et corpora dura ita bene cōiungere in aqua quin aliquid humiditatis reperiatur inter duos lapides postqȝ extrahuntur ab actu. Item penetratio dimēsionum est impossibilis sed mouēs et mobile sunt duo corpora dimensionata ergo non possunt esse simul. Item non oportet ꝙ domus actu sit cum domificatore domificante ergo non oportet ꝙ motum simul sit cum mouente.

¶ Nono planete qui sunt supra solem agunt in ista inferiora et tamē non sunt simul cum eis. Forte dicis qd̄ ꝓducūt ī medio quedā ꝟtutē vsqȝ ad nos.

¶ Cōtra planete agūt per lumen sed planeta superior nō potest ꝓducere lumē in toto medio qꝛ aliquādo sol mediat iter nos et planetā superiorē scȝ saturnum a quo sol nullum lumen recipit sed econuerso. Item existens in tenebris videt lumen et tamen illud lumen nō est simul cum oculo suo. Forte dicis ꝙ species luminis deueniunt vsqȝ ad oculum. Contra species lucis est lumen: sed existens in vno angulo aliquando non habet lumen licet videat alium habentem lumen igitur.

¶ Decimo arguitur ꝯtra diuisionē motus qꝛ q̄ mouetur ad motū nauis nō videtur moueri motu pulsionis aut vertiginis. etc. Itē mare mouetur a luna et non aliquo istoꝝ modoꝝ. Forte dicis ꝙ mouet motu tractus. Contra mouēs et motū sunt simul sed luna non est simul cum mari. Nec videtur ꝙ aliqd̄ causet in medio a quo mare moueatur fluendo et refluēdo qm̄ mare mediterraneū nō habet fluxum et refluxum et tamen idem causatur in aere vt videtur q̄ est supra mare mediterraneum et mare occeanum.

¶ Undecimo arguit ꝙ ad primā speciē qualitatis est per se motus qꝛ ad calorē est per se motus et tamē est i prima specie qualitatis. Itē sanatio est motus ad sanitatē vt patet ex quinto phi. Sed sanitas est de prīa specie qualitatis. Forte dicis ꝙ sanitas est ad aliquid. Cōtra sanitas nō est relatiuū nisi forte ꝺm dici sed hoc nō īpedit quin ad eā sit ꝑ se motꝰ: qꝛ oē accidēs videt esse relatiuū ꝺm dici propter habitudinē quā habet ad substantiam. Itē augmētatio est per se motus et tñ terminus eius īportat relationē est enim augmētationis terminus magnū paruū vero est terminus diminutionis. Iteȝ ad vbi est per se motus licet sit ad aliquid ꝺm dici. Item queritur quare potius ea que sunt ī prima specie qualitatis sunt relatiua q̄ȝ ea que sunt in tertia.

¶ Duodecimo oē quod fit in aliquo de nouo fit in eo per motū vel transmutationē. Sed sic est de sciētia igitur. Forte dicis ꝙ per scientiam subiectū perficitur. Contra sic etiam aqua perficitur per frigiditatem Et tamen frigiditas acquiritur per motum Item intellectus mutatur de errore ad scientiam. Capiātur iste vt dicunt precise quid absolutū ergo mouetur de contrario in contrariū: ergo est ibi ꝑ se motus et alteratio. Forte cōcedis cōtra indiuisibile nō mouetur. Itē actus ītellectus pōt fieri successiue immo discursus nō potest fieri in instāti. S. T. de veritate. iiij. ij. ar. viij. ꝑmū. vide. q. xxvj. ar. iij. ad xij. si queratur an in actibus contrarijs transeundo de vno in aliud oporteat transire per mediū patet ꝙ non vt quādo ꝓdigus sit auarus. Forte dicis ꝙ potest moueri per accidens. Contra qd̄ mouetur ꝑ accidens opȝ ꝙ sit q̄ȝtū ꝑ ccessis excepta aīa sȝ nō sic ē de indiuisibili. Itē lȝ cōcedat ꝙ indiuisibile mouet per accidens localiter nunq̄ȝ tamen ꝯceditur ꝙ moueatur per accidens motu alterationis.

¶ Tertiodecimo secundum phim. ij. ethicorum virtus generatur ex actionibus frequenter iteratis, ergo virtus acquiritur per generatione et per consequens per motum. Nec valet dicere ꝙ virtus sit ad aliquid quia nullum absolutum est ad aliquid sed omne quod est in predicamento qualitatis est absolutum. Item per secundam regulam ante predicamentale nihil potest (vt hic dicit. S. T. lec. v.) esse in diuersis predicamentis. Item sanitas est in tertia specie ergo ad eam est motus. Antecedens patet quia est qualitas sensibilis. Nam egritudo sentitur ab infirmo et a medico per pulsum. Forte dicis ꝙ egritudo est de tertia specie cum nihil aliud sit quam ipse qualitates prime. Ex hoc sequitur ꝙ ad eam est per se motus quod est contra phm hic. Item qualitates prime non sunt ad aliquid. Forte dicis ꝙ sanitas est qualitas distincta a qualitatibus primis. Contra remoto omni accidente ponendo solum qualitates primas debite proportionatas, animal est sanum ergo sanitas nihil dicit preter primas qualitates. Item tunc daretur medium inter sanum et egrum quia pono ꝙ sanitas continue remittatur vsque ad primum instans non esse. Tunc in illo instanti illud animal non est sanum vt patet. Nec egrum quod probatur quia egritudo non fit nisi in tempore ergo in illo instanti non est egritudo. Antecedens patet quia egritudo sequitur qualitates primas que successiue fiunt et corrumpuntur.

¶ Quartodecimo aliquis potest fieri magis virtuosus ergo esse virtutis non consistit in indiuisibili ergo suscipit magis et minus ergo ad eam potest esse per se motus. Forte dicis sicut dicit commentator ꝙ omnis perfectio est indiuisibilis et simplex sed nihil simplex et indiuisibile est alteratio vel motus ergo secundum virtutem non est alteratio. Et per consequens nec secundum maliciam. Contra hoc arguit. S. T. lec. vi. quamuis enim perfectio aliqua sit simplex et indiuisibilis recedere tamen a perfectione non est simplex et indiuisibile. Et ideo dat aliam rationem. S. T. quare ad virtutem vel scientiam non est per se motus quia scilicet subiectum per ista perficitur. Contra grauia per se mouentur ad sua loca naturalia licet ab eis perficiantur animalia etiam parua augentur ad quantitatem per quam perficiuntur. Item per vicium anima non perficitur ergo acquisitio eius erit motus. Forte dicis ꝙ scientia est nobis innata et ideo non generatur in nobis vt dicit philosophus hic T. C. xx. Contra hoc est platonizare et non est verum secundum peripatheticos secundum quos intelligere est quoddam pati vt dicitur in tertio de anima ergo intelligere est alterari.

¶ Quintodecimo aliqua est transmutatio ad intellectionem vel visionem et illis non est terminus alterius transmutationis ergo ad ista est per se mutatio. Antecedens patet quia non semper aliquid calefit quando videt vel intelligit. Similiter potest argui de sono ad quem est per se motus cum sit de tertia specie qualitatis licet non per se terminet motum.

¶ Sextodecimo ad ea que sunt in parte sensitiua anime est alteratio sed temperantia et fortitudo virtutes sunt in parte sensitiua anime igitur maior patet ex S. T. lec. vi. quia ad passiones est alteratio. sed in parte sensitiua anime scilicet in concupiscibili et irascibili sunt passiones scilicet delectatio et timor igitur quidam dicunt ꝙ in istis non est motus phisicus et sic euadunt omnia argumenta sed mirum esset hoc phi. non dixisse si hec solutio sufficeret. Item queritur causa quare cum irasci sit proprie pati ex. S. T. xij. quare non est proprie motus cum ponatur in diffinitione passionis. q. xxij. quidam dicit ad virtutem non esse motum quia sunt in indiuisibili contra vicium contingit multis modis et vnus est virtuosior alio. Item virtus et vicium non sunt contraria immediata ergo inter ea est motus antecedens patet quia tunc viciosus in instanti et valde cito fieret virtuosus quia per se non fit successiue aut per motum virtuosus.

¶ Decimoseptimo arguitur ꝙ ad quartam speciem qualitatis est per se motus quia figura in aliquo acquiritur de nouo quia cera rotunda potest fieri quadrata ergo ibi est mutatio et non nisi alteratio igitur. Item ad qualitates sensibiles est alteratio: sed figura est huiusmodi igitur. Item ratio quare ad figuram non est per se motus est quia non predicantur de subiecto sed eodem modo probaretur ꝙ ad tertiam speciem qualitatis non est per se motus quia albedo non predicatur in recto de suo subiecto. Forte dicis ꝙ dicitur de subiecto in concreto. Contra sic etiam est de figura. Item ad albedinem est per se motus et tamen albedo non est per se terminus motus quod sic probatur quia albedo est qualitas secunda ergo acquiritur per alteratione factam in qualitatibus primis propter hoc enim vocatur qualitas secunda ergo dato ꝙ figura non sit per se terminus motus non sequitur quin ad figuram sit per se motus.

¶ Decimooctauo arguitur ꝙ ad secundam speciem qualitatis est per se motus quia rarum et densum sunt de secunda specie et ista acquiruntur per motum rarefactionis et condensationis. Forte dicis ꝙ raritas sequitur motum calefactionis et ideo non per se terminat motum. Contra in celo est raritas et tamen ibi non est calefactio. Item commenta. dicit ꝙ ad duriciam et molliciem est per se alteratio. Item rarefactio est motus qui per se terminatur ad qualitatem et non nisi ad raritatem igitur. Maior patet quia per rarefactionem res aliter se habet quam prius.

¶ Ad primum dicitur ꝙ rethe alteratur alia alteratione quam stupore cuius non est capax. Ad aliud putant quidam vetulas semper vti incantationibus vel arte demonum. Sed basilicus etiam inficit in corporali distantia. Dicendum ergo ꝙ in talibus etiam alteratur medium. Sed de hoc in de celo. Si enim agant per demones tunc demon simul est cum eo quod mouetur de hiis. S. T. 1. parte. q. 117. ar. 3. 2. S. T. de ma. q. 16. ar. 9. 13.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ virtus que est in semine patris est simul cum genito de hoc. S. T. 1. parte. q. cxviij. ar. 1. ad. iij. Quidam dicunt ꝙ homo mortuus cuius virtus manet in semine non efficit hominem genitum quia non est tamen est causa efficiens eius Sed de hiis in secundo. Ad aliud negatur maior quia tunc aliquid generaretur ex non ente. Item mixtum est perfectius elementis ergo non est ab eis effectiue.

¶ Ad tertium in quo galienus et commen. sibi contradicit dicitur ꝙ siue principium sit caput siue cor istis depositis remanet virtus a qua fit motio. Et de hoc in secundo de anima.

¶ Ad quartum negatur consequentia vide in quinto phisicorum.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ hic loquimur de alterante totali. Et tunc dico ꝙ nihil agit in remotum nisi agat vel egerit in propinquum vel aliquid sibi simile egerit.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ angelus est in loco per operationem. Et ad aliud dicitur ꝙ mouens secundum suam virtutem semper est cum moto non autem secundum se.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ ferrum per se mouetur ad magnetem. Accidit autem sibi vt sic ꝙ hoc sit sursum

vel deorsum. Et si annichiletur magnes tunc nõ mas net virtus in ferro q̃ non est vniuoce in medijs.

¶ Ad octauum dicitur q non est causa propinqua. Ad aliud dicetur ibidem. Et ad aliud dicitur q due dimensiones sunt simul id est inter eas nichil med. at. S. T. lec. ij.

¶ Ad nonum dicitur q omnia illa causant aliqua accidentia in medio que forte non sunt nobis nota. videas san. tho. de veri. q. v. ar. ix. ad. xvij. de celo τ magnete τ ar. xv. Et ita dicatur ad decimum de luna. Et magis patebit in metha.

¶ Ad vndecimum dicitur q non fm eãdem ratione idem est in duabus speciebus. Et ad aliud dicitur q scientia τ virtus magis intrinsece important relationem q̃ alia accidentia. Et de hys satis dictum est. v. phisi. qz aliquomodo disputatio videtur esse ad nomen. Quidam dicunt q accidentia intellectus τ voluntatis non acquiruntur continue. Et ideo nõ acquiruntur per motum. Deinde dicitur q perfectio prospria non acquiritur per alteratione. Secus autẽ est de communi. Ex hys facile est soluere reliqua argumenta. Nota tamen q intensio virtutis reducitur ad alterationem. S. T. de virtu. ar. xi. ad. xi. Sed an sicut anima dicitur pati per accidens ita dicatur senti re per accidens dico q non san. tho. de veri. q. xxvi. ar. ii. vij.

Ad quartum sic proceditur. Videt q ois motus omni motui sit comparabilis in velocitate τ tarditate quia omnis mot⁹ est in tempore. Sed in quolibet tempore cõtingit aliquid velocius τ tardius moueri ista dicuntur per comparationem ergo. Sed cõtra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum q duplex est comparatio q̃dam est proprie dicta alia improprie dicta. Ad comparationem proprie dictam tria requiruntur. Primum vniuocatio forme in qua est cõparatio. Secundum vnitas primi τ per se susceptiui. Tertiũ vnitas ipsius forme fm speciem specialissimam defectu prime conditionis vinum vox τ stylus non comparãtur in acutie quia in ipsis acutum nõ est eiusdẽ rationis et tamen vltima corda cithare τ penultima comparantur in acutie quia acuties in ipsis est eiusdẽ rationis defectu scde conditionis vox τ aqua i magnitudine non cõparantur quia licet magnitudo i ipsa sit vniuoca tamen non est vnũ primũ susceptiuũ q susceptiuũ magnitudinis in aqua est substãtia ei⁹ q̃ est subã ei⁹ i voce ꝓo son⁹ ẽ susceptiuũ defectu vero tertie ꝯditionis equ⁹ τ canis i colore nõ cõparant q̃uis color sit eiusdẽ rationis in ipsis licet etiã sit vnitas primi τ ꝑ se susceptiui quod est superficies tamẽ cõparantur in albedine τ hoc ideo qz albedo est vna vnitate specifica indiuisibilis i alias species color ꝓo nõ est vna forma nisi vnitate generica.

¶ Auertendũ preterea q vniuocatio aliter accipitur in phisica τ i logica. τ ratio est quia vniuoca dicuntur quorum nomẽ est cõmune τ ratio seu diffinitio est eadẽ modo sic est q logic⁹ τ phisic⁹ diuersimode diffiniunt. Nã logicus cõsiderat intẽtiones cõmunes τ secundũ eas diffinit vnde ad hoc q aliqua secundũ ipsum sint vniuoca sufficit ꝯuenientia forme abstracte τ absolute cõsiderate. phisicus ꝓo cõsiderat cõcrete τ determinate τ ideo diffinit per motũ τ materiã sensibilẽ quã ꝓpter ad vniuocatione forme fm phisicũ requiritur q illa forma sit vna secundum esse naturale quod habet in materia.

¶ Cõclusio prima non omnis motus omni motui est comparabilis patet qz quidã sunt motus genere differentes vt alteratio τ loci mutatio. Itẽ velocitas non secudum eandem rationem conuenit alterationi τ mutationi secundum locum quia mutationi fm locũ cõuenit fm renouationem situs. In alteratiõe ꝓo fm intẽtionẽ τ remissionẽ forme igr.

¶ Cõclusio scda nõ ois motus localis oi motui locali est comparabilis patet quia aliqui motus locales sunt specie differẽtes vt patet de motu circulari τ recto. Et p idẽ pbat q non omnis alteratio omni alterationi est comparabilis idẽ de generatione et corruptione. secundo probatur eadem conclusio sic nam si omnis motus localis esset alteri comparabilis sequeretur q magnitudo recta eẽt equalis magnitudini circulari qđ est falsum. ergo. τc. Nec valet si dicatur q ratio bene ꝓbat q in equalitate non possunt comparari sed in maius τ in minus nõ vbi contingit dare maius τ minus ibi contingit dare equale. probatur quia velocius est quod i equali tempore maius spacium pertrãsit τ in minori equale. Si ergo mot⁹ circularis sit velocior motu recto vt puta motus qui fit supra circulum sit velocior illo qui fit supra lineã rectam ergo pars circuli erit equalis magnitudini recte que est linea quod patz quia mobile in aliquo tempore pertransit magnitudinem rectam ergo mobile velocius motum in parte temporis partem circuli pertransit τ quia velocius motum in equali tempore maius spacium pertransit τ in minori equale sequitur q illa pars circuli quam pertransit in minori tempore est equalis magnitudini recte pertransite.

¶ Contra hec arguitur primo probando q aliqua specie distincta possunt adinuicem comparari quia ternarius τ binarius distinguuntur specie τ tamen comparãtur. Dicimus enim q ternarius est maior binario vel q se habet ad ipsum in ꝓportione sexquialtera vt patet ex arithmetica. Item albedo et superficies specie distinguuntur τ tamen ista aliquando sunt equalia probatur quia dicitur in predicamẽtis q q̃ta fuerit superficies tantum album fore dices ergo albedo τ superficies sunt equalia.

¶ Secundo arguitur ad idem quia motus rectus sursum τ motus rectus deorsum specie distinguunt et tamen possunt ad inuicem comparari: lapis eñ velocius descendit q̃ ascendat. Item omnes motus conueniunt in diffinitione motus ergo possunt comparari adinuicem.

¶ Tercio arguitur q motus rectus sit comparabilis motui circulari quia philosophus dicit q motus celi est velocissim⁹ τ prior omnibus alijs vt patebit in. viij. phisi. ergo motus celi circularis est cõparabilis alijs. Item caliditas potest comparari frigiditati. Dicimus enim aliquaz caliditatem esse magis intensam vel maioris actiuitatis q̃ sit ipsa frigiditas.

¶ Quarto arguitur ad idem linea recta τ circularis sunt eiusdem speciei ergo τ motus. Antecedẽs patet quia eadem linea numero que prius erat circularis postea fit recta τ tamen non mutat speciem ergo linea recta τ circularis sunt eiusdem speciei. Item linea recta τ circularis possunt continuari. ergo sunt eiusdem speciei. Antecedens patet: quia linea aliqua constat ex recta τ circulari. Quidam dicitur lineã rectã corrumpi quãdo cera q̃drata fit rotũda sed contra tunc non maneret idem corpus:

quia aliā haberet quantitātē nec maneret eadē albedo q: superficies recta desineret esse in qua tā est albedo. Forte dicis lineas esse eiusdē speciei non tā motus hoc est contra phi. hic qdam dicunt ꝙ rectū τ curuum pro denominato sunt eiusdē speciei sed nō formaliter q: important figuram sed contra phis. loquit̄ de magnitudinibus super quas est mot⁹. vnde linea secundum cum est genus ad rectam τ curuam. Itē in sexto motus τ magnitudo equaliter diuidūtur ergo se motu differunt specie τc.

¶ Quinto arguit̄ ad idem q: omnis quātitas vnius linee est equalis vel inequalis alteri q: hoc est ꝓpriū quantitatis ergo linea recta τ circularis possunt comparari. Et hoc etiā probat̄ aliter q: Arcus est longior corda: sed circulus se habet vt arcus dyameter autē q̄ est linea recta se habet vt corda igit̄. Item geometre ostendunt ꝙ est dabile quadratum equale circulo τ tā quadratum specie differt a circulo.

¶ Sexto angulus rectus est maior angulo contingētie τ tā non est eiusdem speciei cū eo. Item licet hec non sit propria leo est fortissimus lincum: tā ista est ꝓpria cum sit vera leo est fortior lince.

¶ Septimo aer τ aqua specie differunt τ tā possunt cōparari patet q: elementum aeris est decuplum ad elementum aque fm philosophū in secundo de generatione. Item ibidem dicitur ꝙ ex vno pusillo aque fiunt dece pugilli aeris. Et dicit̄ ꝙ humiditas aeris est maior q̄ humiditas aque.

¶ Octauo arguit̄ ꝙ aliqua sunt cōparabilia q̄ nō habent idē subiectum q: linea vel quātitas equi potest cōparari cū quantitate hōis τ tā susceptiuū non est eiusdē speciei. Item dictū est ꝙ in genere non fit cōparatio: sed contra stat ꝙ vnū albū sit magis coloratum q̄ aliud q: habet colorē magis intensum. Item motus solis est velocior q̄ motus testudinis tā tantū in genere cōueniunt albedo etiā est tanta quāta est superficies per phi. tā non conueniunt in specie.

¶ Nono substantia est magis ens q̄ accidēs τ relatio est minimū ens hic est cōparatio τ terra est grauior q: aqua τ tamen eius grauitas nō est eiusdē speciei. Item in sacra scriptura sepe fiunt cōparationes ad res alterius speciei vt cū petra dicit̄ xp̄s licet petra τ xp̄s non conueniant in aliquo vniuoco.

¶ Decimo res eiusdē speciei non magis conueniunt ꝙ res eiusdē generis ergo non sunt magis cōparabiles añs patet q: vnitas speciei non est realis sed conceptus eius est tā vnus apud intellectū τ ita est de cōceptu generis q: nisi esset vnus non predicaretur in q̄d de multis. Itē cessante opatione itellectus nulla est species sed res eiusdem speciei non conueniūt realiter nisi per operationē intellectus que non pertinet ad considerationē phisici ergo fm phisicum non magis debet esse ꝯparatio in specie q̄ in genere. Itē theologi dicunt ꝙ ydolatria est grauior superbia et infidelitate vel econuerso. Et tā ista non conueniunt nisi in genere. Forte cōcedis ꝙ in hijs q̄ sunt eiusdē generis potest esse comparatio. Contra doctores dicunt ꝙ peccatū cōmissionis nō potest esse equale peccato omissionis ceteris paribus q: nō sunt eiusdē speciei: τ ita quidā dicūt de peccato ex malicia τ de peccato ex ignorātia sed quicq̄d sit de hoc. S. T. xij. q. lxxij. ar. v. ad. i. videt̄ dicere ꝙ aliq̄ venialia τ mortalia sunt eiusdē speciei licet nō possunt equari τ ar. vi. dicit ꝙ peccatum cōmissionis τ omissionis non differunt specie.

¶ Ad primū dī ꝙ hic nō loquit̄ de quantitate discreta τ ad aliud dī ꝙ albedo est equalis per accidens.

¶ Ad secundū dī ꝙ motus sursū τ deorsū conueniūt in spacio. τ ideo cōparant̄. ad aliū negat̄ cōsequētia.

¶ Ad tertiū dicit̄ ꝙ prima est impropria cōparatio.

¶ Ad quartum dictum est supra vel dicitur ꝙ linea recta τ circularis sunt materialiter eiusdem speciei Et per hoc patet ad aliud.

¶ Ad quintum dicit̄ ꝙ inter lineas est proportio non tamen semper cōparatio. Ad illud de quadrato dicūt quidam ꝙ est equale circulo quantū ad continentiā vel commensurationem sic scilicet ꝙ linea ipsum circundans est equalis cum linea circumdante quadratum. vnde geometre dicunt ꝙ in figuris ysoperimetris linea circularis equatur linee facienti quadrangulum licet circulus plus continent et ideo circulus non dicit̄ esse equalis quadrato propter lineam circundantem. Per hec patet ad. vi. τ. vij.

¶ Ad octauū dicit̄ ꝙ aliquando forme diuersorum specierū habent idem susceptiuū vt patet de albedine τ nigredine que sunt in superficie.

¶ Et per hec patet ad alia τ nota ꝙ nō incōuenit rē que est extra genus alteri comparari que est in genere. S. T. i. q. vi. arti. ij. iij.

AD quintum sic proceditur videtur ꝙ septem regule de cōparabilitate motus nō sint vere q: aliqua sunt mouentia libera in quibus non oportet ꝙ omne mouens maioris virtutis in equali tempore moueat per maius spaciū igitur. Sed contra est phūs.

¶ Respondeo dicendū ꝙ in motu sunt quattuor scilicet mouens mobile spaciū per quod fit motus τ tēpus in quo fit. Et penes ista sumitur proportio. Sunt autē duplicia mouētia quedā pure naturalia. Et ista semper agūt fm vltimum posse eorum. Et de istis potissime intelliguntur regule. Alia sunt voluntaria τ immaterialia in quibus non oportet illud q̄d est maioris virtutis velocius mouere. Preterea sciendum ꝙ omnis actio causatur ex victoria agētis supra passum. Et ideo dicit̄ ꝙ nunq̄ᶻ a proportione inequalitatis minoris vel a ꝓportiōe equalitatis sequit̄ actio.

¶ Pro quo sciendum fm geometras ꝙ proportio est certa habitudo aliquarū quantitatū vt quattuor ad duo est proportio dupla. Si queratur an proportio distinguat̄ a reb⁹ dicendū ꝙ sic q: capio duos numeros scʒ iex τ duodecim isti non sunt equales tā proportiones eorū ad suas medietates sunt equales. s. proportio dupla. Proportionalitas aūt est habitudo proportionū vt qualis est ꝓportio octo ad. 4. talis est ꝓportio quattuor ad duo. Itē duplex est ꝓportio scʒ rationalis q̄ immediate denoīat̄ ab aliq̄ nūero vt dupla vel tripla τ irratiōalis q̄ nō īmediate denominat̄ ab aliquo numero. Sed ab aliqua proportione vt medietas duple proportionis qualis est diametri ad costam sui quadrati τ hec proportio solum reperitur in continuis τ apud geometram. Alia vero reperitur in numeris τ continuis. Ex hijs patet ꝙ licet diameter nō sit cōmensurabilis coste tā habet ꝓportionē ad ipam

¶ Preterea Sciendum ꝙ ꝓportio rationalis diuiditur in quinqꝫ genera: primum genus est proportio multiplex qñ maius cōtinet minus pluries solum ita ꝙ nihil superfluit sub quo sunt infinite species vt ꝓportio dupla qñ maius continet minus tantū bis vel tripla si tantum ter vt tria ad vnum.

¶ Secundū genus est proportio sup particularis qñ
maius continet minus solū semel ⁊ cū hoc aliquam
partē aliquotā minoris ⁊ est pars aliquota illa q alis
quotiens sumpta reddit ipm totū non aliquota autē
est illa que aliquotiens sumpta non reddit adequate
suum totū vt duo respectu quinqȝ si em̄ duplicentur
reddunt minus scȝ quattuor. Si autē triplicent̄ red
dunt maius scȝ sex. Exemplū primi vt duo respectu
quattuor sub isto autē genere proportionis sunt infis
nite species. nā si maius ↄtinet min⁹ ⁊ cū hoc medie
tatem minoris dicitur proportio sexquialtera vt triū
ad duo sex ad quattuor si autem precise tertiam par
tē dicitur ꝓportio sexquitertia vt quattuor ad tria
et octo ad sex et sic in infinitum.

¶ Tertium genus est proportio superpartiens quan
do maius continet ⁊ minus solum semel et cū hoc ali
quā partē nō aliquotā vltra vt. v. ad tria sub quo sunt
infinite species si em̄ minor numer⁹ fuerit ternari⁹
⁊ pars non aliquota q̄ est excessus fuerit binarius di
citur proportio superbipartiens. iij. i. superpartiens
duas. iij. vt quinqȝ ad tria. Si autē minor numerus
fuerit quaternarius ⁊ pars non aliquota ternarius
vocat̄ ꝓportio suptripartiens. iiij. vt. vij. ad. iiij. Si
aūt minor numerus fuerit q̄narius ⁊ pars nō aliquo
ta ternarius dicit̄ suptripartiens. v. vt. viij. ad. v. ⁊ si
pars nō aliquota esset quaternarius dicet̄ supquatri
partiens. v. vt nouē ad quinqȝ ⁊ sic semꝑ denoīatio. i.
est ab excessu q̄ dicit̄ pars nō aliquota ita ꝙ si diuida
tur in duas partes ille excessus dicit̄ supbipartiens
Si in tres dicit̄ suptripartiens ⁊ sic in infinitū. Se
cunda vero denoīatio semꝑ sumit̄ a minori numero.

¶ Quartū genus est proportio multiplex supparticu
laris qñ maius cōtinet minus pluries ⁊ cum hoc ali
quā partē ei⁹ aliquotā sub quo sunt infinite species
Nā si maius cōtinet minus solū bis ⁊ cū hoc medie
tatē eius dicit̄ ꝓportio dupla sexqualtera vt. v. ad. ij.
⁊. x. ad. iiij. Si aūt maius continet minus solū bis et
tertiā partem vltra dicitur proportio dupla sexquiter
tia vt. vij. ad. iij. ⁊ sic in infinitum.

¶ Quintū genus est proportio multiplex, suppartiēs
qñ maius continet min⁹ pluries ⁊ cū hoc partem nō
aliquotā minoris vt. viij. ad. iij. Nā octo continet. iij.
bis ⁊ cū hoc. ij. q̄ sunt pars non aliquota triū. Et sub
isto gene sunt infinite species. Si em̄ maior numer⁹
cōtinet bis minorē q̄ sit ternari⁹ ⁊ pars nō aliquota
binarius dr̄ ꝓportio dupla supbipītēs. iij. vt exēplifi
catū est ⁊ sic in īfinitū. ¶ Nūc ergo ponēde sunt regle
gnales de ꝓpatiōe motuū q̄tū ad motū localē quarū

¶ Prima est si aliqua potētia mouet aliqd̄ mobile
per aliquod spaciū in aliquo tpe eadē virtus in tem
pore equali vel potētia equalis in eodē tēpore moue
bit medietatē illius mobilis per duplum spacium.

¶ Secunda regula. Si aliqd̄ mouens mouet aliqd̄
mobile in aliquo tpe ꝑ aliqd̄ spaciū eadē virtus vel si
bi equalis mouebit medietatē mobilis ꝑ equale spa
cium in medio tēporis ratio f̄m. S. T. hic lec. ix. t. c.
xxv. est q̄z sic cōseruabit̄ eadē ꝓportio in istis dua
bus cōparationib⁹ manifestū est em̄ ꝙ velocitas mo
tus est ex victoria mouentis sup mobile. Quanto aūt
mobile fuerit minus tm̄ potētia mouētis magis ex
cedit ipm: igit̄ velocius mouebit velocitas aūt mot⁹
diminuit tps ⁊ auget longitudinē spacij q̄z velocius
est qd̄ in equali tpe ꝑtransit maiorē magnitudinē. Et
equalē magnitudinē in minori tpe vt ꝓbatū ē in. vi.
ergo f̄m proportionē qua substrahit̄ a mobili oportet
substrahi de tempore vel addi ad longitudinem spa
cij dummodo moues sitidem vel equale. Et iste due
regule dantur secundum diuisionem mobilis.

¶ Tertia regula est Si aliqua virt⁹ mouet aliqd̄ mo
bile in aliquo tpe ꝑ aliqd̄ spaciū eadem virtus mo
uebit idē mobile per dimidiū spacij in medio tpis.

¶ Quarta regula Si aliqua virt⁹ moueat aliqd̄ mo
bile per aliqd̄ spaciū in aliquo tpe medium virtutis
mouebit mediū mobilis ꝑ equale spaciū in equali tē
pore. Et hoc intelligendū est qñ potētia est talis ꝙ ꝑ
diuisione nō corrupitur. Loquit̄ em̄ f̄m consideratio
nem comune nondū applicando ad aliquā specialem
naturā sicut ⁊ in oībus q̄ pmisit. Et ponit exemplū.
Si em̄ accipiat̄ medietas huius potētie q̄ est a ⁊ di
cat̄ c. ⁊ accipiat̄ medietas mobilis qd̄ est b. ⁊ dicat̄
iij. sicut a. mouebat b. ꝑ fe in tpe d. ita c. mouebit. iij.
ꝑ idē spaciū in equali tpe q̄z hic etiā seruat̄ eadē pro
portio virtutis motiue ad mobile. vnde sequit̄ ꝙ in
equali tpe fiat motus ꝑ equale spaciū vt dictum est.

¶ Quinta regula Si due virtutes diuisim sumpte
moueant duo mobilia diuisim sumpta per aliqd̄ spa
ciū ⁊ in aliquo tpe coniunctū ex illis duabus virtuti
bus mouebit cōiunctū ex illis duob⁹ mobilib⁹ ꝑ equa
le spaciū ⁊ in equali tpe ⁊ hec habetur. T. C. xxxviij

¶ Sexta Si aliqua virtus moueat aliqd̄ mobile per
aliqd̄ spaciū ⁊ in aliquo tpe non oportet eandē virtu
tem vel sibi equalē mouere duplex mobile per equa
le spaciū in duplici tēpore vel ꝑ mediū spacij in equa
li tepore q̄z non additur proportionabiliter ad poten
tiam mouentē sicut ad mobile. vnde alias sequeret̄
ꝙ vnus homo solus posset mouere nauē q̄z per aliqd̄
tempus potest mouere partē eius separatā. Non tm̄
sequit̄ ꝙ possit mouere totū in aliquo tēpore quia to
tum excedit actiuitatem eius non autem pars.

¶ Septima nō oportet si aliqua virtus moueat aliqd̄
mobile ⁊c. Medietatē illius virtutis mote idē mobi
le per equale spaciū in duplici tēpore necꝫ medium
spacij in equali tpe scd̄m premissa soluit̄ ratio zeno
nis q̄ nitebat̄ probare ꝙ qd̄libet granū milij faciat
sonū qñ proijcit̄ in terra q̄z totus modius milij qñ in
terrā effundit̄ facit aliquē sonum: sed Aristoteles di
cit ꝙ vnū granū non facit sonū q̄z non satis impetuo
se mouet aerē ⁊ ex hoc possumus cōcludere iuxta. S.
T. ꝙ nō est necessariū ꝙ si aliqua q̄tacūqȝ pars exi
stens in toto moueat ꝙ separatum ꝑ se existens moue
re possit q̄z pars in toto nō est in actu sed in potentia
maxime in cōtinuis. Sic em̄ aliqd est ens sicut ⁊ vnū
Unū em̄ est qd̄ est in se indiuisum ⁊ ab aliis diuisum
Pars aūt ꝓut est in toto nō est diuisa in actu sed in
potentia tm̄. vñ non est actu ens neqȝ vna sed in potē
tia tm̄. Et propter hoc non agit pars sed totum.

¶ Contra hec arguit̄. Multa mouētia sunt fatigabi
lia ergo in ipsis nō oportet regulas eē veras q̄z ex hoc
ꝙ mobile in scd̄a medietate erit fatigatū nō tm̄ per
transibit sicut in prima ergo non pertransibit duplex
spaciū ad spaciū pertransitū a subduplo motore.

¶ Secundo arguit̄ contra primā regulā nam sit a po
tentia vt. viij. ⁊ b. suū mobile vt. ij. Et c. medietas ei⁹
sit vt vnū tunc arguit̄ sic. Uelocitas in motu sequit̄
proportionē potentiarū ad suas resistentias q̄z ꝑ hoc
probant̄ regule sed ꝓportio a. ad c. est minor q̄ du
pla ad proportionē a. ad b. igit̄ a minus q̄ in duplo ve
locius mouet c. q̄ b. Minor declarat̄ q̄z oīs ꝓportio
cōposita ex duab⁹ proportionib⁹ equalibus est ꝑcise
dupla ad q̄libet illarū ⁊ cōposita ex duab⁹ inequali

bus est minor ꝗ̃ dupla ad maiorē proportionē ⁊ maior ꝗ̃ dupla ad minorē sicut vnū cōpositū ex duabus partibus inequalibus est minus ꝗ̃ duplū ad maiorē partē ⁊ maius ꝗ̃ duplū ad minorē. Sed proportio a. ad c. cōponit̃ ex duabus inequalib⁹ ꝓportionib⁹ igr̃ est minor ꝗ̃ dupla ad maiore proportione ⁊ maior ꝗ̃ dupla ad minorē. Sed talis ꝓportio q̄ est a. ad b. est maior proportio inter duas ꝓportiones cōponentes proportione q̄ est a. ad c. ⁊ per cōsequens proportio a. ad c. nō est dupla sed est ꝓportio minor ꝗ̃ dupla ad illā igr̃ vt dictū est minus ꝗ̃ in duplo velocius mouebit a. c. ꝗ̃ b. Itē arguit̃ ꝙ aliqñ plus ꝗ̃ in duplo velocius mouet potentia medietatē ꝗ̃ totū qr posito ꝙ a. sit vnū mouens potētie vt .3. ⁊ b. mobile vt .2. ⁊ c. medietas vt vnū. Tunc proportio a. ad c. est maior q̄z dupla ꝓportioni a. ad b. ⁊ motus sequit̃ ꝓportionē vt dictu ē. igr̃ a. pl⁹ q̄z i duplo veloci⁹ mouet c. q̄z b.

¶ Tertio arguitur cōtra regulā sit a. potētia vt quattuor ⁊ b. mobile suū vt .1. ⁊ sic c. alia potētia vt quattuor ⁊ suū mobile d. vt .1. isto posito patet ꝙ a. mouet b. a. proportione quadrupla ⁊ c. mouet d. a proportione dupla ⁊ tñ aggregatū potentiarū nō mouet aggregatum mobiliū in aliqua istarū proportionū qr. viij. ad. iij. est proportio dupla superbipartiens tertias.

¶ Quarto arguit̃ ꝙ non si aliqua potētia mouet aliquod mobile dupla mouebit idē mobile in duplo velocius qr pono ꝙ a. sit potentia vt quattuor ⁊ b. mobile vt vnū ⁊ c. sit potentia dupla ad a. scꝫ vt .viij. ⁊ ptꝫ ꝙ a. mouet b. in proportione quadrupla ⁊ c. mouet b. a proportione octupla sed proportio octaua non est dupla ad proportionē quadruplā igit̃ c. mouet b. minus q̄z in duplo velocius q̄z a. minor patet qr proportio octupla cōponitur ex proportione. viij. ad. iiij. ⁊. iiij. ad .1. vnde ſm euclidē .v. elementorū si fuerint aliqui numeri ꝓportionabiles inter quos est vnū medium proportionabile tñ ꝓportio primi ad vltimum cōponitur ex proportione primi ad secundū ⁊ secūdi ad tertiū: ⁊ si fuerint duo media tunc proportio primi ad vltimū cōponitur ex proportione primi ad secundum ⁊ secūdi ad tertiū ⁊ tertij ad quartū: verbi gratia proportio quattuor ad .1. cōponitur ex proportione .4. ad .3. que est sexquitertia. ⁊ ex proportione trium ad duo q̄ est sexqualtera ⁊ ex proportiōe .2. ad .1. que est dupla similiter ꝓportio octupla cōponitur ex proportione .8. ad .4. ⁊ .4. ad .1. quarū secunda est maior ergo tota proportio .8. ad .1. est minor q̄z dupla ad ꝓportionē quattuor ad vnū per regulā tenet consequētia per illud qđ dictum est in secundo argumento.

¶ Quinto stat ꝙ mouens maioris virtutis moueat circulariter ⁊ aliud motu recto. Et tūc nulla est ꝓportio inter motus licet sit ꝓportio inter virtutes motiuas ergo proportia motuū non sumit̃ a virtute motiua. Itē stat ꝙ sint duo mouētia equalis virtutis ⁊ tñ vnū mouebit ꝑ maius spaciū ponendo ꝙ sint duo mobilia equalis resistentie quorū vnū sit maius alio et moueant̃ circulariter in equali tp̄e. Tūc illud ꝙ maius est describit maius spaciū ergo velocius mouet̃.

¶ Sexto. Sequeret̃ ſm predicta ꝙ fortes posset aliquem lapidē proijcere per centū leucas qr per aliqđ spacium potest proijcere aliquem lapidē ergo per duplex spacium potest proijcere medietatem illius ⁊ sic consequenter. Itē virtus vnita est fortior seipsa dispersa ergo duo motores coniuncti possunt plus mouere q̄z prius quando erant separati.

¶ Septimo sequeret̃ ꝙ aliquis motus localis esset infinite velocitatis qr pono ꝙ resistentia medij in infinitum minuatur tunc proportio motoris in infinitū augetur super resistentiā. Et qñ lapis descendit tunc semꝑ minus mediat de aere in infinitū ergo resistentia in infinitū diminuit̃ qr aer q̄ mediabat in infinitū diminuitur. Item qñ graue descendit velocius mouetur in fine ⁊ tñ mouetur ab eadem virtute.

¶ Octauo sint duo spacia equalis resistentie vnū tñ pedale reliquū vero bipedale tunc est equalis proportio resistentie vtriusq̄ ad mobile ergo eque cito ⁊ eq̄ velociter pertransibunt̃ hoc aūt est falsum qr multo velocius mouetur qđ in equali tēpore pertransit spacium bidale ergo velocitas motus nō attendit̃ penes proportionē ad resistentiā. Item nō sequit̃ celū in die pertransit aliqđ spacium ergo in duob⁹ diebus pertransit duplex spaciū qr celū semper circa idē. Item non sequit̃ hoc in aliquo tēpore producit aliquē effectum ergo in tempore duplo producit duplū effectū qr actus in primo instanti aliquando producit habitum. Et ignis in hora producit summū calorem nec tñ in tempore duplo producit maiorem.

¶ Nono termini motus localis non sunt equales ergo nec aliqui motus locales. Antecedēs ptꝫ qr equalitas propter reperit̃ tñ in quantitate ⁊ non in p̄dicamento vbi. Item generationes nō possunt cōparari ergo nec motus locales. Añs ptꝫ qr oēs generationes fiunt in instanti. Item dictum est ꝙ mouens aliquod mobile in aliquo tp̄e pōt mouere medietatē illius in subduplo tp̄e hoc aūt videt̃ falsum qr tunc medietas celi posset velocius moueri ſm philosophum.

¶ Decimo nisi a proportione equalitatis fieret actio sequeret̃ ꝙ motus rectus esset infinite durationis ponendo ꝙ mediū per qđ descendit lapis termineţ ad tantā resistentiā sicut est actiuitas lapidis. ⁊ sit totum residuū vniformiter difforme. tunc eñ illud mobile nunq̄z quiescet qr hoc maxime esset post q̄z transiuisset totum quod est tñ in vno extremo equalis resistentie ⁊ sic non potest pertransiri.

¶ Ad primum dicitur ꝙ regule intelliguntur de agēte naturali quod non fatigatur.

¶ Ad secundū videt̃ ſm geometriā ꝙ regula philosophice est intelligenda si potētia mouētis fuerit dupla ꝓportio ad potentiā sui moti. Tunc eadē potētia mouebit medietatē illius motisolū in duplo velocius verbi gratia: sit a. potentia vt .4. ⁊ b. motū vt duo resistens ⁊ medietas eius vt vnum. Tunc illo casu posito a. mouet medietatē in duplo veloci⁹ q̄z b. Et sic regula philosophi vera est in proportione dupla.

¶ Et eodem modo dicendum est ad tertium.

¶ Et similiter ad quartum.

¶ Ad quintum dicit̃ ꝙ qñ effectus specie differunt tunc nō oportet ꝙ proportionent̃. Sed q̄ritur an motus factus super dyametrū quadrati et sup costā ei⁹ proportionent̃. Et ita inquirunt quidā de merito qđ petrus potest habere per motū factū sup costā id est super latus quadrati. Et suppono ꝙ dyameter nō est cōmensurabis coste. Et ideo potest dici ꝙ illi motus habent proportionē sed non commensurationē. Nec inconuenit inter specie distincta esse proportionē patet in iusticia distributiua ⁊ cōmutatiua. Ad aliud dicit̃ ꝙ eq̄ velociter motores mouēt. Et illa mobilia in equali tp̄e equalia spacia describūt licet non eq̄ velociter reuoluant̃. Sicut sophiste dicūt aliqua eque velociter descendūt q̄ tñ non eque velociter mouent̃ vt si vnū descendat per arcū ⁊ alterum per cordam.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ quando lapis diminuit oportet ꝙ omnis alia resistentia diminuatur sic ꝙ cetera sint paria si dicatur proiciat ergo fortes lapidem in vacuo vbi nulla est resistentia. An tunc moueret medietatem lapidis per duplex spacium videtur ꝙ sic ceteris partibus. Si tamē ibi esset motus. Ad aliud dicitur ꝙ aliquando due virtutes vnite fortificātur Sed oppositum hic supponimus.

¶ Ad septimum dicit̄ ꝙ consequentia non valet. vñ quoūidā videtur ꝙ ꝙdiu ignis calefacit aquā corrumpendo totam suam frigiditatē tunc in infinitum augetur proportio ignis super aquā. Calor tñ productus est finitus. Sed nonne infinita est velocitas videtur ꝙ sic ibi. Potest tñ in motu locali ꝙ sibi descēsu lapidis resistentia nō in infinitū diminuitur. Ad aliud dubiū est quare motus naturalis velocior est in fine ꝙ in principio. vt dicit. S. T. i. celi lec. xvij. vnde quando graue descendit tunc eius grauitas confortatur per propinquitatē ad locū. Sed contra tunc si essent plures mūdi graue non esset indifferēs ad centrum vtriusqȝ ꝙ videt̄ contra phm̄. Sed de hoc ibidē in quetendo an locus aliq̄d influat sicut magnes.

¶ Ad octauū potest conceai ꝙ vnū mouet̄ velocius alio quo ad spaciū pertransitū ꝛ tñ mouent̄ ab eadē proportione qꝛ cetera non sunt paria. Ad aliud dicit̄ ꝙ celū equiualenter pertransit duplex. Et regula intelligitur quando talis causa est productiua in infinitum maioris effectus.

¶ Ad nonum dicit̄ ꝙ equalitas hic sumit̄ ratione temporis qḋ est de genere q̄titatis de celo aūt dicit̄ ꝙ inquantū corpus est nō repugnat sibi diuisio.

¶ Ad decimū dictū est quinto phisi. Et quidā illud nō hñt pro incōuenienti si mobile motu recto ꝑ tp̄s infinitum conseruaret̄ vt si angelus quolibet die moueret lapidem per vnam partē proportionabilem.

¶ Explicit septimus phisicorum.

¶ Sequitur octauus phisicorum.

Circa principiū. viij. phisicorum querunt̄ quinqȝ. Primo an mundus potuit esse ab eterno. Secundo an mundus fuit ab eterno. Tertio an grauia ꝛ leuia moueant̄ a seipsis. Quarto an mouens se diuiditur in partem per se mouentem ꝛ partem per se motam. Quinto an motus localis sit causa aliorum.

Ad primum sic proceditur videtur ꝙ mundus non potest fuisse ab eterno qꝛ ad preteritū nulla est potētia sed mūdꝰ nō fuit ab eterno ergo. Sed cōtra est phūs.

¶ Respondeo dicendū ꝙ circa hanc q̄stionem due sunt opiniones quarū prima est ꝙ non fuit possibile etiā ꝑ potentiā diuinā aliquā rē aliam a deo fuisse ab eterno. Secūda est aliorū dicentiū ꝙ sic. Et ꝓ ista ponent̄ tres cōclusiones ꝛc. articulo sequente.

¶ Conclusio prima. Possibile est aliquā rem simul totam fieri a deo et tamen nec ipsam nec aliquid eiꝰ tūc incipere esse. Probatur sic ex S. T. po. q. iij. ar. xiiij. argu. iij. 4. et eandez ponit gregorius in secundo. Possibile est aliquam rem totam simul ꝓduci et nec ipsam nec aliquid tunc incipere esse igit̄ possibile est aliquam rem ꝛc. Antecedens patet de facto nā nunc filius dei producitur a patre sicut patet per origenē et hilariū et magistrū dis. 9. i. li. et constat ꝙ totus simul et ꝙ nec ipse nec aliquid eius nunc incipit esse igitur Antecedēs verum. Consequentia probat̄ quia non magis est impossibile ꝙ aliquid fiat ꝛ cum fit nunc incipiat esse q̄ ꝙ aliquid generetur vel alias vere producatur et cum ꝓducitur non incipiat esse nec minus potest deus hoc possibile q̄ illud.

¶ Secūdo sic. Si sol aut aliud corpus luminosum illuminans aliquam partem aeris quiescentem quiesceret per tempus aliquod in eadem oppositione ad illam et illa nullomodo magis disponeretur ad lumen nec alias mutaretur quatenus lumen intēderet̄ in ea lumē aliq̄ñ fieret totū simul qñ nec ip̄m nec aliq̄d eiꝰ incipet esse igit̄ possibile est aliquā rē fieri ꝛc. Antecedēs ptz qꝛ ſm aug. 8. sup genesim ad litterā. Aer p̄nte lumine nō est f[a]ctꝰs lucidꝰ sed fit igit̄ lumē illud fit. Et q̄tiēcūqȝ aer esset lucidus fiet et lumē eiꝰ Casu igitur posito constat ꝙ in quolibet instāti illꝰ tēporis lumen illud fieret etꝰ totū simul qm̄ non vna pars eius prior et alia posterior. Et tamen in nullo instanti illius temporis preter primum lumen illud aut aliquid eius inciperet esse. Consequentia vero patet quia antecedens est vna conditionalis vera vt probatum est et eius antecedens est possibile vt cuilibet clarum est igitur et eius consequens igitur hoc est possibile lumen fit totū simul ꝛc. que equiualet seu infert consequens principale igitur. Confirmat̄ etiam ista conclusio ex intentione augusti. quarto capitulo et 9. super gene. qui vt patet dist. 45. primi li. expresse vult ꝙ quālibet creaturā existentē deus semper faciat ꝛ operetur. Et tñ constat ꝙ non quelibet nec aliquid eius semper incipit esse.

¶ Secunda conclusio. Possibile est aliquem rem simul a deo fieri sine aliqua mutatione subita vel successiua probatur sic. Possibile est aliquā rem simul totam fieri ꝛ tunc nec ipsam nec aliquid eius incipere esse igitur possibile est aliquā rem totā simul fieri sine aliqua mutatione subita vel successiua. Antecedens est probatū ꝛ cōsequentia patet qꝛ ex opposito ꝯsequētis scȝ impossibile est aliquā rem ꝛc. sequit̄ ꝙ ī possibile est aliquā rē totā simul fieri a deo ꝛ tñ nec ipsam nec aliq̄d eius incipere esse qḋ est oppositū antecedentis ꝙ aūt sic sequat̄ patet qꝛ impossibile est aliquid fieri cū mutatione q̄n fiat trāsitus de nō esse ad esse. nam oīs mutatio est ex opposito in oppositum vt patet. v. phi. ꝛ huiusmodi mutatio nō pōt esse nisi ex non esse in esse vt certū est. si autē aliquid fiat totū simul ꝛ cum mutatione de non esse ad esse igitur quādo fit est ꝛ prius immediate nō fuit ꝛ ꝑ consequens tunc incipit esse. secundo probatur per casum positū in secunda ratione precedentis conclusionis illo nāqȝ posito lumen fieret totum simul quando nulla mutatio esset ibidem.

¶ Tertia conclusio possibile fuit aliquā rem aliam a deo fuisse ab eterno probatur primo sic. si alicuius rei alterius a deo q̄ tota simul potuit produci causa totalis productiua fuit ab eterno absqȝ defectu alicuius requisiti ad ꝓducendū illā possibile fuit aliquā rem aliam a deo ab eterno fuisse. Sed alicuꝰ rei alteriꝰ a deo que tota simul potuit produci verbi gratia angeli causa totalis productiua scȝ deꝰ fuit ab eterno absqȝ defectu alicuius requisiti ad producendū illā ergo ꝛc. minor est certa ꝛ maior ptz qꝛ si totalis causa fuit ab eterno vel fuit causa naturaliter actiua vel libere. si naturaliter igitur produxit ab eterno si libere ergo ipsam ab eterno produxisse fuit possibile qm̄ q̄uis causam liberam totalem concurrentibus

omnibus necessario requisitis ad agendum non necesse sit agere quinymo in potestate eius sit vt nõ agat in quo distinguit a causa naturaliter actiua nõ tñ necesse est ipsam non agere aut suã actione vel effectuz pcedere τ per consequens si aliqua talis fuit ab eterno ipsam ab eterno agere fuit possibile preterea probatur maior ex intẽtione augusti. vi. de trinitate. vbi talẽ facit ꝯñam. si ignis esset eternus splendor ab eo genitus esset coeternus sed manifestum est φ hmõi ꝯña nõ tenet nisi virtute huius propositionis posita causa sufficiẽte naturaliter actiua cũ ceteris necessario requisitis simul ponitur actio. Cũ igit nõ minus ex positione libere cause totalis absq; defectu alicuius requisiti ad agendũ inferatur possibilitas actionis. Pro tũc ꝙ expositione cause naturalis inferat actualitas seu actualis positio actiõis eiusdem imo magis loquẽdo de necessitate simplr cũ nulla talis sit causa totalis quiymo oportet cõcurrere superiorem causam scilicet deũ libere agẽtez cuius cõcursuz supponit augu. in sua ꝯña et sic est necessariũ alias vero nõ valeret cũ nunquã ita sit patet φ nõ minus est vera hec ꝓpositio posita causa totali libera. τc. põt poni simul actio eius nec minus apud augu. hec ꝯsequentia. si volũtas creata fuisset ab eterno cũ ceteris requisitis ad volendũ possibile fuisset eius volitionez eẽ coeternã eẽt necessaria ꝙ illa ꝙ facit. ex hoc tollit responsio dicẽtiũ φ ꝯña augustini ẽ bona qꝛ est de causa naturaliter actiua nõ aũt tenet de cã libera. Scdo ad cõclusionẽ sic filius dei vere fuit ꝓductus ab eterno igit aliqua res alia a deo potuit esse producta ab eterno añs certũ mẽti secũdũ fidẽ et ꝯña patet ex eo φ nõ videtur aliqua contradictio ĩplicari. Si dicat aliquid aliud a deo ab eterno ꝓductũ eẽ plus ꝙ si dicatur φ dei filius sit ꝓductus ab eterno nam si qua videret ĩplicari hec precise videretur qꝛ ꝓducto' repugnaret eternitas a parte ante. hoc aũt cõmune est vtriq;. Et si dicat φ repugnantia non est quia producto absolute repugnet eternitas. sed qꝛ ꝓducto libere τ electiue aut qꝛ ꝓducto in aliena natura a producente neutrũ valet. non primũ qꝛ vbi agens nõ deliberat non oportet electionẽ pcedere actionẽ deus autẽ non deliberat in agẽdo nec secundũ qꝛ qđ productũ sit alterius nature vel eiusdẽ cũ producẽte nõ refert ꝙtum ad hoc dũmodo producens totale τ sufficiens sit eternum τ effectus possit simul totus produci.

¶ Quarta conclusio probabiliter ponitur a gregorio si teneret φ preteritum potest per diuinã potentiam nõ fuisse sicut doctores aliqui tenuerunt. Et adhuc aliqui tenent quo tamẽ non asserit φ possibile est aliquã rem aliã a deo fuisse ab eterno de potẽtia dei absoluta patet sic deus potest ab eterno voluisse facere quã sit autẽ a nomen alicuius rei deus potuit facere ab eterno igitur deus potest ab eterno fecisse a patet consequẽtia qꝛ sequit deus voluit ab eterno fecisse a igitur deus ab eterno fecit a alias sua voluntas non fuit omnipotens. igit si antecedens est possibile ꝯñs est possibile antecedens vero probat qꝛ omne qđ potuit deus ab eterno velle potest nũc ab eterno voluisse hoc patet probat per magistrũ lib. i. d. xliij. in fine dicentem φ deus habet potentiã volendi τ nunc τ ab eterno qđ tñ nec modo vult nec ab eterno voluit. Confirmat qꝛ voluisse ẽ deo possibile ab eterno ꝓducere aliquã rem quã ab eterno noluit producere alias nullum non futurũ posset esse futurũ nec aliquid φ nũꝙ fuit posset deus facere qđ non potest ꝫm fidẽ concedi igitur ꝙuis deus non voluerit ab eterno producere a ab eterno possibile est deum voluisse ab eterno ꝓducere a. hanc conclusionem non teneo qꝛ san. tho. dicit φ ad preteritum non est potentia.

¶ Contra hec arguitur τ primo contra tertiam conclusionem. Sic quecũq; sunt incõpossibilia pro eodẽ instanti durationis qualem ordinẽ habent nature talem necessario habent ꝫm durationẽ sed esse τ non esse creature sunt incompossibilia pro eodẽ instãti durationis τ non esse prius natura conuenit ei ergo necessario prius ꝫm durationẽ conuenit ei nõ esse. Minor patet qꝛ quod conuenit alicui ex se prius ꝫm naturam conuenit ei ꝙ quod sibi conuenit ab alio non esse autem conuenit ex se cuilibet creature. Esse autem ab alio tantum ergo.

¶ Secundo arguit Si deus produxisset rẽ aliquã aliam a se ab eterno necessario produxisset illã. Consequens est impossibile. ergo τ añs. Probat ꝯña quia deus non potuisset non produxisse illã. Nã nõ anteꝙ produxit qꝛ ante eternu nihil est. Nec dum produxit qꝛ omne qđ est qñ est necesse est esse. Nec postꝙ produxit qꝛ qđ factu est non potest non fuisse. vi. ethi.

¶ Tertio deus ita cito potuit aliquã rem (verbi gratia equũ) producere de materia sicut de nichilo patz qꝛ quandocũq; deus potuit producere materiam potuit producere compositũ Alias materia produceretur sine forma. Sed deus non potuit equũ producere de materia ab eterno ergo nec de nichilo. Et per consequẽs nullo modo. Probatio minoris. Nã si produxisset de materia aut ꝑ motũ aut per subitã mutationem. Si per motũ igitur non ab eterno cũ motus duratione pcedat terminũ: nec ꝑ mutatione subitã qꝛ illa fuisset mensurata aliquo instãti. Et ꝑ ꝯñs habuisset primũ instãs sui esse ac ꝑ hoc non fuisset ab eterno.

¶ Quarto Omne quod comunicat aliqd alicui per electionẽ necessario preintelligit illud suo opposito illius communicati. Sed deus producẽdo creaturam cõmunicat sibi esse per electionẽ ergo preintelligit ipsam non esse. Non intelligit autẽ nisi verum ergo necessario prius illa nõ est ꝙ producatur. Et per ꝯñs nõ potuit produci ab eterno. cõfirmatur qꝛ electio nõ est respectu presentis sed tm̃ futuri tertio τ hic. ergo si deus eligit creaturam producere illa fuit futura. Et non pñs. vnde contradictio est dicere φ aliqua creatura sit itoere producta τ tamen ab eterno.

¶ Quinto Sic nulla mensurata productio instanti transeunte potest esse eterna sed ois productio creature ex vi productionis creature habet φ mensuret instanti transeũte ergo maior patz tũ qꝛ instans trãsiens nõ potest esse eternũ. Alioqñ nõ esset trãsiẽs sed stãs τ per ꝯñs nec productio ipso mensurata Tum qꝛ ante quodlibet instans fuit tẽpus. Tũ qꝛ in omni mẽsurato instãti transeũte productio differt a manutenẽtia Et instans productionis fuit initiũ temporis mensurantis manutenentiũ igit tempus manutenentie est finitũ a parte ante. Et per ꝯsequẽs productio non fuit ab eterno igit nec res ꝓducta. minor patet quia creatura ex vi productionis sue nõ habet φ duret nisi per instans alioquin per aliquã duratione posset durare sine cõseruante. Et pari ratione per totum tempus quod est falsum. Et cõtra fidem igitur productio creature mensurant instanti transeunte. Patet consequentia qꝛ si alia mensura igit creatura ex vi sue productionis duraret per aliã mẽsuram totam. Et nõ per instans tantum quod repugnat antecedenti.

¶ Sexto arguitur ad idem sic. Omne factuʒ de nichilo non est in continuo fieri in aliquo instanti incepit sed mundus vel aliqua alia res a deo est facta de nichillo et non est in continuo fieri ergo incepit in aliquo instanti ⁊ ꝑ cōsequēs nō ab eterno fuit. Premisse sunt necessarie ergo ⁊ cōclusio maior pꝫ quia si nō incepit in aliquo instanti et fit de nichilo ꝙdiu est semper producitur ⁊ per cōsequens est ī cōtinuo fieri. minor patet qꝛ quod est in continuo fieri non est factum. Sed esset successiuum et fit ꝯtinue Non sic autem mundus et res permanens.

¶ Septimo creari aut est idem ꝙ habere esse ab alio et non de aliquo aut idē ꝙ habere primo esse ab alio et non de aliquo. Non primū qꝛ creatura ꝙdiu est hꝫ eē ab alio ⁊ nō de aliquo. Et tñ nō creaṫ ꝙdiu est. Alioquin esset in continuo fieri sicut dies et annus igitur oportet dare secunduʒ scilicꝫ hēre nunc primo esse ab aliquo et non de aliquo quod includit non esse ab eterno igitur impossibile est aliquam rē fuisse creatam ab eterno.

¶ Octauo Si deus produxisset aliquam aliaʒ rem ab eterno transisset a contradictorio in contradictorium. Patet quia de facto non produxit ab eterno igitur fuisset aliqua mutatio et non in deo constat igitur in re producta et sic illa res transisset de nō esse ad esse. Sed quod transit a non esse ad esse non fit ab eterno igitur si deus produxisset ab eterno non ꝓduxisset ab eterno quod implicat.

¶ Nono quicquid est in potentia ad duo contradictorie opposita. Si acquirat vnum illorum necessario relinquit reliquum qm̄ non est mediuʒ inter cōtradictoria. Sed ab eterno verum fuit dicere mūdꝰ vel hec res potest esse et potest nō esse igitur si talis res acquisiuisset esse reliquisset non esse. Nichil aūt potest relinquere non esse nisi prius fuerit sub nō eē Et sic. Si mundus fuit ab eterno prius non fuit qḋ est impossibile igitur.

¶ Decimo quicquid potest fuisse eternum fuit eternū. Sed nulla alia res a deo fuit eterna ergo nulla alia res a deo potuit fuisse eterna. minor est certa. Maior probatur qꝛ potentia que necessario cōiūgitur actui necessario infert actum. Sed potētia ad eē eternum necessario ꝯiūgitur actui quod probaṫ dupliciter. Primo qꝛ vbicunqꝫ potentia non necessario coniūgitur actui. Actus potest sequi potentiā suam secūdum durationem sed eē eternum a parte ante nō potest sequi potentiam suam secundum durationem quia tunc illud non fuisset ab eterno ergo potētia ad eē eternum necessario cōiungitur suo actui scilicet esse eternum. secundo per illud philosophi in ꝑpetuis non differunt esse et posse.

¶ Undecimo Si causa effectiua naturaliter agens fuisset ab eterno non potuisset produxisse suum effectum sibi coeuum ergo si causa libera effectiua fuit ab eterno non potuit produxisse effectum sibi coeuū Consequentia est clara. Antecedens probatur quia si detur oppositum verbi gratia ꝙ si ignis fuisset ab eterno produxisset splendorem sibi coeuum aut produxisset illum de nichilo aut de aliquo. Non produxisset illum de nichilo quia tūc creasset et sic fuisset deꝰ. Nec de aliquo quia aut per motuʒ aut per mutationem quia omnis reductio entis de potentia ad actū ē altero illorū modorū sꝫ si naturale agēs ꝓduceret de aliquo effectū ꝓduceret de aliḋ qḋ ē in potētia ad actū illꝰ effectꝰ igitur aut per motū aut per mutationē. Non per motum quia tunc talis effectꝰ non esset coeuꝰ sue cause quod est propositū. Nec ꝑ mutationem qꝛ omnis mutatio mensuraṫ aliquo instanti et ꝑ cōsequens ante illud instās nō fuisset talis effectꝰ scꝫ splendor ac ꝑ hoc neqꝫ ab eterno.

¶ Duodecimo si deus potuit ꝓducere mundum ab eterno aut hoc potuit creando seu de nouo producendo aut potuit non creando non de nouo producēdo non secundum quia mundus non fuit ab eterno igitur non potuit illum producere nisi ꝑ nouaʒ productionē sicut nūc nullū futurū potest esse nisi fiat de nouo nec primomō qꝛ hoc īcludit contradictionē scꝫ noua productio alicuius cum eius eternitate.

¶ Terciodecimo sic deus potuit producere mūdum ab eterno igiṫ potuit produxisse istuʒ mundū igitur deus potuit produxisse istum creatū mundū ab eterno ꝯsequēs includit cōtradictioneʒ et consequentia patet saltē vt nunc qꝛ termini antecedentis et consequentis conuertuntur vt nunc et sunt singulares.

¶ Quartodecimo si deus potuit producere munduʒ ab eterno aut anteꝙ produxisset eum potuit producere eum ab eterno aut qñ primo produxit eum potuit ⁊c. aut postꝙ produxit potuit ipsum producere non potest dici ꝙ ante quia tunc sequeretur ꝙ in aliquo instanti ante potuit hoc autē ꝯñs est impossibile quia tunc in hoc instanti posset idem facere scꝫ ꝓducere mundū ab eterno. Nec potest dici ꝙ tunc qñ produxit quia accipiatur illud instans et sit instans presens sequitur ꝙ nunc deus potest produxisse ab eterno ꝙ est falsum. Tum quia hoc non potest ꝑ actioneʒ aliꝗ subitā neqꝫ successiuam. Tum qꝛ deꝰ non potest nunc facere preteritum non fuisse igitur nec potest facere non preteritum ante a fuisse ante a et per idem patet ꝙ non postꝙ ꝓduxit mundum potuit ipsum producere ab eterno.

¶ Quintodecimo. Si aliꝗ res alia a deo potuit esse ab eterno aliquod cōtingens potuit esse necesse esse hoc aūt est falsum: qꝛ omne ꝗd potuit esse necesse fuit necesse esse et si fuit est igitur si aliquod contingēs potuit esse necesse esse aliquod contingens est necesse eē quod consequens implicat contradictioneʒ cōsequentia probatur quia omnis alia res a deo ē cōtingēs. si ergo aliqua huiusmodi potuit esse ab eterno. ponatur ꝙ fuerit. Tūc sic hec res fuit ab eterno igitur non potuit ānichilari a deo quin prius fuerit tēpore infinito igiṫ ꝑ tēpus īfinitū fuit idependens a deo et non possibilis non esse. igitur tempore infinito fuit necesse esse et vltra igitur fuit necesse esse. Ergo de primo ad vltimum sequitur hec res fuit ab eterno igitur hec res fuit necesse esse. Si ergo antecedens est possibile igitur et ꝯñs. Prima ꝯñā probatur quia si potuit annichilari ita ꝙ prius non fuerit tempore infinito igitur dato casu ante istans annichilationis non precessisset nisi tempus finituʒ in quo fuisset. Et per ꝯñs non fuit ab eterno quod ē oppositum añtis. Alie ꝯñe satis apparent.

¶ Ultimo arguitur auctoritatibus sanctorum. Ait eīm ambrosiꝰ in examerō. Quid tam inconueniens ꝙ ꝙ eternitas operis coniungatur eternitati dei. Itē damascenus. lib. 1. ca. 9. Creatio est ex dei voluntate opus existens non coeternum cum deo quia non aptum natum est ꝙ ex nō ente ad esse deductur coeternum esse ei quod sine principio est et semper est. Si igitur nullum opus dei est aptum natum vt sit coeternum sequitur ꝙ non potuit esse ab eterno.

Item augustinus contra felicianum diffiniens creaturam dicit. Creatura est ex eo ꝙ aut adhuc non est aut aliquando non fuit rei cuiuslibet corruptibilis quantum in se est per omnipotentis dei voluntatem facta substantia ex hac diffinitione patet propositum. Item hugo de sacramentis libro primo ait dei omnipotentis virtus inestimabilis non poterat aliud preter se habere coeternum igitur.

¶ Decimoseptimo. Si mundus potuisset esse ab eterno. Sequeretur ꝙ nunc infinitum esset pertransitum quia infiniti dies preterierunt. Item quia dies preteritus fuit futurus ergo omnes fuerunt futuri ergo aliquid precessit oēs dies preteritos. Item sequeretur ꝙ non fuissent plures dies, ꝙ anni quia fuissent infiniti anni ꝙ tamen hoc sit falsum patet quia quilibet annus habet plus ꝙ trecentos dies. Item nūc infinito posset fieri additio pꝫ qr toti tempori preterito addetur dies hodierna. Item si mundus fuisset ab eterno sequeretur ꝙ nunc essent infinite anime quod est impossibile. Et patet consequentia quia anima est immortalis et semper fuissent homines alias mundus non fuisset completus.

¶ Decimooctauo. Non est possibile omnes equos esse genitos sed oportet ꝙ primus equus sit per creationem ergo deus creauit primum equum. Sꝫ vbi datur primum non proceditur in infinitum ergo non fuerunt infiniti equi et per consequens non fuerunt ab eterno. Item phūs. 5. phūs. habet pro inconuenienti ꝙ gñatio sit eterna qr alias pcederet in infinituz in generationibus quod reputat impossibile. Item in causis efficientibus non proceditur in infinitū ergo nec in generationibus quod tamen esset necessariū si mundus iste durasset ab eterno. Item manifeste apparet artes et habitationes incepisse esse in determinato tempore ergo mundus non fuit ab eterno.

¶ Decimonono. Ponatur ꝙ deus creauerit hominē ab eterno cum vxore et ꝙ quolibet anno generauerint sequeretur ꝙ infiniti homines fuissent inter fortem et instans presens quod est impossibile quia extremis finitis non contingit media esse infinita. Itē sequeretur ꝙ pars esset maior suo toto quia signetur totum tempus preteritum preter hanc septimanam iam preteritam et sit a. totum vero tempus cū hac septimana sit b. Et totum tempus futurum preter proximum septimanam sit c. Totum vero tempus futurum cum proxima septimana sit d. Tunc a. est equale d. et d. est maius ꝙ c. et c. est equale cum b. ergo a. est maius ꝙ b. cuius est pars. Item tunc esset possibile aliquem esse damnatum pro peccatis venialibus quia pono ꝙ quolibet die peccauerit venialiter et non peniteat tunc per tempus infinitum punietur ergo erit damnatus et nunc esset actu infinitum quia in eo essent infiniti reatus peccatorum et ponatur ꝙ quolibet die diuideret deus continuū in duas partes sequitur ꝙ nūc diuisio esset euacuata propter hoc mirantur quidam quare cocedimus eternitatem possibilem et non infinitum.

¶ Ad primā rationē in oppositū dicendum est ꝙ si proprie sumantur ppositiones vtraqꝫ est falsa nam illa maior quecūqꝫ sūt īpossibilia rc. si pprie sumantur ordo nature iplicat ɔtradictionē nam vt pꝫ. 5. me. prior scđm naturā dicunt̄ q̄cūqꝫ ɔtingit ee sine aliis et alia non sine illis et p ɔnis posterius natura nō ɔtigit eē sine priori natura igit̄ sūt simul si aūt aliq̄ nō sūt ɔpossibilia pro eodē instanti durationis vel p eodē tēpore nō dicuntur simul natura igit̄ nec inter illa est ordo nature. et ideo ponere aliqua esse incōpossibilia secūdum duratione et habere ordinēꝫ nature est cotradictoria dicere. Expressius autem minor eodemodo iplicat ɔtradictionēꝫ dicit gregorius et ad pbationē dicit̄ ꝙ aliud falsū assumit videlicet ꝙ cuilibet creature ex se vel p se primo modo ɔuenit non esse. hoc enī falsū est qm si creature p se rex se ɔuenirēt nō esse a nullo alio possēt sibi conuenire esse et si ex se esset non ens a nullo posset eē ens sicut quia diameter ex se est incommensurabilis costerum quadrati a nullo alio posset ee sibi ɔmensurabilis. sed verū e ꝙ cuilibꝫ creature ex se ɔuenit ee et tamē nulla creatura est ex se ens iꝫ quelibet est ab alio. nec potest ɔcedi ꝙ no ee prius cuilibet nature conuenit creature ꝙ ee. Sꝫ forte diceretur ꝙ non sic sumitur in argumento prioritas nature sicut dictū eꝫ p tanto. t̄ quia non ee prius natura couenit creature ꝙ ee quia creatura procedit de non esse ad esse vel forte q̄ ibi est prioritas cōsequentie. ista sequitur creatura est igit̄ prius non fuit. et no sequitur creatura non fuit ergo creatura est. antecedens enim fuisset verum ante mundi creationem. Si dicat̄ nichil ad propositum quia de facto arguunt ꝙ creatura prius non fuit ꝙ eet quod no negatur non autem probant quin oppositū fuerit possibile. S. T. aliter dicit de po. 4. 3. ar. 14. ad. 7. post auicena ꝙ non ee prius cōuenit rei ꝙ ee ita est si ibi relinqueret̄ nichil eet nec contra prodꝫ ratio gregorij aut durandi.

¶ Ad secundā nego cōsequentia et ad probationem dico ꝙ nulla est nam p simulem modum pbaret̄ ꝙ deus no pdestinauit aliquē ab eterno qđ e hereticum Arguam enim sic. Si pdestinauit igitur necessario quod est falsum. Probatio cōsequentie quia nō potuisset non predestinare tūc nec ante nec post quo tum quodlibet similiter probatur vt in proposito dico igitur ad argumentū ꝙ fundatur super imaginatione falsa imaginatur enim ꝙ si deus produxisset ab eterno aliqua rem ꝙ in aliquo instanti primo pduxisset illam et tūc querit an tūc vel ante aut post potuerit non producere. Hec autem imaginatio falsa est quoniam ab eterno produxisse non est producere primum in aliquo instanti eterno. sed est ante quodlibet tempus finitum actuale vel possibile vel imaginabile pduxisse. Ex quo manifeste negatur fuisse aliquod tale primum instans eternum vnde hoc ꝙ dicitur ab eterno in proposito non est contraꝫ dictio equaliter sincathegoreumatica sicut hoc signū totus tenendo enim in sua significatione equaliter signum distributiuum cū suo distributibili iꝫ tēpus. vnde idem est dicere ꝙ ante quodlibet tēpus sumendo tēpus generaliter. Si aūt q̄ratur an deus ab eterno idest ante quodlibet et sic pro nūc infinitum potuit nō pducere. dicēdum ē ꝙ sic que totalis est singularis illius vniuersalis e et nec tamē ex hoc sequitur ꝙ ab eternū potuit no producere. Secundo dico ꝙ quandocunque deus pduxit et quādocūqꝫ produxit potuit non pducere et quid sit dicendum ad probationem in contrarium satis patet.

¶ Ad tertiū dico ꝙ ab eterno deus potuit producere equum de materia si ly de dicat causalitatem materie ad totū cōpositum: nō aūt e si dicat antecessionē. et cū probatur ꝙ nō qr si produxisset de materia aut produxisset per motū aut p mutationem nego consequentiam nam oppositum consequentis po

test stare cũ añte vt pꝫ ex secunda cõclusione.

¶ Ad quartũ dico ꝙ electio sumitur dupliciter. vno modo stricte vt ẽ cõclusio cõsilij. scdm ꝙ habetur tertio ethi. et sic nõ cadit ĩ deo. alio mõ cõmuniter ꝓ libera volitiõe cõgeret volibilis. si primomodo sumatur nego minorẽ. si secũdo mõ nego maiorẽ nõ ẽi necesse ẽ si alicui quicꝙ cõmunicat electiue sic ĩ sũpta electione ꝙ illud itelligat eẽ sub opposito aut illo carere sꝫ sufficit ꝙ sit possibile ꝙ sit sub opposito et ꝙ eẽt si illud nõ sibi cõmunicaret. Ad ꝯfirmationẽ dico ꝙ electio secũdomodo sũpta cit etiã respectu presentis sꝫ prima sit tantum respectu futuri.

¶ Ad quintũ dicitur ꝙ supponit gregorius vnum falsum. s. ꝙ res non differt a productione sua ita ꝙ productionem alicuius esse in instanti vt in proposito accipitur non est aliud ꝙ̃ rem illam produci in instanti vel in tempore. Tunc cum dicitur. Nulla productio mensurata in instanti trãseũte potest eẽ eterna. Ad propositum loquendo duplex potest esse sensus vnus nulla productio. ⁊c. id est impossibile ẽ aliqd ꝓductũ in istanti transeũte eẽ vel fuisse ab eterno alius sensus eẽ ꝙ̃ reddi ad lrãꝫ ĩpossibile est aliquid ab eterno fuisse productum in instanti trãseunte. Et vtroꝙ modo dicit propositionem esse falsam. Ad p̃mam probationem concedo ꝙ nullum instans potest esse eternum et nego consequentiam qua infertur igitur nec productio mensurata instanti. Siue consequẽs illud intelligatur iuxta primum sensum maioris siue iuxta secundum qm̃ possibile est aliqd eẽ productum ⁊ produci etiam actu in instanti in nullo tñ istanti est primo productum. Sicut possibile est aliqd fieri in aliquo istãti ⁊ in illo instãti nõ icipere ẽe vt pꝫ ex. 1. ꝯclusiõe. Nec minꝰ ẽ possibile absolute in nullo instanti ipsum icipere esse vel incepisse. Si ergo consequens intelligatur conformiter primo sẽsui maioris non valet consequentia. Nam possibile est aliquid productum et quod etiam actu in instanti producitur fuisse ab eterno, alij dicunt ꝙ productio illius rei non mensuratur instanti aliquo primo sed infinitis instantibus. Item nec in secundo sensu valet quoniam possibile est aliquid ab eterno fuisse productum in instanti et cum hoc stat ꝙ nullum instans fuerit ab eterno. Nam cum dicitur possibile est aliquid ab eterno fuisse productum in instanti ly instanti supponit confuse tantum. Secunda probatio etiam deficit in consequentia simili modo.

Ad tertiam probationem. Cum dicitur in omni mẽsurato instanti transeunte productio differt a manutenentia dico ꝙ de virtute sermonis ꝓpositio est falsa. Capiendo tamen eam in aliquo bono intellectu scilicet ꝙ omne productum et conseruatum in aliquo instanti producitur in quo non conseruatur vel in aliquo instanti fuit productum in quo non fuit cõseruatum. Concedenda est proposito tanꝙ̃ vera de inesse vt nunc quoniam esse huiusmodi in aliquo instanti incepit in hoc instanti non conseruatur quia non proprie dicitur conseruari vel manu teneri nisi ꝙ prefuit immediate. Et secundum hunc modum ꝓcedit argumentum. Et ideo de facto probat nullam talem rem fuisse ab eterno quia tamen possibile fuit et est aliquid esse factum et in nullo instanti incepisse. Ideo aliquid eiusmodi esset ipsũ ⁊ in nullo instanti fuisset productum ĩ quo nõ fuisset ꝯseruatũ.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ nõ sequitur hec est necessaria a icepit ꝙ̃ nõ fuit possibile a nõ icepisse sicut non sequitur hec est necessaria. Adam fuit igitur nõ fuit possibile adam nõ fuisse. Secundo dicitur ꝙ dupliciter aliquid dicitur esse in continuo fieri. Primo quia fit successiue idest pars post partem. Et sic distinguitur a factum esse. Secundo qꝫ continue dependet a causa efficiente. Et sic lumen continue fit ĩ aere. Et quod fit hoc modo aliquando est etiam ĩ ꝑmanentibꝰ de hoc. S. T. de po. q. 3. ar. 3. ad. 6. vbi dicit secundum augustinum creaturam semper a deo fieri et idem dicit articulo. 14. ad. 10. vbi ait ꝙ operatio qua deus res produxit non est operatio artificis quia deus continue influit esse. Et si queratur. Si res producta fuit ab eterno quando ista de presenti fuit vera vel in quo instanti dicit ꝙ non oportet assignare aliquod instans productionis rerum ante quod producte non sint.

¶ Ad septimum dicunt quidam ꝙ deus non potuit aliquid ab eterno creare quia creatio importat habitudinẽ creature ad creatorẽ cũ inceptione vt dicit. S. T. 1. pte. q. 45. ar. 3. ad. 3. Sed de po. q. 3. ar. 3. ad. 6. dicit ꝙ ĩ hoc nõ ẽ diuersitas nisi secundum nomen prout nomen creationis potest accipi cum nouitate vel sine. vñ vtroꝙ mõ pot expoi. ¶ Ad octauũ dr̃ ꝙ idẽ argumẽtũ ꝓbaret ꝙ deꝰ nõ potuit ab eterno ꝑdestinare aiãꝫ anxp̃i de potẽtia absoluta. i. habuisse ꝓpositũ dandi sibi vitã eternã qꝫ de facto nõ ꝑdestinauit Igitur transisset a cõtradictorio in contradictoriuꝫ et nõ per mutationem factã in predestinato cum ille non fuisset. Nec per mutationeꝫ in deo dico ergo ad argumentum ꝙ si deus produxisset me ab eterno ibi non eet trãsitus de cõtradictorio ĩ ꝯtradictoriuꝫ qꝫ ꝑ illã põnẽ depõit ista deꝰ nõ ꝓduxit me ab eterno

¶ Ad nonũ dr̃ ꝙ si relĩqre sit idẽ ꝙ non habere tũc aliqd relinquit non esse quod nũꝙ̃ habuit nõ esse.

¶ Ad decimũ dr̃ ꝙ eternum ex sua natura ẽ solus deus tamen possibile fuit alia esse eterna ꝑ participationem nec de illo ꝓcedit argumentũ. ⁊ ad ꝓbationem phi. dictũ ẽ supra ex. S. T. de po. q. 3. ar. 14. ad 5. et. q. 1. ar. 1. ad. 6. dicit ꝙ non habet locum in deo quia non est potentia passiua.

¶ Ad vndecimũ dicit. S. T. 1. pte. q. 46. ar. 2. ad. 1 ꝙ verũ est omne agens ꝑ motũ de necessitate tẽpore ꝓcedere suũ effectũ sꝫ non oportet oẽ agẽs naturale agere ꝑ motũ. nec forte ꝑ mutationẽ mensuratam istanti temporis nostri si agẽs ab eterno egerit.

¶ Ad duodecimũ dr̃ ꝙ pꝫ dictis. ⁊ ad. 13. dicit ꝙ in sensu diuiso aliqd creatũ hodie potuit fuisse ab eterno

¶ Ad. 14. dr̃ ꝙ in sensu diuiso deus potuisset non produxisse mũdum quãdo ꝓduxit. Sed queritur ponendo ꝙ produxisset mũduꝫ ab eterno vtruꝫ aliquãdo fuisset verum dicere de presenti deus potest non produxisse mundum ab eterno. Item vtrum ista de presenti aliqñ fuisset vera deus produxit munduꝫ ab eterno. Ad secundum iam dictũ est et ad primuꝫ dicetur in sequentibus de potentia dei.

¶ Ad. 15. dr̃ ꝙ aliqua res durauit ꝑ tẽpus infinituꝫ si fuisset ab eterno producta. ista tamen necessitas est suppositionis et non absoluta.

¶ Ad auctoritates dr̃ ꝙ prima loquitur de eternitate per essentiã. Et si queratur an ista nunc sit vera ego sũ ab eterno videtur ꝙ sic quia ego sum a deo ergo sũ ab isto ente eterno dicẽdũ ꝙ illa ẽ vera ĩ sensu cathegoreumatico ⁊ nõ ĩ sẽsu syncathegoreumatico sꝫ qrit an si mũdꝰ fuisset ab eterno parificaret vel eqret deo ĩ eternitate dr̃. S. T. 1. parte ꝙ nõ qr adhuc in mun

do esset successio. Ille auctoritates non loquuntur de potentia dei absoluta.

¶ Ad.17.dicit.s.t.1.pte vbi supra ad.6.q transitus semp intelligitur de termino ad terminū et quelibet dies ssignata est finita et ideo p eius transitum nō transitur ifinitū vel nō repugnat ifinitū ea parte qua finitū est transiri. deinde df.negando vltimam cōsequētiā. Sz nōne sol pcessit oēs dies pteritos tempore quia sol causauit omnes dies p motum. Item inter qcūq est ordo ibi est dare primū sed dies habent ordinez ergo necessario datur prima dies que fuit. Item nulla dies in ifinitum distat a die psente ergo necessario datur prima dicendū q sol quēlibz diē pcessit tpe sed nullo tempore precessit omnes. Et ad aliud negatur maior in successiuis. Ad aliud dicunt quidā q improprie fuissent plures dies q anni et supra ocessuz est q vnū infinitum est mai⁹ allo De ifinitis aiabus dicit. S.T.1.parte ad.8.q algazel pcessit infinitas aias vel aia corrumpitur cū corpore. Cōmentator dicit q oim est vna aia. nō tamen dixit hoc ad euitandū infinitatē vt dicit. Egidius de roma in quodlibetis. Pithagoras dicit aiam trāssire de corpore in corpus. Quidā dicunt q in toto tempore pterito deus non potuit creare infinitas aias sicut nec in vna hora cū tot sint instantia in vna hora sicut i toto tempore pterito. Sed de hoc dictum ē tertio phi. et credo aristotelē fuisse impeditum cum hoc argumento qdam dicunt q nō ponit expresse animam immortalem vel non negat infinitum in immaterialibus. S.T. contra gentiles. c.81.

¶ Ad.18. negatur aūs. Et ad aliud df q in successiuis pceditur in ifinitum non aūt in hijs que simul sunt vide. S.T.q.46.ar.2.ad.7.in prima pte.

¶ Ad.19. dicunt quidam q ille homo⁹ singulos filios precessisset sed non oēs collectiue. Saltē tēpore Ad aliud dicūt quidā q vnū infinituz non est equale vel in equale alteri. Sed hoc est cōtra pprietatez qtitatis. Nego ergo oñaz vltimā. Nec oportet si aliqua sint equalia et vnū sit maius alio tertio q aliud sit etiam maius eodē tertio. Ad aliud posset dici q casus est pter legē et ideo nō scitur determiate quo modo talis puniretur. Queritur aliqui an de⁹ potuit ab eterno producere graue sursum in aere vel mulierem grauidā. Itē si deus creasset mundū ab eterno in quo signo creasset cum vel solē. Si detur aliqd determinatū signū in quo fuit per mensem sequitur q inter illū mensem et istuz fuissēt infiniti menses. Item vel produxisset solē sup orizonte vel sub orizonte. Neutrū videt posse dici dic q nunq primo pduxit. Itē an hec tunc esset vera. aliqua multitudo ē preterita que nunq fuit futura puta tota multitudo oim dierum pteritarū. Forte dicis q tota illa multitudo non est preterita. Cōtra quelibet vnitas eius est preterita. Item tota illa multitudo fuit et nunc non est ergo est preterita forte dicis q ista multitudo non fuit futura Contra cōponitur ex partibus q fuerunt future. Dicenduz. Ad primum q sic. Sed illud graue fuisset per tēpus infinitum conseruatuz sursum. Sed queritur si angelus fuisset ab eterno vtrū ab eterno potuisset esse mal⁹. Si dicatur q sic contra scdm. s.t. deus nō potuit creare angeluz malū. Forte dicis q necessario per tempus infinitum fuisset bonus Contra nullū est tēpus qui angelus in eo possit peccare quia quacunq die data. aū illam fuissent ifiniti dies. Forte dicis q i qualibet die potuisset peccare. Contra petm̄ diminuit bonum nature scdm augu. ergo si quolibet die peccasset [illegible] bonum nature sue esset diminutum. dico sicut pri⁹ q necessitate suppōis stetisset per tēpus infinitum in bonitate vel forte fuisset beatificatus qz per vnū actum consequitur beatitudinem. Sed isti casus sunt preter legem in qua meritum precedit beatitudinem et confirmationem in bono. Si angel⁹ cuicūq adheret imobiliter adheret. Si ergo necessario p tempus infinitum fuisset bonus sequitur q necessario fuisset bonus. Forte dicis q non quia in principio non habet actu cōplete bonū et perfectum. Contra. S.T. dicit prima parte. q.62.ar.6. q angelus non habet aliquod impedimentū ꝛ ideo quādo fertur in aliquid mouetur in illud scdm totam suā virtutem et imobiliter illi adheret vñ quidā thomista dicit q etiā demones adhuc volunt illud quod voluerunt in primo instanti quia per primum petm̄ appetijt beatitudinem aliquomodo vt declarat. s.t.1. parte. q.63.ar.3. Et per hoc defenditur q cuicūq adherent imobiliter adherent licz sūt plures alij modi.

AD secundū sic proceditur videtur q mūdus fuit ab eterno quia scdm aristotelez omne icorruptibile est ingenitū. sed secūdum veritatē mundus est incorruptibilis igitur. Sed contra est veritas fidei.

¶ Respondeo dicendū q de mundi eternitate diuersi sunt modi dicendi vt superius tactū est. Capreol⁹ et herueus tenent mundum cum suo motu potuisse esse ab eterno. Henric⁹ aūt tenet nichil aliud a deo potuisse esse ab eterno. Scotus vero videtur defendere vtrāq opinione. Durand⁹ aūt dicit q de⁹ eternaliter potuit creare res pmanentes non autem successiuas neq pmanetes sub successiuis puta celum sub motu. Et aristoteles inquit durandus cōtrariuz sentiēs quo ad eternū motū no solū cōtra fidem sed etiā cōtra phiam locut⁹ est. Si queraṫ quid sentit. s. t. dicendū q. s.t. primo pte. q.46.ar.2. soluit rationes iprobatiues mūdi eternitatē. ꝛ idē facit de. po. q.3.ar.14. Quidā tñ dicit q. s.t. noluit assertiue dicere q deus potuit facere mūdū ab eterno alias potuisset facere infinitos angelos sicut fecisset infinitos dies quod tamen. s.t. negat. Uide siluestruz secūdum quem diceretur q. s.t. in allegatis locis solum volebat ostendere rōnes non esse demōstratiuas vñ prima parte. qust.46.ar.2.ad.8. videtur dicere et tenere q gñationes hominum non potuerūt esse ab eterno. Et in scdo sen. d.1.q.1.ar.7. dicit argumētū de infinitis aibus esse fortissimū. Sed raby moyses ostendit q non est demonstratio vide ibi ad sextum Opinio capreoli est cōmunior. ¶ Sed nunc videamus quid ari. senserit. s.t. pria pte. q.46.ar.1. dicit q arist. nō voluit demonstrare mundū fuisse ab eterno qr.1.lib. tho. dicit quedam esse problemata de quibus rōnes non habemus vt vtrū mund⁹ sit eternus dicit tñ. s.t.12. meta. Et i sūma cōtra gētiles li. 2.c.81. q aristoteles credidit firmiter vel opinatus est mundū fuisse ab eterno tamen albertus magn⁹ 4.phi. in principio es.2. reprobat auerroym volentē probare mundi eternitatē quia alias fuisset vacuuz ante mundum vbi nunc est mundus. Et dicit albertus contra auerroym q aristoteles expresse in li. de natura deorum dicit mundū esse creatūa deo et videtur capere creationē vt dicit nouitatē ꝛ inceptionem. Et idez habetur. 8.phi.ca.14. Et si queratur

quare ergo in octauo phūs reprobat inceptionem mundi dicit ꝙ mundi inceptio que est per creationē non est phisica. Et ideo noluit aristoteles eam ponere in isto octauo. Communiter dicitur aristotelem tenuisse mundum fuisse ab eterno. Cuius oppositum sola fide tenetur. ¶ Ad intelligendum autē rones phi quas cōtra antiquos tangit in isto octauo. Notandum est ꝙ postꝙ aristoteles demonstrauit in. 7. ꝙ necesse est dare primum mobile primū motorē et primum motū cōsequēter in hoc octauo inquirit quis sit primus motus. Et propter hoc inuestigat an motus sit perpetuus vel non. Et hanc questionē dicit auerrois intelligi de motu primo tm̄. Sed cōtra hoc arguit. S. T. quia cōsuetudo phi. est semꝑ ad ꝓpositū ex ꝓpriis argumētari. sed in hac rone prima phūs nichil sumit quod pertineat ad primū motu tm̄. Itē phus postea in speciali determinat de perpetuitate primi motus vide. S. T. hic lec. 1. Et sciendū ꝙ scḋm phm vtile est scire motum esse perpetuum vel eius oppositum quia quodcūꝙ dicatur sequitur primum motorem esse perpetuū quia motus non incipit primo esse nisi per aliquid perpetuū et immobile. Si enim prima mutatio inciperet esse per aliqd non perpetuum tunc illud esset productum per generationem. Et sic mutatio dicta non fuisset prima.

¶ Conclusio positio anaxagore non est melior ⁊ rationabilior ꝙ empedoclis vnde anaxago. dicebat ꝑ infinitum tēpus omnia preextitisse in vnum chaos preter intellectū agentem qui in certo tēpore incepit illa segregare et facere mundum ⁊ nunꝙ deficiet. Empedocles vero posuit mundū infinities esse factum per inimicitiā probatur cōclusio quia nichil debet inordinatū dici a phō sꝫ secundū anaxagorā oīa fuerunt ꝑ tēpus īfinitum ꝯfusa. Item anaxagoras nō assignat causam q̄re in certo tēpore intellectus incepit segregare. Secundo dr̄ ꝙ opinio empedoclis est irrationabilis qui licet videamus hoīes segregari per litē nō tn̄ dixit causā quare magis fiat lis in vno tēpore ꝙ in alio. Nec valet dicere ꝙ huiꝰ non oportet querere causam quia ē necessariū necessaria em̄ habēt causā vt patet de cōclusione demōstratiōis vnde licet secundum aristotelem mundus esse necessarius et ab eterno tamē adhuc secundū eum habet principium sui eē. Et si dicatur mundus est sua duratio ergo secūdum ari. mundus habebit principiū sue durationis. Item adhuc arguit cōtra empedoclem qꝛ nichil quiescens potest de nouo aliquid agere nisi moueatur ab aliquo extrinseco. Queritur ergo quare lis icepit facere mundū. Sꝫ circa istud assumptū obijcit philo. de animali quod videtur mouere a seipso absꝙ aliquo mouente extrinseco et respondet ꝙ motus animalis prouenit ab aliquo extrinseco per quod mutatur vel corpus vel sensus eius vel per cibi digestionem ⁊ sic animal primum excitatur. Hec tamen argumenta non probāt absolute quin adeo mundus inceperit in certo tempore et quin motus sit perpetuus.

¶ Conclusio responsiua mundus non fuit ab eterno. hec cōclusio patet ex fide et suadetur sic theorice quia mundus fuit a deo creatus secundum philo. in libro suo de natura deorū et ponitur ab alberto magno hic tractatu primo. c. 4. Sꝫ ad hoc diceretur ꝙ creatio non semper dicit nouitatem et inceptionem vt dicit aui. 2. S. T. 1. pte. q. 46. ar. 2. ad. 2. ex hoc tamē habetur ꝙ mundus secundū aristotelē est a deo effectiue et ex nichilo. Si enim nō posset ex nichilo aliquid facere sequeret ꝙ sua potentia esset diminuta. sed ad hoc dicit auer. ꝙ non sequitur suā potentiam esse diminutā si nō operetur id quod impossibile est fieri. Sꝫ decipit inquit Alber. Si enim nō possit aliqd facere ex nichilo tūc sua virtꝰ eet ꝓportionata potentie nature qđ est contra ari. scḋm que deficiut lingue a narratiōe eiꝰ ꝓpter excellētiam ee ipsius. Itē arguit alber. capt. 13. deꝰ nō solū natura p̄cedit mūdū qꝛ qđ sic p̄cedit aliud itrat in ipsiꝰ substātiā ergo deꝰ mundum p̄cedit etiā duratione. Propter hanc rationem opinatur predictā ꝯclusione qꝛ inq̄t tedū ⁊ turpe ē in philoso. aliqđ opinari sine rone. Itē arguūt aliꝫ qꝛ itellectꝰ practicꝰ duratione p̄cedit suū opus vt ptꝫ de artifice precedente domum sꝫ deus ꝓduxit mūdum ꝑ intellectū practicū vnde dicit idem ꝙ oēs ꝑypathetici supponūt ꝙ deus per voluntatē ⁊ scietiam sit prima causa rerū. si dicatur aristoteles dicit oppositum huius cōclusionis respondet ca. 14. ꝙ qui credit ari. fuisse deum ille debet credere ꝙ nunꝙ errauit si autē fuit homo tūc procul dubio errare potuit sicut et nos nec sue rationes sequunt̄ nisi ꝓsuppositis duobus que probare non potuit scꝫ nichil incipere nisi mutatione phisica. et incipere nisi in tempore. ⁊ bene intellexit ari. non esse necessitatē in suis rationibus vnde i libris de celo dicit se ista inq̄siuisse ex cupiditate quā habuit in phisica. S. T. in. 2. d. 1. q. 1. dicit opiniones philo. ponentiū mundi eternitatē esse hereticas inter oēs tamē opinio aristo. probabilior est deceptus tamen fuit sicut narrat rabi moyses de puero qui mortua matre cum esset nutritus in insula solitaria perueniens ad annos discretionis quesiuit a quodam an homines ꝯ essent facti ⁊ quomodo cui cum exponeret ordine natiuitatis humane scꝫ ꝙ ad vmbilicum nutritur in matrice matris et non spirat nec egerit nec digerit embrio existens in vtero matris donec effūditur. Obiecit puer hoc esse impossibile quia homo nisi respiret et comedat et superflua expellat nec per vnum diem viuere pōt ergo nec in vtero matris per nouem menses. Sic etiam phi videntes ea que fiunt de nouo fieri per motū putabāt mūdum non posse esse factū de nouo a deo. Item contra empedoclem arḡ quia amicitia proprie loquēdo non reperitur i inanimatis ergo per hoc non potest dici mundꝰ ab eterno infinities incepisse. Quidam arguūt ꝯtra phm̄ sic. Oē quod est a quodā in quodam est finitum sꝫ oīs motus est a quodā in quodā scꝫ a termino a quo in terminū ad quē ergo non est eternus hanc rationē soluit phūs in textu. ideo arguitur aliter. ex. S. T. de po. q. 3. ar. 17. in deo. idē est duratio et natura. Sed deꝰ naturaliter est prior mundo ergo et duratione. Item scḋm tēpus creuit perspicacitas ingenij vt dicit priscianus. Si ergo tempus semꝑ fuisset sequitur ꝙ ꝑspicacitas ingeniorum fuisset infinita. Sed hic diceretur ꝙ sciarū studia pluries fuerunt intermissa vt dicit phūs. 12. meta. Sed contra sequeretur ꝙ aliquando fuissent ita magni phi sicut fuit aristo. quod ꝯmen. non concederet vt patet in prologo huius ⁊ in. 3. de aīa. hoc em̄ esset sibi ad infamiā. Possemꝰ em̄ dicere ꝙ libri precedentiū phōrū venerunt ad manus suas et eos sibi dolo et iniquitate ascripsit. Itē omne compositum ex materia transmutabili est corruptibile et aliquādo incepit. Sed sic est de toto elemēto. igi=

tur elementa inceperunt. Item vna pars elementi incipit ergo totum pōt incipere et est generabile. Tenet consequentia quia alias totū et pars non essent eiusdē speciei in elementis. Corruptibile enim et incorruptibile genere differunt. Itez dicit. s. t. vbi supra ex ipso iob q̄ alluuione paulati terra consumitur sed terra non est infinita. Si ergo mundus fuisset ab eterno. terra esset consumpta. Item videmus q̄ successu temporis vita hominum abbreuiatur ita q̄ nō tam diu viuunt sicut antiqui patres vixerunt. ergo tandem hominum generatio potest deficere sz hoc nichil valet quia. S. T. de malo. que. 5. ar. 8. ad. 11. dicit homines nūc ita diu viuere sicut tempore dauid vt patet ex psal. Si autē in potētatib⁹ octoginta anni. indi vt dicit strabz viuūt. 130. annis sed contra homines successu tēporis semp sunt minores vt patet. 4. esdre. v. ergo minus viuūt. Itez productio mundi vel fuit subita vel successiua. Si primum ergo fuit in aliquo instanti et non in instanti eternitatis ergo in instanti tēporis. ergo non fuit ab eterno. Item secundum phm. 1. celi omne eternū a parte añ est eternū a parte post sed totus motus celi vsq̄ hodie non est eternus a parte post ergo nec a parte ante. Itē secundū cū totus motus preteritus est pertransitus cū sol durauerit per totum motū preteritū ergo totus motus futurus poterit esse pertransitus cū sit eiusdē speciei. Item omne tempus ē mensura et numerus ergo oē tēpus est finituz q̄ omne q̄ntū et numeratū est finitum sed dubitatur an omne qd est in tēpore excedatur ab eo sicut dicit phūs. iiij. phi. videtur q̄ non quia mensuratum aliquando ē equale linee: omnis etiam motus est in tempore sibi equali nisi forte intes de motu eterno sz ille nō mensuratur. Item si mundus fuisset ab eterno non haberetur quid scriberetur in cereo paschali quia numerus ab initio mundi scribitur in eo et Epacte computantur secundum excrescentiam annorum lunarium super annos solares. Sed talia excrescētia cōputari non posset si mundus esset etern⁹. Sz dicit. S. T. quo. iij. ar. xxxj. q̄ hec argumenta derisibilia sūt et ideo predicte rationes nō sunt demonstratiue. Est aliud argumentū supra tactū scz de infinitis aīabus si mundus fuisset ab eterno ad qd quidā dux maur⁹ noīe Abonizer dixit q̄ post mortē manet intellectus aīe et cōtinuatur intelligentijs et ex oībus fit vnum vt narrat albertus ca. xij. et tractatu primo istius octaui. Sed queritur an de⁹ cognoscat primū instans i quo potuit mundū creare. Respondet. s. t. quo. v. ar. j. q̄ nō est dare primū instans in quo de⁹ potuit facere mundū. q̄ quocūq̄ dato adhuc ante illud deus potuit mundum facere. Sed queritur an sicut motus aliqñ icepit ita aliqñ desinet. Respondet. S. T. hic lec. scda q̄ aliqui mot⁹ semp erūt i hoībus beatis vel dāpnatis et ibidem subdit q̄ quidā frustra conati sunt ostendere aristo. non esse locutū cōtra fidē q̄ntū ad mundi inceptionē. vnde quidā dixerunt q̄ aristo. solū voluit ponere rōnes nichil asserendo. Sed contra ipse vtitur perpetuitate motus quasi principio ad probandum primum principium esse vt patet tertiodecimo methaphisice.

¶ Quidam querunt an propterea sit dicendus hereticus. sed hec questio friuola est. sed loquēdo de motu celi sm̄ sit contra fidem q̄ ille sit ppetu⁹ a parte post. Respōdet petrus de pa. i quarto sentē. d. xlviij. q. ij. q̄ absolute tenēdū ē q̄ mot⁹ celi post resurrectionē cessabit q̄uis illud non possit clare probari nec per auctoritatem scripture nec aliqua ratione necessaria. Quidam hoc probant quia habito fine cessat motus ergo completa generatione qd fiet quando numerus electorum erit cōpletus cessabit motus. Sed contra magis nobile nō ē propter minus nobile ergo celum non est propter generationem istorum inferiorum quia celum est incorruptibile et per consequens est nobilius istis inferioribus. Sed de hijs. S. T. de po. q. v. ar. v. sed an materia secundum aris. sit generabilis videtur q̄ sic ex. v. phisico. quod generatur non est et loquitur de materia que est ens in potentia quidā dicit materiam moueri per accidens quia rarefit vel ē para calefaci sed dubium est de potētia subiectiua motus et an in calefactione sit materia vel compositū quia neutrum est eiusdem generis cum motu. Itē materia non est separabilis ab ea cuius est quia per hoc differt a loco. iiij. phisico. ergo corrūpitur qñ compositum corrumpitur.

¶ Contra hec arguitur rationibus phi. quibus probat nec mundū nec motum nec tempus incepisse esse quia omne quod incepit esse anteq̄ fuerit possibile fuit ipsum esse. Alioquin impossibile fuisset ipsum fieri. Si ergo mundus incepit esse possibile fuit ipsum fieri anteq̄ inciperet. Sed quod possibile est fieri est a materia que est in potentia ad formaz Si ergo mundus fuit in potentia anteq̄ fieret sequitur q̄ materia aliqua fuit ante mundum. Et vltra materia nunq̄ est sine forma ergo ante mundū fuit aliquod compositum ex materia et forma hic dicit Albertus q̄ quidam ex defendentibus q̄ mundus incepit nomie Algazelus dixit q̄ omne quod incipit est in potentia cause efficientis sed non cause materialis et sic potentia qua mundus potuit esse anteq̄ fieret fuit in deo benedicto. Sed cōtra arguit Albertus ca. xj. quia omne quod incipit de nouo esse est prius in aliqua potentia cause materialis ergo anteq̄ mundus fieret erat aliqua materia. Forte dicis q̄ hoc argumentū concluderet nisi fides esset in oppositū que dicit q̄ in pricipio de⁹ creauit celum et terram. Sed contra. Illa auctoritas in sensu litterali exponitur de filio in diuinis sic scilicet q̄ in filio deus pater creauit celum et terram. Sanctus Tho. prima parte. q. xlvj. ar. iij. ergo non est necesse eam exponere de pricipio tpis.

¶ Secundo deus est potentie infinite et nō agit per partē sue potentie sed p totā ergo producit effectū infinitū in duratione. Itē creans et nō creans sunt contradictoria. Si ergo deus ante mundū fuit nō creans et postea fuit creans sequitur q̄ est mutat⁹ vt arguit moyses egipti⁹. Et recitat Albert⁹ magnus hic ca. xj. Quidā q̄runt an hec est vera deus fuit añ mundū q̄ de⁹ non est nisi in sua eternitate que nō precedit creaturas sed est simul cū eis. Itē ly fuit iportat preteritū sed in deo nil est preteritū

¶ Tertio. Creatio diuina ē eterna ergo et effect⁹ eius scilicet mundus. Añs patet q̄ est ipse deus et Consequētia probat q̄ mouēs et motū sunt simul Item vt recitat Albertus ma. iij. phi. Auerroys hoc pbat quia si aliquando hic non fuisset mund⁹ sequeretur q̄ aliquando fuisset vacuum vbi nunc ē mundus quia nullum ibi erat corpus.

¶ Quarto nichil de nouo incipit mouere nisi alit se habeat q̄ prius quia no esset maior ratio quare nunc moueret plus q̄ prius ex quo eodēmodo se habet si ergo deus in certo tempore incepit face=

e mundũ fec[...] nisi q deus aliter se habet ꝛ per cõſe[quens] [...]tus. Nec valet dicere q deus incerto tempore voluit facere mundũ ad oſtendendum q a[lijs] nõ exiſtentibus ipſe in ſeipſo habuit omnẽ ſufficientiam beatitudinis vt tangit. S. T. lec. 2. quoniã hoc poteſt oſtendi ſine nouitate mundi. qꝛ ſecũdum phm̃ ſtante mũdi et eternitate oſtenditur q ipẽ eſt prima et nobiliſſima cauſa a quo omnia dependent Item deus ſtante mundi eternitate potuit hoc hominibus reuelare ſicut reuelauit mundi creationẽ ergo non oportuit q propter hoc mundum de nouo creauit. Forte dicis q ideo oportuit motũ de nouo incipere. quia alias procederetur in infinitum in per ſe ordinatis ſcꝫ in reuolutionibus preteritis quarum quelibꝫ neceſſario fuit ante iſtaꝫ ergo per ſe preceſſit iſtam. Contra non eſt inconueniens in ſucceſſiuis procedere in infinitũ. Forte dicis q deus non voluit ab eterno producere mundũ et ideo non ꝓduxit. Mer oportet querere aliam cãm. Contra tunc hoc eſſet vanum quia vanũ eſt quod non habet determinatam cauſam. Sed in operibus dei nichil poteſt eſſe vanũ cum opera dei ſunt magis perfecta q̃ opera nature et in primo de aĩa reprobat platonẽ. t. c. 51. quia nõ aſſignabat cauſam quare deus voluit celum ſic moueri. Item phũs reprobat anaxagoram quia non aſſignabat cauſam quare intellectus in certo tempore incepit ſegregare res. Et per intellectum iſtum intelligebat primã intelligentiã vt dicit. Albertus ca. 2. Item ſi deus ſic diſtulit mũdi creationem ſequitur q in deo ſit dilatio et diſtenſio quod eſt contra Albertum. ca. 1.

¶ Quinto oẽ mouens aut eſt naturale aut voluntarium. Sed neutrũ incipit mouere niſi aliquo motu preexiſtente quod patet. Si em̃ artifex non operatur hodie ſꝫ cras. Oportet q per motum dies craſtina adueniat vel q artifex expectet tempus magis oportunũ vel q nũc ſit impeditꝰ ergo etiã ita erit de deo Item poſita cã ſufficiẽte ponitur effectus ſꝫ deꝰ ab eterno fuit cauſa ſufficiens mundi igitur.

¶ Sexto deꝰ eſt maxime liberalis ergo q̃ cito põt communicat alijs rebus ſuã bonitatẽ. Item de ratione boni eſt q ſit ꝯmunicatiuũ ſui. Sed deo ab eterno cõueniebat ratio boni ergo deus ab eterno dedit creaturis participare ſuaꝫ bonitatẽ. Forte dicis q cõtᵉauit ſuã bonitatẽ pro tẽpore pro quo voluit. Sꝫ tunc queritur quare potius voluit tempus eſſe cum certo principio q̃ ab eterno.

¶ Septimo illud quod eſt ſemper in principio et in fine ſui nunq̃ incipit nec deſinit. qꝛ vnaqueq res eſt poſt ſui principiũ ꝛ ante ſui finem. Sed tempus ſemper eſt in ſui principio ꝛ ĩ ſui fine. Nichil em̃ eſt temporis niſi inſtans quod eſt finis preteriti ꝛ principium futuri ergo tẽpꝰ nuq̃ incipit nec deſinit ſꝫ ſemꝑ ẽ ꝛ ꝑ cõſequens motꝰ ſemꝑ ꝛ mobile ſẽper ꝛ totꝰ mũdꝰ tẽpꝰ em̃ nõ ẽ ſine motu. nec motꝰ ſine mobili nec mobile ſine mũdo. Sꝫ diceres q primũ inſtãs tẽporis nõ ẽ finis preteriti nec vltimũ pricipiũ futuri. Sed cõtra nũc tẽporis ſẽper cõſideratᷓ vt fluẽs ꝛ in hoc differt a nũc eternitatis ſꝫ qḋ fluit ab alio ĩ aliud fluit ergo opꝫ oẽ nũc a priori in poſteriꝰ fluere ergo impoſſibile eſt eſſe aliquod primum vel vltimum nunc.

¶ Octauo motꝰ ſequitur mobile ꝛ tẽpus ſequitur motũ ſed primũ mobile cũ ſit circulare nõ hꝫ pricipiũ neq fine q̃ neq motꝰ neq tẽpꝰ hꝫ ꝑcipiũ ꝛ ſic ideq priꝰ. Forte dicis q ſꝫ ipſum corpꝰ circulare nõ habeat principium magnitudinis habet tamen principium durationis. Contra duratio motus ſequitur menſuram magnitudinis quia ſecundum philoſophum quanta eſt magnitudo tantus eſt et motus et tantuꝫ tempus. ſi ergo in magnitudine corporis circularis non eſt aliquod principium. Nec in magnitudine motus et temporis erit principium et per ꝯñs nec ĩ eorum duratione cum eorum duratio et precipue tẽporis ſit eorum magnitudo.

¶ Nono. deus eſt cauſa rerũ per ſciaꝫ ſuam. Scia autem relatiue dr̃ ad ſcibile cuꝫ igitur relatiua ſint ſimul natura et ſcia dei ſit eterna videtur q res ſint ab eterno producte. Item deus precedit mundum aut natura tantum aut duratione. Si natura tm̃ ſicut cã effectũ ſibi coeuũ videtur. q cuꝫ deus fuerit ab eterno q ꝛ creature fuerĩt ab eterno. Si aũt precedit mundũ duratione ergo eſt accipere aliquã durationem priore duratione mundi que ſe habet ad durationẽ mundi vt prius ad poſterius. Sꝫ duratio que habet prius et poſterius eſt tempus ergo ante mundũ fuit tẽpus ꝛ per ꝯñs motus et mobile igiᷓ.

¶ Decimo. Auguſtinꝰ dicit deũ ab eterno dñm nõ fuiſſe quod dicere nolo. Sꝫ q̃ñcũq fuit dñs habuit creaturã ſibi ſubiectã ergo non eſt dicendũ q creatura nõ fuit ab eterno. Item deus potuit mundum producere anteq̃ produxerit alias impotens fuiſſet ſciuit etiam ante producere. alias ignorans eſſet ergo etiam videtur q voluit alias mundus fuiſſet ergo videtur q nõ inceperit de nouo producere creaturas. Itẽ omne quod eſt infinitum eſt cõmunicabile creature. ſed eternitas eſt quoddã finitum. Alias nichil poſſet eſſe vltra eternitatẽ dicitur em̃. Exodi. 17. dñs regnabit in eternum et vltra ergo videtur q creatura fuerit capax eternitatis et ſic cõueniens fuit diuine bonitati creaturã ab eterno producere.

¶ Undecimo oẽ q incipit habet menſuram ſue durationis. ſed tempus non põt hr̃e aliquã menſuram ſue durationis. Non em̃ menſuratᷓ eternitate qꝛ ſic ſemꝑ fuiſſet. nec euo qꝛ ſic imꝑpetuũ duraret. nec tẽpore qꝛ nichil eſt mẽſura ſuiipſius ergo tpũs non incepit eſſe et ita nec mobile nec mũdus. Item ſi tẽpus incepit eſſe aut incepit eſſe in tẽpore vel in inſtãti ſed non in inſtanti qꝛ in inſtanti tempus nondum eſt nec in tẽpore qꝛ ſic nichil tẽporis añ tpis terminum eſſet. nichil em̃ rei eſt anteq̃ res eſſe incipiat ergo tempus non incepit eſſe. Item deus ab eterno fuit cauſa rerum alias oporteret dicere q prius fuit cauſa in potentia et poſtea in actu et ſic eſſet aliqḋ prius quod reduceret ipſum de potentia in actum quod eſt impoſſibile nichil autem eſt cauſa niſi cauſatum habeat ergo fuit ab eterno creatus.

¶ Duodecimo verũ et ens cõuertunᷓ ſꝫ multa ſunt vera ab eterno ſicut hominẽ nõ eẽ aſinum et mũdũ futurũ eẽ et ſimilia ergo multa ſunt entia ab eterno ꝛ nõ ſolũ deꝰ. Sed diceres oĩa iſta ſũt vera veritate prima. Sꝫ cõtra alia veritas ẽ huiꝰ ꝓpõnis mũdus eſt futurꝰ ꝛ huius hõ nõ ẽ aſinus qꝛ poſito ꝑ impoſſibile q vna ſit falſa adhuc reliq̃ erit vᷓa. Sꝫ vitas prĩa nõ eſt alia ꝛ alia ergo nõ ſũt vera veritate prĩa.

¶ Tertiodecimo ſcḋm phm̃ in predicamentis ex eo q res eſt vel non eſt oratio vera vel falſa eſt. Si igitur multe ꝓpõnes vere ſunt ab eterno videtur q res per eas ſignate ab eterno extiterint. Item deo idem eſt dicere q facere vnde in Pſal. dixit et facta ſunt. Sed dicere dei eſt eternum alias filiꝰ qui

est verbum patris non esset patri coeternus ergo et facere dei est eternum et ita mundus est factus ab eterno.

¶ Quartodecimo arguitur q ratiōe naturali potest demonstrari inceptio mundi quia phi nichil posuerūt nisi ratiōe coacti sed plato hoc posuit qr vt dicit phūs hic solus plato generat mundū. Itē alij articuli fidei possunt demōstrari vel ad sensum cognosci vt qd xps patitur vel q deus sit omnipotens. Item si tempus incepisset esse hoc maxime fuisset quando deus fecit celum et terram. Sed probo q non quia dies fit per motum solis vel firmamenti sed ista non fuerunt in prima die vt patet ex principio genesis.

¶ Ad primum dicendum secundum San Tho. i. pte. q. xlvi. et de po. q. iij. ar. xvij. ad x. et lib. ij. cō. gen. ca. xxxvij. q possibile fuit ens causatū esse antequā esset per potentiam agentis vel propter habitudinem terminorum in quibus nulla repugnātia inuenitur quod quidem possibile secundum nullā potentiam dicitur argumenta ergo non procedūt de eo quod fit sine motu vel mutatione. creatio autem sub nulla specie mutationis continetur.

¶ Ad secundum dicit Albertus in principio. viij. negando consequentiam quia per suam potentiaz infinitam finite agit et secundum voluntatem suā. Ad aliud negatur consequentia vt postea dicetur.

¶ Ad tertium dicit Sanct⁹ Thomas. q ex actione dei eterna non sequitur effectus eternus sʒ qualem deus voluit. sophiste dicūt q creatio dei actiua fuit ab eterno sed nō fuit ab eterno creatio dei actiua. Similiter dicunt q deus voluit ab eterno producere mundum si eternum determinet hoc verbum voluit et non producere vide San. Tho. de po. q. iij. ar. xvij. ad nonuz et in tertio. Ad aliud dicitur q ad vacuum requiritur locus vel spacium capax corporis et tale non ponimus ante mundū.

¶ Ad quartum et ad quintum. videtur contra aristote. q hoc sit falsum quia animal incipit mouere se sine aliquo motu preexistente animal enim habʒ famen vel sitim dato q non habeat visum per quē moueatur ad cibum vel potum. Item homo incipit velle absqʒ motu alicuius extrinseci. deus etiā nunc causat nouam partem motus in celo et tamē non mouetur ab aliquo extrinseco. Item philosophus dicit q omne motum in potentia pcedit tēpore suo motum in actu sed hoc etiam videtur falsum quoniam celum non procedit suum motum licet sit actus entis in potentia. Item ignis q̄ cito est mouetur sursum. sed nonne est possibile q celum fuerit ab eterno creatum et in certo tempore inceperit moueri videtur philosoph⁹ dicere q nō sed oppositum illius est verum si teneatur celu potuisse esse ab eterno.

¶ Sed notādū q quidā dicūt q qñ aīal īcipit moueri tūc mouet ab aliquo extriseco: vt qñ aranea facit telā tūc mouet a celo Et iʒ voluit dicere de hoīe qui est minor mundus propter duo vt ponit Albertus hic ca. ix. quia in eo est motor primus sicut intellectus et sunt in ipso motores moti sicut fantasia ꝛ appetit⁹ ꝛ virtutes q̄ sunt ī neruis ꝛ est in eo motū tm̄ scʒ corp⁹. Scḋo ex parte corpis fm q est quoddā mixtū ꝯtinēs elemēta ꝛ q̄tū ad complexionē tēperatā maxime accedit ad corp⁹ celeste Sed cōtra si opationes nr̄e depēderēt a celo nō essent absolute ī nr̄a potestate ꝛ p ꝯñs nō essent meritorie. Sed q̄rit tunc quare homo magis vult ī vno tp̄e q̄ alio. nō em̄ hoc pcesse fit a casu... de hijs is scḋo de anima. Sufficit nobis q in mou... vitario nō semp oportet q̄re e causā extrīsecam quare nūc moueat siue velit alias dic quare celū non est maius vel in alio situ. Itē si in cōtigentib⁹ oporteret semp dare causā procederetur in īfinitū qr cōtīgētia nō sequunt ex necessarijs ideo ari. iiij metha phi. dicit q idisciplinati ē ī oīb⁹ q̄rere causā. deus aūt nō mouet violēte ergo volūtarie ꝛ libere. sua aūt volūtas nō hʒ causaʒ lʒ nichil faciat sine rōne. vt declarat. S. T. li. j. ꝯtra gentiles ca. lxxxviij. et lxxxvij. Pro solutione argumēti vide. i. p. q. xlvi. ar. j. ad quītū de⁹ em̄ sēper eodēmodo se habuit nō autē celū ꝛ iō de⁹ nō est mutat⁹ cū sit agens vniuersale qḋ nō subijcit tp̄i ꝛ ideo nō oportʒ q sit aliqḋ tp̄s reale p qḋ nūc dicat creare mūdū ꝛ nō pri⁹ secus est de artifice sed an celum per creationem est mutatum dicendum q creatio non est mutatio.

¶ Ad sextū dʒ q bonū ꝛ cōmunicatiuū fm dispositionē sue volūtatis nec valet illud qḋ dictuz est in quarto argumēto quia p hoc q certo tēpore creauit mundū meli⁹ exprimit hoībus sufficiētia dei.

¶ Ad nonū dicitur q scia dei est causa creaturaꝝ. Et ideo potest esse sine eis. Nec habet relationem realem. Sed querit de scia angeloꝝ an habeat relationē realē ad scibilia vel ecōuerso videt q non qr nec est cāeorū nec causat ab eis. Ad aliud dicitur q ante mundū solū fuit tempus imaginariū ꝛ non reale vt dicit. S. T. de po. q. iij. ar. xxvij. ad xx.

¶ Ad decimū dʒ q deus ab eterno fuit dominus q̄tum ad pōtestatē gubernandi non aūt q̄tum ad actionē. Ad aliud dicitur cū aristo. in prio metha. q deus non est inuidus qr eternitas nō debet creature. Et ad aliud patet q nichil probat de facto:

¶ Ad vndecimum dictū est in quarto phisicorum.

¶ Ad duodecimū dʒ q ille veritates q̄ fuerunt ante mundū solū fuerunt in mente rōne differentes. Si dicatur ante mundū verū erat mundū fore ergo ante mundū suū cōtradictoriū erat falsū. Queritur ergo in quo erat ista falsitas non potest dici q in deo. Alias deus esset falsus. Veritas etiam ꝛ falsitas non possunt esse in eodeʒ. Potest dici q suum contradictorium tunc non erat secundum Albertum in principio secundi phi.

¶ Ad decimumtertium dicitur q dictum philosophi intelligitur de oratione que est ī nobis. Et ad aliud dicitur q ex parte dei dicere et facere sunt idem non autem ex parte effectus. Et per idem soluitur hoc argumentum. Scientia in actu et scituz in actu sunt idem secundū philosophū in tertio de aīa. Sed scia dei ī actu fuit ab eterno ergo ꝛ scitū

AD tertiū sic proceditur videtur q grauis et leuia in sita moueant se quia natura est principiū mouendi et quiescendi eius in quo est. Sed forma grauis ē natura ergo est principiū motus ꝛ p cōsequens est causa efficiens eius quia phūs dicit in scḋo phi. T. C. xxix. q causa efficiēs ē illa q̄ est principium mutationis. Forte dicis q forma est principium passiuum solū. Contra materia est natura ergo est principium mouendi primum per diffinitionem nature ergo forma non est primum principium motus passiuum. Sed contra est philo.

¶ Respondeo dicendum scḋz philo. Et. S. Tho. hic lec. v. ad cognoscendum primū motū q necesse est res tripliciter se habere ad motū vel quietē qr vel oia semper quiescunt vel semp mouent vel aliqua semp quiescunt et aliqua semp mouētur. sic scʒ

[Q]uoniam vnius succedit alteri vel ꝙ vnum et idem per mouetur vel omnia quandoqꝫ mouentur et qñqꝫ quiescũt vel aliqua semꝑ sunt imobilia ⁊ aliq̃ semꝑ mouentur ⁊ aliqua qñqꝫ mouentur ⁊ quãdoqꝫ quiescunt. Et hoc ꝗ̃ membrũ est verum vnde irratio nobile est omnia semper requiescere qꝛ manifestũ est ad sensum aliqua moueri. Modo querere rationem contra iudicium sensus est debilitas intellectus vt hic dicit philo. Nec est disputandũ cõtra dicentem oppositum. Itẽ dicere omnia semꝑ moueri est cõtra naturalem philosophũ quia ad sensum patet aliqua quiescere. Est enim natura pricipiũ quietis vt patet per suam diffinitionem. Per prius tamen est principium motus. Sed contra in diffinitione nature dicitur ꝙ natura est principium mouendi ⁊ quiescẽdi eius in quo est primum per se. ⁊c. ergo natura est prio pricipium quiescendi. Negatur consequentia. Si dicatur aliqua que nutriuntur continue augentur ⁊ alia que alterantur continue alterantur. Ad hoc respondet philosophus hic. Et nos in sequentibus.

¶ Notandum preterea ꝙ in ordine entium est dare aliquid omnino imobile ⁊ ad hoc ostendendum ponuntur tres diuisiones quia mobilium ⁊ mouentiũ quedam mouent vel mouentur per se. Alia vero per accidẽs vt patuit quarto phi. Item eorum que mouentur quedã mouentur naturaliter vt quando graue descendit alia vero per violentiam. Et si queratur an motus descensus animalis sit naturalis vel violentus dicendum ꝙ est naturalis secundum corpus vel ꝙ fit ab elemẽto quod dominatur in ipso animali. Similiter motꝰ quo homo flectit brachia ad anterius est sibi naturalis inq̃ntum huiusmodi. secus autem est de alijs animalibus.

¶ Notãduꝫ ꝑterea ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur vt dictum est in septimo. sed mouẽs dupliciter distinguitur a mobili/ primo secundum diffinitionem tantum sicut de anima ⁊ corꝑe quia ista duo non distinguntur loco ⁊ subiecto licet rationes corꝫ sint diuerse. Aliquando autem mouens ⁊ mobile distinguntur secundum diffinitionem ⁊ secundum esse vt quãdo homo mouet lapidem sursum. Ex hijs pꝫ ꝙ animata mouentur a motore distincto secundum diffinitionẽ tm̃ q̃n mouẽtur motu naturali. sed ea q̃ mouentur motu violento mouentur a motore distincto secundum esse ⁊ secundum diffinitionem.

¶ Conclusio grauia ⁊ leuia inanimata non mouentur a seipsis probatur quattuor rationibus phi. prima mouere se pertinet ad rationem vite vnde ĩ hoc cognoscimus si homo viuat quando scilicet mouet oculos vel aliud. sed inanimata non viuunt igitur. Item que mouẽt se faciunt se stare ⁊ quiescere. Itẽ que mouent se non mouentur ad vnam differentiaꝫ positionis tantum. sed non sic est de animatis. Itẽ in hijs que mouent se est diuersitas partium vt pꝫ in homine ⁊ in animali sed non sic est de inanimatis Ex hijs patet ꝙ corpus graue non mouetur a seipo per se primo ⁊ probatur adhuc aliter quia alias idẽ esset simul in actu ⁊ in potentia quia nihil mouet nisi secundũ ꝙ est in actu vt actu calidum calefacit illud autem quod calefit est calidum in potẽtia. si ergo idem esset motum ⁊ mouens per se primo sequeretur ꝙ esset actu tale ⁊ in potentia tale ⁊ sic esset ⁊ non esset tale.

¶ Sed notandũ ꝙ dupliciter aliquid est in potẽtia scilicet essentiali ⁊ accidentali siue prima ⁊ secunda illud quod est graue non tamen mouetur actu est in actu primo quia habet grauitatem non est tamẽ in actu secundo: quia non mouetur ⁊ ideo est in potentia secunda. Similiter materia quãdo nõ habet formam aeris est in potentia essentiali sed graue quod nõ mouetur est in potentia accidentali. si ergo queratur a quo mouentur grauia ⁊ leuia dicendum ꝙ a generante per se quia dans formam dat consequentia ad formam sed mouentur a remouente prohibẽs per accidens: quia remouens prohibens nichil influit in ipsum graue vel leue sicut nec paries a quo reuerberatur lapis contra ipsum proiectus. Et est sciendum ꝙ multi doctores vt Scotus ⁊ gregoriꝰ opinantur ꝙ grauia mouentur a seipsis. Sed hoc videtur esse contra philo. hic dicentem ꝙ mouentur a gñante. Et per hoc dicit inanimata differre ab aniatis. Item tunc aliquid moueretur a seipso primo. Nec phũs posset sufficienter probare ꝙ omne qꝺ mouetur ab alio mouetur. Itẽ quidã sic arguunt potẽtia actiua. v. meta. ⁊ ix. diffinitur per esse principiũ transmutandi aliud Nichil igitur transmutat seipsum. Item si idem moueret seipsum primo idem secundum idem simul esset sub oppositis dispositionibus cõsequẽs est impossibile. Consequẽtia ꝓbatur qꝛ semper mouens est in opposita dispositiõe ad motũ ⁊ econuerso. Nã mouens sibi assimilat motum et trahit eũ ad dispositionẽ similẽ sibi igitur motũ est sibi dissimile dũ mouetur ⁊ ideo primo de generatione dicitur ꝙ agens ⁊ passum sunt dissimilia in principio ⁊ similia in fine. Item si talia corpora mouerent se per se ⁊ primo eadem ratione ⁊ celum moueret se per se ⁊ primo. Non enim apparet ratio propter quã celum non possit ita moueri circularit̃ a seipso sicut illa mouent recte. Item sequitur ꝙ in eodem tp̃e ꝑ equale spacium moueretur graue maius ⁊ minꝰ verbi gratia magna mola ⁊ medietas eius quod est falsum vt patet ad sensum. Consequentia declaratur ꝑ regulã phi. vij. phi. Si tanta virtus mouet magnitudinem in aliquo tẽpore. Media virtus mouebit medietatem magnitudinis in equali tempore ratio est quia qualis est proportio totius virtutis ad totum motum talis est medietatis virtutis ad medietateꝫ moti. Si ergo tota virtus mole mouet totã molam in tanto tẽpore. Medietas virtutis mole mouebit medietatem mole in equali tempore vide si hec probant animata etiã non mouere se ideo.

¶ Cõtra hec arguitur vel ergo mouẽtur a celo vel ab alio. Non a celo quia sequeretur ꝙ quãto graue esset magis elongatum a celo tanto tardius descenderet. Consequens est falsum vt percipit sensus. Cõsequentia patet / quia quanto magis motũ distat a motore. ceteris paribus minus potest motor sup illud ⁊ per cõsequens tardius mouet. Secundo si ita esset sequeretur ꝙ non velocius descenderet graue maius q̃ꝫ graue minus eiusdem rationis ⁊ similium dispositionũ omniũ preter magnitudinẽ ⁊ paruitatẽ Consequens patet falsum ad sensum. Cõsequentia ꝓbatur/ qꝛ vbi mobilia se hñt mere passiue sicut hic supponitur ⁊ cetera sunt paria nunq̃ꝫ maius citius transmutatur ab eodẽ agente naturali q̃ꝫ minus. pꝫ tã in motibꝰ localibus violẽtis q̃ꝫ etiã in alteratiõibus. Nam stante vniformi dispositiõe passi nõ citiꝰ alteratur ab eodem agente maius q̃ꝫ minus.

¶ Secundo principaliter. Si mouerẽtur a celo vel ergo per expulsionem vel impulsionem quo ad grauia ⁊ leuia per attractioneꝫ. Sed si sic sequeretur ꝙ quandocunqꝫ graue descẽderet celũ expelleret ignẽ sibi proximũ ⁊ aerem cõsequentẽ ⁊ vniuersaliter cetera media vsqꝫ ad graue et mediantibus illis ipsuꝫ

graue vt patet ex diffinitiōib⁹ talium motuū s3 hoc est falsum. Tū quia secundum hec ad cuiuslibet grauis descensum ignis violenter moueretur. Tum quia si tunc simul aliquis ignis ascenderet perpendiculariter per eandem lineam per quam descenderet graue celum traheret se ignem sibi proximum et cetera corpora media vsq3 ad ignem ascendentē et per ꝯn̄s omnia illa media simul ascenderent secundū eandem lineā rectam. Et per hoc contrariis motibus mouerētur tum quia in tali expulsiōe ipsum celum aut pars ei⁹ sequeretur ignem proximum quem expelleret et tūc vel totum celum descenderet vel pars eius abscīderetur ab eo que ignem sequeretur aut ī tali expulsione nec celum nec pars eius sequitur ignem et tunc sequitur ꝙ vacuum remaneat iuxta celum vel dicatur ꝙ alia pars lateralis ignis rarefiet quousq3 impleat locum expulse quod nō videtur possibile naturaliter cum ille sit ignis habens summam raritatem sibi possibilem naturaliter aut absq3 rarefactione per motum localem sibi succedit et tūc eadem ratiōe .iij. veniet ad locū scōe et .iiij. ad locū .iij. et sic deinceps et per cōsequēs tota spera ignis mutabitur que omnia sunt absurda. Cōfirmatur nā verisibile est dicere si lapillum habeo in manu mea et dimisero illū cadere mox tota regio superior agitetur quod tamen sequeretur s̄m p̄dicta qm̄ vt videmus nunq̄ aliquid expellit aliud nisi illud fit sibi p̄ximū expellendo aliquid p̄ximū mediante quo expellat aliud et sic deinceps vsq3 ad vltimū hoc etiā videtur de intentione commentatoris vt ait scōo celi īpossibile ē vt aliqd moueatur ab aliquo in loco mediāte aliquo nō moto a primo mouente. Et ex hoc infert ꝙ pars aeris opposita soli nō potest moueri localiter motu recto per expulsionem ab ipso sole quia pars celi media inter aerem et solem sic non potest a sole moueri. Item horologium mouet se licet sit inanimatum.

¶ Tertio vel huiusmodi corpora si non mouētur a se mouentur actiue a locis ad que tendunt. S3 hoc non quia tūc velocius moueretur graue minus versus cētrum q̄3 maius ceteris paribus quod patet eē falsum consequentia probatur vt supra. Item quia talis mot⁹ esset attractionis vt patet sed in tali motu non potest moueri aliquid distans a mouente nisi moueantur omnia media vt notum est et sic seq̄tur ꝙ quando modicus ignis hic genitus ascēderet omnia corpora media vsq3 ad cōcauū celi ascenderēt et econuerso si graue ꝑpendiculariter descenderet omnia media simul descenderent quod est inconueniēs et ex hoc sequitur ꝙ pars ignis tangens celum igne ascendente deberet ascendere vel condensari et ꝑ cōsequens tota spera illa.

¶ Quarto ad idē omni attractione vera necesse est attrahens cum attracto moueri vt habetur septio phi. et per ꝯn̄s oporteret ꝙ celū ascenderet quod est falsum. Et si dicatur ꝙ quedam attractio est attrahente quiescente vt est attractio ferri a magnete dicendum ꝙ nunq̄3 attrahens quiescens mouet p̄prie et actiue sed potius metaphorice per modum finis: vt dicit commen. septimo phi. commēto .x.

¶ Quinto vel mouentur a medijs in quibus sunt et hoc non quia tūc idem actiuum naturale per se moueret ad plures differentias positionis et secundum contrarios motus quod repugnat actiuo naturali: quia est ex se determinatus ad vnū. Et ꝯn̄a probatur Nā per eandē partē medij ꝑ quā leue ascēdit ꝯtigit graue descendere et econtra et si sīt dū per vnā ascendit leue per aliam similem penitus et propinquam cōtingit graue descendere. Item si sic aut ea [...] de his in dū cōtinue moueret corpus motum a principio [...]tus vsq3 ad finem aut alia post aliā. Sicut multi dicunt accidere in motibus proiectorum. Primū non potest dici quoniam tūc sequeretur ꝙ cum graue generatum superius in aere puta grando vel nix descēderet aliqua pars aeris ab illa superiori regiōe vsq3 ad terram descenderet. quod non conuenienter dicitur. Nec secundum quia tūc quanto illud magis descenderet tāto tardius moueretur quod est falsum. consequētia patet: quia in tali motu secūdū mouēs minus mouet q̄3 primū et tertiū q̄3 s̄m et sic deinceps vt patet in proiectis. Itē aut mouet a medio tanq̄3 a motore primo nō moto ab alio aut tāq̄3 a motore secundario. Non secūdū / q2 tunc oporteret assignare qs eēt ille motor p̄or. Preterea nos hic de tali motore primo inquirimus. Nec primū qm̄ a quatunq3 parte medij ponatur graue superius genitu3 moueri siue ab ea que est supra ipsum siue ab ea que est sub ipso siue a laterali sequitur ꝙ illa ex se moueatur deorsum et per consequens ex se mouetur contra suam naturam quod repugnat. Et ex hoc sequitur ꝙ motus non est violentus vt puta ipsius aeris deorsum.

¶ Sexto arguitur ꝙ graue non mouetur immediate a generante qm̄ ignis aliq̄n gn̄at ex ꝑcussione silicis ad ferrū et tn̄ non mouetur ab eo sursum. Item illud quod produxit istū lapidem est corruptū a cētū annis ergo ab eo nō mouetur iste lapis deorsum. Tenet consequentia quia mouens est simul cum moto et nihil mouet effectiue nisi sit quis inter mouēs realiter et motum est relatio realis quia mouere dicit ens reale et sequitur est mouens ergo est.

¶ Septimo aqua alterat seipsam reducendo se ad frigiditatem effectiue per suam naturā ergo mouet se. Item aqua frigefacit digitum positum in ea quādo ipsa frigesit ergo potest seipsa3 alterare q2 frigefactibile est obiectū sue actionis ergo potest in omne frigefactibile si dicas sicut d̄ vino quod calefacit hominem tamen non calefacit se / quia agens debet esse approximatum passo modo idē non approximatur sibijpsi. Contra dato ꝙ ignis et aqua essent penetratiue adhuc ignis calefaceret eam ergo nō requiritur distinctio secūdum situm. Item sequeretur ꝙ lapis productus a solo deo non posset naturalr̄ moueri nisi ab ipso solo deo quia non potest moueri nisi a generante.

¶ Octauo forme est agere sed graue habet forma3 ergo mouet se. Postq̄3 generans est corruptum. Si dicas ꝙ mouetur ratione impresse virtutis. Contra illa virtus est accidens / sed accidens non mouet nisi virtute substantie ergo ibi est aliqua substantia mouens. Item eodem modo posset dici ꝙ animata non uent se / quia non possunt mouere se nisi per virtute3 quam acceperūt a generante. Item inanimata sunt corruptibilia. ergo sine extriseco possūt moueri motu corruptionis. Item grauitas nō tantum est qualitas passiua sed actiua patet / quia ipsa posita in lapide videmus ipsum moueri omni alio remoto / vnde si lapis fuisset ab eterno tunc non haberet gn̄ans et tamen moueretur ergo nunc non mouetur a generante sed a grauitate alias forme naturales non haberent proprias operationes.

¶ Nono Ex hac opinione seq̄tur ꝙ phisice nichil potest probari eē causa effectiua alterius quia videmus ꝙ posita grauitate remoto impedimento res mouetur. Et tamen secundum hanc opinionem non

[Gra]uitas sit causa effectiua. ergo eodem [modo] ꝙ ignis non calefacit effectiue digitū ꝙ motu[m] [...]em potentie secundum Sā. T. fluunt effe[ctiue] ab ipsa forma sed inatmatis sunt potentie. ergo aliquid pducunt in se effectiue. Item prio phisi. t.c. lxxxv. dicitur ꝙ grauitas et leuitas sunt forme ꝯtrarie et actiue. Et si dicat̄ scdo de gñatione dicit oppositū dicūt ꝙ diuersimode phūs loquitur de se tione. sed quicquid sit caliditas est actiua ergo calidum potest calefacere se sicut aliud quia calor īdifferenter agit in quodcunqꝫ passum capax caloris.

¶ Decimo causa in actu et effect⁹ in actu sunt simul sed generans nō est simul in actu semper cum eo qđ mouetur vnde quando per ignem corrumpitur bos et generatur cadauer mirū videtur ꝙ illud cadauer moueatur deorsum ab ipso igne. Item lapis effectiue aliquando frangit trabem et mouet illud qđ est sibi alligatum et vnum graue mouetur velocius alio ergo graue non tantum mouetur effectiue a generante / sed a se et sic tenet petrus de aluernia predicator et s.t. primo celi lec. xviij. dicit ꝙ licet graue in principio mouetur a generante non tamē postea / qr mouens per se proximum est simul.

¶ Undecimo arguitur auctoritate. s.t. de po. q. v. ar. v. ꝙ motus celi non est hoc modo naturalis celesti corpori sicut motus elementaris corporis est sibi naturalis qui habet in mobili principium materiale formale et actiuum. Motus aūt celi dr̄ naturalis a principio passiuo tm̄. Item habetur li. iiij. contra gen. in vltimo capitulo licet in secundo senten. dist. xiiij. ar. iij. et in isto. viij. aliter videatur dicere.

¶ Duodecio arguitur ꝙ aniata nō mouetur a seipsis quia anima mouetur ab appetibili vt patet i. iij. de anima et ar. precedente. Item tunc idem esset i actu et in potentia quia mouet secundum quod est i actu et eodem modo pbaretur ꝙ voluntas non mouet se ad suum actum et ꝙ anima non producit effectiue suas potentias qr alias aliquid moueretur a seipso.

¶ Ad primū dicēdum ꝙ hec disputatio videtur eē partim ad nomen vnde dicitur ꝙ graue inanimatū habet principium actiuum instrumentale sui mot⁹ sed nō principale et causa ē quia inanimatum nō potest formare formam suam que sit principium mot⁹ animata vero excogitāt per intellectum vel sensum aliquid ratōe cuius mouētur ad diuersa loca. Sed tunc queritur de animatis anima vegetatiua tantū que mouent se motu augmenti. Alij dicunt ꝙ inanimata non mouentur a seipsis quia licet motus eorū sita forma eorum tamen forma eorum nō per se subsistit / et ideo non dicitur proprie moueri. Sed cōtra forma equi non per se subsistit et nichilominus equ⁹ dicitur moueri a se. S. T. in opuscu. dicit grauitatē aliqñ dici principiū motus inſtrū scz est instrumentum principalis mouentis aliquando vero passiuū qr scz est effectus generantis et de ve. q. xxiij. ar. j. dicit ꝙ grauis mouētur seipsis sed non a seipsis. Quidam dicunt sub aliꝫ ꝟbis ꝙ graue habet principiū sub actiuū nō aūt actiuū scz pricipale. Ul' grauitas consideratur dupliciter. Uno modo vt refertur ad generās cui⁹ est participatio quedā et sic efficit motum. Alio mō scđm se. Et sic non efficit ipsum. Tūc dicitur ad argumētū ꝙ graue genitū a celo mouet̄ ab ipso secundum proportionem mouentis instrumētalis. Et per hoc patet ad aliud. Et si dicat̄ quare aliquando magis mouet mobile genitum ad vnā partem ꝙ̄ ad aliam. Et quomodo diuersa mobilia mouet ad diuersa loca. Dicendum ꝙ celum est mouens equiuocum et secundum diuersas virtutes q̄s imprimit diuersimode mouet.

¶ Ad secundū satis patet ex dictis ꝙ ibi non est talis expulsio sed impressio virtutis a generante.

¶ Ad tertium patet ꝙ non procedit ad intellectū.

¶ Et similiter ad quartum et supra reprobatus est ille modus de motu ferri ad magnetem. ¶ Similit' patet ad quintum.

¶ Et ad sextum difficultas est quando aliquid generatur per accidens an moueatur ab illo generante per accn̄s. Et dicendū est ꝙ sic vel recurrendū est ad generans per se. Et licet generans illđ forte non sit tamen sua virtus est. Ad aliud dicitur ꝙ in pricipio motus mouens et motū sunt simul vel hoc intelligitur quando aliquid mouetur de potētia essentiali idest quādo generatur. Sed de hoc in septimo dictum est.

¶ Ad septimum dicendum est de aqua sicut de graui. Ita ꝙ alterans quod est ipsum generans aquam sed alterans quo est forma eius. Et si dicatur ponamus ꝙ illud generans sit luna quomodo ergo ipsa potest frigefacere aquā in tanta distantia plusqꝫ alias res supponendo ꝙ aer medius sit calidus. Dicendū ꝙ hoc est propter alterans quo. Et si dicatur ꝙ alij propter hoc dicunt aquam seipsam frigefacere Dicendum ꝙ disputant de nomine. Et per hoc patz ad octauum.

¶ Ad nonum patet per idem. Et magis patebit in secundo de anima. Potentie enim non fiunt a forma per transmutationem sed simplicem emanationem.

¶ Ad decimum dicitur sicut de generatione hominis qui non proprie generatur a semine sed ab alio homine per semē et patre mortuo dicitur ꝙ generās est in actu secundum suam virtutem. Deīde dicitur ꝙ graue frangit trabem instrumentaliter. Generās autem principaliter Et ita etiam graue secum mouet leue alligatum. Si dicatur si generans sit causa ergo sortes occideret platonem supposito ꝙ cadauer productū per occisionē sortis post tres ānos cadat supra platonem. Forte ꝙ sortes non per se pduxit illud cadauer sed queritur a quo mouet̄ animal quando mouetur naturaliter deorsum videtur ꝙ a generāte vnde. S. T. dicit ꝙ motus cordis est a generante. Deinde dicitur ꝙ vnum graue mouetur velocius propter mouens instrumentale. Ad alia satis patet ex dictis.

¶ Ad duodecimū tamē dicitur ꝙ animal mouetur ab extrinseco tanqꝫ a mouente remoto quod est appetibile. Et ad alia dicetur postea. Nō eni īcōuenit ꝙ idem secundum diuersa sit in actu et in potētia vnde a quibusdā dicitur ꝙ voluntas ad primum volitum mouetur a solo deo et non a se. Facta autē sic in actu mouet se ad aliam volitionē. Sed hoc videtur difficile ad hoc enim ꝙ aliquid sit volitio vel actus voluntatis. Oportet voluntatem concurrere alias non esset actus eius. Itē aliquando pria volitio est mala vt si qs prio apphēdat diuitias tanqꝫ summū bonū et eas sic velit. Si dicatur si volūtas causet effectiue suū primū actū ergo idē est i actu et i potētia scđm idē / qr nihil mouet nisi secundū ꝙ est i actu mouetur aūt vt est in potētia et in isto fundatur rō phi. ad probandū vnū ens īmobile. Sed de hijs in secūdo de anima vbi inquiretur a quo mouetur volūtas si eni moueat se videtur ꝙ relationes opposite sunt in eodē scz mouēs et motū immo eiusdē ad seipsum esset relatio realis scz actio ꝙ autē primū sit inconueniens patet qr esse relatiui est ad aliud se habere.

o.ij.

Ad quartū sic ꝓceditur videtur ꝙ nō omne mouens seipsum sit diuisibile i partē per se mouentē ⁊ in partē per se motā; qꝛ celū mouet seipm ⁊ tñ nō diuidit in partē mouētē ⁊ in partē motē. ꝗ. Forte negas maiorē qꝛ mouēs se potest quiescere et se ⁊ mouert ad diuersas differentias positionis ꝑ phi. hic de animātis. Item secundū veritatē nō est animatum sed hoc est contra phi. dicentē hic ꝙ est dare primū motū ex se scꝫ celum. Item homo mouet seipsum ⁊ tamē nō sic diuiditur cum anima sit tota in toto ⁊ i qualibet parte igitur. Sed contra est philo.

Respondeo dicēdū ꝙ postꝙ philo determinauit ꝙ omē qđ mouetur ab alio moueꝛ cōsequēter determinat ꝙ deueniēdū est ad vnū ꝑmū mouēs imobile. Pro cuiꝰ declaratiōe hanc ponit diuisionē mouentiū quia quoddā est qđ virtute ꝓpria moueꝛ; ita ꝙ nō habet ꝟtutē mouēdi ab alio. Aliud est qđ mouetur nō ꝟtute ꝓpria sed inq̄ztū ab alio moueꝛ vt baculus mouet lapidē per hoc ꝙ a manu moueꝛ q̄ etiā mouetur ab hoīe sꝫ hō mouet nō qꝛ ab alio moueatur ⁊ ideo dicitur mouēs ꝓpter seipm ⁊ tale dꝫ dici mouens ꝑimū qđ qñqꝫ mouet ꝑ plura media vt homo potest mouere lapidē per manū ⁊ baculū. Secūdo qñqꝫ ꝑ vnicū mediū vt homo sola manu pōt mouere lapidē ⁊ hec mouētia media que nō hñt ꝟtutē mouendi nisi per hoc ꝙ ab alio mouētur sunt mouētia secunda ⁊ ideo dicūtur instrumenta ⁊ magis mouet primum mouens q̄ꝫ secundū qꝛ primum mouēs mouet secundū ⁊ nō econtra Et etiam secundū non potest mouere sine primo a quo habet virtutem mouendi sed primum potest mouere sine secundo.

Cōclusio prima in ordine mouentiū dabile ēvnū qđ non mouetur ab alio sed si moueꝛ hoc est a seipo ꝓbaꝛ sic qꝛ si nullū mouēs moueret nisi ꝑ hoc ꝙ ab alio mouetur sic esset ꝓcessus in infinitū in mouentibus ⁊ sic nō esset dare primū mouēs ⁊ ꝑ ꝯñs nec secūdū quia secundū non mouet nisi virtute primi igiꝛ.

Conclusio scđa necesse est esse vnū mouens quod nec mouetur a se nec ab alio ⁊ sic non omne mouens mouetur patet qꝛ si omne mouens moueꝛ sic ꝙ nullum mouens moueret nisi motum vel hoc cōueniret mouenti per se vel ꝑ accñs si ꝑ accidēs cum id qđ cōuenit alicui ꝑ accidens non de necessitate cōueniat sequitur ꝙ poterit non conuenire sed possibili posito in esse nō sequitur impossibile. Ponatur ꝗ aliqđ mouens quod non moueatur. ergo non omē mouēs moueꝛ. Vel si dicaꝛ ꝙ seqtur incōueniēs scꝫ ꝙ non mouebit. ꝗ nō erit motꝰ qđ est ipossibile. Scđo qñcūqꝫ aliq̄ duo sibi accidūt nullū est icōueniēs si vnū repiaꝛ sine alio, ⁊ alterū sine illo. dū tñ vtrūqꝫ vtriqꝫ accidat qđ dꝛ ꝓpter materiā ⁊ formā subām ⁊ accidēs. Si ꝗ mouere ⁊ moueri sibi iuicē accidant poterit dari mouēs sine mobili. si ꝟo dicaꝛ ꝙ oē mouēs ꝑ se moueaꝛ ex necessitate. sequūtur multa icōueniētia prio vel mouet ⁊ moueꝛ eadē spē motus vel ꝭm vnam mouebit ⁊ ꝭm aliam moueretur. Si dicaꝛ primum tunc descendendo vsqꝫ ad spēs spālissimas motus seqretur ꝙ docens geometriā addisceret geometriam: ⁊ sanans sanaretur ⁊ proiiciens proiiceretur que oīa sunt incōuenientia. Nā de rōne discētis est habere sciam quā docet ⁊ de ratione addiscētis est non habere illā. Itē nihil mouet nisi scđm ꝙ est i actu ⁊ nichil mouetur nisi scđm ꝙ est in potētia Sed impossibile est idē esse in actu ⁊ in potentia ꝗ ipossibile est idē mouere ⁊ moueri per se secundū eandem speciem motus. Si ꝟo dicatur ꝭm membrū scꝫ ꝙ ꝭm vnam speciē moueat ⁊ ꝭm aliam moueatur. cum nō sint infinite spēs motus sicut neqꝫ infinite spēs rerū ꝭm quas est motus seqtur ꝙ tandē deueniretur ad aliqđ mouens qđ nō moueretur scđm aliquā speciē motus ⁊ sic haberetur mouēs imobile ⁊ nō omē mouens ꝑ se de necessitate moueꝛ. Nec valet dicere ꝙ cū deficerēt oēs spēs motus fieret reditus ad primā vt si primum motū mouetur localiter distributis oibus speciebus motus ꝑ diuersos motores motor qui erit residuus mouebiꝛ iterū motu locali. Cōtra hoc replicat aristo. qꝛ sic idē est dicere ac si diceretur idē mouere ⁊ moueri ꝭm eandē speciē motꝰ: qꝛ vt prius dictū est primū mouēs magis mouet q̄ꝫ ꝭm et ita vltimū magis mouet ī virtute primi q̄ꝫ primi ⁊ tamen sic capiendo primum mouens moueretur secundū eandē speciē motus qua aliqđ eoꝝ moueꝛ. ergo moueret ⁊ moueꝛ ꝭm eādē speciē motus qđ est idē dicere ac si diceretur docens adisceret ⁊ sanās sanari ⁊ edificans edificari quod est ipossibile. ꝗ nō omne mouens per se mouetur nec semper mouet per hoc ꝙ ab alio mouetur ergo ipossibile est omne mouens mouere per hoc ꝙ mouetur eo ꝙ per accidens sibi cōuenit ⁊ sic aliqđ pōt mouere absqꝫ hoc ꝙ moueatur ⁊ per consequens mouens immobile.

Tercia cōclusio. t. c. xlij. Oē mouens seipm est diuisibile in partē per se mouentē ⁊ in partē ꝑ se motā pꝫ qꝛ si aliqđ seipm moueat. vel totū primo ⁊ ꝑ se mouet totū vl vtraqꝫ pars mouet aliā reciproce vl quelibet pars mouet seipsam vel vna pars mouet ⁊ nō mouetur ⁊ alia mouetur ⁊ non mouet nullū priorū triū pōt dici ergo relinqtur q̄rtū membrū. Nec opꝫ huic diuisioni addere hec duo membra scꝫ ꝙ totum moueat partem vel pars totū qꝛ improbatis. j. ⁊. iij. mēbris satis iprobantur hec duo. Pars eñ nō pōt mouere totū nec totū partē quin vna pars moueat seipsaꝫ iprobatur. ergo primū membrū. primo sic cū idē sit actus in numero mouentis ⁊ mobilis si totū primo ⁊ per se moueat totum illud scđm eūdē motū in numero moueret ⁊ moueretur puta idē secūdum eandē sanitatem in numero sanaret ⁊ sanatur qđ est inconueniens quia mouens ⁊ motū quandā oppōnē important siue habent ideo si aliquid mouet et moueatur necessario opꝫ ꝙ illiꝰ sit alius motꝰ numero quo mouet et alius quo mouetur sicut est aliꝰ motꝰ numero quo baculus mouet lapidē ⁊ quo mouetur a manu. Scđo sic. Omē mobile moueꝛ secūdū ꝙ est in potentia cū ergo nihil reducat se de potentia ī actū opꝫ mouēs esse in actu quodāmodo ꝭm id ad qđ mouet mobile ⁊ ad quod mobile est in potentia. Sꝫ nihil idē inq̄ztū idē est in actu ⁊ in potentia ꝗ nullū totum potest per se mouere seipsum. Dꝛ aūt mouēs esse in actu quodāmō qꝛ aliter est in actu mouēs vniuocū in quo est forma secūdū eandē rationē que recipitur in mobili ⁊ aliter mouens equiuocū in quo nō est forma secūdū eandem rationem vt recipiꝛ in mobili sed secūdū quandā virtutem superiorē. Nec potest dici secundū membrū patet prio; qꝛ si vtraqꝫ ps animalis moueat reciproce vna pars non est magis mouens q̄ꝫ alia ⁊ tamē primū mouēs magis mouet ꝙ secūdū ⁊ ibi nō erit dare primū mouēs. ꝗ nec ꝭm/ et per ꝯñs mouens seipm non esset ꝓpinquius prio principio motus q̄ꝫ illud qđ mouetur ab alio. Et tñ prius dicebatur ꝙ mouens seipm est primū in ordie mouētiū. Scđo si mouētis seipꝫ ꝑs q̄ mouet ab alia moueatur. Moueri non pōt sibi ꝯuenire nisi per accidēs qꝛ si per se sibi conueniret tunc nō moueret nisi per hoc ꝙ moueretur. Sed quod mouet per hoc ꝙ

moue[...] virtute mouendi habet ab alio tñ ꝛ ita se [...] ꝙ idē p se moueret ꝛ moueretur eodez motu quod improbatū est. Si ꝗ pars mouens moueatur ab alia parte hoc sibi nō cōuenit nisi per accñs ꝗ ꝑt non inesse ꝛ sic mouētis seipm̄ esset para tñ mouens ꝛ pars mota tñ. Tertio si mouentis seipm̄ pars que mouet ab alia moueatur sic ꝙ nō moueat nisi inq̄ꝫtū mouetur cū moueri sibi conueniat p accñs seq̄tur ꝙ sic posset non moueri ꝛ per ꝯñs poterit nō mouere: et sic penitus tolleretur motus qd̄ est īpossibile. nec potest dici tertiū mēbrū. Primo/ qꝛ si aliquod totū moueat seipm̄ vel mouere sibi attribueretur rōe alicuius partis q̄ seipsam mouet ꝛ sic totū nō esset prīo mouēs seipm̄. Sed illa pars sola. Uel sibi cōueniret rōne totius ꝛ sic nulli parti cōueniret mouere se nisi p accñs quare cū in ipso toto sit aliqua pars que moueat ꝛ alia que moueatur cū illa que mouet non moueat se nisi per accidēs sequitur ꝙ est per se immobilis. Scd̄o si mouētis seipm̄ quelibet pars seipsaz moueat vel vna pars sequitur ꝙ ipm̄ totū nō erit ꝑmū mouēs seipm̄ totū ymo illa pars tñ ꝛ cū ī mobili se ipsum totū nō moueat totum vt dictū est oportebit in illa parte dare vnā partē que moueat ꝛ nō moueatur. vel erit ꝓcedere in infinitū ergo in oī mouēte se ipsum est pars mouens ꝛ imobilis ꝛ pars mota que non mouet ꝛ sic sequit̄ quartū mēbrū diuisiōis. Sz obiicitur cōtra hoc qd̄ dictū est in vltima ratiōe scꝫ ꝙ in mouente seipm̄ est dare tñ duas partes scꝫ per se mouentē ꝛ partē per se motā q̄ nō mouet. Nā aīal seipm̄ mouet ꝛ tamē in eo est aliqua pars mota que etiam mouet vt nerui ꝛ musculi quibus mediantibꝰ anima corpus mouet. Respōdet aristoteles ꝙ licet in aliquo mouente sint tres partes modo predicto tamen in primo mouente seipm̄ sunt tātum due quarum vna mouet tantum ꝛ alia mouetur tantum q̄ nihil mouet ꝙ sit pars totius mouētis licet possit mouere aliquod extrīsecum probat ari. si totum a.b.c. sit mouens seipsum ita ꝙ.a. moueat tantum et b. moueatur tantum et. c. moueat ꝛ moueatur tunc remoto ipso. c. adhuc. a. b. mouebit seipsum quare hoc totum a. b. c. non erit primum per se mouens seipsum/ sed hoc totum a. b. cuius vna pars mouet tantū et alia mouetur tantum quare. ꝛc.

¶ Et notandum ꝙ in celo cuius motor est indiuisibilis secundum naturam nec motor est extensus ad extensionem mobilis ꝛ per consequens nec diuisibilis facile est dare primum mouens non motum sed in animalibus imperfectis annulosis in quibꝰ pars mouens quodammodo est extensa continue ꝛ diuisibilis sicut ipsum mobile ibi vt videtur nō potest dari primum mouens seipsum. Nam pars separata a toto adhuc seipsam mouet igitur, dicitur ꝙ in talibus est tantū vnū primū mouens seipm̄ ꝫm actū sed sunt plura secundū potentiā Dicitur vltra ꝙ mouēs est continuum ꝛ extensum ꝛ inq̄ꝫtum continuum est diuisibile ī īfinitū nec per diuisionē aufferri ꝑt natura cōtinui tñ inq̄ꝫtū naturale repugnat et cū q̄libet virtus naturalis requirat determinatā quātitatem a qua si deficiat non plus habebit operationem ī materia. Et si queratur quomodo in mouente seipsum se habeant ptes predicte. Respondet philo. ꝙ ex ipsis non fit vnum continuitate quia mouens et motū nunq̄ꝫ sunt vniformis dispositionis sed fit vnum per contactum Et hoc dupliciter vel ambo sunt corpora et sic mutuo sed tangunt vel mouens est incorporeum quia motum semper est corpus ꝛ sic pars mouens tangit partem moti methaphorice idest secundum virtutem et non tactu ꝓprie dicto. Ex hoc quidam opinantur ꝙ animatum non est cōtinuū sed cōtra tūc ibi essent multa animalia. S. T. T. C. 44.

¶ Cōtra hec ar. Primo ostēdēdo ꝙ causa pria non semper plus influat q̄ꝫ causa secunda quia motꝰ celi est prima causa calefactionis vt supra dictū est ꝛ tñ calefactio aliq̄ñ plus est ab igne q̄ꝫ a motu celi. Itē effectus plus assimilatur cause ꝓxime q̄ꝫ prime ergo plus influit ꝓxima aña patet quia homo plꝰ assimilatur patri suo q̄ꝫ soli. Itē deus finite cōcurrit ꝯcursu generali ad quēlibet effectū ꝗ aliqua causa creata potest plus concurrere qꝛ causa finita potest excedi ab alia causa finita nisi enim aliquod agens creatum excederet cōcursum dei generalem sequeret̄ ꝙ ignis nō posset corrumpere aquam que in se habet concursum dei generalem per quem conseruabatur.

¶ Secūdo angelus mouetur per se ꝛ tamē nō diuiditur in partē per se mouentē ꝛ in partē per se motā igitur maior ꝓbata est supra. Forte dicis ꝙ angelꝰ non mouetur phisice. Cōtra tūc ex ꝓcessu phi. non ꝓbaretur quin deus possit moueri localit̄ comō quo angelus mouetur localiter. Dicit etiā. s. t. in. i. dist. xxxvij. q. iiij. ar. i. ad quartuz ꝙ angelus per se mouetur secundum locum.

¶ Tertio. Si mobile diuidatur ī partem per se mouentem ꝛ partem per se motam tūc queritur de ista parte per se mota vel est materia vel forma vel totū compositum non duo prima quia nihil per se mouetur nisi totum compositum vt patet sexto phisi. nec tertium: quia totum compositum non est pars. ergo nō est pars per se mota. Item dictum est ꝙ pars nō mouet totum vt dicit. S. T. tertio. t. ca. xlij. Forte dicis ꝙ pars per se mota est vna pars integralis et pars per se mouens est altera pars integralis. Contra in anguilla vna pars integralis non videtur moueri ab alia. Alias post diuisionem partes non mouerētur quod est falsum.

¶ Quarto nulla pars necessario mouet ꝗ non mouet per se tenet ꝯña quia oīe per se est necessarium. Item nichil agit nisi suppositum. i. metha. sed pars non est suppositum ergo non mouet per se.

¶ Quinto arguitur ꝙ calefaciēs calefit quia ferrū per se calefacit ꝛ tamen per se calefit ab igne. Item angelus mouet celum localiter ꝛ etiam mouet̄ localiter saltem per accidens ad motum celi. ergo nō est inconueniens ꝙ mouens moueatur secundum eundem motum secundum quem mouet.

¶ Sextū dictū est ꝙ mouens seipm̄ per se primo habet tantum duas partes: vt dicit. S. T. hic lect. ij. vnde animatum mouetur ꝛ mouet ratione duarum partiū quarum vna primo mouet. sed contra dictuz est. vj. phi. ꝙ ꝯtinuū est ī infinitū diuisibile ꝛ qd̄ non datur prima pars motꝰ ergo non dat̄ pars prīo mouens nec ꝑs prīo mouēs ymmo dictū est ī. vij. ꝙ nihil ē primo mouēs seipm̄ cuius oppositū dt phūs hic. T. C. 44 dicens ꝙ in primo mouente seipsum sunt tñ due partes. Item dictum est ꝙ remoto ipo. c. adhuc a. b. mouebit seipsum ꝛ ideo hoc totum a. b. c. nō est primum mouēs seipsum Sed cōtra eodemmodo ꝓbaretur ꝙ. a. b. nō est primum mouens seipsum quia si aliqua pars auferatur ab ipso b. adhuc residuum mouebit seipsum. Forte dicis ꝙ a. b. est minimuz naturale sic etiam posset dici de a. b. c.

¶ Ad primum dicendū ꝙ loquendo de causa prima simpliciter illa prius influit nec oportet effectum sibi magis assimilari vt dicit S. T. de veri. q. xxiiij. ar. primo ad q̄rtū. qꝛ alia est ꝓpinquor. Ex hijs habet̄

o. iij.

q quicquid est causa cause est causa causati. Ad aliud negatur consequentia.

¶ Ad secundum videatur in sexto phisi.

¶ Ad tertiũ. Propter hoc argumẽtũ quidã ponũt plures formas in eodẽ cõposito. S. T. j. pte q. lxxvj. ar. iiij. ad scdm dicit q aĩa secundũ vim motiuã est pars mouens ⁊ corpꝰ aĩatũ est pars mota. Quidam dicũt q pars ꝑ se mouens est pars q̃titatiua cõposita ex materia ⁊ forma qꝛ potẽtia motiua aĩnt est in ea subiectiue ⁊ nõ in aĩa. ĝ ipsa ꝑ se mouet. Sed cõtra. Materia nõ mouet ergo nec illud cõpositũ primo ⁊ ꝑ se mouet quia quod primo mouet secundum quodlibet sui mouet. Item illd compositum mouet rõne anime q est natura. ergo nõ primo mouet.

¶ Ad quartũ negatur cõña. qꝛ ꝑ se quarto modo nõ opꝫ sp eẽ. Ad aliud dr q cõpositũ ꝓprie mouet se ꝑ alterũ ⁊ ꝑ se vt ly ꝑ se distinguitur cõtra ꝑ accidens.

¶ Ad quintũ dicitur q aliqñ medicus sanat seipm sed hoc nõ est ꝑ se sed an inueniẽs scientiam doceat seipsum ⁊ sic magister sui dicit. s. t. q nõ qꝛ eiusdẽ ad se non est relatio realis de veri. q. xj. ar. ij.

¶ Ad. vj. dicit. s. t. ari. hic loquitur de motu applicando ad determinatas naturas ⁊ sic ĩ rebus datur minimum quod est primo motum. Et per hoc patet ad alia dicitur enĩꝫ aliquid moueri per se primo scilicet minimum naturale quia nõ potest dari minus quod separatum moueat se.

Ad quintũ sic ꝓceditur videt q motus localis nõ sit primꝰ oĩꝫ motuũ qꝛ ordo motuũ seqtur ordinẽ terminoꝝ cũ motꝰ capiat speciẽ a termino sed terminꝰ motus gñatiõis est prior termino motꝰ localis cũ subãsit prior accidente. igit. Sed ꝯ est phil. ĩ hoc viij. ĩ quo declaratur Cathena aurea seu ierarchia omnium causarum vsqꝫ ad primam simpliciter.

¶ Respondeo dicendũ q postq̃ phũs ostẽdit q necesse est esse vnũ primũ motorẽ perpetuũ. cõsequenter ostendit q vnus motus potest esse perpetuus et quis oĩm motuũ sit primꝰ. pro quo sit talis ꝯclusio.

¶ Cõclusio prĩa. Motus localis est primꝰ oĩm motuũ ꝓ cuius ꝓbatiõe supponit philo. q tm̃ sunt tres motus. s. ad qualitatẽ q dicit alteratio. Ad q̃titatem qui est augmẽtatio vel diminutio ⁊ ad vbi q dicitur loci mutatio. Tũc aꝛ. sic. alteratio ẽ prior augmentatione ⁊ motus localis est prior alteratiõe ergo motus localis est prior. Maior pꝫ qꝛ augmentatio fit adueniẽte nutrimẽto qd primo est dissimile ⁊ cõtrariũ alto ⁊ efficit simile. sed fieri simile non est nisi ꝑ alteratione. ergo augmẽtatio presupponit alterationem. Minorem ꝓbo dupl'r. Primo qꝛ in omni alteratione requiritur alterans quod facit. potẽtia tale actu tale sed hmõi alterans nõ semꝑ eodeꝫ modo se habet ſm ꝓpinquitatẽ ⁊ distantiã ad id qd alterat quia sic semꝑ vno ⁊ eodẽ modo alteraret qd ad sensum videtur falsum. Efficit ergo qñqꝫ ei ꝓpinquius ⁊ qñqꝫ longius ſm qd alteratur. Sed hoc nõ fit sine motu locali igit. Scdo alteratio fit ſm passibiles q̃litates inter qs ſm antiquos raritas ⁊ densitas sunt ꝑores. Nã alie ſm istas distinguntur. Sed raritas ⁊ densitas ſm istos sunt congregatio et disgregatio. Scdm aũt cõgregationes ⁊ disgregationes fiunt generationes ⁊ corruptiones substantiarũ. et in cõgregatiõe ⁊ disgregatiõe necesse est esse motum localem. ergo motꝰ localis ꝑcedit gñatione ⁊ corruptione que ſm eos priores sunt talibus alterationibus. Et circa hanc rationem. Aduertendum est q si attendatur ordo passibilium qualitatũ ex parte materie verum est tunc q rarum ⁊ densum priora sunt si vero attendatur ex parte agentis calidum ⁊ frigidum sunt priores. Aduertendũ etiã q gñatio ⁊ corruptio nõ sunt ſm aggregationẽ ⁊ disgregationem sed hac opinione tanq̃ ꝓbabili vtit phũs vsqꝫ quo eam reprobauerit in libro de generatione.

¶ Aduertendũ tertio q cõgregatio ⁊ disgregatio sunt motus locales vel saltẽ sunt ſm motũ localem si sint corpoꝝ existẽtiũ actu sed si capiãtur aggregatio ⁊ disgregatio ꝑ rarefactiõe ⁊ ꝯdẽsatiõe hoc mõ nõ sunt motus locales vt dictũ est in principio nisi forte sicut de augmento ⁊ decremento diceretur.

¶ Secũdo patet cõclusio ex parte modoꝝ prioris ⁊ posterioris dupliciter cũ aliqd dr prius altero prio mõ a q nõ cõuertit subsistẽdi cõña q scꝫ nõ existẽtẽ alia nõ sunt sed ipꝫ est sine aliis. scdo aliqd dr priꝰ ſm tps qd scꝫ remotius est a presenti nunc in ꝑterito vl' ꝓpinquius est in futuro tertio dr prius secundũ substantiã ⁊ sic actus prior est potentia ⁊ perfectum imperfecto ꝓbatur ergo conclusio. Et primo secundũ primum modum prioritatis quia necesse est motum esse vel ergo perpetuatur quia semper est vnus ⁊ idẽ motus continuus vel quia sunt infiniti motus consequenter se habẽtes iter quos nõ est mediũ sꝫ ꝑmũ est dignius qꝛ cõtinuũ est ꝑfectius q̃ cõsequẽter se hñs ⁊ natura facit de possibilibus qd dignius est ĝ magis accipiendũ est motũ ꝑpetuari ꝑ vnũ q̃ ꝑ plures ꝯsequẽter se hñtes sed solus motus localis põt esse ꝑpetuus vt patebit ergo est prior aliis priomõ. Itẽ nõ opꝫ illd qd localit mouet moueri alio motu sed nihil mouetur alio motu nisi ꝑexistẽte motu locali igit. scdo pꝫ de scdo mõ qꝛ ꝑpetuũ prius est nõ ꝑpetuo sed solus motus localis põt eẽ ꝑpetuꝰ ergo.

¶ Sed contra obijcitur vt aꝛ. añ oppositũ. Ad qd rndet phũs q licet in vno ⁊ eodẽ motꝰ localis sit posterior tpe simpliciter tñ est primus qꝛ impossibile ẽ generabilia ⁊ corruptibilia esse nisi supposito motu locali ⁊ si omnia essent huiusmodi cõtingeret motũ deficere ⁊ sic opꝫ aliquod mobile esse ingenerabile ⁊ incorruptibile in alterabile ⁊ in augmentabile. cum motus semper sit causa generatiõis omniũ generabilium ⁊ corruptibilium ⁊ talis non potest eẽ alius q̃ motus localis. tertio ꝓbatur q sit primus tertio mõ prioris nã priora via gñationis sunt posteriora via perfectionis quia generatio ꝓcedit de imperfecto ad perfectum sed motus localis in vno ⁊ eodeꝫ posterior ẽ vt dictũ est oportet enim aliquid primo fieri deinde alterari ⁊ augeri ⁊ vltimo moueri localiter igitur motus localis perfectior est omnibus.

¶ Itẽ ille motus ꝑfectior est qui solũ conuenit ꝑfectis sed sic est de motu locali nã videmus q plante q̃ sunt imꝑfectiores aĩalibꝰ ⁊ adhuc iter aĩalia illa q̃ sunt impfecta nõ mouent localit nisi ꝑ accñs aĩalia ꝟo ꝑfecta mouentur localiter igit. Itẽ ille motꝰ est ꝑfectior q nihil variat de substãtialibus sed hoc solũ cõuenit motui locali igit. Vltimo ꝓbat cõclusio ex ordine mouentiũ qꝛ mouẽs seipm ẽ primũ sꝫ mouẽti seipm maxĩe cõuenit mouere se motu locali. ĝ.

¶ Cõtra cõclusionẽ aꝛ sic ꝓbãdo q motus localis celi non est causa alioꝝ motuũ nam stante motu celi si graue esset sursum aut descenderet aut ꝑpetuo staret violenter neuterũ est dicendũ igr. ¶ Scdo corruptio nõ reqrit ꝟtutẽ positiuã sed defectu cõseruãtis igit potest esse corruptio sine motu locali ãtecedẽs patet dicẽte cõmẽtatore scdo de gñatione ignis cũ non mouebit per principiũ mouens mouebit ad corruptionem tãtũ ⁊ philo. nil fit nisi moueat corrũpi

tur autem [illegible]um nil mouet. ¶ Tertio dicit articulus parisi[illegible] ꝙ cessante motu celi ignis non posset comburere stupā error. Item tempore iosue stetit celū ⁊ fiebant transmutationes igitur. Si dicas firmamētum mouebatur tunc sequitur ꝙ non fuit armonia in aspectibus celoꝝ ⁊ sol fuisset in alto signo ideo dicis celos quiescere. Contra tūc nō fuisset tp̄s ⁊ per consequens nec dies nec illa dies fuisset lōgissima: de hoc vide burgensem super bibliā. ¶ Quinto fm augustinū stante celo rota figuli mouetur possibiliter ⁊ per consequens esset motus ⁊ tempus igitur. ¶ Sexto dāpnati post diē iudicii patiētur ab igne inferni sic ꝙ alterabūtur nec est necesse recurrere ad miraculum. ergo cessante motu celi potest esse alteratio maior patet qꝛ cremabunt ab igne ⁊. S. T. li. iiij. contra gē. c. lxxxix. ⁊ c. xc. dicit ꝙ affligētur pena sensibili a contrarietate ignis. Forte dicis ꝙ nō affligentur nisi ex hoc ꝙ apprehendēt ignē tanꝙ sibi nociuū vel instrumentū diuine iusticie hoc fm est contra. s. t. de veri. q. xxvi. ar. j. quia instrumētū non agit actionē que ꝓpriā naturā excedit nisi exercēdo aliquā ꝯnaturalē ⁊ hoc etiā reprobat in. iiij. d. 44. in vltimo articulo ⁊ est scḋa opinio. Itē sacramēta agūt in aīa fm eū ꝗ ⁊ ignis realiter. Itē vel fm rei veritatē est eis nociu⁹ vel nō. Si ꝑmu habet intētū scilicet ꝙ realiter calefacit eos. Si secundū seqtur ꝙ nō est nisi quedā illusio ⁊ deceptio. Hoc etiam est cōtra gregoriū vt allegat. s. t. dicētē ꝙ dāpnatus incendiu nō solū vidēdo sed experiēdo patitur. Si dicatur ꝙ de facto calefiunt sed hoc est p miraculum deo scȝ specialiter agēte hoc videt absurdū ꝙ deus cū illis pessimis spālit cōcurrat. Forte dicis ꝙ istō argumētū nō ꝓbat quin phisice loquēdo ois motus dependeat a motu locali. Sed nobis sufficit ꝓbare ꝙ scḋm rei veritatē nō dependet. Quidā hic dicunt ꝙ ignis apphendit ꝑe vt nociu⁹ qꝛ coacta detentio eius ledit eos ca. s. iiij. di. 44. sed queritur quid in eis causat. Itē queritur de hac coactiōe an sit act⁹ volūtatis qdā dicit ꝙ est nolle q̄ nolunt ibi esse sed cōtra demones nō imobilit adherēt mediis. Nego qñ illud est mediū necessariū fini cui īmobilit adherent. Cōtra nō esse in illo loco non est mediū p se necessarium ad finem quem demon vult ergo nō necessario vult ibi nō esse sed hic est dubium. An ira que est passio ꝓpie dicta possit esse in hoīe dānato qꝛ videt ꝙ sit mot⁹ ⁊ i corpe vide. s. t. de ṽi. q. xxvi. ar. j. ¶ Septimo beati poterunt currere ⁊ ābulare ⁊ corda eoꝝ cōtinue mouebunt qꝛ aial nō p̄t viuere sine motu cordis. Itē tūc vn⁹ brūs posset ꝓiicere glebā terre sursum. ergo motus terre non depēdet a motu celi. Forte dicis ꝙ motus q̄ dependent a voluntate possunt esse sine motu celi non autem alii. Cōtra motus localis est calefactiuus ergo i btō ꝑambulationem potest causari calefactio ⁊ in dāpnato fatigatio. Itē in vno quoqȝ gñe est vnū qḋ est primū ⁊ causa alioꝝ ꝗ motus localis volūtarius depēdet a motu celi. Itē seqret ꝙ dāpnatus posset ascendere per aerē: qꝛ mouendo se sursum nō p̄t cadere deorsum nisi velit qꝛ licet habeat corpus graue tñ motus suus naturalis dependet a motu celi. Itē Si mot⁹ voluntari⁹ est p aerē ꝗ aer p̄t diuidi. ⁊ per ꝯñs corrumpi. Sed corruptio vnius est generatio alterius.

¶ Octauo ar. dato ꝙ prim⁹ motus cessaret tūc oīa mixta corrūperent vel subito vel successiue. Et videt dicere. s. t. ꝙ nō subito in. ij. di. ij. q. ij. iij. opus. x. xxiiij. opus. xj opus. liij. viij. xj. ix. sed corruptio vnius est gñatio alterius. ergo postꝗ motus celi cessauit aliquid potest corrumpi ⁊ aliud generari. Item celi inferiores secundum astrologos mouentur motu proprio contra motum firmamenti. ergo ille motus non dependet a primo motu qui est in firmamento celi. Item quarto phi motus ⁊ tempus sunt causa per accidens corruptiōis. ergo cessante motu adhuc res posset corrumpi.

¶ Nono cessante motu celi sol causabit lumē i istis inferiorib⁹. ergo agens naturale poterit agere. Forte dicis ꝙ illuminatio fit in instanti. ⁊ ideo non requirit tempus nec motum celi sicut cetera producibilia ideo quidam infert ꝙ beati post iudicium non odorabunt gariofila flores rosarum nec lilia conuallium quis hec non erunt vide. S. T. de po. q. v. x. viij. ⁊ in quarto sententiarum. Contra sic etiā aliqua frigefactio fit in instanti secundū phi. hic ⁊. S. T. lec. quinta. ergo talis alteratio poterit esse cessante motu celi. Item celum agit in ista inferiora per lumen ita ꝙ est causa generationis mixtorum per lumē secundū sanctū T. j. parte. q. lxj. ar. ij. ⁊ in tertio d. xiij. ar. iij. et ad septi. ergo ista inferiora poterunt alterari ⁊ generari cessante motu celi.

¶ Decimo si hec inferiora dependerent a motu celi hoc esset quia motus celi est primus vt dicit. S. T. li. iij. contra gen. ca. lxxxj. sed hoc nō quod patet qꝛ albedo est primus colorum ⁊ tamen alij non dependent effectiue ab eo. Item falsum est ꝙ mot⁹ celi sit primus perfectione quia motus est eiusdem essentie cum termino ad quem. Sȝ terminus generatiōis est forma substantialis que est perfectior ꝗ ipsum vbi. Item motus celi est respectus ergo non est causa entium absolutorum que generantur hic.

¶ Undecimo motus celi non est aliud ꝗ ipsum vbi quia omnis motus localis est essentialiter suus terminus sed firmamento quiescente ad se vbi ipsi⁹ manet quia firmamentum est in celo empireo. Item generatio est in instanti ⁊ tamen motus celi non est in instanti. ergo motus celi nō concurrit ad generationem. Item San. Tho. prima parte dicit ꝙ celū empireum habet aliquam influentiam in istis inferioribus vnde dicit. q. lxvj. ar. iij. ad tertium ꝙ influit virtutem continendi ⁊ creandi et tamen non mouetur. igitur. Item respectus non est principium actionis sicut neqȝ terminus vt patet quinto phi. sed motus est respectus. Si enim motus localis esset quid absolutum puta locus sequeretur ꝙ esset in locante. Item si esset quid absolutum maxime esset qualitas vel quantitas ⁊ quodcunqȝ detur sequitur quod est alteratio vel augmentatio. Item magnes attrahit ferrum licet nō moueatur. ergo etiam celum potest agere sine motu. Item omnis mutatio instantanea est terminus alicuius motus. vt dicit Comment. in sexto. Sed cessante motu celi est mutatio instantanea scilicet visio. Item motus localis nō est necessarius nisi vt agens applicetur suo passo. ergo postꝗ agens est applicatum dato ꝙ motus celi cesset adhuc potest agere vel actionem continuare. vt dicit durandus qui inter species motus non ponit ordinem causalitatis nec sunt eiusdem generis ⁊ ideo dicit ꝙ non oportet dare primum hoc modo mot⁹ enim localis solus est de predicamento vbi ⁊ nihil ponit in subiecto. in. ij. dist. xv.

¶ Duodecimo. Motus localis est per se causa calefactiōis. ꝗ nō est p se cā frigefactiōis. qꝛ idē non est per se causa oppositoꝝ. Unde mot⁹ localis impedit frigefactionē ꝗ cessante motu adhuc posset esse fri

gefactio. ¶ Item motus celi nō pōt cōcurrere msi finite ad pductionē alicuius rei. Sed actio finita per aliud agens naturale potest suppleri ergo pōt fieri p aliud agēs naturale q ignis calefaciat. Forte cōcedis cū aduersarijs. Sed cōtra tunc sequitur q non pōt assignari bona ratio naturalis quare paruuli q sunt in limbo non moriuntur ex quo tu concedis q motus corruptionis potest esse sine motu celi quis posset cadere ab altissimo loco cessante motu celi p propriam voluntatem ergo posset se occidere ymo i digeret nutrimento nisi semper recurras ad miraculum. Itez potest dubitari an motus celi sit propria mensura oīm alioꝝ qz videtur q tempus sit mēsura eoꝝ si dicas tps sequtur motū. Contra nō est idē motus celi apud oēs tñ est idem tps. Item prius et posterius in motu presupponit prius in tēpore. ergo tps pcedit motū. Aña patet: qz vnus motus dicit prior alio qz fuit in priore tpe nec est curandū an prius sit de ratione tpis quia videt q nō. cū relatio nō est de essentia absoluti forte dicis q tps nō est ppria mēsura motus qz stat duos motus inequales esse in eodem tēpore. Item si tempus mensuraret cum etiam ipsum mensuretur aliquādo sequitur q in mensurie proceditur in infinitum vt quando mēsuramꝰ lineā.

¶ Ad primū dicitur q ibi nō est proprie violentia: non est natum descēdere nisi supposito motu celi vnde talis detentio licet esset contra naturam grauis vt est hec. nō tamen prout cōparatur ad causam vniuersalem. Deinde dicitur q licet non esset ibi violētans effectiue bene tamen defectiue.

¶ Ad secūdū dicitur q corruptio vnius est gñatio alteriꝰ nō requirit ꝟtutē positiuā. Sed queritur si deus crearet bouē postq̄ motus celi cessauit. An ille bos aliquando moreretur. Et si sic seqtur q sine motu celi aliquid corrumpitur z generatur quia corruptio eius esset generatio alterius. Si nō ergo bos ē p se īcorruptibil' qz si secluso extrīseco scz motu celi nō corrumperetur. Videt q nunq̄ corrumperetur naturaliter sed cōtra nō posset respirare nec habere motum cordis quia hec dependent a motu celi.

¶ Ad terciū dicit q articulus loquitur cōtra negātes diuinā potentiā. Ad aliud dicitur q motꝰ solis non est primus motus de quo loquimur.

¶ Ad quintū dico q motus voluntarius pōt esse sine celo vt dicit .s.t. de po. q. v. ¶ Ad sextum dicitur q aīe cruciārur per motū detentionis. ¶ Et ad. vij. dr q motus cordis dependet ab aīa rationali z nō a celo vt dt. s.t. d po. q. v. ar. x. ad. viij. q̄dā pcedūt alia ¶ Ad. viij dr q celo cessante. mixta resoluūtur i elemēta sine alteratione ppuia vel si ibi sit alteratio hoc erit per motum celi cuius virtus p aliqd paruū tps remanet. De luie dt. s.t. in. ij. di. ij. q. ij. ar. iij. ad. ij. q non agit nisi supposito motu vnde rab moyses dicit q motus celi est sicut cor in aialt z pht. in principio octaui dicit q est sicut vita oībꝰ existentibꝰ. s.t. ibid Notādū q aliqñ est difficile pbare aliqd eē cām alteriꝰ qz sol z homo generant hoiem tñ hoc pteruus negaret qz de nocte sol est in alio orizōte tñ hoc generatur hic. Quidam tamen thomistaꝝ opinantur q etiam cessante motu celi potest esse vera alteratio ratione luminis. Et si dicatur cōtra eos q .s.t. videtur dicere oppositum in quarto sententiarū. Respōdent q secundū .s.t. tunc nullus esset motus introductiuus forme substantialis sed bene qualitatū. Sed contra forma nō potest remanere in materia si secludantur dispositiōes eius. Si ergo posset esse alteratio tunc sequitur q res poterunt corrumpi z generari. Item contra .s.t. scdo celi lec. iiij. vbi reprobat alexādrum z adheret simplicio. Inter hoc tus localis est primus. ergo alios secundum philosophum. Forte dicis q non oportet q prius semper sit causa posterioris quia in ordine substantiarū intellectualium natura angelica procedit animam rationalem. z homo est prior ceteris animalibꝰ. Et tamen non oportet q alia animalia causentur ab eo. z ideo. S. T. predictā propositionem negat quo. tertio. ar. vj. in solutione argumenti. Sed manifeste ibidem dicit q est verum in motu locali. Alia instātia habetur de veri. q. vj. ar. ij. ad. xiij. quia coloratū est prius homine tamen non est causa eius.

¶ Ad decimū ergo dicit vno modo q albedo quo ad suum formale quod est lux est constitutiua oīm colorum Deinde dicitur q motus localis est perfectissimus in esse motus licet habeat imperfectiorē terminum. Si dicatur ideo generatio hominis est pfectior generatiōe equi: quia habet terminum perfectiorem. ergo ita erit in alijs motibus q scilicet ille est perfectior qui habet perfectiorem terminuz. Negatur consequentia comparando vnum genus motus ad aliud. Motus vero localis est perfectior: qz habet perfectiorem finem scilicet mundi cōtinuationem. Si dicatur posteriora generatione sunt perfectiora. ergo motus diminutionis est perfectior motu locali. quia contingit animal prius localiter moueri z augeri q̄s diminuatur. Dicendum q posteriꝰ generatione est perfectius quando se habet vt finis ad precedentia. Sed queritur si primus motus cessaret. An propterea alij celi quiescerent. Et si non an ista inferiora quiescerent videtur q non quia alij celi mouentur ab agente voluntario. Item queritur an ignis sentiretur a forte cessante motu celi. ex quo non calefaceret eum. Dicendum q sic. Sed an centū equi possent trahere currum. Forte dicis q cessante motu nulla erunt mixta supposito tamen q miraculose deus ea conseruaret. videtur dicendum q non. Nec est mirum q res sic dependeant a motu quoniā in principio metheororum. dicitur q per motū plūbum liquesit et videmus in lapidibus per motū generari ignem. Sed dices agens debet esse simul cuz passo. Sed motus celi nō est simul cum istis inferioribus. Nec aliquam virtutem producit in aere medio. ergo non agit effectiue i hijs que sunt supra terram. Forte dicis q in aere motus producit lumen/ hoc est falsum/ quia lumen non producitur per motum. Dicendum q per motum celum aliquid producit in aere medio.

¶ Ad vndecimuz dicitur q licet motus sit respectꝰ tamē celum vt est sub motu habet aliquam actionē quam alias non haberet. sicut approximatio est respectus z tamen requiritur ad rationē agentis. De celo empireo videtur ex secundo sen. q nihil influit Sed intelligendum est q non influit motū vel transmutationem. Et ad alia dicitur q motꝰ localis primus nō est solum necessarius propter applicationē agentis sed propter alios motus.

¶ Ad. xij. dicitur q primus motus est causa frigefactionis inq̄tum est motus sed tenendo q ab eterno fuerunt generationes vtrum aliquis motus localis precesserit quamlibet generationem.

¶ Circa hec queruntur. v. Primo An motus circularis sit ppetuꝰ. Scdo. An solus deꝰ sit imutabilis Tertio. An res habeat vltimum instans sui esse. Quarto. An oē qd reflectit in puncto reflexionis quiescat. Quinto. An proiecta moueātur a medio.

AD primum sic proceditur videtur ꝙ motus circularis non possit esse continuus et perpetuus. Quia motus condiuidit mobili sed nullum mobile potest esse infinitum igitur. Item arguitur ꝙ non solꝰ circularis sit perpetuus quia generationes et corruptiones sunt perpetue vt patet in secundo de generatione igitur. In oppositum est philosophus.

¶ Rn̄deo dicendū pro declaratione q̄stionis supponendum est ꝙ omnis motus est ex opposito in oppositū siue cōtrarie siue cōtradictorie vt termini generationis ꝛ corruptionis sūt esse ꝛ non esse alterationis vero qualitates ꝛ ꝯtrarie augmēti ꝛ decremēti magnitudo pfecta ꝛ ipfecta. Supponit etiam ꝙ motus capit spēm a termino ad quē contrarietatē.

¶ Cōclusio prima. Nullus motꝰ preter motū localem vnꝰ ꝛ idē exn̄s pōt esse semp cōtinuus ꝛ idē intelligit de mutationibꝰ. pbat quia cōtraria simul eidem inesse nō pn̄t ergo nec motꝰ cōtrarij vt cum aliquis mouet ad albū motu dealbatiōis illō nō mouet ad nigrū motu denigrationis qō aūt priꝰ existit aliqō tps ꝛ nō mouet motu quo natū ē moueri illud qescit qete opposita illi motui ergo tuꝫ aliquis mouetur motu dealbationis. quiescit quiete opposita motui denigrationis ergo motꝰ denigrationis non pōt semp esse et cū motꝰ contrarij sint eiusdem nature si vnus nō possit semp esse nec alius quare sequit ꝙ nullus motus q̄ est de contrario in cōtrariū et idem existens potest semper esse cōtinuus ꝛ perpetuus. ꝛ idē de mutationibus. Necvalet dicere cōtra rationē ꝙ mutationes non sūt cōtrarie quia sūt opposite secūdū ꝯtradictionē. Et in hoc ratio fundatur ꝙ impossibile est nō solū cōtraria ymmo etiā quecūqꝫ opposita simul eidē inesse nō pn̄t vn̄ sicut īpossibile ē idē simul esse albū et non albū ita ꝛ albuꝫ ꝛ nigrū ꝛ impossibile est idem simul albari et denigrari sicut generari ꝛ nō generari. Sed obijcitur qꝛ quies non opponitur mutationi ergo non potest esse cum aliquid non mutatur aliqua mutatione ꝙ qescit quiete opposita illi mutationi. Dicitur ꝙ nichil differt ad propositum sed sufficit ꝙ simul secundum tempus non mutetur mutationibꝰ oppositis. Sed ꝙ inter duas mutationes oppositas necessario sit tēpus medium siue in illo tempore dicatur mutabile quiescere siue non mutari. Et ideo dicitur in quito phisicorum ꝙ mutationi opponitur mutatio et non quies. Item obijcitur ꝙ motus nō cōtrariet motui qꝛ opponitur quieti modo vnum vni tm̄ est oppositū. Dicitur ꝙ non est inconueniens aliquid duobꝰ opponi vni directe. et alteri indirecte. vnde motus directe cōtrariat motui ꝛ indirecte qeti. Secūdo patet cōclusio sic quia ōis opposicio sumitur inter prefixos terminos ꝛ determinatos ergo omnē mutationē que est inter opposita cōtingit simpliciter terminari ergo nulla talis potest esse continua ꝛ ppetua.

¶ Conclusio secunda motus vel mutationes q̄ sūt inter opposita cōtinuari non possunt p successionem sic ꝙ dum aliquis mouet ad vnū terminū statim et sine tempore intermedio possit moueri aut mutari ī terminum oppositū. pbatur quia sicut est in generatione et corruptione ita et in alijs motibus nam qō est phi. ꝯsimiliter se habet in omnibus. sed irrationabile est dicere ꝙ generationis immediate succedat corruptio. puta cū aliquid generatū ē statī corrūpitur qꝛ tunc frustra gn̄atum esset ergo etiam est ita in ceteris motibus. Secūdo idē est motus et motus vnus cōtinuus sed motus qui est de albo in nigruꝫ et econtra non est vnus motus cū sint cōtrarij ꝛ specie differant ergo non sunt vnus motus cōtinuus quare oportet ꝙ intercidat quies media.

¶ Conclusio tertia. Motus circularis potest esse cōtinuus et perpetuus. Probatur. Illud est possibile quo posito in esse nullum sequitur impossibile sꝫ si ponatur motus circularis continuus et perpetuꝰ nullum sequitur impossibile ergo minor patet quia illō ipossibile ꝙ seqbat ponēdo motū rectū esse ꝯtinuū ꝛ ppetuū erat ꝙ motꝰ ꝯtrarij essent vnꝰ ꝛ ꝯtinuus motꝰ. Sꝫ ipossibile illō nō sequit ponēdo motū circularem continuum quod ostenditur. Primo qꝛ in motu circulari illud quod mouetur ab aliquo pūcto redire potest ad idem punctum. secundum eandem dispositionem partium mobilis ita ꝙ pars que in exitu a puncto erat prior erit prior etiam in reditu ad ipsum punctum et sic non erit contrarietas in dispositione partium mobilis quod non contingit ī motu recto ymo pars que erat prior in motu primo in reflexione fit posterior. Secundo sic cōtrarietas inter duos terminos solum attenditur inter lineam rectam per quam solum potest mensurari maxima distantia inter duo puncta secundum quam distantiam in loco attenditur contrarietas. Sed talis distantia per lineā circularē non mensuratur quia inter duo puncta describi possunt infinite linee curue. Sed vnica recte describi potest ergo illa maxima distantia solum mensurari habet per lineam rectam ergo motus qui sunt scdm lineam circularem non contrariantur. Tertio partes motus circularis nō sunt contrarie quia in motu circulari fit reditus ab eodē in idem non per idem medium sed per aliud ꝛ aliud fit exitus ab vno puncto ꝛ reditus in idem. Modo de ratione oppositorum est ꝙ circa idem considerētur ergo possibile est aliquid moueri circulariter sine oppositione motuum quare motus circularis potest esse continuus et perpetuus quod nō contingit in motu recto quia semp fit exitus ab eodem ꝛ reditus in idē per idē mediū ideo exitus ꝛ reditꝰ sūt motus oppositi ꝛ cōtingit hoc qꝛ in linea recta finis nō cōiungitur principio ꝛ similiter contingit ī semicirculo vel alia minori portione circuli. Ex ista conclusione sequitur ista. ꝙ nullos motus preter circularē potest esse perpetuus. Que sic patet quia in oī alio si fiat reditus fiet per idem medium vt in alteratione si ex calido fiat frigidum et econuerso fit transitus per tepidum et ita est in alijs.

¶ Conclusio quarta. Motus circularis est primus oīm motuū. Patet qꝛ motus localis est prior alijs motibus. Et omnis motus localis est rectus vel circularis vel mixtus ex hijs. Sed mixtus non potest esse primus et circularis est prior recto quod patet quia perfectū ꝛ icorruptibile natura perfectiōe ꝛ tēpore est prius imperfecto et corruptibili sed omnis motus rectꝰ est impfectus ꝛ corruptibilis motꝰ autem circularis est perfectus ergo minor patet quia nulla magnitudo recta est ifinita alias super ipsam non cōtingeret moueri quia ipossibile est fieri quod impossibile est factū esse et sic omnis magnitudo est finita ergo nullus motus rectus potest esse infinitꝰ et per ꝯn̄s cuilibet motui recto potest aliquid addi ergo ē impfectus ꝛ cū pertigit ad terminū cessat et sic est corruptus. Secūdo esse pricipiū in aliquo genere et esse mēsura omniū q̄ sunt illius generis conuertunt. sed motus circularis est mēsura omniū aliorū pꝫ qꝛ motus regularis ē prior irregulari sꝫ motus circularis ē regularis nō autē motus rectꝰ qꝛ

vel est naturalis vel violentus. si primū velocior est
in fine q̄ in principio. si secūdū opposito modo se ha-
bet ꝙ autem motus localis sit prior aliis ꝓbat hic
phi. ꝑ opinionē antiquorū phōr. Primo per empe-
doclem qui posuit litē et amicitiā esse pricipia mo-
tuū ꝑ congregationē et segregationem que sunt mo-
tus locales. Secundo ꝑ anaxagoram qui posuit in-
tellectum agentē esse primā causā motus. Tertio ꝑ
democritum qui posuit vacuū esse causam motus
modo vacuū est causa motus localis. Quarto per
opinionem antiquorum ponētium vnum principiū
materiale motus ꝑ cōdēsationem et rarefactionem
Quinto per opinionē platonis qui posuit animam
esse primam causam motus. Sexto per opinionem
vulgarium dicentiū nichil moueri proprie nisi mo-
ueatur localiter ergo motus localis est primus.

¶ Conclusio quinta ꝓbabile est alios motus a mo-
tu locali esse continuos probatur a gregorio suppo-
nendo duo primū ꝙ habitus per actus generetur ꝛ
augeatur ex scdo ethi. Secundū ꝙ quilibet act⁹ eli-
citus ab habitu durat ꝑ tempus et non solū per in-
stans tunc sic si habitus nō intenditur in tēpore cō-
tinuo actiuū naturale puta actus ꝑ tempus posset
esse in debita propinquitate presens passo disposito
nullo existente impedimento et non agere in illō qđ
est naturaliter impossibile. Forte dicis ꝙ ꝯña non ē
impossibile in agentibus que totum effectū sibi pos-
sibilem producunt in instanti sicut patet de corpore
luminoso. contra nam luminosū cōtinue agit in dya-
phanum conseruādo lumen quia tamen actus et si ꝓ-
ducat non tamen cōseruat habitum ideo oportet ꝙ
cōtinue agendo illum intendat. Item contra id qđ
dicitur actum in primo instanti sui eē causare de ha-
bitu tantum quod potest nā si petrus habens habi-
tum mansuetudinis infra vnā horam eliciat plures
actus mansuetudinis equales successiue ita ꝙ inter
singulos mediat tempus. in fine hore ille habitus es-
set intensior q̄ in primo eius instanti ergo si idē pe-
trus in primo instāti hore eliceret vnū tm̄ equalem
predictis et illum continuaret in eodem gradu per
horā in fine hore habit⁹ eius esset intēsior q̄ in prin-
cipio ergo non totum quod potest act⁹ causare cau-
sat in primo instanti. Probatur prima consequen-
tia quia cetera patent. Nūq̄ enim diuersa agentia
eiusdem speciei et equalis virtutis in agēdo sibi suc-
cedenti a circa idem passū maiorem intētionē faci-
unt in vno tempore q̄ vnum eorū toto illo tempore
continuatum hoc autem patet in agentibus conser-
uantibus effectus. Tantum enim illuminat cande-
la non mota q̄tum mille sibi succedentes equalis
luminis cum ea. Et in nō conseruantibus vtsi diuer-
sa calefactiua applicentur eidem successiue confir-
matur quia alioquin volens cito calefacere aquam
deberet sepe ignem remouere.

¶ Secundo probatur conclusio. Nam si actus re-
missiuus habitus remittit illū vel in tēpore vel in
instanti alicui⁹ tēporis. Si primū habeo in tantum
si vero in aliquo instanti tantū hoc erit in primo vel
in aliquo sequenti. Non primum quia post primum
instans non est debilior actus et remissior ergo tūc
remittit. Nec secundum quia actus in tali instanti
non est fortior q̄ in primo.

¶ Tertio ista impossibilicas cōtinue itēsiōis non ē
prio ex parte forme itēsibilis cū talis habeat grad⁹
intrinsecos in infinitū. Nec etiā subiecta cū in eodē
subiecto aliquis actus intendatur puta dolor i ma-
nu apposita igni et noticia intuitiua et visio conti-
nue appropinquante visibili eū necessarie cause pu-
ta actus posse continue intendi et intender[illegible]

¶ Quarto sit dyaphanū sūme dispositū ad lumen
in eo signet aliqua pars que sit a. Et moueatur lu-
minosum ad a. cōtinue ꝛ propinquet magis tūc illu-
minat magis vt patet ad sensum. Tunc sic in quoli-
bet instanti temporis mensurantis motum luminosi
a est lucidius quia luminoso vicinius ergo intensio
lucis est continua alioquin si interuenit quies non
in quolibet instanti a est lucidius.

¶ Quinto sit a calefactiuum naturale quod appro-
ximetur b. iam aliqualiter calido sed tamen intensi-
bili ab a. Aut ergo a aget in b. in qualibet parte tē-
poris sue presentie aut non. Non secundū. Ergo pri-
mum dices ꝙ toto tempore agit non quidem inten-
sionem sed intensionem vel dispositionem ad inten-
sionem ita ꝙ in aliquo instanti itēdit et immediate
post disponit et rursū subito intendit. Contra quia ex
hoc sequitur ꝙ a. aliquo tēpore cōtinue disponit b.
ergo in quolibet eius instanti b. est magis dispositū
non per dispositiones diuersarū rationū quia essent
infinite ergo vnius rationis ergo est aliqua itentio
continua scz illius dispositionis. Forte dicis ꝙ illa
dispositio est rarefactio que non est proprie motus
secundum qualitates sed secundū situm ꝛ locum vn-
de non est intensio. Contra primo. Nam rarefactio
conceditur esse alteratio ergo magis rarefieri est in-
tendi secundum raritatem. Item lapis calefactus
rarefieret. Item quia presente actu in quocunq̄ pas-
siuo passiuū dispositum patitur ergo in quocunq̄ ē
magis dispositū magis patitur. Ergo non solum in
dispositione sed in ipsa forma ad quam est intensio
est continua vt experimur manu ad ignē posita. Itē
s. t. v. phisicorum dicit ꝙ inter contraria est motus
cōtinu⁹: sed terminum alteratiōis cōtrariantur. Itē
tunc alteratio nō esset ꝓprie mot⁹ nec esset ad tria
predicamenta per se motus quia omnis motus ē cō-
tinuus. Item tunc semper daretur primum altera-
tum contra phisi. vj. phisi. Item mutatio instanta-
nea est terminus alicuius motus sed alteratio non
est terminus alter motus ergo non fit in instanti
antecedens patet in illuminatione. s. t. q. xj. arti. iiij.

¶ Contra hec arguitur ostēdēdo alios motus non
esse cōtinuos quia si virtus vel habitus acq̄reret cōti-
nue seq̄ret ꝙ ad virtutes et malicias esset ꝑ se mot⁹
qđ est contra phm̄. vij. phi. Item si intensio habit⁹
esset cōtinua sequeret ꝙ actus itendēs habitum eti-
am intēderet cōtinue cōsequentia patet quia a per-
fectiori habitu ꝑfectior actus elicitur ꝛ sic act⁹ cō-
tinue augebit habituū et habitus actū scz ꝯñs est fal-
sum. Tū quia esset circulatio in causando se mutuo et
sic aliquid esset causa sue cause et per ꝯñs causa sui-
met. Tum quia secūdū hoc non cessaret ista reciproca
augmētatio quousq̄ tam actus q̄ habitus erit sū-
me intēsus qđ est falsū. Tū quia scdm̄ hoc sequitur ꝙ
tam actus q̄ habitus intēsio semper velocitabitur
quia q̄to augmentatum est ꝑfectius tanto veloci⁹
auget sicut q̄to causa naturalis est virtuosior tan-
to velocius agit. Vterq̄ autem scz actus et habit⁹
semper est ꝑfectior q̄ fuerit ergo perfecti⁹ ꝛ veloci-
us augebit sed hoc cōsequens est falsum quia seque-
tur ꝙ vterq̄ sit in infinitum perfectius intensiue ꝓ-
bo quia vterq̄ habebit infinitas partes non commu-
nicantes id est non includentes quarum quelibet ꝑ-
fectior est parte priore quod patet diuidendo par-
tes habitus vel actus proportionaliter secundum
diuisionem temporis in quo sunt acquisite.

Tertio habitus augetur ī primo instāti in quo ē actus ergo non augetur continue in tēpore antecedens. pbatur qm̄ in primo instanti in quo actus est actus aptus est causare aliquē gradū habit⁹ ⁊ subiectū est aptū recipere ⁊ habitui nō repugnat pduci in instāti q̄d patet qm̄ quando fie trāsmutatio de habitu opposito in oppositū cum non sit dare vltimū instans ei⁹ qui corrūpitur est dare primū instās esse eius qui generaꝛ ⁊ in illo instāti producīꝛ aliqs gradus habitus in subiecto. ¶ Itē tunc non est aliqua dispositio cōtrarie habitui in subiecto. cū habitus sit in eo ergo in instāti in quo primo est actus elicitus ab habitu causatur aliquis nou⁹ grad⁹ habitus et per consequens tunc habitus augetur. Deinde probatur ꝯña qm̄ si augereꝛ in tēpore continuo sequereꝛ ꝙ esset in infinitū perfect⁹. Probatur hec consequentia quoniam in tempore illo acquirerētur infinite partes non se includentes quarum quelibet secundum se esset melior et maior q̄ pars acquisita in primo instanti in quo est actus et per consequens in fine temporis totalis habitus haberet infinitas partes equales illi prime acquisite in instanti primo et sic foret infinitus intensiue. Qd̄ autem quelibet pars esset melior probatur quia si non tunc detur aliqua que sit minus bona vel eque ⁊ si datur aliqua eque bona tunc pars eius erit minus bona q̄ illa acquisita in instanti et si sic sequitur ꝙ non expediret continuare actum bonum immo expediret non continuare actum per tempus illud in quo acquiritur pars minus bona ⁊ elicere nouum actum vnum vel plures successiue eque perfectiores illi per quem acquisita ē prima pars qm̄ per quēlibet aliū acqrereꝛ gradus eque vel magis perfectus ei qui acquitus ē per primū actū et sic perfectior habitus haberetur per duos act⁹ elicitos infra tēpus illud q̄ sit habitus in fine temporis in quo continue acquisita est pars illa minor data.

¶ Quarto arguitur ad idē q᷑ secundum hāc opinionem sequitur ꝙ dabilis est habitus infinit⁹ vel lumen infinitū vel calor īfinit⁹ quia ponatur ꝙ ignis continue agat per totam horam tunc in quolibet instanti sm̄ aduersariū est nouus calor pductus ergo in fine sunt ibi infiniti calores. Forte dicis ꝙ non sunt equales. ſꝫ calor posterius pductus est semper minor. Contra ex hoc habetur intentū q᷑ inter primū instans ⁊ postremū sunt infinita instātia ⁊ ī quolibet plus fuit productū q̄ in vltimo. Itē augeat fortes cōtinue suū actū meritoriū ⁊ in instanti terminatiuo istius tēporis sit mortu⁹ tūc vel fortes habebit gradū meriti duplū ad gradū quē habebit in medio istius tēporis vel non si primū. Contra si fortes vixisset in termino huius tēporis tūc habuisset gradū dupliū ergo nūc non habet si secūdū cōtra fortes vniformiter meretur p istam horam ergo meritū totius hore est duplū ad meritū medietatis. Itē si minus meretur in secunda medietate q̄ in prima vel hoc est diuisibiliter vel indiuisibiliter. si primuꝫ Contra si viueret in instanti terminatiuo nichil diuisibile acquireret denouo.

¶ Quinto arguitur auctoritate. S. T. viij. phi. lecti. v. vbi dicit ꝙ nō est possibile continue aliqd augeri vel minui et similiter dicendum est de qualibet alteratione. idem etiam sentit cōmētator alias si iuuenis cōtinue augeretur efficeretur gigas in triginta annis. Item oīs mutatio que est inter contradictoria fit in instanti quia ibi non est dare medium ſꝫ extrema calefactionis sunt contradictoria vel si sint contraria forte sunt contraria immediata. Unde calidum fit ex frigido nō aūt p se sed fit ex non calido vt p᷑ .j. phisico. quod tamen natum est esse calidum. Item qn̄ ex albo fit nigrū tunc nigredo secundum s. t. et phm̄ habet primum instans sui esse ergo fit in instanti et non per motum continuum. Ad idē ē. s. t. in .j. d. viij. q. iij. ad. iij. vide quod. xj. ar. iiij.

¶ Sexto arg. cōtra perpetuitatē motus circularis q᷑ vel erit perpetu⁹ de facto vel nō. Si primū hoc ē cōtra theologos qui hoc improbāt quia mot⁹ celorū est ppter aliquē finē vel ergo aliqn̄ pertinget ad illū et sic habito fine cessabit motus vel non ⁊ sic fieret frustra. Item motus celi est ad iplēdū numeruꝫ electorū vel ad productionē rerū sed anime rōnales non possunt in infinitū multiplicari ergo mot⁹ celi aliqn̄ cessabit. Sed cōtra in dāpnatis semp erit successio cogitationū ſꝫ talis successio mēsuraꝛ tp̄e nostro sicut actus aīe nostre propter corp⁹ vnitū. Sed mensuratū non potest esse sine mēsura q᷑ referꝛ ad rp̄m relatione reali. Itē si sol quiesceret ppetuo post iudiciū super vnā partē terre tunc illa cōbureretur vel esset itēperata. Item si sol et luna starent aliqn̄ hoc maxime esset in eodem loco in quo sūt creati ſꝫ hoc nō videtur quia non possunt redire ad illum situm infra spacium .xxxvj. milliū annorū. Itē motus est perfectior qete. Sed celū nō erit minus pfectum q̄ modo sit ergo nō quiescet. Et hoc probat phūs q᷑ suus motor nō fatigatur vel quia finis eius ē mouere celū forte dicis ꝙ hoc ē falsum sed finis est speculatio veritatis que est beatitudo eius.

¶ Ad primū dicendū ꝙ hec materia in sancto. t. videtur esse probleumatica. Unde multi tenuerunt solum motum localem esse cōtinuum quia in alijs formis datur minimum naturale ⁊ illud semper fit in instanti. Et hoc expresse dicit. s. t. de lumine q̄d causatur post motum. Nec est verum ꝙ quilibet actus augeat habitum vt patet de actu remisso secunduꝫ. s. t. Et cum queritur quare calefactiuum per aliquod paruum tempus non calefacit dicitur ꝙ per raritatem disponit. Oppositū tamē opinio q̄tum ad alterationē et augmentationem probaꝛ ex sancto tho. expresse quo. ix. ar. ix. Et in scd̄o sē. d. v. q. ij. ar. j. imo tertia parte. q. xxxiij. ar. j. dicit ꝙ augmentatio semper est successiua ergo nulla fit in instanti sed mēsuraꝛ tp̄e cōtinuo q᷑ termini augmētationis distāt. Itē si alteratio non esset cōtinuo ergo non fit ī tēpore sed in instanti ⁊ sic non erit nisi vna vera species motus scilicet motus localis. Forte dicis ꝙ licet alteratio non sit continua tamen est successiua ita ꝙ vna alteratio fit post aliam. Sed hoc nichil ē quia quero de illa vna alteratiōe vel illa fit in tempore vel in instanti. Si secundum habetur intentuꝫ vnde phūs. vj. phi. probat omnē motū esse in tempore. Nec valet dicere ꝙ illud quod calefit non continue calefit sed in vna parte temporis disponitur ex hoc ꝙ rarefit. Nec continue rarefit. Sed primo mouetur localiter: et in fine rarefit. Contra ponatur aqua in vase ferreo tunc illa potest calefieri. et tamē non rarefit quia alias oporter vas illud frangi vt aqua occuparet maiorem locum. Item ad sensum patet ꝙ pecunia calefacta non est magis rara fiat enim circulus in quo ponatur scutum. ante calefactionem tunc patet ad sensum ꝙ post calefactionem non occupat plus q̄ circulum. Item terra quando calefit non indiget dispositione que fiat per raritatem. Item quando lapis quiescit a motu suo locali tunc pōt alterari ergo motus localis non

est dispositio puia. Queritur ergo quare ignis nõ cõtinue per aliquod tẽpus calefacit aquã vel quod agens facit quare nõ ita bñ agit ĩ vno tpe sicut ĩ alio. Sed hic querit de gñatiõe an sit cõtinua. S. t. dicit ꝙ generatio ⁊ corruptio substãtialis fiũt in istãti vide tertia parte. q. lxxv. ar. vij. dicit ꝙ mutatio instantanea fit tripliciter vno mõ qr forma nõ recipit magis ⁊ minus. Et ppter hoc sanitas successiue acquirit. Scdo ex parte subiecti ⁊ sic aqua successiue calefit. Tertio ex parte agẽtis qd ẽ infinite ꝟtutis. Et sic deus põt transmutare vnã rem in aliã in instanti vel successiue sicut sibi placet. Si enim generatio fieret ɔtinue sequeretur ꝙ materia ĩ vna forma posset esse diuisa in quãlibet partẽ quia forma vnius speciei prius ĩtroduceret semper in vna parte materie ꝙ̃ in alia. Sed quando in diuersis materijs sunt diuerse forme specie tunc ille non sunt absolute vnum. Si ergo ĩ qualibet parte materie introduceretur forma successiue et continue tunc quelibet pars esset ab alia diuisa immo generatio etiam videretur esse motus proprie dictus quia esset mutatio cõtinua ve dicit Sanctus Thomas de poten. q. iij. ar. ix. ad. ix. Sed nonne vna generatio potest succedere alteri de hoc dictum est supra. Dicunt enim medici ꝙ in animali prius generatur cor ꝙ̃ alie partes loquendo forte de prioritate temporis et candela successiue cõburitur sed de qualitatibus difficile videtur qui in approximatione candele continue producatur nouũ lumen forte dicis ꝙ licet cãdela sit magis propinqua huic aeri qui continuatur aeri prius illuminato tamen non illuminat ipsum quia est dabile minimum lumẽ intensiue et extensiue. Sed hoc verũ est quando qualitas est per se masto tamen casu lumen illius aeris continuaretur alteri. Item si a principio candela fuisset posita ita propinque tũc causasset in illa parte aeris lumen ergo ee modo. Probatur anecedens quia licet detur minimum lumen intensiue tamen ꝑ approximationem candele lumen productũ de nouo in ista parte aeris non esset minus intensiue ꝙ̃ lumen prius productum in extremitate aeris illuminati ergo propter hoc nõ impeditur quin cãdela approximata continue extendat suũ lumen circa partem versus quẽ mouetur. Sz dices gradus ꝑ quos intenditur forma sunt indiuisibiles ⁊ in certo numero vnde quidã dicũt ꝙ calor non potest habere nisi octo vel decez gradus naturaliter ⁊ vnus gradus distat ab alio. Et ideo nõ peruenit ab vno ad aliũ pce continuum si oportet ꝙ mobile per aliquod tẽpus quiescat sub vno gradu anteꝙ̃ veniat ad aliũ. Sed contra sic etiã in intensione motus localis sunt gradus et tamen motus localis est continuus. Et similiter eius ĩtẽsio q̃n graue naturaliter descendit. Et si dicatur. Cõmẽtator contra alfarabiuz sepe dicit ꝙ solus motus localis est proprie continuus. Hic quidam dicũt dando auctoritatẽ ꝑ auctoritate qr in tertio phisic. dicit ex diffinitione motus apparet continuatio motus. Alij dicunt ꝙ sibiipsi contradicit vel dicendum ꝙ in alijs motibus non est continuitas perpetuitatis vnde non semper augetur qr calor naturalis debilitatur vel deficit nutrimentũ. Tamen aliqua augmentatio est per tempus continuum et alteratio aliqua in instanti vt patet de minimo naturali et per hoc differt alteratio a motu locali qui solus necessario est continuus. Sed querit de actibus et habitibus An actus voluntatis possit per aliquod tempus continue intendi. Videtur ꝙ sic quia alias destruetur libertas arbitrij. Si scilicet daretur aliquod tempus in quo homo non posset suum actũ intendere. Sed de habitu dicit ꝙ non intenditur per actũ quẽlibet vt dicit sanc. tho. xij. Unde remissus actus non auget habitũ. Nec disponit ad augmẽtũ habitus sed magis ad diminutionem ipsius. q. lij. ar. iij. sed contra. q. cxiiij. ar. vij. ad tertiũ ⁊ ad. viij. ad tertiũ dicit ꝙ homo quolibet actu meretur augmẽtũ grẽ. Et hoc videtur intelligi dispositiue ergo quilibet actus disponit ad augmentũ habitus Alias eliciẽs actũ remissũ non plus premiaret nec esset magis gratus deo ꝙ̃ si nihil elicuisset. Et hoc quidã cõcedũt ex. s. t. ĩ. s. d. j. ar. iij. ad. iij. Sed contra si caritas fortis esset minor suo actu tunc mereret augmentũ grẽ ergo ⁊ mõ minimus actus ex magna gratia elicitus est magis meritorius ꝙ̃ magnus actus elicitus ex parua gratia sm. s. t. in tertio. Sed dicẽdum ꝙ loquẽdo de habitibus acquisitis non quilibet actus auget habitum et hoc concedit Grego. ĩ primo. Si dicatur ergo sepe eliciens actus eiusdem intensiõis cum suo habitu in fine. xxx. annorũ non erit magis habilis ad bene agendum ꝙ̃ prius. Forte tenẽs hãc positionem concederet. Si dicatur ex quo actus voluntatis potest continue intendi ergo et habitus quod si concedas intendatur ergo vsꝙ̃ ad finem hore exclusiue habitus iustitie sic ꝙ in fine hore petrus habeat actum contrarium actui iustitie vel ergo habitus iustitie erit minor ꝙ̃ fuisset si nõ habuisset actũ contrarium vel non si primũ sit ergo minor per vnũ gradum. Contra petrus prius acquisiuit continue totum istum habitum et q̃libet partem illius gradus. Item tota virtus corrumpitur subito per vnũ actum viciosum ergo tota subito generatur antecedens patet quia si per aliquod tempus actus viciosus staret simul cum virtute ergo et per tempus infinitum posset stare cum eo absꝙ̃ hoc ꝙ corrumperet eam quod est falsum et pz consequentia quia que se compatiuntur aliquando semper compatiuntur se mutuo. Si quis velit respondere ad argumenta supra facta. Ad tria prima patet quid sit dicendũ ⁊ ad quartũ diceretur ꝙ intentio nõ fit ꝑ additionẽ qualitatis ad qualitatẽ vel ꝙ illa pducta cõmunicãt. Et ad quintũ diceret ꝙ regulariter ꝑ totã vitã nichil cõtinue augetur ⁊ ad illud de iuuene dz ꝙ eodem modo probaretur ꝙ locusta in. xxx. ãnis nõ posset ꝑ motum continuum transire precise vnam lanceam quia in qualibet parte temporis pertransiret determinatam partem. Ad aliud patet ex quinto phisi.

¶ Ad sextũ creditur ꝙ motus celi circularis aliquãdo cessabit. Et petrus de aliaco dicit ꝙ in fine seculi hoc aliquibus reuelabitur. S. T. de po. q. v. ar. vi. dicit ꝙ ab hoie sciri nõ põt q̃n cessabit sicut nec numerus electorũ. Quidã dicunt ꝙ tot saluabuntur precise quot ãgeli ceciderũt. Sed cõtra quilibz homo habet malũ angelũ ⁊ nulli hoĩes habent eũdẽ ergo plures sunt demones ꝙ̃ homines precise saluandi. Nec rationes theologorum sunt demonstratiue qr aristote. negaret aliquos esse sic electos. Sz de hoc S. T. vbi supra ar. v. Si queratur. An motus celi cessabit in tempore vel in instanti et naturaliter videtur ꝙ cessabit per voluntatem angeli et terminabitur in instanti. Nec celum per illam quietem priuabitur sua perfectione essentiali motus etiã in corporalibus non dicit perfectionẽ sed indigentiam vt dicit. s. t. ibidem ad. xix. et. xx. Actiones vero possunt esse sine mensura quam nunc habent sicut pannus sine vlna. Nec sol comburet partem terre super quam semper stabit quia cessante motu celi nul-

la est al ... ratio nec ratio philosophi aliqd valet qa motu... non cessat propter fatigationem mouen... propter voluntatem. Si dicatur ex quo celũ est capax ipsius motus perpetui quare angelus non mouebit si voluerit nec constat nobis de sua voluntate hoc determinare pertinet ad theologos.

AD secundũ sic procedit videt q̄ non solus deus sit immobilis ꝛ immutabilis qꝛ deus intelligit et vult. Sed intelligere ẽ act⁹ intellect⁹ ꝛ mot⁹ eiusdẽ ßm platonẽ ergo de⁹ ẽ mobilis. Sed cõtra est phũs.

¶ Respondeo dicendũ ßm. s. t. lec. xij. q̄ primus motor est penitus imobilis. Et hoc quidã probant qꝛ alias posset quandoqꝫ esse ꝛ quãdoqꝫ non esse. Et ꝑ cõsequẽs generaretur ꝛ corrũperet. Sed ßm. s. t. hec vltima cõsequẽtis nõ valet qꝛ pũctũ ꝛ alia accidentia pñt qñqꝫ esse ꝛ quãdoqꝫ nõ esse et tñ nõ ꝓprie generãtur qꝛ omne qđ mouetur quocũqꝫ motu ẽ partibile vt pꝫ ex. vj. phi. Arguit ergo aliter qꝛ si primus motor moueret oporteret q̄ moueret a se ßm q̄ animata dicunt mouere se. Et ꝑ consequẽs oporteret q̄ divideret in partẽ per se mouentẽ ꝛ in partẽ per se motã illa aũt pars per se mouẽs esset prior eo hoc aũt implicat qꝛ nichil põt esse prius primo motore. Forte dicis q̄ prim⁹ motor non mouet ꝑ se sed per accidẽs. Cõtra illud qđ mouet ꝑ accidens quãdoqꝫ qescit ꝛ qñqꝫ mouet. Prim⁹ aũt motor sẽp se hꝫ eodẽ mõ. Forte dicis q̄ hoc est petere principiũ. Dicẽdũ q̄ non qꝛ prim⁹ motor nõ est pars celi vt postea dicet. Et iõ non mouet ad motũ celi item mouens qđ mouet per accidẽs non mouet motu sempiterno Sed ßm phm̃ deus mouet motu sempiterno vñ ßm cũ necesse est esse vnũ motũ continuũ ꝛ perpetuũ ergo primus motor est perpetuus ꝛ est tm̃ vnus qꝛ ex eius vnitate melius saluat vnitas ꝛ cõtinuitas motus. Ex hijs pꝫ q̄ inter entia q̄dã sunt q̄ semꝑ mouẽtur. Alia vero nunq̃. Alia vero quãdoqꝫ mouentur ꝛ qñqꝫ quiescũt. Sed nũc videndũ est de alijs intelligentijs an ipse sint imutabiles. Et de hijs dictũ ẽ supra maxime de motu locali ßm veritatẽ. Sed ßm phm̃ videt q̄ nulli angeli moueant per se sed angelus mouẽs celũ semꝑ manet in eodẽ loco ipse autẽ ponit precise tot angelos quot sunt celi. Et notandũ ßm. s. t. j. parte. q. lxxix. ar. x. q̄ in libris de arabico trãslatis substantie separate quas nos angelos dicimus intelligentie vocãtur forte propter hoc q̄ huiusmodi substantie semper actu intelligunt.

¶ Preterea. Sciendum est q̄ loquẽdo de motu generationis angeli non possunt proprie generari nec corrumpi sed possũt creari vel annichilari per potẽtiam extrinsecam scilicet a deo et moueri de vna volitione in aliam. Tamen ßm. s. t. Luicũqꝫ fini vltimato adherẽt illi imobiliter adherent sicut nos immobiliter adheremus primus principijs et propť hoc non possunt moueri de bono in malu ßm. S. T. j. parte. q. lxiiij. ar. ij. Ex hijs patet cũ eodẽ. j. par. q. ix. ar. ij. q̄ omnis creatura est mutabilis. Sed an ßm phm̃ angeli possunt a deo annichilari sicut sũt ab eo creati dubium est.

¶ Contra hec arguitur primo ostendendo q̄ possibile sit q̄ aliqđ mouens quod mouetur per accidẽs mouetur ꝑpetuo quia orbes iferiores planetaꝝ mouẽtur ꝑ accidens ad motũ primi celi ꝛ tñ semꝑ mouent. Jtẽ celũ primũ semꝑ mouet ꝛ tñ nõ mouet ꝑ se qđ pꝫ quia mouet ab alio ergo non mouetur a se.

¶ Secundo deus potest moueri localiter ergo est mobilis antecedens patet quia si destruat istum locum et producat alium tunc deus est in aliquo loco in quo prius non erat ergo est motus localiter. Jtẽ dicit philo. q̄ deus et studiosus possunt praua agere ergo deus potest peccare et ꝑ ꝯñs mutari.

¶ Tertio secundum theologos in diuinis ponitur generatio sed generatio est species mutationis igitur. Jtem deus est homo secundum eosdem ergo est mobilis quia descendit de celis.

¶ Quarto deus potest incipere esse patet qꝛ xp̃s incepit esse et xp̃s ẽ de⁹ igitur maior patet quia quod non semper fuit aliquando incepit esse sed non semper fuit verum dicere xp̃s est igitur xp̃s aliquando incepit esse minor patet quia ante incarnationẽ hec erat falsa hoc est xp̃s ergo est ista xp̃s est hoc quia ibi est conuersio simplex.

¶ Quinto quod potest esse deus ꝛ nunc non est de⁹ potest incipere esse deus sed annichilans mundum nunc non est deus et potest esse deus ergo potest incipere esse deus. Ponatur ergo in esse et sequitur q̄ aliquid incipit esse deus. Jtem deus incipit esse ĩ hoc instanti ergo incipit esse antecedens patet quia deus nunc est in hoc instanti presenti et pri⁹ nõ erat in hoc instanti presenti igitur. Jtem deus est ĩ instãti sue eternitatis et non fuit ante instans sue eternitatis ergo incepit esse in instãti sue eternitatis ergo aliquando incepit esse iste consequentie videntur tenere per exponentes propositiones de incipit.

¶ Sexto ex hoc concludimus voluntatẽ petri mutari vel intellectũ quia nunc aliquid vult vel scit qđ prius non voluit nec sciuit sed deus nunc vult manũ meam esse clausam supposito q̄ sit clausa et prius non voluit quia prius non fuit clausa. Nec prius sciuit eam esse clausam quia falsum non scitur. Forte dicis q̄ omnia sunt deo presentia. Et ideo in conspectu suo semper manus est clausa. Sed contra sequeretur q̄ in conspectu suo simul esset clausa ꝛ aperta.

¶ Jtem tunc mũdus fuisset ab eterno quia ab eterno coexistebat eternitati dei. Semper enim essentia hominis fuit in predicamẽto. Et hõ fuit magis ens ab eterno q̃ chimera ergo ab eterno fuit deo ꝑsens.

¶ Septimo deus discurrit ergo mouetur. Antecedens patet quia cognoscit primo se deinde alia per suam essentiam. Jtem illud mouetur saltem per accidens quod est in aliquo quod mouetur. Sed de⁹ est in celo quod mouetur ergo mouetur saltem per accidens maior patet quia angelus dicitur moueri per accidens qꝛ est in corpore quod mouetur. Jtem non est transitus de contradictorio in contradictorium sine mutatione vt patet. v. phisi. Sed deus ante incarnationem non fuit homo et nunc est homo. Et aliquando non creauit mundum et postea creauit. Forte dicis q̄ ibi fuit mutatio non in deo sed in mundo creato. Contra secundum san. tho. creatio non est mutatio. Jtem quod nunc agit et non prius aliter se habet ergo.

¶ Octauo arguit. Adam quia secundũ theologos in primis motibus peccatum veniale fit mortale ꝑ continuationem absqꝫ alia mutatione et tunc illud quod prius imputabat ad penam temporalem postea ipse imputat ad penam eternam ergo ibi est successio et mutatio et non nisi in deo igitur. Jtem philosophus in principio. viij. dicit q̄ si deus de nouo faceret mundum tunc mutaretur ab aliquo. Sed secũdum philosophum deus nunc creat animam quam prius non creauit ergo ab aliquo mouetur. Jtem quicquid potest fortes illud potest deus sed fortes potest currere et moueri ergo deus potest currere ꝛ

moueri. Tenet consequentia in darii.

¶ Nono. Motis nobis mouetur omnia que in nobis sunt sed deus est in nobis ergo mouet quando nos mouemur. Item voluntas dei potest aliter se habere quam prius quia quando operatur aliter se habet quam prius ergo mouetur vel mutatur. Item aliqua relatio potest esse in deo de nouo vz relatio creatoris. Forte dicis quod illa est tantum relatio rationis. Contra deus realiter est creator et etiam cessante operatione itellectus Item celum habet relationem realem ad ista corruptibilia ergo et deus agentis enim ad passum est relatio realis. Forte dicis quod deus non est eiusdem ordinis cum creaturis. Contra generabile etiam et corruptile non sunt eiusdem generis phisici. Item vel illa inter que debet esse relatio realis debet esse eiusdem ordinis secundum suas substantias absolute vel vt sunt relatiua. Non primum quia substantia fortis que est pater non videtur habere ordinem ad platonem qui est filius Si secundum tunc non videtur inconueniens quod deus inquantum agens sit eiusdem ordinis cum passo inquantum patiens.

¶ Decimo arguitur quod nunquam agens sine sui mutatione potest producere nouum effectum. Ex hoc enim quod agens dat esse productum passum recipit esse et non econuerso igitur in agente oportet naturaliter precedere aliquam habitudinem nouam ad productum et non econuerso igitur et mutationem. Item quod deus nunc creet mundum et non prius hoc est quia voluntas eius determinatur ad nunc producendum. Sed quod de nouo determinatur videtur mutari. Item idem manens idem semper natum est facere idem. Sed deus non facit idem ergo non manet idem. Si dicas quod deus voluntarie agit et ideo potest agere quando vult. Contra quod agens voluntarium nunc agit et non prius hoc est quia expectat tempus oportunum quod non potest esse in deo.

¶ Undecimo arguitur quod intelligentie secundum phi. non sunt a deo effectiue et quod non possunt a deo annichilari quia quod est impossibile in se nulli potentie possibile est. Alioqui impossibile fieret possibile sed si substantie abstracte non sunt possibiles non esse in se sunt impossibiles non esse i se equipolent enim non possibile non et impossibile non ergo substantie abstracte per nullam potentiam erunt possibiles non esse et per consequens annichilari non poterunt quod repugnat fidei et veritati Et confirmatur quia commentator expresse dicit .i. celi et in commento .xxxiiii. quod concessum est ab omnibus quod per se non est omne impossibile in se esse impossibile si extrinsecum comparet. Preterea ad contentum sub aliquo clauditur secundum se et absolute sub aliqua differentiarum diuidentium illud sub quo continetur sicut homo continetur sub rationali et omnis species animalis sub rationali vel irrationali. Sed auicenna dicit .i. metha. quod ens diuiditur per necesse esse et possibile. Constat autem quod intelligentia non continetur sub necessario quia auicenna ponit tantum vnum necessarium ergo continetur sub possibili ergo angeli possunt esse et non esse ergo sunt corruptibiles per potentiam intrinsecam. Cuius oppositum dicit. S. T. et phi. immo angeli sunt quedam necessaria absolute et similiter celum. Ex hoc arguitur sic quod est necessarium absolute non potest non esse sed angelus est necessarium absolute ergo non potest non esse ergo non potest annichilari. Item necessarium absolute non dependet ex alio sed secundum phi. angelus est ens necessarium absolute ergo non est a deo.

¶ Duodecimo non dependet a deo quod triangulus habeat tres angulos etc. quia hoc est necessarium absolute ergo nec angelum esse secundum phi. quia est eque necessarium antecedens patet quia velit nolit hoc est verum. Item quod est necessarium absolute non corrumpitur per extrinsecum et alio circunscripto ... se habet vnde subsistat ergo angelus non dependet a deo.

¶ Tertiodecimo implicat contradictionem perpetuum non esse sed secundum veritatem angeli sunt perpetui ergo deus non potest eos annichilare. Item ad beatitudinem requiritur securitas sed angeli beati sunt securi de sua beatitudine ergo implicat quod annichiletur sicut multi dicunt quod deus potentia absoluta non potest non dare beatitudinem illi qui mortuus est in gratia quia per gratiam homo est formaliter acceptus deo ad vitam eternam.

¶ Quartodecimo vel secundum philo. intelligentie sunt libere vel non si primum ergo possunt cessare a motu celi quod hic reputat impossibile. Item cuicumque adherent immobiliter adhererent Forte dicis quod verum est post electionem non ante Contra volo quod post electionem cesset ab actu voluntatis tunc postea incipiat velle de nouo tunc quero an potest velle oppositum eius quod prius voluit vel non si secundum quero que res eum nunc impedit quia de actu precedenti nichil remansit in voluntate vt suppono. Item omnes intelligentie aliquando meruerunt modo autem alique sunt damnate ergo non immobiliter adherent maior patet quia in primo instanti non peccauerunt tunc autem quilibet tenetur ad deum conuerti. Forte dicis quod secundum aristotelem intelligentie non sunt libere libertate contradictionis vnde non possunt male agere sicut homo non potest non velle beatitudinem et graue naturaliter descendit. Contra intelligentia non est sua regula sed deus ergo potest deficere forte negas consequentiam quia intellectus non est principia demonstrationis prima tamen circa ea non potest errare. Sed contra bonum quodlibet est obiectum voluntatis ergo potest in bonum apparens tantum et sic peccare forte dicis sicut capo. quod intelligentia circa creaturas non potest deficere nec errare. Contra demon potest hominem occidere.

¶ Quintodecimo arguitur adhuc quod itelligentie non sunt secundum philosophum a deo producte effectiue quia nullum genitum est eternum sed intelligentie sunt eterne secundum eum. Item secundum ari. primo phisi. ex nichilo nichil fit. Sed intelligentie non possunt fieri ex aliquo ergo non sunt producte a deo. Minor patet eum non habeant materiam. Forte dicis quod maior est vera de hijs que fiunt per motum angeli autem non fiunt a deo per motum. Contra causa efficiens vel actiua secundum philosophum est principium motus et principium transmutandi ergo si deus non producat angelos per transmutationem sequitur quod non producit eos actiue.

¶ Sextodecimo vel secundum philosophum intelligentia est ens necessarium absolute vel non. Si primum. Contra solus deus est independens ergo ipse solus est ens necessarium absolute. Tenet consequentia quia omne quod dependet ab alio non est necessarium sed possibile quia potest intelligi sub esse et non esse. Et per consequens esse accidit sibi sicut porphirius dicit quod nigredo accidit coruo. Quod autem intelligentia secundum philosophum possit intelligi sub non esse probatur quia omne quod producitur prius habet non esse quam esse. Item necessarium absolute ex se ipso determinatur ad esse. Sed nulla intelligentia ex se ipsa determinatur ad esse. Sed habet esse ab alio scilicet a deo ergo intelligentia secundum philosophum non est necessarium absolute. Forte concedis

Con[illegible]equeretur secundum philosophum ꝙ mo[illegible] posset cessare quia si intelligentia mouens celum non est necessaria absolute sed est de numero possibilium ponatur ergo in esse ꝙ non sit et tūc habetur intentum.

¶ Ad primum dicendum secundum san. tho. i. viii. lec. xiii. Moueri secundum accidēs potest attribui alicui dupliciter scilicet secundum seipsum vel secū dum alterum motoribus igitur orbium planetarū attribui potest moueri per accidens. idest ratione alterius. Sed moueri per accidens secundum se ipsum solum reperitur in corruptibilibus ⁊ sic anima animalium mouetur per accidens sed dubium ē an in istis motis per accidens sit motus subiectiue videtur ꝙ non saltem in angelo mouente sed an angelus est in toto celo si sic ergo non mouetur per accidens vt dicit Sanctus Thomas in secundo distin. viii. ar. iiii. septimū dr ꝙ hoc ē verū de pͥmo motore.

¶ Ad secundum negatur antecedens. Sed ad motū requirit ꝙ sic mobile sit limitatum ꝙ non habeat ex sua natura ꝙ sit in quolibet loco supposita loci existentia. Ad philosophum dicendum ꝙ loquit secundum sententiam poetarum. Ponentium deos bellare vel loquitur sub conditione scilicet si vellet Stoici tamen crediderunt deū posse mutari nostris orationibus quod omnino falsum est licet dicatur aliquando mutare sententiam idest ordinem causarum secundarum vt dicit Sanctus Tho. i. parte. q. xix. ar. vii. ad. ii. Et. q. xxiii. ar. v. Si dicatur Mot⁹ dicit perfectionē ex quo ꝗes dicit imperfectionem ergo pōt deo cōuenire. Itē sciētia dei dependet ex aliquo futuro ergo potest mutari quia omne depēdēs causatur. Ans pꝫ qꝛ scire antixpm fore vel peccaturum dependet ex hac propositione antixps peccabit dicendum ꝙ motus dicit imperfectionem vt patet ex sua diffinitione. Et ad aliud patet. ii. phi.

¶ Ad tertiū dr ꝙ illa generatio non ē mutatio. Si queraꝶ quis est termin⁹ a quo vel ē esse vel non esse Dicendū ꝙ nullū habet vt dicit. s. t. i. i. d. v. q. iii. Et d. iiii. q. i. ar. i. ad primum. Ad aliud dicitur ꝙ deus potest moueri per communicationem ydiomatuꝫ. i. inꝗtum homo non inꝗtum deus.

¶ Ad quartum non sequitur hec non semper fuit vera christus est ergo christus aliquando incepit. Unde sophiste dicunt ꝙ christus fuit ab eterno sed non fuit ab eterno christus.

¶ Ad quintum negatur consequentia. Et de hoc satis patet in summulis.

¶ Ad sextū dicit. s. t. i. parte. q. xix. ꝙ aliud est mutare volūtatem et velle rerū mutationē ad hoc ergo ꝙ volūtas mutetur oportet ꝙ icipiat velle illud quod pri⁹ nō voluit pro illo tēpore modo illud quod de⁹ vult pro vno tpe ab eterno voluit pro eodem tempore sicut medicus sine mutatiōe sue volūtatis vult infirmū capere cibū in tali hora ⁊ nō in alia vnde sine mutatione post ea dabit eā et nō modo. Alii negant istā cōsequentiā quicquid de⁹ vult prius voluit sed fortem currere deus vult ergo fortem currere prius voluit. Sed est fallacia figure dictiōis. Et per hoc patet differentia inter voluntatē nostrā et voluntatem dei. de illa autem presentialitate dictū est supra

¶ Ad septimū negatur nec hoc sufficit ad discursū vt dicit. s. t. i. parte. q. xiiii. ar. septimo ad secundum vel dicitur ꝙ deus non cognoscit effectū per causaꝫ sed in causa. Ad aliud negant sophiste illam maiorē qꝛ dicūt ꝙ absqꝫ mutatione de⁹ se solo posset conseruare lumen quod nunc est in aere et tamen prius non se solo cōseruabat. Itē det fortes platoni equū suum in fine anni tunc in fine anni iste equus est platonis et prius non erat nec tn̄ est ibi mutatio tunc. Sed forte dicis ꝙ est ibi lapsus temporis sed hoc nichil facit quia dato ꝙ celum quiesceret idem posset contingere. Sed aliter dico ꝙ creatio est mutatio improprie dicta vide. s. t. de po. q. iii. ar. ii.

¶ Ad octauum patet per idem et in vltimo est fallacia figure dictionis.

¶ Ad nonū maior nō est semꝑ vera vt pꝫ de centro spere mote. Itē angelus supremi celi non moueꝶ ad motum celi nec anima mouetur ad motuꝫ vni⁹ partis tantū sm. S. T. in i. d. xxxvii. q. iiii. ar. ꝫ. ad ꝗrtū de relationibus satis supra dictum est et ibidem dicit ꝙ deus non mouetur per accidens quia non est diffinitiue in loco sicut angelus.

¶ Ad decimum negatur ꝙ prius sit mutatio in agēte ꝗ̃ in passo vnde si nunc crearetur sol tunc in eodē instanti producit lumen nec tamen sol mutaꝶ licet habeat nouum effectum. Deinde dicitur ꝙ bene est aliquis respectus rationis in agente prius ꝗ̃ res sit ꝑducta. Si ꝗratur an quando petrus aliter se hꝫ deus velit aliter ipsum se habere dicēdum ꝙ sic si ly aliter determinet obiectū. Ad alia dictū est supra.

¶ Ad vndecimū magna est altercatio de opinione phil. gregorius ⁊ aureolus tenent secundum philoso. ista eterna non esse a deo producta qa alias possent non esse quia potentia passiua est potentia contradictionis vt patet in secundo phisi. sed secunduꝫ aristo. non potest poni in esse ꝙ intelligentie non sint Item secundum auicennam et Sanctus Thomas omnis creatura prius natura est non ens ita ꝙ creatura ex se habet non esse si ergo angeli sunt creature sequitur ꝙ ex se habent non esse et per consequēs nō sunt ex se incorruptibiles quod tamen est falsum quia secundum Sanctum Thomam sunt immutabiles secundum esse. Alii oppinantur oppositā partem. Qꝫ enim aliquod eternum possit habere esse a deo effectiue. probatum est in principio. viii. motus enim est eternus ⁊ lumē solis secūdū philosophorū. Et tamen ista sunt ab efficiente ergo etiam intelligentie secundum ari. sunt necessarie tamen possunt esse ab alio effectiue. Deus deus enim est causa finalis earum ergo et efficiens quia finis est gratia cuius aliquid fit. Item si ignis fuisset ab eterno secundum platonicos splendor ignis fuisset ab eterno ergo deus potuit esse ab eterno secundum aristoteleꝫ producere intelligentiam et ita dicit auicen. Item philosophus dicit supra contra empedoclem ꝙ licet aliqua sint necessaria nichilominus habent causam. Ad idem adducuntur diuerse auctoritates et phi. et commen. Et tunc ad argumenta dicenduꝫ ꝙ aliquid dicitur ipossibile tripliciter. Primo ex defectu potentie Secundo propter impedimentum. Tertio quia contradictionem implicat. Necessariū absolute dicitur dupliciter. Primo quia est necessarium per per illud quod est in essentia sua et hoc modo intelligentia est quoddam necessarium absolute quia in se non habet vnde possit corrumpi sicut nec celum quod non est susceptiuum Sanctus Thomas libro secundo contra gen. capi. iii.

¶ Secundo dicitur necessariū logice ex terminis et sic hominem esse animal est necessariū. Tūc dico ꝙ angelum non esse est impossibile in se capiendo impossibile secundum naturam rei vel causas proximas Non autē scđo mō. Et si ꝗraꝶ an sequaꝶ deus potest angelum corrumpere ergo āgelus est corruptibilis

dicendum q non quia corruptibile dicitur aliquid per respectum ad causas proximas que sunt materia vel alteratio Sanctus Thomas prima parte.q.lxxv.vi.ad secundum. Si queratur ex quo intelligentia est in se indefectibilis quare indiget q a deo cōseruetur dicendum quia aliunde habet vnde deficere possit. Et sciendum q multi theologi moderni non volunt concedere angelum esse necessarium absolute quia potest non esse scilicet a deo et Sanctus Thomas de veri.q.xxiii.arti.i.ad secundum dicit q nulla creatura est necessaria secundum se considerata. Sed phisicus loquendo de necessitate rerum non respicit ad hanc causam. Sicut nec medicus iudicando de infirmo. Et ideo phisicus dicit intelligentiam esse ens necessarium absolute. Et per hoc patet ad argumenta. Potest enim angelus nō esse per potentiam extrinsecam tantum.

¶ Ad decimumsecundum dicetur postea.

¶ Ad decimumtertium dicitur q perpetuum potest non esse in sensu diuiso et ita dicatur de aliis. Si dicatur. ponatur ista in esse perpetuuz potest nō esse. Dicendum q sic ponitur hoc non est.

¶ Ad decimumquartum. potest dici secundum philosophum q angeli sunt liberi libertate complacentie necessitate tamen immutabilitatis volunt mouere celum sicut volūt esse beati. De illo tamen.s.q cuicunq adherent immobiliter adherent. Forte diceret q etiam post electionem possunt nolle illud qd prius voluerunt quia nunc potest nolle esse i isto loco vel diem preteritam non esse quam tamen prius voluit esse vnde verum est q fini immobiliter adheret nec ex hoc sequitur quin postq habuerūt actuz malum possint habere actum bonum quia aliquid inherendo eidem fini potest habere actum malum vt qui furatur ad dandum elemosinam propter deum. Sed contra probatur q non immobiliter adherent fini huic quia intellectus suus non apprehendit immobiliter hunc finem probatur quia si errando primo iudicet aliquid esse finem vltimum postea potest sibi ostendi ab alio angelo q ille finis non est finis vltimus. Sed hoc forte negabit vide.s.t.i.parte.q.lxiiii.arti.ii.quia istud tangit materiam obstinationis demonū de q doctores diuersimode loquūt

¶ Ad decimumquintum dicit Sanctus Thomas de po.q.i.ar.i.ad.xv.q illa diffinitio intelligitur de potentia actiua presupponente materiam.

¶ Ad decimumsextum. supra dictum est. Sed queritur an intelligentia sit de numero possibilium sm philo. dicendum si possibile capiatur in tota sua cōmunitate tunc manifestum est q sic. sed capiat possibile p contingēti specialiter. Tunc videt sm phi. q non sit possibilis. Tamen auicēna dicit oppositū ex hoc q quelibet creatura habet in se possibilitatē ad esse z non esse. Aliter tamen dicit cōmen. Et hoc tenet Sanctus Thomas de po.q.v.arti.iii. vnde ille sole res in sua natura habent possibilitatē ad nō esse in quibus est materia subiecta contrarietati. Et tunc diceretur q illud quod producitur. dicit habere non esse. Non q ex se habeat non esse: sed qz non haberet in se esse nisi agens extrinsecum cōcurreret. Si dicatur ex hoc sequitur q intelligentia contingenter sit sm philo. quia est a deo effectiue et prius habet non esse q esse quia fit ex nichilo ergo pōt esse z nō esse. ergo z cōtigēs z possibile isto modo qz oē producibile est possibile produci ergo est possibile. Patet ex predictis quid sit dicendum. Videtur enī aliquibus q hic sit disputatio ad nomen.

Ad tertiū sic proceditur videtur aliquas res habeat vltimū istās sui esse [...]bile minimū naturale ex pmo phi. Pono ergo q nūc per aliqd agēs icipiat cōdēsari tūc illud minimū nūc est z imediate post hoc non erit qz alias daret minus minimo qz immediate post hoc p condensationē erit minus q modo sit. Et eni suppositū est q nunc sit minimum naturale secūdū extensionē. Itē suppono gratiam concurrere effectiue ad actū meritoriū z q sortes q nunc ex gratia diligit deum imediate post hoc peccet omittendo currere quod scientia dictat tunc datur vltimum instans gratie et per consequens dilectionis. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum sm phm.T.C.lxviii.z.s.t.lec.xvii. istius octaui q res in aliquo instāti incipit z in aliquo instanti desinit. Oportet aūt assignare aliud instans in quo res generatur z aliud in quo corrumpitur vt quando ex aere fit aqua et quando aqua corrumpitur. Sed tunc querit quādo ex aere fit aqua. An tunc sit aer vel aqua et dicendū q istās trāsmutationis attribuendū est posteriori passioni ita q quādo ex albo fit nigrum tunc per aliquod totum tempus res est sub albedine in instanti terminatiuo est sub forma opposita. Ex quo infertur q forma precedens desinit esse per primum instans non esse. Sequens autem incipit esse per primum instans esse vt quando aer generatur ex aqua tunc per aliquod tempus est aqua Et per aliud tempus est aer Et in instanti medio illorum duorum temporuz nō est aqua sed aer. Si eni adhuc esset aqua cū ex aqua non fit aer nisi per transmutationem sequitur q instans datum non erit vltimus terminus transmutationis aque cuius oppositū supponitur. Pro quo notandum est sicut ponitur in summulis q quedam res sunt successiue. Alie vero permanentes. Successiue sunt quarum partes non manent simul z loquor de partibus non communicantibus et de partibus sumptis secundum prius et posterius ipsius temporis vt motus et tempus. Alie sunt res permanentes vt homo lapis. Quidam distingunt res successiuas Quedam enim sunt successiue secundum fieri. Et sic domus diceretur res successiua quia non fit in instāti secundum qlibet partem alia est successiua secundum fieri et esse vt motus Preterea. Supponendū est q tales incipiunt per primum instans esse si sint res permanentes quod est dabile est vnum instans in quo illa res est et ante quod imediate non fuit. Res autem successiue incipiunt per vltimū instans non esse idest in quo non sunt sed imediate post erūt Naturaliter autem omnis res si desinat esse desinit esse per primum instans non esse ita q nulla res habet vltimum instans sui esse. Sed loquendo de potentia diuina.

¶ Conclusio prima. Cuiuslibet forme et generaliter cuiuslibet rei causare possibile ē deo esse vltimū instans in quo illa fit. Et post quod nichil eius sit. Probatur quia nulla contradictio implicatur ex eo q vna res affirmatur esse in vno instanti et negatur aliquid eius esse in tempore sequente illud instans sicut clarum est. Nec etiam sequuntur ex hoc aliqua contradictoria sicut potest patere respōdēdo ad rationes quibus oppositum quis vellet probare declaratur etiam hoc quia nō apparet q hoc magis implicet vel necessario inferat contradictoria qtum est ex se q q aliqua vna res sit in aliquo instāti et non fuerit in tempore aliquo precedente. Sed

istud sec[..]num nequaq̃ implicat vel infert contra [..] cum sit etiam naturaliter possibile.

¶ Secũda cõclusio possibile p̃ diuinã potẽtiã aliquã rẽ esse p̃ vnicũ istãs sic q̃ nihil ei⁹ fuerit añ illud instãs nec aliq̃d erit po⁹ p̃bat̃ sicut p̃cedẽs q2 sez nõ implicant̃ cõtradictoria i eo q̃ aliq̃d affirmat̃ eẽ ⁊ negatur fuisse ⁊ fore. Cõfirmat̃ hec nõ magis iplicãt circa vnã rẽ impartibilẽ qualis est angelus vel aĩa secundũ cõmune dictũ q̃ circa rẽ habẽtẽ partes sicut cuilibet ratiõabiliter exq̃renti occurrit sed aliquã rẽ partibilẽ cõtingit esse p̃ vnicũ instãs sic q̃ ipsa non fuit ante nec erit post vt si in linea q̃ nũc primo est pedalis incipiat minui q̃ nõ implicat cõtradictionẽ q̃ ita sit d̃ vna re ĩpartibili quo posito habetur p̃positũ nec obuiat q̃ rei partibilis aliq̃d ei⁹ prefuit ⁊ aliquid sit futurũ: q2 hoc nõ obstãte ipsa tamen non fuit neq̃ erit q̃ non contingeret talia enunciabilia secũdũ se essent incompossibilia vel incompossibilia inferrent.

¶ Preterea nõ plus includit repugnantiã q̃ aliq̃d subiectũ sic habeat in aliquo instanti vnam formã partibilẽ q̃ nihil illius prehabuit vel sit habitur⁹ q̃ q̃ aliq̃d corpus sic habeat in aliquo instanti vnũ locũ q̃ nihil ipsi⁹ p̃habuerit vel habiturũ sit hec vt puto nulli debet esse dubia q̃m nulla adduci possũt contra primũ quin eque euidenter vel euidentius adducantur ɔtra secundũ. Sed secundũ est possibile per diuinã potentiam si aliquod corpus transferatur per diuinã potentiam de loco ad locum in instãti sicut esse possibile nõ debet esse dubiũ cõfitẽti infinitatẽ diuine potentie q̃d cõfirmat̃ etiã q2 si graue existeret sursum et totũ mediũ subito a deo glorificaret̃ dote subtilitatis quod esse possibile null⁹ christianus negauerit illud graue eodem instant̃ esset transmutatũ deorsum sicut secundũ ph̃m cõtigeret si totũ mediũ in instanti esset annihilatũ et est eadẽ ratio vtriusq̃ quia scilicet in neutro casu haberet aliquod resistẽs vel ĩpediens. Quodcũq̃ autẽ istorum dato habetur absumptũ: nã si instans p̃ns sit instans in q̃ est talis indiuisibilis transmutatio. Corpus transmutatũ nunc est in aliquo imo in quolibet loco sibi equali intermedio inter eũ in q̃ prefuit et eũ ĩ quo remanebit. Signet̃ ergo aliq̃s loc⁹ medi⁹ ⁊ sit a verũ est dicere q̃d illud corp⁹ habet locũ a ⁊ nihil ei⁹ prehabuit autẽ post habebit sicut patet q̃ ita possibile est de aliqua forma ⁊ p̃ ɔñs q̃ illa forma sit p̃ vnicũ ĩstãs ad sensuz p̃missum. Hec vltima ɔ̃e. p̃batio nõ v̄r eẽ cõuertis. Preterea contingit aliq̃s p̃positiões esse v̄as p̃ vnũ instãs tm̃: q̃ nõ implicat cõtradictionẽ aliquã rẽ eẽ p̃ vnũ istãs tm̃. Añs p̃z in multis. Nã p̃positio enũciãs aliq̃d corpus continue motũ v̄bi grã b. est in aliq̃ loco demõstrato vt puta in c. est v̄a tm̃ ĩ illo ĩstãti i n q̃ est ĩ c. vt certũ est ⁊ s̃p prius si fuit formata fuit falsa ⁊ sil̃r postea erit falsa ita de ea q̃ enũciat aliquã lineã vel corp⁹ eẽ rectũ cũ sit curuũ ad vnã partẽ ⁊ trahit̃ vt curuet̃ ad oppositã sic q̃ prius fuit rectũ ⁊ ĩ multis alijs posset exẽplũ dari consequẽtia declarat̃ quia q̃tum est de dispositione ⁊ forma propositionũ nõ plus he sunt incompossibiles a. est a. non fuit a. nõ erit q̃ he a. est vera a. non fuit vera a. non erit vera nec curo vtrum veritas sit aliqua res absoluta

¶ Tertia conclusio possibile est aliquã rem p̃manẽtẽ habere vltimũ instans nõ esse quia deus põt facere q̃ sortes qui nunc nõ est ĩmediate post hoc erit. Ex his patet q̃ñ ex aere generatur aqua ⁊ in similibus nõ datur vltimũ instãs esse aeris nisi forte in instanti ymaginario de quo non loquimur sed dat̃ p̃mũ non esse ⁊ vltimũ t̃ps vt alias dicetur ex s. t.

¶ Contra hec arguitur primo ostendendo in reb⁹ successiuis q̃ aliqua talis res possit habere vltimũ instans sui esse: q2 hora nõ est ĩfinita nec mot⁹ est infinitus ergo habet vltimum sui ergo habet vltimũ sui esse ⁊ eodem modo probatur q̃ motus habet primum instans sui esse. Forte dicis q̃ in motu nõ datur primum mutatum ⁊ ideo non potest habere primum instans sui esse. Contra articulo sequẽte dicatur q̃ motus contrarij possunt per accidens contiguari ergo vltimum eorum sunt simul sic q̃ vltimũ mutatum vnius est simul cum primo mutato alterius. Item arguitur q̃ successiuum habet primum instans sui esse quia quando pulsatur hora octaua dicimus q̃ est octaua ⁊ ante non fuit octaua ergo.

¶ Secundo si nullus motus haberet vltimum sui esse sequeretur q̃ omnis motus qui nũc est in petro post hoc erit s̃z p̃bo q̃ non supposito q̃ petrus vniformiter moueatur quia si omnis motus qui nunc est in petro postea erit in petro ⁊ ĩmediate post hoc petrus habebit motum nouum sequitur q̃ plures partes motus erunt simul ⁊ q̃ petrus velocius mouebitur q̃ nunc moueatur. Itẽ pono q̃ lapis nunc diuidi incipiat ita q̃ nunc sit vnum non aũt imediate post a. tunc verum est dicere motũ lapidis nunc esse vnum quia mobile est vnum ⁊ tamen immediate post hoc non erit vnus ergo non erit ens q2 ens et vnum conuertuntur.

¶ Item ponatur q̃ sortes sit in naui que mouetur ⁊ habeat sortes miraculose vltimum instans sui eẽ tunc verũ est dicere q̃ sortes nunc mouet̃ quia est in naui que mouetur ⁊ tamẽ motus eius post hoc nõ erit. Forte dicis q̃ naturaliter sortes desinit p̃ primum instans nõ esse. Contra sequeretur q̃ in motu non daretur vltimum mutatum esse completum cõtra phi. vj. phi. quia et quo sortes nõ est in fine motus sequitur q̃ mutatum esse ipsius motus non sit.

¶ Tercio arguitur q̃ res permanẽs habet vltimũ instans sui esse q2 non durat in infinitũ ergo habet vltimum instãs esse. Item auctoritate. S. T. dicit eĩ in p̃ia scd̃e. q. cxij. ar. vij. ad. v. q̃ in angelis q2 nõ subijciunt̃ tp̃i nostro est dabile vltimũ instans in quo aliquid sit. vñ dicũt quidã q̃ angelus in p̃mo ĩstãti meruit ⁊ illud meritũ tũc habuit vltimũ ĩstãs sui esse quia verũ erit dicere nunc meritũ angeli est et post hoc non erit. Itẽ ar̃. eodẽ modo de volitione hoĩs q2 pono q̃ petrus habeat volitionẽ in isto instanti ⁊ nõ velit eã cõtinuare tunc verũ est dicere nũc hec volitio est ⁊ tñ immediate post hoc nõ erit. Alias petrus inuite vellet ⁊ sic voluntas eius cogeretur quod est impossibile.

¶ Quarto visio habet vltimum instans sui esse et tamen est res permanẽs igitur. Maior patet/ quia alias videretur illud quod non est et per visum beatus erraret pono enim q̃ digiti petri nunc se tãgãt nõ autem post hoc tunc verum est dicere visio isti⁹ tactus est ⁊ tamen immediate post hoc non erit q2 tactus non erit. Item secũdum. S. T. illuminatio fit in instanti licet sequatur motum localem. Et similiter visio. Capio ergo primum instãs visiõis vel illumĩationis ⁊ incipiat visibile recedere ab occulo tunc verum est dicere q̃ in instanti est visio ⁊ tamen ĩmediate post hoc non erit visio. Forte negas quia visibile adhuc sufficiet causare visionem. Cõtra per casum in isto instanti visibile est in illa distãtia in qua primo causat visionem.

Quinto. Ponatur q videas nunc visibile tricubitale cuius primus cubitus sit a. secundus b. tertius c Et nō possis videre simul nisi duos cubitos. Et moueatur istō visibile ante oculum tuum. Tūc verum est dicere ista visio est. Et tamē immediate post hoc non erit quia propter motum istius visibilis. Alia et alia pars obiicietur visui vestro ergo erit alia visio quia erit aliō obiectum. Forte dicis q in hac visione sunt partes sicut ꝛ visibile successiue mouetur sic visio successiue corrumpitur. Sed contra vel tota ista visio cathegoreumatice immediate post hoc erit vel non. Si secundum habetur intentum. Si primum. Cōtra non idem obiicietur oculo ergo non idem videbitur ergo non est eadem visio. Item si visio illa habet partes sic q vna pars visionis representet vnam partem visibilis ꝛ alia aliam partem equale sequeretur q si corpus pedale inciperet elongari ab oculo prius vna medietas desineret videri q̄ alia quia secundum nominales quando qualitas aliqua remittitur prius corrumpitur vna medietas q̄ alia. Posset argui q opinio est res permanens tamen habet vltimum instās sui esse vt si immediate post hoc fiat sorti demōstratio tunc verū est q opinio immediate post hoc non erit quia erit scientia et tamen nunc est.

Sexto in probatione prime conclusionis dictū est q veritas aliqua potest habere vltimum instās sui esse.

Item si a linea incipiat diuidi tunc verum est dicere q nunc pūctum medium est ꝛ immediate post hoc nō erit. Item sint due linee equales quarū vna incipiatur augeri. Tunc verum est dicere nunc est relatio equalitatis: ꝛ tamē immediate post hoc nō erit. Item quando res creatur tunc creatio est non autē imediate post ergo creatio habet vltimum instans sui esse. Item instans presens nunc est ꝛ immediate post hoc non erit igitur.

Septimo habeat petrus nunc gratiam ꝛ sit sibi preceptum q immediate post hoc moueatur localiter et immediate post hoc omittat moueri tunc verum est dicere nunc gratia est et imediate post hoc non erit quia petrus erit in peccato mortali. Forte dicis q non est inconueniens aliquid habere vltimum instans sui esse. Contra sequeretur q in casu predicto petrus puniretur anteq̄ peccaret quia in isto instanti non peccat ꝛ tamen in isto instanti gratia eius corrumpitur. Forte dicis q in isto instāti non corrumpitur quia si in isto istanti corrumperetur tunc non esset si esset corrupta quia indiuisibiliter corrumpitur. Quero ergo in quo instanti corrūpitur vel enī in instāti mediato vel immediate huic Non secundum quia licet secūdum .s.t. in tempore discreto instans sit immediatum instāti non tamē in tempore cōtinuo. S.T. in .iiij. disti. xi. q. j. ar. iij. q. ij. ad secundum. Nec potest dari primum qr tunc illa res foret per tempus medians inter illa et per consequens istud non fuit vltimū instans sui esse. Itē si fortes nūc amittit gratiam ergo nūc peccat.

Octauo arguitur q res permanens icipiat per vltimum instans non esse quia albedo fortis acquiritur per motum: ergo non habet primum instans sui esse quia alias acquireretur et acquisita esset in instanti. Item albefiat fortes continue tunc quando habet gradum mediū non est albus ꝛ tamen immediate post hoc erit albus ergo incipit esse albus per vltimum instans non esse vt dicit petrus h. si cōcedas. Contra philoso. dicit quādo ex nigro fit album tunc in instanti terminante motu. [illegible] est albus. Item quando cadauer incipit esse [illegible] tunc fortis albi tunc verum est dicere q nunc est album immediate ante hoc nō fuit album ergo aliquid incipit esse album per primum instans esse.

Nono quero vbi est anima fortis in primo instanti non esse fortis si in forte ergo non est mortuus si extra fortem vel materiam eius. Cōtra prius erat in sua materia ꝛ non mouetur in isto instanti ergo adhuc est in ea.

Decimo arguitur contra tertiam conclusionem quia queritur in illo casu quādo fortes producetur ꝛ in quo instanti ꝛ arguatur sicut ī argumēto se primo. Item tunc deus posset producere duos angelos vnum immediate post alium. Forte concedis ꝛ secūdus non producitur in instanti medio istius hore sicut primus.

Contra creatio secūdi equaliter distat ab extremitatibus hore ergo est in medio instanti istius hore. Item queritur an tres angeli possint creari vnꝰ immediate post alium videtur q sic secundū Sāc. Tho. quia in motu discretio ipsius angeli possunt dari tria instantia immo .c. quorum vnum sit immediate post aliud. Sed contra vel tertius angelus erit immediate post primum vel non si primum sequitur q non est productus post secundum angelū si secundum ergo est tempus medium inter primus ꝛ tertium sed in illo tempore erit secundus ergo secundus erit per tempus ante tertium ergo tertius non erit post secundum immediate.

Ad hec diceretur primo ad octauum licet albedo habet primum instans sui esse tamen fortes incipit esse albus per vltimum non esse ꝛ forte prima albedo que est primum naturale acquiritur in instanti vnmo.

Et ad decimum dic q fortes nūq̄ primo producitur. Et ad vltimum dicunt q ibi non est tempus medium quia sunt instantia temporis discreti sed quid de tempore nostro quod coexistit tertio instāti vide de motu angelorum.

Vndecimo arguitur q res permanens non incipit naturaliter per primum instans sui esse quia secundum philosophum quod fit non est ꝛ philosophus dicit quinto phisi. quod generatur non est ergo quando substantia fit tunc non est. Sed immediate post erit: ergo substantia incipit per vltimum non esse. Item i rebus naturalibus est deuenire ad minimuz naturale anteq̄ res ex toto corrumpatur Quando ergo ex aere fit aqua. Capio instās i quo fuit aer et instans in quo est aqua. Et cum ista instantia nō sint immediata queritur. sub qua forma est precedens materia si dicatur q sub aqua: ergo aer habebat vltimum instans sui esse: ꝛ eodem modo arguitur quando ex non albo fit album tūc sunt duo instantia ꝛ in vno illorum est non album in altero vero est album.

Queritur autem quid est ī tempore medio. Forte dicis q ibi nō est tempus medium: quia inter cōtradictoria non est dare medium.

Ad primū dicit negando cōsequētiā secundam Vtrū aūt in motu detur primū mutatū dictum est in quīto. q nō tamē quilibet motus habet pricipiū Et ideo dicit .s.t. de ve. q. ix. ar. viij. ad. vj. q ī motibus specie differētibus aliqñ simul sunt terminus vnius motus ꝛ principium alterius. Si dicatur. Terminus vnius motus ꝛ principium alterius cōtrariantur vt ponatur q per accidēs postq̄ aliqd

per totam horam est calefactum incipiat per totã
horam secundam frigefieri negatur antecedens.
Ad secundũ negatur sequela. Et ad aliud dictum
est in sexto. Si queratur an hora habeat vltimum
instans sui esse dicendum q non Sed contra in in
stãti medio verum est dicere q tota hora est cathe
goreumatice ꝛ post illud instans tota hora non ime
diate erit quia iam vna pars est preterita vnde im
mediate post hec solum erit vna pars ꝛ nõ tota me
dietas. Quidam dicunt q licet non imediate post
hoc tota hora erit sicut nec tot⁹ motus celi imme
diate post hoc erit. Tamen immediate post hoc ve
rũ erit dicere tota hora est cathegoreumatice. ꝛ ita
dicatur de ista sortes incipit pertransire spaciũ de
cem leucarum vel dicitur q cathegoreumatice im
mediate post hoc tota hora erit sed an hec est vera
hora est in isto instanti q2 hora nõ mẽsurat̃ isto istã
ti. Itẽ omnes hore sunt eiusdẽ speciei ergo si ista est
in isto instanti tunc oẽs possent esse ĩ isto instãti qḋ
est contra naturã successiui. Itẽ linea non est in pũ
cto ergo nec hora in instãti indiuisibili nec sufficit
ad tempus esse q instans sit quia tunc hora preteri
ta ꝛ futura essent simul. s. quando instans mediũ est.
¶ Ad terciũ cõcedo aliqua habere vltimũ instans
sui esse loquendo de accidentibus que non subijciũ
tur tempori quia tamen voluntas hominis forte ꝑ
accidens subijcitur tempori: ideo actus volũtatis
non habet vltimum instans sui esse: ideo homo nõ
potest desistere ab actu immediate postq̃ ipsum eli
cuit. Secus est de angelo qui potest precise velle ꝑ
instans nec necessario continuat actum Sed cõtra
sequeretur q angelus haberet meritum infinitum
supposito q mereatur per totam horã quia in quo
libet instãti haberet nouum meritum propter libe-
ram continuationem. Dices q angelus post vnum
meritum fit extra viam.
¶ Ad quartũ videt̃ q nõ sit inconueniens ista acci-
dentia habere vltimũ istãs sui esse secus aũt est de
substantia. Sed contra phũs dicit q etiã in accidẽ
tib⁹ istãs transmutatiõis attribuendũ est posterio
ri passioni. Dicendum q visio nõ fit per transmuta
tionẽ siue motũ alij dicũt q q̃n visibile approxima
tur oculo sortis nõ datur primum instans visionis
Et de hoc primo celi ꝛ per hoc patet ad quintum.
¶ Ad sextum dico q accidẽtia nõ ꝓprie desinunt
esse. Nec corrumpunt̃ vt dicit. S. T. p̃ria scḋe. Si
tamen concedatur q desinunt esse non incõuenit q
aliqua accidẽtia maxĩe relatiua habeant vltimum
instans sui esse. Et per hoc patet ad septimũ. Dico
tñ q q̃n grã desinit esse per petm̃ positiuũ tunc desi
nit ꝑ primũ instans non esse quia actus voluntatis
in instanti. Sed cõtra actus voluntatis qui est pec
catũ mortale prerequirit deliberationẽ vel errorẽ
q̃ incidit in cõferẽdo vel inquirando vt dicit. s. t. d
e. q. xxix. ar. viij. ad scḋm. sed deliberatio ꝛ discur
sus req̃rit tp̃s vt pꝫ ex. s. t. ã. iiij. d. xvij. q. j. q̃ nõ volu
m⁹ in istãti negat̃ ꝯña ar. v q. iij. ad primũ. Itẽ ibiḋ
dicit q. ij. ad scḋm q actus hominis tempore mẽsu
rant̃ q̃ actus voluntatis nõ fit in instãti. Dicendũ
q aliq̃n petm̃ mortale fit sine deliberatione vt q̃dã
dicunt de petõ primi angeli alias error precessisset
peccatum sed si ad mortale nõ requireretur delibe
ratio tunc primi mot⁹ essent mortales vide. s. t. j. ij.
q. lxxiiij. ar. vj. ad terciũ. ꝛ q. xxxj. ar. ij. vbi ḋt q du
pliciter aliquid est in tempore primo secundum se
secundo per accidens ꝛ hoc bene est in instãti, alia
patent et similia in ca. de incipit.

Ad quartum sic proceditur videtur q nõ
omne quod reflectitur in pũcto reflexio
nis quiescat per argumentum cõe quã-
do faba ꝓijcitur contra lapidem mola
rem descendente tunc enĩ faba non q̃e-
scit in pũcto reflexionis q2 alias seq̃ret̃ q lapis mo
laris etiã quiesceret q2 faba non reflectit̃ donec ve
niat vsq3 ad lapidẽ molarẽ si q̃ tunc quiescat sc3 ꝑ
aliquod tp̃s seq̃tur q lapis ille quiescat per idẽ tẽ
pus qui tamen grauissimus est. Hic dicit siluester
q quidã pro vna faba multum fatigantur vnde di
cit fabam quiescere anteq̃ veniat ad molarem ab
aere impulso. Cõtra ponatur q molaris lẽte descẽ
dat ꝛ sagitta impetuose mittat̃ cõtra tp̃m tunc pꝫ
q non quiescit donec tangat lapidẽ. Itẽ ponat̃ q
nunc lapis ille incipiat moueri ꝛ sit nũc primum in
stans cõtact⁹ fabe tũc patet q ip̃a nõ quiescit igit̃
nec nunc potest dari q prius quieuerit propter im
pulsum aeris. Alij dicũt fabã tm̃ q̃escere ꝑ instans
sed hoc est cõtra phi. in sexto. nihil enĩ quiescit i in
stanti rationes etiam phi. probant rem q̃escere per
tp̃s q̃n reflectitur si dicas faba non mouetur per se
quando descendit contra lapis per se facit eam de
scendere sicut sortes ascendere licet sit agẽs extrin
secum sed contra est philosophus.
¶ Respondeo dicẽdum q hic principaliter loquĩ-
mur de motu recto ꝛ est motus rectus qui fit super
lineam breuissimam. Et ostendendo q iste non po
test esse cõtinuus ostenditur q solus circularis sit
cõtinuus ꝛ infinitus. Maxime autem videtur mo
tus rectus esse continuus per reflexionem. et ideo
contra hoc ponitur conclusio talis.
¶ Conclusio prima impossibile est motum reflexũ
cum primo continuari probatur rationibus natu-
ralibus. Et deinde logicalibus. Prima ratio ĩpos
sibile est contraria adinuicem continuari. Sed illi
motus sunt contrarij. ergo. Maior patet: quia ad
continuitatem motus tria requiruntur scilicet vni
tas temporis vnitas mobilis ꝛ vnitas forme secũ
dum q̃ est motus. Sed contraria specie differunt
ergo impossibile est contrarie adinuicem continua
ri. Minor probatur nam motus cõtrarij sunt quo
rum termini sunt contrarij. Sed motus reflexi ꝛ ꝑ-
mi motus termini sunt cõtrarij. Nam in locis sunt
sex differentie positionum adinuicem contrarie sc3
sursum deorsu3 ꝛc. Modo omnis reflexio fit supra
aliquam istarum differentiarum vt si motus prece
dens erat sursum reflexio erit deorsum ꝛ sic termi-
ni illorum sunt contrarij. Item probat philosoph⁹
a signo. Nam isti motus seinuicem impediunt ꝛ ces
sare faciunt. Siue sint supra lineam rectam siue in
circulo ergo contrariantur. Non est tamen intelli
gendum q motus circulares proprie contrarian-
tur: quia quamuis sint a terminis contrarijs nõ ta
men secundum lineam breuissimam / sed magis di-
cuntur repugnantes cum mutuo se impediant. Se
eũdẽ ratio illi motus non sunt cõtinui inter quos
mediat quies. Sed inter primum motum et refle-
xum mediat quies in puncto reflexionis igitur.
Pro declaratione minoris supponit̃ primo q tria
sunt in magnitudine scilicet principium medium ꝛ
finis ꝛ medium licet sit vnum numero tamẽ est duo
secundũ rationẽ scilicet finis precedentis et princi
pium sequentis. Supponitur etiam q aliud est eẽ
in actu ꝛ aliud esse in potentia. Et ideo cũ dicitur
aliq̃d cõtinue moueri ab extremo i extremũ magni
tudinis mediũ magnitudinis nõ est principiũ neq3

fims motus in actu sed in potētia tantū. Nec dici
eitur ibi accedere vel recedere nisi in potētia: quia
non est ibi per aliquod tempus. Sed per solū nunc
tpis qđ etiā ibidē est solū in potētia. Sed cū mobi
le erat in principio magnitudis qꝛ tale pricipiū est
actu Et mobile etiā tūc ibi erat actu. Et similr di
cēdū est cū est in alio extremo qꝛ tale extremū est fi
nis actu ꝛ ibi est in nūc actu. Si ergo in medio ma
gnitudinis finiaꝛ motus ꝑcedēs secūdū actū ꝛ ibi
incipiat alter motus secundū actum tunc medium
actu habet rationem pricipij ꝛ finis. Modo sic est
de puncto reflexionis nā ad ipm actu finiꝛ motus
ꝑcedens. Et ab eo actu icipit motus reflexus. tūc
aꝛ. sic vel est idē nunc in quo mobile ad idē punctū
reflexionis actu accedit ꝛ in quo mutatū est respe
ctu motus ꝑcedētis cū illo nūc i quo actu recedit
ex illo pūcto vel est aliđ ab eo nō pōt dici ꝙ sit idē
qꝛ tunc in eodē nūc mobile esset actu ꝛ nō esset in il
lo puncto qꝛ cū accedit ad illū punctū ibi est cū ve
ro recedit nō amplius est ergo est aliud ꝛ aliđ nūc.
sed inter quecūqȝ duo nūc mediat tp̄s ergo mobile
per aliud tēpus in ipso puncto permansit sed quod
per aliud tp̄s manet in pūcto secundū se totū quie
scit ergo nec esse est omne quod reflectitur in pūcto
reflexionis quiescere: ergo motus reflexus ꝛ prece
dēs nō sunt vnus motus. deide aꝛ. ratiōbꝰ logicis.
Primo dū aliqđ moueꝛ a pricipio motus semꝑ dꝛ
moueri ad vltimū terminū sui motꝰ. Si ḡ nō sit qes
in puncto reflexiōis seqtur ꝙ idē simlꝛ mouebiꝛ mo
tibꝰ cōtrarijs ꝑbi grā. Si aliquis ascēdat sursum ꝛ
postea cadat deorsum si illi duo motus sint vnꝰ dū
mobile incipiebat ascēdere dicebaꝛ moueri ad vlti
mū terminū sui motus scȝ deorsum ergo simlꝛ ꝯuenit
ascēdere ꝛ descēdere. Scđo si ita essȝ seqretur ꝙ ali
quid moueretur ad aliquē terminū ab aliq̄ termio
in q̄ nōdū fuit. Pȝ qꝛ i casu posito dū mobile icipit
ascēdere dꝛ moueri deorsum ꝛ tñ nōdū fuit sursum
Tertio seqtur ꝙ simlꝛ corrūpiꝛ nō albū ꝛ gñaꝛ albū
cū ex nō albo fit albū. Et similr corrūpitur album
cū ex albo fit nō albū ḡ si motus reflexus possit ꝯti
nuari in oi gñe seqtur ꝙ erit idem motus quo ex nō
albo fit album ꝛ quo ex albo fit nō albū ergo simul
gñabitur albū ꝛ corrūpeꝛ qđ est ipossibile. ¶ Circa
dicta in secunda ratione ꝯclusionis mouet phi. du
bia ꝛ pro prīo ponanꝛ due magnitudines vna est e.
b.c. ꝛ secūda. ȝ.ꝛ. ꝛ sit vltima pars e.b.c. puta b.c. eq
lis toti. ȝ.ꝛ. deinde ponātur duo mobilia equaliter
mota puta a. ꝛ d. ꝛ moueatur a. cōtinue a puncto e.
vsqȝ ad punctū c. d. vero tunc recedat a puncto ȝ. ꝛ
tendat ad punctū. ꝛ. cū a accidit ad b. sit ergo aliđ sit
nunc in quo a accedit ad b. ꝛ ab eo recedit seqretur
ꝙ d. prius veniret ad. ꝛ q̄ a. ad c. qꝛ prius recessit a
puncto. ȝ. q̄ a a.b. hoc autē videtur inconueniēs cū
equalr moueātur ꝛ magnitudo b.c. sit equalis ma
gnitudini. ȝ.ꝛ. ergo videtur falsum quod dictum est
in secunda ratiōe scȝ ꝙ est aliud instans in quo mo
bile ad illud punctum accedit ꝛ aliud i quo recedit
ab eodē pūcto Respondet arī. ꝙ argumentū habet
apparentiā si a. actu esset in b. ita ꝙ. b. esset actu me
diū magnitudinis ꝛ haberet actu rationē finis et ra
tionē principij sed nō est ita cū a. ponatur continue
moueri a. puncto e. vsqȝ ad pūctū c. ꝛ ideo a. nō est
in b. nisi per instans ꝛ est idem instans in quo acce
dit ꝛ in quo recedit ab ipso b. modo non est in refle
xione quia punctus reflexionis est actu finis ꝯrimi
motus ꝛ actu principium secundi quia ille pūctus
est actu: ideo non potest esse idem instās quo mobi

le actu accedit ad ipsuȝ et quo recedit [illegible] eo Et sic
patet solutio istius dubitationis. Et e[illegible]tet
etiam solutio alterius dubitatiōis que est ratio[illegible]
nonis qua nitebatur iprobare motum localem pro
pter pūcta infinita existentia inter extrema magni
tudinis que impossibile est pertrāsire vt ip̄e arguit.
Sed quia prius responsum est ad relationē eius iō
pro nunc dimittitur. Posset dubitari an mot⁹ sur
sum ꝛ descensus specie different ꝛ per cōsequēs an
possunt ꝯtinuari. qꝛ. s.t. xij. q. xij. ar. iij. terciū dicit
ꝙ ascensio ꝛ descēsio sūt idē subiecto hoc etiā dicit
phi. i tercio phi. cap̄. iij. tractatus primi sed burle⁹
dicit ꝙ loco ascēsus debet poni accessus vnde idem
motus est accessus ad terminū ad queȝ est recessus
a termino a quo vel exponatur de motu reflexiōis
per accidens vno. ¶ Contra hec aꝛ. per argumētū
ante oppositum. Forte dicis ꝙ contingit per acci
dens ꝙ in motu reflexiōis non sit quies per se tamē
omne quod reflectitur in pūcto reflexionis quiescit
Sed cōtra ex hoc destruitur processus philosophī
volentis hic ꝓbare ꝙ motus rectus non potest esse
continuus ꝛ perpetuus quia in motu recto fit refle
xio ꝛ per consequens inquit quies. Modo aduersa
tius dicit ꝙ hoc nō est necessariū. Itē arguitur per
secūdam rationem philosophi quia in isto casu vel
est idem nunc in quo mobile accedit ad punctū re
flexionis ꝛ quo actu recedit vel non. Si primū con
tra tunc esset in illo puncto ꝛ non esset quia cū acce
dit illud punctum ibi est cum vero recedit non am
plius est. Si secundum tunc sic inter quecunqȝ duo
nunc mediat tempus ergo si nō sit idem nunc sequꝛ
tur ꝙ mobile quiescit ibi per tempus. Item omnis
conclusio demonstrationis est necessaria nec potest
esse falsa per accidēs. Sed philosophus hic demō
strat ꝙ omne quod reflectitur in puncto reflexiōis
quiescit ergo. Item tunc ista faba continue moue
tetur. Forte dicis ꝙ verum est continuitate per ac
cidens. Sed hoc nichil est quia etiam quando ali
quid descendit motus ille non est continuus per se
qꝛ motus est continuus a magnitudie ꝛ ꝑ q̄ntitatē
¶ Secundo si lapis sursum proiectus per aliquod
tempus quiesceret sequeretur ꝙ graue sursum exi
stens non descenderet. Forte dicis ꝙ impeditur:
quia virtus mouens lapidem sursum sufficit ipsum
detinere per aliquod tempus ne descendat licet nō
possit ipsum mouere amplius sursum. Contra quā
do pila proijcitur contra lapidem tunc nō quiescit
per tempus. ergo nec quando est sursum. Antece
dēs patet quia si quiescat per tempus quero a quo
postea mouetur. Forte dicis ꝙ ab impetu. Contra
ille impetus fuit ita fortis in prima medietate illi
us temporis sicut i secunda: ergo mouebat ipsum
sursum. Nec potest dici ꝙ moueatur a terra alias
omnis pila posita super terram moueretur ab ea.
¶ Tertio arguitur ad idem quia capio primum in
stans in quo lapis proiectus sursum incipie quie
scere et quero an tunc virtus motiua lapidis deor
sum sit equalis ipsi resistentie vel maior vel minor
Si primum ergo immediate post hoc mouebit la
pidem deorsum: quia illa resistentia continue dimi
nuitur: ergo immediate post hoc erit minor q̄ vir
tus motiua lapidis deorsum: quia a ꝓportione
inequalitatis maioris semper fit actio.
Si secundum arguitur eodem modo.
Si tercium / ergo post hoc lapis adhuc moueb
tur sursum: quia virtus motiua sursum adhuc erit
maior q̄ actiuitas lapidis.

¶ Quarto ponatur ꝙ musca ascendat super lanceam ⁊ in ascendēdo lancea cadat deorsum tunc illa musca non quiescet in puncto reflexionis sed mouebitur ad motum lancee. Item motus reflexiõis est motus ergo vnus motus. Et tamē componitur ex duobus scilicet ex motu ascensus ⁊ ex motu descēsus ꝗ ex motu ascēsꝰ ⁊ descēsꝰ pt fieri vnꝰ motꝰ.

¶ Quinto ꝓbatur ꝙ motus contrarij possunt esse inuicem immediati quia ponatur ꝙ aliqd continue calefiat ī fine applicetur ibi aliquod summe frigefactiuum tunc patet ꝙ inter calefactionem ⁊ frigefactionem non erit tempus medium. Item possibile est ꝙ vna medietas ligni calefiat / ⁊ alia frigefiat: tunc inter istas duas medietates non est medium: ergo nec inter motus contrarios quorum vnus est in vna medietate ⁊ alius in alia medietate si dicas tunc continuantur per accidens ex parte quantitatis. Contra motus non intelliguntur aliter continuati nisi per quantitatem. Si dicas vltima eorū non sunt vnum. Contra tunc vltima contrariorum essent simul scilicet quando per accidens vnus motus sequitur alium motum contrarium.

¶ Sexto motus celi ab oriente in occidentem ⁊ ab occidente in orientem continuantur. ⁊ tamen videntur esse motus reflexionis vel contrarij quia oriens ⁊ occidens se habent sicut dextrum ⁊ sinistrū dextrum autem ⁊ sinistrum sunt differentie ⁊ quinto phi. dictum est ꝙ oīs motus est inter contraria vel contradictoria.

¶ Septimo per argumentum probaretur ꝙ nullꝰ motus localis est continuus quia aliquando accedit ⁊ recedit ab ipso ⁊ non in eodem instanti: ergo ibi est tempus. Forte dicis ꝙ mobile non est in pūcto medio in actu sed in potentia. Contra quod est calidum in potētia tantum non est calidum ergo si mobile non est in puncto medio nisi in potentia sequitur ꝙ realiter nunꝗ est in puncto medio. Itē in īstāti medio ꝗritur vbi actualiter est ipm mobile.

¶ Ad primū dicendū secūdū aliquos ꝙ faba nūꝗ tāgit lapidē molarē quia duo corpora dura nō pnt se tangere. Sed contra nichil potest ea impedire si enim aer impediret corpora dura ne in fine motus se tangerent multo plus impediret in pricipio quādo plus mediat de aere. Item si gladius nō tangeret lignum non esset difficile ipsum extrahere. Dicēdum ergo secūdū aliquos ꝙ ibi est quies istātanea sed hoc videt ꝯtra phm̄. vj. phi. ideo dicit ꝙ forte quies hic capitur pro discontinuatione motus:

¶ Ad secundum dicitur ꝙ virtus mouens lapidē sursum detinet ipsum ⁊ tunc de impetu pile dicitur ꝙ partes non tangentes terram resistunt ne subito possit resilire ⁊ ꝓpter hoc aliquando frangitur.

¶ Ad terciū dicitur ꝙ licet illa virtus motiua sursum sit fortior grauitate lapidis non tamē excedit grauitatem lapidis et resistentiam aeris. Sed queritur an petrus mouens manum sursum possit eam immediate retrahere sine quiete videtur ꝙ sic.

¶ Ad quartū dicitur ꝙ per accidens nō incōuenit mobile nō quiescere. Et per hoc patet ad quintum sed dices quando phi. dicit ꝙ inter motus alterationis cadit quies media vel loquitur remoto impedimento vel non si primum hoc nichil est dicēdū ergo ꝙ corruptum nō potest applicari nisi per tempus successiuum et ideo immediate post calefactionē nō seqtur frigefactio. ¶ Ad sextū pꝫ ex. v. phisi.

¶ Ad septimū dicitur ꝙ mobile non est in puncto medio ī actu ꝗ sit completus terminus ipsiꝰ motꝰ.

Ad quintum sic proceditur. Videtur ꝙ proiecta a primo ꝓiciēte post recessum non moueantur a medio quia medium resistit sue diuisioni ergo non mouet ꝓiecta sed resistit motui eorum. Item sequeretur ꝙ lata ꝓiecta facilius mouerentur ꝗ rotūda vel acuta quia facilius pellerent a medio sed hoc ē falsum igitur. Item mirabile videtur ꝙ aer qui tam faciliter diuisibilis est grauia sustinere possit ⁊ mouere. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum ꝙ aristote. ostendit vnitatem motus exigere vnitatem motoris. Et ideo inquirit an ꝓiecta ab vno motore seu a pluribus moueantur vt facilius ostendatur vnitas primi mobilis. Circa quā dubitationē excludit philosophus falsam opinionem que dicitur platonis qui posuit primum proijciens cum ipso proiecto mouere aliquod corpus puta aerem qui aer motus concomitatur semper ⁊ mouet ipsum proiectum durāte motu eius. contra quod arguit Aristotel. quia eadem dubitatio oritur de ipso aere scilicet a quo moueatur postꝗ separatum est a primo mouēte quia sicut a se non mouetur proiectum nec aer. Et hūc modū mouendi proiecta vocāt aliqui antiparistesim hoc est contra resistentiam ymaginantes ipsum mediū resistendo vnire se retro mobile ⁊ vniendo mouere mobile. Sed hec solutio Aristotelis nō placet propter causam dictam: ideo aliter respondet dicens ꝙ primum proijcens corpus sibi propinquum puta aerem vel aquam mouet. ⁊ mouendo ipsum sibi tribuit virtutem mouendi aliud medium consequenter se habēs ita ꝙ medium propinquum primo mouenti ab ipo recipit ꝙ moueatur ⁊ ꝙ moueat aliud et sic deinceps ⁊ quia mouere ⁊ moueri non insunt de necessitate eidem alias non esset dare mouēs nō motum ideo hoc secundum mouens postꝗ cessauit moueri tamen bene mouet aliud cōsequenter se habens / quod patet ad sensum de lapide proiecto in aqua qui aquam mouet sibi propīquam primo causando in ea circulum quēdam qui quidem circulus causat alium circulum mouendo aliam aquam consequenter se habentem ⁊ hoc modo non oportet totum aerem vel totam aquam moueri simul quando primum mouens mouet vel simul quiescere quādo primum cessat mouere. Sed propiquū medium primo mouenti simul mouetur quando primum cessat moueri ⁊ simul cessat moueri quādo primum cessat mouere ⁊ in termino sui motus mouet medium sibi propinquum. Et ita dicendum est de illo in ordine ad aliud, ⁊ quia virtus motiua impressa a primo in secundum fortior est in ipso secundo ꝗ in tertio: idō continue minoratur ⁊ tandem a deo debilitatur ꝙ sufficit ad hoc ꝙ illud in quo est moueat aliud sibi propinquum sed non tribuit virtutem mouendi vlterius, ⁊ tunc cessante illo in quo debilis est ita mouere cessat aliud moueri / ⁊ deficit motus ⁊ iste est motus positus ab aristotele quo proiecta mouent. Sed aduertendum est ꝙ licet virtus motiua in medio propinque primo mouenti maior sit intēsiue ꝗ in magis distanti / non tamē habet actum suum maximum, ideo non est maior extensiue / quia virtus illius cum sit corporalis sicut quelibet virtus corporea requirit determinatam quātitatem maxime ꝗtum ad hoc ꝙ habet suum maximū actum. Et ideo proiecta minus ledunt propinquiora ꝗ distātiora a primo proijciente in fine vero motus propter debilitatē virtutis tarde mouētur. Et ideo proiecta

velocius mouētur in medio ꝙ in principio vel in fine. Exemplum patet de aqua.

Conclusio prima proiecta post recessuz a primo proiiciēte a medio mouentur modo expresso patet quia huiusmodi proiecta post recessum mouentur / vt ad sensum patet. Non a se cum non sint animata ergo ab alio. Et proximum mouēs debet esse simul cum moto oportet ergo huiusmodi corpora moueri ab aliquo corpore quod est immediatum ipsis proiectis. Ex quo sequitur ꝙ non mouentur ab vnico motore sed a pluribus consequenter se habentibus seinuicem tangentibus: quia non est semper idem corpus immediatum mouens ipsa proiecta. Et q2 pluritas seu diuersitas non est sine diuisione: ideo oportet medium a quo mouētur proiecta esse faciliter diuisibile.

Conclusio secunda licet motus alicuius proiecti videatur esse vnus continuus propter continuitatem mobilis et temporis, non tamen est vnus continuus simpliciter. Patet: quia huiusmodi motus est a pluribus et diuersis motoribus consequenter se habentibus que nō mouentur simul: ergo ille motus non est simpliciter vnus et continuus. Et hoc patet ad sensum in aqua mota a lapide ibi enim patet successio motus ad motum secundum diuersas partes aque / ibi enim apparēt diuersi circuli et motus quo vna pars aque aliam mouet alia non mouente et quomodo vna pars mouetur alia non mota: et similiter est in aere quantum ad corpora proiecta licet nō sit ita sensibile propter maiorem aeris subtilitatem. Ex hijs sequitur ꝙ motor primus est vnus: quia aliter primus motus non esset vnus / q2 esset a pluribus motoribus.

Contra hec arguitur. Saltem contra vltimo dicta: quia quinto phisico. dicitur ꝙ ad vnitatem motus sufficiunt vnitas mobilis temporis et termini: ergo non requiritur vnitas mouētis. Item fortes et plato possunt simul trahere nauem et tunc ille motus nauis erit a pluribus mouētibus scilicet a fortē et platone. Forte dicis ꝙ fortes et plato non sunt nisi vnus motor. Contra sic etiam posset dici ꝙ quādo vnus motor succedit alteri tunc illi duo nō sunt nisi vnus motor, et per consequens motus esset vn9.

Item multi putant celum moueri a duobus motoribus / tamen motus eius est vnus et regularis.

Secundo arguitur ad idem. Pono ꝙ fortes moueat a. lapidem: et quando fortes desinit mouere / tunc plato incipiat / tunc iste motus est continuus cum ibi non sit quies media / et tamen est a duobus motoribus. Et eodem modo potest argui de igne calefaciente cui adiungitur alius ignis.

Item sequeretur ꝙ proiectum per nullum tempus moueretur motu vno: quia continue est in alio et in alio medio. Et per hanc opinionem mouetur a medio. ergo continue ibi est aliud mouens. Antecedens patet: quia quod mouetur est cōtinue in alio loco et in alio loco: ergo est in alio et in alio medio. Quod tamen ibi sit motus vnus per aliqd tempus patet quia ibi est motus ergo ibi est mot9 vn9.

Tertio arguitur probando ꝙ proiectum nō moueatur ab aere sequēte proiectum vel a virtute impressa aeri et nō ipsi proiecto quia ille aer mouetur per impetum sibi impressum a mouente: ergo et ipsum proiectum potest recipere impetum mouētis. Forte dicis ꝙ non propter eius duriciam. Cōtra ferrum recipit virtutem a magnete per quam mouetur. Item si aer mouetur per impetum receptum sequitur ꝙ mouetur ab intrinseco. Et aer consequens naturaliter. Item sequitur ꝙ ineffi... moueret se: quia aer ille mouetur per impetum eo receptum. Item vel talis virtus producitur in aere subito vel successiue si primū vel ergo ante proiectionem vel post non primum alias per tempus staret huiusmodi virtus absq motu et manifestuz est ꝙ non post alias proiectum aliquando moueretur sine tali virtute nec successiue quia alias mot9 violentus esset velocior in fine ꝙ in principio.

Quarto quia sagitta aliquādo mouetur cōtra ventum et contra aerem et similiter nauis aliquando mouetur contra cursum aque sed tunc nō mouetur ab aqua ymmo potius impeditur ergo oportet ꝙ ibi aliqua virtus imprimat ipsi naui a nauta. Itē quādo est vent9 tunc aer in quo recipitur virt9 proiiciētis remouetur a sagitta / ita ꝙ ipsa ascendente per ventum pellitur ille aer ad orientem. Item quando trocus mouetur circulariter non videtur ꝙ hoc sit ab aere alias si subito alius trocus ponetur in illo loco sequeretur ꝙ circularit mouetur sicut primus.

Quinto sequeretur ꝙ ita velociter moueretur sagitta non proiecta a te sicut alia pater quia tantam virtutem recipit aer respectu sagitte quam nō tenes sed pēdet in aere sicut respectu alterius. Itē sequeretur ꝙ tu nō posses proiicere lapidem p vnū pedem in vacuo patet quia in vacuo nulluz est medium ergo proiectum ibi non potest moueri.

Sexto nullus potest sine sagitta mouere aerem vsq ad summitatem turris: ergo quando proiicit sagittam vsq ad summitatē turris illa sagitta nō mouetur per motum aeris. Item tunc longius deberes proiicere fabam ꝙ lapidem quia aer motus longius pōt mouere minus graue et min9 resistens.

Septimo capiatur sagitta que moueatur transeundo corpus molle et in extremitate habeat corpus latum quod obstruat foramē immediate post transitum tunc illa sagitta mouebitur post ꝙ transiuit foramen et nō ab aere probatur quia nullus aer transiuit per illud foramen: quia immediate foramen fuit obstructum et non transiuit cum sagitta.

Item ad istud est. S. T. de po. q. iij ar. xj. ad v. vbi dicit ꝙ sagitta mouetur a proiiciente quādiu manet vis impulsus proiicientis sicut graue inanimatum tam diu mouetur ꝙ diu habet grauitatem. Item in secundo senten. disti. xj. ar. iiij. ad v. dicit proiectum moueri per fortem impressionem. Item angelus potest proiicere lapidē absq hoc ꝙ aliqd agat in aere nec videtur ꝙ machina bellica possit proiicere lapidem ad distantiam tantam per solum impetum impressum in aere vel per motum aeris et non ipsi lapidi proiecto. Item aristote. contra platonem querit. Si proiectum moueatur ab aere a ꝙ mouetur ipse aer sed eodemmodo queritur secūdum hanc opinionem a quo mouetur ipse aer per quem mouetur proiectum.

Ad primū dicitur a multis propter hec argumēta ꝙ proiectū tantū mouetur ab ipetu sibi ipresso. Et si queratur quid sit iste impet9 dicitur ꝙ ē qualitas inherens ipsi lapidi. Sed contra vel est qualitas prima vel secunda. Si secundum ergo producitur a qualitatibus primis quod est falsum. Item tunc lapis semper moueretur quia non videtur a quo corrumpatur talis qualitas. Item tunc maximus lapis velocissime moueretur: q2 reciperet maiorem impetū / sed per hec etiā videtur ꝙ nullus po

natur im[illegible]tus in aere. Sed arguitur aliter suppo-
nendo [illegible]oiectum in principio nõ velocissime mo
[illegible]ed in medio. Tunc queritur vnde hoc pue-
nit cum impetus in principio impressus sit itẽsissi
mus dicis ꝙ ille impetus est multũ intensus ĩ prin
cipio in vna parte tantum non autem in alijs. Un
de prius fit in vna parte ꝙ̃ in alia. Sed contra tũc
vna pars lapidis moueretur alia quiescẽte v'alis
moueretur sine impetu. Item moueat for. diu lapi
dem ac si vellet proijcere & postea proijciat tũc vide
tur ꝙ per illum motum impetus ẽ impressus equa
liter omnibus partibus tamẽ plus ledit in medio.
Item tunc motus proiectorum esset vnus quod est
contra phi. in tertu/ quia esset ab vno motore s.ab
impetu. Forte dicis ꝙ loquitur disputatiue. Con
tra ipse ex hoc probat vnitatem primi motoris: er
go non loquitur solum opinatiue. Et hec etiã est
opinio cõmẽ. & pauli: quia si talis virtus esset in ip
so lapide proiecto sequeretur ꝙ mot⁹ eius sursum
non esset violentus: quia non esset ab extrinseco sed
ab impetu phi. etiam dicit ꝙ motus proiectiõis est
sicut circulationes in aqua sed patet ꝙ ille circula
tiones non continuantur. Respõdetur ergo ad ar
gumenta ꝙ phi. v. phisi. non posuit omnia ad vnita
tem motuum necessaria vel alij dicunt ꝙ ibi non est
vnitas tẽporis q̃n diuersa mobilia applicantur / sed
cadit ibi tempus mediũ. Uidetur tamen ꝙ proie-
ctum cõtinue moueatur ergo motus eius est conti
nuus/ & vltra ergo est vnus capiatur enim instãs di
scontinuationis et queritur an tunc incipiat quie
scere vel an moueatur & manifestũ est ꝙ nõ quiescit
donec veniat ad terminũ. Ad aliũ dicitur ꝙ duo trahen
tes nauem se habent per modum vnius motoris.
Sed queritur. Si prio sortes moueat nauem et po
stea alij veniant ad adiuuandum eum an ille mot⁹
esset vnus. Et similiter si lapis proijciatur deorsum
violenter An ille motus sit cõtinuus. Uidetur ꝙ sic.
¶ Et per hoc patet ad secundum vel dicitur ꝙ ali
quis aer per aliquod tempus coniungitur ipsi pro
iecto: & per illud tempus motus eius est vnus.
¶ Ad tertium dicitur ꝙ aeri imprimitur impetus
vel etiam aque si lapis proijciatur per aquam. Et
videtur ꝙ ille impetus producatur subito per vio
lentum contactum. Et si queratur a quo corrumpi
tur talis impetus aeris cum non semper duret di-
cunt quidam ꝙ ab aere impediente. Si dicatur a-
gens naturale non potest mouere idem ad diuersas
positiones. Sed ille ĩpetus mouet ipsum deorsum
cõtra lapidem & deinde mouet ipsum sursum. For
te dicis ꝙ hoc est per accidens. Si queratur quare
lapidi non imprimitur impetus. Respondet Com.
ꝙ impetus imprimitur aeri ratione propinquita-
tis ad naturam materie prime. Unde aer ẽ magis
passibilis & receptiuus principij mouendi. Uidetur
tñ multũ probabile & seclusa auctoritate dicẽdum
ꝙ lapidi imprimitur impetus a quo mouetur sal-
tem parti aliter & forte iuuatur ab aere.
¶ Ad quartum dicitur ꝙ si per ventum totus aer
subtraheretur sagitta non moueretur / & inde est ꝙ
flante vento sagitta tardius mouetur: quia aer non
potest ita faciliter eam mouere. Si dicatur Aer re
sistit sue diuisioni: ergo non mouet lapidem: nega-
tur consequentia: quia mouet ipsum per virtutem
quam recipit a proijciente et ita dicatur de aqua.
¶ Ad quintum negatur sequela quoniam oportet
ꝙ per proijciẽtem applicetur aer proiecto. Sed di
ces ponatur ꝙ subito vna sagitta ponatur in loco
aI terius sagitte volantis an aer eam mouebit vide
tur ꝙ non. Sed contra agens naturale equaliter
agit in passum equaliter approximatum. Item po
natur non super arcum sed ante & per cordam sagit
tator moueat aerem ac si vellet proijcere sagittam
nichilominus ad sensum patet ꝙ illa sagitta nõ mo
uebitur & tamen eque bene imprimitur impetus ae
ri ac si sagitta fuisset applicata corde igitur &c.
¶ Ad sextum forte diceretur negando antecedẽs/
vel ꝙ per sagittam melius mouetur aer. Sed hic
dubitatur an quando terra pura a forte proijcitur
deorsum. An ille motus sit naturalis vel violẽtus
videtur ꝙ sit naturalis cum sit ad locum naturalẽ.
Et tamen secundum hanc opinionem videtur vio
lentus quia proiectum mouetur ab extrinseco scili
cet ab aere dicendum ꝙ ille motus partim est natu
ralis & partim est violentus.
¶ Ad septimum patet ex dictis. Et si queratur a
quo mouetur ipse aer dicendum ꝙ vnus aer moue
tur ab alio. Et si queratur quare faba non ita lon-
ge proijcitur sicut lapis. Forte proijciens melius
potest se applicare vel vna figura est aptior ad di-
uidendum medium. Et ideo velocius mouetur pro
iectum acutum. Uidetur ex. S. T. probabile ꝙ in
proiecto recipitur aliqua virtus.
¶ Circa hec queruntur. v. Primo. An deus sit infi
nite virtutis secundum philosophum. Secundo.
An deus secundum philosophum agat ex necessi-
tate nature. Tertio. An deus sit in oriẽte. Quarto
An phisici sit demonstrare primum motorem esse.
Quinto. An demonstretur ꝙ deus est.

AD primum sic proceditur/ videtur ꝙ de
us non sit infinite virtutis secundũ phi
losophuz. Supponendo duo scilicet ꝙ
deus est motor appropriatus primi or-
bis. Secundo ꝙ deus mouet de necessi
tate nature. Hec duo concederet philosophus.
Si ergo deus esset infinite virtutis sequeretur ꝙ
celum ab eo moueretur in instãti / quia per secun-
dam suppositionem moueret secundum vltimũ sui
posse. Sed virtus infinita agens secundum vltimũ
suum posse agit in instanti/ ergo deus ageret in in-
stanti quod est contra philosophum. Sed cõtra vi
detur esse philosophus in isto octauo. Dicit enim
ꝙ deus non est virtus in magnitudine: quia virtus
infinita non potest esse in magnitudine finita: ergo
deus est infinite virtutis: & loquitur de infinito in
tensiue sicut patet ex precedentibus et tertio phisi
co. et capitur infinita negatiue: idest ꝙ sua virt⁹ nõ
terminatur
¶ Respondeo dicendum secundum philo. in motu
tria sunt s. mouẽs/ mobile/ & tempus in quo fit mo
tus. tunc dicitur sicut dictum est in. vj. phi. ꝙ ĩpossi
bile est tempus esse infinitũ alijs duob⁹ existẽtibus
finitis. Sed contra tempus in quo mouetur celum
saturni est infinitũ/ & tñ celũ saturni et motor eius
sunt entia finita/ quia celũ saturni mouetur ab ãge
lo finite virtutis vel saltẽ moueri potest quia est in
fatigabilis & ĩcorruptibilis: vnde ita facile est sibi
mouere post. c. annos sicut in principio. Dicendum
ꝙ motor saturni nõ est ĩfinite virtutis sicut nec sol
qui secundum philo. agit per tps infinitũ in hec in
feriora: q2 angelus mouẽs saturnum non est per se
causa illius infinitatis qua celum saturni dicitur mo
ueri per tempus infinitum / vt postea dicetur.
¶ Cõclusio respõsiua deus est infinite virtutis pro
batur quia motus celi est infinitus/ ergo presuppo-

nit motorem infinitũ. Et si queratur quomodo mo
tus celi est infinitus. dicendũ secundũ ari. ꝙ est infi
nitus ex parte magnitudinis resumpte ⁊ iterate vn
de celum infinities circuit terram / ⁊ sic motus celi
est infinitus per accidens ⁊ a motore infinito.
¶ Pro quo notãdũ ꝙ motus dupliciter est infini-
tus vt dicit. S. T. lec. xxj. sc; ex parte mobilis qñ. s.
est in corpe infinito. Aliomõ secũdũ partes magni
tudinis sup quã trãsit motus. Si aliquis esset mo-
tus primomõ infinitus ille diceretur infinitus ꝑ se:
q2 infinitas cõpeteret et per ꝓpriũ subiectũ ⁊ non ꝑ
aliquod extrinsecũ. Ex quo pꝫ ꝙ motus celi est infi
nitus ꝑ acciñs ⁊ nõ ꝑ se. cunc arguit̃ sic. Omne ꝑ ac
cidẽs debet reduci ad per se. sed motus celi est infi
nitus per accidẽs ergo debet reduci in aliquã cau
sam motus infiniti per se si talis motus esset sꝫ cau
sa sufficiens infiniti motus ꝑ se est infinita ergo vir
tus dei est infinita ꝙ autẽ reqratur virtus infinita
ad motũ infinitũ per se ꝓbatur supius q2 si mobile
sit infinitũ motor erit infinitus q2 virtus finita mo
uet finitũ mobile in tẽpore finito ergo nõ põt ĩ tem
pore finito mouere mobile infinitum: quia alias se-
queretur ꝙ eadẽ virtus ĩ equali tempore moueret
corpus finitũ ⁊ infinitũ q2 ponat̃ ꝙ predicta virtus
in vna die moueat corpus infinitum ⁊ in vna hora
vnã partem eius sequitur ergo ꝙ. xxiiij. partes tm̃
mouebit in vna die ⁊ per ↄ̃ñs in eodẽ tẽpore moue
bit corpus ĩfinitũ. ⁊ . xxiiij. partes tm̃. Ex hoc ĩfert
phũs ꝙ deus non est in magnitudine idest ꝙ nõ est
forma alicuius corporis q2 virtus infinita non põt
esse in magnitudine finita. Sed omne corpus est fi
nitum igitur. Maior patet supponendo duo. Pri
mo ꝙ maior potentia equalem effectum perficit in
minori tempore ꝙ̃ minor sicut maior potentia cale
factiua ad equalẽ caliditatẽ perducit id ĩ quo agit
in minori tempore. Et ex hac suppõne cõcludit ꝙ
cũ potẽtia ĩfinita sit maior ꝙ̃ potẽtia finita. necesse
est ꝙ si sit aliqua finita magnitudo hñs potentiã in
finitam. Et ꝙ ĩ tali potẽtia agente siue vnũ siue plu
ra patiant̃: patiẽtur in eodẽ tp̃e maiorẽ mutationẽ
ꝙ̃ ab alio habente potentiã finitã vel ↄ̃uerso. ꝙ
eq̃lẽ mutationẽ patiens ab eo patiat̃ in minori tp̃e.
Secundo supponit̃ q2 omne ꝙ mouetur in tp̃e mo-
uetur vt dictu est in sexto nõ põt esse ꝙ patiens im
mutetur ab agente infinite potentie in non tempo
re ĩmmutatur ergo in tempore. Tunc sic. Si temp9
in quo virtus infinita mouet calefaciendo vel ĩpel
lendo. a. Tempus autẽ in quo virtus finita mouet
sit a. b. qꝺ est maius ꝙ̃ a. qualibet autẽ finita poten
tia potest accipi alia maior Si ergo accipiam9 aliã
maiorem potentiam finitã ꝙ̃ primã q̃ mouebat in
tẽpore a b. sequit̃ ꝙ hec secunda potẽtia mouebit
in tempore minori / ⁊ iterum tercia potentia finita
maior in tẽpore adhuc minori ⁊ sic semper accipiẽ-
do potentiam finitam deueniatur ad hoc ꝙ aliqua
finita moueat ĩ tempore a. Cum enim semper fit ad
ditio ad potentiam finitam excedetur omnis deter
minata proportio. Similiter autem additur ad po
tentiam motiuam ⁊ subtrahitur a tempore motus
Sic ergo sequitur ꝙ finita potentia perficiat mo-
tum inequali tempore cum potẽtia infinita hoc au
tem est impossibile ergo nulla magnitudo finita ha
bet potentiam infinitam. Circa hanc rationẽ oriũ
tur dubia. Primo namq; videtur ꝙ hec ratio nul-
lomodo concludit quod enim cõuenit alicui per se
per nullam potentiam potest ab eo remoueri ꝙ̃tũ
cunq; sit magna. Esse autem in tempore per se cõue

nit motui. ponitur enim motus in diffinitione tem
poris vt supra in quarto habitum est. Si ergo po-
natur potentia infinita mouens non sequitur ꝙ mo-
tus sit in non tempore vt ari. hic concludit. Item si
concederetur processus philo. Ex hoc concludit ꝙ
motus sit in non tempore quia potentia mouẽs est
infinita. Sed potẽtia infinita mouens etiam potest
non esse in corpore ergo eadem ratione sequitur ꝙ
talis potentia si sit infinita mouebit in non tempo-
re. Non ergo per hoc est impossibile moueri in non
tẽpore potest cõcludi ꝙ nulla virtus infinita est in
magnitudie sꝫ ꝙ simpl̃r nulla ṽtus ẽ ĩfinita. Itẽ ad
magnitudinẽ potẽtie duo ꝑtinere videt̃ s. velocitas
motus ⁊ diuturnitas tp̃is ⁊ scd̃m excessuꝫ potẽtie fie
ri videmus excessum in vtroq; dictorũ sed secundũ
excessum potentie infinite supra ostendit ꝙ motus
perpetuus est ab aliqua potentia infinita non sit in
magnitudine finita ꝙ̃ similit̃ ⁊ hic sm̃ excessum ĩ ve
locitate nõ debet concludere ꝙ nulla ṽtus infinita
sit ĩ magnitudie sed ꝙ ṽtus que mouet tẽpore infi-
nito propter sui infinitatem moueat etiam in nõ tẽ
pore. Item videtur conclusio esse falsa ꝙ̃to enĩ est
maior virtus alicuius corporis tãto diutius potest
cõseruari ĩ esse si ergo nullius corporis potẽtia eẽt
infinita nullũ corpus posset in infinitum durare qꝺ
patet esse falsum tam scd̃m phm̃ ꝙ̃ scd̃m sententiaꝫ
fidei que ponit substantiam mundi in infinitum du
raturam. Posset etiam moueri obiectio de diuisio
ne ⁊ additione quibus vtitur q̃ rerum nature non
cõueniũt. rñdeo ergo ad primã obiectionẽ ꝙ phũs
nõ intendit hic facere demõstrationẽ ostensiuã sed
demonstrationẽ ad impossibile ducẽtẽ in qua quia
ex aliquo dato aliq̃d sequitur qꝺ est impossibile cõ
cluditur primum datum impossibile esse. Non autẽ
est verum ꝙ primum datum simul cum conclusione
esse sit possibile sicut si daretur ꝙ esset aliqua poten
tia q̃ posset remouere genus a speciei sequeretur ꝙ
ista potẽtia posset facere ꝙ homo non esset animal
Sed quia hoc est impossibile. impossibile est ⁊ primũ
Non aũt ex hac põt cõcludi esse possibile ꝙ sit aliq̃
potentia q̃ faciat hoiem non esse animal. ita ex hoc
ꝙ est aliquam potentiam infinitam esse in magnitu
dine ex necessitate sequitur motum esse in non tem
pore. Sed quia hoc ẽ impossibile. impossibile est in
finitam potentiam esse in magnitudine. Nec potest
ex hoc concludi ꝙ potentia infinita moueat in non
tempore. Ad secundam respondet Cõmen. dicens
ꝙ ratio arist. hic ꝓcedit de potentia ratione sue in-
finitatis. Finitum autem et ĩfinitum conuenit ꝙ̃ti
tati vnde potentie que non est in magnitudine non
ꝓprie conuenit ꝙ sit finita vel infinita. Sed hec re
sponsio est contra aristo. intentionẽ. ⁊ cõtra verita
tem. Primũ patet. quia philo. in precedenti demõ
stratione ꝓbauit ꝙ potentia mouẽs tempore infini
to sit infinita Est ex hoc infra cõcludit ꝙ potentia
mouens celum nõ est in magnitudine Est etiam cõ-
tra veritatem quia cum omnis potentia actiua sit
secundum aliquã formã eomõ cõuenit magnitudo
potẽtie ⁊ ꝑ ↄ̃ñs finitũ ⁊ infinitũ. Sicut cõuenit for
me. Forme aũt cõuenit magnitatudo ꝑ se ⁊ ꝑ acci-
dẽs ꝑ se q̃dẽ sm̃ perfectionẽ ipsi9 forme sicut dr̃ ma-
gna albedo etiã paruc nimis secundũ perfectionem
proprie rationis. Per accidens autẽ secũdũ ꝙ ali
qua alia forma habet extẽsionẽ in subiecto sicut dr̃
magna albedo propter magnitudinem superficiei.
Hec aũt scd̃a magnitudo nõ põt competere poten
tie que non est in magnitudine / sed prima magnitu

do mar[illegible] cõcepit qꝛ potẽtie materiales q̃to sunt [illegible] acte per applicationem ad materiã tanto [illegible] pfectiores. velocitas aũt motus nõ sequit̃ magnitudinem virtutis q̃ est p accidẽs per extẽsionem ad magnitudinẽ subiecti sed magis eam q̃ est per se scõm propriam perfectionẽ quia q̃to aliquod ens actu est perfectius tanto est vehementius actiuum vnde non potest dici ꝙ potentia que non est in magnitudine qꝛ non est infinita infinitate magnitudis que est ex magnitudine subiecti propter hoc nõ causet augmentum velocitatis in infinitum quod ẽ moueri in non tempore. Iterum restat dubitatio quare anima celi que mouet in virtute motoris separati infiniti magis sortiatur ab eo vt possit mouere tẽpore infinito q̃ vt moueat velocitate infinita idest in non tempore. Respondeo dicendum ꝙ omnis potentia que non est in magnitudine mouet per intellectum. Sic enim philo. probat celum moueri a suo motore in .xi. metha. Nulla autem potentia que est in magnitudine mouet quasi intelligens. Probatũ est enim in tertio de anima ꝙ intellectus non est virtus alicuius corporis. Hec aũt est differentia inter agẽs per intellectũ ⁊ agens materiale qꝛ actio agẽtis materialis proportionatur nature agẽtie. Tanta enim procedit calefactio q̃tꝰ est calor. Sꝫ actio agentis per intellectum non proportionatur nature ipsius sed forme apprehense. Non enim edificator tñ edificat q̃tum potest sed q̃tum exigit ratio forme concepte. Sic ergo si aliquis esset virtus infinita in magnitudine sequeretur ꝙ motus ab ipso procedens esset secundum proportionem eius et ita procedit demonstratio presens. Si autem sit virtus infinita non in magnitudine motus ab ipsa non procedit secundum proportionem virtutis sed secundum rationem forme apprehense idest secundum ꝙ contingit fini et nature subiecti. Grulēꝰ vi deṫ dubitare an deus sua potentia possit facere vacuum quia põt facere duos mũdos excẽtricos. Itẽ an põt extra celũ mouere lapidem vel angelum qꝛ motus per se est ad vbi si dicas ꝙ sine motu põt aduenire nouũ vbi quia ad locum non est per se motus localis cuꝫ sit quantitas. Contra hoc est quintus phisicorum.

¶ Contra hec arguitur primo ostendendo ꝙ secundum philo. primus motor nõ est infinite virtutis qꝛ sequeretur ꝙ posset velocius mouere celũ q̃ nũc moueat ⁊ per consequens motus celi posset esse irregularis quod phi. habet pro inconuenienti patet consequentia ꝓpter infinitã virtutẽ. Itẽ vt dicitur .ii. celi. t. c. xxxix. non in quocũq̃ tẽpore paruo cõtigit citharisare ⁊ similiter nec celũ moueri secundũ phi. ibidem ergo motor primi celi est finite virtutis et hic supponit ꝙ motor primi celi immediate est ipse deus secundum philosophum.

¶ Secundo si motor celi esset infinite virtutis seq̃retur ꝙ posset mouere celuꝫ in instãti probat̃ quia nisi sic sequeretur ꝙ ens naturale finite virtutis posset ita velociter mouere sicut deus. Item q̃to aliquid est maioris virtutis tanto in minori tempore potest mouere ergo si deus sit infinite virtutis seq̃tur ꝙ potest mouere in instanti quia non minus potest libere agens q̃ si ageret naturaliter quod si concedas ponatur ergo ꝙ celũ moueatur circulariter ĩ instanti. Contra successio est de ratione motus ⁊ illa non potest esse in instanti. Item tunc aliq̃d mutaretur quod tamẽ esset in eodẽ loco in quo prius ⁊ p̃pꝰs non mutaretur quia mutari est esse in alio loco in quo prius non erat capre. videtur non habere p

incõuenientĩ ꝙ anima christi descendendo ad infernum a deo mutetur in instanti ⁊ ita dicit albertꝰ de mobili in vacuo sed contra tũc naturaliter aliquid esset sacramentaliter in loco sicut corpus christi qꝛ totum esset in quelibet parte loci.

¶ Tertio phi. dicit in .ii. celi. t. c. lxix. ꝙ si firmamento adderetur vna alia stella tunc suo motori esset laboriosũ mouere celũ. Ex quo apparet ꝙ motor primi celi quod phi. putat esse firmamẽtũ est finite virtutis vt tenet cõ. vt dicit. s. t. ibidem lectione. xix. Item secundũ phi. corpus infinitũ non posset moueri vt patet primo celi ergo secundum philo. nulla ẽ virtus infinita. Antecedens patet quia omnem locum occuparet ⁊ ex hoc destruitur probatio conclusionis nec est verum ꝙ omne per accidẽs reducitur ad per se. Alias sicut nunc motus celi est infinitus per accidens ita oporteret ꝙ aliquis esset motus infinitus per se quod est falsum.

¶ Quarto .xii. meta. T. C. xliiii. phũs dicit ꝙ talis est ordo inter motores qualis est ordo iter mobilia. Sed celi non se excedunt in infinitum ergo nec motores quorum primus est deus. Item si deus esset ĩfinitus in virtute sequeretur ꝙ posset producere effectum infinitum quia ex effectu finito non concluditur causa esse infinite. Item perfectio rerum sumit̃ respectu dei hoc autem esset falsum si est infinitꝰ qꝛ tunc vna non esset pfectior alia cũ quelibet infinite distet de hoc in. de celo et mundo.

¶ Quinto deus est mẽsura omniũ aliarũ substantiarũ secũdũ phi. x. meta. sed vnũ quodq̃ mẽsurat̃ primo sui generis nec mensura in infinitũ excedit mensuratũ qꝛ alias p mẽsurã illã nulla fieret certificatio igitur deus est finite virtutis ⁊ potentie. Item frustra est potentia que non potest reduci ad actum sꝫ deus nõ põt facere actu infinitũ. Itẽ deus est simplex ergo nõ est infinitꝰ quia infinitũ est passio q̃ti. Item licet intellectus habeat successiue ĩfinitos effectus nõ tñ est infinitus. Item deus agit tota sua potentia et tamen non producit nisi finitum.

¶ Sexto si deꝰ esset ĩfinite ꝟtutis hoc maxime esset ꝓpter rõnẽ. S. T. qꝛ scꝫ causa p̃ma motꝰ infiniti dꝫ esse per se causa infinitatis motꝰ et virtꝰ cause per se determinat̃ ad effectũ per se ⁊ ideo qd̃ est causa p̃ma infinitatis p accidẽs motꝰ hꝫ illã virtuteꝫ ꝙ posset mouere mobile infinitum si esset. Sed contra nulluꝫ tale est ergo virtus dei non est infinita absolute sed solũ ex cõditione. Itẽ motus infinitus p accidens sufficienter põt fieri a virtute finita infinita tamen per accidẽs igit̃. Itẽ phi. hic nõ arguit nisi ex prius ꝓbatis sed prius non ꝓbauit motũ esse infinitũ nisi ex parte tẽporis. Itẽ albedo solũ est q̃ta per accidens ergo motus ex subiecto infinito nõ est infinitꝰ per se sed magis ex tẽpore p se ipsum mẽsurãte si enĩ motus est p se infinitus ex subiecto ergo necessario et per consequens aliquis talis motꝰ esset.

¶ Septimo ar̃ ad idẽ si deus esset infinitꝰ hoc maxime esset sicut dicit. S. T. qꝛ non finitur p materiã. Sed cõtra seq̃retur ꝙ virtus angelorũ esset simpliciter ĩfinita. Forte dicis ꝙ essẽtia ãgeloꝝ finitatur per esse quod recipiũ. Cõtra priꝰ est essentia q̃ esse queritur ergo an in illo priori essentia ãgeli ẽ finita vel infinita. Forte dicis ꝙ est ĩfinita inferiꝰ nõ tamẽ simpliciter ergo nec etiã ipse deꝰ. Itẽ albedo separata non est ĩfinite ꝟtutis. Itẽ licet vnũ corpꝰ finitur ad aliud corpꝰ tñ nõ sequit̃ ꝙ sit infinitum alio corpore secluso ergo lꝫ finiatur p materiã. Ex hoc nõ seq̃tur ꝙ si deus nõ habet materiã ꝙ sit infinitus

¶ Octauo adhuc instat cōtra rōnē phi. dicētis deum esse infinitū ꝓpter tēp⁹ īfinitū q꞉ duratio nichil perfectiōis addit ergo nec mouere p tēps infinitum. Añs pz ex .i. ethi. q꞉ Albedo durās p cētū ānos non est ꝓpter hoc pfectior alia. Silr sol ſm phm̄ successiue ꝓducit īfinitos effect⁹ nō tñ seqtur ꝙ sit īfinite pfect⁹ q꞉ multiplicatio tñ̄ numeralis nō dicit pfectionē. Si dicat ꝙ ſm phm̄ de⁹ pōt successiue īfinitos effect⁹ spē differētes ſm diuersas coniūctiōes planetaꝝ sicut forte ex cōiuctiōe diuersoꝝ aīatum causant diuerse species. Contra ex hoc etiam nō arguitur infinitas q꞉ sic motores planetarū possent ꝓducere infinitos effectus. Et fortes potest producere infinitas spēs de predicamento ꝛ tamen non est īfinite virtutis. Item deus non est causa totalis ſm phm̄ ergo propter infinitos effectus non debet inferri ꝙ sit infinite virtutis. Forte dicis ꝙ creare cōueniens deo est infinite virtutis. Sed contra philosophi nō cōcesserunt creationē. Forte dicis ꝙ ymo sz ab eterno. Quod aūt creare sit īfinite virtutis pz quia inter extrema scz esse et non esse est infinita distantia. Contra inter cōtradictoꝛia non est dare medium igitur esse ꝛ non esse non distāt infinite. Item dato ꝙ inter esse ꝛ non esse nō sit proportio non sequitur ꝙ requiratur infinita virtus patet quia etiam inter sonum et colorem non est proportio tamen finita virtus potest vtrūqz et diameter non est commensurabilis coste tamen ab eodem finito fiunt.

¶ Nono. Scđm phōs deus non est oīpotens quia hoc est articulus fidei ergo scđm phōs deus non est infinite virtutis. Patet ꝯña quia virtus infinita est omnis potētia quia ipsa non potest cogitari maior. Forte dicis ꝙ phi cognouerūt oīpotentiā quia ōis rō inferēs oppositū est sophistica. Et ōis rō sophistice ex puris naturalib⁹ pōt solui ergo ex puris naturalibus cognoscitur ꝙ nō est impossibile aliquid esse oīpōtens sciendo ꝙ ex illo nullū seqtur impossibile. Sz sciendo ꝙ nō est īpossibile aliqd esse oīpotens. scitur ꝙ est possibile aliquid esse omp̄s q꞉ possibile et non impossibile equipollēt. virgilius etiā ī octauo eneidos vocat fortunā oīpotentē ꝛ ī eluctabile fatū ergo oīpotētia naturaliter cognoscitur. Contra scđm phm̄. Non est possibile qui motus sit ergo scđm phm̄ deus non est omp̄s. Añs patet quia Aris. sepe in isto octauo hz p īpossibili motū nō esse.

¶ Decimo arguitur ꝙ motus infinitus etiam per se si talis esset non requirit virtutē infinitā intensiue de qua loquimur quia dato ꝙ esset aqua calida infinita extensiue ipsa posset seipsam reducere ad frigiditatem et sua frigiditas vel precedens caliditas esset virtus finita extensiue et similiter forma aque. Et tamen causaret alterationem infinitam per se q꞉ motus dicitur infinitus per se quando est in subiecto infinito. Item arguitur ꝙ in corpore infinito nō sit infinita virtus quia alias aer infinitus produceret ignem quia calor eius haberet infinitam virtutem. vt dictum est tertio phisi.

¶ Undecimo. Si deus esset infinite virtutis ergo pōt quēlibet effectū se solo causare ꝛ sic peruerteret totus ordo vniuersi in causis. Nec esset essentialis dependentia Item aris. septimo meta. contra platonem probat ꝙ separatum a materia non potest immediate transmutare materiam cum non sit in materia ergo secundū philosophū nō est īfinite virtutis.

¶ Duodecimo arguitur ꝙ virtus infinita possit esse in magnitudine finita quia si asinus posset naturaliter conseruare se per temp⁹ infinitum tunc esset infinite virtutis quia conseruare se per duo[s] dies est alicuius virtutis. Cum ergo forma solis [suffic]iat ad cōseruandū se per tēpus infinitū sequitur ꝙ est infinite virtutis. Sic eñ arguit phūs ꝙ deus est infinite virtutis quia mouet per tempus infinitū. Forte dicis ad probandū aliquid esse infinitum oportet assumere ꝙ a se habeat virtutem durandi per tēp⁹ infinitum. Contra supfluū est addere tempus infinitum q꞉ bñ sequitur hoc habet a se independenter ꝙ duret vel moueat per vnam horam. ergo est infinitum quia antecedens est verum de solo deo.

¶ Tertiodecimo. Scđm theolo. deus assumpsit naturam humanā ergo est virtus in corpore. Item dato ꝙ deus esset virtus in corpore adhuc posset mouere in determinato tempore licet esset infinite virtutis. Probatur quia aliqua virtus exñs ī corpore libere mouet vt patet de aīa causante motum progressiuū quē alij vocant motum processiuum. Nec ī conuenit ꝙ magnitudo recipiat effectū equalē proportionatum potentie separate quia orbis planetarum tantam velocitatem recipiunt quantam intelligentia potest facere et corpus infinitum esset capax infiniti motus ergo moueretur in instanti.

¶ Quartodecimo vel alie ītelligētie scđm ari. sunt infinite virtutis vel nō si primū ergo non sūt ꝯ deo effectiue quod est falsū patet ꝯña quia si essent infinite sicut deus tūc cōprehenderēt deū ꝛ essent de⁹ falsitas ꝯñtis patet q꞉ est m̄ vnum ens p essentiā si detur scđm contra. xij. meta. t.c. xv. phi. ostēdit motorē celi non habere magnitudinē q꞉ hz potentiam infinitam. Et postea querit an sunt plures tales motores ꝛ dicit ꝙ sūt tot quot sūt celi et t.c. xliij. dicit ꝙ omnes intelligentie sunt sine magnitudine propter predictam causam et. xij. meta. t.c. xxx. dicit ꝙ motor celi est actio pura et non distinguit de motore primi celi vel de alijs. Sed postq̄ hoc ostendit querit an substantia eterna semper mouens sit vna vel plures et determinat ꝙ sunt plures.

¶ Quītodecimo vel intelligētia ſm phi. pōt informare materiam vel non si primū. Cōtra ītelligētia per tēpus infinitū mouet celū ergo est infiniti vigoris. Item effectus ei⁹ est infiniti vigoris ergo ꝛ intelligentia añs patet q꞉ vna hora est alicuius ṽtutis q꞉ tēpus est per se causa corruptionis et due hore adhuc sunt maioris virtutis ergo totū tp̄s infinitū est infinite virtutis. si scđm. Contra qualitas informans materiā virtute diuina potest esse separata vt patet de q̄titate in sacramento ergo forma separata qualis est āgelus diuina virtute potest īformare materiam quia non magis repugnat forme materiali esse in materia q̄ forme materiali esse sine materia. Forte dicis ꝙ intelligētia non potest informare materiā q꞉ hz operationē intellectualē que fit sine materia. Contra ex hoc sequeretur ꝙ aīa rōnalis non posset vniri alteri. Item licet hec aqua sit g[…] se subsistens tamen potest vniri corporibus.

¶ Ad primū dicendū ꝙ gregorius opinatur ꝙ philo. credidit deum esse finite virtutis intensiue. Sed contra virtus finita in tp̄e potest esse in magnitudine vt patet de forma solis et tamen phi. dicit ꝙ deus non est in magnitudine quia est infinite virtutis Sed dices ꝙ deus est infinite secundum durationē vel extensiue quia scilicet potest sine fine mouere. Non autem intensiue sic ꝙ q̄tum est ex se possit in infinitum velocius mouere. Hoc nichil est quia supra probauimus motum esse eternum. Et ideo nō oportebat philo. hic probare ꝙ deus est īfinite virtutis

ert... dei. Item phūs dicit sexto huius q̄ oī motu dato contigit dare velociorē ergo deus q̄rūm est ex se est infinite virtutis. Item materia est infinite potentie passiue ergo deus est infinite potentie actiue Item sua intellectione intelligit infinita distincte ergo sua intellectio est infinite perfectionis probatur quia intelligere distincte duo est alicuius perfectionis et intelligere distincte tria est adhuc maioris pfectionis. Forte hec argumenta non ex toto concludunt. Sed nolumus philosopho imponere absurda nisi ex toto expresse habeantur. Dicendum ergo q̄ motor celi dato q̄ sit ipse deus non tamen agit necessitate nature sed necessitate immutabilitatis et suppositionis. Item secundum gregorium secundū philosophum deus agit secundum extremū sui posse et sic videtur q̄ moueret in instanti quia celuz nullam habet resistentiam ergo q̄ ista velocitate mouetur hoc est ex voluntate motoris.

¶ Et per hoc patet ad secundū. Quidā dicit agentia naturalia esse determinata ad suos effectus. Et ideo nunq̄ aliqd mouet̄ ita velociter sicut celū mouet̄ vel dicit̄ q̄ non incōuenit aliqd eque velociter moueri a deo et a petro. Nichil tamen ita velociter mouetur a petro sicut a deo posset moueri. Nec tamen deus potest facere motum localem in instanti. Secus est forte de alteratione quia primum repugnaret rationi motus localis. Alij dicunt q̄ in motu locali duo sunt scz essentia eius hoc est ipsum vbi et hoc potest a deo fieri in instanti. Aliud est successio. Et hoc non potest. ratio primi est q̄r pōt angelū hic annichilatum in alio loco subito reproducere.

¶ Ad tertiū dicit. S. T. ibidē q̄ celum superi⁹ mouet motu diurno alios celos. et ideo si sibi adderet̄ alia stella esset ei laboriosū quia cuiuslibz corporis est finita virtus p cōparationē ad aliud corp⁹. Nec esset tant⁹ excessus in mouendo primi celi ad alios celos sicut nunc est. Non loquitur autē ibi phūs de motore separato vt putabat. Cōmē. Si dicatur in stellis non est ponderositas ergo propter additionē stelle mouere non est laboriosū. Item supremum celum non habet in se virtutē motiuam scdm phm nisi ipsum deū. De hoc postea. Ad aliud dico q̄ deus q̄rum est ex se posset mouere corpus infinitum. Dei de dicitur q̄ licet motus infinitus per accidens nō reducatur ad motum infinitum per se tamen reducitur ad motorem infinitum per se quod sufficit.

¶ Ad quartū dicitur q̄ īter motores est ordo tamē primi ad alios nō est determinata proportio sed an angeli scdm. s. t. ꝯueniāt in genere subalterno videt̄ q̄ non ex opus. xlij. c. v. sed aliter videtur ex. s. Tho. in. q. de spiritualibus creaturis ar. viij. ad. vj.

¶ Ad quītū d̄r a quibusdā q̄ prima intelligentia ꝓducta est mensura aliarū ⁊ nō deus. Sed aliter d̄r scdm. S. T. et Auer. vnde q̄uis mensura q̄ ē per replicationē sit finita. Tamen mensura que est secundum perfectionem non est minima vt patet de albedine mensurante alios colores. Ad aliud dicit. s. t. in primo. d. xliij. q. j. ar. j. ad tertiū q̄ potētia dei nō est propter finem. Et ideo non frustratur q̄r frustra est qd est ad finē quē non inducit. Et de po. q. j. ar. secūdo dicit ad nonū q̄ deus pōt producere infinitos effectus oībus modis. scz scdm spēs et scdm genera at hoc nulli creature cōuenit. Deinde dicitur q̄ de⁹ non est infinitus priuatiue sed negatiue. Et si queratur cum deus sit infinitus quare non potest producere effectum infinitum. Dicendum q̄ esse infinitum ē contra rationē factibilis. Et licet deus agat tota sua potentia. Tamen cum hoc agit secundum imperium voluntatis secundum. S. T. ibidem ad. xiij.

¶ Ad sextū pz ex dictis. Et phūs sepe argumentatur ex suppōne vel pōt argumētū fieri sine suppositione dicēdo sic Omne p accidēs reducit̄ ad per se sed motus celi est infinit⁹ p accn̄s ergo reducit̄ ad īfinitum per se sed nullum est tale nisi deus igitur.

¶ Ad septimū quibusdā videt̄ q̄ carentia materie nō est rō infinitatis q̄r materia non pōt limitare formā q̄r vel hoc esset p modū cause efficiētis ⁊ hoc nō quia nichil efficit ī forma. Nec p modū cause formalis q̄r materia nullius est forma. Nec p modum finalis. Forma eni est finis materie ⁊ nō econuerso. Nec per modum cause materialis quia causalitas materie cōsistit in recipere et nō in dare. Et per ꝯñs materia nō dat forme limitationē. Itē materia p̄dicatur de multis sicut forma. ergo materia de se est cōmunis. Itē si forma lapidis nō esset de se finita seq̄ret̄ q̄ de⁹ posset eā facere eē īfinitā hec soluit. Cap. in p̄rio dis. xliij. Videt̄ tn̄ q̄ intrīsece limitatio forme ē p materiā vn̄ illd qd nichil recipit ab alio sz ex se hz suā perfectionē illud nō hz pfectionē limitatā Cū ergo de⁹ ex se habeat suā pfectionē q̄r est imutabilis seq̄tur q̄ hz īfinitā pfectionē. Et p hoc pz rō. s. thome de ide dico q̄ essētia āgeli ī illo priori nature nō est īfinita ī actu q̄r finitabilis ē. Ad aliud d̄r q̄ corp⁹ finit̄ p ꝓpriā q̄titatē vn̄ celū non finit̄ p aliud corp⁹. Sz cōtra corpori p se cōpetit eē in loco ita q̄ corpeitas ē p se rō essendi ī loco sz ꝯditio ē eē rōnē formalē nisi sit illud cui⁹ est rō formalis. Dicendū z q̄ dimensio est rō fundamētalis proxima respectu vbi seu passiue locationis. Sed contra seq̄retur q̄ ista esset in secundo modo perseitatis corpus locat̄ sicut ista color est visibilis ergo erit necessaria ergo celū non potest esse sine loco. De hoc ī quarto phisi.

¶ Ad octauum pz ex sexto. De creatione aūt scdm Aui. argumentū non cōcluderet q̄r dixit vnā intelligentiam creare aliā. Sed querit̄ per quid differt a philo. Dicendū q̄ phūs ponit oēs intelligentias esse immediate a deo creatas ab eterno Aui. autē ponit ab eterno vnam produxisse aliam.

¶ Ad nonū dicūt quidā q̄ dupliciter dicitur ops. Primo q̄r potest oē possibile mediate vel īmediate Et sic phūs cōcederet deū oīpotentē. Aliomō theologice q̄r pōt in oēm effectū īmediate ⁊ sn̄ cōparatione alteri⁹ Et sic solus theologus ponit deū oīpotentē. Sz cōtra scdm phm de⁹ īminenter cōtinet oēm creaturā ergo se solo potest eā ꝓducere. Itē scdm mltos theologos de⁹ nō pōt quēlibet effectū se solo q̄r non potest facere filiationē sine paternitate nec propriam passionē sine subiecto. Nec errorē nec odium nec totū sine ptib⁹ nec albū sine albedine. Nec auez volare sine alis. Sz hec disputatio videt̄ ad nomen. Et postea declarabitur qd est esse oīpotentē. Et an de⁹ se solo posset in volūtate fortis ꝓducere actum odij. Quidā eni hoc cōcedūt. Sz tūc nō esset peccatū nisi forte volūtas libere cōtinuaret. Sz cōtra actus odij intrīsece est mal⁹. Itē creet̄ ille act⁹ odij per vltimū instans nō esse ⁊ ꝯtinuet eū volūtas. Tūc q̄rit̄ vl̄ semp ē peccatū vl̄ nō. ¶ Ad decimū videt̄ q̄ ī corpe īfinito possit eē v̄t⁹ finita sicut si esset vt si corp⁹ finite virtutis ītēsiue rarefiat in infinitū. Sz dicēdū q̄ forte hoc nō ē possibile. Sz d̄r ad argumētū vt dcim̄ ē ad vj. sz dices q̄ ī corpe magno nō est sp maior v̄t⁹ sz eadē ē in pte q̄ ē in toto vt ī hoīe aīa ē in qualibet parte q̄ si eēt īfinit⁹ nō esset īfinite v̄tutis. s. t. li. j. cōtra gētiles. ca. xij. ¶ Ad vndecimū pz ex dictis ī nono.

¶ Ad duodecimū dr̄ q̄ nō est simile de asino vel de medicina q̄ cōseruaret hoiem p tp̄s infinitū ⁊ de celo q̄r celū est icorruptibile. Sʒ dices hō de se ē mortalis ⁊ tñ iustitia originalis potuisset eū cōseruare p tp̄s infinitū. Forte dicis q̄ nō q̄r scḋo phi. dr̄ q̄ necessitas pueniēs ex materia est necessitas absoluta. Et iō oē cōpositū ex cōtrariis aliqñ corrūperet q̄r est corruptibile. Cōtra mot⁹ celi est corruptibilis.

¶ Ad decimūtertiū dicit. s. t. i tertio q̄ de⁹ nō vnit nature sicut forma materie. Ad aliḋ dicit. s. t. q̄ corpus ē receptiuū equalis effect⁹ cū forma ipm informante. Et iō si de⁹ esset virt⁹ i corpe lʒ libere agere tamen oporteret ex q̄ esset capax infiniti motus.

¶ Ad decimūquartū dr̄ q̄ intelligētie nō sūt ifinite ptutis itēsiue scḋm phi. nec ē verū q̄ oīs virtus extra magnitudinē sit simpliciter infinita lʒ hoc de aliqua cōcedatur. Sunt tñ intelligētie infinite secundū tempus ⁊ ideo sūt extra magnitudinē. Sed contra tunc celum nō haberet magnitudinem dicendū q̄ celum est mouens motum ⁊ ideo non est simile.

¶ Ad quītū dr̄ q̄ āgel⁹ nō pōt iformare materiam scḋm. s. t. lʒ de aliaco oppositū senserit. Est eñ scḋm se totū intellectualis nature nec acq̄rit cognitionē per sensū et iō pʒ q̄ nō est simile sicut de homine.

AD secundū sic proceditur videtur q̄ de⁹ secundum philosophum agat necessario necessitate nature quia secundum phm̄. Necesse est mundu fuisse ab eterno hoc autē nō esset verū si de⁹ libere ageret q̄a tunc potuisset mundū non produxisse ab eterno. Sʒ cōtra secundū philosophum primo celi tribus colitur de⁹ secundū pithago. vnde dicit q̄ hic est numerus trinitatis. Sed vanū esset colere deum si omnis procederent ab eo non libere sed necessitate nature.

¶ Respondeo dicēdū q̄ q̄dā dicūt deū pducere res libere non tamen libertate contradictiōis sed libertate complacentie ⁊ ita dicunt q̄ nos facimus aliquos actus necessario in quibus eñ est libertas cōplacētie. Sed hoc est contra. s. t. de po. q. vj. . ūde pari ratione posset dici q̄ ignis libere calefacit libertate scʒ cōplacētie licet necessario calefaciat. Dicēdum ergo primo q̄ voluntas in deo proprijssime reperitur quia omnis habens intellectum habet voluntatē quia voluntas est appetitus sequens intellectum et habens intellectum potest diuersa intelligere ⁊ apprehendere quoꝝ vnum non stat cum alio et sic potest velle vnū altero dimisso sed deus intelligit ergo habet voluntatē. Secundo dr̄ q̄ deus non vult de necessitate quicq̄d vult neq̄ rebus volitis necessitatem imponit. Primū patet q̄r volens finē non de necessitate vult media si media illa nō sint necessaria ad talem finem sed deus primo vult suā bonitatem et creature non sunt necessarie ad eam ergo non illud qḋ sūme necessarium est non potest non esse propter non existētiam cuiuscūq̄ alterius a se sed deus est huiusmodi ergo ⁊c. minor patet quia si haberet necessariam habitudinem ad causandum aliquid necessario dependeret ad istud et ad istud non esse sequetur deū nō esse quod est impossibile igitur ⁊c. Itē tertio aliq̄d cōtingēter est in ētibus igitur prima causa causat cōtigenter antecedēs est notuʒ cōsequentia tenet q̄r scḋa causa non agit nisi virtute prime ergo si prima causa necessario agit sequitur q̄ omnis causa scḋa necessario agit q̄r si prima causa necessario se habet ad causam pximā igitur illa causa proxima necessario mouet̃ a prima causa ad hoc q̄ agat et vltra necessario mouetur ad hoc q̄ agat ergo necessario agit et sic nullus effectus erit cōtigēs. Itē quarto aliqḋ malū est i vniuerso ergo deus non necessario causat pʒ ɔñia quia si deus necessario ageret cū sit productiuus oīs bonitatis sequit̃ q̄ semp pduceret bonū repugnans malo et sic nullū malū esset. Item tunc deus ageret secundum suum vltimum posse ergo causaret quicquid potest causare sed pōt causare ex se oē causabile q̄ autē deus sit causa effectiua rerum patet quia s̄m phi. pmuʒ monens plus influit. Item quito pbat̃ ex. s. t. li. ij. contra gen. quia omne agens p necessitatē nature determinatur ad vnum effectum tm̄. sed deus pducit diuersos effectus ergo non agit necessitate nature sed libere. Item deus essentialiter est sua voluntas ergo quicq̄d agit agit p volūtatē ⁊ non p necessitatē nature. Itē sexto agēs p se hʒ dominiū sui actus ergo libere agit. Item qñ ego habeo actum volendi vel si ego sū habitur⁹ tñ ego possū non habere ergo talis actus non producetur necessitate nature. Itē septimo. agentia voluntaria sunt perfectiora a toto genere agentibus naturalibus et q̄to aliqua pl⁹ accedunt ad deum tanto sunt maiorie libertatis ergo signum est q̄ deus in suis actionibus libere agit ad extra. Cum omnis effectus a deo producitur nō necessario sed libere primum patet quia agens est indifferens ad plures effectus eiusdem speciei q̄ magis producat hūc effectū q̄ illū eiusdem speciei oportet q̄ hoc sit ex determinatione primi agentis q̄ aūt intelligentie a deo producant̃ effectiue supra dictū est quidā dicunt q̄ nō est idem deū agere per intelligētiam ⁊ voluntatē et deū libere agere. secūduʒ phi. Item deus mouendo celum producit diuersas reuolutiones et hec diuersitas numeralis est ex sola voluntate eius.

¶ Contra hec ar̃ primo contra rationes tactas dictū est eñ q̄ deus nō necessario producit creaturas q̄r creature non sūt necessarie ad diuinā bonitatem Cōtra phūs diceret q̄ deus nō necessario producit res quasi idigeat eis sʒ quia liberalis est vt dicit auicēna vnde sicut aqua ex seipsa est frigida et tamē necessario frigefacit aliam licet p illā alia non perficiatur ita dicit auicēna q̄ deus necessario producit creaturas et probat q̄r necessitas est pfectior contingentia ideo necessitas cōuenit actioni dei. Itē non oportet q̄ de⁹ volūtarie agat ex hoc q̄ respicit diuersas res nō ad iuicē ordinatas q̄r itellect⁹ diuin⁹ necessario itelligit diuersas res nō ordiatas ad iuicē. ¶ Secūdo ar̃ cōtra secundā rōnē q̄r premisse necessarie inferunt cōclusionē necessario. Et ille pmisse sunt in se necessarie tñ si conclusio demonstrationis esset falsa premisse etiā essent false. Non tamen sequitur q̄ premisse depēdeant a cōclusione. ergo licet deus necessario pducat creaturas non sequitur q̄ dependeat ab eis. Sicut nec celum dependet ab istis inferioribus licet secundum philosophum seq̄tur. Hec inferiora non sunt ergo celum non est Forte dicis consequentiam illam non valere quia ex minus falso nō seq̄tur magis falsum quia si falsius habeat duplicē rationē falsitatis ⁊ minus falsū tm̄ vnicam circunscribamus vnā a falsiori ⁊ similiter a minus falso illam quā habet tunc ex vero sequeretur falsum et eodem modo arguitur q̄ ex vno ipossibili non sequitur magis impossibile. Cōtra ex aūte magis vero sequitur cosequens minus verum vt qñ effectus infertur ex causa vel propōne in pmomō per se sequit̃ ppō in scḋo modo per se ergo arguēdo ex opposito ɔñtis ex minus falso seq̄tur magis falsum

¶ Tertio licet deus cōtingenter ageret non tamen sequitur q̄ agat per voluntatem q̄ꝛ cōtingenter pluit non tamen pluit per voluntatem sed forte necessitate nature. Item licet deus ageret necessitate nature q̄ntum est ex se tamen adhuc aliqui effect⁹ possent contingenter euenire per liberam voluntatem ipsius hominis vnde theologi dicunt q̄ de⁹ agit necessario necessitate immutabilitatis et tamen multi effectus contingenter eueniunt.

¶ Quarto tertia ratio nō concludit ex toto contra phōs quia probatet celum non agere necessitate nature vnde diceretur forte q̄ licet deus agat necessario tamen effectus non est necessarius quia vt dicit. S. T. effectus non debet dici necessarius propter cām primam sed proximā. i. par. q. xiiij. ar. xiij. ad primum vel diceretur q̄ scd̄m phīs. deus producit celū ꝛ motum celi necessitate nature. Non aūt ista inferiora que non sunt a deo nisi mediate. Forte dicis q̄ sunt a deo quia quicquid est causa cause est causa causati. Contra hoc non oportet quia sol est causa hominis et homo est causa actus voluntatis.

¶ Quinto quarta rō non cōcludit nisi forte sicut p̄cedens quia phūs licet diceret q̄ deus agat necessitate nature non tamen excludit oīa peccata nature que sunt monstra vt patet in fine. ij. phisi. Et ad aliud diceretur. q̄ non omne causabile est a deo immediate. Et ideo non sequitur.

¶ Sexto. diceret ad q̄ntā rationē q̄ nō omne agēs naturale est determinatum ad vnum vt patet de sole quod producit indiuidua diuersarum specierum ꝛ cor animalis ascendit et descendit continue. Et dicunt theologi q̄ eadem gratia ante circuncisionem inclinabat ad volendū circūcidi nunc autem īclinat ad nolendū. Et eadē apprehensio potest esse causa boni et mali. Item Aui. responderet q̄ deus non produxit imedīate etiā nisi vnū vt dicit. s. t. de po. q. iij. ar. xvj. Et ad aliud diceretur q̄ voluntas dei producit res necessitate nature sicut voluntas hominis necessitate nature vult beatitudinē vnde licz hō aliq̄ velit necessario tamen alia vult contingēter. ita posset dici de deo scd̄m phōs quia illa que immediate producit vult necessario. Item ad aliud quod dicit vj. ꝛ vij. diceretur q̄ deus pater producit filium necessitate nature que libertati nō repugnat de ve. q. xxiij. ar. iiij. ꝛ ideo aliquod agens necessitate nature est sūme perfectum vnde phūs diceret q̄ hoc est sume perfectionis necessario coīcare alijs bonitatez.

¶ Septimo. Si deus producit res vel ergo producit actione intrinseca vel transeunte. Non primum q̄ꝛ nichil recipitur in deo ergo nulla est actio immanēs q̄ꝛ īmanēs dz q̄s non est in alio. nec est ibi actio trāsiēs quia actio dei est sua substantia ergo non est transiens. Item finis et efficiens non coincidunt vt patet secundo phi. Sed deus est omnium causa finalis ergo non est efficiens.

¶ Octauo idem effectus non producitur a pluribus causis efficientibus. Sed ista inferiora producunt a causa particulari ergo non a deo. Item si deus producit rem vel ergo seclusa alia causa ex illa productione sequeretur effectus ille vel non. Si primum ergo effectus non dependet ab illa alia causa. Si secūdū tūc seqtur q̄ productio dei nō est sufficiēs posset argui de eo quod est p̄ accidēs an hz causam sez deū videtur q̄ si licet non habeat causam. naturalē vide. s. t. prima pte. q. cxv. ar. vj. et. q. cxvj. ar. j. Itez theologi arguunt de peccato q̄ non est a deo ergo non omnis res a deo sed dices q̄ peccatum pro forsmali non est res sed priuatio boni debiti inesse. Contra hoc arguit okan q̄ꝛ pono q̄ sorti prohibeatur a. et nichil ei percipiat positiue tunc si facit a peccat et tamen non priuatur bono debito in esse quia ad nullum actum per casum tenetur habere.

¶ Nono quando deus producit effectum vel concurrit finite vel infinite. Si primum ergo actio dei potest impediri et sic voluntas dei non erit efficax quia potest deus producere aliquam creaturam excedentem illum finitum concursum. Item si deus finite concurrit ergo aliquis effectus pōt sine suo cōcursu produci quia potest ille finitus cōcursus per agens naturale fieri. Item tunc aliquis posset resistere actioni dei quia ponatur q̄ actio dei finita sit vni⁹ grad⁹ ꝛ volūtas hominis duorū graduū tunc voluntas plus resistit q̄̄ deus agat. Si secundum sequeretur q̄ vna creatura non esset perfectior alia q̄ꝛ tantum concurrit ad producendum vnam sicut aliam. Item motus celi esset infinite velox quia de⁹ infinite concurreret nec curo siue concurrat p̄ voluntatem siue per intellectum. Item deus plus diligit vnam creaturam q̄̄ aliam ergo non infinite diligit eam ergo nec infinite producit licet productio actiua sit infinita. Similiter licet scientia qua deus scit antichristum peccaturum sit ens necessarium nō tamen sequitur q̄ deus necessario sciat antichristum peccaturum.

¶ Decimo arguitur deum agere necessitate nature quia scd̄m phm̄ aliqua necessaria absolute hn̄t causam efficientez vt supradictū ē de celo ꝛ āgelo. Itez hoīem esse risibilē habet causam efficientem ꝛ alie conclusiones vt dicitur in principio huius. viij. Sz necessarium absolute non potest nō esse ergo tale nō producitur libere vnde hominē esse aīal est necessarium et necessario volitum a deo. Similiter p̄cepta indispensibilia decalogi quidam etiam credunt q̄ prius est deum iudicare sortem fore vel peccare q̄̄ velle ergo deus aliquid scit fore naturaliter et non libere ergo in deo est necessitas naturalis circa ea q̄ fiunt videtur enim prius iudicare sortem fore q̄̄ eligere sed tu negabis tales prioritates.

¶ Undecimo deus aliquid produxit quod non potest non produxisse vt patet de preterito quod non potest non fuisse. Item veritas huius adā fuit non potest a deo annichilari supponēdo cū scoto ꝛ. s. t. q̄ ad preteritum non sit potentia vnde deus necessitate nature vult preteritū fuisse ergo aliquid ad extra vult necessitate nature. Item aliquid fuit et melius fuisset illud non fuisse vt patet de peccato ade. Et tamen deus nunc non potest nunc velle illud nō fuisse. Forte dicis q̄ hoc est ratione preteritionis. Cōtra sicut nichil est futurum respectu dei sed omnia sunt eis presentia ita nichil est p̄teritū sibi sed oīa sunt ei presentia ergo tantū necessitatur ad futura sicut ad preterita. Item deus necessitate nature producit similitudinē positis duobus albis eum sit relatio intrinsecus adueniens ergo necessitatur.

¶ Duodecimo aliqua sunt que deus non potest annichilare ergo necessitate nature illa cōseruet. Añs patet. q̄ꝛ si beatos annichilaret sequeretur q̄ deus esset iniustus q̄ꝛ puniret aliquē sine culpa. Forte dicis q̄ annichilatio non est malū. Cōtra priuari manibus et pedibus est malum ergo ꝛ priuari toto esse quia hoc prius est q̄̄ priuari manibus. Itez magis fugiendū est ānichilari q̄̄ carere digito vel alio bono paruo ergo annichilari est malum. Item postq̄̄ aliquid est reuelatū nō potest illud nō euenire ergo

fit a deo necessitate nature quia per necessitatẽ nature. intelligitur necessarium absolute. sic ꝙ non habere libertate contradictionis.

¶ Tertiodecimo vel deus producit omnia contingenter vel necessario. Si primũ sequit ꝙ de⁹ potuit nolle producere mundũ ergo nolle producere potuit esse deus. Sed quicquid potuit esse deus de necessitate est deus ergo nollens producere mundum nũc est deus quod est falsum. Item velle petrum esse est deus ergo velle petrum esse est necessarium absolute. Forte dicis ꝙ velle petrum esse non est volũtas diuina absolute. sed est voluntas diuina cũ relatione rationis. Contra sequeretur intellectus cessante deus non vellet producere petrum.

¶ Quartodecimo postꝗ̃ deus voluit ꝓducere petrum vel de necessitate nature sequitur productio petri vel non. Si primum habetur intentum si secũdum sequitur ꝙ voluntas dei potest frustrari. Itẽ omne eternum est necessarium sed quicquid producitur deus ab eterno voluit illud producere ergo necessario ꝓducit. Itẽ quicquid deus vult nõ potest non velle alias posset mutari si enim posset non velle vel hoc esset anteꝗ̃ voluit et hoc nõ quia ab eterno voluit si aũt postꝗ̃ voluit ergo mutatur. Item si deus potest velle ⁊ non velle aliqd ergo potest icipere velle aliqd vt puta fortẽ eẽ futurũ ponat ergo ꝙ incipiat velle sortem esse futurũ tunc seqtur ꝙ non ab eterno voluit ergo mutatur. Item velle sortem fore non dicit nisi voluntatẽ dei cum quadã habitudine sed fundamentũ istius habitudinis est necessariũ et mutabile ergo et ista habitudo. Item ad preteritum non est potentia. sed illa habitudo iam fuit ergo impossibile est eam non fuisse.

¶ Quintodecimo ista habitudo non potest a deo corrũpi ergo est necessaria absolute añs patet qꝛ si corrũpitur ergo aliqñ fuit. Item hec ꝯña est necessaria deus vult sorte fore ergo erit et añs habet necessariam habitudinẽ ad ꝯñs ergo habitudo voluntatis diuine ad sortẽ est absolute necessaria. Itẽ deum velle sortẽ fore et nolle sortẽ fore vel differũt realiter ⁊ intrinsece vel solũ per respect⁹ si secundum quero quare potius vnus respectus est nũc in volũtate dei ꝗ̃ alius. Itẽ respectus nõ est principium ꝓductionis ergo propter istum respectum nõ magis sequitur sortem fore ꝗ̃ non fore igitur.

¶ Sextodecimo deus a nullo põt determinari ergo sua potentia nõ est cõtingẽs ad vtrũlibꝫ ergo ex necessitate nature est determinatus ad vnã partem cõtradictionis ergo necessitate nature producit qꝛ ex se ẽ determinat⁹ ad vnũ. Forte dicis ꝙ potest se non determinasse ad illud quero ergo cum sua volũtas sit indifferens quid eam determinat ad hoc ꝙ se determinet ad hanc partem plus ꝗ̃ ad illam.

¶ Decimoseptimo seqret ꝙ cũ queritur de causa alicuius effect⁹ possem⁹ semper dicere ꝙ hoc fit qꝛ deus vult et sic vanum esset studere causas rerũ qꝛ ex causa sufficienti potest aliquid demõstrari ⁊ sciri si ergo voluntas dei sit causa sufficiens sequitur ꝙ hic est demonstratio deus vult hoc esse ergo hoc est.

¶ Decimooctauo potest argui ꝙ in deo non sit voluntas quia omnis voluntas est appetitus extendiens in aliud ⁊ est mouẽs motũ sꝫ hec non conueniũt deo igitur. Item .4. ethi. dicit ꝙ optimorꝫ non est laus ergo in eis nõ est volũtariũ qꝛ per voluntarium meremur laudem vel vituperium per inuoluntarium autem veniam et misericordiam.

¶ Decimonono af ꝙ secũdũ phi. intẽtionem deus agat necessario necessitate nature quia si ageret libere tũc posset cessare a motu quod reputat phi impossibile ꝙ tũc de⁹ esset omnino ocios⁹. Itẽ tunc posset mouere celũ tardius ⁊ sic mot⁹ celi esset irregularis Forte dicis potẽtia logica motus ⁊ celũ posset non esse nõ aũt potẽtia phi de qua locut⁹ est phi. Alij dicunt deum nũc nõ posse cessare a cõseruatione rerũ nec potest nõ ꝓduxisse mũdũ qꝛ ad preteritum nõ est potẽtia sꝫ. Cõtra saltẽ motum ꝙ fit hodie deus posset non ꝓducere. Si dicas ibi ꝙ absolute posset non autẽ ex suppositione scꝫ qꝛ ab eterno ordinauit ⁊ disponit ꝙ moueret celum. Item si deus posset nõ mouere sequitur ꝙ est in potentia ad aliquid quod tñ est falsũ cũ sit act⁹ purus. Itẽ phi. ꝓbat ꝙ primus motor nõ mouetur ꝑ accidẽs qꝛ alias possibile esset ꝙ aliqñ nõ moueret qꝛ quod est ꝑ accidẽs nõ est necessariũ ⁊ si est possibile vt nõ moueatur possibile ẽ vt nõ moueat et hoc ꝯñs habet phi. pro impossibili vnde stat ibi quasi ad maximũ incõueniẽs. Nec valet dicere ꝙ secundum eũ contingenter ꝓducat ista inferiora quia forte secũdũ phi. ea nõ cognoscit singularia enim vt dicit porphirius sũt ab arte relinquenda. Itẽ si deus cõcurreret ad ꝓductionẽ singularia seqret ꝙ de⁹ impediret se ipsũ qñ ignis agit in aquam ⁊ ecõuerso ꝑ reactionẽ immo agens vinceret deum quia ignis vincit aquam ad cuius resistentiã de⁹ cõcurrebat. Itẽ dicũt multi si deus creasset mũdũ ab eterno necessario durasset ꝑ tempus infinitũ alias non fuisset ab eterno ex multi theologi dicũt ꝙ diuine reuelationi non subest falsũ qꝛ futurũ ad dei scientiam comparatum non potest non euenire ergo necessario euenit.

¶ Ad primum dicendum ꝙ idem argumentum fit de illa liberalitate. Ex quo enim pater producit filium non oportet ꝙ creaturis communicet suam liberalitatem nec est simile de intellectu. quia itellectio simplex vnius rei stat cum intellectione alterius.

¶ Ad scdm tertiũ ⁊ qrtũ põt faciliter rñdere defensor doctoris ꝙ ille rationes non sũt demõstratiões.

¶ Ad qntũ ⁊ sextũ dr ꝙ agẽs naturale ꝑpter diuersas dispõnes ꝓducit diuersos effectus vel propter diuersitatẽ ipsa. Nec valet rñsio Aui. qꝛ fm hoc diuina potẽtia q̃ est ĩfinita terminaref ad vnũ effectũ ⁊ decor ordinis vniuersi esset casualis ex quo rerum diuersitatẽ nõ ascriber intẽtioni finis sed terminationi potẽtiarũ actiuarũ ad suos effectus. Nec valet alia solutio qꝛ nulla creatura ẽ finis ipsius dei sicut beatitudo est finis nr̃. Creatura eñ est bonũ finitũ ⁊ ideo non est simile de filio vñ cũ deus efficit creaturas videtur ꝙ precedat eas prioritate nature. ergo nõ repugnat ipsũ esse sñ creaturis qbuscunqꝫ. ergo non produxit creaturas necessitate nature. Sed cõtra volũtas ⁊ natura in deo idẽ sunt. Si ergo de⁹ producat res volũtarie sequitur ꝙ eas producit naturaliter. Item vel ꝓducit eas naturaliter vel violente vel innaturaliter. Item vel producit eas cõtingenter vel necessario. Hic non videtur dabile medium. Sꝫ non producit contingenter. quia cõtingẽtia nõ reperitur nisi in agente mutabili. Item de⁹ est determinatus ad vnũ scꝫ ad bonũ ergo agit necessitate nature. Dicẽdũ scdm. S. T. de po. q. iij. ar. xv ad sextũ ꝙ volũtas ⁊ natura in deo differunt ratione. Natura eñ importat respectum ad aliquid vnũ determinate. Non aũt voluntas. Et ibidẽ ad vndecimũ dicit ꝙ ĩ deo respectu creaturarũ põt ꝯsiderari possibilitas fm potẽtiã actiuam. Et ad. xvj. dicit ꝙ deus nõ est determinat⁹ ad hoc bonũ vł ad illud.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ in deo est actus imma-nens licet non inhereat sibi sicut accidens subiecto Sed secundum nostrum modum intelligendi intelli-gere dei habet modū actionis īmanētis. Et similr dicatur de volitione dei que dicitur elici a volunta-te diuina secundum rationem aut secundum modū significandi Sanctus Tho. li. i. contra gē. ca. lxxiij. ¶ Ad octauum dicit. s. t. in primo. d. xxxvij. q. i. ar. i. ad quartum ꝙ eiusdem operationis non est duplex causa eodemmodo sed bene diuersorum ordinum. s. t. prima parte. q. cv. ad secundum vel quando vnum agens subordinatur alteri vnde sicut dicit albert⁹ in secundo phisi. super tertiū. Con. xxx. in colore san-guis in manibus hominis concurrunt sanguis et al-bedo corij ꝛ bonus color faciei resultat ex albedine pellis ꝛ rubore sāguinis sub pelle. Si dicatur i deo est tantum vna actio ergo deus producit tantū vnū effectum. Negatur ꝯña. Ad aliud dꝫ ꝙ scōm ordinē rerum seclusa alia causa. deus nō vellet agere. Qui-dam dicit ꝙ secundum aris. deus ad extra nil produ-cit effectiue sed contra secundum eum deus ꝛ natu-ra nichil faciunt frustra hoc autem videtur presup-ponere ꝙ agit licet sit negatiua.

¶ Ad nonū dubiū est quid sit concursus dei. Si effi-cit deus tūc oīs cōcursus dei generalis est infinitus i sūt sit aliquid ꝓductum in re sicut videtur de po. q. iij. ar. vij. ad septimū tūc cōcursus iste est finitus nec icōuenit ꝙ īpediatur vel sibi resistaƚ sicut ignis resistit aque. Alij dicūt ꝙ deus infinite cōcurrit ex parte agentis non autem ex parte effect⁹. s. t. de po. q. i. ar. ij. intensio in operatione diuina non esse attē-denda ex parte operantis sed effectus.

¶ Ad decimū dicūt quidaꝫ ꝙ necessariū non habet causam efficientē vt hominē esse risibilē ꝛ suppono pro nunc ꝙ illa sit necessaria absolute ratio hec ēq̄ alias deus ab eterno aliquid produxisset effectiue scilicet hominem esse risibilem.

¶ Item chimerā esse chimerā nō habet causam effi-cientem nec deum esse deū ergo nec hominē esse risi-bilem quia tāte necessitatis videtur vnum sicut reli-quum. Iteꝫ dato ꝙ deus nō esset adhuc homo esset risibilis. Item hominē esse risibilē non est aliq̄d res-e ergo non habet causam efficientem añs pꝫ qꝛ āte-q̄ aliquis homo esset homo erat risibilis. Item ho-minem esse aīal nō habet causam ergo nec alterum quia si vnum est creatura ꝛ reliquum añs patet q̄s non habet finem. Fatuum enim est q̄rere ꝓpter q̄d homo est animal. Forte dicis ꝙ vtrūq; enunciabile est ens rationis tñ vnū habet causam ꝛ nō alterum quod enim aliquod ens rationis habet causam pꝫ qꝛ fit per operationem intellectus. Cōtra nulla en-tia rationis habēt esse ergo non habent causā effici-entem. Itē terminus productionis est nobilior pro-ductione sꝫ omne ens rationis est impfect⁹ ꝓductio-ne quacūq;. Cōtra hanc opinionē arguiƚ qꝛ vel ho-minē esse animal dicit ens reale vel ens ratiōis si se-cundum seq̄tur ꝙ est figmētum si primū ergo ē a deo Item cōclusio dependet a p̄missis ergo habet cau-sam. Item si partes habent causam et totū sed par-tes huius enūciabilis hominē esse animal habent causā ergo et totū ymmo illud totū habet partes er-go habet causam. Forte dicis ꝙ illud totū ē ens ra-tionis qꝛ hec propositio homo est animal significat quādā cōplexionē. Cōplexio aūt oīs fit p intellectū Contra magis ē hoīem eē aīal q̄ hoīem esse album quia primum esse simpliciter sed hominem esse albū est ens reale et habet causam efficientem quia ho-mo non semper est albus ergo hominem esse animal est ens reale non increatum ergo creatum. ¶ Item secundo metha. T. C. iiij. dicitur ꝙ maxime verum est causa veritatis aliorum ergo verum necessarium habet causam. Forte dicis ꝙ habet causam finaleꝫ. Contra finis est gratia cuius aliquid fit ergo si ha-bet causam finalem finalem habebit efficientē. Iteꝫ Sanctus Thomas. viij. phi. lec. tertia cum phi. rep-hendit empedoclem qui non assignauit causam quare res per amicitiam magis fiunt vno tempore q̄ in alio. Dicebant quidam ꝙ non oportebat illum assi-gnare aliquam causam quia hoc erat necessarium vnde dicit ibidem sanctus Thomas ꝙ conclusiones perpetue habent causam non aūt principia. Ex quo videtur ꝙ aliqua enūciabilia necāria hūt causam et aliqua non. Et propter hoc quidam dicunt essen-tias rerū fuisse ab eterno vt hominem esse animal ꝛ hoiem esse risibilē. Anteq̄ eñ homo produceretur homo non erat purū nichil sicut chimera alias vnū nichil esset magis nichil q̄ aliud quia vnum nichil est possibile non aūt aliud. Item per locum ꝯmuta-ta proportiōe. sicut se habet ens non ens ita possibi-le ad impossibile ergo sicut se habet ens ad possibile ita se habet non ens ad impossibile. Sed omne ens est possibile ergo oē non ens. simplr est īpossibile. Si ergo homo ante suā existētiā esset nō ens sequereƚ ꝙ esset vnuꝫ impossibile nec possent diffiniri quia ni-chil diffiniƚ nisi sit ens ratū. Et p ꝯñs nisi sit secun-dum suā essentiam. Et si queratur quomō res potu-it prius fuisse scōm essentiam q̄ scdm existentiam. Dicēdū ꝙ eedē littere prius ꝓducuntur a corde q̄ a manu. Cum ergo existentia et esse distinguuntur nō videtur quin vnum potuit esse ab eterno et non aliud Nec inconuenit deū aliquid velle necessitate natu-re. Sicut vult lapidē non esse deum. Quomō auteꝫ principia necessaria cōsequūtur diuinā prouidenti-am potuit supra ex. s. t. de ve. q. v. ar. ij. ad septimum Et primo phi. tactus est alter modus de essentia re-rum. Notandum ꝙ tenentes precepta decalogi indi-spensabilia dicunt deum non posse producere homi-nem nisi sit obligatus per legem et sic est ibi necessi-tas suppositionis tantum.

¶ Ad vndecimū dicūt q̄dā ad p̄teritū esse potētiaꝫ absolute loquēdo vñ de⁹ pōt nō sciuisse forte pecca-turū. Alias necessitate absoluta peccaret ꝛ nūc esset necessariū absolute me peccasse. Et sic peccatum si-bi non deberet īputari. Itē sequeretur ī casu deum nichil posse ꝓducere. potētia sua absoluta. Pona-mus eñ ꝙ reuelauerit se nichil producturū tunc vel ista reuelatio absolute pōt non fuisse ꝛ sic habetur intentū vel nō. ꝛ tūc seq̄tur ꝙ necessario absolute ista eueniet. Itē scia dei nō tollit ꝯtingentiaꝫ. ergo stat deuꝫ sciuisse hoc fore et tamē potuit nō sciuisse. Itē quicquid habet rationem entis idest quod non im-plicat contradictionem ex terminis. cadit sub om-nipotentia dei. i. parte. q. xxv. ar. iij. Sed Adā non fuisse non īplicat ex terminis. Similiter nec p̄teritū non fuisse qꝛ anteq̄ mūdus ꝓduceretur hec erat ve-ra p̄teritum non fuit quia sua contradictoria erat falsa vnde ista est vera. Antechristus preteritus nō fuit quia nichil fuit Antechristus preteritus. Alij sūt rectius dicunt ꝙ impossibile est nunc preteritū non fuisse quia implicat contradictionem per se vt dicit. S. T. prima parte. q. xxv. ar. iiij. Quidam di-cunt ꝙ adam non fuisse est ens rationis et ideo non est factibile. Sed hoc nichil est. quia deus aliquan-do dicitur causa annichilationis et excecationis tñ

annichilatio est ens rõnis. Dico ergo ꝙ deus bene vult aliqd necessario necessitate suppõnis vt dicit. S.T.li.ij.cotra gen. Et hoc sufficit pro argumento. vide. S.T.li.j.cõtra gen.ca.lxxxiiij. Et.j. parte vbi supra vñ irrõnabiliter. Alius reprehendit phm̃ negãtẽ potentiã ad pteritũ non aũt ad pñs vel futurũ sicut enim hec implicat contradictionẽ preteritum non fuit ita et ista presens non est vel futurum nõ erit immo ex hoc ꝙ presens põt non esse arguit ꝙ deus potest facere genitum nõ esse quia actus voluntatis qui nunc primo est nunc est genit⁹ ergo genitum potest non esse cõtra aris.vj.ethi. sed contra si ad preteritum esset potentia ergo de preteritis est consilium sicut de futuris.

¶Ad duodecimum dictum est supra ꝙ annichilatio non est malum quia omnis priuatio est ĩ aliquo subiecto et ideo proprie annichilatio non est malus malum ꝙ̃ amittere digitum. Sed dices annichilatio est fugienda ergo est mala. negatur cõsequentia Ad aliud dictum est secundo phisi.

¶Ad decimumtertium dicitur ꝙ deus non est causa contingens reruz sed libera de ve.q.xxiij.ar.j.ad primum et concedo ꝙ nolens antixp̃m fore possibiliter est deus propter ampliationem subiecti. Et iõ ille discursus non valet quia in consequente non est amplitatio. Et ad aliud patet in principio octaui.

¶Ad decimũquartũ dr̃ ꝙ ibi est necessitas suppositionis. Nec ista ẽ vera de⁹ põt incipere velle hoc esse futuꝝ qr ex hoc seq̃tur mutatio ĩ deo vt dicit.s.t. de ve.q.xxiij.ar.iiij.ad.xij. De habitudine aũt dr̃ ꝙ sequit determinationẽ diuine volũtatis. Et illa habitudo est necessaria necessitate ĩmutabilitatis. Si dicatur. Posse ⁊ velle in deo sunt idẽ sed deus necessario põt quicqd põt ⁊ necessario scit quicqd scit ergo necessario absolute vult quicquid vult. Negatur cõsequentia quia ista differunt ratione. Quidã dicunt ꝙ deus dicitur aliquod futurum sciuisse necessitate absoluta idest cathegorice hoc est sciuit et ita erit. Sed hoc non videtur sufficere quia li.j.contra gentiles.ca.lxxxij assignat causam quare deus alia a se ex necessitate sciat nõ autem ex necessitate velit quia res intelligitur secundum ꝙ similitudo eius est in intelligente. Non sic autem est de voluntate. Et idem habetur de veritate.q.xxiij.ar. quarto ad xiij.vide prima parte.q.xiiij.ar.xiij.ad secundum et de veri.q.ij.ar.xij.ad septimum. Et per hoc patet ad decimũquintum. Et ex dictis in scd̃o phi.

¶Ad decimũsextũ dicit san.tho.li.j.contra gentiles ca.lxxxiij.ad tertiũ ꝙ voluntas dei a nullo exteriori determinatur sed forte per suam cognitionem

¶Ad decimumseptimuz dicit Sanctus Thomas in.j.dist.xlv.q.j.ar.iij.ad quintum ꝙ demonstratio que facit scientiam de resumitur ex causis proximis rei que non sunt diuina voluntas. Et ideo quando phũs naturalis q̃rit quare hoc sit non est ĩtẽtio sua inquirere de voluntate diuina sed de causis secundis per quas deus voluit res producere.

¶Ad decimũoctauũ dr̃ ꝙ illa sunt ꝑa de voluntate limitata. Et ad aliud dicit Sã.Tho.de veri.q.xxiij. ar.primo ad quartũ ꝙ laus stricte capiẽdo debetur hijs q̃ sunt ad finem. Tamen eam cõius accipiendo vel forte proprie couenit deo scd̃m rei veritatem.

¶Ad decimũnonũ diuersi diuersimode sentiũt de phõ ⁊ Cõmẽ. Gregori⁹ Scotus Okam. ⁊ Holcot dicũt scd̃m phm̃ deum agere necessitate nature saltem aliqua Et si dicatur. scd̃m Sco deus est infinite potẽtie apd̃ aris. ergo agit sm̃ totã ṽtutẽ mouendo celum. Quidam dicunt ꝙ agens naturale nõ necessario agit scd̃m vltimum sue potentie quia intellectus agens est agens naturale respectu intellect⁹ possibilis. Et tamen non semper mouet ipsum secundum extremum sue potentie. Si dicatur ex quo secundum philosophum causa proxima primi celi est deus necessario agens ergo hec erit vera demõstratio secundum eum procedens a causa deus est ergo celum est. Forte dicis ꝙ deus non est causa efficiẽs celi quia vt dicitur secundo phi. Causa efficiens est que agit per motum ⁊ ideo est tm̃ causa finalis celi hoc nichil facit quia a causa finali fit potissima demonstratio cum sit potissima causa.j.posterio.iiij. Forte dicis ꝙ finis non est causa proxima et intrinseca et ideo ex eo non fit potissima demõstratio. s.t. in.j.d.xlv.ar.iij.ad.v.⁊.vij.meta.lec.xiij.sʒ hoc nichil facit ad propositũ siue ibi sit demõstratio siue nõ. Alij dicũt ꝙ secundum philo.non habetur exp̃sse ꝙ deus agat necessitate nature nec s cõmentatore quia non est verisimile ꝙ.s.t.censor auerrois ipsũ nõ rep̃hendisset li.ij.cõ.gẽ.ca.xxiij.vel i alijs locis ca.enim.xxvj.reprehendit solum auicẽnam herue⁹ quo.ij.q.iij.dicit ꝙ dicentibus deum agere necessario remanent difficultates humano ingenio insolubiles vnde potest sic argui secundum philosophum aliquis est bene fortunatus et causa huius aliquando est deus secundum aristotelem in fine libri de bona fortuna Et in libro de secretis secretorum dicit quod solus deus facit miracula.et probabile est secundum ipsum animam a solo deo creari ergo secũdum ari.deus aliqua libere immediate producit et licet voluntas dei ratiõe sue libertatis sit causa ad vtrũlibet nõ t̃n cõtingens qr mutabilitatẽ ĩportat scd̃m.s.t.in.j.d.xlv.ar.iij.ad.iij. Si queratur vtrum deus sit omniũ causa totalis ⁊ imediata hoc patebit articulo sequente ⁊ q̃n declarabit hec ꝓpositio quicq̃d est causa cause ẽ causa causati. Ex qua infertur scd̃m phi.deũ causare etiã hec ĩferiora vñ auerrois agit gratias deo ꝓpter ĩtẽtionẽ expositiõis ꝑ reuelationẽ vñ non bene dictũ est scd̃m ari. ꝙ deus sit t̃m causa rerũ per moduz finis qr si aliqd habeat causã finalẽ oportet ꝙ habeat efficiẽtem qr si habet causã q̃tum est ex se potest non esse ergo oportet ꝙ ab aliquo ꝓducatur effectiue. Si dicatur scd̃a intelligẽtia est ꝑfectior re corporali ergo t̃m habet vnaʒ causã scʒ finalẽ negatur cõsequẽtia. Nec est ĩcõueniens ĩ deo causã finalẽ ⁊ efficientẽ coicidere licet autẽ de⁹ nõ agat necessario absolute tamen vult res esse quadã necessitate ĩmutabilitatis nec deus concurrit ad aquã tanq̃ volẽs ipam non corrũpi sed ꝑ aliquo tẽpore eam cõseruat. Si querat an aliquid influat ipsi aque vt resistat igni ꝑter formã substantialẽ ⁊ frigiditatẽ patet ex supradictis. Sed queritur an scd̃m phi.intelligentie alie a deo agãt vl producãt motus suoꝝ celoꝝ necessitate nature dicẽdũ sicut de deo vel aliqui dicerent ꝙ cuicunq̃ adherẽt immobiliter adherent sed hoc nichil valet quia aliquando cessabunt a motu celi secundum veritatem non tamen secundum philo.

AD tertium sic proceditur videtur ꝙ de⁹ nõ sit ĩ oriẽte qr cõmunis animi ꝯceptio e scd̃m boe. ĩcorporalia in loco non esse sʒ de⁹ est ĩcorporeus vnde non est virtus in magnitudine secũdum phi. ergo non est in loco. Et per cõsequẽs non est in oriente vel in circunferentia primi celi. Itẽ phũs dicit scd̃o celi ꝙ extra celũ sunt entia inalterabilia optimã vitã du-

centia ergo intelligentie nō sunt in aliqua parte celi. Sed contra est philo.

¶ Respondeo dicendū q̄ postq̄ phūs ostendit primū motorē esse immutabilē ⁊ infinite virtutis. Hic T C.Lxxxiiii. ostendit ipsum esse in circulo primi celi quia omnis motus q̄to est ppiquior primo mouēti tāto est velocior ⁊ magis recipit impressionē mouentis. Sʒ ita videm⁹ i motu toti⁹ firmamēti q̄ est a primo motore imobili q̄ q̄to aliqđ mobile magis appropinquat supreme circunferentie tāto citius mouet. ergo motor est in circulo ⁊ non in centro. Et in hac minore loquimur de motu diurno celoꝝ ⁊ nō de motu proprio planetarū q̄ꝛ saturnus tardissime mouet vt hic dicit sctūs tho. loquendo de motu pprio. Et stelle fixe cōplent pprīū motū p.xxxvi. milia annoꝝ Si dicatur. Primus motor non habet magnitudinem ergo non habet determinatū sitū in aliquo corpore ergo non est in circulo. Dicendū q̄ non est i circulo per determinationē sue substantie sed p efficiētiam mot⁹ q̄ꝛ ex aliqua parte sui mobilis incipit mouere. Et ideo potius dicitur esse in celo q̄ in terra. Et potius in oriente nostri orizōtis vel alioꝝ q̄ in alia parte p influentiā mot⁹. Si dicat Oīs mot⁹ incipit ab aliquo imobili sed i celo nō pt assignari pars imobilis ḡ in celo nō incipit mot⁹. Dicit .s.t. q̄ principiū imobilitatis est ex fixione centri. ¶ Sed dubitatur an s̄m sniam phī deus sit vbiq̄ s̄m essentiam. Pro illo notādū est q̄ cōmuniter triplīr aliqđ d̄r eē i loco. s. circunscriptiue. diffinitiue ⁊ repletiue illud est circunscriptiue in loco quando vna pars locati est in vna parte loci. Diffinitiue autē q̄ sic est in vno loco q̄ non est in alio ⁊ sic corpora ⁊ angeli sunt i loco diffinitiue. Angelus autem non est in loco primo modo. Nec de⁹ per .s.t. diffinitiue sed repletiue. Corpora aūt dicunt esse in loco repletiue inq̄tū nō patiuntur aliqua corpa. Sed nō sic est de deo q̄ per hoc dicitur oīa loca replere q̄ꝛ oīb⁹ locatis dat esse. Tūc videt dicēdū q̄ si de⁹ secūdū phm̄ sit oīm prima cā efficiēs q̄ etiā sit vbiq̄ q̄ꝛ mouēs est simul cū moto vt d̄r .vii. phi. Si queratur de aliis itelligētiis quō sūt i loco q̄dā dicūt q̄ sūt i loco p suā eēntiā. sʒ s̄m Theolo. Angel⁹ pōt eē i loco maiori vl̄ minori vt i puncto et nunc est in isto loco ⁊ nō in illo. Ratio autem huius non est tantum essentia eius ideo dicit .s. t. i. parte. q. lii. q̄ angelus est in loco equiuoce .s. per applicationem sue virtutis ad aliquem locum vnde non continetur a loco sed econuerso.

¶ Contra hec arguitur q̄ꝛ ex hoc q̄ deus est pñs oībus sequitur q̄ i oībus operatur ergo prius est deū eē in aliquo q̄ ipm opari Et ita videt dicendū de qualibet alia subā intellectuali. ḡ prius est āgelū esse in loco q̄ ipm opari. Itē angelus opatur in toto celo ipsum mouendo tamen nō est i toto celo forte dicis q̄ primo mouet vnā partē. Cōtra s̄m rei vitatē q̄libet punctus in celo est oriens successiue ⁊ nullus est alio capatior motionis nec ex rei natura est dexter aut sinister. Cōfirmatur q̄ꝛ nō cōtigit angelum rotari ad motū alicuius determinate partis in qua quiescat motu per se. Nec etiā pom pōt q̄si quiescēs. et q̄ iurta cū sit pars fluens post partē mouēte eo parrē sibi pñtē. Nō enī est assignare in quo q̄escat p opationē.

¶ Scđo illđ qđ est angelo ratio essendi in loco ē in eo formaliter ergo nō est operatio transiens. Item illa operatio est cōmensuratiue in loco per accidēs ergo si hac sola angelus est in loco / commensuratiue angelus est in loco ⁊ precise per accidens / quod tū est falsum q̄ꝛ p se est i loco eomodo quo est i loco.

¶ Tertio nam damascenus cui ista opinio innititur nō facit pro ea quod patet primo q̄ꝛ semp copulat adesse ad id quod est operari ergo adesse ⁊ operari non sunt idem. scđo q̄ꝛ ipse assentit gregorio theologo dicēti q̄ ante corpa angeli sunt creati ⁊ tūc operabatur circa locū illa intelligendo ⁊ tū nō erant in loco igitur. Itē aut iste ptactus virtutis est operatio transiens aut psidentia seu influxus aut applicatio virtutis aut vnio ītutis non primū quia sunt in celo empireo i quo nulla talis actio est nec s̄m eā dē rationē q̄ꝛ nō apparet qđ in celū illud influat angel⁹. nec tertiū. q̄ꝛ talis applicatio ītutis ē posse eē pncipiū actionis eomodo quo d̄r q̄ triste tangit cor Sed hoc nō sufficit nā si ista ītr⁹ itelligat per modū actus incidit in primū membrū si p modū habit⁹ sic si est subā angeli habeo intentū q̄ applicetur loco p substātiam si autē est accidēs cū nō sit corpale sicut nec subiectū erit spūale ⁊ per pñs tante abstractōis a situ q̄te est subā angeli. Nec quartū. hoc ei dicere nō sufficit q̄ꝛ illā vnionē querimus nec valet exemplū qđ d̄r de tristicia q̄ꝛ eius app̄hensio causat alterationem in corde ac per hoc tangere d̄r sed hoc nō est in proposito. Confirmat nā articulus .cciii. sic habet dicere q̄ substantie spūales sunt in loco p operationē ⁊ q̄ possunt moueri ab extremo ad extremum ee non per medium. quia possunt velle opari in extremis ⁊ nō in medio est error. Si itelligat subām sine operatiōe non esse in loco nec transire de loco ad locum error.

¶ Quinto sicut se habet quantitas ad corpus vt sit ei ratio essendi in loco circunscriptiue ita operatio ad angelum diffinitiue sed quantitas subiecto distincta nō est subiecto ratio essendi loco ergo nec operatio angelo si sit subiecto distincta idest transiens. Item si sic sequitur q̄ idem corpus simul in duobus locis sic vno circunscriptiue per suam quantitatem in alio diffinitiue per suam operationeʒ quia sol est in celo circunscriptiue ⁊ per suam operationem est in istis inferioribus si ergo per operationem res est in loco sequitur q̄ sol est hic.

¶ Sexto prius est esse q̄ operari vel applicare virtutem alicui. ergo prius est in loco q̄ applicare suam virtutem illi loco. Item si queratur quare angelus existens in celo non potest operari hic in terra respondetur quia nō est ibi vnde in motu presupponitur mouens esse simul cum moto ergo prius natura angelus est hic q̄ operetur. ergo nō est hic formaliter per operationem vel applicationem.

¶ Septimo vna intelligentia potest agere in aliam ipsam illuminando ⁊ tamē vna non est in alia. Forte dicis q̄ per tales operationes angelus non est in aliquo. Contra per tales operationes ⁊ non per alias infertur q̄ deus est vbiq̄ ⁊ per consequens in angelo.

¶ Item omne quod est in loco habet situm sed angelus non habet situm quia situs vel est differentia quantitatis vel fundatur in quantitate.

¶ Item non habet vbi vt patet ex diffinitione vbi vt est predicamentum si dicis q̄ ibi diffinitur tantū vbi circunscriptiuum contra tunc non diffiniretur generalissimum.

¶ Octauo Oīs locus debet eē imobilis. Sed operatio angeli mouentis celū nō est imobilis q̄ꝛ mouetur ad motuʒ celi ḡ per illā angel⁹ nō est i loco. Itē pono q̄ agel⁹ desinat i hac camera opari absq̄ hoc q̄ vadat ad aliū locū tūc q̄ro vl̄ adhuc ē in ista camera vel exiuit vel distat ab ista camera. Si primū ḡ

est alicubi sine applicatione virtutis. Secūdū autē est cōtra casum. Et tertiū nō est possibile sine motu. Itē incipiat de nouo applicare suā virtutē tūc p3 q nō mouet q2 nō fuit in alio loco. ergo prius fuit ī eodem loco in quo nunc est. Forte dicis q nō distat quia nusq̄ est. Contra singularia sunt hic et nunc. Sed hic angelus semper est singularis ergo semper est in aliquo loco. Itē cicero de aīabus miseroꝝ loquens facit duas ɔ̄nas si miseri non sunt apud inferos ergo nusq̄ sunt Et vltra nusq̄ sunt ergo nō sūt Hoc etiā est cōtra phil. secūdo celi ꝛ mundi. vbi dicit q omnes consentiunt celum esse locū spirituum.

¶ Nono Demon est in inferno sine applicatiōe virtutis sue ad illū locū. Potest ei cessare si velit ab omni actione transeunte. Et nihilominus erit in inferno. Item aīa nichil pōt operari ad extra ergo aīa separata non est in inferno p operationē. Añs cōiter cōceditur de anima separata q non potest mouere corpus quia caret potentia motiua organica.

¶ Decimo sequeretur q plures angeli possent esse simul quia pono q vnus operetur in superficie corporis locati ꝛ alius in loco. Tunc sunt simul q2 sunt in istis superficiebus que sunt simul q2 sunt ɔtigua ergo vltima coꝝ sunt simul Itē pducat vnus ī hoc subiecto albedinē ꝛ alius dulcedinē tūc opat in eodē ergo sunt simul. Forte dicis q angelus nō pōt pducere nisi motū. Cōtra p te angeli sunt ī celo empireo p opationē transeuntē tn̄ non pducūt in eo motum. Item plures possunt mouere eandem nauem. ergo operantur in eodem. Et volo q quilibet agat q̄tū potest forte dicis q nullus est causa totalis illius motus. Sed hoc non requiritur / quia deus ꝛ angelus tunc non possent esse simul.

¶ Undecimo quero in quo fundatur angelum eē in loco vel eīn fundatur in essentia angeli vel in potentijs eius. Si primū habet intētū. Forte dicis q angelū esse in loco dicit quendā respectū. Et iste respectus fundatur in applicatione virtutis. Tūc q̄ritur de applicatione istius ꝟtutis in quo fundat. Si ī loco. ḡ esse in loco erit subiectiue ī loco qđ est falsum. Itē corpus nō est in loco formalit p q̄titatē ergo nec angelus p cōtactū virtutis. Añs p3 q2 posset deus ponere lapidē q̄tū extra celū q̄ in nullo loco esset l3 haberet q̄titatē. Itē3 aīa xpi fuit in eterno s̄m substantiam ꝛ non solum secundum operationem.

¶ Duodecimo vel angelus pōt indifferenter esse in loco magno ꝛ paruo. Et si sic videtur q sit īfinite virtutis q2 esse in loco pedali est alicuius virtutis. Et eē in minori est maioris virtutis ꝛ sic ī infinitū q2 posse vti sua virtute actiua infinitis modis videt requirere infinitā virtutē. Itē tūc posset simul esse in celo ꝛ in terra q2 pōt esse in quadrato ḡ ꝛ in quadrangulo sibi equali. Sed talis quadrāgulus pōt tangere celū ꝛ terrā vñ corrigia fortis posset diuidi ī partes pportionales s̄m lōgitudinē sic q si ille partes continuarentur. extenderentur a terra vsq̄ ad celum.

¶ Terciodecimo effectus formalis non potest a deo fieri sine sua cā nec ecōuerso sed deus pōt facere operationē angeli absq̄ angelo ꝛ per ɔ̄ns absq̄ hoc q angelus sit in loco ergo intelligentia non est formaliter in loco per operationē. Itē proijciat angelus duos lapides vnū sursum ꝛ alium deorsum tunc angelus operatur i illis duobus lapidibus ꝛ tn̄ nō oportet q sit in illis duobus. Itē tunc angelus mouens celum esset simul ī oriente ꝛ in occidente quia aliq̄s operationes per celum habet in occidente quas nō habet in oriente vel econuerso vnde alique herbe pducūtur in vno loco ꝛ non in alio vnde asin̄ ꝛ oliua non producunt in quolibet loco phi. etiā dicit q in celo ante ꝛ retro distinguntur ex natura rei ergo aliqua est influētia in parte anteriori celi ꝛ alia in alia parte que est retrorsum.

¶ Quartodecio arḡ q deus nō sit vbiq̄ ppter rationē assignatā q2 licet mouēs ꝛ motū sint simul tn̄ mouēs non est realiter in moto ergo p hoc nō pbatur q deus sit in qualibet re. Itē mouens nō est simul cū moto p suā essentiā sed tm̄ per suā ꝟtutē alias cēntia solis esset vbiq̄ ergo ex illa propositione phi. non pbatur deū esse vbiq̄.

¶ Quintodecimo falsum est q mouens sit simul cū moto q2 sol pducit formā substantialē in istis iferioribus ꝛ tn̄ nō est simul cū eis. Forte dicis q sol nō pducit subām immediate sed p radiū solis q̄ est ī istis inferioribus. Cōtra ille radius est accñs ḡ nō pducit subām q2 causa equiuoca excedit effectu3. Forte dicis q radius in virtute solis pducit formā substantialē. Contra vel illa ꝟtus est accñs ꝛ tūc stat argumētū q2 illa virtus non est nobilior substātia vel ē substantia solis ꝛ tunc habetur intentum.

¶ Sextodecimo arguitur ad idē q2 sol generat mineralia īfra terrā ꝛ tn̄ nec radius solis nec calor penetrat terrā ḡ deus qui est maioris perfectiōis potest agere vbi non est vnde potest agere extra mundū et tn̄ non est extra mūdū. Itē prius est creaturā esse q̄3 deū esse pñtē ergo deus non est formaliter pñs quia pducit creaturā: añs p3 q2 nō est trāsitus de cōtradictorio ī cōtradictoriū nisi mutatiōe p̄supposita sed deus fit de nō pñte pñs ergo oportet q ibi aliq̄ mutatio presupponatur ergo presupponitur creatura.

¶ Decimoseptimo omnia sunt in deo ergo deus nō est in omnibus alias idem esset in seipso contra phi. iiij. phi. Item deus non est in tempore ergo non est in loco sed potius cum loco vt dicit anselmus. Itē punctum non est in loco ergo nec deus ergo non est in omni loco idest vbiq̄. Itē deus est causa efficiens et per cōsequens extrinseca ergo non est in re cui igit.

¶ Decimooctauo arḡ. adhuc q moues non est simul cum moto q2 sol immediate causat lumen in aliquo corpe hic inferius ꝛ tamen nō est hic. Forte dicis q lumen quod est hic causatur a lumine sibi ppinquo. Cōtra omne principiū actiuū equaliter ad proximatū diuersis eque passiuis ꝛ eque dispositis remoto impedimento habet equales effectus in illis sed qñ lumen transit per foramen vsq̄ ad corpus opacum non causat lumen in aere qui est a latere ergo nec aliud lumen quod est secundum lineam rectam vsq̄ ad corpus oppacum. Forte dicis q lumen habet virtute3 a sole vt causet in directum ꝛ nō a latere. Contra lumen pductum a sole vsq̄ ad lunā reuerberatur versus nos. Item idem argumentum fieret de illa virtute que est agens naturale.

¶ Decimonono vel deus est vbiq̄ per operatione3 sicut alie intelligentie sunt ī loco per operationem vel alio modo. Si primū sequeret q nō esset aliud deum esse in creaturis p essentiam ꝛ p potentiā q2 non est nisi vno modo in rebus sc3 per operationem et sic etiam rex est ī toto suo regno. Item si idem esset deum operari ꝛ esse in rebus ergo sequeretur vbi est deus poterit respōderi q ereat sicut si q̄titas ꝛ qualitas essent idem tunc ad questionē factam per quārū posset responderi de qualitate si scōm detur ille motus.

¶ Ad primū dr scōm. s. t. in .j. dist. xxxvij. q. ij. ar. j. q nulla substātia sepata est in loco nisi p opationē. ꝛ si dicat tūc hic esset petitio principij deus operatur hic

ergo est in isto loco/quia idem esset sensus antecedē
tis ꝛ cōsequētis dicendū ꝙ non est idē sensus immo
prius est deum operari ad extra ꝙ̄ esse presentē. Si
militer prius est angelum operari ꝙ̄ sit presens rei.
Ad aliud ꝙ ꝑmus angelus nec mouet̄ ꝑ se nec ꝑ
accidens.s.t.j. parte.q.lij.ar.iij.tertiū. etiā secundū
phi.q2 motor celi est ī toto celo.s.t.i.ij.d.viij.ar.iiij.
quartū. Sed cōtra primus motor est cōtinue in alia
ꝛ in alia parte ꝙ̄ mouetur ꝑ accñs. Itē moueri ꝑ ac
cidens nihil aliud est ꝙ̄ esse diffinitiue in aliquo qđ
mouetur. Sed celū in quo est angelus mouet̄ igit̄:
ꝛ eodēmodo ꝓbaretur ꝙ deus mouetur per accñs
si secūdū aristo. s. tm̄ in oriente phūs tamē negat de
um moueri per accidēs. Et ideo forte diceret ꝙ cō
sequentia nō valet q2 non sequit̄ angelus est in celo
q̄nto ergo est q̄ntus per accidens vt patet de anima
rationali que est in corpore quanto: et tamen nullo
modo est quanta. Item non sequitur motor est ī cor
pore lucido ergo est lucidus vel coloratus per acci
dens. Item angelus non continuatur celo ergo nō
mouetur per accidens. Et hoc etiam probant qdā
quia phūs.xij.meta.dicit aliquā esse substantiā īmu
tabilē ꝛ postea querit An sit vna vel plures ꝛ ostē
dit ꝙ sunt plures secundum numerum celorum ꝛ cō
mētator.xij.metaphisices.T.C.xxx.vult ꝙ omnis
motor sit actio pura Et om̄ino immotus tam essen
tialiter ꝙ̄ accidentaliter. Alias motus nō esset eter
nus quia impossibile est ꝙ motum per accidens mo
ueat perpetuo. Apud san.t.autem non incōuenit in
feriores motores secundum philosophum per acci
dens moueri vt tactū fuit superius.s.t.de spiri.ar.
vi.ad nonū. Preterea quidā dicūt ꝙ i celo vna pars
est magis capax motus ꝙ̄ alia. Sed cōtra orbis est
vniformis. Forte dicis ꝙ deus determinauit vnam
hoc est falsum quia illa pars que nunc est in oriente
postea est in occidente. Sed de hoc secūdo celi.ꝛ.s.
t.in.ij.di.xiiij.ar.iij.ad quartū. Pro nūc dico ꝙ an
gelus applicat suā virtutē primo vni parti.vt dicit
San.Tho.j.p.q.lij.ar.ij Et ideo angelus est tantū
in oriente posset queri. An hec applicatio duret per
tempus ꝛ si sic quomodo angel9 non mouetur a quo
immediate est applicatio.

¶ Ad scđm negat̄ antecedēs quia nō est in loco cir
cunscriptiue vñ agens agit ꝑ actionē ꝛ tamen mate
riale actionis est in passo. Ad aliud negant quidā
cōsequentiā. Sed Sanc.tho.in.j.di.xxxvij.q.iij.ar.
j.ad tertiū dicit ꝙ operatio angeli non est in loco vt
locatū sed vt ꝑfectio locati quia est oꝑatio agentis
q̄ semꝑ est perfectio patientis. Sed queritur an per
illā operationē angelus sit per se in loco. Dicit san.
t.ibidē ad scđm ꝙ esse in loco vt in loco nō cōuenit
angelo nisi per accidēs inq̄ntum.s.corpus cui appli
catur est in loco. Sed esse in loco vt operans in ope
rato conuenit angelo. Et sic est per se in loco. Sicut
punctum est per se in loco vt termin9 ꝛ nō vt locatū.

¶ Ad terciū dicitur ꝙ nostram opinionem expresse
tenet. Gregorius nazāzenus dicere cum debem9 an
gelus hic operatur abusiue inquit dicimus angelū
hic esse. Et ly ꝛ tenetur expositiue. Nota tamē ꝙ nō
dicimus angelum esse in loco proprie per intellectio
nem.nisi forte ex illa intellectione practica sequatur
exterior operatio. Et cum inquiritur de ista entita
te per quam angelus est in loco. An sit substātia vel
accidens. Absolutū vel respectiuū dicit.s.t.quo pri
mo ar.iiij.ꝙ angelus est in loco per contactum vir
tutis ꝛ talem contactum possumus vocare operatio
nem siue sit motio vel presidentia vel continētia vel
quocunq̄ alio modo. Et concedo ꝙ potest dici ope
ratio transiens Nec inconuenit illam produci in ce
lo empireo vel in inferno quia non fit per verum mo
tum. Si queratur an sit ens absolutum vel respecti
uum potest dici ꝙ aliquando est absolutum. Aliquā
do respectiuum. Sed tūc q̄ratur fundamētum eius
et terminus vel est intētionale.s.t.po.ij.xj.decimū
quartū vel aliq̄n habet eē situale ex parte recepti.s.
t.de veri.q.ix.ar.vj.scđm. Et notandum ꝙ angelus
illuminans aliū nil causat in eo ꝛ ideo nō oportet
ꝙ sint simul vel prope nec ex hoc sequitur ꝙ mouēs
et motum nō sunt simul.s.t ꝑima.q.xxvij.ar.iiij.de
veri.q.xxij.ar.ix.ad quartū.ꝛ.q.ix.ar.v.ad secūdū.

¶ Ad quartū dicitur ꝙ articuli sunt reuocati vel si
bi muicē contradicūt. Godofredus dicit ꝙ indigēt
correctione q2 sunt cōtra sal terre idest.s.t. Henric9
dicit se illos nō intelligere. Egidi9 dicit ꝙ facti sūt
ad requestam capitosorum. Alij dicunt ꝙ turpe est
introducere tales articulos contra Sanctum Tho
mam cuius doctrina in sua canonizatione fuit opti
me examinata. Capreolus dicit in primo. disti.ij.q.
tertia.se fuisse presentē parisius in condēnatione ali
quorum articulorum. Et ꝙ plus eos mouebat affe
ctio ꝙ̄ ratio. Per hoc patet. Ad Scotū.dicentē ꝙ
reuocatū in vna vniuersitate.dz vbiq̄ censeri cōdē
ꝑnatū licet excōmunicatio dicat̄ nō trāsire mare vł
diocesim extra de he.ca.ad abolendā. Si dicat̄ eēn
tie angeli sine operatione est limitata ꝛ finita ergo ꝑ
eam potest esse in loco diffinitiue dicit.s.t.in.j.dist.
xxxvij.q.iij.ar.j.ꝙ rudis est probatio quia procedit
ex equiuocatione finis.

¶ Ad quintū patet ꝙ non est simile q2 angelus non
est in loco cōmensuratiue sicut corpus nec continet̄
a loco sed potius ecōuerso. Et ꝑ hoc ptz ad aliud.

¶ Ad.vj.dicit.s.t.quo.j.ar.iiij.ad primū ꝙ nihil ꝓ
hibet aliquid esse prius simpliciter ꝙ non est prius
q̄ntum ad hoc sicut substantia prius est supficie ꝛ tm̄
substantia colorata nō est prior superficie colorata.
Preterea dico ꝙ ad angelum immediate agere nō
prequiritur situs.sed sufficit proportio motoris ad
mobile vel ordo nature.

¶ Ad.vij.dicit.s.t.in.j.vbi supra ar.iij.ad quartū.
ꝙ angelus illuminās nō operat̄ intra eēntiā alteri9
angeli quia non est causa esse eius nec illabit̄ ꝛ ideo
quasi exterius operatur concedo tamen ꝙ boni an
geli possunt directe imprimere in intellectu alteri9
secundū san.tho.in ij.d.viij.ar.v.ad sextum.prete
rea dico ꝙ angel9 non habet situm in continuo licet
sit diffinitiue in loco.

¶ Ad octauū patet.iiij.phi Nec incōuenit apō.s.t.
angelum nusq̄ esse / vt patet in.j.ꝑmo angelus et
beati possunt ire supra celum si velint vt dicit s.t.q̄
vj.ar.ij.quia non dependent ab aliquo continente/
vnde persuasio ciceronis est tantum rethorica ꝛ nō
necessaria quia deus potuit producere angelos an
te mundū ꝛ tunc nusq̄ fuissent sed an motus angeli
extra celum sit localis ꝛ ad vbi.

¶ Ad nonum patet ex supra dictis.

¶ Ad decimū videt̄ ꝙ per accidēs duo angeli pñt
esse simul: tm̄ de illa motione nauis quidā dicunt ꝙ
nullus illoꝝ est perfecte in loco q2 vnius effectus est
tm̄ vna causa.ꝛ ideo angel9 non est in loco nisi agat
toto conatu. Sed cōtra angel9 est in capite lz nō mo
ueat eū ita velociter sicut posset. Dubitant quidam
an deus posset ponere plures angelos simul sed hoc
non est pñtis speculatiōis. Similiter si deus posset
creare vnū angelū qui esset tante virtutis ꝙ esset in

toto celo an tunc aliquis alius angelus descendere posset ⁊ esse i celo cū illo. Item an angelus possit ꝑducere colorem q₂ elementa non sunt colorata quādo ergo assumit corpus visibile ex aere videtur ꝙ ꝑducat in eo duo accidentia absoluta sc₃ figuram et colorem. Sed quicqd sit de hijs non inconuenit angelum ꝑducere aliqua accidētia incōpleta. Quidā dicūt ꝙ plures angeli possunt esse simul naturaliter sed non formaliter idest secundū eandē operationē. Si dicatur. Sint duo angeli ⁊ vnus ascendat ⁊ alius descendat per eandē lineam. An tunc erūt simul quando sibi obuiabunt vel oportebit ꝙ vnus faciat locum alteri. Forte dices ꝙ vnus mouebitur ab vno extremo in aliud non transeundo mediū alias vnus impediret aliū a motu Cōtra sequeretur ꝙ aliquod corpus posset esse tante densitatis ⁊ resistētie ꝙ per ipsum angelus non posset moueri. Negatur consequentia quia corpus non resistit spiritui vnde corpꝰ et spūs possunt simul esse ⁊ propter hoc gregorius ⁊ Sco. putant duos angelos posse esse simul q₂ in quodā hoīe dicit̄ fuisse legio. Et si vnus angelus esset in meridie alius posset per meridiē ad nos descendere San. Tho. oppositam partem tuetur. sicut de corporibus sed nōne beati per dotem subtilitatis possent simul ascendere ⁊ descendere per eandem lineam et sic esse simul quidam dicit ꝙ non sunt simul localiter quia vnum non expellit aliud ⁊ ideo non est ibi vsus quantitatis. Contra mouentur localiter ergo sunt localiter.

¶ Ad duodecimū dicitur ꝙ ex hoc non arguitur infinita virtus sicut nec motus licet quocū₃ motu dato adhuc angelus posset velocius moueri alias corpus posset velocius moueri ꝗ̄ angelus posset moueri. Si dicatur. Pono ꝙ angelus velit moueri secundum totum suū conatū. Sed hoc videt̄ contra. s. t. j. parte. q. lxvij. ar. vj. vnde angelꝰ potest moueri i duobus instantibus vt dictum est in. vj. hybernicus dicit ꝙ angelus habet determinatum locū sic ꝙ nō potest esse in maiori nec in minori. Communiter tamē hoc non tenetur / vnde Sanctus Thomas dicit ꝙ potest esse in loco diuisibili vel indiuisibili. Non tamen potest esse in loco cuiuscū₃ longitudinis. quia damascenus dicit ꝙ cum angelus est in celo non est in terra. Si dicatur deus potest facere in infinitum angelum maioris virtutis ꝗ̄ sit supremus angelus qui nunc est ergo potest facere angelum qui sit in celo ⁊ in terra. Concedo. immo secundū phm̄ angelus est in toto celo. Et per consequens in oriente ⁊ occidente que plus distant ꝗ̄ celum et terra. Sed cōtra specialiter dicit motorem esse in oriente. Dicendum secūdum San. Tho. in. ij. distin. viij. ar. iiij. ad quartum ꝙ ideo dicitur in oriente quia ibi incipit motꝰ si dicat̄ tunc est in pluribus locis ita bene sicut duo angeli agentes in duas medietates continui sunt in duobus locis. Negatur consequentia sed nonne baculus qui pro parte est in aere ⁊ in aqua est in duobꝰ locis ⁊ sic de angelo hic ē dubiū quid est locus angeli si dicatur ꝙ est superficies continentis vt dicitur quarto phisicorum. Cōtra angelus non continetur sed continet per Sanc. Tho. Item nulla quantitas est actiua per phi. sed locus agit. quia vbi causatur ex circunscriptione loci. Item locus est immobilis non autem superficies sed dices ꝙ verum est pro formali tunc q̄ro vbi est istd̄ formale si i polis celi ꝯtra tunc omnes angeli essent in eodem loco formali, q₂ illud est in polis mundi. Item formale non potest tātum distare a materiali quod est superficies nec res mutaret locum si esset formaliter in polo si dicas ꝙ est distantia a polo cōtra tunc locus esset in locato. quia ipsum distat a polo Item moueat deus polos et licet hoc non est naturale ex hoc sequitur ꝙ locus ex sua natura non habet immobilitatem si autem locus est ipsum corpus contra nullum corpus primo continet rem. quia semper est diuisibile. Sed arguitur si angelus possit esse in loco magno ⁊ paruo. Sequeretur ꝙ posset simul moueri ⁊ quiescere: q₂ postꝗ̄ fuit in medietate camere faciat se esse in tota tūc in prima medietate quiescit et mouetur ad secundam. Item tunc moueretur ad duo vbi opposita vt capiatur angelus qui possit esse in linea tripedali ⁊ nunc sit in media pedali et postea faciat se esse in toto tripedali cuius primum pedale sit deorsum ⁊ tertium sursum. Et sic idem ascenderet ⁊ descenderet ⁊ duo vbi opposita essent simul i eodē sc₃ sursū ⁊ deorsum maxime si concedatur ꝙ idem angelus possit esse in celo ⁊ in terra ⁊ sic cōtinua essent in eodem. Ad hec quidam concedunt contraria respectiua esse simul/ non autem absoluta primum patet/ quia animal est mouens ⁊ motum Si dicatur contraria inferunt cōtradictoria dicendum hoc verum esse de absolutis. Deinde quidam concedunt secundum diuersa idem quiescere ⁊ moueri. Nec sequitur quiescit ergo non mouetur absolute. Quidam querūt an angelus possit esse in pluribus locis discontinuis vt si sit in aere et domo vel in duobus parietibus ⁊ annichilet deꝰ aerem medium. Dicit Sanc. Tho. in primo ꝙ magistri reputauerunt erroneum dicere angelum posse eē in pluribus locis simul. distinc. iij. q. iij. ar. secundo. Si autem sit in superficie conuexa celi queritur an illa sit locus eius / quia non continet eum sic potest queri an superficies celi tunc cōtineat superficiē cōuexam sphere ignis videtur ꝙ non quia superficies concaua lune est simul cum alia cōuexa quare ergo vna plus continet aliam ꝗ̄ econuerso.

¶ Item ex quo locus diffinitur per superficiem videtur ꝙ non sit idem cum ea nominales dicunt ꝙ locus est corpus continens. Contra tunc aliquid moueretur per se tamē esset in eodem loco quia esset in eodem aere cum aer qui est locus sit diuisibilis ⁊ in eo fiat motus.

¶ Ad decimumtercium dicitur ꝙ per actionem angelus non est formaliter in loco sed per respectū qui sequitur istam actionem / ⁊ ista actio pro materiali est in passo sed pro formali est in agente. Ad alia patet ex dictis. Si queratur quare intelligentia non ponitur in polo antartico cum ille sit dignior. Dicēdum quia ibi non incipit motus.

¶ Ad decimūquartū d₃ ꝙ in corporalibus mouēs non est in moto. Secus autem est de spiritualibꝰ/ q₂ cōtactus eoꝝ est infra motū vt dicit. s. t. in. j. xxxvij. q. j. ar. j. Ad aliud dicitur ꝙ deus secundum suā virtutem est immediate in qualibet re. illa autem virtꝰ est ipsemet vt patet ibidem ad quartum. Si dicatur deus agit mediate i qualibet re negatur ꝯsequētia.

¶ Ad decimumquintum satis patet ex secūdo phi.

¶ Ad sextūdecimū dicitur ꝙ influētia solis pertingit vs₃ ad viscera terre nec ꝑfectiōis est agere indistans sine presentia quia hoc repugnat cause prime qualis est deus. Ibidē ad scd̄m. Si queratur an deꝰ dicatur esse in demonibus. Dicendū ꝙ non. quia demon dicit deformitatem. Ad aliud patet ex dictis.

¶ Ad decimūseptimū negat̄ ꝯña q₂ aliꝰ est modus essendi in. Ad aliud dicit. S. T. in pri. d. xxxvij. q. ij. ar. j. ꝙ deꝰ non est in loco scd̄m ꝙ corpꝰ est i loco nisi

metaphorice.tamen eo modo quo spiritus est in
loco sic deus proprijssime est in loco.
¶ Ad decimūoctauū dicitur ꝙ lumen nunꝙ agit
nisi in directum nisi per reuerberationem.
¶ Ad decimumnonum dicitur ꝙ deum esse ī loco
& deum operari differūt quia primum presupponit
secundum similiter angelus dicitur esse in loco per
operationem non ꝙ operetur tantum sed per illam
operationem essentia sua est realiter presens loco.

TD quartū sic ꝑceditur videtur ꝙ phisi
cus nō possit demonstrare primum mo-
torē esse.qꝛ oīs demōstratio ē ex notio-
ribus.Sed nichil est notius ꝙ̄ motorē
esse.vnde scdo phi.dicitur ꝙ est ꝓ se no
tū naturā esse.Itē de subiecto cuiuslibet conclusio
nis supponit quid est & qꝛ est ergo aliquā rē esse nō
pōt eē cōclusio demōstratiōis.Itē in qualibet sciē
tia.primū cognitū est subiectum.ergo in demōstra
tione presupponitur ꝙ cognoscatur subiectū cōclu
sionis esse.Añs patet:qꝛ omnes alie veritates & no
ticie resoluuntur ad noticiam subiecti qꝛ subiectū
scientie continet virtualiter omnes veritates illi⁹
scientie cuius est subiectum.Sed per noticiam sub
iecti cognoscitur subiectum esse.Sed cōtra est phi
losophus ostendens hic deum esse.
¶ Respondeo dicendū ꝙ hic potest esse triplex du
biū.Primo.An propositio de est secundo adiacen
te possit demonstrari Scdo.An ad phisicū ꝑtinet
demōstrare deū esse.Tertio. An primus & ꝓximus
motor celi sit ipse deus.Quantum ad primū dr̄ ꝙ
sic quia bene sequit̄ terra posita est īter solē & lunā
ergo eclipsis est.Itē scdo poste.dicitur ꝙ quatuor
sunt questiones vere scibiles.quarum vna est de re
An sit ergo hoc est scibile.vnde sequitur lumen est
ergo sol est vel aliud corpus luminosum.Sed q̄ntū
ad scdʒ dubiū est.an meta possit primo & ex ꝓprijs
probare genus substantiarū separatarū esse.idest.
Seclusio motu An possit demōstrari ꝙ de⁹ est & se
clusa naturali phīa demonstret deū esse. Alexāder
dicit ꝙ ad metaphisicū ꝑtinet Et idē dicit Auicen
na.vnde propter hoc dicit ꝙ substātia separata nō
est subiectum meta.quia metaphisicus ostēdit sub
stantiā separatam eē idē tenet albertus ī fine.j.phi.
Auerrois autem est contrarie opinionis.vnde dicit
ꝙ metaphisicus nō potest nisi per media phisicalia
probare deum esse. Sed contra deum esse ostendit
ex hoc ꝙ non est processus ī infinitum in causis a-
gentibus quia in omni ordine est dare primum me
dium et vltimum & hec ratio est metaphisicalis.
Item intelligentie sunt a deo effectiue sine motu:
ergo seclusio motu potest ostendi ꝙ deus est . Sed
nonne noticia istorum mediorum aliqualiter depē
det ex motu.Videtur ꝙ sic quia numerum substan
tiarum separatarum probatur philosophus ex nu-
mero celorum. Numerum autem celorum cogno-
scimus per motum. Item probamus substātias se
paratas esse per effectum. Sed effectus earum est
mot⁹.ergo a motu dependet cognitio substantiaꝝ
separatarum.¶ Quantum ad tertium dissentio est
inter Auicennam et alios doctores.et veritatem fi
dei quia secundum sentētiam fidei celum mouetur
ab angelo Sed vt dicit San. Tho.in.ij.dist.xiiij.
ar.iij Auicenna dicit ꝙ primus motus non est im-
mediate a deo.Sed deus īmediate produxit vnam
intelligētiam que immediate mouet primum mo-
bile. Hec autem intelligētis producit corpus celi
et animam eius:et sic consequenter. Hanc autem
multi putant esse opinionem philosophi hic . Sed
contra tunc philosophus hic nō ꝓbaret deum esse
quia sua argumenta solum probant primum & pro-
ximum motorem esse. Item commentator octauo
phisicorum dicit ꝙ primus motor est in circūferen
tia primi celi & probat quia omnes leges in hoc cō
ueniunt quod deus habitat in celo ergo secundum
philosophum deus est proximus motor celi.Item
preter proximum motorem phūs nō cōcludit aliā
substantiā separatā esse vñ numerus substātiarū se
paratarū est scdm numerū celoꝝ.xij.meta.ergo pri
ma substātia separata que est de⁹ mouet īmediate ce
lū.Itē hanc opinionē per varias auctoritates pro
bat Gregorius qꝛ subā que est mensura aliarū ē de
us sed hec est proximus motor primi celi.
¶ Cōtra hec arguitur. Probādo ꝙ phūs natura
lis non possit probare deum esse.Primo qꝛ ꝓbare
passiōes ꝓprias metaphisice pertinet tm̄ ad meta.
& nō ad alias scias.Sed eē abstractū & non abstra-
ctū sunt passiones entis quod est subiectū in meta.
sicut etiā necessariū et ꝯtingēs ergo sola pria phīa
habet istud ꝓbare.Item rationes sumpte ex diffe-
rentijs que sunt necessarium & cōtingens ad meta.
pertinent.Sed ex necessario & contingenti ꝓbatur
deum esse qꝛ.s.non oīa sunt contingētia. Alioquin
aliqñ nichil fuisset quia ens contingens non est ex
se determinatum ad esse sed prius habet non esse ꝙ̄
esse ergo in natura aliquid est quod est necesse esse.
Illud autem vel habet causam sue necessitatis vel
non.Si non.est deus.Si sic queritur de illo. Et cū
non sit ire ī infinitum oportet deuenire ad aliquod
primum.quod est necesse esse.
¶ Scdo ꝓbatur deū esse per hoc ꝙ aliqua sunt ma
gis & aliqua minus perfecta ergo ē deuenire ad ali
quod ꝑfectissimum & optimū.Ista autem ratio nō
sumitur a motu.ergo non pertinet ad naturalē Itē
Si naturalis demonstraret deum eē sequitur ꝙ na
turalis phīa est prior meta. Sed hoc est falsum er-
go Consequentia ꝓbatur Deus est primum cogni-
tum in metha. Et per te est cognitus per medium
naturale.ergo naturalis estʒ simpliciter prior. Pa
tet consequentia.qꝛ notissimo in meta.est aliqd pri
us cognitū in naturali phīa. Itē id quod est simpli
citer cōclusio in phisica scʒ deū esse erit in meta.pri
ma ꝓpositio simpliciter indemōstrabilis ex quo se
quitur ꝙ saltem q̄ntū ad hanc cōclusionē deus est.
Meta.subalternaretur naturali phīe quod est exp̄s
se falsum. Alioquin esset ea posterior. Patet conse
quentia quia acciperet ab ea hanc propositionem.
¶ Tertio nulla scientia probat sua principia vt di
citur primo poste. Sed substātie abstracte sunt pri
cipia entis seu corporis mobilis quod est subiectū
in naturali phīa.ergo naturalis phūs non potest ꝓ
bare substantias abstractas esse.
¶ Quarto probatur ꝙ deus non mouet celum im
mediate.quia moueret in non tēpore sed hoc ē fal
sum:quia motui repugnat esse in non tp̄e ergo. Cō
sequentia probatur supponendo duo. Primū ꝙ de
us est virtutis infinite.Secundū ꝙ maior virt⁹ exi
stens in magnitudine subiectiue.vel appropriatiue
mouet in minori ꝙ̄ minor virtus.Tunc arguit̄ sic.
Si prima causa mouet in tempore sit ille mot⁹ gra
tia exēpli per horā qui vocetur a.Et sit aliqua cau
sa finite virtutis que moueat aliud mobile ꝑ aliqđ
tempus quod vocetur b. Constat ꝙ inter a.& b.est
aliqua determinata proportio Sit gratia exempli
proportio dupla. Ponatur ergo ꝙ addātur postea

huic virtuti finite alii motores ita ꝙ motꝰ ab oibꝰ istis simul proueniens sit in tempore minori in duplo ꝗ fuerit tempus a. ergo tūc motus a virtute finita erit equalis motui qui est a virtute infinita qđ est impossibile ⁊ contra presuppositum secundum. Item tam phi. ꝗ commen. viii. phisi. assignant cuilibet celo duos motores scilicet vnum coniunctum et alium separatum sed motor separatus primi mobilis est deus ergo non mouet nisi mediante motore coniuncto.

¶ Quinto. s.t. in. ii. de celo ⁊ mundo. lec. iii. dicit ꝙ secundū platonē ⁊ ari. celum est animatum ⁊ ꝙ mouetur a substantia spūali coniuncta que est sua anima. aīata eīn mouent se vnde ex hoc phi. infert ꝙ in celo sit sursum ⁊ deorsū sicut in aiali. Itē s.t. ibidē dicit ꝙ secūdū phi. viii. phi. oia mobilia necesse est reducere in vnū primū qđ est mouēs seipꝫ. s. celū ꝗ celū mouet a seipo actiue ⁊ nō solū vt principium passiuū sicut qdā posuerūt vt simplicius refert dicentes celū nō esse ꝓprie aīatū ꝑ aīam rōnalē. Contra quos arguit s.t. qꝛ ſm ari. xii. meta. Primū mouēs s. deus mouet celū sicut desideratū ⁊ itellectū ergo celum habet animā que desiderat ⁊ intelligit ⁊ ab hac anima est motus celi sicut a principio principali ⁊ actiuo patet autem ꝙ hec anima non est deus.

¶ Sexto tunc mouere celum esset deus qꝛ nihil est in deo quin sit deꝰ sed ꝓbo ꝙ nō qꝛ mouere celū nō semꝑ fuit deus ergo nec modo est deꝰ. Forte dicis ꝙ no semꝑ fuit qꝛ mūdus nō semꝑ fuit. Contra deus semꝑ facit quod melius est. sed melius est mūdū esse ꝗ non esse quia mundū non esse nihil est vel nō est nisi negatio. Itē si deus ſm phi. immediate moueret celū sequitur ꝙ mutatur quia quolibet die ꝑducit nouam circulationem. Ex phi. dicit ꝙ si deus produceret mundum de nouo mutaretur.

¶ Septimo nihil producitur nisi per motū sed deꝰ est causa primi motus ꝑ motū ergo nō ꝑducit ipm actiue vnde primo de ge. dicitur ꝙ licet omne agēs sit mouens non tamen ecōuerso. Ex quo videtur ꝙ deꝰ non agit. Item tunc motus celi nō esset naturalis sed esset volūtarius pro ꝗto est a voluntate dei.

¶ Octauo ex hoc sequeretur ꝙ in deo esset potentialitas ⁊ sic non esset actus purus ꝓbatur quia oē vnitum alteri nō est purus actus sed deus vniretur primo celo vt motor mobili. Item deus est vbi operatur sed dictum est supra ꝙ virtus dei non est ī magnitudine ergo non mouet magnitudinem.

¶ Ad primū. Quidā dicūt sanctū thomā esse eiusdē opinionis cū cōmētatore. Sed contra in fine. i. phi. dicit cum philo. ꝙ. s. ad illam phiāꝫ idest meta. pertinet determinare multitudinē formaruꝫ. Et. viii. phisicorū lectione. i. dicit ꝙ ad metaphisicum pertinet scire veritatē huiꝰ an deus sit vel angeli possunt scientifice scire deū esse ⁊ tū ipsi non cognoscunt deum per motum sed per alias creaturas ergo secluso motu potest demonstrari ꝙ deus est potest tamē responderi ad rationes. Ad primū dicit ꝙ aliq̄ passiones sub distīctione demōstrant de ente ī phisica qꝛ mobilitas vel īmobilitas est passio entis. Et determinans de mobilitate habet determinare de immobilitate. et aliquod immobile esse quale est deꝰ. vnde. S.T. vbi supra dicit ꝙ efficacissima via ad ꝓbandū primū principiū esse est ex motu qꝛ Si motꝰ fuit ab eterno manifestum est motorem semper esse. Et idem patet si concedatur motum incepisse quia omne nouū indiget aliquo principio īnouāte. Hoc ergo solo modo poterat videri ꝙ non est necessariū ponere primū principiū. Si res sunt ab eterno. Et ideo phūs diligenter hic ostendit ꝙ stante mūdi eternitate adhuc opꝫ deuenire ad aliqđ primū principiū.

¶ Ad scdm dicit ꝙ illa magis vel minꝰ ꝑfecta cognoscuntur ex motu saltē a nobis. Quidā dicit ꝙ nō inconuenit idem demōstrari in diuersis sciētijs. vt dicit. s.t. prima parte. q. i. ar. i. ad scdm. et si cōcederetur ꝙ deum esse demonstratur in. viii. phi. ⁊ in xii. meta. Sed aliter dꝛ. s. de ꝙ subā separata hētur diuersi conceptus ſm quos diuersimode cōsideratur in diuersis scientijs vnde ꝓbare aliquas subās esse separatas a materia pertinet ad phisicū. cu hoc nō possit ꝓbari nisi ꝑ transmutationē ⁊ motum vnde ⁊ in isto octauo phūs probat ꝙ primus motor nō est virtus in magnitudine. Aliomodo ꝯsideratur substantia separata sub ratiōe primi principij ⁊ prime cause ⁊ sic metaphisicus demonstrat deuꝫ esse scdo meta. Sed primum est dubiū quia videt ꝙ secluso motu possit ꝓbari ꝙ aliqua substantia sit separata. i. non cōposita ex materia qꝛ sunt nature ex toto itellectuales intelligere autē est operatio penitus immaterialis ergo intelligentia non habene materiā s.t. prima parte. q. l. ar. ii. Item theologus demonstrat deū eē vt pꝫ prima parte. q. ii. ar. ii. ⁊ q. iii. ar. ii. ergo nō ad solū phisicū ꝑtinet ista demōstrare. ⁊ per hec cōcordant a quibusdā Auicen. ⁊ Cōmen.

¶ Et patet solutio ad tertium quia principia complexa sunt que in scientiis non demonstrantur.

¶ Ad quartū sunt diuersi modi dicendi. S.T. xii. meta lec. vii. repͥhendit Auicen quasi repugnantē dicēs Aris. quia ſm Aris. primū celū mouet immediate a prima causa vt sit cōgruens cōnexio subārū corꝑaliū ⁊ spūaliū ita ꝙ primū corpꝰ mouet a prima substantia sepata. Nec phūs alibi ꝓbat aliquā esse substātiā separatā ꝑter primum motorem celi quē probat per motum Item si deus non moueret celū tunc esset ociosus hoc est enim argumentū Cōme. contra Auicē. Item primū agens plus īfluit ⁊ res non possunt esse sine deo. ergo dependent ab eo effectiue Ex quo videtur ꝙ scdm Cōmentatorē. deus nō solū mouet per modum finis vt quidā opinātur Item Cōmē. xii. meta. T.C. xliii. reprehendit eos qui dicunt ꝙ prima substantia est prior motore totius. Quidā dicūt ꝙ Cōmē. sibiipsi contradicit qꝛ xii. meta. in questione Cōtra iohannē grammaticū dicit ꝙ motus celi depēdet ex duobus motoribus quorum vnus est finite motionis. Et est anima existens in eo non per informationem quia secundum Cōmen. celum non componitur ex materia ⁊ forma ꝗ tanꝗ per motorē appropriatū. Et ab hac prueniꝫ ꝙ motus celi est finitus intēsiue. Alter ꝟo motor ē motionis infinite nec est in materia subiectiue nec appropriatiue. Quicqđ sit de cōmē. dico ꝙ si celū secūdū ari. sit realiter animatū tūc dico ꝙ celū mouetur īmediate ab illa anima sed loquēdo de motore separato idest nō informāte materiā. dico ꝙ scdm ari. mouetur īmediate a deo. Et si dicat simpliciter ꝑfectū nō indiget actione. Dicit cōmē. ꝙ ꝑpter cōseruationē sanitatis hō exercitat ī opatiōe artis ⁊ sic deus ne sit ociosus ꝑducit motū. Secūdū fideꝫ tamen ociosus non esset dato ꝙ nihil ad extra ꝑduceret. Si queratur secundū fidē qs ē motor primꝰ celi. Dicendū ꝙ ordo virtutum mouet celos. S.T. li. iii. cōtra gē. ca. lxxx. Nec tū plures angeli cōcurrūt ad motū eiusdē celi. S.T. i. i. d. iii. q. xxxvii. ar. iii. Si dicatur iste modus dicēdi coīcidit cū aui. vt pꝫ ex. S.T. in. ii. d. xiiii. ar. iii. quia si celū sit aīatū

cū hoc mouetur ab angelo sequitur ꝙ qlibet orbis habet duos motores s. animā ⁊ angelum quē phil. vocant intelligentiā vt dicit aui. Forte dicis ꝙ secūdū rei veritatē celū non est animatū vt alias ostē ditur. Sed hoc nihil est quia querimus de opinione phi. Et si quis velit dicere ꝙ fm phi. celū non est animatū per animā sed ꝑ intelligentiā assistentem. vt dicit. S. T. i. parte. q. lxx. ar. iij. Tunc respondetur ad argumentū ꝙ illa intelligentia est ipse deꝰ libere mouens. vt supra dictum est / ⁊ ideo nō oportet ꝙ moueat in nō tpe. Et ad aliud diceretur ꝙ celū habet duos motores nō tn̄ realiter distinctos ꝑ quanto ille motor est finis ⁊ efficiēs motus sui celi vel hoc intelligitur de motu celoꝝ īferiorum ad quos concurrit deus ⁊ specialis intelligentia.

¶ Et per hoc patet ad cetera argumenta. Sextum vero soluitur ex precedentibus articulis.

¶ Ad septimū hoc verū est de agente naturali si dicat̄ si phi. cognouit aliū modū ꝓductiōis s. ꝑ creationē ab eterno qre ī hoc. viij. phi. de hoc nullā facit mētionē. Ad hoc dictū est ī pricipio octaui tū qrit̄ an deꝰ stagēs vel pricipiū actiuū disputatio est de noie. Nec icōuenit motū celi esse naturalē ⁊ volūtariū respectu diuersoꝝ s. respectu sui ⁊ intelligentie.

¶ Ad octauū dicit̄ ꝙ cōiunctio ꝑ modū motoris nō est potentialis. Nec icōuenit deū esse in magnitudine per operationē ⁊ nō subiectiue. De his plꝰ videbitur inquirēdo alias an celū sit aīatū. Auerroys dicit ꝙ hec est maxima dubitationū nec determinata fuit nisi cū grandi labore ⁊ in tempore vite sue non modice. Melyas hebreus cretensis magnā digressionem facit de primo motore celi.

AD quintū sic ꝓceditur videtur ꝙ deū eē non possit demōstrari qꝛ hoc ē articulꝰ fidei ⁊ demonstratio fit ꝑ cām. Forte dicis ꝙ demonstratur ꝰ posteriori ꝑ effectū. Cōtra nullus effectꝰ est deo proportionatus ergo ex nullo effectu euidenter cognoscit̄ deū esse. Item impossibile est ꝙ effectus demōstret causam eē nisi cognoscatur ꝙ talis effectus sit ꝰ talis causa vnde relatiua sunt simul naturali intelligē tia sed nichil potest esse causa nisi sit ergo prius est quo ad nos causam esse ꝙ̄ effectum esse. Sed cōtra est phi. hic et. xij. metaphisice.

¶ Respōdeo dicendū secundū. S. T. i. parte. q. ij. ar. iij. v. vijs ꝓbatur deum esse sed manifestior est ex parte motus. Aliquid ei mouetur ⁊ impossibile est ꝙ moueat seipsum ergo mouet̄ ab alio ⁊ nō est ꝓcedere in infinitū qꝛ mouens secundū non mouet nisi supposito primo vt baculus nō mouet nisi moueatur a manu ergo necesse ē deuenire ad aliqđ primū mouens quod a nullo mouet̄ ⁊ hoc oēs intelligūt deum. Secundo aliqua res fit ⁊ non a se ergo ab alio / ⁊ non proceditur in infinitum. ergo idē ꝙ prius minor pꝫ qꝛ si ꝓcedatur in infinitū seqtur ꝙ nō dat̄ causa media. Tertio vel aliquid est necessariū non hñs cām sue necessitatis vel omnia sunt possibilia. i. contingentia vel habentia cām necessitatis. Si primum habetur intentū. Si secundū ergo omnia aliqñ nō sunt. Et tunc querit̄ a quo postea inceperit esse. Si sm cū nō procedat̄ in infinitū qꝛ vbi est ordo ibi ē primū sequit̄ ꝙ est deuenire ad pmū ens.

¶ Quarto vna res ē perfectior altera. Sed magis et minus dicuntur per accessuꝫ ad summum. Summum autem quod est maxime tale est causa omniū aliorum que sunt illius generis ergo ē deuenire ad primam causam a qua omnia alia causantur.

¶ Quinto res naturales diriguntur ab aliquo cognoscente in finē quia ꝙ lapis descēdat nō est a casu. Sed illud vniuersale cognoscens est deus igit̄. Sed nonne deo secluso descensus lapidis esset itē tus a sua natura si sic ergo non esset a casu dicit̄ ꝙ non. Has rationes fortificat. S. T. pulchre li. i. cōtra genti. c. xiij. Quidam dixerunt ꝙ deum esse est per se notum. Et ideo non potest demonstrari / sed hoc ibidem reprobat licet enim sit per se notum secundum se non tamen quo ad nos. Prima autem ratio habetur ex phō. vij. ⁊ viij. phisico. ergo philosophus demonstrauit deum esse.

¶ Contra hec ar. phūs in isto. viij. procedit ex falsis ergo non demōstrat. Añs patet qꝛ supponit mūdi eternitatē. Item procedit ex cōtingētibus quia ꝓcedit ex motu. Sed motū esse est contingēs. Itē presupponit ꝙ non procedatur in infinitū. Hoc autem est falsum vt patet de generationibꝰ infinitis secūdū phm̄. Quilibet eñ homo fuit ꝑ se genitus ab alio homine. Et ita posset dici ꝙ de nulla est causa prima eterna. Sed prima causa que nūc est fuit ab alia ⁊ sic in infinitum procedendo. Item in finalē causa potest quis successiue habere infinitos fines quidam ad precedens dicunt ꝙ pater non est causa per se platonis et ideo non proceditur in infinitum in causis essentialibus sed nichil est pꝫ scđo phisic.

¶ Secundo arguitur ad idē in partibus ꝓportionalibus continui ꝓceditur in infinitum vnde totū essentialiter dependet a sua medietate. Et iterum illa medietas a sua medietate ⁊ sic in infinitum. Et ita posset dici de mouentibus. Forte dicis ꝙ non quia vel omnia mouētia sunt mota vel aliquod est immobile. Si scđm habetur intētū. Si primū queritur a quo sunt mota ⁊ non pōt dari nisi a prīo mouente. Contra hec vltima ꝯña nichil valet qꝛ oms numeri pares ⁊ impares sunt excessi hoc ē quilibet exceditur. Tamen ex hoc nō sequitur ꝙ aliquis determinatus numerus excedat omnes numeros.

¶ Tertio dictū est. viij. phi. a philosoho et. S. T. lec. xi. ꝙ aliquid primo mouet seipsuꝫ. Cuius oppositum dicitur in prima ratione. Item arguitur illo dato adhuc nō demonstratur ꝙ deus sit sed solum ꝙ est deuenire ad aliquod primum mouens: ⁊ illud non est deus sed angelus vel intelligētia sils a deo immobilis per se ⁊ per accidens sicut videtur dicere Commen. Et dato ꝙ non diceret oppositum nō potest demonstrari. Item quando percutitur aliqđ continuum tunc videtur processus in infinitum in mouentibus quia pars percussa mouet aliam ⁊ sic consequenter. Item secundū algazelem sunt infinite anime rationales ⁊ quando lapis proijcitur in aqua videntur ibi in infinitum causari circuli ⁊ quādo lignū calefit per partes ꝓportionabiles tūc vna calefacit aliam in infinitum procedendo.

¶ Quarto dicit pe. de alyaco ꝙ processus phī potest impediri qꝛ proteruus diceret ꝙ nichil mouet̄ vt zeno. Secūdo diceretur ꝙ aliquid mouet seipm̄ vt aqua ad replendū vacuum. Tercio diceretur ꝙ phūs non probat quin deus sit mobilis licet nō moueatur. Si enim secundum eum deus est in oriente tantum quare nō potest ire ad polum antarticum. Item dicetur ꝙ primus motor mouetur nec inconueniens esse circulationem in diuerso genere cause.

¶ Itē ꝙ non sit procedere in infinitum hoc solum est verum in causis essentialiter ordinatis. Sed nō est euidens ꝙ alique sint cause essentialiter ordinate ⁊ dato ꝙ hoc esset euidens / tamen multi ditunt

ꝙ deus potest facere infinitũ ergo posset facere infinitas causas essentialiter subordinatas.

¶ Quinto arguitur cõtra secũdã rationẽ quia nõ est euidẽs aliquid fieri. Nominales enĩ dicũt ꝙ qñ fortes augetur vel mouetur localiter nullam entitatem habet de nouo Et ita dicunt alij qñ calor intenditur. Item diceret proteruus ꝙ res sit non tamẽ ab alio positiue sed per remotionem impedimẽti sicut res corrumpitur per absentiam conseruantis. Forte dicis ꝙ per cõseruationẽ ꝓbaf melius ꝙ deus sit q̃ per ꝓductionẽ quia in causis ꝯseruantibus non est ꝓcedere in infinitũ ergo est deuenire ad vnũ primũ cõseruãs. Sed hoc nihil est qꝛ cõseruare est ꝓducere. Et proteruꝰ diceret ꝙ postq̃ homo est adultus non indiget alio conseruante saltẽ ipsum celum potest seipsum conseruare.

¶ Sexto Gregorius ꝛ aureolus dicunt ꝙ secundũ aristotelem intelligentie nõ sunt a deo effectiue ergo dato ꝙ ĩ causis efficiẽtibꝰ non sit ꝓcedere in infinitũ per hoc nõ ꝓbatur ꝙ sit necesse ẽẽ aliquod primũ efficiẽs quod sit causa omniũ aliorũ. Nec valet ratio tacta in quarto argumẽto qꝛ albedo nõ causat effectiue alios colores nec angelꝰ alias substantias licet sit primus in genere substãtie. Nec ignis causat omnem colorem. Sed aliquis est a sole

¶ Septimo Intelligentia est ens per suã essentiã ꝛ probabile est ꝙ in ea non distinguitur essentia ab esse quia hoc tenet Herueus ꝛ plurimi alij doctores. Itẽ tertia ratio nõ ꝯcludit qꝛ nõ seq̃tur elemẽta possunt non esse ergo aliquando non sunt. Item quelibet creatura potest non esse. Tamen nõ sequitur ꝙ non sit vnde a posse ad esse non valet cõseq̃ntia vt nõ seqtur deꝰ pt nõ mouere celũ ḡ nõ mouet.

¶ Octauo arguitur ꝙ deũ ẽẽ sit per se notũ nobis quia per voluntatem non possumus odire deũ in se ergo nec per intellectum possumus iudicare deum non esse. Alias volũtas posset se conformare illi dictamini. Item est per se notum nobis ꝙ deus ẽ honorandus ꝛ ꝙ deus est bonus cuius opposito non possumus assentire. Alias bonitas esset accidẽs in deo sicut nigredo secundum porphirium in coruo.

¶ Ad primum dicitur ꝙ discursus phĩ vltimatus non dependet ex mundi eternitate quia supposita nouitate rerũ facilius demõstratur deũ esse vt dẽ s. t.

¶ Ad aliud dicitur ꝙ motum esse in demonstratione non dicit actum sed aptitudinem nec inconueniens in causis accidentaliter ordinatis procedere in infinitũ scḋm tpis successionẽ. S. T. j. p. q. vij. ar. iiij. Et q. xlvj. ar. ij. ad septimũ. Alias aut videbitur q̃ sunt cause essentialiter subordinate. Sed nunquid fortes est causa essentialiter subordinata respectu patris sui. Dicẽdũ ꝙ causa essentialis semꝑ differt spẽ a suo effectu. S. T. in scḋo. dist. xviij. q. ij. ar. j.

¶ Ad scḋm patuit. vij. phisi. Nec est simile de nũero ꝛ de mobilibus qꝛ oĩa mobilia sunt in potentia Et ex eis potest fieri vnũ vt pꝫ i. vij. Et iõ oportet ꝙ preter omnia mobilia sit vnũ mouens immobile.

¶ Ad tertiũ dicũt quidã ꝙ grauitas si a deo separetur moueret primo seipsaꝫ. Sed contra manifesta nõ mouẽt se. Et oẽ mouẽs se diuidiꝭ ĩ duas partes sed dẽ hoc supradictũ est. Ad aliũ pꝫ ex articulo ꝓcedẽte. Angelũ enĩ mouere per tpa infinitũ ꝓsupponit virtutẽ infinitã. Nec aliquis concessit vnum effectũ dependere ab infinitis causis equalibꝰ ꝑ se subsistentibꝰ. Per hoc enĩ tolleref oĩs actio qꝛ quãdo petrus vellet currere oporteret ꝙ ꝓus moueretur ab alia causa ꝛ illa causa iterum ab alia ꝛ sic infinitum. Nec hoc esset sine magna confusione.

¶ Ad quartũ. Eodẽmodo diceretur ꝙ astrologia nõ est scientia qꝛ demõstrat per motuꝫ. Nec de isto homo est risibilis quia proteruus negaret animal rationale esse risibile. Et forte primum principium Alia autem satis reprobat philosophus per totũ octauum ꝛ ꝙ cause sint essentialiter ordiãte ab omnibus concessum est. Et hec subordinatio a pythagoricis dicitur aurea cathena vt dicit albertꝰ magnus in expositione libri de causis.

¶ Ad quintum patet ad sensum nec potest res fieri a se positiue. Permenides tamen visus est dicere ꝙ nichil fit secundum rei veritatem ꝛ sic ipse nõ habuisset patrem nec matrem ꝛ sic propter uiendo tolleretur omnis demonstratio.

¶ Ad sextum patet ex supradictis Gregorius diceret ꝙ sufficit philosopho demonstrare vniuersalem causam oĩm ꝓducibiliũ. Illa autem propositio S. T. vel potius phĩ intelligitur Et semper primũ vel aliquid eminentius eo est causa omniũ aliorũ.

¶ Ad septimum patet ex logica. Deinde dicitur ꝙ bene sequiꝭ hoc potest non esse ergo non est nisi specialiter a deo conseruetur.

¶ Ad octauum dicit plutarcus quosdam posuisse deũ qui cor intuetur vt hoĩes bene agerẽt nõ ꝙ ita sit sicut super cerasa ponitur homo pictus vt aues arceantur ex quo patet ꝙ nõ est per se notum. Soluere autem ceteras rationes pertinet ad logicum.

¶ Finit octauus Phisicorum.

Circa primũ librum de anima queruntur v. Prĩo / vtrũ de aĩa sit honorabilissima scientia. Secundo / an accidentia magnã partẽ cõferãt ad cognoscẽdũ quod quid est. Tertio / an scientie distinguuntur per obiecta. Quarto / an vniuersale sit posterius suis singlaribꝰ. Quĩto an cognoscibile sit ꝛ cognoscẽte.

Ad primũ sic proceditur videtur ꝙ de anima non sit honorabilissima scientia: quia sciẽtia. viij. phisicorũ est honorabilior cũ ipsa sola demõstret deũ esse vt dicit Cõmẽtator cõtra auicen. probabat eũ auicẽna posse demõstrari deũ esse sine motu. Sic arguendo. Si nõ est primũ pricipiũ nõ cõtingit aliquid scire. Sed cõtigit aliq̃d scire igitur est primũ pricipiũ qḋ nos vocamꝰ deũ. Maiorẽ probabat ipse et algazel qꝛ sciẽtia est habitus acquisitus ꝑ demõstrationẽ resoluẽtẽ effectũ in cãm suam vsq3 ad prima principia vt patet in mathematicis. Sic ḡ nullum est primũ principiũ incõplexũ qḋ est deꝰ Sꝫ est primũ principiũ cõplexũ quod est de quolibet esse vel non esse: vel non contingit idem simul esse ꝛ non esse. ꝛ San. Tho. viij. phisicoꝝ lec. in fine dicit ꝙ ratio phĩ qua per motum demonstrat primum principium esse est efficacissima cui resisti nõ potest. Sed contra est philosophus hic.

¶ Respondeo dicendũ ꝙ in hoc ꝓhemio de anima phũs reddit auditorẽ docilẽ premittendo ordinem ꝛ distinctionẽ tractatus Beniuolũ ostendendo vtilitatẽ scie. Attentum ostendendo difficultatẽ vnde Notandũ cum S. T. hic ꝛ phõ in. xj. de aĩalibus ꝙ in quolibet genere rerum est primo ꝯsiderare cõia. Et propria vniuscuiusq3 illius generis vt pꝫ in metha.

in qua phūs primo considerat de ente in communi. postea vero propria vnicuiqꝫ enti qꝛ nisi hoc fieret idē diceretur frequēter quia determinando de qua libet spē oporteret repetere diffinitionē generis vt intelligeretur spēs. Et ideo phūs primo in istis tribus libris determinat de eo qđ est cōmune omnib⁹ animatis. Sed in alijs libris determinat de plātis et de animalibus in speciali.

¶ Preterea. Notandū secundū eūdem ꝙ oīs sciā ē bona quia bonum est perfectio rei. Cum igitur sciā sit ꝑfectio hominis inqꝫtum homo sciā omnis ē bona inter bona autē quedā sunt laudabilia scꝫ q̄ sunt vtilia in ordine ad aliquē finem. Laudamus enī bonum equum qꝛ bene currit. Quedam vero sunt etiā honorabilia illa scꝫ que sūt ꝑpter seipsa honoramus enim fines ī sciētijs autē quedā sūt practice et quedam speculatiue et differunt quia practice sunt ꝑpt opus. Speculatiue autem propter seipsas Et ideo S. T. sciente speculatiue sunt bone et honorabiles Practice vero laudabiles tantum.

¶ Preterea in speculatiuis inueniuntur grad⁹ qꝫtum ad honorabilitatem. Scientia namqꝫ omnis ex actu laudatur. Omnis autem actus laudaᵗ ex duobus. s. ex obiecto et modo sicut edificare est melius qꝫ facere lectum ex obiecto. Et quanto modus edificij est melior tanto melius est edificiū. Si ergo cōsideretur actus scientie ex obiecto tunc illa est nobilior que habet nobilius obiectum. Si vero consideretur ex mō sic illa est nobilior q̄ est certior vnde aliq̄ sunt magis certe et tñ sūt de rebus minus honorabilibus et ecōuerso Simpliciter tñ illa ē melior que est de melioribus ꝛ honorabilioribus quia sicut dicit phūs. xj. de animalibus Magis cōcupiscimus scire modicū de rebus altissimis etiā si thopice et probabiliter illud sciamus qꝫ scire multum ꝑ certitudinem de rebus minus nobilibus quia primum habet nobilitatem ex se et ex sua substantia. Aliud autem ex modo et ex qualitate. Ex hijs patꝫ ꝙ sciā de anima inter partes phīe naturalis est honorabilior. Est enim certa quia quilibet experitur in se ꝙ habet animam et ꝙ anima viuificet. Est etiam anima nobilior inter inferiores creaturas Ex quo īfertur ꝙ sciā de anima ē prior quia nobiliora sunt priora. Tertio sequitur ꝙ medicina nō ē honorabilis qꝛ est scientia practica et per consequens est vtilis in ordine ad aliquem finem. Et ideo est laudabilis sed non est honorabilis.

¶ Conclusio scđa. Ista sciā est vtilis ad oēs alias partes phīe quia sine ista non possunt adipisci quia omnis pars phīe vel ē naturalis vel moralis vel methaphisica vel rationalis. Sed sine anima ꝛ potentijs eius non pōt haberi scientia moralis cum virtutes de quibus considerat: sint subiectiue in potētijs anime. Phīa etiam naturalis est de animatis que dicuntur mouere se hec aūt non cognoscuntur sine ista sciētia. Metaphisica etiam considerat causas altissimas in quatū cognitionē non deuenimus nec pertigimus nisi per ea q̄ ex virtute intellectus possibilis acquirimus. Si enim natura intellectus possibilis esset nobis ignota nō possem⁹. s. t. scire ordinē substantiarū separatarū sicut dicit super. xj. metha. Ostendit aūt phūs difficultatem huius tractatus qꝫtum ad duo. Primo ad cognoscendum substantiam anime. Secundo qꝫtum ad cognoscendum accidentia. Quantū ad primū difficultas est quia nescimus ꝑ quā viā procedēdū sit ad diffinitionē quia qꝫdam dicunt ꝙ demonstrando. Quidā ꝙ diuidendo. Quidā vere ꝙ cōponēdo vt ari. Alie aūt difficultates patebunt in sequentibus. Ex predictis satis pꝫ ꝙ anima est subiectum huius sciē qꝛ oēs questiones tractate in hoc libro sūt de anima ꝛ de passionibus eius inquirendo an oēs anime sunt eiusdem speciei. Et an aīa sit sue potentie ꝛ an ponatur ī genere. Si queratur an sciā de anima sit facilis dicitur ꝙ est facilis ex parte obiecti sed non ex parte cognitionis nostre. Primum patet quia inter formas naturales anima tenet supremū gradum actualitatis. Sꝫ vnūquodqꝫ est cognoscibile secūdū ꝙ est in actu vt dicitur. Minor patet quia intellectus reducitur ad actum per obiectum. Secūda pars pꝫ qꝛ nichil cognoscimus nisi per ministeriū sensus anima aūt nō sentiᵗ Unde notādum ꝙ ad cognitionem duo cōcurrunt scꝫ obiectum et dispositio potētie. Et ideo licet obiectum sit maxime cognoscibile tñ si potētia sit debilis tūc est sibi difficile cognoscere tale obiectum sicut oculo egro difficile est cognoscere lucem.

¶ Notandum preterea ꝙ nobilitas obiecti huius sciētie habetur ex aristotele. lib. vj. de animalibus vbi dicit ꝙ intellectus rationis. i. aīa rationalis intrat corpus embrionis extrinsecus Et ipse solus ē diuinus quia eius operatio non habet ꝯmunicationem aliquomodo cum operatione corporali. Et apuleius libro de deo socratis dicit ꝙ hoīes sunt immortalibus animis sed moribundis mēbris. Et seneca dicit ꝙ per animam homo antecellit cetera animalia ꝛ deos sequitur vñ salusti⁹ dicit ꝙ oīs nr̄a vis in aīa ꝛ corpore sita est aīe imperio corporis seruicio. Alterū nobis cū dijs magis vtimur. Alterū cū beluis cōe est ꝛ cicero ī paradoxis. tu cū tibi siue deus siue mater vt ita dicaꝫ rerū omniū natura dederit animū quo nichil est ꝑstātius nichil diuinius sic teipsum abijcies atqꝫ prosternes per voluptatem vt nichil inter te atqꝫ quadrupedē aliquid putes interesse. Propter hec igiᵗ sciētia de anima ꝑ quam homo seipsum cognoscit magno amore ꝓsequēda est a iuuenibus. Recitat apuleius platonic⁹ libro. j. flor. ꝙ in scithis versus oriētem est vna secta hominum qui vocātur gynosophiste qui nesciūt agrum colere nec equū domare sed solū honorant sapientiam ꝛ eā colunt vnde posita mensa āteqꝫ cibaria ponanᵗ oēs discipuli ex diuersis locis ꝛ officijs cōueniūt quos sigillatim magistri interrogant quid boni a lucis ortu quisqꝫ fecerit vn⁹ dicit se in speculatione nouam cōclusionē inuenisse. Alius nescium docuisse. et sic ad mensam admittiᵗ iners aūt imprāsus ad opus foras excluditur. Socrates noluit ꝙ sciā scriberetᵗ quia est res nūda et pura. Et ideo solis animis puris cōdenda est ꝛ non chartis apuleius libro de magia putat animum hominis tāte dignitatis esse ꝙ si capiatur puer ꝓuidus corpore decorus atqꝫ īteger animo solers ore facūdus ꝛ cū odore herbarū sopitur iam efficitur terrenorū oblit⁹ et rediguᵗ ad naturam suam que est diuina ꝛ immortalis vnde postea excitatus futura ꝛ occulta dicere potest sed hoc reprobat san. tho. j. parte. q. lxxxvj. ar. iiij. &m. Patꝫ etiam dignitas huius sciē ex hoc ꝙ speculatiua est Sciē enim speculatiue sunt nobiliores practicis.

¶ Cōtra hec arᵗ et primo ostendendo ꝙ hec sciā nō est vtilis ad alias qꝛ hec scientia est de nūero honorabilium ergo non est propter aliud tenet ꝯña ex diffinitione honorabilium. Item scientia speculatiua queritur propter se vt patet in prohemio de anima ergo non est vtilis ad alia.

¶ Secūdo vtile ꝛ honestum distinguūtur sꝫ hec sciā

est de numero honorabilium ergo non est de numero utilium maior patet quia delectabile utile et honestum dividunt bonum. Item alie scientie sunt perfecte ergo non indigent ista scientia alias essent insufficientes.

¶ Tertio principia aliarum scientiarum non possunt ostendi nisi forte per metha. vel logicam ergo ista scientia non valet ad alias scientias et hoc est contra algazelem dicentem omnes scientias valere ad methaphi. Item multi videntur esse boni morales vel mathematici nescientes librum de anima unde in lib. de anima videntur esse potius opiniones quam scientie unde quidam dicunt potentias non distingui ab anima Et quidam dicunt in eodem esse plures animas. Alii autem tenet oppositum. Et ex hoc dicit Ockam in principio dyalogi in anglia ortum fuisse magnum scandalum quia quidam dicebant quod corpora sanctorum non essent eadem numero ante mortem et post mortem ergo omnino est inutile studere in hoc libro.

¶ Quarto arguitur quod hec scientia nõ est de anima tanquam de subiecto quia ens mobile est subiectum totius philosophie ergo aliquid contentũ sub eo erit subiectũ istius libri scilicet corpus animatum et nõ anima quia oĩa de quibus in hoc libro cõsideratur ordinãtur ad corpus aiatum ultimate immo etiam est propter totum cõpositum. Itẽ cõsideratur hic de operationibus sicut sunt intelligere et cognoscere Sed operationes proprie sunt suppositorũ ergo proprie passiones que considerantur in hac scientia potius cõueniunt aiato quam anime. Item non consideratur hic de qualibet anima ut patet de separata Itẽ anima intellectiua ut sic nullius corporis est actus Item phisicus non per se considerat deum quia est de ordine immaterialium ergo nec de anima. Item anima ut sic abstrahit a materia alias non posset separari ergo non est phisice consideratiõis absolute.

¶ Quinto arguitur anima non est uniuersale ergo de ea non ẽ scientia aña pz quia nõ ponitur per se directe in predicamẽto Itẽ aĩa nõ est primũ notũ ĩ hac scĩa ergo nõ est subiectũ in ea. aña pz quia compositum est notius ea consequentia probatur quia subiectum debet esse primo notum.

¶ Sexto arguitur quod nõ sit honorabilior quia secundum simplicium logica est organũ totius philosophie unde Albertus super porphirium inquirit an logica contineatur sub scientia practica vel speculatiua. Et respondet quod non sed sub organica. Et etiam dicitur esse scientia scientiarum ergo est honorabilior ista Item nobilitas scientie est ex obiecto sz alie partes philosophie naturalis habent nobilius obiectum scilicet totum compositũ ut liber de animalibus. Et liber de celo et mundo qui considerat corpus ingenerabile et incorruptibile. Item theologia est honorabilior et melior unde propter hoc vinum optimum quidam dixerũt theologale unde theologia aliis imperat ideo quidã egre ferunt cum logici dicunt propõnes biblie de rigore falsas ut ceci vident quia propter regulas ad placitum positas reprehendunt dominam S. T. i parte. q. i. ar. v.

¶ Septimo primo eth. dicit phi. quod scia moralis. s. ciuilis est principalissima et maxime architectonica quod probat quia ipa est ordinatrix oĩm aliarũ unde princeps instituit quod parisius nõ legãtur leges ergo scia moralis est maxime honorabilis. Itẽ honor est premium virtutis sed finis ethice est facere hoĩes virtuosos ergo est magis honorabilis sz cõtra nulli inanimato debet honor cum exhibeatur in signũ virtutis ergo nulla est honorabilis distingue vel tanquam cui libet tanquam rõne cuius quis honoratur c. concedo. Itẽ subiectũ ethice est nobilius. s. hõ ut ẽ felicitabilis hoc enim ẽ qd nobilius. s. hõ ut ẽ felicitabilis hoc enim est qd nobilius quam aĩa vel saltẽ eque nobile. Forte dicis quod subiectũ eius est operatio humana ordinata in finẽ. Cõtra Artes etiã mechanice sunt de operatione hũana. Itẽ ridere ẽ operatio hoĩs inquantũ est homo et tñ de hoc nõ ẽ ethica.

¶ Octauo arguitur quod scie practice sunt honorabiles quia scdm phm honor est premium virtutis sed omnis scĩa est virtus scz intellectualis igitur. Item medicina est practica et tamẽ sibi debetur honor. Probatur quia scriptura dicit honora medicum unde in omni facultate possunt fieri doctores quibus debetur honor igitur. Item deus est scientia practica eorum que facit ergo aliqua practica est nobilissima. Item scĩa practica disponit de speculatiua ergo est honorabilior aña pz primo ethicorum per prudẽtiã legislatoria ordinatur qualiter quis discere dz disciplinas speculatiuas. s. t. i. iii. dis. xlix. q. i. ar. i. q. iii. 4.

¶ Nono arguitur quod de anima nõ ẽ scĩa quia illud de quo est scĩa: est per se intelligibile. Anima autem nõ est per se intelligibilis cũ non sit quidditas rei materialis. Item anima non potest scire se ipsam quia oportet quod intellectus sit denudatus ab eo quod intelligit ut dicetur tertio huius modo anima nõ potest esse denudata a se ipsa. Item tunc predicamenta essent permixta quia scĩa est qualitas anima autem est substantia si ergo scientia sit in anima sequitur quod substãtia et qualitas sunt permixta. Item nichil scimus nisi per sensum ut patet primo posteri. Sed anima non est sensibilis igitur.

¶ Decimo arguitur quod scientia de anima non sit naturalis quia non est de ente reali. Probatur quia omne ens reale est extra animam sed anima non est extra animam igitur. Item anima rationalis potest separari a materia et motu ergo pertinet ad metha. qui considerat separata a materia. Et per hoc differt a phisico.

¶ Undecimo arguitur quod hec scĩa non sit difficillima quia materia est minus cognoscibilis quam anima ergo scientia eius est magis difficilis. Aña patet quia est minus ens et in moralibus indigemus consilio propter difficultatẽ. s. t. xii. q. xiiii. ar. iii. Item metha. ẽ difficillima ut dicitur. i. et. ii. metha. Itẽ que sunt prope nos facile est cognoscere sed anima nostra est prope nos Item dictum est in textu quod ista scientia est nobilior aliis quoad maiorez certitudinẽ et obiectũ ergo non est difficilior quia facile est cognoscere formam bouis sicut naturam ex secundo phisicorum.

¶ Duodecimo arguitur quod sit practica quia est de operabilibus a nobis scilicet de passionibus in tertio de anima et de actibus intellectus et võlũtatis Item potest quis eam ordinare ad opus et lucrum. Forte dicis quod ex parte sui obiecti non est ordinabilis ad opus et hoc requiritur ad hoc quod sit practica Contra vel passio ex sua natura est ordinabilis ad opus vel non. Si primum habetur intentum. Si secundum ergo scientia ethicorum non est practica et ita arguitur de medicina et scientia naturali quarũ utraque considerat de morte et vita sompno et vigilia Si ergo penes ex obiecto scĩa dr practica vel speculatiua sequitur quod utraque sit practica vel utraque sit speculatiua Itẽ si hec scĩa eẽt speculatiua hoc maxime eẽt propter finẽ. Sz pz quod ab eo scĩa nõ dr speculatiua quia ĩ mathematicis sz phm nõ est finis neque effi

eiusz tñ geometria ē speculatiua. Itē prudētia ē habit⁹ practic⁹ ⁊ eñ finis ei⁹ nō ē op⁹ qꝛ aliqs dicitat ꝙ est bñ agēdū nō ꝓpter opus sed propter deū tantū.

¶ Tertiodecimo arꝫ ꝙ sciētie speculatiue non sunt alius digniores quia logica est speculatiua et tamē nō ē dignior scia morali qꝛ meli⁹ est scire moralia ꝙ̄ logicam vel probaꝛ aliter qꝛ dignitas scie est ex obiecto. sꝫ logica est circa ens rationis quod nullius dignitatis est secus autē est de ethicis ergo ethica melior est. Item scdm. s. t. i. parte. q. lxxxij. ar. iij melius est amare deū ꝙ̄ cognoscere eū. Et idem. q. cviij. ar. vj. ad. iij. sꝫ scia moralis inclinat nos ad amorez speculatiua aūt iclinat nos ad cognitionē ergo scia moralis practica nobilior ē speculatiua qꝛ bonitas rei sumiꝛ ex fine vnde si speculatio esset melior praxi tunc non reprehenderētur a phi. ij. ethi. illi q̄ ponunt statū sciētie ethicoꝝ ī scire quod tñ est falsum vnde dicit ꝙ tales non philosophātur sꝫ sunt sicut infirmi audiētes meditum et non obseruātes eius ꝓcepta. Similiter nisi actus voluntatis esset melior tunc habitus practicus intellectus non posset ordinari ad opus quod est in voluntate quia hoc esset inordinatum.

¶ Ad primū dicēdum ꝙ idē est vtile ⁊ honorabile quia ista solum distinguūtur secundum rationem honestum ei nō est inutile sꝫ vt dicit cicero libro de amicicia plurimas habet adiūctas vtilitates. Et si dicaꝛ hec scia non est seruilis ergo non est propter alia negatur cōsequētia. Quidā dicūt post auicennam ꝙ duplex est vtilitas scꝫ seruilis et proficua.

¶ Ad secundum patet per idem Nec valet vltima consequentia videtur tamen ꝙ hec scientia non sit multum vtilis ad astrologiam grāmaticam vel medicinam sed quicquid sit.

¶ Ad tertium negatur cōsequētia. nō ē enim vtilis ad alia sic ꝙ lꝫ descendere de genere in gen⁹ idest ꝓbare principia oim scientiaꝝ ꝑ istam. Et licet ex aliquibus aliqñ videatur ꝑ accidēs sequi scādaluꝫ nō tamen per se quia in hac scientia laboratur scire verum et reprobare falsum.

¶ Ad quartū videꝛ qbusdā scdm albertū ꝙ corpus animatum sit hic subiectū. Sed cōmuniter hoc non tenetur. Dicendum ergo ꝙ anima cōtinetur sub ente mobili non sicut pars essentialis. Secundo dicitꝛ ꝙ in hac scia nō considerantur partes et passiones corporis animati inqꝫtum huiusmodi sed inqꝫtum fluunt ad ipsa anima et non a supposito.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ anima est vniuersale idest quid commune et anima est quid primum notum eo modo quo finis est primum intentione sed de hoc in principio primi phisicorum.

¶ Ad sextū dꝛ ꝙ illa q̄ sunt īstrumenta aliorum sūt minus honorabilia licet forte sint magis vtilia. Sed eius aūt est loqui de vtilitate ⁊ de nobilitate sciētie. Ad aliud dꝛ ꝙ celum absolute est minus nobile ꝙ̄ anima et cetera animalia. Sed dubitant quidam an totum cōpositum sit nobili⁹ anima. et dato ꝙ sit nobilius tamen in isto libro cōsideraꝛ nobilissima operatio scilicet intelligere vel non est nobilior libro de animalibus.

¶ Ad septimū dꝛ ꝙ ibi est ꝑparatio ad sciētias morales. Si queratur an hec sciētia sit dignior metaphisica dicēdum ꝙ non. Contra anima est qd nobilius ente in cōmuni qd est subiectū metaphisice. Itez octauus phi. videtur nobilior isto libro quia ostendit deum esse ex primo argueretꝛ ꝙ alie scientie sunt nobiliores methaphisica sed vide in prologo phisicorum. Ad aliud dꝛ negando consequentiaz nec est idē dicere hec scia est honorabilis et pro ista sciētia datur honor qꝛ videtur ꝙ pro qualibet scientia homines honorentur vnde athenienses demetrium phalereū leontinū gorgiam superbis statuis decorauerunt vnde doctos viuētes et defunctos summis honoribus ꝓsequebatur prisca illa etas. Deinde dicitꝛ ꝙ anima absolute est ens nobilius ꝙ̄ homo felicitabilis. Contra actus secundus est perfectior primo ergo homo vel anima non est perfectior felicitate.

¶ Ad octauum patet per idem.

¶ Ad nonum dꝛ ꝙ anima est itelligibilis sed modo declarabitur in tertio nec predicamēta propter hoc sunt permixta quia vnum non fit aliud sed in alio.

¶ Ad decimū negaꝛ illa maior. Si dicaꝛ oē ens vel est ens in anima. vel ens extra animā. Dicendum ꝙ dupliciter aliquid est extra animam vnomō secūdū realē distinctionem. Et sic est falsum. Aliomodo ꝙ in suo esse nō dependet ab operatione intellect⁹ et sic anima est extra animam. Ad aliud dicitur ꝙ anima separata non est phisice considerationis sed coniuncta. Et illomodo hꝫ aliquas opatiōes in corpe. Si dicaꝛ itellect⁹ saltē ē a corpe separat⁹ quia sua operatio nō fit per organū corporeū ergo intelligere non pertinet ad consideratione phisici dicitur ꝙ immo ratione subiecti informantis materiam. Si dicatur tunc intelligentie mouentes celum per se cōsiderarentur a phisico quia exercent aliquas operationes per corpus vt puta motum localem. Dicēdū ꝙ illa operatio ē secūdaria anima autem ꝙ̄tum ad primum intelligere indiget ministerio sensus. Et ideo per se cōsideratur a phisico. Sed contra. Passio subiecti naturalis non conuenit anime. s. corruptibilitas ergo anima non per se consideratur a phisico. Item anima rationalis vnita corpori est per se subsistens ergo pertinet ad methaphisicam. Dicendum ꝙ anima rationalis ꝙ̄tum ad aliquas operationes. s. vegetatiuas et sensitiuas corruptibilis est nec corruptibile est passio mobilis alias celum esset corruptibile. Ad aliud quidam dicunt ꝙ anima rationalis semper est subsistens. sed non est per se subsistens. Primum est absolute verum alterum autez quidam distinguit vel loquendo de per se existere ī specie completa. Et sic est verum vel existentia incompleta et sic est falsum.

¶ Ad vndecimum dicitur ꝙ materia est magis in potētia. Et ideo difficillimum est eam cognoscere nisi per trāsmutationē que cadit sub sensu. Et ideo ratione istius operationis aliquomodo facili⁹ ē eā cognoscere. De methaphisica autem videtur ꝙ ista scientia est difficilior quia obiectum eius est minus in actu. Et sic in hac scientia est duplex difficultas scilicet ex parte nostri et ex parte obiecti. Sed dicēdum ꝙ difficultas que est ex parte nostri est multuz maior respectu substantiarum separataruꝫ ꝙ̄ respectu anime. Et licet anima sit prope nos propinquitate loci nō tñ ꝑ modū obiecti. Et ad aliud dicitꝛ ꝙ anima sensitiua est nobis certissima. Secus autem de alia sed melius distingue quo ad qꝛ ē cōcedo sec⁹ autem quo ad quid ē. s. t. de veri. q. x. ar. viij. ad. viij. sꝫ nonne mathematica est certior. Item libri phisicoꝝ sunt eque certi sicut scientia de anima similiter metaphisica. Sed queratur an logica sit alijs certior videtur ꝙ sic quia ad hoc ꝙ aliquis sit certus de aliqua cōclusione oportet ꝙ sciat ꝯñam esse bonā ꝑ quam cōcluditur sed nullus meli⁹ scit ꝯñam esse bonam ꝙ̄ logicus ergo logica est certissima. Item ma

thematica est certior scia de anima ergo hec scia nõ est ceteris honorabilior ex obiecto & ex modo vt su pradictum est. Dicendum q mathematicus est alijs certior quia ad sensum quilibet potest videre ita esse vnde ponuntur scie mathe. in primo gradu certitudinis scia autem de anima non est honorabilior precise quia sit certior sed quomodo dicitur esse prior dicit. S. T. hic q si accipiatur q̃tum ad totã scientiam naturalem tunc est prior secundũ dignitatez Si vero ad scientiã de rebus animatis tantum sic ẽ prima secundum ordinẽ nec est absolute certior metaphisica quia meta. probat principia aliarum sciẽtiarum etiam forte mathematice.

¶ Ad duodecimũ dr q est de operabilibus nõ tñ p modum operabiliũ. Nec potest ad opus ordinari secundum rõnẽ formalẽ sub qua cõsideratᷓ a phisico. Cetera aũt patent in principio primi phisico. Et lz mathematica vt sic non habeant finez. Tamen scia mathematice ordinatur ad aliquã finẽ. Quidam dicunt q actus cuiuslibet habitus ẽ finis ei⁹ vt actus fortitudinis est finis fortitudinis. Sed cõtra tunc finis scie moralis esset scire qd est falsum vñ ab alijs dicitur q finis eius est obiectum eius scz op⁹ vt qñ iudicatur q est sobrie comedendum istud iudicium ordinatur ad opus quod est obiectum eius.

¶ Ad decimumtertium patuit in logica. Et vtrũq est probabile scz q logica est dignior et suũ oppositum. Forte sicut de quolibet sancto dr q non est inuentus similis illi si quelibet scientiam quaz diligit pre ceteris extollit et sic medici dicunt medicinam nobilissimam. Morales Ethicam Rethores rethoricam. Quidam dicunt q semper actus intellectus est nobilior entitatiue actu voluntatis Non autez in esse moris. Sed de hoc erit questio specialis. Nec inconuenit magis nobile ordinari admin⁹ nõ vltimate.

¶ Ad capitale dicitur q primus motor non principaliter consideratur in octauo phisicorum.

Ad secundum sic proceditur videtᷓ q sciẽtie non distingũtur per diuersos modos diffiniendi quia scientie distinguuntur p obiecta ergo non distinguntur per diuersos modos diffiniendi. Sed contra est philosophus hic. T. C. xvi.

¶ Respondeo dicendũ secundum. S. T. lect. ij. Ad sciendum quomodo anima debet diffiniri q in aliq̃bus diffinitionibus passionum anime ponitur materia et corpus in aliquibus vero forma tantum. Sicut ira diffinitur sine corpore per appetitũ vindicte aliquando vero diffinitur ex parte corporis & materie dicendo q ira est ascensus sanguinis circa cor. Prima est dyaletica secunda vero phisica cum ponatur ibi aliquid ex parte materie. Et ideo pertinet ad naturalem qui diffinit per materiam. Dyalecticus vero per speciem & rationem. appetitus enim vindicte est ratio ire Et est prima diffinitio insufficiẽs Nam omnis forma que est in materia determinata insufficienter diffinitur nisi in sua diffinitione ponatur materia. Et ideo in diffinitione sufficiente debz poni materia. Et sic habemus tres diffinitiones q̃s vna assignat speciem et rationem speciei et est formalis tantum sicut si diffinatur domus per operimentum prohibens a ventis et ymbribus: alia autẽ assignat materiam tantum vt domus est operimentum quoddam ex lapidibus laterib⁹ et lignis. Alia vero ponit vtrũq in diffinitione vt domus est operimentum constans ex talibus propter talia scilicet vt prohibeat ventos Si queratur que istarum diffinitionum est naturalis dicit san. t. post phm. q illa que considerat formã nõ est naturalis sz logica q̃ autem considerat materiam tantum non est nisi naturalis nullus enim habet considerare materiam nisi naturalis. nichilominus tamen illa que est ex vtrisq est magis naturalis et perfecta.

¶ Et notandũ q phisicus mathematic⁹ & metaphisicus in hoc differũt qr phisic⁹ cõsiderat ea que diffiniuntur p materiã sensibilẽ mathematic⁹ aũt cõsiderat ea q̃ scd̃m rem habent esse in materia sensibili tamen non diffinit p illã materiã sensibilẽ qr mathematica versatur circa q̃titatẽ que potest abstrahi a qualitatibus sensibilibus scd̃z intellectũ qr q̃titas est prior qualitate metaphi. autem considerat illa quorum esse vel non est in materia vel quorum esse potest esse sine materia vnde anima separata pertinet ad metaphi. et non ad phisicum.

¶ Et notandum q tota ratio diuisionis philoso. sumitᷓ scd̃m diffinitionẽ & modum diffiniendi qr diffinitio est principiũ demonstrationis rerũ. Res autẽ diffiniuntur per essentialia vnde diuerse diffinitiones rerum diuersa principia essentialia demonstrãt ex quibus vna scia differt ab alijs. Et per hoc patet conclusio responsiua ad quesitum

¶ Sed notãdum q distictio numeralis scientiarũ sumitur ex parte subiecti vnde alia est scia in sorte et alia in platone hic autẽ loquimur de distinctiõe sciarum specifica. Sed queritᷓ an tota philosophia naturalis sit vnus simplex habitus de hoc dictum est alias q in vno supposito est vn⁹ habit⁹ circa omnes cõclusiones. Si dicatur tũc scia istius libri non esset prior nec dignior scia libri de genera. & cor. nec certior cui⁹ oppositum dictũ est & pz pña quia est eadem scia numero dicendum q est alia scd̃m extensionem & obiectum inadequatum sz cõtra tũc ens mobile esset subiectũ in ista sciẽtia et non ipsa anima p batur qr anima nõ est subiectũ attributionis toti⁹ phi. naturalis nec sibi conueniunt conditiones subiecti attributionis ergo nõ est eadẽ scia. Itẽ est aliud obiectum formale quia anima est obiectum formale istius scie. Forte dicis q nõ est obiectum formale primarium. Contra ex hoc sequitur q nõ ẽ subiectum attributionis. Dicendum q vn⁹ & idẽ habitus numero secundum rem secundum diuersas rationes habet diuersa obiecta. Sed de hac questione dictum est primo phisi.

¶ Contra hec arᷓ dato q nullũ subiectũ sciẽtie esset neq aliqua diffinitio existeret. Adhuc grãmatica & logica essent diuersi habit⁹ ergo diuisio sciaꝝ non sumitur secundum diffinitiones. Itẽ opinio et scia sunt distincti habitus. Et tñ aliq̃ñ acq̃rũtur p easdẽ diffinitiones quia p hoc complexum aĩal rõnale possũ vnã cõclusionẽ scire s. q hõ est risibilis. Et aliam opinari. s. hõ est beatificabilis sic arguendo oẽ animal rationale est beatificabile.

¶ Secundo de eodem subiecto per eandẽ diffinitionem possunt demõstrari diuerse passiones pertinentes ad diuersas scientias ergo distinctio scientiarũ non est per diffinitiones. Antecedẽs pz qr diffinitionẽ hoĩs ondiᷓ q est risibilis & q est disciplinabilis. Mõ aũt iste due scie nõ sũt eiusdẽ spẽi pz qr sunt simul in eodẽ subiecto vñ per diffinitionez hominis põt concludi ↄclusio phisica scz q est beatificabilis Et cõclusio theologa scz q ẽ corruptibilis. Item scie distiguntur per subiecta. ergo non p diffinitiones. Forte dicis q idem scd̃m rem est sciẽtias distis

gui specie ex obiecto formali ꝛ per diffinitionem qꝛ formalis ratio subiecti est diffinitio eius. Contra visus et auditus distinguntur ex obiecto formali ꝛ tñ non distinguntur per diffinitiones. Notum est etiaꝫ ꝙ obiectum formale scientie de anima non est diffinitio anime igitur.

¶ Tertio. Alia diffinitio est in libris de anima et i octo libris phisicorum cum sint alia diffinita ꝛ tñ ẽ eadem sciẽtia. Forte dicis ꝙ diffinitiones ille conueniunt in ratione obiecti vt obiectum est qꝛ diffinitiones ille semper sunt per materiam sensibilẽ. Contra sequeretur ꝙ geometria et arithmetica essent eadem scientia quia conueniunt in vno modo diffiniẽdi scilicet sine materia sensibili ergo conueniunt in vna ratione obiecti vt obiectum est.

¶ Quarto arguitur ꝙ logicus nõ diffinit ꝑ formaꝫ tm quia diffinit sillogismũ per suã materiam scꝫ per propositiones ꝛ principia vnde sillogismus dyalecticus est qui procedit ex probabilibus. Itẽ logic⁹ diffinit ꝑ gen⁹ ꝛ differẽtiã sꝫ genus habet modu materie sicut differentia modu forme ergo ita bene diffinit per materiam sicut per formam vnde in diffinitione hominis ponitur animal. Animal vero ita bene importat materiam sicut formam.

¶ Quinto q̃rit quare logic⁹ dr̃ diffinire per formã potius q̃ȝ alie scientie multa enĩ diffinit logicus q̃ non habent formam sibedo enim non habet formam quia forme nõ ẽ forma vt pꝫ.vij.metha. Item logicus cõsiderat locũ a causa efficiẽte ꝛ finali vt pꝫ in thopicis ergo non considerat solam formaꝫ. Itẽ vt dicitur in secundo phisi. partes diffinitiõis se habent vt materia. Forte dicis ꝙ ideo logicus diffinit per formam quia diffinit per genus. Contra sic etiam metaphisice et geometra dicendo linea est lõgitudo et cc. vel triangulus est figura plana.

¶ Sexto arguitur ꝙ diffinitio logica sit sufficiens quia omnis diffinitio debet explicare totã naturam diffiniti: sed diffinitio logica est huiusmodi alias nõ asset diffinitio. Item per omnem causam potest fieri demonstratio sed logicus diffinit per formam vl' secundum alios per genus et differentiam ergo diffinitio logica valet ad demonstrationem ergo non ẽ insufficiens vnde si queratur a logico quomodo diffinitur homo non dicet ꝙ diffinietur tantum per formaꝫ quia scit ꝙ illa diffinitio non valeret. Cum ergo logica sit vera scientia sequitur ꝙ diffinitiones quas ipsa docet non sunt vane vult philosoph⁹ hic sed sufficientes alias in logica philosophus non doceret diffinire sufficienter quod tamen est falsum qꝛ nulla scientia docet diffinire preter logicam.

¶ Septimo arguit ꝙ mathematic⁹ nõ abstrahit a materia sensibili qꝛ sequeretur ꝙ mathematicus esset mendax qꝛ a parte rei nulla est figura nisi in reb⁹ materialibus. Si ergo mathematicus velit eam abstrahere sequitur ꝙ est mendax. Item astrologia cõtinetur sub mathematica ꝛ non abstrahit a motu qꝛ considerat motum planetarum et earum distantiaꝫ et propinquitatem.

¶ Octauo mathematica ẽ sciã realis ergo nõ considerat res scd̃m ꝙ habẽt esse in aĩa. Sed q̃titas abstracta a sensibilibus nõ habet esse nisi in aĩa quia a parte rei nõ datur q̃titas sine qualitate. Item Si quantitas possit abstrahi a qualitate. hoc esset quia est prior. Sed contra materia est aliquomodo prior prima scilicet in genere cause materialis ꝛ tamẽ nõ potest cognosci ante formam non est etiam inconueniens ꝙ posterius cognoscatur sine priori quia superficies est posterior linea et tamen potest sine ea cognosci et motus alterationis est posterior motu loceli et omne corpus est posterius deo et tamen sine eo cognoscitur. Item inter abstractum et nõ abstractum non est dare medium. Si ergo mathemati. sit de abstractis et cum phisica sit non de abstractis a materia sensibili sequitur ꝙ preter mathematicam et phisicam nulla erit alia scientia.

¶ Nono vnũquodq; q̃ȝ sicut se hꝫ ad eẽ sic se hꝫ ad cognosci si ergo quãtitas nõ possit esse sine materiali seq̃r ꝙ non potest cognosci sine materia sensibili.

¶ Decimo arguitur ꝙ naturalis non diffinit ꝑ materiam sensibilem quia tunc illa que non habent materiam sensibilem non possent diffiniri a naturali cõsequentia est euidens sed consequens est falsum qꝛ corpora celestia possunt diffiniri a naturali quia eniꝫ alius diffiniret ea cum sint entia mobilia et sensibilia. Et tamen non habent materiam secundum Cõmentatorẽ scd̃o ꝛ octauo methaphisice ꝛ.viij.phisicorum ꝛ primo celi ꝛ mũdi ꝛ in oe substãtia orbis. Itẽ si naturalis diffiniret per materiam sensibilem aut hoc esset tanq̃ȝ per principiuꝫ extrinsecum aut intrinsecum quidditatis naturalis. Hec enim diuisio sufficiens est vt voluit. Cõmen.v.methaphi. sed non tã q̃ȝ per principium extrinsecum quia materia nec est efficiens nec finis rei naturalis vt manifestum est cuilibet Efficiens quidem non est quia est pure potentie receptiue vt patet.j.phisi. Omne autem efficiens et agens est actu ens semper enim estimabitur species aliqua mouens.iij.phisi. Omne mouens est agens.j.de generatione. Et ideo omne agens ẽ ens actu vnde et in secundo de genera. dicit Aristo. ꝙ forme est agere ergo materia non est principium agens respectu rei naturalis nec etiam ipsa est finis rei naturalis quia finis est nobilior eis que sunt ad finem vt notum est vniuersaliter enim finis est bonũ aliorum vt habetur in.ij.phisi. Materia autem non est quid nobilius et pfectius ipsa re naturali vt manifestum est. ergo nullomodo est principium extrinsecum. Item nec intrinsecum quia nullum principium quidditatis debet esse pars ipsius quidditatis vt voluit. Commen.vij.methaphi. vbi dicit ꝙ quidditas hominis est homo vno modo et non est alio modo est enim homo secundum formam et non ẽ homo secundum aggregatũ ex materia et forma. Iteꝫ quod ponitur in diffinitione rei naturalis debet esse notius ipsa realiter diffinitio non notificaret diffinitum. Sed materia non est notior q̃ȝ res cuius est materia quia aut est notior simpliciter et secundum naturam vel quo ad nos per sufficientem diuisionẽ que habetur primo phisico. non quo ad nos quia est maxime occulta saltem materia prima nec potest cognosci nisi per aliud vt habetur pri.phisi. nec est notior simpliciter et secundum naturam quia notoria simpliciter et secundum naturam sunt verioris entitatis sed notiora quo ad nos sunt imperfectioris entitatis et ignotioris secundum naturam vt patet in primo phisi. et tangitur secundo huius materia autem non est maioris aut perfectioris ẽtitatis q̃ȝ res naturalis vt manifestum est igitur.

¶ Undecimo naturalis diffinit materiam sensibilẽ sed non diffinit eam per materiam sensibilem quia sic idem diffiniretur per seipsum quod est inconueniens quia idem esset notius et minus notum seipso ergo naturalis non vniuersaliter diffinit per materiam sensibilem. Item naturalis diffinit naturaꝫ vt patet in secundo phisi. sed non videtur eam diffinire

per materiam sensibilem igitur. Confirmatur quia singulare non ponitur in diffinitione rei naturalis quia diffinitio nõ est de singularibus sicut nec sciẽtia .j. posteri. et septimo methaphisi. nec per consequens per sigularia sed materia sensibilis est singularis quia dicit boetius. Singulare est dum sentit̃ vniuersale autem dum intelligitur et idẽ voluit aristoteles in primo posteriorum igitur.

¶ Duodecimo naturalis diffinit motũ tertio phisico. et nõ per materia sensibilem vt patet ex eius diffinitio igit̃ ne. Itẽ naturalis diffinit tempus quarto phisicorum et non per materiam sensibilem. Tẽpus enim est numerus motus ꝛc.

¶ Item naturalis diffinit locum et non ponitur in diffinitione eius materia sensibilis nec in diffinitione anime que diffinitur in secundo huius ergo.

¶ Ad primum dicendum q̃ habitus distinguntur per subiecta et obiecta argutiue ita q̃ bene sequitur isti habent diuersa subiecta ergo distinguuntur Uel aliter dicitur q̃ diuerse scientie dicuntur distingui per diuersa subiecta idest ex hoc q̃ proportionãtur diuersis subiectis vel obiectis sed de hoc in secundo de anima. Ad aliud dicitur q̃ aliquando sillogismus thopic⁹ ꝛ demõstratiuus habẽt idẽ medium diuersimode tñ apphẽsũ qꝛ in demõstratiõe medium appzehẽditur tanq̃ necessaria ꝛ euidens causa passionis nõ autẽ sic est in argumẽto thopico. s. e. ȝ. scḋe. q. lxvij. ar. iij. dicit q̃ opinio ꝛ scia non possũt cõuenire in vno medio sed nichil prohibet qui cõueniant in vno obiecto ꝛ in vno subiecto. Potest enĩ eadem cõclusio ab eodem cognosci per mediũ ꝓbabile ꝛ demonstratiuũ. Et si dicatur tũc opinio ꝛ scientia possent esse simul qꝛ idẽ est ascẽsus premissarũ ꝛ cõclusionis. Forte quidã hoc cõcederet qꝛ cognitio ꝑfecta ꝛ impfecta ex parte medij sũt. s. e. sunt in eodẽ subiecto sed cognitio ꝑfecta ꝛ imꝑfecta ex parte obiecti non possũt esse in eodẽ respectu eiusdez obiecti. Cõtra opinio nõ hꝫ firma intensionem sicut sciẽtia ergo opinio repugnat sciẽtie. Item. s. t. ibidez dicit q̃ angeli habent cognitionẽ matutinam ꝛ vespertinam iste aut due cognitiones sunt imperfecte ex parte obiecti. Item scḋm predicta videtur q̃ habitus nõ distinguntur ꝑ obiecta quod videtur contra philo. in scḋo de anima. Dicendũ ergo q̃ opinio et sciẽtia non sũt actu ĩ eodẽ subiecto respectu eiusdem obiecti sed bene vna scientia causata ex duob⁹ medijs perfecto scilicet et imperfecto est in vno subiecto respectu eiusdem obiecti.

¶ Ad scḋm dr̃ q̃ vnic⁹ est habitus scientie numero circa diuersas conclusiones. Secundo dicitur q̃ ratio formalis obiecti ꝛ diffinitio idem sunt. Et obiecta sensuum differũt per diuersas rõnes formales.

¶ Ad tertiũ dicitur q̃ ratio obiecti vt obiectũ est diuersificat scientias secũdũ genus vnde esse abstractũ a materia sensibili pertinet ad vnũ genus scientie scꝫ ad mathematicã. Sꝫ cõtra tũc mathe. deberet considerare de hoĩe quis hõ põt abstrahi a materia sensibili cuꝫ sit prius ea. Item tunc subiectum phisice pertineret ad mathematicũ qꝛ subiectũ phisice est prius sua passione que est motus ergo põt intelligi sine motu ꝛ ꝑñs pñt abstrahi qꝛ abstrahere est intelligere prius sine posteriori. Et per idẽ ꝓbat̃ q̃ animal pertinet ad mathematicum quia cõcept⁹ animalia est abstractus a suis speciebus. Item aliqua sunt entia naturalia idest composita ex materia et forma que tamẽ abstrahunt a motu vt dicũt theologi de celo empireo. Item cogitans de conclusiõe mathematica põt simul cogitare cõclusionẽ phisicã ergo mathematic⁹ nõ abstrahit a materia sensibile qꝛ abstrahere est itelligere vnũ sine aliomõ iste ĩtelligit vtrũq̃ dicendũ q̃ nõ oĩs abstractio ꝑtinet ad mathematicũ sed illa sola abstractio qua intelligit̃ q̃titas intellectione nullum habente respectum ad qualitates sensibiles ve sensibiles sunt et ideo argumenta procedunt ex malo intellectu.

¶ Ad quartum difficultas est quomodo intelligit̃ q̃ logicus diffinit per formam. Quidam dicunt q̃ non diffinit per formam quasi consideret omniũ rerum formas. Non enim considerat colorem per quẽ diffinitur albedo sed in partibus diffinitionis fundat quasdam intentiones scilicet generia et differẽtie que possunt dici forme. Sed contra tunc diffinitiones methaphisicales dicerentur dari per formaꝫ Dicendum q̃ non quia licet dentur per genus tamẽ sola logica docet inuenire genus. Alij dicunt q̃ logica est scientia communis. Et similiter diffinire tẽ per genus et differentiam et ideo talis diffinitio dicitur logica. Tunc dico q̃ licet in diffinitione logica aliquando ponatur materia ad circũloquendũ genus vel differentiam. Concedo tamen q̃ aliq̃ diffinitiones in logica dantur per materiam et alique per finem quoniam prima diffinitio demonstrationis et medium ad ostendendum secundam ex hoc q̃ datur per finem in phisica etiam secunda diffinitio anime demonstrat primam quia formalis ẽ ergo phisicus diffinit per formam lec. iij. san. tho.

¶ Ad quintum patet ex dictis.

¶ Ad sextum dicitur q̃ bone diffinitiones logice sunt conuenientes ad demonstrandum. Sed aliquãdo fiunt quedam diffinitiones logice ex cõmunib⁹ accidentibus sicut logica cõis est. Tales autem diffinitiones non valent ad demonstrationem nec alie saltem in phisica.

¶ Ad septimum dicitur q̃ videns pomum sine dulcedine non est mendax sic nec intelligens q̃titatem sine qualitate vnde secundo phisicorum dicit̃ q̃ abstrahentium non est mendacium quia mathematicus non componit nec affirmat rem aliter esse q̃ sit Sed contra vel mathematicus secunda operatione intellectus intelligit quantitatem sicut est ꝛ sic intelligit eam cum materia sensibili vel non et tunc ẽ falsus de hoc et ad aliud dictum est secũdo phisicorum. Si queratur an astrologus abstrahat a materia sensibili vel non. do. scḋm. Et ideo magis conuenit cum phisico q̃ cum mathematico. Sed contra distinctio scientiarum sumitur ex parte pricipij qḋ est diffinitio que est demonstrationis medium sed medium demonstrationis astrologie est mathematicum et non phisicum ergo astrologia plus distinguitur a phisico q̃ a mathematico vnde scḋo phisicorum. Com. xlj. dicit Sanctus Thomas q̃ manifestum est q̃ astrologia est pars mathematice quod si concedas. Contra ad quancunq̃ pertinet cognoscere substantias aliquarum rerum ad eam etiam pertinet considerare accidentia illarum sicut homo et risibile pertinent ad eandem scientiam. Sed phisic⁹ considerat substantiam solis et lune ergo debet cõsiderare figuram et quantitatem ei⁹ licet forte figura solis non necessario diffinitur per materiam sensibilem. Forte dicis q̃ istud argumentum non valet quia tunc astrologus deberet considerare an sol sit ingenerabilis et incorruptibilis quia hoc est per se acñs eius et metaphi. deberet considerare an corp⁹ sit mobile quia mobile est ꝑ se accidens corporis et

sexto phisi. Dicendum ꝙ in scientia solum considerantur per se accidentia conuenientia subiecto ex determinata ratione sue considerationis. s. t. scdo phisi. dicit ꝙ astrologia et scientie medie ex parte termini sunt phisice. Et ex parte medij mathematice.

¶ Ad octauum dictum est secundo phisico. nec est multum curandum an in aliquibus posterius possit intelligi sine priori. Posterius enim tempore potest intelligi sine priori. Tamen posterius natura vt homo non intelligitur sine animali deinde dicitur ꝙ simpliciter abstractum et simpliciter non abstractū nō sunt contradictoria. Et ideo ibi datur medium vnde astrologia nec est phisica nec mathematica simpliciter. Methaphisica autem nullo modo.

¶ Ad nonum illa propositio non est intelligenda secundum modum nostrū intelligēdi. Sed sꝫ naturā rei vñ qd prius est. est pri⁹ naturaliter cognoscibile

¶ Ad decimū negatur. Cōmentator. deinde dicitur ꝙ materia sensibilis est satis nota materia vero nō proprie diffinitur quia non est ens completum. Sed contra scdm aristo. vi. metha. Caro et os diffiniunt sicut simum et tamen illa nō sunt entia completa. iō dicitur ꝙ materia diffinitur per materiam sensibilē idest per aliquem habitudinem ad motum generationis vel alium. Et per hoc patet ad aliud. Nec materia signata ponitur in diffinitione.

¶ Ad vndecimū pꝫ per idē. Si dicatur secundū mathematicū circul⁹ est figura a cui⁹ centro oēs linee ducte ad circūferētiā sūt equales. Et angul⁹ rectus est qui fit ex linea ꝑpendiculariter cadente sup lineā rectā. Ecce ꝙ in istis diffinitionib⁹ ponit aliqd importās motū ergo mathematic⁹ nō abstrahit pl⁹ ꝙ phisicus. Dicendū tamē ꝙ nō cōsiderat circulū in rōne motu sed pro faciliori introductione iuuenum aliqñ vtunt motu dicētes ꝙ linea fit ex fluxu pucti.

Ad tertiū sic ꝓceditur videtur ꝙ vniuersale non sit posterius suis singularib⁹ qꝛ illud est prius a quo nō conuertit subsistendi cōsequentia sed ab vniuersali ad singulare non conuertit subsistendi ꝯñia igitur. Sed contra est phi. dicens. t. c. viij. ꝙ vniuersale aut nichil est aut posterius singularibus vnde de anima duplex erat opinio vt dicit. s. t. hic platonis et enī ponētes vniuersalia separata que essent forme ꝛ idee ꝛ cause rerum particulariū quo ad esse ꝛ cognosci volebant ꝙ esset quedā anima separata per se que esset causa et idea animabus particularibus et ꝙ quicquid inuenitur in eis deriuat ab illa. Naturales autem oppositum opinantur.

¶ Respōdeo dicēdum ꝙ circa opinionē platōis diuerse sunt opiniones quomodo scꝫ ipse ponit ideas separatas q̄ latine dicuntur species vel forme et qd sentiat. s. t. in opu. et eustratius dictum est in logica. Inter theologos autem franciscus maronis in. i. d. xlv. dicit ꝙ ari. falsum imponit platoni quo ad primum ꝙ plato posuisset vnum indiuiduum singulare esse cōmune pluribus scꝫ hanc ideā scdm ꝙ esset ens actu existens. Tertium ꝙ esset separata localiter scilicet in aere. Quartum ꝙ mensuraretur tempore vl' alia mensura. Primū enim non cōcederet plato de ydea quia dicit ydeam esse quoddā vniuersale. Nec scdm quia abstrahit ab actu potētia. Nec tertiū quia dicit ꝙ vniuersale nusꝙ est qui autem sunt grossi intellectu a hoc difficulter intelligunt quia nesciunt abstrahere. Nec quartum quia vniuersale abstrahit a tempore. Si queratur quare ari. voluit sic facere dicit ꝙ hoc fuit propter inuidiam per quam etiam imponit platoni vxores debere esse cōmunes qꝛ plato dixerat ꝙ omnia deberent esse communia. Hoc tamen non intellexit nisi de bonis exterioribus vl' aliter dicit ꝙ ari. fuit optimus phisicus sed pessimus methaphisicus quia nesciuit abstrahere. Si ergo queratur quid sit ydea dicitur ꝙ est diuina essentia vt imitabilis est a creaturis vel q̄dditas rei abstracta per intellectum. Rationabilius autem videtur primū qꝛ secundum augustinum sunt eterne ꝛ adorāde. Aliqui dicunt ꝙ licet plato habuerit verū intellectum tñ iusto reprehēditur a philo. qꝛ obscure loquebatur. Veritas autem non querit angulos vnde ꝑ illum obscurum modum loquendi poterat aliquib⁹ esse occasio errandi et ideo reprobatur a phō. Sed contra per hoc reprobaretur sacra scriptura que vtitur methaphoris ne dentur margarite porchis. Aureolus in primo sen. deffendit aristotelem et verum imponit platoni vnde plato concessit ꝙ mundus habet exemplar eternum apud creatorem sed non ponebat istud exemplar sicut theologi quia non dicebat ꝙ esset in deo realiter sed tantum modo obiectiue et ꝙ erat aliquid realiter distinctum a deo ad qd deus aspicit producendo res singulares. Et ideo magister in principio. ij. sē. di ꝙ plato ponit tria pncipia scilicet deum exemplar et materiam. Dicebat etiam nostram scientiā esse de istis ydeis quia alie res sunt corruptibiles. Manifestum est autem ꝙ nō omnia nostra scientia est de deo ergo exemplar secundum platonē non est deus. Licet seneca tñ epistola. lxviij. ponit ꝙ exemplar omnium rerum est deus habens intra se numeros vniuersorū plen⁹ hijs figuris quas plato ydeas vocat. Et august. contra achademicos dicit platonē sensisse duos mūdos scꝫ sensibilem et intelligibilem que est ydea. Mundum vero intelligibilem in deo posuit. Sed hec exponuntur per esse in illo obiectiue.

¶ Notandū preterea dimissa hac opinione platonis scdm. S. T. hic ꝙ vniuersale pōt dupliciter considerari. Primo scdm ꝙ subiacet intentioni vniuersalitatis. Et sic est posterius singularibus. Secūdo secūdū propriā eius naturā. Et sic est prius eis sm rationē nō aūt scdm rē qꝛ eadē est natura sm rē aīalis ꝛ hoīs. Aliter solet distingui vniuersale ꝙ vniuersale logicū ꝛ hoc ē posteri⁹ singularib⁹. Et iō vocat vniuersale post rē. Uniuersale ꝟo aliud ē phisicū vl' mathematicū. Et istud nō ē pri⁹ singularibus alias esset vniuersale añ rē qꝛ oē prius est ante. Et ī predicabilib⁹ dꝛ ꝙ prius for. est alb⁹ ꝙ̄ hō. Et vocat vniuersale in re vñ vniuersale phisicū ē in materia sensibili vniuersale ꝟo mathemathicū ē in materia itelligibili idest ī materia q̄ta aliud ē vniuersale metaphisicū. Et dꝛ vniuersale añ rē. Et ē duplex scꝫ āte rem natura rñ. Et ē ipsa natura cōsiderata ī suis pncipijs q̄dditatiuis. Aliud ē vniuersale āte rē natura ꝛ tēpore simul. Et ē vniuersale cōsideratū sm ꝙ hꝫ esse in mente prime cause. Et vtroqꝫ mō vniuersale metha. ē pri⁹ singularib⁹. Et de hijs iā multa dicta sunt in logicalib⁹ libris. Uniuersale logicū fit ꝑ intellectū. Nō aūt vniuersale phisicū. Sed istd est in suis singularib⁹ extra aīam. Nec ponēdū est aliqd vniuersale realiter separatū a suis singularibus vt quidā iponūt platoni. ¶ Quidā ponūt adhuc quadruplex vniuersale scꝫ in causādo vt de⁹ ꝛ itelligentie. Et talia vniuersālia ī prohemio methaphisice sūt difficillima ad cognoscēdū. Aliud ē vniuersale ydeale. Tertiū ē vniuersale formale. Et ē q̄dditas rei de qua dꝛ esse seis. Aliud ē vniuersale itētionale

Et est concept⁹ vniuoc⁹ conueniēs pluribus distinctionē vniuersalia āte rē ⁊ post ponit plato vt patȝ hoc ex alberto. ¶ Contra hec arguitur intellectus facit vniuersalitatē in reb⁹ ergo oē vniuersale est in intellectu. Forte dicis ꝙ verū est de vniuersali itētionali nō autē de alijs. Cōtra sequeretur ꝙ cessante operatione intellect⁹ aliqua natura esset realiter ī plurib⁹ scilȝ vniuersales in rē. Forte cōcedis cōtra vniuersale est realiter idē cū suo singulari sȝ singulare nō ē cōe ad plura igitur. Maior pȝ qȝ alias duo corpa essent simul scȝ vniuersalē singulari ⁊ singulare. Itē oē qd est a parte rei ē vnū numero ergo secluso intellectu nullū est vniuersale phisicū. Itē nisi vniuersale phisicū esset realiter idē cū singulari tūc nō posset pdicari ꝑ se de singulari sicut nec aīa de sorte. ¶ Secūdo arguitur ꝙ nullū sit vniuersale post rē qȝ phus dicit ꝙ vniuersale nichil ē. Si enī aliqd sit queritur vbi ē vel ē in re vel in itellectu. Nō primū qȝ vniuersale in re distinguitur ab vniuersali post rē. Nec scdm qȝ tūc tot essent vniuersalia ⁊ pdicamēta quot sunt intellect⁹ quia in quolȝ itellectu pōt esse vniuersale. Item substātia dr de specie spālissima ergo spēs spālissima nō est itellectu qȝ exñs in itellectu vel est accidens vel ens rōnis mō substātia nō pdicatur de accidente nec de ente rōnis. ¶ Tertio arguitur ꝙ ponēdū sit vniuersale platonicū qȝ sicut se hȝ res in essendo sic se hȝ in intelligēdo vnde intelligim⁹ rē per hoc ꝙ intellectus assimilatur ei sȝ gen⁹ itelligitur sine spēbus ergo a parte rei ē aliqd gen⁹ separatū ab oīb⁹ spēb⁹. Itē scia est tm̄ incorruptibiliū sȝ illa q̄ sunt ī singularib⁹ sūt corruptibilia. ¶ Quarto arguitur ad idē qȝ nichil fit nisi ab exñte in actu sȝ videm⁹ q̄dā aīalia generari ꝑ putrefactionē ⁊ nullū apparet ibi gñans vniuocū nisi ponatur aliqua ydea separata. Similiter qñ puer gñatur nullū apparet ibi singulare gñans ꝑ se ꝓpiquū ⁊ immediatū ⁊ vniuocū seu homogeneū cū genito semen enī est anormalū ⁊ etherogeneū .i. alteri⁹ spēi ab hoīe genito. Forte dicis ꝙ hō genit⁹ nō reqrit agēs vniuocū vñ auicē. dicit hoīem posse gñari extra sed hoc ē falsū qȝ aīalia perfecta nō gñantur nisi ab agente vniuoco. Et eodē mō pōt argui qñ ignis gñatur ex ꝑcussiōe duoȝ lapidū q̄rendo qd est gñans ꝑ se ꝓximū ipsius ignis qȝ illud opȝ simul esse sicut mouens cū moto. ¶ Quīto qñ sortes ꝓmittit aīal tūc illud qd ꝓmittit ē res ad extra ⁊ nō est realiter in aliqua spē qȝ nec ꝓmittit equū necasinū. Itē eodē mō arguitur qñ aīal appetit cibū ⁊ natura itēdit speciē ⁊ nullū singulare ꝓducere qȝ alias idē singulare bis ꝓduceretur qȝ natura semꝑ retinet eādē intētionē. Si ergo pri⁹ intēdebat ꝓducere a ergo adhuc itēdit ipȝ ꝓducere. Si ergo nō pōt ꝓducere sequitur ꝙ ꝑpetuo frustratur. Forte dicis ꝙ nō qȝ ꝓducit aliqd simile in spē. Cōtra frustra ē calciamētū cui⁹ non e calciatio dato ꝙ alteri⁹ calciamēti ī spē sit calciatio. ¶ Sexto arguitur ꝙ vniuersale nō sit posteri⁹ singularib⁹ qȝ diffinitio ē ex priorib⁹ sȝ vniuersale ponitur ī diffinitiōe singularis vel spēi. Itē ꝑpetuū pri⁹ ē corruptibili. viij. phi. sȝ vniuersale ē huiusmōi respectu singularis. Itē vniuersale ē principiū cognoscendi ergo et essendi qȝ eadē sunt pricipia essendi ⁊ cognoscendi. ¶ Septimo singulare se hȝ ex additiōe ad vniuersale ergo ē posteri⁹ eo aīs pȝ qȝ addit mariā signatā. Itē vniuersale ē nobis pri⁹ notū vt pȝ .j. phi. Itē embrio pri⁹ viuit vita plāte postea vita aīalis post ea vita hoīs ergo vniuersale est pri⁹ qȝ pri⁹ ꝓducitur. ¶ Ad primū dr ꝙ vniuersale aīn rē est secluso itellectu lȝ secluso itellectu nature non cōueniat vniuersalitas qȝ vniuersale āte rem nō dicit intētionē sed naturā vel fundamentū remotū itētiōis. Si q̄ratur an bñ sequitur hoc ē vniuersale ꝗ hoc ē vniuersale ī actu. videtur ꝙ nō. Ad aliud dr ꝙ hoc itelligitur de eo qd ī vltimo actu nature sȝ nōn̄c due spēs faciūt nūerū. Itē gen⁹ est idē cū singulari ꝗ est vnū nūero sicut singulare de hoc dictū est ī logica nec aliud est cōtra nos. ¶ Ad scdm dico ꝙ phi. loquitur hic sub distinctione vt dictū est. Secūdo dicitur ꝙ itentio vniuersalitatis est in intellectu obiectiue ⁊ substātia dicitur de specie vt species capitur pro natura ⁊ non pro intentione. Sed queritur an vniuersale ante rē sit in reb⁹ et si nō videtur ꝙ sit vniuersale platonicum. Forte dicis ꝙ vniuersale ante rem vt puta animal secundū rem est idem ꝙ sortes. Contra nichil est in seipso sed animal est in sorte ergo non est idem ꝙ sortes scdm rem. Forte dicitur ꝙ animal nō est in sorte sed animalitas que realiter differt a sorte vel idem est in seipso non per se primo vt dicitur. iiij. phi. q. j. ar. j.

¶ Ad tertiū dr ꝙ non similiter res habet esse ad extra ⁊ ī itellectu qȝ in intellectu habet esse immateriale ⁊ visus videt colorē sine dulcedine ⁊ tamē a parte rei non est color sine dulcedine ītelligitur etiā vna medietas cōtinui sine alia non tamē sequitur ꝙ sit realiter separata ab alia nec tamē intellectus est falsus sicut nec qñ intelligit hominē non ītelligēdo omnia accidentia eius. Si queratur vbi est illud ꝙ sortes videt scȝ albedo sine dulcedine dicēdū ꝙ illud sine ē ex parte vis⁹ de hoc. s. t. j. parte. q. lxxxv. ar. ij. ad' secundū ad aliud dictū est ī pricipio phi. ꝙ de corruptibilib⁹ ⁊ mobilibus sūt immobiles habitudines ita ꝙ de reb⁹ corruptibilibus formantur propositiones que sunt vere quotienscūqȝ formantur. vel secūdum alios etiam sūt vere dato ꝙ nō formentur.

¶ Ad quartū dr ꝙ hō pōt generari ab agēte instrumentali equiuoco dūmodo agens pricipale sit vniuocū ⁊ sic ignis per calorē generat ignem. Sed contra. Accidens nō producit substātiā propria ꝟtute ergo falsū ē dicere ꝙ ignis ī virtute caloris ꝓducit ignē ymmo poti⁹ dicēdū ē oppositū scȝ ꝙ calor ꝑ ignē producit ignē. Sed de hijs in scdo de aīa. Nec oportet agēs sēper esse ī actu tale quale est ipm ꝓductū postea vt pȝ cum sol gñat ignem. Sed contra sequeretur ꝙ ari. viij. phi. nō sufficienter probaret ꝙ nichil mouet se per se primo dicitur enī ꝙ mouēs se est ī actu ⁊ in potentia secundū diuersa ⁊ sic scdm vnum actū est mouens et secūdum aliam potentiam mouētur vt patet de agente qd in agēdo repatitur de hoc octauo phisi. Quidam concedit formam animalis geniti ex putrefactione creari a deo. qȝ dicit ꝙ nec celum nec semen per suā virtutem potest eam producere quia viuens est nobilius celo sed aliquando effectus est nobilior causa quia radij solares apd scotos generant aucas in arboribus et color visionem.

¶ Ad quintum videtur quibusdam ꝙ secluso intellectu vniuersale sit quia secluso intellectu sortes et plato sunt eiusdem speciei. Forte dicis ꝙ hoc ē ideo quia possunt fundare eundē cōceptum. Sed hoc nichil est quia non sunt eiusdem speciei propter conceptum vnum sed potius econuerso. Item secluso intellectu omnes angeli specie differunt secundū Sanctum Thomam. Et in eis videtur esse species sine operatione intellectus quia ibidem est species et indiuiduum. Item quibusdam videtur ꝙ deus posset facere separatum a singularibus et naturam que nō sit in aliquo singulari quia Sanctus Thomas quo. vij. arti. x. dicit ꝙ albedo separata quam de⁹ potest

facere esset sicut ydea platonis Et videtur qd deus posset facere humanitatem separatā sicut albedinē separatā. Et hoc probat quidā theologus. Si pr̄ in diuinis assumeret animā ꝛ filius materiam tantum stante tamen vnione anime ad materiā. vnde. S. T. 1 pte.q.50.ar.4. dicit ꝙ non possunt esse plures humanitates separate. Ex quo videtur innuere ꝙ saltē pōt esse vna. Sed istis dimissis respondetur ad argumentum ꝙ sortes non promittit aliquid separatū a singularibus alias non satisfaceret dando singulare Sufficit ergo quod animal ꝛ species ratiōe differant sicut substantia est genus generalissimum et tñ nulla substantia est gen⁹ gñalissimū. de productione aūt videtur qd nichil ꝓducit nisi singulare nec gñatur homo communis ergo natura non intendit producere nisi singulare sed intendit species conseruare vnde videtur quod natura intendat procedere indiuiduum vagum. Si dicatur ex hoc sequitur quod natura agit a casu quia natura ꝓducit sortem ꝛ tamen non intendit ipsum producere. Dicendū quod intendit procedere aliquem hominem ꝛ hoc sufficit. Notandum tamen quod non est simile de sorte cuius anima est immortalis ꝛ de aliis quia licet bonum speciei sit de principali intentione vniuersi tamen etiam multitudo hominū est aliquo modo per se intenta. S.t.1 parte.q.98.ar.1. de appetitu aut ex animali videtur secundum S.t qd sit determinatus ad vnuz particulare vt dicit. S.t 12 q.13 ar.2. sz cōtra qñ habet famen appetit cibum ꝛ non hunc vel illum similius sit presēa vide S.t.q 59.ar 6 .potest dici sicut de scientia q̄ est de rebus particularibus in existendo sz nō in repñtando passiue quia vniuersaliter repñtatiue intellectu.

¶ Ad.6.ꝛ 7. patet per distinctionem positam de vniuersali. Natura ei vniuersalis considerata cum intentione vniuersalitatis est quid posterius secundum aristo. vt dicu. Sā. T.1.parte q 85 ar.3.ad 1. Sz vle cōtū ad ipsam naturam scilicet animalitatis vel humanitatis prout inuenitur in particularibus pō us est secundum naturam via generationis ꝛ temporis non autem ordine perfectionis siue intentionis nāe. Sed contra ibidē ad.4. dicit qd vle acceptum cum intentione vniuersalitatis est principium. Non aūt est necesse ꝙ oē qd est principium cognoscēdi sit principium eēndi vt plato existimauit qz aliqñ cā cognoscit p effectū. Nā aūt gñis ꝓut est ī singularib⁹ hz rōem principiū formalis. Ex quo vr̄ ꝙ vle qualitercūqz accipiatur prius est singularibus aliquomodo Forte dicis ꝙ verū est quo ad cognosci non autem secundum esse. Contra res sensibilis prius cognoscitur cōt ens rationis ergo prius cognoscit singulareqz vniuersale primo modo añs ptz qz sēs⁹ prius cognoscit sēsibile cō suā sēsationē vel suam speciē. Itē vniuersalia sūt collecta p intellectū ex singularibus ergo vniuersale cū intētione nō est principium cognoscēdi. Ad hoc dici.1 phisi.

AD.4. sic proceditur videtur ꝙ accidētis nō ꝯferāt ad cognoscēdū ꝙ ꝗdē qz secūdo meta. dr̄ ꝙ eadē sūt ꝑncipia eēndi ꝛ cognoscēdi sz accidēs nō est principiū essendi substantie sz magis econuerso. igitur. sed contra est philo.

¶ Rñdeo dicēdū ꝙ de mō cognoscēdi rē varie sūt opiniōes vt pōt. S.t.p.q 84.ar.3. Plato ei dicit sciētiā p qn cognoscim⁹ rē eē nobis cōcreatā. Sz ptra tunc cecus a natiuitate posset iudicare de coloribus quia haberet scientiaz concreatam.

¶ Itē nullus obliuiscitur id cuius cognitio est sibi naturalis vt ꝙ oē totū sit maius sua parte sed multorum obliuiscimur ergo scientie non sunt nobis naturaliter indite vel species p quas res cognoscuntur non sunt nobis concreate. Item dicebat plato ꝙ substantias cognoscebamus īspiciendo quasdam ideas immateriales ꝛ immobiles ꝛ non per motum sed hoc destruit philosophiam naturalem que per solum motum docet res cognoscere. Et etiam derisibile vt dum querimus noticiam rerū que nobis manifeste sunt afferre in medium alia entia que ab eis differant sicut ydee differunt a sensibilibus. Auicēna dixit quod res cognoscimus non per intellectum ydearum siue ymaginum sicut cognoscimus sanctum petrum videndo suam imaginem vt dicit plato sed p influxū specierum ab intelligentiis vel angelis. Et si queratur. quare indigemus sensibus dicit qd hoc est vt excitamur ad conuertendum nos ad superiores intelligentias Sz contra quia hoc modo etiam cecus posset habere scientiam nec oporteret visitare lectiones sed ecclesiam tantum vel curiam ad recipiendam talem influentiam dicendum ergo ꝙ omnis nostra cognitio a sensu ortum habet ꝛ ideo accidentia que sentiuntur multum conferunt ad cognoscendum substantiā ꝛ iuuant nos a posteriori vt per figuram discernimus inter herbas ꝛ animalia quando videmus ea a longe. Sunt enim accidentia effectus substantiarū. Per effectus autem causam cognoscimus.

¶ Et notandum ꝙ duplicia sunt accidentia scz propria ꝛ quodammodo essentialia conuenientia scz determinate speciei vt risibilitas. alia sunt cōia que themistius vocat remota ꝛ extranea vt albedo nigredo. Et ista parum valent ꝛ prosunt ad cognoscendum quidditatem rei. Secus aūt est de propriis vt risibile respectu hominis vnde aliquando per talia propria substantia diffinitur: per motum etiam cognoscuntur mobilia vt patebit primo celi ostendendo ꝙ celum est alterius nature ab istis corruptibilib⁹ ꝛ inferioribus qz habet aliū motum scz circularem ꝛ similiter terra differt specie ab igne ꝛ hoc concludimus ex motu. Sed dubius est de modo quo accidēs potest causare cognitionē quidditatis ipsius substātie ꝛ de hoc magis patebit ī 1 de anima.

¶ Contra hec arguitur. Primo ostendendo habitus intellectuales esse nobis concreatos vt dicit plato quia sinderesis est habitus intellectualis quo cognoscimus prima principia agibilia ꝛ tamen est nobis concreatus vt videtur velle. San. Tho de ve.q.16. ar.1.ad 14. Si enim acquireretur ex actibus nris Tunc aliqui possent obliuisci illorum primorū principiorum sicut possumus amittere alios habitus acquisitos per actus Et pari ratione quia inest nobis habitus circa principia moralia. Eadem ratione ꝛ circa speculabilia.

¶ Secundo arguitur ꝙ intelligimus per influxum specierum quia diuinatores ꝛ habentes pacta cum demonibus sciunt occulta reuelare hoc autem non esset nisi a malis angelis influerentur eis quedam species ergo. Item videtur qd saltem boni angeli

rū.

possint ī intellectibus nostris species causare. Forte dicis q̈ verum est q꞉ aliqua reuelant nobis. Contra tunc virtute demonis cecus posset iudicare de coloribus. Et redibit opinio auicen. Item secū dum philo. in li. de sōp. ⁊ vigi. Per somp. homo potest futurā ꝑdicere hoc autem non esset verum nisi scientia esset per influxum specierum.

¶ Tertio arguitur quod accidēs non cōferat ad cognoscendum substantiam quia accidens cognoscitur per substantiam ergo non econuerso tenet consequētia quia alias idem esset prius ⁊ posterius notum Et patet antecedens ex. 7 metha. Item plus differunt substantia ⁊ accidens quam color ⁊ sonus sꝫ ꝑ colorē nō cognoscitur sonꝰ nec ecōuerso igitur

¶ Quarto vnūquodqꝫ est cognoscibile secundum quod est in actu. Sed substantia plus habet de actu ꝙ̄ accidens ergo non cognoscitur ꝑ accidens. Itē noticia accidentis est īperfectior ꝙ̄ noticia substantie ergo non causat noticiam substantie tenet consequentia quia nichil agit vltra gradum sue perfectionis non enim asinus generat equum.

¶ Quīto substātia nō cognoscitur nisi per speciem sꝫ accidēs nō pōt causare speciē substātie al's causaret speciē substātie in oculoꝛ sic oculꝰ videret substātiam per se. Probatur tamen sequela quia agens naturale fortius ⁊ citius agit in propinquum ꝙ̄ in distans ergo citius agit in sensum quā in intellectum Item substantia ⁊ accidens sūt primo diuersa ergo in nullo conueniunt. Sed que in nullo conueniunt non notificant se mutuo quia cognitio fit per assimilationem.

¶ Sexto sepe per accidentia decipimur vt putamꝰ auricalcum esse verum aurum ergo accidens non notificat substantiam quia agens naturale semper facit idem si ergo semel notificaret sequitur quod semper notificaret Item. 7. meta. dicitur q̈ substātia ꝑus cognoscitur ꝙ̄ accidens sꝫ nūꝙ̄ illud quod cognoscitur ꝑ aliud est prius notū igitur

¶ Septimo anima non habet propriam operationem ergo non cognoscitur per sua accidentia antecedens patet auctoritate phi in textu Cū quia pars existens in toto non habet propriam operationē nichil enim proprie operatur nisi ens actu vt dicitur. 2. phi. ⁊ 1. meta dicitur quod actiones sunt suppositorum ⁊ philo. dicit quod dicere animā sentire aut intelligere simile est ac si dicat eam aliquid texere vel edificare vñ s. t. dicit. 1 parte. q. 75. ar. 2. ad secundum quod anima intelligit sicut oculꝰ videt manifestum est autem ꝙ hoc non est proprie sed melius dicitur quod homo videt per oculum. Forte ꝯcedis quod anima in corpore non habet proprie operationē. Contra intelligere est propria operatio anime rationalis que non excercetur per aliquod organum corporale. Item tunc non posset probari ꝙ anima potest separari ⁊ quod sit subsistens non enim oculꝰ per se subsistit licet improprie dicatur operari si ergo anima rationalis operatur vel intelligit īproprie nō sequitur ꝙ sit subsistens.

¶ Ad 1. dicitur ꝓbabiliter ꝙ aliqui habitus quo ad aliquid sunt nobis ꝯcreati. Si dicatur in voluntate nulli sunt habitus nobis concreati ergo nec in intellectu aīs patet quia quando anima creatur non infūdūtur sibi virtutes cū tunc sit in peccato cum ergo synderesis sit virtꝰ intellectualis videt̄ ꝙ nō īfūdatur homini in sua natiuitate vel cōceptione. Item secundum phi. 1. meta. nos acquirimus noticiā principiorum ꝑ viam sensus ⁊ experimenti ergo noticia principiorū non in est nobis a natura. Item homo differt ab angelo per hoc ꝙ in principio infundunt̄ species non autem homini. Item inconueniens est nobilissimos habitus eē in nobis ⁊ illud latere nos vt dicitur in fine secūdi posteri. sed multi nesciunt se habere talē habitum sinderesis a natiuitate Item habitus qui inest nobis per infusionem nō augetur effectiue ab actibus nostris secus autē videtur de sinderesi igitur.

Item secūdum phm̄ Tertio de anima in principio anima est tanꝙ̄ tabula rasa in qua nichil depictum est ergo in principio nullꝰ habet habitus. Item posset queri An omnium principiorum sit vnus habitꝰ Si quis velit defendere predictā opinionem dicat ꝙ non est simile de voluntate ⁊ de intellectu vt dicit s. t. de virtutibꝰ ar 8. ad 13. quia ītellectus erit in actu per species ipsum informantes Ad hoc autē ꝙ voluntas exeat in actum sufficit ꝙ moueatur ab intellectu Et ideo circa finem ī voluntate phī non posuerunt aliquem habitū naturalem sꝫ caritatē acquisitam. Si dicatur ita naturaliter ītellectus inclinatur ad suū obiectuꝫ sicut ad verū sicut voluntas ad bonuꝫ. Sꝫ circa. ꝑ. pīcipia ī ītellectu ponit̄ hītꝰ q̄ dī ī tellectꝰ ꝙ̄ ⁊ ī volūtate circa finē quē nālit̄ vult. Propter hoc argumētū q̄dā dixerūt ꝙ circa ꝑma simplr̄ ītellectꝰ nō īdiget habitu q꞉ habitꝰ ponit̄ ad determinādū potētiā īdifferētē vñ ī igne nō ponit̄ habitus ad calefaciendū. Tñ circa alia principia nō prima ītellectꝰ īdiget hītu. Sed ꝯtra ē ītellectꝰ hītus q̄ est circa principia. ꝑ dicat̄ ergo ꝙ nō est sīle de ītellectu ⁊ voluntate vt supra dictum est. Ad alia autem dicitur quod bene probant ꝙ habitus conclusionum vel pricipiorum non primorum non est nobis innatus.

¶ Ad secūdum argumentum dubiū est an angelus possit causare speciēs in ītellectu immediate ⁊ dico ꝙ non: ⁊ ideo nulle īsunt ī nobis species ꝑ influxum vt dicebat auicēna. Sed tunc est dubiū quomō vna intelligentia illuminat aliā ⁊ loquitur cū ea si nichil causat in alia. Forte dicis ꝙ confortat species ⁊ ratione istius ꝯfortationis species priores aliq̄d representāt quod prius non representabant ⁊ sic fiunt reuelationes Sed cōtra species naturales vnius angeli nō possunt tm̄ cōfortari ꝙ representent aliquid supernaturale. Dubium est etiā quid sit cōfortatio. si enim vna ītelligentia nichil causat ī anima nostra quomodo eam cōfortat. sꝫ istud pertinet ad theologos de somnio autē ⁊ quomodo per somnium vera cognoscūtur quidā dicunt ꝙ hoc non est ab ītelligentia sꝫ a deo. Sꝫ cōtra sequeretur ꝙ homines secundum cōplexiones non haberent vt in pluribus somnia veriora ꝙ̄ alij cuius oppositum patꝫ experientia Item cognoscere verū in somnijs non est pars prophetie ⁊ phi. dicit in libro de som. ⁊ vigilia quod somnia vera non sunt semper a deo missa nec scientia eorū diuina est ymmo naturalia ⁊ hoc ꝓbat q꞉ hoīes infirmi ⁊ fatui ⁊ mali preuidentes sunt ⁊ recte somniantes videtur ergo ꝙ veritas sōniorum nō sit ab ītelligentia non negatur tm̄ quī secundum veritatē aliqua nonnunꝙ̄ ītelligamus per species a deo nobis influxas licet quidam dubitant an cognitio per reuelationem causetur a solo deo. Videtur enim q̈ omnis actus cognoscendi partialiter causetur ab anima ⁊ sic nulla cognitio causatur a solo deo. Ideo

quidā dicit q̄ revelare est causare assensum firmum in intellectu de aliquo cōplexo vero vt dicit petrus de aliaco. Sed contra hoc modo omnis scientia haberetur p revelationē quia ad omnē rē deus cōcurrit vnde secundum eum lumine naturali per nullam rationem apparentem potest probari deum non esse cām imediate ɔcurrentē ad omnē effectū vide de aliaco libro pri. sētēnarū. q. 12. ar. 3 z. q. 13 ar. 2 0 z. 1. sētentiarū. ¶ Ad 3. dicitur q̄ secūdū diversū ordinem idem est prius z posteri⁹ notū vel dicitur q̄ substantia in communi prius cognoscitur quam accidens Non autem in particulari. Quidam dicit q̄ cognitio substātie ē prior ordine perfectionis quia pfectius est scire q̄ hoc est substantia quā q̄ sit album vel nigrum. Sed via originis videtur quibusdam quod accidens prius cognoscatur quia accidens prius mutat sensum. Sed contra conceptus entis est primus. Ens autem prius significat z representat substantiam q̄ accidens. Sed contra sequeretur q̄ in sacramento eucharistie intellectus necessario erraret quia per illa accidentia prius conciperet substantiam panis ergo non necessario prius concipimus substantiam q̄ accidens. Dicendum q̄ licet prius concipiatur substantia non tamen substantia panis. Ad aliud dicitur q̄ accñs est effectus substātie. Sec⁹ autē est de colore respectu soni.

¶ Ad quartū negat̄ ɔñā Et ad aliud diversimode rñdetur. Primo q̄ accñs propriū causat fātasma suppositi. Et illo movet ad intellectionem substantie eius cuius est. Contra hoc obiicitur quia vis cogitativa est nobilior quā fantasie ergo ab ea potius movetur intellectus ad intellectionem substantie q̄ a fātasmate quia ista vis cogitativa cognoscit substātias sicut ovis cognoscit lupum. Sed hic posset dici sicut dicit Commen. quod sensus non cognoscit quidditates substantiarum. Et sicut dicit phūs nec esse est itelligentem fantasmata speculari. Et ideo intellectus bene dicitur moveri a fantasmate vel potius ab intellectu agente vt dicetur in tertio vnde licet cognitio accidētis que est in fantasia sit minus nobilis quam cognitio substantie. Tamen intellectus agens causans intellectionem nobilior est cognitione z intellectu possibili sicut activum passivo. Sed hic est dubium an accidens in intellectu prius causet noticiam sui distinctam quam noticiam distinctam substantie vt cum aliquis per signa cognoscit aliud esse [illegible] vel videndo motum alicuius iudicamus eum esse sanum vel iracundum tunc prius cognoscimus per intellectum motum quam sanitatem vtrum ergo prius intelligimus accidens q̄ substantiam distincte. Et de hoc dicetur in tertio. Nō enim oportet illud per quod aliquid cognoscitur prius cognosci quā id q̄ cognoscitur quia vt sus per speciem coloris cognoscit colorem z non illam speciem. Aliquando tamen intelligendo causā per effectum prius intelligimus effectum quam suam causā vt creaturas q̄ deum z ideo non inconveniit aliquomodo prius cognoscere accidens q̄ substātiā. Nec est incōveniens agens instrumētale agere vltra suā speciē in virtute alterius. Sed contra primus motor producit aliquid alterius speciei a se scilicet motum virtute propria tamen ille motus nō est perfectior eo.

¶ Ad quintū dicit̄ q̄ ocul⁹ nō ē capax illi⁹ speciei.

¶ Et ex his satis pz ad. 6. z ex corpore articuli.

¶ Ad. 7. dicitur quod aliquomodo intelligere ē ppria operatio anime quia nō exercetur per corp⁹ Et aliquomodo nō q̄r quādiu anima est corpori vnita requiritur fantasma 1 parte. q. 75 ar. 2 ad. 3. vnde idiget fātasmate tanq̄ obiecto nō tāq̄ subiecto.

Ad quintum sic proceditur videtur q̄ anima sit corpus quia anima movetur per se probatur q̄r secūdum philoso. Anima est immortalis ergo homine moriente transit ad alium locum. Itē galienus medic⁹ dicit q̄ aīa ē ɔplexio q̄r hoīes irascūtur secūdū vnā complexionē colericā tū autē est ab anima. Sed cōtra est phūs. s. t. libro. 2. contra gentiles c. 63.

¶ Notandum est q̄ investigando naturam anime Primo z principaliter oportet inquirere ea que sūt propria ipsius anime quia accidentia propria maximam partem conferunt ad cognoscēdum quod quid est vt patz in prohemio huius Et ex hoc sequitur q̄ investigando naturam anime oportet primo considerare motum z sensum que sunt maxime propria ipsi anime. Per hec enim distinguntur animata ab inanimatis Igitur pro ampliori declaratione notat phi. opiniōes antiquorū dicentiū q̄ nichil movet nisi moveatur. Et cū anima sit movens corpus inde dicebant animā esse de numero eorū que moventur. Cuius opinionis radix falsa est propter duo. Primo q̄r si omne movens moveretur esset procedere in infinitū vt patet i. 2 methaphi. z. 9. phi. Secūdo q̄r id quod cōvenit alicui p accidens non potest sibi cōvenire sē per z per accidens potest ab eo separari eorū autem qui investigaverunt naturam anime ex parte motus quattuor opiniones ponit phi Prima democriti dicentis animā esse igneam ita quod anima nichil aliud esset quā athomi igniti figuram rotundā habentes. Secūda est eadē. s. leucippi dicentis animam nil aliud esse q̄ corpus sphericū. Tertia pithagoricorū qui dicebant animā esse decisiones moventes alia corpora. Quarta anaxagore quam recitat hic phi. qui dicebat animā esse moventem omnia z q̄ est de natura intellectus separati inde ortus est error dicentium q̄ est de natura divina.

¶ Pro declaratione dubii. Notandum quod ipse posuit athomos sive decisiones esse semen sive principium totius nature q̄r cōsiderabat q̄ duo sunt de ratione principii scz simplicitas z virtuositas cū ergo athomi sint quātitatis z per ɔñs simplicissimi z maxime motivi z per cōsequens virtuosissimi. Ideo dicebat athomos esse principia omnium rerum z vltra dicebat illos ex quibus componitur anima esse igneos sive ignitos quia ignis est elementum maxime activum z ignis est calidus in quo calido consistit vita humana q̄r igitur videbat animam esse formam maxime activam z esse principium vite dicebant athomos ex quibus cōponitur esse ignitos z rotunde figure quia inter omnes figuras sperica est promptissima ad motum q̄tum ad omnes differentias que sunt sursum deorsum an retro zc Quia igitur anima movet corpus ad omnem differentiam positionis non autē alie forme sequitur q̄ componitur ex athomis rotunde figure quando tamen dicitur animam esse ignitam non est intelligendum essentialiter sed per viam assimilationis quia omnes pro

r. 8.

prietates ignis possunt appropriari anime ⁊ potissime rationali vt patebit.

¶ Notandum preterea ꝙ philosophi qui inuestigauerūt naturā ex parte sensus ⁊ cognitionis in hoc conueniunt qđ vniuersaliter dicebant esse aliquod principium aut principia omnium entium ⁊ dicebāt animam esse compositam ex principiis rerum vnde secundum quod diuersimode locuti sunt de principiis ⁊ de numero eorum diuerse locuti sunt etiam de anima vnde illi qui posuerunt vnum principium tantū posuerunt animam esse compositam ex illo principio. Qui vero plura dicebant animam esse compositam ex pluribus. Motiuum autem illorum qui re posuerunt animam compositam ex omnibus principiis fuit quia anima nata est cognoscere omnia scz intelligibilia per intellectum sensibilia per sensum scz omnis cognitio tam sensitiua quam intellectiua fit ratione similitudinis. Ex eo enim quod res cognita assimilatur cognoscenti fit cognita quia nisi similitudo rei visibilis esset in oculo non posset videri. Similiter nisi similitudo rei intelligibilis esset in intellectu non posset fieri cognitio. Cum ergo anima non possit assimilari oībus rebus vt ipsi dicebāt Nisi anima componatur ex principiis omnium rerū vt scilicet terram intelligeret componeretur ex terra Et sic de similibus. Sed motiuum predictū nō valet. Primo quia si anima componeretur ex terra non intelligeret terram quia intus existēs prohibet extraneum Secundo quia adhoc ꝙ fiat intellectio vel sensatio sufficit assimilatio rei cognite ad cognoscentem q̄ntum adhoc ꝙ species seu similitudo rei cognite sit in cognoscente. Et sic non est necesse lapidem secundum suum esse materiale esse in oculo vt cognoscatur ab eo. Sciendum tamen ꝙ inter istas opiniones due sunt pricipales scilicet empedoclis ⁊ platonis quia empedocles posuit animā esse cōpositā ex quattuor elementis Et ex cōcordia et discordia Sed plato posuit aīam compositam ex quatuor aliis pricipiis scz ex eodem ⁊ diuerso siue partibili ⁊ impartibili. Tertio ex ideis. Quarto ex numeris.

¶ Auertendum preterea ꝙ differentia predictorū philosophorum ponentium rerum naturalium plura principia sic patet per nouem opiniones prima xenocratis dicentis ꝙ anima est ignea. Secunda democriti qui dicebat aīam cōpositā ex indiuisibilib⁹ corporibus ⁊ athomis Tertia anaxagore dicentis animā esse intellectum simplicem immixtum purum ⁊ separatum. Quarta est quam thales adducit scz ꝙ anima est quedam substantia per se motiua vnde dixit ꝙ magnes habet animā Quinta diogenis qui dicebat animam aeream. Sexta eracliti qui dicebat animā nil aliud esse q̄ vaporem. Septima quam alchmeon adducit ꝙ anima nil aliud est quam substantia incorporalis de natura celi īmortalis. Octaua hippi qui dicebat animam esse aquam. Ultima quā adducit critias qui dicit animam sanguinem nullus autem philo. posuit animā esse terram solum ꝓpter eius materialitatē. Ex predictis infert phs. Primo qđ omnes supradicti phi. inuestigauerunt naturam anime per viam motus aut per viam sensus aut per viam incorporeitatis idest cognitionis intellectiue Infert secūdo ꝙ philo. eo modo quo locuti sunt de principiis rerum locuti sunt de natura anime. Contra tamen illos qui ponebant animā per se moueri arguit philo supponendo diuisionem motus in motum per se ⁊ per accidens. Primo nam si anima per se moueretur aut moueretur motu locali aut motu augmenti ⁊ decrementi aut motu alterationis sed nullum istorū ē dicendū qz oīs motus fit in loco ⁊ sic anima esset in loco per se quod est īconueniens.

Primo qz non habet esse per se Secūdo qz non est corpus sz actus corporis. Secunda ratio quicquid naturaliter mouetur potest violenter moueri ⁊ quicq̄d naturaliter quiescit potest violenter quiescere si ergo anima moueretur per se naturaliter ⁊ quiesceret posset moueri violenter ⁊ quiescere quod absurdum est. Tertio si anima moueret͂ p se moueretur aut sursū aut deorsū aut ad mediū si sic tūc eēt q̄dā elementū ex elemētis vt antiq̄ posuerūt sz cōñs est falsū cū moueat corpus ad omnes differentias positionis Consequentia patet quia ignis aut mixtum in quo predominatur ignis mouetur naturaliter sursum. Quarta ratio illud quod mouetur per aliud non mouetur per se sed anima mouetur per aliud scz a sensibilibus ergo. ⁊c

¶ Notandū insuper qđ philosophus reprobat opinionē dicentiū animā esse armoniam siue proportionē. Primo qz armonia nil aliud ē nisi cōpositio vel cōplexio aut ratio cōpositorū. Sed anima non est neq̄ ratio cōpositorū neq̄ cōpositio ergo anima nō est armonia. Et si dicatur illud est ratio cōponibilium āt cōpositorū quod continet partes cōponētes ne dissoluantur sed anima ē huiusmodi vt patebit in 2. huius ergo aīa est ratio cōpositorum. Dicendū secundū Egidiū quod ratio ī proposito potest capi dupliciter. Primo pro quodā temperamento eorum que compositionē ingrediūtur. Alio modo pro principio formali ipsius cōpositi ⁊ partiū cōponentiū anima bene est ratio. 2 modo non autē primo vt patet in proposito.

¶ Secunda ratio. Armonie non conuenit mouere sed anime conuenit per se mouere secundum ipsos ergo anima non est armonia. ¶ Tertia ratio habita quidditate alicuius facile est reddere ⁊ assignare rationes proprias sed habito quid sit armonia non est facile sed multum difficile assignare proprias passiōes ⁊ ꝓprietates ipsius anime ergo anima nō est armonia Quarta si aīa esset armonia aut esset compositio partiū corporis aut eēt ratio eorū que miscentur. Non primum quia compositio ptiū ē multū nobis manifesta sz anime cum suis ptibus ē nobis multū difficilis ⁊ obscura ergo ⁊c. Nec secundū qz in diuersis partibus corporis sūt diuerse mixtiones. Si ergo anima esset ratio mixtionis sequeretur ꝙ in diuersis partibus corporis essent diuerse anime quod est inconueniens.

¶ Pro maiori reprobatione huius opinionis mouet philosophus tres questiones. Prima vtrum anima est ipsa armonia siue ratio mixtorū aut aliquid aliud ⁊ neutrū istorū est dicendum vt patuit sed melius sanitas diceretur armonia quia consistit ī quadā proportione t.c.56. Secunda an illa armonia sit causa mixtionis in omnibus vel solum in animatis. Si primū ergo oīa mixta erunt animata cū anima dicatur esse armonia illa. Si scđm cōtradicit aduersariis opinioni sue quia dicit cōcordiā esse causam generationis ⁊ mixtionis omnium rerum.

¶ Tertia questio vtrum illa amicitia vel concordia sit illa armonia que dr̄ anima aut non si empedocles dicat primū ergo idē erit causa suspi᷒ quia dicebat concordiā esse causā cuiuscūq; proportiōis Si dicat secundū sequitur q̄ cōcordia nō est concordia cū ipsa armonia quedā cōcordia sit Opinio tn̄ ista apparentiā habet. Nā si anima non esset ratio mixtionis aut compositionis rerum sequeretur q̄d anima separata a corpore corpus non corrumpetur quod est falsum. Sequeretur etiam q̄ deficiente corpore non deficeret anima hoc autem apparet falsū igitur videtur q̄ anima sit ratio mixtionis rerum in quadam armonia consistens.

¶ Item notandū q̄ phi͂s reprobat opinionem ponentiū animam esse cōpositā ex elementis vt omnia cognosceret. Primo. Nā si anima cōponeretur ex elementis sequeretur q̄ omnia intelligibilia essent i intellectu secundū eorū esse materiale. Et per ɔ̄ns non intelligerentur ab intellectu cum intelligibile secundum suum materiale non sit principium cognoscendi.

¶ Secunda rō. Si aīa componeretur ex elementis vt elementa cognosceret sequeretur quod anima componeret ex omnibus mixtis alias ea intelligere non posset aut omnia mixta eandem rōem mixtionis haberēt quorum vtrūq; est falsum.

¶ Tertia ratio si sic sequeretur q̄ anima componeretur ex omnibus generibus ꝛ per consequens ex partibus q̄ntitatiuis q̄ predicti opinatores negauerunt quia dicebant aīam esse impartibilē patet consequentia q2 anima intelligit oīa si ergo anima ɔponeretur ex omnibus vt oīa itelligeret sequitur quod componetur ex accidentibus.

¶ Quarta ratio si anima componeretur ex elementis vt simile simili cognosceretur sequeretur q̄d simile simili intelligeretur ꝛ per cōsequens simile a simili pateretur quia secundum antiquos sētire est quoddam pati.

¶ Quinta si anima eēt ɔposita ex elementis sequeretur q̄ oīa cōposita ex elementis sentirent ꝛ intelligerent ꝛ p̄ cōsequens omnes partes animalis quod est manifestissime falsum vt patet in vngulis ꝛ aliis p̄tibus terrestribus.

¶ Sexto si sic sequeretur q̄ principiū cum esset minus cōpositum q̄̄ principiatum pauciora cognosceret q̄̄ principiatū ꝛ per consequens magis haberet de ignorantia q̄̄ de itelligētia q̄ p̄z esse falsum.

¶ Septima sequeretur q̄d deus esset incipientior substantiis corporalibus q2 scd̄m predictos ex pauctioribus componitur dicebant enim corporalia esse composita ex sex videlicet ex quatuor elementis et ex amicitia ꝛ discordia deum vero esse ex.5.primis ꝛ non ex lite.

¶ Octauo sequeretur q̄d omnia corpora intelligerent cum quasi omnia sint composita ex elementis.

¶ Nono sequeretur q̄d aliquid in rebus naturalibus ꝛ corruptibilibus esset nobilius ipsa anima cū principium cōponens sit nobilius principiato consequens est falsum igitur. Ex his patet eos defecisse in quīq;. Primo quia dicebant animā esse motiuā quod non cōpetit omni anime vt puta vegetatiue. Secūdo quia dicebant animam cognoscere ꝛ sētire s3 etiā hoc non cōpetit omni anime ergo insufficiēter determinauerunt de anima q2 non de omni fecerūt mentionem. Tertio q2 multa alia cōpetunt anime cognoscitiue q̄̄ sentire ꝛ intelligere de quibus nullā mētionē fecerunt. Quarto q2 dicebant animā esse respirationem quandam attrahentē aerē hoc enim non competit omni anime igitur.

¶ Preterea sciendum q̄ philo in fine huius libri mouet duas dubitationes de ipsa anima remouendo opinionē antiquoꝝ de partibus anime. Prima dubitatio est vtrum sētire opinari cōcupiscere scd̄m locum moueri ꝛ alie operationes anime competunt ipsi anime secundum se totam vel diuersis partibus Secūda vtrum viuere cōueniat vni parti vel omnibus Ad primā dixerunt antiqui q̄ predicte operationes conueniunt anime secūdum diuersas partes eius. Posuerunt enim animā diuisibilem.

¶ Sed hanc opinionē destruit phi.3.rationibus

¶ Prima nam multa ꝛ diuersa non possunt esse in vno ꝛ eodē nisi sit aliquid aliud quod ɔtineat ea sed in anima nō reperitur aliquid aliud quod possit continere diuersas partes eiusdem subāītatis quia aut id cōtinens est corpus aut anima nō primū q2 corp᷒ magis cōtinet ab anima q̄̄ ecōuerso. nec secundū q2 aut illa anima que continet esset partibilis aut non si non pari ratione standū est in primo. si primum sequeretur q̄ esset p̄cedendū in īfinitū in cōtinētibus Scd̄a rō si anima esset diuisibilis in plures partes sequeretur q̄d quelibet operatio eius requireret determinatam p̄tem in corpore. Et per ɔ̄ns omis aīa esset organica. Consequens est falsum quia intellectus in sua operatione non determinat sibi certū organum. Tertia ratio in plantis ꝛ in aīalibus imperfectis decisis reperitur eadem aīa secundum speciē in omnibus partibus eiusdē rationis cum ea que cōueniebat toti ante decisionem ergo aīa non est diuisibilis in partes subāles. ¶ Ex quo sequitur responsio ad primam dubitationem. Nā predicte operationes conueniunt toti aīe totalitate subē secundū diuersas tn̄ partes potestatiuas. Animam tn̄ esse diuisibilē potest intelligi tripl'r secundū san.tho. Primo secundū diuisionem substantialē ita q̄ subā non habet partem ꝛ partem. Alio modo secundum diuisionem q̄ntitatiuā. Et istis duobus modis aīa que ē in aīalibus perfectis non diuiditur. Tertio potest intelligi diuisibilis scd̄m diuisionem potestatiuam Et hoc adhuc dupliciter. Primo q̄ diuidatur ī huiusmodi partes ita q̄ oēs requirant determinatum organū in subiecto. Et isto modo etiā aīa non est p̄tibilis Alio mō q̄ aliq̄ reqrūt organū. Aliq̄ vero nō Et isto modo antiquoꝝ opinio dicentiū aīam esse p̄tibilem veritatē habet. Et huiusmodi potentie dupliciter ɔsiderari possunt. primo secūdū modū operandi earum. Et sic sunt tria genera potentiarum sc3 vegetatiua. sensitiua ꝛ intellectiua. quia potentia vegetatiua operatur mediantibus qualitatibus actiuis ꝛ passiuis vt patet in nutritione ꝛ augmentatione potentia vero sensitiua ꝛ si non indigeat in sua operatione qualitatibus actiuis indiget tamen organo corporeo quod ex eisdem componitur. Sed potentia intellectiua nullomodo eis indiget in sua operatione per se loquendo. Alio modo possunt considerari secundum diuersa genera operationum Et isto modo sunt quinq; genera potentiarum. sc3 vegetatiua sensitiua appetitiua motiua secundum locum ꝛ intellectiua. ¶ Ad scd̄am dubitationem dicit phi͂s q̄d aīa vegetatiua dicitur esse principium ꝛ signū vite. Non tamen ita q̄ ipsa sit so

lum principium vite sicut tactus dicitur principium sensationis qr remota potentia sensitiua nulla alia remanet. Et oīa viuētia cōicant in hoc quod habēt potentiam vegetatiuam.

¶ Contra hec arguitur quia simile simili cognoscitur vt omnes cōcedunt sed anima cognoscit oīa corpora ergo assimilatur eis. Et per ꝯsequēs si cognoscit ignem est ignea. Forte dicis ꝙ ista assimilatio ē per spēm intelligibilē que est in intellectu. Et ista indiget aīa vt cognoscat res Contra ideo deus cognoscit oīa per suam subām quia eminēter cōtinet oīa: sed etiā aīa eminenter continet omnia corpora cum sit perfectior oībus ergo per suam essentiā cognoscit oīa. Et per cōsequens sine spē vnde conceptus entis non videtur presupponere aliquam speciem in intellectu qr iterū quereretur de ista specie ⁊ accidente an cognoscatur ab aīa per aliā spēm deus etiam non est similis malo ergo non cognoscit malū per similitudinem S. T. de veri. q. 3. ar. 4.

¶ Secundo arguitur ad idem. Cognitū est in cognoscente sꝫ quatuor elementa cognoscuntur ab aīa ergo sunt in ea. forte dicis sicut prius q̄d sunt in ea secundum suam similitudinem. Contra quāto intelligentia est superior tanto cognoscit per pauciores species vt habetur. 1. parte. q. 55. ar. 3. Ponamus ergo q̄d suprema intelligentia oīa cognoscat ꝑ vnā spēm ⁊ creet deus vnā perfectiorē sequitur q̄d illa cognoscet oīa per suam essentiam. Item tunc infima intelligentia siue vltimus angelus haberet i suo intellectu quasi infinitas spēs quia supra ipm sunt quasi infiniti angeli Et quāto est inferior tanto per plures species intelligit.

¶ Tertio arꝰ ꝙ aīa sit corpus quia mutatur de contrario in contrariū. s. de tristicia in gaudiū. Item alexander dicit ꝙ aīa habet intellectum ylealem yle autē dr̄ prima materia ergo anima habet materiam ⁊ hoc patet ex conditionibus materie que sibi conueniunt scꝫ recipere ⁊ subiici ⁊ ꝓp hoc auicebron dicit q̄d habet materiam. s. t. i q. de anima ar. 6.

¶ Quarto Agens ⁊ patiens communicant in materia vnde materia est principiū patiēdi sed anima patitur ab aliquo materiali scꝫ ab igne inferni Forte dicis ꝙ non patitur realiter sed solum ex apprehensione. Contra tunc solum fantastice paterētur scꝫ ex apprehensione fantastica hoc etiam est cōtra. s. t. in 4 di 44. in fine Si enī ex sola apprehēsione paterek. Tunc ēt anima beata pateretur cum apprehendat illum ignē. ⁊ ideo S T dicit quod anima patitur ab igne realiter vnde li. 4. cō gē. ca. 90. dicit ꝙ dampnati spiritus penis corporalibus puniuntur. Forte dicis ꝙ illa pena est in corporibus tantū vnde flere dicūtur. Contra si ibi esset lachrimarū deductio sequeretur ꝙ iam omnia corpora eorū si q̄ sint essent resoluta in lachrimas.

¶ Quinto forma cōis diuersificatur i multis per diuisionem materie sꝫ anime separate sunt multe ergo habent materiam vt dicit auicebron. Item anima nō est actus purꝰ sꝫ solus deus ergo est cōposita ex aliquibus scꝫ ex materia ⁊ forma.

¶ Sexto arguitur ꝙ anima ꝯponitur ex corporibꝰ quia simile desiderat sibi simile sꝫ valde sitiens summe desiderat aquā ꝙ aīa eorū cōponitur ex elemēto Itē qū cessamus respirare morimur ergo anima cōsistit i respiratiōe vel in corpore quod per respirationem retinetur. Similiter emisso toto sāguine homo non viuit ergo anima est sāguis vt dicit critias igit ⁊c. videt ex deuteronomio de aīabꝰ brutoꝝ.

¶ Septimo per illas rationes supra positas ꝓbaretur ꝙ angelus nullomodo mouetur. Cuius oppositum dictum est in 6. Item phi. infert contra antiquos ꝙ anima erit in loco si moueatur t. c. 39. Hoc autem ipsi non haberent pro magno inconuenienti Item t. c. 41. probat animā non moueri per se quia tunc corpora mortua possent resurgere sed hoc non videtur esse inconueniens tenendo animaꝫ esse immortalem Item non inconuenit animam mouere secundum vnum motum ⁊ moueri secundum alium qr mouetur ab obiecto. ⁊ mouet corpꝰ localiter. Item non oportet ꝙ illud quod mouetur naturalit̄ possit moueri violenter vt patet de celo nec per motum cognoscitur ꝙ aliqua inanimata mouēt se vt patet de horologio ⁊ dedalus fecit statuā ligneaꝫ dee minerue vt hec mouebatur per argentum viuū quod erat in ea. t c 44.

¶ Octauo homines delectātur i sono bene proportionato ergo anima est armonia.

¶ Ad primū dicitur ꝙ anima cognoscit corpora ꝑ species vt dicetur in. 3. vnde S T 1. parte. q 84. ex 2 dicit q̄d anima determinatur ad certam speciem ⁊ ideo ꝑ suam essentiam non potest omnia cognoscere sicut deus.

¶ Ad 2 dicit ꝙ superiores angeli dicuntur intelligere ꝑ pauciores species non secundum numerum qr forte qui nō sunt vniꝰ ordinis habēt equales species numero sꝫ superiores habēt species puriores.

¶ Ad. 3. dicitur ꝙ tristicia non est in anima sed i cōposito nec est motus licet habeat motum annexum Ad aliud dicitur ꝙ hoc dictum est propter similitudinem conuenit enim intellectus cū cōditionibꝰ materie licet equiuoce. s. t. de aīa. q. 6 ad 5.

¶ Ad. 4. dicitur q̄d anima non patitur ab igne materialiter sed ꝑ afflictionem spiritualem ex alligatione vt alias declarabitur. Quidā dicit ꝙ imediate spiritus affligitur ab igne realiter. Sed contra qn̄ est in corpore quod possidet tunc nō habet ibi ignē nec qn̄ est i aq̄ alias cū calefaceret ⁊ loca ꝯbureret

¶ Ad 5 dr̄ ꝙ aīa nō indiuiduak ꝑ materiā ex q̄ fit sꝫ secūdū habitudinē ad materiā i q̄ ē. ¶ Ad. 6. dicitur q̄d propterea orpheus dicit ꝙ aīa ē illud q̄d attrahitur per aspirationē aīaliū T. C. 85. Sed contra multa sunt aīalia q̄ nō respirant. Iste orpheus secundum. s. t. fuit poeta theologus ⁊ pulcherrimus contionator ita ꝙ homies bestiales reduceret ad ciuilitatem vnde dr̄ ꝙ fuit optimus citharedus quia fecit lapides saltare id ē homīes lapideos emolliuit Ad aliud negatur consequentia.

¶ Ad. 7. dicik q̄d nō mouek motu phisico sicut nec est phisice in loco nec habet in se vbi est enim vbi circūscriptio corporis locati modo oīs motus est in eo Sed contra solū corpus est in loco sed motꝰ non est corpus ergo motus non est in loco dicēdū ꝙ motus est in loco idest fit i loco. Argumēta aūt phī sūt cōtra āt iquos qui nō cognoscebāt nisi motū elementorū ⁊ in talibus motꝰ naturalis habet violentū sibi oppositum Ad aliud phūs hꝫ pro iconuenienti ꝙ anima possit ingredi indifferenter quodlibet corpus vt dicebat pithagoras quia tectonica vel domificatiua nō ingredik i fistulas textu cōmen. 53. Ad alia patet. ꝯ phisi. Sed an intelligere dicatur motus anime dr̄ ꝙ non nisi methaphorice. s. t. lect. 10. ⁊ no-

tandum q̃ pithagoras vt dicit albertus volēs ciues colere pietatem fabulatus est aīas malorum ciuium aliquando intrare corpus asini vel simie.

¶ Ad octauū negat̃ consequētia. Si queratur quo mō sūta fuit ꝓportio ī cātu dicit̃ .s.t. le.7. q̃ pythagoras inuenit ex ꝑcussiōe 4. malleoꝝ q̄ ꝯsonātes reddebāt sonos q̄ꝝ ꝓportio ꝯponebat̃ ex diapasō z diapēthe.

¶ Ad capitale dicūt multi scd̃m. Cōmentatorē. 6. phi. contra platonē q̃ nulla subā separata mouetur localiter quia indiuisibile non mouetur per se sexto phisi. Omnis enī motus est in tēpore. Modo subā separata non dependet a tempore. Forte dicis q̃ꝺ angelus. z aīa separata mouētur per suas oꝑatiōes vn̄ successio operationū teis est motus z mensurat̃ alio tempore q̄ꝫ tempore nostro. Contra quero in quo predicamento est illud tempus per se non in p̄dicamento q̃ꝛ quādo non est tempus sed effectus tēporis capiendo quando. vt est genus generalissimuꝫ. Itē operatiōes āgeli sunt transeuntes si ergo successio earum sit motus sequitur quod motus angeli nō est in eo subiectiue. Sed in rebus in q̄bus operatur. Illa aūt q̄ ab angelo ꝓducuntur ī reb⁹ mensurātur tp̄e nr̄o q̄ꝫ mot⁹ angli mēsuratur tp̄e nr̄o. Nō enī mot⁹ localis āgeli est successio suaꝝ intellectionuꝫ vel volitionū. Minor pꝫ q̄ñ angel⁹ mouet ledidem. Itē angel⁹ non pōt quiescere ergo nec mouerī. Aña patꝫ q̃ꝛ vel quiesceret in tp̄e vel in instanti. Et loquor de tp̄e mensurante motum angeli. Non primum quia si tempus illud est oportet motum esse q̃ꝛ tempus illud ꝯsequitur successionē operationum q̄ in istis est motus. Itē pono quod nunquam habeat nisi vnam operationē sequitur q̃ tūc nunq̄ꝫ q̄esceret quia tunc nō esset tempus illud ꝓpositū ex nunc succedēti⁹ S. T. in .1. d 37 .q. 4. ar. 3. Dubitant quidā an aīs separata z angelus possint esse simul. Sicut angel⁹ z aīa cōiūcta in corpore obsesso licet nō haberet eādē operationem sicut nec in obsesso. Sꝫ de hiis satꝫ dictū est. 8. phisi. z an successio operationis scd̃e sit in instanti. s. q̄ñ 2. operatio est vel ante.

¶ Explicit primus de aīa. ¶ Incipit scd̃us

¶ Circa secundum de aīa queritur. 5. Primo. An diffinitio aīe sit bona 2. An ī eodē sint plures forme. Tertio. An aīa sit in qualibet parte. 4. an anima est sua potentia. Quinto an potentie distinguantur per actus z actus per obiecta.

AD .1. sic ꝓcedit̃ videt̃ q̃ aīa nō ꝯuenienter diffiniat̃ dicēdo aīa ē act⁹ ꝑmus corporꝫ phisici organici potētia vitā habētꝫ q̃ꝛ sola spēs diffinit̃. Aīa aūt nō est spēs sꝫ pars speciei ergo aīa nō debet diffiniri. Sed cōtra est philoso.

¶ Rn̄deo dicendū prīo q̃ postq̄ꝫ ī prīo libro phūs reprobauit ātiq̄rū opiniōes de aīa. Hic scd̃ꝫ ꝓpriaꝫ opinionē determiat de ea z postea de partib⁹ eius. Et primo premittit quasdā diuisiones ad sciendum diffinitionē aīe. Prima est diuisio entis in decē p̄dicamenta. Scd̃a subē in materiā formā z cōpositū. Materia quidē est que scd̃m se nō est hoc aliquid sꝫ in potentia tm̄ vt sit hoc aliquid. Forma autem est secundum quam iā ē hoc aliquid in actu substantia vero cōposita est que est hoc aliq̄d dicitur enim esse hoc aliquid idest aliquid determinatum quod est cōpletū ī esse z specie. Tertia diuisio est q̃ꝺ duplex est actus vno modo sicut sciētia est act⁹ z dicitur actus primus alius est actus secundus vt ꝯsiderare.

¶ Deinde ponuntur alie tres diuisiones substantiarum enim quedam sunt corpora quedā aūt nō. Itē corporum quedam sunt phisica idest naturalia alia autem artificialia. Item naturalium quedam habēt vitam quedam autem non nec tamen in solis corporibus reperitur ī substātiis separatis est vita ex hoc q̃ habent ītellectum z voluntatem.

Tunc sit. p cō. Aīa est substantialis actus corporis in potentia vitam habentis. pri patet q̃ꝛ aīa non est compositum ipm̄ non est cōpositū ē in subiecto vt aīa neq̄ꝫ aīa ē mā hec. n. subiectū aīe est. Et igit̃ aīa act⁹. Ex quo infertur q̃ anima est actus corporis habentis vitam nam id p quod habens vitam viuit est actus corporis habentis vitam non quidē in actu sꝫ in potentia q̃ꝛ materia cuius anima est act⁹ se habet vt potentia ad animam deinde dicitur q̃ꝺ anima est actus primus. nam sicut se habet sciētia ad ꝯsiderare ita se habet anima per respectū ad diuersas suas oꝑatiōes scꝫ sciētia est act⁹ ꝑm⁹ scientie ergo z aīa. Deinde dicitur q̃ anima est act⁹ corporis organici phisici quia talis debet esse materia act⁹ qual. requirunt operationes illius act⁹ sed operationes ipsius anime requirūt diuersitatē partium secundū situm z figurā in eodē corpore ꝓpter earū diuersitatē ergo oportet q̃ anima sit actus corporis organici nā corpus organicuꝫ dī illud quod habet diuersitatē partium distinctaꝝ secūdum sitū z figuram. Unde corpora inanimata non requirunt diuersitate partium quia non habent exercere diuersas operationes propter eorum imperfectionem. Et illud vltimum declaratur in plantis in quibus pro diuersis operibus sunt diuerse partes sicut foliū ad coopiendū fructuꝫ z cortex ad conseruandū arborem z radices ad nutrimentum z proportionantur ori animalis. Et sic patet tota diffinitio anime. Ex qua infert phūs q̃ꝺ non est querēda causa quare ex corpore z aīa fit vnū per se. Aīa enī est propria forma z actus corpus vero est propria materia eius. Modo clarum est q̃ ex ꝓpria potentia z proprio actu fit vnū per se. Ex hiis infertur q̃ aīa non est forma accidentalis. quia dat esse simpliciter ipsi corpori. Accidentalis autē hoc non facit. Tertio infertur q̃ aīa non est materia q̃ꝛ dat esse in actu. Quarto patet q̃ꝺ aīa non est actus alicuius incorporei nec rei artificialis. Sed corporis phisici in potentia vitam habentis. Hoc enī est subiectum eius. Ad quod inuestigādū posite sūt tres vltime diuisiones. Per tres primas autem inuestigatur natura eius. Unde ex prima pꝫ q̃ aīa est substantia quia sicut est in artificialibus ita est in naturalibus. Sed in artificialibus si dolabra esset corp⁹ naturale sua forma esset subā ergo in naturalibus forma est subā. Cum ergo corpus aīatum sit ens naturale z anima sit forma sequitur q̃ aīa est subā.

¶ Notandū preterea q̃ a phō ponitur alia diffinitio aīe. T. C. 13. scꝫ anima est principium quo viuimus sentimus. scd̃ꝫ locū mouemur. z intelligimus Per hoc enī distinguit̃ aīata ab inaīatis scꝫ per sensum z motum. vel vitam vnde in plantis. aīa est principium viuendi q̃ enī vegetabilia augmentur scd̃m diuersas positiones hoc non est precise a natura sꝫ ab aīa in aīalibus vero quibusdā est sensus sꝫ nō mouentur motu progressiuo vt conche z ostree que habent tactum in hominibus vero anima est principiū intellectionis. Unde ex hac diffinitione possunt elici diffinitiones oīm aīatꝫ. Sed queritur quomodo

se hȝ ista diffinitio ad p͂mã. Dicendũ q̃ ex sc̃da diffinitione potest prima demonstrari a posteriori sicut causa per effectum. Ex eo enim q̃ aĩa est forma corporis viuentis ipsa est principium opũ vite ⁊ nõ ecõuerso. Quod aũt vna diffinitio possit per aliam demonstrari ostendit phũs in geometricalibus.

¶ Pro quo sciendũ scd̃m San Tho. lec. 3 q̃ʒ figurarum quadrilaterarum quedam habent oẽs angulos rectos ⁊ vocantur orthogonia quedam autem non. Item orthogoniorum quedam cõstant ex omnibus lateribus equalibus. Et vocatur quadratum siue tetragonismus. Aliud autem non. Et vocatur orthogonium altera parte longius vnde quadratum potest dupliciter diffiniri scȝ per inuentionẽ linee medie. Et per hoc q̃ est habere oĩa latera equalia. Et ista secunda diffinitio potest demonstrari p̃ p̃mã. Sed queritur an aĩa est causa efficiens corporiȝ secundum phũ dicit s. t de po. q 3 ar. 10. ad. 6. q̃ nõ sed principium motus ⁊ operationum.

¶ Contra hec arguitur. Accidentis est diffiniri p̃ subiectum sed aĩa non est accidens ergo non debet diffiniri per subiectum quod est corpus phisicum. Item aĩa separata scȝ aĩa sancti petri est aĩa ⁊ tamẽ non est actus alicuius corporis. igitur. ⁊c.

¶ Secũdo. Omne quod aduenit enti in actu est accidens. Sed anima est huiusmodi quia aduenit corpori organico phisico quod est ens in actu cum sit actus eius igitur. Forte dicis q̃ corpus non est organicum ante animã. Contra ois diffinitio debet dari p̃ priora sed anima diffinitur per copus organicum ergo prius est organizatio q̃ anima. Itẽ aĩa mouet corpus. Sed omne mouens mouet per contactũ ⁊ oẽ tale est quantum ergo anima non est forma substantialis sed compositum.

¶ Tertio aĩa exñs ĩ corpore non est per se subsistẽs saltẽ aĩa brutorum ergo non est substantia tenet consequentia p̃ diffinitionem substantie. Nulla etiã substãtia est ĩ subiecto sed anima per philosophum ẽ in corpore phisico tanq̃ in subiecto. Item anima non est in actu ergo anima nichil ẽ. Añs pȝ q: aĩa est ĩ potentia. Suscipit enĩ cõtraria s. gaudiũ ⁊ tristiciam.

¶ Quarto partes aĩe sunt accidentia vt patet de potentijs anime ergo ipsa anima etiam est accidens. Item ex duobus existentibus in actu non potest fieri vnum ens per se sed corpus phisicum est in actu ergo ex ipso ⁊ anima non fit ens per se ergo nõ est forma substantialis.

¶ Quinto arguitur contra diffinitionem anime q: anima recipit in se potentias suas ergo non est act⁹. Item anima patitur quia intelligere est quoddam pati. Forte dicis q̃ʒ non est proprie pati hoc nichil est quia notum est q̃ aĩa vetegatiua arboris potest cõburi ergo proprie patitur aĩa etiã nõ est actus purus ergo habet aliquid de potẽtia ⁊ nõ debet magȝ dici act⁹ q̃ potentia. Itẽ aĩa se habet sicut scientia secũdum phi. hic sȝ sciẽtia est actus secũdus cũ non sit forma substantialis. Item anima non est operatio ergo non ẽ actus tenet ɔña quia ista idem sunt.

¶ Sexto arguitur q̃ nõ ẽ actus corporis q: ẽ act⁹ materie ergo non est actus corporis tenet cõseq̃ntia quia materia non est corpus vt patet ex diffinitione corporis non enim cõponitur ex materia ⁊ forma et patet añs quia omnis forma substantialis est actus materie prime. Item deus ⁊ intelligentie aliq̃ñ vocãtur anim ex tamen non sũt actus corporis.

¶ Septimo ar̃ quod non est actus primus q: deus est actus primus. Item tunc sola anima vegetatiua esset anima q: ipsa precedit omnes alias ⁊ sic ipsa sola est actus primus vnde embrio primo viuit vita plante. Item anima rationalis habet operationeȝ sĩ ne corpore scȝ intelligere ergo non est actus corporis vnde itellectus dicitur esse separatus ⁊ nullius corporis actus ergo anima cuius est intellectus nõ vnitur corpori si enim anima sit in corpore ⁊ intellectus est in anima sequeretur q̃ intellect⁹ esset in corpore. Item anima rationalis est hoc aliquid ⁊ subsistens ergo non est actus primus corporis.

¶ Octauo ar̃ q̃ʒ non est actus corporis phisico. organici q: forma simplex debet habere subiectũ simplex ⁊ vniforme sȝ anima est simplex ergo subiectũ eius non est organicum. Item in cauda serpentis est vna pars anime ⁊ tamen illa non est corpus organicum q: suppono q̃ sit eiusdem dispositionis.

¶ Nono arguitur q̃ non sit actus corporis in potẽtia vitam habentis quia illud quod actu viuit non ẽ in potentia ad vitam quia idem non est in actu et in potentia respectu eiusdem. sed omne habens animã est aĩatum ⁊ viuuȝ ergo actu viuit. Forte dicis quod viuit actu primo sed est in potentia ad viuendum actu secundo qui est operatio. Contra. Multa sũt viuentia vegetabilia que actu operantur similiter celũ per philosophũ ⁊ non sunt in potentia ad vitam. Itẽ predicta diffinitio videtur superflua. dicẽdo q̃ est actus primus substantialis corporis phisici organici. sufficiebat enim dicere Anima est actus prim⁹ corporis organici. Item anima ⁊ vita idem sunt ergo idem diffinit seipsum quod est falsum. Itẽ actus est notior potentia ergo in diffinitione aĩe nõ debet poni potentia. item forma seminis non est anima et tamen habet vitam in potentia phi. dicitur ad hoc ĩ textu. Nec est organicum ⁊ phi. non posuit in diffinitione substantialis nec ego.

¶ Decimo ar̃ q̃ ex aĩa ⁊ corpore non fit vnum per se. quia ex oppositis non fit vnum per se. Sed materia ⁊ forma opponuntur. Probatur quia se habent sicut actus ⁊ potentia. item corpus phisicum est in actu ergo non facit vnum cum aĩa. sed materia est corpus phisicum cuius aĩa est actus. igitur. Maior patet ex sexto phisicorum vbi dicitur q̃ʒ corpus phisicum potest moueri motu locali. item materia non est cum sit ens tm̃ in potentia. Nec forma proprie est sed totum compositum. Sed ex hĩs que non sunt non fit ens per se ergo ex materia ⁊ aĩa non fit ens per se. Forte dicis q̃ materia existit ⁊ similiter forma quia hec est ĩ primo modo dicendi per se forma est ens. Et ideo forma est per se ens. Contra omne quod existit est in actu ergo si materia existit sequit̃ q̃ est ĩ actu. Et per ɔñs non facit vnum per se cum forma sicut nec subiectum cum accidente.

¶ Undecimo nichil est nobilius anima. ergo anima non est actus primus añs est philo. 1 de anima Et patet ɔña quia actus sc̃dus est nobilior actu primo. Manifestum enĩ est. q̃ beatitudo est actus secundus ⁊ tamen nobilior q̃ potentia que est actus primus quia finis est nobilior hĩs que sunt ad fineȝ. Item deus posset ponere aĩam in corpore quod esset eiusdem dispositionis in oĩbus suis partibus. Ergo non est necesse q̃ anima sit actus corporis organici. vnde multi dicũt q̃ qñ homo generatur tunc anima per aliquod tempus in forma p̃cise cor. Cor

sūt est eiusdē dispositionis in omnibꝰ suis partibus ergo non est corpus organicū.

¶ Duodecimo arguit contra secūdam diffinitionē q: non conuenit secūdū omnes particulas animabꝰ plantatū. Nec datur per priora: sed per effectꝰ ꝛ cōuenit potentijs anime que non sunt anima. Nec ibi fit mentio de appetitiuo conueniente animalibus. Item arguitur ꝙ secūda diffinitio demonstrat primam a priori: quia in secunda diffinitione ponit causa finalis anime scꝫ eius operationes igit. Item philosophus. t. c. 12 vbi inuestigat de 2. diffinitione dicit ꝙ non satis est scire: quia est sed oportet ostendere causam: ergo. 2. diffinitio dat per causam ꝛ non prima quia in phisica procedimus a notioribꝰ nobis: ergo prior diffinitio est nobis notior: ergo datur per effectus ꝛ hec est sententia egidij contra. S. T. sed contra prima dat per actū preuiū qui precedit viuere et sentire: ergo datur a priori.

¶ Tertiodecimo arguit ad idem: quia nichil notius competit diffinito ꝙ̄ sua diffinitio: sed demonstratio procedit ex notioribus: ergo nunꝙ̄ diffinitio alicuiꝰ potest demonstrari. ꝛ hoc etiam patet ex. 2. poste. vbi dicitur ꝙ quod quid est non potest demonstrari. Diffinitio autem indicat quod quid est ꝛ ideo non demōstratur: sed potiꝰ est mediū demonstrationis. Item organizatio fit per animā: ergo est posterior anima ergo anima non est actus corporis organici. Forte dicis ꝙ organizatio fit in illo instanti in quo anima infundit. Contra organizatio non fit sine aliquo motu: sed nullus motus fit in instanti/ergo nec organizatio etiam omnia accidentia precedētia corrumpūtur: ergo anima in illo instanti in quo infunditur nō infunditur in corpore phisico: sed in materia nuda ꝙ̄ aīa nō necessario est actus corporis phisici.

¶ Ad primum dicitur secundum San. Tho. hic ꝙ substantia completa non diffinitur per aliquid quod sit extra essentiam eius ꝛ per hoc differt ab accidente quod non habet esse completum ꝛ quia in hoc forma conuenit cum accidente ideo diffinitur per subiectum vnde prima diffinitio dicitur materialis vnde non omne quod est pars diffinitionis anime est de essentia anime. Si queratur an ergo hec sit diffinitio per additamentū: videtur ꝙ non quia licet diffiniat per aliquid quod sit extra essentiam eius tamen non est alterius generis. Sed contra anima est de predicamento substantie corpus autem phisicū ꝛ organicū importat qualitatē. Forte concedis. Contra phi. 7. meta. postꝙ̄ diuisit substātiā in materiā ꝛ formā ꝛ compositū dicit se velle determinare de forma logice primo ꝛ tunc subdit ꝙ diffinitio substantie non debet dari per additamentū. Ideo dicit ꝙ corpꝰ phisicum quoad suū principale est de genere substantie. Ad aliud dicit ꝙ ibi est contactꝰ virtutis ꝛ non ꝙ̄titatis: nec anima Sancti Petri est anima phisice cōsiderationis vel verba dicunt aptitudinem. Deinde dicitur ꝙ anima non aduenit enti quod sit in actu ꝑ aliquam formā aliā ab anima: sed per ipsamet sicut lumen aduenit lucido. Contra anima fit in materia disposita de hoc postea dicit enim ꝙ in aduentu anime omnes dispositiones precedentes corrumpūtur. Contra tunc alteratio precedens esset infinita quia non haberet terminū intrinsecum ad quē. Dicendū ꝙ sufficit terminus extrinsecus.

¶ Et sic patet ad secundum.

¶ Ad tertiū dicit ꝙ anima rationalis est per se subsistens vt supra diximus et prima parte q. 75. ar. 2. ad secundū: sed vtrum potius subsistat per se ꝙ̄ anime alie dicendum ꝙ sic: quia esse existentie est in anima rationali non autem in alijs animabus: sed in toto composito nisi forte deus miraculose faceret animā asini subsistere per se loquendo tamē de alijs animabus dicitur ꝙ sunt substātie: quia sunt pars essentialis per se subsistentis nec anima est in subiecto qđ sit compositum ex materia ꝛ forma. Ad aliud dicit ꝙ in omni creatura aliquid est in potētia cū hoc tamē stat ꝙ est actus impurus.

¶ Ad quartum negatur consequentia loquendo de parte potentiali. Ad aliud quidam dicunt ꝙ anima non est ens in actu. Sed contra materia est ens in potentia ꝛ compositum est in actu per formā: ergo forma est in actu immo albedo potest dici in actu vel potius actus. Corpus autē phisicū id est materia non est ex se in actu.

¶ Ad quintum negatur consequentia. Sed dices pars non predicatur de toto. Cum ergo anima non sit actus purus: sed componitur ex potentia ꝛ actu sequitur ꝙ hec non est vera. anima est actus dicendū ꝙ non est ibi cōpositio ex hijs: sed cum hijs vt dictum est in logica. Nec tamen absolute dicendū est ꝙ anima sit potentia. Ad aliud patet per idem non enim anima per se corrumpitur. Ad aliud dicatur ꝙ scientia est actus primus per respectū ad actum sciendi. Ad aliud negatur ꝯñā loquendo de actu primo. Quidam dicunt ꝙ anima dicit actus id est principium actiuum vel passiuum.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ materia informata per formam quam consequuntur dispositiones vocatur hic corpus capiendo corpus pro altera parte compositi. Sed quare in diffinitione anime non dictū est ponꝰ ꝙ anima est actus materie ꝙ̄ corporis phisici. Dicēdum ad innuendum multiplices operationes ipsius anime propter quas requirit corpus organicū. Sed quare alie forme in animatorū non dicuntur actꝰ corporis phisici cum sint actus materie disposite. Dicēdum quia non requirunt tantā diuersitatē. Sed an anima sit actus corporis naturalis cū animal videatur distingui contra naturam ꝛ motus animalis contra naturalem. dicendū ꝙ anima continetur sub natura. Contra natura est determinata ad vnū sed motus animalis non est ad vnum determinatus vt patet ex 8 phisi. Anima etiam rationalis non videtur esse natura. Sed dicendum ꝙ in animato est tantum vna forma. Cum ergo forma sit natura oportet dicere animam esse naturam.

¶ Ad septimū dicitur ꝙ deus non est actus corporis anima etiā rationalis est actus primus id est immediate informans materiam. Ad aliud patebit tertio de anima. Anima enim rationalis coniungitur corpori scđm esse ꝛ non scđm quālibꝫ operationem. Et ideo aliquo modo excedit materiā. Nec est totaliter immersa et: nec inconuenit subsistens non per modū suppositi vniri alteri.

¶ Ad octauum dicitur ꝙ anima est multiplex in virtute. Et ideo requirit corpus organicum. Sed contra ignis habet multiplicem virtutem et aqua rosarum ignis enim calefacit ꝛ ascendit. Et tamen requirit corpus organicum. Item celū scđm philoso. est animatū ꝛ tamen non est organicum. Dicendū ꝙ diuerse operationes ignis exercent per eandem partē. De celo autem dicitur ꝙ non est animatum per ani-

mam informantem:sed assistentez vt motor mobili.
Sed an corpus animalia mortui sit organicũ cũ nõ
habeat animã dicendũ q nõ. Ad aliud dicitur q cau
da non est primũ z proportionatuz perfectibile ipsiꝰ
anime dato q cauda sit abscisa.

Ad nonũ dicitur q aliquando potentia est coniũ
cta actui in animato: ergo aliquando est potentia ad
vitam idest operationem vite. Aliquando vero potẽ
tia coniuncta actui. Et per illas particulas soluunt
multa dubia. et nota q vita dicitur dupliciter. Pri-
mo pro actu primo vel esse viuentis. Scdo pro opera-
tione vitali. Nec inconuenit potentiam vnius notifi
care actum alterius.

Ad decimũ dicitur q actus z propria potẽtia nõ
opponũtur. Ad aliud patet ex dictis. et patebit pri-
mo de generatione. Quidam dicunt q forma nõ est
sed est quo aliquid est sicut albedo non est alba: sed
est qua aliquid est album. Contra philoso 5. phisi.
probat q motus est. Et in quarto q tempus est quis-
dam querunt an secundum Aristotelem sit queren-
da causa quare ex corpore z anima fit vnum z vide-
tur q sic: quia secundum eum dubium est an anima
saltem intellectiua sit actus corporis sicut nauta na
uis: sed aliter dicitur T. C. 7. forte loquitur de sen-
sitiua z vegetatiua.

Ad vndecimum dicitur q in accidentibus actus
primus est minus nobilis non autem in substantijs
nisi secundum quid. Ad aliud hoc forte phisicus
negaret.

Ad duodecimũ dicit q illa diffinitio debet intelli
gi disiunctiue alias non fieret demõstratio prime di-
finitionis per secũdam esset enim minor falsa sic ar-
guendo. Omne principiuz quo viuimꝰ sentimus z c.
est actus corporis phisici z c. sed omnis anima est hu
iusmodi: ergo omnis anima est actus corporis phisi
ci z cet. Et licet potentia sit proximũ principiũ non
tamen est primũ. Nec inconuenit diuersimode consi-
derando operationes anime q ibi sint diuerse demõ-
strationes: quia operatio anime vt est in intentione
est causa finalis. Et vt est in executione est effectus.
Sed nonne prima diffinitio etiam datur per effectꝰ
sicut secunda secundum San Tho lec. 3. videtur q
sic: quia corpus phisicũ vt sic vel organicũ vel vitam
habere est effectus anime. Dicendum q non. Alias
non videtur quomodo secunda demonstraret primã
nisi qs dicat q vnus effectꝰ demonstrat per aliũ.

Ad. 13 patebit articulo sequente nec inconuenit
quo ad nos aliquid esse notius de diffinito: q̃ diffi-
nitio. Nec q diffinitio inq̃tũ diffinitio: sed materia-
liter sumpta demonstret de diffinito.

Ad secundum sic procedit videt q in
eodẽ sint plures forme substantiales
quia alias in homine nichil esset vere
genitũ. qr nec materia nec anima ra-
tionalis vere generantur. Item vbi
sunt diuerse dispositiones ibi introdu
cunt diuerse anime. Sed in partibus corporis orga
nici sunt diuerse dispositiones: ergo sunt diuerse ani-
me. Maior patet: quia propter hoc in vna materia
est forma ignis z in alia forma aeris. In oppositũ ar-
guit quia tunc anima non esset actus primus.

Respondeo dicendum q impossibile est in eodez
esse plures formas substantiales. Si enĩ forma cor
poris distingueretur ab anima rationali in forte seq-
retur q hec nõ esset per se sortes est corpus: qr pars
non predicatur de toto. Forte dicis q bene predica
tur in cõcreto sicut dicimus q sortes per se materia
rialis. Multi etiam dicunt q animal z homo realiter
distinguũtur quia animal aliquid includit q homo ex
cludit z tamen vnum predicatur de alio. Sed con-
tra: tunc aĩa esset accidens: qr aduenit enti in actu
scz composito ex materia z illa alia forma. Nec da-
ret esse simpliciter vel in eodem essent plura esse sim-
pliciter. Item tunc homo componeretur ex bruto et
anima rationali secundum eos qui ponunt in homi-
ne preter animam rationalem animam sensitiuã: qr
cõpositum ex materia z illa anima sensitiua est bru-
tum vel animal irrationale. Itez in libro de ecclesia
sticis dogmatibus. c 15. sic scribitur. Neq3 duas ani
mas dicimus in vno homine sicut iacobus z alij si-
rorum scribunt vnam dicentes animalem qua anime
tur corpus z mixta sit sanguini aliam spiritualẽ que
rationem ministrat ex quo patet: q tantum est ibi ani
ma intellectiua. Item sequeretur q post mortem ad-
huc cadauer moueretur: qr ibi remanere posset ani-
ma sensitiua scdm vnam opinionem plures rationes
ponit gregoriꝰ de arimino in. 2. dis. 17. q 2. Sã. tho.
in opusculo z prima parte si quis vult videre opinio
nes oppositas vide ad ockan qd. 2 q 7. z doctorẽ
subtilem in scdo forte plura in primo de generatione
circa mixtionem.

Contra hec arguitur auctoritate San. Tho qui
in tractatu de natura materie tenet q preter animã
est essentia alterius forme substantialis licet non det
actu esse substantialem. Item appetitus contrarij nõ
possunt esse in eodem: sed homo appetit contraria
vnum scilicet secunduz sensualitatem z aliud secun-
dum voluntatem rationalem scz quod honestum est
ergo oportet q isti appetitus procedant a diuersis
animabus sic q per vnam inclinetur ad bonum dele
ctabile secundum sensum per aliam autem ad bonum
rationis non enim quod volumꝰ bonũ hoc facimus
hec est ratio manicheorum.

Secundo sensationes nostre sunt in anima z nõ
in anima intellectiua alias essent intellectiões ergo
preter animam intellectiuam est in nobis alia anima
maior pz quia actus vite non potest esse nisi in ani-
ma. Item homo habet potentiam generatiuam: que
ro ergo quã animã producit nõ rationalem: quia illa
creatur: ergo aliam que simul manet cũ intellectiua:
alias homo esset imperfectior bestia generante ali-
quid permanens: qr illud quod homo generaret sta-
tim corrumperet. Forte dicis q homo non producit
animam: sed generando est causa vnionis forme et
z materie. Contra tunc homo nõ produceret substã
tiam: sed tantuz relationem vnionis talis autez rela-
tio non est vere genita: ergo illud quod homo produ
cit non est vere genitũ. Forte dicis q illud quod ho-
mo producit est anima sensitiua que corrumpitur.
Cõtra agens naturale nunq̃ corrumpit vnam for-
mã nisi intẽdat producere aliã. Si ergo naturaliter
anima sensitiua corrũpitur sequitur q agens natura
le producit aliam formam.

Tertio idem nõ est terminus generationis z crea
tionis: sed aggregatum ex materia z anima rationa
li est terminus creationis: ergo oportet q ibi sit alia
forma que sit terminꝰ generationis: maior patet: qr
duarum mutationum non est idem terminus. Item
dispositio est simul cum forma sed materia per ani-

mam vegetatiuam ⁊ sensitiuam disponitur ad ani-
mam rationalem igitur maior patet: quia si disposi-
tio destrueretur in aduentu forme frustra esset: quia
non manet in instanti in quo forma ad quã dispone
bat introducitur. Forte dicis ꝙ non frustra introdu
citur: q2 nisi precessisset non introduceretur nunc ani
ma. Contra nunc fit resolutio vsq3 ad materiaz pri
mam: ergo dispositio precedens nichil confert ad
hoc ꝙ nunc introducatur anima quia illud quod nõ
est nichil iuuat.

Quarto ex. Sancto Tho. de spiritualibus ar.
3. ad 15. partibus diffinitionis correspõdent partes
rei generi autem non respondet sola materia: quia se
cundum commentatorem genus nõ dicit puram po-
tentiam sed formam mediaz inter potẽtiam ⁊ actũ.
Si dicas ꝙ illa forma est eadem cum forma speciei
Contra sequeretur ꝙ ordo predicatorum in eodem
genere esset vanus: quia diuersis predicatis non res-
pondent diuersa obiecta. Forte dicis ꝙ sunt diuer-
sa scd̃m rationem. Contra vel ista diuersitas secũdũ
rationem oritur ex diuersitate rei vel non. Si scd̃m
tunc est sicut chimera vel cappa cathegorica. Si pri
mum habetur propositum. Item quidditas rei est
obiectum intellectus: ergo vbi sunt diuerse intelle-
ctiones ibi sunt diuersa obiecta quidditatiue.

Quinto homo per naturam animalis conuenit
cum equis non autem per naturam hominis: ergo
ista important diuersas formas. Item intellecto ani
mali non intelligitur homo: ergo nõ sunt idẽ. Ideo
enim omne simplex aut totuz scitur aut totum igno-
ratur secundũ aristo. 7. meta. quia non sunt in eodẽ
diuerse partes.

Sexto homo componitur ex corpore ⁊ anima ra
tionali. queritur ergo pro quo capit ibi corpus. Si
pro materia tantum sic omne ens naturale diceret
componi ex forma et corpore oportet ergo ꝙ corpus
importet aliquam formam. Item homo est corpus
vt patet ex arbore porphirij ⁊ est corporeus non au
tem potest esse corporeus per animam rationalez cũ
illa sit indiuisibilis et spiritualis et per consequens
habet conditionem oppositam ad corporeitatem.
Item quando homo moritur corp9 eius manet: ergo ⁊
forma corporeitatis manet in sepulchro.

Septimo homo est totum etherogeneuz: ergo ha
bet partes diuersarum rationum ⁊ per consequens
diuersarum formarum ⁊ hec etiam ostendunt opera
tiones partiuz: quia in vna parte est potentia visiua
⁊ visio quero quare illa potẽtia plus producitur hic
quam in alia parte corporis. Item si os abcisum statim
apponatur loco abcisionis tunc iterum reunitur quod
non esset possibile nisi aliqua forma ibi remansisset
quia a priuatione ad habituz non fit regressus. Itẽ
tunc homo nutriretur cum magna difficultate: quia
oporteret semper precedentem formam corrumpi.
Item tunc homo non haberet carnẽ p gñationẽ: q2
forma carnis esset aĩa rationalis.

Octauo arguunt quidam theologi: quia tunc nõ
esset idem corpus viuum ⁊ mortuum: quia nõ est ea-
dem forma corporeitatis: q2 in corpore viuo forma
corporeitatis est realiter eadem cum anima non au-
tem in corpore mortuo. Forte dicis ꝙ est idez corp9
capiendo corpus pro materia: quia omnium genera-
bilium ⁊ corruptibilium est eadem materia. Et pro-
pter illam idẽtitatem aliquorum corpora adorantur.
Cõtra sequeret ꝙ omnis materia deberet adorari:
q2 hoc modo quelibet materia est eadẽ numero cũ ma-
teria q̃ fuit in aliquo sancto.

Nono arguitur de christo: quia si petrus conse-
crasset in triduo tunc sub hostia fuisset idem corpus
quod nunc: ergo fuisset eadem forma corporeitatis.
Antecedens patet quia ly hoc in consecratione sem
per capitur vniuoce. Item nisi fuisset eadem forma
corporeitatis sequeret ꝙ christus aliquid assumpsis-
set quod postea dimisit scilicet illam formam corpo-
reitatis que in triduo erat in materia assumpta. For
te dicis ꝙ tunc illam materiam informabat anima
rationalis nõ inquantum anima sed inquantum dabat esse
corporeum. Contra tunc illud corpus fuisset viuum
quia secundum rem habuisset animam vnitam. Nec
est possibile quod anima informet materiã ⁊ ꝙ illud
corpus sit mortuum. Forte dicis ꝙ ibi erat materia
sine forma substantiali. Contra ibi erant accidentia
quia corpus illud post mortem videbatur: ergo ibi
erat subiectum accidentium quod est compositũ ex
materia et forma.

Decimo arguitur: ꝙ anima vnitur materie infor-
mate iam per formam accidentalem: quia forma vni
tur per vnionem: ergo vnio mediat inter materiam
et formam. Item si accidentia precedentia corrum-
puntur vel hoc est in instanti vel in tempore non pri-
mum: quia non possunt generari in instanti: ergo nec
corrumpi. Item sequitur in hoc instanti corrumpun
tur: ergo sunt: quia corruptio ẽ mutatio de esse ad nõ
esse. Item omne corruptum esse precedit aliqua cor-
ruptio ⁊ dispositio ad corruptionem: sed ante intro-
ductionem noue forme precedentia accidentia per q̃
disponebatur materia ad nouam formam nõ corrũ-
pebantur nec disponebantur ad corruptionem: ergo
manent in isto instanti. Item si omnia accidẽtia pre
cedentia corrumperentur tunc nulla esset ratio qua-
re potius in isto instanti introduceret vna forma sub
stantialis quam aliã.

Undecimo arguitur ad idem: quia actus actiuo-
rum sunt in patiente bene disposito ⁊ forma non re-
cipitur nisi in propria materia vnde quidã putat deũ
non posse ponere formam in materia nuda nec mate
ria nuda appetit eam: quia omnis appetitus ⁊ incli-
natio sequitur formam San. Tho. ergo oportet ꝙ
in isto instanti sit aliqua dispositio per quam materia
sit disposita ad recipiendum istam formam substan-
tialem que eam precedat natura saltem licet non tẽ-
pore. Item forma animalis requirit materiam deter
minate quantitatis vt dictum est. 1. phi. ergo forma vni
tur materie mediante quantitate. Forte dicis ꝙ forma
substantialis est prior secundum naturam ipsa quantita
te. Contra aut in illo priori forma sit diuisibilis vel
indiuisibilis. Si primum ergo habet quantitatem. Si
scd̃m: ergo nõ põt recipere quantitatem magis quam vnus
angelus qui etiã est indiuisibilis.

Duodecimo arguitur ad idem probando ꝙ aliquod
accidens idem numero sit in viuente ⁊ mortuo quia
eadem cycatrix remanet in mortuo. Alias quero a
quo producitur ista noua cycatrix. Si recurras ad
celuz tũc facile erit in omnibus naturalibus assigna
re causaz absq3 studio philosophie. Si dicas ꝙ ge-
nerans cadauer. quia dans formã dat consequentia
ad formam secundũ Commenta. vt generãs ignem
dat leuitatem. Contra generans filium non dat sibi
crines crispos et generans diuersa cadauera in vno
non causat cycatricem. ergo nec in alio. Item cyca-

tis non causat de nouo nisi ex vulnere. alias posses nūc facere in asino sine vulnere. & suppono q nō fiat p artē. sed in isto cadauere non fit nouū vulnus ergo nec noua cycatrix numero. Item querit quidam p solatio quis ferrauit equum mortuum & quis facit il la noua foramina nisi dicas q sit faber spiritualis.

¶ Tertiodecimo omne quod inest homini per for mā: q est animal inest homini secundum q aial: sed omne quod inest homini per formam qua est homo inest ei per formā qua est animal scḋm nos ergo om ne qḋ inest homini per formā qua est homo inest ho mini scḋm q animal. et per ɔ̄ns omni animali: sed risi bile inest homini per formam qua est homo cū in sit ei primo ergo risibile inest omni aiali quod est fal sum Forte dicis q forma hominis & forma animalis habent diuersos modos & ideo non oportet illud q inest per vnam inesse per aliam. Sed contra vel isti modi sunt substantie vel accidentis non primum vt patet per diuisionem substantie: nec secundum: quia tunc forma substātialis deberet esse substantiale secun duz accidens: & ratione accidentis formaliter: qr esse hominem est esse substantiale et similiter esse animal Item potest argui de humanitate que est forma for tis: & similiter anima eius. Sed dices anima non est forma totius Cōtra anima est forma: ergo est forma alicuius totius Item ex vergilio 8. eneidos de rege occiso ab euandro. Nascenti cui tris animas feronia mater. (horrendum dictu) dederat Item vel huma nitas realiter est pars hominis et sic est forma par tis si non. ergo realiter est homo quod quidam con cedunt dicentes etiam totum esse suas partes: quia totum et pars habent eandem materiam et eandem formam de hoc in primo phi.

¶ Ad primuz dicitur q illud forte non est opusculū San. Tho. sed de hoc primo phisicorū Ad aliud di citur q illi appetitus non sunt contrarij qr non sunt in eadem potentia. Modo contraria habent fieri cir ca idem. Appetitus etiam sensualitatis non est sub iectiue in anima sed in toto cōposito. Sed dices im possibile est contraria esse in eodez licet hoc sit per di uersas potentias: qr potentia non est proprie subie ctum sed ipsa anima. Dicendum q appetitus volun tatis et appetitus sensualitatis non contrarian tur nisi virtualiter nec sunt in eodem nisi secunduz partem.

¶ Ad secundum dicitur q sensatio est in aliqua par te composita ex materia & anima & sic actus vite est in animato. Alij autem dicūt q omnes sensationes sunt in anima precise. dicuntur tamen sensationes vel noticie sensitiue quia dependent ab organo sen sus. Ad aliud dicūt multi q homo producit animā sensitiuā ceteris nobiliorem. Sed illa corrumpitur facta dispositione ad intellectiuam. Deinde dicitur q virtus seminis eam corrumpit intendendo animā rationalem instrumentaliter & dispositiue produci. Si dicatur Pono q deus non infundat animam ra tionalem. an tunc anima sensitiua corrumpetur. Itē an illud ex anima sensitiua precedente sit brutuz vel homo. si primum ergo homo generat brutū Et que ritur de illo quare non consequat se Dicunt q est a nimal imperfectum & producitur a generante tanq̄ forma preuia ad generationē hominis. Sed de hoc alias s. t. in. q. de aia ar. 11. ad. 1. & 3.

¶ Ad tertium dicitur q anima non est terminus p ductionis: sed totum compositum. Si dicatur saltez anima est terminus quo generationis Et etiā est ter minus creationis hoc non est inconueniens. Si que ratur An homo producitur duabus productionib9 genere differentibus dicitur q non inconuenit duas productiones subordinatas terminari ad idem diuer simode vnde anima secundum esse terminat creatio nem & scḋm vniri generationez. Si dicatur genera tio non terminatur ad relationem: ergo nec ad vnire Cum ergo actio generantis non terminatur ad solā corruptionem sequitur q terminatur ad animaz ra tionalem Primum patet quia generatio non termi natur ad relationem cum sit alterius generis. Illa etiam relatio non educitur de potentia materie. Di cendum q vniri importat formam sub relatione. Sz nonne prius est homo q̄ illa relatio. videtur q sic qr substantia precedit accidens saltē natura. Ad aliud dicitur q non frustra fuit precedens dispositio quia oportet q ordine quodam deueniatur ad vltimam & completam formam Sed queritur per quid dispo nitur materia ad animam rationalem cum omnis di spositio que fuit a generāte corrumpatur. primo ad ueniente anima vegetatiua secundo adueniente sen sitiua in embrione. dicendum q virtus semper ma net in semine patris quod non corrumpitur donec anima sensitiua sit in materia data a matre Sā tho. 1. parte. q. 118. ar. 1. 4. sed queritur quid postea dispo nit ad animam rationalem non pater quia sua virt9 desijt: ergo ipse nō generat ideo dicit. q. de po. q. 3. ar. 9. 16 q manet vsq ad animam rationalem.

¶ Ad quartum dico qr non oportet diuersa obiecta intellectus esse diuersa quod quid est realiter: sed se cundum rationē. Nec oportz q diuersitati rōnis re spondeat diuersitas realis. Sz fundatur in vna re q̄ nata est mouere intellectum ad diuersas rationes & conceptus sicut vna causa equiuoca producit diuer sos effectus.

¶ Ad. 5. negat ɔ̄ns nec est ibi proprie conuenientia similitudinis Ad aliud negatur cōsequentia de sim plici autem vel totum scitur vel ignoratur sz nō tota liter vt dicit s. t. 1. q. 12. ar 7. ad. 2m. vnde cognoscēs deum non comprehendit ipsum ergo non totaliter cognoscit.

¶ Ad sextū dicitur q homo dicitur componi ex cor pore cā piēdo corpus pro materia organizata. Sed contra. Materia organizata est ens per accidēs Im portat enim res diuersorum predicamentorum: scili cet materiam et organizationem que est qualitas. Dicendum q non includit aliquod accidens tanq̄ partem sui et per modum aggregationis. Ad aliud dico q homo per incorporeum est corporeus. Sed vtrum esse hominis sit corporeū dico q sic loquen do de esse essentie non autē de esse existētie. Et nota q anima habet diuersas rationes et secundum vnaz rationem dat esse substantie: & secundum aliam dat esse corporeum: et esse hominis San. Tho. de spiri. ar. 3 ad. 16.

¶ Ad. 7. dico q partes sunt diuersarum rationum id est dispositionuz Si dicatur dispositio cordis cō trariatur dispositioni cerebri quod est frigiduz ergo non est ibi eadem anima: quia eadem anima non ha bet dispositiones contrarias. Dicendum q in diuer sis partibus habet oppositas dispositiones propter distinctas operationes & aliquando vna pars corrū pit aliam si queratur cum sit eadem anima in omni bus partibus quare non causat eadem organa in om

nibus Dicenduꝫ ꝙ hoc prouenit ex ordinatione nature. Ad aliud dicitur quod in simbolizantibus est facilis transitus. De hac materia vide s.t.1 pte q.76.ar.3 ad 4.et de anima q.11. vbi dicit quod generatio animalis non est tantum vna generatio sꝫ anima vegetabilis prius est in semine et illa abiicitur deinde sensibilis et iterum abiicitur et tertio anima rationalis que simul est vegetabilis sensibilis et rationalis. Si dicatur anima sensibilis est corruptibilis ergo non est eadem cum rationali que est incorruptibilis quia corruptibile et incorruptibile genere differunt. Dicendum quod aliqua anima sensibilis est incorruptibilis et manet post mortem. Si dicatur oē mouens se diuiditur in partem per se mouentem et partem per motam vt dicitur 8.phi Queritur ergo que est illa pars per se mota in homine Non potest dici ꝙ sit materia:quia illa non per se mouetur localiter Nec potest dici ꝙ sit corpus animatū:qꝛ corpꝰ animatum non est pars sed totum. Totum autem nō est per se motum vt probatur.8.phi.quia ipsum iterum diuiditur cum sit animatum. Item in ossibus est aīa vegetabilis.quia nutriuntur non tamen sensibilis:quia sunt sine sensu:ergo anima vegetabilis ⁊ sensibilis non sunt idem. Dicendum ꝙ corpus animatum est pars respectu totius aggregati ex anima et materia cum potentia motiua anima autēꝫ cuꝫ potentia motiua est per se mouens. Sed contra:anima cum potentia motiua est ens per accidens nec potentia motiua est pars animati sed accidēs:ergo anima cum potentia motiua non est pars per se mouens. Item vel anima cum potentia motiua est primū per se mouens ⁊ videtur ꝙ non:quia ratio deliberatiua est primū principiuꝫ mouens in homine Item potētia motiua non est in anima:sed in toto composito.f. San.Tho m.q.de anima artt.9.ad 6.Sed de hījs in fine tertij de anima Sā.Tho.de spiritualibꝰ cre. ar.3.ad 4.

¶ Ad 8.dicit ꝙ est eadē materia numero in viuo et mortuo vt dicit San.Tho.1.2.q 67.ar.5.et credo ꝙ non est vna per indifferentiam sed etiam entitatiue alias entitas precedentis materie esset annichilata. Aliq̄ dicunt ꝙ propter immediatam successionem formarum corpus mortuū dicit esse corpus illius q̄ prius vixit.

¶ Ad nonū dicit ꝙ ibi fuisset alia forma in illa materia per quandaꝫ concomitantiam erat tamen ideꝫ corpus propter identitatem suppositi ⁊ materie. Et per hoc patet ad aliud.

¶ Ad decimū dicitur vno modo ꝙ non inconueniat aliquid ibi mediare formaliter in q̄ꝫ illa sunt vnita non autēꝫ in esse forme quomodo autēꝫ in generatione omnia accidentia corrūpuntur ex consequenti propter corruptioneꝫ subiecti patebit in primo de gene. Quidaꝫ dicunt ad.11 ꝙ in instanti quo introducitur forma substantialis est ibi noua dispositio in illa materia precedens formaꝫ in genere cause materialis considerando illam dispositionem non autem in genere cause formalis vt videtur ex San tho.de ve.q.23 ar 8 et prima parte q.76.ar.sexto ad.1.dicit ꝙ anima potest considerari secundum diuersos gradꝰ pro q̄to ergo dat esse nullaꝫ pre requirit dispositionem:sed ecōuerso impossibile enim est q̄cūqꝫ dispositionem esse in genere cause materialis nisi presupposito subiecto et esse substātiali. Deinde forma dat esse corporeū ⁊ illud esse corporeū sequitur q̄titas que est quasi dispositio ad alterū gradum scꝫ ad esse hominis vide sanctū thomā de spiritualibꝰ creaturis ar 3.ad 20.ar.19.

¶ Ad.12 dicitur ꝙ cycatrix causatur a generante propter dispositionem quā inuenit in materia vnde cicatrices que sunt in corpore mortuo nō semper causantur ab occidente:sed ab alio qui hoc modo disponit illam materiam.

¶ Ad.13.negaꝭ maior sicut anima ⁊ ens realiter idem sunt tamen non oportet ꝙ omne cōueniens anime vt sic conueniat ei in q̄tūꝫ ens. Nec hoc est propter diuersos modos:sed propter dictionem reduplicatiuam.

Ad tertiū sic proceditur. Videtur ꝙ anima nō sit tota in toto ⁊ tota in qualibet parte:quia totuꝫ est extra quod nichil est:ergo si tota anima sit ī vna parte sequitur ꝙ non est in alia parte Alias esset extra primaꝫ partē. Sed contra est:qꝛ quelibet pars animati est animata:ergo in qualibet parte est anima.

¶ Respondeo dicendum scđm San.Tho.1.parte. q 76 ar 8.ꝙ triplex est totalitas Est enim quoddaꝫ totum quod diuitur in partes q̄titatiuas vt tota linea vel totum corpus. Aliud est totum quod diuidiꝭ in partes rationis ⁊ essentie sicut diffinitum in partes diffinitionis ⁊ compositum in materiaꝫ ⁊ formā. Tertiuꝫ aūt est totum potentiale quod diuiditur in partes virtutis sicut anima in suas potentias. Tunc dico ꝙ nulli forme conuenit prima totalitas per se: sed bene per accidens vt albedo est quāta per superficiem cui inheret ⁊ diuiditur ad diuisionem eius:qꝛ non est forma que requirat dissimiles dispositiones ⁊ ideo in qualibꝫ parte superficiē reperitur dispositio primi perfectibilis Similiter forme animalium imperfectorum habent partes per accidens. Sed loquēdo de animabus perfectorum animalium ille nō sunt quante nec per se nec per accidens vt dictū ē in fine primi de anima vnde forma equi non est extensa sicut albedo:nec anima hominis. Secus autēꝫ est forte de animabus animalium anulosorum in quibꝰ est vna anima in actu ⁊ plures in potentia vt dicit San Tho.m.q.de anima ar.10.Et hic lec.4.vnde etiam in plantis anima diuiditur:quia imperfecta est ⁊ ideo videtur anima vegetatiua manere aliquando sine corpore organico ⁊ animalia decisa viuūt vt patet in serpentibus vel in anguilla diuisa vbi partes adhuc mouētur vt dicit philo Et experiētia docet. Et ratio est.quia tales anime sunt imperfecte. Et ideo secundum diuersas partes sunt in diuersis partibus:⁊ non est tota in qualibet parte. Sed loquēdo de secunda totalitate tunc quelibet forma est tota ī qlibet parte:quia vbicunqꝫ est albedo ibi est essentia albedinis loquendo autem de tertia totalitate tunc anima non est tota in qualibet parte:nec similiter albedo:quia non in qualibet parte habet easdem operationes. Plus enim mouet visuꝫ albedo maior. Et si queratur:quomodo capitur totalitas cum dicitur ꝙ anima est tota in toto ⁊ tota in qualibet parte. Dicenduꝫ ꝙ loquendo de anima perfecta totalitas solū capitur duobꝰ vltimis modis. Et licet omnes satis conueniant in hoc ꝙ tota anima rationalis est in qualibet parte Tamē de animabus aliorum animalium non omnes consentiunt. Probaꝭ tamen a quibusdā

sic quia quelibet talis forma habet pro proprio perfectibili totum corpus organicum: ergo nulla pars eius potest esse in parte nõ organica adequate. Item tunc pars equi abscisa per aliquod tempus posset vivere sicut pars animalis anulosi.

¶ Notandum preterea q̄ licet albertus hic videatur dicere q̄ anima sit tantum in corde z non in aliis partibus. Tamen. San Tho. in r d. 8. q. 5 ar 3 dicit q̄ secundum augustinũ anima est tota in qualibet parte corporis. Et idem dicit albertus. Nisi eñi in qualibet parte materie esset anima tũc alie ptes essent sine forma qd̄ est impossibile.

¶ Contra hec arguitur. Tunc quelibet pars integralis hominis esset homo. quia componitur ex materia z forma rationali. Item octavo phisi. dictum est q̄ substantia spiritualis non est alicubi nisi per operationē: sed anima est substantia spiritualis: ergo quando nõ operatur actu in qualibet sequitur q̄ tũc non sit in qualibet parte.

¶ Secundo arguitur contra distinctionem totalitatis: quia nulla forma habet partes essentiales: ergo non est totum totalitate essentiali: nam sicut de ratione totius est habere partes vt patet in toto q̄titativo ita de ratione toti⁹ essentialis est habere partes essentiales z ideo nichil valet dicere q̄ forma totalitate essentie vel essentialiter est in qualibet parte quia forma non est hoc modo totum: sed pars essentie et ideo distinctio de toto non est ad propositum. Item si albedo totalitate q̄titativa non est in qualibet parte: ergo nec totalitate essentie. Patet consequentia: quia bene sequitur hec pars q̄titativa albedinis nõ est in qualibz parte. z hec pars q̄titativa est essentia albedinis vel est essentialiter albedo: ergo essentia albedinis non est in qualibet parte: si extenditur secundum superficiem cui inest alias idem esset in diversis subiectis sez eadem essentia albedinis post divisionem superficiei.

¶ Tertio anima est eiusdem virtutis vbicũq̄ sit: ergo totalitate virtutis est in qualibet parte quod est falsum: quia secundum Jheronimum principale hominis non est in cerebro vt dicit plato: sed in corde secundum christum. antecedens p3 quia nichil virtutis accrescit sibi z si in qualibet parte esset dispositio tunc per quamlibet partem videret absq̄ additione alterius virtutis. Item tũc idem moveretur motib⁹ contrariis vt si vna manus fortis descendat z altera ascendat tunc in anima que est in istis duabus manibus sunt motus ascensus z descensus. Forte dicis q̄ hoc est per accidens. Contra sic etiã posset dici q̄ aliq̄d est simul calidissimũ z frigidissimũ dicẽdo q̄ hoc est per accidens sicut in eodem ponitur motus sursum z deorsum per accidens.

¶ Quarto tunc aliquid continue accederet ad aliquod punctum a quo tamen magis incipit distare vt si fortes secundum vnum digitum accedat ad parietem z secundum alium recedat. Item tunc aliquid distaret a seipso: quia pes distat a capite: ergo z anima que est in eo.

¶ Quinto vbicũq̄ est aliquod subiectum ibi est q̄dlibet accidens eius: sed non in qualibet parte est potentia visiva que radicatur in anima: ergo nec anima. Item destructo toto digito non destruitur anima: ḡ anima non est tota in digito: q2 extra totum nichil est sumere z sic non esset in capite.

¶ Sexto phi. dicit in. 8. phi. q̄ motor celi oportet q̄ sit in centro vel in aliquo signo circumferentie: q2 hec duo sunt principia in motu circulari z ostendit q̄ nõ potest esse in centro: sed in circumferentia: quia q̄to aliqua sunt propinquiora circumferentie z remotiora a centro tãtũ sunt velocioris motus: ergo a simili oportet q̄ motus anime sit in illa parte animalis in qua precipue apparet motus. Hec autem est cor: ergo anima est tantũ in corde. Item intelligere ad aliquã partem anime pertinet: sed intelligere non est in aliqua parte corporis. Non ergo tota est in qualibet p̄te corporis.

¶ Septimo sicut homo z animal est quoddam totum ex diversis partibus consistens ita z domus: sed forma domus nõ ẽ in qualibet parte domus: sed in tota: ergo z anima que est forma animalis non est tota in qualiber parte corporis: sed in toto. Item anima dat esse corpori in q̄tum est forma eius. Est autem forma eius scd̄m suam essentiã que simplex est: ergo per suam essentiam dat esse corpori. Sed ab vno nõ est naturaliter nisi vnuz. Si igitur sit in qualibet parte corporis sicut forma sequeretur q̄ cuilibet parti corporis det esse vniforme. Item magis intime vnitur forma materie q̄ locatum loco: sed vnum locatũ non potest esse in diversis locis simul. Etiam si sit substantia spiritualis non enim conceditur a quibusdam quod angelus sit in diversis locis simul: ḡ nec anima põt esse in diversis partibus corporis.

¶ Deinde arguitur probando q̄ nulla forma substãtialis est quanta vel habens totalitatem partiũ q̄titativarum: quia si forma substantialis esset aliquomodo quãta vel hoc esset ratione sui vel ratione subiecti in quo recipitur. Non ratione sui cum hoc sit ꝓprium q̄titatis nec ratione subiecti in quo recipitur quia immediatum subiectum forme substantialis est prima materia que de se non est q̄ta aut divisibilis: ergo forma substantialis nullomodo est q̄ta. Item illa forma que non respicit equaliter totum z partes nec equaliter denominat totum z partem nõ est q̄ta per se nec per accidens: quia forma q̄ta per accidẽs equaliter denominat totum z partem vt patet de albedine. Sed anima non equaliter denominat totum z partẽ. Non eñ quelibet ps aĩalis est aĩal sicut q̄libet ps ignis est ignis igitur.

¶ Scd̄o sic forma que est quãta per accidẽs non requirit diversitatem in partibus: q2 cõditio quanti est habere partes vnius rationis sed anima requirit in suo perfectibili diversitatem partiũ igit. Item forma que non habet easdẽ operatiões in toto z in omnibus partibus. non est quanto per accidens: sed talis est omnis anima q2 habet diversas operationes in diversis partibus sui perfectibilis: ergo nulla anima est quãta per accidens.

¶ Deinde nono arguitur q̄ omnes forme animaliũ extenduntur z sunt q̄te per accidens. Et istius assignatur duplex causa. Prima quia forma que educit de potentia materie sic educitur q̄ pars educitur de parte z totum de toto. Et ideo tota forma recipitur in tota materia z pars in parte. vnde esse earum videtur extendi z per hoc differt ab esse anime rationalis. Item indivisibile recipitur in divisibili scilicet anima in materia. Et hoc est extendi z esse quantuz per accidens. Secunda causa talis est. Vbicũq̄ forma sic dependat a materia q̄ ipsa secundum naturam nullomodo esset nisi esset in materia. Talis forma sequitur conditiones materie in omnibus scilicet in exten

di et operari: quia esse est fundamentum presuppositum a posterioribus perfectionibus propter quod illud quod dependet a materia quo ad esse dependet quo ad perfectiones exteriores. Sed omnes forme que educuntur de potentia materie sic dependent a materia q naturaliter nullomodo sunt nisi i materia ergo conditiones materie in omnibus aliis sequunt tales formas scz in extendi et operari et tales forme sunt non solum inanimatorum sed etiam animalium quorumcunque perfectorum preter hominem: igitur omnes extendunt preter animam humanam. Verumtamen alique earum manent diu post diuisionem sicut in plantis et animalibus annulosis licet minus q in plantis. Alique autem vel cum sua diuisione corrumpuntur: vel si maneant hoc est p minimã morulam temporis sicut in animalibus pfectis. Et huius causa est perfectio forme maior vel minor: quia forma magis perfecta requirit in suo perfectibili maiorem diuersitatem in organis qr est principium plurium operationum. Instrumẽta enim non habent quibus saluẽt naturã vnde perfectioni forme educte de potentia materie non repugnat extendi sicut quidã putant. Item omnis res que est pure et simpliciter corporalis est capax proprietatis que est per se et inseparabiliter conditioni corporeitatis: sed materia et omnis forma generabilium et corruptibiliũz sub anima rationali est simpliciter corporalis: quia nõ possunt esse per naturaz nisi in corpore cuius sunt per se partes: igitur omnes tales sunt quante. Item ponam q aliquis natus fuerit sine manu postea per miraculum addatur eius manus talis manus non viuificaret per animam de nouo creatam: qr tũc due anime essent in eodem supposito qd est inconueniens: ergo per animam prius existentem sed hoc non potest nisi per motum localem vel extensionem non per motum localem. qr talis motus non competit anime in corpore suo quod etiam mouet localiter accedendo ad vnũ locũ et dimittit alium et sic oportet q anima tendens ad viuificãdum vnã partẽ dimitteret alias partes quas viuificabat quod est inconueniẽs: ergo relinquitur q per extensionẽ vide San. Tho. de spiritualibus cre. ar 4. ad 12.

¶ Ad primum dicitur negando consequentiam: qr ad esse hominem requiritur anima cum corpore qd est primũ et proportionatum eius perfectibile vt dicit San Tho. 1 parte. q. 76 ar. 3 ad 3 Notanduz tamen q Plato posuit diuersas esse in corpore vno etiam secundum organa distinctas vnde vim nutritiuam dicebat esse in epate concupiscibilem in corde cognoscitiuã in cerebro. Sed hoc reprobat philosophus. qr in animalibus que decisa viuunt in qualibet parte inueniuntur diuerse operationes anime sicut sensus et appetitus: ergo ibi non sunt diuerse anime secundũ diuersas partes distribute: sed de anima intellectiua philo. relinquit sub dubio vtrum scz sit separata ab aliis partibus anime solum ratione an etiam loco nichilominus tamen dicendum est q anima rationalis etiam est in qualibet parte si enim in aliqua parte esset alia anima tunc homo non esset simpliciter vnum ens vt dicit San. Tho. ibidem ar. 3 Pithagoras vt dicit Alber. in. 1. de aïa dixit q in vno animali sunt multa animalia vt epar est animal distinctum a corde. c. 90 et ita multi nunc dicunt q quelibet ps integralis hominis est homo et sic i vno equo militis essent infiniti equi: quia sunt infinite partes integrales quod videtur absurdum. Sed contra anima est totum homogeneum et similiter materia ergo equus est totũ homogeneũz: ergo quelibet pars equi est equus sicut pars aque est aqua. Item nulla relatio est de ratione substantie: sed totum dicit relationẽ ergo non est de ratione animalis q componatur ex anima et corpore toto. Item ista est necessaria hoc est animal demonstrato forte: ergo dato q addatur sibi aliqua pars adhuc illud quod prefuit est animal. Totum enim residuũ preter auriculam asini est asinus. Dicendum negando primum antecedens saltem in animalibus perfectis: quia forma requirit diuersas dispositiones sed in aliis videtur q quelibet pars anime sit anima: ergo in eis anima est homogenea: licet posset negari ista consequentia de. substantia incompleta. Ad alia dictum est in logica. Deinde dicitur q substantia spiritualis que vnitur tantuz vt motor est in loco per operationem tantum si queratur ex quo anima intellectiua est in digito an digitus intelligat et discurrat dicitur q non: quia non primo perficitur ab anima: sed contra vbicũq est subiectum ibi est accidens eius: sed anima est in digito: ergo et intellectio: ergo intelligit ibi licet non habeat ibi fantasmata que necesse est speculari propter hoc quidam concedunt quod in digito sunt quattuor virtutes cardinales: quia ibi est anima in qua sunt aliquando ille virtutes.

¶ Ad secundum dicitur q diffinibile potest diuidi in partes rationis et essentie secundum partes diffinitionis. Et ideo habet totalitatem essentie. Ad aliud autem patet q non est ad propositum: quia essentia albedinis dicitur esse in qualibz parte quia in qualibet parte est albedo cui conuenit tota diffinitio albedinis.

¶ Ad tertium negatur antecedens: quia non habz vbiq eandem potentiam. Sed vtrum in animalibus imperfectis anima sit secundum totam virtutem in qualibet parte videtur q sic sed de hoc postea in arboribus enim non tota virtus anime videtur esse in qualibet parte: sunt enĩz diuersa organa quasi mẽbra officialia vnde folium protegit fructum ne ledatur a calore vel frigore Fructus autem habet corticem in quo operatur semen vt maturescat. Medulla autem habz quasi loco cordis. Radices autem trahunt nutrimentũ Sed tamen videt q plante vbiq habent omnem facultatem anime vegetatiue vnde etiam ramus trahit cibum vt patet si infigatur terre. Et ideo maxime in animalibus perfectis diuerse partes habent distinctas virtutes Per stomachum enĩ fit cibi coctio Per epar autez digestio sicut in domo artificialiter facta sunt diuerse partes et artifex habet diuersa instrumenta. Ad aliud dicitur q nõ est inconueniens idem contrariis motibus moueri per accidens vt dicit San Tho. q. de anima ar 10 ad. 12. Tamẽ in. 1. d. 37. q. 4 ar. 1. ad. 4 dicit q anima mouetur per accidens moto corpore non autem si tantum manus moueatur. Et idem habetur in 2 d. 8. ar 4. ad 4. Sed cõtra moueri per accidens nichil aliud est q esse in aliquo quod mouetur Dicendum q oportet q sit in eo diffinitiue Nec est simile de caliditate et motu quia motus non est in anima subiectiue Sed contra: nichil dat quod nõ habet. si ergo anima non habet motum sequitur q non dat motuz corpori. Dicendum q anima habet motum in virtute. Sed queritur si esset tantuz vnus homo. An ani

ma eius esset vbiqз Dicendum ꝙ sic per accidens: qnia esset in qualibet parte.

¶ Ad quartũ hoc nõ inconuenit per accidens Nec valet vltima consequentia.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ diuerse potentie requirũt diuersas dispositiões nec anima est precise subiectũ earum. sed totum compositũ. Sed contra in primo de anima dictum est ꝙ anima est subiectum: quia sentire et alia similia sunt passiones anime ⁊ non totiꝰ compositi. Dicendum ꝙ hoc dicitur: est quia anima est prima radix omnium potentiarum. Ad aliud negatur consequentia. Sed contra anime indiuiduant per materiam: ergo in diuersis partibus materie nõ potest esse eadem anima: negatur consequentia. quãdo se habent vt vnum proportionabile San. Tho. de spiri. ar. 4. ad. 14. ⁊. 15.

¶ Ad sextum patet ex primo vide. s. t. in. q. de ãia. Et ad aliud dico ꝙ procedit de virtute ipsiꝰ anime. Alij dicunt ꝙ aĩa intelligit in qualibet parte ⁊ ꝙ intellectio eius per cõcomitantiam est in qualibet parte ibidem ad octauum.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ forma domꝰ est accidẽs talis vnde non dat speciem cuilibet parti. Secus autem est de anima. Sed contra pars animalis non est animal: ergo non est eiusdem speciei cũ animali: ergo caput fortis differt specie a forte nec sufficit ꝙ pars illa contineatur sub animali reductiue: qꝛ tũc anima esset eiusdem speciei cum forte. Item ex eodem infertur ꝙ tota natura humana non est in digito fortis alias esset homo: quia haberet humanitatem ergo tota anima secundum essentiam non est in qualibet parte. Ad hec dicitur negando consequentiam. Ad alia patet ex supradictis nec anima est in diuersis locis: quia omnes partes se habent vt vnus locus. Si dicatur anima que est in ossibus non est sensibilis: ergo differt ab anima totius negat. s. t. cõsequentiam 2. de anima ar. 11. ad. 2.

¶ Ad octauũ dicitur ꝙ hoc est ratione q̃ntatis recepte in subiecto cuius ipsa est pars. Sed contra tũc anima rationalis esset q̃ta per accidens. Dicendũ ꝙ non: quia indiuisibilis est ꝙ autem anima plantarum habeat partes ptз ex diuisione nullum enim apparet ibi generans quod generet nouam animam. Sed queritur an poma arbore viuant per animas suas. Dicendum quod sic: quia crescunt. Ad aliud negatur maior.

¶ Ad nonum dicitur ꝙ forma educitur et tota materia cathegoreumatice sicut forma dicitur educi ab agente non quia vna pars fiat ab vna parte agentis Secundo dicitur ꝙ forma substãtialis precedit q̃ntitatem nichil autem habet partes nisi per q̃ntitatem a ideo falsum est ꝙ vna pars forme educatur ex vna parte materie nec oportet ꝙ omnis forma sequatur conditionem subiecti licet enim subiectuз sapores sit coloratum tamen sapor non est coloratus. Si dicat forma equi est corporalis: ergo est extẽsa per accidẽs antecedens patet: qꝛ esset pure spiritualis tunc esset forma intellectiua. Dicendum ꝙ nullomodo sequit vt patebit in. 3 de anima. Si queraт vnde constat ꝙ anima rationalis nullas habet partes quidã probãt qꝛ tunc per diuisionem posset corrumpi: sed arguitur qꝛ. 3. phi. dicit ꝙ in additione est ire ad formã ⁊ ad esse: ergo quando animatum augetur semper ibi est additio forme saltem gradũs antecedens ptзз: qꝛ per hoc differt a diuisione que procedit in infinitum: qꝛ est ratione materie. Forte neges quia quantitas separata posset in infinitum diuidi similiter forma aque cũ habet infinitas partes vide in. 3 phisicoꝝ.

¶ Ad argumentum capitale dicitur ꝙ nichil anime est extra animam que est in hac parte corporis. Net ipsa est extra materiam quã primo perficit. Qualiter autem capiatur totum Dicunt sophistici ꝙ primo tantum valet sicut perfectum. Alio modo sicut quelibet pars integralis. Alio modo tantum valet sicut nichil ipsius quum. Et secundum hoc multipliciter potest distingui Titulꝰ q̃stiõis vt ptз ex summulis.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ potentie ipsius anime non distinguantur ab anima: quia anima rationalis est per se intellectiua ⁊ non per accidẽs: ergo anima seclusa omni potentia distincta ab ea potest intelligere Et hoc etiam probatur quia omnis forma per se subsistens est intellectiua: ergo si anima rõnalis esset seperata a materia ⁊ omni accidente adhuc posset intelligere Item appetitus materie nõ differt a materia vt dicitur primo phi. quidã hoc negat: quia appetitus ad hanc formam potest satiari non autem materia ⁊ ex hoc arguitur ꝙ non est vnus appetitus respectu omnium formarum. Sed contra nichil idẽ alteri essentialiter predicatur de ipso denominatiue. Non enim albedo est alba. Sed hec est vera anima est potens: ergo anima nõ est potentia. licet accidẽs sit sua potẽtia San. Tho. q. de aĩa ar. 12. ad. 9. ⁊ de spiritualibꝰ creaturis ar. 11. 10.

¶ Respondeo dicendum ꝙ potentia hic accipitur pro immediato principio operationis Tunc dicendum cum. S T. 1. parte. q. 77. qꝛ impossibile est dicere ꝙ essentia anime sit eius potentia ⁊ q. de anima in hoc reprobat opinionem modernorum que tamen fuit ante eum ar. 12 quia potentia anime est de predicamento qualitatis non autem anime. Primum ptз quia actus ⁊ potentia sunt eiusdem generis. Potentia enim ⁊ actus diuidunt ens ⁊ quodlibet genꝰ entis Sed actus potentiarum anime non sunt anima quia solus deus est sua operatio: ergo potẽtia anime non est anima Item ⁊ tunc animatum semper actu haberet opera vite/quia haberet opera vite per animam que semper est actus. Si ergo secundum ꝙ est actus ⁊ non per potentiam eliceret operationes tũc semper operaretur: qꝛ quod operatur secũdum ꝙ est actus precise. semper operatur si semper sit actus: sed anima semper est actus. Si ergo non operatur per potentiam: sed per seipsam tunc semper operaretur. Item tunc contrarie inclinationes essent in eodem: quia motus sensualitatis aliquando cõtrariatur voluntati. Si ergo sensualitas ⁊ voluntas sunt ipsa anima sequitur ꝙ contraria sunt simul Et eodem modo arguitur quando voluntas vult contra rationem ꝙ tunc in anima essent contrarie inclinationes: qꝛ quilibet actus anime est sua inclinatio. Item tunc omnis noticia sensitiua esset intellectiua: quia est in anima que est intellectus secundum illos qui ponunt tãtum vnam animaз ⁊ ꝙ potentia visiua ⁊ ipsamet anima. Sed hic respondetur ꝙ noticia non dicitur intellectiua: quia est in intellectu vel in anima: qꝛ sз nõ dependet ab organo corporis. Et tõ noticia licet sẽsitiua interior siue exterior non est intellectiua licet sit in anima. Contra intellectio videtur dependere ab

organo corporis quia secundum philosophum. Necesse est intelligentem fantasmata speculari.

Item si sensatio sit in aia postq̄ est producta non videt amplius dependere ab organo corporis plusquam intellectio que est circa idem obiectum ꝛ cum qua videtur esse eiusdem speciei. Item qñ appetitus obedit rationi tunc videt̃ moueri a noticia sensitiua causata a ratione ergo noticia non dicitur sensitiua q̃ causatur ab organo corporis. Item tertio anima est vna ꝛ potentie plures vt patet per actus ꝛ obiecta. Item tunc sensus esset eque nobilis sicut intellectus ꝛ idem ipsi. Mundā dicit q̄ sensus dicit aīaꝫ cū organo sꝫ ex hoc sequitur q̄ est nobilior intellectu quia cõpositū est nobilius altera pte sui.

¶ Contra hec arguo primo. Ponēda est paucitas. vbi non occurrit plura ponēdi necessitas. Ponendum est etiam quod nobilitat naturā aīa vbi nõ occurrit impossibilitas. Sed non est necessitas ponēdi aīam per aliqua accidentia supaddita esse principium suorum actuum vt patet soluēdo argumenta in ↄtrariuꝫ ergo ponendū est q̄ per essentiam suam sit principium suorū actuū q̄ autem hec sit nobilitas in anima patꝫ q2 si esset imperfectionis immediate operari ad actum tunc hoc non esset concedendū de deo ergo ē perfectionis. si ergo sit possibile anime hoc debet cõcedi essentie anime quia ipsam nobilitat. Item nobilitatis est q̄ ordinatū ad finē immediatius attigat finem sed si anima operatur per essentiam immediatius attingit finem suum q̄ si operetur per aliud accidens superadditum ergo animam per essentiā operari nobilitat illam.

¶ Secundo non est propria perfectio alicuius q̃ non recipitur in eo sed in alio in quo potest recipi si non esset eius sed si intellectus esset accidens additum essentie anime in eo reciperetur visio delicet separetur ab essentia anime ꝛ sic illud accidens esset beatum per se ꝛ p anima non nisi per accidens sicut lignū dicitur album per accidens quia superficies est in quo primo recipitur albedo ergo si intellectus esset accidens non magis beatitudo esset perfectio anime q̄ albedo sit perfectio ligni. Itē aliq̄s actus prīmum inferior anima potest esse īmediatum principium operationis igitur ꝛ anima que est perfectior aīa patꝫ in accidentibus. Primo q2 si nullū accidēs esset principium īmediatum operandi erit ꝓcessus in infinitum. Secundo hoc patet in substantijs inferioribus necesse est enim substantiam immediate generari a substantia siue in generatione vniuoca siue equiuoca quod patꝫ q2 necessario fōrā generantis est eque perfecta vel perfectior q̄ forma geniti sed impossibile est formā accidentalem q̄cunq; esse ꝑfectiorem forma substātiali ergo forma substātialis erit īmediate principium generandi.

Si dicas q̄ forma accidentalis non est principale agens ergo aliqua efficientia datur superiori agenti scꝫ substantia. Itē vbi principale agens nõ potest habere instrumentum per quod attingat passū ibi immediate attingit terminum productū sꝫ in generatione substātiali instrumentum non põt attingere passū quia quicquid supponitur ab actu primo ↄ q̄uium actus primus supponitur ab actu secundo sed forma accidentalis necessario presupponit in materia formā subālē. Igit̃ tunc non vtitur eo vt instrumento sed immediate agit.

¶ Tertio ex san. tho. in. q. de spiritualibus creaturis. ar. xi. ad. 13. Omne quod scđm sui mutationem est susceptibile contrariorum est subā sed intellectus possibilis ꝛ voluntas sunt huiusmodi ergo quodlibet eorum est subā. Maior patet ex predicamentis Minor patet Nam intellectus est susceptiuus contrariarum opinionum successiue scđm sui mutationem. Et voluntas scđm sui mutationem similiter est susceptiua vicij ꝛ virtutis igitur. Item Omni alio circunscripto a natura intellectuali scꝫ anima ipsa nata est intelligere igitur est intellectus.

Et hoc enim q̄ talis immaterialis natura nata est intelligere dicitur intellectus. Similiter hec natura omni alio circunscripto nata est velle igitur talis est voluntas quia vꝫ ex hoc solo q̄ talis natura nata est velle. Ex hoc sequitur q̄ nec voluntas nec intellectus sunt aliud ab essentia anime. Nec ab inuicē ex san. tho. de spiritua. ar. xi. ad. 17.

¶ Quarto Eadem sunt principia essendi ꝛ operādi etiam immediate loquendo de esse super quo immediate fundatur operari sicut ignis per illud quod est calidus īmediate calefacit scꝫ calorē. Nam calefacere non est opus ignis vt ignis est sed vt calidus quod est animatum habet opera vite sed est vnde calidum calefacit non ignis ergo eodemmodo est animatum immediate per animam ergo ꝛ operatur per animam immediate opera vite. Item formalis terminus productionis non potest esse perfectior principio productiuo immediate sed formalis terminus actuum partis vegetatiue est dignior oī accidente igitur principium immediatum talium actuū non ē accidens sed dignius accidente. Cōfirmatur quia si potentie anime sint accidentia. Ipsa fluent ab anima scđm aduersarium. Aut igit̃ aīa est īmediatū principium talium potentiarū aut non. Sed mediante aliquo accidente. Si scđm est ꝓcessus in infinitum. Si primum tunc pari ratione potest poni q̄ anima sit immediatum principium suorum actuū ꝛ non mediante aliquo accidente. vnde vꝫ. 2. phisi. q̄ natura est principium ꝛc. ꝛ non per accidens. Sed natura principaliter dicit̃ forma igitur

¶ Quinto contra rationem conclusionis arguitur sic. Nam maior est distinguenda. Potentia enim ꝛ actus multipliciter accipiunt̃. Nam accipiendo potentiā pro potentia actiua ꝛ passiua prout dicitur principium transmutandi aliud vel transmutandi ab alio non oportet quod talis potentia ꝛ suus actus reducantur ad idem genus nec sic accipiendo potentiam: potentia ꝛ actus diuidunt omne genus entis. Alio modo accipitur potentia pro obiecto vt illud dicatur esse in potentia quod est obiectum potentie productiue. Et illud dicatur esse in actu. quod in esse est positum. Actus autem ꝛ potentia isto modo accepta diuidunt omne genus entis. immo talis potentia est idem numero cum suo actu. Et ideo si argumentum valeat probabit tot esse actus intelligēdi aut volēdi quot sūt sea potentie realiter distincte

¶ Sexto instatur contra eandem rationeꝫ quia substantia est in potentia ad quantitatem ꝛ se habet ad eam vt potentia ad actum. Nec tamen sunt eiusdem generis. Item superficies est potentia respectu colorum. que tamen non est eiusdem generis cum colore cum vnuꝫ sit q̄titas ꝛ aliud qualitas igit̃. Cōfirmatur. Nam posito q̄ potentie anime sunt accidentia oportet q̄ aīa se habeat respectu illarū vt potentia ad actum sicut oē subiectum respectu suis acci

f. i.

dētis. Queritur ergo de illa potētia an sit ipsa essen
tia aīe ⁊ si nō sequit̄ q̄ nō oportet sēper actū ⁊ po-
tentiā reduci ad ad idem genus cū anima sit substan
tia ⁊ illa potentia accidēs. Si illa potentia sit acci
dens proceditur in infinitum qꝛ iterū anima erit in
potentia ad illa⁊ et tunc queritur vt prius.
¶ Septimo arguitur contra secundam rationem
quia eodemmodo arguetur de potentia ponis quam
tu ponis esse qualitatem sicut tu arguis de anima:
sicut enim arguis qꝛ aīa scdm̄ essentiam suā est for-
ma ⁊ actus ideo si ipsa sit immediatum operatiōis
principium semper esset in actu operū vite ita argu
am de illa qualitate ex quo enī illa est quedā forma ⁊
actus si ipsa sit imediatum principium operationis
semper habens illam erit in actu operum vite puta
intelligendi ⁊ volēdi ⁊c. Item istantia est quia simi
litudo posita inter animā prout ē pricipiū viuendi ⁊
eam prout est principium operum vite non valet qꝛ
anima est principium viuendi in genere cause forma
lis sꝫ est principium operum vite in genere cause effi
cientis ⁊ ideo non sequitur anima est immediatum
principium operum vite igitur habens animam sem
per talia operatur sicut ex alia parte sequitur anima
est immediatum principium viuēdi igitur habens a
nimam semper viuit in actu qꝛ causa formalis semp
est simul cum suo effectu formali non autē causa ef
ficiens presertim partialis quomodo se habet anīa
respectu operum vite nam preter animam requirit̄
ad intelligendum obiectum ⁊ species visibilis ⁊ orga
na ⁊ huiusmodi.
¶ Octauo arḡ ad idem nam falsum videtur q̄ꝛ per
vnum ⁊ idem scꝫ per essentiā suam que est forma ani
ma est actus corporis ⁊ in potentia ad actum vlteri
orem nam ponitur animam secundum essentiam suā
esse subiectum dictarum qualitatum ⁊ p̄ p̄ñs ī potē
tia ad illas. Item essentia anime se habet ad suum
esse sicut potentia ad actum patet ergo q̄ non est in
cōueniens animam p idem ex parte rei esse actum
vnius ⁊ in potentia respectu alterius.
¶ Nono arguitur contra tertiam rationem: qꝛ prīo
motiuum ibi tactum non est bonum quia eadem po
tentia est contrariorum tam passiua vt superficies
albi ⁊ nigri ⁊ actiua que potest in opposita siue na-
turalis vniuersalis siue particularis secundū diuer
sitatem recipientium vt calor aliqua indurat ⁊ alia
liquefacit ⁊ eadem est potentia sensitiua contrario-
rum nec differunt re opinatiuum ⁊ intellectiuū. nec
posse sanari ⁊ infirmari cum contrarietas natasit fi
eri circa idem distinctio autem potentiarum de qua
loquitur phi. debet intelligi secundū rationem ⁊ nō
secundum rem vel dicetur etiam q̄ð actus q̄rūs dif
ferant genere: possunt esse ab vno principio ordine
quodam siue actiuum siue passiuum. Et sicut dicis
essētiam anime vnam esse principium productiuum
⁊ receptiuū multarum potentiarum licet quodā or
dine sic dicam a simili q̄ð est principium multarū o-
perationū eodem ordine. Itē instantia est qꝛ ad se
cūdū motiuū diceretur q̄ ideo dicuntur alique potē
tie separate a corpore ⁊ alie non qꝛ aīa aliquas opa
tiones potest non contigendo organū corporeum ⁊
aliquas nō nisi per organū corporū Nec ex hoc ha
betur q̄ illud quo anima potest hanc vel illam sit ac
cidens distinctum ab aīa
¶ Decimo arguitur q̄ð diceretur ad tertiū motiuū
ibi tactū q̄ð cum actio sit a potentia actiua ⁊ passio

a potentia passiua Non est malus inconueniēs idē
esse principium actionis ⁊ passionis vel idem moue
re seipsum quam idem esse principium potentie acti
ue ⁊ potentie passiue immo minus quia si idem non
potest esse in actu ⁊ potentia instrumentaliter mul-
to minus principaliter. Subiectum autem est
principium agens ⁊ patiens vnde si anima potest
esse subiectum potentie actiue ⁊ passiue pari ratio
ne potest per se agere ⁊ pati immediate sicut media
te licet agat per potentiam instrumentaliter ⁊ pati
atur per aliam immediate. Tamen agit principalit̄
⁊ patitur per suam essentiam.
¶ Ad. 3m. dicitur q̄ hic est necessitas nisi enim vis⁹
esset aliud ab aīa tunc nullus perderet visum nisi p
deret animam. Item si visus esset aīa sequeretur
q̄ visus esset in qualibet parte corporis sicut anima
que equaliter perficit omnes partes corporis.
Item phūs ponit quasdam potentias anime orga-
nicas ⁊ quasdam non organicas Organice aūt sūt
que vtuntur corpore vt subiecto vt visus oculo.
Sed non organice sunt intellectus ⁊ voluntas ergo
visus est in composito. Et per consequens non est
anima Forte dicis q̄ per cecitatem homo nichil p-
dit sed tm̄ priuatur actu videndi contra tūc dormi
ens esset cecus. Forte dicis q̄ cecitas est priuatio al
terius qualitatis. nō soluꝫ caliditatis vel frigiditat̄
Et hoc verum est sed hanc qualitatem dicimus po-
tentiā. Item tunc visus esset auditus qꝛ quodlibet
istoꝝ ē eadē nūero. Et simlr sens⁹ esset itellectus q̄ð
phūs in. 1. de anīa habet pro incōueniente. Contra
democritū qui laudabat homerum dicentē. Hector
sapiens iacet qꝛ aliqū per amentiā caruit sēsu ⁊ tūc
etiam carebat intellectu ergo sēs⁹ ⁊ intellectus sunt
idem scdm̄ homerum. T. C. 23. vnde dicebat q̄ð si
cut sensus transmutatur ita ⁊ intellectus vnde aliō
sapiebat hector victus ⁊ aliud inuictus vide Alber
tū. Tractatu. 2. ca. 1. deinde dicitur q̄ illa nobilitas
debetur soli deo.
¶ Ad. 2. dicit̄ quod visio beatifica recipitur in ani
ma per potentiam tamē vnde accidens non est pro
prie subiectum sed ratio subiiciendi ⁊ of subiectum
quo vt superficies coloris. Est enī ordo inter acci
dentia ideo suscipit vnum mediante alio Et ideo di
cimus virtutem esse in potentia voluntatis. Nec po
tentia intellectiua si esset separata reciperet visionē
Dico etiā q̄ est in separabilis. Alias deus posset
ponere bonā voluntatem aīa vnīꝰ dāpnati ⁊ nūerū
12. hoīm in vno homine quod est absurdum. Nec ē
simile de albedine. quia superficies separata est rece
ptiua albedinis ⁊ posset dici alba vt patet in sacra
mento. Ad aliud dicitur q̄ accidens non est act⁹
primus simpliciter. Et ideo non est simile sicut
de anima. Nec sequitur q̄ð accidens sit perfectius
qꝛ accidens non est nisi principium quo. Sed quer
tur an forma aque frigefaciat per potentiā que sit ip
sa frigiditas. Videtur q̄ð non quia potentia frige
factiua est in secunda spē qualitatis. Non autē fri
giditas. Item aqua calida frigefacit se. p potentiā
illā ⁊ non per frigiditatem quia non habet. Itē tūc
frigiditas separata per suā essentiā ageret. For
te dicis quod inaīata non mouēt se. Sed quicquid
sit. dico q̄ accidens est sua potentia 1. p. q. 77. ar.
1. ad 3. Nec accidēs proprie agit sicut nec pprie
existit. Ad aliud dicit̄ negādo p̄ñam factā contra
solutionem. Si intelligat̄ quod superius agens ha

beat aliquam efficientiam sine potētia Quidā dicit q accidens non proprie dicitur agens instrumētale sed potius instrumentum agentis Et vt sic attingit formam subāle Nec vt sic in sua actiōe psupponit formam substātialem passi.

¶ Ad tertium patet p distinctionem de subiecto nec voluntas proprie mutatur sed homo secundum voluntatem nec est possibile intellectū separari ab anima z ideo argumentum alterum procedit ex impossibili vel si hoc fieret tunc anima non esset potens intelligere potentia proxima z reali sz forte potentia remota z logica hoc est non repugnaret ex terminis nec tamen propter hoc ipsa anima debet dici intellectiua quia intellectus est principium proximum licz species dicatur concurrere ad intellectionem sed an lapis seclusa potentia grauitatis descēderet vel maneret sursum do 2. sicut seclusa qualitate corpus positum in igne non combureret quia omne accidens corporale inest mediante qualitate.

¶ Ad.4. dicitur q agere non fundatur super esse simpliciter sz super esse virtuale quod est potētia cōsequens animā z ideo argumentum presupponit falsum vide S.T.in.q.de anima ar.12.ad.10. Ad aliud dicitur q licet terminus generationis sit substantia tamen actus potentie generatiue est accidens eiusdem generis cum potētia z sufficit q primum generans quod sit eque perfectum sicut terminus productionis. Sed queritur in quo predicamento ponitur potentia generatiua z actus eius non in aliqua specie qualitatis quia non videtur qd generare vel generatio sit in aliqua specie qualitatis z.san.t.dicit in.1.q8 non semper potentia z actus sunt eiusdem generis. do.7.q.pri.ar.2.ad.2. q2 generare ē ad altqd non aūt potentia generādi. Itē potētia q ignis generat ignem nō distinguitur a forma sua substantiali quia ignis per suam naturam generat ignem dicit enim S.t.pri.pte.q.41.ar.5. q potentia generatiua est illud in quo genitum similatur generanti sicut homo genitus est similis generanti in natura humana. Forte cōcedis contra relatio nō fūdatur īmediate in substantia sz in potentia generatiua fundatur relatio paternitatis secūdū aliquos. Item tunc omnes homines haberent potētiā generādi q2 habent animas. Ideo dicitur q proximū principiū generationis est accidēs. Ad pfirmationē dr q potētie aīe fiūt ab aīa p simplicē emanationē z nō p transmutationē. Et ideo nō oportet q insint per aliam potentiam. Sed ptra cattulus acqrit visū nō p simplicē emanationē quia tunc in principio videret Sm acquirendo visum proceditur de potentia ad actū. Si eī visus imediate cōsequeretur aiam. tunc in qualibet parte causaretur visus. Et quilibet homo haberet visum q visus esset propria passio ideo videtur dicendum qd visus non fluit a principiis speciei sed indiuidui. Secus videtur de intellectu z voluntate.

¶ Ad aliud dicitur quod natura est principium primum accidens vero proximum. Nec sequitur quod natura agat per accidens. quia illud accidēs non dat nature virtutem agendi Et per hoc soluit aliud argumentum. Dictū est eīi q aīa est principiū quo viuimus z sentimus Hoc aūt videtur conuenire potentie.ergo potentia est aīa. Item materia est sua potentia vt dictum est.1.phi.ergo z anima Negatur consequentia quia potentia materie non est ad operari. san.tho.q.de.aīa.ar.12. dicit q potentia ad accidens est in genere reductiue sed de intellectu videtur quod est per se. Sed nonne potentia subiectiua qua anima subiicitur suis potentiis est ipsa aīa. Quidam non hnt p incōuenienti q talis potentia necessario piuncta actui sit ipsa aīa quia est potentia passiua. Sed hic est aliud dubiū scz an potētia anime sint ab aīa effectiue z imediate per naturalē cōsequentiā tū quibusdā videt q sint cōcreate. Nec p pze effecuntur ab aīa quia tunc anima per essentiā suam aliquid ageret. Tum quia ab vno simplici natali agente non pcedit nisi vnum Tum q2 tunc idē secundum idē simul esset principium actiuū per se z principiū subiectiuū seu receptiuū eiusdē scz aīa respectu intellectus. Et ideo S.T. Notāter. 1.pte. vbi supra ar.6 ad.2. dicit q anima ē quodāmō actiua. Sed Cōmentator dicit q dans formā dat cōsequētia ad formā mediante forma. ergo intellectus ī est nobis mediante anima sicut leuitas inest igni per suam formam vnde pprius in triplici genere cause dicitur fluere a principiis. Est eīi aīa finis ipsius potentie. Sed contra actus est finis potentie Dicēdū qd est finis quo.

¶ Ad 5. negatur potentia obiectiua de qua Aristo. nullam fecit mentionem. Loquimur ergo hic de potentia proportionata actui siue sit actiua siue passiua. Et non capitur determinate pro potentia actiua. sicut nec actua precise pro operatione q2 ista non sunt in predicamento ad aliquid. Subā etiam est principium actiuū suarum potētiarū Et qdā dicūt q sensus ē potētia passiua. Sz an potētia actiua sit eiusd gnis cū actu Quibusdā videt qd nō: loqndo de gnē prio q2 color est pricipiū actiuū visiōis z sēsatiōis Et sol est pncipiū actiuū lucis. Sz ptra Potentia debet esse pportionata actui ergo debet esse eiusd gnis cū actu Itē potētia z actus diuidūt quodlibet genus entis ergo potentia z actus sūt in eodē gnē proximo. Dicendū q potentia actiua equiuoca non debet esse eiusdē gnis cum effectu nisi forte eminenter. Secūdo dr q loquendo de potentia prima ad operationem illa non diuidit ens z quodlibet genus entis quia in pdicamento subē nō repertitur potentia prima ad operationem. Sed de hiis magis patebit ad sextum.

¶ Ad.6. dicitur quod materia prima est in potētia respectu forme subālis de p se. Subā vero cōposita ex materia z forma est subiectum qualitatis z in potentia ad qualitatē non de p se sic q sit scdm se totum vel scdm prē scz materiam ordinata ad actū qui est accidēs. Et ideo nō opz q talis potentia sit eiusdē gnis cū tali actu. Modo illa ppō actus z potentia ad idem genus reducunt intelligit de potentia que proprie z de per se ordinatur ad illum actum sicut potentia calefactiua ad calefaciendum. Si dicatur potentia calefactiua est in predicamento qualitatis non autem calefacere sed in predicamento actionis Item potentia est propria passio rei sed propria passio non distinguitur a re cuius est. Probatur sic quia alias procederetur in infinitum quia semper ex genere z differentia fluit propria passio. Cum ergo propria passio habet genus z differētiam. sequitur quod propria passio habebit aliam passionem De hiis dictum est in nostris predicabilibus. Potest etiam dici quod subā est in potentia ad qualitatem z illa potentia est de genere qualitatis. Et alia de genere quātitatis. Sz verū sit qūtitas

tas videtur q̄ sic saltē reductiue. Nec superficies ē potentia propria per se respectu coloris sed dyaphanum. Ad alia patet ex dictis.

¶ Ad 7. dicitur q̄d alius act⁹ est essentia anime et huiusmodi potentia q̄ aīa dat esse simpliciter et est vltimus terminus generationis hominis et ideo talis actus non potest secundum se esse ratio quod homo sit in potentia expectante vlteriorem actum. Secus autem est de ipsa potētia. Ad aliud dico q̄ hoc est generale vtroq; principio q̄ nullum eorum est in potentia ad actum suum presertim imanentez si det per idem esse actu simplr̄ et actum scd̄m vel secūdarium. Deinde dicitur q̄ obiectū et spēs requiruntur ꝓpter potētiam aīe. Sed nonne potētia anime potest dici actus. Videtur q̄ sic. respectu anime cui īheret. Non autem simpliciter.

¶ Ad. 8. satis patet ex dictis. Sed arguitur quantitas est actus et tamen est in potentia respectu caloris vel albedinis ergo licet anima secundum se sit actus. Tamen cum hoc stat q̄ secundum seipsam sit potentia respectu aliquorū accidentiū. Dicenduz q̄ ipsa anima non potest esse principium proximū trāsmutabilium accidentium.

¶ Ad. 9. dicitur q̄ eadē potentia non producit diuersos actus in passa eodemmodo disposita. Et loq̄r de diuersitate formali quia vt postea dicetur. potentie distinguntur per actus et actus per obiecta quia se habent vt causa finalis et vt differētia actuum. Et per hoc patet ad decimum sed queritur. Si de⁹ pōeret ī aīa intellectionē destruēdo oē accidēs An anima separata per illam intellectionē intelligeret. Dicendū q̄ non. Quidam ponunt inter animā et potentias eius distinctionē formalem. Et ideo licet voluntas sit ceca tamen est eadem res cum intellectu vidente. Ex de aīa non est ita simplex sicut deus. Et ideo potest esse subiectū accidentis q̄ Boetius dicit q̄ forma simplex subiectū eē nō pōt. Aliis autē non placet ista distinctio formalis.

AD. 5 sic proceditur videtur q̄ potentie non distinguantur per actus et obiecta q̄ nichil distinguitur per illud q̄ est posterius sz actus est posterior potētia cū sit effect⁹ et⁹. igit̄ sz ꝯtra est phūs ¶ Rn̄deo dicendū scd̄m. s. t. 1. p. q. 77. ar. 3. q̄ op; rōnē potētie accipi ex actu ad quē ordinat̄. Et ideo rō potentie diuersificat̄ sicut et ratio act⁹ q̄ potētia dicitur per respectū ad actū. Ratio autem actus diuersificatur secundum diuersam rationem obiecti quod probatur quia omnis actio vel est potentie actiue vel passiue. Si primum tunc obiectum comparatur ad actum vt terminus et finis. Sed ex fine actio speciem recipit sicut motus ex terīo differt enim calefactio ab infrigidatione per terminum. Si secundum tunc obiectum comparatur ad actum sicut principium et causa mouens vt color ad visionē. Actio autem habet spēm a principio vt calefactio est a calore. et frigefactio a frigore. Sensus ergo differunt per diuersum modum immutandi secundum san. tho. quia differunt obiecta que diuersificant potentias san. tho. q. de aīa. ar. 13.

¶ Et notādum q̄ ea que sunt ꝑ accidens non diuersificant speciem vt homo albus et homo niger sunt eiusdem speciei. Sed differentia per se variat speciem. Si igitur non quecūq; diuersitas obiectorum diuersificat potentias aīe. Sed differentia eius ad quod per se potentia respicit sicut sensus per se respicit passibilē qualitatem que per se diuidit̄ in colorē et sonum. Et ideo istis respondent diuerse potentie.

¶ Preterea Sciendum q̄d non īconuenit aliquos actus esse diuersarum specierum in esse nature et nō in esse moris et econuerso. Exemplum primi vt liberare innocentem et punire nocentem. Exēpluz secundi vt ire ad ecclesiam propter deum. Et ire propter vanam gloriam. Nec etiam inconuenit q̄d vna potentia vel vnus habitus habeat actum specie differentes dummodo illi actus conueniant in aliqua vna ratione vt dicit san. tho. q. de virtutibus cardinalibus ar. 4. Dubitant quidaz de modo quo potētie distingūtur per actus et obiecta. Quidā dicunt q̄ extrinsece et arguitur quia nos argum⁹ sic iste potētie habent diuersa obiecta formalia ergo distinguntur specie. Alij dicunt q̄ potētia habet quandam differentiam intrīsecā ꝑ habitudinem ad actū vel obiectū et ideo potest dici q̄ potētie quasi intrinsece distīguntur per actus. 1 2. q. 18. ar. 4. ad secūdū vnde. s. t. de veri. q. 15. ar. 2. reprobat illos qui dicunt obiectū tm̄ esse signum distictionis et de po. q. 10. ar. 2. reprobat dicētes operationis seipsis distingui.

¶ Contra hec arguit̄ ex s. t. de veri. q. 22. ar. 10. ad 1. alique potentie distinguntur realiter et tamen obiecta eaz non distinguntur realiter ergo potentie non distinguūtur per obiecta minor ptz de ītellectu et volūtate que distīguntur realiter et tamen ens et bonū distinguntur tātum ratione quia ꝯuertūtur cū sint trāscendentia. Item visus hominis est tātum vna potētia et tamen habet diuersa obiecta et cōtraria q̄ maxime distant. s. t. in. q. de anima ar. 13. ad 2. vidim⁹ enī album et nigrum. Forte dicis q̄ albedo non est obiectū formale visus sz color. Contra si nullus esset intellectus abstrahens hoc vniuersale quod est color tunc oculus bouis videret albū q̄ color vt quid cōmune abstractū nō videt̄ sz hoc albū et hoc nigrū. Itē vis⁹ percipit albedinē sub ratiōe albedinis alias non discerneret inter albū et nigrum.

¶ Secundo potentia nutritiua in homine et in aliis animalibus habet idē obiectum scz nutrimentum et tamen non sunt eiusdez speciei hoc probo q̄ sicut se habet tota anima ad totum corpus ita partes anime sed alia est aīa in nobis et in aliis rebus ergo est alia potētia. Itē potētie fluūt a prīcipiis speciei specialissime sicut proprie passiones ergo nō est eadem potentia in rebus differentibus specie. Item alias auriculas habent homo et asinus ergo et alium auditum specie et tamen habent idem obiectum primum patet quia alias incideremus in errorem pithagoricorum dicentium omnes animas posse ingredi in quodlibet corpus sicut si tectonica instrumenta aptarent sibi tibicines ad festum laudum.

¶ Tertio intellectus agens et possibilis habent idē obiectum vt videtur. Et tamen secundum sāctū thomaz distinguntur realiter. Item intellectus et sensus potest enim intellectus cognoscere colorem sub ratione coloris vt patet formando hanc propositionem color non est son⁹ vide. s. t. q. de anima ar. 13 ad. 19. et 20m.

¶ Quarto eadem potentia habet diuersos actus quia sol indurat lutum et mollificat ceram. Et in radiis solis athomi ascendunt et descendunt per eandem potentiam vt videtur. Et intellectus ho

minis habet actus specie distinctos quia assensus ꝛ dissensus contrariantur in esse nature. Scire etiam ꝛ opinari distinguuntur. Si ergo potentie distinguerentur per actus sequeretur q̃ nõ erit vnus intellectus nec erit vnus visus quo videmus album ꝛ nigrum quia ibi sunt diuersa obiecta. Alias non esse diuersi actus

Forte dicis qđ ibi est idem obiectum formale ꝛ ideo est vna potentia. Contra et hoc sequitur q̃ etiam est vnus actus: quia actus distinguuntur per obiectum formale. Item differentia per se eius ad quod per se respicit potentia diuersificat potentiam. Sed color per se diuiditur in albedinem ꝛ nigredinem ergo erit alia potentia visiua respectu istorum. Forte dicis q̃ si aliqua potentia secundum propriam rationem ordinetur ad aliquod obiectum secũdum cõmunem rationem obiecti tunc non diuersificabitur illa potentia secundum diuersitatem particularium differentiarum. Contra tunc nullus sciret probare quod sensus exteriores distinguuntur per obiecta quia ordinantur secundum communem rationem ad qualitatem sensibilem.

¶ Quinto non sequitur ista sunt eiusdem speciei ergo habet eundem actum. probatur quia pes hominis ꝛ homo sunt eiusdem speciei essentialis vt patz per materiam ꝛ formam eius. Et tñ hõ põt redire ꝛ non pes eius. Item potentie distinguuntur seipsis ꝛ suis differentiis eẽntialibus. Potentia enim est quoddam q̃ per differẽtias eẽntiales diuiditur ĩ diuersas spẽs sicut alia gñã Et ita ar̃ de actione.

¶ Sexto. per eandem visionem videtur color ꝛ magnitudo quia non sunt due visiones. Item tenendo quod plures actus non possunt eẽ simul ĩ eadem potentia tunc videndo in libro p eandẽ visionẽ video nigredinem atramenti ꝛ albedinem papiri ista autẽ sunt diuersa obiecta.

¶ Septimo dato q̃ nullus esset actus in potentiis adhuc potentie distinguerentur ergo per accidens est potentia distingui per actus Forte dicis qđ semper in potentiis est aliqua operatio vitalis q2 sẽper nutrimur. Sz istud est falsum q2 in instanti non augemur nec diminuimur. Itẽ materia per eandẽ potentiam ẽ in potentia ad diuersas formas. Ut dictum est in primo phi. Et tamen diuerse forme sunt diuersi actus. Forte dicis q̃ potentia materie fertur ĩ omnes formas secundum communem rationem forme Sed hoc nichil est quia materia non cognoscit ergo non fertur in formam sub cõmuni ratione igit̃ ꝛc.

¶ Octauo Si potentie distinguuntur per diuersos actus vel ergo distinguuntur per actus diuersos genere vel specie. Si primum tunc visus ꝛ auditus non distinguuntur quia obiecta sunt in eodem genere Nec secundum quia eadem est potentia contrariorum. Similiter arguitur q̃ habitus non distinguntur per actus quia idem habitus elicit actus specie distinctos quia circa omnes phisicales est vnus habitus ꝛ tamen sunt diuersi actus quia vnus potest esse sine alio. Et eadem conclusio consideratur in diuersis sciẽtiis ergo diuersi habitus habent idem obiectum. Forte dicis q̃ phisica non ẽ vnus habitus. Cõtra oppositorum est eadem disciplina ergo diuersarum conclusionum est idẽ habitus.

¶ Nono intellectus ꝛ visus possunt circa idẽ obiectum formale ꝛ tamen distinguuntur. Primum pz q2 possum intelligere colorem sub ratione coloris alias nullus formaret conceptum coloris. Forte dicis qđ intelligo semper colorem sub ratione entis video autem ipsum sub rõe coloris. Contra sequeretur qđ ens esset subiectum in qualibet scientia quia nichil intelligitur neq3 scitur nisi sub ratione entis ꝛ visus semper est singularium ergo non videmus albedinez sub rõe cõmuni coloris q2 ista communitas siue vniuersalitas solum sit per intellectum modo perueniendo intellectum videmus albedinem.

¶ Decimo ar̃ qđ actus non sunt principia cognoscendi potentias quia eadẽ sunt principia essendi ꝛ cognoscendi sz actus non est principium essendi ipsius potentie alias dormiens non haberet potentias quia remota causa remouetur effectus Sed dices q̃ a posteriori cognoscimus potentiam per actuz qui est effectus eius ꝛ pfectio eius q̃ presupponit illum pfectibile vñ hic proceditur a notioribus nobis. Contra actus diffinit potentias ergo est prior ea vt dicit.s.t.1.par.q 85 ar.3 ad 1 saltẽ via perfectionis ꝛ non generationis falsum est etiam distinctionem istam non esse a priori secundum san.tho.1. parte.q. 77.ar.3.

¶ Ad primum dicitur q̃ obiecta secundum rationẽ distincta sunt causa finalis potentiarum ꝛ ideo distinguunt potentias. Sed contra tunc in deo intellectus ꝛ voluntas distinguerentur realiter quia obiecta scilicet eus ꝛ bonum distinguũtur ratione sed hoc non est simile quia non est ibi differentia intrinseca sumpta per respectuz ad diuersa obiecta. Ad aliud dicitur quod semper remanet proportio potentie ad actum ꝛ hoc sufficit obiectum etiam manet in intentione. de visu autem dicitur q̃ prima ratio est color q̃ in ratiõe adequat dnte vnde quando videmus aliquid a longe videmus colorem nescientes speciem eius.

¶ Ad secundum dubium est an visus qui est in homine ꝛ in aliis animalibus sit eiusdem speciei.

Quidam tenent qđ non quia oculus hominis ꝛ equi specie differunt propter aliam formam essentialem ꝑ etiam est radix potentiarum. Sed causa specie distincte producunt potentias specie distinctas aliq̃ distinguunt dicentes quod distinguũtur specie non secundum proprium modum distinctionis sensuum scz ratione obiecti alias essent plus q̃ .5. sensus exteriores. Sed alio modo scz ĩ esse nature sicut quantitas celi ꝛ corruptibilium est eiusdem generis in esse nature non autem phisice quia corruptibile et incorruptibile genere differunt Sed de hiis postea nec inconuenit idem specie esse in differentibus specie vt patet de albedine ꝛ lumine intellectuali in diuersis angelis p S. T. de veri.q.9.ar.1.ad.17.ꝛ de gratia q.de malo ar.7.ad.12.sanitas tamen hominis ꝛ equi differunt specie.12 q 63.ar 4.

¶ Ad tertium dicitur qđ intellectus agens ꝛ possibilis distiguitur ex hoc qđ diuersimode se habẽt ad suum obiectum scz actiue ꝛ passiue. Ad aliud dr̃ q̃ intellectus intelligit res ꝛ prima ratio itelligendi ꝛ primus conceptus est coceptus entis. Postea autem potest formare conceptus particularis vel aliter ad 3. obiectum itellectus agentis est itelligibile ĩ potẽtia sed obiectum possibilis est intelligibile ĩ actu san.t. de ve. que.15.ar.2.

¶ Ad quartum patuit articulo precedente. Solũ enim ille rationes diuersificant potentias ad quas potentie primo ꝛ per se respiciunt ꝛ ideo est eadem

potentia passiua contrariorum z posse sanari z infirmari. Secundo dicitur quod quando ignis calefacit z desiccat hoc est per diuersam potentiam sicut quando animal vult z intelligit sed queritur an superficies per duas potentias recipiat calorem z frigiditatem. Quidam dicit quod potentia ad caliditatem est ipsa caliditas sed melius dicitur q̃ est aliud distinctum z vnū sicut est potentia eadē ad oēs colores sed cum potentia z actus reperiantur ī quolibet genere oportet quod in predicamento quantitatis sit potentia queritur ergo an illa distinguitur a suo videtur quod sic quia potentie distinguuntur p actus. Ad aliud dicitur quod non omnia p se differentia obiecti diuersificat potentiam nisi sit per se differentia obiecti vt obiectum est vel dicitur q̃ sēsus exterior est particularia. Et ideo non pōt ferri in communem rationē qualitatis sensibilis.

Ad quintum dicitur quod pes hominis non habet potentiā risibilitatis vel organum licet sit essentialiter eiusdem speciei. Sed tunc queritur vbi est subiectum risibilitas. Non in anima cum non sit intellectus vel voluntas. Ad aliud dicitur q̃ differentie potentiarum sunt diuerse per diuersos actus. Si dicatur differentia potentie est in predicamento absoluto ergo nullomodo dicit relationem. Non valet consequentia.

Ad sextum dicitur q̃ vnum videtur per aliud. Et aliquando est eadem visio specie z numero albi z nigri vt dicit San. Thomas. in 3 sed hoc exposui in logica quando enim successiue videntur tunc differunt specie vt expresse dicit. s. t. de malo. q 2 ar 4. Unde Notandum secundum San. Tho. de ve q. 15 ar. 2. ad 12. quod 5. modis ī actibus anime diuersitas inueniri. Primo. Secūdū fortitudinē z vt credere. Secundo. secundum velocitatem Tertio secūdum habitū z priuationem vt quiescere z moueri. 4. scdm comparationem ad contraria eiusdem generis vt sentire album z nigrum. quinto quando actus est diuersorum generum vt apprehendere z moueri diuersitas igitur primi z secundi modi non iudicat diuersitatem potentiarum nec diuersitas tertii z quarti sed tantum quinti vt dicamus actus genere diuersos qui in ratione obiecti non conueniunt. Et ideo licet videre album z nigrum successiue specie distinguerent et adhuc tamen est vnus visus.

Sed vtrum omnes intellectus angelorum habeant idem obiectum z per consequens intellectus eiusdē speciei. Dicendū q̃ non Sed vtrum sicut distinctus potentias distingui per actum. An debeant vel distingui per habitum vel per obiecta.

Item cum potentie sint forme simplices an debeat dici q̃ seipsis distinguantur. Item quecūq3 conueniunt in vno tertio conueniunt inter se sed omnes conueniūt in vno tertio sc3 in anima ergo non distinguuntur inter se Forte dicis q̃ non identificantur ipsi anime Contra illa sunt idez que simul generantur sz est de anima z voluntate eius. Dicendū q̃ non potentia non importat ordinē ad habitū nisi forte consequenti. Et ita dicatur de obiecto de alio dicitur q̃ forme que speciem sortiunē ab aliquo extrinseco ad quod ordinem habeat non debent dici distingui seipsis sz per extrinseca.

Secus autem est de aliis sanctus thomas questi. de a. ar 13 ad 5.

Ad septimum. Ad aliud dicit sanctus thomas opus. q̃ omnes forme sunt eiusdem generis z ideo est eadem potentia Sed contra corruptibile z incorruptibile genere differunt ergo anima rationalis nō est eiusdem generis cum aliis formis: negatur consequentia vt patz de luce que est in sole z in aere que pertinet ad vnam potentiam i. Sed contra materia est in potentia naturali ad alias formas non autem est in potentia naturali ad animam rationalē alias per agens naturale posset anima pduci quia potentie passiue naturali respondet potentia actiua forte dicis q̃ ibi sunt due potentie. Queritur tunc que res sūt ille potētie si sint accidentia sequitur q̃ accidens pcedit formam substantialem quia potentie pcedit actum in eodem. Dicendum q̃ potentie est ipsa materia z anima fit ab agente nō ali dispositiue.

Ad octauum patet ex dictis nec omne diuersificans actum sufficit diuersificare habitum vt dicit s. t. in q. de virtutibus cardinalibus quia potentia est magis vniuersalis z altior z ideo in plura potest q̃ vnus actus z ita dicatur de habitu quia presente re inclinat ad noticiam q̃ est intuitiua z re absente ad noticiam abstractiuam.

Ad nonum ptz ex dictis z ad decimum dr q̃ principia cognoscendi a priori sunt etiā3 principia essendi in hiis que non sortiuntur speciem ab extrinseco. Dicitur etiam quod actus est causa finalis potentie licet potentia sit causa efficiens eius. Sed contra tunc idem esset realiter causa suipsius quia quicquid est causa cause est causa causati: si ergo actus est causa potentie z z potentia est causa actus sequitur quod actus sit causa suipsius quia ē causatū a suo effectu dicendum q̃ illa regula non est vera quando mutatur genus cause.

Circa hec querūtur quinq3 Primo. An sint 5 genera potētiarū zc. Secundo an sint tres partes vegetatiue. 3 An visus sit potentia passiua 4. an sint quinq3 sensibilia communia. Quinto an color sit obiectum visus.

Ad primum sic proceditur videtur q̃ nō sint quinq3 genera potentiarū anime sc3 vegetatiuū sensitiuū appetitiuum secūdū locum motiuum z intellectiuū quia vegetatiuuz est ipsa anima ergo non est potentia eius. Sed contra est philosophus.

Respondeo dicendum secūdū s. t. 1. par. q. 7o ar 1. q. 5. sunt genera potentiarum z tres sunt anime scilicet vegetatiua sensitiua z intellectiua Et quatuor sunt modi viuendi scilicet vegetatiuum sensitiuum secundum locum motiuum z intellectiuum.

Appetitiuum autem non constituit aliquem gradū viuentium q2 in q̃buscunq3 est sensus est etiam appetitus. Primum probatur quia potentie distinguūtur per obiecta modo sunt. 5. genera obiectorum. Primum est corpus anime vnitum Et circa hoc est potentia vegetatiua que agit in corpus Secundum ē obiectum sensibile. Et circa hoc est sensus. tertium est ens vniuersale. Et circa hoc est intellectus. quartum est bonū Et circa hoc est appetitiuū. quintuz ē terminus operationis Et circa hoc ponatur potentia motiua secundum locum. Et vocantur iste potentie partes pētiue aīe ad similitudinem politie secūdum albertum. Cum enim dico regnū dico quandā potestatem quam componunt multe potestates particulares que tamen omnes fluunt ex regno in quo

enus est princeps sub quo consules duces exercitus et tribuni. Decani et prefecti. Et quicquid potest inferior istis potest superior. Alias non dicerentur omnia hec unum regnum nisi sicut acervus lapidum. Et idcirco quanto potestas superior est simplicior esse et universalior vel ad aliquid eminentius quam sit illud in quod potest potestas inferior. Quis autem sint tres anime probatur quia tribus modis anima supgreditur operationem nature corporalis.

Primo anima rationalis per operationem que non exercetur per organum corporale deinde anima sensitiva habet operationem que non fit per aliquam qualitatem corporalem licet presupponatur. Tertio est anima vegetativa que est causa motionis intrinsece. Cetera autem inanimata moventur ab extrinseco. Item in plantis est tantum vegetativum in quibusdam vero animalibus est vegetativum et sensitivum. Alia vero sunt animalia perfecta in quibus cum his est motivum secundum locum ut querant necessaria vite. Item in homine cum his est intellectivum et sic patet quatuor modi vivendi.

Si queratur an anima intellectiva sit vegetativa et an ibi sit predicatio per se sic quod vegetativum factum sit in sensitivo aut intellectivo sicut corpus animatum actu et intellectu clauditur in homine videtur quod non capitulo tertio sicut trigonum non est actu in tetragono sed in potentia licet sit difficultas de illa potentia.

¶ Notandum preterea secundum albertum quod circa animam diversimode multi erraverunt. Quidam enim heretici negaverunt animam intellectivam quia nihil concesserunt nisi quod sensu percipitur. Alii autem dixerunt quod in omnibus est tantum una anima numero sed in diversis habet diversas operationes sicut ignis in lignis siccis facit lumen in aliis flammam rubeam. in aliis tantum fumum in aliis tantum calorem. Et sic videntur dixisse socratici.

¶ Notandum preterea quod circa vegetativum etiam aliqui erraverunt multi enim arbitrantur quod in plantis preter vegetativum est sensitivum unde quidam et ysaac ut dixerunt plantas habere gustum quia cum nutriantur oportet quod possint discernere cibum convenientem et similiter dicebant eas habere tactum unde radices sunt ori similes. Item ut habetur in libro de vegetabilibus quidam dixerunt plantas habere desiderium quia attractus alimenti est pars desiderii et eius appetitus est fames vel sitis. Item dicebant plantas tristari vel delectari quia aliqui flores propter nociva se restringunt et augu. in libro confessionum dicit se putasse ficum plorare cum decerpitur idem ysaac et si hoc esset verum tunc plante essent animalia ut anaxagoras concessit quia in eis reperitur sompnus quoniam flores de nocte se claudunt et in eis reperitur uterque sexus scilicet masculinus et femininus ut communiter dicitur etiam in pomis quibusdam sed hec sunt absurda quoniam plante non habent oculos nec aures ergo in eis non est sensus. Alii dixerunt plantas nullam habere animam non enim proprie dicimus poma mori nec adhibetur arboribus medicina nec regimen vite ergo non vere vivunt et per hoc non removetur nisi vita sensitiva. Albertus de vegetabilibus ca. 9. dicit quod democritus et anaxagoras dixerunt plantas intelligibilem animam habere sed opprimi pondere materie ne ad actum procedat sed tunc natura videretur deficere in necessariis sed de his vide albertum maxime quomodo in plantis reperitur sexus vel sompnus in hyeme.

¶ Notandum preterea ad declarandum quod omne habens sensum habet appetitum quod cuicumque convenit sensus convenit delectatio et tristicia cum sensus delectetur in apprehensione obiecti convenientis.

Sed cui convenit delectatio convenit etiam appetitus delectabilis. Item omne habens sensum alimenti habet appetitum. Sed omne animal habet sensum alimenti qui est tactus nutrimur enim calidis et humidis frigidis et siccis. Circa que est tactus

Primum patet quia omne habens sensum alimenti habet esuriem et sitim ergo habet appetitum quia esuries est appetitus calidi et sicci. Sitis vero est appetitus frigidi et humidi. Cuius ratio est quia per esuriem appetimus nutriri per alimentum et ex quo ipsum est calidum iuvatur digestio et alteratio sibi per siccum autem restauratur deperditum. Ut autem cibus fluat ad membra sitis appetit humidum et ne calor illud corrumpat ideo sitis appetit frigidum.

Fames ergo et sitis inquit albertus sunt due partes naturalis appetitus. Et reperitur in omnibus animalibus. Si diceretur gustus est sensus alimenti ergo non tactus et aliqui per odorem iudicant alimentum esse bonum dicendum quod gustus est quidam tactus. Quod autem sensus alimenti sit circa quatuor qualitates: prima ratio est quia ex eisdem sumus et nutrimur. Sumus autem ex quattuor elementis si queratur an potentie anime sint separabiles loco et subiecto dicendum quod non ut habetur hic lec. 4. quia reperiuntur in eadem parte alia in parte animalis imperfecti decisa remanet vita et sensus. Et per consequens fantasia quia fantasia non est nisi motus factus a sensu et ubi est fantasia ibi est principium motivum et desiderium. Cum ibi sit delectatio et tristicia unde in talibus animalibus licet sit tantum una anima in actu tamen sunt plures in potentia. Ubi advertendum quod anguille et lacerte sunt animalia anulosa quorum corpus componitur quasi ex quibusdam circulis sive anulis in quibus habent suas virtutes motivas. Et ideo divise per transversum in grossas partes in utraque parte retinent sensum et motum per aliquod tempus.

Non autem diu quia non possunt sumere alimentum.

Si autem per totam longitudinem corporis suorum in duo dividantur tunc dividuntur circuli qui sunt membra officialia eorum et statim moriuntur et iacent immobilia ut dicit albertus.

¶ Notandum preterea quod predicte potentie sunt separabiles idest distincte ratione idest specie quia habent distinctos actus. Anima tamen intellectiva est forma unita materie. Non realiter distincta a vegetativa sed eminenter eam continens sicut tetragonum continet triangulum et ternarius binarium.

Ex his infert philosophus finaliter quod anima se habet ut ratio et species et non ut materia.

Secundo quod anima non est sine corpore. tertio quod est in corpore organico

¶ Contra hec arguitur. Primo probando partes animalis imperfecti decisas non vivere quia tunc in quelibet earum esset anima et non de novo genita ergo prius in serpente fuerunt plures. quod supra reprobatum est. Item forma substantialis consistit in indivisibili ergo non potest dividi.

¶ Secundo tunc in anguilla essent infinite anime ita quia in qualibet parte est sensus et anima.

Forte dicis quod non est ibi nisi in potentia que reducitur

citur ad actum per diuiſionem. ¶ Contra diuiſio non eſt generatio ergo p diuiſionē non fit forā ſubſtātialis in actu. Mʒ autē in qualibʒ pte ſit ſenſus patet ſi ſtingatur. Item fātaſia eſt potētia organica ergo in parte deciſa non eſt fātaſia. Añs pʒ qꝛ fātaſia hoīs eſt in determiāta parte corporis.

¶ Tertio Nec omne ſenſitiuum eſt motiuum ſecū dum locum vt patet ex modis viuendi viſus etiā et auditus non ſunt in eodem loco ergo partes anime ſunt ſeparabiles loco ⁊ ſubiecto in oſſibus etiam eſt vegetatiuū ſine ſenſitiuo.

¶ Quarto Anima btī petri nō eſt nunc vegetatiā qꝛ nō pōt habere operationes aīe vegetatiue ergo in me nunc aīa intellectiua non ē aīa vegetatiua. Item nunc homo ⁊ aſinus genere differrent quia forma vnius genere differt a forma alterius cum ſit incorruptibilis.

¶ Item tetragonus differt realiter a triāgulo ergo anima intellectiua non eſt anima ſenſitiua in me ergo ī me ſūt plures aīe. Antecedens pʒ quia ſpecies diuidentes aliquod genus nō dicuntur de inuicem Sic eſt autem de triangulo et quadrangulo vegetatiuo et ītellectiuo que diuidunt figuram et animam.

¶ Quinto ſi anima eſſet ī corpore tanq̄ forma ergo phūs non debeat diffinire animam per actū ſed per formam qꝛ hoc fuiſſet magis notū. Item eius eſt potentia cuius eſt actus ſi ergo anima eſt in corpore vitā habente ſeqtur qꝺ corpus poteſt habē actum vite loquendo indifferenter de quolibet actu vite qꝛ in diffinitione anime vita non ponitur pro determinata operatione ⁊ per ꝯñs poterit habere intellectionem.

¶ Sexto vel anima ad predictas tres animas eſt genꝰ vel non ſi primū. Cōtra ſubſtātia dicitur analogice de materia ⁊ forma ergo ⁊ anima ſi ſecundū ſeqtur ꝙ anima non debuit prius diffiniri. Itē ſcꝺm phi. t. c. 9. ſi ponamus oculū p īpoſſibile eſſe ſeparatum ⁊ eſſe animal tūc abſq̄ dubio viſus ⁊ potentia viſiua erit anima eius qꝛ hec potentia agit ī eo oēm vite actionē ergo tūc potētia anime eēt anima ergo aliqua anima eſt accidens. ¶ Septimo animal diuiditur per rationale ⁊ irrationale ergo ⁊ anima. Forte concedis quia hec eſt diuiſio iambici cuiuſdā platonici. Sed contra anima vegetatiua nec eſt rationalis nec irrationalis.

¶ Octauo arguitur contra ordinem procedēdi ipſiꝰ philoſophi quia per accidentia cognoſcimus ſubſtantiam ſed potentie ⁊ actus anime ſunt accidentia eius ergo per iſta cognoſcitur ſed a notioribus eſt inchoandum ergo phūs prius debuit determinare de potentiis anime q̄ de aīa. Forte dicis ꝙ actus anime non eſt notior anima ſecundum naturam ſed quo ad nos tantum quia non ſunt eadem nobis nota ⁊ nature. Sed contra actus diffiniunt potentias ⁊ ſunt cauſa finalis earū vnde natura plus intendit actum q̄ potentia quia finis eſt primum in ītentiōe ergo ſecundum naturā actus ꝑcedit potentiam.

¶ Nono arᷓ qꝺ ſint plus q̄ quinq̄ genera potentiarū qꝛ appetitꝰ diuidit̄ ī appetitū ſēſualitatis ⁊ rationalem. Appetitus autem ſenſualitatis ē quoddam genus Forte dicis ꝙ appetitus rationalis ⁊ appetitus ſenſualitatis ſunt vnum genus potentie. Contra Senſitiuum ⁊ intellectiuum non ſunt vnū genus potentie ergo ſimiliter nec voluntas ⁊ ſenſualitas. Item intellectiuum non videtur genus ſed ſpecies ſpecialiſſima quia omne intellectiuū vt hic loquimur eſt homo ⁊ econuerſo.

¶ Decimo ideo appetitiuum non eſt gradus vite diſtinctus quia omne ſenſitiuum eſt appetitiuum ergo per eandem rationem appetitiuum non erit potentia diſtincta a ſenſitiuo. Item quanto virtus eſt altior tanto eſt magis vnita ſed anima rationalis eſt altior q̄ anima vegetatiua. Cum ḡ anima vegetatiua nō habeat quinq̄ genera potentiarū non ſūt 5 genera potentiarum ergo nec alia.

¶ Undecimo S. T. Et multi aliꝗ ponunt potētiā obedientialē que non poteſt impleri vt patet de ve. q. 29 ar 3 ad 3. De hac autem nulla fit hic mentio Item appetitiuum non diſtīguitur ab aliꝗs quia viſus appetit viſibile ſibi conueniēs igr̄.

¶ Duodecimo arᷓ ꝙ appetitiuum conſtituit modum viuendi qꝛ prius poteſt eſſe ſine poſteriori. Propt̄ hoc enim vegetatiuum poteſt eſſe ſine ſenſitiuo ſed ſenſitiuum eſt prius appetitiuo ergo ſenſitiuū pōt eē ſine appetitiuo. Et per ꝯſequens ꝯſtituit gradū vite Item appetitiuum ſpecie diſtinguitur ab aliꝗs ergo eſt perfectus vel imperfectius eis Sed inter perfectum ⁊ imperfectum ſunt gradus ergo appetitiuū facit gradum.

¶ Tertiodecimo in quibuſcunq̄ eſt ſenſitiuum in illis eſt motiuum ſecundum locum ergo motiuum ſecundum locum non facit gradum diſtinctum Antecedens patet qꝛ ex. 6 phi. Omne animatum mouet ſe. Item videmus qꝺ pars animalis imperfecti ſi tāgatur ſaltat ⁊ retrahit ſe quia dolet ⁊ triſtatur. Plante etiam mouentur localiter quādo augentur ſurſum ⁊ deorſum quia per hoc cognoſcimus ꝙ viuunt ergo in eis eſt motiuū ſecundum locum.

¶ Quartodecimo nulla potentia ꝯſtituit gradū vite ergo motiuum ſecundum locum non cōſtituit gradum vite aīs patet quia potentia nō eſt vita nec habens vitam cum ſit accidens ſʒ nichil conſtituit aliꝗ in eſſe vite niſi ſit vita vel habens vitam igitur. Itē nullum appetitiuum ꝯſtituit gradū vite ſʒ omē motiuum ſecūdum locum eſt appetitiuum ſecūdū phi. hic ergo motiuum ſcꝺm locum non cōſtituit gradū vite. Itē phi. in fine. 1. de anima ponit tm̄. 4 genera potētiarū ergo hic male ponuntur. 5.

¶ Ad. 1. dicitur quod prius erāt plures anime ī potentia ⁊ per diuiſionem reducuntur ad actum ⁊ hoc etiam ꝯtīgit in diuiſione aque. Nec inconuenit formam ſubſtātialem eſſe diuiſibilem ſecundum extenſionem Si queratur an iſte due anime que nunc ſūt fuerint prius in anima numero vel non. videtur qꝺ prius componebant vnam animā numero ſicut patʒ in arboribus quaꝝ partes ſūt quaſi homogenee ſed queritur qñ ramus vnius ſpeciei īſeritur alteri arbori alterius ſpeciei an ibi ſit vna anima numero. videtur quod non ſicut nō eſt eadem anima numero ī matre ⁊ filio licet ſibi cōiungatur p vmbilicum quādo eſt in vtero. Si dicatur an anima rationalis poſſit manere poſt diuiſionē ſicut manet in anguilla videt̄ ꝙ ſic qꝛ homines decapitati aliqñ mouentur ⁊ albertus dicit libro ſuo de homine ꝙ lingua pauli poſt abciſionem capitis nominauit chriſtum ⁊ beatus dyoniſius portauit caput ſuum. Dicendum ꝙ anima rationalis ꝑpter ſuā perfectionē requirit corpꝰ magis perfectum ſecus eſt de ānuloſis que habent calorem

sufficientez in quibus tamen si abscindatur caput tm̄ etiam in estate redditur immotum quia non habet calorem vitalem. Alia autem fuerunt miraculosa. Et si ī alijs videatur post abcisionez capitis moueri lingua. Dicit albertus quod hoc est a virtute que remansit in neruis.

¶ Ad secundum patet ex dictis Prius enim anima non est ibi multiplex nisi in potentia. Ad aliud dicitur quod fantasia in animalibus pfectis habet determinatum organum non autez in alijs vt dicit S T. lec. 4. Si queratur An appetitus animalium imperfectorum requirat iudicium z sensum cōmunē Et an in animalibꝰ imperfectis sit vis imagenatiua de qua dicitur eodemmodo sicut de fātasia vt patet lec. 6. Sed de hoc in tertio de anima f t. dicit lec. 5. declinatio et dolor in eis consequuntur sēsum tactꝰ

¶ Ad 3m dicitur quod in eodem vegetatiuū sensiti appetitiuum et motiuū non distinguntur loco quia in parte decisa reperiuntur ista 4. Secus autem est de quibusdam potentijs particularibus vt dicit sanctus thomas lect. quarta.

¶ Ad 4m. dicitur quod anima separata ē vegetatia in potentia remota Ad aliud non oportet si forme differant genere quod composita differant genere de altero dubium est qualis sit ista diuisio anime in tres animas cum vnum membruz dicatur de alio Et sic non videntur esse species anime nisi forte sumāt cuz precisione. De triangulo autem dicitur quod in hoc est similitudo quia sicut ī quadrangulo cōtinet triangulus Ita anima rationalis exercet operatio nes anime vegetatiue.

¶ Ad quintuz Reffert albertus quod propter hoc gregorius in multis voluit reprehēdere diffinitionez aristotelis libro suo de homine Primo quia aīa equi uoce dicitur de vegetabili sēsibili et rationali et ideo non debet diffiniri. Itē philosophus dicit quod aīa est endelechia vel spēs hoc autē ē falsuz quia forma simplex subiectum esse non potest sed ad ista supra responsum est. Quare autem anima non diffinitur per formam dicitur ꝙ forma dicit comparationem ad id quod remotissimum est a completo hoc est ad potestatem materie. Anima autem dat complementum illi cuius est Ad aliud dicitur ꝙ anima est actꝰ materie organizātc q̄ dr habere vitā in potentia non ꝙ sit subiectū poiēte: sed est subiectū vite z aīe potētis exercere operationes vitales.

¶ Ad sextum potest dici ꝙ anima habet modum generis sicut substantia diceretur habere modum generis ad materiam vel formam vnde forma vocatur species vt patet T C. 2 Ad aliud de oculo dicitur ꝙ si oculus inqētum huiusmodi esset ens per se subsistens tunc visus esset sua anima: quia inquantum huiusmodi esset substantia z ideo sua forma scilicet visus esset substātia vt habetur hic. T C. 9. Sed hoc est impossibile.

¶ Ad septimum negatur consequentia licet anima vegetabilis posset dici irrationalis negatiue.

¶ Ad octauum dicitur ꝙ anima quo ad questionez an est: est certissima vt ptz in. s de anima. Scd̄o dicit ꝙ non inconuenit ꝙ aliquando eadē sint nobis priꝰ nota z nature licet frequenter in naturalibus causa est notior effectu Et bene dicitur frequenter vt ptz ex alberto in. 1. de anima cō 11.

¶ Ad nonum dicitur ꝙ volūtas et sensualitas sunt vnum genus potentie nō autem sensus et intellectꝰ quia sensitiuuz z intellectiuum habēt diuersa obiectā genere Vel forte non inconuenit ꝙ sint plura genera potentiarum. Si quis aliquod istorum generum voluerit subdiuidere intellectiuum est quasi genus ad nos et angelos vel eo modo quo dicimus humanum genus.

¶ Ad decimum Negatur consequentia Potentie enim distinguuntur per obiecta. Gradus autem vite secūdū separabilitatem. Si dicatur Accidentia distinguuntur per subiecta ergo potentie non distingūtur per obiecta. Eadem enim potentia est contrariorum que maxime distant vt ptz. 5. metha. Dicendū ꝙ distinctio nūeralis z nō specifica est a subiecto.

¶ Ad vndecimum dicitur ꝙ potentia obedientialis coincidit cum alijs vnde intellectus secundum ꝙ suscipit cognitionem supernaturalium dicitur obedientialis potentia in ordine autem ad alia naturalis. Ad aliud dicitur ꝙ appetitus naturalis coincidit cū alijs non autem appetitus animalis. Utrum autem quelibet potentia habeat in se delectationem postea dicetur. Si dicatur lapis appetit descendere: ergo appetitiuum est in lapide: ergo potentia appetitiua non sequitur animam hic est dubium an lapides crescant. Et per consequens an habeant animam vegetatiuam. Dicendum ꝙ non San. Tho. in. 2. Sed respondetur per distinctionem positam de appetitu. Utrum autem appetitus naturalis sit aliquid distinctū a re ipsa Sā. Tho. dt. 1. parte. q. 81. ar 2. ꝙ appetitus naturalis est inclinatio cōsequens formam naturalem. Et sic videtur forte dicere quādam potentiam a re distinctaz vnde inclinatio est: ꝑ leuitatē vt habet. 1. parte q 59. ar. 2.

¶ Ad duodecimum negatur ꝙ prius semper separetur a posteriori. Et licet in potētijs sit gradus essendi Non tñ semp est diuersus gradꝰ vite.

¶ Ad decimūtertiū dicit ꝙ hic loquimur de motu animalis progressiuo dubitant autem quidam an iste conueniat serpentibus: quia olim gradiebantur super caudam. Quibusdam enim animalibus imperfectis conuenit motus progressus: quia musca z apis sunt animalia imperfecta.

¶ Ad decimum quartum dicitur ꝙ potentia habet vitam idest operationem vitalez vel est vita: quia est in anima. Ad aliud negatur consequentia z satis dictum est in fine primi de anima San. Tho. de ve q. 10 ar 1. 2m dicit ꝙ ex parte subiecti sunt tantūtria genera potētiarum vide ibi distinctionem San. T. Et notandum ꝙ verum est ꝙ quando potentie ad equalia se extendunt tunc q̄to virtus est altior tanto magis est vnita secus aūt si se extendant ad inequalia. Et notundum vt dicit albertus. c. 15. ꝙ secundū peripatheticos in immortalibus sicut in corporibus celestibus est vita intellectiua separata a vegetatiua. Et platonici ponūt ꝙ dū sunt animalia rationalia: sz mortale additū nobis separat nos ab illis sz secūdū veritatē omne intellectiuū est vegetatiuum.

AD secūdū sic ꝓcedit videt ꝙ nō sint tres partes vegetatiue scilicet nutritiuum/augmentatiuuz/z generatiuū/ quia eadem est potentia generatiua z augmentatiua ignis enim per eandē potentiam generatiuam z debitā q̄titatem eiusdem ergo animatum per eandem potentiam generat z nutrit. Sed ꝯtra est phi. t. c. 41.

¶ Respondeo dicendum q potentie anime habent ordinem inter se quia in eis subsistendi consequentia non convertitur vt declarat hic San. Tho lect. 6. vn de vbi est intellectiuum ibi est sensitiuum: sed non econuerso. Et hoc etiam dicit San Tho. 1. parte. q. 77. ar 4. vbi ponit triplicem ordinem inter potentias scz ordinem nature secundum quem perfecta sunt priora ⁊ sic intellectus precedit sensum Secundo. secundũ ordinẽ generationis ⁊ temporis prout ex imperfecto venitur ad perfectum. Et sic sensus precedit Tertio est ordo secundum obiecta ⁊ sic visus precedit auditum: quia visibile in pluribus reperitur q̃ sonus.

¶ Notandum preterea vt dicit philosophus hic et Sanc. Tho. ibidem art. 7. Anima habet triplicem causam ad suas potentias scz actiuam. finalem. ⁊ materialem ordine quodam vnde anima per intellectũ est finis ⁊ actiuum principium sensus Et ex hoc pz q potentie anime fluunt ab anima. Scdo pz q pmo determinandum est de vegetatiuo: quia communius est ceteris potentiis.

¶ Notandum preterea q philosophus probat animam esse causam formalem viuentis: quia est ei causa essendi. Viuere enim viuentibus est esse sed viuere est ab anima Secũdo probatur q anima est finis corporis viuentis: quia sicut in artificialibus forma artificialis est finis quem intẽdit artifex ergo in naturalibus anima est illud quod intendit agens naturale. Tertio dicit q anima est causa efficiens viuentium. Efficit enim motum ⁊ sensationem. Quidam tamen dicunt q anima non est causa efficiens viuentium licet dicatur esse principium productiuum motus: quia in omni ente naturali est principium motus vt hic dicit phus. Tamen inanimata non mouent se vt dicitur. 8 phi.

¶ Notandum preterea q ex hiis satis pz q operationes que attribuunt potentie vegetatiue sunt ab anima scilicet generare ⁊ augmentare quorum primum secundum phi. est naturalissimum opus in viuẽtibus: qz hoc cõuenit omnibus animatis. Et quia per hoc res assimilantur deo secundum posse. Sicut enim de9 est perpetuus sic per generationẽ res sunt perpetue secundum speciem. Et ideo entia naturalia agunt propter esse diuinum secundum quandam participationem.

¶ Notandum tamen q ab hac operatione secundum philosophum ⁊ San Tho. lec. 7. excipiuntur tria scz pueri. Secundo spadones ⁊ frigidi Tertio plante ⁊ animalia que generant ex putrefactione ad quorum productionem secundum San Tho. sufficit agens vniuersale scilicz virtus corporis celestis et materia disposita secus autem est in animalibus perfectis Ex hiis pz q finis forma ⁊ efficiens coincidunt in idem numero Si dicas ex quo multi nõ generant an faciunt contra illud preceptũ genesis primo crescite ⁊ multiplicamini. Notandum preterea q empedocles dixit augmentationem ⁊ diminutionem non esse ab anima: sed ab elementis vnde dicebat plantas augeri deorsum: quia partes terre descẽdunt deorsum augebant autem sursum propter ignẽ qui mouet sursum. Difficile enim videbat quomodo per nutrimentum auricule hominis augeantur: quia cum cibus descendat ad stomachum quid mouet alimentum sursum scilicet ad caput hominis Sed empedocles male accipiebat sursum ⁊ deorsum scz eodemmodo in nobis ⁊ in mundo hoc autem est falsuz quia radix in plantis est sursum: quia ibi est os earũ In hominibus autem os est sursum per respectum ad vniuersuz vnde Ouidius 1. met Pronaqz cum spectant animalia cetera terram Os homini sublime dedit celumqz videre iussit ⁊ erectos ad sydera tollere vultus. Item si in animali per elementum vna pars moueretur deorsum ⁊ alia sursum tunc animal statim dissolueretur. Et ideo dicendum q mot9 nutrimenti naturaliter est ab anima vel potius animaliter Sed contra grossius ⁊ terrestrius est nutrimentum inferiorum membrorum. Dicendum secundum albertum q hoc non est semper verum nisi forte in senibus ⁊ mulieribus frigidis in quib9 plus nutriuntur inferiora mẽbra ꝓpter caloris defectuz: qz calor est instrumentũ aĩe. ⁊ deficiente instrumẽto nõ sunt bone operationes artis.

¶ Notandum preterea q philosophi dicebant motũ augmentationis fieri ab igne: qz videmus q ignis in lãpade nutrit ⁊ augmẽtat si hz cõbustibilia. Sz cõtra dicit philosophus. Animal nõ põt in infinitũ augeri sicut ignis cui si apponant infinita ꝯbustibilia in infinitũ auget. Sed hic dicũt qdã q si auget in vna parte corrũpit in alia. Sed tunc ratio philosophi parum valeret.

¶ Notandũ preterea q alimẽtũ debet esse contrariũ ei quod alit: qz oportet q mutet in aliũ. Mot9 autez fit de contrario in contrarium.

¶ Tunc respondetur q sunt tres partes potẽtie vegetatiue. Nam alimentum quod est obiectum potẽtie vegetatiue vel est in potentia ad corpus animatũ Et sic circa ipsuz est nutritiua per alimentum conseruans animatum. Vel alimentum est in potentia substantie generans Et sic circa ipsum est potentia generatiua Vel per alimentum viuum acquirit debitam q̃titatem ⁊ sic circa ipsum est potentia augmentatiua. Et per hec patet ordo inter has potentias. Nam primo est potentia nutritiua Secũdo augmẽtatiua. Tertio generatiua. Sicut int esse ⁊ esse q̃tũ ⁊ agere. Et differunt nutritiua ⁊ augmentatiua: qz q̃diu durat nutritiua tam diu saluat indiuiduum. Sed augmentatiua non agit per totam vitam Nutritiua etiam agit per alimentum secundũ longitudinem latitudinem ⁊ profunditatem. Augmentatiua autem agit secundum longitudinem. Et ideo oportet q suus calor sit fortis. Alias ossa non possent augeri. Nutritiua autem magis agit secundum latitudinem ⁊ ideo post iuuentutem plus agit nutritiua q̃ augmẽtiua Sed nonne semper est eque fortis calor in animali Dicendum q in animali est duplex calor scz naturalis ⁊ nutrimentalis. Primus est in humido naturali Secundus est in nutrimento ⁊ ideo semper habet aliquid de extraneo ⁊ ideo non est ita efficax sicut in principio. Et ideo post iuuentutem non sufficit amplius extendere ⁊ nutrire: sed nutrire tantum. Et notandum q tempus incrementi secundum Galienum ⁊ auicennam est tempus etatis puerilis qui sunt calidi ⁊ humidi propter vicinitatem quam habet ad suam originem que est ex calido ⁊ humido que faciunt extensionem. Sed successu temporis humiduz exsiccatur Et indurantur membra. Tamen non est calidum maius in iuuenibus q̃ pueris licet sit acutius sicut idem calor acutius agit in ligno q̃ in aqua vnde pueri plusq̃ dimidiuũ ꝑficiũt sue quãtitatis ꝯmuniter circa. 7. annũ vide albertũ. C. 7.

¶ Notandum ꝙ predicte tres virtutes habent quatuor alias subseruientes scȝ appetitiuã/attractiuã/ digestiuam/⁊ expulsiuam. Per primam aĩal appetit cibum per famem ex sensu euacuationis. Per attractiuam alimentum vadit ad singula loca. Digestio autem fit per calorem qui etiam attrahit cibum sicut in lampade suggit oleum. Est etiam vis retentiua tenens alimentum vt decoquatur. Digestiua autẽ iuuatur calido ⁊ humido q̄ꝛ hec alterãt ⁊ faciũt fluere vnde albertus ponit quatuor digestiones. Prima fit in ore vnde triticum masticatum accipit virtutem maturationum apostematum quam non hꝫ contusum. Secunda est in stomacho vbi grossum a subtili separatur vnde digestio oris hic perficitur. Et ideo a quibusdam dicitur prima ⁊ secunda in epate vbi succus de cibo elicatus trahitur per venas que miessante dicũtur ad epar/⁊ ibi rubeum sanguinis accipit colorem ⁊ dirigitur ad venas in quarum extremitatibus accipit tertiam digestionem et mutatur in albedinem ⁊ separatur ab eo nimia aquositas que p colatoria vrine emittitur ĩ animalibꝰ vrinãtibꝰ in aliis aũt remanet cũ fece. Quarta digestio fit ĩ singulis membris ad propriam similitudinem membrorum in plantis autem quia terrestrea sunt non est stomachus sed est eis terra pro stomacho: quia in terra sub radicibus eliquatur humidum permixtum ⁊ subtile quidam suggunt radices ⁊ grossum dimittũt ⁊ ideo ventre non indigent. expulsiua autem expellit superfluum siue sit purum siue impurum ⁊ iuuatur p .4. scȝ per caliditatem que aperit ⁊ per humiditatem que reddit lubricitatem. Tertio per frigiditatem per accidens propter ventositatem que cum impetu expellit superfluum ⁊ per siccitatem. Hec autem .4. vocantur virtutes naturales eo ꝙ vt natura per instrumenta corporalia operantur ⁊ scias ꝙ sem per virtutis instrumentum ⁊ vehiculum est spiritus secundũ albertum si fiat cõparatio anime vegetabilis ad sensibilem et rationalem tunc iste vires vocantur naturales ⁊ est nutritiua diffusa per totum corpus similiter augmẽtatiua. Si queratur ex quo fit generatio Dicendum ꝙ ex superfluo alimenti vel si non sit superfluum fit ex eo ꝙ est necessarium ⁊ multũ nocet. Nõ fit aũt ex eo ꝙ est actu animatũ vt quidam dicũt: q̄ꝛ tũc generare esset dolorosum: q̄ꝛ esset per diuisionem Item actu pars non deciditur a toto corpore semẽ autem deciditur a toto corpore. Item videmꝰ ꝙ semen arboris non est lignũ ⁊ semen animaliũ nõ est caro nec os: sed humor albꝰ ⁊ salsus.

¶ Et notandũ ꝙ virtus generatiua imprimit alimẽto superfluo virtutem formatiuam que cũ deuenerit ad locũ debitũ format semen in organicũ corpꝰ. in organo est virtꝰ attractiua seminis ad vasa seminalia: Hec tamen omnia sunt principaliter ab anima vegetatiua. Et per alias qualitates. Calor enim spumosum facit semen. Anima autem sensibilis licet presupponat temperamentũ qualitatũ primarũ in suis actionibus Non tamen agit mediante calore. De his Sanctus Tho. de po. q. 3. ar. 12. Et in fine prime partis.

¶ Contra hec arguitur inter species non est ordo: sed potentie sunt species ergo non habent ordinem. Itẽ dictũ est ꝙ intellectꝰ est actiuũ principiũ sensus hoc autem non videtur: q̄ꝛ sensus se habet vt dispositio ad intellectũ ⁊ vt subiectũ ⁊ materiale quoddam prima parte. q. 77. articulo. 7. in bestiis etiam est sensus ⁊ tamen ille non causatur effectiue ab intellectu.

¶ Secundo de prioribus priꝰ est determinandum Sed phũs non priꝰ determinat de potentia intellectiua: sed de vegetatiua: ergo nullo modo intellectiua potentia est prior. Item intellectiua operatio dependet a sensu sed illud a quo aliud dependet est perfectius.

¶ Tertio arguitur ꝙ generare sibi simile non est naturalissimum operum in viuentibꝰ: q̄ꝛ hoc non conuenit animalibus imperfectis nec pueris quod aũt est naturale cõuenit semp vnde quantũcũqȝ lapis proiiciatur sursum semper descendit vt dicitur 2. ethicorum. Item per frequentem generationem animalia efficiuntur breuioris vite secundum philosophũ ergo hoc non est naturalissimũ opꝰ Alias virtus virginitatis esset contra naturam.

¶ Quarto sequeretur ꝙ naturale desideriũ animaliũ frustraretur: q̄ꝛ per generationem appetũt esse q̄d perpetuũ quod est esse diuinũ. Et tamen post diem iudicii nulla animalia erunt preter hominez. Item illud est naturalius quod est magis proprium . Sed nutriri et esse est magis proprium q̄ generare: quia est proprium: quarto modo conuenit enim omni soli et semper.

¶ Item dicitur semper sibi proximus esto sed per nutritionem homo conseruat se ⁊ per generationem speciẽ. Itẽ naturalissimũ est appetere suũ esse.

¶ Quinto arguitur ꝙ in animato non sint predicte .3. potentie: q̄ꝛ nutritiua est in illo q̄d nutrit. Sed alimẽtũ est illud q̄d nutrit: q̄ꝛ ex eisdem sumꝰ ⁊ nutrimur. Item potentia generatiua est in semine. Alias occiso semine non generaret homo semen aũt non est animatũ: sed est superfluũ nutrimenti habens vim generatiuam sibi impressam: ergo potẽtia generatiua nõ est in animato. Si enim semen esset animatum tunc esset vnum paruum animal decisum ab omnibꝰ partibus.

¶ Sexto arguitur ꝙ nutritio non sit ab anima vegetatiua: q̄ꝛ est a calore ⁊ potentia nutritiua. Item ignis nutritur per oleũ ⁊ ignis generat ignem ergo nutrire ⁊ generare non possunt ab anima vegetatiua. Et ex eodem argueretur ꝙ philosophꝰ male diffinit potentiam ꝙ est generatiua alterius sibi similis in specie: quia hoc conuenit igni et deest mulo qui tamen habet animam.

¶ Septimo arguitur ꝙ nutritiua non distinguãtur a generatiua: q̄ꝛ habet idem obiectum speciei: q̄ꝛ eadẽ est forma spẽ que fit per nutritionem ⁊ que fit per generationem . Forte dicis ꝙ potentia nutritiua agit in materia coniũcta generatiua autem in materia separata Contra hoc non diuersificat potentias: q̄ꝛ idem visus videt colorem seorsum existentem ⁊ coniuncti alteri Item nutritio est quidam motus: q̄ꝛ omnis potentia actiua transmutat alterum inq̄ntũ alterũ. Sed non est motus localis nec precise alterationis: ergo est generatio vnde nutritiua ex materia nutrimenti quam conuertit in substantiam aliti producit substantiam. Forte concedis ꝙ realiter sunt vna potentia. Contra tunc sicut aliquid nutrit se ita etiã generet se.

¶ Octauo arguitur ꝙ augmentatiua non differũt ab aliis: q̄ꝛ diminutio animalis non est a speciali potentia: ergo nec augmentatio. Per hoc enim ꝙ nutritiua plus conuertit q̄ deperditum sit sequitur augmentatio Item habet idem obiectum cum aliis

scilicet alimentũ. Forte dicis q̈ est aliud formaliter quia est obiectũ augmentatiue vt est potentia caro q̈ta. ⁊ nutritiue vt est in potentia substantia membrorum. Contra sequeret q̈ genere differret a nutritiua: q̈z obiectũ suũ est alterius generis scꝫ q̈titas. Item q̈titas est accidens: ergo obiecta ista non differ[illegible] nisi scḋm accidens.

¶ Nono vel iste potentie sunt in eiusdem speciei in omnibus vel non. Si primũ tũc q̈libꝫ animal haberet potentiam generandi quodlibet aliud animal. Si secũdũ. Contra potentia distinguunt per obiecta: sed habent idem obiectũ ⁊ eosdeꝫ actus specie. Item est idem radius solis qui indurat ⁊ liquefacit. Iteꝫ tunc in homine oporteret ponere plures nutritiuas ⁊ generatiuas per quas nutrirent oa ⁊ neruí: q̈z isti sunt diuersi termini. Forte dicis q̈ reducunt ad vnũ. Contra omnes potentie reducunt ad vnũ scilꝫ ad cor ⁊ tamen non sunt vna. Item per eandem potentiam nutritiuam fiũt .4. digestiones supra positi licet sint diuerse. Item per potentiam augmentatiuam fit motus localis: quia auctum maiorem locum occupat et per nutritiuam cibus mouetur localiter ad sua loca: ergo ab eadem potentia sunt diuersi actus.

¶ Decimo vel nutritio semper est q̈diu animal viuit vel non: si primum. Contra sicut dicitur in .1. de som. ⁊ vi. agentia indigent requie visus enim fatigatur ⁊ animalia indigent som. ⁊ dicit alber. ⁊ auicẽna q̈ serpentes vel glires per quattuor mẽses in hyeme nihil commedunt ⁊ visa abscondit se per .40. dies ⁊ aliquando per multos menses. Si secundum. Cõtra in primo de gene. dicitur q̈ animal nutritur q̈diu viuit sed non augmentatur. Et per hoc differt nutritiua ab augmentatiua.

¶ Undecimo Null⁹ est mot⁹ nutritionis: ergo nec potentia nutritiua. Antecedens patet: quia idem est motus ⁊ motus vnus. Sed in nutritione non est vna digestio sed plures.

¶ Item q̈tum additum q̈to facit maius. Si ergo per nutritionem aliquid adueniret sequeretur q̈ nutritio esset augmentatio. Iteꝫ nullus motus naturalis est ad diuersos terminos. Sed nutritio fit sursuꝫ ⁊ deorsum. Item econuersio nutrimẽti in substantiã aliti est generatio. Forte dicis q̈ non: quia in generatione oportet q̈ sit nutritio totius ⁊ nõ tantũ partis. Contra idem est motus totius ⁊ partis scḋm phi. Item queritur in quo est iste motus nutritionis si in animali: ergo animal quod nutritur mutatur de contrario in contrarium: quia omnis motus est de cõtrario in contrarium. Item animal manet semper eiusdem: ergo in ipso non est motus nutritionis. Item nutrimentum mouetur ⁊ est patiẽs: ergo in eo est motus nutritionis. Forte concedis. Contra tunc nutrimentum diceret nutriri: quia habet motum nutritionis. Item nihil mouet motu isto nisi animatum. Item totum nutrimentum in secessum emittitur vt habet in euãgelio. Omne quod in os intrat ⁊c. ergo in eo non est motus nutritionis. Item agens repatitur in agendo: ergo in eo que nutritur est motus ab alio contra phi.

¶ Duodecimo vel augmentatiua est eiusdeꝫ speciei in omnibus hominibus vel non si primum: ergo omnes sunt eiusdem q̈titatis: quia omnium natura cõstantium est certus terminus augmenti vt hic dicit phi. Item potentia augmentatiua est de genere q̈titatis: quia actus ⁊ potẽtia sunt in eodem predicamẽto sed q̈titas non est actus: ergo nulla est potentia augmentatiua. Item si talis ponatur potẽtia naturalis augmentatiua tunc animal semp deberet augeri vel oporteret q̈ homo post iuuentuteꝫ perderet illam potentiam. Forte concedis. Contra ignis fortificatur per appositionem combustibilem: ergo q̈to homo plus crescit tanto ista potentia est fortior. Forte dicis q̈ manet: ergo erit ociosa. Sꝫ dicas q̈ postea est causa diminutionis sicut auditus est de silentio cessante sono. Cum enim motus diminutionis nõ sit voluntarius nec violentus oportet q̈ sit a principio intrinseco. Contra idem in q̈tum idem semper natuꝫ est facere idem.

¶ Tertiodecimo arguitur q̈ sunt plures potentie vegetatiue q̈ tres: quia virtus attractiua nutrimenti est vera potentia. Et similiter retentiua attracti. Digestiua retenti et expulsiua superflui. Non enim sunt in alia specie qualitatis q̈ in secunda: ergo sunt potentie. Non enim sunt actus. Item probat q̈ generatiua non est finis aliarum quia vt dictuꝫ est non in omnibus est generatiua. Forte dicis q̈ attractiua continetur sub nutritiua cõtra. In generatiua etiã est attractiua. Et in plantis est nutritiua ⁊ nõ digestiua: q̈z nõ faciũt digestionẽ nec expulsionẽ superflui. Nisi forte dicat q̈ cortex sit illud superfluum. Sed e cõtra non habent organũ digestiue vel expulsiue: ergo nõ habent potestatẽ istam.

¶ Quartodecimo arguit q̈ generatio sit per semen animatum in principio: quia ypocras dicit q̈ per decisionem vene que est iuxta aures generatio impedit ergo semen est pars animalis. Item dicit q̈ quidam equus: quia nimis vacabat generationi inuentus est sine cerebro. Item filius dicitur esse de substãtia patris ⁊ habet similia accidẽtia cum patre: ergo fuit pars patris vnde aliquando est leprosus sicut pater. Itẽ in pte animalis annulosi decisũ est anima: ergo multo magis in semine deciso.

¶ Ad primum dicitur a San. Tho. q̈ species considerare secundum esse earum habent ordinem. Nõ autem si considerent secundum perfectionem generis. Si querat an ergo homo ⁊ asinus per respectuꝫ ad animal sint eiusdem perfectionis. Si sic videtur q̈ illo modo sint eiusdeꝫ speciei de hoc in logica. Ad aliud dicit q̈ primum est causa aliorum vt dicitur .8. phisico. Et ideo anima intellectiua est quoddammodo principium actiuum sensus. Sicut forma accidẽtium compositi. Si querat an omnes potentie anime sint in anima subiectiue dicendũ q̈ omnes sunt in anima sicut in principio: sed ille que exercent per organum corporeum sunt in composito vt visus et auditus.

¶ Ad scḋm pꝫ per distinctionem de priori. Nec inconuenit ratione subiecti intellectiuam operationeꝫ dependere a minus nobili.

¶ Ad tertium dicit q̈ ab illo philosophus excipit imperfecta ⁊ orbata ⁊ habentia spontaneam generationem vnde genita ex putrefactione dicunt habere spontaneam generationem vt mures in domo: quia non apparet determinatum agens a quo fiant necessario. Homo autem dicit aliquid sponte agere quando a nulla causa necessitat. Sed nonne naturalissimum opus murium est generare. Et animalia imperfecta vt serpentes generant. Et plante. Sed hec nõ sunt imperfecta secundum q̈titatem. Orbata autem

sunt eunuchi et castrati qui carent principio. Ad aliud dicitur ꝙ esse speciei prolongatur. Et hoc est melius. Si dicatur species non est nisi per operationem intellectus sicut nec alia vniuersalia: ergo esse speciei non est melius ꝙ esse indiuidui dato ꝙ capiatur esse speciei secundum ꝙ est perpetuũ. Dicendũ ꝙ fundamentum speciei est natura realis.

¶ Et notandum ꝙ generare non dicitur naturale sicut aer quasi componatur ex materia et forma. Sed quia res ad ipsum habet inclinationem naturalem dubitant quidam an demones possint generare saltem eo modo quo femina generat: quia multi dicunt ꝙ femine non habent potentiam generandi actiuam licet sit eiusdem speciei cum viro. Sed de his alias. Cum determinabitur de nutrimento. An debet esse simile vbi dicetur ꝙ ante decoctionem est dissimile et solum simile in potentia non remota sed propinqua.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ omnia sunt propter hominem et ideo intentio nature non ee toto frustratur nec per hoc destruitur virginitas: quia vacare contẽplationi est nobilius opus ꝙ generare cum in isto cõsistat hominis beatitudo vnde decimo ethic. dicitur ꝙ homo secundum intellectum operans est deo amantissimus et similimus et San. Tho. I. prima parte. q. 92. ar. I. in animalibus est aliquid nobilius generatione videtur ergo ꝙ sit naturalius etiam vt natura distinguitur contra violentum: quia natura facit de possibilibus quod melius est. Negatur consequentia. Sed contra terminus generationis est perfectior ꝙ terminus intellectionis: quia substantia est perfectior accidẽte et per idem arguitur ꝙ generare est nobilius ꝙ sentire quod tamen est falsum. Item per intellectionem res non perpetuantur sicut per generationem per illam tamen aliquomodo assimilantur deo in intelligendo ideo nobilissima operatio est intelligere. Et ideo dicendum ꝙ nobilitas motus non semper est ex termino: sed aliquãdo ex obiecto modo obiectum intellectionis nostre est deus et sensationis substantia saltem per accidens.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ animatũ nutrit se per alimentum. Unde duplex est alens. Primum est ipsa anima primũ autem est potentia vegetatiua illud autẽ quod alitur est corpus. Alimẽtum vero est illud quo alitur instrumẽtaliter. Nec in semine est principalis potentia sed quedam virtus potentie generatiue vnde potentia generatiua non immediate attingit genitum: sed semen cui dat virtutẽ quandã formatiuã vnde semen patris facit oĩa mẽbra et durat iuxta semen mulieris donec introducatur anima sensitiua et tunc euanescit licet anima non introducatur in semine paterno quod nõ agit in seipsum.

¶ Ad sextum patet per idem nec ignis proprie nutritur nec generat: quia generare est per emissionem seminis vel alterius aliud producere. Nec ignis in seipso aliquid recipit et ideo nõ nutritur proprie. Sed adhuc dubitatur contra rationem phi. quia Primo phi. dicitur ꝙ entia naturalia sunt determinata ad maximum et minimum: ergo ignis per combustibilia non potest in infinitum augeri. Dicendum ꝙ secundũ phi. omnia elementa non possunt mutari in ignes et ideo dicitur in infinitum augeri idest multo plus potest augeri ꝙ animalia vnde regnante ex vna parte constellatione generante ignem tunc ex alia parte corrumpitur per constellationem frigefactiuam. Sed secluso agente extrinseco dubium videtur an ignis possit in infinitum augeri per appositionem combustibilium. Quibusdam videtur ꝙ sic: quia ignis successiue potest habere infinitas partes: ergo et simili tenet consequentia quia eius pmanens est talis nature ꝙ non repugnat ei habere omnes partes suas simul. Item secluso extrinseco cuilibet igni potest alius ignis continuari et per talem additionem ignis est maioris virtutis: ergo nihil eius corrumpitur. Item quilibet ignis adhuc posset rarefieri. Sed hoc ab aliis negatur: quia alias vna faba posset replere totum mundum.

¶ Ad septimum dicitur ꝙ non est simile de colore: quia visus non fertur in colorem vt est subsistens. Nutritio autem non est proprie generatio: sed est ab alia potentia sicut artifex per diuersa instrumenta producit diuersas res. Quidam tamen dicũt ꝙ est quedam partialis generatio.

¶ Ad octauum dicitur ꝙ diminutio est ab anima et virtute augmentatiua deficiente. De alio dubium est in quo predicamento ponatur potentia augmentatiua. Videtur enim ꝙ sit naturalis potentia. Et per consequens in predicamento qualitatis. Sed contra vires anime sunt supra vires naturales: ergo non debent dici naturales. dicit San Tho. I. parte. q. 78. ar. 2. ad. I. ꝙ potentie iste dicuntur naturales: quia habent effectum similem naturali sed altiori modo. Si queratur in quo predicamento est potentia nutritiua. Dicendum ꝙ non est in predicamento substantie cum nec sit materia forma nec compositum. Sed de his supra.

¶ Ad nonũ dicitur ꝙ specie differũt. Nec habent idẽ obiectum specie.

¶ Ad decimum dicitur ꝙ anima non est p magnum temp⁹ sine nutritione occulta vel manifesta vel dispositione ad nutritionem.

¶ Ad vndecimum dicitur ꝙ motus alterationis est in alimento nutritio autem est in animali secundum ꝙ aliud corpus sibi iungitur et est motus animalis vel naturalis procedens de contrario ex parte nutrimenti quod est quodãmodo contrarium dispositioni animalis. Et concedo ꝙ animal quod augetur mouetur in propositione autem euangelii est distributio pro generibus singulorum.

¶ Ad duodecimum patet ex dictis. Et nota ꝙ calor hominis se habet sicut vinum cui si multum addatur de aqua tunc debilitatur. Sic etiam calor naturalis debilitatur agendo in humidum radicale aliqualiter corrumpendo ipsum a quo repatitur. Et propter hoc colerici aliquando diutius viuunt. Sed de hoc alias.

¶ Ad decimũtertiũ dicitur ꝙ iste non sunt proprie potẽtie scilicet principales sed subseruiunt aliis vt dicit Albertus. Et notandum ꝙ tres potentie possunt dupliciter ordinari scilicet respectu indiuidui et tunc generatiua est prima deinde nutritiua et 3. augmentatiua. Sed respectu speciei generatiua est vltima cui subseruit augmentatiua.

¶ Ad decimũquartũ dicit S. Tho. de po. q. 3. artic. 12. ad. 8. ꝙ cum sperma sit quedam superfluitas ideo habet quasdam proprias vias quibus intercisis generatio impeditur. Si dicatur ergo etiam carens digito non posset generare quia semen oportet esse decisum ab omnibus partibus. Negatur cõsequentia. Ad aliud dicitur ꝙ per nimiam frequẽtationẽ pars animalis resoluitur in semen. Ad aliud dicitur ꝙ se

mẽ in potẽtia est de substãtia patris. Si queratur in qua digestione accipitur semen. Dicitur q in .3. ex superfluo. Ad aliud dicitur q egritudines filiorum proueniunt ex indispositione seminis propter egritudinem parentum. Si dicatur sicut semen est ex superfluo sic etiã capilli. Sed in capillis hominis est anima rationalis: quia crescunt: ergo est in eis anima. Et non nisi rationalis cum in homine sit tantũ vna anima. Et hoc dicit Sã. Tho is .4. d .44. q.1. ar. 2. q.3. ad .3. Sed ex hoc satis patet q non est simile de semine quia semen non crescit concedo tamen q in embrione est anima vnde philosophus dicit q embrio primo viuit vita plante. Sed contra planta habet ramos z radices Non autem embrio. Dicendũ q hoc non est semper verũ vt patet de ossibus in quibus est vita plante id est anima vegetatiua. Si queratur an embrio sit animal videatur San. Tho. de potentia. q.3. ar. 90. ad. 9. z. 10. Dicit tamen ibidem ad. 16. q virtus formatiua que in principio est in semine manet aduenientе anima rationali z que prius fuit formatiua corporis fit post modum corporis rectiua. Sed aliter videtur prima par. q. 116. ar. 1. ad quartum.

AD tertium sic proceditur videtur q sensus non sit potẽtia passiua: quia quod est principium suarum operationum est potentia actiua. Sz sensus est principium operationis z agendi Et sensationis: ergo est potentia actiua. Sz contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum q duplex est potentia scilicet essentialis que est ad actum primũ z sic ille qui nichil scit est in potentia ad sciendũ. Alia est accidẽtalis z sic ille qui habet habitum scientie dicitur habere actum in potentia. Prima vocatur remota. z proxima. Et cum prima stat habitus opposit⁹. Non autem cum secunda. ¶ Tunc dicitur q sensus est potẽtia passiua. Patet quia sensus recipit species sensibiles ab obiecto. Sed recipere est quoddam pati. Pro quo notandum q duplex est passio scilicet corruptiua z perfectiua: corruptiua est receptio forme in subiecto cum abiectione alicuius perfectionis vt cum aqua calefit. Perfectiua vero opposito modo diffinitur vt cũ quis fit sciẽs z talis passio non est proprie alteratio sed improprie Unde in tertio de anima dicitur q intelligere est quoddam pati secundum q exire de ocio in actum est nouum genus alterationis vt dicit Sã. Tho in 1. d. 37. q.4. ar.1. ad.2. Si dicatur intellectus mutatur de contrario in cõtrariũ scz de errore in scientiam vel econuerso: ergo ibi est proprie motus: negatur cõsequentia: quia accidit scientie q error precesserit Sed contra accidit colori q frigiditas precesserit: ergo motus ad calorem non est proprie alteratio. Sed de hoc .7. phi. Secundo probatur: quia si sensus esset potentia actiua tũc posset sentire sine obiecto: quia quando patiens est actiuum virtus actiua sufficiens est seipsa ad agendum sicut ignis ad calefaciẽdũ ita q si ignis esset patiẽs tunc etiam posset comburere se si est actiu⁹ Et si queratur a quo reducitur sensus de po. ad actum. Dicendum q a proprio obiecto quod est mouens z agens respectu sensus. Si autem queratur. A quo producitur ista potentia dicendum q a generante vel fluunt ab anima vt supra tactum est. Preterea sciẽdum q sensus in actu non est ipsa sensibilia ita q ex eis componatur sicut putabant antiqui: quia alias sensus posset sentire sine obiecto per suas partes ex quib⁹ componitur.

¶ Circa hec San. Tho. mouet tres disputationes Prima an ille qui accipit scientiam fiat semper sciẽs a magistro z patet q non de primo sciente: q: alias procederetur in infinitum. Dicendum q ibi semper est doctor extrinsecus vel intrinsecus scilicet intellect⁹ agens vel lumen naturale vt cum quis per seipsum inuenit scientiam. Secundo dubitatur an sensus sit singularium tantum scientia vero vniuersalium Dicendum q sensum esse vniuersalium potest dupliciter intelligi vno mõ quo ad suã operationẽ sentiẽdi et sic est singulariũ vnde nihil videt nisi singulare.

¶ Alio modo quo ad potentiam. Et hoc dupliciter scilicet subiectiue z tunc notum est q potentia sensitiua est singularis: alio modo obiectiue Et hoc dupliciter scz per se z sic est singularium: q: est virtus in organo corporali existẽs z ideo materialiter recipit similitudinem obiecti Et per consequens singulariter. Aliq dicunt q si in sensu consideretur ratio obiecti tunc sensus est vniuersalium: Alias non esset vna potentia visiua omnium colorum. Tamen si consideretur obiectum ipsum quod sentitur sic sensus est singularium.

¶ Preterea notandum quia potentie cognoscunt per actus ideo videndum est de actibus potentiarũ an scz sint entia pure absoluta vel includẽtia respectũ vt puta an intellectio/z volitio/z visio significãt qualitatem an respectum ad potentiam vt obiectum z non insisto pro nunc an actus intelligendi sit idem cum verbo vel specie intelligibili. Supponimus ista tria realiter distingui videtur dicendum q isti actus scilicet volitio z visio sint entia absoluta quia potentia est eiusdem generis cum suo actu: sed sensus est qualitas absoluta: ergo z visio. Item summa perfectio hominis non est relatio sed in operatione intellectus est hominis beatitudo secundum philosophum 10 ethic. ergo non est formaliter relatio. Uerum est tamen q scientie ad scibile potest esse relatio z similiter visionis ad visibile vnde ista nomina videntur esse relatiua scdm dici. Nec potest concipi visio in esse visionis nisi cum aliquo respectu ad obiectum quod per ipsam attingitur Et ideo .7. phisi. dicitur q ad habitum non est per se motus quia est relatiuum Et propter hoc quidam dicunt si deus corrumperet visibile conseruando in oculo omnem qualitatem absolutam non amplius esset visio propter defectum cõnotati quod est respectus Item notendũ pro .3. dubitatione qua queritur an vniuersale habeat esse in anima dicit San. Tho. q vniuersale dupliciter accipitur. Primo pro ipsa natura communi prout subiacet intentioni vniuersalitatis. Alio modo consideratur secundum se et absolute z hoc dupliciter. Primo secundum suum esse materiale quod habet in materia naturali. 2. secundum esse immateriale secundũ quod est in intellectu. Penultimo modo non potest ei aduenire intentio vniuersalitatis sed secundum q abstrahitur a materia naturali indiuiduali non realiter vt platonici ponunt. Sed per intellectum qui prima operatione intelligit naturam non apprehendendo principia indiuiduantia et accidentia particularia Quidam querunt an acquisitio speciei in visu z ipsum videre sint due mutationes z an visio z spe-

eius habent duo esse quibusdam ingeniosis placet ꝙ videre est esse speciei.

¶ Contra hec arguitur philosophus dicit ꝙ qui addiscit scientiam mutatus est a cõtrario habitu: ergo acquisitio scientie est alteratio. t. c. 56. Item ad formam absolutam nouaꝫ potest esse per se mutatio sed intelligere ⁊ sentire dicunt formam absolutam. Et licet forte importent respectuꝫ capto tamen seorsum illam formam absolutam quam important ad illam est per se mutatio. Primum patet: quia omnis forma absoluta potest acquiri in subiecto non tantũ per accidens scꝫ ad acquisitionem alterius: sed per se propria acquisitione: quia potest primo per succedere sue priuationi. Item t. c. 51. dicit ꝙ in sensu est alteratio patitur enim sensus actio enim eius est per corpus vnde non est simile de intellectu et de sensu. Sẽsus eñ est in organo corporeo ⁊ est localiter in loco: ꝗ potest pati passione proprie dicta. Sec⁹ autẽ est de intellectu qui non est in loco.

¶ Secundo arguitur ꝙ sensus non sit potentia passiua sed actiua: quia philosophus supra dixit ꝙ anima est causa efficiens sui corporis ⁊ hoc non est intelligendum quo ad substãtiam eius: quia non efficit materiam: ergo intelligitur quo ad operationem. Agit autem anima per potentiam: ergo quando sentit hoc est per potentiam actiuaꝫ que est sensus. Forte dicis ꝙ sensus non efficit ipsam sensationem: sed species recepta in sensu. Contra tunc anima pure ꝑ accidens sentiret quod est falsum: quia sentire ponitur in scd'a diffinitione anime. ꝗ cõuenit sibi per se alias illa diffinitio non valeret ad demonstrationem.

¶ Tertio sentire est actio immanens vt dicit San. Tho. 1. parte. q 85 et phi. 9 meta ergo est ab aliquo principio actiuo ad actionem enim immanentem nõ sufficit ꝙ sit in passo quoniaꝫ tunc omnis actio esset immanens: ergo sensus est principium actiuũ. Item sentire est actus: quia potentie distinguũtur per act⁹ ergo est effectiue a sensu. Item potentia sensitiua est nobilior ꝗ potentie vegetatiue: quia animal habẽs sensum per hoc est nobilius planta. Sed potentia vegetatiua est actiua: ergo ⁊ sensitiua: quia agens est nobilius passo.

¶ Quarto tũc sensibile esset nobilius sensu: quia se habet vt actiuuꝫ. Item philosophus non dicit ꝙ sit pati. Sed ꝙ sentire est in quodam pati ⁊ moueri aliquid accidit. Item mulier mẽstruata inficit speculũ ⁊ basiliscus inficit aerem: antecedens patet: q2 albertus dicit ꝙ mouet omne super quod cadit visus eius Etiam dato ꝙ homo prius videat eum. Et in hoc albertus contradicit plinio. Item omnes potentie saltem passiue dicuntur esse contradictionis. 9. methaph: sed potentia contradictionis est rationalis q2 sole potentie rationales valent ad opposita: sed sensus non est rationalis ergo. sed dic ꝙ potentia naturalis etiam valet ad opposita: quia sol indurat lutum ⁊ non ceram: sed non est simile. Item planta auget se sursum et deorsum: ergo non est determinata ad vnum.

¶ Quinto sensus interiores sunt actiui quia iudicant de sensibilibus. Nec valet ratio posita in textu quia domificatiuus est actiuus ⁊ tamen non agit sine obiecto. Forte dicis ꝙ sensus est potentia passiua tamen ex hoc non sequitur quin sit potentia actiua. Contra phi. ex certa intentione probat ꝙ non sit potentia actiua: quia tunc visus inquit per se posset videre sine obiecto.

¶ Sexto sensus communis aliquando agit nullo existente sensibili exterius: ergo non reducitur ad actũ per sensibile. Item sensus est quoddam ens actu: ergo plus agit ꝗ patitur.

¶ Septimo arguitur ꝙ sensus in actu est ipsa sensibilis quia in tertio de anima dicitur ꝙ intellectus in actu est illud qđ intelligit: ꝗ a simili ⁊c. Iteꝫ sensus semper est in animali: ergo est actu ergo non reducit ad actum per sensibile.

¶ Octauo arguitur ad idem. Pono ꝙ vna albedo causauerit in forte suam similitudinem tunc alia albedo non potest in oculo eius causare suam similitudinem: quia duo accidentia eiusdem speciei nõ possunt esse simul: quia distinctio accidentium numeralis est per se subiectuꝫ: ergo tunc videbit alia albedo absq; hoc ꝙ aliquid agat in sensu. Iteꝫ ista species que est in sensu videtur esse nobilior colore: ergo nõ est a colore. Item immateriale non patitur a materiali. Sꝫ sensus est immaterialis cum recipiat species sine materia. 2. de anima color autem est materialis. Item quia memoratur preteritorum absq; hoc ꝙ ab aliquo exteriori obiecto moueatur.

¶ Decimo vel sensatio est ens absolutum vel respectiuum vel vtrũq;. Si 3m. sequitur ꝙ est ens ꝑ accidens ⁊ ꝙ non est per se vnum: quia sunt diuersorum generum. Si dicatur ꝙ faciũt vnum per se: quia vnũ se habet per moduꝫ potentie ⁊ aliud per modũ act⁹. Contra potentia ⁊ actus sunt in eodem genere igit. Item impossibile est ꝙ idem essentialiter sit ad se ⁊ ad alterum: ergo idem non est absolutum ⁊ respectiuum quia tunc essentialiter nichil esset. sicut homo albus non est essentialiter albus nec chimera possibilis est essentialiter possibilis: quia nihil essentialiter proprie dicitur de eo ꝙ non est in se vnum essentialiter. Si primum contra actus intelligẽdi est quid nobilissimuꝫ. Sed relatio est nobilior ente absoluto: q2 posterius generatione est perfectius. 9. meta. Item non est contradictio absolutuꝫ separari a respectu si ergo visio beatifica est absolutum sequitur ꝙ potest esse sine respectu vnionis ⁊ coniunctionis ad deum quod est falsum: quia sicut beatus est qui habet quicquid vult ita beatitudo est habitio: quia sicut concretum de concreto ⁊ abstractum de abstracto. Primũ antecedens patet: quia ens absolutum non depẽdet a respectu sed econuerso. Item actus intelligendi non est aliud ꝗ causalitas intellectus producentis verbum sed hoc nõ est nisi verbum dependere ab intellectu. Et hoc dicit tantum relationem sicut causare calorem vel dependere ab igne. Item scientia se habet ad scibile sicut mensuratum vel mensurabile. Sed istud dicit formaliter relationem. Si detur secundum Contra relatio non est noua sine nouitate alicuius absoluti. Et ideo ad eam non est per se motus: quia necessario sequitur extrema simul posita. Sed intellectio est sine nouitate absoluti ⁊ similiter visio quia preter visionem nihil absolutum acquirit videns aut visibile quia ante visionem est in potentia accidentali tantum.

¶ Undecimo arguitur ꝙ visio vel videre non sit absolutum de genere qualitatis sicut potentia visiua: quia licet potentia sit de predicamento qualitatis. Non tamen calefactio vel calefacere ergo nec visio. Item in libro sex principiorum sentire ponitur in predicamento actionis. Non enim videtur in qua specie

qualitatis sit quia in 3. specie non ponuntur nisi qualitates sensibiles. Forte dicis q̄ est passio vt hic dicit philosophus. Sed hoc non sufficit.

¶ Duodecimo arguitur ad idem quia .9 meth. visio dicitur esse actio manens ꝛ non transiens. Et .10. ethi. philosophus dicit q̄ operationes virtutis non sunt qualitates neq̄ felicitas ipsa. Et .7. phisico. dz q̄ sciens ꝛ cognoscens dicuntur ad aliqd vbi Commen. dicimus estimatur esse de ad aliquid q̄ȝ de qualitate. Scibile enim importat essentialiter relationem ergo ꝛ scientia. Item entia absoluta non distinguitur per extrinsecum sed per differētiā q̄ est absoluta nō importans respectum ad obiectum vel actum Sec⁹ autem est hic. Item sciens fit non sciens absq̄ mutatione sui scilicet quando verum fit falsum vt si prius credebas manum esse clausam et te nesciente aperitur.

¶ Tertiodecimo arguitur q̄ intellectus sit singularium: quia est noticia intuitiua. Sed noticia intuitiua est de re existente vt existens est sed existere solum conuenit singularibus igitur. Maior patet quia hoc perfectionis est scilicet attingere obiectum in sua reali existentia. Minor patȝ: quia singularia sunt hic et nunc ꝛ per hoc probaretur q̄ intellectus non semp abstrahit ab hic ꝛ nunc. Item arguitur voluntas nō potest esse vniuersalium: ergo nec intellectus: q: omne quod possumus intelligere possumus velle cū voluntas sit maxime libera. Nec est instātia de miseria licet enim non possim eam velle michi bene tamē alteri. Forte negas antecedens probatur: quia voluntas est de bono bonum autem est in rebus: ergo est singulare ꝛ non vniuersale: vniuersale enim est tantū in intellectu. Forte dicis q̄ voluntas est de singulari tamen sub aliqua ratione vniuersali odimus enī omnem latronem in vniuersali. Contra sic etiam sensus est de vniuersali vnde San. Tho 12. q 29 ar. sexto sensus fertur in aliquid vniuersaliter scilicet in colorem sub ratione vniuersali coloris ꝛ appetens aquā scilicet equus non appetit hanc vel illam ideo quidā concedunt voluntatem esse vniuersalium vt quando volumus semper esse. Sed contra hoc est San. T. in 4. di 49. q. 1. ar. 3. q. 3.

¶ Ad primum dicitur a San. Tho. lec. 11. ꝛ de veri. q. 26. ar. 3. ad. 12 q̄ cum aliquis ab errore reducitur ad scientiam veritatis est ibi quedam similitudo alterationis que est de contrario ad contrarium. Non tamen vere est ibi alteratio: quia accidit q̄ ille q acquirit scientiam veritatis prius fuerit in errore. Secus autem est in dealbatione. Sed queritur an actus intellect⁹ per se fiat ex aliquo vel ex nichilo. Si dicas q̄ per se fit ex subiecto quod prius erat sub priuatione eius tunc quero ex quo fit actus intellect⁹ qui est in primo instanti esse angeli cuius subiectū prius nō fuit. Dicit ppt hoc q̄ act⁹ intellect⁹ nō acquirit per mutationem: quia non facile dare hic terminū a quo Et ita dico de sensu. Et per hoc patȝ ad aliud.

¶ Ad secundum quidam dicunt q̄ sensus est principium sue operationis sed quia illa operatio non est transiens ideo dicunt q̄ non debet vocari potentia actiua.

¶ Sed contra potentia motiua asini est actiua ꝛ tamen sua operatio non est transiens: quia est in eodem cum ipsa potentia vel arguatur de voluntate que est potentia actiua licet forte possit quilibet appetitus dici potentia passiua San. Tho. 12. q. 27. ar. 1. ꝛ 1. par. q. 80. ar 2. Quidā dicit q̄ non est de ratiōe actionis immanentis secundū propriam rationem fieri a subiecto: quia potest fieri in intellectu a solo deo: ita posset dici de sensatione. Sed difficile est q̄ aliquid sit actio alicuius ꝛ q̄ non sit ab eo effectiue. Ideo dico q̄ in potentia sensitiua duo sunt scilicet species obiecti ꝛ actus sentiendi. Primum est ab obiecto tm̄. Secundum autem est a specie ꝛ a potentia effectiue. Et propter primum vocatur potentia passiua: q: non concurrit actiue ad suam operationem nisi quia informatur per speciem: ad quam pure passiue se habet. Et sic patet ad argumētū tertiū. dicit tm̄ San. Tho. 1. par. q. 79. ar. 2. ad tertium q̄ si refferantur ad idem agens est nobilius patiente. Non autem si refferātur ad diuersa San. Tho de veri. q. 26. ar. 3. ad. 4. dicit q̄ sensus non est potentia actiua: quia nil agit in suum obiectum quidam dicit q̄ nec est pure passiua nec pure actiua. Si queratur in quo differunt vegetatiuum ꝛ sensitiuum. Communiter dicit q̄ sensus primo est accidentium ꝛ per accidens substantiarum. Sed potentia vegetatiua primo respicit substantie nutrimentum ꝛ accidens ex consequenti vnde dulcedo per accidens confert ad nutrimentuȝ Sed an potentia vegetatiua deficiente nutrimento agat in suum suppositum videtur q̄ sic: quia animal semper nutritur ꝛ tamen non semper habet nutrimentum extrinsecum. Sed tunc queritur ad quid poneretur actio ista nutritiue ideo forte calor agit sȝ non nutritiua nec est demonstratum q̄ potentia sensitiua sit nobilior generatiua de qua dixit hic cōmen. q̄ cū diuina sollicitudo non potuit facere ipsum indiuiduū semp manere idem numero miserta est ei dādo virtutē generatiuā qua corruptibilia possunt permanere idem in specie.

¶ Ad quartum dicitur q̄ sensibile inq̄tum agens est nobilius sensu vt passiuus non autem simpliciter Et in ordine ad suam sensationem quam causat effectiue de muliere dicitur q̄ illa infectio non est per potentiam visiuam. Sed infectio que est in corpore querit exitum Et quia oculi sunt magis subtiles ideo facilius per ipsos egreditur. Et sic obscurāt ꝛ inficiūt speculum etiam de nocte quando nichil videretur. De regulo dicit albertus. 25. de animalib⁹ q̄ ibi nō sunt radij egredientes ab oculis sed aliquid aliud Nec est verum quod dicitur basiliscum generari de ouo galli vt dicit Albert⁹: vide San. Tho. de veri. q. 26. ar 3 ad quartum.

¶ Ad quintum dicitur q̄ in ordine ad primam operationem que est species se habent pure passiue vt dictum est.

¶ Ad sextū dicitur q̄ in sensu interiori sunt species reseruate. Si dicatur nichil agit vltra suaȝ perfectionem: ergo iste species non possunt produci a solo obiecto. Dicendum q̄ per se nulla qualitas producit aliam magis perfectam.

¶ Ad septimum dicitur q̄ non est simile vel ibi non est predicatio idētica sed causalis: quia scilicet ex intellectu ꝛ intellecto fit vnum. vnde San. Tho. prima parte. q. 87. arti. 1. 3m. sensus in actu est sensibile propter similitudineȝ sensibilis que est forma sensus in actu. ¶ Ad aliud negatur consequentia vnde licȝ sensus q̄tū ad esse nature semper sit in animali non tamen q̄tum ad actum sentiendi.

¶ Ad octauum dicunt quidam q̄ accidentia intentionalia possunt esse simul: quia eorum distinctio est

ex termino vel agente Sed dico quod faciunt vnam speciē fcd̃m rem q̄ est duplex fcd̃m eē ītētionale. Sʒ eōtrauna pōt eē siue alia dico q̄ nō sʒ causabitur aliqua denouo.

¶ Ad.10 dubiuʒ est in quo p̄dicamēto ponant̄ actiones īmanētes Capr.i.4.ponit eas ī p̄dicamento actiōis ⁊ tn̄ ī.2.ponit eas ī p̄dicamēto q̄litatꝫ notū ē q̄ intelligere vel act⁹ītellect⁹ nō est pura rlō qr que generat habitū Modo relatio nō est p̄ricipiū actionis Dicit tamē q̄ sūt relatiua secūdū dici qr homo est beat⁹ nō p̄ qualitatē absolute sed vt vnit⁹ sūmo bono. Si queraf an ista relatio sit realis dicitur q̄d relatio scientie ad scibile est realis ex parte vnius extremi. Sed contra relatio non est maioris entitatis quam suus terminus cum totū esse relationis sit ad aliud se habere sed ipsum scibile non est igitur negatur maior quia patet specie differt a filio ergo vnum extremum est perfectius altero ⁊ p̄ consequens maioris entitatis Nec prosteriora sūt perfectiora nisi in hīs que sunt eiusdem ordinis nec distincta semp possūt separari ymmo aliquando ens reale videtur non posse esse sine ente rationis vt sortes sine identitate ad seipsum. Ad aliud negatur maior quia visio sensus non est causare verbum.

Ad aliud dico q̄ nichil sequitur quia albedo est mēsura colorum ⁊ tamen non sequitur q̄ sit relatio licꝫ sit dubium an ex hoc albedo habeat relationem realem ad alios colores ⁊ p̄mus angelus ad alios angelos.

¶ Ad. 11. non est simile de calefactione qr in calefactione est calor qui est de predicamento qualitatis in visu autem non est nisi sēsatio Guilbertus autem āalogice capit actionem. Si dicaf fcd̃m phī hic sētire est quoddam pati d̄r q̄ non capif pati pro predicamento passionis. Alia tamen opinio probabilis est qr videtur q̄ in omni actione sit quedā relatio agentis ad passum. Et hec videtur esse in predicamento actionis.

¶ Et per hoc ptꝫ ad.12 Nec incōuenit qualitates implicantes respect⁹ distingui p̄ terminos sicut alie relationes quando ille qualitates dep̄ēdent ab obiecto dependentia p̄pria ⁊ essentiali. Nec phī. negat quin felicitas sit qualitas absolute sed nō est permanens in hac vita.

Ad.13. cōmuniter ponitur ī itellectu duplex noticia scʒ intuitiua qn̄ res est p̄ns abstractiua qn̄ eadē est absens. Sed dubiū est an sint eiusdē speciei cum sint de eodem obiecto ideo de hīs in tertio.

AD. 4. sic p̄ceditur v̄r q̄ non sint q̄nq̄ sensibilia cōīa scilicet magnitudo motus quies figura ⁊ numerus qr entia mathematica non sūt sensibilia qr mathematicus abstrahit a sensibilib⁹ predicta ātē sūt ētia mathematica igitur Sed contra est phūs.

¶ R̄ndeo dicēdū cum S.T. hic lec.13. q̄d sēsibilia tribus modis dicūt vno q̄dē mō p̄ accn̄s ⁊ duob⁹ p̄ se scʒ sēsibile p̄ se diuidit ī sēsibile propriuʒ q̄ vno tn̄ sēsu p̄cipit Et ī sēsibile cōe q̄ plurib⁹. Exēplū primi vt color Exēplū scd̄i vt magnitudo Et īter ista ponit phūs talē dr̄ntiam qr sens⁹ circa sēsibile p̄priū nō decipit sicut audit⁹ nō decipit de sono. Sed circa sensibile p̄ accn̄s vel sensibile cōe sensus decipitur sicut si velit iudicare p̄ colorem quod veniens a longe sit homo vel quod res tantum distat vel q̄d sit rotunda quia quadrata a lōge visa videtur rotūda. ¶ Et notandum quod tactus ⁊ visus p̄cipiūt omnia sēsibilia cōīa alīj autē aliqua. Preterea sensibile p̄ accn̄s est illud quod accidit ei q̄ sēsit p̄ se Et sic subā est sēsibilis p̄ accn̄s ⁊ petrus. Accidit enim albo q̄ sit petrus ex hīs quidam moerūt ꝯtra noīales q̄ nulla quantitas est substantia qr quātitas est sēsibile p̄ se ⁊ nitūt euadere p̄ p̄dicatiōes ⁊ logice.

¶ Dubitaf de distictione sēsibiliū cōmuniū a sensibilib⁹ per accn̄s sicut enī sēsibilia p̄ accn̄s nō app̄rehēdūtur nisi inq̄tū sēsibilia p̄pria app̄hendūtur ita nec sēsibilia cōīa. Nūq̄ ei visus apprehēdit magnitudinē aut figurā nisi inq̄tū apprehēdit colorā ī q̄ sēsibilia cōīa sētiūf p̄ accn̄s. Dicūt q̄dā q̄ nō sequtur p̄pter duo. Primo qr sēsibilia cōīa sunt p̄pria sēsui cōi sicut sēsibilia p̄pria singlīs sēsib⁹. Scd̄o qr sēsibilia p̄pria nō p̄nt esse sine cōib⁹. Sed cōtra p̄mā rōnē arguit.s.t. qr sēs⁹ cōis est q̄dā potētia ad q̄ terminātur imutatiōes oīm sēsuū ḡ īpossibile est q̄ sēs⁹ cōis habeat aliq̄d p̄priū obiectū q̄d non sit obiectū sensus p̄priū licet sēs⁹ cōis circa illud habeat aliq̄s opatiōes p̄prias q̄s non hn̄t sens⁹ p̄priꝫ qr discernit inter sēsibilia diuersoꝝ sensuū scʒ inter albū ⁊ dulce ⁊ p̄cipit imutatiōes eoꝝ Itē nō seq̄f hoc ē p̄prium obiectū sens⁹ cōis ḡ nō ē sēsibile p̄ accn̄s respectu sens⁹ exterioris sicut dulce p̄ se est gustabile tn̄ est p̄ accn̄s visibile. Nec valꝫ.2 rō qr nichil refert ad sensibile p̄ accn̄s vtrū id q̄ est subiectū sēsibilis q̄litatꝫ sit per se subiectum eius vl̄ non ignis ei est p̄prium subiectum caloris ⁊ tn̄ sentif per accidens a tactu. Et ideo dicendum q̄ sentire ꝯsistit ī quodam pati ⁊ alterari. Et ideo illud q̄ facit dr̄nām ī hac alteratione sēs⁹ hꝫ per se habitudinem ad sensum ⁊ d̄r sēsibile p̄ se alias āt est sensibile per accidens quod nullā dr̄nām facit circa mutationem sensus duobus aūt modis ꝯtingit facere dr̄nāʒ. I. qr īprimit sp̄eʒ sensui vt color imprimit ei vnā sp̄em albedo ⁊ aliam nigredo alio modo facit differentiam q̄tum ad modū immutationis. Qualitates ei sensibiles mouent sensū corporaliter ⁊ situaliter. Et ideo aliter mouent in magno ⁊ paruo corpore in propinquo vel remoto ⁊ sic predicta quinq̄ sunt sensibilia cōīa ⁊ per se. Ad sensibile aūt p̄ accidens duo requirūtur Primo q̄d accidat per se sensibili Secundo quod sit app̄hensū a sentiente. Licet enim videam colorem petri si tn̄ non apprehendam eum tunc non video eum. Hec aūt apprehensio est ab alio sensu vel ab intellectu nō tamen omne apprehensum p̄ intellectum est sēsibile p̄ accidens sed quod statim occurrit post rem sensatā sic videm⁹ aliquē viuere qr p̄cipim⁹ eū loq̄ ⁊ ouis p̄ auditū cognoscit filiū. ¶ Notādū p̄terea q̄ sens⁹ circa p̄pria sēsibilia nō hn̄t falsā cognitioneʒ nisi p̄ accn̄s vnde solēt pōi ꝯditiōes req̄site ne fallaf Prima q̄ organū sit bene dispositū vnde p̄pter īfectōeʒ ligue ipsius īfirmi dulce iudicaf amarū. Secūdo p̄pter īdispositionē mediȷ. Tertio q̄ sit debita distātia vnde visū a lōge licet sit albū nō tamē apparet ita esse. Alīj supaddūt q̄ obiectū ⁊ sēsus se habeāt cōformiter vnde si obiectū vna vice moueref ⁊ alia vice q̄esceret ⁊ simulif sens⁹ tūc aliter ⁊ alif iudicaret.

¶ Cōtro hec arḡ Primo q̄ sēsibile cōe p̄ducat speciem ī oculo ⁊ p̄ ꝯn̄s q̄ sit sēsibile p̄prium qr Sā. T. p̄ie q.17. ar.2. dicit q̄ ī visu est similitudo figure. Itē si sēsibile cōmune nichil imprimat preter illud

quod causatur a sensibili ꝓprio ergo nõ diuersificat immutationẽ ita ꝙ sequatur alia cognitio vel iudiciũ. Item aut albedo q̃ est sine figura triãgulari aliqd imprimit quod nõ imprimit color qui est cum figura triangulari vel non si primum habetur intentũ. si secundum sequitur ꝙ visus eodem modo mouetur.

¶ Secũdo arguitur ad idẽ diuersoꝝ obiectorũ non est eadem visio ergo aliã visionem numero causat magnitudo ꝛ motus ergo aliquid imprimũt: primũ patz quia pt manẽ visio magnitudis cessãte visiõe mot⁹ ꝗ iste due visiões cãnt a diuersis spẽb⁹. Itẽ dictũ ẽ ꝙ non omnia sẽsibilia cõmunia sẽtiũtur a quolibꝫ sensu scꝫ figura ꝛ magnitudo vt dicit S. T. 64. Sed cõtra phi. dicit ꝙ sẽsibilia cõmunia sũt cõmunia omnibus magnitudo eni potest ꝑcipi ꝑ gustũ sicut numer⁹ ꝛ secundum ꝙ res sũt diuersarũ figuraꝝ pñt cãre alium sonuꝫ. Itẽ hec est i secũdo modo ꝑseitatis magnitudo est sẽsibilis ꝗ q̃titas imediate est cã sensibilitatis sicut hõ ẽ cã risibilitatis ꝑ se ipsũ. Szã sẽsibilitas coloris distiguatur realiter a colore sicut alie passiones sic ergo color nõ sẽtitur ꝑ se ipsũ sꝫ illa sẽsibilitas. Itẽ color nõ pt videri sine q̃titate sicut nec ecõuerso ꝗ ita ꝑ se videtur q̃titas sicut color ꝗ cãt ꝛ imutat visũ. Hic ẽt dubitatur an q̃titas ẽ sẽsibile ꝑ se qr siq̃s ponat digitũ sup lapidẽ q̃escẽtẽ nõ ꝑcipit q̃titatem.

¶ Tertio arguitur ꝙ sẽsibilia cõia nõ sũt sẽsibilia ꝑ se qr sẽtiũtur per aliud scꝫ ꝑ q̃litates sẽsibiles. Itẽ sẽsibilia cõia nõ ꝑtinẽt ꝑ se sub obiecto ꝓprio sẽs⁹ ꝑticlaris vt magnitudo sub colore ꝗ nõ sẽtit ꝑ se qr obiectũ ad eqũ potẽtie ꝑtinet formalit vl virtualit oẽ illud i ꝙ pt talis potẽtia. Et ex hoc albedo sẽtit ꝑ se qr ꝑ se ꝑtinet sub colore.

¶ Quarto motus nõ habet partes ꝑmanẽtes. Sꝫ omnis visio est permanens res ergo nõ est de nõ existente. Sit enim motus qui videtur a/b/c. Et sit a. pars preterita b/ pars futura tunc iste partes nõ sũt ergo non videtur nec potest dari aliquis motus qui vna pars sit preterita ꝛ alia futura. Item numerus componitur ex indiuisibilibus que non videntur nec sentiuntur ergo numerus non est sensibile qr nullum sensibile componitur ex insensibilibus.

¶ Quinto arguitur qd quies non sẽtitur quia quies est priuatio ergo non est sensibile per se Itez nichil quiescit nisi in tempore visio autem fit in instanti ergo quies non videtur.

¶ Sexto arguitur aer nõ vr ꝗ nec magnitudo eius ꝗ non oĩs magnitudo est per se sensibilis. Antecedens patet per antiquos qui ex hoc putabant aerem nichil esse tum qr elementum in propria natura non est coloratum. Item oportet sẽsũ esse denudatum ab eo quod percipit ergo quando visus mouetur non percipit motũ nec magnitudinẽ quia in visu est motus ꝛ magnitudo.

¶ Septimo arguitur quod sint plura sensibilia communia q̃. 5 quia alacen ꝛ vitelio i suis perspectiuis enumerant multo plura sensibilia communia scꝫ distantiam/situm/corporeitatem/distinctionem asperitatem/leuitatẽ/raritatem/densitatẽ/pulchritudinẽ/similitudinem/ ꝛ istorum opposita.

¶ Octauo arguitur probando ꝙ sensus decipiatur circa ꝓpriũ obiectũ qr intellectus q̃ est virt⁹ nobilior ꝛ certior q̃ sensus potest decipi circa proprium obiectũ ergo ꝛ sensus. Añs patet quia aliquando intellectus assentit propositionibus falsis ꝛ etiam decipitur circa quidditatem iudicando quidditatem visus rei esse quidditatem alterius vt qui dixerunt animã esse corpus. Itẽ visus decipitur circa suũ ꝓprium obiectum ergo ꝛ sẽsus. Añs patet quia species rei visibilis per potẽtiã dei possunt conseruari ꝛ representare visui rem visibilem ipsa re corrupta. Et tunc visus iudicans illud visibile esse decipitur.

¶ Nono visus iudicat solem esse bipedalis q̃titatis vt docet experientia ꝛ tñ est maior tota terra vt dicunt astronomi ꝛ iudicat solem esse rubeum ꝛ tamen non est rubeus sed lucidus ergo decipitur. Item visus iudicat yridem esse diuersorum colorũ tamen non est ita. Siliter carbones ignitos rubeos ꝛ tñ sunt nigri igitur.

¶ Decimo Auditus circa suũ audibile decipitur nã auditus vnius iudicat sonũ esse delectabilem quem auditus alterius iudicat esse tristabilem ergo vnus decipitur cum vnus ꝛ idem sonus non i delectabilis ꝛ tristabilis. Item existẽs prope sonũ iudicat sonum maiorẽ ꝛ interiorẽ q̃ existẽs remote ab ipso igitur.

¶ Undecimo aliquãdo iudicamus de sono nõ existere ergo tunc audit⁹ decipitur. Añs pꝫ qr existẽs ab vna parte aque satis magne iudicat d sono causato ab alia parte postq̃ est corruptus. Item infirmis apparet ꝙ audiũt tonitrua quãdo nõ sũt. Et idẽ põt argui de sono echõ qui iudicatur in nemoribus cũ tamen illic non sic igitur.

¶ Duodecimo probatur qd gust⁹ decipiatur qr illa q̃ sunt sẽptica aliquib⁹ apparẽt dulcia aliis non ergo gust⁹ iudicat de ꝓprio obiecto aliter q̃ sit. Item asini iudicant tribulos ꝛ cardones esse boni saporis ꝛ tamen opposito modo iudicat hõ igitur gust⁹ hominis vel asini decipitur.

¶ Tertiodecimo arguitur sic homo intrans balneũ calidũ in principio iudicat ibi esse intensam caliditatem et tñ postq̃ per tps fuerit i balneo iudicat caliditatem ibi esse remissiorem licꝫ balneum ante ꝛ post maneret eque calidũ ꝛ idẽ dicendũ de aqua frigida. Item iudicat aliquando vnam rem esse duas res vt pꝫ de tangẽte fabam digitis cancellatis.

¶ Quartodecimo olfact⁹ sepe decipitur circa suuꝫ obiectũ ꝙ patꝫ qr homo iudicat aliquñ duos odores esse bonos ꝛ cõueniẽtes quos tñ alter non iudicat esse bonos ꝛ cõuenientes sicut mũdatores locorum turpiũ iudicãt materiam quã deponunt nõ esse fetidã: vnde Anthonin⁹ narrat de quodã infirmo ad mortez q̃ per appositionẽ stercoris ad nasũ recepit sanitatem ꝛ aliqui infirmantur transeundo ante apothecariam propter odores ꝛ tamen alii iudicant tales esse cõueniẽtes ergo aliqui decipiũtur. Item canes iudicant cadauera fetida esse boni odoris ꝛ homo iudicat talia esse mali odoris igitur.

Posset hic queri an tps sit sensibile commune quia nõ enumeratur hic vnũ tñ intellectu cõprehenditur sꝫ cõtra. 4. phi. sẽtimus tempus ꝑcipiẽdo motũ Alia lra eciã habẽtia memoriã ꝑcipiũt tps nec soliũ ꝑ motũ sẽtim⁹ tps qr incarcerati ꝛ ceci a natiuitate nõ sẽtiũt motũ tñ sentiũt tps ꝛ sciũt se diu fuisse i carcere de hijs in 4. phisi.

¶ Ad primũ dicitur ꝙ magnitudine nõ cãtur spẽs aliqua spãlis ꝑter speꝫ sẽsibilis ꝓprij qꝛ ei nõ ẽ aliqd positiuũ ꝗ nõ pt cãre aliqñ ẽ speꝫ. Sꝫ forte negaretur ista ꝯña qr audit⁹ ꝑcipit silẽtiũ. Hoc aũt ẽ ꝑ speꝫ ab eo cãtã. Quidã dicũt ꝙ quies ꝑcipitur ꝑ spẽm motus qr priuatio cognoscitur ꝑ habitũ. Sꝫ ꝯtra cessante motu species eius nõ manet in visu alias mot⁹ qui nõ ẽ possꝫ videri. Item dato ꝙ q̃a nunquam videri

motũ adhuc pt videre lapidẽ q̃escere.
¶ Item visꝰ est quantus ergo non recipit speciem
q̃titatis. Item tunc magnitudo esset sensibile pro
prium. Item quidã dicunt q ignis i ꝓpria spere nõ
videtur ꝛ tamen habet magnitudinem ergo magni=
tudo non causat ꝓpriam speciem in visu. Si dicat
canis famelicus currit ad frustrum panis quod est
maius ergo videt magnitudinẽ Itẽ currit post ma
gistrum suum ambulantẽ ergo vidꝫ motum eiꝰ quẽ
prius non videbat ergo nũc aliquid causatur in ocu
lo suo quod prius non erat negatur ꝯña sꝫ bene alio
modo immutatur sensus. Sed queritur quomodo si
tus variat visionem dicit alacen in secũdo librorum
ꝑspectiue q species colorum sunt extẽse in oculo si
cut corpus visibile ꝛ ipse color est extensus ꝛ sicut
vna medietas est post aliam ita in oculo vna pars
speciei ꝯtinuatur alteri vnde si partes visibiles mu
tent situm etiam partes specierum mutabunt situm
ꝛ tunc visus aliter immutabitur ꝛ propter diuersitatẽ
immutationis turris ꝓpinqua videtur altior quam
remota qꝛ species superioris ptis turris propinque
magis distat i organo ab aliera parte tñ q̃titas nõ
est principium actionis nec situs. Sed queritur an
profũditas rei videat vel tm̃ supficies do vtriusqꝫ
Si queratur an color existens sine magnitudine vi=
deretur dicendum q non qꝛ esset indiuisibilis ꝛ per
hoc pꝫ ad primũ ꝛ ad scdꝫ licet enĩ p auditum iudi
cemus sonum esse magnum hoc tamen non est secun
dum longitudinem vel latitudinem sꝫ qꝛ causat for=
tem speciem in organo sensꝰ. sed si deus poneret ma
gnitudinẽ sine colore dico q nõ sẽtiret tñ est sensibi
le p se ꝛ ita dicetur de magnitudine elementi puri q̃
non habet colorem. Cõtra illa q̃titas esset intelle
gibilis ergo oporteret q primo ageret in sensu. Itẽ
possit hec reprobari de magnitudine rei vise sine co
lore ergo magnitudo ꝓducit ꝓpriã speciẽ pter spe
ciem coloris. Item aliquis posset comedere pomum
si esset q̃tum dato q nõ esset coloratum ꝛ viueret ex
eo ergo ꝛ gustare. ¶ Item posset computare
decem poma tenẽdo illa in manu licet non essent co
lorata vnde beati tangũt celum ergo videtur quod
sensibilia cõmunia percipiũtur sine propriis vt ma
gnitudinem tũc sẽtirt sicut silentiũ pcipitur auditu.
Contra situ esses iuxta celum tu non posses gustu ip
sum percipere ergo nec tactu quia non magis caret
obiecto tactus q̃ gustus Item p auditũ non perci
peretur celum licet in ipo esset silẽtium.
¶ Ad .3. patet ex dictis nec per se hic distinguitur
contra per aliud. Ad aliud dicitur q magnitudo est
cõditio necessaria ad hoc q color videatur si dicatur
tunc color non esset obiectum adequatum visus qꝛ
aliquid aliud a colore potest videri scilicet magnitu=
do. Dicendum qd non videtur per se primo Si que
ratur an substantia sit sensibile cõmune cuꝫ percipi
atur a pluribus sensibus dicendum q non qꝛ hoc est
per accidens Sed queritur i quo modo per se sunt
iste substantia ẽ sensibilis magnitudo est sensibilis.
Si dicatur q sit in secũdo modo sequitur q sensibi
le sit proprium respectu magnitudinis. Item bene
sequitur color est per se primo sensibilis a visu ergo
nichil est visibile nisi color sicut homo est per se risibi
lis ꝛ ideo nichil est risibile nisi homo. Dicendũ q iste
consequentie nichil valent.
¶ Ad quartum dicitur q visio non est per se primo
de motu sed de colore existente in remota. Et simili
ter dicitur de numero cuius vnitas per se videtur si
cut magnitudo video enim fortem esse vnum ꝛ non
multa. Si dicatur Nullum indiuisibile est visibile
per se. Sed vnitas est indiuisibilis igitur concedit
maior de sensibili proprio Si dicatur vnitas non ẽ
actiua ergo non diuersificat immutationem sensus
Negatur antecedens de actione spirituali Contra
vnitas est negatio scilicet diuisionis sed negatio est
non ens quod autem est non ens nichil positiuũ agit
igitur. Negatur maior
¶ Ad quintum patet ex dictis. Si dicatur motus
non sentitur per se ꝛ aliquis motus non sentitur ni
si ab vno sensu ergo nõ est sensibile commune. Pri
mũ pꝫ quia si sint duo homines in naui ꝛ mouean=
tur ambo tunc si se respiciant vnus non percipit mo
tum alterius Secundum patet quia motus celi nõ
percipitur nisi visu Dicendum q motus semper na
tus est sentiri per se quia vno quiescẽte ille percipit
motum alterius Quidam dicit q motus non perci
pitur nisi a memoria quia ad cognoscendum rem mo
ueri oportet scire q prius aliter se habebat quã nũc
hoc autem videtur per memoriam.
¶ Ad sextum dicitur q omnis magnitudo nata est
videri si sit sub colore Ad aliud dicetur in sequenti
bus. Querunt quidam a q̃ pcipiuntur ista sensibilia
communia per se primo ꝛ videtur q a sensibus inte
rioribus sꝫ tũc immediata essent sẽsibile ꝛ nõ ꝓpriũ q̃
cõmune tñ ab ari. non enumeratur.
¶ Ad septimũ dicit q alacen ponit decem ꝛ nouem.
Sꝫ ista q̃nqꝫ sũt principalia ad que alia reducũtur.
¶ Ad .8. dicitur q circa propriã quidditatem non
decipit intellectꝰ. Sed de hoc in tertio. Ad aliud
quidam non admittunt casum vel admisso casu dica
tur q sensus tunc non decipitur quia alias decipere=
tur a deo. Sed contra Iudicat quod hoc est color
dicendum q per illam visionẽ iudicaret colorẽ non
esse. Sed contra sensus est potentia irrationalis er=
go non potest in opposita. Item sequitur co
lor videtur: ergo color est. Item tũc aliquis posset
gustare cibum qui non est. Quidam dicunt qd visio
esset in esse qualitatis tamen per eam non diceretur
oculus videre.
¶ Ad .9. dicitur quod circa sensibile cõe visus deci
pitur pp distantiã. Si dicatur tunc visus non plus
erraret circa sensibile cõe q̃ circa sensibile proprium
quia circa vtrunqꝫ decipitur solum per accidens.
Et sic differẽtia phi nichil valeret dico quod serua
tis ꝯditionibꝰ prius positiꝫ visꝰ adhuc põt errare cir
ca magnitudinẽ iudicando lignũ eẽ bipedale qd tñ
est modicũ minus. Sed contra sit etiã errat circa co
lorem iudicando ipsum esse magis vel minus inten=
sum. Quidam dicũt q sensus non errat circa ꝓpriũ
ꝛ primum sẽsibile nec per se nec p accidens vnde vi
sꝰ nũq̃ errat iudicãdo illud quod videtur eẽ colora
tum. Sed cõtra sic etiã nũq̃ iudicãdo id quod vide
tur ẽe magnum qꝛ positis causis sufficientibus ad
bene iudicandũ nũq̃ est error sed positis predictis
conditionibus ponũtur cause sufficiẽtes ad bene iu
dicandũ saltem in vniuersali. dicendũ qd circa motũ
qui est sensibile commũe visus decipitur etiam i vni
uersali licet forte per accidens vel qꝛ non seruantur
ꝯditiones predicte. Sed cõtra albedo est sensibile ꝓ
prium si ergo visus per accidẽs errat circa albedinẽ
in particulari ergo sensibile proprium non differt a
sensibili per accidens. Dicendum q non errat per

accidēs circa albedinē vt ē color. Sz ꝯtra mīti iu dicāt celū eē coloratū tpe serenitatis ꝗ errāt circa rem in communi. Si concedis contra sensus non iudicat nisi per speciem quam recipit. Sed videndo celum non recipit speciem coloris ergo non iudicat ipsum esse coloratum quod concedo. Causa autem quare sol iudicatur aliquando esse rubrus est propter vapores grossos eleuatos inter nos ꝛ solez modo fulgidum visum per nigrum apparet rubeum ꝓpter commixtionez specierum nigri ꝛ lucidi ī medio ita dicatur de carbone ignito qui de facto est niger qꝛ facit lumen nigrum in pariete sed an sensus ade in statu innocētie sōniādo fuisset deceptus quia omne falsum est malum potētie cognitiue ergo non fuisset deceptus. Sed contra hoc est Sā. T. de ve.q. 18.ar 6 ad.14. vide ibidez ad.15.ꝙ deceptio ī istis potius est in intellectu ꝗ̄ sensu.

¶ Ad.10 hoc contigit in can antibus quilibet enī iudicat seipsum bene cantare quando solus vlulat sz illa deceptio ē ex hoc qꝺ quilibet diligit opera sua vnde therentius postꝗ̄ amisit comedias suas submersit se. Si queratur quis eorū decipit̄ cōmuniter ille qui tenet ptem' negatiuā qꝛ non sequitur non est delectabilis michi propter meam cōplexionē ergo nō est delectabilis.

¶ Ad vndecimū dicitur postea an sonus qui nō est possit audiri. Alia soluūtur ꝑ ꝓdiciones positas. De carbone aūt dr̄ sicut de cātu. Si dicat̄ amaritudo et dulcedo non possunt esse in eodem ergo homines vel asini errant quidā negant aūs respectu diuersorū. Per hec pz ad.13.ꝛ.1.4.quia ibi est indebita applicatio vel organi dispositio.

Ad alia dicitur qꝺ respectu diuersorum quod est delectabile vni est tristabile alteri. Sed hic est dubium an sensus exterior decipiatur aliqñ per accidens videtur quod non qꝛ in sola cōpositione ꝛ diuisione ē veritas ꝛ falsitas modo sensus exterior non format propositionē aūs patet ex primo ꝑhiarmenias vnde nomen vel verbum qꝛ simplex est non est verum neqꝫ falsum ergo in sēsu exteriori non est veritas. Item quando visus videt solem ꝛ iudicat ipsuz eē rubeum vel tūc habet visionem rubedinis vel lucis solis si primum ergo videt illud ꝙ non est. si secundum ergo non est falsus. Item quādo īfirmus iudicat dulce esse amarū vel gustus eius habet speciem dulcedinis vel speciem amaritudinis. si primum ergo sentit dulcedinem. si secūduz ergo sapit ꝛ gustat illud quod non est. Quidam dicunt ꝙ sensus exterior non est verus neqꝫ falsus quia in ipso non est propositio sz hoc est cōtra ph. hic dicentem ꝙ sensus circa propriū sēsibile semꝑ est verus ꝛ satis pz qꝺ loquitur de sensu exteriori ꝛ cōmentator dicit in ter. de anima ꝙ visiones coloris sunt vere. Forte dicitur ꝙ visio aliqñ dicit̄ falsa qñ nichil sibi respōdet in re. Sed cōtra tunc intellectus apprehendens chimeram esset falsus. Item tūc ista vox homo esset vera ꝛ quodlibet nomen esset verum vel falsum ꝛ sic de' apprehendens illud quod non est esset falsus scilicet qñ intelligit non ens scꝺm S T 1 pte q.14. ar 9.qꝛ nichil sibi respōdet in re. Respondet san tho.1 par.q 16.ar.2 et.q 17.ar.2.et de ve.q.1 ar 9.ꝛ 1x. ꝙ falsitas non est i sensu sicut in cognoscente verum ꝛ falsum sz inquātuz veram apprehensionem habet de sensibilibus vnde sensus videtur esse falsus primo ꝑ ꝯparationem ad intellectum qꝛ propt̄ suam indispositionem intellectus errat in apprehensione tamen non est veritas vel falsitas ꝓprie sed solum secūdum ordinem ad iudicium quod ex informatiōe predicta cōsequitur. Sed queritur an sensus exterior habeat iudicium de hoc in sequentibus. Satis sit ꝑ nunc ꝙ sensus circa proprium sensibile non est falsus nisi ꝑ accidens vt dicit .f t. Sed circa cōmūe errat aliquando in particulari non solum per accidens. Si dicatur Visus potest videre propōnē veram vel falsam scriptam in pariēte ergo in eo est falsitas sicut in cognoscente. Item hoc nomen sortes non est verum neqꝫ falsum ergo visio vel intellectio sortis non est vera neqꝫ falsa dr̄ ꝙ non est simile sed visio sortis se habet sicut auricalcū vel veruz aurū.

Ad quintum sic proceditur videtur ꝙ color nō sit obiectum vis' qꝛ nos videm' celum in quo nō est color ergo color nō est adequatum obiectuz vis'. Sed cōtra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum ꝙ hic sunt tres difficultates qꝛ enim res non videtur sine lumine oportet scire quid est lumē ꝛ quid operatur. Secundo an visio sit per species. Tertio respondetur ad questitum. De primo sciendum ꝙ in sensatiōe tria sūt scz mouens tm̄ quod est obiectum ꝛ motuz ꝙ est sens' ꝛ medium quia sensibile positum supra sensum non facit sensationem. Dubium ergo est an lumen requiratur propter medium quod est dyaphanū vel propter colores.

¶ Unde sciendum ꝙ dyaphanū dicitur quod de se non habet proprium lumen tamen est susceptiuum luminis vt aer aqua vitrum cristallus. Et si querat̄ vnde habet aer dyaphaneitatem. Dicendum ꝙ ex hoc quod participat aliquid corporuz celestiuz licet equiuoce. ¶ Preterea Sciendum ꝙ lumen est act' dyaphani scꝺm ꝙ diaphanum. Dyaphanum enim est corpus illuminabile. Lumen autem est illud quo aliquid est actu illuminatum vnde triplicia sunt corpora. Quedā sunt totaliter opaca vt terra propter nimiam materialitatem eius. Alia sunt ex toto lucida vt sol. alia dyaphana vt aer vel ignis in propria spera. Aliās enī per sperā ignis non possent stelle videri. ¶ Tunc dicendū ꝙ lumen non reqritur propter colores sz ꝓpter mediū. Primū pz qꝛ color ē per se visibilis ꝛ ex se causat spēm in aere. Scꝺz pz per diffinitionem luminis ꝛ videmus ad sensum qꝺ sine lumine res nō videtur. Si queratur in quo modo per se est ista color est visibilis dicendum quod in scꝺo qꝛ predicatur ꝓpria passio. Sed nūc videndū est quid sit lumen. Dicit .f t.in.2.d 13 ar.3.ꝙ differt lux. lumē radius. ꝛ splendor qꝛ lux est in lucido vt in sole. Lumen aūt in dyaphano. Radius est illuminatio scꝺm directam lineā a corpore lucido. Splendor aūt est ex reflexione radiꝫ ad aliquod corpus tersum ꝛ politum sicut ad aquā vel argentuz ex qua reflexione etiā radꝫ proiciuntur. ¶ Preterea multe fuerunt opiniones de lumīe. Democritus dixit lumen esse defluxū corporis. Albertus dicit qꝺ suo tēpore quidam dixerūt lumen esse corpus indiuisibile. Probatur ergo primo ꝙ lumen nō sit corpus quia tunc illuminatio esset motus localis quod est falsuz quia fit in instanti. Non enim posset latere sensum illuminatio ab oriente in occidentē si ibi esset successio. Item tunc duo corpora essent simul scz lumen

z aer. Et s.c. dicit q hoc concedentes sensum negligunt. Alij dicunt lumen recipi in poros aeris. Sed queritur quid remanet in eis recedente lumine. Item in celo vbi est lumen non sunt tales pori nec est ibi materia ex qua generetur aliquod corpus qd sit lumen. Secunda est opinio dicentium lumen esse accidens sz lux est subā. Sed contra Commentator probat q calor non est forma substantialis ignis vt videtur dicere alexander qz in alijs est accidens ergo lux non est forma subālis solis. Item nulla forma substantialis est per se sensibilis sed lux solis per se videtur. Si quis tamen vocet formam solis lucē hoc erit equiuoce vnde philosophus dicit in. 4. methe. non esset inconueniens qd eodem nomine apud nos significetur homo z apud alios non homo.

Tertia opinio dicit qd lux nichil addit supra colorem sed ipsa euidētia coloris vocatur lux hoc aūt improbat auicenna in nocti lucis quorum color in nocte occultatur z lux videtur.

Quarta opinio dicit q est tm̄ intentio sicut spēs albedinis que est in medio vnde non habet esse naturale sed spirituale. Et lumen est species z similitudo lucis. Et licet hec opinio sit probabilis secundū San. T. Improbatur tamen quia illud quod habz esse intentionis tantum non causat transmutationē nisi secundum operationem anime secus autem ē de lumine quod calefacit.

Et ideo dicendum q lux est forma accidentalis habens esse ratum z firmum in natura z sicut calor est qualitas actiua ignis ita lux est qualitas solis et quodammodo naturalis. Forma enim intentionalis non denominat subiectum cum vt dicit sanctus tho. 1. pte. q. 67. ar. 3. color parietis non denominat aerē licet species eius sint in aere. Quantum ad secundum dubium due sunt opiniones pspectiui z plerique alij ponunt sensibilia propria sentiri per species quas producunt in medio z in organo z in potentia sensitiua primum patet quia nichil agit in distans nisi prius agat in medium sz sensibile distans a sensu agit in sensum ergo prius agit in medium z non nisi specie igitur maior patet ex. 7. phi. vbi dicitur q mouens z motum sunt simul z ideo dicit hic phi. contra democritum quod si inter visum nostrum z rem visam esset vacuum tunc non videremus non solum formicam in celo sed nec bouem. Hic respondent aduersarij q non oportet mouens z motum semper esse simul vt patet de sorte proijciente sagittam. Item intellectus mouetur ab obiecto z tamen obiectum z intellectus non sunt simul qz intellectus non est in loco z vnus angelus illuminat alium. Illuminare autem videtur dicere aliquam actionem z tamen vnus non est simul cum alio. Sed contra si sensibile nichil causaret in medio ergo nulla esset causa quare eger iudicaret dulce esse amarum quia illud dulce nichil causat super linguam infectam. Item si radius solaris transeat per vitrum rubeum tunc in pariete opposito illi vitro apparet species coloris rubei z non vera rubedo quia illa rubedo non est in medio eo q medium non est susceptiuum eius nec in pariete quia suppono ipsum esse albissimum. Sed forte non est verum quod species videatur qz nichil videtur per se nisi color vel sensibile cōmune vnde quidam propter hoc dicit qd lumen nō habet esse intentionale tm̄ qz videtur. Item omne quod videt habet esse extensum in materia sed species non habet esse materiale.

Item si species esset proprie sensibilis, tunc sensus esset enim in isto casu non erraret vnde aliter arguitur quia videmus in speculo rem que est retro nos ergo oportet qd illa res aliquid causet alias nulla esset ratio. quare illud quod est retro nos magis videretur posito speculo ante nos quam alias.

Item aspiciendo viride visus confortatur ergo color aliquid agit in ipsum quia si nichil ageret tunc per nichil confortaret. Item hic habetur q medium est mouens motum z quando in aliquo loco diu fuerunt poma tunc postquam remouentur adhuc videtur ibi dimanere spēs odoris. Item nisi ponatur visio fieri per tales spēs tunc periret perspectiua dicēs visionem fieri per piramidem cuius conus est in oculo z basis in re visa. Et si queratur a quo causatur ipsa spēs in medio. Dicendū q a colore differt tamen ab eo secundum spēm vnde color in medio habet esse intentionale. Sed in obiecto habet esse naturale. Et dicitur esse intentionale quia habet esse representatiuum vel esse diminutum sicut secunde intentiones habent esse diminutum apud logicos. Sz hic est dubium quia licet lux solis videatur per lumen tamen dubiū ē an lumen videatur per aliud lumē vel per seipsum vel per speciem z videtur quod aliquando lumen videtur per speciē quia existens in tenebris videt iudiē existēs in altera parte camere z hoc non est per lumen deueniens vsque ad oculum suū vt videtur. Item si sit magnū lumen contra parietē tunc possum in speculo videre illud lumen licet sit retro me: ergo lumen causat spēm. Item lumen non potest esse secundum suum esse naturale in potentia visiua ergo in potentia visiua ponenda est spēs luminis. Videtur tamen hoc non obstante melius dicendum secūdū san. tho. q lumen per seipsum videtur quia in omnibus oportet deuenire ad vnum primum quod per seipsum est tale. Et 1 pte. q. 56. dicitur q lux videtur in oculo per presentiam sue essentie in cognoscente alia autem cognoscuntur per presentiam sue similitudinis. Item lumen q videtur aliquando est supra visum vt dicitur in secundo. d. 13. ar. 3 ergo non semper causat speciem in medio. Ockam z multi alij opinantur q in medio nulle ponende sunt spēs nec in oculo. Sed contra tunc non daretur causa quare visum a longe apparet minus. Hoc enim est. quia species in oculo faciunt minorem angulū quam si res esset prope.

Quantum ad. 3. dubium. Sciendum q medium per quod fit visio secundum se nec habet lumen nec colorem. Visibilium autem quedam sunt proprie dicta vt colorata z luminosa sufficienter vt lumen solis. Alia autem sunt quasi inuisibilia vnde non videntur nisi de nocte vt putredines aliquorum quercuum squame aliquorū piscium oculi cattorum vel luporum vnde per eum lumen videtur in nocte. Sed non in die quia maius lumen obfuscat minus. vnde in nocte videtur lux istorum z non color. Econuerso autem est in die. In nocte enim lux eorum non est sufficiens vt faciat videre colorem z hec dicuntur inuisibilia innominata.

Conclusio. Color vt comprehendit lucē z alios colores est obiectum visus. quia illud in quod primo directe fertur potentia z sub cuius ratione formali fertur in omne illud in quod fertur. est obiectum illius potentie. Sed visus est huiusmodi respectu coloris igitur. Ex predictis patet differentia visus ad alios sensus quia eius immutatio est spiritualior. Non enim

immutatur naturaliter sed intentionaliter. hoc est vis⁹ non recipit albedinem sed spēm albedinis.

¶ Notandum preterea vt habetur in libro de sensu z sensato quod q̄dā dixerūt visionem fieri ex hoc q̄ aliquid emittebatur ab oculo vsq; ad visibile vt empedocles. Sed contra tunc res viderētur de nocte. Item non videtur q̄ oculus meus possit aliq̄d causare vsq; ad solem per totum medium. Sed ista non concludunt quia beatus existens in celo oculo corporali posset me videre ergo produco speciem vsq; ad celum.

¶ Notandum preterea q̄ oculus est instrumentum visus z est sphericus constans ex trib⁹ humorib⁹ z quattuor tunicis Nam ab extremitatibus cerebri p̄cedunt duo nerui qui concurrūt in parte āteriori cerebri se mutuo diuidētes z ille qui procedit a parte sinistra vertitur ad dexteram partem z ille qui procedit a parte dextra vertitur ad sinistram z vnus protenditur ad vnum oculum z alius ad alium z sunt cōcaui vsq; ad oculum z prope foramen capitis dilatantur sic quod ibi est quedā spera rotūda ex tribus humoribus z .4. tunicis scōm p̄spectiuos vel .7. secundum medicos z ista spera dicitur oculus prima tunica p̄cedēdo ad extra dicit̄ consolidatiua .2. carnea .3. vitrea .4. tela aranea. Prim⁹ humor dicitur albugineus secūd⁹ vitreus tertius glacialis. Et est in quo inchoatur visus z est principalis humor quo destructo non fit visio: Si queratur in quo oculo est potentia visiua Dicendum q̄ est in concursu illorū neruorum qui sunt concaui quia visus indiget lumine z spiritibus z ideo vt lumen siue species possint ad intra diffundi z spiritus a corde versus organa exteriora ideo nerui sunt concaui. san. t. opu. 43. c. 3. Organum extrinsecus visus sunt oculi s; p̄mum z intrinsecum sunt nerui visuales.

¶ Contra hec arguitur probando q̄ lumen requirit̄ propter colores q̄r sine lumine color non causat speciem in medio vel in potentia alias sine lumine res videretur ergo requiritur lumen propter colorem. Item existens in aere lucido non videt coloratum quod est in tenebris ergo illud coloratū requirit lumen p̄pter ipsum colorem. Forte dicis concedendo quia requiritur p̄pter colorem z p̄pter medium. vnde aui. in 3. de aīa tex. 17 dicit q̄ lumen facit potentia colores actu colores z san. tho. 1 q. 67. ar. 3 3. q 79 ar. 3 2 Contra existens ī tenebris potest videre alium qui est in luce. Item nullum lumē requiritur ad videndū vt p; inductiue.

¶ Secundo lumen solis magis impedit visionem quia est nimis excellens. Item ligna putrida videt̄ de nocte z tamen ibi tunc est lumen.

¶ Tertio lumen est necessarium ad visionē coloris vt patet per experiētiam. Si dicas q̄ hoc est vt disponat medium. Contra idem agens disponit z introducit formam ergo si color sufficiat causare suam speciē in medio sequitur q̄ sufficienter disponit ipsū mediū Item intellectus agens dat fantasmatibus virtutem agendi in intellectū ergo lumen dat colori virtutem agendi igitur zc.

¶ Quarto arguitur q̄ lumen sit corpus quia habet proprietates corporis vnde lumen aliquando dicit̄ reflecti z refrangi Itē mouetur q̄r lumen solis venit vsq; ad nos Itē habet tres dimensiones ergo est corp⁹.

¶ Quinto lumen gignit subām ergo est subā. Antecedens pat; per experientiam in speculo concauo Item duo accidentia eiusdem speciei non possunt esse simul sed duo lumina sunt simul q̄r lumia duarum candellarum possunt separari. Si dicis q̄ etiam ī possibile est duo corpora ēē simul p̄tra ferrū ignitū non solum in superficie sed in profundo z sic ibi sūt simul ferrum z ignis.

¶ Sexto arguitur q̄ lumen habet esse intentionale z non naturale q̄r sensibile naturale positum supra sensum non causat sensationem. Sed lumen pertingens vsq; ad pupillam videtur vt dicit. sanctus tho ergo habet esse intentionale. Item illud in q̄ tendit sensus dicitur intensio. sed sensus videndo tēdit in lumen z per lumen videmus lucem eius sit species eius ergo lumen est intentio. Nec sequitur est verum ens reale ergo non est intensio quia species que est in medio est verū ens reale z tamē est ītētio:

¶ Septimo arguitur q̄ lumen non est sensibile per se quia accidit lumini q̄ videatur non enim videtur nisi propter reflexionem. Tunc quia radij solares de nocte non apparent qui tamen intercipiūtur inter nos z celum supra conum piramidis vmbre terre. Tū quia exn̄s in carcere opaco z tenebroso vbi per opposita foramina transiret radius solaris ita quod non reflecteretur ad opacum non videret illū radium san. t. de veri. q. 14. ar. 8. ad 4. propterea dicit q̄ aliquomodo non est per se obiectum visus Item non inconuenit q̄ illud quod est intentio tātū videatur per inflexionem quia quando lumen reflectitur ad virides plantas tunc colorantur parietes ita quod tunc videt̄ ipse spēs viriditatis sicut quādo sol transit per vitrum rubeū tunc videt̄ ille spēs rubee p̄tra parietem z species rerum videntur ī speculo vt etiam dicit san tho. idem est actus quo quis fertur in rem z ymaginem rei.

¶ Octauo argu tur cōtra rōnes primo. Illuminatio fit successiue ergo potest dici motus vt dicit empedocles. Añs patet aperiendo fenestram z habitantes in oriente prius habēt scōm astrologos diez quā habitantes in occidente. sol enim successiue mouetur Item non sequitur habet effectum naturalem ergo est ens naturale z non intentionale quia stat q̄ sit naturale z intentionale simul Item ex apprehensione sola aliquando sequitur effectus naturalis vt patet in genesi vt dicuntur oues ex apprehētiōe mutasse colorem ge 30. Et. s. t ī opus. dicit q̄ ex app̄hēsione quendam factum esse leprosum. Sed apprehensio est pura intentio.

Item aris. textu. x23 dicit q̄ excellens sensibile corrumpit sensum vt color sed color non agit nisi p̄ ēē ītentionale. ergo ens intentionale agit effectum realem si dicas quod corrumpit sensum qui consistit in quadam proportione. Contra visus non consistit ī proportione colorum cum non sit coloratus ergo ex hoc non corrumpitur. Item potentia non corrumpitur a proprio obiecto ergo visus non corrumpitur ab aliquo colore sed a specie q̄ est in medio. si dicas q̄ corrumpitur per accidens. Contra sermo scientificus est per se vide san. tho. 12. q. 22. ar. 2. 3. sed difficile est scire a quo est ibi imutatio realis.

¶ Nono Si lumen non esset intentio hoc esset q̄r denominat aerem. Sed contra oīs qualitas denominat subiectum ergo qualitas intentionalis denominat subiectum. Forte dicis q̄ qualitas intentio

nalis non est in medio i actu. Contra nichil agit nisi sit in actu sed illa qualitas producit visionez ergo est in actu. Item est verum ens reale ꝛ omne accidens denominat subiectum. Ans patet quia omne quod recipitur ad modum recipientis recipitur Sz species coloris recipitur i corpore ergo ē corporalis
¶ Decimo queritur quare quedam videntur de nocte vel hoc est quia componuntur ex igne ꝛ hoc non quia omnia mixta sunt ex quattuor elementis ꝛ tamen non omnia videntur.
Item talis ignis posset extingui per niuem. Item quare quedam videntur de die ꝛ de nocte. Alia vero de nocte tantum non potest dici quod de se etiam hic distinguit talia a coloratis ꝛ lucidis.
Item opz medium esse illuminatum ergo nichil videtur de nocte in tenebris.
¶ Undecimo lumen dicitur esse .q. formale coloris san tho. de veri. q 2. ar. 4. ad 4. ꝛ ypostasis colorū ergo lumen nichil aliud est quam formale coloris vnde lux pura apparet alba. Forte concedis quod lux sit tota essentia coloris. Sed contra tunc summa albedo deberet videri de nocte quia ibi esset summum lumen. Item aliqui lapides sunt valde obscuri ꝛ tamen habent intensam albedinem. ꝛ aliqua multum habent de lumine. ꝛ tamen non sunt alba vt patet de vitro rubeo illuminato. Item omnia lumina sunt eiusdem speciei vt videt dicere S. T. de po q 4. ar. 2. ad. 3. Sed non omnes colores sunt formaliter eiusdem speciei. Item tunc albedo ꝛ nigredo non formaliter ꝯtrariarentur sed poti⁹ nigredo esset priuatio scilicet carentia luminis.
¶ Duodecimo lumen non est qualitas prima nec secunda ergo non est qualitas. Item queritur in qua specie q̄litatis. Si in tertia seqtur ꝙ habet cōtrariū.
¶ Tertiodecimo ar ꝙ res nō vr̄ p spēm q2 q̄rit i q̄ pdicamento est ista spēs. Forte dicis ꝙ est i. 3. spē q̄litatis. Cōtra oē ꝙ est i. 3 specie q̄litatis est sensibile sz talis q̄litas nō est sēsibilis igr̄. Itē nichil est asserēdū nisi inferat euidēter ex primo principio vel ad sēsū sz iste spēs nō vident q2 vt dictū est nō sūt possibiles q̄litates nec passiōes q2 tales sūt sensibiles vt pz de rubedine causata ex verecundia. Itē i sēsu tactu⁹ nō opz ponē spēs sz sufficit ver⁹ calor. Nec res i celo causāt talia accidētia licet ibi possēt videri.
¶ Quartodecimo ar vtrū ista species ē eiusdē rōnis cum obiecto vl nō. Si primū seqt ꝙ cōtraria sūt i aere qr̄ p idē mediū videtur albū ꝛ nigrū. Itē tūc aer eēt colorat⁹. Si scdm Cōtra lumē ē eiusdē rōis cū luce ergo ꝛ spēs cum colore Ans pz q2 aliās non secretur. Si lumē quod est apud nos sit accidēs ꝙ lux solis sit accidēs ꝛ hoc est san. tho. de ve. q. 9. l. 7 m.
Item color non habet esse spirituale ergo nec species ab eo producta q2 agens est tale in actu quale est passū in potentia: Item calor ꝓducit in medio calorez eiusdem spēi. Item nichil pōt facere cognoscere alterum nisi sit ei simile similitudo autem non est differentia secundū spectē ergo species que est i medio est eiusdē rationis cum obiecto.
¶ Quintodecimo vtr ista spēs est extensa vl nō. Si primū cōtra diuiso speculo in qualibet parte videt totū. Sz secūdū. Contra nichil mouetur nisi extensū. sz tales spēs mouet ad motū obiecti. Itē queritur in q̄ sūt iste spēs. Forte dicis ꝙ i toto aere. Contra seqret ꝙ idē accidens eēt i duob⁹ subiectis scz i materia ꝛ forma aeris. Forte dicis ꝙ hec faciūt vnum

Cōtra ad corruptionē respect⁹ nō seqtur corruptio alicui⁹ absoluti corrūpat ergo de⁹ illū respectū vnionis ꝛ sic habet intētū Itez nulla cognitio que fit per speciē est intuitiua ergo si vis⁹ videret p species seqtur ꝙ visio est noticia abstractiua.
¶ Sextodecimo ar ꝙ color non sit obiectū vis⁹ q2 species videtur ꝓbatur q2 visio fit p lineaz rectā et breuissimā pono ergo ꝙ color cui⁹ species est in speculo sit michi ꝓpinquior q̄z speculū tunc nō video ipsum i speculo q2 video eū p lineā breuiorē ergo tunc video speciē Itē si color videt in speculo vel hoc ē intuitiue vl abstractiue nō primū q2 p talē iudicam⁹ de situ rei sz illud quod videtur in speculo apparet esse vltra speculum.
¶ Decimoseptimo ar ad idez si denarius vel lapis ponat in disco vacuo ꝛ post repleatur aque post repletionem aque videtur ꝛ non ante sed hoc nō esset nisi species denarii videretur. Item aniph. secundū phi. videbat seipsū in aere ergo videbat speciem sui ipsius in aere. Item nullus color est obiectum adeq̄tum visus vt pz iductiue. Forte dicis qd color vniuersalis est obiectum visus. Contra visus precedit itellectū sz nichil est vniuersale nisi per intellectum ergo color in vniuersali non est obiectum visus. Itē aliqd videtur ꝙ non est coloratū. s. color ꝛ scutuz cuius vna medietas est alba ꝛ alia nigra nulla enī species colorati dicitur de illo toto album enim ꝛ nigrū copulatim non est ens per se ergo non est species.
Itē arguit de illo quod habet colorē citra gradum mediū illd vr̄ tamen nō pz dici coloratum. Itē aliqs color non pōt videri. s. christi i eucharistia.
¶ Decimooctauo lux videtur ergo color non est obiectum adequatū. Forte dicis ꝙ lux primo videtur q2 videtur per seipsum non autem color nisi secūdum ꝙ color formaliter est idem cū lux Sz contra lux producit calorem non autem color. Si ꝯcedatur qd color nō est lux ergo nō p se primo videt q2 lux p se. primo vr̄ vmbrā etiā sui paruuli vident circa noctē.
¶ Ad 1. dicitur negando ꝯñam quia color q̄tum est ex se producit species sz medium nō est receptiuum nisi sit illuminatum. Et si dicatur ille qui est in obscuro videt ea que sunt in lumine ergo species causātur in loco in quo non est lumē. respondet San. T. ꝙ mediū eius qui est in obscuro aliquomodo illuminatur q̄tum scz sufficit ad imutationē ipsius lecti.
14 Si dicit vis⁹ est vna potētia ergo nichil videt nisi sub vna ratione quod non esset si color esset per se visibilis non p virtutē luminis q2 tunc essent due rationes p se visibiles scz lumē ꝛ color. dicit S. T. ꝙ color nichil aliud ē q̄z lux quedā quodāmodo obscurata ex admixtione corporis opaci vnde non habet virtutem vt faciat mediū in alia dispositione qua sit susceptiuum coloris qd tū potest facere lux pura. Aliud argumentum est sophisticum
¶ Ad. 2. dr̄ ꝙ hoc ē p accidens. Sed querit per qd lux solis corrumpit visum an scz hoc sit ꝑ suā speciez quā ꝓducit i oculo precise videtur ꝙ non secundūz san. t. quia qualitas intētionalis non producit effectum naturalem. Ad aliud verum est in generatiōe substātie ꝙ idem disponit ꝛ agit formā tamen i arte alius facit arma bellica ꝛ alius bellat per ipsa.
¶ Per hoc pz ad tertium. Nec est simile de fantasmatibus: que sunt res corporales ꝛ intellectus est i corporeus ꝛ ideo ex se non sufficiunt facere intellectionem. Sed circa primū argumentū querit quare

non ita bene existens in loco claro videt existens in loco obscuro. sicut econuerso. Dicendum quod plus requirit de luce ex parte visibilis ꝙ ex parte videntis.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ ille proprietates equiuoce ⁊ methaphorice attribuuntur lumini. Non enim est idem numero lumen quod procedit recte ⁊ quod obliquatur frangendo. Sed illud quod non potuit facere luminosum in directum propter obstaculum facit per reflexionem vnde si virtus luminosi esset exhausta quando peruenit ad opacum tunc nulla ibi esset reflexio. Si dicatur perfectum ⁊ imperfectum non sunt simul. Sed in aere est radius rectus ergo in aere non est radius reflexus alias duo lumina essent simul. Forte dicis quod sunt vnum lumen. Contra tunc radius rectus esset infinite virtutis quia radius rectus ⁊ reflexus faciunt vnum ergo est ibi maior reuerberatio quam si solus esset radius rectus tunc queritur iterum de illo lumine reuerberato.

Sed dicendum quod reflectitur non per lineam rectam sed per lineam obliquam. Ex hoc videtur ꝙ non quodlibet lumen causatur immediate a sole quia secluso alio lumine nunquam causaretur lumen reflexum.

Si dicatur si lumen causaret aliud lumen tunc deberet causare ipsum orbiculariter circa se sicut color ⁊ sic non deberet lumen reflecti plus ad vnam partem quam ad aliam. Item si candela ponatur a latere tunc per foramen producitur lumen in partem oppositam candelle ⁊ non foramini. Sed de hoc in 7. phisi. nec lumen solis venit ad nos per motum quia non est idem numero sicut lapis qui mouetur. Sed lumen quod est in medio causat aliud lumen quod est hic apud nos. Et si dicatur lumen egreditur a sole: ergo mouetur. Dicatur eodem modo sicut prius egreditur enim tamquam effectus a causa ⁊ calor ab igne. Dicatur lumen figuratur ergo est corpus antecedens probatur quia transit per foramen rotundum vel angulare tunc enim prope foramen est angulare licet remote fiat rotundum. Dicendum quod est per accidens ⁊ sic etiam est quantum.

¶ Ad 5 negatur consequentia quia non est generans principale sed instrumentale vt dicit S. T. in 2. dis. 13. ar. 3. ad. 3. Si dicatur lux est species ignis secundum phisi. ergo est substantia vnde ignis diuiditur per carbonem flammam ⁊ lumen. Dicendum ꝙ arist. hoc dixit gratia exempli. Ad aliud videtur ibidem ad. 2 sancti. T. dicere ꝙ coniunctio ⁊ separatio luminum non est nisi secundum intensionem ⁊ remissionem luminis. Si dicatur vnum corpus opacum oppositum duobus luminaribus causat duas vmbras quod non esset nisi in medio essent duo lumina quia vmbra non est nisi priuatio luminis. Item a duobus luminaribus quorum lumina transeunt per vnum foramen fiunt duo fulgores in pariete opposito quod non esset nisi in foramine in quo coniungantur subiectiue manerent distincta essentialiter.

Item in memoria mea possunt manere due species duorum hominum alias non possem eorum recordari: ergo duo accidentia eiusdem speciei possunt esse simul.

Dicendum ꝙ due vmbre non sunt in eadem parte medii ⁊ ideo non probatur plura lumina esse simul nec per vmbram probatur quod prius fuit aliud lumen sed quod fuit magis intensum ⁊ in foramine non sunt duo lumina realiter distincta. Sed de his alias. De ferro dictum est. 4. phisi.

¶ Ad. 6 negatur maior de lumine ⁊ quidam negant de colore vel de alia qualitate relicta in oculo quia si quis diu inspexerit corpus album super quod oritur lux diei tunc si claudat visum adhuc videtur sibi ꝙ videat album. Et si quis diu aspexerit viridarium ⁊ postea ponatur in tenebris adhuc videtur sibi quod videat viridia. Forte dicis quod videt colores preteritos. Contra visio est notitia intuitiua que est de re existente per quam scimus rem esse vel non esse. Sed istud est dubium quia si alia qualitas causata in oculo videatur tunc color non esse obiectum adequatum visus. Ad aliud negatur maior. Sed hic dicitur esse intentionale quia habet esse debile non sicut entia rationis aut motus sed quia solum ordinatur ad representandum aliud. Si dicatur qualitas naturalis remanet in subiecto remota causa sua sed non sic est de lumine. Item quare lumen magis videtur superosculum quam color. Dicendum quod hoc non est de ratione qualitatis naturalis vt patet de motu ⁊ tempore ⁊ angelo qui non est sine deo. De colore dicitur quod si sit supra visum tunc prohibetur illuminatio pupille ⁊ medii ⁊ per consequens visio.

¶ Ad 7. dicitur ꝙ lux solis est per se visibilis. Color etiam est per se visibilis licet non videatur sine lumine. Nec forte inconuenit lumen videre licet non sit reuerberatum quia existens in tenebris videt lumen candele. Nec forte inconuenit species per accidens videri.

¶ Ad. 8. dicunt quidam ꝙ illuminatio nata est fieri in instanti scilicet corpus luminosum in instanti crearetur in aliquo loco. Sed tunc argumentum philosophi contra empedoclem non concluderet. Item Commenta. ⁊ S. T. dicunt quod illuminatio que fit in instanti sequitur motum localem. Ideo dicitur ꝙ lumen solis secundum quamlibet lineam rectam fit in instanti. Et de hoc dictum est. 8. phi. Ad aliud sufficit nobis quod non sit ens pure intentionale. Quidam dicit quod lumen non est species lucis quia non est similitudo eius cum sit eiusdem speciei cum luce. Et quando antequam sit super nostrum orizontem videntur radii non adhuc dicimus videre lucem solis. Alii tamen oppositum affirmant. Sed vtrum lumen videatur per speciem que sit in potentia visiua S. T. de veri. q. 10 ar. 8 ad 10. videtur dicere ꝙ sit sicut de colore. Ad aliud dicitur ꝙ non est simile de intentione que est in anima ⁊ que est in aere. Ars enim que est in intellectu artificis vel domus secundum suum esse intentionale vel finis vt est in intentione potest esse causa rei.

¶ Ad. 9 dicunt quidam sicut aer non dicitur coloratus ita non dicitur lucens ⁊ concedunt aerem posse denominari a specie si esset sibi nomen impositum. Sed dico ꝙ est ens incompletum ⁊ imperfectum ⁊ ideo non denominat.

¶ Ad. 10. dicit albertus in libro de homine. ꝙ causa lucentie est triplex. Prima est in corruptis quando calido natura partes ⁊ partes ignis euolant ⁊ exterius trahentes secum humidum naturale ad superficiem. Secundo in vermiculis non habentibus sanguinem quia partes ignee congregantur.

Tertio propter conseruationem caloris in loco frigido vt in piscibus. Quidam dicunt quod in colore duo sunt materiale scilicet ⁊ formale. Formale secundum. Albertum in libro de homine est esse coloris quo est actu in potentia actiua immutandi visum ⁊ hoc scilicet esse visum habet color a luce ⁊ propter hoc color dicitur esse extremitas perspicui vnde dico quod lux non est formale coloris absolute sed in comparatione ad mouendum visum. Notandum ꝙ albertus tenet lumen celi ⁊ elementorum non esse eiusdem rationis

et speciei quia lux solis est incorruptibilis ⁊ lux solis videtur esse proprium eius S. T. aliter videtur dicere de po. vbi supra. Et nota ꝙ formale coloris secundum vnum modum est materiale eius si cōparetur in ordine ad hoc ꝙ est esse actu visum. S. T. hic lec 14. dicit ꝙ aliquomodo lux est substantia coloris ⁊ lec. 15. dicit ꝙ visa de nocte habēt aliquid lucis ex sua compositione. Notandum tamen ꝙ ignis in sua spera non videtur licet habeat lucem lec. 14. propter raritatem.

¶ Ad vndecimū dicitur ꝙ lux est qualitas actiua solis ⁊ ideo est prima simpliciter ⁊ albertus videtur eam ponere in prima specie qualitatis libro de homine S. T in. 3 ponit lumē in tertia specie nec oportet ꝙ habeat cōtrariū: qꝛ est qualitas celi. Si dicaꝺ omnis qualitas passibilis fit successiue verum est si habeat contrarium.

¶ Ad decimūtertiū. Quidā dicunt ꝙ ari. non posuit omnes species qualitatis: quia venenum per aliquam qualitatem inficit hominē ⁊ illa nec est passio nec passibilis qualitas: quia a nullo sensu potest sentiri speculum etiam confortans visum aliquid causat in oculo ⁊ tamen non videtur in qua specie ponatur illud Sed tamen possent ista poni in prima vel tertia specie. Nec sine ratione doctores ponunt species ad saluandum apparētias quibus baculus pro parte existens in aqua videretur fractus. De sensu tact⁹ dicetur postea qui sensus immutatur intentionaliter

¶ Ad. 14. dicitur ꝙ species est alterius ratiōis nec est simile de lumine ⁊ Notandū ꝙ duplex est similitudo scꝫ esse nature. Secūdo per immutationē ꝫ et hoc modo conceptus dicit similitudo rei San. T. de ve. q 8. ar. 11. ad 3.

¶ Ad decimūquintū dꝛ ꝙ est extensa per accidens Ad aliud dicitur ꝙ corrupta vnione non manet totū ⁊ per consequens nec accidens.

¶ Ad decimumsectum dicitur ꝙ aliquando idem videtur per lineam breuem ⁊ longuam ⁊ illa visio est intuitiua tamen propter reflexionem contingit errare circa situm rei non autem circa distantiam. Quidam querit an sint due visiones quando idem videt in se ⁊ in speculo. Dicendum ꝙ non.

¶ Ad decimumseptimum dicitur ꝙ species non videtur per se. Ad aliud dicit albertus ꝙ illi quorum visus debilitatur in tempore humido nō vidēt ymaginem coram oculis suis nisi aer inficiatur vt speculum. Sed videtur eis propter fluxum ymaginū a loco cellule ymaginatiue ad organum sensus communis sicut accidit in melencolicis. Ad aliud dictum est supra an sensus sit singularium.

¶ Ad decimumoctauū dicitur ꝙ lux ⁊ color circūloquuntur totale obiectum ipsius. Color etiam si cōparetur ad lucem dicitur obiectum materiale visus. Sed per respectum ad substantiam dicitur formale illud tamen quod proprie videtur est coloratū. 1 pte. q 45. ar. 4 ad primum.

¶ Notādum ꝙ albertus circa visionem mouet plura dubia.

¶ Primo videtur ꝙ nullum visibile debet apparere maius ꝗꝫ sit oculus: qꝛ species coloris qui imprimitur oculo nō est maior ꝗꝫ oculus ꝗ est suū subiectū

¶ Secūdo ꝙ omnis res debet apparere dupla ꝓpꝫ duplicē speciē quā causat in duob⁹ oculis.

¶ Tertio videtur ꝙ dextra debet videri sinistra quia dextra rei vise est contra sinistram partem oculi ergo sigillatur ibi.

¶ Quarto quare est ꝙ aliquis diu vectus in nauiꝫ iudicat res moueri.

¶ Quinto quare aliqui vident melius a longe. Aliꝗ autem melius de prope ⁊ in lumine lune.

¶ Sexto quare iuxta terram deponens oculos longius videt ꝗꝫ stans erectus.

¶ Ad primum dicitur ꝙ a colorato' procedit piramis cuius basis est res visa ⁊ semper tendit ad acutiem vsꝗꝫ ad oculum ⁊ semper est maior prope rem visam Et ideo oculus videt maiorē rem ꝗꝫ sit ipse met. Si tn̄ piramis terminetur ātēꝗꝫ veniat ad oculū ita ꝙ angulus nō sit in eo tunc res nō videtur.

¶ Ad secūdum dicit auicenna virtutē visiuam esse in neruo qui vocatur optic⁹ qui est cancellatus in anteriori parte cerebri ⁊ quasi triangulum ⁊ ibi cōueniūt species duorum oculorum ⁊ sic res videtur vna ⁊ aliquando due quando quis per digitum parūper disiungit istos neruos Monoculo tamen hoc non contingit forme tamen duplices in oculis aliquātulum impediunt rectitudinem visus. Et ideo sagittator claudit vnum oculū licet aliꝗ putēnt ꝙ hoc sit vt virtus vnita sit fortior.

¶ Ad tertiū dicitur licet dextrum visus sit contra sinistrum intuentis tamen ad rem terminatur ⁊ ideo non peruertitur iudicium Ad quartum dicit albertus ꝙ ibi remaneret species motus Sed contra dictū est supra ꝙ sensibile commune nullā speciem imprimit sed forte aliquam aliam qualitatem.

¶ Ad Quintum et Sextum patebit in libro de sensu et sensato.

¶ Circa hec queritur quinꝗꝫ Primo an sonus sit obiectum auditus Sc'do an odor sit obiectum olfactus. Tertio an sapor sit obiectum gustus Quarto an tact⁹ sit vnus sensus Quinto an sensus sit susceptiuus specium sine materia.

AD primum sic proceditur videtur ꝙ sonus non sit obiectum auditus quia silentium percipitur ab auditu ergo non tantum sonus Forte dicis ꝙ silēcium non sentitur per se sed per accidens Cōtra supradictum est ꝙ quies est sensibile commune ⁊ per se ergo etiam silencium sentitur per se Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendū ꝙ primo determinandū est de sono: qꝛ sonus spiritualior est Et est duplex secūdū philosophū et San. Tho. lec. 16 scilicet in actu quando res actu sonat ⁊ in potentia ⁊ sic dicim⁹ cāpanam quiescentem habere sonum bonum: ⁊ mollia non habent sonum nec actu nec potentia: sed dupliciter aliquid est in actu scꝫ per modum permanentis vt color ⁊ per modum transeūtis vt sonus ꝗꝫdiu est generatio eius Et si queratur in quo est sonus subiectiue an in campana vel in aere. Sciendū ꝙ tria requiruntur ad sonū scꝫ percutiens percussum ⁊ medium in quo fit percussio Causatur enim ex vehementi percussione in qua fit violenta fractio aeris ⁊ ideo corpora mollia non sonant. Requiritur autem medium: quia non fit sine motu locali. Tunc dicitur ꝙ son⁹ est in medio in actu. Et ideo dicit philosoph⁹ ꝙ son⁹ in actu est mediꝫ ⁊ auditus non autem subiecti sonabilis vnde circa soni due sunt opiniones: quidam dicunt ipm̄ esse in percutiente Aliꝗ autem in medio violenter diuiso. Item quidam dicūt sonum realem non possa

esse in aqua qꝛ pisces infra aquam non faciūt sonū sed bene si asceudāt. Alij dicūt oppositū ꝙ immo bea-ei in celo loquunf. Cōtra phi.tex.76. ponit mediū soni differre a medio odoris quia mediū eius est aer nō aūt odoris sed etiam aqua.

¶ Preterea notandum ꝙ 4 requiruntur ad hoc ꝙ corpora faciant sonū primo ꝙ sint dura ⁊ ideo lana cadens non facit sonū nec alia nisi forte compꝛimātur. Secundo ꝙ sint lenia ve sit aer vniformis eꝛ sua fractione. Tertio ꝙ sint cōcaua vt aer inclusus non possit statim exire sed vna pars percutiat aliam ⁊ sic fiant multi ictꝰ ⁊ multiplex sonus. Quarto requirif vehemens percussio. Si autem queratur de medio. Dicendum ꝙ mediū propꝛissimum est aer: sed minꝰ proprium est aqua. Primū patet quia faciliter rarefit ⁊ cōdensatur ⁊ melius audif sonꝰ in aere. Ex hīs patet a quo causaf sonus an a percutiente vel a percusso ⁊ dicendū ꝙ ab vtroqꝫ: qꝛ percutiens percutit aerem percussum autem propter suam duritiam facit ipsum resilire. Si dicatur percussum est passum ergo non est actiuum negatur cōsequentia respectu diuersorum.

¶ Notādum preterea ꝙ phi. determinat de scda generatione soni qua fit per reuerberationem ⁊ vocaf echon vnde generatio soni in aere consequitur motū aeris sicut videmus arculos fieri in aqua quando in ea aliquid proijcitur ⁊ semper fiunt maiores donec cesset motꝰ aque si autem ante cessationem ponaf ibi obstaculū tunc ille girationes incipiunt fieri in contrariū ⁊ sic est de sono. Si enim anteq̄ cesset inueniat obstaculum tunc iterum reuertif ad locū vnde exiuit ⁊ sonꝰ sic rediens: qꝛ non potest vlteriꝰ procedere ꝑcutit iterū aerem ⁊ redit sicut pila proiecta cōtra parietem ⁊ ille sonus dicif echon ⁊ sic audimꝰ vocem similem cū illa quam.i.formauimꝰ.

¶ Notandū secūdū philo. ꝙ in omni sono fit quedā reflexio: sed propter debilitatē non percipiꝰ sicut lumen perueniens ad opacū aliquomodo reflectif: licet non tantū sicut ab aqua vel a corporibus fulgidis. Et sciendū ꝙ iste sonꝰ fit in locis concauis vt in puteo vel valle vel per antiquos parietes ⁊ dicit Albertus ꝙ in ista reflexione idem aer numero reflectif: qꝛ nos audimus primam dictionem per easdē litterationes.

¶ Notandū preterea. Circa auditū ꝙ ipse est de natura aeris ⁊ ideo dicif ꝙ in organo auditꝰ est quidā aer inclusus q̄ recipit sonū existentē in aere exterio ri vnde quando ille motꝰ pertingit ad pelliculam q̄ dicif meringa continens aerem illū intrinsecū tunc mutatur organū ⁊ audif sonꝰ vnde iste aer non habꝫ in se sonū: sed speciem eiꝰ est enim immobilis vt percipiat omnes differentias soni ⁊ retinef per illā pelliculam. Ex quo patet ꝙ ad auditum duo concurrūt scilicet iste aer connaturalis ⁊ ꝙ sit immobilis. Et ideo dupliciter corrūpif auditꝰ. Primo si ille aer destruaf vt in homine q̄ diu est in aqua et ideo natura fecit foramen auris tortuosum ne ex subito ingressu audiꝰ corrūpaf. Secūdū impedimentū est motꝰ ipsius aeris ⁊ ideo illi quibꝰ videf ꝙ semper in auriculis habeant sonū non sunt boni auditꝰ: qꝛ intꝰ existens prohibet foris existens. Si q̄raf in quo est ille sonus quem audiūt q̄dam in suis auriculis postea dicef si querif an in quolibet aer ille connaturalis mouef videtur ꝙ sic ex textu 84. patet ex experientia si quis obstruat cum manu auriculam. Si q̄ratur que sunt differentie soni dicendum ꝙ sunt acutum ⁊ graue. Acutus est qui in modico tempore peruenit ad auditum ⁊ fit per velocem motū vel ex frequentia motuū. Et ideo corda cithare magis extensa acutus sonat. Grauius autem opposito modo diffinitur. Querit albertus li. de homine de causa mutationis vocum quare scilicet vox mulieris est acutior ⁊ vox iuuenum in hominibus. In quibusdam autem animalibus in iuuenibꝰ est vox grauior: sicut vox vituli grauior est q̄ vox vacce. Dicendum ꝙ in iuuentute homo habet debilem virtutem mouendi ⁊ instrumenta vocalia sunt eadem ⁊ ideo quādo est vir format vocem grauiorē. Vel causa grosse vocis est tardius motus aeris tarditas autē prouenit ex virtute motiua.

¶ Notandum preterea ꝙ vox est species soni ⁊ solū fit ab anima vnde inanimata non dicunf propꝛie vocare vt musicalia vnde differt vox ab alijs sonis: qꝛ diutius durat ⁊ habet quandam melodiam ⁊ discretionem quia fit ab anima vnde vox est repercussio aeris respirati respirant autem animalia sanguinem habentia non tamen omnia: quia piscis non respirat nec vocat licet cum branchijs in achelo idest in illo flumine faciat sonum vt dicit philosophꝰ. Et ponit San. Tho. lec. 18. quatuor genera animaliū non habentium sanguinem. Primo que habet mollem carnem exteriꝰ pulpi ⁊ sepie. Secūdo animalia mollis teste vt cancri. Tertio dure teste ostree. Quarto animalia anulosi corporis vt apes ⁊ formice que non habent vocem. Si queratur quare animalia respirant. Dicendum ꝙ hoc est propter refrigerium cordis ⁊ pulmonis vnde pulmo se habet circa cor sicut follis recipiens aerem valet tamen secundo respiratio ad formationem vocis sicut lingua ad gustum et ad locutionem. Vox tamen fit per artheriam vocalem tanq̄ per propriū organū: quia aer tractꝰ ad cor repercutitur ad arteriam vocalem ⁊ causat vocem. Et est arteria vocalis vena vel aliquid simile quod est iuxta guttur ⁊ continuatur lingue ⁊ pulmoni. Si queratur quomodo diffinif vox dicit philosophꝰ ꝙ est repercussio aeris respirati ab anima ad arteriam vocalem cum ymaginatione ad aliquid significādū. Et ideo in tussi non est vox secundum philosophum quia non est ibi significatio. Ex hīs patet ꝙ aer non est principale in formatione vocis: sed anima que vtitur aere vt instrumento ad vocem formandā. Per hoc ꝙ dicitur ad arteriam vocalem excluduntur soni qui fiunt ab alijs partibꝰ corporis nec oportet oēm vocem significare ad placitum: quia voces brutorū significant naturaliter appetitum anime cum aliqua ymaginatione. Operationes enim animales dicunf que ex ymaginatione procedunt.

¶ Conclusio responsiua. Sonus proprium est obiectum auditus. Probatur sicut supra de colore ꝓbatum est.

¶ Contra hec arguitur. Philosophus determinās de visu nō determinauit quomodo fit color. ergo hic non est determinandum quomodo fit sonꝰ. Itē sonꝰ nunq̄ est: qꝛ partes eius nō sunt cū sit ens successiuum. ergo non auditur.

¶ Secundo querif in quo est sonus. Si dicaf ꝙ sit in aere sequif ꝙ campana non audif: sed aer substantia enim non auditur nisi per accidens quod est in ea. Item tunc mendacium ⁊ peccatum essent in aere: qꝛ vox falsa est sonus. Si ergo sonus est in aere sequif

ꝙ vox sit in aere.

¶ Tertio arguitur adidem: quia color non est in medio: sed species eius: ergo sonus non est in aere sed species eius. Item si dicaꝛ ꝙ sonus sit in campana. Contra campana causat sonum: ergo nõ est subiectũ eius patet consequentia: quia alias idez esset in actu ⁊ in potentia respectu eiusdem. Cum qꝛ phi. dicit ꝙ sonus est motus aeris. Item si sonus est subiectiue in percutiẽte queritur in quã manu est nõ in ambabus: quia idem accidens non est in duobus subiectis nec est maior ratio de vna ꝙ̃ de alia. Item si sonus esset in campana tunc nullꝰ esset sonꝰ echõ: quia sonus semper maneret in campana. Item nisi sonus esset in aere tunc quando aliqua lente mouenꝛ possent facere sonum nec auditio campane ĩpediretꝛ per ventum

¶ Quarto queritur quid est sonus si enim sit motꝰ aeris sequitur quod est sensibile commune. Item qꝛ motus est causa efficiens eius: ergo nõ est sonꝰ. Aliquando etiã pcipimus sonũ nõ pcipientes motum. Nec videtur qd aliud sit sonus

¶ Quinto vel generatio soni est naturalis vel violenta non primũ: quia generatur ab extrinseco Nec secundũ: qꝛ auditus naturaliter patitur a sono: ergo sonꝰ est eius naturale. Item queritur q̃d per se sonat vel percutiens vel percussum si primũ. Cõtra pcutiens non producitꝛ speciem soni. Nec scd̃m: qꝛ fractio aeris principaliter est a percutiente.

¶ Sexto queritur de sono echon vel est idem numero cũ sono precedente vel non si p̃mũ: sequitꝛ ꝙ sonꝰ non est ens successiuum sed permanens: qꝛ inter primum sonum ⁊ sonũ echon est tempus mediuz Si sit alius Contra habet eundem figuram cum primo. Forte dicis ꝙ est idem specie Contra queritꝛ a quo produceretꝛ ille idẽ sonꝰ specie. Non a monte reuerberante: quia ille nescit facere sonum ita distinctum sicut est vox nostra. Non enim est animal: ergo nõ causat vocem.

¶ Septimo duo accidentia non possunt esse simul sed per eundem aerem audiuntur duo soni oppositi ergo sonus non est accidens. Item contraria non possunt simul esse. Sed aliquando soni contrarianꝛ Sonus enim est passibilis qualitas que semper habet contrarium.

¶ Octauo arguitur ꝙ vox non est cum ymaginatione: quia possumus loquꝛ per imperium voluntatis tantum ⁊ ex quodam desiderio Item animalia non agunt ex ymaginatione: sed ex instinctu nature. Et propter hoc dicit Auicen. ꝙ apes eodemmodo construunt casas: ⁊ aues nidos: ergo ex instinctu nature formant vocem.

¶ Nono arguitur ꝙ nulle voces significant ad placitum: quia naturale est hominũ loqui Item oportet causam simul esse cũ effectu. Sed primus impositor non est cũ qualibet voce ergo vox non habet virtutem significandi a primo impositore Item posset queri an auditus est vnus sensus vel non. Si primum contra quia in sono sunt multe contrarietates Sunt enim acuti graues. Debiles / fortes leui et et asperi vnius autem contrarietatis est tantũ vnus sensus.

¶ Decimo arguitur ꝙ sonus non fit in aqua: quia sonus fit p fractionẽ aeris. Item pisces qui sunt in aqua non formant sonum. Et circa hoc queritur an pisces habent auditum vel non. Si primum contra non habent auriculas Si secundum contra piscatores cũ percutiũt aceres ⁊ timpana superaquã ⁊ qñꝗ vadũt cũ silentio ne pisces audiant.

¶ Undecimo arguitꝛ ꝙ corpora mollia causant sonũ quoniam tonitruũ fit in nubibꝰ Nubes aũt sunt corpora mollia ⁊ ex fractione panni lanei fit sonus. Itẽ si sonus per se auditꝛ sequeretꝛ ꝙ noticia intuitiua esset de hoc quod non est Aliquando enim audimus sonũ postꝙ̃ factꝰ est vnde qñ videmꝰ aliquem a longe diuidere arborẽ tũc per aliquod paruum tempus postcontactum audimus sonũ. Item auditio est de aliquo sono diuisibili habente diuersas partes sed ille partes non sunt simul cũ sonus sit ens successiuum ergo auditio est de eo quod non est.

¶ Duodecimo arguitꝛ ꝙ sonꝰ non fit cũ motu: qꝛ nõ habet contrariũ ergo fit in instanti. Item queritꝛ an idem sonus audiatur a diuersis vel non Si primum contra idem sonus non potest esse duabꝰ auriculis. Item arguitꝛ ꝙ auditꝰ non sit de natura aeris: quia tunc esset nobilior visu qui est de natura aque qꝛ aer est perfectior aqua Itẽ organũ auditꝰ est animatuz cũ sit pars aĩalis ꝙ̃ non est aer connaturalis.

¶ Tertiodecimo vel vox est diuisibilis vel indiuisibilis. Non primum quia ista littera a. est indiuisibilis Nec secundũ quia vox est sonꝰ. sonus autem est ens successiuũ habens partes Item alique sunt voces non significatiue ergo vox non semper fit cum ymaginatione significandi Item arguitꝛ ꝙ vox ⁊ sonus sunt in animalibꝰ non habentibꝰ sanguinem: qꝛ grilli ⁊ cicade ⁊ locuste non habent sanguinem ⁊ tamen cantant. Et albertus magnꝰ dicit hic. C 87. ꝙ ex pectꝰ est ꝙ grilli cantant per magnũ tempꝰ capitibus computatis. Sirene etiam computantur inter pisces maris vel monstra ⁊ tam dulciter cantant ꝙ audientes soporant sed sapientes auribꝰ opturatis transeũt obiicientes eis lugenas vacuas quibus ludant donec naues pertranseat vt dicit Albertꝰ magnus libro. 24. de animalibus.

¶ Ad primũ dicitꝛ ꝙ sonus aliter sit ꝙ̃ alia obiecta qꝛ non habet esse permanens. Aliud dicatꝛ sicut de motu tertio phisicoꝝ Et si queratꝛ per quid copulãtur partes soni. Dicendũ ꝙ per sonatũ esse sicut partes motus per mutatum esse.

¶ Ad scd̃m dicitur ꝙ sonus licet sit ĩ aere tamen est effectiue a campana Et hoc sufficit in voce etiam non est malicia licet dicatur mala denominatione extrinseca. Contra tũc fortes pulsans campanã audiretꝛ: quia in eo est effectiue.

¶ Ad tertiũ dicitꝛ ꝙ in medio aliquãdo est sonꝰ realis. Aliquando vero species eius. Si dicatur Color ⁊ species coloris non sunt simul ergo nec sonus realis ⁊ intentionalis Item aliquando sonꝰ realis cãpane peruenit vsqꝫ ad auditũ: ergo sonꝰ non indiget spetie vt audiatꝛ. Dicenduz ꝙ non inconuenit in aliqua eadem parte esse sonum ⁊ speciem eius Tamen in aere connaturali est tantum species soni in aere vero exteriori moto ad motũ cãpane est sonꝰ realis sicut in visibili realis color.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ sonus realiter distinguitꝛ a motu vt patuit.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ sonus est res naturalis licet forte fiat ab aliqua violentia sicut ignis est res naturalis licet generetur ex cõtactu lapidum Quidam dicunt ꝙ percutiens per se auditur. Sed contra nulla substantia per se auditur. vt patet in visu ꝙ

nod videt per se substantiam. Dicitur q nō est simile qz visibile non producit colorem.

¶ Ad sextum videtur q non sit idem sonus numero nisi vnitate continuationis. Sed contra: qz omne quod reflectitur in puncto reflexionis quiescit: sed sonus non est sine motu: ergo in ista reflexione sonus desinit esse. Dicendum sicut in octauo de motu proiectorum.

¶ Ad septimum dicatur sicut supra de diuersis coloribus.

¶ Ad octauum dicitur q regulariter vox fit per ymaginationem: et in animalibus ymaginatio fit ex instinctu nature: vnde species duorum alborum vt ees quedam sunt idem non autem vt intentiones propter habitudines ad diuersa quorum sunt representatiua. Si queratur vtrum vt intentiones important aliquas entitates realiter numero differentes videtur q non sicut nec color intensus et remissus secundum San. Tho.

¶ Ad nonum quidam dicit q naturale est loqui secundum sententiam feminalem: sed non loqui isto vel illo modo. sicut de lege nature est punire furem: sed non isto modo vel illo. Ad aliud patet ex summulis. Quibusdam videtur q non est vnicus auditus in nobis: quia habemus duas aures. Sed contra tunc vnus sonus iudicaretur duo. Et ideo ille differentie sunt accidentales: vel aliter dicetur in questione de tactu.

¶ Ad decimum dicitur q sonus proprissime fit tantum in aere. De piscibus autem dicit San. Tho prima parte. q. 72. q dubium est de memoria piscium. Basilius dicit q non habent. Sed hoc Augustinus improbat Concedo tamen q habeant auditum: sed vtrum in celo possit audiri sonus et cantus beatorum. Hoc pulchre tractat de Lambaco in libro suo de delicijs paradisi.

¶ Ad vndecimum dicitur q ex magna violentia aliquando cum corpore molli fit sonus. De alio dictum est supra.

¶ Ad duodecimum negatur consequentia. Ad aliud dicitur q idē auditur a diuersis per diuersas species. Et licet aer sit nobilior in se Non tamen in mixto.

¶ Ad decimumtertium dicitur q vox est diuisibilis in se Non tamen aliquādo quo ad nos. Alia soluuntur ex dictis et in summulis de diuersitate vocis puerorum et bestiarum videatur albertus magnus nono de animalibus et decimonono in fine vbi dicit q si in eadem fistula femina suffet cū viro tamen acutior erit sonus sufflationis mulieris q̄ viri et puellarum q̄ vetularum.

Ad secundum sic proceditur. videtur q odor non sit obiectus olfactus quia nō quilibet odor potest percipi a quolibet olfactu qz asinus non sentit odores rosarum aut lilium conuallium. Forte concedis Contra sequitur q olfactus eius specie differt a nostro quod videtur contra philosophum dicentem hic q homines et alia animalia habent eundem sensum olfactus. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum q difficilius est determinare de odoribus q̄ de colore et sono quia inter cetera animalia. homo habet peiorem odoratum cuius ratio est: quia homo inter cetera animalia habet maius cerebrum in proportione ad alias partes corporis. Cerebrū autem est frigidū et humidū Non autē odor cuius organū est prope cerebrū: sed tam odor q̄ organū sibi proportionatū consistit in calido et sicco Et ideo olfactus in nobis impeditur a cerebro vnde odores distinguimus referendo ad sapores: nec percipimus odores nisi sint excellentes et faciant delectationem vel tristitiam homo autē est boni gustus: qz gustus est quidam tactus q̄ melior est in nobis q̄ in omnibus alijs animalibus: qz cōplexio hominis in qua fundatur maxime accedit ad mediū et ideo organum tactus est denudatum ab extremis. Ex quo sequitur q homo est prudentissimū animaliū: qz habet optimam complexionem vnde homines qui sunt meliores tactus sunt magis ingeniosi vnde dicit phi. q molles carne aptos mente dicimus signū autē bone complexionis secundū alber capi. 94. est tenuitas vnguium et subtilitas capillorum hec enim indicant lucidos et subtiles esse spiritus cordis venientes ad cerebrum. Preterea

¶ Notandum q odor sentitur per medium quod est aer et aqua quod probat phi. qz tam animalia aquatica q̄ in aere viuentia siue habeant sanguinem siue non percipiūt odorem a longe. Alias a longe non currerent ad nutrimentum nisi mouerentur ab odore. Preterea sciendū q quidam dixerūt omnes sensus perfici tactu vt dicit Sanc. Tho. lec. 20 et dicebant q oporteret sensum et sensibile ad hoc q fiat sensatio. Aliter tamen in visu et in alijs. Unde dicebant q a visu egrediebantur linee visuales vsq ad visibile. Et ex earum contactu visibile videbatur. In alijs autem sensibus dicebant econuerso scilicet q sensibile veniat vsq ad sensum vt gustabile ad gustum vnde dicebant q ab odorabili resoluitur quedam fumalis euaporatio que est subiectum odoris et peruenit vsq ad olfactum antiqui enim non cognoscebant aliquā immutationem spiritualem et hanc opinionem tenēt plato et auicē. vt patz ex alberto. c. 25. si enim odor sentiretur per speciem tunc non sentiretur ipso ablato sicut nec coloris species manet ipso ablato sed sentimus locum in quo fuerunt poma: ergo. Sed contra sensibile positum supra sensum non sentitur: ergo odor realis non peruenit vsq ad olfactum. Item sicut dicit albertus in occisione magna facta in terra grecorum aduenerunt vultures et tigrides nunq̄ ibi visi tracti ab odore cadauerū per quingentas leucas nō potuisset autem per tantum spacium illa cadauera circulariter per fumalem euaporationem extendi. Item tūc duo corpora essent: scilicet aer et illa fumalis euaporatio. Dicendum ergo q odor per certam distantiam realiter multiplicatur Sed per residuū spacium solum causatur species eius. Primum patet quia alias per ventum odoratio non impediretur sicut nec visio coloris. Secūda pars patz per antedicta vnde bene conceditur q odor realis fit cum aliquali euaporatione.

¶ Circa hec mouet San. Tho. dubiū lec. 19. Primo videtur q aptitudo mentis magis respōdeat bonitati visus q̄ tactus quia visus est spiritualior et plures differentias rerum demonstrat. vnde visus et auditus dicuntur sensus disciplinе.

¶ Secundo dubitatur cum tactus sit in nobis certissimus quare species odorum denominantur magis a speciebus saporum q̄ a qualitatibus sensibilibus que percipiuntur per tactum.

¶ Tertio dubitatur quia. T. C. 95. dicit quod aliqua habent suavem saporem et non suavem odorem: ergo species odoris non debent denominari a speciebus saporum.

¶ Quarto dubitatur an homines et alia animalia habent olfactum eiusdem speciei videtur enim quod sic propter identitatem obiecti et quia ab eodem corrumpitur: scilicet a gravibus et excellentibus odoribus et sulphure: Videtur autem quod non: quia homo odorat dum attrahit aerem respirando. Alia animalia autem scilicet que non habent sanguinem non respirant: ergo non habent eundem olfactum.

¶ Ad primum dicit San Tho. duas rationes primo quod tactus est fundamentum omnium aliorum sensuum: quia diffunditur per totum corpus. Et ideo habens meliorem tactum habet meliorem naturam sensitivam et meliorem intellectum. Sensus enim est dispositio ad intellectum. Secunda ratio quia bonitas tactus sequitur bonitatem complexionis modo predicto Notabilitas autem anime sequitur complexionem corporis: quia omnis forma proportionatur sue materie ut dicit philosophus in libro suo de phisonomia.

¶ Ad secundum dicitur quod odor et sapor sumuntur ex commixtione qualitatum: scilicet sapor ex calido et humido aqueo Et odor ex sicco humido aereo. ex quo patet quod multum conveniunt.

¶ Ad tertium dicitur quod quedam habent proportionalem odorem et saporem scilicet dulcem odorem et dulcem saporem: quia sapor consistit in humido aqueo equaliter digesto odor autem consistit in sicco aereo contemperato. Contingit autem quandoque esse commixtam utramque substantiam scilicet subtilem aeream et aqueam grossiorem secundum debitam proportionem et sic est suavitas saporis et odoris Si vero sit debita proportio in uno et non in alio tunc in uno erit suavitas et non in alio et sicut est de dulci et amaro que sunt extrema in saporibus et transferuntur ad odores Ita dicendum est de saporibus mediis scilicet acetosum et austerum idest stipticum aut ponticum acutum pingue Ex quo patet quod odor denominatur similiter sicut sapor cui ut in pluribus respondet quod sufficit.

¶ Ad quartum dictum est supra. Et phi. respondet hic quod diversitas in modo respirandi non est ex diversitate sensus sed ex diversa dispositione organi sicut oculi hominum differunt ab oculis quorundam animalium qui habent quoddam fragma idest palpebras ad cooperiendum: sed animalia duro oculo statim vident sine motu palpebre sic etiam in odoratu hominis est quoddam cooperculum quod aperitur per respirationem et sic homo olfacit. Si queratur in quo differunt odor et alia sensibilia a colore Dicendum quod color nullo modo immutat nisi spiritualiter. In aliis autem fiunt aliquando quedam immutationes naturales ut dictum est quod ab odorabili potest resolui fumalis evaporatio que tamen non pertingit usque ad olfactum.

¶ Contra hec arguitur Primo contra rationem positam et commen. de fumali evaporatione posset enim dici quod vultures venerunt ad illa cadavera: quia per ventum usque ad illam distantiam dilata fuit aliqua pars illius evaporationis fumalis. Item non videtur quomodo posset alias sentiri. Forte dicis quod sentitur per suam speciem Contra eque impossibile est illam speciem multiplicari usque ad tantam distantiam Item vel illa species est res naturalis vel spiritualis. si secundum Contra illa species est in subiecto extenso ergo est extensa et ultra ergo est corporalis

¶ Secundo perceptio odoris impeditur a vento vel mutatur. ergo est in medio secundum esse suum naturale Propter hoc enim visio coloris non impeditur a vento Item species producuntur in instanti sed odor ferentibus sentitur successive unde unus aliquando percipit ante alium ergo sentitur per evaporationem hec enim est causa quare res magis sentiuntur in estate quam in hieme quia calor solis fumos resolvit.

¶ Tertio arguitur quod nullo modo est fumalis evaporatio in perceptione odoris quia siccum est proprium subiectum eius sed in aqua non est siccitas quando ergo aliquid odoratur per aquam tunc nullus ibi potest esse odor realis.

¶ Quarto adhuc instatur quod odor multiplicatur realiter quia Avicenna dicit quod odorifera per hoc quod odorantur desiccantur et contrahunt rugas quod non esset nisi ibi esset realis defluxus odoris Item odor diffunditur per fumalem evaporationem que est aliquid reale.

¶ Quinto. dicunt venatores. quod bestie silvestres appropinquantes locum in quo debent quiescere faciunt quosdam magnos saltus ut interrumpatur vis canibus ne inveniantur ab eis. ergo ab illis resolvuntur quidam vapores. per quos canes insequuntur eas forte dicis quod ab illis bestiis non relinquuntur nisi species. Contra tunc per olfactum posset sentiri illud quod non est. Item aliquando aer inficitur per multos odores ergo malus odor multiplicatur realiter.

¶ Sexto arguitur quod homo non habet peiorem odoratum quia a nobiliori anima fiunt nobiliores potentie. Item homo percipit odores rosarum quos non percipiunt alia animalia Nisi enim homo perciperet omnes odores tunc philosophi non possent de eis disputare quia deficiente sensu deficit sciencia.

¶ Septimo homo per manus licet sint frigide tamen bene percipit calida. ergo licet odoratus ut propter cerebrum frigidum hoc non impedit quin bene percipiat odores Forte dicis quod olfactus hominis in se est melior. Contra vultures perceperunt olfatu cadavera per. 500 miliaria Et canes percipiunt leporem per olfatum quem non percipit homo.

¶ Octavo arguitur quod homo non habet meliorem tactum quia omnes sensus sunt instrumenta intellectus maxime autem visus et auditus. Igitur habet meliorem visum Item communiter dicitur nos aper auditu precellit aranea tactu. Vulpes odoratu. linx visu simia gustu ergo aranea habet meliorem tactum quam nos

¶ Nono tactus et gustus sunt de natura terre secundum philo. in de sen. et sensa. sed in hominibus minus dominatur terra quam in aliis animalibus ergo habet peiorem tactum minor patet quod animalia habent carnes magis duras.

¶ Decimo arguitur quod bonitas tactus non confert ad intellectum vel molles carnes quia tunc mulieres et pueri essent semper magis ingeniosi Item tactus est materialibus aliis sensibus intellectus autem est immaterialis ergo tactus minus confert ad intellectum quam alii sensus.

¶ Undecimo queritur in quo est odor realis si in aere contra qualitates secunde non sunt in elementis si non contra remotis pomis ab archa adhuc ibi ma-

net odor postq̃ sunt comesta. Forte dicis q manẽt spẽs. Cõtra ille species nõ sunt obiectũ olfatus.

¶ Ad primũ dicitur q illa euasio nulla est quia paruum sulphur sine vento sentitur per totam camerã si cõburatur. De illa specie dicitur q vocatur spiritualis licet sit extensa per accidens. Quidã dicũt q nullomodo habet partes. Sed contra tunc ita bene sentiretur res a longe sicut prope q2 esset eadẽ species numero per quã sentiretur. Item diuidatur aer per aerem tũc etiã diuiditur species odoris qui adhuc sentitur in vtraq3 parte aeris

¶ Ad secundum conceditur q per aliq8 spacium fit odor realis per aliud autem nõ sed species et si tantum ibi sit ventus videtur q sensatio non impediatur. Si dicatur. Ex hoc sequitur duo corpora esse simul quia in aliqua parte simul sunt fumalis euaporatio et aer. Dicendum q aer cedit quia est fumalis euaporatio. Sed queritur quando poma auferũtur e cista an ibi remanent tantum species pomorũ odoriferorum vel aliquid aliud non primum q2 species nõ remanẽt re absente si scdm. Queritur de illo accidente in quo est vel qualis substantia est.

¶ Ad tertium aliquando fit sensatio sine ista euaporatione.

¶ Ad quartum patet ex dictis et cum dicitur odor esse fumalis euaporatio est predicatio causalis. Et per hoc patet ad quintum.

¶ Ad sextum dicitur q odoratus nõ est virt9 propria hominis vel hoc per accidẽs vt habeat melius cerebrum vnde aliquãdo quis leditur in vno vt melius se habeat in alio. Ad aliud dicitur q odoratus hominis est melior extensiue.

¶ Ad septimũ patet q non est simile.

¶ Ad octauũ supra dictũ est. Ad aliud dicit Albertus magnus q illud dictum est falsum capitulo. 23. Sed contra Aranea sentit vermiculos et extremitate sui retis ergo habet bonum tactũ. Respondet q hoc est falsum nichil spisse pellis et frigide cõplexionis et habens humiditatem viscosam precellit in tactu: sed habet tactum quasi stupidũ cuius signum est quia aranea etiã cum tangitur cũ igne lente et nõ cito sentit. Et ideo perceptio vermiculorũ tangentium rete. est propter motum retis quia continuum est. Mota autem vna parte continui mouetur totũ continuũ. De natura autẽ aranee loquitur Albert9 lib. 26. de aĩalibus. Ad cognoscendũ bonum odoratum dicit Albertus. lib. 19. q canes nobiles paruũ lepores et alias feras per vestigium odoris indagãtes habent bene expositum et breuem nasum et sunt boni olfatus. Nec est verum q semper canes longi sint boni olfatus. Quidam ex predictis inferunt q aliquãdo odorabilia confortant cerebrũ si sit nimis frigidum. Item q habentes bonũ odoratũ sunt minus sapientes quia signum est q non habent bonũ cerebrũ. Sed vtrum ex odore aliquis possit nutriri videtur q sic q2 democritus quattuor diebus vixit odore mellis. Et quidã alius odore panis calidi tribus diebus Et quare odores tendũt sursum. Sed de hijs videantur aristotelis problemata.

¶ Ad nonum dicitur q bonus tactus sequitur optimam proportionem terre ad alia elemẽta. Sed tũc queritur cum alij sensus sequantur debitam proportionem quare non oẽs sunt meliores in homine q̃ in aliis animalibus. Dicendum q est propter coniunctionem ad cerebrum.

¶ Ad decimum dicitur q mollities potest prouenire ex bona complexione et sic arguit bonitatem intellectus. Alia est ex habundantia fleumatis et hec non arguit. Ad aliud dicitur q licet sensus tactus sit materialior tamen est fundamentũ omnium aliorum Et ideo habentes bonum tactum habent corpus bene dispositum et melius intelligũt sicut artifex habens bona instrumenta melius operatur. Dicit tamen Albertus q bonam dispositionem per inertiam nature potest destruere. et q errant dicentes bõitatẽ ingeniũ esse ex bonitate ymaginatiõis quia bonitas ymaginandi prouenit ex complexione frigida et sicca et dicit capitulo. 23 q aliqui propter bonitatem complexionis videntur esse dij terrestres omnia per seipsos intelligentes. Sed queritur quare homo inter cetera animalia habet maius cerebrum. Dicendum primo q hoc est vt sensus interiores melius et distictius in ipso ordinentur. Alij dicũt q cor hominis est valde calidum et refrigeratur per frigiditatem cerebri et quia in flegmaticis magis habũdat humiditas que conuenit cerebro. ideo in ipsos dicitur esse peior odoratus.

¶ Ad vndecimum dicitur q odor aliquando est in aere vnde aer dicitur fetere. Aliqui autem in euaporatione cum fumo Sed contra in aere nõ est sapor ergo nec odor. Non sequitur. Unde quidam dicunt in aqua esse saporem sine odore.

AD tertium sic proceditur videtur q sapor nõ sit obiectum gustus. q2 gustus est quidam tactus. Sed sapor non est obiectum tactus: g non est obiectũ gustus. Sed cõtra est philosophus.

¶ Respondeo dicendũ q circa gustabile oportet considerare obiectũ mediũ et organũ sicut in aliis sensibus. Sensibile enim positum supra sensum non causat sensationem. Et ideo oportet q vbiq3 sit mediũ. Sed duplex est mediũ scz intraneum et extraneum. Extraneũ vt dicit San. Tho. lec. 21. est illud q8 nõ est pars aĩalis visus g auditus et olfatus percipiunt sua obiecta per medium extraneum. scilicet aerem vel aquam vel aliquid aliud Aliquãdo enim auditus fit per vitrum. Sed gustus et tactus percipiunt sua obiecta per mediũ intraneũ. Nam caro est mediũ in sensu tactus. gustus autẽ est quidam tactus q2 gustabile scz sapor radicatz in humido q8 est proprie tangibile Sed hic obijcit phi. quia si aliquod corpus saporosum dissoluatur in aqua vt pote mel tunc si nos sumus in aqua distantes tamen sentiem9 saporẽ ergo gustus sentit per extraneũ. Dicendum q in tali dissolutione sapor venit vsq3 ad linguã proquãto aqua immutatur a tali corpore que tangit linguam sicut si succarũ ponatur in potu vel mel.

¶ Preterea. Notandũ q nihil sentitur per gustum sine humiditate t. c. 102. Nam sicut color fit actu visibilis per lumen ita sapor fit actu gustabilis per humidũ. Et ideo habem9 saliuã in ore per quã humectantur illa que sumuntur ipsa tamẽ nõ semper sunt humida.

¶ Notandum q organum gustus est quidã neruus diffusus supra latitudinem lingue quod nõ est actu humidum sicut organũ visus nõ est actu intẽse coloratum sed est humidũ in potentia gustabile vero est humidũ in actu. Sensus autẽ debet esse talis in potentia quale est obiectũ in actu vnde si lingua sit va

de humida vel valde sicca non gustat quia si primũ tunc in ea fit sensus primi humidi et nõ superuenientis similiter cum quis gustauerit fortem saporem si postea gustet alium nõ percipiet quia adhuc manet gustus prioris saporis in ligua et propter hoc febricitantibus dulcia videtur amara qꝛ sentiunt amaritudinem infectionis que est supra linguam.

¶ Conclusio responsiua sapor est propriũ obiectũ gustus probatur sicut de colore Si queratur an gustus sit tantũ vnus sensus. Dicendum ꝙ sic Sed cõtra habet duo obiecta scꝫ potum et cibum Dicendũ ꝙ conueniũt in vna ratione. Sed contra pot⁹ consistit in frigido et humido qꝛ circa ipm est sitis. Cibus autem non vnde morales phi. aliam virtutem ponũt circa cibum et aliũ circa potũ. Sed dicendũ ꝙ conueniũt in vna ratione saporis. Sanc. Thom. lec. 12. Mouet dubiũ. An sensus gust⁹ distinguatur a tactu. si non sequit ꝙ nõ sint quinqꝫ sensus. Respõdet ꝙ gustus ⁊ tactus possunt dupliciter cõsiderari Primo quantũ ad modum sentiendi ⁊ sic gustus est quidam tact⁹ nam in tangẽdo suũ obiectũ percipit. Aliomodo quantũ ad obiectũ et tũc distinguuntur qꝛ sapor non est aliqua qualitas simplex sed causat ab eis Similiter gustus radicatur in tactu. vel aliter dicit potest accipi prout est discretiuus saporũ. Et potest accipi vt est tactus quidã prout discernit qualitates tangibiles scꝫ alimenti Unde per gustũ iudicatur aliquid esse nimis calidũ. Et philosoph⁹ dicit tertio ethi ꝙ circa delectationes gustus primo modo non est temperentia sed secũdo modo. Preterea notandũ ꝙ gustus non solũ percipit gustabile sed etiam nõ gustabile sicut visus nõ visibile vt puta tenebras Quilibet enim videt (nisi sit cecus) ꝙ sũt tenebre extincta candela. ¶ Sed sciendũ ꝙ aliquid dicitur gustabile tripliciter scꝫ quia habet bonũ gustum vel prauũ vel paruũ. Et opposito modo dicat de non gustabili. Si queratur de speciebus saporis Dicendũ ꝙ sunt septem. Et cõtinentur in hĳs versibus. dulcis et austerus salsus quoqꝫ pinguis amarus. Ponticus acutus. species sunt iste saporis vt patebit in de sensu et sensato.

¶ Cotra hec arguit. Saliua est illud per qđ ligua gustat alia vel ipsum humidũ ergo saliua est primũ obiectũ gustus et nõ sapor. Itẽ humor saliualis primo immutat gustũ ergo est obiectũ eius

¶ Secũdo arguitur ꝙ gust⁹ nullomodo sit tactus quia visus nullomodo est tact⁹. ergo nec gust⁹ licet vterqꝫ presupponat tactũ. Item si visus ledatur a calido tũc organũ visus hoc sentit ergo visus debet ita bene dici tactus sicut gustus.

¶ Tertio Cineres sentiũtur a gustu et tamen non sunt humidi. Similiter nec sal desiccatũ.

¶ Quarto arguit ꝙ sapor nõ fundatur in humido quia tunc magis humidũ esset magis sapidũ Nam ad intensionem subiecti sequitur intentio proprie passionis.

¶ Quinto arguit ꝙ non oportet sensum esse denudatũ ab eo quod sentit qꝛ oculus est colorat⁹ alias vnus homo non videret oculũ alterius. Item omnis potentia potest ad actum. Sed gustus est humidũ in potentia. Et quilibet alius sensus est in potentia ad suũ obiectũ ergo visus potest esse actu colorat⁹ et gustus humidus

¶ Sexto arguit ad idẽ. Nã est actus mouentis ⁊ moti ergo idẽ est actus sensibilis et sentientis. Sed actus sensibilis est color vel sapor igitur. Item lingua carpe est boni saporis ergo organũ gustus ꝙ nõ est denudatum ab eo quod sentit.

¶ Septimo arguit ꝙ gustus nõ sentit nõ gustabile Nam ois sensatio est cognitio ⁊ cognitio est similitudo sed in gustu nulla est similitudo ad nõ gustabile Item sensus exterior est potentia passiua et reducit ad actũ per suum obiectũ. sed non gustabile non est actiuũ igitur. Item nihil videt sine lumine. ergo nõ videmus tenebras.

¶ Octauo arguit ꝙ realiter gustus sit tactus quia ex eisdẽ sumus et nutrimur sed illa ex quib⁹ sumus sunt tangibilia ergo illa eadẽ etiam sunt gustabilia. Item nos nutrimur et augemur per mixta. non in quantũ habent saporẽ sed qualitates primas ergo circa eas est gustus.

¶ Nono arguit ꝙ organũ gust⁹ non est neruus existens precise in lingua quia sm Auicennã neru⁹ gustatiuus etiã est in palato. Item in quibusdã animalibus nõ est lingua sicut in ciconĳs et in quibusdaꝫ piscib⁹ et tamen habent gustum.

¶ Decimo vel organum lingue est tantũ vnum vel duplex si primũ hoc est cõtra Gregoriũ et Damascenum vt refert Albertus. quia in serpentib⁹ sunt due lingue vnde sicut deus dedit nobis duos oculos ita dedit et duas linguas. Nec secundũ vt communiter dicitur.

¶ Undecimo arguit ꝙ sensibile positũ supra sensũ sentiatur quia tact⁹ percipit ignem si ponatur supra carnẽ alias non causaretur dolor. Itẽ gustus percipit sensibile positum immediate supra linguã vnde infirmus percip't amaritudinẽ que non est in cibarĳs sed immediate supra linguam

¶ Duodecimo arguitur ad idẽ Aliqui habẽt paruum sonũ in auriculis quem semper audiũt. Item stans prope campanã audit sonũ qui peruenit vsqꝫ ad auditũ suũ. Item aliqs videt oculos suos scilicet in speculo. ergo sensibile quod est supra sensum sentitur. Item si neru⁹ tactus diuidat hoc bene sentit. Item agens naturale prius agit in propinquum qꝫ in distans ergo visus pri⁹ videt se qꝫ alia. Item si aliquis diu moueat circulariter tunc si velit quiescere videnť sibi omnia moueri. Talis ergo aliquid videt et non nisi illud quod remansit in oculo. Item vt habet in lib de sen. ⁊ sen. quando aliqs verberatur super oculũ. videt fulgor quidam qui erit et tamen ille est supra sensum. Item odor aliqñ peruenit vsqꝫ ad olfactũ. Et supra dictũ est ꝙ diu respirans albũ si postea auertat oculos adhuc videt illud quod remanet in oculo supposito ꝙ prior albedo sit annihilata. Item dictũ est ꝙ lumen perueniens vsqꝫ ad oculum videtur.

¶ Tertiodecimo vel sapor producit species in medio vel non si primũ ergo illud quod est valde sapidum potest a longe gustari sicut odor potest a longe odorari propter species quas producit in medio. si secundũ contra sensibile positũ supra sensum nõ sentitur ergo producit species in medio. Forte dicis ꝙ producit species tantũ in carne. Cõtra tũc res non gustaret qñ saliua mediat inter carnem et gustabile Item dictũ est ꝙ gustabile indiget humido saliuali sed hoc est falsum in gustatione vini.

¶ Ad primũ dicit ꝙ humidũ saliuale solũ instrumentaliter concurrit ad gustũ ⁊ non obiectiue.

¶ Ad scđm dicit ꝙ non est simile vt pꝫ ex supradi

etiã quã non immutatur gustus nisi immutetur tactus. Sec⁹ aũt est de aliis sensib⁹. vide san. Tho. 1 pte q. 78. arti. 3 Ad quartũ vbi dicit ꝙ gustus nõ distinguitur a tactu in genere sed a tactu quantũ ad species que per totũ corpus diffunditur.

¶ Ad tertiũ dicitur ꝙ statim quãdo ponitur super linguam fit commixtio cũ humido lingue et ita dicatur de sale.

¶ Ad quartum dicit ꝙ non sequit quia non quodcũq; humidũ est subiectũ saporum sed grossum per mixtũ siccitati terrestri et secundũ ꝙ aliter et aliter permiscetur aliter et aliter recipit saporem.

¶ Ad quintũ dicit San. Tho. hic lec. 23. ꝙ organũ visus differt ab organo tact⁹ qꝛ organũ tact⁹ nõ denudatur a toto genere calidi et frigidi qꝛ componit ex elementis quoꝝ hee sunt proprie qualitates ⁊ sic fit in potentia organũ tact⁹ ad sua obiecta inquantũ est mediũ inter contraria. Mediũ autẽ est in potentia ad extrema Et propter hoc quãto animal habꝫ cõpletionẽ magis reductã ad medium tanto habet meliorẽ tactũ vt dictũ est de homine. Sed organum visus est penitus carens colore. Sed contra Omne mixtũ est colorstũ Negat nec organũ visus est oculus qui videtur. sed humidũ glatiale quod est in neruis supradictis. vel ipsi nerui. Fit autẽ visus in actu per speciem ipsum informantem.

¶ Ad sextũ dicit ꝙ aliud esse habet color in mouẽte et moto Nec lingua carpe est sensus vel organũ sensus sed mediũ. Neruus autem est organũ.

¶ Ad septimũ dicit duomodo ꝙ non oĩs perceptio est similitudo. Nam de deo et materia pima habetur cognitio et nõ per similitudinẽ Vel argumentũ procedit de hiis q̃ sentiũtur per se. Si dicatur. Sapor est obiectũ adequatũ visus ergo oppositũ eius non sentit Dicendũ ꝙ verũ est per se. Sed per accidẽs. Sed querit quomodo sensus exteriori sentit nõ gustabile. Si per accidẽs hoc maxime erit per speciez gustabilis sed hoc non quia quũ sentitur non gustabile tũc nõ habetur species gustabilis. Forte dicis ꝙ non reqritur species. Quidã dicunt ꝙ istas priuationes percipit tantũ sensus communis. Sed hoc est contra philosophum.

¶ Ad octauũ non valet cõsequẽtia Nutrimur etiã dulcibus et non tantũ qualitatibus primis.

¶ Ad nonum concedo totum.

¶ Ad decimũ dicit Albertus ꝙ habem⁹ duas linguas sed in nobis sunt coniũcte in serpente vero diuise vide 12. de animalib⁹ cap. 2. vnde in medio nostre lingue est linea scđm longitudinẽ ducta. Facta est autem coniunctio ne impediamur a comedendo. Ciconie etiam et alia habent linguã tortam vel aliquid loco lingue.

Ad vndecimũ dꝛ a philosopho capitulo de tactu ꝙ sensibile positũ immediate supra sensum idest organum non sentit Nullus enim videt oculos suos. Nec sentit calorẽ sui cordis. Dicũt etiã medici ⁊ experientia ꝙ si neru⁹ fuerit diuisus tũc non sentit pũcturam. scđm illã partem nerui licet bene secundum aliam Sed contra. in hieme quilibet sentit frigiditatem q̃ est in extremitate digiti oꝛũ et tamẽ illa pertingit vsq; ad neruũ qui est organũ tactus. Dicit a quibusdã ꝙ non sentit scđm illam partẽ cui immediate tãgitur qꝛ natura nõ procedit ab vno dissimilium ad alterũ nisi per mediũ idest nunus dissimile sicut etiã mobile localiter non mouetur de vno vbi ad aliud nisi per mediũ. Modo esse corpale obiecti et esse spirituale sunt multũ dissimilia. et ideo requiritur mediũ. De gustu dicitur ꝙ gustabile nõ immediate ponitur super organũ. Sed mediat caro.

¶ Ad duodecimũ dicit ꝙ ille son⁹ non ponit immediate sup organũ audit⁹ scđm esse reale. Nec inconuenit per reflexionem aliquẽ videre oculũ suum. Ad aliud dicit ꝙ agens citius agit in propinquum si sit natũ agere in tali distãtia. Et per hec patet ad alia Quidam dicũt ꝙ sensus exterior nõ videt motum sed sensus cõis decipit ꝓpter motũ p̃cedentẽ. De lumine dꝛ duomodo ꝙ peruenit vsq; ad oculuz nõ vsq; ad neruũ. Vel lumẽ aliqualr hꝫ esse spũale.

¶ Ad tertiumdecimũ dicit ꝙ sapor producit species in medio intraneo. Sed querit an gustus percipiat odores videtur ꝙ sic quia comedẽs aleca putrida iudicat ea fetere. Dicendũ ꝙ gustus nõ sentit per se odorem sed per accidens.

AD quartuz sic proceditur videtur ꝙ tactus sit vnus sensus qꝛ sunt tantũ quinq; sensus exteriores Si autem essent duo tactus tũc essent sex. Sed contra est philosophus.

¶ Respõdeo dicẽdũ ꝙ sensus tact⁹ non est vnus formaliter sed plures. Probat phũs. qꝛ vn⁹ sensus est tm̃ vni⁹ cõtrarietatis p̃ se primo. Sed inter q̃litates tãgibiles sunt due ꝯtrarietates. scꝫ calidi ⁊ frigidi. humidi ⁊ sicci ergo circa ista sũt realiter duo tact⁹. Scđo dꝛ ꝙ caro nõ est organum tact⁹ ptꝫ Primo sicut se hꝫ aer ad visũ ita se hꝫ caro ad tactũ Sꝫ aer nõ est organũ visus Itẽ tũc idẽ eẽt organũ gust⁹ et tact⁹ qꝛ in lĩgua sũt gust⁹ ⁊ tact⁹ Et sic caro ibi esset organũ virtutisq; qđ est falsum: qꝛ diuersoꝝ sensuũ sunt diuersa organa. Tertio dꝛ ꝙ semper inter tangẽs et tactũ cadit mediũ extrinsecũ si tactum sit corpus durũ qꝛ vel res tangitur in aqua vel in aere. Si primũ tunc videmus ad experientiam ꝙ ibi remanet humiditas inter illa duo corpora Sed humiditas aque nõ est sine aqua ergo ibi mediat aqua ⁊ multo magis aer si corpora dura se tangũt in aere licet mediationẽ aeris minus sentiamus quia aer est minus perceptibilis et spiritualior q̃ aqua. Quarto dꝛ ꝙ organũ tactus non habet in se qualitates tangibiles in actu cõpleto sed solũ in actu incõpleto. vt patet ex articulo p̃cedẽte. Quinto dicit ꝙ tact⁹ est tangibilis et etiã non tangibilis vt dictũ est supra de aliis sensibus: vnde Ouid. dicit ꝙ volens alteri cõplacere excutit pulueres. ꝙ si nulli sunt ipsuz excute nullũ Sed hic mouet San Tho. dubiũ qꝛ aer ⁊ aqua hñt tangibiles qualitates. ergo mediantibus eis non põt fieri sensatio tactus quia opꝫ mediũ esse denudatũ qualitatibus sensibilib⁹ scđm illũ sensum sicut dyaphanũ nullũ habet colorem. Alias per ipsum nõ viderem⁹ colores Respõdet Auerrois ꝙ nos nõ sentim⁹ purũ aerẽ vel aquã Sed tangim⁹ aquã ex permixtione extranei. Tamen in se non habet qualitates tãgibiles. Contra qđ est in potẽtia natũ est pati ab eo quod est in actu. Sed noster tactus est in potentia per mediã qualitatem. Elementa autem habent qualitates aliquas in extremo ergo tactus põt sentire aquam puram. Forte dicis ꝙ elementũ in quo animal viuit nõ habet qualitates in extremo sed solũ in medio qꝛ alias non esset cõueniens habitationi hoim. Itẽ si aer et

quantitates elemēta hērent aliqs in extremo esse q ipsa non possent alia per tactum cognoscere.

Sed hoc non saluat quin aqua pura possit esse calida quia potest poni super ignē. Item per aquam calidissimā possumus per tactū sentire corpus durum. Sed dices per aquā calidissimā non possumus scire si illud corpus durū sit calidū. Sed hoc omisso Dicendum est q elemēta possūt dupliciter cōsiderari vno modo secundū qualitates actiuas et passiuas et sic contrariant adinuicem. et se inuicem immutant in suis extremis. Alio modo secundum formas quas consequuntur ex impressione corporis celestis vnde elementum quod est propinquius celo plus habet de forma. Et quia ad formam pertinet cōtinere. Ideo corpus superius continet inferius sicut locus locatum. Non ergo vnum est locus alterius propter qualitates actiuas. Sed querit An aqua pura possit esse dulcis. Videt quod sic ex San. Tho. in 2. di. 14. ar. 5. ad 5 vbi dicit quod talis est in profūdo pelagi quia aristo. dicit in libro de animalibus q̄d piscis qui dicitur malarie inuenitur valde magnus in pelago vbi sunt aque dulces. Tunc respōdetur ad dubium quod tangibile sentitur per aquā vel aerem modice quantitatis quia habent qualitates tangibiles parum sensibiles et statim mutant per aliud tangibile ab extremis qualitatibus et sic non impediunt sensationem tactus. Ex his patet q secundum phm̄ nūquam duo corpora dura se tangunt.

¶ Contra hec arguitur. Auditus est tantum vnus sensus et tamen non est tantum vnius contrarietatis quia est grauis et acuti lenitatis et asperitatis. Forte dicis cum phō q ista habent aliquod cōe subiectum scilicet sonū sub cuius ratione formali immutant auditum. Secus aūt est de qualitatibus tangibilibus. Contra qualitates tangibiles habent vnum subiectum cōmune scilicet quātitate Forte dicis q quantitas non est subiectum capiendo subiectum pro gignere sed bene est subiectum inhesionis. Contra qualitates tangibiles sunt in eodem p̄dicamento ergo conueniunt in genere. Forte dicis q̄d non cōueniunt in genere proximo. Cōtra hoc cōplexum qualitas tangibilis est genus proximum ad quatuor qualitates. sicut sonus ad omnes sonos vnde S. T. 1. parte q. 78. ar. 3. ad. 3 dicit q̄d oēs ille contrarietates et singule conueniunt in vno genere proximo licet innominato et in q. de aīa ar. 13. ad. 17. tactus simpliciter est vnus sensus propter vnum modum immutandi Item inter qualitatem que est genus et istas quatuor qualitates non sūt infinita genera ergo habēt aliquod genus proximum.

¶ Scdo tm̄ est vnū organū tactus. quod est extensū per totum corpus per modū retis. Sed diuersi sensus habent diuersa organa ergo sensus tactus realiter est tantum vnus. Item accidens multiplicatur ad multiplicationē suorum subiectorum sed subiectū tactus est tantum vnum scilicet predictus neruus et isto modo probatū est q caro non est organū tactus igit.

¶ Tertio plus cōueniunt qualitates tāgibiles quod lux celi et color quia illa lux est incorruptibilis et tamen cōtinetur sub vnico sensu scilicet visu. Si dicatur q̄ lux et color plus cōueniunt quia lumē est formale coloris. Sed contra quia lux et color specie differūt.

¶ Quarto si essent duo sensus tactus propter duas cōtrarietates primas ergo oportet ponere plures quia delectatio sentitur per tactum in fricando et similiter verberatio et pruritus pedum. Item durum et molle Sed tunc est dubium an seclusa qualitate prima sentirem hoc esse durum et an tactus possit percipere saporem sicut durum et ex hoc sciretur an gustus ē tactus Itē caliditas et frigiditas sentiūt ab vno sensu quia cōueniunt in ratione tangibilis sed in hoc etiam cōueniunt omnes qualitates.

¶ Quinto arguitur q caro non est medium tactus sed organum quia tactus fit propter bonam complexionem reductam ad medium sed dispositio carnis est magis reducta ad mediū q̄ dispositio nerui quia nerui et ossa magis accedunt ad siccitatem et supra dictum est q̄d molles carne sunt apti mente.

¶ Sexto arguitur ad idem caro est organū animalis ergo habet aliquē sensum Item si quis ledatur in carne hoc sētit ergo in carne est sensus. Item in qualibet parte animalis est tactus et per cōsequens organum eius sed nō vbique est neruus igitur. Item caro tangit lapidem quia potest sibi cōtiguari. Et eodēm modo argueretur q quis potest tangere celū si sit in celo: Forte cōcedis cōtra nichil sentiretur per tactum nisi haberet qualitatē tangibilem scilicet caliditatē frigiditatem humiditatē vel siccitatem. Item ari in 2. de partibus animalium dicit carnem esse organum tactus.

¶ Septimo arguitur q inter tāgens et tactū nō semper cadit medium quia illa se tangunt quorum vltima sunt simul ex 5. phi. Itē qñ quis scindit sibi neruum tunc inter gladiu et neruū nichil mediat.

¶ Octauo arguitur ad idem secluso aere et aqua vel sortes posset tangere lapidem vel non: si sic. ergo medium extrinsecum non est necessarium nec primum quia hoc videtur absurdum Item sentimus aquā per tactum et tamen tunc nichil mediat. Item quādo sortes tangit lapidem stans supra ipsum vel mediat aer vel non. si primum quero quare non descendit. Forte dicis q aer qui est inter pedes et lapidem resilit. Cōtra quando plus aeris mediat at tunc non impediebatur descensus sortis ergo nec modo. Itē quādo sortes tāgit aliquod acutum tūc non mediat aer alias sortes non lederetur.

¶ Nono arguitur q corpora dura possūt se tangere quia duo celi se tangunt nec aliquid mediat. Item corpus spericum tangit corpus planum scdm geometriam. Item ponatur lapis sup aquam tunc pars q nichil mediat deinde cōgeletur ipsa aqua tunc duo corpora dura sūt immediata vel arguat de plūbo prius liquefacto. Item nisi sic tunc non esset difficile extrahere stillum ferreum a ligno quia inter ipsum et lignū semper mediaret aer vel aqua Est etiā cōtra experientiam.

¶ Decimo oportet mouens esse simul cū moto sed inter ea que sūt simul nichil mediat quando ergo mouēs et motū sūt corpora dura sequitur q sunt simul. Forte dicis q mouens scdm suam virtutem actiuam est simul cū moto vel q mouens proximū est simul cū moto. Sed cōtra phi. hic ponit differētiam inter sensum tactus et alios sensus quia mediū extraneū in visu auditu et olfactu se habet actiue pro quanto ipsū immutatum a sēsibili immutat sensum. Sed medium existens

um in tactu non se habet actiue sed simul immutaꝫ cū tactu vt simul ꝑcutitur clypeus ꝛ clypeatus. Et si dicatur clypeus est mediū ergo prius ꝑcutitur clypeus ꝙ̄ clypeatus Aliqñ etiā prius calefit medium ꝙ̄ sentiatur ignis a tactu. Dicēdum ꝙ non prius ꝑcutitur clype⁹ nec prius calefit medium extraneum ꝙ̄ tactus prioritate causalitatis ita ꝙ immutatio mediū sit causa immutationis tactus secundum expositores. Forte dicis qꝺ tangibile agit in tactum per medium ꝛ illud medium non est causa per se sꝫ per accidens immutationis tact⁹. Cōtra in omni motu oportet assignare aliquod mouens ꝓximū per se. si ergo istud medium extraneū sit solum mouēs ꝓximū p accidens. opꝫ dare aliud ꝙ sit mouēs p se. Itē mouēs remotū non mouet nisi p mouēs ꝓpinquū. Si ergo mouēs ꝓpīquū mouet p accidens seqtur ꝙ mouens remotū mouet p accidens. Ad primū dr̄ ꝙ ille solutiones sunt bone ꝛ tangunt a phō ꝛ quibusdaꝫ videtur ꝙ aristoteles tm̄ disputatiue ꝓcedit. Et vocat phūs sēsū tactus plures ꝓpter pluralitatē obiectorum ɔueniētium i sū in vna rōne vel diuersitatem dispositionū. Dein dr̄ ꝙ hoc ɔplexū qualitas tāgibilis immediate diuidit solū p duas differentias oppositas. ꝛ sic quodāmō est ibi vna ɔtrarietas. Alii tenēt ꝙ sensus tact⁹ scdm̄ rē est duo ꝛ tūc diceret qꝺ tangibilia nō ɔueniūt in vno gn̄e ꝓprio ipsis adeqto.

Ad. 2m. negat minor a scda opinione. Nec distinctio specifica accidentiū est a subiecto. Nichil autem ꝓhibet aliqua esse eadem subiecto ꝛ distincta secūdū spēm vnde si per totum corpus extenderetur gust⁹ adhuc distingeretur a tactu realiter.

Ad. 3. distinguitur ꝙ plus ɔueniant vel in essentia ɔcedo vel ꝗ̄tum ad immutationē sensus ꝛ sic negatur. Sed qritur an per sensum exteriorem qꝫ possit differentiā īter caliditatem ꝛ siccitatē si sic ergo opꝫ ꝙ sit vn⁹ sens⁹ exterior cognoscēs vtrumqꝫ.

Ad. 4. dr̄ qꝺ oīa alia tangibilia reducuntur ad istas qualitates. Si dicatur medicus p tactum sentit pulsum infirmi ergo quattuor qualitates prime non sunt obiectum adequatum tactus. Forte dicis ꝙ non sentit pulsū nisi per qualitates primas. Contra sequeretur ꝙ si quis percuteretur baculo nō habente qualitates illas qꝺ percussus nichil sentiret Forte ɔcedis qꝛ motus non est sēsibile per se ꝓpriū nec etiā subā. Cum ergo ibi nichil aliud sit sequitur ꝙ non sentit sicut nec per tactum sentitur celū. Ad aliud pōt dici ꝙ tangibile non est gen⁹ ꝓximū ad caliditatē ꝛ frigiditatē. Sed dices quod est ergo genus proximū. Item licet non sit genus proximū ad ista duo tamen videtur proximū gen⁹ ad oīa tāgibilia sicut color ad visibilia. Dicendum ꝙ oportet ꝙ sit proximū genus ad quālibet cōtrarietatē perceptibilem a tali sensu.

Ad 5. dicitur ꝙ neru⁹ habet meliorem ꝓportionem qualitatum nec carnes molles significāt bonū intellectum nisi ꝓpter tactū. Notandum in ꝙ S. T. opusc. 43. dicit ꝙ tactus est vis diffusa p ossa carnē ꝛ cutē nec inɔuenit idē diuersimode esse medium ꝛ organū. c. 3.

Ad. 6. dr̄ quod caro est ps organica quod sufficit Ad aliud negat ɔn̄a. Et dr̄ tactus esse vbiqꝫ qꝛ neruus per totū extendit non absolute quia esset penetratio corpoꝝ sꝫ qꝛ non pōt dari notabilis pars carnis quin in ea sit aliquid de neruo. Et notandum ꝙ tactus dupl'r capitur prīo ꝓ ɔiunctiōe corporū ꝛ sic lapis tāgit lapidē. 2. pro potētia tactiua. Sed queritur quare sens⁹ tactus sic inuenitur in qualibet parte corporis aīalis ꝛ non alij sensus. Dicendū qꝫ tactus ꝑcipit ea ꝙ̄ maxime possūt corrūpere vitā animalis. Non aūt alij Sꝫ nōne vis⁹ ꝑcipit plures ɔtrarietates scꝫ albū ꝛ nigrū pulchrum ꝛ turpe. Et si sic quare non ponūtur plures visus sicut tactus. Dicendū ꝙ visus nō ꝑcipit nisi primā ɔtrarietatē p se prio Secus autem est de tactibus quorum quilibet per se primo percipit vnam contrarietatem.

Ad. 7. quibusdam videtur ꝙ aristoteles disputatiue ꝓcedit ꝛ ꝙ nimis absurdū sit dicere. ꝙ duo corpora dura ꝛ plana nō pn̄t se tāgere qꝛ si esset vacuū possent ɔiūgi ꝛ tn̄ nichil mediaret. Itē in virga p media pte arida ꝛ ꝓ media pte viua est ɔiūctio duorū corpoꝝ. Et. s. t. in. 4. d. 12. q. 1. ar. 2. q. 4. dicit ꝙ aliqd pōt ɔseruari inter aliqua corpora solida absꝙ hoc ꝙ aer subītret. Sꝫ ɔtrariū motus fieret in instāti quādo illa corpora separarētur quia aer eque cito subintraret vnam partē sicut aliam. alias esset vacuum in aliqua parte. ꝛ sic ibi non est successio. Et per ɔn̄s mot⁹ esset in instanti. Sed cōtra hoc argumentū nō pl⁹ ɔcludit de corporib⁹ duris ꝙ̄ de aliis scꝫ quādo corp⁹ durū descēdit sup aliud icꝫ super aquā planā. Nō ei vr̄ ꝙ aer ꝙ̄ est i medio pri⁹ totalit̄ relinquat vnā ptē ꝙ̄ aliā. Et ideo possꝫ ꝓbabilit̄ teneri ꝙ duo corpora dura possunt se tangere sine medio. Si tn̄ hoc videaſ cōtra arist. Tūc dicaſ ꝙ duo corpora celestia pn̄t se tangere. Sꝫ in reb⁹ corruptibilibus duo corpora dura nō se tangūt ꝛ qñ scindit neruus aer insensibilis subintrat ꝛ qñ plumbū frigesit sup ferrum tunc ibi nō sunt duo corpora sꝫ pte materie vel ꝗ̄titatis ymmo continuantur vt dictum est. 5. phi. vel dicaſ ꝙ aer subintrat quando aqua congelatur. Nec experiētie ꝓbant quin aqua vel aer insensibilis mediet. Et per hoc pꝫ ad alia.

Ad. 10. dicitur pro mi... c ꝙ mediū extraneū concurrit p accidens ad sensationē idest non est de ratione sēsationis ꝙ ibi sit medium per accidens qꝫ per solum medium ītraneū potest fieri sensatio. Nec tamen sequitur ꝙ tāgibile non agat in sēsum nisi per accidens graue eni mouetur deorsū a generante per se ꝛ tamen non moueretur deorsū nisi remouētur prohibens quod est mouens per accidēs vel dicitur ꝙ mouens primum est in aere vl' aqua sꝫ ꝙ sit in tali subiecto accidit sibi quia si esset possibile qꝺ corpora se tangerent non esse necessariuꝫ quod esset in tali medio tamen illa virtus per se concurrit ad talem effectum.

AD quintū sic proceditur vr̄ quod sēsus non suscipiat species sine materia quia sensus cognoscit singularia que non sunt sine materia ergo nec species representant illa singularia. Item aliquādo sonus propꝫ cāpanam producit situm ꝛ odorabile producit odorē realem ꝛ non tantum specieꝫ ergo sensus aliquid recipit cum materia vt cum tactus immutatur a calore t. 125. recipiendo nō tantū speciem coloris sed calorem. Sed cōtra est philo.

Respondeo dicendum ꝙ sensus est susceptiu⁹ specierum sine materia Et hoc probat philo. Nam cera recipit figuraꝫ annulli sine materia scꝫ sine metallo vel sine auro ergo sensus suscipit species re-

cum sensibilium sine materia vnde licet color sit in auro tamen species coloris non est in auro sed in visu vel in organo mediante potentia visiua. Ex quo patet quod aliud esse habet color ⁊ species coloris quia species coloris habet esse spirituale ⁊ intentionale color autem habet esse materiale. Secundo dr ꝙ organuz sensus corrũpitur propter excellentiam sensibilium. Nam oportet inter organũ sensus ⁊ sẽsibile esse quandã proportionem. ergo dum ista proportio corrũpitur. Corrũpitur etiã organũ. Corrũpitur autem per excellens sensibile igitur. Ex quo infertur ꝙ in plantis non est sensus qꝛ non est ibi determinata proportio ⁊ complexio ad sensum requisita. Tertio dicitur ꝙlicꝫ oĩa corruptibilia patientur a qualitatibus tangibilibus. Non omnia tamen patiuntur ab aliis qualitatibus sensibilibus. sed aliqua. Unde aer aliquando est fetidus propter odorem. Si queratur in quo est potentia sensitiua subiectiue. Dicendum ꝙ est in toto organo. Circa hec dubitatur. Prio an noticia sẽsitiua exterior possit esse sine obiecto existente. Et cõmuniter dicitur qꝺ non est naturaliter possibile. Sic enim se habet sensatio ad subiectum sicut lumẽ ad corpus luminosuz Sed lumẽ non est sine corpore luminoso. Itẽ tũc periret oĩs certitudo de existentia rei quia diceretur ꝙ licet lapis videatur tamen non est. Ex quo infert ꝙ exterior sensatio non põt causari nisi a suo subiecto causetur sicut lumẽ non causatur nisi a luminoso Sed difficultas est de diuina potentia. An ipsa possit conseruare sensatione exteriorem sine obiecto. Et multi opinantur qꝺ sic qꝛ quicquid deus põt facere cuꝫ causa scḋa effectiue illud potest facere se solo si sit res absoluta. Non enim indiget deus causa secunda in sua actione. Item in intellectu põt a deo cõseruari intellectio de re non existente. Quidam dicuntꝙ illam qualitatem que est exterior sensatio deus posset causare se solo tamen tunc non esset sensatio necꝫ cognitio quia cognoscere est actio intellectus ⁊ actus vitalis ergo est ab anima effectiue quia sicut cognitio ẽ actio. ita cognoscens est agens per locum a cõiugatis. Si autem aĩa agit tũc patet ꝙ illa sensatio non est a solo deo. Item deus se solo nõ potest producere odiũ ergo nec sẽsationeꝫ. sicut nec errorem. Et ita dicitur probabiliter ꝙ si deus cõseruaret illam qualitatẽ que nũc est visio corrupto obiecto. tunc non diceretur sortes videre per illam qualitatem quia sequitur video sortem ergo sortes est. Sed ab aliis negatur ꝯña sicut non sequitur intelligo antichristum ergo antichristus est. Secũdo dubitatur. An obiectũ aliquid patiatur ex hoc ꝙ sẽtit Dicendum ꝙ non sed color dicitur videri tantum p denoiationeꝫ extrinsecã sicut antichristus intelligitur vel ymaginatur tñ hoc ꝙ est intelligi nullã entitatẽ in ea ponit Alias ab eterno res habuissent esse reale quia intelligebantur a deo. quãdo tamẽ res sentitur tunc in medio causatur spẽs ⁊ similiter in sensu ⁊ in intellectu qñ res intelligitur Si enĩ nichil reciperet in sensu tunc diu legẽdo non debilitaretur visus nec sẽsus corrumperetur ab excellente sensibili. Item dicit phũs ꝙ necesse est intelligentẽ fantasmata speculari ergo ad cognoscendum res ponende sũt spẽs ⁊ similitudines rerum vnde sensus vocatꝫ potẽtia passiua propter spẽm quam recipit.

¶ Contra hec aꝛ. Proprium est intellectus esse susceptiuum spẽrum sine materia vnde intellectus dicitur abstrahere ergo sensus non est susceptiuus spẽrum sine materia. Item queritur quid est recipere formã sine materia. Si dicas ꝙ est recipere qualitatem ⁊ non materiam ipsius agentis. tunc non solum sensus sꝫ quodlibet passũ suscipit formam sine materia. scꝫ aqua calorem sine materia ignis. ⁊ tñ phũs dicit ꝙ hoc ẽ ꝓpriũ sensꝰ. Forte dicis ꝙ species recipitur sine materia idest sine cõditionibus materie Contra sensus cognoscit singularia ergo cum conditionibus materie sunt hic ⁊ nunc. Forte dicis qꝺ spẽs sensibilis nõ est extensa. Et ideo dicitur recipi sine materia. Contra in qualibet pte medij est spes coloris. ergo hꝫ ptes. Forte dicis ꝙ eadẽ spẽs est in qualibet pte sicut aĩa in qualibet pte corporis. Contra idẽ accidens nõ est in diuersis subiectis. Corrupta etiam specie que est ĩ vna parte aeris adhuc manet in alia.

¶ Secundo aꝛ ꝙ non est ponenda talis spẽs in medio quia tunc daretur qualitas infinita quia vel color causat totã speciem suam in toto medio ⁊ non in qualibet parte sed partes eius in partibus medij vꝫ tam ipse ꝙ̃ quelibet pars eius causat spẽm suã in toto medio et in qualibet parte. Nõ primum qꝛ totum in qualibet parte potest videri ⁊ similiter q̃libet ps Nichil aũt videtur sine specie. Nec scḋm quia tunc in medio essent infinite species totales quia in qualibet parte est vna species totalis representans totum ⁊ quamlibet partem. Item in qualibet parte est species totius ⁊ in qualibet parte est species infinitarũ partium ergo in eadem parte sunt infinite species. Forte dicis quod faciũt vnũ Contra tunc per eundem conũ ⁊ pyramidem videretꝫ qꝺ totũ est pars: ⁊ ps ꝯñs vnũ appareret ita magnum sicut aliud.

¶ Tertio vꝫ talis spẽs est ens reale vel nõ. Si scḋm ꝙ̃ nõ repñsentat ens realẽ cũ sit ens rationis. Si. i. vel est qualitas prima vel secunda. Forte dicis qꝺ est aliquando color diminutus. Contra color potest manere sine obiecto. Nõ autem ista species. Item omis color ẽ visibilis. Forte dicis ꝙ species differt a colore. Contra illud quod specie differt a colore non facit cognoscere coloreꝫ sed magis impediret vñ philosophus reprehendit platonem dicens quod derisibile videtur vt dũ rerum que nobis manifeste sunt noticiam querimus alia entia in medium afferamus idest ydeas que non possunt esse rerum substantie cum ab eis differant.

¶ Quarto arguitur ꝙ spẽs nõ est aliquid distinctũ ab ipsa sensatione qꝛ omne receptũ in potentia sensitiua est cognitio ergo species est cognitio. Añs pꝫ qꝛ oẽ quod est in potentia vitali est cognitio. Item vel spẽs est sensatio vel per specieꝫ sẽtimus. Forte dicis ꝙ recipimus sẽsationẽ per spẽs. Contra spẽs est principium actiuũ sensationis ergo non est per sa principium receptiuum respectu eiusdem quia recipere ⁊ agere habent diuersa principia igitur.

¶ Quinto arguitur qꝺ sensatio posset naturaliter esse sine obiecto similiter noticia intuitiua quia a lꝗ est noticia intuitiua que nõ causatur ab obiecto quia noticia anime separate vel angeli non causatur ab obiecto effectiue. Item auditus est de sono qui non est quia capio vnam auditionem ⁊ quero an est de sono diuisibili vel indiuisibili. Non secundum quia nullus est talis. Si primum tunc vna pars est preterita. Si ergo illa auditio sit de toto ⁊ ptibus eius sequitur ꝙ sit de eo quod non est. Itẽ videmus

motū ergo prius z posterius que tñ non sunt z audimus silentium qȝ nichil est.

¶ Sexto arguitur ad idem. Experientijs cōibus qr irrudificatis videtur homini illud quod nō est enim putāt se scindere racemū z scindūt dᵒ gitum z castra vel canes Item timentes audiunt sonos terribiles Et habētes oculos molles si diu respiciant rubeū omnia videntur eis postea rubea ergo vident rubedinē licet non sit. Item si diu aspiciamus solem si postea claudamus oculos adhuc in conspectu nro versantur colores lucidi In firmi etiam per gustum iudicant aliquid esse amarum z tamen non est ergo in istis noticia sensitiua exterior pōt esse de eo quod non est. Forte dicis qȝ noticia sēsitiua est de aliquo quod est in sēsu quia S. T. dicit in primo qȝ primus visum est spēs rei vise que est in oculo.

¶ Contra visus nichil cognoscit nisi sit coloratum vel lucidum. Potentie etiam sensitiue non reflectūtur supra se. Forte dicis qᵒ sicut sensus exterior p accñs decipit ita p accidēs pōt eē de eo qᵒ non est Cōtra bñ sequitur naturaliter hoc sentitur ergo est Itē tunc naturaliter possem⁹ videre futura p accidens licet non existant.

¶ Septimo arguitur ad idē supponēdo qȝ res permanens non habet vltimum instans sui esse ex octauo phi tūc capio visionē cōtactius qui nunc desinit esse per vltimuȝ instans qr nunquā aliter desinit esse tunc ista visio nunc est ergo post hoc erit Iteȝ ex eodem arguitur capio minimo visibili z incipiat illud corrumpi z minui tunc visio illius post hoc erit quia nunc est z tamen illud visibile immediate post hoc erit corruptum per casum.

¶ Octauo vel deus potest facere visionem sine obiecto vel nō. Si primū. Contra tunc aliquis posset a deo decipi qr videret rem que non est. Forte dicis qȝ illa visio representaret rem non esse. Contra prius representabat oppositū ergo non est eadē visio nunc to qr eadē cognitio nō habet opposita obiecta Itē bene sequitur video albedinem ergo video aliquid ſȝ hoc est falsum qr illud quod videtur nichil est per casum. Item vel video omnem albedinem vł aliquā z aliquam non. Et pono qȝ deus successiue corruperit illam albedinē incipiendo a parte posteriori. Forte dicis qȝ video vltimam partem. Contra albedo est per accidens in infinitum diuisibilis ergo non habet vltimam partem.

¶ Nono ad idem deus se solo non potest in me causare assensū quo credam ipsum non esse ergo nec visionem non existentis.

Item tunc tangerem illud quod non est z nutrirer ex nichilo. Forte dicis quod si sine obiecto de⁹ cōseruaret illam qualitatem ipsa non amplius esset visio quia nō terminaretur ad obiectum exterius quia nichil esset ibi terminans. Contra visio est quid absolutum Si ergo illa qualitas esset sequitur qȝ esset visio quia non mutat spēȝ sed prius erat visio ergo z modo. Et vltra sequitur qȝ hñs eam est videns. Item queritur quid erit obiectum terminare visionē vel est aliquid causare vel nichil. Si primum sequit̄ qȝ pōt a deo suppleri.

¶ Decimo ar̄ ad idem qȝ aliquis possit videre non exñs p diuinā potentiam qr S. T. dicit in. 3 p q 76 ar. 8 qȝ oculi aliquando īmutātur tali īmutatione ac si expresse viderent exterius carneȝ licet a parte rei non sit caro z sic in sacramento aliquando videtur sanguis vel puer. Item deus videt futura q̄ nō sūt Et beati post diem iudiciū adorabunt. Et tamen videtur quod illa adoratio sit de mixtis que non sunt Item sensus interiores sunt de non existentibus memoramur enim p̄teritoꝝ z ymaginamur ea que nō sunt z in somnijs apprehendimus non existentia ergo per sensus exteriores possumus apprehendere que non sunt.

¶ Vndecimo ad idem ille qui mouetur in naui videt motum arbotum z tamen non est. Item quando baculus est pro media parte in aqua tunc sensus exterior iudicat ipsum esse fractum ergo sensus exterior est de eo quod non est Et idem patet quando p eleuationem oculi vna candela videtur due z quando visus iudicat illud quod videt in speculo esse vltra speculum.

¶ Duodecimo arguitur quod res que intelligitur semper est quia vnumquodqȝ intelligitur secundū quod est in actu ergo nichil intelligitur nisi sit Item bene sequitur antichristus intelligitur ergo aliquid est intellectum ab inferiori ad superius. Et vltra ergo antichristus est aliquid quia quandocunqȝ arguitur ab inferiori ad superius. Tunc illud superius vere dicitur de inferiori ergo si ibi arguatur ab inferiori ad superius oportet quod ly aliquid vere dicatur de antichristo.

¶ Tertiodecimo bene sequitur antichristus intelligitur ḡ aliquod intellectum est āntichristus p cōuersionē. Et vltra sequitur qȝ aliquid sit antichristus.

¶ Item si aliqua sensatio interior sit de non existente scilicet ymaginatio sequitur qᵒ sensatio aliqua sit abstractio z alia intuitiua sicut quidam dicunt de intellectione.

¶ Ad primum dicitur quod quidam dicunt species esse inextensas sicut relationes. Sed contra visio secundum perspectiuos fit per pyramidem. Pyramis autem diuisibilis est: ideo dico qȝ intellectus est susceptiuus specierum sine materia z sine conditionibus materialibus. Abstrahit enim ab hic z nūc z intellectio non recipitur in aliq̊ organo. Secus autem est de sensatione.

Ad aliud dicitur qᵒ species recipitur sine materia quia per eam res solum habet esse intentionale. Et ideo non est simile de calore recepto in aqua vł tamen qȝ non solum sensus est susceptiuus specieruȝ sine materia sed etiam medium vnde recipere rem sine materia est recipere rem non secundum esse naturale. ¶ Sed tunc inquiratur de primo subiecto huius passionis scilicet esse susceptiuum specierum sine materia quod conuenit etiam intellectui z sensui interiori z aeri vel aque. Sed nota quia sensus siue interior siue exterior recipit species cum cōditione materie z sic differt ab intellectu Sanctus Thomas de veri. q. 2. ar 5. 2m.

Ad secūdū dī qȝ spēs est finita z tota albedo cū qualibet parte non habet nisi vnā in medio extensaȝ cui⁹ quelibet pars representat totam albedinem et partes eius proportionabiliter. Nec tamen res videtur tanta a longe sicut de prope licet species semper representet eandem rem. Sed de hijs ad perspectiuos. Si dicatur ex quo color producit specieȝ orbicularius quare dicitur qȝ visio fit per speciem pyramidalem. Dicendum quod hoc est secundum lineas producentes a visibili vsqȝ ad visum.

¶ Ad aliud dicitur q̄ species est cā sine qua visus non reciperet sensationem. Et per hoc patet ad.5. ꝛ ex dictis supra de visu. Nec inconuenit q̄ꝺ per illud quod specie distinguitur aliud cognoscatur quia cognitio distinguitur a re quam cognoscimus habit⁹ etiā scientie per quē scimus rē specie distinguitur a re. ¶ Ad 4. negatur antecedens cum probatione vt patebit in tertio. Ad aliud dicitur q̄ in istis spiritualibus species est principium actiuum potentia autem receptiuum. Sed dubitatur circa primum argumentum si enim eadem species que est in medio rep̄sentat totum ꝛ partem sequitur q̄ peritus videt albedinem que est retro se quia species que est in medio camere representat totam albedinem camere et partē eius. Sed dices q̄ species q̄ est in oculo non representat nisi albedinem que obijcitur ei.

¶ Ad.5. S. Tho. non facit mentionem de noticia intuitiua ꝛ illa cognitio intellectiua terminatur ad verbum data tamen noticia illa intuitiua diceretur q̄ non inconuenit per eam cognoscere rem q̄ non existit quia angelus per species influxas cognoscit preterita. Sed contra sequeretur q̄ angelus nūc creatus posset scire naturaliter an mundus incepit quia sua species non representat sibi q̄ꝺ mundus semper fuit. Forte dicis q̄ naturaliter cognoscibilia angel⁹ nunc creatus potest naturaliter licet sint preterita. Ad aliud dictum est supra. Et posset dici q̄ꝺ auditio est res successiua per accñs sicut suū obiectum. ¶ Ad 6. quibusdam videtur quod sensus per accidens est de non existente quia aliquando decipitur deceptio autem est de falso quod est non ens ꝛ sic infirmus sentit amaritudinem que non est. Sed contra omnis errans assentit propositioni. Sed in sensu exteriori non est propositio ergo nec error. Item queritur an infirmus sentit amaritudinem vl'em vel aliquam singularē. Et nulla singularis potest dari Ideo aliq̄ dicūt quod iudificati vident ea que sunt licet non sint talia sicut apparent. Et ideo sensus communis decipitur sed quomodo decipitur si sensus exterior habet veram cognitionem de existente. Dicendum quod sensus exterior vere videt auricalcum ꝛ sensus interior decipitur. Et in.4. lib. reg. capitu. 6. Rex sirie percussus est cecitate sic tamen q̄ habebat visionem ꝛ tamen forte nesciebat se videre illud quod videbat. Eodem modo dicitur timentib⁹ Quidam concedunt illud quod est in oculo videri allegantes phūm. 2 de anima dicentem quod visus aliquomodo sentit se videre quia visio est aliquomō colorate de his supra.

¶ Ad.7 dictum est.8. phisicorum. Nec inconuenit visionem habere vltimū instans sui esse. Aliq autē hoc negantes dicunt q̄ꝺ contactus non est sensibile per se proprium ꝛ ideo ipso desinente non desinit visio nec datur minimū visibile nec minimus angulus sub quo fiat visio quia ille esset alicuius actiuitatis ꝛ sic minor eo posset producere aliquam visionem licet non tantum sicut prima.

¶ Ad.8 q̄dā dicūt q̄ deus se solo pōt p̄ducere cognitionem q̄ꝛ secundum phi. itelligere est quoddā pati. Item videt̄ q̄ visio vnius albedinis posset cōseruari per aliam albedinem p̄sentatam ergo a solo deo. Item non oportet q̄ intelligere sit vera actio vere efficta vt p̄z in deo intelligente ꝛ quando de⁹ aliquid reuelat tunc se solo videtur causare cognitionem vnde olam dicit q̄ꝺ deus se solo causat visionem beatificam si enim esset a beato tūc posset facere celū esse beatum s̄ꝫ hoc nichil est q̄ꝛ deus potest beato precipere aliquū actum liberum quam tamen non posset omittere quia non potest peccare. Item beatus potest in seipso causare aliquam visionem de deo. Queritur ergo per quid differt ista a prima ꝛ ideo dico quod omnis intellectio creata est effectiue anima nec potest esse a solo deo q̄ꝛ visio dicit absolutum sub respectu.

¶ Alij tamen faciliter soluunt argumentū octauū ꝛ nonū p̄cedētes absolute posse p̄duci a deo ꝛ p̄seruarī.
¶ Ad 10. vtraq̄ꝫ opinio videtur probabilis: ꝛ ideo p̄ nunc supersedeo.
¶ Ad.11 dicitur eodē modo sicut ad 6m.
¶ Ad.12. dicitur q̄ꝺ res intellecta aliquo modo habet esse vt dicit S. T. 1. parte. q 14. ar. 9 Non oportet autē omne q̄ꝺ scitur actualit' existere q̄ꝛ astrologus scit eclipsim futuram que tamen non est. Item rosa non existente potest haberi scientia de rosa. de⁹ etiam habet scientiam non entium ꝛ homo itelligit aliquando falsum quod tamen non est quando tamē ees cognoscitur in se perfecte tunc est aliquomodo presens vnunquodque enim est cognoscibile s̄m q̄ꝺ plus habet de entitate ꝛ iō futura in se nō cognoscim⁹. ¶ Ad.13. r̄ndetur p̄ āpliatiōes quia hec dictio intelligitur habet vim ampliandi ꝛ ideo non sequit̄ antichristus itelligitur ergo antixp̄s est. Sed queritur an sensus interior recipiat species cum conditionibus materie si sic vr̄ q̄ non cognoscat nisi singulare quod tñ est falsū quia q̄ ymaginatur castra in hyspania non videtur ymaginari aliquod singulare. Si non Contra in hoc sensus ꝛ intellectus differūt quia sensus est singularium. De his in tertio de anima.

¶ Finit secundus de anima.

¶ Sequitur tertius de anima

Circa initium tertij libri queruntur.5. Primo an sint tantum quinq̄ꝫ sensus exteriores Secundo an sint quinq̄ꝫ sensus interiores. Tertio an intelligere sit idem q̄ fātasia. Quarto an intellectus sit potentia passiua. Quinto an species conseruētur in intellectu.

Ad primum sic proceditur videtur q̄ꝺ non sīt tantū quinq̄ꝫ sēsus exteriores q̄ꝛ phūs dicit in. 2. phisi q̄ posse sanari ꝛ posse infirmari nō sūt idē sicut nec sanari ꝛ infirmari ergo videre albū ꝛ videre nigrum non sunt ab eadem potentia vnde philosoph⁹ dicit in tertio de anima q̄ potētie quodāmodo vedent̄ eē īfinite. Itē potētia calefactiua ꝛ potētia frigefactiua distigūnt̄ spē q̄ꝛ calor ꝛ frig⁹ specie distigūtur ḡ potentia ad recipiendū calorē ꝛ ad recipiēdū frig⁹ distiguūtur p̄ eandē rōnē ꝛ hoc etiā p̄z q̄ꝛ aqua non est nāliter capax caliditatis s̄ꝫ violenter ergo est alia potētia nālis p̄ quā recipit frigiditatē ꝛ caliditatē ergo est alia potentia ad videndū albū ꝛ ad videndū nigrum. Si enim eēt tantum vna potentia visiua sequeretur q̄ꝺ nūc ego essem in potentia ad eandem visionem nūero quam heri habui q̄ꝛ omnis potentia remansit in me. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum secundum San. T. i. parte q. 78. ar. 3. q quidam distinguunt sensus ex parte organorum in quibus dñatur aliquod elementorum scz aqua vel aer vel aliquid huiuscemodi. Sed contra sensus nō ē propter organa sed econuerso: ergo non sunt diuerse potentie propter diuersa organa. Item gustus z tactus sunt distincti sensus z tamen in lingua videntur habere idem organum cū sit vnus neruus tm̄ in vna lingua. Alij distinguunt sensus ex parte medij. Quidam enim sentiunt per medium cōiunctum vt gustus z tactus. Alij vero per medium extrinsecū. Sed sensus nō est propter medium. Et ideo dicendum q potētie sēsitiue distinguntur p diuersum modū imutandi per exterius sensibile a quo immutantur vnde a diuersis sēsibilibus sēsus diuersimode imutatur. In cōi tamē opatione est quedam immutatio spūalis p quā similitudo obiecti est in organo sensus z hec est causa quare aqua non sentit ignē quia solum imutatur imutatione naturali z non spūali idest recipit calorē z nō spēz caloris.

¶ Notandum q in visu est tm̄ immutatū spūalis. In alijs aūt cum imutatione spūali est naturalis vel ex parte obiecti vel ex parte organi. Exēplum primi vt in auditu cuius obiectum scz sonus est cum motu locali. Et in olfactu cuius obiectum scilicet odor est cum alteratione. Exēplū 2. vt in tactu vnde manus tangēs calida calesit similiter in gustu vnde lingua humidatur p humiditatem saporū. Si queratur qs sensus est perfectior. Dicendū q visus qui tantum spūaliter imutatur. Et etiam cōmunior. Post hec auditus. Tertio olfactus quia motus localis precedit alteratione. Secūdo dicitur q pter istos quinqz sensus non sūt plures qz in aiali perfecto sūt omnes sensus z in ipso non videmus nisi quinqz. Primū ptz quia aiali perfecto nullū deficit mediuz requisitum ad sentiendum quia nec intrinsecum nec extrinsecū. Qz autem isti 5 sensus realiter distinguūtur patet qz aliquis pdit visū qui nō pdit auditū. De hijs aūt dictum est supra ostendendo q potentie distinguūtur per actus z ex pñs per obiecta.

¶ Solet dubitari vtrum medium impediat sensationem. Et videtur q sic quia qñ mediū est densum tūc minus bene videmus vnde propter hoc antiqui dixerunt esse vacuum inter nos z ea que videmus. Forte cōcedis vnde quādo mediū est magis rarum tanto res clarius videtur. Sed contra illud quod est necessarium ad visionem nō impedit eam sed medium est necessariū ad visionem vt patet ex supradictis. Item si me medium resisteret propter densitatē multiplicationi spērū vel luminis sequeretur quod lumen non produceretur in instanti. Secūdo dubitatur qz dictū est q sensus ēmutatur a sēsibili. Sed contra sēsibile nō agit in sensū qz agens ad passum habet relationem realem z mutuā sed sensibile non habet relationem realē ad sēsum sz econuerso sicut scibile non habet relationē realem ad scientiam sz econuerso. Item agens z patiens debēt esse cōtraria vt habetur primo de genera sz non est contrarietas inter sēsibile z sensū. Forte dicis quod sensibile soluz per accidens agit in sensum. Contra sermones habiti in sciētijs debent esse p se qz de hijs que sunt per accidens non est scientia sz aristo. absolute dicit sensibile agere in sēsum ergo per se agit in ipsum. Forte cōcedis quia supra dictum est q impossibile est visionē esse sine obiecto z quod excellens sensibile corrumpit sensum. Contra accidentia non proprie corrumpuntur z dato q corrumperentur tamē nulla corruptio fit per imutationem solum spiritualem sz excellens sensibile nō immutat sēsuz nisi spiritualiter quia nichil producit in medio nisi species ergo nichil producit in organo nisi speciem que est res spiritualis.

¶ Tertio. Dubitatur an imutatio visus ab albedine contrarietur immutationi visus a nigredine z videtur q sic qz contrariorū contrarie sūt cause ergo albedo z nigredo causant cōtrarios effectus. Item visio albedinis z nigredinis nō sunt simul sicut nec idem corpus simul figuratur diuersis figuris secūdum algazelem. 4. metha. In oppositū tamē arguitur quia per idem medium videtur album z nigrum ergo imutationes istorum sunt simul.

¶ Ad primu dicitur q species nō habet contrariū z ideo non habet per se resistentiam in sua multiplicatione. Sed cōtra dēsitas contrariatur multiplicatio ni luminis z similiter opacitas. Dicendum quod dēsitas nō simpliciter cōtrariatur sz bene est causa qd lumen non diffundatur ad tantam distātiam. ista enim sunt diuersorum generum ergo nō contrariantur z hoc modo etiam aer turbidus ipedit productionem luminis quod supra diximus produci sēper in instanti licet talis illuminatio sequatur motum localem secundum San. Tho.

¶ Ad secundum dubium dicitur vno modo qd quādo color incipit de nouo videri tunc acquirit entitatem realem que est relatio in qātum est agens z non inqātū est sensibile. Alij dicunt q ista immutatio spiritualis non sufficit ad relationem realem quod non credo. Cū aūt queritur de excellenti sensibili qd corrumpit sensū dicitur q hoc non est solū per speciem sed realiter agendo in organum quod corrumpitur. z per pñs sensus sicut fractis chordis corrūpitur melodia. Sed tūc queritur quā qualitatem naturalem producit intensissima albedo corrumpendo z disgregando visū. Forte dicis q per solā speciez corrūpit proportionē organi z corrupta proportione ex pñti corrūpitur organū per accñs sed qritur in quo consistit illa pportio. Si in qualitatibus primis difficile est qd ille per spēs varient. Item ea que sunt per accidēs sūt ab arte relinquenda nec de ipsis est sciētia ideo dr̄ q ibi pducitur qualitas naturalis innominata vel predicte species disgregant visū. Et per cōsequēs diminuūt quia virtus vnita fortior est seipsa dispersa.

¶ Ad tertiū dubium dicitur qd in causis vniuocis ex causis cōtrarijs sequūtur contrarij effectus. De visione autem dictum est supra.

¶ Contra hec arguitur. Primo qd sū plures sensus qz 5 quia supra dictum est q sunt duo tactus. Item nō est notum q nos habeamus omnes sensus qz animalia vt canes sentiūt aliquos odores quos non sentimus in sequendo leporem ergo videtur qd in eis sit aliquis odoratus qui non est in nobis sicut in nobis est aliquis sensus q non est in alijs animalibus scz quodlibet animal habeat mediū itrinsecū z extrinsecum. Item in talpa est alius qz sit in nobis quia nos non videmus oplo oculo talpa autem sētit non obstante q habeat oculum coopertum. Forte dicis q non. Contra tūc natura frustra sibi dedisset locum oculorum z cutem super oculos. Hoc enim factū est ne oculus eius a terra ledat.

¶ Secundo visio hominis z visio equi spē differt

ergo sunt plures sensus specie quam 5. Ans patz quia visus hominis est in anima que indiuisibilis est visus autem serpentis est in aīa diuisibili. Item virtutes organice sunt diuerse quarū organa sunt diuersa sed animalia respirantia ⁊ non respirantia habēt diuersa organa ergo habent diuersum olfactum.
Item ea que sunt eiusdem rationis possūt equari sz numquam homo ⁊ linx possunt equari quia linx semper melius videt quia nos aperit auditū ⁊c. si dicas visus lincis est perfectior in esse qualitatis non aūt in eē visus hoc nil valet quia quero in eē cuius qualitatis est perfectior Item potius dicendum est oppositum.
¶ Tertio arguitur quod sunt duo visus quia visus habz duo obiecta per se primo scz colorem ⁊ lucē ergo non est vna potentia. Forte dicis quod visus per se primo cognoscit lumen. Contra obiectum primum ipsius potētie extendit se ad omnia cognoscibilia ab illa potētia sed non omne visibile est lumen ergo esse visibile non per se primo conuenit lumini quia quod conuenit alicui per se primo conuenit sibi conuertibiliter. Forte dicis quod sensus visus est vnus quia illud quod principaliter videtur esse vnum scz lumē quod pōt dici videri per se primo quia videtur sine alio ⁊ non ecōuerso. Sed contra. Hoc modo posset dici quod sēsus tactus est tm vnus quia principale tangibile est vnuz scz caliditas
¶ Quarto arguitur quod vnitas ⁊ multitudo sensuū non est ex obiecto. quia effectus non est perfectior sua cā sed potentia est magis vna quam suum obiectum quia suū obiectum est vnū vnitate gñis vel spēi potentia autem habet vnitatem realem. Item potētie specie distincte possūt habē eundē actum quia lux sol ⁊ calor producunt eundez calorem specie ⁊ similiter motus localis. Item sol ⁊ homo generant eūdē hominem Et aliqñ eadē potētia pōt in diuersa obiecta vñ idē calor indurat lutū ⁊ facit ceram mollam.
¶ Quinto arguitur quod sensus distinguuntur per organa ⁊ per media quia hoc modo phūs probat hic numerū sensuum. Primo scilicet ex parte mediorū secundo ex parte organorum vel instrumentorum. Tertio ex parte sensibilium. Item hoc modo distinguit albertus.
¶ Sexto quodlibet sēsibile per se habet proprium sensū sed sensibilia cōmunia sūt sensibilia per se ergo habent proprium sensum vel detur ratio quare sensibilia per se cōmunia nō ita bene diuersificant potentias sicut sensibilia per se propria. Item vnus ē intellectu circa omnia intelligibilia ergo per vnum sensum possumus cognoscere oīa sēsibilia.
¶ Septimo sensus interiores sunt distincte potētie ⁊ tamen oēs habent idem obiectum quia nichil est obiectum sensus cōis quin sit obiectum ymaginatiue. Item aliquando vnus sensus est circa duo obiecta vt visus circa lumen ⁊ tenebras. Item oīs sensus est intra carnem ergo omnis sēsus ē interior sensus etiam tactus est in corde scđm auicēnam.
¶ Octauo arguitur quia sēsus exteriores distinguuntur ex parte organorum vel ex parte mediorū. sz media non sūt nisi tria scz aqua caro ⁊ aer. Forte dicis quod sēsus distinguntur per diuersos modos inmutandi a suis obiectis vnde calor causat inmutationem naturalem ⁊ spiritualem qñ tangitur. Contra duo sunt sensus tactus vt supra dictum est ⁊ tamen non est nisi vnius modi inmutandi. Forte dicis quod sensus tactum sūt duo quia qualitates tangibiles non sunt eiusdem generis primi. Contra vnus visus est circa colorem ⁊ lucem ⁊ tamen ista non sunt eiusdem generis primi nec sensus distinguntur per organa quia quilibet sensus est in eodem organo cū tactu quia tactus est fundamentum ad omnes sensus. Item idem tactus sētit caliditatem ⁊ dolorem quando neruus diuiditur ⁊ tamen ista sūt diuersa obiecta visus etiam per se cognoscit colorē ⁊ magnitudinem que sūt diuersorum generum. Sensus etiam communis per se cognoscit magnitudinem ⁊ figuram que sūt in diuersis predicamentis ⁊ tamen est vnus sensus ergo potentia non diuersificantur per obiecta. Forte dicis quod tactus non percipit dolorem primo sz qualitates primas que sunt eius obiectum. Cōtra ita bene percipit dolorem sicut visus percipit colorēs medios.
¶ Nono arguitur quod medium inmutatur realiter ⁊ naturaliter a calore quia naturaliter inmutatur a calore ⁊ frigiditate sz color sequitur ex commixtione istarū qualitatū ergo in aere potest esse color ⁊ hoc patet in nubibus quas non videremus nisi essent colorate ⁊c.
¶ Ad primū dicitur supenus. Ad aliud dicūt quidam quod per olfactū percipimus omnem odorē sz non scimus discernere propter propinquitatem nostri odoratus ad cerebrum in omnibus tamen isti sensus sunt eiusdem speciei licet subiecta differant sicut caliditas est eiusdem speciei in igne ⁊ in lapide. De talpa dicit albertus libro. 22. de animalibus quod habet loca oculorum sz non oculos. Alius dicit quod sub pellicula habz paruum lumen quo videt se esse extra terram fodendo natura solers ⁊ solicita secundum albertum hic c. 131. aperuit oculos pelle quia cibū venatur sub terra ⁊ sepe est in ea ideo non potest ferre magnam lucem solis quando erit.
¶ Ad secundū dicitur quod visio hominis non est in anima sed in potentia que est in composito ex anima ex corpore, Et in eodem est species sensibilis. Sed contra supradictū est quod species sensibilis est sine materia ergo nō est in composito ex materia ⁊ forma sed est coniūcta materie dicendū quod solus itellectus abstrahit a materia sensus tamen dicitur esse susceptiuus specierum sine materia propter causam supra positam. Ad aliud patet ex dictis ⁊ magis patebit inquirendo de sensibus interioribus hominis ⁊ aliorum animalium an sint eiusdē speciei.
¶ Ad tertium dicitur quod obiectum visus est color vt est quoddam magis commune ad calorem proprie dictum ⁊ ad lucem. Sed vtrū de istis dicatur color vniuoce videtur quod non quia in primo de anima. t. c. 8. dicitur quod ratio animalis secundū vnumquodqz est altera ergo ratio coloris etiā est altera idest equoca Respondet albertus ibidem quod illa greca translatio est incorrecta vnde in arabico dicitur verum vna ratio ipsius anime sit sicut animalis aut sit secūdū vnūquodqz altera. Uel dicitur quod ratio coloris vt generis est vna sed secundum esse quod habet in diuersis speciebus est altera. Si dicatur nulla potentia vna extendit se ad corruptibile ex īcorruptibile sed lux solis est incorruptibilis ⁊ non color negatur primum quia intellectus intelligit corruptibilia ⁊ īcorruptibilia que genere phisico differunt.
¶ Ad. 4. supra dictū est. Nec inconueniēt duas potentias habere eundem actum transeuntem non autem immanentem Et eadem potētia propter diuersam dispositionem passi producit diuersos actus trāseuntes.
¶ Ad. 5. dicitur quod ille distinctiones nō sunt pri

me distinctiones potentiarũ sed tm̃ a posteriori. Sʒ de hoc non curamus. vide albertum in secundo de anima tractactu quarto capitulo. 2. et. 3. ꝛ quarto.

¶ Ad. 6. dicit. S. T. 1. parte q. 78. ar. 3. ad 2 ꝙ sẽsibilia communia per se non per se primo immutant sẽsum sed ratione qualitatis vt supra dictuʒ est licet etiã figura sit qualitas tñ non per se primo imutat sensum Ad aliud dicitur ꝙ intellectus est potentia magis vniuersalis ꝛ magis abstractus ꝛ ideo omnia intelligit,

¶ Ad. 7. dr̃ ꝙ diuersi sensus habent idẽ obiectum materiale sed non formale nec visus est circa tenebras per se. Ad aliud dr̃ qð sensus non dicitur exterior quia sit extra animal sed quia percipit sua sensibilia non mediãte alio sensu ꝛ dr̃ pticularis qꝛ percipit tantum vnũ gen⁹ ꝓpriorũ sẽsibiliũ. Sed adhuc Dubitatur de tactu an sit tm̃ in neruis quia aucenna dicit ꝙ non debet putari qð sentiens est neruus sed neru⁹ reddit sẽsum tangibilem alteri membro ꝙ est caro Alias oporteret neruum esse expansuʒ per totum ꝛ sic quelibet pars hominis esset neruosa. Item paralitici non perdunt neruos nec habentes apoplexiam ꝛ tamen in aliquibus partibus corporis nõ sentiũt per tactum. Os etiam sentit si scindatur ꝛ tamen os hominis nõ est caro nec habet neruum vt patet in dentibus ergo tactus non solum fit per carnem nec soluũ est in neruo. Sed illud quod supra dictum est videtur esse magis consonum ari. Et tunc dicitur ꝙ si os tãgatur hoc sentimus sicut si tangatur clipeus.

¶ Ad octauum satis patet ex dictis. Sed ad 9 dicitur ꝙ licet in aere posset generari color remissus tamen tunc mutaretur aer in corpus mixtum.

AD secundũ sic proceditur videt̃ qð non sint plures sensus interiores quia tunc superfluerent sẽsus exteriores scʒ omnia possint cognosci p vnũ sensum interiorem cõmunem. sʒ ꝯtra est phs.

¶ Respondeo dicendum secũdũ. s t. 1 pte q 78. ar 4. tot ponẽdi sũt sensus quot sufficiunt ad vitã pfecti animalis qꝛ natura nõ deficit i necessarijs. Ad vitam autem animalis reqrũtur diuerse operationes ꝛ p consequens diuerse potentie qñ scʒ non possunt reduci ad eandem. Nec sufficit tantum apprehendere rem presẽtem quod fit per sẽsus exteriores sʒ oportet apprehendere absentia alias animal non moueretur motu progressiuo ad querendum victum. Et ideo oportet ꝙ in animali remaneant species post actualem sẽsationeʒ vt cognoscat rẽ absẽtem. Recipere autem ꝛ retinere pertinent ad diuersas potentias qꝛ que bene recipiunt male retinent vt patet in humidis ꝛ ideo oportet ꝙ in nobis sint duo sensus interiores quorũ vnus recipit spẽm ꝛ alius retinet eam ꝛ cõseruat.

¶ Notanduʒ preterea ꝙ animalia duplices res cognoscunt per sensus interiores scilicet res que sentiuntur per sensus exteriores. Secundo res non sensatas. Exemplum secundi vt quando ouis videt lupum venientẽ tunc statim apprehendit inimicitiã ꝛ fugit ꝛ auis colligit palleam qꝛ cognoscit per sensum interiorem ꝙ vtilis est ad nidificanduʒ ista enĩ non cognoscuntur per sensus exteriores Tunc dico ꝙ propter res sensibiles a sensu exteriori ponendi sunt duo sensus interiores scʒ sẽsus communis ꝛ fantasia quorũ primus ponitur ad recipiendũ spes secundus autem ad cõseruendum sed ad cognoscendũ res nõ sẽsatas ponũtur duo alij sẽsus interiores scʒ cogitatiua que cognoscit tales res non sensatas ꝛ memoria que bene ꝯseruat species talium rerum ꝛ illa potentia que in nobis dicitur cogitatiua vel ratio particularis quia aliquomodo discurrit in alijs animalibus vocatur estimatiua quia ex solo instinctu naturali cognoscunt aliquas intentiones non sẽsatas. Et propter eandem rationem potentia que dicitur memoria in nobis dicitur memoria ꝛ reminiscentia quia quasi sillogistice inquirit preteritorum memoriam secundum indiuiduales intentiones.

¶ Item ex hijs satis patet quod fantasia ꝛ memoria possunt dici thesauri specierum quia conseruant species Item isti 4. sensus habent distinctum situ ꝛ cellulas in cerebro quia sensus omnis ponitur in principio capitis ad quẽ terminantur cognitiones particularium sensuũ. Et iste sensus cois cognoscit operationes diuersorum sensuum ꝛ ponit differentias inter obiecta eorum scʒ inter album ꝛ dulce. Hoc autem non potest facere aliquis sensus particularis quia nullus ponit differentiam inter aliqua nisi cognoscat ea. Secũda autem ratio quare ponẽdus est sensus communis est ad iudicandum de sensibus exterioribus nescientibus iudicare de se ipsis vnde per visũ nescimus nos videre sʒ p sẽsum communẽ vt dicit s t ibidem ad 2 Contra p visum pcipimus tenebras cecus enĩ non potest scire se esse in tenebris ergo p visũ scimus nos nil videre ergo visus supra se reflectitur. Negatur cõsequentia. Et si phũs dicat ꝙ visus iudicat se videre dicendũ ꝙ ibi visus capitur pro sensu cõi pro ꝗto iudicat de obiecto visus Secundus sẽsus interior dicitur fãtasia. Tertius autem qui secundũ medicos est in media parte capitis dicitur estimatiua in brutis autem in posteriori pte medie partis cerebri secunduʒ S T. opusculo. 43 c 4. ¶ Quartus autem memoria ꝛ ẽ i vltia pte cerebri. Preterea notãdũ ẽ ꝙ aui. posuit. 5. sensus interiores quia inter fantasiam ꝛ estimatiuam posuit ymaginatiuam. Sed hoc reprobat Auerrois nec ẽ ponẽda pluralitas sine necessitate. Et ideo dicitur qð ymaginatiua est eadem potentia cum fantasia. Et sic non sunt nisi quattuor sensus interiores. Circa hec dubitatur primo quare ponendus est sensus communis. Sed iam dictuʒ est ꝙ ponitur ad cognoscendum actus sensuum exteriorum secundo ad ponendum differẽtiam inter obiecta eorũ. Ratio primi est quia nulla virtus materialis ꝛ organica reflectitur supra seipsam quia alias idem pateret seipso ergo visus non videt se videre. Secus autem est de intellectu qui est immaterialis. Sensus autem communis cognoscit actiones aliorum quia se habet sicut centrum ad circulum ex hijs patet an visus sciret ponere differentiam inter albũ ꝛ nigrum ꝛ an percipit quando videt album ꝛ quando videt nigrum. Si queratur an sensus interior cognoscens colorem sit similis coloris. Et per ꝯñs an sit coloratus Dicendum est sicut de sensu exteriori qui potest dici similis colorato qꝛ habet similitudinem ꝛ intentionem coloris. Et ꝓpter hoc quidam dicunt visionem esse aliquomodo coloratam. Secundum pʒ quia licet visus discernat inter albuʒ ꝛ nigrum non tamen inter albũ ꝛ dulce. Et si queraẽ an sit vnus sensus nũero discernẽs oĩa sensibilia

Dicendū ꝙ sic sicut est vnum centrū a quo egrediun tur diuerse linee licet sit multiplex secundū ratio nem per comparationē ad diuersos sensus particu lares a quib⁹ inmutatur. Quod autem sensus interio res realiter differant patet quia aliquis non habet memoriam qui tamen habet sensum cōmunem et di stinguit fatuus inter album et nigrum. et Sā Tho. opusc. 43. dicit ꝙ sensus cōmunis recipit qz est in pri ma parte cerebri q̄ est humida nō retinet iā species nisi in p̄sentia rei extra. Estimatiua etiā nō retinet.

¶ Contra hec arguitur quia sensus interior est no bilior sensu exteriore ergo nō inmutatur ab eo quia agens est nobilius passo. Item ad ponendū differē tiam inter album et dulce sufficiunt duo sensus sci licet visus et gustus.

¶ Secundo arguitur ꝙ nō sunt quattuor sensus in teriores quia eadē potentia faciliter recipiet con seruat dictū est enim ꝙ fantasia bene conseruat. sed ꝙ bene recipiat patet quia est tante humiditatis sicut sensus communis. Et aliquorum fantasia inmedia te apprehendit rem.

¶ Item fantasia non posset conseruare species nisi eas reciperet ergo ad eandē potentiam pertineret recipere speciem et eam conseruare.

¶ Tertio imaginatiua siue fantasia recipit species rerū nō sensatarū ergo nō est necesse ponere estima tiuam antecedēs ptz per Sanc. Tho. quia in fanta sia est species montis aurei qui est res nō sensata.

¶ Quarto non est ponenda pluralitas sine necessi tate sed omnia possunt saluari p tres sensus interio res scilicet per sensum communem estimatiuā ꝛ me moriam. Forte dicis ꝙ non: quia estimatiua tan tum percipit qualitates insensibiles sensu exteriori seu delectabile ꝛ contristabile secundum sensum. Contra quicquid potest virtus inferior potest ꝛ superior estimatiua est superior ad fantasiam igitur cognoscit quicquid cognoscit fantasia. Item fantasia est idem ꝙ ymaginatiua: sed possumus yma ginari intentiones nō sensatas: ergo fantasia cogno scit eas. Et hoc etiam probatur aliter qz necesse est intelligentez fantasmata speculari: sed aliquāda per intellectum apprehendimus ea que percipit estima tiua: ergo fantasia illa cognoscit. Quod etiam estimati ua cognoscat qualitates sensibiles patet: quia estima mus vinum esse dulce.

¶ Quinto arguitur ymaginatiua distinguit a fan tasia: quia quero an eadem potentia bene recipit spe ciem montis aurei ꝛ bene conseruat vel est alia. Nō primum vt supradictum est. Si secunduz tunc opor tet ponere duas potentias. Forte dicis ꝙ memoria conseruat illas species Sed contra Memoria etiā potest conseruare species qualitatum sensibilium: er go non est necesse ponere fantasiam ad conseruan dum illas species. Antecedens patet quia lesa poste riori parte cerebri homo non recordatur preterito rum: ergo in memoria reseruantur omnes species re rum sensatarum.

¶ Sexto intellectus nichil cognoscit nisi prius ac cipiatur a sensu vt dicitur in 1 poste ergo estimatiua nō pōt percipere intentiones quas non percipit sen sus exterior Item si estimatiua esset specialis poten tia similiter memoria tunc phs potuisset dixisse ꝙ ne cesse est intelligentem memorabilia speculari quod tamē est falsum: sed dicit ꝙ necesse est intelligentem fantasmata speculari igitur ꝛc.

¶ Septimo queritur quis istorum sensuum interio rum est nobilior. Si dicis ꝙ fantasia: quia fantasma inmutat intellectum. Contra estimatiua habet nobi liorem operationem: quia tante virtutis est vt cogno scat res non sensatas ꝛ preterita. Forte dicis ꝙ fan tasia solum est nobilior memoria ꝛ sensu communi. Primum patet. quia memoria non est virtus cogni tiua. Secundū patet quia fantasia aliquo modo dis currit et componit species ad inuicem. Contra om nis sensus est cognoscitiuus: ergo memoria cogno scit Itez sensus communis reperitur in quolibz ani mali: non autem fantasia ergo est nobilior.

¶ Octauo cerebrum est tantum vnum organum: er go est tantum vnus sensus interior. Si dicas ꝙ di uiditur in tria organa seu ventriculos ꝛ cōcauitates sequitur ꝙ non sunt nisi tres sensus interiores. Item actus fantasie ꝛ sensus communis sunt eius dem speciei: ergo ꝛ ipse potentie. Antecedens patz quia species habentes idem obiectum sunt eiusdem speciei: sed de albedine est species in sensu communi ꝛ similiter in fantasia ꝛ sic iste species habent idē ob iectum ꝛ per consequens sunt eiusdem speciei.

¶ Nono arguitur ꝙ non sit ponendus sensus com munis quia cōmune predicatur de aliis: sed iste sen sus interior non predicatur de exterioribus igitur. Item omnis sensus est tantuz vnius contrarietatis Et propter hoc philosophus ponit duos sensus ta ctus sed sensus communis est omnium contrarieta tum. Forte dicis ꝙ primum est verum de sensu par ticulari. Cōtra. Omnis sensus est circa aliquod vnū genus proximū sed diuerse qualitates contrarie nō habent vnū genus proximum.

¶ Decimo. Idem passuz non patitur simul a diuer sis agentibus sed sensus communis videtur inmu tari a quolibet sensu: ergo non est vnus sensus. Nec valet dicere ꝙ ponēdus est sensus communis ad dis cernendum diuersa sensibilia vel ad cognoscendum actus aliorum sensuum quoniam tunc procederetur in infinitum: quia oportebit ponere aliam potentiaz ad distinguendum ꝛ cognoscendum actus sensus cō munis ꝛ estimatiue. Si dicas ꝙ estimatiua cogno scit se cognoscere tunc sequitur ꝙ aliqua virtus ma terialis habet supra reflexionem. Forte dicis ꝙ per intellectum distinguimus actus sensuum interiorum Contra tunc non oporteret ponere sensum commu nem: quia dicetur ꝙ sufficit intellect⁹. Et hoc pbatur qz ipse sol⁹ cōponit ꝛ diuidit: ḡ ipse sol⁹ discernit sen sibilia diuersorum sensuum.

¶ Undecimo videtur ꝙ omnis sensus sit commu nis: quia visus percipit plura scilicet album ꝛ nigrū Item non videtur quomodo species coloris perue niat vsqz ad sensum communem: quia cerebrum homi nis non est dyaphanū. Videtur etiam ꝙ si sensus com munis omnia percipit ꝙ superfluum sit ponere alios sensus exteriores.

¶ Duodecimo queritur quod est obiectum sensus communis. Non potest dici ꝙ sit qualitas sensibilis quia percipit differentiam albi ꝛ nigri vel percipit situm qui non est qualitas. Forte dicis ꝙ obiectum eius est sensibile commune. Contra tempus perci pitur a sensu interiori ꝛ similiter locus ꝛ tamen ista non sunt sensibilia communia Item color percipitur a sensu communi ꝛ tamen non est sensibile commune Item nichil est vniuocum ad res diuersorum predi camentorum: sed sensus interior extendit se ad om nia predicamenta: vnde Commentator dicit ꝙ vir tus cogitatiua cognoscit formas indiuiduales om

nium decem predicamentorum vnde cognoscit hanc animam non esse hoc corpus et sicut ouis cognoscit inimicitiam ita cognoscit hanc substantiam absolute Preterea aliquod est sensibile cōmune quod cognoscitur a solo intellectu quia numerus est sensibile cōmune et tamen numerus angelorum cognoscitur tantum ab intellectu. Forte dicis q̄ sensus communis nō habet vnum obiectum. Contra ex hoc sequitur q̄ nō sit vnus sensus.

¶ Terciodecimo arguit̄ ꝯtra hoc q̄d dictū est q̄ sensus ꝯmunis est in anteriori parte cerebri: q2 sensus cōmunis debet poni in nobilissima parte que est cor. Et hoc patet a signo: quia punctura causat dolorem in corde et non in cerebro ille autem dolor videtur esse subiectiue in sensu ꝯmuni vel sicut cognoscente. Itē in embriōe nō est cerebrū nec imediate animalis annuiosi et tñ in illa pte est sensus interior.

¶ Ad primū dr̄ q̄ passum inq̄rū huiusmodi est ignobilius non aūt simpliciter. Sed vtrū sensus exterior possit inmutari a sensu interiori: videtur q̄ sic quia sompniantes exercent opera viuentium. Dicendū q̄ illa opera exteriora non fiunt per sensus exteriores. Si dicatur memoria potest immutare estimatiuam: ergo sensus cōmunis pōt immutare sensum exteriorem negatur ꝯña. Sed vtrū intellect⁹ possit immutare sensum interiorem de hoc dicetur ostēdendo sensualitatem obedire rationi. Ad aliud dicit̄ q̄ ad ponēdū differentiā inter duo non sufficit q̄ illa cognoscātur a duobus: sed ab vno simul et semel.

¶ Ad scđm negat̄ q̄ fantasia faciliter recipiat ex ꝑte potentie.

¶ Ad tertiū dr̄ q̄ ymaginatiua recipit speciē alicuius totius cuius partes sunt sensate.

¶ Ad quartū dr̄ q̄ sensus cōmunis non superfluit licet percipiat omnia que percipit sensus exterior et similiter dicit̄ de estimatiua et quia ari. non videt̄ facere expressam mentionē de distinctione istarū specierū ideo aliqñ vna capitur pro altera. Sed queritur an species que est in memoria sufficiat ad hoc q̄ intellectus intelligat rem vel species que est in cogitatiua absq̄ hoc q̄ se conuertat ad fantasmata vt dicit phi. qm̄ necesse est intelligēteē fantasmata speculari. Forte dicis q̄ fantasma capit̄ ꝓ similitudine alicu⁹ singularis in quocūq̄ sensu interiori sit.

¶ Ad quintū dr̄ q̄ fantasia bene conseruat: sed ptes montis aurei scđm suas similitudines faciliter recipiuntur in sensu cōi: q2 humida bene recipiūt Modo organū anteri⁹ sensus cōis est humidum et medullosum vt dicit albertus Quia autem et dura bene retinent et ideo in organo fantasie est maior durities ꝓueniens ex frigiditate cerebri Et in medio est estimatiua que est calida ex motu inuiti spirit⁹. Sed memoria est in pte posteriori que est sicca propter neruos motiuos qui oriuntur ab ipsa cui⁹ signū est: q2 lesa illa parte perditur vel ledit̄ memoria Albertus tamen tractatu. 4. li. 2. cap. 7. ponit preter. 4. sensus interiores. 5m q̄ est fantasia que conuertit se tam super intētiones q̄ꝫ sup qualitates sensibiles. Et ideo ponitur in medio medie celle vnde lesa media cella nō habet̄ ab aliquo animali ordinatū regimē vite sꝫ efficit̄ furiosum. Et per eam concipim⁹ hominem cum duobus capitibus.

¶ Ad sextum dicitur q̄ intellectus aliqua cognoscit q̄ tñ nō cognoscit sensus licet ea cognoscit per sensū Patet de deo. Ad aliud dictum est supra.

¶ Ad septimū videtur albert⁹ dicere q̄ fantasia est omnib⁹ nobilior vel alit̄ dr̄ q̄ cogitatiua est nobilissima. p. S. T. de vert. q. 25 ar 2 et plus mouetur ab intellectu et ibi vicinior Licet forte fantasma plus moueat Forte etiam vt dictum non omne fantasma est in fantasia capiendo fantasma pro specie rei singularis.

¶ Ad octauū iam dictū est q̄ cerebrū habꝫ quattuor diuersas dispositiones. Nec est verū q̄ duo act⁹ habentes idem obiectum semper sint eiusdē speciei: q2 idem color est obiectum sensus interioris et intellect⁹

Quidam tamen non habent pro inconuenienti q̄ species impressa sensui interiori et exteriori sit eiusdē ratiōis sicut species coloris recepta i aere et in aqua quia representant eundem colorem: sed non omnia representantia idem sunt eiusdem speciei: quia visio albedinis et species albedinis representant idem differunt tamen quia species que est in fantasia representat quodāmodo habitualiter sensatio autē actualiter. Species etiam que est in sensu communi representat sensationem exteriorem et ipsum sensibile Nō autem species que est in sensu exteriori: quia visus nō percipit se videre.

¶ Ad nonum dicitur q̄ sensus non dicitur communis per predicationem: sed quia est principium et radix aliorū San. Tho. opu. 43 c 4. q̄ntum ad distinctionem spiritus animalis sensus propri dermantur a communi: sed non q̄ntum ad apprehensionem et renuntiationem cum lucro Ad aliud dicitur q̄ replica procedit de sensu particulari. Sed queritur an omne animal preter sensum communem habeat fantasiam et estimatiuam. Videtur q̄ sic: quia omne animal pcipit intensiones non sensatas scꝫ nociuum sicut omne inimicitiā vnde si pungatur retrahit se. Sꝫ phūs tamen dicit q̄ animalia imperfecta non habēt fantasiam vt apes et formica Sed contra inquit albertus: quia apes artificiose operantur causas. Et formica sibi prouidet in futurum et deponit granum in loco determinato quod sine ymaginatione aut fantasia facere non posset. Et ideo littera aristo. vt incorrecta Alij dicunt q̄ formica operatur ex sola apprehensione et instinctu nature: quia formica que nūq̄ꝫ experta est penuriā hiemalē ita recolligit in estate grana sicut alia que vixit per. 6. annos. Sed de his postea. Cum autem formica moueat̄ localiter ad q̄rendū nutrimētū videtur q̄ indiget fantasia q̄ retineat species vt supradictum est.

¶ Ad decimum dr̄ q̄ passione spirituali idem patit̄ a diuersis vt aer a sono et colore Ad aliud dicitur q̄ vltimate currendum est ad intellectū. Quidā dicūt q̄ fantasia cognoscit actū estimatiue et econuerso. Sꝫ nonne q̄s ymaginat̄ se ymaginari per eandē potentiam videtur q̄ non.

¶ Ad vndecimum patꝫ ex dictis in neruo enī sunt spūs deferentes species sensibiles vel dr̄ q̄ spēs possunt per cerebrum multiplicari sine dyaphano. Nec sensus interior posset immutari nisi primo immutaretur sensus exterior.

¶ Ad duodecimum videtur q̄ obiectum sensus cōmunis sit aliquod analogum scilicet sensibile et tempus reducitur ad alia sensibilia communia. Sed vtrum substantia sit per se sensibilis ab estimatiua. Et per consequens sensibile per se postea videbitur Nec hic numero de numero transcendentali: sed predicamentali variante immutationem sensus. Sed

queritur an si lignū diuidatur me vidēte aliquā mutā tio realis fiat in visu vel si diuidatur me nesciente. Dicendum sicut de figura que si modicum varietur non mutatur propter hoc visio. Quidam dicunt ꝙ facta diuisione fiunt due visiones:sed alij dicunt ꝙ duo accidentia solo numero differentia non possunt esse simul. Et ideo precedens visio manet Contra causa per se desijt esse scȝ vnitas ligni. Dicendū ꝙ non cau sabat eā per se primo sicut si sortes moueat non propter hoc oportet cōtinue ponere aliā diuisio nem licet sit alia ps motus.

¶ Ad 3ᵐ n dicetur libro de sumpno ⁊ vigilia. Sed queritur Cum relatio nichil possit causare nec inmu tet illud quod non est quomodo ouis apprehendit inimicitiam si aliqua alia ouis induatur pelle lupi et quomodo noscit filium ex quo filiatio non potest im mutare sensum. Dicendum ꝙ sufficit ꝙ fundamenta istoꝝ inmutēt sensum. Sed dubitat quomodo fan tasia que est in capite potest inmutari per sensato rem tactus qui est in pede vel quomodo sensus com munis pōt cā ꝯcipere vt cognoscat pedē sentire & ꝙ si extremitas ferri tangatur hoc facile audit ab eo qui habet aurē in alia extremitate. si dicat sensus est figurat⁹:ꝙ nō percipit figurā:qꝛ oportet sensum esse denudatū ab eo q̄ꝺ ꝯcipit dico ꝙ nō semꝑ opȝ s t de veri. q. 2 2. r. 8. qꝛ volūtas est bona tñ vult bonitatē ⁊ similiter intellectus intelligit se.

A Dd tertiū sic proceditur. videtur ꝙ in telligere sit idem ꝙ fantasia vel cum sensu:quia sicut intellectus potest dis currere ita ⁊ sensus vnde aranea facit telā sillogisando ꝙ per hoc capiet mu scas:ergo per sensum ratiocinatur ⁊ ꝑ consequens est rationalis ⁊ intellectiua. Forte dicis ꝙ facit telam ex naturali instinctu. Contra tūc om nia animalia facerent telam:quia habent naturalem instinctum Sed contra est phr.

¶ Respondeo dicendum ꝙ antiqui dixerunt intelle ctum esse corporum ⁊ quod non differt a sensu nec intelligere a sentire. Et ex hoc sequebatur ꝙ noster intellectus inmutatur a corpore celesti quia corpo reum agit in aliud corporeum. Et ideo dicit Home rus ꝙ talis est intellectus in terrenis hominib⁹ quas rem inducit pater virorum deorumqȝ id est sol qui est pater deorum idest aliorum planetarum quos illumi nar vel hominem qui post noctem beatificant. Hec autem sunt falsa quia tunc omnia animalia intellige rent. Item sensus non errat ⁊ tamen intellectus se pe errat vnde cum intellectus sit incorporeus ideo celum non potest agere in intellectum vel voluntatē nisi indirecte ⁊ non de necessitate. Primum patȝ qꝛ leso organo deficit intellectus. Secundum patet:qꝛ voluntas est semper libera. Notandum p̄terea ꝙ ari. reprehēdit philosophos:qꝛ nō determinauerūt quo modo homo decipitur sicut determinauerunt de co gnitione ad quam peruenitur per magnum studium ⁊ tempus. Nec valet dicere ꝙ deceptio fit per conta ctum dissimilis sicut cognitio per cōtactū rei similis: qꝛ tam de simili q̄ȝ de dissimili habetur scientia. No tādum preterea ꝙ actus fantasie nō est opinio:quia habemus actum fantasie cum volumus apprehende re montem aureum:sed nō possumus habere opinio nem sine ratione Secundo ex sola fantasia non seqꝛ tur delectatio vel tristicia:quia sola apprehensio nō mouet appetitum sed ex opinione qua cognoscimus

conueniens vel discōueniens sequitur delectatio vel tristicia an ex fatasia soṁpniantes vel ebrij mouean tur:vel sensualitas v. cet in fine.

¶ Notandum preterea ꝙ opinari non est intelligere licet fantasiari sit sentire. Primum patet:quia cum opinamur non dicimus nos intelligere.sed ꝙ nobis videt ita esse ꝙ autem fantasiare sit sentire satis ptȝ.

¶ Notandū ꝙ sicut intellectus capitur aliquādo ꝑ actu sic etiam fantasia proprie tamen fantasma est species alicuius singularis existens in sensu interio ri. Sed preter istam speciem ponendus est actus eli citus a potentia.

¶ Preterea notandum est ꝙ opinio pertinet ad in tellectum fantasia autem ad sensum Et si queratur quid sit fantasia. Dicit philosophus primo ꝙ nō est sensus in actu idest non est idem ꝙ actus sentiendi: quia quodlibet animal habet actum sentiendi non ta men quodlibet habet fantasiam loquendo de fantasia determinata que scȝ habet determinatum organum vt supra dictum de apibus. Et si dicatur Apes ꝓ uident sibi in estate vnde viuant in hieme. Et simili ter formica ad quam piger mittitur a sapiente. De hoc dictum est supra Item actus sensus particula ris semper est verus sed fantasia sepe est falsa vt ptȝ in sompniantibus Ex quo patet ꝙ fantasia non est sensus in actu ad sensum expositum. Nec est intelle ctus nec opinio:sed est potentia vt dictū est que quā doqȝ est in actu ⁊ quandoqȝ in potentia. Dicitur au tem fantasia a phanes:quod est aparitio:quia sensi bile absens apparet per fantasiam ⁊ propter hoc & ꝙ animalia agunt ⁊ patiuntur scdm fantasiam:qꝛ ali quando mouent ad aliqꝺ absens ꝙ eis repsentat ꝑ fantasiā ⁊ nō ꝑ sensum cōmunē:qꝛ ille non bene con seruet speciem absentis.

¶ Circa hec dubitatur an aliquis sensus interior a nimalium brutorum componat ⁊ diuidat seu formet propositionē Quidam dicunt ꝙ fantasia in brutis non componit neqȝ diuidit nec sensus communis. Si dicatur sensus communis discernit inter sensibi lia diuersorum sensuum. Dicendum ꝙ hoc non est ꝑ compositionem vel diuisionem idest affirmādo vnū de altero vel negando sed apprehendendo vnionē vel diuisionem plurium adinuicem. Contra simplex apprehensio non mouet appetitum:ergo in animali bus non est tantum simplex apprehensio ⁊ ideo mul ti opinantur ꝙ animalia ꝯponunt ⁊ diuidunt. Sed qꝛ. s. t nec in angelis ponit ꝯpositionē ⁊ diuisionem nec discursum ideo videtur ꝙ in brutis non sit discur sus ⁊ per consequens nec ꝯpositio nec diuisio nec no ticia complexa per modum compositionis. Tamen in nostra potentia cogitatiua propter propinquitatē ad intellectum est discursus ⁊ compositio ⁊ diuisio ⁊ reminiscentia vt supradictum est. Sed nonne ymagi natiua componit quando format speciem montis au rei ex speciei montis et ex specie auri. Dicendum ꝙ propter hoc non format propositionem sicut cogita tiua que aliquando format propositionem singularē in sillogismo expositorio vnde dicitur ratio particu laris ⁊. 6. ethi. videtur nominari ratiocinatiuū vel consiliatiuum. Secundum predicta:ergo dicendum ꝙ animalia bruta non discurrunt:sed omnia agunt ex instinctu. Primum patet:quia illa que discurrunt videntur habere liberum arbitrium. Forte dicis ꝙ non:sed omnia habent ex instinctu nature sed tunc

superfluum est ibi ponere discursum. Item in brutis non est intellectus pratic⁹: ergo nõ sillogisant de agibilibus. Item omnis sillogismus potest regulari per regulas logicales: sed bruta non possunt sic regulari in suis agibilibus. Item si brutum discurreret hoc maxime esset quia canis venaticus veniens ad biuium odorans vnam viarum si non percipiat odorem leporis subito absq; alterius vie odoratione ꝑ alteram pergit sed ad hoc non requiritur discursus sed sufficit instinctus nature alias oporteret dicere ꝙ canis facit magnam disputationem quando vult cubare: quia multotiens se vertit nesciens forte vbi est puluinar. Item non videtur quomodo brutũ formet actus sincathegorcumaticos: ergo non ꝯponit.

¶ Contra hec arguitur primo ꝙ intellectus patiať a celo quia videmus homines in vno tempore magis aptos ad studium ⁊ scientiam ꝙ in alio tempore vnde dicitur ꝙ colerici acutius speculãtur in hieme et flecmatici in estate ⁊ melancolici in vere vnde ipsi in autumpno sunt dementiores ꝙ̄ in alio tempore nisi per medicinam apponant remedium ⁊ sanguinei in vere sunt dementiores ꝙ̄ in alio tempore propter similitudinem quam habent cum qualitatibus temporis.

¶ Secundo fantasma directe agit in intellectum: sed fantasma cum sit corporeum directe dependet a celo ergo ⁊ intellectus. maior patet ex San. Tho. in pulcherrima questione quam facit de anima ar. 18 ad 11m. vbi dicit ꝙ intellectus agens non est actiuũ respectu intellectus possibilis directe sed magis respectu fantasmatum ꝑ que intellectus possibilis reducitur in actum. Ex quo ptꝫ ꝙ fantasmata per se faciunt intellectũ possibilem in actu.

¶ Tertio quicumq; vincitur ab aliquo ille patitur ab eo directe: sed voluntas incontinentis vincitur a passionib⁹ ⁊ passiones dependent a corporibus celestibus cum sint in corpore: ergo voluntas subditur corporibus celestibus.

¶ Quarto arguitur ꝙ non habemus actum fantasie quando volumus: quia fantasia presupponit sensationem exteriorem: sed non est in potestate nostra quin sensus exterior immutetur. Item queritur a quo causatur actus fantasie in bruto. Non ab obiecto ꝙ illud aliquando nõ est vt patet cum q̄s ymaginať montes aureos.

¶ Quinto sensualitas nõ semper obedit rationi: ergo nec fantasia: quia non videtur quomodo voluntas producat actum fantasie: ergo non habemus actum fantasie quando volumus. Item arguitur ꝙ opinamur quando volumus: quia voluntas mouet omnes alias potentias ad exercitium: ergo est causa opinionis. Item opinari aliquando est in nostra potestate quia possumus si volumus tenere opinionem San. Tho. vel algazelis ponentis quinq; sensus interiores. Forte dicis ꝙ non possumus opinari nisi habemus rationem Contra possumus credere aliquam propositionem sine aliqua ratione: ergo ⁊ opinari. Antecedens patet: quia credit qui vult ⁊ periret meritum nisi quis vellet credere sine rõne thopica vt dicit san. tho 22. 1 q. 2. ar. 10. Item si occurrat preceptum de credendo tunc homo tenetur credere dato ꝙ pro tunc nulla occurrat sibi ratio. Plus autem est credere ꝙ̄ opinari.

¶ Sexto si non possem⁹ opinari sine ratione sequeretur processus in infinitum: quia capto primam opinionem: ⁊ quero vel educitur ex antecedente opinato vel scito si secundum tunc est scientia. Si primum tunc non est prima opinio

¶ Septimo arguitur ꝙ fantasia sit sensus communis: quia est circa idem obiectum. Item sensus dicitur communis: quia cognoscit obiectum diuersorum sensuum: sed fantasia etiam cognoscit obiecta diuersoꝝ sensuũ. Forte dicis ꝙ sensus dicitur communis quia est radix aliorum. Contra. Non est radix tactus sed fundatur in eo. Item sensus communis immutatur a sensu exteriori: ergo non est radix sensus exterioris quia posterius nõ est radix prioris. Forte dicis ꝙ dicitur sensus communis: quia solum est de sensatis ꝑ sensus exteriores. Contra sensus communis percipit etiam intensiones non sensatas scilicet differentiam albi ⁊ nigri. Illa autem differentia non est sensata. Itez si quis vertatur diu circulariter postea iudicat alia moueri: ⁊ tamen motus aliorum nõ fuit sensatus. Forte dicis ꝙ sensus communis non componit sicut fantasia. Contra leuato baculo canis fugit: quia habet fantasiam ꝙ aliquis vult eum verberare.

¶ Octauo arguitur contra rationem probantem ꝙ sentire non est intelligere: quia sicut intellectus non est falsus nisi per accidens sic similiter est de decensu. Et per idem destruitur ratio probans ꝙ fantasia non est idẽ ꝙ sensus in actu quia sicut sensus in actu est falsus per accidens ita etiam fantasia solum est falsa per accidens.

¶ Nono fantasia nihil apprehendit nisi per specieꝫ causatã a sensu exteriori: ergo si sensus exterior sit verus fantasia etiam erit vera.

¶ Item fantasia non est nisi de re presente ⁊ sensata: sed illa est vera. Forte dicis ꝙ sensus communis ⁊ fantasia sunt de aliquo non sensato scilicet de actibus sensuum exteriorum Contra actus sensus exterioris sentitur ab ea. Alias nõ esset verum dicere ꝙ video me videre idem etiam est actus quo cognoscitur res ⁊ ymago eius: ergo visus cognoscit colorem ⁊ speciẽ ei⁹: alias sensus communis esset de intensione nõ sensata cuius oppositũ dictũ est ꝑbãdo ꝙ sunt tm̃. 4. sensus interiores.

¶ Decimo arguitur ꝙ fantasia nichil possit cognoscere: nec sensus communis: quia quando in eodem species diuersarum rerũ sunt permixte tunc non possumus illa discernere. Sed in sensu communi ⁊ fantasia sunt species diuersorum sensibilium omnium sensuum: ergo impossibile est ꝙ distincte cognoscantur. Item quare aristoteles hic solum facit mentionem de fantasia ⁊ non de estimatiua.

¶ Undecimo arguiť ꝙ intellectus sit sensus: quia obiectum alicuius sensus est vniuersale quãdo enim formica mouetur ad querendum grana tunc non apprehendit aliquod granum particulare: sed vniuersale licet forte apprehendat aliquem locum determinatum ad quem intedit portare grana. Item sensus interior est incorporeus: ergo est intellectus añs ptꝫ quia alias turris cogitata haberet in potentia cogitatiua certam q̄ntitatem ⁊ extensionem quod videť falsum: quia aliquando cogitatum est multo maius ꝙ̄ potẽtia nostra cogitatiua. Itẽ si in brutis est fantasia reseruans species queritur quare non semper exeunt in actum.

¶ Duodecimo videtur ꝙ fantasia non sit potentis quia phi. dicit ꝙ est motus a sensu secundum actum

factus Mot⁹ aũt non est potentia vt pꝫ per species mot⁹ Et ex eadem diffinitiõe ꝓbatur ꝙ nunꝗ act⁹ fantasie est sine actu sensus exterioris quod est falsum in somniantibus.

¶ Tertiodecimo arguitur ꝙ animalia discurrant: quia determinare de fugiendo vel sequendo pertinet ad discursum: sed ouis per estimatiuam determinat de fugiendo. Forte dicis ꝙ discursus est per aliquod commune ⁊ vniuersale. Contra aliquis est discursus ex singularibus. Ouis etiam apprehendit vniuersale: quia apprehendit intensiones nõ sensatas ⁊ ꝙ ab omni lupo est fugiendum. Et illud vniuersale videtur abstrahere a multis singularibus. Ex hoc enim ꝙ videt bonum esse sequi istum pastorem ⁊ illuꝫ estimare põt omnẽ pastorem esse sequendum.

¶ Quartodecimo. Algazel diffinit fantasiaꝫ dicẽs ꝙ est virtus que operatur componendo ⁊ diuidẽdo quandoqꝫ ex hĩs que sunt in archa formarũ .i. ymaginatiua qñqꝫ ex hĩs ꝗ sunt in archa intentionũ id est memoria. Iteꝫ sensus communis distinguitur: ergo ⁊ fantasia brutorum.

¶ Quintodecimo multa sunt opera animalium que requirunt quadam prudentiam ⁊ studium. ergo discurrunt. Antecedens patet ex alberto magno li. 8. de animalibus vbi dicit se vidisse in germania mutem qui tenebat candellam comedentibus ad preceptum magistri sui. Est autem prudentia circa agibilia ex quibus nullum sequitur opus. Talia autẽ multa sunt in auibus vt patet in cantu philomene. Forte dicis ꝙ per illum cantum intendit vocare feminã suam: vel significare conceptum suum. Contra ipsa aduolat ad hominem bene cantentem: ergo amat cãtum propter se. Elephas etiam dicit adorare regem Et ibidem narrat quomodo quidaꝫ per deceptionẽ fecit ꝙ camelus cognosceret matrem suam quod cuꝫ camel⁹ sciuit interfecit auctorẽ sceleris. Et de equo narrat ꝙ post simile factum percipitauit se. Hoc autem videtur esse ex quodam discursu quo cognouit factum illud esse disconueniens. Item dicit ꝙ delphini magni regunt paruos ⁊ eum paruus moritur veniunt aliĩ ad exequias ⁊ portant eum super spatulas suas in profundum pelagi ⁊ custodiunt corpus ne comedatur a piscibus. Item dicit ꝙ delphines diligunt homines ⁊ custodiũt eos a periculis ⁊ ꝙ psittacus diligit imberbes ⁊ cum quidam psitacus fuisset separatus a nutritore suo multuꝫ tristabatur: quia sciuit ꝙ acceperat alium psitacum cum quo ludebat ⁊ huic inuidit prior psitacus. Item hyrundines videntur habere artem faciendi domos: quia dicit ꝙ commiscent lutum cum palleis ⁊ ponunt grauia inferius ⁊ leuia superius ⁊ ponunt plumas in nido. Et si passer intrauerit nidum suum tunc vocat alios hyrundines ⁊ obstruentes foramen suffocant passerem ibidem. Et docent pullos suos tempore egesti ouis posteriora aut extra nidum vertere vt stercus cadat extra nidum. Columbe etiam pugnant inter se pro femina: vnde Auicenna dicit se vidisse duos columbos pugnãtes ⁊ facta pugna femina iuit ad victorẽ hec aũt nõ fiũt sine aliquo iudicio: ꝗ in istis aĩalibus est ꝓpõ ⁊ diuisio vñ iob q̃s dedit gallo intelligentiã ergo intelligit aliquomodo.

¶ Sextodecimo Simplex apprehensio non sufficit in animalibus mouere appetitũ: ergo in ipsis est plenum iudicium. Item animal mouetur ad cibum ⁊ si non inueniat ipsum esse bonum recedit: ergo iudicat dere Item multa sunt animalia disciplinabilia vt patet in canibus. Canis etiam venaticus in sequendo feram quando venit ad biuiuꝫ sillogizat feram transmisse per alteram viarum deinde per odoratum subsumit ꝙ non transiuit per hanc ⁊ concludit ꝙ transiuit per aliam ⁊ currit post eam. Forte dicis ꝙ omnia ista sunt ex instinctu nature. Contra tunc non oporteret docere canes sicut nec lapidem qui ex natura sua descendit deorsum. Itẽ tunc omnes canes esse eque cauti ⁊ eque bene disciplinati: quia omnes habent eũdem instinctum nature hoc argumentum est Sanc. Tho. 12. q. 13. ar. 2. 3m. vnde ignarus putaret horologiũ regi prudentia non regitur nisi ab alio sic etiã est de animalibus. Si queratur quare vna formica hec ponit suum granum in isto loco ⁊ illa in alio et reuertitur ad eundem cumulum granorum an hoc sit per memoriam quam habet similiter quare ouis comedit hanc herbam alia dimissa dicenduꝫ ꝙ de se est ad vnũ determinata ideo prouenit a fantasia sed tũc queris de hac fantasia vide Sanctus Tho. ibideꝫ ad secundum.

¶ Decimoseptimo arguitur ꝙ nõ in quolibꝫ animali est sensus: quia aliqua animalia carent lingua ꝗ animal viuit sine gustu Item plante bene viuunt sine sensu ergo ⁊ animalia.

¶ Ad primũ dicitur ꝙ rõne corporis intellect⁹ subijcitur celo ⁊ sic aliquomõ ꝑ accidẽs voluntas vñ aliqui sunt magis leti in vno tẽpore ꝗ in alio propter dispositionem corporis.

¶ Ad scðm dicitur ꝙ fantasma ꝓpria virtute nõ agit in intellectum: sed hoc habet ab intellectu agente vt dici ibidem .f.t.

¶ Ad tertium incõtinẽs nõ dicitur vinci a passionib⁹ absolute: quia alias non esset puniendus: sed vincitur in quantum dat locum passioni. Si dicatur act⁹ intemperãtie est in corpore: ergo potest causari a celo: negatur consequentia: quia actio celi potest quoad cõcupiscibilem impediri.

¶ Ad quartũ dr ꝙ loquimur de fantasia informata per speciẽ. Ad aliud dictũ est supra.

¶ Ad quintum non est simile: vt postea dicetur de sensualitate Nec voluntas se sola sufficit mouere potentiam ad quemlibet actum nec sine ratione potest quis tenere opinionem vnius doctoris in actu autem credendi est ratio sumpta ab auctoritate diuina ⁊ nõ humana Sed de hĩs videtur Holcot in principio sententiarum quibusdam thomistis placet ꝙ ad credendum requiritur motus voluntatis cum speciali auxilio et ꝙ articuli proponantur: aliĩ dicunt ꝙ cum hoc requiritur persuasio vel miraculum ideo ad cornelium missus est petrus vide. S. T. 22. q. 2. ar. 9 3. ⁊ ar 1 3m. ⁊ in 30.

¶ Ad sextũ dictũ est in primo posteriorum.

¶ Ad septimum patuit supra ꝙ circa idem obiectũ aliter se habet fantasia et aliter sensus communis. Nec sensus communis dicitur radix: quia immutet alios: sed quia se habet sicut centrum ad circunferentiam.

¶ Ad octauũ dicitur ꝙ multis modis est falsitas in intellectu scꝫ in tribus operationibus. Non autem est tot modis in sensu exteriori. Sanctus Thomas hic lectione .6.

¶ Ad nonũ negatur consequentia. Et ad aliud negatur absumptum nec inconuenit sensum communẽ esse de intensione non sensata quãdo illa intentio ha-

bet sensibile pro obiecto.

¶ Ad 10. dicitur inquirendo an possumus sil plura intelligere. Ad aliud dictum est supra enumerando sensus interiores.

¶ Ad 11m. dicitur q solus intellectus facit vniversalitatem in rebus et ideo sensus interior nō ē circa vniversale sed circa aliquod individuum vagum Ad aliud dicitur quod sensus exterior ē quantus sicut sensus exterior Tamen non oportet quod sit tante quantitatis sicut suum obiectum Ad aliud dicitur quod bruta exeunt in actum per hoc quod movētur ab aliquo extrinseco vt dicit phi. 8. phisi.

¶ Ad 12. dicitur quod ibi potētia capitur pro actu nec ille motus est vniuocus cum alio motu phisico Et semper precessit aliquis actus in sēsu exteriori.

¶ Ad 13m dicitur quod omnia animalia agūt vno modo et ideo agunt ex instinctu nature Nec est verū quod omnem determinationem precedit consilium Sed forte instinctus nature. Natura enim non deficit in necessariis Si dicatur Scire est rem p causā cognoscere sed sic canis cognoscit istum esse suum inimicum quia verberauit ipsum ergo habet veram scientiam et discursum Negatur consequentia quia deus non discurrit et tamen cognoscit rem p causam

¶ Ad 14m. patuit supra quomodo ibi capitur cōpositio. Si dicatur canis aliquando decipitur sed falsitas non est nisi in compositione ergo in sensu est compositio proprie dicta vnde potentia cogitatiua hominis aliquādo format propositionem singularē Dicendum sicut supra dictum est quod non omnis veritas est in compositione nisi forte sicut in cognoscente. Concedo tamen quod sensus interior iudicat Non tamen componit Sed cognoscat effectum in causa vide San Tho. 1. parte q. 16. ar. 2. et q. 17. ar secundo. Quidam dicūt quod in brutis est discursus imperfectus et similiter compositio incompleta et per hoc soluunt omnia argumenta. s. t. 1. parte q. 96. ar. 1. ad 4m. dicit post philosophum primo n. ethica phisice in quibusdam animalibus esse quandā participationem prudentie ex instinctu nature ex qua cōtingit quod grues sequuntur ducē et apes obediūt regi. Et sā tho. tertio de anima lec. 4. dicit q fātasia nec componit nec diuidit Sz an apis mouetur a fātasia determinata videtur q nō ex s. t. tertio lec. 5.

A D 4m. sic proceditur videtur q intellectus non sit potentia passiua quia intellectus est nobilissima potētia sz potētie vegetatiue sunt actiue ergo et intellectus quia agēs est nobilius patiēte Sed contra est phi.

¶ Respondeo dicendum scdm s. t. 1 parte q. 79. ar. q intellectus est potentia realiter distincta ab anima quia est principium proximū operationis que distinguitur ab esse ipsius anime et quia in deo idem sunt operatio et esse et ipse deus ideo suus intellectus non distinguitur ab eo. Preterea Notandum quod pati tripliciter dicit Primo proprissime scilicet quādo aliquid remouet ab eo quod cōuenit alicui per suā naturam vt quando aqua amittit frigiditatem. Secundo quando aliquid remouetur siue sit conueniens siue disconueniens Tertio quando aliquid recipitur ad quod subiectum prius erat in potentia. Et sic intelligere est pati quia noster itellectus aliqñ est in potentia ad suum actum non enim semp actu intelligimus omnia intelligibilia sz aliqñ itelligit et aliqñ non sicut materia corruptibilium aliquando est sub vna forma aliquādo sub alia in principio autem vt dicit phi. est tanq̄ tabula rasa i qua nichil depictū

¶ Preterea notandum quod albertus et multi alii incipiunt 3m librum de anima i hac materia de itellectu ibi de parte autem anime vnde est textus C. 1. scdm s. t. ibi est lectio 7 3 de anima vnde ipse incipit 3m. a t. c. 128. ibi quod autem non sit sensus. Cuius ratio est quia fuerunt aliqui qui posuerunt sensum et intellectum esse idē. Manifestum est autē quod intellectus non est aliquid de sensibus exterioribus Et ideo oportebat inquirere an esset sensus iterior vnde et greci ibi icipiunt 3m. Sed hec disputatio ē modice vtilitatis vt dicit egidius. Ex hiis patet q intellectus non dicitur pati passione corruptiua q̄a non habet materiam sed perfectiua sicut superius dictum est de sensu in hoc tamen differunt sensus et intellectus quia intellectus non corrumpitur ab excellenti intelligibili. Tum quia sensus est affixus organo corporali Non autem intellectus licet debilitetur ex lesione organi sensus vā lesi in fantasia min⁹ bene intelligūt quia intellectus capit cognitionem a sensu

¶ Preterea sciendum q intellectus est in potentia vt omnia cognoscat: Et ideo phisophus dicit quod non habet aliquam determinatam naturā corporeā quia alias non posset itelligere omnia corpora quia vt dicit textus. Intus existens prohibet extraneum vnde itellectus dr possibilis quia sicut materia est in potentia ad formas materiales. ita intellectus est in potentia respectu intelligibilium Ex hiis infert quod intellectus caret organo corporali quia alias haberet aliquam determinatam naturam sēsibilium sicut alii sensus qui conformantur suis organis que proportionantur qualitatibus sensibilibus Ex quo sequitur quod species intelligibiles non recipiuntur in aliquo organo corporeo sed tantum in intellectu possibili vā dr locus specierum.

¶ Contra hec arguitur intellectus est principium intellectionis ergo non debet dici potentia passiua antecedens patet quia effectus non excidit suam causam in passione sed intellectio albedinis est perfectior albedine cum sit qualitas spiritualis que nobilior est corporali sicut visio dei est nobilior albedine ergo itellectio albedinis nō producitur ab albedine effectiue sed ab intellectu. Item operatio vitalis necessario causat a forma vitali sed intellectio est operatio vitalis igitut. Maior patet quia hec est differentia inter formam vitalem et non vitalē

¶ Secundo arguitur ad idem intellectus est perfectio igne sed ignis est actiuus ergo et intellectus patet consequentia quia quanto forma est perfectior tanto est actiuior. Item intellectio producitur effectiue ab obiecto ergo quando intellectus intelligit seipsum tunc est principium actiuum ipsius intellectionis.

¶ Tertio ad idem intellectio angeli non causatur ab aliquo extrinseco effectiue cum nullum corporeum possit agere in spiritum ergo est effectiue a suo intellectu. Alias etiam nulla esset causa quare potius intelligeret in vno tēpore q̄̄ in alio. Item actus credēdi ē meritorius ergo est ab intellectu nostro effectiue.

Item compositio et diuisio est operatio intellectus et similiter iudicare quia alias quero a quo causatur iudicium non ex solis terminis quia non semper est circa propositionem per se notam ergo concurrit intellectus. Item discurrere et silogisari fit ab intellectu et similiter secunde intentiones fiunt ab intellectu ergo et actus intelligendi et respectus rationis qui fiunt per actum comparatiuum nostri intellect⁹ ergo operatio intellectus est effectiue ab intellectu possibili.

¶ Quarto si intellectus possibilis haberet se pure passiue tunc non esset in potestate nostra qñ errare mus quia nullam haberemus potentiam per quam possemus producere assensum verum Item tunc in intellectu esset īfiniti actus quia quilibet actus causaret se solo noticiam sui absq͂ hoc quod intellectus possibilis agat.

¶ Quinto actus intellectus potest per intellectum intendi vel remitti secundum conatum intellectus Item habens habitum exit in actum non per solam actionem habitus quia tunc semper actu ītelligeret ergo oportet intellectum concurrere effectiue et actiue ad suam intellectionem.

¶ Sexto intellectio est actio immanens. Forte dicis quod intellectus est potentia passiua cum hoc tamen stat quod sit potentia actiua sicut dictum est supra de sēsu Sed cōtra San. Tho. hic. lec. 3. dicit quod omnes potentie partis sensitiue sunt passiue nec ē possibile quod vna potētia sit actiua et passiua Item si intellectus possibilis esset actiuus tunc non oporteret preter intellectum possibilem ponere intellectum agentem

¶ Septimo queritur que est causa totalis effectiua intellectionis. Forte dicis quod est species que est in intellectu. Contra intellectio est perfectio specie ergo species non est eius causa totalis. Tenet consequentia quia effectus equiuocus non excedit suā causam. Item sola species non potest causare discursum et assensum falsum. Sola etiam species nō est causa visionis quia aliquando visus leditur propter magnam attentionem quod non esset nisi visus actiue concurreret. Itē per speciem non formaliter videmus nec intelligimus quia tunc aer videret cū habeat speciē coloris Forte dicis quod illa species in aere est alterius rationis propter diuersa recipiētia Contra albedo que est in lapide et in equo est eiusdem rationis. Item in oculo ceci est species et tamen nō videt. licȝ aliquādo cecus videatur habere pulchrum oculum Ex quo patet quod p speciē non formaliter sētim⁹ nec intelligim⁹. ¶ Octauo arguitur q͂ species cum ītellectu nō sit causa intellectionis quia vnitas effectus dependet ex vnitate cause sȝ intellectus et species intelligibilis non sunt aliquid per se vnum ergo non sunt causa intellectionis.

Item ad formandum conceptum entis non videtur aliqua species esse necessaria ī ītellectu Forte dicis ad primum quod plures cause quando sunt subordinate possunt concurrere ad vnum effectū sicut duo trahentes nauē vel sicut man⁹ et baculus mouent pilā vel pater et mater generant filiū. Contra primū exēplum non est de causis subordinatis in secundo autē man⁹ dat baculo virtutē Nō sic autē ē hic quia intellectus non dat speciei virtutē Itē hoc totum ītellect⁹ habēs speciē videt̄ eē ēs p accidēs q͂a nō ē p se i aliq͂ spē ꝯ pricipiu ītellect⁹ erit ens p accidēs

¶ Nono arguitur quod intellectus non causet in se intellectionem quia nichil agit in seipsum quod patet q͂r agens est tale in actu quale est passum in potētia vt patet 8. phi. sequeretur ergo q͂ idem esset in potentia et in actu et quod idem esset efficiens et materia quod est contra philosophum secundo phis. vbi dicitur q͂ materia et efficiens non coincidunt Cuius ratio est quia causa efficiens est extrinseca non autem materia Item tunc idem referretur ad se relatione reali quod est falsū ex .5 meth. propter oppositionem talium relationum. Itē pari ratione posset dici de quolibet q͂ agat in se ipsum ꝛ periret discursus phi in 8. phisi.

¶ Decimo arguitur ad idem quia philosophus dicit in secundo de anima Si sensus esset actiuus tūc semper ageret ergo si intellectus sit actiuus respectu intellectionis sequitur quod semper intelligimus Forte dicis quod potentia actiua non sēper est in actu vt patet de potentia generatiua Nō enī homo sēp gnāt Et sic lȝ ītellectus possibilis se solo sit cā ītellectionis non tamen oportet quod semper intelligat Contra actiones distinguuntur per sua pricipia ergo impossibile est quod solus ītellectus causet diuersas intellectiones Phūs etiam dicit q͂ ītelligere est quoddam pati.

¶ Ad 1m. dicitur quod diuerse sūt circa hoc opiniones quidam dicunt quod solus ītellectus est causa ītellectionis quia est actio manens in agente et non factio nichil enim preter intellectum videtur posse agere in ipsum cum nichil sit prestantius eo Ex hoc enim probatur quod deus sit perfectissimus quia in omnibus agit. Sed contra secundum august. Omnis res quaȝ cognoscimus congenerat ī nobis noticiam sui Ab vtroq͂ enim parit noticia scilicet a cognoscente et cognito Item nisi obiectum in se vel per suam speciem que est in intellectu concurreret ad actualem ītellectionē sequeretur q͂ cec⁹ posset iudicare de coloribus quia posita causa totali ponitur effectus et secundum istos intellectus est causa totalis. Item tunc actus non distinguerent̄ essentialiter propter distinctionem obiecti quia essentialis distinctio non est ab eo quod non est causa.

Item tunc perfectionis intelligibilis non esset perfectior intellectio quia ab eadem causa precise non sunt duo effectus īequales si sit equalis conat⁹ Itē tunc intellectus videretur īfinite actiuitatis quia se solo est actiuus respectu omnium intellectionū et sic eminenter continet infinitas intellectiones quia causa totalis eminenter cōtinet omnes suos effect⁹ si sit equiuoca Item tota scientia virtute continet̄ in pricipijs ergo non est per solum intellectū. Alij tenent quod intellectio nullomodo est ab intellectu sed tantum ab obiecto: vnde ochain dicit in secūdo quod seclusa auctoritate nulla ratio cōcludit quod intellectus sit aliquomodo actiuus. sȝ contra potētia pure passiua nullomodo īdiget habitu sed in intellectu ponūtur habitus Ideo est tertia via media scȝ quod aliquid est in intellectu ad quod se habet pure passiue scȝ species ītelligibilis que producitur a fātasmate virtute ītellectus agētis vt supra dictū ē Secundum est actus inteligendi vel cōceptus et iste producitur partialiter effectiue ab intellectu possibili informato speciei sicut tamen postea dicetur intellect⁹ possibilis p isto statu lȝ sit īformat⁹ spē nō

potest exire in actum nisi per conuersionem ad fantasmata vt postea dicetur vnde in intellectu possibili pro nunc tria sunt scilicet species actus intelligendi et habitus. Ad primum intellectus possibilis non concurrit sed bene ad secundum cum specie et ad 3m. cum actu suo. Dicendum ergo quod causa partialis aliquando e perfectior et sic patet ad primum Nec inconueniens non viuum esse causam partialem vite quia sol generat hominem.

¶ Ad 2m. patet per idem vel dicitur quod non semper forma perfectio potest in perfectiorem effectum quia homo potest producere hominem et tamen angelus non potest producere angelum. S. T. 1. parte. q. 79 ar. 5. ad 3. dicit quod agens est nobilius patiente si ad idem actio et passio referentur non autem semper si ad diuersa intellectus est autem vis passiua respectu totius entis vniuersalis et per hoc patet solutio ad argumentum in oppositum ¶ Ad tertium patet quod hic loquimur de intellectu humano et quod argumentum non est contra opinionem nostram Sed vtrum actus credendi producatur ab intellectu cum aliqua specie vel potius eliciatur sine specie ab habitu fidei Dicendum quod in omni actu oportet intellectum se conuertere ad fantasmata et sic species concurrunt.

¶ Per hec patet ad quartum quintum et sextum Eadem enim potentia actiua non est passiua respectu eiusdem Nec species intelligibilis posset produci nisi poneretur intellectus agens vt dicetur

¶ Ad 7m. patet ex predictis quod species non est causa totalis quia in primo de anima dicitur quod anima est principium actuum suarum operationum.

¶ Ad octauum dicitur quod ignis per suam potentiam est causa vnius effectus quia calor quodammodo facit vnum cum igne Nec producitur ab intellectu et specie quasi a causa per accidens sed quasi a causis subordinatis.

¶ Ad 9m. dicitur quod nichil agit in seipsum quasi causa totalis efficiens et secundum eandem potentiam sed bene tamquam causa partialis et hoc modo exponantur omnes ille auctoritates Nec inconuenit secundum diuersa oppositas relationes esse in eodem vt quando animal mouet se. Tunc enim in eo e relatio mouentis ad motum et quandoque ambulatio est causa et effectus sanitatis.

¶ Ad decimum satis dictum est supra de sensu nec diuerse intellectiones sunt ab eodem principio totali quia per aliam speciem intelligimus hominem et per aliam speciem intelligimus asinum. Secundo dicitur quod non inconuenit diuersos actus esse ab eodem principio totali quia voluntas potest esse causa oppositarum volitionum et ideo argumentum superius factum non necessario concludit quo probatur intellectum se solo non causare quamlibet cognitionem quia tunc esset virtutis infinite. Contra non sequitur ad vnam volitionem requiritur aliqua perfectio et ad aliam volitionem alterius rationis requiritur tanta perfectio vel maior ergo quod potest producere hanc et illam e perfectius quam producens istam tantum et ita habens infinitas tales in sua potestate e infinite perfectionis sicut non sequitur sol potest producere infinitos calores ergo est infinite perfectius

Item illud argumentum equaliter curreret de causa partiali et de causa totali. Quidam instant quia dictum est quod in eodem sunt relationes opposite quia idem agit in se. Contra tunc idem esset in actu et in potentia. Forte dicis quod est in actu virtuali et in potentia ad actum formalem. Contra efficiens est causa extrinseca causa actiua est principium transmutandi aliud in quantum aliud ergo nichil agit in se Forte dicis quod ly aliud non importat aliam rem sed aliam formalem rationem Contra alietas rationis formalis non facit aliud quia tunc bonitas dei esset aliud a sua scientia que secundum multos habet aliam eorum formalem De his dicetur postea de voluntate Sed dubitatur cum intelligere sit actus intellectus quare philosophus dicit quod e pati Et vtrum intellectus possibilis debeat dici intellectus passiuus Dicendum secundum aliquos quod intelligere dicitur pati quia quod per aliquam qualitatem dicamur intelligere hoc non est pro eo quod illam producimus vnde si a solo deo in nobis produceretur per eam diceremur intelligere Sed contra intelligere essentialiter est actus intellectus vnde si beatitudo poneretur in lapide per hoc quod eciperet non diceretur beatus ideo dicatur vt supra de sensu. Secundo quod intellectus non debet dici potentia actiua quia de se non agit sed requirit speciem ex parte sui et per hoc differimus ab aliis qui ponunt speciem ratione obiecti tantum et differt intellectus a sensu que per accidens patitur passione corruptiua ratione scilicet organi sed nonne intellectus impeditur leso organo dico quod sic.

¶ Dubitatur. An intellectus possibilis sit pura potentia in genere intelligibilium sicut materia prima in genere corporalium Videtur quod non quia accidens non recipitur nisi in aliquo existente sed species intelligibilis recipitur in intellectu vel anima per intellectum ergo anima secundum quod recipit species intelligibiles non est purum potentiale Dicendum quod anima nullam intellectionem potest producere nisi primo acquirat speciem quia non sunt sibi concreate Et ideo dicitur pura potentia que determinatur per species et non solum per fantasmata. Sed contra intellectus dicit magnam perfectionem et est pars anime que est actus ergo non est pura potentia absolute sed tantum in genere intelligibilium sicut oculus est pura potentia in genere colorum. Notandum secundum S. T. 1. parte q. 76. ar. 2. ad 2m. quod aliqui dixerunt intellectum passiuum esse apetitum sensitiuum in quo sunt passiones Alii quod est potentia cogitatiua Sed intellectus possibilis potest dici passiuus 3o. modo patiendi

Ad Quintum sic proceditur. videtur quod non sit necesse ponere intellectum agentem quia intellectus possibilis de se non in materialis sed inmaterialitas icoz autem est ratio intelligendi ergo intellectus possibilis ex sua inmaterialitate se solo producit intellectionem. Sed contra est aristoteles in 3o. de anima quia cum in omni natura sit agens et id quod est in potentia oportet hec duo in anima esse quorum alterum est intellectus agens et alterum intellectus possibilis.

¶ Respondeo dicendum secundum S. T. 1. par. q. 79. secundum opinionem platonis nulla necessitas erat ponere intellectum agentem ad faciendum intelligibilia in actu nisi forte ad prebendum lumen

intelligibile intelligēti. Posuit enim plato formas rerum materialium sine materia subsistere. Et p cōsequens eas intelligibiles esse quia ex hoc aliqd est intelligibile actu q̄ est immateriale ⁊ hec intelligibilia vocabat species siue ydeas quarꝫ participatione intellectus dicebatur habere de rebus scientiam Sed quia Aristoteles non posuit formas rerum naturalium subsistere sine materia. Forme autem ī materia existentes nō sunt intelligibiles actu sequebatur q̄ necesse erat ponere aliquod agēs per quod natura que est in potētia intelligibilis fieret intelligibilis in actu scilicet p abstractionem specierū a conditiōibus materialibus. Nichil enim reducitur de potentia in actum nisi per aliquod agens. Et si queratur que res sit intellectus agens. Dicēdum q̄ quidam posuerunt hunc intellectum substantiam separatam qui quasi illustrādo fantasmata facit ea intelligibilia actu sed dato q̄ sit aliquis talis itellectus agens separatus nichilominus tamē oportet ponere in anima nostra aliquam virtutem ab illo intellectu superiori participatam per quaꝫ anima facit intelligibilia in actu sicut in alijs rebus naturalibus perfectis preter vniuersales causas agentes sunt ꝓprie virtutes indite singlis rebus ab vniuersalibus agentibus deriuate. Nō enim solus sol generat hominem sed est in homine virtus generatiua: Et ita in alijs perfectis animalibus. Nichil autem est perfectius in inferioribus rebus anima humana. ergo oportet q̄ in ipsa sit alia virtus deriuata a supiore ītellectu per quam possit fantasmata illustrare ⁊ hoc experimento cognoscimus dum percipimus nos abstrahere formas vniuersales a conditionibus particularibus quod est facere actu intelligibilia. Nihil aūt conuenit alicui rei nisi per aliquod principium formaliter ei inherens. ergo oportet virtutem que est principium huiusmodi actiōis esse aliquid ī anima. ⁊ ideo aristo. comparat intellectum agentē lumini quod est aliquid receptum ī aere ⁊ intellectus separatus secūdū nostre fidei documenta est ipē deus creator anime in quo beatificatur vnde ab ipso anima lumen intellectuale participat secundum illud. Signatū autem ē super nos. ⁊c. Si queratur quid est lumen intellectuale ⁊ quid facit itellectus agēs in anima separata dicit Sanct. Tho. de veri. q. ix. ar. i. q̄ est vigor intellectus ad intelligēdum ⁊ intellectus agens dat virtutem ad intelligendum S. T. q. de anima ar. xv. ad nonum.

¶ Contra hec ar. Primo sic tactus ⁊ visus sunt diuerse potētie contingit autem in ceco q̄ ex motu relicto in ymaginatione a sensu tact⁹ cōmouetur ymaginatio ad ymaginandum aliquid pertinens ad sensum visus. ⁊ hoc ideo quia visus ⁊ tactus radicant in vna essentia anime. Si igitur intellectus possibilis est quedam potentia anime pari ratiōe ex motu ymaginationis resultabit aliquid in ītellectū possibilem ⁊ ita non est necesse ponere intellectum agentem. ¶ Item intellectus agens ad hoc ponitur q̄ intelligibilia in potentia fiant intelligibilia actu fiunt autem aliqua intelligibilia actu per hoc q̄ abstrahuntur a materialibus conditionibus / ad hoc ergo ponitur inntellectus agēs vt species intelligibiles a materia abstrahant sed hoc pōt fieri sine intellectu agente. Nā intellectus possibilis cū sit immaterialis necesse est q̄ ímaterialiter recipiat cū omne receptū ad modū recipientis recipiatur. Nulla igitur necessitas est ponendi intellectum agētem.

¶ Secundo Aristo. in tertio de anima assimulat intellectum agenti lumini sed lumen non est necessarium ad vidēdum nisi propter medium quod facit actu lucidum. Color enim secundum se visibilis est et motiuus lucidi vt dicitur secundo de anima sed intellectus agens non est necessarius ad hoc q̄ faciat intellectum possibilem aptum ad recipiendum quia secundū se est in potentia ad intelligibilia. ergo. ⁊c.

¶ Item sicut se habet intellectus ad intelligibilia ita sensus ad sensibilia sed sensibilia ad mouendum sensum non indigent aliquo agente licet secundum esse spirituale sint in sensu qui est susceptiuus rerum sensibilium sine materia ⁊ in medio quod recipit spiritualiter species sensibilium quod patet quia in eadem parte medij recipiuntur species contrariorum vt albi ⁊ nigri. ergo nec intelligibilia indigent intellectu agente. Item ad hoc q̄ aliquid quod est in potentia reducatur ad actum ī rebus naturalibus sufficit id quod est in actu eiusdem generis sicut ex materia que est in potētia ignis fit actu ignis per ignē in actu. ergo ad hoc q̄ intellectus qui ī nobis est in potentia fiat in actu non requiritur nisi intellectus in actu vel ipsamet intellectualitas vt quādo ex cognitione principiorum venimus in conclusionum/ vel alterius sicut cum aliquis discit a magistro igitur non est ponendus intellectus agens.

¶ Tertio si necessarium est ponere intellectum agētem hoc erit propter aliquam operationem eius necessariam ad actum intelligendi. Operatio autem eius non potest intelligi nisi in fantasmata vel in intellectum possibileꝫ sed nec sic nec sic igitur. Assumptum probatur quantum ad vtramqꝫ partem ⁊ ī primo q̄ non agat in fantasmata q2 si sic hoc esset vł aliquid imprimendo vel aliquid abstrahere nō primū quia virtus que recipitur in corpore nec eadem fm spectem potest esse nisi in corpore est mere corporea non obstāte q̄ sit effectiue a spiritu creato vel icreato sed quecunqꝫ virtus impressa fantasmatibus ab intellectu agente est in corpore vt de se patet nec eadem secundū spectem potest esse nisi in corpore quia in corpore ⁊ spū nulla est communis proprietas recipiendi aliquid vnū vniuocū ergo illa virtus si esset est corporea sed per talem virtutem non potest mouere fantasia intellectum possibilem cū sit pure corporea ea ratione qua non potest secūdum se. ergo talis virtus frustra ponitur cum tota ratio ponēdi ipsum sit vt det fantasmatibus rationem mouendi intellectum possibilem. Maior patet quia de re est iudicādum q̄ sit corporea vel incorporea ex hoc q̄ natura rei requirit ⁊ non ab agente extrinseco equiuoca quo potest produci tam corporeum q̄ꝫ incorporeum. Minor declarata est igitur. Item si angelus non potest in materia corporali imprimere formam immediate multominus hoc posset itellectus agēs sed fantasia est aliquid corporeum ergo intellectus agens nullam formam potest fantasmatibus imprimere ⁊ sic patet primum membrum minoris propositionis scilicet q̄ intellectus agens non agit in fantasmata īprimendo. Secūdū pars ꝓbatur scilicet q̄ non abstrahit vel remouet aliquid quia illa abstractio vel esset realis vel secundū rationem. Non realis quia vel esset realis separatio alicuius preexistis actu in fantasmatibus sicut separatur lapis ab altero lapide vel sicut sepatur accidēs a subiecto ꝑ corruptionem accidentis vel aliomodo virtute diuina vel talis abstractio vocaretur eductio alicu⁹ de potētia ad actū sicut forma dr̄ deduci de potētia subiecti. Primū nō pt̄ dici q2 nihil in actu ē fantasma-

tibus quod designat in esse ad presentiā intellectus
agentis neq₃ per corruptionem neq₃ per translatio
nem ad intellectum possibilem tanq₃ prius esset in
fantasmatibus ⁊ postea in intellectu quia forma nõ
migrat de subiecto in subiectum. Nec secundum po
test dici quia cum aliqua forma educitur de potētia
in actum ipsa eductio est in illo tanq₃ ĩ subõ de cu⁹
potētia educit. Si ğ intellect⁹ agēs de potētia pas
siua fantasmatū educeret aliquam formam siue esse
species intelligibilis siue quecunq₃ alia forma ipsa
educta esset in fantasmatibus sicut in subiecto ⁊ ita
intellectus agens ageret in fantasmata aliquid im
primēdo ⁊ sic rediret primū membrum prius impro
batum talis ergo abstractio non potest esse realis.
Nec potest esse secūdum rationem tantum quia om
nis actio rationis est cognoscentis circa cognitum
obiectiue sed intellectus agēs non agit circa fantas
mata sicut cognoscēs circa cognita quia neq₃ intel
lectus agens fantasmata cognoscit nec sua actio est
cognitio ymmo p̃supponitur omni cognitioni intel
lectuali secundū ponentes ipsam ergo sua actio cir
ca fantasmata non est abstractio secundū rationem.

¶ Quarto ar. ad idē q₂ querit ad quid talis abstra
ctio fieret non vt representaretur quidditas intelle
ctui absq₃ cõditionibus indiuiduantibus quod di
cunt ponentes intellectuȝ agentē agere circa fantas
mata abstrahendo ea secūduȝ rationē a conditioni
bus materie quod dicebat plato fieri circa ydeas se
cundū rem ⁊ ideo sicut ydee separate secundum rem
ab indiuiduis materialibus essent secūdum se intel
ligibiles vt ponebat plato sic quidditas secundum
rationem a fantasmatibus ⁊ conditionibus indiui
duantibus est secundum se intelligibilis istud enim
nichil valet. Primo / quia nullo modo ostendit quo
modo intellectus agens separaret secundum ratio
nem quidditatem a cõditionibus indiuiduantibus
sub quibus representantur in fantasmatibus ⁊ sic q̃
facilitate hoc dicūt potest negari cum probatum sit
q̄ talis abstractio non potest esse. Item secūdo quia
stante reali impedimento alicuius actionis impos
sibile est sequi actionem vt patet in trabe impedien
te descensum lapidis ⁊ tenebris impedientibus vi
sum q̃diu enim trabs manet sub lapide ⁊ tenebre
sunt in medio nec lapis potest descendere nec ocul⁹
videre sed illō quod impedit representationē quid
ditatis vniuersalis est indiuidualis cõditio fantas
matum vt dicunt cum ergo illud nunq₃ amoueatur
a fantasmatibus per quancunq₃ actionē intellectus
agentis sequitur q̄ fantasmata per illam abstractio
nem rationis nunq₃ poterunt representare quiddi
tatem vniuersalem. Aliter autem nõ representatur
quidditas intellectui nisi per fantasmata secunduȝ
istos ergo talis abstractio non sufficit.

¶ Quinto ad idē quia consequentia quam faciunt
nulla est non enim sequitur separatio realis quā po
nebat plato sufficiebat secūdum ipsum ad faciendū
ydeas per se intelligibiles ergo separatio rationis
quam tu ponis sufficit ad faciendum quidditatem
per se intelligibilem sicut non sequitur realis amo
tio trabis sufficit ad hoc vt lapis descēdat ergo am
motio eius s̄m rationē sufficit ad illud ⁊ sic pȝ q̄ in
tellectus agens non agit imp̄mendo nec abstrahen
do. Sed diceret aliquis hec diuisio nõ sufficit quia
intellectus agens agit in fantasmata dādo eis vir
tutem mouendi intellectum possibilem non aliquid
imprimendo nec abstrahendo sed solum assistendo ⁊
ponitur simile quia lumē dat colori virtutē mouen-
di visum / ⁊ tamen nichil imprimit colori nec ab eo
aliquid abstrahit sed tātū assistit ⁊ eodēmodo de in
tellectu agente ⁊ fantasmatibus. Sed contra mira-
bile videtur q̄ aliquid det alteri virtutem nec tamē
influat nec impedimentum tollat sed solum assistat
hoc enim implicat contradictionē scilicet q̄ det vir
tutem nichil dando sed ⁊ exemplū procedit ex igno
rantia lumen enim non requiritur ad videndum pro
pter colorem vt det ei virtutem mouendi visum sed
ex se hoc habet sed propter medium ⁊ organum que
non sunt susceptiua actionis coloris nisi sint illumi
nata ergo non oportet ponere intellectum agentem
ex actione eius circa fantasmata.

¶ Sexto arguitur secunda pars principalis videli
cet q̄ non sit necesse ponere intellectum agentē p̄p̄
aliquam actionem eius in intellectū possibilē quia
actio eius in intellectū possibilem non potest intel
ligi nisi duobus modis. Primo q̄ intellectus agēs
solus agat in possibilē fantasma autem nihil nec co
agat sed solum se habet obiectiue. Secundo q̄ tam
intellectus agens q̃ fantasma agant in intellectum
possibilem tanq₃ duo imperfecta agentia supplētia
vicem vnius modo quo duo homines trahūt nauē
quorū neuter sufficeret. Primum non potest dici q₂
si ad cognitionē non requiritur q̄ obiectū vel repre
sentās obiectum aliquid agat in potentia sed soluȝ
q̄ ei representetur cum sensus sufficiat ad represen-
tandum obiectum sibi propositum sine alio mouēte
non videtur quare intellectus non sufficiat ad illud
idem absq₃ hoc q̄ preter obiectū sibi p̄positū ponat
intellect⁹ agēs mouēs ipm nisi dicatur q̄ fantasma
nõ sufficienter repñtat obiectū intellectui possibili
nisi per actionē intellectus agentis circa ipm sed de
hoc non agitur sed solum nunc queritur de opatiõe
intellectus agētis in possibilem an sit necessaria ad
actum intelligendi supposita presentia obiecti ⁊ pa
tet q̄ non sicut ad sentiendum non requiritur aliud
agens. sed tantum presentia obiecti. Itē idē manēs
idem et respectu eiusdem semp natū est facere idem
potissime si agat ex necessitate nature sed itellectus
agens agit ex necessitate nature ⁊ manet semper idē
secūdum se ⁊ in ordine ad possibilem q̃tuncūq₃ fan
tasma varietur ergo ab initio creationis anime sem
per fecit idem in intellectu possibili non obstante di
uersitate fantasmatum que ei obijciuntur quia non
agūt nec coagunt. Igitur per vnum intelligere cau
satum ab intellectu agente intellexit intellectus ab
initio ⁊ semper itelliget omnia sibi representata qđ
est inconueniens. Item quod semper exigitur ad ef
fectum est causa eius propinqua vel remota ad fan
tasma preexigitur semper intellectioni ergo est cau
sa eius propinqua vel remota.

¶ Septimo arguitur ad idem improbādo secundū
membrum scilicet q̄ intellectus agens ⁊ fantasma
simul agunt in possibilē. dicunt eñ quidam pro ista
opinione q̄ duo agentia possunt tripliciter concur
rere ad aliquid faciendū. Primo quādo vnū influit
in alterū et illud alterū agit per illō quod est sibi in
fluxum sicut sol illuminat lunam ⁊ luna per receptū
lumen illuminat aerem. Secūdo quando vnū nõ in
fluit in alterū nec ecõuerso sȝ vnū causat dispositio
nē ⁊ relinquū formā principalē sicut mollificās cerā
ipsam disponit ⁊ sigillum impressum ĩtroducit prin
cipalem formam vel sigillans ⁊ sic concurrunt duo
ad figurandū cerā. Tertio quando nec vnum influit
in alterū nec vnū causat dispositionem ⁊ relinquum
formā / sed sicut duo iperfecta agentia quoꝝ quodli

bet habet de se virtutem agẽdi sed imperfectũ. Jũcta autem simul supplent vicem vnius perfecti agẽtis sicut de duobus trahentibus quorum neuter de se sufficeret ꝛ isto modo concurrunt intellectus agẽs et fantasma ad causandum intellectionem in intellectu possibili. Sed cõtra quia hic nihil ꝓbatur sed assumitur quod queritur. supponitur enim ĩ hac responsione ꝙ sit dare intellectum agẽtem habentem virtutem mouendi possibilem. Nos autẽ hic querimus vtrum ex aliqua operatione possit ꝓbari intellectum agentem esse partem anime ꝛ per omnẽ modum ꝛ ratio quibus isti ponunt intellectum agentẽ cum fantasmate agere inpossibilẽ põt esse ꝙ sit dare sensum agentem. qui vna cum obiecto sensibili agat in sensum passiuum quod nõ ponitur igitur nec illḋ deber poni. Et ꝙ sit eadẽ rõ vtrobiqꝫ patet quia ꝙ fantasmata sine intellectu agente non sufficiant ad mouendum intellectum possibilem ad intelligendũ hoc est vel propter excessum perfectionis actus ĩtelligendi respectu fantasmatum vel quia fantasmata cum sint corporalia non possunt agere in intellectuꝫ qui est potentia spiritualis vel quia secundũ se non possunt representare vniuersale quod prĩo apprehẽditur ab intellectu. Non primum quia sicut intelligere est quedam forma altioris gradus q̃ sit quodcunqꝫ fantasma sic sensus est altioris gradus q̃ sit q̃cunqꝫ qualitas sensibilis ꝛ sicut est intellect⁹ agẽs erit et sensus agens. Nec secundũ quia pono ꝙ fantasma agit impossibilem ĩtellectum per propriã virtutem q̃uis imperfectam et non virtute recepta ab intellectu agente ꝛ idem dicũt de intellectu agẽte. Nec tertium potest dici/quia fantasmata secunduꝫ se non representant nisi singularia. sed secũdum hãc opinionem intellectus agẽs nichil influit fantasmatibus nec aliquid ab eis aufert sed solum coassisit ergo fantasmata. ratione intellectus agẽtis nõ pl⁹ representant vniuersale q̃ sine eo nisi ipsemet intellectus agens ipsum representaret quod nullus dicit. Item quod primum intellectum a nobis est vniuersale vt isti dicunt siue sit verum siue falsum cõtradicit cuidam dicto istorum. Dicunt enim alibi ꝙ intellectus vniuersalis sumitur ex hoc ꝙ intellectus noster apprehendit conformitatẽ vnius singularis ad alterum ꝛ sic prius concipiuntur singularia ꝛ cõformitas eorum adinuicem q̃ habeatur concept⁹ vniuersalis non ergo concipitur primo vniuersale. Et sic patet ꝙ intellectus agens non est ponendus propter actionem in fantasmata vel in intellectum possibilem.

¶ Ad primũ dicitur a sancto Tho. in questiõe quã fecit de anima ar. iiij. ad 8m ꝙ ex specieb⁹ receptis ĩ ymaginatione a sensu tactus ymaginatio nõ sufficeret formare formas ad visum pertinẽtes nisi preexisterent forme per visum recepte ĩ thesauro memorie vel ymaginationis reseruate non enim cecus natus potest ymaginari colores. Ad aliud dicitur ꝙ intellectus possibilis nõ sufficit ad hoc ꝙ species q̄ sunt in ymaginatione particulares fiant vniuersales in intellectu possibili quia conditio recipientis nõ potest transferre speciem receptã de vno genere ĩ aliud modo species vniuersalis ꝛ particularis differũt secundum genus.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ non est similitudo q̃tuꝫ ad omnia quia intellectus agẽs facit intelligibilia esse intelligibilia in actu lumen autem non facit visibilia potentia esse visibilia in actu quia color est per se visibilis. Ad aliud dicitur ꝙ doctor qui est actu sciens non potest causare sciẽtiam in adiscente tãq̃ interius agens ꝛ ideo preter tale agẽs in actu requiritur agens intrinsecum quod est intellectus agens. Si dicaẽ contra predicta sicut hec est vera color est per se visibilis ita ꝛ ista quidditas rei materialis est per se itelligibilis sed ꝓpter ꝑmũ phi. dẽ ꝙ lumẽ nõ requiritur propter colorem. ergo intellectus agens non requiritur ad hoc ꝙ ĩtellectus possibilis possit intelligere ꝙ autẽ quidditas sit per se intelligibilis patet quia est per se obiectum intellectus. Item dictum est ꝙ si quidditates essent per se subsistẽtes nõ oporteret ponere intellectum agẽtem sed quidditates angelorum per se subsistunt ergo sine intellectu agente possumus eas intelligere. Itẽ sicut se habet sensus ad sensibilia ita intellectus ad intelligibilia quia vtrobiqꝫ est potẽtia passiua sed nõ oportet ponere sensum agentem. ergo nec intellectum agẽtem. Forte dicis ꝙ sensus est potentia pure passiua ꝛ iõ reducitur per se in actum a solo sensibili. Contra in omni natura que quãdoqꝫ est in potentia ꝛ quãdoqꝫ in actu oportet ꝙ aliquid sit agens ꝛ aliud principium passiuum in eodem genere sed estimatiua quandoqꝫ in potentia ad sensationem ergo oportet ponere sensum interiorem agẽtem. Per hanc enim rationem probatur ꝙ in nobis preter intellectum possibilem est ponendus intellectus agens. Dicendum ꝙ quidditas est per se intelligibilis secundũ ꝙ abstracta est ꝛ non secundum esse quod habet in particularibus. Licet Sanc. Tho. prima parte. q. lxxxiiij. ar. vij. dicat ꝙ natura rei materialis nõ potest complete ꝛ vere cognosci nisi cognoscatur vt in particulari existẽs. De alio verum est si quidditates essent a nobis intelligibilis. Modo nõ cognoscimus quid est substantiarum separatarum. De sensu autem quidã opinantur ꝙ oportet ponere sensum agentem / quia anima est principium actiuum suarum operationũ. Forte dicis ꝙ actus sentiendi est a sensu in quo recipitur. Contra. eadem virtus non est principium per se actiuum et per se receptiuum eiusdem. nec sensatio est a sola specie. quia tunc species esset nobilior sensu quia nobilius est agere q̃ recipere quia agere plus accedit ad nobilissimum ens ꝛ secundum philosophum. Beatius est dare q̃ recipere. Itẽ illḋ est nobilius cui⁹ nobilissima opatio melior est nobilissima opatõe alterius. & oẽ actiuũ nobili⁹ ẽ receptiuo. Forte dicis ꝙ spẽa nobilior est q̃tũ ad suã ṽtutem. Tũc queritur de ista ṽtute an sit simplicit nobilior sensu. ꝛ que res est. Eodem modo ꝓbatur ꝙ sensibile se solo non est principium totale ꝛ proximum actus sentiendi. quia de actu sentiendi q̄ est in animali potest esse scientia ergo in animali est aliquod principium actiuum eius. Contra hanc opinionem insiaẽ quia tunc essent plures sensus exteriores q̃. v. Iteꝫ vel q̄libet sensus exterior haberet alium sensum agẽtẽ. Et in quo esset subiectiue iste sensus agẽ. Ideo dicit San. Tho. ꝙ talis sensus non est ponendus qꝛ sensibile cũ sit quoddã particulare nõ ĩprimit in sensum nec ĩ medium speciem alterius generis sed semper est particularis sed species recepta ĩ intellectu et in ymaginatione genere differunt ꝛ ideo ad habẽdum talem speciem vniuersalem oportet ponere intellectum agentem. Propositio autem assumpta videtur dubia scꝫ ꝙ semꝑ in eodẽ genere vbi est pricipiũ passiuum. sit etiã actiuũ qꝛ in celo est principiũ actiuum ꝛ ĩcorruptibilib⁹ est principium passiuum quod tamen non est eiusdem generis quia corruptibile ꝛ ĩcorruptibile genere differũt. Si dicas ꝙ res

patitur ratione materie que incorruptibilis est tũc principium passiuum aque non est eiusdem generis cum actiuo ignis. Item deus est principium actiuũ et tamen non respondet sibi passiuum eiusdem gñis.

¶ Ad tertiuz dicitur a quibusdam ꝙ vna virtus recepta in corpore est magis spiritualis ꝙ̃ alia maxime propter ꝓpinquitatem ad aliquod immateriale et ideo vnum plus mouet intellectum ꝙ̃ reliquum. Si queratur que entitas sit illud quod recipitur in fantasia ab intellectu agente an sit species vel sensatio videtur ꝙ non nec est verum ꝙ intellectus nihil possit in corpus agere quia quando sensualitas obedit rationi. Tunc ratio mouet iudicium sensitiuum vt postea dicetur.

¶ Ad secundam partẽ dicitur ꝙ intellectus abstrahit speciem a fantasmatibus idest in se trahit ⁊ recipit speciem productam a fantasmate. quod fit intelligibile actu. per quod intellectus possibilis reducitur in actuz quando aspectus eius inclinatur ad inferiora ex vnione corporis. vt dicit San. Tho. i. q. de anima. ar. xviij. ad vndecimuz vbi dicit. Si quis certe consideret intellectus agẽs ſm ea que phũs de ipso tradit non est actiuum respectu intellectus possibilis directe sed magis respectu fantasmatũ Nec est ymaginandum ꝙ eadẽ species numero que prius erat in fantasia postea ponatur in intellectu deputata quia accidens nõ migrat de subiecto in subiectũ Et sicut cum lumine visus recipit speciẽ coloris pomi sine specie dulcedinis que tamen est cũ colore pomi ita intellectus possibilis recipit speciem quidditatis rei materialis cum intellectu agẽte sine specie particularium conditionum in quibus reperitur illa quidditas vnde argumẽta procedunt ex malo intellectu abstractionis. Alij opinãtur ꝙ intellectus agens nil reale producit in fantasmatibus nisi forte obiectiue ita ꝙ facit quidditatem ĩ eis apparere nõ apparẽtibus conditionibus indiuiduantibus ⁊ sic in fantasmatibus est intelligibile in actu nõ formaliter sed obiectiue sic theologi dicunt vnum angelũ aliũ illuminare licet in eo nil effectiue producat. S. T. de veri. q. ix. ar. v. secundum.

¶ Ad quartum iam dictum est quomodo separata causat speciem vniuersalem in intellectu. Nec incõuenit fantasma in virtute intellectus agentis aliqd producere in intellectum possibilem. De illa autem virtute quidam dicunt ꝙ non recipitur ĩ fantasmatibus sed illa virtus concurrit ad eundem effectum ad quem concurrunt fantasmata scz respectu intellectus possibilis vnde super hoc postmoduz recitabũtur tres opiniões Ex predictis satis patet ꝙ sextũ argumentum nihil concludit contra nos.

¶ Ad septimum videtur ꝙ illa distinctio heruei in secundo nichil probat nec sequitur fantasma se solo non potest agere in intellectum ergo nec in virtute intellectus agẽtis sicut calor se solo nõ generat carnem sed vt est instrumentum anime. Nec est verũ ꝙ singulare priо intelligatur licet ex conformitate singularium fantasia moueat intellectum ad hoc ꝙ recipiat similitudinẽ alicuius speciei. S. T. vbi supra videtur ponere intellectum agentem propter fantasmata. Circa predicta adhuc dubitatur quia nõ oportet ponere voluntatem agentem ꝙ̃uis volũtas aliquando actu velit ⁊ aliquãdo non ergo nõ oportet ponere intellectum agentem negatur consequentia vt patet prima parte. q. lxxxiij. ar. iiij. ad tertiuz. voluntas enim mouetur ab intellectu ⁊ hoc sufficit Vtrum autem intellectus moueat eam effectiue postea dicetur. Secundo dubitatur an oporteat in angelo esse intellectum agentem quia nõ semper actu considerat vnam ⁊ eandem rem ergo ad hoc ꝙ suus intellectus reducatur de potentia ad actum requiritur in eo intellectus agens. Item res materialis non est actu intelligibilis quia intelligibile actu est immateriale vt dicit S. T. Ad hoc ergo ꝙ actu intelligantur ab angelo requiritur intellectus agẽs.

¶ Tertio dubitatur an in nobis sint realiter duo intellectus videtur ꝙ non quia potentie distinguntur per obiecta sed omnes intellectus nostri habẽt idẽ obiectum ergo est tantum vnus intellectus.

¶ Item quilibet intellectus intelligit sed in nobis non sunt simul plures intellectiones. Forte dicis ꝙ intellectus agens non habet intellectionem sed eaz producit in intellectu possibili. Contra sequeretur ꝙ intellectio esset actio transiens quia non est in eo a quo producitur. Item tunc omnes intellectiones essent eiusdem speciei quia sunt ab eodem principio scilicet intellectu agente. Item tunc operationis esset operatio quia intellectio est operatio ⁊ producitur per operationem intellectus agẽtis.

¶ Quarto dubitatur an fantasma se solo possit producere speciem in intellectu possibili videtur ꝙ sic quia intelligim⁹ per conuersionem ad fantasmata.

¶ Item vel species intelligibilis immediate ꝓducitur ab intellectu agẽte vel mediate scilicet mediãte fantasmate. Si secundum tunc queritur quomodo fantasmata cum sit corpus potest ĩmediate agere in intellectum qui est incorporeus. videtur enim ꝙ per nullam virtutẽ naturalem aliquod corporeũ possit immediate agere in spiritum.

¶ Quinto dubitatur an intellectus agens semper sit in actu videtur ꝙ non quia in homine dormiente nichil agit. Sed contra tunc oporteret ponere aliũ intellectum per quem intellectus agens reduceretur ad actum sicut necesse est ponere intellectum agentem per quem ĩtellectus possibilis reducatur ad actum. Item intellectus agens virtute continet omnes formas intelligibiles ergo est deus quia ipse solus omnia continet. Respõdetur ad secundũ dubiũ ꝙ in angelo non est intellectus agens. Sanct. Tho. prima parte. q. liiij. ar. iiij. quia ab instanti sue creationis res materiales habent in eo esse immateriale pro quanto habet omnium rerum species sibi cõcreatas nec accipit cognitionem a rebus materialibus. Si dicatur. angelus intelligit vniuersale sz vniuersale fit per abstractionez. ergo angeli cognoscũt res per abstractionẽ. Itẽ abstrahere est cognoscere prius sine posteriori. Sed hoc potest angelus. Dicẽdum ꝙ hic non loquimur de tali abstractione.

¶ Ad tertium dubium dicitur ꝙ potentie distinguũtur per diuersum modum se habendi ad idem obiectum scilicet actiue ⁊ passiue San. Tho. prima parte. q. lxxix. ar. vij. ⁊ ideo intellectus agens ⁊ possibilis distinguntur realiter. Et licet intellectio nõ sit subiectiue in intellectu agente: tamen est subiectiue in anima in qua est intellectus agens. Ad aliud dictum est supra. Nec forte inconuenit ꝙ operationis sit operatio / quia operatio voluntatis dependet ab opere intellectus. Sed contra quinto phisi. dicitur ꝙ ad actionem non est per se motus. ergo actionis vel operationis non est actio.

Forte dicis ꝙ intellectio non est actio predicamentalis. Contra omnis actio generãs qualitatem absolutam est predicamentalis sed ex actu intelligendi generatur habit⁹. ergo est actio predicamẽtalis.

Negatur consequentia quicqd sit sicut nec illuminatio est actio predicamentalis. Si dicatur omnis actio est eiusdem speciei cū suo termino sed calefactio terminatur ad qualitatem ergo etiam calefactio nō est actio predicamentalis. Negatur maior.

¶ Ad quartum dubium dicitur ꝙ corporeum subiectiue recipit aliquid a spiritu quia in celo recipit motus ab angelo. Et ita est possibile e conuerso virtute intellectus agentis loquendo de actione spirituali ⁊ non phisicali fantasmata. ergo instrumentaliter agunt sed intellectus agens principaliter. Sā. Tho. de veri. q. x. ar. vi. ad septimum. ⁊ prima parte q. lxxxiiij. ar. vi. ad secundū. Alij dicunt ꝙ fantasma se habet vt materia Sanc. Tho. prima parte. q.

¶ Ad quintum dubium dicit San. Tho. i. parte. q. lxxix. ar. iiij. ad fin. ꝙ q̄tū est ex parte intellect⁹ agētis semp intelligimus. Quod autem ī vno tempore ītelligamus actu hoc quidā attribuūt voluntati. s; hoc non sufficit quia omnis volūtas presupponit actū intellectus. Alij attribuūt celo. Contra illud nō est nisi causa rationis ⁊ vlīs. Dicunt ꝙ melius est illam scire ꝗ̄ nichil. Aliqñ pueniēt ex alia occasione. Secundo dicitur ꝙ intellectus agens continet formas intelligibiles sicut lumen visibilia propter hoc tamen non est infinite virtutis.

Circa hec queruntur .v. Primo/an in intellectu sit memoria. Scd'o/an necesse sit intelligētē cōuerti ad fantasmata. Tertio an q̄dditas rei materialis sit obiectū intellect⁹. Quarto/an ītellectus nr̄ cognoscat singularia. Quīto/an cognoscat sb̄as separatas.

Ad primū sic proceditur videtur ꝙ in intellectu non sit memoria qr supra dictū est ꝙ memoria est potentia sensitiua interior ergo non est intellectus. Sed cōtra arguitur ex philo. quia habit⁹ sciencie est in intellectu ⁊ per illum possum⁹ rememorari.

¶ Respondeo dicendū ꝙ hic sunt duo dubia. Primum est de quesito. Secundum est verum memoria distinguatur ab intellectu. Quantū ad primū auicē. dicit ꝙ in parte sensitiua reseruantur species sed hoc putat impossibile esse in intellectu vnde dicit ꝙ cessante actu intellectus cessat species vt dī. S. T. i. parte. q. lxxix. ar. vi. ⁊ q. lxxxix. ar. v. Sed cōtra species intelligibilis que est in intellectu non habet cōtrariū nec subiectū suū est corruptibile. ergo nec ipsa species quia accidens non corrumpitur nisi duobus modis scilicet per suum contrarium ⁊ ad corruptionem subiecti. Dicendū ergo ꝙ intellectus possibilis put cōseruat species quas prius acquisiuit dr̄ memoria ⁊ talis memoria non distinguitur realiter ab intellectu per. S. T. de veri. q. x. ar. tertio. Primum patet/quia oīne quod recipitur in aliquo recipitur ad modum recipientis sed intellectus est icorruptibilis. ergo ⁊ illud quod recipitur in eo. Scd'o patet quia quando potentia per se respicit aliqd obiectū tunc non diuersificatur secundum diuersitatē particularium differentiarum contētarum sub illo obiecto sicut visus non diuersificatur per albū et nigrum sed ītellectus respicit ad rationē entis ⁊ ideo nichil est ꝙ possit diuersificare intellectum ꝙ autē opinio auicenne sit contra phi. patet quia phi. dicit ꝙ intellect⁹ aliquando potest operari per seipsum. hoc autem non est verum nisi pro quanto species intelligibiles manent in eo. Unde tres sunt status intellectus. Primus est sicut ante addiscere quando scilicet ē in pura potentia. Secūdus quando est in potentia ad actum secundum id est ad operari. Tertius quādo actu intelligit. Notandum ꝙ memoria dupliciter capitur. Primo secundum ꝙ eius est apprehendere preteritum sub ratione preteriti ex parte obiecti Et tunc memoria non est in parte intellectius sed sensitiua tantum que est apprehensiua singularium qualia sunt preterita. Alio modo capitur pro omni thesauro spērum ⁊ sic capitur hic. Si queratur quomodo intellect⁹ possibilis dicitur fieri singula s philosopho. Dicendum ꝙ fit singula per assimilationem recipiendo speciē que est similitudo rei ⁊ hec species se habet ad ītellectum vt actus ad potentiam que faciunt vnum.

¶ Contra hec arguitur intellectus fit in actu p speciē intelligibilem ergo si species intelligibilis semp manet in intellectu sequitur ꝙ homo semper actu intelligit. Item non est eadem potentia que bene conseruat ⁊ bene recipit vt supra dictum est sed intellectus bene recipit ergo non cōseruat. Forte dicis ꝙ maior est vera in materialibus in quibus sicca bene cōseruant. Contra sequeretur ꝙ senes haberent maiorem memoriam ꝗ̄ viri quia sunt magis sicci.

¶ Secundo species ītelligibilis est ipsa intellectio sed intellectio non semper seruatur in ipso intellectu. ergo nec ipsa species. Maior patet qr aliās ī eodem intellectu essent due similitudines eiusdem rei scilicet ipsa species ⁊ actus intelligēdi. Sed hoc est impossibile quia vel sunt eiusdem rationis vel non. Si secundum queritur que earum est perfectior. Et quicquid dicatur oportet perfectiorem cōtinere imperfectiorē virtualiter. ⁊ sic non sunt simul sicut nec calor in summo et tepiditas.

¶ Tertio arguitur ad idem actus intelligendi non requiritur nisi ad faciendum obiectum esse presens intellectui ⁊ per hoc dicimur intelligere. Sed p speciem intelligibilem obiectum est presens intellectui ergo per solam speciē intelligimus. Item quero qd requiritur ad veram intellectionem vel ad cōceptū Si dicas oportet ꝙ sit similitudo rei ⁊ ꝙ sit in intellectu. hoc totum cōuenit speciei vnde per ipsam obiectum est presens ergo per ipsam intelligimus.

¶ Quarto vel species distincta ab intellectione ponitur in intellectu ad eliciēdum actum intellectus. vel propter aliud. Non primū qr actus intellectus sepe elicitur ab habitu vt patet de habitu sciencie. ergo non elicitur a specie ītelligibili. Item species nō est causa intellectionis quia causa equiuoca semper est nobilior effectu. Species autem non est nobilior intellectione. igitur. ⁊c.

¶ Quinto aristoteles non ponit in anima nisi tria scz passionem habitum ⁊ actum inquirendo quid sit virtus sed species nō est passio nec habitus ergo est actus. Forte dicis ꝙ est habitus quia ē qualitas de difficili mobilis vnde multi dicunt ꝙ habitus sciētie aliquando capitur pro collectione specierum. Contra habitus sciencie habet contrarium nō autē species quia propter hoc dictū est supra ꝙ species est incorruptibilis. Item sciencia est effectus demōstrationis non autem species intelligibilis. Nā aliquis habet speciem de homine qui tamen nō habet scienciam de eo et similiter de albedine. Item habitus sciencie causatur ex actu: sed species intelligibilis nō cātur ex actu. ꝗ spēs ītelligibilis nō ē habit⁹

¶ Sexto illud quod primo recipitur in potentia cognoscitiua est cognitio sed species intelligibilis est huiusmodi igitur. Maior patet. Nā ex eo dicit

potentis cognoscitiua quia recipit primo cognitionem. Item tunc intellectus esset in actu anteq̃ intelligeret. quia informaretur ista specie ante actum intelligendi.

¶ Septimo arguitur q̃ non est ponenda species intelligibilis ad cognoscendum res quia nichil quod est ignotum facit cognoscere rem. Sed species intelligibiles sunt ignote magis ipse res materiales. Itẽ queritur a quo producitur hec species itelligibilis. Non ab intellectu possibili quia est potẽtia passiua vt dicit philosophus nec ab intellectu agente quia intellectus agens est agens vniuersale quod non producit effectum particularem nisi mediãte causa particulari. Quod autẽ producatur hec species et non illa oportet q̃ hoc sit ab aliquo agẽte particulari nec a fantasmate quia ipsum non potest immediate producere intellectionem ergo nec speciez. Forte dicis q̃ fantasma est instrumentum intellectus agentis producentis speciem. Contra effectus non assimulatur instrumẽto. sed species assimulatur fantasmati quia est similitudo rei cuius habetur fantasma.

¶ Octauo non est ponẽda pluralitas sine necessitate sed nulla est necessitas ponendi speciem intelligibilẽ. Forte dicis q̃ oportet eaz ponere vt aliquid remaneat post actualem scientiam. Contra sufficit habitum remanere. Forte dicis q̃ species requirit vt intellectus possibilis disponatur ad intellectionem. Contra. Ad recipiendum speciem nõ requiritur dispositio in intellectu. ergo nec ad recipiendum intellectionem quia ad vtrunq̃ se habet intellectus possibilis passiue.

¶ Nono. noticia ĩtuitiua obiecti immediate terminatur ab obiectum. ergo ad talem noticiam in intellectu non requiritur species quia obiectum presens sufficienter representat se intuitiue. Item vel spẽs est eiusdem rationis cum obiecto vel non. Si primũ tunc in intellectu erit verus color. Si secundũ. Cõtra intellectus potest discernere inter duo que sunt eiusdẽ rationis ergo potest discernere inter duo specie distincta. Sed intellectus nõ discernit inter speciem et obiectum igitur.

¶ Decimo arguitur q̃ species non conseruantur in intellectu. quia species ista est materialis ergo per eam intellectus actu intelligit. Item tunc non indigeremus intellectu agẽte supposito q̃ prius habuerimus aliquam intellectionem quia ĩtellectus agẽs non requiritur nisi ad abstrahendum speciem. Modo species abstracta remanet in intellectu.

¶ Undecimo arguitur q̃ species sit corruptibilis licet non habet cõtrarium quia lumen est corruptibile et species in oculo. Item habitus corrumpitur sine cõtrario per solã cessationẽ ab actu. nec est verũ q̃ receptũ in incorruptibili sit incorruptibile ad modũ recipiẽtis vt patet de virtutibus et habitibus sciẽtie vel actu intelligẽdi simplici. Forte dicis q̃ solũ q̃litas habitualis nõ habẽs cõtrariũ est incorruptibilis si subiectũ est incorruptibile. Contra oẽ generabile est corruptibile p̃io celi sed spẽs gñatur. Itẽ tunc legẽs bibliã retineret necessario quodlibet verbum legendo de ipso habuit spẽm q̃d est falsum. vñ aris. in p̃dicamento qualitatis dicit per grauẽ infirmitatẽ scientiã amitti. Cõtra s̃m multos species est actualis intellectio et sic secundũ istos facile saluaretur q̃ species non manet. Itẽ s̃m hanc opinionez non possem alicuius rei totaliter obliuisci per quãcunq̃ grauem infirmitatem quia species quã acquisiuit est incorruptibilis. Hoc tamen est falsum. quis in nobis est reminiscentia. Itẽ quidam propter grauem infirmitatem oblitus fuit nominis sui. vñ aris. dicit in predicamẽto qualitatis q̃ habitus ab egritudine corrumpitur.

¶ Duodecimo qualitas spiritualis dependet ab illo a quo producitur vt patet i lumine sed species intelligibilis producitur a fantasmate quod ẽ corruptibile ergo et ipsa species. Item omne quod potest intẽdi potest remitti et totaliter corrumpi sed species intelligibilis potest intendi per multos actus. ergo potest corrumpi. Itez habeat quis in intellectu suo spectẽ mõtis aurei talis potest illam speciem amittere cum sit species ficta et falsa. Item absurdum est qualitates esse in intellectu et illud latere nos.

¶ Tertiodecimo presentia obiecti est causa presentie speciei et non econtra non eñ quia spẽs est in oculo ideo obiectum est presens sed econuerso ergo prima representatio obiecti non est per speciem ergo superflue ponitur species ad presentanduz obiectum. Itẽ quelibet species est forma naturaliter agẽs ad intellectionem et p̃ p̃ñs agit s̃m vltimũ potẽtie sue. Si ergo plures species conseruantur simul in intellectu sequitur q̃ in intellectu erunt simul plures intellectiones.

¶ Quartodecimo memoria est preteritoꝶ. Preterita autem sunt singularia sed intellectus non ẽ singularium ergo in intellectu non est memoria. Forte dicis q̃ in intellectu non est memoria. q̃ respicit preteritum ex parte obiecti. Contra tunc hõ nõ posset penitere de malis actibus preteritis quia per intellectum nõ cognoscit nec homo posset recordari preteritarum volitionum quia volitiones preterite vt preterite non possunt cognosci a sensu. Item tũc mali non possent cognoscere se esse iuste punitos q̃ punitio fit propter malum preteritum. Modo preteritum sub ratione preteriti ex parte obiecti non intelligitur. Item in intellectu est prima pars prouidentie que s̃m Tulliũ est recordatio preteriti. Nulla ẽt esset recordatio beneficij. Item possumus nobis prouidere de futuro. ergo intelligimus futurũ. ẽt et preteritum quod plus habet de veritate q̃ futuruz q̃ veritas preteriti est necessaria non autẽ futuri. Itẽ anima separata potest sperare si sit in purgatorio ergo cognoscit futurum vt futurum et sic de preterito scimus enim ad preteritum vt sic non esse potentiaz et ex isto argueretur q̃ singulare habet propriã speciẽ i intellectu alias non recordaremur ipsius q̃ fuit sed Contra species et habitus equaliter se habẽt ad omnes differentias temporis ergo nõ scitur per eas an res fuit. Item illa species est causata ex noticia intuitiua. ergo causat intuitiuam quia actus sequens et precedens sunt eiusdẽ speciei sed hoc est falsum/ quia de absente nõ habetur noticia intuitiua. Item San. Tho. i. q. lxxxix. ar. iiij. concedit q̃ anima separata cognoscit aliquod singulare ergo etiã preteritum vt sic.

¶ Quintodecimo tunc beati haberent recordationem eorũ que hic intellexerũt et p̃ p̃ñs suorũ peccatorũ et sic tristarentur quia vel volunt vel nolunt illud quod intelligunt si s̃m ergo habent displicentiam si primum ergo peccãt. Item nõ possumus reminisci ergo nulla est memoria añs patet quia qui reminiscatur vel est perfecte oblitus illius vel non si primũ ergo si per reminiscentiam redeat ad memoriam eius nesciet illud esse cuius recordationem quesiuit sicut arguit plato de seruo fugitiuo. si secũdum. ergo nõ reminiscitur.

¶ Sextodecimo arguitur quod in parte sensitiua non est memoria quia sensus non cognoscit tempus. ergo non memoratur preteriti ante probationem/ quia tempus est numerus motus secundum prius et posterius .iiij. phi. hoc autem percipi non potest sine collatione posterioris ad prius sed conferre et discurrere solum pertinet ad intellectum. Item oportet recordantem percipere actum suum sed potentia sensitiua non cognoscit proprium actum quia non reflectitur supra se et sic quando est presens non cognoscit actum suum ergo nec postea ymmo videtur quod sensus non cognoscit qualitates sensibiles. ergo non cognoscit actum suum vel alterius sensus.

¶ Decimoseptimo arguitur quod memoria et intellectus differunt realiter quia memoria distinguitur ab alijs sensibus interioribus ergo et in intellectu. Item potentie distinguuntur per actus sed intelligere et conseruare speciem sunt diuersi actus ergo memoria et intellectus sunt diuerse potentie.

¶ Decimooctauo intellectus hominis et angeli distinguuntur specie non obstante quod sint circa rationem communem entis. ergo ratio prius posita non concludit. Item licet voluntas sit circa bonum secundum communem rationem tamen aliqua contenta sub bono diuersificant appetitum quia alius est appetitus voluntatis et concupiscibilis et irascibilis. Bonum etiam continetur sub ente tamen voluntas est alia potentia ab intellectu. Item memoria est pars ymaginis representantis trinitatem sed in trinitate sunt tres persone distincte. ergo ista tria scilicet memoria intellectus et voluntas realiter distinguuntur; vide Sanc. tho. de veri. q. x. ar. iij. ad primum. sed contra. etc.

¶ Ad primum dicit San. tho. j. par. q. lxxix. ar. vj ad tertium quod species intelligibiles aliquando sunt in intellectu in potentia tantum. Aliquando in actu completo Aliquando medio modo et tunc dicitur intellectus in habitu et non in actu completo sed incompleto. Ad aliud dicitur quod ex conditione subiecti in spiritualibus omnia bene conseruantur quia subiectum est incorruptibile in senibus autem est nimia siccitas.

¶ Ad secundum suppono quod actus intelligendi et conceptus realiter distinguuntur vt dictum est in .j. periar. vnde actus intelligendi non est similitudo rei sed ipse conceptus nec inconueniens duas similitudines esse simul quando tantum vna est actualis et expressa et illud argumentum probaret quod habitus et actus non sunt simul ideo concedo quod perfectum et imperfectum sunt in eodem respectu diuersarum naturarum.

¶ Ad .iij. dicitur quod per speciem sit obiectum habitualiter presens.

¶ Ad quartum dicitur quod species elicit simplicem apprehensionem que non elicitur ab habitu scientie nec species est totalis causa vt dictum est.

¶ Ad .v. dicitur quod species aliquomodo continetur sub habitu non omnis tamen species est habitus scientie/ vt postea dicetur: sed dicitur habitus quia habet esse permanens in subiecto sicut ceteri habitus.

¶ Ad .vj. dicitur quod primo receptum est cognitio formaliter vel causaliter vel primum receptum ordine dignitatis et non generationis. Deinde concedo quod intellectus est in actu incompleto.

¶ Ad .vij. dicitur quod ignotum non est illud per quod aliud cognoscatur tanquam in obiecto sed bene ignotum est cum cognoscendi alterum quia species in aere sunt multis ignote et tamen causant visionem. Deinde dicitur quod hec species producitur a fantasmate in virtute intellectus agentis sed de hoc postea.

¶ Ad octauum dicitur quod necessitas est quando perfectio nature hoc requirit scilicet quod obiectum sit presens ante simplicem apprehensionem. Si dicatur sufficit quod sit presens in fantasmate. Dicendum quod non quia tunc non esset presens nisi in presentia mendicata ab alio/ et hoc vilificaret intellectum.

¶ Ad .ix. dicitur quod noticia intuitiua prerequirit speciem licet ad eam non terminatur. Ad aliud dicitur vt supra et magis patebit inquirendo an res cognoscantur in propria veritate vide. S. t. j. parte. q. lxxxviij. ar. v. aliquid dupliciter cognoscitur in alio. Primo sicut in obiecto cognito. Secundo sicut in cognitionis principio/ et hoc aliquando nescimus discernere.

¶ Ad decimum supra dictum est. Et ad aliud dicitur quod species non est actu completo nisi per intellectum agentem illustrantem fantasmata. vide San. Tho. de veri. q. x. ar. ij. ad. iiij. ij. vij.

¶ Ad .xj. dicitur quod per nullam obliuionem vel infirmitatem propria species corrumpitur sed bene species scibiles vel habitus scientie vel actus. et species que sunt in organo propter organi transmutationem.

¶ Ad .xij. negatur maior quia habitus est ab actu et tamen remanet post ipsum. Ad aliud negatur maior in non habentibus contrarium.

¶ Ad .xiij. dictum est quod presentia per fantasmata non sufficit nec est presentia sufficiens sub ratione cognoscibilis ideo oportet obiectum esse presens per speciem que est in intellectu. Ad aliud dictum est supra quomodo ex aliqua causa homo aliquando vtitur vna specie et non alia sicut etiam patet de habente multos habitus scientie. Quod autem vna species nunc producat actum intelligendi et non alia. hoc aliquando est quia eius fantasme efficacius imprimitur/ sed ponamus quod duo obiecta equaliter imprimant sua fantasmata. tunc quia habitibus vtimur cum volumus ideo vtimur vna specie relicta altera. primus tamen actus intellectus non causatur ab actu voluntatis.

¶ Ad .xiiij. dicitur quod intellectus est singularium per reflectionem non autem directe. Et ideo primo modo potest intelligi preteritum. Non tamen secundo modo. Et per hoc soluuntur argumenta.

¶ Ad .xv. dicitur quod cognoscunt mala. nec sequitur. ergo tristantur. Contra tristicia est de hijs que nobis nolentibus accidunt. Dicendum quod maximum gaudium excludit omnem tristiciam. Sed contra maxima tristicia non excludit omne gaudium quia demones possunt gaudere et delectari quia Aug. dicit super illud ps. qui tribulant me exultabunt si motus fuero. quod demon gaudet quando vir sanctus peccat. Dicendum quod beatitudo perfecta omnem tristiciam excludit non autem miseria quia secundum Ciceronem delectari in eo quod non decet est esse miserum. Alia argumenta satis patent ex dictis non enim inconueniens quod sensus percipiat tempus percipiendo magnitudinem vt dicit philosophus. Item non inconueniens quod vnus sensus recipiat speciem de actu alterius quam conseruat sed de actu supreme potentie in brutis videtur quod non possit esse recordatio quia sensus non reflectitur supra se. Item quod dictum est de distinctione intellectuum intelligendum est solum de intellectu humano vt patebit postea per circa obiectum S. T. in. q. de spi. cr. ar. vij. ad .j. nec sequitur visio potest eiusdem speciei in anima et in angelo ergo intellectus sunt eiusdem speciei ibi ad quintum. Quidam querunt an sicut beati non formant verbum ita nec angelus intelligendo se.

Tertium sic proceditur videtur quod non sit necesse conuertere se ad fantasmata in intelligendo/ quia magis dependet ymaginatio a sensu quam intellectus ab ymaginatione sed ymaginatio potest exire in actum non conuertendo se ad alium sensum ergo intellectus potest intelligere non conuertendo se ad fantasmata que sunt in sensu interiori. Sed contra est philoso.

¶ Respondeo dicendum per fantasmata intelliguntur species rerum que sunt in fantasia que est sens

fus lterior. et nota ꝙ hic est dubium quomodo intellectus dicitur itelligere per abstractionem a fantasmatibus: ⁊ tamen non intelligit nisi conuertendo se ad fantasmata. Quantū ad illud videnda sunt tria. Primo quid est abstrahere a fantasmatibus. Secūdo quo modo fit talis abstractio. Tertio vtrū intelligamus conuertendo a fantasmata. Quantū ad primū dicit herueus ꝙ duplex est abstractio vna est qua res intellecta dicitur abstrahi per hoc ꝙ intelligitur preter aliquid quod est ei coniunctum in re ⁊ hec abstractio non dicit aliquam actionem realem que fit in re abstracta sicut vniuersale abstrahitur a particulari sicut homo a sorte vel animal ab homine vel sicut mathematica abstrahuntur a naturalibus sicut circulus a cupro ⁊ de tali abstractione nō loquimur hic non enim simili modo dicimus speciē abstrahi a fantasmate sicut hominem a sorte vel circulū a cupro quia illa abstractio speciei a fantasmate est realis actio quia fit species in intellectu possibili que non predicatur de fantasmate a quo abstrahitur sicut homo predicatur de sorte a quo abstrahitur/quia species abstracta representat naturā sine conditionibus particularibus. Abstractio ergo qua dicitur intellectus abstrahere a fantasmatibus non est aliud ꝙ̃ quedam realis motio qua mouetur intellectus a fantasmate. vel ad speciem intelligibilem vel ad actum intelligēdi. Non est ymaginandū vt quidam videntur ymaginari ꝙ intellectus quasi precognoscens ea que sunt in fantasmate. videat ea ⁊ quasi accipiat vnum ex eis. Sic enim ymaginari ridiculum esset. ymo anteꝙ̃ intellectus quicꝙ̃ intelligat in virtute intellectus agentis. mouetur naturaliter a fantasmate. sicut visus non prius videns naturaliter mouetur a colore ⁊ sic patet primum. scilicet quid sit abstrahere a fantasmatibus. Dicitur autem talis motio abstractio cum qꝫ intellectus est superior causa quantum a fantasma a quo dicitur fieri abstractio tum quia ex parte itellectus est aliqua virt⁹ actiua que habet effectū causatum a fantasmate. ⁊ ideo videtur ꝙ quasi intellectus trahat ad se spēm. ¶ Quantū ad sc̄m quomodo scꝫ fantasma. virtute intellectus agētis moueat intellectum possibilem sunt tres opiniones. Prima est ꝙ intellectus agens agit in fantasmata non aliqd imprimendo fantasmati sed remouēdo vt̄ re vniuersali ⁊ singulari, p̄posita intellectus agens separat a natura vniuersali cōditiones indiuiduantes quibus impediebatur illa natura a mouēdo intellectū polēm ⁊ sic dicitur facere naturā vlēm ⁊ potentē mouere intellectū possibilē ista tn̄ separatio scd̄m eos non est secundū rē sed secundū rationē intelligendi istud aūt nō videt verum primo quia agens remouens prohibens licet nichil imprimat ei a quo prohibēs tollitur vt si dicatur ꝙ amouens columpnam nichil imprimat directe lapidi supposito tamen aliquid imprimit ipsi impedimēto quod remouet puta motum imprimit columpne impedienti quam remouet. Intellectus autē agens nichil imprimit non solum nature vniuersali sed nec conditionibus indiuiduantibus que ponuntur impedire ergo non potest dici ꝙ intellectus agens det virtutem fantasmati ad mouendum remouendo prohibens. Si dicatur ꝙ remouet illa non agendo aliquid sed subtrahendo influentiam sequitur ꝙ intellectus agens prius conseruabat conditiones indiuiduantes vel ꝙ saltem conseruabat id a quo conditiones iste conseruabantur. quia nullum agēs remouet aliquid subtrahendo influentiam suam nisi id ꝙ̃ mediate vel immediate cōseruabatur ab eo. hoc autem est inconueniēs. Si intellectus agens sit cōseruans conditiones indiuiduantes mediate vel immediate ergo ⁊c. Item illud quod habet esse secundū rationem tantum non est causa actionis realis sed predicta separatio est tantum secūdum rationem intelligendi. ergo per hoc fantasma nō potest realiter mouere intellectum. Item nichil agit nisi singulare sed per talem abstractionē fantasma non habet esse singulare vel reale ergo per talē abstractionem non conuenit sibi agere in intellectum. Sed secūda opinio dicit ꝙ fantasma dicitur mouere itellectū possibilem in virtute intellectus agētis non ꝙ fantasma aliquid recipiat i se sed magis ex parte effectus ita ꝙ fantasma ⁊ intellectus agens simul agunt in itellectum possibilem. nec vnum agit sine alio licet vnū nichil recipiat ab alio. sicut diceret ꝙ in aere est species coloris ī virtute luminis: quia species coloris non fit in aere sine lumine. Sed contra. secundū hoc non deberet magis dici ꝙ fantasma mouet in virtute intellectus agentis ꝙ̃ econuerso quia vtrunꝙ̃ requiritur. Tertia opinio dicit ꝙ intellectus agēs aliquid imprimit fantasmati in cuius virtute agit ⁊ illud impressum est aliqua immutatio spiritualis et quodammodo immaterialis non ex parte subiecti/ sed quia habet esse magis actuale ⁊ per consequens minus materiale quia potissima cōditio materie est potētialitas. Si dicatur istud impressum recipitur in organo fantasie ergo habet cōditiones indiuiduantes. ⁊ sic est materiale. Dicendum ꝙ verum est ꝙ est aliquomodo materiale vt dictum ē ex parte subiecti tamen tollitur ab eo conditio materie que est potētialitas vnde per ipsum fantasma fit magis potens ⁊ quia multis non placet ꝙ aliquid realiter imprimatur fantasmati ideo suadetur: quia fantasma mouet intellectum vel ergo habet virtutem mouendi de se vel ab intellectu agente. Si secundum sequitur ꝙ in se recipit aliquam virtutem. Si primum sequitur ꝙ fantasma est nobilius specie intelligibili. Forte dicis ꝙ non quia est causa partialis. Contra causa partialis se sola potest causare partem effect⁹ ergo fantasma se solo potest causare speciem magis remissam.

¶ Item si fantasma nichil recipit ab intellectu agēte sequitur ꝙ nō est instrumentum eius. Ex hoc enī ꝙ securis est instrumentū ideo nunꝙ̃ mouet nisi moueatur. si autem non est instrumētum sequitur ꝙ est perfecti⁹ suo effectu scilicet specie itelligibili alias non posses probare ꝙ intellect⁹ agens sit perfectior possibili vt dicit phi. quia non est causa totalis quia fantasma concurrit. Quarta potest esse opinio ꝙ solus intellectus agēs producit intellectionem ⁊ fantasma solum est causa sine qua nō ipsius intellectionis. Sed contra posita causa totali potest poni effectus sed secus habet intellectum ⁊ tamen nō potest iudicare de coloribus. De opinione autē. s. t. supra visum est disputando de intellectu agente ex San. Tho. in. q. de anima. ar. xviij. ad vndecimum.

¶ Quantum ad tertium dicitur ꝙ necesse est intelligentem pro nunc ad fantasmata conuerti quia vt dicit. s. t. i. parte. q. lxxxiiij. ar. vij. videmus ꝙ leso organo leditur intellectus. ergo actus fantasie requirit ad actum intellectus non solum in acquirendo sciētiam sed etiam in vtendo speciebus iam acquisitis. Et ideo frenetici qui sunt lesi in ymaginatione vel litargici in mēoria ipediunt ab actu itelligēdi. Scdo pꝫ qꝛ quando aliquis conatur aliquid itelligere for

mat sibi aliqua fantasmata p modū exēplorū r quā do volumus aliquē docere proponim⁹ sibi exempla per que addiscens possit sibi formare fātasmata cuius ratio est quia intellectus noster est circa quidditates que habent esse in aliquo particulari et ideo non perfecte cognoscuntur nisi cognoscantur vt in particulari existētes hoc autem fit saltem in nobis per ymaginationem et ideo oportet q intellectus conuertat se ad fantasmata vt speculetur naturam vniuersalem in particulari existentem. Item videmus homines ledi ex nimio studio ergo ibi concurrit e corpus. Ex his patet q conuerti ad fantasmata non est producere speciem quia producta specie adhuc īdigem⁹ hac cōuersiōe ad intellectionē naturalem quia de visione beatorum non loquimur ex hoc patet quare habens multas species potius vtitur vna q̃ alia.

Contra hec arguitur. Primo probando q non intelligimus res materiales per abstractionē a fātasmatibus quia quicunq intelligit rem aliter q̃ sit est falsus sed forme rerum materialium non sunt abstracte a particularibus quorum similitudines sunt fantasmata. Si ergo intellectus res materiales intelligat per abstractionem specierum a fantasmatibus erit falsitas in intellectu nostro. Item de ratione quidditatis materialis est q sit in hoc particulari existēs vt dicit. S. T. j. parte. q. lxxxiiij. ar. vij. ergo impossibile est intelligere quidditatem rei materialis nisi ītelligatur hoc particulare ergo nō intelligimus per abstractionem.

Secundo queritur quis intellect⁹ abstrahit speciem a fantasmatibus. Non potest dici q sit intellectus possibilis quia ille nichil agit. Nec est intellectus agens quia abstrahere est intelligere vnum sine alio sed intellectus agens nullam habet intellectionem igitur.

Tertio queritur quid est abstrahere a fantasmatibus. Forte dicis q est fantasmata causare spēm ī intellectu possibili. Contra sequeretur q fantasmata abstraherent a fantasmatibus quia supra dictuz est q causāt speciē in ītellectu possibili. Sz dices q abstrahere spēm a fantasmatibus est cōuerti ad fātasmata. Sed cōtra san. tho. ponit diuersos articulos circa ista ergo nō sunt idem. Itez secundū phm necesse est intelligentē fantasmata speculari ergo intellectus intelligendo nō abstrahit a fantasmatib⁹. Forte dicis q abstrahere est intelligere naturaz nō intelligendo singulare. Cōtra intellectus per reflexionem intelligit singulare. ergo tūc nō abstrahit a fantasmatibus. Forte dicis q abstrahere est intelligere rem sine materia. Contra materia cadit ī diffinitione rei naturalis ergo impossibibile est intelligere rem naturalem nisi intelligatur materia.

Quarto si intellectus intelligit per abstractionē a fantasmatib⁹ vel hoc est qr fantasma educit spēm de potentia intellectus possibilis r hoc non. qr species intelligibilis est forma spūalis r intentionalis que nō potest educi de potētia subiecti. vel hoc ē qr eadem spēs transit a fantasmate ad intellectum possibilem et hoc est impossibile quia accidens non migrat de subiecto in subiectum.

Quinto arguitur q non est necesse intelligentez fantasmata speculari quia habens scientiam potest exire in actum quando vult alias non differret addiscente. ergo habens habitū sciētie in intelligēdo nō necessario cōuertitur ad fantasmata. Item intellectus agens immediate agit in intellectū possibilem ergo non ē necessariū q cōuertatur ad fantasmata. Antecedens patet quia intellectus agens se habet sicut lumen quod immediate immutat visum.

Sexto arguitur q intellectus agens nichil imprimit in fantasmatibus quia omne quod recipitur in aliquo recipitur secundum modum rei recipientis ergo illud quod imprimitur fantasmati recipitur īdiuidualiter et materialiter et per consequens fantasma est eque in potentia sicut prius quia per nullum materiale potest deduci de potentia ad actum. Item sic dicit dominicus scilicet. q nichil imprimitur in fantasmatibus sed magis abstrahitur.

Septimo intellectus intelligit deum et substantias separatas. sed talia non cadunt sub fantasmatibus. Item posita causa totali ponitur effectus sed causa totalis actus intelligendi est intellect⁹ agēs et species intelligibilis. et ista sunt in anima seclusis fantasmatibus igitur. Item nos intelligim⁹ mathematicalia que abstrahunt a materia non autem a fantasmate ergo aliqua intelligimus sine conuersione ad fantasmata.

Octauo homo qui moritur habet magnum dolorem in corde dato q cetera membra sunt mortua tenendo secundum aliquos q vna pars moritur ante aliam et q cor est vltimum quod moritur in hoīe. Mortuo ergo capite stat q vita sit in corde et tunc homo potest dolere et tristari et per consequens cognoscere tunc autem non est fantasma.

Nono fantasma impedit intellectionē. ergo non requiritur. Antecedens patet ex Augustino dicente q quidam errantes de deo secundum corpus sapiunt quia nichil de eo sentiunt nisi quod in fantasia et in sensibus inuenitur.

Decimo estimatiua distinguitur a fantasia et similiter memoria. ergo virtute istorum ita bene pōt causari species in intellectu scz spēs mōtis auret sicut a fantasia ergo non est necesse intelligentem fantasmata speculari quia virtus cogitatiua est nobilior et propinquior ergo ipsa potius agit in intellectu. Item dormiens habet species in fantasia quia ipsa conseruat tamen illi non sufficiunt ad intelligēdum. Item anima separata intelligit et tamen non habet fātasmata. quia fantasmata sunt in corpore.

Undecimo si necesse esset intelligentē fantasmata speculari hoc maxie esset qr fantasmata cōcurrūt ad producendū spēm intelligibilē. sz hoc ē falsū qr nullū materiale pducit īmateriale. sed fantasma est res materialis ergo non producit speciē intelligibilem que est materialis. Itē causa ē nobilior effectu vel eque nobilis qr oīs causa ptinet virtualiter effectum vel formaliter et si contineat virtualiter tunc est nobilior. q̃ si cōtineret formaliter sicut sol est nobilior igne qr cōtinet virtualiter calorē quē ptinet ignis. Forte dicis q spēs fantasmatis nullomodo est causa speciei intelligibilis. Cōtra sm phm r. S. T. in tertio de aīa. lec. xij Intellectus mouet ab intelligibili. sicut sensus a sēsibili sz nō mouet īmediate ab ītelligibili q̃ mouet ab eo mediāte fātasmate.

Duodecimo. fantasma nichil ē. Probat qr fātasia nichil est. dixit eīn phūs r. S. T. lec. v. q fantasia non est sensus in actu vel in potentia nec est intellectus nec appetitus nec alia potentia vegetatiua vel motiua. ergo fantasia nichil est.

Tertiodecimo. si spēs reseruaret in oculo a deo tūc visus posset videre sine luīe ergo ex quo spēs seruat in intellectu seqtur q intellect⁹ pōt intelligere sine conuersione ad fantasmata. Item per habitus

infusos cognoscimꝰ credibilia ad quorū cognitionem non concurrit fantasia quia habitꝰ infusus vel interior inspiratio sufficit vt patet in beatis.

¶ Quartodecimo arguitur querendo a quo sit ista cōuersio ad fātasmata. Si dicas ꝙ sit ab intellectu agēte. Cōtra Abstractio nō reqrit intellectū agentem ergo nec cōuersio. Añs patet quia visus videt albedinē sine dulcedine ergo abstrahit vnū ab alio et tamē ad hoc nō concurrit intellectus agēs ergo ad hoc ꝙ intellectus abstrahat idest intelligat vnū sine alio non requiritur intellectus agens.

¶ Quintodecimo. illud a quo aliquid abstrahitur est prius notū sꝫ fantasmata nō primo cognoscunt ab intellectu nec singulare ergo intellectus non primo intelligit per abstractionem a fantasmatibus.

¶ Ad primū dicit a. S. T. j. parte. q. lxxxv. ar. j. ad primū ꝙ dupliciter cōtingit abstrahere. Primo ꝑ modū cōpositiōis ꝛ diuisiōis sicut cū intelligimus aliquid nō esse in alio ꝛ hoc non est sine falsitate nisi ita sit. Secundo per modum simplicis consideratiōnis et sic non est falsitas vt cū videmꝰ colorē pomi non videndo eiꝰ dulcedinem vel cū intelligimꝰ hominem non intelligendo conditiones illius particularis. Secundo respondetur distinguendo maiorē quia si aliter accipiatur ex parte intelligentis tunc est falsa qꝛ alius est modꝰ intelligendi et modus essendi ipsius rei vel si ly aliter se teneat ex parte obiecti et tunc est vera. Ad aliud dꝛ ꝙ esse in particulari est de ratione nature pro q̄to impossibile est naturā esse nisi sit in aliquo particulari.

¶ Ad secundum dicitur ex. S. T. ibidē ad quartū ꝙ fantasmata illuminantur ab intellectu agente et ab eis per virtutem eius abstrahuntur species intelligibiles illuminantur quidem quia sicut pars sensitiua ex coniunctione ad intellectum efficitur virtuosior ita fantasmata ex virtute intellectꝰ agētis reddūtur habilia vt ab eis intentiones intelligibiles abstrahātur. Si queratur quomodo intellectus agens abstrahit spēs intelligibiles a fantasmatibꝰ. Dicendū ꝙ hoc est pro q̄to per virtutē intellectus agentis possumꝰ accipere in nostra cōsideratiōe naturas specierū sine cōditionibꝰ indiuidualibꝰ. Et ꝑ hoc patet ad argumentū. Si q̄ratur. An solus intellectus agēs causet spēm i intellectu possibili. Dicit ibidem ad tertiū ꝙ fantasmata virtute intellectus agentis possunt imprimere in intellectum possibilē spēm representatiuam eorū quorū sūt fantasmata q̄tum ad naturam spēi ꝛ per hūc modum dꝛ abstrahi spēs intelligibilis a fantasmatibus nec ad productionē huius spēi cōcurrit itellectus possibilis ꝛ ꝑ hoc ꝑꝫ ad tertiū. Quidam dicunt ꝙ intellectꝰ agēs habet triplicē operationem. Prima est illustrando fantasmata. Secūda est ex fantasmatibꝰ illustratis abstrahere spēm itelligibilē. tertia ē ꝑ illā spēm determinare itellectū possibilem et primū est conuerti ad fantasmata. Si queratur que entitas sit illa illuminatio fantasmatum de hoc satis dictum est.

¶ Ad quartū dꝛ ꝙ spēs educit de potētia itellectꝰ possibilis ꝛ itellectio similiter lꝫ sit forma spiritualis.

¶ Ad quītū dicit ꝙ habēs sciētiā potest si vult faciliter sibi formare fātasmata ꝛ ideo differt ab adiscēte. Ad aliud dꝛ vt supra. Si dicatur ad itellectionē sufficit ꝙ res habeat esse immateriale sꝫ ꝑ spēm cōseruatam in intellectu res habet esse immateriale ergo tunc non indigemus operatione intellectus agētis maior patet quia omne immateriale est intelligibile. Forte dicis ꝙ intellectus possibilis est potentia pure passiua et ideo indiget actiōe itellectꝰ agētis. Cōtra a cognoscēte ꝛ cognito patitur noticia sm̄ augu. sꝫ intellectus possibilis est cognoscens ergo producit noticiā. Itē in angelis nō est intellectꝰ agens sm̄. s. t. ergo eorū intellectꝰ nō est potentia pure passiua. Forte concedis ymmo est ex toto actiua quia non cognoscunt per abstractionē a rebus. Cōtra tūc idē scd̄m idē ageret et reciperet cognitionē et moueret se. Itē si ꝓduceret cognitionē maxime produceret cognitionē sui sed hoc est falsum qꝛ illa est sibi connaturalis ꝛ coeua ergo producit tantum a generante substantiam eius. Itē actus angeli capiunt spēm ab obiecto vnde actus est ꝑfectior q̄ est ꝑfectioris obiecti ergo depēdet ab obiecto scꝫ in aliquo genere cause. Itē si itellectus possibilis se haberet tm̄ passiue seq̄ret ꝙ spēs esset ꝑfectior intellectu possibili qꝛ sicut viuū ē ꝑfectiꝰ quolibꝫ nō viuēte ita esse actiuū ē ꝑfectiꝰ quolibꝫ pure passiuo. Itē tunc intellectus possibilis diceret intelligere ꝑ accidens sicut aqua calefacit ꝑ accidēs scꝫ per calorē in ea productū ab igne. Itē itellectꝰ possibilis dꝛ generare prolē idest verbū mētis et ex noticia ꝑmissarū potest causare noticiā cōclusionis. Ideo cōceditur ꝙ intellectꝰ possibilis ē aliquomō actiuꝰ. Sed cōtra scd̄m ari. hic probantē itellectū agētē. idē respectu eiusdem nō habet rōnem receptiui et actiui. Itē tunc itellectus possibilis esset itellectꝰ agens quia esset actiuus nec posset probari ꝙ intellectus agēs sit nobilior vt habet. c. xix. Dicendū ꝙ respectu spēi intelligibilis itellectꝰ possibilis se habet tātū passiue. Sꝫ cōtra intellectus agēs solus facit de potētia intelligibili actu itelligibile scꝫ producēdo spēm ꝑ quā res habet esse imateriale ergo ꝓducta spe non amplius agit intellectus agens. Dicendum ꝙ in nobis actus intelligendi dependet quoad fieri et conseruari a spē que est in intellectu ꝛ a fantasmate et ab intellectu agente sicut visio ab obiecto.

¶ Ad sextum patet ex dictis.

¶ Ad septimū dicit ꝙ causa itelligitur per fantasmata sui effectꝰ. Ad aliud dꝛ licet mathematicalia sint abstracta a materia sensibili nō tm̄ a materia intelligibili sicut deus. Notādū ꝙ itellectꝰ intelligit semꝑ cōuertēdo se ad fantasmata ꝛ etiā abstrahendo conuertendo quidem inq̄tū intelligit vniuersale quod habet esse in singularibus. Abstrahēdo ꝓo inq̄tum intelligit vniuersale nō intelligēdo singulare. s. t. de veri. q. x. ar. iiij. vſ.

¶ Ad octauum negatur antecedens.

¶ Ad. ix. dꝛ ꝙ fātasma ꝑ accidēs ipedit itellectionē.

¶ Ad decimum dictum est supra de anima separata dicetur in sequentibus.

¶ Ad vndecimum. patet in corpore articuli.

¶ Ad duodecimum dicit ꝙ fantasia non est sensus loquendo de sensibus exterioribus.

¶ Ad decimūtertiū. dꝛ ꝙ ꝑ habitū infusū nūc nō cognoscimus nisi conuertendo nos ad fantasmata.

¶ Ad decimūquartu. dꝛ ꝙ visꝰ nō abstrahit vniuersale a singulari.

¶ Ad decimumquintum. negatur maior vel dicit ꝙ dupliciter contingit abstrahere scilicet priuatiue idest intelligendo vnum sine alio. Aliomodo positiue idest intelligendo vnum non esse in alio.

Ad tertiū sic proceditur videtur ꝙ quidditas rei materialis nō sit obiectū intellectꝰ qꝛ obiectū intellectꝰ est illud quod primo apprehēditur ab eo. Sꝫ ens ꝑmū quod apprehēditur ab intellectu. ergo

ens est obiectū intellectꝰ ꝛ non quidditas rei materialis. Sed cōtra intellectꝰ primo ꝛ per se intelligit quidditatē. Nō aūt quidditatē separatā vt voluerūt platonici ergo intelligit quidditatē existentem in rebus materialibus sed illud qđ primo intelligit a aliqua potentia est obiectum eius ergo quidditas rei materialis est obiectum intellectus nostri.

¶ Respōdeo dicendū ꝙ videndū est de duobꝰ. Primo. An nūc a nobis cognoscat quidditas rei materialis. Secūdo. An ipsa sit obiectū nrī ītellectꝰ. Quātū ad primū supponit ꝙ quidditas rei materialis ē natura alicuius cōpositi ex materia ꝛ forma. Quidam ergo dicunt ꝙ pro statu huiꝰ vie nō habemꝰ cōceptū substātie absolutū. sȝ solū cōnotatiuum. Nec habemꝰ de substantia noticiā intuitiuā sȝ abstractiuā qꝛ nr̄a cognitio hȝ ortū a sensu q̄ soluȝ cognoscit accidentia. ergo intellectꝰ nō cognoscit substātiā nisi vt stat sub accidētibus. ꝛ sic nō cognoscit intuitiue substātiā absolute. Alias posset qs scire naturaliter ꝙ in sacramēto altaris nō est panis. Et qꝛ distincta ꝛ ꝑpria noticia abstractiua ꝑsupponit intuitiuam. Ideo dicūt ꝙ de substātia nō habemꝰ absolutā notitiam ꝛ propriā. Sed contra. Aīa ſm istos cognoscit seipsam intuitiue ergo de aliqua substantia possumus habere absolutā noticiā ꝛ propriā. Item tunc periret predicamētū substātie ſm phm̄ quia nichil ponit in predicamento substātie nisi vm ꝙ absolute cōcipitur vel cōceptus absolutus. Item in predicamento ponūtur quedā noīa positiua vt corpus et aīal. Alia aūt sunt priuatiua vt irrationale incorporeū ad denotandū ꝙ de aliquibꝰ substātijs habemus conceptum propriū spēi ꝛ differentie. Forte dicis ꝙ bene habemus noīa absoluta substantie nō tamē habemꝰ ꝑpriū cōceptū. sed cōtra. Nomen vocale nichil significat nisi mediāte cōceptu. nec propositio vocalis est vera nisi qꝛ subordinatur mētali vere. Queritur ergo cui subordinatur ista sortes ē animal ꝛ qđ est predicatū eius in mēte. Non em̄ ibi predicatur connotatiuum ergo ꝑdicatū est cōceptꝰ absolutus substantie. Itē hō diffinitur a nobis q̄dditatiue. Itē septimo metaphisice dicit phūs. ꝙ substātia ꝑcedit accidēs cognitione. Et ī hoc tertio dicit ꝙ spēs lapidis est in aīa. ꝛ in primo dictum est. ꝙ aliqñ accidētia cōferūt ad cognoscendū qđ q̄d est. ergo possumus quidditatiue cognoscere substantiā. Dico ergo ꝙ cognoscimus substātiā ꝑ propriā spēȝ et propriū cōceptū vide. s. t. i. pte. q. lxxxiiij. dicit ꝙ intelligimꝰ corpa ꝛ alia ꝑ spēs quas accipimꝰ a rebus sensibilibus virtute intellectꝰ agētis. Fātasmata em̄ nō sufficiūt imutare intellectū possibilem sed oportet ꝙ fiant intelligibilia actu per intellectum agente vn̄ ar. vi. dicit ꝙ cognitio sensitiua non ē totalis ꝛ ꝑfecta cā intellectiōis sed magis quodāmodo media cā. Ex quo pȝ ꝙ non est vera opinio Auicēne. q̄ dicebat nos intelligere substātiā per spēs influxas ab intelligentijs. Nec est vera sententia platonis qui ponebat quasdā ydeas participari ab anima nostra vt sic intelligeremus oīa. vide ibidem ar. iij. ꝛ. iiij. Quantū ad scđm. Nericꝰ videtur velle ꝙ naturale ꝛ primū obiectū nr̄i ītellectꝰ est deꝰ sub ratione primi veri. ꝛ Scotus dicit ꝙ intellectꝰ nostri nullū est naturale obiectū primū ꝑ adequationē virtualē. idest virtualiter cōtinens oīa ꝑ se intelligibilia. Nō em̄ est substantia. vel deꝰ qꝛ accidētis ꝑpria virtute mouet intellectū ad sui noticiā. Itē nullum etiā est obiectū ꝑ adequationē cōitatis qđ dicatur in quid de oībus ꝑ se intelligibilibꝰ. Ens em̄ nō dr̄ de oībus qꝛ non de suis passionibus qꝛ cadit ī diffinitione earū sicut additū qꝛ dicūtur de eo ꝑ se secūdo mō Nec de vltimis differētijs. qꝛ ipē ꝑprie differrēt. Hijs tn̄ nō obstantibꝰ. ens est primū obiectū intellectꝰ nr̄i qꝛ vniuoce ꝯtinet quedā ꝛ reliqua virtualiter. Sȝ cōtra qꝛ differētie entis lȝ de facto ens nullas habeat differentias sunt quidditatiue vere res ergo sunt quidditatiue entia. Et ꝑ ꝯn̄s ens dicitur de eis quidditatiue añs pȝ qꝛ non sunt quidditatiue nichil qꝛ tunc illa de quorū ratione sunt non essent quidditatiue aliquid. Itē circūscribat ab vltimis differētijs oē quod est extra intellectuȝ quidditatiuū earū et tunc quero de illo quod remanet vł est aliquid vel nichil si primū ergo esse aliquid ē de intellectu q̄dditatiuo eius si secūdum ergo vltima differentia vt sic non constituit in spē positiuus. Sed dices ꝙ aliquid non ē q̄dditatiue ens sed passio eiꝰ Contra circumscribatur omne quod non est de intellectu quidditatiuo ipsius aliquid et tunc quero de illo quod remanet vel est aliquid vel nichil si ſm. ergo aliquid est nichil qꝛ aliquid oī alio circūscripto non est ens. Itē potentia non fert ī aliquid nisi sub propria ratione sui obiecti formalis sed intellectus concipit differentiam ergo cōcipit eam sub formali ratione entis. Item potest argui ꝙ ens predicatur in quid de suis passiōibꝰ qꝛ circumscribatur a bono ratio entitatis si adhuc ibi est ratio boni sequit ꝙ vnū nichil habet rationē boni quod est falsuȝ qꝛ bonū est quod oīs appetunt et ibi ly quod refert ens. Forte dicis ꝙ refert passionē entis. Tūc iterū quero quando diffinietur illa passio an in sua diffinitione vel descriptione ponetur ens vel alia passio ꝛ cuȝ in diffinitionibus nō sit circulatio nec procedit in īfinitū oportebit venire ad aliquā passionē in cuius ratione ponetur ens. Iteȝ de aliqua bonitate puta de iustitia ꝑdicatur ens q̄dditatiue ergo etiā de bono in cōmuni. Itē tūc essent plusq̄ decē coordinationes predicamētales qꝛ vt dr̄ pri. ethi. sicut ens diuiditur ita ꝛ bonū si ergo ens nō dicat q̄dditatiue de bono tūc coordinatio boni distinguet a coordinatione entiū et ꝑdicatum q̄dditatiuū sortis vt est bonꝰ bonitate transcendentali erit aliud ab eo vt est ens et sic erunt plura genera et coordinationes.

¶ Tertia est sentētia. s. t. scȝ ꝙ obiectū primū ꝛ ꝑ se nostri ītellectꝰ est ēs. Primū dico idest adequatum et qꝛ primo cōcipit per se vero qꝛ vnū quodqȝ est intelligibile ex hoc ꝙ habȝ rationē entis seu ꝙ ē actu sȝ materiale obiectū intellectus ꝛ cōnaturale ꝛ proportionatuȝ nobis ad intelligendum pro statu vie. est quidditas rei materialis. Non tn̄ est intelligendū ꝙ ratio talis quidditatis sit formale sȝ materiale. Sed est proprium idest proportionatū siue perfecte cognoscibile. et in ipsum immediate fert intellectus. Ne aliquid perfecte cognoscitur a nobis. nisi ipso cognito. Non est aūt sit ꝑprium ꝙ oē intelligibile sit quidditas rei materialis ꝛ eodē mō pōt dici primū. Notant dr̄ in statu vie. qꝛ beati clare cognoscūt deū q̄ nō est q̄dditas rei materialis. sȝ ꝑ isto statu nichil possumꝰ intelligere nisi per fantasma. quod ē de re materiali et similitudo alicuius materialis. Sed an sensus vel fantasia apprehēdat essentiaȝ rei Dicit Sanctus Thomas ꝑma pte. q. lvij. art. i. ad ij. ꝙ sensus siue ymaginatio nō apꝑhendit essentias rerum. sed exteriora accidentia intellectus aūt solus apprehendit essentias rerum. Quod aūt ens sit obiectū intellectꝰ dicit. s. t. i. pte. q. v. ar. ij. ꝛ de quidditate materiali. i. pte. q. lxxxix. ar. iij. Sed q̄rit. An

quidditas rei materialis sit aliqd distictũ a re ipsa singulari realiter. Plato dixit q̃ qdditates rex̃ sũt secũdũ rẽ separate a singularib⁹ ⁊ vocat eas ydeas. sed de hoc dictũ est satis ĩ logicalibus scʒ quõ hũanitas realiter distinguitur a petro ex hoc q̃ petrus liqd includit qđ hũanitas excludit quia humanitas solũ significat ea que sunt de rõne hoĩs. Quidditas tñ nõ reperitur nisi in aliquo singulari. Singulare aũt cognoscitur a sensu. Quidditas vero ab intellectu. Et qꝛ in angelis suppositum et natura non differunt. ideo ab eadem potentia cognoscuntur.

¶ Conclusio. Quidditas rei materialis ẽ obiectũ adequatuʒ nostri ĩtellectus. eomodo quo declaratũ est. quia non intelligimus nisi per speciem. species autem intelligibilis abstrahitur a particularibus. que sunt materialia et per cõsequens est similitudo rei materialis ergo obiectum intellectus est predicta quidditas quia obiectum potentie vel actus est secundum conditionem forme que est principium huius actionis. Si queratur vnde habet intellect⁹ possibilis q̃ non intelligit per suam essentiam sed ꝑ speciem intelligibilem. Dicenduʒ q̃ res materialis non est de se intelligibilis et ideo oportet q̃ habeat esse immateriale in intellectu per spẽm intelligibilẽ Item obiectũ potentie debet esse sibi proportionatum. sed intellectus noster nunc est cõiũctus scđm esse et separatus secũdũ rationẽ et hoc similiter conuenit quidditati rei materialis que est coniuncta supposito secundum esse et distincta ab ipso secundum rationem. ergo ipsa est obiectum intellectus.

¶ Contra hec arguitur Primo q̃ substantia non intelligatur a nobis. qꝛ nichil est qđ ꝑducat spẽm ei⁹ in intellectu. Accidens eñ nõ ꝑducit nisi spem accidentis. Nec potest dici q̃ ipsamet substãtia ꝑducit specieʒ sui ĩ intellectu qꝛ nichil agit in remotum nisi agat in propinquũ. sed substantia non producit speciem sui in medio nec in sensu exteriori ergo non ꝑducit spẽm in intellectu. Item necesse est intelligentẽ fantasmata speculari sed fantasma nõ repñsentat substãtiam qꝛ oẽs sensus solũ sunt de accidẽtib⁹ ergo fantasma non representat nisi accidentia.

¶ Scđo Nichil intelligitur nisi ꝑ sibi simile. Sʒ nichil quod est ĩ itellectu est simile substantie materiali qꝛ spẽs recepta in intellectu est accidens ergo est alterius gñis a substãtia. Sʒ ea q̃ sunt diuersorũ generũ non sunt similia. Itẽ tunc non oporteret per accidẽtia deuenire in cognitionem substãtie quia substantia per propriam speciem cognosceretur.

¶ Tertio hõ ⁊ asinus non possũt eodẽ cõceptu absoluto representari. ergo nõ habem⁹ cõceptũ a falta Tenet ꝯña qꝛ cõceptus animalis representat hominem et asinũ. Añs pʒ qꝛ act⁹ distinguũtur ꝑ obiecta Item species non est expressa similitudo rei. ꝑ hoc eñ differt a verbo ergo ꝑ spẽm nõ possum⁹ substantiam perfecte ⁊ distincte cognoscere.

¶ Quarto arguiẗ q̃ spẽs substantie in itellectu nostro a nullo põt ꝑduci qꝛ hoc maxie esset a fãtasmate. qꝛ spẽs intelligilis nõ est in fantasmate. Forte dicis q̃ est ibi ꝟtualiter ⁊ in itellectu formaliẗ. Cõtra sequereẗ q̃ fantasia esset nobilior ĩtellectu possibili quia perfecti⁹ ẽ habere aliqd ĩ actu ꝟtuali q̃ȝ ĩ actu formali vñ sol q̃ est ꝟtualiẗ calid⁹ est ꝑfectior igne q̃ est formaliẗ calid⁹. ¶ Quito dato q̃ spẽs itelligibilis sit in ĩtellectu adhuc tñ ipsa nõ põt ꝑducere itellectionẽ substãtie. in intellectu possibili qꝛ alias species eẽt ꝑfectior ĩtellectu possibili qꝛ agere ẽ nobilius q̃ȝ recipe ergo ꝑfectissim⁹ act⁹ spei est nobilior perfectissimo actu ĩtellectus possibilis. Itẽ solus ĩtellectus agens facit aliqua esse actu intellecta ergo species intelligibilis non facit actum intelligendi sicut nec lux visionẽ coloris sʒ disponit medium.

¶ Sexto tunc cecus posset iudicare de colorib⁹ qꝛ tota cã quare nõ potest de ipis iudicare ꝑ ĩtellectũ est qꝛ nõ cadũt sub sensu sʒ hoc non ĩpedit qꝛ iudicamus de substãtia que non cadit sub sẽsu. Itẽ forma que est in intellectu est immaterialis ergo per eam non cognoscitur quidditas rei materialis.

¶ Septimo arẗ q̃ q̃dditas rei materialis nõ est obiectũ intellect⁹ qꝛ nos nõ cognoscim⁹ q̃dditatẽ omniũ corporũ vt pʒ de celo. s. t. iii. q. de anima ar. xvi. tũ qꝛ nos ĩtelligim⁹ per abstractionẽ a cõditionib⁹ materie sʒ q̃dditas rei materialis nõ est sine ꝯditionibus materie ergo non est obiectum intellectus. Item phi. dicit hic q̃ ipsũ quod quid est: ẽ obiectuʒ intellectus et non loquitur de quo quid est ipsi⁹ q̃dditatis materialis igitur ⁊c.

¶ Octauo eadẽ potẽtia semꝑ habet idem obiectuʒ qꝛ potentie distinguũtur per obiecta sed obiectũ anime separate non est quidditas rei materialis qꝛ aĩa separata perfecte cognoscit aliam animam separatam. Item nichil sequens potentiaʒ variat obiectũ eius sed coniunctum esse materie accidit potentie ĩtellectiue ergo non variat obiectum eius.

¶ Nono nũc habem⁹ habitũ fidei ⁊ habitũ metha. quoꝝ obiecta sũt aliqua imaterialia sʒ primũ obiectũ habitus ꝯtineẗ sub primo obiecto potẽtie alias non esset habitus illius ꝑotẽtie sʒ imaterialia nõ cõtineẗ sub q̃dditate rei maẗialia q̃ȝ q̃dditas rei materialis nõ est obiectũ. Forte dicis q̃ quidditas rei materialis est adequatum obiectum ad hunc sensũ q̃ nichil aliud a nobis potest perfecte intelligi sed omnis quidditas rei materialis ẽ perfecte a nobis intelligibilis. Contra tunc eadem ratione deberet dici q̃ quidditas rei materialis est obiectum metha. quia per ipaʒ nichil aliud perfecte cognoscim⁹

¶ Decimo nulla potẽtia põt cognoscere obiectum aliqđ sub rõne cõiori q̃ȝ sit ratio sui primi obiecti. qꝛ tunc illa ratio primi obiecti non esset adequata. vñ visus nichil cognoscit nisi sub rõne coloris sʒ intellectus cognoscit aliquid sub rõne communiori q̃ȝ sit ratio entis materialis qꝛ ꝑ habitũ methaphisice cognoscit ens sub rõne entis. Itẽ quicq̃d per se cognoscitur a potentia. est obiectũ vel continetur sub ipso. sed ens et substantia per se cõgnosciẗ ab intellectu. ergo cõtineretur sub quidditate rei materialis quod est falsum. Minor patet quia habemus ꝓprium conceptum generis generalissimi.

¶ Undecimo. Accidentia a nobis ĩtelligũtur ⁊ tñ nõ sunt quidditates rei materialis vt supra diffinitum est. Itẽ tũc intellect⁹ non differret a potentia ymaginatiua qꝛ q̃cq̃d est intelligibile. est ymaginabile et econuerso. quia de quolibet ymaginabili potest formari propositio ergo est intelligibile.

¶ Duodecimo. Nõ valet rõ posita scʒ qꝛ potẽtia ꝓportionatur obiecto. Hoc eñ non ẽ verũ quo ad modũ essendi. Obiectũ eñ se hʒ ad potentiã sicut mouens ad mobile sʒ mouẽs non hʒ similẽ modũ essendi cũ mobili vt pʒ de angelo mouẽte celũ. Nec vis⁹ hʒ similẽ modũ essendi cu suo obiecto. qꝛ quoddam visibile est in subiecto ĩcorruptibili scʒ in celo. Species etiã que ẽ in ĩtellectu est ĩmaterialis et tamen est de lapide q̃ est materialis. Item seclusis accidẽtibus nulla q̃dditas substãtie a nobis ĩtelligeretur quia deficiente sensu deficit sciẽtia. ergo quidditas

rei materialis non est per se intelligibilis.

¶ Tertiodecimo arguitur. vel quidditas rei materialis differt a supposito sicut hūanitas ab hoīe vel non. Si primū. Contra phūs dicit hic ꝙ idem est caro et carnis esse. sed caro pertinet ad rem materialē ergo in istis suppositum et essentia sunt idem. Nec valet dicere ꝙ homo includit accidentia quia species substantie que est in intellectu nullo modo representat accidentia. Item diffinitio et diffinitum sūt idem essentialiter ergo quod quid est. quod est significatum diffinitionis est idem cum eo cuius est qđ est ipsum diffinitum.

¶ Quartodecimo. Arguitur ꝙ ens nullomodo sit obiectum intellectus quia possumus intelligere nō ens vt pꝫ quarto methaphisice sed nichil intelligitur nisi cōtineatur sub obiecto intellectus. vel nisi sit ipsummet obiectū. Item nichil est intelligibile nisi sit sensibile. sed non oīs essentia est sensibilis ergo ens non est adequatum et primum obiectū intellectus.

¶ Quintodecimo arguitur ad idem. obiectum potentie debet esse vnum quia potentie distinguūtur ꝑ obiecta. sꝫ ens nō est vnū cū nō sit vniuocū ꝺm phi. iiij. xiiij. meta. Itē tunc intellect⁹ noster esset eiusdem spēi cum intellectu angeli. quia ille potentie sunt eiusdem spēi que habent idem obiectū. sꝫ ens ē obiectū nostri intellectus et angelorum.

¶ Sextodecimo distincte potentie habent distincta obiecta formalia sed intellect⁹ ⁊ volūtas sūt distincte potētie. ergo habēt distincta obiecta formalia quod nō videt si ens sit obiectū ītellect⁹. quia ens īcluditur in bono qđ est obiectū volūtatis. ergo bonum et ens nō distinguūtur. Itē nō omne ens est intelligibile. ergo ens nō est primū ⁊ adequatū obiectum. Añs pꝫ quia singulare nō est intelligibile. Itē possumus intelligere chimerā que non est ens. quia de ipsa possumus formare ꝓpositionem veram vel falsam dicendo omne animal est chimera. hec enim propositio nō formatur a potentia ymaginatiua.

¶ Ad primū dr̄ ꝙ ꝑ fantasma accidētis ipsius substātie ⱴtute ītellect⁹ agētis in intellectu possibili ꝓducit spēs substātie effectus enī ducit in cognitionē cause sicut aliqñ accidēs in ⱴtute substātie cui⁹ est instrumētū producit substātiam sic enī calor produtit carnē vt dr̄ in. ij. de anima. Ex quo pꝫ ꝙ nos non cognoscimus substātiam ꝑcise per spēm accidētis quia quicquid cognoscitur noticia quidditatiue et perfecta cognoscitur per propriam speciem quia cognoscitur vt est ab omnibus alijs distinctū. Item quodlibet ens absolutū prius cognoscitur ad se ꝗ ad aliud idest pri⁹ cognoscitur noticia absoluta ꝗ relatiua quia conceptus relatiuus presupponit absolutum in quo fundatur sed substantia est ens absolutum ergo prima noticia eius non est relatiua et ꝑ ꝯñs prima noticia substantie non est inꝗtū substantia terminat dependentiam accidentis quia hoc includit relationem. Si dicatur substantia non cognoscitur intuitiue ergo non cognoscitur per propriam speciem. De hoc dicetur postea.

¶ Ad scḋm dr̄ ꝙ ibi est similitudo īmitatiōis. Quidam dicūt ꝙ spēs intelligibilis substante est de genere substantie quia q̇dditas rei abstracta a materia ē in intellectu. Item prius dictū est loquendo de intellectu agente ꝙ illud quod intelligit est immateriale hoc autem est ipsa q̇dditas prout habet esse in intellectu. Item intellectus agens abstrahit q̇dditatē rei intellecte sꝫ nichil abstrahit nisi spēm ergo spēs est q̇dditas substātie. Sꝫ contra tūc vera natura lapidis esset ī intellectu. Itē spēs que est in oculo non est de natura coloris. Sꝫ queritur an per eamdē spēm formemus cōceptū hoīs ⁊ cōceptū animalis videtur ꝙ nō quia cognoscim⁹ aīal per propriā spēm. Sꝫ cōtra ītellectio hoīs est ītellectio substantie quia substantia actu ⁊ ītellectu īcludit in cōceptu hominis sed de hoc pri. phi. Ad aliud negatur ꝯña.

¶ Ad tertiū dr̄ ꝙ spēs distincte possunt conuenire in vno ꝯceptu ꝯfuso. Ad aliud negatur ꝯña quia spēs enim non est expressa idest actualis similitudo. Sed q̄rit. an pri⁹ formemus cōceptū substātie ꝗ accidētis et an accidēs cognoscatur ꝑ propriam spēm. Quibusdam videtur ꝙ primo intelligimus accidēs ī cōcreto sicut per transmutationē cognoscim⁹ materiā ex pri. phi. Itē via generationis īperfectiora sūt priora sed noticia accidētis est īperfectior ꝗ substantie Item ꝑ motū cognoscimus substātias naturales vnde ꝑ ipm̄ diffinit. Sꝫ cōtra phi. vij. metha. dicit ꝙ substantia est prior accidente cognitione vnde quidditas rei materialis est obiectu ītellectus pro nunc. Item sicut res se habent ad esse ita se habent ad cognitionem sꝫ substātia secūdū esse precedit accidēs ergo naturaliter prius cognoscitur vnde etiā ī qualibet scientia de subiecto presupponitur q̇d est. Sꝫ contra tunc naturaliter sciremus ꝙ in sacramento non est panis quia primū cognitū esset illa substātia Itē vnū quodq; pri⁹ mouet ad noticiā sui ꝗ alterius ergo accidens ꝑ fantasma sui prius causat intellectionē accidentis ꝗ substantie. Añs pꝫ quia alias ītellect⁹ nō certificaretur de re. quia non intelligeret illud idē quod sentit. Nec etiā accidentia facerēt cognoscere quod quid est quia non prius intelligerentur Item tunc eadē essent nobis nota et natura. Respōdeo dicendum ꝙ semꝑ oportet ꝑconcipere substātiam quia substantia cadit in diffinitione accidētis sed non oportet precōcipere substantiā esse in particulari. Ad alia satis patꝫ ex dictis. Si dicat magis certum est nobis accidens esse ꝗ substantiam negatur. loquendo de substantiis in vniuersali. Nec ad habendum illam accidentia conferunt loquēdo de noticia simplici et vniuersali ipsius substantie.

¶ Ad quartum principale dicitur ꝙ sufficit ꝙ intellectus agens sit nobilior quia habet intellectionem in actu virtuali nec omne continens aliud virtualiter est perfectius eo vt patet de semine per quod generatur homo. ¶ Ad quintum satis patet ex supradictis de intellectu possibili.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ non possumus ītelligere nisi habeam⁹ fantasma illius rei vel sui accidētis proportionati. Ad aliud negat ꝯña. ¶ Ad septimū dr̄ ꝙ oportet abstrahere a ꝯditionib⁹ ꝑticularib⁹ materie sꝫ nō a maťia ī vniuersali. Ad aliū pꝫ ex articulo. ¶ Ad octauū dr̄ ꝙ potētie distigūtur ꝑ obiecta formalia. ¶ Ad nonum dr̄ ꝙ nō probat qñ q̇dditas sit obiectū maťiale ꝓportionatū ꝑ isto statu. Et licꝫ aliquomō cognoscam⁹ substātias sepatas nescim⁹ tñ q̇d de ipis. Si dicat nulla potētia pōt eleuari vltra suū obiectū sicut visus. Ad vidēdū sonū sꝫ miraculose nr̄ intellect⁹ eleuat ad vidēdū deū ꝗ q̇dditas materialis nō ē obiectū ei⁹ loquēdo de obiecto ꝓportionato negat ꝯña. ¶ Ad decimū bñ ꝓcedit de obiecto formali qđ est ēs. ¶ Ad vndecimū pꝫ ex dictis ꝙ accñs nō primo ītelligit. ¶ Ad duodecimū dr̄ ꝙ visus est cōiūct⁹ materie ⁊ iō nichil videt nisi sit ī maťia. Et ita dicēdū ē de ītellectu. ¶ Ad decimūtertiū dr̄ ꝙ ꝑ carnē tircūloquit phūs substātias ī maťiales. Ad aliū dictū ē satis ī de ente ⁊ essentia.

¶ Ad decimumquartum dicitur q non ens non intelligitur directe. Ad aliud negatur maior.

¶ Ad decimūquintū sufficit vnitas analogice. Ad aliud dicit q quidditas angeli est obiectum sui intellectus vt dicit Sanctus tho. i. pte. q. lxxxvij. ar. iij.

¶ Ad decimūsextū dr q ens aliquomodo includit in bono tamen differt ab eo ratione formali.

Ad quartum sic proceditur videtur q singulare intelligitur a nobis qz intellectus practicus dirigit ad agenduz sed actus sunt circa singularia. ergo cognoscit singularia. Sed contra est philosophus. Respondeo dicendum secundum San. Tho. i. parte. q. lxxxvi. ar. i. et de veri. q. x. ar. v. singulare i rebus materialibus intellectus noster directe et primo cognoscere nō potest. quia principiū singularitatis in rebus est materia idiuidualis intellectus aūt noster intelligit abstrahendo spēm intelligibilem ab huiusmodi materia in hoc differt intellectus a sensu. Quid autē a materia indiuiduali abstrahit est vniuersale. vnde intellectus noster directe non est cognoscitiuus nisi vniuersaliū indirecte aūt et quasi p quandā reflexionem pōt cognoscere singulare qz etiā postq̄ intellectus abstraxerit spēs intelligibiles non potest scdm eas actu intelligere. nisi conuertendo se ad fātasmata. que sunt similitudines singularium. Sic igit ipsum vniuersale directe intelligit per spēm intelligibilem. indirecte aūt singularia. quorum sunt fantasmata. Et istud pōt adhuc probari ex cōmentatore in scdo de aia et phō. qui ponunt differētiā inter sensum et intellectum quia sensus est singularium intellectus autem vniuersalium. Nec est singularium nisi mediante sensu. vnde boetius dicit q singulare ē dum sentitur vniuersale vero dū intelligitur. Preterea. Notandū circa istud intelligere per lineā reflexā scdm aris. vel per reflexionem quomodo fit reflexio ad fantasmata. Quibusdam videtur. q hoc fit per voluntatem vnde intellectus per speciem primo intelligit vniuersale. et non magis vnum indiuiduum q̄ alterum. sed ex imperio voluntatis mouet intellectus ad fantasma vel ad considerandum singulare cuius est fantasma. Sed contra imperiū voluntatis est actus voluntatis et per consequens presupponit cognitionem ergo prius est intellectū cognoscere fantasma singulare q̄ volūtas velit intellectū reflecti supra fantasma. Sed dubitatur vtruz vniuersale et singulare intelligātur per eandem speciem. Videtur quibusdā q non qz sortes aliqd includit quod non includit spēs siue quidditas vt dictū est ergo p aliam speciem cognoscitur sortes inq̄tuz huiusmodi. Itē post actualem cogitationem sortis possum iterū de ipso specialiter recordari ergo in intellectu remanet aliqua spēs sortis preter spēm hominis. Quātū ad ista primo circa reflexionem dicit san. t. de ve. q. x. ar. v. q intellectus intelligit singulare inq̄tum continuatur viribus sensitiuis que sūt circa singularia et fit ista ꝯtinuatio dupliciter. Primo inq̄tum intellectus mouetur a sensu. ad cognoscendum vniuersale et consequenter actum per quez ipsum cognoscit et spēm que est principium actus et vlterius fantasma a quo species est abstracta et sic cognoscit singulare. Secundo prout intellectus regit sensus et sic cognoscit singulare p coniunctionē ad estimatiuam seu cogitatiuam vel intellectus per speciem cognoscit singulare pro q̄to illa species est conformis alicui fantasmati. Sed queritur an fantasma sit representatiuū alicuius substātie singularis videt q non qz substantia nō causat spēm in sensu vel in medio ergo non cognoscitur a sensu. Item quidditas rei materialis est obiectū adequatum intellectus et ita ar de cogitatiua. Sed cōtra cōmē. videtur dicere q vis cogitatiua ppter suā nobilitatē cognoscit indiuidua decem generū vnde videt q cognoscit substantiam particularē vt substat quibusdam accidentibus. Quantū ad alterū videtur ex. s. t. q indiuiduū non hz aliquā spēm adequatā in intellectu qz tūc plura accidētia solo nūero differētia essent simul scz spēs sortis et spēs platonis. Item tūc p illam spēm posset sortes directe intelligi. Dicendū ergo q ab eadem specie sunt duo conceptus in intellectu vnus immediate alter vero mediate.

¶ Contra hec ar. Primo sic qz per quā virtutē cognoscimus singulare demōstratū non esse hoc vel illud sz distinctū ab oibus cognoscimus singulare signatū sz per intellectū cognoscimus singulare demonstratū nō esse hoc vel illud igit maior pz qz virtus distinguens inter aliqua necessario apprehendit quodlibet illorum minor pbatur qz nos certe cognoscimus hoc singulare sensibile puta hanc albedinez non esse aliquam naturam sensitiuā p quam sentimus nec intellectū per quē intelligimus sed esse rē distinctā ab vtroq et ab oibus alijs rebus sz hoc non possumus per aliquā aliā virtutē ab intellectu tū p nullā aliā possimus ipsum intellectū apprehendere igitur. Secundo. Per intellectū cognoscimus sensū errare iudicādo de aliquo singulari igit p intellectū cognoscimus singulare. Cōsequētia pz. Nisi ei cognosceremus p intellectū hoc sēsibile et haberemus verū iudicium de ipso. nō cognosceremus p intellectū q sensus falso iudicaret de eo. Ans pz. qz cōstat q cognoscimus iudiciū sensus de aliquo singulari errare puta de sole cū iudicat ipz eē pedalis q̄titatis. Sz nō cognoscimus hoc iudiciū esse falsū nisi p intellectū. igit. Itē si p intellectū nō cognosceremus singularia seqret q nulla pncipia sciētiarū q̄ p experiētiā singularium sumūtur possemus habere. ꝯns est falsū. Cōsequētia probat. talia eī sumūtur ex experiētia singulariū vt qz videmus qz hoc reubarbariū ē sanatiuū colere. et illud tandē hāc vniuersalē cōcludimus oē reubarbariū etc. Cōstat aūt q eadē virtute cognoscit illa vniuersalis sicut et pticulares et nō alia et alia. Alioqn sufficeret q vnus alius hō haberet singulares noticias et ego ex talibus suis noticijs a me nō habitis sumerez vniuersalē ppōnē. Sicut phūs dicit cū pbat sensū communē et tu posses nosse pmissas et ego inferrē ꝯclusionē. qd ē falsū igr. Tertio sicut pōt hri ex. vi. ethi. prudētia est circa singularia. et ex altera ppōne vniuersali. et vna singulari ꝯcludit ppōnē singularē. Sz talis deductio nō pōt fieri p sensū. cū vniuersalē nō habeat cōceptionē. nec pōt dici q vniuersalis tm̄ sit nota intellectui. et singularis tm̄ nota sensui. qz ꝯclusio cū nō cōcludat ex altera tm̄ sz ex vtraq simul tūc nec p sensū nec p intellectū infert cōclusio cū p eandē virtutem cognoscitiuā oporteat cognosci cōclusionē et pmissas. idē pōt argui de arte. ¶ Quarto cōstat q de aliquo singulari determinate possumus loqui et alius audiens potest determinate itelligere de quo loquimur igr intellectus pōt apphēdere determiate aliqd singulare ꝯña pz. Nā quicūq dicit aliqd vbo vocali sciēs qd dicit prius vbo intellectuali idipm itra se dicit quo vbo intellectuali apphēdit eādē rē quam voce significat. igr. Itē in libro de q̄litate aie interrogat rō augusti nū. dicēs vtrū ignarus latine lingue noiare solē posses in loquēdo. si itellectus solis non p̄

cederet ꝛ rñdet ꝙ nullo mõ. ¶ Quito aĩa separata cognoscit singularia igit̃ ꝛ cõiũcta. Itẽ cuiuscũq; et sub quacunq; ratione virt⁹ cognoscitiua ĩferioꝛ est apphẽsiua. eiusdẽ ꝛ sub eadẽ rõne ẽ apphẽsiua superioꝛ. vt pz in sensib⁹. ſʒ singulare apphẽdit̃ sensu ꝛ intellect⁹ est virt⁹ supioꝛ igit̃. ¶ Sexto ar̃ ꝙ singulare prius cognoscatur ab ĩtellectu ꝙ̃ vniuersale qꝛ anteꝙ̃ vniuersale fingat̃ seu formet̃. aliqđ singulare ẽ cognitũ igr̃ singulare prius ẽ cognitũ ꝙ vniuersale. Añs pbat̃. qꝛ ĩpossibile ẽ naturalr̃ abstrahere ꝛ fingere cõceptũ aliquẽ. ab aliqb⁹ rebus nisi ille res vel aliq̃ earũ sint pri⁹ apphense. qꝛ de reb⁹ oĩno ignotis null⁹ ↄcept⁹ formari põt. Aut igit̃ res de quib⁹ cõcept⁹ vniuersalis format̃ sũt note ĩ seipsis ꝛ habet̃ ppositũ qꝛ q̃libet talis ẽ singularis. Aut sũt note aliqua specie recepta a reb⁹ ꝛ adhuc ppositũ. qm̃ oẽ cuius sic recipit̃ spẽa ꝙ per eã cognoscit̃. est ĩ se ꝑcognitũ. Aut est cognitũ in aliquo cõceptu ficto ꝛ tũc vt pri⁹ arguit̃. qm̃ anteꝙ̃ ille fingeret̃. necesse fuit ꝑcognoscere aliquã rem singularem. aut procedit̃ in infinitũ in conceptibus. quod est impossibile saltem a parte ante. Forte dicis ꝙ ante formationẽ vniuersalis. singulare est motũ ꝑ sensũ. Contra intellectus colligit vniuersale ex hoc intelligit cõueniẽtiam inter multa indiuidua vni⁹ speciei. vñ per intellectionẽ vni⁹ piscis nõ possũ formare conceptum genericum ad alios pisces nisi prius intelligã̃t quo conueniunt illa singularia igitur ꝛc.

¶ Septimo. Primũ cognitũ ab intellectu nõ est aliquid factũ ab eo ſʒ vniuersale fit ab intellectu. qꝛ intellectus facit vniuersalitatẽ in rebus igit̃ nõ primo intelligit̃ ꝑ spẽm. Maioꝛ pz qꝛ primũ cognitum tempoꝛe vel natura ꝑcedit noticiã intellect⁹. Item qñ primo cognoscit̃ vniuersale vel cognoscit̃ put existit a parte rei vel scđm intentionẽ vniuersalitatis. Si primũ tũc ẽ singulare. Si scđm. Contra vniuersale aut nichil ẽ aut ẽ posteri⁹ suis singularibus ¶ Octauo illud qđ est actu ĩtelligibile. ꝑmo ĩtelligitur. sed aliquod singulare ẽ actu ĩtelligibile. qꝛ. s. t. dicit ꝙ intellect⁹ agẽs facit fantasmata actu ĩtelligibilia. Fãtasmata aũt sũt quedã singularia. Itẽ pri⁹ cognosco hãc ĩtellectionẽ singularẽ quã nũc habeo. ꝙ̃ intellectionẽ in cõi. ergo pri⁹ intelligo soꝛtẽ ꝙ̃ hoiem. Añs pz. qꝛ hec intellectio est actu ĩtelligibilis. q̃libet etiã põt primo ĩtelligere suã volitionẽ determinate. ¶ Nono q̃ro q̃ res ẽ illud ꝙ primo intelligit̃. Non spẽs ĩtelligibilis vt postea dicet̃. Si aũt sit res ad extra. queiʒ talis est singularis. Forte dicis ꝙ a pte rei hʒ esse in singulari. Concipit̃ tñ sine cõditionib⁹ ꝑticularib⁹. qꝛ intelligim⁹ ꝑ abstractionẽ. Cõtra hoc nõ impedit quĩ illđ qđ primo itelligitur sit realiter singulare sicut visus cognoscit coloꝛẽ singularem vel q̃titatem in sacramento. lʒ non cognoscat substãtiã. ꝑ quã accñs indiuiduat̃. Itẽ ĩtelligere ꝑ abstractionẽ a fantasmatibus. non ẽ nisi fantasmata cãre intellectionẽ ergo ex hoc non sequitur quĩ intelligam⁹ singulare. Forte dicis ꝙ ẽ recipere spẽm non cognoscẽdo cõditiões particulares. Sed tunc q̃ritur quare spẽs recepta in intellectu nõ potest representare conditiones particulares. sicut conceptus soꝛtis ras representat. Item tunc visio esset vniuersalium quia licet illud quod videtur sit singulare videtur tamen sub ratiõe cõmunis coloꝛis ¶ Decimo ar̃ cõtra rõnẽ. qꝛ cõuerti ad fantasmata est intelligere fantasmata. ſʒ necessariũ est in prima intellectione nos cõuerti ad fantasmata. ergo ĩ prima intellectione intelligim⁹ fãtasmata. Et hoc dis est phũs ꝙ necesse est intelligentẽ fantasmata speculari idest intelligere. Item secundum illam rationem vniuersale non intelligeretur nisi per reflexionem. Ideo enim singulare nõ intelligitur nisi p reflectionẽ qꝛ non cognoscim⁹ ipm̃ nisi per conuersionẽ ad fantasmata. sed vniuersale non intelligitur nisi per conuersionem ad fantasmata. Item arguit̃ contra declarationem querendo quomodo intellectus cognoscit suum esse causatũ ab isto fantasmate hoc enim non per aliđ fantasma. ¶ Undecimo. Prima noticia est intuitiua quia abstractiua presupponit intuitiuam sed noticia intuitiua est de aliquo singulari quia est de re existente. que est hic et nunc. Itẽ vel intellectus noster potest intelligere non abstrahendo a particularibus conditionibus materie. vl̃ non. si primũ tunc ratio nõ cõcludit. Si sm̃ ergo singulare nunꝙ̃ intelligit̃. Item. s. t. j. parte. q. lxxxvj. ar. j. ad tertiũ dicit ꝙ singulare nõ repugnat intelligẽti inꝙ̃tũ est singulare sed inꝙ̃tũ est materiale qa nichil intelligit̃ nisi ĩmaterialiter ꝛ tñ nõ repugnat ꝙ soꝛtes directe intelliget suum intellectũ. ergo directe intelligit aliqđ singulare. Itẽ ex eodẽ habet̃ ꝙ nõ repugnat singulari intelligi ꝑpter cõditiones particulares sed ratione materie absolute. ergo vniuersale materiale non potest primo intelligi.

¶ Duodecimo oĩs noticia reflexa. est noticia alterius noticie ſʒ cõceptus soꝛtis nõ est noticia alterius noticie. ergo cõcept⁹ soꝛtis nõ est ꝑ reflexionẽ. Maioꝛ patet quia per hoc differt noticia reflexa a noticia directa. Item soꝛtes potest recoꝛdari alicuius actus preteriti per intellectum ſʒ sui peccati ergo põt ꝑ propriã spẽm cognoscere aliquod singulare.

¶ Tertiodecimo in potentijs oꝛdinatis vbi terminatur actus prioꝛis potentie vbi ĩcipit actus posterioꝛis sed sensus terminatur ad singulare ergo a singulari ĩcipit act⁹ ĩtellect⁹. Itẽ illud ꝑ se intelligit̃ quod ꝑ se primo mouet intellectũ sed hoc est singulare quia actiones sunt singularium dato etiam ꝙ singulare non primo intelligeretur adhuc nõ sequitur quin intelligatur directe quia genus intelligit̃ ante speciẽ et tamen species directe dicitur ĩtelligi.

¶ Quartodecimo spẽs hominis representat naturaliter et causat intellectionem alicui⁹ entis realis cũ fantasmate q̃ duo sufficiunt ad causandũ ĩtellectionẽ singularis. Item videtur ꝙ nullo modo intellectus cognoscat singulare qꝛ suum obiectũ est vniuersale. Item cognitio intellectus non est hic ꝛ nũc ergo non representat singulare. Forte dicis ꝙ verũ est directe. Contra sensus non potest indirecte cognoscere vniuersale. ¶ Quintodecimo intellectus potest cognoscere omne per se contentũ sub suo obiecto sed soꝛteitas per se continetur sub quidditate rei materialis ergo per se intelligitur. Est enim abstractum ergo est per se intelligibile. Forte dicis ꝙ singulare nõ habet quidditatem quia nõ potest diffiniri alias de ipso esset scientia et sic essent infinite scientie. Contra saltem singulare continetur sub ente quod est obiectum intellectus. Itẽ queritur q̃d est ista reflexio vel est ipse intellectus vel species vl̃ relatio non duo prima quia tunc sensus esset ꝙ intellectus per intellectum vel per speciem cognosceret singulare. Si tertium. tunc queritur a quo causatur iste respectus et relatio. Forte dicis ꝙ per conuersionẽ ſʒ hoc idẽ est dicere. ¶ Sextodecimo ar̃ ꝙ magis vniuersale nõ primo cognoscit̃ qꝛ illđ prius cognoscit̃ cui magis assimilat̃ fãtasma si fãtasma magis assimilat̃ singularib⁹ ꝛ specieb⁹. Itẽ visis mixtis

hoībus facilius est formare conceptū ipsis conuenientē q̄ formare cōceptū cōuenientē tā aialibus visis q̄ nō visis ergo facilius ē formare cōceptū hoīs q̄ aialis. ¶ Decimoseptimo tūc metaphisica esset prima in ordine doctrine. Cōtra autē. primo methaphi. pz cōsequētia qz ipsa est de ente qd esset primum cognitum igitur. ¶ Ad primū dz q̄ illa argumēta pbant singulare aliquo modo itelligi qd concedimus sed nō primo intelligunt qd adhuc pz qz prima noticia est certissima ex ipsa enim dependet certitudo aliarū sed noticia indiuidui non est certissima quia singulare est maxime variabile. Itē per primum cognitum differt intellectus a sensu ergo illud non est singulare. ¶ Ad scdm patet per idē. Ad aliud dicit q̄ primū principiū simpliciter nō cognoscit p inductionē scz quodlibet est vel nō est. Preterea non est simile de cognitiōe complexa et incomplexa. Quia per cognitionem complexā cognoscit aliqd esse vel non esse. Hoc aūt cōstat nobis intelligendo ita esse in aliquibus particularibus. quia particularibus primo cōuenit esse. ¶ Ad tertiū dz q̄ prudentia est etiā aliquo modo circa vniuersale. qz si obiectū eius esset aliquod singulare tunc non esset vna prudētia. Itē s.t.i. parte. q. lxxxvi. ar. i. ad scdm dicit q̄ conclusio practica prudētie est ex aliqua ppositione vniuersali cū aliqua singulari. et aliquando illa singularis fit a potentia cogitatiua ita q̄ intellectus et ratio particularis concurrūt ad cōclusionez particularē. ¶ Ad quartū et quītū pz ex supra dictis. et ibidem ad quartū dicit. s.t. q̄ virtus superior pōt illud qd virtus inferior sz eminentiori modo scz imaterialit. Sensus aūt materialr cōcrete. quod est cognoscere singulare directe. Si dicat. Perfectius est cognoscere aliquid directe q̄ per reflexionē. ergo sensus cognoscens singulare directe. est eminentior intellectu. Dicendū q̄ pfectius est cognoscere vniuersale directe. q̄ directe singulare. Sed contra noticia distincta perfectior est confusa et communi. Itē imperfectiora sunt priora via generationis. Si ergo noticia rei singularis esset imperfectior. sequeretur q̄ esset prior in intellectu q̄ noticia vniuersalis de quo in primo phisicorum dictum est.

¶ Ad sextū durando et gregorio placet q̄ singulare primo itelligit. Et si qratur quō ergo intelligitur species. Quidā dicūt q̄ oportet preintelligere multa singularia illius speciei. Sz contra tunc ad habēdum conceptū generis gnālissimi q̄ntitatis vel substantie oportet pintelligere infinitas spēs numeri et quasi infinitas species substantiarū. Quidam dicūt q̄ per voluntatē formamus conceptū speciei. Sz cōtra. Prius est itelligere aliqd q̄ velle se intelligere illud. quia volūtas non fertur in incognitū. Itē estimatiua naturaliter aliquādo apphēdit inimicitiam non solū in particulari. Item quando video sortem venientem a longe tunc primus conceptus non videtur esse singularis conceptus sortis. quia adhuc nescio q̄ sit sortes. ergo prima noticia aliqñ est de aliquo cōi. Itē primū iudiciū nō est de aliquo singulari semp qz canis veniens ad biuium non primo iudicat determinate bestiam transiuisse per hanc viaz sed in cōi scz per alterā. Itē audias istā ppositionē oē aial est sortes tunc prius concipis subiectum q̄ predicatū ergo non est necessariū prius cōcipere singulare vnde primo phi. dz q̄ nō sunt eadē nobis nota et nature. et ex illo vult inferre. q̄ primo determinandū est de vniuersalioribus qz illa sūt nobis magis nota. Si dicas hoc est verū aliqñ. Contra Probatio et demonstratio phi est ex p se et necessariis.

Dicendū ergo q̄ vniuersale ante rē primo intelligit. Non aūt vniuersale post rē vt dictū ē in pmo de aīa. Nec ē necessariū ad cognoscendū quidditatē cognoscere multa singularia. sed vnū sufficit. Sed bene verū est q̄ non cognoscet talē quidditatē esse vniuersalē nisi cū cōsideraverit ipsam esse repertibilem in multis scdm quandam vnitatem. Secundo dicitur. sicut supra dictum est de abstractione quia non oportet cognoscere illa a quibus fit abstractio.

¶ Ad septimum dz q̄ vniuersale pro materiali non fit ab intellectu. sz est sua qdditas. Alij dicūt q̄ vniuersale fit ab intellectu agente imprimēte spem ī intellectu possibili et sic aliquomodo precedit actualē cognitionē intellectus possibilis. vide. s.t.i. parte. q. lxxxv. ar. iii. ad pmū. Et nota q̄ nō sequitur. cognosco fortē. et fortes ē veniēs ergo cognosco venientē ppter fallaciā accidentis vel variationez appellationis. Et similiter non sequitur cognosco hoiem et quilibz homo est singularis ergo cognosco singulare. quia ī consequēte denotat q̄ cognoscā per conceptū q cōueniat vni soli. Sed qrit an cognoscens hoiem aliquem hominē cognoscat vel nullū vel quēlibet. Si primū ergo aliqd singulare cognoscit. Itē vel illud quod primo cognoscit est realiter singulare. vel realiter distinctū a singulari. Nō eīm pōt dari medium. Potest negari ɔña. Sicut non sequitur debeo equū ergo aliquē equū debeo vel dicit q̄ quēlibet cognoscit in vniuersali sz nō distīcte. Cōtra scdm Sā. T. i. p. q. lxxxiiii. ar. v. ideo necesse ē itelligere p cōuersionē ad fātasmata qz natura materialis nō cōplete et vere cognoscit nisi cognoscat vt ī particulari existēs ergo pmū qd vere et ɔplete itelligitur ē singulare quia si esset vniuersale non indigeremus fantasmate quod solum representat singulare. Dicendum q̄ natura nō ɔplete intelligit nisi cognoscat vt ī particulari existēs scz per sensum et nō per intellectum.

¶ Ad octauū dicūt fantasmata intelligibilia propter effectum vnde etiam aliquando dicuntur obiectum intellectus vt dicit. s.t. opu. xliij. ca. vi. qz intellectus suā operationem non exercet sine fansmate quo quasi effectiue intelligit in acquirendo scientiam per speciem autem formaliter vt dicit. s.t. ibidez Ad aliud dicetur ar. sequente q̄ non est simile quia intellectio non est materialis.

¶ Ad nonū. pz ex dictis. qz cū intellectus non ē extēsus sicut sunt tres singulares materiales sitū habentes ideo non pōt directe cognoscere singularia sicut sensus. Sed cōtra visio coloris scdm multos ponitur in anima et tamen representat singulare. Dicendum q̄ illa opinio est falsa qz tunc visio posset poni ī angelo et in aīa separata. Item tūc per variationem situs non variaretur visio qz visio si esset in aīa rōnabili nō esset quanta nec per se nec per accidens

¶ Ad decimū negat maior et speculari ibidē non ē directe ītelligere sz est intelligere per actionem fantasmatum. Ad aliud dicitur q̄ duplex est conuersio ad fantasmata scilicet per intellectum illustrantem ea vt efficiant cognitionem et in tali conuersione intelligitur vniuersale. Alia est conuersio ad ipsa terminatiue modo supra exposito et fit per intellectuz possibilem et sic singulare intelligitur.

¶ Ad vndecimū. dicet ar. sequēte. Ad aliud dicitur q̄ huic totoscz singulari materiali repugnat directe ītelligi. Si dicatur ītellectio sortis abstrahit a fantasmatibus ergo ītellectio sortis habita p reflexionem non repsentet cōditiones particulares eius qz

abstrahere est intelligere aliquid nõ intelligẽdo pticulares conditiones ei⁹. Forte cõcedis. Tunc queroan oẽs pticulares cõditiones sortz possint intelligi p reflexionẽ si sic sequitur q nõ i omni cognitione fit abstractio a materia individuali vl a fantasmatib⁹ quod est contra. s.t. 1. pte. q. 85. ar 1. Dicẽdũ q sẽtũ ad principiũ itellectionis quod ẽ spẽs ipsa fit abstractio a cõditionibus pticularibus. Sz qritur an f secunda operatione itellectus primo possit itelligi singulare videtur q sic qz possibile est q prima propositio sit ista ego sum. Sed vtrum sepe cogitando de sorte vel de aliquo peccato relinquatur species vel habitus in intellectu per quem possum primo intelligere illud singulare. Forte dicis q de singulari nulla species relinquitur. Contra si sortes sit assuetus transire per vnum hostium deinde claudatur ipso nesciente tunc sepe ex inde liberatione putat transire per illud ergo habet habitum de aliquo particulari. Item cognoscim⁹ aliqua singularia z nescimus de qua spẽ sũt ergo singulare nõ semper cognoscitur p similitudinem speciei. Sz queritur an angelus directe cognoscat singulare materiale videtur quod non quia cognitio directa z distincta singularis debet habere similem modum essẽdi cũ eo quod directe intelligitur qz res cognoscitur per similitudinem z hec est causa quare nos non intelligimus directe singulare qz spẽs per quam intelligimus est immaterialis vt dicit. s.t. opu. 49. Dicẽdum secũdũ s.t. 1. pte q. 57 ar. 2. ad. 2 q species que est i angelis tante pfectionis est qð representat singulare noster autem intellectus est infimus.

¶ Ad. 12. dicitur qð nõ oẽ quod cognoscitur per reflexionem cognoscitur p noticiã reflexam.

¶ Ad. 13. negatur maior. Ad aliud dicitur q fãtasma rei singularis non mouet itellectum propria virtute. sed virtute intellectus agentis intellectus etiaz non est receptiuus speciei materialis.

¶ Ad omnia alia satis patet ex dictis et ex primo phi. Et nota q methaphi dicitur vltima non propter subiectũ sed propter substãtias separatas quarum cognitio multa presupponit.

Ad quintum sic proceditur videtur q itelligimus substantias separatas qz nos possum⁹ loqĩ z disputare de eis. Sz cõtra quidditas rei materialis ẽ obiectũ intellect⁹ nostri pro nunc.

¶ Respondeo dicendũ q circa hoc fuerũt diuerse opiniones vt ponit. s.t. 1 p. q. 88 scðm platonẽ opz dicere qð substantie immateriales primo intelligũtur a nobis qz ponit quidditates separatas. Sed loquendo secundum ari. varie sunt opiniones qz vt dicit sã. t. in vna questione de aia arti. 16. aristo. promisit se determinaturũ in. 3. de anima lz nõ inueniat hanc questionem terminasse in libris suis q̃ ad nos peruenerint vñ sectatoribus eius fuit occasio diuersimode respõdẽdi. Auerrois dt q aĩa nostra potest pertingere ad intelligendum substantias separatas p vnionẽ cuiusdam intellectus agentis qui est substantia sepata naturaliter intelligens substãtias separatas. Et ideo ex hoc q vnit nobis vt possimus p ipsũ itelligere sic nos dicimur itelligẽ sbãs sepatas sic ipe dicebat q p itellectu possibilẽ vnitum nobis itelligimus res materiales. Tamen ille intellectus possibilis est quedam substantia separata. Sed queritur quomõ intellectus agẽs vnit nobis. Dicendũ secũdum eum q intellectus noster habeat duas operationes scz intelligere z abstrahere. Et ab istis duobus opationibus denominamur intelligentes z abstrahentes. Item duplicia sunt intellecta a nobis. Quedam sunt intellecta naturaliter vt prima principia vel conclusiones. Alia sunt intellecta voluntarie vt credita quorum cognitio dependet a voluntate sed prima cognita dependent ab intellectu agente. Alia autem dependẽt ab eo z a volũtate simul. Quando autẽ aliquid dependet a duobus necesse est q vnũ illorum sit quasi materia vel istrumentum ad alterum z aliud q̃si forma. Cognitio autem conclusionis dependet ab intellectu agẽte z a primis propositionibus. Et ideo oportet qð ille ppositiones se habeant p modum materie vel instrumenti z intellectus agẽs sit quasi forma vel efficiens principale quia intellectus agens est pfectior primis propositionibus z ideo se habet vt forma ad ipsas Et iste prime propositiones sunt in intellectu possibili. Ad ipsum ergo se habet intellectus agens vt forma: Ex forma autem z materia fit vnum. Si queratur an itellectus agens sit cõiũctus z vnitus nobis a principio. Dicendũ q intellectus agens copulatur nobiscũ continuatione intellectoꝝ speculatiuoꝝ. Et cum intellectu speculatiua fuerint exñã in nobis in potentia ipse erit copulat⁹ nobiscum in potentia. Et cum intellecta speculatiua fuerint existẽtia in nobis actu ipẽ erit nobz copulat⁹ actu. Et cũ q̃dã fuerũt i potẽtia z q̃dam i actu tũc ipẽ erit nobz copulat⁹ scðz partẽ z scðz prẽ nõ z tunc dicimur moueri ad cognitionem. Et quando iste motus complebitur tunc perfecte copulabitur nobis sic q per ipz vt dicit themistius assimulemur deo cognoscentes oĩa z substantias separatas per intellectũ agẽtez adeptũ z in hoc psistit hoĩs felicitas. Mz aut intellectus agens vniatur nobis pz quia mouens continuatur cũ eo quod mouetur sed intellectus agẽs mouet nos ad intelligendũ mouet etiam p modũ finis amati. Si queratur an per intellectum possibilẽ itelligam⁹ subãs separatas vel per intellectum agentem. Hoc nichil refert ad propositũ. Alexander dicit q intellectus possibilis non itelligit sbãs separatas qz dicit q est corruptibilis sed dicit quod homo itelligit substãtias separatas p intellectum agentem. Secũda est opinio ergo alexandri quem multi vt inquit albertus. ¶ 36. dicũt fuisse maximuz pipathetico hic dicit quod intellectus est virtus in corpore z intellectus agens est intelligentia separata que potest vniri nobis quando omnia intelligibilia facta sunt secũdum actum sicut possumus recte ãbulare quãdo omnia mẽbra hominis sunt cõsolidata. Tertia est opinio Auẽ pace q̃ scðm albertum per totaz suam vitam sollicitus fuit soluere istam questionem. Hic dicis q possumus intelligere substantias imateriales quia intelligimus res p abstractionem sed nõ est procedere in ĩfinituz ergo tandem deueniemus ad intelligendum aliquã quidditatem que est sine materia z hoc est intelligere substantiam separatam z sic videtur secundum istos qð naturaliter possimus videre deũ. San T. li 3. cõtra genti. Postq̃ reprobauit predictas opiniones ca 48 ostendit q vltima hoĩs felicitas non sit in hac vita qz non possumus per scientias speculatiuas cognoscere perfecte substantiam separataz. Et ideo Alexander et Auerroys posuerunt vl-

timam felicitatem per continuationez cum substantia
separata quam credebant esse possibilez homini in
hac vita in quo satis apparuit quantã angustiam pa
tebantur hinc inde eorum preclara ingenia a quib⁹
angustijs liberabimur si ponamus q homines post
hanc vitã possũt puenire ad ueram felicitatem i ad
videndũ per influxũ diuini luis i nõ ex solis naibus
Contra primam opinionem arguitur quia illud quo for
maliter agẽs agit est forma i actus agẽtis sed itel
lectus agens secũdũ eũ est substantia separata ergo
non intelligimus p ipsum Forte dicis q intellectus
agens est forma intellectus possibilis. Contra non
inheret sibi sed semper est per se subsistens qr nunq̃
perdit priorem substantiam Quomodo ergo potest
de nouo vniri intellectui sicut forma eius post com
plementum actuationis intellect⁹ possibilis magis
quam in principio. Secundo qr vix cõpetit alicui
in hoc mũdo itelligere oĩa speculabilia ergo in hoc
nõ ɔsistit felicitas pꝫ ɔña qr felicitas ẽ q̃dã bonum
cõe quod potest peruenire oĩbus non orbatis ad vir
tutem quia finis speciei consequitur vt in pluribus
Si ergo intelligere substantiam separatam est feli
citas hominis i presupponit intellectionẽ omnium
speculabilium habet intentũ Itẽ videtur esse ɔtradi
ctio qr ñ ponit felicitatem i sciã speculatiã i sic ponit
felicitatẽ in cognitiõe substãtie separate. Itẽ q̃re non
dicit quod cognoscere sbãs separatas psupponit co
gnitionem operabilium sicut speculatiuorum. Hic
dicitur a quibusdam q non est asserendum esse ipossi
bile hic cognoscere substantias separatas quia hoc
esset remouere homines a studio qr propter predi
ctum finem multi relinquũt delectationes bestiales
vnde ari. in li. de morte dicit qꝺ philo. purus morti
ficauit omnia desideria sua. Ad aliud dicitur q p in
tellecta speculatiua comprehenduntur alia. Sed di
cendum q doctor sanctus p rationes pulchre probat
q necessarium est per alium modũ deuenire i cogni
tionem substantiarũ separatarũ. Et rationes sunt
multo efficatiores nec min⁹ ipedirentur homines
per rationes cõmentatoris vidẽdo qꝺ nullius sunt
valoris. Dicendum ergo q hic non itelligimus sub
stantias immateriales perfecte vel q̃tum ad quid ẽ
similiter nec de deo cognoscimus quid est sed pot⁹
quid non est.

¶ Dubitatur an anima per essentiã cognoscat cor
poralia. Respondet. s. t. 1 pte. q 84 ar. 2. q non sed
per speciem p quam assimilatur rei i per quam res
habet quodammodo esse immateriale. Sed queri
tur a quo illa causatur. Dicit. s. t. ar. 6. q a sensibili
bus i intellectu agente.

¶ Secũdo dubitatur an spẽs sit id q itelligitur. Dicit
s. t. q 85. ar. 2 q nõ sed ẽ illud quo aliqua itelligitur.
Potest tamen spẽs secũdario intelligi qr intellect⁹
supra seipsũ reflectitur sꝫ id q primo itelligitur est res
cui⁹ spẽs itelligibilis est similitudo vnde sciẽ dicun
tur esse de rebus i non de speciebus

¶ Tertio dubitatur an intellectus noster possit co
gnoscere infinita. Dicit. S. T. q. 86. ar. 2 q in intel
lectu nr̃o inuenitur infinitum i potẽtia qr nuq̃ intel
lectus noster tot intelligit quin posset plura intellige
re ex quo videtur quod intellectus nõ sit finite acti
uitatis sed aliquomodo infinitus sã. t. i. p q 86. ar.
2. 4. Actu autem vel habitu non põt cognosce
re infinita intellectus nr̃. Primum patet qr ifinitũ
nõ habet vnam speciem alioquin haberet rationem
perfecti. Sed non est possibile actu cognoscere nisi
quod per vnã spẽm cognoscitur i ideo infinitũ non
potest intelligi nisi accipiendo partem post partem
Secunda pars patꝫ quia cognitio habitualis ꝑsup
ponit actualem.

¶ Quarto dubitatur an intellectus sit cognoscitiu
us ɔtingentium. Dicendum q contingentia vt sic
cognoscuntur directe a sensu quia sunt quedam sin
gularia cũ cõtingẽtia sit ex parte materie quia cõti
gẽs est quod põt esse i non esse. Sed indirecte co
gnoscũtur ab intellectu q̃ est vniuersaliũ. Et ex eodẽ
patꝫ an itellect⁹ nr̃ cognoscat futura. Pro quo Nõ
tãdũ q futura sũt q̃dã singularia. Dupliciter aũt pos
sunt cognosci. Primo in seipsis. Secundo in suis
causis. Primo modo a solo deo cognoscuntur cui
etiam sunt pñtia q̃tũ ei⁹ etiã ituit⁹ sit fertur sup to
tũ cursũ tpis. Sed secundo modo possũt cognosci a
nobis infalibiliter. si habeat causas necessarias vel
per ɔiecturã si nõ necessario ꝓueniant a suis causis.

¶ Quinto dubitatur an anima cognoscat seipsam
per suam essentiam. Dicendum secundum. San. T.
1 pte. q. 87. i in. q. de ve q 10. ar. 8. de anima possu
mus habere duplicem cognitionem scꝫ an est i quid
est. Primo mõ adhuc dupliciter scilicet actualiter vl ha
bitualiter primo mõ aĩa cognoscit se p suas operationes
Scdo mõ p suã essẽtiã p q̃to sua eẽntia apta nata
est exire in actũ p quẽ cognoscit se. Sꝫ loquẽdo de
cognitione q̃tũ ad quid est hoc est dupl’r vel q̃tũ ad
apprehẽsionẽ vel q̃tũ ad iudiciũ de re apprehensa
Primõ sic nã aĩe cognoscitur a nobis p spẽs quas
a sẽsibilib⁹ abstrahimus vñ mens nr̃a nõ põt seipsã
itelligere p nũc ita q seipsam immediate apprehen
dat sed ex hoc qꝺ apprehendit alia deuenit in suam
cognitionem vnde per sensum i motum inuestigatur.
Sed secundo mõ sic aĩa cognoscit seipsam ituendo
inuiolabilem veritatem secundũ q eius similitudo est
expressa in anima nostra.

¶ Sexto dubitatur. An anime vel intellectus co
gnoscat suos actus i habitus. Respondet san. tho.
1 pte. i de veri. q 10. ar. 9 q duplex est cognitio ha
bitus vna qua quis cognoscit an habitus sibi insit
alia qua cognoscit quid habitus. Et prima no
ticia presupponit secundam. Non sic autem est
de anima qr multi sciunt se habere animaz qui nesci
unt quid est anima. Cuius diuersitatis rõ hec ẽ quia
non percipimus animam in nobis esse nisi percipi
endo actus quorum anima i habitus sunt principia
habitus autem per essentiam suam est principium
actus. Non autem anima vnde si cognoscitur habi
tus prout est principium talis actus cognoscitur de
eo quid est. Ex hĩs patet q noticia habitus capitur
ex actibus nec apprehendimus habitus per essenti
am sed per actum vnde signum acquisiti habitus est
delectabiliter operari. Si queratur de actu quo
modo cognoscitur. Dicendũ qꝺ anima primo nũc
cognoscit quidditatem rei materialis est secũdario
suum actum. Tertio habitum vel intellectũ vnde
phi dicit quod actus distinguuntur per obiecta et
sic per obiecta cognoscuntur. Sed queritur quomo
do anima cognoscit spẽm intelligibilem an per aliaz
spẽm vl per essentiam. Dicit. san. t. de veri q. 10. ar
9 ad. 10. q spẽs intelligibiles cognoscitur non per
essentiã suã neqꝫ per aliam spẽm sꝫ cognoscendo ob
iectum cuius est species p quandam reflexionem et
eodem modo dicit de anima, ibidẽ ar. 8. q nõ cogno

scitur per aliam speciem abstractam a se sed per speciē sui obiecti que est forma eius per quam actu intelligit.

¶ Cōtra hec ar. Primo ostendendo substantias separatas intelligi a nobis q̄z ens est obiectū formale intellectus ergo omne ens est intelligibile a nobꝫ. Item quicunq̄ ponit distinctionem inter aliqua cognoscit illa sꝫ nos scimus q̄ angelus distinguitur a lapide. Forte dicis qḋ cognoscimus angelos quo ad esse ꝛ similiter deū q̄z phi. 13. metha. demonstrat substantiā separatā esse sꝫ non intelligimus quidditatem substantie separate. Contra nos dicimus qḋ quidditas substantie separate non cognoscitur a nobis vel ergo itelligimus hoc quod dicimus vel non si primū habetur intētū si secūdum tunc fatue loquimur. Forte dicis q̄ etiam cognoscim⁹ quidditatem sed imperfecte. Contra sic etiam non cognoscimus esse earum nisi imperfecte ergo male dicitur q̄ cognoscimus āgelos q̄tum ad esse ꝛ non quātū ad quidditatem.

¶ Secundo ad idem in angelis non differūt quidditas ꝛ supposit ū. 23. f t. 1 p. sꝫ nos cognoscim⁹ supposita āgeloꝝ ꝫ cogscim⁹ qdditatē. Itē tūc substātie itellectuales essēt frustra q̄z nō possēt itelligi a nobis. Forte dicis q̄ nos nō sumus fines coꝝ ꝛ idō nō sunt frustra si non intelligamus eos. Antecedens patet quia sumus minus nobiles ipsis. Sed contra. licet non simus fines eorum tamen ipsi sunt nati intelligi naturaliter ab intellectu nostro quantum est ex se. Si ergo non possint intelligi sequitur quod ista aptitudo est frustra. Item licet nos non fines principales eorum tamen possumus esse fines secūdarij igitur.

¶ Tertio intellectus separatus potest intelligere substantias separatas ergo ꝛ coniunctus. patet ꝯña q̄z nulla forma impeditur a sua operatione nobilissima per illud quod est sibi naturale qualis est vnio ad corpus. Forte dicis qḋ nō impeditur perpetuo quia post separationem infunduntur sibi species per quas intelligit substātias separatas. Contra ille eque bene possunt sibi infundi quando est vnita corpori vnio enim non impedit infusionem speciei quia per vnionem non acquiritur dispositio repugnans illi infusioni. Forte dicis q̄ anima pro nunc nichil intelligit nisi per conuersionem ad fantasmata que non formantur de substantiis separatis Contra. S. T. 1 pte q. 12. ar. 11. ꝛ q 87 ar. 4. in 2. argumēto dicit quod alienati a sensibus ꝛ freneticimulta percipiunt ergo abstractio a sensibus iuuat ad intelligendum ꝛ non conuersio ad fantasmata.

¶ Quarto si non intelligerētur perfecte a nobis hoc esset quia sunt supra nos sed contra tunc angelus inferior nō posset perfecte cognoscere angelū superiorem. Item tunc ocl's nō possꝫ ꝑfecte videre solē q̄z lux eius est incorruptibilis non autē oculus.

¶ Quinto: finis hominis ꝛ felicitas naturalis consistit in intellectione substantiarum separatarum et hoc homo naturaliter desiderat. Naturale autem desiderium non frustratur ergo naturaliter possumus cognoscere. Item facilius est intelligere separata q̄ꝫ quoꝫ aliqua separare ꝛ postea ipsa intelligere sed intellectus noster separat ꝛ abstrahit quidditates a rebus materialibus ꝛ sic eas intelligit. Angeli autem iam sūt separati ergo facilius est eos intelligere ꝛ Sāct⁹. Tho. de vert. q. 10. ar. 11. ponit differentiam inter deum ꝛ angelos quia angeli per eēntiā videri possūt ꝑ quasdam species itelligibiles nō aūt deus ergo possumus noscere angelos.

¶ Sexto excellēs intelligibile non corrumpit intellectum sicut excellens sensibile quia quāto intelligibile est excellentius tanto melius intelligitur ergo angeli optime intelliguntur a nobꝫ. Itē perfectiꝰ cognoscimus causā sed nos videmus motum celorū qui est ab angelo. Forte dicis q̄ ille nō est effectus angelo proportionatus ꝛ adequatus. Contra secundum ari, nō posset velocius mouere igitur.

¶ Septimo nos cognoscimus qḋ in causis non ꝓceditur in infinitū. ergo cognoscimus qḋ est aliqua prima causa. Alias non cognosceremus aliquam veritatem quia res non dicitur vera nisi quia est conformis intellectui diuino sed quicunq̄ cognoscit relationem cognoscit extrema ergo cognoscit deum q̄ est extremum conformitatis. Forte dicis quod scimus quia de deo sed non quid idest diffinitiue Cōtra hoc modo etiam deus non cognoscit quia non habet diffinitionem quidditatiuam tamen beati cognoscunt de deo quid est s. t. de vert q. 8. ar. 1. 8m. Item per effectum infinitum cognoscitur quod ipsius cause si habeat sed nos scimus de deo effectum infinitum scꝫ ex nichilo aliquid esse productum. Forte dicis q̄ nō cognoscim⁹ de deo quid q̄z nō habemus fantasma de ipso. Contra tunc non cognosceremus quid ipsius substantie quia fantasma non representat substantiam sed accidentia. Forte dicis q̄ illa accidentia sunt effectus proportionati ipsius substantie ꝛ propter hoc etiā cognoscimus asinum quidditatiue Contra nos nescimus propriam differentiam asini vnde circunloquimur per irrationale ergo nescimus quid de ipso.

¶ Octauo sēꝑ affirmatio est notior negatione vt pꝫ ex. 1. et 2 phihar. vbi phi. ꝓbat duas subcontrarias esse veras ꝛ q̄ bonum non est malū q̄z bonū ē bonū ergo pri⁹ cognoscim⁹ de deo q̄d ē q̄ꝫ quid nō ē Itē vel deus cognoscitur in se vel in habitudine ad alteꝝ si primum habetur intentum si 2. Contra prius est cognoscere aliquid in se quam cognoscere ipsum in habitudine ad alterum q̄z secūda fundatur super primā sicut relatio super absolutū ꝛ noticia incomplexa precedit complexum Modo cognoscere aliquid in habitudine ad alterum pertinet ad cognitionem completam quia hoc est cognoscere ipsum esse aliquid alterius.

¶ Nono cognoscimus de deo quid nomis ergo cognoscimus quid de deo. ¶ Item cognoscens significationem nominis cognoscit significatum ei⁹ sed nos cognoscimus significationem huius complexi quid est deus ergo cognoscimus obiectum ei⁹ scilicet quid deus igitur.

¶ Decimo nichil ꝑfecte cognoscitur nisi cognoscatur ꝑfecte causa eius ergo nichil simpliciter cognoscitur nisi cognoscatur deus tenet ꝯña per regulam thopicaꝫ sicut se habet maximus ad maximū sic simpliciter ad siplicitet. Item omnia cognoscūtur scḋꝫ augustinū per hoc q̄ intuemur inuiolabilem veritatem que est deus. Forte dicis q̄ hoc ideo dicitur q̄z veritas diuina est causa nostre cognitionis intellectiue. Contra etiam voluntas dei est causa nostre intellectionis ꝛ tamen non dicimur omnia videre in voluntate diuina. Itē tunc omnia audiremus i prima veritate quia prima veritas est causa oīs veritatis

s.t. de veri.q.10.ar.11.ad 15.4. et q.8.ar.3.

¶ Undecimo ad idem simplex aut totaliter scitur aut totaliter ignoratur sed deus non totaliter scitur igitur maior patz quia simplex non habet partes sz deus non totaliter ignoratur alias non possemus ipsum diligere. Item omne scitum videtur per intellectum quia euidenter cognoscitur sed deum esse ẽ scitũ Forte dicis quod non scitur nisi a posteriori. Contra a priori ostẽditur quod est intellectiu⁹ quia est immaterialis. Item deus non solũ cognoscitur a posteriori per discursũ quia si aliquid concludatur de deo per sillogismum oportet quod minor sit vera et nota in qua deus subijcitur. Si dicas quod inter deum et nos non est proportio ideo non cognoscitur contra inter ipsũ et nos et est pportionalitas s.t. de ve.q.3.ar.1.ad 7m.

¶ Duodecimo arguitur contra rationem quia non omnis operatio est a principio intrinseco homo enĩ pocessus a demone aliquando loquitur latine licet alias sit rusticus. Item theologi dicunt quod deus est vnitus nature humane ergo licet ĩtellectus agens sit substãtia sepata tamẽ potest vniri nobis sic quod per ipsum denominemur intelligentes. Item de deo habemus cognitionem propriam quia cognoscim⁹ predicatum quod est sibi proprium scilicet quod est oĩpotens. Item beati in corpore et anima cognoscunt deum et angelos ergo non repugnat nobis nunc inquãtum sumus homines videre substantiam separatam per intellectum et dei essentiam. Forte cõcedis Contra actus habentes idem obiectum sunt eiusdem speciei. Si ergo obiectum visionis beati sit essentia diuina cum illa eadem sit obiectum intellectionis diuine sequitur quod intellectio ipsius dei et intellectio anime beate sint eiusdez speciei igitur etc.

¶ Tertiodecimo arguitur. Contra secundum dubium.s. quod res non primo intelligitur quia San. T. de po.q.9.ar.5. dicit quod res non est illud quod per se intelligitur quia res potest aliquando non intelligi sed verbum per se intelligitur. Sãctus. Tho opus. 53. de veri.q.10.ar.6.ad.7. dicit quod forme actu intelligibiles non sunt in fantasia sed in intellectu possibili sed hec est qualitas mentis ergo.

¶ Item illud cognoscitur per assensum cui assentimus sed nos assentimus propositioni que non eum res ad extra igitur.

¶ Quartodecimo ad idem quando cogitamus de re absente tunc illa res non videtur: ergo non cognoscimus esse intuitiue ergo nostra intellectio non immediate terminatur ad illã rem sed ad speciem Item qñ cõgitamus de absente tunc ymaginamur aliquid et intuemur fantasma vel alias non est homo eiusdem speciei cum gregorio. Item si illa cognitio quam habeo de rosa in hyeme immediate terminaretur ad eam tunc quilibet posset scire ipsam non eẽ quia per intuitiuã cognoscitur existentia rei.

¶ Quintodecimo ad idem quia quero quid obijcitur sic cogitando de re quã nũq̃ sensi sz de elephante vel obijcitur vniuersale vel singulare immediate Non secundum quia forte nullum tale est. Item non est maior ratio de vno singulari quã de alio quia pono quod audiat solum loqui de elephante in specie. Forte dicis quod intelligit indiuiduũ vagum. Contra illud indiuiduum vagum est iste vel iste elephas. Forte pcedis quod spẽs immediate intelligitur a tali Contra tunc cognitio de asino absente esset cognitio accidentis presentis ergo non est cognitio asini nisi dicatur quod in mente sit equiuocatio Forte dicis quod non est ibi pceptus elephantis. Contra tunc non possem desiderare elephantem quia non possum desiderare oĩno incognitum.

¶ Sextodecimo cognitio omnis dependet a suo obiecto immediate sed nulla cognitio dependet ab eo quod non est ergo obiectum intellectionis nõ est res que nõ existit Forte pcedis. Cõtra quis aliquãdo ĩmediate apprehendit inimicitiam que tamẽ nõ existit et similiter canis videns hominem venientem ad hostium pro pane.

¶ Decimoseptimo arguitur quod anima nõ cognoscit actum suum quia vel hoc est per speciem illius actus vel per aliud. Non primum quia eadem ratione illa species iterum causaret aliam speciem et mille nulle actus causarent mille species. Nec secundum quia possumus recordari de actu preterito ergo relinquit speciem sicut actus fantasiandi.

Item non possumus euidẽter cognoscere spẽs ergo spẽs non cognoscũtur ĩtuitiue sz per aliam spẽm quia causãt añs parz quia valde dubiũ est an spẽs sint ponẽde in intellectu. Item vel actus intellige potest cognosci per seipsũ vel per aliũ actum si primum tũc idẽ causaret se quia obiectum causat noticiam sui.

¶ Decimooctauo arguitur ad idem quia si idem intelligeretur per seipsũ tũc semper intelligeretur. Item in actibus reflexis pceditur in ĩfinitum. Forte dicis quod idem non intelligitur per seipsum nec idem actus in nobis est circa actum ĩtelligendi et circa obiectum eius de. s.t. dicit. 1 pte.q.82.ar.3 ad.2. quod per hoc differimus ab angelis quia vno actu non possumus intelligere rem materialem et ipsum intelligere secus est in angelo. Contra per eandem visionez videtur ymago et illud cuius est ymago ergo per vnũ actũ cognoscitur conceptum et illud cuius est pceptus. ¶ Decimonono q̄ritur quid est act⁹ intelligendi. Forte dicis quod est aliqua q̄litas supaddita potentie intellectiue. Contra tunc pcederetur ĩ infinitũ quia omnis forma absoluta potest habere aliquã operationẽ sz ipsũ intelligere nõ potest habere aliquam opationẽ quia non est forma ab'soluta. Item lucere non est aliquid absolutum additũ luci ergo nec ĩtelligere differt ab intellectu. Item omne absolutum potest separari sed intelligere non potest separari ab intellectu Item cõmen. videtur dicere quod intellectio intelligentie est ipsamet intelligentia 12. metha. ergo etiam in nobis. Et quidã dicunt quod deus est intellectio beatorũ. ¶ Vicesimo plus conueniũt media quam extrema sz qñ intellectus intelligit se tunc extrema scilicet potentia et obiectũ sunt idẽ ergo et medium scz intellectio.

¶ Vicesimo primo queritur qualiter intelligimus ea que nũq̃ sensimus. Constat enim quod nõ per species eorum qñ tales acquirũtur tñ cum sentiuntur. nec per spẽs aliorum cum spẽs vnius rei nõ repñsentat aliã rem scdm spem relinquitur ergo quod cognoscantur ĩmediate in seipsis sine specie quod est falsum quia nichil cognoscitur a nobis nisi per speciem tali ergo res non cognoscuntur ĩtuitiue ergo nõ cognoscũtur noticia terminata ad ipsam immediate. Item quomodo cognoscitur res que aliquando fuit presens. Forte dicis quod hoc est per speciem relictam in intellectu ex noticia intuitiua. Et illa species potest dici habitualis noticia. Contra habitus est generatiuus similium actuum cum actibus ex quibus est genitus. Si ergo illa habitualis noti

cia sit genita ex noticia intuitiua sequitur q in absen
tia rei causabit noticiam adhuc intuitiuam.

¶ Uicesimosecundo vel illud quod non est sensatu
potest intelligi a nobis vel non. Si primum tunc nō
indigeremus sensibus exterioribus.

¶ Item tunc possumus perfecte intelligere substā
tias separatas z cecus posset iudicare de coloribus.
Si secundum. Contra vis estimatiua ouis appre-
hendit intentiones non sensatas z quod fugiendum
est a lupo pp inimicitiam eius z vis ymaginatiua
apprehendit montes aureos Forte dicis quod non
sed sine tali apprehēsione inimicitie per estimatiuā
ouis iudicat quod est fugienduz quia si ouis cogno
sceret inimicitiam tunc sciret discernere inter veruz
lupum z lupum pictum: sed hoc nichil est quia que-
ro quare iudicat quod est fugienduz si non apprehē
dit inimicitiam. Item multi somniant de nacte ali
qua que nunq̄ viderunt: ergo fantasia potest esse de
rebus non sensatis. Uicesimotertio queritur. An
possumus de rebus non sensatis habere conceptuz
proprium vel non. Si primum. Contra tunc cecus
posset habere diffinitionem de coloribus vel simpli
cem conceptum proprium. Si secundum, Contra
Nos possumus habere conceptum proprium gra
uitatis vel leuitatis que tamen non videtur. Forte
concedis contra tunc possemus euidenter scire an
grauitas sit forma substantialis vt dicit commenta
tor vel non vt dicunt alij.

¶ Uicesimoquarto vel insensibilia possunt per in
tellectum a nobis cognosci intuitiue vel non Si se
cūdum. Contra scdm augustinum itellectus noster
intuetur ymagines rerum z quilibet experitur se in
telligere. Et forte experitur se credere. Forte dicis
q hoc est per spem obiecti. Cōtra species substātie
est minus nota q̄ actus intelligēdi nec p spēm quā
causat actus intelligendi quia act⁹ intelligendi est
sufficienter per se ipsum presens intellectui. Si pri
mū tunc aliquis posset cognoscere intuitiue actū cha
ritatis z per consequens se esse in gratia.

¶ Uicesimoquinto vel intellectus intelligit se im
mediate vel non Si scdʒ Contra non est possibile
q aliquis sciat se scire nisi primo cognoscat se.
Item mens est sibi presens ergo cognoscit se imme
diate per seipsum. Item hec est per se nota menti
qd intelligit ergo est nota ex solis terminis qui for
mantur de ipsa mente. Si primum. Contra potēns
cognoscitur per actum z actus per obiectum.

¶ Uicesimosexto arḡ adhuc q actus intellectus co-
gnoscitur per propriam speciem quia alias beatus
non cognosceret se credidisse quia in eo non remane
ret species de actu credendi. Si dicas q actus pre
teritus per seipsum cognoscitur in futurum. Contra
Illud quod non est non causat noticiam sui ergo il
lud preteritum non sufficit ad recordationem.

¶ Uicesimoseptimo arḡ qd intellectus intelligit in
finita quia videns aliquod continuum videt infinitas
partes ergo potest intelligere omnia que deus pōt
facere. Tenet ρña quia omīa que deus potest face
re non sunt plura q̄ sint partes proportionales in
aliquo continuo. Item intellectus cognoscit suam
cognitionem p aliam cognitionē. Et iterum illa co
gnitio causat cognitionē sui z sic in infinituz. Igitur
simul in itellectu sunt infinite cognitiones reflexe.
Maior patet qr posito actiuo naturaliter agente z
passiuo naturaliter patiente in approximatione de
bita necessario sequitur actio.

¶ Uicesimooctauo arḡ querit quomodo homo in-
stus cognoscit i iusticiaʒ z alios habitus quos nun
q̄ habuit vel artē quā non habet quā tamen deside
rat Si dicas q cognoscit eā in proprio ρceptu. Cō
tra talis ars non cadit sub sensu sicut nec de⁹. Si
dicas q cognoscitur in cōceptu confuso hoc videt
esse ρtra augustinū in. 8 de trini. capi 6.

¶ Uicesimonono vel anima cognoscit se intuitiue
vel per speciem. Non primum quia tunc de anima
non essēt tot opiniones. Nec secundum quia queri-
tur quomodo anima formaret illam speciem vel enī
hoc esset immediate apprehendendo seipsam. Et
tunc queritur quomodo hoc est possibile vel appre-
hendendo alia a se Et hoc non quia alia non sunt si
bi notiora q̄ ipsamet,

¶ Tricesimo arguitur q intellectus aliquis potest
cognoscere futura contingentia quia cognoscens
relationē cognoscit terminos ei⁹. sʒ angel⁹ naturalr
cognoscit oēm relationē realē q̄ est in creatura quā-
tū vna est hoc fore. Alia aūt est fatum ergo angelus
naturaliter potest cognoscere omnia futura.

¶ Ad primum dicendum q circa cognitionē quaʒ
habemus de substantia separata maxime de deo va
rij sunt modi dicendi Gregorius dicit q de⁹ non est
p nūc imediate cognoscibilis i seipso a nobʒ capol⁹
tū in. 1 d. 2. q. 1. dicit q de⁹ pōt i via imediate cogita
ri nō tū sine specie. s. t de ve q. 8 ar. 5. ad. 18 Sʒ dubi
um ē. An hec species causata ex creaturʒ imediate
repsentet deum sicut quidā dubitant an conceptus
analog⁹ deo z creature pri⁹ repsentet deū sicut ρce
ptus entis prius representat substantiā q̄ accidens
De his. Nota S. T. libro primo contra gentiles
ca. 14. vbi cōcedit q deo eo p̄t cē ppria cōsideratio
vī nō vī icōuemēs q ex creaturis formem⁹ aliquā
spem que representet ipsum deum. Preterea Notā
dum qd secundum gregoriū deus non est cognosci-
bilis nūc propria spe aut conceptu simplici sibi pro
prio naturaliter eius repsentatiuo sʒ bene per cōce
ptum ρplexum vel per cōceptum simplicem cogito
tatiuum z ad placitum institutum sʒ hic mirātur mul
ti quomodo ipse dicit cōceptū aliquē significare ad
placitum qr scdm phi. in pri. pher. passiones signi
ficant naturaliter. Sʒ dicit q conceptus non signi-
ficat aliquid naturaliter nisi possit pro illo suppone
re qr talis est in esse ficto quale est obiectum eius in
esse reali. Sed cōtra tunc conceptus albi non signi
ficaret naturaliter albedinem z conceptus chimere
secundum eum nichil significaret naturaliter z vo-
lo q nulla sit facta impositio. Item conceptus op
timus est conceptus simplex proprius deo z naturali
ter representat ipsum ergo de deo possumus habere
conceptum naturalem sibi proprium talis etiam est
conceptus huius nominis deus qui non est comple
xus alias ista vox esset cōplexa nec esset nomē. Itē
actus itellectus cognoscūtur a nobis conceptu ρ-
prio licet non sentiantur ergo z ipse deus potest ic
a nobis cognosci. Item de chimera possimus for
mare conceptum simplicem ergo z de deo aūs patet
qr de chimera possumus fingere aliquā speʒ simplī
cem ergo z conceptum simplicem. Et hoc cōcedit
Capreolus vbi supra de deo tamen non cognosci
mus quid est. Nec cognoscimus deuʒ in se sed vt di
cit paulus in enigmate. Sed tunc queritur quod
est imediatum obiectum cognitionis quā hic habē

mus de deo. Non species ipsa quia non immediate cognoscitur vt dictum est ergo est ipse deus. Minor adhuc patz sicut de re absente cuius cognitio non terminatur ad speciē alias potentia sensitiua reflecteretur supra seipsā quando scz per fantasiam cognoscimus aliquod absens tunc enī actus fantasie terminaretur ad speciē que est i fantasia ⁊ sic reflecteretur supra. Forte dicis ꝙ hoc nō est inconueniens de sensu interiori quia vis estimatiua ī nobis potest apprehendere montē aureū. ergo potest apprehendere seipsam vnde dictum est ꝙ visus potest videre se in speculo ꝙ sens⁹ potest supra seipsū reflecti. Sed de his satis dictū est supra. Et similiter ad argumētū principale quia cognitio quidditatis vocatur cognitio perfecta ⁊ propria nō aūt cognitio ipsius eē. Nec est verū ꝙ omne cōceptū sub ente pfecte intelligatur qz cogitationes cordiū non itelliguntur nisi a solo deo naturaliter licet ꝓpter hoc argumentū scotiste dicūt oppositū cognoscunt tñ angeli habit⁹ nostros. s.t. de veri. q. 8. ar. 13. ad. 8m.

¶ Ad. 2. dicit ꝙ vnomodo suppositū ⁊ essētia ī angelo differūt: alias videtur ꝙ in āgelo non eēt spēs quia oportet ꝙ indiuiduū aliquid icludat vltra speciē. Si ergo ibi est indiuiduū ⁊ species sequit ꝙ suppositū aliqmodo differt a natura. sz de his dictū est ī de ēte ⁊ essentia. Ad aliud dr ꝙ lumē solis non est frustra lz nō videatur ab ocīo noctue.

¶ Ad. 3 dr ꝙ aīa sepata ex sua natura non cognoscit pfecte ⁊ distīcte āgelos licz perfecte cognoscat aliā aīam. s. t. 1. p. q 89 ar. 2 potest tñ naturalit angelos videre. s. t. de ve. q. 19. ar. 1. Nec tñ seqtur qd hoc modo nūc cognoscat aliā aīaz quia ꝓpter aliuz modū essēdi habet aliū modū operādi vnde cognoscere per species isluxas naturaliter cōsequitur modum existendi anime separate. Si dicat. Potētie distiguūt p obiecta ꝙ si aīa separata pt aliqa pfecte itelligere ꝙ nūc nō pt seqt ꝙ habeat aliā potentiā. Itē loqmur de aīa vnita btā corpi. Et qro ꝙ ē obiectū. Si dicas qdditas rei mālis ꝙ nō pt clare itelligere deū. Forte dicis ꝙ qdditas rei malis nō ē obiectū eiuslz itellect⁹ hoīs nisi talis hō sit ī statu isto s. nāe corrupte. Cōtra tūc qdditas mālis nō est obiectū nāle ade ī statu ī nocētie. Forte dicis ꝙ aīa bti vnita corpi pt videre deū qz eleuat p lumē glie. Cōtra. Null⁹ hit⁹ pt eleuare potētiā ad illd ad ꝙ transcēdit obiectū nāle ei⁹. Aliās rediret opinio phōrū qz possēt dicē ꝙ ī hac vita p substātiā separā possum⁹ eleuari ad vidēdū āgelos. Ad. 1. dr negādo ꝯñz. Est enim idem visus specie noctue ⁊ hominis ⁊ tamen oculus noctue non potest videre lumen solis nisi fortificaretur. Ad aliud negat illa maria.

¶ Ad quartum dicitur qd deus non perfecte ⁊ immediate ⁊ distīcte itelligit a nobz qz itelligim⁹ p fātasmata mō nichil pōt distīcte itelligi nisi ꝯtineat ī illo per ꝙ itelligitur essētialiter ⁊ virtualiter ⁊ pfecte. Sz sic deus in nullo continetur qz quodcunqz obiectum si moueat ad aliquam noticiā tūc secūduz vltimū virtutis sue motiue mouet ad ꝓpriā ⁊ pfectā noticiā sui tenqz ad effectū sibi ꝓportionatum ergo nō pōt mouere ad noticiā simplr pfectiorē qlis ē noticia de deo qz tūc effect⁹ excederet cām. Sz ꝯtra intellect⁹ agēs sil cū fātasmate ē aliqd nobili⁹ qz distincta noticia dei ergo pōt eā cāre. Itē cognoscens distincte ymaginē pōt distīcte cognoscere ymaginatū sz intellectus pōt distīcte cognoscere ymaginē trinitatis que est in homine ergo potest distīcte cognoscere trinitatem natum realiter minor ptz quia relatio ymaginis continet sub ente ⁊ subiectum ymaginis potest a nobis perfecte cognosci ergo ⁊ relatio ymaginis que necessario sequitur naturā hominis itellectualem ⁊ per istud probaretur ꝙ saltem angelus naturaliter sciret trinitatē matēs si videret ex suis naturalibus visionē beatificā alteri⁹ āgeli. Itē scdm hāc rōnē probaretur ꝙ nullomodo cognoscim⁹ deū ꝙ est falsum quia cōtradicendo infidelibus non cōtradicimus eis in oībus sed ī ꝯceptu dei cōuenim⁹ contradicendo. Peret sequela quero per quā spēm elicitur conceptus quem habemus deo. Si dicas ꝙ per fantasmia vel speciē creature. Contra vtrūqz istorum est imperfectius cognitione dei ideo aliq dicūt ꝙ conceptū de deo hic formamus sicut ouis apprehendit inimicitiā lupi quam tamen non sentit vl per creaturas formamus quosdam conceptus vniuersales qui simul iuncti soli deo cōueniunt sicut sūt summum ⁊ bonū. Sed preter conceptū ꝯplexum habem⁹ aliquē incōplexum propriū deo vt dictū est qz intelligendo summum bonuz oportet preintelligere aliquid quasi subiectum cui intelligo illud quasi proprietatem in esse. Nota ꝙ noticia nostra de deo est nobilior aliis vt patz ex obiecto. s. t. de ve. 10 ar. 7. ad. 3. ⁊. q. 2. ar. 9. dicit ꝙ cognoscere equum est habere cōceptum ꝙ per omnia rei respōdet.

¶ Ad 5. dico ꝙ hoc debet iducere phōs ad sperandū aliā vitā post istā. Ad aliud dr ꝙ difficillimū est itelligere separata secundū suam naturam qz ipsorū nō est fantasma. Nec alicuius effectus ipsis proportionati. Nec motus est proportionatus sic ꝙ sit nobilissima eius operatio. Et per hoc patz ad. 6. ⁊ ad 7. quia per solū effectum proportionatum pōt cognosci quid ipsius cause.

¶ Ad. 8. aliquādo negatio est notior vt patet diffimēdo pūctū. Sed cōtra. Ois negatio fūdat in affirmatione. Itē vel negatio concipitur vt dicta de aliquo vel vt dicta de nichilo si. 2. tunc per illā negationē nō magis itelligeretur de⁹ ꝙ chimera que est nō lapis. si pmū tūc queritur de illo conceptu substracto de quo dicitur illa negatio. Forte dicis ꝙ de deo habemus cōceptum affirmatiuum quo cognoscim⁹ veritatem propositionis tm. Cōtra propositio non cognoscitur nisi cognitis extremis. ideo dicatur vt supra ⁊ nego ꝙ quo ad nos prius aliquid cognoscatur in se ꝙ i habitudine ad alterum nisi ad huc sēsū ꝙ intellectus itelligit ꝙ res prius sit aliquid in se ꝙ habeat habitudinem ad alteruz. Sed dubitatur an beatus pter claram visionē quā habet de deo possit naturaliter formare vnuz aliū actum intellectus imediate tminatum ad trinitatem vel ad suum actū beatificum q distīcte repsentat eū videt ꝙ sic ⁊ sic ꝑ supposito aliquo supernaturali possit reflexe distincte de⁹ cognoscit ꝗrūt aliq an viatori possit de⁹ conferre distīctā noticiam abstractiuā sui de potētia absoluta. Et an de deo possit sciri a priori aliquod predicatum sed de hoc alias.

¶ Ad. 9. hic loquimur de quidrei distīcte.

¶ Ad. 10 ptz ex pte phi. Ad aliud nō est simile qz ī dei volūtate nō est illa cōformitas quā dicit veritas que est in intellectu.

¶ Ad 11 Maior est vera de cognoscēte simplex ꝙ tum ad quid.

¶ Ad. 12. dr ꝙ illa nō est operatio humana sed ma

gis violenta nec pp hoc ille furios⁹ deberet dici ma gnus clericus. Ad aliud multa est similitudo q2 per incarnationem natura humana non subsistit in pro prio supposito. Ad alia satis dictum est.

¶ Ad.13. videtur secūdū s.t. φ ois itellectio termi natur ad rem sicut ꝛ sensatio exterior. Actus tamē ymaginādi aliquādo terminatur ad speciē.s.t. de ve ri. q.10.ar.8.ad.2.ꝛ.q.10.ar.4. ad primū. Unde cū itellegimus eiaꝫ nos fingimus nobis ali quod simulachrum aie quod intuamur sicut i visiōe ymaginaria. Notādum tamē φ act⁹ intelligēdi ter minatur ad verbū nō absolute sꝫ vt est expssa simili tudo rei ꝛ sic est qdāmodo cū ipsa re. Et ita dicātur ad aliud. Sed an ois apprehensio intellectus termi netur ad verbū ꝛ actus quo āgelus se intelligit vel aliū seu deū termineturad verbum.

¶ Ad.14. negat quod intellectio absentis non ter minetur immediate ad rem vnde auditur silentium quod tamen secundum multos nichil est. Quidam etiā putant qđ visio possit esse de absente q2 sicut a diuersis causis potest produci idem calor quia iste ignis est indifferens ad producenduꝫ quēlibet calo rem ita putant φ visio fortis posset causari per pla tonē. Sed cōtra. Tunc res maxime distans posset videri. Ad aliud dictuꝫ est supra quid est cōuerti ad fantasmata nec per quēlibet noticiam talē cognoscit an res sit. Sed ꝯtra illa noticia nullomō differt a no ticia intuitiua q2 terminatur ad idē. Item non pos sum⁹ itelligere singulare nisi conuertendo ad fātas mata per reflexioneꝫ ista aūt reflexio fit cognoscendo fantasmata a quo causat actus intelligendi vt supra dictū est. Item intellectio rei presentis licꝫ fiat per speciē que est in intellectu tn̄ dr̄ ītuitiua lꝫ immedia te termiet ad vbū ꝙ noticia absētis dicet ītuitia ꝛ vi sio illi⁹ rei. Dicēdū φ noticia ītuitia ē noticia alicui⁹ singlaris. exñtis p quā scđm aliqs euidenter cogno scitur existentia rei. Sed contra. Secūdum eos de speciebus intelligibilibus habetur noticia intuiti ua ꝛ tamen non euidēter cognoscitur an existant. Ideo forte sola sensatio est noticia ītuitiua. Sꝫ cō tra in deo est noticia intuitiua licet ibi non est sensa tio. Noticia enim q̄ est in deo non est abstractiua er go de omnibus habet intuitiuā. Contra non habet noticiam visionis de possibilibus nec cognoscit in tuitiue me eē romē nec chimeram. Iteꝫ noticia dei per.s.t. non terminatur immediate ad rem ad extra sed ad suam eēntiam ergo non est intuitiua vnde al phonsus dicit φ est sup intuitiua.

¶ Ad decimūquintū dr̄ eodem modo sicut de actu voluntatis quo ego volo oēm furem suspēdi ꝛ ista volitio imediate terminatur ad rē licꝫ illa res non sit ꝛ per hoc pꝫ ad.16. Sed querit an sicut de deo habemus conceptum proprium vel dis de inimici tia ita possit cecus habere proprium conceptum de coloribus videtur φ non.

¶ Ad.17. videtur quod actus per speciem sui obie cti cognoscitur ꝛ forte reliquit aliquid per modum habitus.

¶ Ad 18 dr̄ qđ aliquando idem est intellectio sui quia visio beati est visio dei ꝛ ipsius visionis. aliqñ autem nō. Quidaꝫ dicunt duobus modis possum⁹ intelligere actum nostrum primo vt est res quedam ꝛ tunc non eodem actu cognoscitur obiectum ꝛ ipse actus. Scđo vt est actus talis rei ꝛ sic eodem actu reflexo cognoscimus obiectum ꝛ actum nostrum.

¶ Ad.19. dictum est supra quid sit actus sentiendi vel intelligendi.

¶ Ad.20. dr̄ φ actus non semper mediat secunduꝫ rem inter itelligētem ꝛ rem intellectam.

¶ Ad.12. S.T.1.p.q.86 ar.2.ad.2. dicit qđ intel lectus noster nat⁹ est cognoscere per species abstra ctas ꝛ fantasmatib⁹ ꝛ ideo illas formas quas q̄s nō est ymaginatua non potest cognoscere nisi forte in genere ꝛ confuse ꝛ q.12.ar.10.ad.2. dicit φ aliqñ possumus ex duabus spēbus foꝛare tertiā sicut ex p̄ cōceptis spēbus montis ꝛ auri formam⁹ spēꝫ mon tis aurei ꝛ ex spēbus generis ꝛ differentie formāt si militudo ipsius spēi. Sꝫ dubiū est an ad ista reqrāt concursus voluntatis. Ad aliud dictum est.

¶ Ad.22. videtur φ illud quod nullomodo est sen satum nec in se nec in effectu proportionato nō pōt cognosci p cōceptum proprium ad distinctum exce pta anima ꝛ actibus eius.

¶ Ad.23. videtur φ grauitas sit sēsibile commune sicut densitas sꝫ q2 nō enumeratur dicitur φ cogno scitur p effectū proportionatum sicut etiam substā tia intelligitur p propriam speciem.

¶ Ad.24. pꝫ p.13. De actu credēdi videtur φ nō possit euidenter cognosci quia tunc quis euidenter cognosceret illud de quo est fides eē verum. Quid autem dicendū sit ad Augustinum non est presentis speculationis.

¶ Ad 25 dicitur φ prius intelligo me intelligere ꝙ me esse rationalem.

¶ Ad.26. probabile est φ actus relinquat aliquam habitum.

¶ Ad.27. dicitur quod intellectus intelligit infini tum in potentia sꝫ non distincte tamē intellectus an geli distincte cognoscit omēs ptes ꝓportionabiles per vnā spēm. Sed nonne infiniti lapides si essent cognoscerētur p vnā spēm. Uidetur φ non ex rōne s.t. Scđo dr̄ φ vnū infinitū est maius alio.

¶ Ad.28. dr̄ φ homo cognoscit actus volūtatis ꝛ quos nō hꝫ sicut alia nō sensata. Sed q̄ritur an co gnoscat per speciē vel per eēntiā. s.t. de ve. q.10.ar. 9 ad 4. ꝛ postea ad.2. aia cognoscit suos habit⁹ per spēm obiecti cui⁹ ē habit⁹ ꝛ iusticiā p spēm q̄ est rō iusticie. ¶ Ad 29. dictum est in corpore.

¶ Ad.30 dicetur alias inquirēdo an p astrologiaꝫ possint cognosci occulta. Multis videtur qđ causa q̄re itellectus nō cognoscit futura non est q2 sit illi gulatus q2 tūc angel⁹ saltē possꝫ cognoscere futura.

Questio tertia

Circa hec queruntur quinqꝫ. Primo an a nima separata possit aliquid intelligere. Secundo. An in intellectu sit falsitas. Tertio an contingit sil' plura intelligere. Quarto an intellectus vniatur corpori. Quinto an aīa intellectiua sit inortalis.

Ad primū sic ꝓceditur videtur φ aīa sepata nō possit itelligere q2 īpossibi le est itelligere nisi ꝑ ꝯuersionē ad fā tasmata sꝫ aīa sepata nō habet fātas mata q2 nō hꝫ corp⁹ igitur. Item sin gulare non intelligitur nisi per refle xionē. s. ad fātasmata. Sꝫ ꝯtra phr. dicit in.3. de aīa φ si nō ē aliqua operatio anime ꝓpria tūc non cōtīg

git ipsā separari sed aīa potest a corpore separari ergo tunc haberet suam operationem.

¶ Respondeo dicendum secūdū.s.t.in quadam .q. de aīa ar.15.qđ si anima itelligeret sicut dicit plato nulla esset difficultas sed supposito qđ anima naturaliter nichil potest itelligere nisi per conuersionem ad fātasmata difficile est videre quomodo potest intelligere quando est separata a fātasmatibus sed dicendum qđ tunc habet alium modū essendi ꝛ ꝑ consequens alium modū operādi vnde cū tunc itelligit itelligit per species influxas sibi vel quas hic acquisiuit. Si queratur an intellectus eius erit tunc perfectior ꝙ̄ modo. Dicendum qđ non quia ipsa est infima inter substantias intellectuales ꝛ ideo per influxum specierum non perfecte intelligit ꝛ distincte sed per sensum. Sed queritur an perfecte intelliget angelos. Dicendum quod nō cognoscet tamē per predictas species aliquomodo omnia naturalia. Sed vtrum distincte cognoscet omnia singularia. Dicendum quod non nisi illa que hic cognouit vel per reuelationem vel affectionem vel naturalem habitudinem. ¶ Tertio dubitatur an idem actus numero possit manere in anima separata qui fuit in vita. Dicendum quod manet idem specie. Et sicut diximus animam intelligere ꝑ influxum specierum sic etiam intelligunt angeli. Et ideo ad intelligendum non requiritur aliqua approximatio secū locum vnde āgelus existēs in oriente potest distincte scire illa que fiunt in occidente. Anima autem licet non impediatur per distantiam tamen non potest distincte cognoscere illa que apud nos fiūt ex sua natura.

¶ Contra hec arguitur quia vel intelligere per cōuersionem ad fantasmata est naturale ipsi anime vel non. Si primū ergo nō potest auferri ab ipsa anīa. Si secūdum ergo frustra anima vnitur corpori quia posset naturaliter intelligere si esset a corpore separata. Forte dicis quod aīa non frustra vnitur corpori quia ista vnio potest esse ꝓꝑ duas causas scꝫ ꝓꝑ perfectionem anime vel ꝓꝑ perfectionē totius compositi. Nec sequitur anima sine corpore potest intelligere ergo frustra vnitur corpori sicut non sequitur. Iste posset sanari per istā medicinaꝫ ergo frustra caper aliam. Et soppōo ꝙ vtraqꝫ sit bona ꝛ sufficiēs. Secundo dicitur ꝙ anīa sine corpore nō potest per species infusas distincte intelligere. Contra species infuse sunt perfectiores ꝙ̄ acquisite sicut vnum miraculosum est melius naturali: sed per species acquisitas homo distincte intelligit, ergo ꝛ per infusas vñ apostoli poterant per sciam infusam ita distincte intelligere sicut alij per sciam acquisitam.

¶ Scđo mouatur vnꝰ ifās q̄ nichil vnꝙ̄ sciuit tūc quero per quid anīa sua intelliget lapidem non per speciem acquisitum per casū ꝙ est infans. Sed dices qđ intelliget per species infusas. Pono per casum ꝙ deus nullas infundat sibi sequeretur qđ tunc nichil intelligeret quod est falsum qꝛ sicut lapis ex se potest habere motū deorsū ita anīa separata ex se potest habere suam operationem.

¶ Tertio arguitur cōtra influxum specierum ī quālibet aīa separata quia tunc duo accidentia eiusdem spēi eēnt simul scꝫ sciā infusa ꝛ scientia acquisita. Quod autem sint eiusdem spēi patet quia hñt idem obiectum vt suppono. Et s.t.1.ꝑ q.94.ar.3.ad 1. dicit ꝙ sciā infusa ade erat eiusdem speciei cum scientia acquisita nobis.

¶ Quarto aꝛ.ꝙ distincte cognoscat singulare quia distincte cognoscit aliam aīam. Item absurdū videtur dicere ꝙ si aīa esset ibi āte me ꝙ nō cognosceret me ꝛ ꝙ nesciret distiguere inter aquam ꝛ vinum. Itē aīa separata potest habere noticiaꝫ intuitiuam de re ad extra quia abstractiua presupponit intuitiuam sed noticia intuitiua terminatur ad aliquod existens singulare. Item diues epulo in iferno sepultꝰ cognouit distīcte lazarū ī sinu habrahe ꝛ alios dānatos sed distantia localis nichil facit: ergo quacunqꝫ distantia vna anima separate pōt cognoscere aliqđ singulare alias anima patris mei si eēt ibi super altare non posset naturaliter scire ꝙ ego sum filius eius ꝛ cātans missam igitur ꝛc.

¶ Quinto si anima separata haberet omnes scientias naturalium vt dictum est sequeretur ꝙ paruulꝰ resuscitatus sciret loqui de omni scientia mūdi quia species sunt incorruptibiles ergo remanent in ipso postquam est resuscitatus.

Item tunc anima dampnata haberet omnes sciās naturales ꝛ scientiam moralem per quam doctor cognoscit quid faciendum cuꝫ omnibus circunstātijs que habentur secundo ethicorum ꝛ sic haberet plenum iudicium quo stante nunqꝫ voluntas est mala. Item in cognitione omnium naturalium stat felicitas naturalis que non est in dampnatis quia talem cognitionem sequitur naturaliter delectatio.

¶ Sexto ad idē nulla ꝟtus finita extēdit se ad infinita sꝫ sūt ifinite spēs numeri scibiles ergo aīa non potest habere cognitionē omniuꝫ ꝛ sꝫ ille spēs non sunt in actu tñ sunt scibiles nec videtur ꝙ vna spē itelligibili cognoscātur ifinite passiones demōstrabiles de spēbus numeri. Item idem non potest assimilari rebus spē distinctis ergo in eadē aīa non potest esse cognitio ꝛ similitudo omnium.

¶ Septimo aꝛ adhuc ꝙ cognoscat singularia qꝛ est ꝑrectior sēsu qui cognoscit singulare. Forte ꝯcedis. Contra quod est ī distinctum nō est principiū distīcte cognitionis sꝫ spēs īfluxe sūt īdistincte ergo.

¶ Octauo aīa separata intelligit sicut āgeli sed angeli nō intelligūt per spēs influxas sed ꝑ suā eēntiam quia sua eēntia plus valet ad causādū noticiam sui ꝙ̄ spēs eius qꝛ spēs eius solū habet esse diminutum ergo potius virtute eēntie causatur cognitio ꝙ̄ virtute speciei. Forte ꝯcedis ꝙ etiā aīa per suam essentiā intelligit se ita ꝙ sua essentia est sibi principium cognitionis. Contra sua essentia non informat suum intellectum quia est per se existens ergo per eam intellectus non intelligit sicut ignis non calet aīs per calorem aliquem qui non inheret sibi licet calor per se subsistens cale faciat. Forte dicis qđ forma ꝑ se subsistens est ita bñ pricipiū agēdi sicut si ihereret sanctus tho. prima parte questione.56.ar.1. Contra tunc deus cognosceretur nūc a nobis per seipsum tantum quia si informaret intellectum tunc per seipsum intelligeretur sufficienter. Item tūc color posset videri absqꝫ aliqua specie in oculo ꝛ intelligi absqꝫ ratione seu specie intelligendi quia res per se subsistens est ita bene principium operandi sicut si informaret per se vel per speciem.

¶ Nono aꝛ qđ aīa separata non intelligat se sic qđ ipsa met causet noticiam sui in seipsa quia obiectum est mouens non motum sed in isto actu intellectꝰ mo

netur aliquomodo ergo non est obiectum. Itē opz omnem potētiam denudari ab illo quod cognoscit vt supradictum est vnde visus non est coloratus sz anima non est denudata a seipsa ergo nō intelligit a se sicut nec aliquid patitur a se.

¶ Decimo arguitur q angeli non intelligunt per species influxas quia angeli distincte cognoscunt singularia que sunt infinita vel esse possunt successiue ergo oporteret angelū habere infinitas species influxas Forte dicis q per vnā spem angel⁹ pt distincte cognoscere infinita singularia Contra vel naturale est angelo habere talē spem vel nō. Si secundū ergo est supnaturalis illa cognitio si pri. Contra naturale non potest ab ipsa re separari sz iste spes possunt ab angelo separari qz s. t. dic iz. s pte q 56. qst de⁹ pduceret nūc aliquā nouaz spem quā tamē scdm legē ordinatā pposuit nūq̄ pducere tūc cōcreasset ī āgelo similitudinē illi⁹ spei ergo si eēt tm vn⁹ āgelus et de⁹ de potētia absoluta pposuisset nullas alias pducere seq̄ret q talis āgel⁹ nullas haberet species ꝛ per consequens nō sciret hominem posse esse risibilem.

¶ Undecimo ad idē scilicet quod vna species intelligibilis non potest representare omnes species animalium in angelo quia vbi pluralitas numeralis requirit maiorem perfectionem ibi infinitas numeralis requirit infinitā perfectionē. Exīn posse portare plura pondera concludit maiorē virtutē tunc posse portare infinitas concludit virtutem infinitaz sed intelligere duas species dicit maiorem perfectionē quam intelligere vnam ergo intelligere infinitas per vnam speciem dicit infinitam perfectionē Forte dicis q non sequitur quia tunc sol esset infinite virtutis quia potest producere infinitos calores si mūd⁹ sēp duraret. Sed non est simile quia sol nō potest simul illos calores producere sicut itelligentia potest distincte intelligere omnia que repñtāt p vnā spez vnde infinitas spes numerorum angelus cognoscit per vnam speciem alias haberet infinitas spēs vel ego possem scire aliquā passionez de aliqua spe numeri quā angelus non posset scire de eadem.

¶ Duodecimo per spes creatas ipso angelo angelus non potest determinate cognoscere q ego curro quia illa non est nota ex terminis ergo per solam cognitionem terminorū non cognoscitur ab āgelo ergo accipit noticiā a rebus. Item illa spes naturalr representat si ergo representat me currere qn curro tūc p illā spem non posset cognoscere postea me nō currere qz eadē spes non causat assēsus oppositos

¶ Tertiodecimo ad idē angelus potest errare iudicando me esse bonū quero ergo per quā spem causat illud iudicium nō per īfusam qz illa non inclinat ad falsum ergo per spem acquisitam a rebus. sed ex hoc q res causat in eo talē assensum. quod si concedas. Contra nullū corporeum potest agere in spm ergo noticia in angelo non pōt causari a rebus. Itē ab extremo nō trāsit ad aliud extremū nisi p medium sz iter obiectū male ꝛ iter obiectū mediat fātasia q̄ non est in āgelo ergo res non pōt in ipso causare noticiam alias oporteret substantiā causare spes in medio in tenebris si deberet causare spem et intellectionē in angelo. Itē angeli sunt sicut corpora celestia que nichil recipiunt ab extrinseco.

¶ Quartodecimo angelus nō potest cognoscere naturaliter rē futuram distincte sz bene cognoscit fortem existere vel fuisse ergo res concurrit ad noticiā distinctam angeli. Forte dicis q cognoscit presentia ex hoc q spes sua assimilatur eis, et non futuris. sed tunc quero a quo causatur ista assimilatio Item per spem cōuenientez oībus hominibus non potest angelus cognoscere q fortes currit q̄ plato quia equaliter representat illos. Item angelus potest formare in se spem montis aurei ergo potest in se causare nouam speciem. Antecedens patet quia potest formare hanc propositionem Itē angel⁹ cōstitutus in puris naturalibus potest acquirere habitum prudentie sicut alias virtutes quidā dicunt q circa agibilia est ad vnū determinatus et ideo etiā circa naturaliter cognita non pōt peccare Contra pōt occidere hoīem tū hoc est contra legē nature. Itē licet habeat oēs scientias concreatas naturaliter non tamen prudentiam sed est liber.

¶ Quintodecimo in intelligentia et in aīa separata ē intellectus agens ergo cognoscūt per abstractionem a rebus et non per spēs influxas Añs pz qz intellectus agens dicit perfectionē ergo est in intelligentia. Item intelligibilia que sunt apud nos sunt solum intelligibilia in potentia ergo non cognoscuntur actu nisi per astractionem factū per intellectum agentem. Item per aliam potentiam angelus agit et recipit intellectionem vt supradictum est probando intellectum agētē ergo oportet in angelo ponere intellectū agentem sicut in aīa separata

¶ Sextodecimo queritur quomodo aīa separata cognoscit deum vel cognoscet per suā eēntiam vel per spez influxā. Si primū contra Essentia aīe non cōtinet virtualiter illud obiectū quod est deus ergo per eaz non pōt de⁹ cognosci Tenet ꝯña qz vnū quodq̄ sicut se habet ad esse sic se habet ad cognosce et per ꝯñs illud quod nō icludit aliud virtualiter quo ad esse nō includit illō ī cognoscibilitate Nec cognoscit per spem qz deus est incimioz aīe separata q̄ sit quecūq̄ species. Itez nulla species sufficienter representat ipm deū distincte vt notū est Nec etiā ī aliq cōceptu cōi qz nichil ē cōe vniuocū ad nos et ad deū.

¶ Ad. 1. dicitur a S. T. ī sua. q. de aīa art. 15. sicut hic et qn arguitur de frustra dicitur q vere frustra vniret qz pricipale ppter q vnitur est distīcta cognitio quā nō potest habere aīa separata sicut nec cec⁹ de colorib⁹. Et lz spes sit ī se magis pfecte tamē nō sūt ita pporti onate acq̄ ꝯnaturales aīe sicut acq̄sīta quas tamē de⁹ etiā posset īfūdere Si dicat aīa separata pfecti⁹ itelligit aliā aīaz q̄ quādo ē ī corpore ergo habet maiorē pfectionē in intelligēdo separata q̄ coniūcta Item fantasmata sunt obiectū anime ꝯiūcte Si ergo anima separata potest intelligere sine fantasmate sequitur q habebit aliud obiectum et per consequens aliam potentiam Maior est ph. in. 3o. de anima. Dicēdum q anima separata non potest ita perfecte intelligere omnia naturalia. Ad aliud dictum est supra

¶ Ad. 2. dicitur q in instāti mortis infanti infundi tur spes oīm naturalium alias fieret contra modum existēdi illi⁹ aīe sicut si lapidi auferat sua grauitas

¶ Ad. 3. dr q aliquādo scīa acquisita et infusa spe differunt et aliqn non. Primū pz de scīa aīe xpi sz querit an aīa separata posset intelligere distincte p fātasmata mea ponēdo q de⁹ faciat vnā aīaz separatā

eē ꝑſētē ſcḋm locū fātaſmatibus meis vr̃ ꝙ ſic qꝛ fātaſmata pñt agere in intellectum poſſibilē virtute intellectꝰ agentis Et tenēdo ꝙ fātaſie hoīs et bruti ſint eiuſdē ſpēi vr̃ ꝙ aīa ſeparata poſſet itelligere ꝑ ꝑſētiā illoꝝ fātaſmatū Sꝫ dicēdū ꝙ itellectꝰ agēs nō dat virtutē fātaſmatibꝰ agēdi ĩ aliqḋ totalr̃ extriſecum. Ad.4. cōcedo ꝙ aliqḋ ſinglr̃are diſtincte cognoſcit Contra vle eſt obiectū itellectꝰ Dicendū ꝙ verū eſt ꝓ iſto ſtatu. Ad aliḋ dr̃ ꝙ nullū eſt in hoc icōuenies Supra tñ poſiti ſũt.4.modi qbꝰ aīa ſepata cognoſcit ſingulare. Et illis modis poſſet forte cognoſcere ſingulare intuitiue.

❡ Ad.5. dr̃ ꝙ aīa nō pōt vti illa ſcīa īfuſa in corpore niſi corpꝰ ſit ꝯueniēter diſpoſitū Sꝫ aliter vr̃ dicere ſ.t.q. de aīa.ar.xv.ad.13.et ar.19.ad.18m. ſcꝫ ꝙ aīa in corpe pōt ītelligere per ſpēs infuſas. Et ar 17.ad.13.et 15. dicit ꝙ dāpnati hñt triſticiam de ipſo bono cognitiones et ideo nō ꝯſequūtur beatitudinē illā. Et ad.6m. ibidem dicit ꝙ aliquid aſſimilatur pluribus ſcḋm eē intelligibile nō aūt ſcḋm naturale Et per hoc pꝫ ad.6m. vide ibidem ad tertiū qꝛ aīa nō cognoſcit infinita diſtīcte nec ſpecies numeroꝝ ſũt actu infinite. Uel dr̃ ꝙ virtꝰ intellectiua ē q̄dāmodo īfinita qꝛ nō terminat̃ ꝑ materiam

❡ Ad.7m. dictū eſt ſupra de intellectu.

❡ Ad.8m. dr̃ ꝙ aīa ſeparata ſeipſam ꝑ ſeipſā itelliget vt dr̃. ſ.t.1.p q.89 ar.2. Nec oportet aīam iformare itellectū qꝛ ipā ḋ ſe ē itelligibilis ⁊ ꝑſēs intellectui ⁊ hoc ſufficit Nec eſt ſilr̃ ḋ colore q̄ diſtat a viſu nec ḋ deo qꝛ deꝰ nō eſt itimoꝛ ī rōe obiecti qꝛ nō ꝓportionat̃ ipſi ſic itelligētia tñ deū aliquomodo ꝑ ſua naturalia cognoſcit per ſuam eſſentiam inq̄ꝫtum ipſa ymago dei.

❡ Ad nonum dicitur quod obiectum inquantum huiuſmodi eſt mouens non motum vel hoc itelligit̃ de obiecto extrinſeco. Ad aliud hoc eſt maxime verum in potētijs ſenſitiuis vt viſus qui recipit colorem ſecundum eſſe intentionale alias intellectus eēt nichil cum poſſit omnia alia intelligere.

❡ Ad 10m. patet ex.5. vnde anima xp̄i cognoſcit infinita et tamē nō eſt infinite ꝑfectionis nec intellectiua agens licet poſſit ꝓducere infinitas cognitiones et talis ſpēs eſt ſibi naturalis ſuppoſita diſpoſitione vniuerſali vñ ſ.t.1.pte 56 2.4. dicit ꝙ deus vnā q̄nq̄ꝫ creaturā fecit proportionataꝫ vniuerſo quod facere diſpoſuit et ideo de ſpēbus concreatis dicitur ſicut de fundamēto domꝰ naturale enī eſt ſi domus debet eē magna ꝙ ſit maiꝰ fūdamētū. Per hec pꝫ ad.11. ſi q̄ratur an āgelus de aliquo dubitet videtur ꝙ nō ex ſ.t. de ve.q.24.ar.3. Opinatur tñ vt patet ex ſ.t. de ma.q.16 ar.6.ad 3. dicit tñ ꝙ in damnō fuiſſet opinio de veri.q.18.ar. ſexto deinde dicitur ꝙ itellectus angeli eſt quodāmodo infinitꝰ ſ.t in q. de aīa ar.18.ad 3m.

❡ Ad 12. dr̃ ꝙ ſpēs ipſo facto ꝙ ſortes currit repreſentat hoc quia ē effectus nālis ſicut per idē ſpeculū cognoſco ſortē primo currere ⁊ poſtea nō currere

❡ Ad 13. dicitur ꝙ ſimplex noticia de ſorte habetur ꝑ ſpēm ſꝫ cognoſcē ſuā cogitationē non pōt niſi ego velī vñ ſi nūc ego velleꝫ oēs angeli cognoſcerēt quicq̄d ego cogito Ideo debes velle tunc cuſtodem ſcire tuas cogitationes.

❡ Ad 14. pꝫ ꝑ idē ſpēs eñ nō repreſentat futura qꝛ nō aſſimilatur eis Nec hoc eſt ex hoc ꝙ res exterioꝛ aliq̄d cauſat ſicut nec ſpeculū ī ſpēbꝰ qñ curro et qñ q̄eſco. Ad aliud dr̃ ꝙ āgelus nō ꝯponit Nec errat circa naturalia nec forte circa moralē ph̄iam.

❡ Ad 15m. verū eſt ꝙ in aīa ſepata eſt intellectus agēs nō autē in āgelo ⁊ de hīs diſputatū eſt ſupra

❡ Ad 16. ſupra dictū eſt quomō āgelus cognoſcit deū Quibuſdā videtur ꝙ adā aīt lapſū āgeli ⁊ ſubſtantie ſepate hñt de deo diſtīctā noticia abſtractiuaꝫ a pn̄cipio ſue creationis ſicut paulus poſt raptū qꝛ habuerūt noticiā matutinā qua res cognoſcitur in verbo Non ꝙ tunc viderēt deū intuitiue ſꝫ cognouerūt eū ſcḋꝫ ꝯceptuꝫ ꝓpriū et diſtīctū ꝑ noticiam abſtractiuā ⁊ hec ē media inter cognitionē quā nos nūc habemus de deo et cognitionem beatorum Cū aūt nichil ꝑfectionis ſit gratis remouēdus ab angelis videtur ꝙ predicto modo deū cognouerunt ꝑ ſpēꝫ īfuſā. Alias nō perfectiꝰ cognouiſſēt q̄ꝫ nos qꝛ nō cognouiſſēt deū niſi cōfuſe Et ſcḋm aliquos ꝑ diſcurſu qḋ tñ eſt falſū qꝛ non diſcurrūt ⁊ añq̄ꝫ aliquid cognoſcatur ꝑ diſcurſū oportet de ipſo ꝑhabet̃ ſiplicē ꝯceptū ſed iſte modꝰ multis nō placet qꝛ cognitio ꝓpria ⁊ diſtīcta ipſiꝰ dei videt̃ eſſe ſupnaturalia Sed nūc q̄rit̃ quomō āgeli añq̄ꝫ eēnt bti habuerūt in ṽbo cognitionē matutinam. Rñdet. ſ.t. de po. q.4.ar.24m. quod āgelus cognouit res dupl'r ſcꝫ in verbo ⁊ ī ꝓprio gñe. Et ſcḋa cognitio vocat̃ veſpertina ⁊ ē ꝑ ſpecies īfluxas Pria aūt dr̃ matutina q̄ eſt ꝑ hoc ꝙ āgelus per ſuā eēntiā cognoſcit deū qui eſt principiū oīꝫ rerū et ſic nō dr̃ eſſe ī verbo quaſi viderit ipꝫ deū ſꝫ ꝓ q̄ꝫto in ſua eēntia relucebat deus Sed cōtra. Ex hoc ꝙ cōfuſe cognoſcimꝰ deū nō dicimur hr̃e cognitionē reꝝ in ṽbo Nec ꝑ hoc cognoſcimꝰ naturaꝫ muſce ergo videtur ꝙ āgelus qui res oēs in verbo cognouit habuit diſtīctaꝫ noticiam de deo per quā cognouit res Dicēduꝫ ꝙ nō ſequitur ſi habuit cognitionē magis ꝑfectā q̄ꝫ nos habeamus.

AD.2. ſic ꝓcedit̃ vr̃ ꝙ poſſumꝰ ſil' plura itelligere qꝛ actꝰ prudētie ē ſil' in itellectu cū actu fidi qꝛ actꝰ voliūtatis cui ſuboꝛdinat̃ actꝰ fidei ē aliqñ bonꝰ moꝛ̃ ergõ ē cū actu prudētie. Sꝫ cōtra idē corpꝰ nō pōt figurari diuerſis figuris. ❡ Rñdeo dicēdū ſcḋm ſ.1.j.p. q.85.ar 4. Duobus modis contingit plura itelligere ſcꝫ ꝑ modum vniꝰ hoc eſt per vnā ſpēm ſcḋo ꝑ modū pluriū Primo modo poſſibile eſt itellectū ſimul plura itelligere ſic enim deus oīa ſimul itelligit per ſuā eſſentiam non autē ſecūdo modo qꝛ impoſſibile eſt idē ſubiectū ꝑfici ſimul pluribꝰ formis vniꝰ generis ſicut īpoſſibile eſt idē corpus colorari diuerſis coloribus modo omnes ſpecies intelligibiles ſunt vnius generis qꝛ ſunt perfectiones vniꝰ potētie itellectiue licet res quarum ſũt ſpēs ſitꝫ diuerſorum generum.

❡ Itē in ari.2. thopi. dicit ꝙ ꝯtingit multa ſcire intelligere aūt vnū Itē hō nō pōt ſil' plura cogitare Alias poſſet ſil' cogitare oīa q̄ꝫ hꝫ ſpēs hic dicūt q̄dā ꝙ nō eſt ſil'e de colore et de itellectione quia colores hñt ꝯtrarietatē nō aūt intellectiones Sꝫ tūc arguat̃ de figuris q̄ nō ꝯtrariat̃ Itē.4. meth. dr̃ ꝙ qui vnū non itelligit nichil itelligit. Ad aliud ꝯcedūt ꝙ q̄s pōt ſil' plura cogitare oīa q̄rū hꝫ ſpēs Contra tūc potētia itellectiua eſſet īfinita quia ſi detur q̄ eſt finita ſequitur ꝙ poteſt habere tot ſpecies ꝙ non poterit ſimul per illas intelligere. Item pluribus intentus defecit ad ſingula ſenſus.

Itē pōt argui ſicut prius quia poſſe intelligere duo

est alicuius finite virtutis ergo intelligere infinita est infinite virtutis Si ergo aliquis intellectus posset intelligere omnes partes proportionabiles videtur q̄ sit infinite virtutis sed hoc dictū ē supra.

¶ Circa ista dubitat̄. An quādo ītellect⁹ intelligit volitionē et obiectū volitiōis hoc sit p vnā spēz qz dubiū ē an act⁹ volēdi cognoscat̄ p spē vr̄ q̄ nō quia oīs spēs causat̄ a fātasmate Modo nullū qz spuale nō fātasma de actu volūtatis cadit sub obiecto fātasmatis. Forte dicis q̄ act⁹ volūtatis cognoscit̄ per spē obiecti act⁹ volūtatis Cōtra ex hoc pcise habeo q̄ habeo spē lapidis nō possū cognoscē me habuisse velle ergo p spēz isti⁹ obiecti nō cognoscit̄ act⁹ volūtatis. Secūdo dubitat̄ An malū et bonū cognoscantur simul siue per vnam speciem. Cōiter dr̄ q̄ malū cognoscitur p bonū vn̄ appositoꝝ eadē est disciplina vnde p grāmaticā cognoscitur ꝯgruitas et incongruitas. Sed contra auditus percipit silētiū et nō per sonū ergo priuatio cognoscitur sine habitu. aūs patet de auditu illius qui nunq̄ audiuit sonum. Item aliquis potest scire q̄ odire deum est malum non cogitando an diligere sit bonum.

¶ Tertio dubitatur an non ens ītelligatur per aliquam spēm hic primo dr̄ q̄ non ens potest intelligi quia de nō ēte formatur propositio dicēdo q̄ nō ens opponitur ēti sed de modo intelligendi non ens dicitur q̄ non ens intelligitur per speciem entis qz spēs entis primo ducit in cognitionem entis et cōtinuatur intellectio eius aliquo tempore donec ista spēs per imperium voluntatis ducit ī cognitionem non ētis et tunc cessat actualis cognitio entis et sic spēs entis per īperium voluntatis determinatur ad causandum cognitionem actualem de non ente.

Sed cōtra imperiū voluntatis dicit actum volūtatis qui sēper p̄supponit cognitiōem qz voluntas non fertur in incognitum ergo intellectus prius intelligit non ens q̄ voluntas appetat ipsum cognoscere Forte dicis q̄ non sequitur quia aliquis in hac vita potest appetere cognitionem propriam et distinctam de deo licet forte male appetat et tamen non oportet q̄ istum appetitum p̄cedat cognitio propria et distincta de deo sz hoc nichil est vnde talis app̄hendit hoc ꝯplexū deus distincte cognoscibilis Alii dicunt q̄ non ens intelligitur intelligendo quod vna res non est alia vnde intelligo chimeram esse nō ēs p q̄tro scio eā nō esse subst̄ātiā nec esse substātiā nec accidēs. Sz cōtra qz ad huc dubiū est a quo elicit̄ ītellectio ista nō ētis siue cōcept⁹ p̄dicati. Si dicas q̄ a specie ētis Cōtra ab eadē spē nō p̄ducūt̄ intellectiōes differentes specie natur aliter. sed ītellectio entis et intellectio non entis differunt spē Itē spēs agit naturaliter ergo eadez spēs semper producit intellectionem entis secluso imperio voluntatis quod nichil facit vt probatum est Forte dicis q̄ intellectio non entis producitur virtute intellectus agentis. Contra intellectus agens pure naturaliter agit et non loquor hic de non ente secūdum quid sicut est materia sz de nō ente simplr̄.

¶ Quarto dubitatur an intellectus possibilis intelligat se et alia simul per eandem spēm Et vr̄ q̄ nō intelligat se quia sensus non potest sentire se nec actum propriū Forte dicis q̄ hoc est falsum qz supra dictum est ex f.t. q̄ fantasia et ymaginatio visio terminatur ad ymaginem Hec aūt ymago vel species ī absentia obiecti non est nisi in fantasia qz sensus cōmunis non conseruat speciē Contra nullum materiale reflectitur supra se ergo nullus sensus cognoscit actum suuz. Itē si intellect⁹ intelligeret se tunc idem esset in actu et in potentia quia intelligere est quidam actus et intellectus est potentia intelligētis. Item illud quod intelligitur mouet intellectum sed intellectus non potest mouere seipsum. Item si intelligat se ipsum queritur quomodo vel enim hoc est per seipsum. Et hoc non quia intellectio et intellectus realiter differunt sicut actus et potentia ergo impossibile est quod aliqua res intelligat se ipsam Si dicatur q̄ intelligit se per speciē sui obiecti Tunc quero quomodo species lapidis naturaliter causat cognitionē ipius intellectus. Et pōt hic argui codēmodo sicut supradictū ē de nō ēte z q̄ri an p spēm obiecti ītellect⁹ cognoscat se iuitiue sicut p illā spēm cognoscit obiectū ītuitiue ¶ Quīto dubitat̄ an ītellect⁹ possit sic ītelligere ītellectū agētē z ītellectū possibilē Et ad sciēdu hoc opz videre ā cognoscāt̄ p eādē spē vl̄ p diuersas et suppono q̄ intellect⁹ possibilis aliq̄ⁿ cognoscit ītellectu agētē qz ē īmāl̄is gⁿ ē ītelligibl̄is z ē pfectioꝛ ītellectu possibili gⁿ ītellect⁹ possibl̄is īclinat̄ ad cognoscēdū ipm Sz tūc q̄rit̄ an ītellect⁹ possibl̄is eāꝺ intellectione ītelligat se z ītellectū agētē et vr̄ q̄ sic qz nūq̄ intellect⁹ agēs separ̄ a possibili sz hⁿ vr̄ cōtra experiētiā qz m̄lti aliq̄n cogitāt de intellectu possibili nichil cogitando de intellectu agente.

¶ Ad primū dubiū dr̄ q̄ cognoscimus actum volūtatis per speciem obiecti vel per aliquam speciem quam formamus virtute intellectus agentis.

Quidam dicūt q̄ volūtas potest causare speciē sui actus in intellectu quia mouet omnes potentias ad exercitiū actus

¶ Ad .2. dubium dictum est supra.

¶ Ad.3. videtur alicui q̄ non ens simpliciter non potest intelligi qz omne quod intelligitur est aliquo modo ens qz vnūquodq̄ intelligitur secundum q̄ ē in actu Sed contra hec est vera non ens est non ēs ex.4.metha. Dico ergo sicut supra dictuz ē de spē z ꝯceptu fictio nōtis aurei Ita dicēꝺ est de nō ente

¶ Ad.4. dubium dictum est in articulo precedente scilicet q̄ intellectus intelligit se per speciem obiecti. Nec est simile de sensu qui est virtus corporea Deinde dr̄ q̄ idē est in actu et in potentia secunduz diuersa sicut qñ aīal mouet se.

¶ Ad.5. dubiū dr̄ quod intellectus possibilis intelligit agentem p discursum et rationem probabilem vt supra patuit Nec opz q̄ per eādē intellectionē p intelligat se et omne quod sibi coniūgitur. Dico tamē finaliter q̄tum ad istum articulū q̄ omnia q̄ possūt intelligi p vnaz spēz directe possūt simul cognosci non autem illa que cognoscūtur per diuersas spēs Si q̄ratur que sunt illa que cognoscuntur per vnaz speciem distincte. Dicēdum q̄ visus per vnā speciē cognoscit albedinem et medietatem eius et magnitudinem/ et figuram/ et motum/ et intellectus per vnam speciem intelligit ī diuidua vnius spēi ita q̄ sortes ī intellectu non cognoscitur p ꝓpriā speciem sed per spēm hominis vt supradictum est qz nō ītelligitur directe Si dicatur Tunc distincte possem cognoscere hoīem pticularem futurū quem nūq̄ prius cognoui per spēm hoīs. Dicendum q̄ nō qz species hoīs non sufficit sine fantasmate illius.

¶ Contra hec arguitur. Probando q̄ sit possibilis

sil' plura intelligere quia ista ꝓpositio canis est signi
ficat simul tres conceptus equiuoce qui non sũt cõ
iũcti ergo possũ sil' formare tres ꝓpositiones qui-
bus ista propositio vocalis subordinatur et ille non
se habent p modũ vnius. Item ista propositio intel
ligitur a me. s. plura p modũ pluriũ non simul intel-
ligũt ergo ĩtelligo subiectũ ei⁹. s. plura p modũ plu
riũ Et nõ dico istã vocẽ qz res subijciũt ꝛ n̄ vocesz
¶ Secundo ponatur q̃ homo et asinus intelligun
tur per diuersas species vel homo ꝛ albedo tũc ista
sunt plura p modum plurium et tñ simul intelligun
tur igitur. minor pz qz ponendo differentiam inter
hominem et albedinem tũc oportet simul vtrũqz in
telligere qz nullus bene iudicat de ignotis. Forte
dicis q̃ intelliguntur p vnam spem Cõtra differũt
genere generalissimo et est contra casũ. Eodẽmodo
arguit de sensu cõmuni qui ponit differẽtiam inter colo
rem et sonũ qui tamẽ non cognoscuntur p eandẽ spe
ciem Forte dicis quod non ĩtelliguntur nisi sucessiue
Contra tunc sequeretur q̃ angelus discurrit quia
sua intellectio rerum per diuersas spes est successio.
s.t. de ma. q.16. ar.4.
¶ Tertio sensus exterior scz visus cognoscit simul
plura p moduz plurium. s. non p eãdem spem qz lu
men et color non videtur per eãdam spem. Nec simi
liter albedo ꝛ nigredo spes eni albedinis ẽ alterius
rõnis a spe nigredinis qz vna disgregat visũ ꝛ nõ alia
¶ Quarto qñ ĩtellect⁹ distiguit ĩter albedinẽ et ni-
gredinem vel tũc ĩtelligit ista duo p eãdem rationẽ
cõmunẽ istis vel per diuersas rationes si primũ tunc
non põt ponere differẽtiã inter ista quia in rõe cõi
nõ differũt Si secundũ ergo ĩ ĩtellectu sil' sũt diuer
se rões et per ɔñs intellectus simul plura intelligit.
¶ Quinto stat aliquẽ sil' iudicare scdm aristotelem
q̃ omis mula est sterilis et tamen credit q̃ hec mu-
la non sit sterilis ergo aliquis sil' hz duo dictamina.
Itẽ omis bñ agẽs moraliter hz actũ prudentie sz stat
aliquẽ errãtẽ bene agere moraliter ergo cum errore
stat alius act⁹ intellect⁹ Minor pz tenẽdo q̃ aliqs
iudicet erronee q̃ in hoc instãti tenetur cõfiteri et
pteri sub pena noui pcti vel q̃ tenetur ingredi reli
gionẽ Pono tñ q̃ ista iudicia sint falsa rõe hui⁹ ver
bi tenetur Faciat tñ illud quod iudicat faciendum
tunc iste bene agit ergo preter errorem habet alium
actum intellectus. s. prudentie vel arguatur de dan
te elemosinam diuiti quam putat esse pauperem vt
habetur ex s.t. de ma. q.16. ar.6. 11.m
¶ Sexto tũc fides inclinaret ad falsũ arguẽdo sic
omis homo ẽ de⁹ xps ẽ hõ ergo xps ẽ de⁹ Et volo
q̃ fortes assẽtiat istis ꝓpositionib⁹ vl' ergo hoc ẽ per
vnũ actũ vl' p plures. Si.2. habet' ĩtẽtũ. Sz primũ
tũc assẽs⁹ ɔñtia erit fals⁹ qz ẽ idẽ cũ assẽsu maioris
¶ Septimo idem actus potest elici a diuersis ha-
bitibus specie ergo possumus intelligere plura per
diuersas species antecedens patet quia est idem a-
ctus quo volo media et ad finem Finem autẽ volo
per habitum charitatis media autem p alias virtu
tes. Et multi dicũt q̃ velle furari ppt' gulã elicit' a
duobus vicijs ꝛ ꝓpter hoc videtur secundum sã. t.
q̃ est in duabus speciebus. Item videtur ex
sãcto tho. de omnibus speciebus numerorum adam
non habuit nisi vnam speciem infusam ergo secun
dum ista potuisset simul intelligere infinita quod
tamẽ negat s.t. de ve. q.2. ar .9 dicit enĩ q̃ possum⁹
cognoscere pfecte ĩfinitũ ɔtinuũ nõ ĩfinita discrete.
¶ Item secũdum augustinũ angelus ĩ primo instãti
sue creatiõis intellexit simul omnes creaturas quia
de oĩbus habuit cognitionem vespertinã. Itẽ sil'
et in eodem instanti habuit cognitionem vespertinã
et matutinã ergo plures cognitiones sunt sil' sed hic
tangitur alta difficultas prima an cognitio vesper
tina et matutina sint per species vel p essentiã Itẽ
forte nõ inconuenit duas cognitiones subordinatas
esse simul vt patet de noticia premissarum applica-
tarum q̃ causat noticiã conclusionis sz hoc vltimũ ẽ
contra s.t.1.q.19.ar.5. vbi dicit q̃ qñ sil' vno intuitu
cognoscuntur pñcipia ꝛ ɔclusiones tũc cognitio p̃
missarũ non est causa noticie conclusionis.

¶ Octauo. volũtas põt causare aliquẽ actum ĩtel
lectus volẽdo nũc speculari et tunc plures act⁹ ĩtel
lectus sunt sil' qz aliquis act⁹ intellectus pcedit istũ
actum volũtatis cũ volũtas nõ feratur in ĩcognitũ
et alius scz imperatus est in eodem ĩstãti. Itẽ aĩa se
parata nullã hz difficultatẽ in ĩtelligẽdo ergo stan
te primo actu intellect⁹ põt acquiri aliud de nouo.
¶ Nono arguit q̃ plura accidẽtia eiusdez gñis possunt
esse sil' qz plures habit⁹ ꝛ spes sunt sil' in aĩa /et sunt
eiusdẽ gñis Forte dicis q̃ illi habitus nõ sunt ibi in
actu sed tm̃ virtus. s. p quẽ actualiter intelligo
Cõtra, habit⁹ sine actu ẽ vera qualitas sicut calor
licz non calefaciat ergo secũdũ rẽ duo accñia eiusdez
gñis sunt simul ꝛ pari ratione qua dr̃ q̃ duo habitus
sunt simul dici põt q̃ duo actus sũt simul Itẽ lumẽ
et color sunt simul in vitro Forte dicis q̃ no sũt acci
dentia eiusdẽ generis Cõtra obiectũ visus est tãtũ
vnũ secundum genus ergo lumen ꝛ color sunt eius-
dem generis.
¶ Decimo arguit ad idẽ qz caliditas ꝛ frigiditas sunt
actiua eiusdem generis ꝛ simul sunt sil' in aqua tepida
vt videtur dicere. Sanctus Thomas de veritate.
quest.8. articu.14. quia calor non remittitur nisi per
introductionem frigiditatis. Antequam ergo to
tus calor sit remissus iam productum est aliquid fri
giditatis in mixto etiam manent qualitates elemen
torum remisse ergo plures actus remissi sunt simul ĩ
intellectu sicut in eadem anima sũt simul intellectus
in actu ꝛ voluntas in actu ꝛ in voluntate penitẽtis
sũt simul gaudiũ ꝛ tristicia. s.t. in.4. di.14. q.1. ar.4
questione secunda.
¶ Vndecimo ad idẽ qz falsũ est q̃ omẽs spẽs intel
ligibiles sint eiusdem gñis qz theologia differt scdm
gen⁹ a scientiis humanis vt dicit s.t.1.p.q.1.ar.1.ad
2. ergo potest quis simul plura intelligere per diuer
sos habitus quis sunt diuersorũ generum. Item in
aere sũt sil' spẽs albi ꝛ nigri distincte igitur.
¶ Duodecimo. actio anime separate non cadit sub
tempore ergo nõ habet prius ꝛ posterius ergo vna
intellectio non precedit aliam/ergo sunt simul.
¶ Nec impedit illud quod dictum est quia diuerse
intellectiones non semper sunt a speciebus eiusdem
generis quia anima separata vel angelus intelligit
se per essentiam ꝛ non per speciem eodemmodo ar-
gueretur quod in angelo est discursus et non potest
simul multa intelligere vide. s.t. de ve .q.8. ar.14.
ad.2.ꝛ.12m.
¶ Tertiodecimo omĩs spẽs est agens naturale. res
pectu intellectionis et semper est in intellectu: er-

anima separata requiritur cōcursus voluntatis cō tra actus intellectus precedit omnem actum volun tatis Quero ergo preueniendo actū voluntati qua re poti⁹ vna spes producit actum suum ꝗ̄ alia. Nō potest dici ꝙ hoc sit ex libertate intellectus q̄ tota libertas est a voluntate.

¶ Ad primum dicitur ꝙ intellectus nō potest simꝉ formare tres propositiones quibus subordinatur hec propositio canis est. Sed contra intellectus po test simul apprehendere vnam disiunctiuam cōpo sitam ex duabus copulatiuis ergo potest simul ap prehendere tres propositiones sine coniunctione. Alias qñ vellet itelligere zam opporteret ꝙ obli uisceretur prime. Sꝫ dicendum ꝙ non oportet quia qñ probatur conclusio vniuersalis ꝑ experimētum tūc oportet simul apꝑhendere plures singulares vt ptꝫ probando per inductionem ꝙ omnis substantia est suceptiua contrariorum. Item in geometria ad probandum vltimā conclusionem oportet aliquan do retinuisse multas alias priores ergo aduenien te za. intellectione non corrūpitur prima Itē adue niente iudicio nō corrumpitur precedens noticia in tuitiua Ideo dicitur ꝙ tripliciter plures intellec tiones possunt esse simul primo quādo subordinan tur vt assensus premissarum et conclusionis s.t. I. ꝑ q.58 ar.5. Secundo. quando ille intellectiones sūt per species diuersorum generum et sic anima christi poterat simul intelligere per sciam infusam et acqui sitam. s.t. de po.q.4. ar 2.ad.10 Tertio qñ diuerse species ordinantur ad inuicē vt ptꝫ in scdo argumē to. Sed tunc queritur quot intellectiones subordi nate possunt esse simul vel quot volitiones quia idē est iudicium Itē in dāpnatis sunt plures actus vo luntatis simul vt tristicia et multe male volitiones ꝗ̄ non videntur habere eētialē subordinationem. nec actus caritatis et act⁹ spei que sunt siꝉ in voluntate. q̄ act⁹ caritatis pōt esse sine actu spei et econuerso Dicendū secūdum capacitatem itellectus plures a ctus pñt esse siꝉ aliqui aūt sunt qui non possūt siꝉ re tinere centū noīa propria lꝫ bñ actu cognoscāt deū et dicuntur actus subordinati non quin vnus possit esse sine alio sed ꝑ̄ua vnus quodāmodo reducitur ad aliū Dubitatur an intelligentia per eandē spem intelligat sortem et albedinem et sortem esse album videtur ꝙ sic.

Et per hec patet ad aliud et ad.2.

¶ Ad.3.⁊ 4. dictū ē i logica Et notādū ꝙ ex hac opinione qdā ꝓbabiliter offendūt opinionē q̄ vi det eē sācti th.s.ꝙ pctm̄ veniale nō stat siꝉ cū actu meritorio quia plures actus non sunt simul non est autem veniale sine actu voluntatis vel quin tene atur habere. Item tunc idem esset bonus et malus moraliter q̄ tūc idem posset habere duos act⁹ vnū scꝫ bonū moralem et alium malum venialiter. Sed cōtra hoc arꝰ quia posset aliquis dicēdo horas omit tere venialiter et tamen cum hoc habere actum di lectionis dei supra omnia. Forte dicis ꝙ tunc illa dilectio eē mala ꝓpꝉ mala circūstātiā. Cōtra sicle nare festucā eēt peccatū mortale qñ sortes omittit mortaliter diligere deū q̄ habet circūstātiā mortalē s. omissionē dilectionis dei. Si dicas ꝙ illa circūstā tia nō iformat suū actū sic etiā poterit dici ꝙ pctm̄ veniale ꝑ omissionē nō viciat actū moraliter bonū Item pctm̄ veniale non impedit sēper effectū sacra menti et toto s.t.3.parte.q.79.ar.8.et in 4. sente

d 4.q.3 ar.1.q si ad.3 dicit quod veniale nō īpedit remissionem pcti sed istud non est phisicum.

¶ Ad.5. dr̄ ꝙ sciētia in habitu stat cum errore in a ctu Et aliud dicitur quod in illo dictamine erroneo virtualiter includitur dictamen verū quod sufficie vnde .s.t. de ma. questione.16.ar.11 stat appetitū esse rectum cum falsa cogitatione et 12.q.19 ar 6. dicit ꝙ aliqñ voluntas concordans rationi erranti non est mala licet 22 q.10 ar 1 dicat actū secundū se ma lum qñ fit ex errore. ¶ Ad sextum dictū ē pri posi. ¶ Ad septimum dicitur ꝙ idem actus non elicitur imediate a diuersis habitibus ⁊ hec declarata sunt secum i hopi. Sed dubium est an in sensualitate sint simul plures actus. s. passio ⁊ actus fortitudinis. Quidam dicunt qꝺ actus elicitus a fortitudine est ipsamet passio moderata. s. moderatus timor. Sed contra timor est obiectum fortitudinis. Itē ꝑ actus fortitudinis moderatur timor: ergo timor modera tus nō ē act⁹ fortitudinis q̄ idē nō moderat seipm ¶ Qui tamē vult tenere oppositum videtur habe re p̄ se. S T.12 q 59.ar.5.ad.1m. vbi dicit quod virtus producit passiones moderatas idest elicit. Item multi non habent pro inconuenienti ꝙ idem actus eliciatur a diuersis habitibus quia dicunt qꝺ actus fidei elicitur simꝉ a fide infusa ⁊ a fide acquisi ta q̄ videtur eis ꝙ fidis infusa nō inclinat ad ha bitum nisi mediante acquisita Cum hoc tamen con cedūt qꝺ fides acquisita potest inclinare ad falsum Contra prim⁹ act⁹ fidei non requirit fidem acquisi tam ymmo precedit omnem habitum Itē qñ ad eū dē actum concurrunt due regulē quādo vna est falli bilis tunc ille actus nō ē in fallibilis quia conclusio sequitur debiliorem partē ergo si ad actum fidei ifu se concurat fides humana fallibilis sequitur quod a ctus fidei non est infallibilis Non est tamen incon uenies quod vnus actus eliciatur ab vno habitu ⁊ imperetur ab alio.

¶ Ad.8 dicitur qꝺ hoc non fuit per vnam speciē vel ille cogitationes fuerunt subordinate⁊ similiter dicitur. ad.8. Et ad aliud negatur ꝯña vide. sā. th. de ve.q 8.ar.24.

¶ Ad.9 dicit. s.t. ibidē ad.14.ꝙ forte diuersoꝝ gñe rū possūt eē siꝉ vt albedo ⁊ dulcedo ⁊ ad decimūquī tū dicit ꝙ dno habit⁹ siꝉ: sꝫ nō sūt actus ꝯpleti tertio dicitur.17.ꝙ per volūtatē angel⁹ aliquādo opera tur per vnam speciem ⁊ non per aliam. 4. dicit ad 13. quod contingit successio in actibus intellectus se clusio tempore ⁊ idē patꝫ ex 13 loquendo saltē de tē pore nostro.5 dicit ad.8 qꝺ plures spēs si albi ⁊ ni gri sunt siꝉ in aere vt in fieri sꝫ nōi actu ꝯpleto. Sꝫ q̄rit an itelligētia s.āgel⁹ possit intelligere aliud se quia secūdū. s.t ibidem ad sextuꝫ sēper intelligit se actualiter. Dicendū ꝙ sic q̄ intellectio sui ipsius est ratio ad intelligendū alia sicut qñ visus simul videt colorem ⁊ lumen. Si queratur an intellectus co gnoscendo hoīnē non esse lapidē cognoscat mul ta per modum multorum. Dicendum ꝙ nō vt habe tur ibidem ad secundum.

¶ Decimum argumentum requirit aliam difficulta tem prolixam si enim dicatur ꝙ caliditas ⁊ frigidi tas in esse remisso sūt simul tunc videtur ꝙ act⁹ di uersarum sperum possunt esse simul in esse remisso ⁊ per ꝯñs ꝙ hoc modo possumus intelligere plura per modum plurium.

¶ Per hec patet ad cetera argumenta.

Ad tertium sic proceditur videtur q̄ i intellectu posita esse falsitas q̄ i con positione est veritas ⁊ falsitas ſʒ cō positio est in intellectu igitur. Sʒ cō tra arguitur ex algazele dicente aut i telligimus aliquid sicut est aut non i telligimus sed quicunq̄ intelligit rem sicut est vere intelligit ergo intellectus semper est verus.

¶ Respondet.s.t.de ve.q.1.ar.12.⁊.1.p̄te q.25.ar.6.q̄ phi.in hoc.3.de anima cōparet intellectum sensui q̄ntum ad hoc q̄ sensus circa ꝓpriū obiectum nō decipitur nisi forte ꝑ accidens et impedimento circa organū sicut gustus febricitātiuʒ dulcia iudicat amara propter hoc quod lingua est repleta malis humoribus sed circa sēsibilia communia decipitur sensus sicut iudicando de magnitudine vl figura vt cū iudicat solem esse pedalē qui tamen est maior terra tertio decipitur sēsus circa sēsibile ꝑ accidens vt cū iudicat fel esse mel ⁊ circa ista est magna deceptio ⁊ ista declarat.s.t.in.3.de anima lec.sexta.

¶ Sed queritur an sensus exterior iudicet fel esse mel videtur q̄ nō quia sensus exterior nō componit ⁊ sensus aūt est de propositione. Item sensus exterior non cognoscit substantiam ergo non iudicat de felle. Sed de hiis diximus supra.

¶ Notādū preterea cū potētia circa obiectum proprium non decipiatur per se ⁊ quidditas rei est obiectum intellectus ideo per se loquendo intellectus non decipitur circa quidditatem rei sed bene circa ea que circūstant ipsā dū vnū ordinat ad aliud vel componēdo vel diuidendo vel ratiocinādo vñ circa prima principia simpliciter non errat: sed circa quidditatem per accidens cōperādo diffinitionem cum alio diffinitio vel formando diffinitionem que implicat compositionem incompossibilium vt animal rationale alatum. Et hoc maxime fit intelligēdo res compositas non autem intelligendo simplicia in quibus si deficimus totaliter deficim⁹ in non attingendo vt habetur.9.methaphisice ⁊ sic patet quomodo in intellectu reperitur falsitas. De hiis.s.t.1.par.q.16.ar.2.et.q.17.ar.3.vbi dicitur q̄ñ falsitas ē in intellectu non solū q̄ cognitione intellectus ē fīta sed quia intellectus cognoscit eam ⁊ per hoc differt a sensu in quo est falsitas ſʒ non vt cognita.

Si queratur an propositio vera ⁊ falsa sint eiusdem speciei videtur q̄ sic cum sit eadem successiue vera ⁊ falsa. Item copula est forma ſʒ eadem est copula .i.ly est ergo hec sunt eiusdē speciei homo est, asinus homo est animal. Contra p̄tes specie differunt et similiter cōceptus ꝑdicati sic quidem querunt an iste differunt specie omnis homo est et homo est quia in sūmulis dr̄ q̄ q̄ntitas se tenʒ ex p̄te mōe ⁊ q̄lō ex p̄te forme a qua tm̄ sumitur spēs rei. Sʒ circa hec Dubitatur an falsitas sic ens positiuum et dicit s.t. ibidē ar 4.q̄ verum et falsum non opponuntur priuatiue sed contrarie vide ibidem ad tertium. Sed tūc queritur in quo est falsitas subiectiue et ad cognoscendum an veritas sit in rebus.

Pro quo sciendum q̄ veritas partim habet esse in anima et partim in re extra q̄ veritas dicit relationem rei ad animā cum sit adequatio rei et intellectus vnde veritas habet esse ꝯpletum in anima et non in re extra et hec adequatio est sicut relationē mēsure ad mēsuratū ita q̄ veritas formaliter est relatio mensurati ſʒ multa de hac materia dicta sunt in logica ideo nunc supsedeo vnde solet queri an intellectus sit verus intelligēdo vniuersale cum nullū tale sit in re et hoc probat martinus de magistris in 4.questione de fortitudine.

¶ Contra hec arguitur primo quia bonū et malum sunt in rebus et no in intellectu sed verū est quoddam bonum intellectus et falsitas est quedam malicia eius ergo ista non sunt in intellectu Item obiectum intellectus non est in intellectu nec obiectum visus est in visu sed verum est obiectum intellectus vt cōmuniter dicitur igitur.

¶ Secundo si veritas esset in intellectu maxime eēt in eo sicut in cognoscente et similiter falsitas. Per hoc enim intellect⁹ differt a sensu sed hoc nō sufficit quod probatur quia tūc falsitas esset in deo q̄ ipse cognoscit falsitatem. Itē falsitatem esse in aliquo vt in cognoscente non est falsitatem esse in aliquo quia intellectus cognoscens falsitatem esse falsitatē est verus ergo in ipso vt sic non est falsitas.

¶ Tertio. falsitas est in eo quod denominat ſʒ falsitas denominat rem ipsam. vnde auricalcum dicitur falsum aurum ergo falsitas est in rebus et non in intellectu.

¶ Quarto vel falsitas est ens reale vel ens rationis si primum ergo causatur a deo et tunc ante mundi creationem fuisset aliquod ens reale aliud a deo q̄ falsum erat deum non esse. Itē si est ens rationis vel relatio realis queritur ad quid terminatur.

Item ens rationis non cōtrariatur enti reali ergo si falsitas ē ens rōis sequitur q̄ nō ꝯtrariatur veritati

¶ Quinto ar̄ q̄ veritas et falsitas non cōtrariātur q̄ tunc cōtraria essent in eodē intellectu q̄ pono q̄ sortes formet istā disiunctiuam. plato est vel plato non est tunc in intellectu suo sūt due cathegorice cōtradictorie quarū vna est vera et altera falsa ergo veritas et falsitas sunt in eodem antecedens p̄z ex commentatore sexto methaphesicorum capitu.8. Item s.t.dicit q̄ icōtinēs hʒ duas maiores sed sub sumit sub.2.vt nūſi malū ē faciēdū ⁊ oē delectabile est prosequendum sed hoc est delectabile ergo est prosequendum.s.t.de ma.q.3.ar.9.ad.7.sed ex isto non habetur q̄ contraria sunt simul sed q̄ plura intelligat. Item probo q̄ falsitas non dicit ens positiuū q̄ nulla re existente adhuc falsum esset sortē esse quia suum contradictorium eēt verū cum necesse sit alterum contradictoriorum esse verum.

¶ Sexto vel in sola compositione et diuisione ē veritas f̄litas vel etiā ītelligēdo q̄dditatē. forte dicis q̄ ī ꝯpōne veritas sicut i cognoscēte f̄ritatē vl f̄litatē et i simplici apprehēsione est veritas vel falsitas aliquando per accidens Contra possumus formare hanc propositionem ī intellectu homo est animal non cogitando an sit vera vel falsa ergo in cōpositione non est veritas vel falsitas tanq̄̄ in cognoscente. Itē q̄ ꝓbo nūq̄ʒ in simplici apprehēsione est falsitas ꝑ accidens q̄ tunc apprehendens chimerā erraret et intellectus suus esset falsus quod est falsū q̄ vt dr̄ in.1 ꝑhi.dictio simplex non significat verū neque falsum.

¶ Septio vel veritas que est in intellectu est ens reale vel ens rationis non primū q̄ 6.metha. verū distinguit contra ens reale nec habet esse nisi ꝑ operationem intellectus est enim quedam conformitas ꝯsequens operationē intellectus apprehēdēs rem

sicut est nec secum. quia bonum est ens reale sed veritas est bonum intellectus. Item tunc veritas esset nichil et per consequens laborantes ad sciendū veritatem laborarēt ad sciendum unum nichil quia omne ens rationis nichil est qr aliquid et res cōvertuntur ergo quod non est res est nichil.

¶ Octavo queritur in quo formaliter est veritas qua est verum fortem cu rere. Forte dicis q est subiective in intellectu. Contra cōpositio que est in intellectu significat verū vel falsum significatiū autē eius est obiectum ergo in obiecto est subiective veritas sicut enim sanitas non est in urina qr est signū eius ita nec veritas in mente quia est tm̄ signum ei⁹ Item omnis respectus est i suo fundamento sȝ fundamentum veritatis est in re. Item quicquid est in intellectu est vera res oporteret ergo q veritas illarum per aliam veritatem esset vera. Nec potest dici secundum .s. q veritas sit subiective in rebus quia aliquando res de qua formatur propositio vera nō est a parte rei ut patȝ dicendo adam est homo vel nulla chimera est. Item dicendo homo non est asinus quero vel illa veritas est in homine vel in asino nō est potior ratio de uno q̄ȝ de alio igitur ꝛc.

¶ Nono arḡ ex lactantio in libro de opificio dei probando q sensus nūq̄ȝ decipitur etiam per accidens qr quod estimemus unam rem esse duas non est ex defectu sensus sed potius intellectus. Sensus enim naturaliter representat rē sicut est et supra facta fuit multa argumenta de sensu an decipiat. Decimo arguitur si visus deciperetur per accidens hoc maxime esset per colorem causatum ex transitu radiȝ solaris per vitrum. Sed hoc est falsum quia quero a quo causatur talis color contra parietē non a sole oportet agens esse simul cuȝ passo nec ab aliquo alio. Item si sensus decipitur sequitur q non possum⁹ aliquid certitudinaliter demonstrare quia nō potest esse maior certitudo in conclusionibus q̄ȝ i principiis

¶ Undecimo querit̄ de intellectu angelico quo nō per respectū ad ipsum aliquid dicitur verum quia eius cognitio nec causatur a rebus nec est causa rerum

¶ Ad .1 dr̄ q etiam aīa est subiectum bonitatis vel malicie ut patȝ de bonitate morali et ideo non solum in rebus extra animā est bonitatis sed iō i reb⁹ dicit̄ esse bonitas et non veritas quia bonitas reraȝ non ē ex actu appetit⁹ sicut veritas est ex actu intellect⁹ Ad aliud dicitū est supra quō v̄ū ē obiectū intellect⁹

¶ Ad .2. dicitur q deus cognoscit falsum et etiā cognoscit malum tm̄ propter hoc malū non dicitur esse i eo sed an deus sit propositio falsa videt̄ q nō quia tunc in ipso esset falsitas unde deus non componit nec dividit. Secundo dicitur q falsitatem esse in aliq̄ ut i cognoscēre nō ē tm̄ cognoscere falsitatē sȝ est habere ꝯceptū representātē rē aliter ēē q̄ȝ sit vl̄ ē apprehēdere unifortnitatē rei ad intellectū ubi tm̄ nō ē unifortmitas. Ad .3. patuit i primo phi. i reb⁹ enī ipsis ē quedam veritas et in intellectu nostro et in deo.

¶ Ad 4. dictū est ibidē q deus ē veritas et sic veritas fuit ab eterno tamen nulla erat falsitas nec aliqua propositio falsa fuit tunc formata. Sȝ querit̄ an sicut est aliqua relatio rei ad intellectum ita etiā sit aliquis respect⁹ rei ad voluntatē et si sic queritur an comparatio causata i obiecto per actū voluntatis sit relatio rationis unde multi dicunt q deus prius voluit fortem fore q̄ȝ iudicaret ipsū fore. Queritur ergo an illa habitudo voluntatis ad rē volitā sit relatio realis vel rationis non secundum qr non causatur p actum cōparativum nostri intellectus si per actum voluntatis potest dici qō ideo est relatio rationis quia non habet esse nisi in intellectu vel per voluntate que aliquomodo rationalis est. 2. dicitur qō non omnis relatio rationis fit per actum intellectus qr aliqua est relatio rationis fantasie ad fantasiatū ista tamē p̄cedit actum intellectus.

¶ Ad 5 videtur q due propositiones nō possunt esse simul in intellectu qr non possum⁹ plura intelligere. Sed contra tūc nunq̄ȝ aliquis posset scire vere se intelligere lapidem qr adveniente ista secunda intellectione cessat prima. Forte dicis q per istā secūdam ego etiam intelligo lapidem. Contra tunc ista secūda intellectio habebit duo obiecta s. intellectionem ꝛ lapidem. Forte dicis q plures intellectiones subordinate pñt eē mō sic ꝓpō vera ꝛ propō fl̄a non subordinantur ꝛ ideo non sunt simul licet una hypotetica sit in mēte que tamē est simplex qualitas nec incōvenit deū causare accñs falsitatis sicut causat substantiam odij.

¶ Ad alia satis patet ex primo perihar.

¶ Si dicatur falsitas est in adequato ergo non est ens positivum. Item. s. t. de veri. q. 1 ar. 10. ad. 3 dr̄ nichil simpliciter eē falsum sȝ aliquid simpliciter sit malū q̄ȝ simpliciter falsitas nichil ē. Item arḡ q ꝓprie in sēsu sit falsitas sicut in intellectu qr proprie i intellectu dr̄ eē falsitas qr nō solū apprhēdit sȝ iudicat sȝ ē sēs⁹ iudicat unū vis⁹ discernit iter albū ꝛ nigrū ut dr̄ supra lcȝ nō discernat iter colorē ꝛ sonum sȝ ergo i sēsu apprehēdēte nō sit proprie falsitas tm̄ i suo iudicio pōt esse falsitas ꝓprie ut videtur ex. s. t. de veri. q 1 ar. 11.

¶ Dicendū q eē contrariū ēens positivū tm̄ icludit aliquo mō privationē sui oppositi. 2. dico sȝ aliquid dicatur eē possibile alicui in eē falsū ē eē falsuȝ simpliciter ut dicit s. t. de po. q 6 ar 1 ad. 15 et ideo aliquid e falsū siplciter. Nec ad falsū sufficit rē aliter eē in se q̄ȝ i itellectu qr tūc itellect⁹ eēt fals⁹ itelligēdo universale ut dicit. s. t. de. po. q. 7 ar 6.

AD 4. sic proceditur videt̄ q substātia intellectiva non unitur corpori quia in tertio de aīa phi dicit q sēsitivū nō ē sine corpore itellect⁹ autē ē separat⁹ p itellectū autē itelligit animā humanā g ē aīa humana nō unit̄ corpori. Itē vl' unitur per se vel per accidens nō primū qr unit̄ per unionem que est accidens ergo unitur per accidens nec secundum quia tūc ex ipsa et corpore nō fieret unum per se contra phi. in secundo de anima. Sed contra per diffinitionem anima est actus corporis organi phisici ergo in forma corpus phisicū

¶ Respondeo dicendū hic videnda sūt. 2. ¶ Primo an aīa intellectiva a qua homo denominatur intellectivus sit subā separata vel forma hominis. Secundo an sit unus intellectus in oībus hominibus. Et non capio intellectum pro accidente de 2a. spē qualitatis sed pro subā a qua homo dicitur intellectivus ¶ Tertio an aīa convenienter unitur tali corpori. ¶ Quantuȝ ad .1m. dicit San Tho. li 2. contra gen ca 57. scd̄m platonē nulla subā intellectualis potest esse forma corporis. sed quia huic positioni ipsa hominis natura contradicere videbatur quia homo cōponitur ex aīa intellectuali et corpore ideo plato dixit animam uniri materie sicut mo-

tor mobili et natura nauí Sed contra tunc ex aía ꝛ corpore non fieret vnum simpliciter et per ꝯñs homo non esset ens simpliciter sed ens per accidens ideo coactus fuit plato ad dicendum ꝙ ipsa anima vt ens corpore est homo Sed contra tunc homo nõ esset sensibile naturale quod est falsum quia est aíal Item tunc corpora viuum et mortuum essent eiusdẽ speciei quia in morte non aufertur nisi motor ꝑ cuꝰ ablationem non variatur species mobilis.

¶ Sed ad hec diceret plato ꝙ licet anima rationalis vniatur tantum ꝑ modũ motoris tamen ĩ homine sunt due alie anime informantes ſ nutritiua et sensitiua Sed contra vnitas rei est forma ergo si in homine sunt plures forme sequitur quod non sit vnum simpliciter Forte dicis ꝙ non sunt in eadem parte quia anima rationalis est in cerebro et nutritiua, in epate et concupiscibilis in alia parte ſ in corde Contra in parte animalis decisi est sensus et appetitus Propter hec alexander dixit intellectũ possibilem esse in nobis per informationem, Sed dixit ꝙ non fundabatur in aliqua substantia intellectuali sed ꝯm̃ mixtionem elementorum et per ipsum intellectum possibilem homo est in potentia ad recipiendum influentiam intellectus agentis qui semper est in actu et secundum ipsum est quedã substantia separata vnde pꝫ ꝙ aliquis intellectus est in nobis et aliquis est separatus Sed hec positio est falsa quia secundum aristo. intellectus possibilis non est immixtus corpori alias esset quedam natura sensibilis sicut odor et sapor Item secundũ eum intellectus possibilis non intelligit sed est preparatio ad intelligendum sequitur ergo ꝙ homo nõ intelligit per aliquod principium quod sit in eo vide San. Tho. ibidem ca. 62. ¶ Tertia est opinio auerrois Quibusdam videtur ꝙ s. t. sibi falso imponit intellectum possibilẽ esse separatum ab homine secundum esse. Dicentes ꝙ intentio Commentatoris fuit ꝙ aĩa intellectiua det homini esse formaliter Sed contra hoc arguunt alij supponentes ꝙ anima intellectiua est composita et intellectu agente et intellectu possibili quem ipse vocat intellectum materialem. Secundo supponunt ꝙ impossibile est aĩam intellectiuam esse vnitam materie secundum esse quia intellectus aut est ipsa subã anime aut est eius propria passio. Tunc sic si aĩa intellectiua esset vnita materie secundũ esse, sequitur ꝙ eius subã est corpus aut virtus in corpore sed hoc est falsum secundum Cõmentatorem dicentez in tertio de aĩa c. 4. qm̃ autem subã recipiens has duas formas necesse est vt non sit corpus nec virtus in corpore ¶ Et hanc fuisse opinionem Cõmentatoris credunt Albertus Scotus Gregorius ꝛ egidiꝰ ¶ Unde Notandum scḋm Cõmentatorem ꝙ intellectus possibilis non continuatur nobis actu in etate puerili sed tm̃ in potentia donec habet vsuz rationis qꝛ tunc habet aliquã intellectionem Et quia puer est eiusdem spẽi cum viro ideo dicit ꝙ homo nõ ꝯstituitur in specie humana per intellectum possibilem q̃ est subã separata Et potest dici aĩa intellectiua.

¶ Sed queritur Per quid ergo hõ est formaĺr hõ et animatus Dicendum ꝙ hoc est per aĩam cogitatiuam id est per aĩam cuius superior virtus ẽ potẽtia cogitatiua que dr̃ ratio particularis formans sillogismos expositorios vt supra dictum est.

¶ Preterea sciendum secundum eũ ꝙ intellectus possibilis est sustantia separata et pura potentia in genere rerum intelligibilium de se nullam habẽs speciem intelligibilem per quam possit actu intelligere reducitur tñ ad actum per intellectũ agentẽ q̃ est alia sub̃ãtia separata Solus tñ ĩ intellectus agens nõ sufficit sed oportet quod fantasma concurrant et ideo fantasmata copulantur propter hanc actionem intellectui possibili sicut etiam motor vnitur mobili Et quia ista fantasmata sunt in homine Propter hoc per predictam vnionem quia intellectus possibilis vnitur nobis dicimur intelligere ipsũ tamen intelligere non est in nobis subiectiue sed est subiectiue in intellectu possibili Ex quo pꝫ quod secũdũ eũ intellectus possibilis nõ ẽ forma dãs nobis esse sed operationem secundum denominationẽ Sed verum intellectus possibilis componat hominem. Quidã dicit ꝙ homo dupliciter accipitur Primo ꝓ composito ex materia et anima cogitatiua. Secũdo pro composito ex homine primo modo et anima intellectiua Contra hanc opinionem arguit s. t. in q. de anima ar. 20 Et 1. p. q. 76 ar. 1. quia ĩpossibile est fantasmata agere in substãtiam separatam alias fantasma meum possꝫ agere in angelum. Forte dicis quod verum est virtute intellectus agentis Sed hoc dato adhuc ꝑ hoc non dicemur intelligere Colores enim non dicuntur sentire licet causent sensationem ergo licet fantasma nostrum causet intellectionem in intellectu possibili tamen per hoc non dicemur intelligere si sit sustantia separata.

Item sbustãtia separata ex hoc quod ẽ immaterialis de se est intellectiua sicut alie intelligentie ergo non accepit cognitionem a rebus materialibus qꝛ alias sequeretur ꝙ seclusis fantasmatibꝰ nostris illa substantia separata nichil intelligeret. Item in nobis est voluntas ergo et intellectus Añs pꝫ quia alias non diceremur iusti nec peccare nec heretici quia ꝑ intellectionem vel volitionem que non est in nobis subiectiue non dicimur mali. Forte dicis quod denominamur heretici per intellectionem que est ĩ substantia separata ex hoc quod ipsa continuatur nobis modo supradicto scilicet quia recipit intellectionem a nostris fantasmatibus.

Contra actiones illius subẽ separate non sunt in nostra potestate. Preterea quero secundum eum quid est puer vel est substantia irrationalis vel rationalis. Si scḋm ergo habet intellectum.

Item omnis actio prouenit ab aliquo principio intrinseco sed intelligere est actio hominis ꝛ hõ formaliter intelligit per intellectum Forte dicis quod intelligere est actio pro quanto causatur a fantasmatibus eius ꝛ homo non ĩtelligit forãliter sed vnitur subẽ separate que formaliter intelligit Sed contra tunc posset dici quod equus intelligit quia eadem facilitate diceretur quod fantasmata equi concurrũt virtute intellectus agentis ad causandum aliquid ĩ intellectu possibili ꝛ sic diceretur sibi vniri.

Item si intellectus agens esset substantia separata sequeretur quod intelligeret quod est contra phm̃ in tertio de anima. Ulterius Notandum.

¶ Quantuz ad 2. qd non est vnus intellectꝰ numero in omnibus hominibꝰ sicut dicit Cõmen. ponẽs ꝙ est vnus intellectus numero scḋm subãm ꝑ quem oẽs homines intelligũt. Contra intellectꝰ est prima perfectio hoĩs ergo est aliquid hoĩs ergo multiplicatur ad multiplicationẽ hoim̃. Item tūc sortes ꝛ plo

to essent idē homo quia haberent eandē aīam intel
lectiuam. Itē sortes esset anteq̄ esset generatus q̄
intellectus ei⁹ fuisset in alio hoīe Sz ad hoc respon
deret q̄ aīa intellectiua nō est forma hoīs. Sed hoc
iam improbatuz est. Itē possibile est me aliquid in
telligere te illud non intelligente. ergo non habem⁹
eundem intellectum numero. Item tunc contraria
in esse intēio essent in eodem quia possibile est me in
tenie assentire. et te intese dissentire. Item ego pos
sum scire quicquid est in intellectu meo et non pos
sum scire quicqd est in itellectu tuo ergo nō sūt idē
intellectus Forte dicis q̄ solus sequitur q̄ nō sunt
eadez fantasmata quod sufficit Contra diuersa fan
tasmata non sufficiunt ad hoc q̄ cōtraria sint in eo
dē sed stat intellectum meū scire. et te opinari idem
Item sequeretur q̄ duo accidentia eiusdē spēi essēt
in eodem quia stat me et te intelligere idē. Itē que
ro an iste intellectus qui est subā separata possit re
cedere a fantasmatib⁹ suis qn̄ vult et si sic sequitur
q̄ respisiūne nichil intelligeres magis q̄ bestia.
Item postq̄ puer deuenit ad vsu rōnis quero quis
adducit illa fantasmata istam subām separataz que
est in alio homine. Dicenduz est ergo q̄ intellectus
possibilis et intellectus agens sunt duo accidētia
realiter distincta inherentia ipi anime si tn̄ itellect⁹
caperetur p subā intellectiua tūc intellect⁹ est aīa
rationalis que vnitur corpori vt forma. Ex quo pa
tet q̄ intellectus non est sensus capiendo intellec
tuz primo modo Nec ymaginatio q̄ sensus est in to
to composito vide S. T. ii. secūdo cōtra gē. ca. 78.
¶ Quatu ad tertiū dicit Sā. Tho. i. pte. q. 76. ar.
quinto et. q. 91. ar. 3. q̄ aīa conuenienter vnitur tali
corpori sic disposito. s. q̄ est conueniens organū sen
sus. Et quia oēs alij fundantur supra tactu ad or
ganu aūt tactus requirit q̄ sit mediū īter cōtraria
que sunt calida et frigida humida et sicca. quorum
tactus est apprehensiuus. Ideo opportuit organuz
tactus esse reductum ad equalitate cōplexionis vt
esset melior sensus. Et ideo oportuit corp⁹ cui vni
tur aīa intellectiua eē magis reductum ad equali
taté cōplexionis. Et pp̄ter hoc inter cetera aīalia
homo habet optimū tactum. Et si queratur ex quo
anima est immortalis nonne melius fuisset dare cor
pus immortale vel aliud magis pulchrum. Dicen
dum q̄ artifex non eligit materiam optimam abso
lute sed materiam magis conuenientem ad exercen
dum operationes ipsius forme Primus articulus
adhuc patet ex clementinis. de fide catholica vnde
heretici sunt alij.
¶ Cōtra hec arguitur primo q̄ intellectus non vni
tur corpori vt forma q̄ tunc corp⁹ esset organuz ei⁹
quod est impossibile vt probat phūs in tertio de ani
ma. Sed dices q̄ intellectus idest potentia intelle
ctiua non habet organum sed ipsa essentia anime in
tellectiue vnitur corpori vt forma. Contra effect⁹
nō ē simplicior sua causa sed potētia anime est effe
ctus essentie eius quia omnes potentie fluunt ab es
sentia anime. Nulla ergo potentia anime est simpli
cior esse anime. Si ergo intellectus non potest esse
actus corporis sequitur q̄ anima intellectiua non
potest vniri corpori vt forma.
¶ Secundo oīs forma vnita materie indiuiduatur
per materiam si ergo anima intellectiua vnitur cor
pori vt forma oportet q̄ sic īdiuidua ergo forme re
cepte in ea sunt indiuiduate. Non ergo anima intel
lectiua potest cognoscere vniuersalia per species
quas recipit q̄ ille species nō sunt vniuersales nec
in rebus extra animam reperitur forma nisi sit indi
uiduata. Sed dices q̄ forme intelligibiles idest spe
cies ex parte subiecti sunt indiuidue sed non inq̄n
tum sunt similitudines rerum representantes res se
cunduz naturam communem. Contra forma est prī
cipium operationis et operatio egreditur a forma
secundum modum quo inheret subiecto q̄to enim
aliquid est calidum tantum calefacit ergo si species
rerum que sunt in anima intellectiua sunt indiuidu
ate ex ea parte qua inherent anime cognitio que se
quitur erit indiuidualis et non vniuersalis.
¶ Tertio aīa intellectiua nō vnit corpori nisi me
diate nutritiuo z sensitiuo sz nō est in illis actu sz i
potētia tm̄ q̄ phūs dicit i secūdo de aīa q̄ sicut tri
gonū est i tetrogano ita sensitiuū est in itellectiuo
ergo nō est dicendum q̄ aīa intellectiua actu vnitur
corpori.
¶ Quarto philoso. dicit in. 16. de animalibus q̄
non est simul animal et homo sed primo est animal
postea homo ergo per aliud est animal z per aliud ē
homo ergo aīa intellectiua non est forma aīalis.
Item forma et materia et totū cōpositum sunt ī eo
dem spē et genere quia forma nō est in specie nisi re
ductiue. sed anima intellectiua non est de genere cor
poralium. ergo non est forma materie corporalis
¶ Quinto ex duabus substantijs exītibus in actu
non fit aliquid vnum: sed tam corpus q̄ anima intel
lectiua est aliquid subsistens. ergo non faciunt vnuz
Item vnūquodq̄ scdm q̄ est sic operatur. sed aīa in
tellectiua habet opationem per se sine corpore. s. in
telligere ergo non est vnita corpori scdm esse Item
nullus artifex prestat impedimentuz suo opato. sed
aīa intellectiua impeditur per corpus a cognitione
veritatis quia corp⁹ quod corrumpitur aggrauat
aīam igitur Item materia et fora non contrariātur
sed caro cōcupiscit aduersus ipm̄ et econuerso scdm
paulum. igitur.
¶ Sexto tunc anima intellectiua esset determinate
nature quia vnitur corpori sensibili tanq̄ organo
suo. et per ɔ̄ñs non erit preceptiua oim formaꝝ sen
sibilium. Per hoc em̄ phūs probat in tertio de aīa q̄
potētia intellectiua non habet organum corporale
et eque efficax videtur argumentum de aīa sicut de
potentia eius Item omne quod recipitur ad modū
recipientis recipitur. Si ergo aīa rōnalis recipia
tur in materia sensibili et quanta. sequitur q̄ est sen
sibilis et quāta saltē per accn̄s. Item quicquid reci
pitur in aliquo quod recipitur in materia. etiam ip
sum recipitur i materia sed species intelligibiles re
cipiuntur in aīa sequeretur ergo q̄ reciperetur i ma
teria. quod est fl̄m quia abstrahunt a materia.
¶ Septimo tūc anima intellectiua haberet depen
dentiam ad corpus forma em̄ z materia a seinuicē
dependent. hoc aūt est fl̄m q̄ aīa intellectiua potest
esse separata scdm phm̄. 120. metaphisice. T. L. 17.
vbi declaratur q̄ causa formalis aliquando manet
post suuz effectū q̄ aīa rōalis manet homīe mortuo
¶ Octauo si aīa est forma corporis. oportet q̄ aīe
et corporis sit vnū esse. Nam ex materia z forma fit
vnū secundum esse. sed aīe z corporis non potest esse
vnū esse. quia esse corporis est corruptibile resultās
ex partibus quantitatiuis. Esse aūt aīe est incorru
ptibile et simplex. Item quorum est vnum esse. eorū
est vna operatio sed anime et corporis non est vna o
peratio ergo eorum non est vnum esse.
¶ Nono arguitur q̄ Commentatori īponuntur fal
s dicendo q̄ scdm eū aīa nō est forma corporis quia

Cōmentator exponendo diffinitionem aīe non excludit animā intellectiuā imo includit eā. et in tertio de aīa capitu. decimo octauo. dicit de predictis duobus intellectibus q̄ sunt tanq̄ virtutes forme nostre quia nichil agit nisi per suam formam. Hoc autem intelligimus quando volumus. Item secundū Cōmentatorem. Omnis substantia est materia vel forma vel totum compositum sed aīa non est totū cōpositum nec materia ergo secūdū eum est forma.

¶ Decimo imponitur Cōmentatori aliud falsū. s. q̄ fantasma causat speciē in itellectū possibilem ⁊ q̄ per hoc dicimur intelligere q̄ causare spēm in alio est magis intelligi. Itē falsū imponit sibi. 1. pte. q. 76. ar. 1. dicendo q̄ eadem spēs intelligibilis numero informat intellectum possibilem et fantasiam humanā. Et propter hoc dicimur itelligētes. Contra dicit auerroista. Cōmentator bene sciuit q̄ vna et eadem forma numero non representat vniuersaliter et indiuidualiter. Species autem que est in intellectu representat vniuersaliter quia est abstracta. Fantasma autē indiuidualiter. Item eadem forma numero nō est in corpore ⁊ sine corpore. Modo omnis forma perficiens fantasiā est in corpore cū fantasia sit virt⁹ organica. Et omnis forma apud intellectū est virt⁹ sine corpore. Forte dicis q̄ illa spēs licet sit vna numero tamen est alia scdm esse quia aliud esse habet in intellectu et aliud in fantasia sed hoc implicat contradictionem q̄ virius numeralis forme non stat cū diuersis esse simul conuenientibus ipsi forme. Et item si habet aliud esse in fantasia et in intellectu hoc ideo est quia in fantasia habet esse indiuiduale sed vt sic non est principium intelligendi et sic homo non intelligeret per eam.

¶ Undecimo arguitur p̄ opinione alexandri q̄ tāte fuit reputationis q̄ aliquando non reputabat phi. nisi fuisset alexandrinus et creditur fuisse vnus de optimis expositoribus aristote. et sic videtur q̄ sit sibi credendum scilicet q̄ anima intellectiua sit materialis. Item temistius et theophrastus dixerunt q̄ tam intellectus agens q̄ possibilis sunt substantie separate. Item auicenna dicit q̄ intellectus non est aliud q̄ ymaginatiua. Itē p̄pter humilitatem commen. videtur sibi credendum quia dicit super hoc se velle aliquid scribere quia fratres videntes scriptum eius poterunt scribere suas dubitationes et forte per illud inuenient verum si ipse non inuenit videtur autem irrationabile tantis philoso. contradicere.

¶ Duodecimo arguitur tunc forma hoīs post mortem maneret et similiter materia ⁊ sic corruptio hoīs non esset corruptio substantialis cū ibi nulla substātia corrūpatur. Item queritur in quo est figura propria hominis nō in materia tm̄ q̄ illa nō est subiectū proprij accidentis ergo est in materia et forma ergo forma hominis est partialiter figurata. Forte dicis q̄ mors hominis est corruptio substātialis q̄ vnio anime ad corpus est quid substātiale. Contra illa vnio est relatio. Item īpossibile est q̄ eadem forma secūdū idē esse sit inherens et postea subsistens q̄ forma inherens habet esse a toto cōposito igitur

¶ Tertio decimo si anima rationalis est forma hominis et cuiuslibet partis seq̄retur q̄ manus hominis intelligeret q̄ habet in se aīam intellectiuā sed hoc est falsum q̄ nō habet fantasmata. Item licet anima rationalis non esset forma hominis adhuc p̄ eam hō posset dici animatus et operari sicut celum est animatum per intelligentiam assistentem et homo beatus dicitur intelligere ex hoc q̄ essentia diuina supplet vicē speciei vñ est pricipiū itellectiōis ergo aliqua substātia separata potest eē principiū itelligēdi i nobis. Forte dicis q̄ q̄ nō oportz q̄ illd quo homo formaliter intelligit informet ipsum sed hoc eque bene concluderet de beato.

¶ Quartodecimo supra dictū est q̄ potētia ab aristotele vocatur aliqñ intellectus passiuus ergo aīa anime cogitatiua dicimur intelligentes et nō ab anima intellectiua quod si cōcedas dicēdo cū cōmē. subām itellectiuā esse separatā sequit̄ cōtra aristo. in primo de aīa dicētē q̄ hec nō est p̄pria aīs intelligit sed hō. Itē oē intelliges vel est purus intellect⁹ vel habet intellectū tanq̄ p̄tē sui. Itē hō nō est pur⁹ intellect⁹. ergo aīa intellectiua est pars eius.

¶ Quintodecimo ar̄ q̄ sit vnus intellectus in oībus. q̄ deus potest ponere vnā aīaz in diuersis materijs sicut duas aīas in vna materia. Scdm patz in mōstro et puero qui est in vtero matris cui⁹ corpus cōtinuat̄ p̄ vmbilicū cū matrice ergo in eodē corpe sunt due aīe. Scdo oīm est vna materia q̄ materia est pura potētia sed intellect⁹ scdm phm̄ est in potētia ad oēs formas intelligibiles ergo oīm est vnus itellect⁹. Itez sequeretur q̄ nunq̄ discipul⁹ posset habere sciam q̄ scientia doctoris non est arguitiua ergo nō pōt causare aliam scientiam in discipulo.

¶ Sextodecimo non valet argumentū dicendo q̄ tunc contraria essent in eodem quia idem argumentum fieret si vna aīa sit in qualibet parte sortis. q̄ in vna potest ascendere et in alia descendere. Item si in quolibet homine esset alia aīa seq̄retur q̄ nunc essent infinite anime scdm aristotelē supponendo q̄ ab eterno fuerunt hoīes et q̄ aīa sit immortalis De hoc. 3. physico. Forte dicis scdm Cōmentatorē idez numero esset in diuersis locis sed cōtra scdm catholicos. eade numero est in capite et in pede. Itez ar̄ q̄ aīa cōtinuatur corpori scdm modū cōmentatoris quia non potest sibi cōtinuari sicut due q̄ntitates cōtinue continuātur q̄ aīa non habet q̄ntitatē. Item si sortes esset homo p̄ aīam ronalem. sequeretur q̄ sortes scdm q̄ homo esset incorruptibilis.

¶ Decimo septimo intellectus possibilis denudatur ab oī eo quod intelligitur. q̄ nichil est eorum q̄ sunt ante intelligere. vt dr̄ in. 3. de aīa. Sed vt dicit in eodem. ipse est itelligibilis sicut et alia ergo ipse est denudatus a seipso et ita non habet vnde posset multiplicari diuersis. Item secūdum phm̄ hic idem est intellect⁹ et quod intelligens sed id quod intelligitur est idez apud oēs ergo intellectus possibilis est vnus in omnibus hominibus.

¶ Decimo octauo nichil operatur nisi vbi est sed intellectus possibilis operatur vbiq̄ itelligit eni que sunt in celo et in terra. igitur vnus est in omnibus hominibus. Itē multiplicatio numeralis est p̄ materiam. sed intellectus non habet materiā. Sz dices q̄ intellectus idest aīa intellectiua habet materiam in qua est. s. corpus humanū per quod indiuiduatur Contra principia indiuiduātia debent esse de essentia indiuiduati sed corpus non est de essentia anime Item cessante cā cessat effectus. si ergo anima intellectiua multiplicatur per corpus seqtur q̄ post mortem non sunt plures aīe. Item esse anime non dependet a corpore nec vnitas eius.

¶ Decimonono. Est vna lux illuminās oēs colores. ergo vnus intellectus agēs illuīans oīa fantasmata. Item si intellectus agēs est aliquid anime sequitur q̄ aīa est simul in actu et in potentia. quia aīa

tellectus agens est semper in actu et intellectus possibilis in potentia.

¶ Vicesimo arguitur q̄ aīa non conuenienter tali corpori vniatur per argumēta epicuriorum que ponit lactentius. Isti dicunt naturā esse nouercam et non matrem humani generis. q2 homo nascitur inops et infirmus et flens. alia aūt aīalia in pedes suos mox eriguntur. cū armis naturalib9 homo aūt nō potest se mouere. Itē hōis educatio cōstat maximis laboribus. alia aūt aīalia facil9 nutriuntur a suis. Itē homo in vita sua habet multas infirmitates. et sepecito moritur. Cū aūt habeat aīam nobilissimā videtur eis q̄ saltem non deberet mori nisi haberet cētum annos. Itē videt lucretio q̄ oculi impediūt hoīes a videdo sicut fores īpediūt introitū domus.

¶ Vicesimo primo. homo habet animā nobilissimā ergo corpus suum non debet esse de terra. Sz dices corpus suum est nobilissimum q2 est recte figure. Contra tunc arbores haberent corpus nobilissimū. Pluralia argumenta valde pulchra ponit Sanct9. Tho. in. q. de anima. ar. viij. et. i. parte vbi supra.

¶ Ad primum dr̄ q̄ aīa est actus corporis organici no tamen ſm quālibet potentiā cū aīa humana excedat proportionē corporis et ideo intellectus nō excedit totalē essentiā aīe sed est supremum in ipsa.

¶ Ad secundū dicitur q̄ intellectus dat formis intellectis vniuersalitatē inq̄tū abstrahit eas a principijs materialibus indiuiduantibus vn̄ non oportet q̄ intellectus sit vl'is sed q̄ sit imaterialis vide Sā. Tho. in. q. de aīa. ar. 2. ad. quītu. vj. et septimū.

¶ Ad tertium dicitur q̄ non omnino simile de figuris et de anima quia anima rationalis non differe essentialiter a sensitiuo. ¶ Ad quartum dictum est supra de embrione vel dicit q̄ prius apparet operationes aīalis q̄ hoīs. Ad aliud dicitur q̄ anima est in genere aīalis et in spē hominis per reductionem.

¶ Ad quintum dicitur q̄ aīa non est aliquid se subsistēs in specie completa quomodo autem anima est per se subsistens declarat s. t. q. de anima ar. i. vbi dicit ad pri. q̄ licet aīa habeat ens completum tamen non habet speciem completam nec per se est vnus gradus entium. Ad aliud dicitur q̄ anima habet operationem in qua non cōmunicat corpus ex ea parte qua superat proportionē corporis Ad aliud di. q̄ per corpus distinctius anima cognoscit vt supra dictum est Alij dicunt q̄ ratione pctī ipsius aīe corpus impedit animā z caro repugnat spiritui sed tūc queritur an homo productus in puris naturalibus haberet sensualitatem repugnantem rationi videtur q̄ sic q2 sensualitas fertur in oē bonum sensibile Item tunc posset cognosci per rationem naturalē hunc statum non esse n̄aſem q2 sētimus rebellionem Alij autē ponunt q̄ hō i puris n̄alibus non haberet extrinem ɔcupiscentem aduersus spiritū quia hoc est pena peccati q2 aliquādo est inuoluntarium Itē aīa secūdum supremam potentiā habet diuinā naturale super inferiores potentias sed hoc non aufertur nisi per peccatum. Sed de his alias.

¶ Ad sextum dicitur q̄ ea pte qua excedit nō est organum corporis sensibilis. Sz cōtra tunc hō inq̄tum homo nō intelligeret q2 non est hō nisi per vnionem anime sz nō est intellectiuus ex vnione ad corpus sensibile sed ea parte qua excedit. Dicēdum q̄ iste excessus non est per separationem. Ad aliud patet per idem quia quando illud quod recipitur excedit receptum tūc nō oportet q̄ sibi conformetur. Si dicat q̄titas recipit i cōposito ex materia et anima rationali ergo anima est q̄ta per accidens negatur consequentia.

¶ Ad septimū concedo q̄ anima dependet a corpore q̄tum ad complementum sue speciei.

¶ Ad octauū dicitur q̄ eē existentie corporis hominis dicitur corruptibile non absolute sed inq̄tum corpus per corruptionem deficit ab illo esse quod erat commune sibi et anime. ¶ Ad aliud dicitur q̄ bene concluderet si corpus participaret esse anime secundum totam suam nobilitatem z virtutez. et iō est aliqua operatio aīe in qua nō cōicat corpus.

¶ Ad nonū dictū est supra quomō dupl'r aliqd est forma corporis. Ad decimū videt difficile inuenire alium modū nisi dicatur q̄ in aīa cogitatiua producitur intellectio quod est impossibile. Quidā dicūt q̄ species intelligibilis est in fantasmate subiectiue id est obiectiue. S. T. concedit auerroim destruxisse totam philosophiam opus. 16. quod prolixe disputat de tota ista materia durandus in. 2. dis. 16. dicit eum valde delirare cum istis speciebus.

¶ Ad vndecimum in eodem opusculo. San. Tho. valde pulchre impugnat omnes phōs. et hoc sufficit q2 ipsi sibiinuicem contradicunt contradictoris autem non possunt esse simul vera.

¶ Ad. xij dicit q̄ gn̄atio hoīs ē vera gn̄atio. z mors eius vera corruptio propter sepationem forme a materia. et forma totius corrūpitur. Ad alia satis dictum est. et ad. xiij Nec aliquis dicit q̄ ꝓpter solaz vnionē essentie diuine dicamur intelligere. quia tūc per hoc dicetemur ɔprehendere deū. Secundo dicitur q̄ essentia supplet vicem spēi pro q̄to causat intellectionem que cōiter a specie causatur. Sz an de9 se solo posset esse principium nr̄e intellectionis Dicēdum q̄ non quia opz q̄ principium ꝓximum intellectionis sit formaliter in aīa.

¶ Ad. 14 patuit supra quare vocatur intellectus possibilis ¶ Ad. 15. dicit q̄ due aīe nō possūt esse in eadem pte iz forte in diuersis Sz querit an aīe corp9 det perfectionem ex quo corpori vnitur vt perficitur dico q̄ non alias corpus esset prestantius vnde perficitur in corpore sed non a corpore San. Tho. de. veri. q. 26. ar. 2. 2. Ad aliud dicit. San. Tho. i. parte. q. 76. ar. 2. ad. 5. q̄ alia est sciētia in discipulo et alia in magistro et. q. 117. ar. i. ad. 2. dicit q̄ doctor non causat sciētiam in discipulo per modū agētis naturalis sed est pricipiū quo aliqs dirigitur in operando. ¶ Ad. 16. alias dictuz est. ¶ Ad. 17. dicit s. t. in. q. de anima. ar. 3. ad 4. q̄ non est necessarium intellectum denudari ab eo quod intelligit vt patet de intellectu diuino sz hec est cōditio intellectꝰ i potentia Ad aliud dr̄ ibidē ad septimū q̄ spēs intelligibilis qua intellect9 formaliter intelligit est in intellectu istius et illius et multiplicatur ratione subiecti non autem ex parte obiecti.

¶ Ad. 18. dr̄ q̄ intellect9 non opatur vbiq3 sed circa vbiq3 ad aliud satis dictum est in decente et essentia quō anima indiuiduatur nec est verū q̄ pricipia indiuiduantia sunt de essentia rei vnde anime differunt ex hoc q̄ sunt tali vel tali corpori vnibiles. vide. San. Thom. in quest. de anima ar. 3. ad. 15. z ad 20. et ar. i. 2. ¶ Ad. 19. patet q̄ in diuersis partibus aeris est aliud lumen Nec inconuenit idem esse in potentia z in actu. sed non secundum idem. San. T. ibidem ar. quinto ad secundum et ad septimum.

¶ Ad vicesimū queritur ab istis an mallent habere naturā bestiarū q̄ hoīm ex quo tm̄ laudāt ɔditionē earum. ad q̄d eīn haberet hō prudentiā. si oīs esset

sibi a natura parata. ideo rectius plato egit grās nature ꝙ hō natus esset. Itē multa aialia habet etiaꝫ magnos labores ad defendendum: et instruendum pullos suos vt dictū est de hyrūdinibus. Item homo debebat hr̄e corpꝰ passibile fierent ei multa mala nisi fures possent occidr et ex hoc sequebatur hominem semp̄ esse mortalem. ꝛ ideo deus optime oībus prouidit vn̄ aialia debilia sunt velocioris cursꝰ vel habent alas quibus possunt fugere. Alia vero que sunt grauia habent cornua. vn̄ turpissimun fuisset videre hoiem cum talibus armis naturalibꝰ sed dedit sibi rationē q̄ i capite quasi in arce apparetvn de dr̄ caput qꝛ capiunt ibi sensꝰ initiū Nec est putādū cū epicurijs ꝙ corpꝰ hoīs sit fortuito tactu habet duos oclos quasi duos carbūclos a deo sibi datos quoruꝫ dualitas magnū decore affert. Et quia faciliter oculi possunt ledi ideo posuit eos deus in cōcauis foraminibꝰ. Dedit ligua ad duo officia vn̄ scd̓ꝫ varronē ligua dicitur a legādo cibo In bestijs valet aliqn̄ ad potandū Plura alia de sexu diuerso et voce. ꝛ alijs partibus corporis tractat lactantius de quibus satis habetur in .i. parte. San. Tho.

AD. 5 sic proceditur videtur ꝙ anima intellectiua sit mortalis qꝛ anima humana est eiusdem generis cum alijs animabus sicut homo est eiusdem generis cum bestijs ergo est corruptibilis qꝛ corruptibile et incorruptibile non sūt eiusdem generis sed contra phi. dicit ꝙ intellectus separatur sicut perpetuum a corruptibili intellectus autē est pars anime igitur in 3 t. c. 20.

Respondeo dicendū scd̓m s. t. in. q. de anima ar. 17. et libro. 2. ꝯtra gen. ca. 79. sola anima rationalis est immortalis. Plato autem posuit etiam animas brutorum esse immortales ꝫ hoc est falsum qꝛ no habent ꝑ se operationem sicut anima rationalis Item plato ponebat animam itellectiua nc esse immortalem ꝙ fuit ab eterno sed hanc opinionem etiam reprobat. s. t. Alexander pyrpatheticus posuit intellectum possibilem esse mortalem. Item origenes posuit omnes aias i pricipio mudi fuisse creatas qꝛ sequiꝰ est aliquomodo platone vide. s. t. ibidē. ca. 83.

Conclusio responsiua necesse est omnino animaꝫ humanaꝫ esse incorruptibilem qꝛ res dupliciter corrumpitur. s. per se et per accn̄s ipossibile est aute aliquod subsistens corrupi per accidens sic enim aliqd corrupitur sicut haber esse vnde quod per se habet esse no potest corrupi nisi per se Anima autem rationalis non potest corrūpi per se qꝛ esse per se conuenit forme ergo non potest secūdum se ab ea separari et ideo omnis forma est ꝑ se incorruptibilis quia res corrupitur per hoc ꝙ forma separatur ab eo impossibile autem est ꝙ forma separetur ab anima ergo anima rationalis est incorruptibilis Tum qꝛ nō est receptiua cōtrariorum quia intellectiones albi et nigri non contrariantur Tum qꝛ anima naturaliter desiderat semper esse. Naturale autem desiderium non potest esse inane ergo omnis substantia intellectualis est incorruptibilis vt etiam dictum est i .i. de anima et hec fuit sententia platonis: et pherecidis vt ponit lactantius li. 7 diuinaꝝ institutionū zeno etiam posuit esse inferos et sedes piorū et capitulo. 8. ponit rationem platonis qꝛ quidqd per setpsuꝫ sentitur semper mouetur. Tale aūt nō habet finem Item aia est capax doctrine et habet prouidentiaꝫ futurorum. ergo habet aliquid immortalitatis vt dicit pithagoras sed pherecides fuit primus qui dispautauit eternitatē aie. Tullius dicit se nescire quid sit verū. Probat tn̄ eam ex hoc ꝙ homo hꝫ noticiaꝫ de deo. ꝛ oportet ponere aliquā retributionem bonorum post hanc vitā alias iusti qui hic multa patiuntur viderent esse miserabiliores bestijs ꝛ alijs hoībꝰ qui fruuntur voluptatibus seculi vnde dicit paulus Si non est resurrectio miserabiliores sumus omnibus hominibus. Ex hijs patet ꝙ falsa est opinio lucretij et epicurij vt patet apud lactantium ibideꝫ capitulo .12. Item potest ꝓbari ex eo. ca. 13. ex dicto epollinis et carminibus sibile. Nec mirum si quidā dixerunt aiam esse mortalem qꝛ aristotenꝰ dixit nullam penitꝰ esse aiam. Si queratur ex quo anima rōnalis fit de nouo. An ꝓducatur a generante Dicendum ꝙ non quia aliqn aia habens bonū ingenium est in corpore ꝓducto a fatuo. vt ergo dicit lucretiꝰ icelesti sumꝰ oēs semine ortū di et ideo parentes plꝰ diligunt salutē corporis ꝙ aie cōtra ꝙ vnūquodqꝫ naturaliter diligit opera sua vide. San. Tho. i. par. q. 90. ar. 2 Si queratur an scd̓m Commentatorē aia rationalis sit a deo creata de hoc dictum est primo phisi. Albertus dicit in libro de hoie ꝙ Commentator dicit in libro de causis sup prima ꝓpositione ꝙ causa prima creauit esse aie mediante intelligentia Sed contra nulla creatura potest creare. Ideo dicitur ꝙ anima dicitur esse ab itelligentia quia ꝑ motum factum ab intelligentia disponitur corpus ad susceptionem aie. Sed an sequatur anima habet ꝓpriam operationem ergo pōt separari videtur ꝙ non qꝛ sensus habent proprias operationes vnde visus videt non aūt auditus sed dices ꝙ i illa operatiōe cōmunicat corpus ideo in ꝓposito non dicitur ꝓpria.

Contra hec ar. Anima est finite virtutis ergo non potest durare per tempꝰ infinitu qꝛ ꝓpter hoc phūs dicit 8 phisi. ꝙ primu mouēs est infinite virtutis qꝛ mouet tpe infinito. Item si aia est incorruptibilis sequitur ꝙ sit semꝑ qꝛ primo celi ꝯ ꝙ incorruptibile et semper esse couertuntur sed hoc est fl̄m quia quelibet anima incepit esse.

Secundo aia non est ꝑ accidens forma qꝛ tūc hō esset ens per accidens ergo est forma corporis essentialiter ergo corrupto corpore corrupitur. Itē aia non est sine suis potentijs seu passionibus sed multe potentie anime non possunt esse sine corpore vt patet de vegetatiuo et sensitiuo.

Tertio forma debet esse materie proportionata sed corpꝰ hoīs est corruptibile ergo et aia. Iteꝫ aia non habet operationem sine corpore ergo non pot esse separata. Ans patet quia impossibile est intelligere sine fantasmate.

Quarto de finito tandē ꝯsumitur sed bonuꝫ nature aie est finitum: et minuitur per pcc̄m ergo tandem potest consumi et corrumpi. Item phūs cōtra platonē hꝫ pro inconuenienti ꝙ modꝰ incepit ꝛ nunqꝫ terminabit. Si aia habuit principium habebit finē

Quinto manente cā manet effectus ꝫ anima est causa vite corporis si ergo aia semper manet videt ꝙ corpus semper viuat quod est falsum.

Sexto sequeretur ꝙ idem corrup tu numero posset redire quia anima manet post mortem et per agens naturale materia potest iteruꝫ bene disponi qꝛ potest quis vesci ex carnibꝰ hūanis ꝛ sic materia hominis ꝑcedentis pōt iterum esse sub semine quod pōt iterum poni in loco matricis si ergo aia intellectiua potuit primo viuri qn̄ fuit de nouo creata sequretur ꝙ iterū postea poterit reuniri. Itē si aia esset

immortalis videtur ꝙ ſm aristotelē nunc essent infinite anime ponendo mundū fuisse ab eterno. Item ſm aristotelem queso vel ista anima separata aliqñ vnietur corpori vel nunꝗ. Si primū tunc corruptū reddit. Si secūdū sequitur ꝙ ſm aristotelem p tps infinitum naturale desiderium istius anime frustrabitur. Item ecclesiastes tertio dicitur ꝙ vnus est interitus hominis ⁊ iumentorum.

¶ Septimo ar. contra rationes quibus pbatur immortalitas anime ſm phi. quia ari. vij. metha. dicit ꝙ partes que manent separate a toto sunt elemēta idest partes materiales si ergo anima maneret separata a toto sequeretur ꝙ esset materialis quia prius fuit forma ⁊ pars hominis quod adhuc probat cōtra auerroi qz rationale est differentia hois. ꝗ aia rationalis est pars eius vnde dicit Scot⁹ ꝙ ille maledictus auerrois infixione sua in. iij. de anima nec est intelligibilis sibi nec aliis. Item oēs experimur nos cognoscere intentiones logicales ⁊ tamē illas non cognoscimus per sensuz ergo cognoscimus eas per animam intellectiuaz quia oportet ꝙ operatio que est in nobis sit ab aliqua forma intrinsecus. Forte dicis ꝙ intelligere est quoddam pati ⁊ ideo causatur in nobis ab extrinseco. s. ab obiecto vel a fantasmate vel forte non est actio immanēs sed hoc est falsissimum ymmo intelligere est propria operatio hominis in qua secūdū ari. ꝯsistit hominis beatitudo.

¶ Octauo non valet auctoritas phi. dicentis ꝙ intellectus separatur sicut perpetuum a corruptibili/ quia phi. nō intelligit illam separationem nisi precise in hoc ꝙ intellectus nō vtitur corpe in operando et ideo est īcorruptibilis loquēdo de illa corruptione qua virtus organica corrumpit̄ ab excellēte sensibili. sed hic est dubium an potentia visiua realiter corrumpatur videtur ꝙ nō qz si senex acciperet oculum iuuenis videret vtiqꝫ sicut iuuenis ergo potentia visiua non est debilitata vel corrupta ꝗtum ad operationem. Item diceretur ꝙ licet intellect⁹ non corrumpatur ratiōe organi tamē corrumpitur pro ꝗto anima non potest esse sine corpore vnde phi. dicit in tertio de anima ꝙ intellectus corrumpitur in nobis quodam interiori corrupto.

¶ Nono ari. xij. me. relinquit hāc questionē sub dubio ⁊ dicit forsan. s. omnem namqꝫ animam impossibile forsan esse post compositum ⁊c. ibi ly forsan est tēperamentū phi. Item posset negari habere opationē per se. Et si dicatur intelligit deū talis autē intellectio non est in toto composito quia nō est materialis ⁊ sensitiua ergo est tm̄ in anima. Diceretur ꝙ est in toto ꝯposito ⁊ in nulla parte sicut paternitas que est accidēs non organicū ⁊ tn̄ non est īcorruptibile.

¶ Decimo non valet alia ratio ex. vj. de animalib⁹ vbi dicit itellectū de foris aduenire qz valde dubiū est ſm ari. a quo producitur anima rationalis si em sit immediate a solo deo. Contra in. viij. phi. dr̄ ꝙ deus non potest aliquid facere de nouo ⁊ per hoc pbat mundum fuisse ab eterno. Item non valet ratio de corruptiōe quia. s. illa fit per separationem ab altero quia asinus corrumpitur et tamen suum esse nō separatur quia impossibile est ꝙ esse asini sit sine asino. Item esse anime est a deo corruptibile ⁊ non per separationem alicuius rei.

¶ Undecimo non valet ratio de anima habēte esse per se qz quero quid intelligis per esse per se si enim distinguat̄ cōtra inesse accidētis tūc forma asini habet esse per se. Item tunc accidens separatum esset īcorruptibile quia habet esse per se licet miraculose si autem esse p se distinguit̄ contra inesse tunc nō cōuenit anime ratiōali esse per se. Item anima cogitatiua est corruptibilis/ ⁊ tamē est forma hominis qꝛ patet qz per eam possunt saluari omnia que sunt in homine possumus enim cogitare de deo ⁊ de chimera ⁊ de secundis intentionibus ⁊ ponere differentiā inter sensibilia ⁊ intelligibilia possumus etiam fantasiari montes aureos ergo aliqua potentia sensitiua sufficit ad saluandum actus hominis ⁊ talis est corruptibilis.

¶ Duodecimo non valet ratio de desiderio naturali quia dubium est an illud desiderium sit naturale. Si dicas ꝙ sic quia naturaliter homo fugit mortē. Contra sic etiā est de quolibet animali. Dicet̄ ergo ꝙ homo naturaliter appetit semper esse ſm speciem alias illud desiderium esset malum ⁊ per consequēs non esset naturale nec sequitur multi habent illud. ergo est naturale quia viciosi inclinantur statim ad desiderandū bonū delectabile. Item ari. in. j. ethic. inquirit vtrum homo sit beatus in hac vita vel post hanc vitā ⁊ dicit eū hic esse beatum in speculatione altissimarū causarū. Et si dicatur paucissimi hoīes ad hoc pueniūt sed felicitas ꝗ est finis hominis est quoddā bonū cōe vnde contra rationē eius est ꝙ in paucioribus cōsequat̄ vt dicit. s. t. j. pte. q. lxxxviij. ar. j. contra auerroim. Sed hoc nihil est. qz oēs non orbati habent potentiā vt ad hanc felicitatē perueniant. Si dicatur ex quo orbati scđm aristo. lz alias sunt virtuosi non possunt in hac vita peruenire ad beatitudinem videretur ꝙ sit ponenda alia vita. alsas fortis politicus nō recte exponeret se morti p republica. quia tunc appeteret non esse totaliter si aīa esset mortalis. Mali etiā ī hac vita non semp puniūtur. ergo ponenda est alia vita. Sed ad hoc diceret̄ ꝙ non sequitur quia secundū augustinū iussisti dn̄e/ ⁊ ita est vt pena sibi sit oīs iordinatus animus. Itē diceretur ꝙ ille fortis politicus exponit se morti et pro tunc habet maximum bonum virtutis ⁊ euitat vicium ⁊ propterea debet exponere se morti potius ꝗ diu viuere in remisso actu ꝟtutis. Et ꝓpter hec dicit Gregorius qui propter istas rationes noluerit credere. propter fidem credat ergo nō potest demōstrari ꝙ anima sit immortalis.

¶ Tertiodecimo arguitur anima recipit cōtraria ergo est corruptibilis. antecedēs patet quia recipit contrarias volitiones ⁊ sic destruitur alia ratio.

¶ Ad primū dicitur ꝙ mouere tempore infinito arguit virtutē infinitā non aūt ipm esse ex hoc enim ꝙ dualitas semp est par nō seqtur ꝙ habz virtutem infinitam. Ad aliud dicitur ꝙ sufficit ꝙ aīa sit semper quod ad tempus futurū per virtutem quam habet. Si dicatur deus pōt corrūpere animā. ꝗ aīa tūc eēt corruptibilis ergo ⁊ nunc. qz semp manet eiusdē generis. Corruptibile autē ⁊ incorruptibile gñe differunt et sunt predicta essentialia per san. tho. in. q. de anima. ar. xiiij. ad quintū. Itē Cōmētator dicit. xj. metaphisice ꝙ id quod est in se possibile esse ⁊ nō eē nō pt necessitatē essendi ab alio acqrere sed aīa est possibilis ad esse ⁊ ad non esse a deo ergo non habet necessitatem vt sit perpetua. Dicendum ꝙ nō sequit̄ tur deus hoc corrumpit ergo est corruptibile secūdum suam naturam. vnde Sanct. Tho. de po. q. v. ar. iij. ad. xij. dicit ꝙ quedam res consequūtur ex diuina voluntate absolutam necessitatem essendi inꝗtum causantur in natura in qua non est possibilitas ad non esse per actionem cōtrariorum. Sed de his satis dictum est secundo phisicorum et in octauo.

¶ Ad secundũ dicitur q anima per suã essentiã est forma. aũ non oportet q semp sit in corpore sicut homo secundũ suã essentiã est animal tamen non oportet q intelligere conueniat homini inq̃tũ est anĩal. Ad aliud dicitur q in anima separata nõ remanent potentie sensitiue nisi forte in radice quia nõ sunt precise in anima/ vt ostẽdit Sanct. Tho. in q. de aĩa. ar. xix. ex quo infertur q virtutes que sunt in appetitu sensitiuo & virginitas nõ manẽt in anima separata. Et si queratur an homo resurgens habebit eundez sensum & eũdẽ appetitũ sensitiuũ videtur esse q potẽtie per quas sic homo meruit debẽt premiari. Item anima separata remanet memoria. Si dicas q rememoratur per intellectum. Contra tunc lesa tantum postrema parte capitis homo posset memorari preteritorum quod est falsum. Item resuscitati dicunt se vidisse quedã ymaginabilia & sensibilia scz domos et campos Ad hec dicit San. Tho. q licet idẽ aĩal resurgat non oportet q sit idem sensus loquendo de potentia sensitiua. Accidens enim nõ variat substãtiam. Nec potentie proprie merentur. sed anima. Si dicatur tunc non esset idem oculus numero. quia visus est forma oculi & actus eius. Dicendũ q hoc est falsum nisi visus capiatur pro aĩa in qua radicatur.

¶ Ad tertium dicitur q corpus est anime proportionatum q̃tum ad operationem/ sed non q̃tum ad incorruptibilitatẽ vl' corruptio corporis humani peruenit ex peccato vnde corpus ade ante peccatũ non poterat corrumpi per ignem nec gladio scidi vt dicit San. Tho. in iiij. dist. xliiij. q. ij. ar. j. q. iiij. ad j. Quibusdã tamen videtur oppositum ex. j. parte. qz indigebat nutrimẽto & speciali preseruatione a deo ne lederet pedez. S. T. j. parte. q. xcvij. ar. ij. ad iij. & ar. iij. ad tertium. Item homo productus in puris naturalibus fuisset mortuus dato q non peccasset.

¶ Ad quartum dicitur primi phisi. ad aliud nõ est simile de anima que prerequirit ad suum fieri materiam dispositam.

¶ Ad quintum dicitur q anima requirit certam dispositionem vt viuificet corpus.

¶ Ad sextum dicetur in secũdo metheororum q diuersarum actionum non potest esse idem terminus/ & vltimum debebat inducere phr. ad resurrectionẽ. alias anima separata secundum eum naturaliter et eternaliter appeteret vnum impossibile scilicet vnionem ad corpus. Forte dicis animam post mortẽ nõ appetere corpus/ quia porphirius dicit beata omne corpus fugiendum & virgilius in sexto eneidorũ Que lucis miseris taz dira cupido vide quid pater enee respondet / & augustinus de ciuitate dei libro xxij. c. xxvij.

¶ Ad septimum dicitur q ari. in libro de pomo seu morte ari. expresse ponit animam posse separari & felicitatem futuram quoniam philosophus ducit hominem ad gradus altissimos & diuinos quos nõ habemus in hac vita/ quia post multos labores homo efficitur senex & ineptus speculationi. Item honor qui potest esse in hac vita secundum ari. non est sufficiens premium virtutis. Quidam dicunt phi. in diuersis locis diuersimode scripsisse. & phi. ibi p forte loqui Durandus in. ij. di. xviij. dicit q phi. dixit sibi repugnantia scilicet nullum genitum esse eternum a parte post & animã esse immortalẽ gregorius nissen⁹ tenet oppositũ. vẽ dicit. S. T. in scdo ? gen. c. lxxix.

¶ Ad octauũ dr̃ q vnis separatio infert aliã & q potẽtia visius d facto debilitat' lz radix ei⁹ nõ debilitet'.

¶ Ad. ix. et. x. dictum est primo phisicorũ. C. j.

¶ Ad vndecimũ dicitur q anima rationalis habet esse per se pro q̃to esse existentie ipsius hominis est precise in anima nec videtur q potentia cogitatiua cognoscat dtum nisi capiatur pro intellectu & nõ p sensu interiore.

¶ Ad duodecimũ patet q quilibet etiaz vir iustus desiderat beatitudinem naturalem secũdũ augustinum hec autem virtuoso militi non contingit ĩ hac vita qz non vacat speculationi. Deinde dr̃ q a deo esse potest separari a forma subsistente. idest potest corrũpi. nõ aũt ab agẽte naturali/ qz nullũ tale agit in rem spiritualem qualis est forma per se subsistẽs.

¶ Ad tridecimum dicitur q contrarie volitiones non sunt actiue nec corruptiue subiecti.

¶ Circa hec queruntur quinqz. Primo an intellectus practicus & speculatiuus differunt. Secundo an fantasia sit principium motus. Tertio an voluntas sit liberior intellectu. Quarto an voluntas possit necessitari. Quinto an passiões sensualitatis subdantur rationi.

Ad primum sic proceditur videtur q intellectus practicus & speculatiu⁹ differãt realiter quia habent diuersa obiecta. & sunt diuerse potentie Ans patet qz obiectum intellectus speculatiui est verũ. practici aũt est opus. vel bonũ sz ista dr̃nt igitur. Forte dicis q dr̃nt tñ ratõe. Cõtra hoc sufficit ad distinguẽdũ potẽtias vt pz de obiecto ĩtellectus & volũtatis. Sed cõtra est phũs dicẽs ĩ tertio de anima q intellectus speculatiuus fit practicus per extensionem vna aũt potentia non mutatur in aliam.

¶ Respondeo dicendũ secundũ San. Tho. j. parte q. lxxix. ar. viij. ratio siue superior siue inferior & intellectus siue intelligentia sunt vna & eadem potentia. vnde intellectus noster dicitur ratio pro q̃to pcedit de vno intellectu ad aliud. ad cognoscendũ veritatem intelligibilem. & ideo in intelligentijs nõ ponitur ratio quia non discurrunt. Item intellect⁹ noster dicitur ratio superior p q̃to intẽdit eternis cõspiciendis aut consulendis & dicitur ratio inferior quia intendit temporalibus rebus vt pulchre declarat. S. T. in questionibus de ve. xv. j. & ij.

¶ Sed notandum q hoc nomen intelligentia pprie significat ipsum actum intellectus qui est intelligere. In quibusdam tamen libris de arrabico translatis substãtie separate quas nos angelos dicimus intelligẽtie vocantur. Forte ppter hoc q hmõi substãtie semp actu intelligũt in libris tñ de greco trãslatis dicuntur intellectus seu mentes. Est aũt mẽs idem q intellectus Notandũ preterea q intellect⁹ possibilis habet tres status. qz qñqz est in potentia tantum. & tunc dicitur intellectus possibilis. Qñqz aũt in actu primo qui est sciã & sic dr̃ intellect⁹ in habitu. Quandoqz autem in actu secundo qui est cõsiderare & sic dicitur intellectus in actu siue ĩtellect⁹ adeptus. Notandum preterea q intellectus practicus & speculatiuus sunt eadem potentia sicut eadẽ potentia visiua respicit album & nigrum. Dicitur autem intellectus speculatiuus qui nõ ordinat ad opus illud quod apprehendit sed ad solum considerationem veritatis sed practicus intellectus dicit' qui hoc quod apprehẽdit ordinat ad opus. ex quo patet q speculatiu⁹ differt a practico fine. Sed queritur an sinderesis sit quedam specialis potẽtia. Dicendum q non. sed magis est quidam habitus quo quis inclinatur. ad recte iudicandum de principijs operabiliũ. vnde sinderesis dicitur instigare ad bo-

num ⁊ murmurare de malo cuius actus aliquando dicitur conscientia per quam iudicamus actu aliquid esse faciendum vel non faciendum. Quandoqꝫ etiam sinderesis vocatur conscientia vel naturale iudicatorium. Per hec patet responsio ad dubium quo queritur an scientificum quo anima speculatur necessaria ⁊ ratiocinatiuum quo ratiocinatur circa contingentia sunt diuerse potentie siue diuerse partes anime. ad quod respondet Sanc. Tho. vi. eti. ꝙ contingentia dupliciter possunt cognosci vnomodo secundum rationes vniuersales que sunt immutabiles/ ⁊ sic pertinent ad scientias demonstratiuas/ quia phisica est de corruptibilibus ⁊ sic contingentia pertinent ad intellectum. aliomodo possunt capi contingentia secundum ꝙ sunt in particulari ⁊ sic cadunt sub potentia cogitatiua que propter hoc dicitur ratio particularis vel intellectus passiuus que est corruptibilis ⁊ cognoscitiua singularium contingentium de quibus est consilium ⁊ operatio. Unde ⁊ prudentia videtur quibusdam esse in potentia sensitiua cogitatiua/ vnde non est scientia quia est singularium. vt dicit phi. sicut sensus ⁊ secundum hoc videtur ꝙ consiliatiuum ⁊ scientificum distinguuntur realiter quia concilium est de singularibus que cadunt sub sensu. Sed contra hoc obiicitur quia prudentia secundum philo. est habitus intellectualis. ergo est subiectiue in intellectu ⁊ non in potentia cogitatiua. Forte dicis ꝙ cogitatiua dicitur intellectus. Contra voluntas non mouetur a potentia cogitatiua ⁊ tamen mouetur per actum prudentie ⁊ concilii. Item prudentia est in intellectu practico qui est idem realiter cum speculatiuo/ ideo dicitur ꝙ intellectus est cognoscitiuus particularium per reflexionem vt supra dictum est/ et ideo dicendum est ꝙ prudentia licet sit circa contingentia tamen est in intellectu. Sed nonne scientia etiam speculatiua est de contingentibus videtur ꝙ sic/ quia phisica est de tonitruis ⁊ prudentia aliquando est de necessariis vt ꝙ non est peccandum videtur ergo ꝙ scientificum ⁊ conciliatiuum vel ars est de contingentibus Dicendum ꝙ scientia speculatiua non est de contingentibus in nostra potestate existentibus vt sic vel sic fiant sicut est de obiecto prudentie. Notandum tamen ꝙ licet intellectus speculatiuus ⁊ practicus non differant habitus/ tamen speculatiuus ⁊ practicus realiter distinguuntur quia scientia moralis realiter distinguitur a phisica.

¶ Sed dubitatur an intellectus speculatiuus semper sit circa eternum vt videtur dicere phi. vi. ethi. et. i. poste. ⁊ de his dictum est. i. phisi. ꝙ sic propter necessariam habitudinem inter passionem ⁊ subiectum. vnde Sanctus Thomas dicit. i. parte. q. lxxxvi. ar. iii. Si attendantur rationes vniuersales sensibilium omnes scientie sunt de necessariis. Si autem attendantur ipse res sic quedam scientia est de necessariis ⁊ quedam de contingentibus vnde phisica dicitur esse de corruptibilibus incorruptibiliter/ quia rei naturali conuenit esse mobile immobiliter ⁊ necessario/ sed Contra sic etiam singulare diceretur necessarium quia sortes necessario est corruptibilis sicut homo forte negas/ quia re corrupta non potest amplius corrumpi nec est generabilis vel illa passio non conuenit singulari per se primo. Quidam dicunt scientificum esse de necessariis quia res sunt eterne secundum suas essentias. Sed contra non solum scientia habetur de causis sed etiam de effectu vnde effectus cognoscitur per causam vt patet in tonitruo ⁊ pluuia que est aque de nubibus guttatim cadens. Alii dicunt ꝙ scientia est necessariorum quia est de vniuersalibus que sunt in generabilia per se. Aliquando tamen sunt corrupte per accidens. Sed queritur an tunc de facto sit de ipsis scientia. Forte dicis ꝙ non quia scientia requirit conformitatem ⁊ adequationem ad res scibiles quia scientia non est nisi de veris. Ueritas autem consistit in adequatione intellectus sed res que non est non conformatur intellectui. Sed contra astrologus habet scientiam de eclipsi dato ꝙ non sit/ ⁊ de vacuo habetur scientia licet non sit.

¶ Tertio dubitatur an intellectus actiuus ⁊ intellectus factiuus distinguuntur. Dicendum ꝙ non. Pro quo notandum ꝙ actio ⁊ factio quandoqꝫ sumuntur generaliter pro vno predicamento. Sed specialiter actio pertinet ad prudentiam factio autem ad artem. Quidam dicunt ꝙ factio est que transit in exteriorem materiam vt domificatio. actio autem manet in agente vt intellectio. Sed contra actus fortitudinis transit in exteriorem materiam ⁊ actus liberalitatis. Item multe operationes immanentes pertinent ad artes quia actus elicitus ab arte pertinet ad artem ⁊ est operatio immanens scilicet actus intellectus. Alii dicunt ꝙ factiones sunt operationes quibus aliquid fit preter vsum vt edificatio. In actione autem proprie dicta nil relinquitur post operationem vt patet in visione. Sed contra citharizare est factio ⁊ tamen est tantum operatio vnde videtur ꝙ aliquando prudentia ⁊ ars sunt circa idem vt videtur in prudentia militari. Et ideo actio ⁊ factio non semper realiter distinguuntur. alii dicunt ꝙ actio dicitur operatio prout procedit ab electione factio autem respicit operationem exteriorem ⁊ non electionem. Utrum autem intellectio debeat dici actio vel praxis dictum est primo phisi. Et vtrum actus ipsius artis debeat dici actio prout dirigitur a prudentia.

¶ Contra hec arguitur. Primo ꝙ ratio ⁊ intellectus distinguuntur. quia vnum potest reperiri sine alio. Tum quia potentia cogitatiua discurrit ⁊ per consequens ratiocinatur. Tum quia in angelis reperitur intellectus. ⁊ tamen in ipsis non est ratio/ quia non discurrunt sed per species infusas omnia intelligunt. Forte dicis ꝙ non sequitur intelligunt per species infusas simul premissas ⁊ conclusionem ergo non discurrunt quia homo in primo instanti vsus rationis per habitus infusos vel aliomodo potest debilitare de agibilibus quia possibile est in instanti discurrere quia deliberatio est quedam discursus. Item enthimema formatur in instanti in quo assentio antecedenti ⁊ consequenti. Secundo arguitur. ꝙ intellectus practicus ⁊ speculatiuus differunt realiter. quia habitus practicus ⁊ speculatiuus differunt realiter. quia habent diuersa obiecta. scilicet speculabile ⁊ operabile. sed ista eadem sunt obiecta intellectus practici ⁊ speculatiui quia intellectus practicus ⁊ speculatiuus differunt realiter. Item posse sanari ⁊ posse infirmari non sunt vna potentia secundum phm. iii. phi. quia nec posse intelligere speculabile ⁊ operabile. tertio diuersorum secundum genus non est potentia penitus vna. sed intellectus speculatiuus respicit necessaria practicus autem contingentia. Corruptibile autem ⁊ incorruptibile genere differunt. Item potentie distinguuntur per actus sed intelligere speculabile ⁊ operabile sunt diuersi actus. Forte dicis ꝙ conueniunt in hoc quod est intelligere. Contra tunc posset dici ꝙ sentire ⁊ opinari essent in eadem potentia quia conueniunt in hoc ꝙ est cognoscere. similiter videre ⁊ audire conueniunt in hoc quod est sentire. Forte concedis ꝙ intellectus speculatiuus ⁊ practicus aliquomodo distinguuntur secundum rem. Contra tunc in nobis essent realiter duo intellectus possibiles ⁊ forte duo intellectus agentes.

¶ Quarto arguitur. ꝙ ratio superior ⁊ inferior sint diuerse potentie/ quia morales dicunt ꝙ quandoqꝫ peccat ratio inferior non peccante superiore ergo non sunt idem. Item secundum phi. sexto ethi. scientificum ⁊ ratiocinatiuum sunt diuerse potentie. ergo similiter ra

tio superior ⁊ inferior ⁊ ratio phi. est quia scietificū
est de eternis que genere differunt a cōtingētibus.
¶ Quita ratio est simplicior ꝙ̄ sensus sed in parte
sensitiua nō inuenitur ꝙ eadē potētia habeat diuer
sa officia. ergo multo minus eadem potentia intelle
ctiua potest habere diuersa officia sic autem ē de in
tellectu speculatiuo ⁊ practico. Forte dicis ꝙ obie
cta eorum reducuntur in idem principium. Contra
eternum ⁊ operabile nō habent eadē principia quia
corruptibile ⁊ icorruptibile n̄ hn̄t idē pncipiū igr̄. ⁊c.
¶ Sexto nichil mouetur a seipso sed ratio superior
mouet inferiorem. ergo non est eadem potētia.
¶ Septimo ar̄. ꝙ a fine nō vocatur intellectus spe
culatiuus quia alias in potestate nostra esset facere
scientiam aliquam speculatiuam/ quia possumus eā
ordinare ac scire vel ad opus. Item scientia ⁊ scire
sunt idem sicut abstractum ⁊ cōcretum distinguere
ergo scientiam speculatiuam a practica per scire est
distinguere eā per seipsam. vnde cum distinctio sciē
tiarum sit ex obiecto sequitur ꝙ speculatiua non di
citur a fine. Itē nō ideo sciētia est practica q2 ordi-
natur ad opus sed econuerso ex hoc ꝙ aliqđ scibile
est opabile a nobis nos ordinamꝰ sciētiā ad opꝰ igr̄.
¶ Octauo ar̄. ꝙ actio ⁊ factio non distinguntur/ q2
factiones possunt bene fieri/ quia aliquis potest do
mificare propter deum. ergo factio est actio. Item
tunc actio ⁊ passio essent duo predicamenta.
¶ Nono arguitur ꝙ prudentia sit vera scientia/ q2
impossibile est prudentiam esse de falso. ergo prudē
tia est de necessario. ergo est scientia antecedens pa
tet. quia est habitus vereditus. Item vel actus pru
dentie est cognitio euidens vel ineuidēs. Si primū
ergo est actus scientie. Si secundum, tūc esset actus
fidei vel opinionis. Forte dicis ꝙ prudentia est no-
ticia euidens circa aliquod singulare agibile. Sciē
tia autem est vniuersalium. Contra singulare et vni
uersale pertinent ad eundem habitum vnde per ean
dem speciem vel scientiam cognoscitur ꝙ homo est
risibilis ⁊ ꝙ sortes est risibilis. ergo ad eundem ha-
bitum pertinet cognoscere singlare agibile ⁊ vniuer
sale. Item prudētia est in intellectu ergo primus ac
ctus quem elicit est circa vniuersale. Itez quero de
obiecto eius adequato ⁊ primario. Si dicas ꝙ est
bonum agibile vel consiliabile. Notum est ꝙ istud
est quoddam commune et vniuersale. Item tunc sin
gulari corrupto periret prudētia quia corrupto ob
iecto corrumpitur habitus.
¶ Ad primum dicitur ꝙ potentia cogitatiua non
habet ex se ꝙ discurrat. deinde cōcedo ꝙ aliquis in
tellectus non est ratio tamen omnis ratio est intelle
ctus sicut homo ⁊ animal idem sunt realiter ⁊ tamē
aliquod animal non est homo.
¶ Ad secundum dicitur ꝙ aliqua sufficiunt diuersi
ficare habitus que non diuersificant potentias. vn-
de dictum est supra. ꝙ semper diuersa obiecta diuer
sificant actꝰ sed non potentias. Sed contra non qui
libet actus habet speciem ab obiecto. ergo non di-
stinguntur per obiectum. Antecedens patet de voli
tione qua quis vult peccare hec enim vel venialis
vel mortalis ⁊ tamen suum obiectum nec est veniale
nec mortale. ista etiam volitia est in aliqua specie cū
sit volitio singularis/ ⁊ tamen suum obiectum non
est species sed potius genus. Pro quo notandū est
ꝙ quidam opinantur ꝙ actus non habet speciē ab
obiecto nec actus precise ꝑ obiecta distingunt̄ quia
per eādē visionē numero videtur plures albedines
que sunt tamen plura obiecta. Item cognitio qua
cognoscitur sortes a longe potest eque bene repn̄ta
re platonē q2 alias ꝑ illā distīcte cognosceret̄ sort.
Item cognitio sortis ⁊ platonis sunt eiusdem spe-
ciei. ergo quicquid representat vna repsentat alia.
Ex hoc scimus ignem quem non vidimus calefac
re/ q2 est eiusdē speciei cū alio igne. Item tūc cogni
tio substantie ⁊ cognitio accidentis distinguerent̄
genere si distinctio cognitionum esset ex obiectis/
quia habent obiecta genere distincta. hoc autez est
falsum/ quia sunt in predicamento qualitatis/ et ta
mē obiecta differūt genere generalissimo. Itē noti
cia intuitiua ⁊ abstractiua de eadem re distingunt̄
specie/ quia ꝑ vnā cognoscitur ā res sit ⁊ nō per aliā
⁊ tamē sunt de eodē obiecto. Sed istud videtur esse
contra phm̄ vt dictū est in secundo de anima/ q2 po
tentie distinguntur ꝑ actus ⁊ actus per obiecta sed
sicut dictū est actus non distingunt̄ nisi per obiecta
formalia ⁊ aliquando videntur distingui ex diuersi
tate subiecti. Sz ceteris paribus semper verū est ꝙ
distincta obiecta hn̄t distinctos actus ⁊ econuerso.
¶ Ad tertiū dicit. s. t. de ve. q. xv. ar. ij. ad quartuz.
ꝙ res eterne ⁊ temporales sunt diuerse in genere na
ture. Non autem ꝙ̄tum ad rationē cognoscibilis.
Et notandum ꝙ S. T. ibidem ad tertiū concedit ꝙ
scientiferū ⁊ rōcinatiuū sunt diuerse potentie. Sed
forte ratiocinatiuū capitur ꝑ potentia cogitatiua.
¶ Ad quartū dicit Sanc. Tho. ibidē ad decimū ꝙ
peccare non est ratione sed in voluntate. Nec est in-
conueniens ꝙ potentie secundū vnā comparationē
aliquid conueniat quod non conuenit sibi secundū
aliam rationem. Sed primum videtur dubiū. quia
San. Tho. de malo. q. ij. ar. iij. concedit ꝙ quedam
peccata sunt in quibus exteriores actus sunt secun
dū se mali videtur. ergo ꝙ in actu exteriori sit aliq
malicia moralis extrinseca prius ꝙ̄ in actu volunta
tis ſm ꝙ ille actus exterior est in apprehensione in
tellectus vide ibidem. ad octauū videt̄ enim ꝙ prius
in intellectu sit aliqua malicia ꝙ̄ in voluntate.
¶ Ad quintū dicit Sā. Tho. de veri. q. xv. ar. ij. ad
septimum ꝙ aliqua etiam potentia sensitiua habet
plura officia. s. sensus communis vel fantasia.
¶ Ad sextum dicitur ꝙ ratio superior mouet infe-
riorē sicut scientia subalt̄nata mouet̄ a subalt̄nāte.
¶ Ad septimū dicit̄ ꝙ nō est idē loq de intellectu ⁊
de scia speculatiua ⁊ ita argumēta nihil cōcludūt.
¶ Ad octauū pz satis ex supra dictis qđ sit dicēdū
¶ Ad nonū. Quidā prudentiā distingūt a scientia
morali. q2 prudentia est cōnexa ꝟtutibus. Nō autē
scia moralis. ꝙ̄ distingunt̄. Quidā dicūt ꝙ scia mo
ralis dictat speculatiue de agibilibꝰ sed hoc est fal
sum ꝙ est scientia practica vide San. Tho. in q. de
virtutibus. ar. vj. ad primū. Quidam dicunt ꝙ pru
dentia habet actum imperatiuum non autem scien
tia moralis vel scientia moralis nullomodo est de
singularibus sicut prudentia que est vniuersalium/
⁊ deinde singularium.

AD secundū sic proceditur videtur ꝙ fan
tasia non sit principiū motus quia vnius
effectus nō sunt plura pricipia sed potē-
tia motiua est pricipiū motus. ꝙ̄ nō ipsa
fantasia. Sed contra est magister philo.
¶ Respondeo dicendū ꝙ antiqui diuiserunt aiam
per rationatiuā cōcupiscibilē ⁊ irascibilem. alij ve
ro per rationalez ⁊ irrationalem/ sed hec reprobat
phi. q2 omittūt vegetatiuā ⁊ sensitiuā. si aūt irratio
nale capiatur negatiue tunc nō potest dicere genus

potentiarum. Tunc dicitur suppositis his ꝙ dicta sunt ꝙ potentia vegetatiua nō est principiū motus ꝓgressiui nec sensus nec intellectus speculatiuus. Duo prima patent q: tunc plante mouerentur motu ꝓgressiuo ꝛ omnia aīalia quod est falsum quia natura nō dedit oībus instrumenta ꝛ organa. Nec tertium. q: intellectus speculatiuus nō est de agibilibus nec de prosequendis aut fugiendis. ergo non est principiū motus ꝓgressiui quia talis est in prosequendo vel in fugiendo. Secundo dr ꝙ duo sunt principia mouentia in animalibus. s. intellectus practicus ꝛ appetitus cōprehendēdo fantasiā sub intellectu q: principiū motus ꝓgressiui pricipiat motū mōstrādo appetibile vel inclinādo in ipm si ꝑmū hoc est dupliciter ut vel discernit motū per rectā rationē preeligēdo melius ꝛ dimittendo peius ꝛ sic est intellectus aut per solā estimationē naturalē ꝛ sic est estimatiua vel fantasia que simulatur itellectui in hoc ꝙ cognoscit absentis ꝯ secundum sic est appetitus. Tertio dicitur ꝙ licet sint plura mouentia in subiecto tamē est vnū tantū secundū formā prima pars patet ex secūdo de cto Secunda patet, quia appetitus non mouet nisi inquantum habet formā appetibilis que se habet tanꝗ finis ꝛ idē appetibile est pricipiū intellectus practici in suo discursu nā sicut se habet pricipiū in speculabilibus sic finis in agibilibus. Intellectus enim practicus primo intēdit vltimum finem a quo incipit rōcinari faciendo discursum vsqꝫ ad principiuꝫ operationis. vnde vltimum in opere est principium in ratione vt patet in medio qui primo intēdit sanitatem. Deinde herbas secundo locum vbi possit reperire tertio tre ad illum locum ꝛ hoc est primuꝫ in executione. Ex hijs patet ꝙ ad motū tria requiruntur. s. primum motiuum ꝛ organum primi motiui/ et illud quod mouetur. Primum motiuum est duplex Quodaꝫ enim est imobile quod est appetibile intellectui vel ymaginationi. Aliud est ꝙ mouetur ꝛ mouet sicut appetitus motus ab appetibili qui mouet animal quod se habet tanꝗ id quod mouetur. Sed organum primi motiui est determinata pars corporis. sicut potentia sensitiua vnde motus animalium est causatus ex pulsu ꝛ tractu. Quo ad pulsum, est principium motus ꝛ quo ad tractum est finis.

¶ Preterea Notādum ad sciendum an fantasia sit principiū motus in animalibus imperfectis de quo tractat phūs in fine tertij de anima ꝙ duplex ē fantasia. Quedam est determinata que determinate apprehendit hoc vel illud. In hoc tempore vel in illo ꝛ hec reperitur in animalibus perfectis que naturaliter habent omnes sensus. Et hec habet determinatum organum in cerebro scilicet ī anteriori parte cerebri. vt dicit. S. T. i scdo di. xx. q. ij. ar. ij. sicut estimatiua que silogistica appellatur in hoībus ponitur in media parte cerebri. In bestijs autem in posterio parte medie partis cerebri vt dicit. san. th. opus. xliij. ar. iiij. Alia ē fantasia indeterminata q̃ nichil apprehendit nisi in p̄sentia sensibilia nec ymaginatur aliquid distans sed p̄ns si sit nociuū vel vtile ꝛ sic retrahit se vel cōuertitur super illō vnde si quis cōtra tale animal leuet baculum non fugit nisi pungatur/ nec mouetur additās. Preterea notandū ꝙ appetitus est causa motus vnde animal mouetur ad aliqd p̄ qꝫto appetit ipsum vnde animalia mouētur ꝑ fantasiam ꝑ appetitum et eomodo quo habent fantasiā ita hn̄t motū vn̄ q̃ hn̄t fantasiā indeꝰminatā habent motū imꝑfectū scilicet dilatationis vl' restrictionis. Alia aūt animalia perfecta habēt motū ꝓgressiuum sed quid ē animal imꝑfectū est quod nō habet motū processiuū. Quibusdā videtur ꝙ in animalibꝰ imꝑfectis fantasia sit idem ꝙ tactus sed hoc nō est verum quia non habent idem obiectum. Sed queritur an puer existens in vtero matris habet motum ꝓgressiuū videtur ꝙ sic q: albertus dicit in libro de animalibus ꝙ puer stat ꝛ ꝙ habet facieꝫ versus dorsum sed exiturus vertit se ꝛ aliquando iuuat seipm si fortis sit ad exitum. Infestat etiam matrem cum est in vtero pro nunc sufficit scire quid est motus ꝓgressiuus quē doctiloquus ille albertus in libro de homine vocat ꝓcessiuum vnde dicit ꝙ est motus organicus compositus ex pulsu ꝛ tractu sicut quando homo ambulat tunc vno pede fixo mouet aliū. Preterea Notantū ꝙ in hoīe rō deliberatiua est principium motus: vnde propositis duobus bonis secundum deliberationem intellectus voluntas ꝓsequitur alterum illoꝝ sed aliquādo deliberatio intellectus impeditur per sensualitatē. ꝛ ꝓpter passionē incōtinens non sequitur illud quod alias sciebat esse ꝓsequendum. Sed hic sunt duo dubia. Primo an intellectus moueat effectiue inferiores potentias. Secūdo an ꝓpositis duobus bonis omni alio impedimēto secluso voluntas possit eligere minus bonū. Ad primum videtur Capreolo ꝙ intellectus nō mouet voluntatē effectiue siue ad exercitiū actus. id est effectiue sed magis per modum finis. vnde scdo phi. dixit ꝙ finis mouet vt est in intētione que pertinet ad intellectū; vt patet in. s. t. j. di. j. licet. xij. pertinere dicitur ad voluntatem. Alij autem tenent oppositum quia. S. T. j. parte. q. lxxx. ar. ij. dicit ꝙ potentia appetitiua est potentia passiua. Ex q̄stl. lxxxij. ar. iiij. ad tertium dicit ꝙ voluntas mouetur ab intellectu et non per accidens. ergo per se. ergo influit in ipsam voluntatē. Sed hic diceretur ꝙ voluntas mouetur ab intellectu per modū finis. s. t. de ve. q. xxij. ar. xij. exp̄sse dicit ꝙ nō mouetur effectiue ꝛ ad scdm. Sed dices san. tho. q. lxxxij. ar. iij. ad scdm dicit ꝙ intellectus se habet vt actiuū. Itē voluntas se sola nō potest mouere seipsam / quia tunc idem esset in actu et in potētia vt dicitur octauo phisicorum. ergo oportet intellectum concurrere effectiue. Unde pria parte. q. lxxx. arti. ij. distinguit voluntatem ab appetitu sensitiuo quia habet aliud principium actiuum qd non est nisi intellectus idē. q. lxxxij. articulo tertij. Itē san. th. j. ij. q. xvij. ar. j. dicit ꝙ ratio mouet voluntatem per imperium ad exercitium actus.

¶ Item dictamen practicum plenum necessitat voluntatem. ergo mouet eam aliquomodo effectiue vt dicit Sanctus Thomas in questione de virtutibꝰ. articulo. xij. ad. xvj. nō enim differret intellectꝰ practicus a speculatiuo nec intellectus practicus esset causa operationis nisi esset causa volitionis.

¶ Itē impossibile est actum volūtatis esse nisi presupposito actu intellectus, naturaliter simꝉ/ ergo actus intellectus est causa effectiua actus volūtatis. si negas consequentiam. Tunc eadem ratione dico ꝙ nihil est causa effectiua alterius. Item oportet ꝙ in mente sit ymago trinitatis ex hoc ꝙ sicut spūssanctus est a patre ꝛ filio, ita actu voluntatis est ab intellectu scilicet effectiue. Alias voluntas q̄ꝫtum est ex se posset velle incognitum. Item volitiones distinguuntur per obiecta formalia que sunt in intellectu. ergo actus voluntatis effectiue dependet ab actu intellectus. Et licet hec argumenta habeant apparentiam. Tamen quidam dicunt ꝙ actus intellectus solum est causa effectiua vel finalis actus

voluntatis. Quantum ad secũdum videtur burida no et multis ꝙ stante inspiratiõe de maiori bono voluntas non potest velle minus meritorie / quia non potest bene nolle malus / quia ad bene agendum requiritur spirituale auxilium modo deus nõ dat spirituale auxilium ad volendum contra inspirationẽ de maiori bono / sed Contra tunc stante inspiratione de ingressu religiõis. omni alio bono secluso sortes non posset licite nolle intrare religionem / sed hoc est falsum. quia non tenetur velle intrare religionem. ergo potest licite nolle intrare religionem. Forte dicis ꝙ non sequitur quia aliquando possum non diligere deum. et tamẽ non possum nolle diligere deum. Sed contra nichil est malum nisi quia priuat bono debito inesse. Forte dicis ꝙ hoc est falsum quia peccatum veniale aliquando est malum. et tamen non priuat homo debito inesse pro tunc. Sed istud est contra diffinitionem mali. Item videtur ꝙ veniale priuat bonum debituꝫ. quia est contra iudicium diuinum quo deus iudicat recte ꝙ non est venialiter peccandum. Sed contra per Sanc. Tho. veniale non est contra preceptum. ergo non est contra iudicium diuinum.

¶ Circa finez huius libri querit phũs an necesse sit omne animal habere sensum.

¶ Dicendum primo ꝙ necesse est omne animatum quod diu viuit habere potentiã nutritiuam vnde animal per nutrimentum augetur donec veniat ad tempus status. & tunc post aliquod tempus incipit minui.

¶ Secundo dicitur ꝙ non omne viuens habet sensum. Plante enim propter nimiã terrestrietatez nõ possunt recipere sensibilia nisi materialiter.

¶ Tertio dr̃ ꝙ omne animal habet aliquem sensum quia aliquomodo mouetur ad conueniẽs. ergo opꝫ ꝙ cognoscat ipsum. Nec ad hoc sufficit intellectus quia ipse indiget ministerio sensus. Si queratur an sint aliqua alia animalia immortalia videtur ꝙ sic secundũ platonicos vnde apuleius platonic⁹ dicit ꝙ demones sunt animalia aerea rationalia & tempore eterna sed secũdũ veritatẽ ista non sunt ponẽda.

¶ Quarto dicitur ꝙ necesse est omne animal habere tactum: quia corpus animalis consistit in quadã proportione qualitatum primarum. Ne ergo ista ꝓportio corrumpatur a qualitatib⁹ tangibilibus excellentibus oportuit animal habere tactum gustus autem est quidam tactus. Ex hijs patet ꝙ corp⁹ animalis nõ est simplex vnde Sanc. Tho. in quarto di. xliiij. q. iij. ar. j. q. iij. ad secũdũ dicit ꝗ scdm phm̃ in libro de ꝓprietatibus elemẽtoꝝ nullũ animal in igne viuere põt. galienus ẽt in libro de simplici medicina dicit omne corpus ab igne tandem cõsumi. Si dicatur salmandra viuit in igne ergo habet corpus simplex dicitur. ꝙ non diu perseuerat in igne. Si queratur ex quo capilli sunt animati an habeãt sensum tactus. Dicendũ ꝙ non quia ipsis superhabundat terra licet in eis sit anima rationalis & ita dicit̃ de ossibus. S. T. in. iiij. di. xliiij. q. j. ar. ij. q. iij. ad tertiuꝫ. Contra tunc extrahendo capillum extraheret̃ anima vel ipsum diuidẽdo homo lederetur & capilli morerentur homine moriẽte. De hijs dictum est ostendẽdo animam esse in toto & in qualibet parte.

¶ Quinto dicitur ꝙ visus auditus olfactus et gustus vt est distinctiuus saporum non sunt necessarij omnibus animalibus sed sunt propter bene esse vnde homo cecus adhuc viuit. Si queratur an cuilibꝫ sensui respõdet suus appetitus tenet Scotus ĩ tertio ꝙ sic sed hoc nõ approbo cum tãtum sint duo appetitus sensitiui in quorum primo. s. concupiscibili est dolor & tristicia que non causantur nisi ex aliquo actu appetitus precedente cuius oppositum ipse tenet alibi quia videtur ꝙ ĩ martyribus sit dolor licet velint mori. Contra tũc omnis viciosus tristaretur quia naturaliter non vult vicium bene tamen dicit ꝙ tristicia non est nolitio. Cõtra Grego. alias beati tristarentur. Contra hec arguitur si appetit⁹ esset principium motus progressiui sequeretur ꝙ homo semper moueretur secundum suum appetituꝫ quod est falsum quia ĩfirmus appetit aquam frigidam tamen abstinet quia per rationem scit ꝙ nocebit sibi.

¶ Item omne animal habet appetitum & tamẽ multa animalia sunt immobilia vt conche & ostree homo etiam fessus non mouetur secũdum appetitum.

¶ Secundo arguitur ꝙ nullomodo est fantasia in animalibus imperfectis quia tunc in cauda serpentis esset fantasia et sensus communis & non tantum sensus tactus.

¶ Tertio multi habent intellectum & appetitũ qui tamen non possunt se mouere quia carent per infirmitatem vsu membrorum.

¶ Item nulla sit hic mentio de potentia motiua nisi dicatur ꝙ est intellectus dicit Sanctus Thomas questione de anima articulo. xiij. ad decimũtertiũ. ꝙ intellectus & appetitus imperãt motum sed potentia motiua distincta exequitur.

¶ Contra videtur ꝙ motus sit ab appetitu elicitiue & non imperatiue tãtum quoniam aliter est motus ab eo & alie operatiões alias frustra specialiter sibi attribueretur.

¶ Quarto arguitur ꝙ intellectus practicus nõ est principium motus. quia somipniantes aliquãdo surgunt & ambulant & tamen non habent actum intellectus similiter nec frenetici & stulti.

¶ Item philosophus prius dixit ꝙ opinio & fantasia differunt quia cum opinamur aliquid esse nociuũ fugimus non autem quando fantasiamur ergo fantasia non est principium motus.

¶ Quinto quero quod est principale organum potentie motiue. Nõ cor quia dictũ est septimo phisic. animal posse moueri sine corde. Nec potest dari aliqua alia pars que sit subiectũ potentie motiue. nec potest dici ꝙ totus homo sit subiectum potẽtie motiue quia totus homo non est organum.

¶ Sexto arguitur ꝙ non in oĩ animali sit tactus quia plante nutriunt se & tamen non indigent tactu. Nec etiam gustu. vnde quedam animalia non habent linguam. Item gustus & tactus distinguntur. ergo vnũ potest reperiri sine altero.

¶ Ad primũ dicitur ꝙ solus appetitus nõ sufficit mouere quando impeditur ꝑ rationem. Ad aliud ꝙ talia animalia habent saltem motum dilatatiõis & constructionis dubitant quidam an in angelo potẽtia motiua distinguatur ab appetitu & similiter in anima separata que non potest aliud a se mouere licet se moueat. san. tho. j. parte. q. vide Capreo.

¶ Ad secundum dicitur ꝙ in qualibet parte est fantasia indeterminata. Quidam dicunt hanc fantasiã esse ipsum tactum.

¶ Ad tertiũ dicitur ꝙ in animali perfecto. est quedam potentia motiua realiter distĩcta ab appetitu & intellectu. & ista potest impediri per dispositionem organorum.

¶ Ad quartum dicitur ꝙ mouentur a fantasia. quidam dicunt sompniantes habere actum intellectus quia habent actum voluntatis. Dicit enĩ Sã. tho.

in quarto di.lx.q.j.ar.iiij.q.j.ad tertiū ꝙ homo dormiens habet aliquem vsum rationis et ad quartum dicit ꝙ in eo est quidē consensus voluntatis.s.q nec est meritoriꝰ nec demeritoriꝰ et idem habetur in q̄stionibus de veri.q.xxviij.ar.iij.ad sextū ⁊ ꝓbatur q̄ intellectus īmediate sufficiēter mouetur a fantasia. Sed sompnians habet actum fantasie. Sed ex hoc videtur etiā ꝙ stultus haberet actum intellectꝰ quia habet actum fantasie alias non moueref. Fantasma autem virtute intellectus agentis sufficit agere in intellectum possibilem. Sed contra. tūc stultus haberet vsum rationis quia omnis actus intellectus est vsus rationis. Item tunc stultus posset habere actum voluntatis odiendi deum et sic odiū dei non esset intrinsece malum. Item tunc volūtas posset necessitari ad odiendum deum quia ī tali stulto non est vsus liberi arbitrij. Ad aliud dicif ꝙ fantasia per solam simplicem apprehensionem non est sufficiens causa motus.

¶ Ad quintum videtur ꝙ cor vel aliquid tenens locum eius sit principale organum Sanctꝰ Thomas de spiritua.ar.tertio ad quartum et opus.xliij.v.

¶ Ad sextum dicitur ꝙ plante ꝓpter terreistatem non ita faciliter corrumpuntur sicut animalia nec habent q̄rere alimētū q̄ habēt terrā sibi cōiunctam. Sed hic q̄rif a quo fit motus cordis quem quilibet experitur ī seipso q̄diu viuit an sit a fantasia vel appetitu vel iimmediate ab anima et hoc nō quia anima nichil mouet nisi mediātē corde ⁊ nō loquor de motu nutritionis q̄ est ab aīa ⁊ non a generante. Respondent quidam ꝙ est ab intelligentia. sed contra talis motus est naturalis animali ergo est ab intrinseco. Alij dicunt ꝙ est a calore qui per spiritum generatus mouet cor. Contra motus cordis est principalior in anima q̄ alteratio scdm calorem ergo non causatur ab ea sed ecōuerso sicut motus celi est causa alteratiōis ⁊ non econuerso ideo respondet san. tho. opusculo.xxxi. ꝙ generās dans formā est causa motus. sic igitur animal inq̄tum habet talez formā que est animal nichil prohibet habere aliquē motū naturalē cordis ab eo qui dat formam. Si dicatur motus cordis est ad contrarias partes ergo non est naturalis nec violentus quia alias eo ablato non esset necesse animal mori. Dicendum ꝙ motus cordis non est sibi naturalis inq̄tum est graue vel leue sed est motus aliqualiter circularis accedens ad motū celi licet autem motus cordis non sit totaliter a fātasia tamen potest per timorem vel affectiones variari nec illa variatio semper est volūtaria sicut nec motus aliquorum membrorum qui nō est totaliter in potestate nostra.s.t.xij.q.xvij.ar.ix.tertium.

Ad tertium sic ꝓceditur videtur ꝙ voluntas nō sit liberior intellectu quia intellectus est nobilior volūtate ergo est magis liber. Sz contra in voluntate est bonum vel malū ergo voluntas est ꝑmo libera. Respondeo dicēdū ſm.s.t.j.pte.q.lxxxiij. ꝙ ī ceteris aīalibus non est libertas sed naturali instinctu mouētur ad aliquod bonum particulare sed volūtas homīs respicit bonū vniuersale ideo ⁊ potest velle vnū illorū contentorum sub bono vniuersali relicto altero et ideo volūtas est libera vnde liberū arbitrium est ipsa potentia voluntatis tamē aliquo modo iportat ipsū intellectū ⁊ ideo radix eꝰ aliquo modo est ab intellectu ostendente sibi bonum vniuersale. iportat etiā arbitriū aliquid ꝑtinens ad intellectū ⁊ ideo dz facultas volūtatis ⁊ rōnis vt dicit San. to. de veri.q.xxiiij.ar.vi. Si querat an oīs actus volūtatis sit actꝰ liberi arbitrij. dicit.s.t. ibidem ar.iij. ꝙ propriū liberi arbitrij ē electio vnū velle bene esse seu velle beatitudinē quadā naturali volitione non est actꝰ liberi arbitrij quia nō seq̄tur deliberationē. Sz circa hec. Dubitaf. An volūtas sit altior potētia q̄ intellectus. Multis videf ꝙ sit absolute nobilior ⁊ pfectior ⁊ melior. vide.s.t.j.parte q.v.ar.primo. Ad primū dicit ꝙ aliud est esse simpliciter ens et simpliciter bonum vnde homo dicitur simpliciter bonus secundum vltimum actū ⁊ secundum voluntatem ergo voluntas est simpliciter melior intellectu. Item obiectum intellectus est essentia sed obiectum voluntatis est bonuz quod formaliter est ipsum esse existentie. Forte negas quia occidens se vult bonum tñ non vult esse existentie vide san.t. de veri.q.xxij.arti.xj. Item dubium ē an existentia sit perfectior essentia vel ente. Sed dicenduz ſm san. tho.j.parte.lxxxij. ꝙ intellectus est simpliciter nobilior voluntate quia obiectum eius ē simplicius q̄ obiectum voluntatis quia nichil ī̄cludit q̄to autem aliquid est simplicius tanto est nobilius. Sed nobilitas potentiarum est ex obiecto igitur. Sed contra secundum hoc aqua esset nobilior vino quia est magis simplex. Dicendum ꝙ nos argumentamur de simplicibus abstraetis in quibus q̄to aliquid est magis abstractum tanto est nobiliꝰ. Et notandum ꝙ pro statu huius vite actus volūtatis circa deum sunt nobiliores quia per ipsos inclinamur in ipsum deum vt in se est sed intellectus fertur in ipsum in enigmate. sed in patria actus intellecꝰ erit nobilior. Quidam dicunt ꝙ etiam nunc actus intellectus quo ad esse nature est nobilior sed nō quo ad esse meriti. Ex his patet quare philo. posuit felicitatem in actu intellectus. Secundo. Dubitaf vtrū voluntas moueat intellectum nichil enim videtur mouere intellectum possibilem nisi fantasmata vel intellectus agens. Respondet Sanctus Thomas arti.iij. ꝙ effectiue voluntas mouet omnes potentias quia obiectum eius est bonum vniuersale. Alie autem potentie comparantur ad aliquod bonum proprium sibi conueniens. vnde bonum intellectus est cognoscere verum et visus cognoscere colorem. Si dicatur actus intellectus precedit actum voluntatis et intellectus mouet voluntatem sed hoc est per modum finis vide Sanctuz Thomaz de veri.q.xxij.ar.xij. Tertio dubitaf an voluntas sit actiua respectu suorum actuum primorū. Quibusdā videtur et ari. in libro de fortuna ꝙ sic neq̄ deus est causa primi actus voluntatis se solo vnde San. Tho.xij.q.ix.ar.iiij. dicit ꝙ oportet volitiones reducere ad volitionem finis. ⁊ nō procedatur in infinitum. et ideo videf ꝙ sit deuenire ad aliquem actū voluntatis qui inest sibi ab extrinseco q̄ nuda potentia non potest mouere seipsam. vnde quidam dixerunt ꝙ in voluntate est quedaz dispositio anteq̄ velit: alias idem esset actiuum et passiuuz totale respectu eiusdem. Sed contra voluntas de se ē libera. Quidam dicunt ꝙ verum est tamen indiget aliquo determinante. Et si queratur quod est istud determinans voluntatem dicunt ꝙ est obiectum ꝓducens actum voluntatis. per quem determinat voluntatem. Sed contra stantibus equalibꝰ obiectis voluntas potest velle vnum relicto altero. Alij dicunt ꝙ voluntas determinat seipsam ⁊ per seipsam producit suos actus. et per hoc differt ab intellectu possibi qui nichil potest intelligere nisi prius infor=

metur specie. Sed contra secundum aristotelē. viij. phisi. agens voluntarium non potest agere vno tempore et non alio nisi moueatur ab aliquo extrinseco ꝙ autem loquatur de agente voluntario patet quia alias nichil esset ad suum propositum scilicet ad probandum eternitatem motus qui dependet a primo motore ideo alij dicunt ꝙ voluntas determinatur per intellectum practicum. quia naturaliter vult finem et tunc per intellectum inquirit de medijs et sic per conciliū quod est in intellectu determinatur voluntas. Sed contra voluntas potest velle contra iudicium rationis ergo non semper per ipsum determinatur ad vnum. Sed de hijs magis patebit in argumentis videtur autem pro nunc ꝙ primus actus voluntatis sit effectiue a voluntate quia alias non esset actus voluntatis. Item aliquādo primus act⁹ voluntatis est malus videndo mulierē vnus homo potest peccare in primo instāti in quo habet vsum rationis similiter donanti. Item primus actus volūtatis quoad exercitium est ī nostra potestate cū sit dilectio dei seu velle beatitudinē ideo quidā dicūt ꝙ in ista voluntate duo sunt consideranda. s. cōmunis ratio beatitudinis. et sic velle eam non ē meritorium. Aliud est illud in quo inuenitur talis ratio et sic appetitus beatitudinis est rectus vide. s. t. i. iij. di. iiij. ix. q. j. ar. iij. q. iij. Itē prim⁹ act⁹ voluntatis est actus elicitus a volūtate ergo non causatur a solo deo. vide. s. t. de ve. q. xxij. ar. v. Quarto dubitatur an obiectum causet effectiue actum voluntatis. Videtur ꝙ non quia aliquando obiectum volitum nō est in rerum natura et aliqñ est ens ratiōis. ergo nō producit effectiue actum voluntatis. Item aliquādo velleitas est de quibusdam impossibilibus sed licet obiectum secundum se non causet actum voluntatis tamen dubium est an per actum intellectus efficiat actum voluntatis et inter thomistas videtur vtrunqȝ esse probabile. Nūqȝ enī apprehensio dicit̄ esse causa voluptatis et ideo nō ē causa per accidēs quia nullus effectus depēdet in omnem euentū a sua causa per accidens. Sed semper actus volūtatis depēdet ab actu intellectus a quo dirigit̄. ergo actus intellectus causat effectiue actum volūtatis. Sed cōtra secundum Sā. T. j. pte. q. lxxxij. ar. iiij. volūtas mouet intellectū effectiue ītellectus aūt mouet voluntatem per modum finis. Dicenduz ꝙ quo ad primum actum intellectus voluntas non mouet intellectum effectiue. Ex predictis satis patet responsio ad quesitum. s. ꝙ voluntas est liberior intellectu licet intellectu sit nobilior. Si queratur quis est primus actus liber. Pro quo notandū ex. xij. ꝙ i actibus nostris est talis ordo apprehensio finis volicio eius intentio consiliū iudiciū consensus de medijs electio impertum vsus videtur ꝙ electio scdm san. tho. Sit p̄m⁹ act⁹ liber sȝ cōtra cōsens⁹ ē liber imo prima app̄hēsio quia vñ ꝓuenit ꝙ habens multas species poti⁹ vtit̄ vna q̄ʒ alia nisi a volūtate et similiter ꝙ nunc cogito de fornicatione consilium etiam est liberū et. s. e. de veri. q. xxiiij. ar. j. xx. de fine habemus liberam voluntatē. Contra. xij. q. xvij. ar. viij. Contra hec arguitur primo ꝙ intellectus et voluntas sunt eadem potentia quia habent idem obiectū sub eadem ratione formali quia voluntas vult bonum sub ratione boni. Ista aūt rō boni est in intellectu. Item intellectus cognoscit deum. et voluntas sub eadem ratione diligit eum. Forte dicis ꝙ volūtas non diliget eum sub ratione veritatis sed sub ratione boni. quia bonum est obiectum eius. Contra cōmuniter dicitur ꝙ nos non possumus odire deū et sic ergo necessario diligimus ipsum. Secundo act⁹ voluntatis est cognitio ergo voluntas est itellect⁹ Antecedens patet quia tam immaterialis est actus voluntatis sicut actus intellectus. et amor est similitudo rei ergo amor est cognitio. Item intellectus ē quidam appetitus. quia intellectus naturaliter appetit scire et intelligere. Tertio arguitur ꝙ voluntas sit nobilior. simpliciter intellectu. quia termin⁹ eius est nobilior quia est ad rem. Intellectus autē semper est ad speciem rei quia nichil intelligitur nisi vt habet esse in intellectu per speciē. Species autem non est tam perfecta res sicut substantia que est obiectum. Item optimus habitus voluntatis ē nobilior optimo habitu intellectus vt patet de caritate. Quarto actus voluntatis est peior pessimo actu intellectus ergo optimus actus voluntatis est melior optimo actu intellectus. Antecedens patet quia nichil est peius odio dei. Item ratio semper optima deprecatur. sed illud quod est nobilius non debet alia deprecari ergo intellectus non est nobilior Quinto. Nobilius est mouere q̄ʒ moueri sed voluntas mouet omnes potentias. et per eam sumus domini nostrorum actuum. vnde vocatur regina intellectus autem non est nisi conciliarius ergo non est nobilior. Item voluntas imperat intellectui. vt patet quando volo vaccare contemplationi. Item intellectus aliquando cogitur non autem voluntas. Primum patet ex quarto metha. Item posteriora generatione sunt perfectiora. sed voluntas est posterior intellectu. ergo est nobilior et eodemmodo arguatur de actibus istarum potentiarum. Sexto arguitur. actus voluntatis magis placet deo ergo est melior. Antecedens patet quia per ipsum meremur vitam eternam. et per ipsum vetula magis placet deo q̄ʒ magnus clericus per suos actus intellectus. Item obiectum voluntatis est melius quia obiectū eius est essentialiter et intrinsece bonum sub ratione formali sub qua obijcitur ipsi voluntati. Septimo arguitur ꝙ voluntas non sit liberior intellectu. quia in intellectu est felicitas ergo itellectus ē gratia sui. ergo est liberior voluntate. Item precipiens est liberior subdito. sed intellectus precipit et ordinat quid faciendum et quid fugiendum. Item intellectus ligat alias potentias. vnde Sanctus Thomas dicit legem esse in intellectu.

¶ Octauo arguitur ad idem Seneca dicit ꝙ libertas non consistit in bonis exterioribus scilicet maxime in bonis animi que maxime sunt in intellectu. et tullius dicit in paradoxis omnes sapientes liberos esse sed per intellectum sumus maxime liberi quia per eum non sumus serui ergo per eum sumus liberi ergo intellectus est quedam libertas. Et primo politice dicitur ꝙ intellectus principat̄ appetitui politico principatu et regali. ergo est liber. Sȝ dices ꝙ intellectus est liber sed non est liberior voluntate Contra in alio articulo dicetur ꝙ plenum dictamē necessitat voluntatem ergo voluntas in aliquibus potest necessitari ab intellectu. ergo intellectus est liberior. Item secundum aristotelem in secundo periarme. intellectus est potentia rationalis scilicet per essentiam. Non autem voluntas. que est rationalis per participationem ergo ex se valet ad opposita nono methaphisi.

¶ Nono arguitur ad idem obiectū intellectus est vniuersale. ergo eque bene intellectus est liber sicut voluntas. Item intellectus habet in sua potestate

aliquos actus. secluso actu voluntatis. Si enim ad omnem actum intellectus requireretur actus voluntatis. tunc in studio speculatiuo semper acquireretur aliquis habitus in voluntate. Item notum est ꝙ voluntas non precepit intellectui ꝙ sic vel sic discurrat alias voluntas impediret processum speculationis si non impediret intellectum libere discurrere. Patet etiam ꝙ studendo multos habemus actus intellectus sine actu voluntatis et ad tales actus intellectus non absolute necessitatur.

¶ Decimo queritur a quo determinatur voluntas propositionis duobus bonis si ab intellectu queritur an ille actus intellectus sit liber vel non si secundum sequitur ꝙ ante primum actum liberum voluntatis est aliquis actus liber in intellectu. f concluū. Forte dicis ꝙ voluntas determinat seipsam ad eligendum vnum relicto altero ceteris paribus. Contra Sanctus Thomas de veri. q. viij. arti. xij. post commentatorem dicit. in secundo phi. ꝙ q̄diu aliquid est contingens equale impossibile est vt nō eueniat ergo propositis duobus bonis equalibus voluntas non potest se determinare ad alterum eorum quia nō ē maior rō de vno q̄ de alio et p hoc probat phs. .iiij. phisi. ꝙ nullum mobile mouetur in vacuo. Itē nullū indeterminatum potest determinare sed voluntas de se est indeterminata. Item vel determinat se per actum voluntatis vel se sola non secundum quia sic est indifferens nec primum quia iterum queritur de illo actu voluntatis per quid determinatur ad ipsum et sic queritur de alijs actibus quare est ꝙ potius vnus fluit a voluntate q̄ alius si sola volūtas sit totalis causa.

¶ Undecimo ad idem si voluntas se sola potest velle et non velle ceteris eodem modo stantibus ponatur ergo in esse et sequitur ꝙ voluntas vult et non vult vt patet ponendo aliam in esse.

¶ Duodecimo arguitur ꝙ voluntas non producit in seipsa actum suum quia tunc idem esset in actu et in potentia quia vnum quodq̄ agit vt est in actu patitur autem vt est in potentia. Item tunc idem esset nobilius se quia idem est mouens et motum. mouens autem est nobilius. Item secun. phisicorū materia et efficiēs nō coīcidūt. Forte dicis ꝙ volūtas se sola non est causa sed voluntas cum volitione finis. est causa volitionis mediorum. Sed tunc queritur de ista volitione finis que est a voluntate cuius sit operatio eius naturalis. Item est actio imanens ergo est a principio intrinseco. Item aliquando quis vult media qui tunc actu nullam habet volitiōe de fine. Forte dicis ꝙ voluntas est tantum causa passiua volitionum. Contra tunc actus malus non esset in nostra potestate. quia non est in nostra potestate. pati ab actiuo presente. Item bene sequitur actus voluntatis est in nostra potestate ergo causatur a nobis quia elicitur a nobis. Forte dicis ꝙ non inconuenit ꝙ ipsa volūtas primo et per se reducat seipsam de potentia ad actum. quia aqua calida frigefacit se. et animatum nutrit se et graue mouet se deorsum quia mouet alia deorsum ergo mouet seipsum deorsum. et hec est causa quare graue velocius mouetur in fine q̄ in principio. Contra potentia actiua est principium transmutandi aliud sed nichil est aliud a seipso. Forte dicis ꝙ ly aliud ibi reduplicat non aliam rem sed aliam rationem formalem et ideo quando aliquid agit in seipsum tunc est in actu virtuali. sed patitur vt est in potentia ad actum formalem. Sed contra diuersitas accidentalis non facit aliud. ergo p hunc modum non sufficiēter saluatur diffinitio potentie actiue. Item bene sequitur hoc agit ergo est in potētia actiua quia est formaliter agēs. Et bene sequitur hoc est in potentia passiua formali si formaliter est recipiens ergo aliquid est in potentia actiua et in potentia passiua respectu eiusdem et eodem modo. Item tunc eiusdem ad seipsum esset relatio realis scilicet mouentis et proportionis quia mouentis ad mobile est proportio inequalitatis maioris vel proportio equalitatis quod addit Sanctus thomas prima parte. q. cv. ar. iiij. Item tunc in eodem essent opposite relationes scilicet mouentis et moti. Forte dicis ꝙ non opponuntur. Contra tūc aristo. in octauo phi. non posset sufficienter probare ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur. Item relatio mouentis et moti opponuntur relatiue sed in omni oppositione includitur contradictio alias dicā ꝙ idē est album et nigrum.

¶ Tertiodecimo vel voluntas se sola est causa effectiua sue volitionis vel simul cum noticia. Si secundum sequitur ꝙ voluntas posset velle sine cognitione vnde philosophus dicit in secundo de anima. ꝙ si sensus esset actiuus tunc semper sentiret ergo si voluntas se sola est actiua sequitur ꝙ semper vult. Itē vel datur maximus actus quem voluntas potest producere sicut datur maximum lumen quod sol potest producere vel non. Si secundum sequitur ꝙ voluntas est infinite actiuitatis. Si primum. Contra voluntas habendo illum actum excedit suam resistentiam ergo potest habere actum maiorem. Item tūc viator posset habere actum tam perfectum ꝙ non posset plus proficere. Nec secundum scilicet ꝙ voluntas simul cum noticia sit causa volitionis. quia si sic sequeretur ꝙ idem esset causa naturalis contrariorum. quia stante cognitione sortis possum odire et diligere et sic ista cognitio potest esse causa per se oppositorum. Tum quia crescente causa crescit effectus. Sed aliquando crescente noticia diminuitur dilectio. Item tunc actus voluntatis esset intensior q̄ voluntas vellet quia cognitio causaret aliquam intensionem per se in volitione.

¶ Quartodecimo vel obiectum est causa volitionis effectiua. vel non. Si secundum sequitur ꝙ perfectioris obiecti non oportet esse perfectiorem volitionem et ꝙ volitiones non distinguuntur per obiecta quia obiectum non est causa per se volitionis. si primum sequitur ꝙ volūtas potest necessitari ab obiecto quia voluntas est finite resistentie et obiectum per se agit in ipsam voluntatem. Item aliquando obiectum fit effectiue ab ipsa volitione vt quando volo efficaciter currere ibi currere est obiectum et causatur a volitione. Ad primum negant quidā consequentiam. Sed contra quia voluntas est finite actiuitatis ergo terminatur ad maximum vel ad minimum in quod non potest. Item equaliter excedit magnam et paruam passionem si non ergo datur passio equalis sibi dices ꝙ voluntas est infinita. Cōtra a passione absorbetur in fornicatione et ebrio.

¶ Quintodecimo quero an volūtas ppositis duobus bonis equalibus possit alterum illorum velle vel non si secundum sequitur ꝙ non est libera. si primum. Contra non est maior ratio de vno q̄ de alio nec est aliquod determinans voluntatem.

¶ Ad primum dicitur a sancto tho. de ve. q. xxij. ar. x. ad primum ꝙ obiectum voluntatis et intellectus distinguuntur ratione et hoc sufficit et licet intellectus apprehendat rationem boni tamen hoc est sub

ratione entis. Secundo dicitur a capreolo in pri.d. iij. q bonum non est obiectum voluntatis sicut visibile non est obiectum sensus sed ista potius sunt passiones obiectorum nec proprium obiectum voluntatis habet aliud nomen.

¶ Ad secundum dicitur q non omnis similitudo ē cognitio nisi sit in potentia cognoscitiua intellect⁹ etiam est quidam appetitus naturalis sed non ē potentia appetitiua condistincta aliis Sanctus Thomas. i. pte q. viij. ar. j. ad. ij. z. q lxxviij. ar. j. ad. ij.

¶ Ad tertium dicitur q nob lissima ītellectio que est visio dei est immediate ad deum nec est per speciem sed deus supplet vicē eius z illa visio est nobilior habitu caritatis. Sed replica est ex sancto tho. j. pte. q. cviij. vj. ad. iij. s3 loquiꝛ de potentia naturali

¶ Ad quartum negatur consequentia. Alij tamen dicunt q priuatio nobilissimi actus intellectus peior est pessimo actu voluntatis. Contra nullum malum pene excedit malum culpe sed priuatio visiōis dei est malum pene. Ad aliud dicitur q intellectus aliquando necessitat voluntatem sed non cogit eas sed ostendit agendum per modum deprecantis nec semper qui deprecatur est subditus quia paulus deprecatur vt bene agamus.

¶ Ad quintum dicitur q intellect⁹ mouet per modum cause finalis et imperare secundum san. tho. ē actus intellectus. Ad aliud quidam dicunt q intellectus non potest cogi quia omnis actus eius ē naturalis inclinatio eius s3. s. t. dicit de ve. q. xxij. ar. v. ij. q intellectus dicitur cogi p respectum ad totum hoīem p q̄nto assentit p̄mis p̄ncipijs ꝯtra volūtatē que d3 hoīs īclinatio s3 verum possit dissentire primis principijs videtur q sic quia dissentire primo principio est operatio intellectus et obiectum ītellectus est omne ens ergo potest assentire z dissentire Sed de hijs satis dictum est in logica. Ad aliud dicitur q illud quod ē prius simpliciter et secundum ordinem nature est perfectius sic enim actus est prior potentia et intellectus est prior voluntate sicut actiuum passiuo bonum enim intellectum mouet voluntatem. s. t. s. parte. q. lxxxij. ar. iij. ad scdm.

¶ Ad sextum non sequitur quia substantia asini est melior quolibet accidente et tamen deus premiat p accidente quod est actus meritorius. Si dicas act⁹ meritorius meretur de condigno vitam eternam q̄ est visio dei ergo est tante bonitatis absolute negatur consequentia sicut per pecuniam quis emit de condigno equum et tamen equus cum sit viuum est melior pecunia. Ad aliud patet ex dictis.

¶ Ad septimum concedo q intellectus est liber. vt distinguitur contra subditum sed non est liberum arbitrium quia non habet ex se q possit in vtramq3 partem contradictionis licet tamen voluntas sit li[be]rior non est tamē nobilior. s. t. de verita. q. xxij. ar. [v]j. ad scdm. Nota q duplex est libertas prima est finalis ordinationis q̄n s. aliquid agit gratis sumpsi⁹ et sic scientia est libera alia est libertas oppositiōis q̄n. s. potest in opposita omnibus eodez modo se habentibus et sic tantū voluntas est libera. Sed vtrū intellectus possit opinari conclusionē si habeat eq̄les rationes pro et contra videtur q non nisi voluntas concurrat. Sed tunc. Dubitatur de bruto qd ē in medio comestibiliū an poss t se diuertere ad vnū relicto altero ceteris paribus vel an moreretur fame. Si illa duo commestibilia equaliter distēt ab eo videtur q nisi a celo vel alia causa instigareꝛ ad nullum cibum iret quia caret libero arbitrio quod per hoc concluditur.

¶ Ad octauū magis patebit ar. sequente nec ītellect⁹ dr rōnalis quasi sit liber sed q2 pōt rōcinari et discurrere. Si dicaꝛ volūtas depēdet ab ītellectu z nō ecōuerso ergo ītellect⁹ ē magis liber negaꝛ ꝯña.

¶ Ad nonū patet ex dictis. Nec oportet q semper in talibus cōcurrat actus formalis voluntatis sed sufficit interpretatiuus. Quidam dubitant an obiectum voluntatis sit bonum vniuersale quia voluntas fertur in rem vt est ad extra sed ad extra non est vniuersale Dicendum q ratio obiecti voluntatis est vniuersalis et non res ad quem inclinatur volūtas San. Tho. de veri. q. xxij. ar. iiij. ij. j. par. q. lxxx.

¶ Ad decimū. Quibusdā videꝛ q volūtas ex hoc q ē indifferēs nō potest determinare seipsam nō q̄n possit actum suum suspendere: sed q velit hoc et nō illud vel q actus suus sit talis hoc prouenit a iudicio intellectus. Sed contra tunc voluntas non esset domina suorum actum quia non potest velle vnum relicto altero nisi iudicetur q vnum sit magis volēdum q̄3 aliud et sic non esset verum dictum commune sic volo sic iubeo sit pro ratione voluntas. Item aliquis potest facere contra conscientiam ergo sua voluntas non determinatur per intellectum. Item simplex apprehensio sufficit ad volendum vel nolendum vt postea dicetur. Potest dici q plenum dictamen determinat voluntatem. Sed tunc queritur de primo actu voluntatis malo a quo determinaꝛ voluntas ad ipsum videtur q a se ipsa: quia si determinatur per aliquod iudicium querīꝛ de illo an sit bonum vel malum vnde circa hec queritur an primus actus liber sit electio vt dictum est videtur q non quia consensus precedit electionem et consensum p̄cedit concilium et conciliū precedit intētio z intentionē precedit volitio finis videtur aūt q ista tria vltima sint actus liberi arbitrij q2 sunt actus virtutis et sic presupponunt actum prudētie z sine dubio consensus videtur esse actus liberi arbitrij ideo de ipso alijs dimissis dicitur q est actus liberi arbitrij sed plenus actus liberi arbitrij est electio. Tunc dicitur ad argumentum q aliquando voluntas per libertatem arbitrij determinat se vel dicatur sicut supra de intellectu incipiente aliquid cognoscere de nouo quare magis vtitur vna specie q̄3 alia. Et argumenta procedunt de agente naturali vide San. Tho de verita. q. xxij. arti. vij. ad primum volūtas determinat sibi velle vide ibi in articulo triplicem indeterminationem prima parte. q. cv. arti. j. in secūdo argumen. et nota q obiectum determinat voluntatem quo ad speciem actus. Sanct⁹ Thomas de verita. q. vj. ar. vj. vij. Concedo tamen q aliquando determinatur per consilium rationis Sanctus Thomas de malo. q. iij. arti. iij. quintum. Et nota q oportet materiam determinari ad hanc formam per aliud quia ipsa est indeterminata per defectum actualitatis voluntas autem non sed per illimitationem sue actualitatis.

¶ Ad vndecimum patet in logica quomodo talia debent poni in esse.

¶ Ad duodecimū facilis ē responsio dicendo q voluntas se sola non mouet se quia tunc eiusdem ad se ipsum esset relatio realis quod est contra conditiones relationis realis. Sed dices idem inconueniēs sequiꝛ dicendo q volūtas simꝉ cū noticia mouet se quia ex illo sequitur voluntatem mouere se tanq̄3 causam partialem dices q causa efficiens partialis non est totale fundamentum relationis et ideo non

est simile. Sed dicta suppono q noticia non concurrat actiue ad actum voluntatis tunc voluntas se sola mouet se effectiue ergo est nobilior seipsa. Quidam dicunt q non sequitur quia calx cum aqua calefacit se et reducit se de actu virtuali ad actum formalem. Sed contra tunc eodem modo posset dici q celum mouetur a se. Ideo alii dicunt q voluntas informata volitione finis mouet se ad volendum media. Sed tunc queritur de illa volitione finis an producitur a sola voluntate effectiue: sicut calor producit calorem non mediante alia potentia sed per seipsum videtur q illa prima volitio sit a voluntate per modum nature. Vel est a voluntate mota ab intellectu et hoc sufficiat pro argumento. Alii recurrunt ad deum dicentes q voluntas non est ratio totalis sed deus cum voluntate et pe. cum queritur ab eis vel voluntas est causa actus inquantum voluntas vel per aliquid superadditum sibi si pri. ergo voluntas semper habet actum si secundum queritur de illo superaddito seu illud non videtur phisice dictum.

¶ Ad decimumtertium dictum est probabiliter q noticia practica que dicitur actiua efficit actum voluntatis nec tamen semper actus voluntatis necessario sequitur noticiam sed libere. et ideo non intenditur nisi secundum beneplacitum voluntatis sicut potentia motiua est causa motus et tamen subdit voluntati. Ad alia duo satis patet ex dictis. Et nota q secundum aristote. in tertio de anima appetibile est mouens non motum et ideo obiectum intellectu mouet voluntatem aliquomodo. Sed non oportet q moueat eam effectiue. Similiter aliquando dicimus absolute q bonum est obiectum voluntatis et aliquando dicimus q bonum in intellectum siue verum siue apparens est obiectum voluntatis Sanctus Thomas. xii. q. xix. arti. iii. Contra appetitus sensitiuus potest in malum vt patet de audacia que est ad malum arduum idem dicit. Sanctus Tho. ar. v.

¶ Item voluntas est ad rem vt est in se per Sanctum Thomam ergo non vt est in intellectu.

Ad quartum sic proceditur videtur q voluntas possit necessitari quia voluntas per aliquod tempus de necessitate continuat suum actum quem elicuit in instanti non enim habet vltimum istans sui esse et talis homo in vna hora haberet meritum infinitum quia in quolibet instanti mereretur de nouo continuando libere et sunt infinita instantia. Sed contra voluntas est essentialiter libera ergo non potest necessitari.

¶ Respondeo dicendum q duplex est necessitas scilicet coactionis vt si lapis proiciatur sursum et sic omnes concedunt voluntatem non necessitari. Alia est necessitas secundum Sanctum Thomam de ve. q. xxii. ar. v. naturalis inclinationis vel secundum alios inuitabilitatis et sic necesse est graue quod tamen non cogitur descendere remoto prohibente. Item adhuc duplex est necessitas scilicet quoad specificationem. Alia autem quoad exercitium. Exemplum primi quando scilicet talis est necessitas q si voluntas habeat aliquem actum oportet necessario q habeat talem actum et sic voluntas necessitatur ad volendum beatitudinem in vniuersali quia si circa eam habeat aliquem actum oportet q velit eam. Potest tamen nullum actum habere et ideo non necessitatur per exercitium quia non necessario elicit talem actum. Si dicas bene sequitur iste non est ergo non est beatus antecedens est volitum ab occidente se ergo et consequens dicit Sanctus Thomas in iiii. dist. xlix. q. i. ar. iii. q. ii. ad tertium q non esse est aliquo modo bonum isti. Item hoc modo necessitatur ad volendum media sine quibus finis non habetur. Contra volicio talium est electio ergo non necessitatur ad eligendum Sanctus Thomas xii. q. x. ar. ii. tertium. Tunc dicitur q voluntas potest necessitari quo ad specificationem et multi thomiste opinantur q a quolibet iudicio pleno actuali in particulari voluntas necessitatur quo ad specificationem et quo ad exercitium si ante imperio vt si iudicet omnibus modis hoc esse faciendum et intellectus dicat fac hoc tunc illo stante voluntas non potest non elicere actum circa hoc et hoc videtur ex. S. t. xii. q. xvii. ar. v. ad primum. Item alias. virtutes non essent connexe quia posset predicto modo haberi plenus actus prudentie sine actu alterius virtutis. Item nunquam est defectus in voluntate nisi sit defectus in intellectu. vt patet. i. parte. q. xlii. ar. i. ergo si intellectus sit plene perfectus voluntas non potest omittere. Posset queri an illud imperium est apprehensio tantum vel iudicium alicuius propositionis vel actus voluntatis S. t. xii. q. xvii. dicit q precipere est intellectus. Alii autem tenent oppositum dicentes voluntatem non posse necessitari quo ad excerticium actus quia nullum est meritum in actu quem necessario elicimus. Forte dicis q ibi est meritum quia antequam haberemus tale iudicium in potestate nostra erat ipsum non habere. Sed contra tunc actus beatorum essent nunc meritorii quia dum viuerent poterant non habuisse talem actum. Item tunc quelibet continuatio et actus exterior haberent rationem non meriti. Secundo tunc aliquis posset bene agere moraliter sine speciali auxilio vt patet de illo qui plene iudicat q tenetur intrare religionem: nec ad tale iudicium requiritur specialis concursus cum sit falsum. Item stante pleno iudicio de opere concilii possum adhuc ipsum non facere ergo plenum iudicium non necessitat voluntatem. Item pro statu vie nichil creatum necessitat voluntatem ad excercetium vt videtur velle. S. T. xii. que. x. arti. ii. et de veritate que. xxii. ar. vi. de ma. que. vi. Item tunc demon posset bene agere quia ipse cognoscit plene aliquid esse faciendum quando videt hominem bene agere. Et bonus philosophus moralis potest esse male vite. et tamen ex secundo ethicorum cognoscit omnes circunstantias ergo plenum dictamen non necessitat voluntatem aliquomodo alias habens tale dictamen semper continuaret suum actum vt si habeat plenum dictamen q non est cessandum ab actu. Sed hic est dubium cum esse liberum sit essentiale voluntati. quare damnati non possunt bene agere sed de hoc. S. t. de veri. q. xxiiii. ar. ad. xii. et loquor de homine damnato in corpore et anima etc. de hoc alias. ¶ Item aliquod est plenum dictamen cui nullus potest se conformare ergo non necessitat. Antecedens patet de isto nichil est volendum Non est necesse q habens istud plenum iudicium aliquid velit. Sed contra hanc opinionem obiicitur quia angelus in primo instanti non potest peccare secundum S. t. ergo necessitatur ad eliciendum actum in illo instanti si habeat preceptum. Item voluntas in casu potest necessitari ad cessandum ab actu ergo potest necessitari ad volendum. Antecedens patet si precipiatur sorti velle a et postea prohibeatur sibi scilicet in secunda medietate hore tunc sortes non potest continuare eandem volitionem numero per totam horam. alias idem actus esset suc-

cessiue bonus et malus quod si concedas sequitur ꝙ ad actum bonum non requiritur speciale auxilium sicut nec ad actum malum cum quo est idem. Si dicas ex hoc diminuitur libertas. Dicendum ꝙ non. Beati enim non sunt minus liberi nec deus licet non possint peccare nec adam ante peccatū erat minus liber ꝙ̃ nos et tamen in statu innocentie nō potuit peccare venialiter secundum San. Tho.

¶ Item non repugnat in actu voluntatis esse quandam necessitatem immutabilitatis quia in deo est actus voluntatis quo vult et diligit se et nō potest esse oppositum eius. Sed circa ista dubitatur an ante actum voluntatis requiratur iudicium intellect⁹ vel sufficit simplex apprehensio videtur ꝙ simplex non sufficit quia philosophus dicit in tertio de anima ꝙ vniuersalis opinio non mouet et tamen ibi est apprehensio et idem ponit Sanctus Thomas prima parte questio. lxxx. articulo secundo ad tertium Item philosophus dicit ꝙ fantasia non est idem ꝙ opinio. Sed est simplex apprehensio ex qua non sequitur passio in appetitu. Item actus libertatis est electio sed electio pro formali est actus intellectus et non simplex apprehensio ergo presupponit aliquod iudicium Sanctus Thomas prima secunde quest. decima tertia articulo primo ymo sepissime supponit consilium vt patet ibidem etiam in deo supponit iudicium Sanctus Thomas de verita. questio. xxiiij. articulo tertio ad quartum.

¶ Item nullus fertur in malum nisi per errorem et ideo Sanctus Thomas dicit angelum non potuisse peccare in primo instanti de veri. questio. xxix. articu. viij. ad secundum. Item intellectus practicus est principium motus talis autem non est simplex apprehensio.

¶ Item sequitur volo deum non esse ergo apprehēdo deum non esse. Sed apprehendere deum non esse non est sine falsitate quia hoc est propositio falsa. Ad idem videtur Sanctus Thomas in. iiij. distin. xxx questio. prima articulo primo ad primum.

¶ Item videtur saltem ꝙ non sit peccatum mortale in voluntate nisi precesserit plenum iudicium in intellectu.

¶ Item ideo dicitur liberum arbitrium quia arbitrium et iudicium electionis precedit Sanct⁹ Thomas de verita. questio. xxiiij. articu. ad primū. xvij. et artitu. sexto.

Item de ma. questione. iij. articu. ix. ad septimū. vnde doctores dicunt ꝙ iudicium imperfectum et in vniuersali non sufficit ergo nec apprehēsio simplex. Alij autem communiter tenent ꝙ ad motum sensualitatis vel male volendum sufficit simplex apprehēsio alias primum peccatum angeli precessisset error quo iudicasset illud quod fecit esse bonum. Et ideo dicunt ꝙ in ipso non fuit nisi simplex apprehensio. Sed contra per Sanctum Thomam de malo. questio. xvi. articu. sexto. ad vndecimum et de veri. questio. xviij. vi. ii. in simplici apprehensione angeli est veritas vel falsitas quia in ipsis nec est compositio nec diuisio ergo ex hoc non euaditur quin in angelo fuerit error ante pctm̄ et eodem modo dr̄ de adam.

¶ Item si simplex apprehensio sufficit ad malum ergo etiam ad bonum patet consequentia quia null⁹ est actus indifferens per nos velit ergo fortes honorare parentes ex simplici apprehēsione sine alia mala circumstantia. tunc queritur vel iste actus est bonus vel malus. si primum tunc datur actus virtutis sine prudentia et sic virtutes non erunt cōnexe. Forte dicis ꝙ datur actus inde liberatus voluntatis indifferens quia Sanctus Thomas in quar dist. ix. questio. prima articu. quarto quest. prima ad quartum ponit in dormiente consensum voluntatis nec bonum nec malum et de veri q. xxviij. ar. iij. ad. vj. et de ma. q. xvj. iij. ix. ponitur velleitas indifferens aliquod tamen tale est peccatū vt si ꝯtingat me peccare nolo penitere. xxij. q. xiiij. ar. iiij. aij. Aliter probant quidam hanc opinionem quia aliquis potest agere contra conscientiā ergo ad agendum sufficit simplex apprehensio. Item positus in igne de necessitate tristatur secundū multos absq; iudicio ⁊ primus actus voluntatis vel subitus motus non requirit iudicium quia est indeliberatus. Sed alij dicūt ꝙ est ibi iudicium quo iudicatur hoc esse bonum q2 voluntas nichil vult nisi sub ratione boni. Alij dicunt ꝙ est ibi simplex apprehensio boni vt volens furari apprehendit rem alienam et cum hoc apprehēdit rationem boni sed non componit ista et ideo nō est ibi falsitas nisi forte sicut in hoc complexo homo irrationalis. Secunda opinio communior est. Secundo dubitatur supponendo ꝙ in voluntate vt dictum est. Est quidam actus naturalis quo vult beatitudinem in vniuersali et actus quo diligit beatitudinem. qui tamen est meritorius. Queritur ergo vtrum dilectio naturalis et dilectio meritoria sint eiusdem speciei nature videtur ꝙ appetitus naturalis vel prima volicio finis aliquando est meritoria et aliquando peccatum quia volendo beatitudinez vult eam in aliqua re vnde actus ille naturalis quo ad exercitium non est necessario elicitus vide Sanctuz Thomez de verita. xxij. q. articu. vij. Quibusdam videtur ꝙ solum differunt per extrinsecum q2 dicitur meritoria ex hoc ꝙ deus acceptat ⁊ sunt circa idem obiectum sc circa deum. Forte dicis ꝙ etiā differunt ex parte principij. quia dilectio dei meritoria est a caritate. Naturalis autem a sola voluntate. Sed contra in habente gratiam dilectio naturalis est meritoria quia nullus actus voluntatis est indifferens ergo est a caritate.

¶ Item per Sanctum Thomā de verita. questio. xiiij. ȝ. secundum. esse a caritate non variat speciem nature actus enim iustitie est eiusdem speciei nature in habente caritatem et in alio alias videtur ꝙ quis posset scire se esse in caritate Si dicatur dilectio naturalis et dilectio meritoria non eliciuntur ab eodem habitu sicut nec cognoscere deum per fidem et cognoscere deum ex puris naturalibus. Itē cum naturali dilectione stat odium deliberatū eiusdem vnde naturaliter desideramus scire tamen stulti odiunt illud: illud autem odium contrariatur dilectioni deliberate.

¶ Item Sanctus Thomas prima parte questio. vj. articu. primo ponit duas dilectiones scilicet electiuam et naturalē. Ideo alij dicunt ꝙ dilectio dei meritoria habet pro obiecto deum vt est obiectum beatificum et ideo specie differunt a dilectione dei naturali qua diligitur deus vt est principium nature. Sed de his alias. Posset queri an operationes voluntatis facte per ignorantiam vel metum sint libere vel inuoluntarie. Sed de hiis videatur Sanctus Thomas. xij. et quomodo voluntas potest necessitari. Capreolus in. ȝ. et an homo necessitat ad peccandum venialiter quia non possumus euitare omnia venialia. Et quomodo dāpnati non possunt suspendere actū voluntatis dato ꝙ̃ anima sit vnita corpori. Alias dicet an hoc pueniat ex natura rei ⁊

similiter de demonibus an ꝗtum est ex natura rei possint suspendere actum intellectus quo alicui semel adheserunt.

Ad quintum sic proceditur videtur ꝙ passiones sensualitatis nō subdantur rationi quia ratio vel intellectus non potest agere in sensualitatem quia per actum immanentē nichil imprimitur extra.

¶ Item multi habent bonam rationem et tamen sensualitas non subijcitur eis in quorum persona dicit Paulus non enim quod volo bonum hoc facio. Sed contra Passiones sensualitatis aliquando imputantur nobis et iterum. Subter te erit appetitus tuus et idem habetur primo ethicorum de tota materia sensualitatis habes Sanctuz Thomaz de veritate questione .xxj.

¶ Respondeo dicendum secundum Sanctū Tho. prima parte. q. 25. arti. 4. sensualitas in multis obedit rationi per istum modum quia sensualitas mouetur a potentia cogitatiua intentionum īdiuiduelium. Ratio ergo et intellectus mouendo potentiā cogitatiuam ex consequenti mouet sensualitatem et [illegible] subijcit sibi. Diuiditur autem sensualitas in duas potentias scilicet concupiscibilem et irascibilem. Concupiscibilis autem prosequitur ea que sūt conuenientia secundum sensum ꝛ refugit nociua irascibilis autem resistit īpugnantibus et eius obiectum est arduum et per hoc differt a concupiscibili cuius est propugnatrix et defensatrix vnde ira nascitur ex tristicia et infert vindictam et tandem concupiscibilis habet leticiam cum defensata fuerit ꝑ scibilem. Sunt autē in concupiscibili sex passiones scilicet amor et odium desiderium et fuga gaudium et tristicia in irascibili autem sunt spes et desperatio timor et audacia et ira cui nulla passio opponitur et sub hijs omnes anime passiones continentur. De hijs vide pulcherrime San. tho. in. 1. 2. incipiendo a. q. xxij. vsqꝫ ad q. 49. Ex hijs patet ꝙ intellectus potest mouere sensum interiorem. Sed queritur an sensualitas necessario obediat rationi. Dicit phi. in primo politicorum ꝙ anima quidem dominatur corpori despotico principatu ita ꝙ in omnibus obedit sed intellectus dominatur appetitui principatu politico et regali vnde non obedit semper et in omnibus quia non solum mouetur a potentia cogitatiua sed ab ymaginatiua et sensu. Sed dubitat an cō cupiscibilis et irascibilis mouentur ab eodem iudicio sensus interioris numero. Sed dubitatur an appetitus moueat intellectum et per quem modo. Similiter dubitatur an appetitus sensitiuus possit mouere voluntatem. Dicendum. Primo ꝙ volūtas mouet intellectum actiue seu voluntas alia per voluntatem mouetur ad actum intellectus vnde sāctus tho. prima. 2. q. 58. arti. quarto dicit ꝙ virtus moralis requiritur vt sit debita intentio finis in intellectu ꝛ in intellectu requiritur prudentia vt homo recte eligat media. Ex quo patet ꝙ voluntas ꝑ virtutem moralem videtur mouere intellectum licet etiam moueatur ab eo.

Item per voluntatem mouemus nos ad studenduz vnde philo. dicit sexto ethi. ꝙ per virtutem moralē habemus rectam estimationem de fine in ipsis agibilibus et per prudentiam de ordinatis ad finez sed appetitus sensitiuus mouet etiam aliquando voluntatem quia in incontinente appetitus sensitiuꝰ vincit partem superiorem scilicet intellectum et voluntatem vt dicit philosophus in tertio de anima ꝛ nō posset agere ī volūtatē nisi primo ageret ī itellectu priꝰ nec priꝰ ī itellectu nisi agēdo in sensū appetitꝰ ergo sensitiuꝰ primo mouet sensuz. Scḋo intellectū Tertio volūtatē et ex hoc prouenit vt dicitur. 2. rethorice ꝙ non eadem videtur male complexionatis amantibus et odientibus iratis et mansuetis.

Sed quomodo sensualitas potius mouetur a sensu iudicāte aliquid esse bonum dicendum ꝙ mouet ex hoc ꝙ tam fixe inheret illi bono sensibili quod nō permittit hominem ad aliud cogitare mouet etiam cogitatiuam ad iudicandum aliquid esse faciendū vel non faciendum. Sed contra prius est cogitatiuam iudicare aliquid esse faciendum ꝙ̄ appetitum appetere illud quia appetitus non fertur in incognitum. Forte dicis ꝙ simplex apprehensio sufficit vel potentia cogitatiua ex dispositione conuenienter secundum sensum ex se iudicat aliquid esse prosequendum vt iratus iudicat ꝙ turpe est viro non sumere vindictam vel actus appetitus causatur aliquando ex corporali transmutatione. Sāctus tho. de ma. q. xvi. arti. vndecimo. 3. vnde fames in appetitu videtur causari sine cognitione ideo alij dicunt ꝙ non est in sensualitate sed est appetitus naturalis ideo non obedit rationi. Sed dubitatur in quā parte hominis est ista potentia que dicitur sensualitas videtur quibusdam ꝙ non debet poni subiectiue in toto homine quia omnis potentia organica requirit determinatum organum ideo appetitꝰ est in corde. Sanctus thomas de spiritua. arti. 3. quartum.

¶ Item tunc sensualitas esset in digito scilicet concupiscibilis et irascibilis. Sed in concupiscibili ponitur temperantia virtus ergo virtus temperantie est in digito. Sed hoc argumentum inquirit aliam difficultatem scilicet an virtus temperantie sit in subiecto extenso et in corpore. Quibusdam videt ꝙ non quia actus temperantie est essentialiter et intrinsece bonus moraliter. Sed solus actus voluntatis est essentialiter et intrinsece bonus quia omnes alij actus sunt exteriores et sic in ipsis non est bonitas subiectiue sed tantum in voluntate. Cum ergo temperātia sit essentialiter virtus videtur ꝙ sit subiectiue in volūtate. Sed hoc est contra philosophū in fine tertij ethicorum qui ponit eum in concupiscibili et prudentiam in intellectu ꝛ iusticiam in voluntate fortitudinem vero in irascibili.

Alij autem ponūt sensualitatem in toto composito idem Sāctus Thomas de verita. q. xxv. arti. sexto. ad. 8. et. 10. nota sed contra electio est in ea que tamen nō est in cōposito nec digito quia sequitur ymaginationē cum sit passio et ipsam sequitur etiam delectatio. Sed hic dubitatur an apppetitus possit velle malum ostensum sub ratione mali. Secundo an concupiscibilis possit mouere ad iram per sensuz secluso actu voluntatis videtur ꝙ non quia tristicia est de hijs que nobis nolentibus accidunt.

Ad primum dicitur ꝙ bonum sub ratione boni veri vel apparentis est obiectum voluntatis ergo voluntas non potest velle si tantum apprehendat malum Sed contra voluntas potest agere contra conscientiam et peccare ex certa malicia vt patet de magno philosopho que bene scit praue agere.

Et augustinus delectabatur in furto inꝗtum huiusmodi. Dicendum ꝙ per se primo voluntas non potest ferri in aliquid nisi appareat ibi ex aliqua parte aliqua ratio boni nec istud impedit hominis libertatem.

Item multi opinantur q deum secundum se nullus potest odire ergo etiam ad experiendum libertatem non potest voluntas velle malum sibi omnibus modis Sed de his tractare magis pertinet ad theologum vel moralem philosophum.

¶ Contra hec arguitur si sensualitas non in omnibus obedit rationi sequitur q sensualitas habet liberum arbitrium quia in potestate eius est obedire vel non obedire rationi.

¶ Item sensualitas sequitur sensum interiorem sed sensus interior totaliter subditur intellectui cum intellectus sit potentia naturaliter superior.

¶ Secundo sensualitas est nobilior intellectu ergo non mouet ipsum.

¶ Item intellectus est immaterialis ergo non mouetur a sensu.

¶ Tertio arguitur q voluntas non mouet intellectum quia actus voluntatis est immanens ergo nichil imprimit in potentiam que est extra ipsam. Item vel sensualitas libere sequitur rationem vel necessario. Si secundum/ergo operatur secundum vltimum potentie. Si primum ergo potest contra plenum iudicium quod supra negatum est de voluntate. Ad hec dicendum q sensualitas per assuefactionem nata est in omnibus obedire rationi nec famasiart plene subest intellectu.

¶ Ad secundum negatur consequentia. vt supra dictum est de fantasmatibus.

¶ Ad tertium solum probat q voluntas in aliis nō producit actum volendi.

¶ Laus deo.

¶ Profunde ac īgeniose q̄stiones phisicales Fratris petri de bruxellis alias crokart ordinis predicatorum bachalarii formati in theologia doctissimi fausta editione feliciter finiunt. Sūptibus vero Johannis parui achademie vniuersitatis parisiensis bibliopole. Anno ab incarnata deitate millesimo quīgētesimo.xxi. pridie idus Aprilis

¶ Reuerēdo in xpo patri Fratri petro de bruxellis alias crokart sacre theologie bachalario formato prestantissimo et preceptori peritissimo. Frater petrus de nouimagio suus discipulus Salutem.

Haud mediocrem mehercle iubilū thomi stice veritatis affectis intulit diligentia ac ingeniosa elucidatiūcula tua preceptor prestantissime quā post in petri hyspani tractatulos enodatiūculas atq aristote. dyaleticam subtilissimas interpretationes philosophie nostre reserare latebras atq acutissimas questiones (in quibus preclari ingenii tui abunde relucet perspicacitas) variis ex aquinatis nostri sententiis velut apis argumentosa in presentiatum excudere elaborasti. Quāuis enim omnium forme iudicio preclarissima doctoris nostri cuius doctrinam insignis ille theologice discipline professor gaudefridus non immerito sal terre vocitat) in oēs stragirite peripatethicorū facile principis libros extāt commentaria huiusce. tā ē tempestatis phisice eruditionis alumnos (dii immortales) modica afficere voluptate videntur illa siquidem qui per questiunculas varias atq sophisticas importunitates pcedūt ingenti hn̄tur in precio nil eī melius q̄ disputationis dēte contritum sciri autumāt hinc parisiensi nr̄e achademie p̄ ceteris gymnasiis summū oecus cumulatū cē asserit vt omni in phie genere resolutissimos atq profundissimos parturiat. Quamobrem vehementi animo (cui vt salustio placet non satis festinatur nostro in naturali philosophia editiones huiuscemodi pro veritatis nostre quā profitemur munimine cōspicere exoptaui est siquidē illa philosophia cuius cicero in eo q de senectute iscribitur libro (vt arbitror) meminit. Nūq̄ iquit satis laudari poterit phia cui quis pareat omne tempus vite sue sine molestia possit degere. Deest quippe amaritudo a conuersione illius ac tediū a conuictu eius vnde nobis phie insudātibus te preceptore nostro medius fidius q̄ in sardo dormitantibus euenit vt videlicet anni itercapedo instar momenti videret nec mirum tota namq iocunditatis materia ibi ministrat vera ingenii principia circa que p scrutanda q̄ varia fuerit sapientū sententia liquido in primo de phisico auditu ostēdit/referuntur. ac illa ingenua intellectualis nature vis scz rationalis/que in trinistria orizonte locanda venit/ per oīm actionū suarū genera perpulchre dignoscitur. Quid amplius moror Creaturarū motibus in illam imobilem/ac infinitam intelligentiā primam

oiz moctrice perspicue ascenditur. Per hanc igitur phiam/inuisibilia dei(cuius incomprehēsibilia iudicia/ac inuestigabiles vias apl̄us cōmemorat)cōspiciūtur. Quo fit vt optimo iure inter ceteras(quas adminiculatiuas appellitant)sciās primatuz obtineat vt pote theosophie nostre per necessaria eusiīse. siquidem sine hac eminētez aut insignē in theologum menam neminem nec hunc vtilem aquinatis nostri disciplne auditorē dixeri ni phie fuerit lacertesignatus. Demū ad diuinā celestemqꝫ sapientiā (que felices nos ac beatos efficiat/ea presertim felicitate que sola stabilis/ et vera/et incorrupta haberi potest)non ab re conuolaturus est/ea siquidē ratione platonē bonis artibus excultū ad diuina sese conferentem diuinū greci cognominauere. Non minori in precio apud veteres trimegistus thales pythagoras inter semideos a sapiētibus collocari claruere lascedemonios reticeo qui chylonem philosophum vt sederet cum principibus et solū teneret glorie vrbis senatorem creauere lampsacent anaxagore clazomenij lez peregrini fumus incredibilibꝰ ac pciosis sūptibus celebrauere athenīēses quosqꝫ demetriū phaleriūqꝫ ornatissimis decorauerunt statuis non minori cultu saphon virginē ob ingenij viuacitatem scientie amplitudinem mierilent prosecuti sunt ceteri autem id genus heroes nostri merito essent recensendi qui summum meruere decus laudemqꝫ superbam. Uerum ne exaciuncule plixitas legentem tedio afficiat silentio ptransire operepreciumest. Si igitur ligurgo qꝫ homerum varijs i locis lacerum integrum ex asia in greciam reportauerit non mediocres sint ipensi honores atqꝫ catho stoicus cum ex asia phiā etulisset plus sibi glorie qꝫ .G. pōpeio aut luculo deberi retulerit cum inermis potiora atqꝫ honestiora apporatasset spolia qꝫ illi immortales profecto tibi pceptori nostro disertissimo debētur laudes cum diuinum istud opus z insigne vestro īmenso sit cōgestum conamine validissimis argumētoꝝ iaculis cū eorundem dissolutionibus habūdātissimū vt ex iouis cerebro videatur emanatū; et sepe huiusce operis stilꝰ breuis grata facundia celsa ac firma sentencia. Nichil indigestum ac nisi argutionis dente masticatū resoluitur vnde qꝫ iusuise nonnulli mussitent facile conuincitur. Occullunt siquidem phi miro ingenio sua secreta vt desedibus non pateat studiosis autē et solertibus peruia sint passiuum autem diuersorū quotationes(quibus sublimis noster aquinas allegata asserit)connectuntur vt flagrantiori studij ac indagande veritatis feruescat desiderio studiosa iuuentus vt dū passus apparenter interdum alteri contrarius coniungitur stabilita veritas emineat hisce vale eui nostri iubar precipuū.

Et sic est finis.

